

આશિસ્વાન :

અમુમાથ લખુખાઈ પરીખ

અ યો : યો ભા રિ ૧

રના ર ક અ મ મા મા,

નામન બુખની પાળ,

મહિમી પાળ : અમાપાપા.

કિમત ૧૫ રૂબિયા

સિ મ ૨ ૧૧

બા ક ૪૮૧

ઈ ક ૧૭૧

૬ મા સ ૪૨

મુદ્રક :

અમ નિ રવાલ

વસત કિન્હીય પ્રેસ, પીકાડિયા

વેલ્ડાકાર્કની વાડી, અમદાવાદ

પાણીપણા-શીશોવિજય મેન ગુરુકુલ સંસ્થાપક
પૂજ્ય ગુરુજી શીશોવિજયજી (કન્હી)

જ મ ન ૧૪
આલે પરિ ૧૪
પણી (૬૨૭)

વિદ્યા સ ૧૬
મત્સર દુરિ ૧
લગ્નગર (સીરાપ)

તે સ ૧૬૭૮
આસિ પરિ ૧૪
આંજિયા (૬૨૭)

હવે પછી ન હવે પછી

જૈન આગમો તથા અંશે વિવિધ સાહિત્યનો દરિયો છે તેમા ઇતિહાસના અમૂલ્ય રત્નો પથરાયેલા છે સૌ કોઈ એ ગ્લોને બહાર લાવવા માટે છે અમે જૈન પંથના ઇતિહાસ ના ૧ ના હવે પછી ના લખાણમા જણાવું હતું કે પૌરુષ અને પાત્રાત્વ વિદ્યાનો જૈન સાહિત્યને પ્રકાશિત કરવા અવારનવાર માગણી કરે છે આથી અમે ઇતિહાસ જગતમા ઉપયોગી એવા પદ્માવતી સુમુચ્ય ભા. ૧-૨ પ્રકાશિત કરાવ્યા હતા અને સજા ઇતિહાસ રજૂ કરવા જૈન પરપરાનો ઇતિહાસ તૈયાર કરવા માનું હતું, જેમા ૨૫૦૦ વર્ષના જૈનાધાર્યો, જૈન મુનિવરો, સાધ્વીજીઓ, રાજા, રાણીઓ, શેક, શેકાણી, વિદ્યાનો, દાનવીરો, વિવિધ વરો સાહિત્યનિર્માણ, રચનાકાળ, લેખન કાળ, વીરો અને વિવિધ ઘટનાઓ વગેરે દાખલ કરવા આ લખાણથી ઉક્ત ઇતિહાસ માટે અમે નીચે મુજબ ખારજા સમી હતી.

ભા. ૧-નિર્મલચંદ્ર ચંદ્રકલ વનવાસીજી (જૈનવાસીજી) વીર નિર્વાણ સં. ૧ થી વિ. સં. ૧૦ ૦ સુધીનો ઇતિહાસ, દિગ્ગજ આચાર્ય પદ્માવતી.

ભા. ૨-વડગજી, વિ. સં. ૧ ૦૦ થી વિ. સં. ૧૨૫૦ નો ઇતિહાસ જેમા વડગજી માનદેવજી, રાજગજી હર્મયોજી, પૂણ્ડરિકજી, કુરુપદ્મીજી, ખરતરજી, પૂનમિમાજી, અવલજી, આગમિકજી, ચતુર્દેશીજી, કબોલીજી, શાંતિદેવસૂરિજી, નાગેરીજી, આશસજી, પાલ જીજી વગેરેની પદ્માવતી.

ભા. ૩-તપાગજી સં. ૧૨૫૦ થી ૧૬૦૦ સુધીનો ઇતિહાસ, તથા જગન્ના પેટાગજી, કલ્યાણ, લોકામલ, નાગપુરીય લોકામલ,

સ્થાનકમાર્ગે તેશપથી વગેરેની પટ્ટાવટીઓ વિવિધ વશાવટીઓ.

ભા ૪-હીસ્ટ્રીગ્રામ સ ૧૬ થી ૨૦ સુધીનો ઉત્તિકાસ.

ભા ૫-ભા ૧ થી ૪ ની મોટી હન્ડેક્સ (Index) આકાશકિ નામાવટી.

ભા ૬-ભા ૧ થી ૪ ના વશાવટીઓ.

ભા ૭-પ્રમત્તાવના, વિશેષ સમજૂતી વગેરે, નવા પ્રકાશનમાં જરૂરી પ્રશ્નોત્તરી વગેરે.

પહેલો ભાગ સ ૨૦ હના કાર્તિક સુદિ ૧૫, વા ૧-૧૧-૧૯૫૨ નાં પ્રકાશિત થયેલ. આમાં સૌ કોઈએ માન્યતા કરી કે આ ગ્રંથ જલદી તૈયાર થવો જોઈએ.

અમારી ભાવના હતી કે ભાગ બીજો તરત પ્રકાશિત થાય તેમ કરવું. પણ ભાવિભાવના થેલે એમાં એકાએક અવરોધ આવી પડ્યો. તે આ પ્રમાણે—

સુનિ ઈન્ડિયાનિજન સ ૨ ૭ ના માગશર સુદિ ૪ ના દિવસે હૃદયરોગથી અમદાવાદમાં કાગધમ પામ્યા.

સુનિ જ્ઞાનવિજ્ઞાને સ ૨૦૧૧ થી ડાયાબીટીસ (Diabetes)-મધુમૈદ્ધ થઈ ગયો.

સુનિ હર્શનવિજ્ઞાને સ ૨ ૧૫ ના માગશર વદિ ૪ થી થો જલકપ્રેશર (Low Blood-Pressure)-રક્તપ્રતિભાવનો રોગ થઈ ગયો, જેની વધુ અસર થાય તો હાથવેલો (Paralysis) લાગુ પડે.

આ કપર સંધ્યાસામા ગ્રંથ તૈયાર થાય એ વિચિત્ર મુશ્કેલી હતી. પરંતુ શુરહેવની દુપાથી સદાકારી નિનિત્તો આવી મળ્યા, તે આ પ્રમાણે—

જમી જાને તો એકબીજાના પૂરક રહ્યા. એ હો અધારે જેનું સ્વાસ્થ્ય ઓછું થાય ત્યારે તે કામ થકાને જાને એ રીતે પણ ભાગ બીજાનું કામ બરી રાખ્યું.

૧ હોં બાનાશાસ્ત્ર સાધકશાસ્ત્ર—તેમની વીર્ધાદર નામાકર્મ ઉપચર્ચન કરી તેવી સાધુપદની અપ્પી છે. તેમણે અમારા સ્વાસ્થ્યના

સુધાસ માટે ધણી કાજી સુખી છે તેમના તરફથી જાણેને બેલવા, લખવા, વાંચવાની આજ્ઞા મનાઈ હતી, પણ સાચોઆથ તેમણે એટલી છૂટ આપી હતી કે આપની ખાસ કાવના છે તો ખીંચે ખીંચે ઇનિ હોમનું કામ કરતા બેઠો સાવધાન પણ રહેવું જરૂર ખડકો કેખામ કે આશમ હોવો અને મને તરત જાણર આપવી તેમની આ કીમતી સુખતિથી આ જાણના કામનો પ્રારબ થયો.

૦ શીમાન મેઠ મનુભાઈ જોશિ ગણાઈ—આધારજી રીતે મોળા મહેશભાઈ જેન સમાજમા સુખના માનકબનો મોટો સમજ છે પણ તેના વહીવટદારમા કોઈ કોઈ એવા હોય છે કે જે અસ્વચીને નહીં પણ માત્ર લક્ષ્મીને જ જોગબતા હોય છે આથી તેમાં એ કબનો સુપ્રયોગ કરવાની આવડત જ હોતી નથી.

બીજી તરફથી જેનસમાજમા એવા વિવેકી જેનો પણ છે કે જે પોતાની જાત મહેનતથી લક્ષ્મી મેળવી, તેને સ પાત્રના વાવે છે શીમાન મેઠ મનુભાઈ જોશિગણાઈ કાલિદાસ આવા વિવેકીઓમાંના એક છે જેમણે જેન સાહિત્યના વિવિધ જાણ પ્રકાશિત કરાવ્યા છે. તેમણે આ ઇતિહાસનો આ ૧ વાળીને જણાવ્યું કે, આપ આનો આ ૨ જો જલ્દી પ્રકાશિત થાય તેમ કરો. પ્રારબિક આદિત રકમ શેકવાની જરૂર પડે તો મને લાભ આપવા કૃપા કરજો. મનુભાઈની આ પ્રેરણાથી અમાણ લેખકમા થોડો વધારો કર્યો.

૩-૪ ૫૦ વિકાશવિજયગણિ, મુનિ શીમકાલકવિજય—તેઓ તો ૨ વચના જૂના એવી મુનિવરો છે જાણે જેન મોસાવરીમા દત્તા ત્યા પણ શીશુત આશાસમભાઈ વજે જે મજા જનારી ભખિમા ઉત્સુક હતો. ૫૦૦ આગમપ્રભાકર ૫૦૦ પુણ્યવિજયજી મદાસજી તમા ઉજા મુનિવરો અને નવરંગે કુટુંબના ગુરુભક્ત ભાઈજોનો આધર હતો કે જાણે મહેશભાઈ ઉજમજીની ખમશાગમાં આવીએ તો ગાદુ આથી જાણે સુ. ૩૦૧૫ના ૫૦ ૫૦ ૬ ના રાજ લેખકજીની ખમશાગાએ આજ્ઞા ૫૦આજી તમા ભખિમિષ મુનિ વક્રોજયવિજયજીએ જાણે આજ સુધી સુખ રીતે ભક્તિ કરી છે

હવે તેવા ગુણ અનુકૂળ સુમેળો મળતાં ત્રીજા ભાગનું કામ હાથ પરાગે.

જસ, આ બધે ભારતીય સંસ્કૃતિનું અંગેડ અગ્ર જાણે અને સૌનું કલ્યાણ હો, એ ઇચ્છાપૂર્વક અમે વિરમીએ છીએ.

		ચિ
ત્રિ સ ૨ ૧૧ શાસ્ત્ર મુદ્ર ૧	}	મુનિ દર્શનવિષય
ત્રિ ગુણ		
ભારતીય કિનાર શાસ્ત્ર ૨		મુનિ જ્ઞાનવિષય
ત્વ ૨૪-૭૫		
દેવમહાકવિ ભૈમ પદ્મશાસ્ત્ર	}	(મુનિ ન્યાયવિષય)
અભિનવ (મુદ્રા)		

૫ તપસ્વી સાધ્વીજી શ્રીમન્મુલાશ્રીજી સાધ્વી મધુકાન્તાશ્રીજી અને સાધ્વી મધુલતાશ્રીજીને પણ નોંધપાત્ર ભક્તિનો લાભ લીધો છે.

ઇતિહાસ મળે છે કે ૫ વીરગણિએ સ ૧૧૬ માં 'પિ. નિમુકિત'ની રીકાના નિર્માણમાં પોતાને મહદમાર મુનિવરોનાં નામ લખ્યા છે (શૂળો પ્રક. ૩૫, પૃ. ૧૬)

અમે પણ માનીએ છીએ કે પૂજ્ય શ્રી મહાશય મહાસયની માલીને પ્રતાપ, ઉચ્ચ મુનિવરોની સભર ભક્તિ, ઠો નાનાભાઈની આદરભરી લાગણી અને આજકોની શુભ મનોકામનાથી અમારા સ્વાસ્થ્યમાં ધણે જરો કમચ આસન થતો આવ્યો છે અને આ પ્રધનું કામ સરજા જન્મુ છે.

૬ ૫ જાણલાલ પ્રેમજી શ્યામ—તે આદરણીય છે કેટલાક જોના સંપાદન અને લેખનથી આતિશય છે પુરાતત્વ અને ઇતિહાસના પણ જિહા જાણ્યાસી છે તેમણે આ જાણની શુદ્ધ પ્રેસકોપી અને મુદ્ર મુદ્રાસ્વાની સંપૂર્ણ જવાબદારી પોતાને માથે લીધી હતી. જોકે હરે આ જાણના પ્રકાશનની અમારી સંપૂર્ણ જવાબદારી તેમણે જતા કરી છે.

૭-૮ આ ઉપસત આશ્ચર્યજનક રતિભાઈ અને ૫ બાલાભાઈ (જાલિજી)—એ હેરાઈ બેલડી તે શરૂથી જ ત મુખી જાણના સૌ કાર્યમાં સ્વ સ્થિતે પ્રેરક રહે છે.

૯ શ્રી જાલિજી શ્રી શ્યામ—જસત પ્રેસના બંધસ્થાપક—એનેજીગ ડીરેક્ટર છે તેમણે પ્રેરણા કરી કે “આપ આ જાણને આપની હાથમાં જ સચર પૂરા કરી જતવને આપિ આ કામ જીવ પૂરું કરે એ અસાધ્ય છે જો આપ આ જાણ જસત પ્રેસમાં છપાવવા ધારો છે તો હું આપને એ જાલિજી આપું છું કે આને છાપવા ઉચ્ચ આદર મુદ્રમાં આપ જે મુદ્રાસ્વાના ધારણ કરશે તેને જામે સહજ સ્વીકારી કરશે છાપીશું.” ખરેખર,

તેમના કર્મચારીઓ, કારીગરોએ આ નીતિનું જાળવર પાલન કરી ૭ મહિનામાં પૂરે જાય છે. કામ સફાઈદાર થયું છે ફરમાવે પ્રેમમાં છપાયા ત્યાં સુધી તેમાં ચોખ્ખા મુદ્રાસ-વધાસ કર્યા છે પરંતુ પ્રેમના ફરમા છપાયા બાદ તેમાં વધારના ચોખ્ખા જે જે સહિત્ય મળ્યું તેને અમે આટલું વધાર્યું” આવા સંકેતથી આ જાણમાં પૂરવણી રૂપે દાખલ કરાવ્યું છે.

વાચકોને સાદર સૂચના છે કે તે તે સ્થાને તે તે ફરમાવે બેઠીને વાંચે.

૧૦-૧૧ શ્રીમાન્ સારાભાઈ પોપ્પલાલ જજરાવાલા શ્રીમાન બદુલાલ લખુભાઈ પળીખ—તેઓની વારંવાર પ્રેરણાનું જ આ પરિણામ છે કે આ જાણ પ્રકાશિત થાય છે દુકામાં તે બંને તો આ જાણના પ્રકાશનના સ્વયં ચીતે સૂત્રધાર છે.

એકઠરે દેવગુરુની કૃપાથી તથા ઉપસ્થ સહકારીઓની શુભ કાળજીથી આ જાણનું કામ સરલ બન્યું છે.

આ જાણમાં પહેલા ભાગની જેમ અકાશદિ નામાવલિ (ઈંટકસ) આપી નથી, ભાવના છે કે આરે ભાગોની અકાશદિ નામાવલિ (ઈંટકસ) ભાગ ૫ માં આપવી.

આ જાણનું પ્રકાશન કદાચ વિશ્વે આવે કિન્તુ ચોક મનુભાઈ જોશિગભાઈએ આર્થિક મદદ આપી જલદી પ્રકાશિત કરવા આમદ્ધ કર્યો તેથી આનું પ્રકાશન સમયસર થયું તેનો જામને હવે છે.

પન્થાસમયે અસ્પૃશ્યજાતી જાણિવર ઇતિહાસમેથી મુનિવર છે. તેમણે આ ભાગની નકલો ખરીદી પ્રકાશકને વધુ ઉત્સાહી કર્યા છે તે પ્રત્યક્ષાદેને પાત્ર છે.

દેવગુરુની કૃપાથી શુભ સહકારી નિમિત્તો આવી મળતા આ બીજે ભાગ પ્રકાશિત થાય છે.

હવે તેના ગુણ અનુકૂળ સંયોજો મળતાં ત્રીજા જાતનું કામ
હાથ પડશે.

જમ, જ્યાં પ્રથમ ભારતીય સંસ્કૃતિનું અલોકે અંગ બનેા અને
મૌનું કસ્થાલુ હો, જો ઈચ્છાશૂન્ય અંગે વિશ્વભીષે હીજો.

તિ સ ૨ ૧૧ અવધ્યુ સ્ક ૧
મનિ પુષ્પ
ભારતીય ક્રિયાક્રમ ૨
પા. ૨૪-૩૫-૧૦
દ્વિતીયમુદ્રાની જોન પર્મિશાળા
અમદાવાદ (ગુજરાત)

વિ.

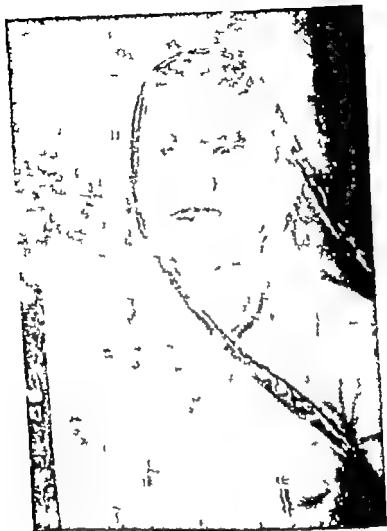
શ્રીમદ્દેવદાસ

શ્રીમદ્દેવદાસ

(શ્રીમદ્દેવદાસ)

સ્વ શેઠાણી શ્રી બીજકોરણાઈ

સ્વ મે ૧૯૬૦ના બીજ વેલાખ સુદિ ૩ તા. ૧૧-૫-૪૪

જેમના પુસ્તકસમરણાએ તેમના પુત્રસ્ત્રી શ્રી મનુભાઈ બેશિંગવાઈએ
ના ક્રિયા છપાવવામાં સહાય કરી છે

[૪ ૨ ૧૬]

શ્રી પ્રાચાર્ય વિગરવજ્ર જ્ઞાન મંજર, વલેપુર

સ્વ. શ્રી જગિન્નાથ હાસિદાસ ચૌધરી

જન્મ મે ૧૯૨૬ સેત પદિ ૮

સ્ત્ર મે ૧ જામા પદિ ૩

તા. ૨ -૪-૧૯૭૩

તા. ૧૪ ૧ -૫૪

ટેમના પુત્રસમરૂપે તેમના પુત્રસ્ત્રી શ્રી. મનુભાઈ જેઠિભાઈએ
આ ગ્રંથ છપાવવામાં સહાય કરી છે

[મ. ૨ ૧૬]

જા. ૧૫૧માન	૧૬	જા. વૈરનામી	૩૬
વિરિધ પુસ્તકો	૧	જા. જાગરનાદ	૩૬
જા. શીશબદ	૨૧	રાજા હેમલજી	૩૬
જા. ધરેધાર	૨૨	જા. જગપેદુ	૩૭
જા. દેવાનંદ	૨૩	જા. જાગૃકચદ	૩૭
જા. પ્રભુન	૨૩	મથા	૩૮
મથા જાગૃકચદોપન		જાગૃક નાનુ	૩૮
(મિદ્ધરૂપ)	૨૩	(સચના)	૩૮
જા. ૧૦ જાગૃકચદ	૨૪	ગુરુપ્રતિમા	૩૮
મથા	૨૬	ધર્મધીપચરૂપ	૩૯
જા. પુણ્યબદ	૨૬	જા. ૧૦ ધર્મધીપચરૂપ	૩૯
જા. પ્રજ્ઞાનદ (સ. ૧૩૩૪)	૨૭	દર્શન દિનકા હં પદા	૪
જા. મેરુદુત (સ. ૧૩૬૧)	૨૭	ધર્મ પ્રસ્વાર	૪
જા. દેવેન્દ્ર	૨૭	જાગૃક	૪૧
જા. જગદેવ	૨૮	જા. જગદેવ	૪૧
જા. દેવજી	૨૮	મથા	૪૧
જા. સિદ્ધસેન	૨૯	જા. જ્ઞાનચદ	૪૨
જા. જનપ્રજા	૨૯	જાગૃક જાગૃક	૪૨
જા. રત્નાકર	૨૯	જા. સમસ્તન	૪૪
જા. ૧૦ સિદ્ધસિદ્ધ	૩	(નાગેરી લેખામત)	૪૪
મથા-જાગૃકચદ	૩	જા. જગદેવ	૪૪
જા. ૧૨૪જાગૃક	૩૧	જા. જાગૃક	૪૪
જા. જાગૃક	૩૧	(જાગૃક મેથા)	૪૪
જા. ૧૦ જાગૃકચદ	૩૨	જા. દેવસેન	૪૪
મથા-જાગૃકચદ	૩૩	જા. મુનિશન	૪૬
(નાગેરી)	૩૩	જાગૃકચરિત	૪૬
ગુરુજાગૃક	૩૪	જા. જાગૃક	૪૭
જા. જાગૃક	૩૪	જાગૃકચરિત	૪૭
જાગૃકચરિત	૩૪	જા. જાગૃક (સ. ૧૨૧૪)	૪૮
જા. રત્નાકર	૩૬	નિર્વૃત્તિજી	૪૮
(દેવ જાગૃકચદ)	૩૬	નિર્વૃત્તિજાગૃક	૪૯

(દિરાળા તીર્થ)	૪૬	(કન્હેશ્વર-કનેડા)	૭૮
૧ વિદ્યાધરમંચ પદ્મ	૫	વડાશા દાનપત્ર	૭૮
— ઠાસજીવન	૫	ભીમોવ (૧)	૮૧
કેશ નરસહ	૫૨	બાપુસાહેવી	૮૪
મથો	૫૨	જોનામાર્ગી	૮૫
દમ્યપુત્રિ	૫૩	કચ્છિય	૮૬
ભાસિદ્ધશર્મા	૫૩	બાપાપત્ની	૮૭
પદ્માવલી	૫૪	મીનાસાહેવી	૮૭
પદ્મીનાભ	૫૫	રૂપથી	૮૮
વિ પદ્મવતી	૫૬	મલધાર	૮૮
કનકરો	૬૨	કવિ નિમલજી	૮૯
ભ મીચરિ	૬૩	સિદ્ધશર્મા	૮૯
પદ્મીવત્સલ યાત્રિ	૬૪	માતૃવિવલ્લભ	૯૧
સાધ્વી કવિતે મણિની	૬૫	સદ્માળ	■ ■
સાધ્વી ભાવસુદરી	૬૫	(રૂઢમાળા)	૯૩
સોની પ્રથિમસિદ્ધ		પૃથ્વીજયમાસુદ	૯૪
(શ ૧૪૨) ૬૬		(૧) તીર્થયાત્રાના નિયમે	૯૪
૧ વડાવરમંચ	૬૭	(સિદ્ધરાજવિહાર)	૯૪
સાધ્વીજો	૬૮	તીર્થોર્થ દાન	૯૫
દેવાન કમંચ	૬૯	(ચિરંજીવ કુતુબ)	૯૫
બાપુ કૃષ્ણોત્તમસરિ	૭૦	સિદ્ધદેવમખાસરજી	૯૬
પતિવ	■	બાપાશિશુન	૯૬
(૮) વડાવરમંચ પર પા	૭૧	ન્યાયસાધન	૯૭
(દિવાળી)	(૪૬) ૭૧	(૭ મ મુનથી)	૯૭
વરોદેવ	૭૧ ૭૨	સિદ્ધ મુલચંદાન	૯૮
શાખાવરમંચ	૭૩	રાજ પરિવાર	૯૯
શાખાવલી	૭૩	(મુનથી)	૯૯
ચોમુકાશ રાખાવલી	૭૪	ગુજ રેશ કુમારપાસ	૧૦૦
(પાટલુ રાખાવલી)	૭૫	૧ બાપમેર રાખાવલી	૧ ૫
ચામુકાવ	૭૭	(કનકીરત્ન)	૧ ૬
(૧૬નાવલી)	૭૭	ગણાવ	૧ ૮

જૈન પરપરાનો ઇતિહાસ

[ભાગ બીજો]

વિષય-અનુક્રમશ્ચિહા

પ્રક	વર્ણના	પાનું	પ્રક	વર્ણના	પાનું
૭૧.	આગ દૈવોનન્ધુરિ	૧		હાગર	૧
	૮૪ મન્દો	૨		અ દ્રુષ્ટિ ✓	૧૧
	નામી દ્રુષ્ટ (૬૪)	૩		પૂન તરુત્તર પદ્મ ✓	૧૧
	(૬) નામે દ્રુષ્ટ પદ્મવતી	૪		(પૂનમિત્રાદ્રુષ્ટ)	૧૧
	આ વીર	૪		આ દેવમન્ધુરિ	૧૧
	આ ચંદ્ર	૪		આ ચંદ્રમેન	૧૧
	આ અમલદેવ	૫		આ શનિ	૧૨
	આ વિશ્વવિદ	૫	—	માનદેવમન્દ્ર (૭૭૭)	૧૨
	આ વધ માન	૫		આ પ્રભુમન	૧૩
	આ મહેદ્ર	૬		આખીઓ	૧૩
	આ આનંદ	૬		આખી નિષલ્પનિધી	૧૩
	આ અમરચંદ્ર	૬		અ ૧૨	
	આ હરિવંશ	૬		મ નિષલ્પનિધી	૧૪
	આ નિલચંદ્ર	૬		ચંદ્રમન્દ્ર ✓	૧૪
	આ હિમવંશ	૭		સરવાલમન્દ્ર ✓	૧૪
	આ ચંદ્રિવંશ	૭		વા વીરવંશ	૧૪
	સ્વાસ્થ્યવંશ	૭		(ચિદમ, દેવ, ચંદ્ર, વગેરે)	૧૪
	આ મોખવંશ	૮		(૧૮) ચંદ્રાવંશ પદ્મ	૧૬—
	આ ચંદ્રવંશ	૮		આ નન્ન	૧૬
	આ વિદ્યાસાગર	૮		આ પ્રભુમન	૧૭
	આ પ્રભુસમુદ્ર	૯	—	આ અમલદેવ	૧૭
	નામેદ્ર શનિ	૯		વાદ્યદ્વાયુવ	૧૮
	આવય	૧		આ ધનેશ્વર	૧૮
	અરાધ	૧	—	દિવ્યાવાદિ મન્દ્રો	૧૮
	દુર્ગ	૧		(મેનમન્દ્ર)	૧૯

આ નર્મજાન	૧૬
નિરિધ પુષ્કોદ	૨
આ દીપ્તજ્ઞ	૨૧
આ પનેમાર	૨૨
આ દેવાનંદ	૨૩
આ પ્રભુન	૨૩
અર્થ સાહિત્યસંપાદન	
(મિત્રચંદ્ર)	૨૩
આંધ્ર અક્ષરિ	૨૫
અર્થ	૨૬
આ પુલક	૨૬
આ પ્રભાવદ (૯ ૧૩૩૪)	૨૭
આ મેરુદુર (૯ ૧૩૬૧)	૨૭
આ દેવિન્દ્ર	૨૭
આ લક્ષ્મી	૨૮
આ દેવજી	૨૮
આ સિદ્ધસેન	૨૯
આ સુપ્રેમ	૨૯
આ રત્નાકર	૨૯
આંધ્ર સિદ્ધિસિદ્ધિ	૩
અર્થ-અર્થાનુસાર	૩
આ પદ્યપ્રભુ	૩૧
આ ક પ્રભ	૩૧
આંધ્ર આલોક્ય	૩૨
અર્થ-અર્થાનુસાર	૩૩
(નાટ્ય)	૩૩
અર્થપદ્ય	૩૪
આ અર્થસિદ્ધ	૩૫
અર્થપદ્યપ્રભ	૩૫
આ રત્નાકર	૩૬
(દિવ્ય અર્થપદ્ય)	૩૬

આ વે રત્નાકર	૩૬
આ સાયરવદ	૩૬
રાખા દેવજી	૩૬
આ અર્થપદ્ય	૩૭
આ અર્થપદ્ય	૩૭
અર્થ	૩૮
અર્થપદ્ય	૩૮
(સુપ્રેમ)	૩૮
અર્થપદ્ય	૩૮
અર્થપદ્ય	૩૯
આંધ્ર અર્થપદ્ય	૩૯
દર્શ પ્રિયતા પ્રિયતા	૪
અર્થપદ્ય	૪
અર્થપદ્ય	૪૧
આ સુપ્રેમ	૪૧
અર્થ	૪૧
આ સુપ્રેમ	૪૨
આંધ્ર અર્થપદ્ય	૪૨
આ સુપ્રેમ	૪૪
(નાટ્ય સિદ્ધિસિદ્ધિ)	૪૪
આ અર્થપદ્ય	૪૪
આ અર્થપદ્ય	૪૫
(અર્થપદ્ય)	૪૫
આ દેવસેન	૪૫
આ સુપ્રેમ	૪૬
અર્થપદ્ય	૪૬
આ અર્થપદ્ય	૪૭
સિદ્ધિસિદ્ધિ	૪૭
આ અર્થપદ્ય (૯ ૧૨૧૪)	૪૮
નિર્ણયનિર્ણય	૪૮
નિર્ણયનિર્ણય	૪૯

(દિવાળી વીથ)	૪૬
વિદ્યાધરગચ્છ પદ્ય	૫
કાસીદુર્ગચ્છ	૫
ઉપા નગચ્છ	૫૨
મથો	૫૨
દમયુદિ	૫૩
દાસિદુર્ગચ્છ	૫૩
પદ્મચી	૫૪
પદ્મીવાસ	૫૫
નિ પદ્મચી	૫૬
કદ્યારો	૬૨
ભ મીસરિ	૬૩
પદ્મીચલ કાવિ	૬૪
સાધ્વી કૃતિનિમલિની	૬૫
સાધ્વી કાવચુદરી	૬૫
સોની પ્રથિમસિદ્ધ	

(સ ૧૪૨) ૧૧

જનાલચરચ્છ	૧૭
સાધ્વીચી	૧૮
દેવાનકમચ્છ	૧૯
અલો દૈવોત્તમચરિ	૭૦
ચરિત્ર	૭
(૮) વાચચ્છ ૧૨૫	૭૧
(દિવાળી)	(૪૩) ૭૧
વરોદિવ	૭૧ ૭૨
કાવચ ડો	૭૩
રામચરચી	૭૩
ચોખાચ રામચરચી	૭૪
(પાટળ રામચરચી)	૭૫
ચામુડા	૭૭
(૧૮૫૫૪)	૭૭

(કહેશર કોણ)	૭૮
વાચચા કાનપચ	૭૮
લીમોચ (૧)	૮૧
વૃષ્ટાદિવી	૮૪
જેનાચારો	૮૫
કવિવ	૮૬
જાણાચરચી	૮૭
મીનસરોવી	૮૭
૧૫થી	૮૮
ચલધાર	૮૮
કરિ નિલચુ	૮૯
સિદ્ધરાજ	૮૯
માલચ ચરચ	૯૧
ગદમળ	૯૩
(ગદમળ)	૯૩
પૃથ્વીચરચમસાદ	૯૪
(૧) વીથચાના નિચમે	૯૪
(સિદ્ધચરિદાગ)	૯૪
વીથચા ઘન	૯૫
(નિ નાર કુતુબ)	૯૫
સિદ્ધચરચાકમળ	૯૬
જામચરચાકમળ	૯૬
ચાવચાકમળ	૯૭
(૧ મ મુનચી)	૯૭
સિદ્ધ મુચચાકમળ	૯૮
રાજ પરિચાર	૯૯
(મુનચી)	૯૯
મુનચેચ કુમારચાકમળ	૧૦૦
જામચેચ રાજચકમળ	૧૧
(કાપીરના)	૧૧
જાણાચ	૧૮

નિરુદ્ધ	૧૮	રાજ્યવિસ્તાર	૧૩૨
(નિરુદ્ધ)	૧૬	સ્વર્ગનાથ	૧૩૩
જામ મિ	૧૧૧	મરાઠો	૧૩૩
કેશવ	૧૧૧	ભગવદ્ગીતા	૧૩૩
કિશોર	૧૧૨	(કનિદાસના જાપાગી)	૧૩૪
સોમનાથ	૧૧૨	મૂલશાસ્ત્ર (૨)	૧૩૬
કુચુલ	૧૧૨	સાદગુરોન	૧૩૭
જયદેવ	૧૧૩	સીમરિય (૨)	૧૩૮
(અરિદાસ)	૧૧૩	એક કલ્પ	૧૩૬
જાપ મનો	૧૧૪	વિરધવ્ય	૧૩૬
મિત્રસેવકો	૧૧૬	એક	૧૩૬
સરગ દીપ	૧૧૭	રાજ્યવિસ્તાર	૧૪૩
વિનયનમર (૧૨૪)	૧૧૮	કચ વધિયો	૧૪૫
મધ્યેયન	૧૧૮	કૌન મત્રીઓ	૧૪૬
સા, મા, મા	૧૧૮	કનિદાસના જાપાગી	૧૪૬
દાન	૧૧૬	(૫) મોગુલ સુલ્તન	૧૪૮
નારી સન્ધાન	૧૧૬	કલ્પક	૧૫૧
સુવન	૧૧૬	સાદા વલ	૧૫૧
કેશવનિધન	૧૨૨	સોદા વલ	૧૫૧
વિનયનમર (૧૧૮)	૧૨૪	કલ્પી વલ	૧૫૨
દીપક	૧૨૫	(૩) પામર વલ	૧૫૨
સાપા, કનિદાસ	૧૨૫	જાવનપુર	૧૫૩
કેશવ મનિદા	(સ ૧૨૨૭) ૧૨૬	(જાવનપુર મદ્યોન)	૧૫૩
જાવનપુર	૧૨૭	મત્રી કલ્પ	૧૫૪
(૮૪ કો)	૧૨૭	ધામનપુર	૧૫૫
રાજ્યવિસ્તાર	૧૨૬	મદ્યોન	૧૫૭
(જાવનપુર)	૧૨૬	જાવનપુર	૧૫૭
સાદા મદ્યોન	૧૨૬	સીમરિય ૬	
કલ્પ	૧૩	જાવનપુર ૩૩ મા	૧૫૮
નિમિષ	૧૩૧	મુલકોન	૧૫૬

શિફુલવ	૧૧	નેહ	૧૮૦
(૩) કાચિસો	૧૧૧	નિમલસાહ	૧૮
કોપરોવ	૧૧૨	નિમલવસહી	૧૮૨
મથર મત્રી	૧૧૩	આદિલ વસ	૧૮૪
મ કુચવદ	૧૧૪	સાવિત્ર વસ	૧૮૫
લેનાપારો	૧૧૪	મત્રી પુત્રીચાલ	૧૮૬
નાંસપદ	૧૧૪	વેસર દેરાસદ્દરવરા	૧૮૬
(શાકિદાસ સુભતોવરો)	૧૧૪	સ સમરા સહ	૧૮૨
ભોજ મગલ (સ ૧૧૧૨)	૧૧૬	(વીરસ વસ)	૧૮૩
કવિ જયદેવ	૧૧૬	ભાગ્યારો	૧૮૫
— (૪) ચૌહાણ વસ	૧૧૭	(પરિમલ)	૧૮૫
રામવસી	૧૧૮	(નિલ)	૧૮૫
કુકુ	૧૧૯	સુભવનસિલ	૧૮૭
— આદિલ	૧૧૯	કેવર સાહ	૧૮૮
ભાગ્યાર	૧૧૯	ભાગ્યાર	૧૮૮
ભાગ્યાર	૧૭	મદાકવિ દેવાળ	૨
રાજપરિવાર	૧૭	કોરી-કોરી વરા	૨
સમનસિલ	૧૭૧	દે તોલાસાહ	૨ ૧
આશિવદેવ	૧૭૨	કર્મસાહ	૨ ૩
કાન્દાર	૧૭૨	કૃષ્ણાં સર્વદેવસુરિ	૨૦૬
પૂર્વપ્રાજ આદિલ	૧૭૩	વડમચ્છ	૨ ૬
ચૂડાસમા વસ	૧૭૩	લીલ	૨ ૬
હમ્મર	૧૭૪	ધર્મપ્રચાર	૨ ૭
મદરિપુ	૧૭૪	દિશા	૨ ૭
રાખેચાર	૧૭૪	— વામચ્છ સ્થાપના (૨)	૨ ૭
મેહવો	૧૭૪	પ્રસાદવો	૨ ૮
મિનપ્રાસાહ	૧૭૪	સુ મ જ્યોત્સવ	૨ ૮
ભાગ્યાર સિદ્ધાંત	૧૭૬	મદાકવિ જ્યોત્સવ	૨ ૮
રાખાનિક	૧૭૭	ભા જયદેવ	૨ ૬
મદમુલ મેગમે	૧૭૮	જયદેવવસ	૨ ૬
નીલા મત્રીવસ	૧૭૮	જયદેવવસ	૨ ૬

(૧) મુચિદિતકાખા પદ્મ	૨૧	(અવધન નેશુલી મુચ્ચેત)	૨૩૨
(ચક્રુત જાડિ)	૨૧	ભોજાવર તીથ	૨૩૩
જા. વર્ષમાન	૨૧૧	રામસેન તીર્થ	૨૩૪
અર્થો	૨૧૫	રમુસેન મંદિર	૨૩૪
(૧ જિનવત્સલ મંદિર)	૨૧૫	કેમસિદ્ધ મંદિર	૨૩૫
જા. ૧૦ અક્ષયવૈશાખ	૨૧૬	ભોજાવ તીથ	૨૩૫
અર્થો	૨૧૭	(૧૫૫ ૬)	૨૩૫
(મુચિત)	૨૧૮	પિંચમકનચર	૨૩૬
તીર્થ	૨૧૯	દીપ્તવત્સલ	૨૩૮
દીપ્તવત્સલ	૨૧૯	કોસલિયાલ તીર્થ	૨૩૮
જા. દેવદા	૨૨૨	સપ્તપુર	૨૩૮
જા. ૧૦ વર્ષમાન	૨૨૩	અવધન	૨૩૮
જા. જિનવત્સલ	૨૨૪	વાવત્સલ તીથ	૨૪
જા. નેમિવત્સલ	૨૨૪	કાલિદાસ મંદિર	૨૪૨
પંચ અક્ષયવૈશાખ	૨૨૪	અવધનવાવ તીથ	૨૪૫
જા. વૈશાખ	૨૨૫	કોસલિયાલ તીથ	૨૪૭
જા. વર્ષમાન	૨૨૫	અવધનવાવ	૨૪૮
વર્ષમાન તીથ	૨૨૬	કુરુવત્સલ	૨૪૮
તીર્થ અવધનવાવ	૨૨૬	વાવત્સલ	૨૪૯
જા. કુલિયા	૨૨૬	કોસલ તીર્થ	૨૪૯
અર્થો	૨૨૭	અવધનવાવ તીર્થ	૨૫
અક્ષયવૈશાખ	૨૨૭	/ કુલિયા તીર્થ	૨૫૧
(મુચિતવૈશાખ)	૨૨૭	/ રાવત્સલ વાવ તીથ	૨૫૨
અક્ષય વૈશાખ	૨૨૮	અવધન તીથ	૨૫૨
અર્થો	૨૨૮	જા. અવધન	૨૫૨
અર્થો	૨૨૮	વિજયવૈશાખ	૨૫૩
અર્થો	૨૨૮	જા. ૧૦ વૈશાખ	૨૫૪
અર્થો	૨૨૮	જા. કુલિયા	૨૫૬
અર્થો	૨૨૮	(૩) જા. વર્ષમાનવાવ	૨૫૪
અર્થો	૨૨૮	(જા. વર્ષમાનવાવ)	૨૫૫
અર્થો	૨૨૮	જા. અવધન	૨૫૫
(૧ નવમી મંદિર)	૨૩૧		

अ० १० धर्मशास्त्र	२५५	आराधन	२६८
आ सिद्ध वृत्तान्त	२५६	दमीरय	३
आ नन्द	२५६	१ सद्गुरु तीर्थ	३ २
आ विष्णुसिद्ध	२५६	सद्गुरु नाम	३ ४
वीरभाष	२५६	३८ अ० सद्गुरुविरि	२०६
वाङ्मनोव आ सातिसिद्धि	२५६	/ वाङ्मनोव पञ्चवर्णी	३ ६
(आ सातिसिद्धि)	२५७	आ मनवप्रभ	३ ७
(८४ वाङ्मनो)	२५८	साध्वीज्यो	३ ७
आ सुनिवृत्त	२६	(३ वरति प्रवृत्ति)	३ ७
धर्मप्रकार	२६१	आ तनिसिद्ध	३ ८
धर्मो	२६१	आ विनयप्रद	३ ८
आराधनप्रकार	२६३	धर्मो	३ ८
धर्मप्रकार २६२	२६५	आ मङ्गल शिवान	३ ८
१, आराधनप्रकार	२६३	श्रीवृत्तार्थ	३११
(४) धर्मप्रकार	२६५	धर्मप्रकार	३११
(२) विष्णुसिद्धिप्रकार	२७	(जिह्वावृत्ति)	३१२
आ सुनिवृत्त	२७४	आ धर्मवृत्ति	३२
आ विष्णुसिद्धि	२७४	आ नवमान	३२१
मी नभिसिद्धि	२७४	आ मङ्गल	३२१
आराधन तीर्थ	२७५	मङ्गलप्रकार	३२१
प्रकार	२८	निर्गन्धवाणी	३२२
अनुप्रतिभा	२८३	/ मङ्गलप्रकार	३२३
पञ्च अन्वय	२८३	आ लोभप्रद	३२६
आराधन	२८	आराधनप्रकार	३२७
आराधनप्रकार	२८	जेनर प्रतिभाष	३२८
अनुप्रतिभा	२८२	धर्मो	३२८
अनुप्रतिभा	२८४	विद्वन्नी साध्वीज्यो	३३
प्रकार	२८५	५ अन्वय प्रकार	३३१
(विष्णु)	२८६	आ माधवप्रकार	३३२
विष्णु साध्वी	२८७	अ० अन्वयप्रकार	३३२
		मङ्गलप्रकार	३३२

શુદ્ધ કર	૩૩૩	અધરાજ	૩૫૧
શાધારણ	૩૩૩	૪ પુત્ર, ૭ પુત્રીઓ	૩૫૧
આ ચક્ર મથો	૩૩૩	મત્રી વસ્ત્રપાલ	૩૫૭
આ કેવલ	૩૩૪	(મથકેનન)	૩૫૭
સત્ત્વ પરિધન	૩૩૪	મત્રી લેખપાલ	૪૫૭
આ નરમદ	૩૩૫	ચક્ર અલ્પવચાદેવી	૩૫૮
મથો	૩૩૫	દાન	૩૫૮
(૧૪ સત્ત્વ રીકાઓ)	૩૩૫	મથકા	૩૫૮
સત્ત્વ કેવલ નાદક	૩૩૬	વસ્ત્રપાલ લેખપાલ	૩૬
સાધારણ	૩૩૭	કરુણાચર્યુત નાદક	૩૬૧
આ શાધારણ	૩૩૭	દશાધાર	૩૬૧
ચક્રસિદ્ધ	૩૩૭	દ્વિતીય	૩૬૪
૫ સુધારણ	૩૩૮	(૬૫૨ નાદક)	૩૬૪
સત્ત્વ મથો	૩૩૮	નિર્વાણ શુદ્ધતા	૩૬૫
આ ચક્રસિદ્ધ	૩૩૮	વાચાધાર	૩૬૬
વસ્ત્રપાલ શાધ	૩૩૮	લેખસિદ્ધ	૩૬૬
ચક્રપાર મેવો	૩૩૮	આ ન ચક્ર	૩૬૭
ચક્રસિદ્ધ મથકા	૩૩૮	આત્મ શુદ્ધિવચસી	૩૬૭
સત્ત્વ	૩૪૧	સિદ્ધ મેવો	૩૬૮
શાધારણ મથકા	૩૪૧	આ કેવલસિદ્ધ	૩૬૮
(મથકેનન)	૩૪૧	સ્વર્ણસિદ્ધ અધાર	૩૬૮
નિર્વાણ મત્રી	૩૪૭	ચક્ર	૩૬૮
શાધારણ	૩૫	મથકા	૩૭
મથો	૩૫	મથકા	૩૭૧
કર્મમથકા	૩૫૨	ચક્રસિદ્ધ	૩૭૪
(૩) મનપાલ	૩૫૨	શાધારણ	૩૭૫
દશાધાર સત્ત્વ	૩૫૩	(૨) વસ્ત્રપાલ	૩૭૫
શાધારણ	૩૫૫	દાનરિ નવદ્	૩૭૭
ચક્ર મત્રી	૩૫૫	ચક્ર ક્રમ	૩૭૮
મત્રી સીમ	૩૫૫	કેવલસિદ્ધ	૩૮૧
(આ ચક્રસિદ્ધ)	૩૫૫	(૨) ચક્રનાનવદો	૩૮૩

સાંધી વરઝમીશિવતિથી	૩૮૩	૨૧જાન તીર્થ	૩૯૭
સિદ્ધાન્ત પેરવાઝ	૩૮૪	ચાણ મહાતીર્થ	૪
મધ્યેસેખન	૩૮૫	ચાણસુખ	૪૧
- પિપ્પલકાન્ત	૩૮૫	કબોઈ દારિય	૪૨
- કીર્તિ	૩૮૬	સેરિસા તીર્થ	૪૩
જૈન આચાર્યો	૩૮૬	જાતરીજીવાધ	૪૮
(૩) શુભક વજ	૩૮૭	કુશાલ તીર્થ	૪૧
સાધુસાધીનો	૩૮૭	સુભાગિરિ	૪૧૧
ભક્ત વજ	૩૮૮	કુબોજ તીર્થ	૪૧૧
સાધુ-સાંધીઓ	૩૮૯	નાસિક	૪૧૧
સોહી પરીવાસન વજ	૩૮૯	કોલ્હાપુર	૪૧૨
સાધુ-સાંધીઓ	૩૮૯	કેદાર તીર્થ	૪૧૨
વસ્તુધિવા પરીવાસ	૩૯૦	ધૈયા તીર્થ	૪૧૨ ✓
નેશા વણિયા	૩૯૦	પીરમનેદ	૪૧૪
જા વિધાનક મુજબિય	૩૯૧	શિવમનેદ	૪૧૪
નેશા મનિષાઓ	૩૯૧	શિવનેદ	૪૧૪
કપૂરપદ્મધીય વજ	૩૯૨	કેદ. આંધ્રીયોલકારિ	૪૧૬
(કપૂરનો પુણ્યો)	૩૯૨	આંધ્રી નેમિય નસરિ	૪૧૬
સોમ	૩૯૨	વસ્ત્રો	૪૧૬
વંદા	૩૯૨	જા નેમિય નસરિ	૪૧૬
વાગ્ધાનક કાર	૩૯૨	મન્યો	૪૧૭
" રીક્ષાઓ	૩૯૪	મવનનરીક્ષાઓ	૪૧૭
(મધ્ય કામનાય)	૩૯૪	મહાવજો	૪૧૮
જેવવજ	૩૯૫	જા અમવજો	૪૧૮
નિતરોવ વજ	૩૯૫	(૧) જા મહેવજો	૪૧૮
નરિય મહેવાવજ	૩૯૫	જા હરિયજ	૪૧૯
કવિ કુર્બકરાજ	૩૯૫	જા સિદ્ધારિ, કક્કારિ	૪૧૯
કવિ જમરોવ	૩૯૬	જા દેવસરિ	૪૧૯
જા રોહિવજ	૩૯૬	જાણુચાણુચ	૪૧૯
નીના મીમાલવજ	૩૯૬	નિન્દાવાવા	૪૨
વજાડ, વજાડાનુનાઓ	૩૯૭	જાળ જેલક મીવાલ	૪૨

૪૦ આલો મુનિશ્વરશ્રી	૪૧૨	(૧) પ્રાચીન પદ્માવતી	૪૧૧
(આ માન્દેવ)	૪૨૩	(માન્દેવ ભેટ)	૪૧૧
(આ આનંદ)	૪૨૩	(૨) અર્ચાચીન પદ્માવતી	૪૧૦
મન્દેવ	૪૨૪	આ શિવદાસશ્રી	૪૧૦
મ મૈ	૪૨૪	(વિવેક મેળ)	૪૧૦
(મન્દેવ)	૪૨૪	આમા	૪૧૬
(૧૧) મુનિશ્વરશ્રી	૪૨૧	આવનપાદિ વર્ણ	૪૧૬
આ દેવદાસ	૪૨૭	મહિપત વજ્ર	૪૧૬
આલો કિલ્લવંશીશ્રી	૪૨૭	(સુધુસાધી સખ્યા)	૪૧૬
ગુરુ નાથ	૪૨૮	બૌદ્ધી નિલ	૪૧
મ દિગ્દા સાધના	૪૨૬	ગુરુદાસ બંધે	૪૧૧
૭ મન્દેવ	૪૩	(નવી સાધનારી)	૪૧૧
વિવેક	૪૩	(આ તથા)	૪૧૧
મ મૈ	૪૩૧	(૧ ૧૨ ૪)	૪૧૨
(આનંદ-મન્દેવ-મન્દેવ)	૪૩૩	મ મન્દેવશ્રી	૪૧૨
મહામન્દેવ	૪૩૪	વન્દે-વન્દે	૪૧૩
મુદ્દાવતીવન્દે	૪૩૪	મન્દેવો તથા	૪૧૪
(મુદ્દાવતી મન્દેવ)	૪૩૪	મન્દેવ	૪૧૪
આ આમન્દેવ	૪૩૫	મન્દેવ ગામન્દેવ	૪૧૫
(સવન્દેવ મન્દેવ)	૪૩૫	આ મિન્દેવ	૪૧૫
આ સોમન્દેવ	૪૩૬	આમિન્દેવશ્રી	૪૧૬
આલો મન્દેવ	૪૩૭	મન્દેવ	૪૧૬
આમન્દેવ	૪૩૭	ગુરુમન્દેવ વર્ણ	૪૧૬
(મન્દેવ)	૪૩૭	આ કિલ્લવંશી	૪૧૭
(૧૪) મિન્દેવ	૪૩૮	મ મન્દેવ	૪૧૭
સમાધાન	૪૪૧	મેમિન્દેવ શ્રી	૪૧૭
મન્દેવ તથા મન્દેવ	૪૪૧	મન્દેવનવ પ્રતિમા	૪૧૭
(૧૪) મન્દેવ	૪૪૨	મન્દેવશ્રી પ્રતિમાવર્ણ	૪૧૮
(વિવેક મન્દેવ)	૪૪૩	મન્દેવ	૪૧૮
મન્દેવ-મન્દેવ		સમ આમે મિન્દેવ	૪૧૮
		મુદ્દાવતી વર્ણ	૪૧૮

સરિપ્ત સા	૪૫૮
(૧) વિદ્વાન મુનિવરો	૪૫૯
આ જિનેશ્વર	૪૬
સરસ્વતી પ્રસન્ન	૪૬
આદ્ય-તો-બોધ	૪૬
મનમહત્ત ધરના	૪૬
આદ્ય-૩ શ્રીમાલીમય	૪૬૧
મ શ્રી	૪૬૧
(૧૪) વિદ્વાન મુનિવરો	૪૬૧
આ જિનન	૪૬૩
સિદ્ધાન્તક્રિયા	૪૬૩
(વિદ્યાનદ્યાદિગણ)	૪૬૩
— શ્રીમાલીમય પદાવળી	૪૬૪
આ જિનપ્રભાસરિ	૪૭૫
મ-શ્રી	૪૬૭
આ સોમપ્રતિષ્ઠાશ્રી	૪૬૮
આ સિન્ધોર	૪૬૮
પદાવલી	૪૬૮
આ વારિશ્વરન	૪૬૯
મ શ્રી	૪૬૯
આ જિનપ્રભોધ	૪૭૦
શ્રીમાલીમય	૪૭૦
આ જિનકૃપાસ	૪૭૧
પ્રતિષ્ઠાઓ	૪૭૧
દેશીર રૂપ	૪૭૧
પરિનાર	૪૭૧
આ તુલ્યમ	૪૭૧
આ જિનપદ (૫ બાળી)	૪૭૨
આ જિનોદય	૪૭૩
દામર ધરના	૪૭૩
શ્રી ૫મ અક્ષર	૪૭૩

વારોદી સાધના	૪૭૩
શાખા-૪મી વેમદત્ત	૪૭૪
આ જિનકાદ	૪૭૪
(૧૮) વિદ્વાન મુનિવરો	૪૭૫
શાખા-૫મી રિપ્તવત	૪૭૭
આ જિનવપન	૪૭૭
મ શ્રી	૪૭૭
વાગ્દેહકાર રૂપિ	૪૭૭
આ જિનકાદ	૪૭૭
૫ આદ્યમુદર	૪૭૭
૫ પદ્યમદ	૪૭૭
આ જિનમદ	૪૭૭
સંક્રિયાન	૪૭૮
આ જિનકાદ	૪૭૯
આદ્યકાદ શીકર	૪૭૯
કૃત્યકર	૪૭૯
આ જિનકેવ	૪૭૯
શાખા-૬ આદ્યમય	૪૭૯
આ જિનમ જિન	૪૮૦
આ જિનમદ	૪૮૦
ક્રિયકાર	૪૮૦
નવી પદાવલીઓ	૪૮૦
અભાનથી લાવેર	૪૮૨
ફરી નાર આમણ	૪૮૩
(મત્રો કર્મમદ)	૪૮૩
(૩) આદ્યકાદી કર્મઓ	૪૮૪
મ જિનસિદ્ધરિ	૪૮૮
મ જિનપદ	૪૮૯
બોમુજની પ્રતિષ્ઠા	૪૮૯
નવમ રીત	૪૮૯
(શિષ્યાઓ)	૪૮૯

૧૮ વાજાન ચણી	૪૬	આ કડેશર	૪૬૭
મ-૧૧	૪૬	(નિવિધન ૫૨૯)	૪૬૭
દિ તેમપથ	૪૬	આ પામરે	૪૬૭
૧૫-૭ આયાવ મંડ	૪૬	આ સારીન-૬	૪૬૮
આ-૮ ૬૧ ૬૨-૭	૪૬	કિશોરી મરિ	૪૬૮
આ-૬ ૬૩ આયાવ મંડ	૪૬	આપાર ૫૫	૪૬૮
આ-૧ મરિમવ મંડ	૪૬	આ વિમવસિદ	૪૭
આ-૧૧ શીશારીવ ૭	૪૬	આ શીશમુજ	૪૭૬
પામન શીશાવ ૪	૪૭	આ વિમવમંડ	૪૭૬
પાન મંડ પદાવળી	૪૬૧	(૧) પૂનમિયા પદાવળી	૪૭૬
૯ મિનવ ૬	૪૬૧	૪ આ મંદ્રપુર	૪૭૬
પાન મંડ પદાવળી	૪૬૧	૪૧ આ પામરે	૪૭૬
૯ મિનસોખમરિ	૪૬૧	આ મોંધ	૪૭૬
વદાણ માણ	૪૬૧	(મેળાવવાલા)	૪૭૬
૯ મિનવ ૬	૪૬૨	આ નિશામ-૧૦	૪
૬૫ની મંદ્રાવા	૪૬૨	૪ વિદ્યુતમાર	૪
૯ મિનવ ૬	૪૬૨	૧૦૧ નીશમરે	૪
મેરાવમવ ૬૫	૪૬૨	૪૨ આ મેરાવ	૪ ૧
પામરેની મંદ્રા	૪૬૩	આ અમિતમ	૪ ૧
મંદ્રા: ૬૫ ૬૫ મંદ્રા	૪૬૩	૫૭ ૯ મુમનિન	૪ ૨
મિનવ	૪૬૩	(૨ ૩) પૂનમિયા પદાવળી	૪ ૨
મંદ્રા	૪૬૩	૪ વિદ્યુતમાર	૪ ૩
પાન મંડ પદાવળી (૨)	૪૬૩	૯૦૧ મંદ્રાની આપા	૪ ૩
૯ મિનવાવર	૪૬૪	વિવધ આપાવે	૪ ૩
૯ મિનવ ૬	૪૬૪	આ વાવમંદ્રા	૪ ૪
૯ મિનવ ૬	૪૬૪	આપાવે, મેરા	૪ ૪
પૂનમિયા મંડ	૪૬૪	નાજાવાશિવ ૫૫	૪ ૪
(નિવિધ ૫૧ ૬૫)	૪૬૪	આ સારે	૪ ૪
પામરે	૪૬૭	(સપ્ત પુણ્યા)	૪ ૪
આપાની	૪૬૭	આ મિતમ	૪ ૭
આ પદાવળી	૪૬૭	પામરે	૪ ૭

નિશ્ચયશાખા	૫૮	ધમમચાર	૫૨૧
વલ્લભીયમ્ ૫૬	૫૬	૪૪ આ મહેન્દ્રસિંહ	૫૨૧
મત્રી લઘીર પોવા	૫૬	તપા આ દેવેન્દ્રસિંહ	૫૨૨
૧૨ આ જ્ઞાનમય	૫૧	લીમવાગાઓ	૫૨૩
૬૫ (સ ૧૩૩૫)	૫૧	મ-શૈ	૫૨૩
શીલપુત્ર	૫૧	૪૬ આ જ્ઞાનિતસિંહ	૫૨૩
લપુતાખા	૫૧	જાતુરમા	૫૨૪
૧ આન્વેષકમ્ ૫૬૧વલી	૫૧૧	૪૮ આ ધમમ	૫૨૫
૪ આ આન્વેષક	૫૧૧	જાનમાર	૫૨૫
૪૧ આ આન્વેષક	૫૧૧	આ મુનિસેખર	૫૨૬
આન્વેષકમાત્રી	૫૧૩	સેખરશાખા	૫૨૬
આન્વેષક મિનાક્ષ	૫૧૪	આ જ્ઞાનસેખર મ-શૈ	૫૨૬
૬૫૦૬	૫૧૫	૫૧ આન્વેષક મેન્દ્રુમ	૫૨૭
(૩) આન્વેષક નામ	૫૧૫	(ચરિત્રો)	૫૨૭
સાન્વેષક નામ	૫૧૬	જ્ઞાનવાસ્તવ	૫૨૮
૬૫ નરસિંહ	૫૧૬	મ-શૈ	૫૨૮
વિદિમા	૫૧૬	મેઘી ૫૫ નામ	૫૨૯
૬૫૦૬	૫૧૬	સેખર શાખા	૫૨૯
૫૨૫૨, મેન્દ્રુ	૫૧૬	જ્ઞાન શાખા	૫૨૯
૬૫૦૬	૫૧૬	આ જ્ઞાનનુમ	૫૨૯
નાન્વેષક મેન્દ્રુ	૫૧૭	આ જ્ઞાનનિષ્ઠ	૫૨૯
આન્વેષક મેન્દ્રુ	૫૧૭	વતિવાર	૫૨૯
૪૨ આ જ્ઞાનસિંહ	૫૧૮	૫૨ આ જ્ઞાનસિંહ	૫૨૯
આન્વેષક મેન્દ્રુ	૫૧૮	આન્વેષક મેન્દ્રુ	૫૩
આન્વેષક મેન્દ્રુ	૫૧૮	મેન્દ્રુ નમેરે મ-શૈ	૫૩
૫૨૫૨, મેન્દ્રુ	૫૧૯	૫૫ આ જ્ઞાનપદ	૫૩૧
મત્રી આન્વેષક	૫૧૯	મ-શૈ ૫૬૧વલી	૫૩૨
મ-શૈ	૫૧૯	આ જ્ઞાનનિષ્ઠ	૫૩૨
ધમમચાર	૫૧૯	આ ધમમુલિ	૫૩૨
૪૩ આ ધમમુલિ	૫૨	સમ્બેદિસેખર વાગા	૫૩૨
પુત્રી નેપાથ	૫૨૧	સિંધેશ્વર	૫૩૨

મજમદારો	૧૭૩	શાખીજી	૧૪૩
મધો-પરિચર	૧૭૩	શ કમરા ડોહા	૧૪૩
મત શાખાઓ	૧૭૪	અગુઈરી મત	૧૪૪
૧૮ આ કલ્યાણકાર	૧૭૪	હનિદાશ	૧૪૪
૧૯ માન, ૧૮ મહો	૧૭૪	૧૯ વહી	૧૪૫
આવસરમિત્તો	૧૭૫	૨૨ આ સુમનિસિદ્ધ	૧૪૫
બુદ્ધિ યજ્ઞવિહાર	૧૭૫	૪૪ આ હવે ૩	૧૪૫
ભાગ પિટક	૧૭૫	૧૫૫ આ રિત્તવદ	૧૪૭
૧૬ આ ભાગ્યકાર	૧૭૬	૪૫ આ હંધામળ	૧૪૭
સુ લેખોદ્યમ	૧૭૬	(૧૫૬ કલ્યાણકાર મહાભિ)	૧૪૭
૭૫ વિનવશીલ	૧૭૬	કૃષ્ણીમંત્ર	૧૪૮
૧૧ આ હિતકાર	૧૭૬	૧૫૫ વહી	૧૪૮
મિત્રાચર ભાગ	૧૭૬	૪૨ આ કદેવર	૧૪૮
૧ દેવદાસ મહિ	૧૭૬	૪૨ આ ભીમમ	૧૪૮
૭ દેવદાસ, યાનકાર	૧૭૬	મીત્રાચર	૧૪૮
૧૫ આ મુક્તિકાર	૧૭૭	૪૩ આ મહિત્ત	૧૫
૨૬ નરહી નાથ	૧૭૭	આ ભાગ્યકાર	૧૫
૨૭ મોતી કાક	૧૭૭	૪૪ આ હિતવિદ	૧૫૨
૧૧ આ રાનકાર	૧૭૭	૪૫ આ કમલવિદ	૧૫૨
૨૭ દેવદાસ નાથ	૧૭૭	૪૭ આ સુધાક	૧૫૩
ભાગ્યકાર સુવધી (૨)	૧૭૮	કૃષ્ણી મત	૧૫૩
મુનિ મોતીકાર	૧૭૮	૪૮. આ ૧૦ ભાગિતરિવસુધિ	૧૫૪
સાર્થકૃષ્ણમિત્ર	૧૭૮	કમલવદી	૧૫૪
મિત્રાચર ભાગ	૧૪	મહાવદી	૧૫૪
(૨) મુલ્યક	૧૪	૫ આ ૧૦ કાર્મિકા	૧૫૪
૪૧ આ હિતકાર	૧૪	(૩) આ હેતુવદ	૧૫૪
૫૬ આ ભાગ્યકાર	૧૪૨	આ વિનવદ	૧૫૪
આ વિનવદ	૧૪૩	આ વહીવ	૧૫૫
આવસર ૧૭૭	૧૪૩	આ દેવદાસ	૧૫૫
આ વહીવ	૧૪૩	મિત્રાચર	૧૫૫
આવસર	૧૪૩	આ ભાગ્યકાર, હિતકાર	૧૫૫

આ શાસ્ત્રચક્ર	૫૫૬	પ્રતિષ્ઠાપત્ર	૫૬૮
આ નન્ન	૫૫૬	મનસાચરણ	૫૬૮
વર્ધમાનાચાલ	૫૫૬	પશ્ચોત્તી રજૂનાતિ	૫૬૯
આ જનમનસ	૫૫૭	ઔષધિ સામાયજન્ય	૫૬૯
આ પ્રમુખસંતિ	૫૫૭	લેખિત સામાય	૫૬૯
આ મુખતિ	૫૫૭	કાલકાલિ મર્ચા	૫૭
આ મનસાચી	૫૫૭	દેવસંસ્થિતિ	૫૭
સાધ્વીજ્યો	૫૫૭	નિરુદ્ધ-વિભવપત્ર	૫૭
આ ૧૦ મહાસંગિ	૫૫૮	ઉદાર માનસી	૫૭
મન્નૌ	૫૫૮	(મહાન કુમુદમદ)	૫૭
આ ચક્ર	૫૬	મહાસા	૫૭૧
આ સિદ્ધસેન	૫૬	દુષ્ટિદાન	૫૭૧
આ ૧૦ વાલિદેવસંસ્થિ	૫૬	રાજવિદાર	૫૭૧
(મહાર મામ)	૫૬૧	સિદ્ધવિદાર	૫૭૧
વાલિ	૫૬૨	જિનાલપે	૫૭૧
મુનિમિત્રો	૫૬૨	આસાચલ તીથ	૫૭૨
કુલ નરસિંહ	૫૬૩	ભોરેશ તીથ	૫૭૩
ને સાધ્વીજ્યો	૫૬૩	(મત્રીજ્યો)	૫૭૩
ઉદારસંસ્થિ	૫૬૩	મત્ર મત્રાર	૫૭૩
કુરુતો રવિ વાસ	૫૬૩	મન્નૌ	૫૭૩
દેવજ્યોધિ સ્થાક	૫૬૩	રવર્ચવાસ	૫૭૩
મત્રિજ્યો	૫૬૪	મહાસા	૫૭૫
વાલી કુમુદમદ	૫૬૪	જ્યેષ્ઠ પરા	૫૭૫
સાધ્વીનો ઉપાલબ્ધ	૫૬૫	(૧૫) પદ્મવર્ણી	૫૭૬
સમર્થ આપ જિનાન	૫૬૫	૪૨ આ જ્યેષ્ઠ	૫૭૬
વિષ્ણુ જને સામાય	૫૬૬	૪૩ આ પ્રાચીન	૫૭૬
મત્રુ પ્રતિષ્ઠાપત્ર	૫૬૬	૪૭ આ વિનયમદ	૫૭૭
રાજમાનાનો જમરોજી	૫૬૬	નામ્માઈ તીથ	૫૭૭
સામાય જ્યેષ્ઠ	૫૬૭	૪૧ આ કુમુદ	૫૭૭
વાલિ પ્રતિષ્ઠા	૫૬૭	૪૬ આ મુનિજ્યો	૫૭૭
રાજમાન્ય	૫૬૭	૪૨ આ ૧૦ રવર્ચવાસ	૫૭૮

૧૭ ચિત્રવર્ણ	૧૭૮	૧૭ બા શીશોવ	૧૮૬
અનન્દાદિત	૧૭૯	વાદિદેવશરિત	૧૮૬
ચિત્રિય વાગો	૧૭૯	૪૭ મુનિ હરિભદ્ર નાગુ	૧૯
૪૨ બા પૂજીત	૧૭૯	૪૩ બા શામભદ્ર	૧૯૧
૧૭૧૩	૧૮	૪૪ બા ભવમનસ	૧૯૧
બા ૧૯	૧૮	આમિતોવ પ્રકરિત	૧૯૧
૪૪ બા માલેકન	૧૮	કર્તિકા	૧૯૧
નવાન, નાદો	૧૮૧	૪૫ બા શ્રેયભદ્ર	૧૯૧
(દિશ્યેન-મર્યાદા)	૧૮૧	૪૭ નામ દીપ	૧૯૧
૪૨ બા જિનભદ્ર	૧૮૨	દેવાનકિત	૧૯૧
૪૩ બા જનભદ્ર	૧૮૨	નાથોરી વાગ	૧૯૧
૪૪ બા મહેકસારિ	૧૮૨	૪૨ બા રાજા	૧૯૧
મહાભારત	૧૮૨	શુભસીમા	૧૯૧
(બા મહેક)	૧૮૩	૪૫ બા ભવસેન	૧૯૨
૪૫ બા મહાભદ્ર	૧૮૩	કિરોદર	૧૯૨
૪૪ બા મુનિદેવ	૧૮૪	નાથોરી તપગ	૧૯૨
કાનિયાશરિત	૧૮૫	૪૬ બા ભવસેન	૧૯૨
૪૩ બા મહુભરિ	૧૮૫	૪૭ બા દેવનિરક	૧૯૨
હૃદયનિહાર ભર્ત	૧૮૫	૪૮ બા સુભસેન	૧૯૨
૪૪ બા માનસેવ	૧૮૫	મથા	૧૯૨
૪૫ બા ભવાન	૧૮૫	કિનમુદિ ચિત્રાભા	૧૯૩
૬ ભવમુદ	૧૮૫	(પ્રાપલીભેદ)	૧૯૩
૪૨ બા મહેક	૧૮૫	૪૪ બા સોમસન	૧૯૪
૪૪ બા શામભદ્ર નાદ	૧૮૬	મામભદ્ર મહા	૧૯૪
૪૨ બા ચિત્રભદ્ર	૧૮૬	શુભચર	૧૯૫
શ્રાધ્ધીમર્યાદા	૧૮૭	૪૪ (બા શામભદ્ર)	૧૯૪
૪૫ બા ભવસેન	૧૮૭	(પ્રાપલી)	૧૯૫
શ્રાધ્ધીભેદ	૧૮૭	(પ્રાપ્ત શામ)	૧૯૫
૪૭ બા નવાન	૧૮૮	(ચિત્રાનિધા)	૧૯૫
કિશકેદ પ્રતિષ્ઠા	૧૮૮	૫૬ બા મહાભારત	૧૯૬
ને શામ	૧૮૮	મથા	૧૯૬

૫૭ બાં બર્ષદીર્ઘી	૫૬૬	અનિચ્છા	૬૬
૬૮ વિલમ્બુદર	૫૬૭	વાત્રા	૬૬
૬૯ આ સ્થિતિનિષ્ઠ	૫૬૭	ચિહ્નોર	૬૬
૭૦ નાગેરી તથા ગ્રાગ્રા	૫૬૭	ચતુર્થ ચિરનાર	૬૬
૭૧ વાલેન ગ્રાગ્રા	૫૬૭	મીનાર	૬૬
૭૨ વાલેન ૧૩ બેલ્લુ	૫૬૭	અનિચ્છાશ્રી	૬૬
૭૩ વાલેન શાંતિ	૫૬૮	કુમારવાલ	૬૬
૭૪ વાલેન	૫૬૮	આકીર્ણ	૬૬
૭૫ આ બિનચ્છ	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૭૬ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર મુલુ	૬૬
૭૭ આ વરમાણ	૫૬૮	રાખા કુમારવાલ	૬૬
૭૮ વાલેન તીર્થ	૫૬૮	આ રવિવાલ	૬૬
૭૯ સિન્ધુવાલ	૫૬૮	સોમવાલ	૬૬
(મીનાર)	૫૬૮	મહાદેવવાલ	૬૬
૮૦ વાલેન	૫૬૮	તીર્થવાલ	૬૬
૮૧ વાલેન	૫૬૮	રાખવાલ	૬૬
૮૨ વાલેન	૫૬૮	મહાદેવવાલ	૬૬
૮૩ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૮૪ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૮૫ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૮૬ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૮૭ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૮૮ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૮૯ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૯૦ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૯૧ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૯૨ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૯૩ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૯૪ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૯૫ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૯૬ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૯૭ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૯૮ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૯૯ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬
૧૦૦ વાલેન	૫૬૮	ચિહ્નોર	૬૬

૧ જા. જાજવડ	૧૧૭	ધ.મી મુંગલ	૧૪૮
૨ જા. રાજવડ	૧૧૮	વિમલવડ	૧૪૯
જા.નિ મર	૧૧૯	મવાલાલ જીવન મી.મ.લી	૧૪૯
સુ.જા.પા	૧૨૧	કા.પા.પ. જા.પા.ક	૧૪૪
મ.સી	૧૨૩	મહામત્તલ પાદા	૧૪૭
૩ જા. મરુદ	૧૨૪	(મહામત્તલ પરિવાર)	૧૧૧
૪ ૧ નર્મખાન	૧૨૪	મ.મી સ્તમત્તલિદ	૧૧૧
૧૧૧ જા.સી	૧૨૪	કવિ દરિદર	૧૧૧
૫ જા. સુલુવડ	૧૨૪	જા.પા.પા	૧૧૧
૬ ૧ વસમદ મણિ	૧૨૪	મ.મી મારા	૧૧૨
૭ ૧ જીવવડ	૧૨૫	મ.મી સોવણક	૧૧૨
૮ સુ.નિ દેવવડ	૧૨૫	મ.મી સ્તમત્તલ	૧૧૩
નાદક	૧૨૫	લીજીવડા	૧૧૪
૯ ૧ જીવસાગર	૧૨૫	મ.મી જા.પા.ક	૧૧૬
મ.વસમ ન	૧૨૫	સર્વજી પાળ	૧૧૬
૪૮ કા.સી	૧૨૬	ધ.વલ	૧૧૬
જા.પા.પા.નિ.વ.જો	૧૩૨	જા.પા.પા. મી.પા.લી	૧૧૬
મી.પા. નિ.વ.જો	૧૩૩	સી. સ્તમત્તલ	૧૧૬
જા.પા.પા.જો	૧૩૪	કવિ મી.પા.પા	૧૧૭
જા.પા.પા.પા.સી	૧૩૫	કવિ સિદ્ધપાલ	૧૭
સો.પા.પા.પા.લ	૧૩૭	કવિ વિજયપાલ	૧૭૨
અ.ક.વા	૧૩૯	મ.મી જા.પા.ક પો.પા.ક	૧૭૨
સ.પા. સુ.પા.પા.ક	૧૪૧	મ.મી જા.પા.ક મો.ક	૧૭૩
સ.પા. સુ.પા.ક	૧૮૨	જા.પા.પા. મરુદેરી મ.પા.પા.લી	૧૭૩
સ.પા.પા. મો.પા.ક	૧૪૨	જા.પા.પા. દેવ.મી. મ.પા.પા.લી	૧૭૪
કિ.સો.પા.પા	૧૪૨	મ.મી જા.પા.પા.પા.ક	૧૭૪
(૨) સ. ૧ કુશરપાલ	૧૪૩	મ.મી પા.પા.પા.પા.લ	૧૭૫
મ.ક. પા.પા.ક, કવિ પા.પા.પા.ક	૧૪૩	મ.મી જા.પા.પા.ક	૧૭૬
મ.મી રા.પા.પા	૧૪૩	મ.મી ના.કા.ક	૧૭૬
(મ.કા. પા.પા.)	૧૪૪	મ.મી જા.પા.પા.ક	૧૭૭
જા.પા.પા.ક	૧૪૬	સો.પા.પા.પા. મ.પા.પા.લી	૧૭૭
મ.કા.પા.પા. નિ.વ.જો	૧૪૬	સા.પા. કુ.પા.પા.ક	૧૭૭
( )	૧૪૭	સી. મે.પા.પા.ક મો.ક	૧૭૭

શિખરકાન્ત	૭૧૧	જાગણા લીલ	૭૨૮
ગાદાચન્દ્ર	૭૧૧	કૈન વિદ્યાલય	૭૨૬
શીશાલીકાન્ત	૭૧૧	સત્ય મહાવીર	૭૨૬
૧૬ તપાચન્દ્ર	૭૧૧	જેન્સમેર	૭૨૬
૧૩ અચ્છાનું એકમ	૭૧૧	સાહિત્યસંસ્કૃતિ	૭૨૬
મેઢકાન્ત	૭૧૧	વિદ્યાર	૭૩૧
નામસન્દ	૭૧૨	સિદ્ધપુર	૭૩૧
(૩) નામર વરો	૭૧૩	મુચ્છતન પાથ નાથ	૭૩૨
સ્વચિત્રાલય	૭૧૩	સિદ્ધાર	૭૩૨
સંધી કુમાર	૭૧૪	ચારુદેવા દેહ	૭૩૩
સત્યનિષ્ઠ	૭૧૪	શીપુલ દેહ	૭૩૩
નાહ	૭૧૪	પૂ શીપુતિનિભવ ગ્રંથિ	૭૩૩
અનંદ	૭૧૪	ઐતિહાસિક મિસન	૭૩૩
શીલપાલનક	૭૧૬	હન	૭૩૩
મન્દી	૭૧૬	રજુ, નળી	૭૩૩
સપ્તશિખા વરો	૧૬	નું સિદ્ધાર	૭૩૪
મેઢકાન્ત	૭૧૬	ચોદેશનક	૭૩૪
શીશાલી	૭૧૭	પટેશન	૭૩૪
પાસપાસ	૭૧૭	જાગનાર જાગ	૭૩૪
સેવકાન્ત	૭૧૭	તાશ ગા લીજી	૭૩૪
પદ્મક	૭૧૭	તાશ પદ્માવતી	૭૩૪
કપોત સેવકિયા	૭૧૭	સિદ્ધિદિવા, ગોપિકાદિવા	૭૩૫
ચેરવાલ	૭૧૮	કનુબન દેહ	૭૩૫
હાલવા શીશાલી	૭૧૮	કુમારવિદ્યાર	૭૩૬
મુર્તી	૭૧૯	લીલ શ્યા	૭૩૭
અલ્પકાલી મુર્તી	૭૨	દ્યોતિદ્યાર	૭૩૭
ગિમળા	૭૨૧	મોડો દ્યોતિદ્યાર	૭૩૮
કેડી	૭૨૨	મોડાઈ રતનાઓ	૭૩૮
જાગીરાલ	૭૨૨	દેરી હાન	૭૩૮
(૩) નામર વરો	૭૨૨	સિદ્ધિદિવા	૭૩૮
દયાનંદા લીલ	૭૨૨	પુવનપાપ દેરી	૭૩૯
ફોર્સિ પાર્શ્વનાથ	૭૨૬	ગોપિકાદિવા	૭૩૯

ભા૦ વિ૦ ખર્ચસરિ	૭૩૬	બે સાખા	૭૫૧
૨ પાણીએ	૭૩૬	ધમ ગમાવી	૭૫૧
વહીવટ	૭૩૬	આ વિનવિત્ર	૭૫૧
ગ્રામીણ તીર્થ	૭૩૬	આ વિનવસેન	૭૫૧
જાજનસલાહ પાટણમાં	૭૩૬	આ હિંદુગ્રામ	૭૫૧
શ્રેષ્ઠ સાજન કાજલ	૭૪	આ મંદિરવાડી	૭૫૧
મેથો મોડિયો	૭૪	આ વધ માન	૭૫૧
ગ્રામીણ	૭૪૧	આ મિનિસ્ટ	૭૫૧
કમિયા મોત	૭૪૨	આ જયસ્મદ	૭૫૧
તજ પ્રતિભાએ	૭૪૨	વિવેકવિદ્યાસ	૭૫૨
વર્ધમાન તીર્થ	૭૪૩	પાસવાને કાન	૭૫૨
સ્થાપના તીર્થ	૭૪૩	(કચ્છી કહેવા)	૭૫૨
મયસ્વના	૭૪૪	વેળીપાણુગમર	૭૫૩
મોડ પાળવસહી	૭૪૪	(નિરુદ્ધ)	૭૫૩
પ્રતિષ્ઠા	૭૪૫	મન્થા	૭૫૩
મસ્તિશ્વ	૭૪૫	૫ અગિસિદ	૭૫૩
જયક મિનિસ્ટ્રાસ	૭૪૫	સરિપ્રતિષ્ઠા	૭૫૪
મજુ મિનાસરો	૭૪૫	આ સિદ્ધ-કર્ત	૭૫૪
વિનવધર્મસરિ	૭૪૫	માનવસલા	૭૫૪
૬૩. આ૦ સોમપ્રભસરિ	૭૪૬	કન્થારણા	૭૫૪
આ મહિસેનસરિ		જિયા વધમત	૭૫૪
(બીજા આ સોમપ્રભ)	૭૪૬	આ મિનવતિ	૭૫૫
પ્રતિષ્ઠા	૭૪૭	આ મહેન્દ્રસિદ્ધ	૭૫૫
મન્થા	૭૪૭	આ વિનવમદ	૭૫૫
કાચર્થ કાવ	૭૪૮	મન્થા	૭૫૫
(બનેકાર્થો કાચો)	૭૪૮	આ કુવનસદ	૭૫૬
કાચર્થોકાચ-કાચકરો	૭૪૯	આ કુલુમત	૭૫૬
(કાચકાચો)	૭૪૯	આ વીર, અવસિદ્ધ	૭૫૬
૧ નામો	૭૫	નાદક	૭૫૬
આ૦ મહિસેનસરિ	૭૫૧	સરસ્વતીપ્રતિષ્ઠા	૭૫૬
તપાસન	૭૫૧	આ અવસિદ્ધ	૭૫૬
		(આ અવસિદ્ધ)	૭૫૬

નિલગામજી	૭૧૧	જાગણા લીધ	૭૨૮
ગાઢામજી	૭૧૧	જેન વિદ્યાલય	૭૨૬
શીશાલીમજી	૭૧૧	રાગ મહાવીર	૭૨૬
૧૬ તપામજી	૭૧૧	જેઝબે	૭૨૬
૧૭ મજેનું એકમ	૭૧૧	સાહિત્યવૃદ્ધ	૭૨૬
મેદમજી	૭૧૧	ચિદાર	૭૩૧
નામરજી	૭૧૨	સિદ્ધપુર	૭૩૧
(૩) નામર જરો	૭૧૩	સુલતાન પાથનાથ	૭૩૨
સર્વજિતિયાજી	૭૧૩	સિદ્ધોર	૭૩૨
ઝૂંબી કુળાજી	૭૧૪	ચારુદેવ દેહ	૭૩૩
સનનિજી	૭૧૪	ઘીપૂજ દેહ	૭૩૩
ગાઢા	૭૧૫	૫ શીશુકિનિજન પ્રતિ	૭૩૩
જાનક	૭૧૫	ઐતિહાસિક મિસન	૭૩૩
દીસાપાલજી	૭૧૬	દાન	૭૩૩
જાલી	૭૧૬	રજા, નવી	૭૩૩
સાતિયાખા વરો	૭૧૬	નવું સિદ્ધોર	૭૩૪
જોલપાજી	૭૧૬	મિલેવજી	૭૩૪
શીશાલી	૭૧૭	વરેવાજી	૭૩૪
પોખાજી	૭૧૭	જાનનાર નર	૭૩૪
સોરઠમજી	૭૧૭	તારે ગા લીજી	૭૩૪
પદ્મજી	૭૧૭	તારે-પદ્માવતી	૭૩૪
કપિન સેનિયા	૭૧૭	સિદ્ધિયા, મોડિસિયા	૭૩૫
સેનજી	૭૧૮	જીવન દેહ	૭૩૫
સાધવ શીશાલી	૭૧૮	કુમારિદાર	૭૩૬
મૂર્તી	૭૧૯	લીધાજી	૭૩૭
જગદામી મૂર્તી	૭૨	જ્યોતિષ	૭૩૭
દીસાજી	૭૨૧	ગોડા જ્યોતિષ	૭૩૮
શ્રીકી	૭૨૨	ગોડા રથનાથો	૭૩૮
પદ્મિયાજી	૭૨૨	દેરી દાન	૭૩૮
(૩) નામર જરો	૭૨૨	સિદ્ધિયા	૭૩૮
જાગણા લીધ	૭૨૨	કુપવપાજ દેરી	૭૩૯
કોપિ પાથનાથ	૭૨૬	મોડિસિયા	૭૩૯

ભા૦ વિ૦ ધર્મસૂત્રિ	૭૩૬	ને સાખા	૭૫૧
૨ પાદુકાઓ	૭૩૬	ધમ પ્રભાવો	૭૫૧
ચઢીપટ	૭૩૬	આ વિનયમિત્ર	૭૫૧
મોડીણ તીર્થ	૭૩૬	આ વિજયસેન	૭૫૧
આજનકલાશ પાટણુમાં	૭૩૯	આ હિમ પ્રજા	૭૫૧
દેહ સાજન કાજલ	૭૪	આ મહાવદી	૭૫૧
મેયો મોડિયો	૭૪	આ વર માન	૭૫૧
મોડીપુત્ર	૭૪૧	આ મિનકર	૭૫૧
મનિયા ભોમ	૭૪૨	આ અમરસદ	૭૫૧
મલુ પ્રતિભાઓ	૭૪૨	વિવેકવિદ્યાસ	૭૫૨
વર્ષ માન તીર્થ	૭૪૩	પાસથાને દાન	૭૫૨
સ્થાવના તીર્થ	૭૪૩	(કચ્છી કહેવન)	૭૫૨
મલસથના	૭૪૪	નેણીપુણ્ય અમર	૭૫૩
મોડ પામવસહી	૭૪૪	(નિરુદ્ધ)	૭૫૩
મનિયા	૭૪૫	મનૌ	૭૫૩
મનિયા	૭૪૫	૫ અગિષ્ઠ	૭૫૩
મલુ મિનપ્રસાદ	૭૪૫	સરિમનિયા	૭૫૪
મલુ મિનાભયો	૭૪૫	આ સિદ્ધવ્રજ	૭૫૪
વિજયપ્રમંથર	૭૪૫	માનવસ્યા	૭૫૪
૪૩. આ૦ સોમપ્રજસૂત્રિ	૭૩૬	કપાલકા	૭૫૪
આ મહિસેનસૂત્રિ		હયા પદ્યમલ	૭૫૪
(નીમ આ સોમપ્રજ)	૭૪૬	આ મિનપ્રતિ	૭૫૫
મનિયા	૭૪૭	આ મહેન્દ્રસિદ્ધ	૭૫૫
મનૌ	૭૪૭	આ વિનયમદ	૭૫૫
કાપર્થ કાવ	૭૪૮	મનૌ	૭૫૫
(અનેકાર્થ કાવો)	૭૪૮	આ છુરનમદ	૭૫૬
કપાર્થકાવ્ય-કાવ્યકથો	૭૪૯	આ છુલુમદ	૭૫૬
(કપાલપ્રમંથરો)	૭૪૯	આ વીર, અવસિદ્ધ	૭૫૬
૧ નામો	૭૫	નારક	૭૫૬
આ૦ મહિસેનસૂત્રિ	૭૫૧	અરસજીમિતિયા	૭૫૬
તપાતપ	૭૫૧	આ અવસિદ્ધ	૭૫૬
		(આ અવસિદ્ધ)	૭૫૬

જૈન પરપરાનો ઇતિહાસ
ભાગ બીજો

—॥ वन्दे वीरं श्रीचारित्र्यम् ॥—

જેન પરંપરાનો ઇતિહાસ

[સાગ બીજે]

પ્રકરણ પાંચીયમુ

•

આ૦ ઉદ્ધોતનસૂરિ

- “ આસીબન્નકુસોત્તમૂતો નિસ્વાસો બગ્ગીતઠ ।
અક્ષમારાધિતહમુચૈ ચ અમારાધિત સદા ॥ ૧ ॥
પમોહ્ય મુર્ચિમાનવ સૌમ્યમૂર્તિ ધાગાહુચ્ચ !
શક્તિવાદુભૈર્મર્તે રાગ-દ્વેષ-મદાન્નિમિ ॥ ૭ ॥
સુનિર્મલગુણૈર્નિર્લેપ પ્રગાન્તૈ મુતગાન્નિમિ ।
પ્રબુન્ન-માનદેવાન્નિમૂરિમિ પ્રવિરાગિત ॥ ૮ ॥
પ્રમુતસ્ય મહીર્ષિઃ શુદ્ધગચ્છસ્ય મળ્લનમ્ ।
શ્રીમાન્ નિહારુચ્છપ્પ સુનિરુચ્છોતનામિષ ॥ ૯ ॥ ”

(—શ ૧૧૨૬ જા નેમિચક્રસ્થિત ‘ઉત્તરવચ્છ-પદ’ પ્રચલિત)

- “ પરિવાહીય જામો ચંદ્રકુલ ચક્ષુગચ્છમિ ॥ ૧ ॥
સિરિઠબ્રોમળમૂરી ઇત્તમગુણરચણમૂસિયસરીરો ।
વેહારુમ્મુણિસ્તાણ ગચ્છણરુપ્પિમાર્પદો ॥ ૨ ॥
સોમચ્છોજ સોમ સર્મ સમાપ ચ જો અમિન્નિસ્સહ ।
ચિત્ત્યાપ મેરુગિરિ ગંધીરચ્છોજ મચરનિર્હિ ॥ ૩ ॥
અમ્મિ ચ ગચ્છ આસી સિરિપ્પમુસામિહાણમૂરિ પિ ।
સિરિમાણદેવસૂરી સુપસિદ્ધો દેવસૂરી ચ ॥ ૪ ॥ ”

(—શ ૧૧૨૬ જા નેમિચક્રસ્થિત ચક્ષુગચ્છમિ પ્રચલિત)

આ વિમલચંદ્રસૂરિની પાઠે આ ઉદ્ધોતનસૂરિ થયા, જે વડ જમ્બુના પ્રધાન આચાર્ય હતા.

ઇતિહાસનો સાધારણ વ્યવસ્થાથી પણ એ યોગ્ય રીતે માને છે કે ભગવાન મહાવીરસ્વામીના નિર્વાણ પાળી શક્યાતથી જણપરવશ, વાતકવશ, મુખપ્રધાનવશ તથા ઉપકેશવશમાં, વિક્રમની બીજ સદીથી જણપરવશના નાવેન્દ્રકલ, ઘડકલ, નિવૃત્તિકલ તથા વિજા પરકલમાં, વિક્રમની છઠી સદીથી વનવાસીજમ્બુ વિકારુકજમ્બુ રાજ જમ્બુ વટેશ્વરજમ્બુ ચૈત્યવાસીજમ્બે તથા સવેગી જમ્બેમાં અને વિક્રમની બારમી સદીથી ૧ જમ્બુના વાહિદેવાચાર્યજમ્બુ તપાજમ્બુ અવહતજમ્બુ તથા ખરતરજમ્બુમાં ઘણા પ્રભાવક આચાર્યો થઈ ગયા.

ચોરાશી જમ્બે

જમ્બુવિસ્તાર—

ભારતના જૈન સંઘને મંજરિત બની રહેવું ઘણું જરૂરી હતું, આથી જ પાર્શ્વનાથ અને જ મહાવીરસ્વામીની પરપરાના શ્રમણોની મૂળ ચાર શાળા ઉપશાળા તથા મુનિસંઘો, જમ્બુક જમ્બુક ક્ષેત્રમાં સતત વિકાર કરતા હોતા અને ખર્ચના પ્રચાર કર્યો જતા હતા. આથી સમજ જતા આ મુનિસંઘો, તેનો પ્રદેશ, મુખ્ય નગર, મુખ્ય મુનિ—નાથક કે નાથપાત્ર ઘટનાના નામથી પ્રસિદ્ધિ પામ્યા હતા. જાતની રીતે ખીમે ખીમે ૮૪ જમ્બે જન્મ્યા હતા.

ચૈત્યવાસીઓએ જૈન સંઘના આ એકમને ખરી જાનસારીથી ટકાવી રાખ્યું હતું. વિક્રમની બીજ સદસાબ્દીમાં નીકળેલા જમ્બેએ આ એકમને તોડી નાખ્યું અને છેવટે વિક્રમની ૧૧મી સદાબ્દીમાં નીકળેલા સ્વમ્બુદી મતપથોએ તો આ એકમને વિનાશના પથે મૂકી દીધું.

જેમ જૈન શ્રમણોમાં ૮૪ જમ્બે થયા તેમ શૂદ્રસ્થ જૈનોમાં પણ ગામ વહેરના કાચ્છે ૮૪ જ્ઞાતિઓ બની જેમ કે—ઓસવાલ, શીમાલ, પોસ્વાલ, પહલીવાલ, દીસાવાલ, અજવાલ વહેરે પ્રાચીન કાળમાં ૮૪ જ્ઞાતિઓ જૈન હતી.

નાગેદ્ર, ચદ્ર, નિર્વૃત્તિ તથા વિદ્યાધરકુલોનો પરિચય આપાઉ
આવી ગયો છે ^૧

(જૂલો પ્રક્રં ૧૪ પૃં ૩૦૪ થી ૩ ૬ પ્રક્રં ૧૫, પૃં ૩૪૧)

તેમાં વિશેષ પરિચય નીચે મુજબ છે—

આ ચારે કુલોમાં સમકાલીન વિભિન્ન ગણે મળી જવાથી
આ કુલો અમ્મ જની ગયા.

નાગેદ્રગમ્મ—

નાગેદ્રગમ્મનો પરિચય આપાઉ (પ્રક્રં ૧૪ પૃં ૩૦૫)માં
આવી ગયો છે આ ગમ્મમાં આ સિદ્ધસેન દિવાકરનો ગમ્મ સામેલ
થવાનું મનાય છે (પ્રક્રં ૧૧ પૃં ૨૬૦)

નાગેદ્રગમ્મનો વધુ ઇતિહાસ નીચે પ્રમાણે મળે છે—

પારિવસ્થગણી—

“ ભાસીભાગકુલે ક્ષમણમૂર્તિર્નિતાન્તગાન્તમતિ ।

તરગણે ગુરુતરમ્ નામ્નાસ્તિ શીઘ્રગણિ ॥ ૧ ॥

ત્રિવ્યેણ મૂલ્લસતૌ ત્રિત્રયમકાર્યત ।

વગુકણે તરીયેન પારિવસ્થગણિના વસ્ ॥ ૨ ॥

શકસંસ્ ૧૧ ॥ ”

આં લક્ષમણસુરિ પરમ શાવ કાળ તેમના ગમ્મમાં આટા થીલ
જડાણી થવા તેમના સિધ્ધ ૫૦ પારિવસ્થગણિએ શક સં ૬૧૦

૧. આ ચાર ગમ્મો માટે દિગ્ગજ મંથોમાં જુદા જુદા ઉપદેશો મળે છે—

(ક) દિગ્ગજ પોતાને આ ચદ્રપેદારિટની પરચરાના નામને છે—

છત્રીનંદાકરણ પ્રસિદ્ધાદ્યુત્તરોપાવશિરભવાદા । (—વિધિરિ દિગ્ગજેન,
સેનાકા ૧ ૮ શ્લો ૧)

(જા) ઉદ્ર, ચદ્ર અને નાગેદ્રગમ્મના ગમ્મો (મેરગજ) વિષયની છે.

(—૧ આદ્યપ્રમૂત સામાસ્યર્થોપા ૧ ૫, પદ્યગુપ્ત-દિશ ૫ ૧૧૮
૨૩૪ ૨૮૩ ૩૨૩).

(વિ સ ૧ ૪૬)માં જણાવ્યામાં જાત્રવાન મુનિમુનસ્વામીના શત્રુનિકા
વિકાર નામના મોટા દેશસરમાં ત્રણ પ્રતિમાઓની આજનશાલાકા કરાવી
બુદ્ધરાતના કપી આમમાં જૈન વિદ્યાર્થી જાવનના ઘર-દેશસરમાં
જ પાંચનાથની પરિકરવાળી ખાતુપ્રતિમા છે તેની ઉપર ઉપરુજા
લેખ છે. (—જૈન સ્તુત્ર ૧૭ કંઠા : ૧૧૬)

સાવજગતના આ વર્ધમાનસૂરિએ સુ ૧ ૫૫માં ઉપદેશ
૫૬ ની ટીકા રચી અને ૫ પાર્શ્વસ્થગણિની પ્રેક્ષાથી મુનિ આમ
દેવે જે ટીકાની પ્રતિ લખી. આ મુનિ આમદેવ તે વઠગજગતના
આ ઉદ્ધતાતનસૂરિના સિધ્ધ હતા, તેઓ ઉપાધ્યાય આમદેવગણિના
નામથી પ્રસિદ્ધ હતા.

ઉપા આમદેવે જે ટીકાની પ્રાપ્તિની પાછળ પ્રુષ્ઠિકા બેઠેલી
છે એમાં તેમણે ૫ પાર્શ્વસ્થગણિને નમસ્કાર કરીને આ લેખનના
પ્રેરક બતાવ્યા છે.

૫૦ સાવજગત—

નાગેદ્રગજગત ૫૦ સાવજગતને ચક્રગચ્છીય મહાકવિ જળ
મુનિના સુ ૧ ૫ લગજાતમાં સ્વાયેશ્વા વિનયતક ની સુ ૦
૧ ૨૫માં વૃત્તિ રચી.

૧ નાગેદ્રગજગત પટ્ટાવલી

૧ આ ૦ વીસ્તાર—આ આચાર્યે મહાકવિ અધિવ્રતને સુ ૦
૧ ૮ માં ટીકા આપી હતી.^૧

૨ આ ૦ વર્ધમાનસૂરિ—તેઓ પરમાર કવિ હતા.

૩ આ ૦ શમસૂરિ

૪ આ ૦ શ દ્રસૂરિ—તમનો ઉપદેશ અસરકારક મનાતો હતો.

૧. આ અધિવ્રત શિવાય એક નીએ અધિવ્રત નામે શિવજાન્યો રાખ
હતો, જેણે સુ ૧૩૨૬માં સેવાદી પાસે કર્યા ગાવર્ધા જ પાર્શ્વનાથના
ચિત્રાલયમાં ઘાન કબુ હતુ (ત્યે, પ્રક ૩ ૧ કાંઠ પ્રક ૩૫, ૧ ..
અભોરના ધાનમરા એકાદશીની રાત્રીથી ન ૩૧)

તેમણે પણ મનુષ્યોને પ્રતિબોધ કર્યો હતો. તેમણે સ. ૧૧૭૨ માં 'પચાશકર્ણ', સ. ૧૧૭૪ માં ધર્માપચિકીર્ણ, ચૈત્યવદનચર્ણ, વદનચર્ણ, સ. ૧૧૭૬ માં પિ.વિશુદ્ધિ, સ. ૧૧૮ માં પદ્મીસૂત્ર વૃત્તિ (અથાગ્ર ૨૭૦૦) વગેરે ગ્રંથોની રચના કરી. આ ગ્રંથોના નામે દ્રવ્યમુખ્ય હતા અને એ જ અરસામાં આ. ૧૨૫૬ના પદ્મવર આ. ૨૬૨૨ નામે રાજગમ્યના ગ્રંથો, જેઓ મહાન ગ્રંથકાર હતા. (-પ્રક. ૧૫, પૃ. ૩૪૨ પ્રક. ૩૨, પૃ. ૫૬ પ્ર. ૩૫૫)

૫ આ. ૨૬૨૨—તેઓ પરમ શાત તરીકે ઓળખાતા હતા.

૬ આ. ૨૬૨૨—હિંદુધર્મના આ. ૨૬૨૨ દ્રવ્યમુખ્યને રાજ પાસે તેમની પ્રથમ કરી હતી.

૭ આ. ૨૬૨૨—તેઓ અતિશય પાણી અને મધુરભાષી હતા.

૮ આ. ૨૬૨૨—તેઓ મોટા વિદ્વાન હતા. તેમણે સામ્યશાસ્ત્ર સુવર્ણભાવના તથા સ. ૧૨૧૫ માં પાલીમાં જ બુદ્ધિવત્તાના ની વિનિવર્જનક્રિયા-વૃત્તિ રચી હતી તેમ જ કવિવર આ. ૨૬૨૨ ની વિવેકમંજરી ને શુદ્ધ કરી હતી.

તેમની પાટે બે ગ્રંથો રહ્યા. ૧ આ. ૨૬૨૨ અને ૨ આ. ૨૬૨૨.

આ ૨૬૨૨ આ. ૨૬૨૨ના ગુરુભાઈ હતા પણ તેઓ આ. ૨૬૨૨ના પાટે આ. ૨૬૨૨ જેમ જણાય છે તેમણે સ. ૧૨૬૪ માં ગોમતીપુરમાં અદ્રવ્યમુખ્ય ની રચના કરી છે.

૯ આ. ૨૬૨૨—તેમણે ગદ્યકાવ્યના હંનાચક્ર આદિનાં ઉપદેશ આપી, તેની પાસે પાટણના નામે દ્રવ્યમુખ્યના વાસુપૂજ્યસ્વામીના દેરાસરનાં છોડાદાર કરાવ્યાં તેમ જ એ જ હંનાચક્રની વિનિવર્જી સ. ૧૨૬૬ માં પાટણમાં એ જ દેરાસર પાસેના ઉપાધ્યક્ષનાં રહીને 'શ્રીવાસુપૂજ્યચરિત' (સર્ગ : ૪ અથાગ્ર ૫૪૬૪)ની રચના કરી. હંનાચક્ર આદિનાં સંસ્કૃતમાં પાદનાં

સ્તોત્ર (પ્રે. ૧) રચ્ય છે જાણકારવગ્નિપરમાર્થોષ (પ્રે. ૧૦ ૧૦
અરુ. ૩) (જૂને, પ્રક. ૪૧, ગાપ્તમાનવ. ૪)

૧૦ જ્ઞા. ઉદ્ધારવગ્નિપરમાર્થોષ

૨ નાગેદ્રગચ્છીય પટ્ટાવલી

૧ જ્ઞા. મહેદ્રસુરિ—તેઓ જા શીવગુણસુરિ અને જ્ઞા. દેવચંદ્રસુરિની પરપરામાં થતા.

૨ જ્ઞા. શાંતિસુરિ—તેઓ સ. ૧૧૫ લગભગમાં વિદ્યમાન હતા તેમણે મહાવત. ગાપ્તપૂજ્યચરિત્ર ની રચના કરી.

૩ જ્ઞા. જ્ઞાનદ્રસુરિ, જ્ઞા. જ્ઞાનમહેદ્રસુરિ—જા અને જ્ઞા. મહેદ્રસુરિ જાગપ્તપૂજ્ય સમર્થ થાતી તરીકે પ્રસિદ્ધિ મેળવી હતી. રૂઢિચુસ્ત સિદ્ધરાજ જ્યોતિષ તેમને જ્ઞા. મહેદ્રસુરિ અને 'સિદ્ધ શિવ' તરીકે સંબોધિતો હતો. જા જ્ઞા. મહેદ્રસુરિએ સિદ્ધાંતાણુ વગેરેની રચના કરી છે.

૪ જ્ઞા. સતીશચંદ્ર વિદ્યાધરજી નેપ્તુ છે કે મહાત્માઈક જ્ઞેશ ઉપાધ્યાયે પોતાના નવ્ય-ન્યાયના વર્તવિતામણિ જ્ઞેશ જ્ઞાપ્તિના બે લઘુઓનું નામ સિદ્ધ-જ્ઞા. જ્ઞા. નેપ્તુ છે ? ઉપર જ્ઞા. જ્ઞા. નેપ્તુના નિર્ણય જ્ઞા. જ્ઞા. નેપ્તુના નિર્ણય છે.

૫ જ્ઞા. હર્ષદ્રસુરિ—તેઓ કલિદાસજીવન તરીકે જ્ઞા. પદ્માવતી તેમણે વર્તવિતામણિ જ્ઞેશ રચ્યો છે. તેમજ સ. ૧૨૫ માં મત્રી નીનાના વચના મત્રી પૂર્ણપાલના પુત્ર અને રૂઢિચુસ્ત જ્ઞા. મહેદ્રસુરિના મહામાત્ર્ય પદ્માવતીની વિનિતિથી જ્ઞેશ જ્ઞા. નેપ્તુ ની રચના કરી છે.

૬ જ્ઞા. વિજયસેનસુરિ—તેઓ મળર થતા હતા. તેઓ પદ્માવતી પાર્શ્વનાથ તીર્થના ઉપાધ્યાય ઉપદેશ હતા હતા તેમની વાળી જ્ઞા. મનાલી હતી. ગુણસાતના મહામાત્ર્ય વસ્તુપાલ-તેજ પાલ વગેરે તેમના જ મહાત્ર્ય જ્ઞા. જ્ઞા. હતા. તેમણે જ્ઞા. મહેદ્રસુરિ સમર્થ વિનિતિથીની પ્રતિષ્ઠા જ્ઞા. જ્ઞા. મહેદ્રસુરિની હાથે થઈ હતી.

તેમણે સ ૧૨૮૭માં 'શ્વેતત્રિશિખા' ની અપજ્ઞામાં રચના કરી હતી તેમની પાટે બે આચાર્યો થયા. ૧ આ. યશોદેવસૂરિ (સ. ૧૩૦૦નો લેખ) અને ૨. આ. ઉદયપ્રભસૂરિ જેમનું બીજું નામ ઉદયસેનસૂરિ પણ હતું (સ. ૧૩૦૫નો લેખ)

૧ આ. ઉદયપ્રભસૂરિ—તેઓ નાની ઉંમરના હતા ત્યારે પાદેશમાં આવેલા એક માણસનું આખ્યાનકાન્તી અદ્ભુત અખ્યાન કહાની ખ્યાતિ સાંભળીને આ. ઉદયપ્રભને તેની આખ્યાનકહા બોવાની ઇચ્છા થઈ તેથી મહામાતૃ વસ્તુપાલે તેનું આખ્યાન છ મહિના સુધી ઉપાશ્રય પાસે કરાવ્યું તે સાંભળીને આચાર્યશ્રીએ તેમાંથી ઘણું માર્ગ દર્શન મેળવ્યું. તેમણે સ. ૧૨૮૭માં 'સુધપતિચરિત' (સ. ૧૨૯૦) આરભચિદ્ધિ મુકૂતસીતિકાસ્તોત્રિની, નેત્રિનાથધરિત, વાચીતિટિપણ, કર્મસ્તવટિપણ અને સ. ૧૨૬૬માં ઉપદેશમાલા ઉપર 'ઉપદેશકલિંગા' નામે વૃત્તિ રચી છે ત્રિશ્વરતીર્થમાં પ્રશસ્તિ બંધાવી છે તે પૈકી સુધપતિચરિત અપસ્તમ્બ ધર્માભિમુદય મહાકાવ્ય' મહામાતૃ વસ્તુપાલે સ. ૧૨૬૦ના વર્ષ સુદિ ૧૧ના દિવસે ખલાતમાં લખાવ્યું હતું

આ. મહિસેલસૂરિ આ ઉદયપ્રભમૂત્તે પશ્ચિમ આપે છે કે—

“ માતૃમારસિ । સનિવેદિ હૃદિ મે યેનમમાપ્તસ્ફુટે—

નિર્માણં નિરૂપિ પ્રસિદ્ધયતિ આત્મસમમાલના ।

યશ નિસ્પૃતમોદ્રયા સ્ફુરતિ મત્ સારસ્વત ગાગતો

મત્ર શ્રીગુણપ્રમતિ રત્નારમ્યા મમાહર્નિતમ્ ॥ ૪ ॥

નાગેન્દ્રગચ્છમોચિન્દ્રવલ્લોચનદ્વારકૌલુમા ।

તે વિશ્વવંશા ન્યાસુરુદયપ્રગમૂરય ॥ ૬ ॥ ”

૭ મહિસેલસૂરિ—આ જિનભક્તસૂરિ

આ. મહિસેલસૂરિએ શક સ ૧૨૧૪ (સ. ૧૩૪૬)માં દિવાળીના દિને શનિવારે અન્યયોગઅવ્યયોદ્ધિદા ઉપર 'સ્વાદ્વાદમજરી' નામે ટીકામયની રચના કરી, જેમાં તેમના જ ન્યાયસાક્ષના વિધાર્થી

જસ્તરમ્બીય જ્ઞા વિનમ્રસૂરિએ સકાશ કરી હતી. જળી, તેમની મુજબનચિત્તવસ્થા નામે પચ્ચીસ શ્લોકની એક રચના પણ ઉપલબ્ધ થાય છે.

જ્ઞા વિનમ્રદે સ. ૧૨૬૦ માં મહામાત્ર વસ્તુપાલના પુત્ર જયતસિંહ જે ખલાતનો સૂબા હતો, તેને માટે પ્રજાભાવલી ની રચના કરી હતી.

૩ નાગેદ્રગચ્છીય પટ્ટાવલી

૧ જ્ઞા. હેમમ્રસૂરિ

૨. જ્ઞા. હેમચૌખસૂરિ

૩ જ્ઞા. સોમમ્રસૂરિ

૪ જ્ઞા. વિભુષમ્રસૂરિ—તેમણે સ. ૧૩૩૪ માં સાવ સર્વાત્મક શાલિભદ્રચરિત્ર ની રચના કરી, જેનું જ્ઞા પ્રધુમ્નસૂરિએ સંશોધન કર્યું અને જેને ૫ પ્રભાચદ્રચરિત્રે લખ્યું હતું.

૫ જ્ઞા. પદ્મચદ્રસૂરિ—તેઓ આબાર્ય વ્યા તે પહેલાં ૫. ૫ પ્રભાચદ્રચરિત્ર નામે જોળખાયા હતા, ત્યારે યુનિ હર્મકુમારે ૩. ૧૩૩૪ માં સ્થિલા શાલિભદ્રચરિત્ર ની પ્રતિ તેમણે લખી હતી. તેમનું બીજું નામ જ્ઞા પ્રભાનંદ પણ મળે છે. સમગ્ર શાક જોસવાણે સ. ૧૩૭૧ માં શત્રુજય મહાવીરના મોટા ઉદ્ધાર કરાવ્યો ત્યારે તેઓ ત્યાં વિદ્યમાન હતા.

૬ જ્ઞા. રત્નાકેશસૂરિ.

૭ જ્ઞા. રત્નમ્રસૂરિ

૮ જ્ઞા. સિંહદત્તસૂરિ—એક વીરપાલ મીમાળીના પુત્ર નરસિંહ, તેમના પુત્ર મેલિએ સ. ૧૪૫૫ ના પોષ વદિ ૧ ને સોમવારે પાટણમાં પાર્શ્વનાથચરિત્ર લખાવી જ્ઞા આબાર્યને બહોરાવ્યું હતું. મેલિત્રની પત્ની મેહારેવીએ કલ્પસૂત્ર ની પ્રતિ લખાવી હતી.

(જુઓ, જૈનપુસ્તકપ્રગણિકા, પ્ર. ૪૪)

જ્ઞા. નિર્વાસાચરસૂરિ—સ. ૧૪૭૧ માં લખા.

આં ગુણસાગરસૂરિ—સં ૧૫૨૨ માં વિષમાન હતા તેમની પાટે આં ગુણસમુદ્રસૂરિ સં ૧૫૧૨ માં આંખા હતા.

રાજગૃહ પદ્માવલી માં નાગેદ્રગૃહની પચાસરમા ખંચ જાદી અને હોલાકાંત્રાની પાવલી વધુ જાદી બતાવી છે, તેમજ આં છવ દેવસૂરિના વાસકગૃહને નાગેદ્રગૃહમા દાખલ કર્યો છે

(—વિવિધગૃહીય પદ્માવલીગ્રંથ, પૃં ૬૧)

નાગેદ્રસપ્તિ—

ઇતિહાસના પરિણીલનથી જણાય છે કે જૈનોએ પ્રસંગે પ્રસંગે જૈનધર્મમાં માનનારાઓની એકેક સમિતિ બનાવી હતી, જેણે સમય જતાં સ્થાપિતું રૂપ લીધું. આ રીતે ઓસવાલ, પોસવાલ, શ્રીમાલ, નાગવશ, નાગેદ્રકુલ, સાવચકુલ, લુબડ વગેરે પ્રાચીન જૈન સ્થાપિતો બની ઓસવાલ અને પોસવાલોનો પરિચય પહેલા (પ્રકં ૧ પૃં ૧૬ થી ૨૧) આવી ગયો છે

નાગવશની ઉત્પત્તિ પહેલાં (પ્રકં ૮, પૃં ૧૮૪મા) બતાવી છે કે આર્મ નંદિલના ઉપદેશથી વિક્રમની બીજી સદીમાં નાગવશ બન્યો. વળી, બીજી વાત એ પણ છે કે આં નાગેદ્રમૂરિથી વીર નિં સં ૬૦૬ માં નાગેદ્રગૃહ બન્યો તેના ઉપાસકો પણ પોતાને નાગેદ્રસ્થાપિતો બતાવતા હતા. નાગેદ્રસ્થાપિતો પ્રતિભાલેખ આ પ્રકારે મળે છે—

સં ૧૪૬૨ના ચૈત્ર વદિ ૧ દોશી વિજયપાનદની પરપરામાં અનુક્રમે હેમ અને સોમચંદ થયા. તેઓ નાગેદ્રસ્થાપિતો આવકો હતા. (—આં ગુણસાગરસૂરિ લેખસમૂહ બા. ૧, લેખાક ૬)

જૈનો ઉપર આકૃત આવતા જૈનો સિદ્ધરત કરી, પૂવ ભારત છોડીને રાજપૂતાનામાં આવીને વસ્યા અને જેઓ ત્યાં રહ્યા તેઓ શૈવધર્મી બની રહ્યા. રાજપૂતાનામાં આવેલા જૈનો સ્વેતાબર કે દિગ્ગજરમાં ભળી ગયા. આથી એ પણ તારવી શકાય છે કે વીર નિં સં ૬૦૬ માં નાગેદ્રગૃહ બન્યા પછી દિગ્ગજરમત નીકળ્યો.

આવચ્છ—જિનાગમચ્છાક પૃ દેવધિગણિની ગુરુપરંપરામાં આવ્યું હસ્તિસુસ્ત્રિ પાટે આવે છે. ધર્મ યથા તે સાવચ્છ-આવચ્છ યોગ્યતા હતા (પાક ૧૩ પૃ ૨૬૪)

સુસુકે—જા પાશ્વનાથના શાસનકાળના આવકોની પરંપરામાં આવચ્છ સ્થાપિત હતી જ પાશ્વનાથના શાસનના મુનિઓ વચ્ચે પરી હતા એ આવકો કિંચિત્ત વધારા પછી ત્યાં જ ટકી રહ્યા તે આવચ્છ મુખી સરાક તરીકે યોગ્યતાય છે

કુલક—જા વિનયકસુરિ કુલક હતા. અચલગચ્છના જા અચલિકમુરિ પણ એ જ સ્થાપિત હતા.

કુલકો પ્રાચીન જૈન હતા તેઓ પૂર્વ ભારતમાંથી કિંચિત્ત કરી શલપૂતાનામાં આવ્યા અને હવ તેઓ મોટે ભાગે શ્વેતાવર-વજ્રચ્છ અને દિગ્વજ્ર-મુદ્રસઘના ભટ્ટારકોની ગણીને માને છે વજ્રચ્છ અને કુલકમાં શબ્દસામ્ય જણાય છે એટલે બનવખોજ છે કે તે વજ્રચ્છ નીકળ્યા પછીના આવકો હોય.

જલપુર ઘાટમાં શેઠ ગુલાબચંદ્ર મૂલાના જા પદ્મપ્રભસ્યામીના દેરાસરમાં એક અત્યુવિશતિષદ્ધ વિરાજમાન છે તેમાં લેખ છે કે

ત્રિચિલ્લ(કુજપુર)ના કુલકસ્થાપિત્રા ૬ પૂતાની પરંપરાના શિવાજે ૪૮ ભસાઓ અને વૃદ્ધ વપાગચ્છના જા. રત્નલિલકસુરિના હાથે સ. ૧૫૧૬ ના અષાઢ મુદિ રૂને રતિવારે તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી એટલે કુલકો વાસ્તવમાં શ્વેતાવર વજ્રચ્છ અને વપાગચ્છના આવકો હતા.

કિસ્મતગરના શેઠ અણુકનો વરાજ શેઠ ઇલાક વગેરે પૂર્ણિમા-ગચ્છના ઉપાસક હતા. (—જૈનપુસ્તકપ્રકાશિતસંદ્ધ, પ્ર. ૬)

ઠાકોર (કો)—સામાન્ય રીતે જોસવાલ, ધોસવાલ, મીમાળી વગેરે જૈન સ્થાપિતો શિવાજની કુલક, પશ્ચીવાલ, મોઢ, ઘીલાવાલ, રૂર્જર, સોરઠિયા વગેરે સ્થાપિતો જૈનો માટે શિલાલેખ અને પ્રતિમા લેખોમાં ૬૦ શબ્દનો પ્રયોગ કરેલો મળે છે.

ચ દ્રુહ-પૂર્ણતલ્લગચ પદાવલી

૧ આઠ આઠદેવ—તે ચ દ્રુહના પૂર્ણતલ્લગચના^૧ આચાર્ય હતા તેઓ સતત વિકારી હતા.

૨ આઠ દત્તસુરિ—તેમની ઘણા રાજાઓએ સેવા કરી હતી.

૩ આઠ યશોભદ્રસુરિ—વાઝડદેશના રત્નપુરમાં યશોભદ્ર નામે રાજા હતો. તે આરે વટપદનગરમાં યશો ભારે આઠ દત્ત સુરિના ધર્મોપદેશ સાંભળી જૈન બન્યો, આવકપદ્ધત્ સ્વીકાર્યું તેણે ઠિડુઆણામાં યાત્રીશ દેરીઓવાળો મોટો જિન્દાસાહ બનાવ્યો. આઠ દત્તસુરિ પાસે લીલા લઈ જીવન પર્મવ છ વિગ્રહનો ત્યાગ કર્યો તથા એકાંતરે ઉપવાસ કરવાની પ્રતિજ્ઞા કરી. તેમણે શાઓનો અભ્યાસ કરી, આચાર્યપદ પ્રાપ્ત કર્યું અને વૃદ્ધાવસ્થામાં ગિરનારવીર્ધ ઉપર ૧૩ દિવસનું જ્ઞાન કરી સ્વત્રામન કર્યું તેઓ રાજર્ષિ હતા ઘણા રાજાઓ તેમને ગુરુ વરીકે માનતા હતા તેઓ વિ. સ. ૬૪૭ માં વિદ્યમાન હતા.

૪ આઠ પ્રહુન્નસુરિ—તેઓ સમર્થ આચાર્ય હતા તેમણે ઠાણપત્રરણ ની રચના કરી છે.

૫ આઠ ગુણુસેનસુરિ—તેઓ નૈષ્ઠિક જાણચારી, ઉત્તમ શીલસખન્ન, ઇન્દ્રિયવિચેતા, ત્રિહાતવિશારદ, પ્રવચનવાચકર, કુણ્ડા સાગર આશિરત્નને ઉત્પન્ન કરનાર અને ધર્મરાજ હતા. વાઙિવેતા હતા શાંતિસુરિ (અ. સ. ૧૦૬૬)એ તેમની પ્રેરણાથી ‘ઉત્તરજન્મલ’ ની રિખ્ખિત ટીકા રચેલી છે.

૬ આઠ દેવચ દ્રસુરિ—તેઓ નવાળીવૃત્તિકાર આઠ જાળ દેવસુરિના સહોદર હતા અને આઠ પ્રહુન્નસુરિના શિષ્ય હતા તેઓ વીર્ધસમા સૌને પવિત્ર કરનારા અને રજાદાદના ખર્ચે સ્થાપક હતા તેઓ આ ગુણુસેનસુરિ પાસેથી શાસ્ત્રજ્ઞાન મેળવીને આચાર્યપદ પ્રાપ્ત અને તેમની યાદે જાન્યા.

૧. પૂર્ણતલ્લગચને દેવતા નામવાકુલની ‘પૂનમિયાન’ પણ કહે છે.

તેમણે સ. ૧૧૪૬ના શાકાબ્દ વર્ષ ૫ને સુરુવારે અગ્નિની નક્ષત્રમાં બ્રહ્મવતમાં મૂઠશુદ્ધિ ની ટીકા, સ. ૧૧૪૮માં કાલ્પગપત્રવત્તુ ની ટીકા, ન. ૧૧૬ માં સતિનાકુબરિય (અ. ૧૨૧), અપ જયભાષામાં મુદ્ધસક્રમાણ (કડવક ૭) અને કાલગચ્છકા (અ. ૩૬) સ્વેદા છે આ શાસિભદ્રસૂરિએ પાંજુમાં તેમની મૂઠશુદ્ધિ ટીકા નું સંશોધન કર્યું હતું

૭ આ. ૦ પ્રધુમ્નસૂરિ આ. ૦ હેમચ દ્રસૂરિ—કલિકાલસવક આ હેમચ દ્રસૂરિએ વૃષભચર સિદ્ધરાજ જયભિક્ષુને ઉપદેશ આપી જૈનધર્મના પ્રેમી બનાવ્યો તેમજ કુનારપાલ સભાને પ્રતિજ્ઞાપ કરી પરમજીવ બનાવ્યો. તેમણે વિવિધ વિષયો ઉપર આકર જમા સ્થાપા તેઓ સ. ૧૨૨૬માં પાંજુમાં સ્વર્ગસ્થ થયા તેમના શિષ્યો આ. ૦ સમચ દ્રસૂરિ વગેરેએ પણ ઉત્તમ કોટિના ધર્મોની સ્થાપા કરી તેમ જ એ પ્રબોધ સ્થાપા છે (જૂઓ, પ્રક ૪૧ પૃ. ૫૦....)

૮ આ. ૦ ચ દ્રસૂરિ—તેઓ આ પ્રધુમ્નસૂરિની પાટે આજ્ઞા તેમણે સ. ૧૨૭માં આકરણ નિષવક ઉપાધ્યાયસિદ્ધિ પ્રકરણ (જૂઓ ૩૨) તેમજ તેના ઉપર સ્વોપજી વૃત્તિની રચના કરી છે.

આ. ૦ શાંતિસૂરિ—તેઓ પૂર્ણવસ્ત્રગચ્છીય આ વર્ધમાન સૂરિની પાટ ઉપર આજ્ઞા. તેમણે વૃન્દાવનકાંચ, ઘટકર્પરકાંચ, શિવજક્રકાંચ અને ધરજીવકાંચ એમ ચાર ચમકે-કાંચોની વૃત્તિ, સ. ૧૧૭૫થી સ. ૧૧૮ માં ન્યાયાવતાસ્પર્ધિક, ન્યાયાવતાશીકા, સ. ૧૧૮૦માં વિચારાલોકા તથા તિલકમંજરી વગેરેના ટીકા-ટિપ્પણો સ્થાપા છે. (જૂઓ, પદ્માવલી ભા. ૨ પૃ. ૨૨૬) માનહેવમચ્છ—^૧

૧૬ આ. ૦ માનવહેવસૂરિ—તેઓ ચ દ્રજીવના વનવાસીગચ્છના

૧. શ્રી માનવિવર્ણ—જોજીવવર્ણમાં જ્યુ શેઠ ની રેવના પુત્ર માન-દેવશી માનહેવચ નીકળ્યો હતો. તેના વજ્રભેજે અતપચ્છના આચાર્યોના ઉપદેશથી જ્યુ પદ્માવલી કર્પા હતા.

(—જૈનપુસ્તકમંજરિભાગ, પ્રગ્રિધા. ૬૫)

આચાર્ય હતા.

(—રાજગચ્છ પદ્માવલી)

તેમણે શાક જરી જઈ 'શાંતિસ્તવ' રચીને મશ્કી ચાંત કરી હતી.

(વધુ પરિચય માટે જુઓ, પ્રક ૧૬ પૃં ૩૫૬ થી ૩૬૧)

૨૦ આઠ માનતુ ગચ્છસૂરિ—પદ્માવલીકાણે તેમને ૧૬ મા આં માનદેવસૂરિના પદ્મજ જતાવે છે (પ્રકં ૨ પૃં ૩૬૨) પણ જામે બાળ, મધુર તેમજ રાજ વૃદ્ધ લોજના કાગની જાપેશાએ ૨૭ મા આચાર્યની પરપરામા ૨૬ મા આં જયાનદસૂરિના સમયમા મૂક્યા છે (પ્રકં ૨૬ પૃં ૪૬૦ થી ૪૬૩)

તેમની પરપરામા પ્રં ૧૨૬૨ મા ૨૬ મા આ પદ્મદેવસૂરિ થયા હતા આં માનતુ ગચ્છસૂરિને આં જયાનદસૂરિના સમયમા મૂકવાથી આ મેળ મળી શકે છે

૨૧ આં છુલ્લિઆમચ્છસૂરિ

૨૨ આં પ્રધુઅસૂરિ—તેમના સમજી-સમુદાયમા સાધ્વી પ્રભાવલીથી મહત્તર આં જગથી મહત્તર, સાં ઉદયથી મહત્તર, સાં વારિવથી મહત્તર વગેરે હતા. આચાર્યથીએ શેડ અભિયાક ધાકડની ધની સુભીની પુત્રીને દીકા આપી, માં પ્રભાવલી મહત્તર રાની શિષ્યા બનાવી, તેનું નામ આં નિર્મલમતિથી આપ્યું હતું

૨૩. આં દેવચ દ્રસૂરિ—તેમણે પોતાના બે શિષ્યોને આચાર્ય પદ આપીને પોતાની પાટે સ્થાપ્યા હતા. ૧ આં માનદેવસૂરિ અને ૨ આં પૂર્ણચ દ્રસૂરિ.

૨૪ આં માનદેવમૂરિ—તેઓ આં દેવચ દ્રના મુખ્ય પદ્મજ હતા તેઓ શિક્ષાતના પારગ્રામી અને વિક્ષાનોમા માન્ય હતા એટલું જ નહીં પણ તેઓ શુદ્ધ જાણવારી ધોરા ઉદ્ધિયતિનેતા અને સતોષી હતા. તેમના ગુરુમાર્ગ આં પૂર્ણચ દ્રસૂરિ સમય વાદી અને અપ્રાપ દેશના આપવાની શક્તિવાળા હતા.

૨૫ આં માનતુ ગચ્છસૂરિ—તેઓ અત્યંત વૈરાગી હતા.

૨૬ આઠ પદોદેવસુરિ—ગાંધી નિર્મલમતિ ગણિનીએ
 ॥ ૧૨૬૨ના કાલિક સુરિ ૮ને રવિવારે ઇન્દ્રિય નક્ષત્રમાં આ
 દેવસુરિના મઠીક યોગશાસ્ત્ર ના બે પ્રકાશની પ્રતિબો લખી આ
 પદોદેવસુરિને આપી હતી. (જૂઓ, કૈનપુસ્તકપ્રશસ્તિસંગ્રહ, પુ ૨૫)
 આ દ્રશ્ય—

રાજગચ્છ જગગચ્છની રાવેગીશાખા, શારાપદ્રગચ્છની સત્તિ
 વિહારીશાખા પૂર્ણમાનવ, માનદેવસ તેમજ સરવાલગચ્છ મોટે
 ભાગે પોતાને સાંધા જગગચ્છના જતાવે છે આથી કેટલાએક
 આચાર્યોના ગચ્છ તાસ્વવામાનુષ્ય પડી બધા છે સાવધેતીથી વપાસ
 કરીએ તો જ સાચી હકીકત બહુવા મળે.

સરવાલગચ્છ (સ ૧૧૬) —

સરવાલગચ્છનું ઉત્પત્તિ સ્થાન શ્રીમાલપુર કે સરવાલનગર હતું
 શ્રીમાલપુરનું બીજું નામ બિન્નમાલ પશુ છે સરવાલનગર અજમેર
 થાસે નસીસબાકથી કેકડી જતા મોડર રસ્તે સડક ઉપર આશરે
 ૧૫ માઈલ દૂર આવેલું આજે એક નાના ગામ સરવાલરૂપે નિવસાન
 છે એ પહેલા મોટું નગર હતું.

અહીં આજે કૈન વસતિ છે કૈન દેશસર તેમજ કૈન ઘટિની
 ગાંધી જમેરે છે આ નગરના નામ પરથી સરવાલગચ્છ નીકળે.

આ સરવાલ જાને કેકડીના જોનેના પૂર્વે પહેલાં સરવાલ
 ગચ્છના હતા આજે તેઓ વપાગચ્છમા લાખલ થયેલા છે સરવાલ
 ગચ્છની પરપણ નીચે પ્રમાણે મળે છે—

આઠ બિનેશ્વરચાર્જ—સ ૧૧૭૭ના શમણ વરિ ૪ના શબ્દ
 સરવાલમા પહેલા ગચ્છપ્રતિપાલક આ બિનેશ્વરચાર્જે વર્ષમાન
 પુરમા શ્રીશાંતિનામની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

(—કૈનતીર્થસર્વસંગ્રહ ભા ૧ ખંડ ૧ પૃ ૬૬)

વાપનાવાચાર્જ સમુદ્રધોપસુરિ—તેઓ શ્વેતાંજરીજ જગગચ્છના
 વસતિવિહારી સરવાલગચ્છના વાજનાચાર્જ હતા. તેઓ સમુદ્રની લેવા

અ સીરસાળી હતા અને સકલવસતિતિલક વાચનાવાચ્ય હતા તેમના ચાર શિષ્યો પ્રસિદ્ધ હતા, જે દેવોને પણ વહનીય મનાતા હતા.

૧. વાચનાવાચ્ય મહેન્દ્રસુત્રિ—તેઓ સકલ આગમના પાશુ ધામી હતા અને સવદા ઉપદેશ દેવામાં તત્પર રહેતા હતા.

૨. ઉપાધ્યાય દેવચ દ્રગણ્ધિ—તેઓ મુખ્યતઃ વિવારસીલ ઔષધિલના જાણકાર, માગનારાઓની ઇચ્છા પૂર્વ કલ્પાશ અને વિવિધતાના સહાર હતા.

૩. દેવચ દ્રગણ્ધિ—તેઓ કિંબાગ્રેમી અને સરળ હતા તેમજ દશવિધ ચંતિધમ પાળવામાં શુરા હતા.

૪. શાંત વીરજણ્ધિ—શાંત દેશમાં 'કક' શૈલિજિજ્ઞા (કકરશૈલિજ્ઞ)

૧ શૈલિજિજ્ઞા તે શૈલિજ્ઞ નગર આ મુનિસુદસસુત્રિને શૈલિજિજ્ઞાને ઉક્તવ નિવાર્યે હોય.

૨. કક' તે શૈલિજ્ઞ પાસે કકગ નામે મોટું ગામ હતું આ સોમ સુદસસુત્રિના શિષ્ય ૫ વિવેકજ્ઞમુદ્રા શિષ્ય ૫ જયસ્વદે જ ૧૧૧૮ ના શામ્ભુ સુત્રિ ૧૧ને સુવચારે કક'ના અદ્યતનમાં ઉપદેશવાલા ની જયજુરિ લખી હતી. (—મુનિ ચમુરનિજવજ્ઞ જૈન સ્તોત્રસંહિતા ૨, ૫ ૬૩)

કકસવસી જ્ઞ શૈલ વિજે કાલની પુત્રી અને શૈલ દેસાની બીજી પત્ની જાનિતએ તપસ્વિજ્ઞા આ સોમસુદસસુત્રિના ઉપદેશથી જ ૧૪૭૦ ના જન્યા વર્ષ ૧૩ ના વિવસે સન્ધ્યાનુકાળેન લખામ્બું (—જૈનપુસ્તકમંડલિત ૪૩૬, ૫ ૬૮) આજે આ મામ્બું નામ કાલીકાંતર છે.

કકરા મામ પત્તેના જેજુવર્ણ નાદા જાતિના રહેડી હતી, જેણે જંબલ-મન્ડની સ્થાપનામાં મોટી મદદ કરી હતી.

૩. વરપદ (વારપદ)—કિશિર્ત બીજવ્યવગરે બીસોમસુદસસુત્રિશિષ્ય-બીરિજાન્નરાવસુત્રિ—ઉચ્છિપ્પાણુ ૧ ચેરતવયમિ—ઉચ્છિપ્પાણુપ્રવચનમૂર્તિભિવા.

(—જૂઓ, જૈનપુસ્તકમંડલિત-મદ, પ્રકલિત : ૫ ૫૧)

વારપદ—આ મામ શૈલિજ્ઞથી નૈમલત્વપૂર્ણમાં છે જ્યાં મ્હેન્દ્રનર જાવોનો જાત થયો છે જ જાનિતામ્બું શિવરાત્રી મોટું જિનાજ્ઞ છે જ્યાં જ ૧૧૭૧ ના જોક સુત્રિ ૪ ના વિવસે-જ અદ્યતિસ્થામીની પ્રતિષ્ઠા થવાનો લેખ છે.

અથવા કાકાશક્તી પામે વટપદ (બટોદ કે વાટે) ગામ છે ત્યાં
 જિન્નમાલપુસ્ત્રી આપાને ધક ટમેચીય શેઠ વર્ધમાન અને તેમની
 પત્ની શક્તી વચ્ચે હતી. તેમને વચ્ચે ત નામે પુત્ર થયો. તેણે
 આ સમુદ્રધોનસુરિ પાને દીક્ષા લીધી અને વાચનાચાર્ય વીરજલિ
 નામે જ્ઞાનિ પામ્યા. આ વીરજલિએ સ ૧૧૬૦ મા વટપદમાં આ ૦ હરિ
 ભદ્રમુરિની પિંદનિયુક્તિ (ગ્રાંથ ૭૬૧) ઉપર પોતે જ રહેતી તથા
 અપૂરી મહેતી દીકાને વીસચાર્થ પૂરી કરી હતી. તેના જ આધારે તેમણે
 પિંદનિયુક્તિ પર બીજી શિખરિત્યા નામની ટીકા (મ ૭૬૭૧)
 રચેલી છે. આ સમયમાં આ મહેન્દ્રમુરિ વજેરેએ ૫૦ વીરજલિને
 યોગ્ય આદારપાણી વજેરે બાવી લઈને તેમની મેવાલજિ કરી હતી.
 પાટણમાં વડગમ્હીય આા ૦ નેમિચ દસુરિ અને વદ્રગમ્હીય સકલા
 ગમરકસ્થવેશી ચૈત્યવાસી આા ૦ જિનદત્તસુરિએ આ ટીકાનું
 સુચોધન કર્યું હતું.

સંદ્રુજ-રાજગમ્હ—એ વદ્રગમ્હનું બીજું નામ 'સવજગ્મ
 પદ્મ છે તેની પદ્મવતી ભા ૧ પ્રક ૩૨ પૂ ૫ ૬ થી ૫૧૮ મા
 આપા છે તેની વિશેષ હાકત નીચે પ્રમાણે છે—

૧ રાજગમ્હ પદ્માવલી

૧. આા ૦ નન્નસુરિ—તેઓ તલવાકના રાજા હતા.^૧ એક વાર
 તેમણે એક ગલવતી હરિક્ષીને શિકાર કર્યો. તે હરિક્ષીના તલકલ્યા
 ગળને એકને તેમને હથા આવી, ભારે પચાત્તાપ થયો અને
 વૈસામભાવ બન્યું ત થયો. ગુરૂની શોધ કરતા વનવાસીગમ્હના આચાર્ય
 પાસે જઈને દીક્ષા લીધી. સામ્યાત પ્રાપ્ત કરી આચાર્યપદની મેગતી,
 તેમની ધરણસ રાજગમ્હ નામે જ્ઞાપિ પામી. આ પરપરામાં
 મોટા વિદ્વાન આચાર્યો થઈ ગયા. પહેલા સાત આચાર્યો સુમર્થ વાદી

૧. તલવાક નવા તલનમક ચારે જૂનો ભા ૧ પ્રક ૩૪ ૧

તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યા હતા, જેઓ અદ્વૈતમા જૈનશાસનના સખ્તાર્થે મનાય છે

૨ આઠ અજિત યમોદેવસૂરિ—અજિત એ તેમના વાહ સામર્થ્યને જતાવનારુ વિશેષણ છે (જૈન પુસ્તકપ્રથમસ્તિકા પ્રક્ર ૨૮ ના) તેમનું બીજું નામ વાહિસૂરિ પણ જણાવેલું છે

૩ આઠ મહાદેવસૂરિ—તેમનું બીજું નામ સુવર્ણદેવસૂરિ હતું (જૂઓ, જૈન પુ મં ૪૦ પ્ર ૨૮)

૪ આઠ પ્રધુમ્નસૂરિ—તેમની જુદી તીવ્ર હતી. તેમણે બાળપણમાં જ વેદ, પુરાણ અને દશન પ્રાપ્તિનો અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમણે સમકાલીન વિવિધ ધર્મોની ચર્ચા-પરિપાટીનો અનુભવ કર્યો અને અતે જૈનધર્મથી આત્મકલ્યાણ છે એવી ખાતરી કરી જૈની દીક્ષા સ્વીકારી. તેઓ સુમર્થ વિદ્વાન અને પ્રજા વાહી હતા. તેમણે સપ્તાર્થક (સપ્તાર્થક) ગ્વાલિયર, ત્રિભુવનગિરિ નજરેની રાજસભા યોગમાં ૮૪ વારોમાં છત્ર મેળવી હતી અને તે તે રાજ્યોને જૈન બનાવ્યા હતા. તેમણે ચિત્તો ના તથાવાકામા અસ્ત્ર/સુમની સભામાં દિન બરાબરર્થને છત્રી લઈ પોતાનો શિષ્ય બનાવ્યો હતો. તેની ચાહગીરીમાં ચિત્તોડના કિલ્લામાં વિજયસ્તંભ ઊભો કરવામાં આવ્યો હતો, જે આજે પણ ત્યાં ઊભો રહીને વિજેતા આચાર્યદેવની યથો આજ્ઞા આઈ રહ્યો છે રાજા અસ્ત્ર/રાજ આચાર્યશ્રીનો ઉપાસક હતો અને જૈન બન્યો હતો. (જૂઓ, પ્ર ૩૪ પૃ ૫૮૬)

૫. આઠ અક્ષયદેવસૂરિ—તેઓ અસુલભા રાજકુમાર હતા. તેમણે દીક્ષા લઈ જ્ઞાન સંપાદન કર્યું અને જૈનાચાર્ય થયા. લોકો તેમને રાજર્થ તરીકે ઓળખતા હતા. તેઓ જ્ઞાન, આદિત્ર અને તપાજલથી એવા પ્રાણાલિક હતા કે તેમનું બરણ પખાળેલું પાણી છંટકાથી અગ્રાધ રહેતો. પણ રાત્રી જતા હતા તેઓ મહાવિદ્વાન અને અજો વાહી હતા. તેઓ તાંપચાનન અક્ષયદેવસૂરિ તરીકે વિશેષ નિખ્યાત હતા. તેઓ ખરેખર, અસલ એટલે ભવથી સંહિત

હતા અને રાજગૃહના સાત વાદીઓ પૈકી પાંચમા વાદી હતા તેમણે ૮૪ વાદોને છુટા હતા.

તેમણે આ સિદ્ધસેન દિવાકરે રચેલા 'સ મતિવક' (માધ્ય : ૧૬૭) ઉપર ટીકા (અ. ૨૫) રચી લિહત્તાનો પ્રિતિસ્તબ્ધ કર્યો કર્યો છે આ ટીકાની રચનારીતી એવી મૌલિક અને પ્રૌઢ છે કે જે એક સ્વતંત્ર ગ્રંથ એવી હાજે છે તેનું બીજું નામ વાદમહાલ્કવ શબ્દવાર્મા આપ્યું છે આ ગ્રંથની ભાષા મનોરમ છે વાદમહાલ્કવ ભાત પાકે એવી એની વાદપદ્ધતિ છે તેમાં જુદા જુદા વાદીઓ પોતપોતાનો પક્ષ રજૂ કરે છે આખરે તે દરેક પક્ષોની સ્વાધ્યાય દિગ્ગે બને જાણુઓને રજૂ કરી સત્યનું નિદર્શન કરાવ્યું છે આમાં પુલનાત્મક દિગ્ગે વર્ણુ વર્ણુ બલુવાને મળે છે જૈન જૈનેતર દર્શનોની સેક્ટોર શાસ્ત્રનિક વિચારધારાઓ બાલુવા-એવા મળે છે શાસ્ત્રપદ્ધતિના વાદિવેવાલ આ શાંતિસુરિ (સ્વ. સ. ૧ ૬૬) આ અભયદેવસુરિના દશનશાસ્ત્રના વિધાર્થી હતા.

૬ આ.૦ બેનદેવસુરિ—

શ્રીમૈત્રેયાસનનમસ્તુતિમ્મારિમ

શ્રીસત્ત્વાનાત્કુલમ્પરિધિકારત્વારી ।

સ્વબોધિરાત્તિગમ્પરહમ્પરોડ્મહુ

શ્રીમાન્ પન્નચરગુહ પ્રથિત પૃથિવ્યાન્ ॥

આ પ્રભાવદ્રના બહુવાન મુજબ, તેઓ ત્રિભુવનત્રિલિંગ કદંબ નામે રાજા હતા. પદ્મવલીના ઉલ્લેખ પ્રમાણે કનોજના રાજા કદંબ રાજના બેન નામે રાજકુમાર હતા તેના શરીરમાં ઝેરી ફેસલા લીધી આવ્યા ત્યારે ઘણા ઘણા ઉપાયો કરવા છતાં તે રાખ્યા નહીં. આખરે તેણે સમર્પિ આ અભયદેવસુરિના પાછો પાછો તેનું પ્રજ્ઞાલન જલ શરીરે છાંત્યું ત્યારે તેનો રોગ રાખ્યો આવે પ્રભાવ બેઈ તેને વેસવ્ય થઈ આવતાં પિતાની મનાઈ હોવા છતાં તેણે બાપચર્મી ખાસે ઘીલા લીધી આચાર્યશ્રીએ તેમને સાજાતાન આપી, આચાર્ય

જનાવી, જ્યાં ધનેશ્વરસુરિ નામ આપી, પોતાની પાટે સ્થાપન કર્યા જ્યાં ધનેશ્વર મહાન પ્રભાવક હતા તેમણે ધારણતરીમા શબ્દ સુજની (અ. ૧૦૩૧ થી ૧૦૫૨) શબ્દશામા શાસ્ત્રી કરી નિષ્ક્રમ મેળવ્યો ત્યાંથી શબ્દ મુજ તેમને પોતાના સુરુ વરીકે માનતા હતા. બીજા સમકાલીન શબ્દો પછી તેમને જુજ માનતા હતા તેમણે પોતાના ૧૮ સિધ્ધોને આચાર્ય જનાબા, જેમનાથી ૧૮ શાખાઓ નીકળી, જેમા જાપાપદનમ્, ચૈત્રવાદનમ્, ધર્મધોષનમ્, જે મુખ્ય શાખાઓ હતી. પરંપરાનો વિચાર કરીએ તો તપાનમ્ વડી પોષાનમ્ને લોકાનમ્, જે એક રીતે તેની જ શાખાઓ છે.

આચાર્યશ્રીએ ચિત્તોડમાં ૧૮૦૦૦ ગ્રાહલોને ઉપદેશ આપી જૈન
જનાવ્યા તેમજે અહીં જગવાન મહાવીરસ્વામીનું દેશસર વધાવ્યું
અહીંની શાખા ચૈત્રવાજ્ઞમ્મ તરીકે જાણેં થઈ આ પરપરામાં
આ ભુવનચક્રમુદિ, ઉપાં દેવભદ્રજયિ વગેરે સં ૧૨/૫ માં મધ્ય
અને આ શાખા તપમ્મમાં જાળી ગઈ આ ધનેશ્વરસુરિશ્રી શુદ્ધ
મ્મ પ્રસિદ્ધિમાં આંખે.

૭ આાં અગિતદેવસુરિ—તેમનું બીજું નામ આાં અગિત
સિદ્ધસુરિ પણ હતું તેઓ મહામયમી ઇદ્રિયવિજેતા હતા તમણે
અદેમદે' મત્રાસિત પાર્શ્વનાથનાં જન્યાજ્ય છે

૮ આં વર્ધમાનસૂરિ—તેઓ પોતાના મમયમા જૂન-સમા
 ઘટી જ્યાં પામ્યા હતા તેમલે સં ૧૦૫ લગભગમા આં
 વીરમિશ્રમણિને પાળુમા આપ્યા પદ આપ્યું હતું, જેઓ મુનપ્રધાન
 નેપેશ્વરમણિ વરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યા હતા.

(1941, 48. 38 4. 46)

१ श्रीमच्छास्त्रसंग्रहमहावीरप्रतिपादन-

एतन्नाचप्रपुत्रं च नृपे श्रीशैवगण्डोऽयम् ।

८३३ श्रीगुरुदेवकी कृपासे

म्बोति तद्गुणरत्नरीहयगिरिः व्याज्जमेवाजयत् ॥

(221 x 28 1/2-24)

આ વર્ધમાનસૂરિએ શ્રીધમદાસત્રયિની ઉપદેશમાતા ની પ્રાપ્તિ ટીકા, ગ્રં. ૧ ૧૪ માં જણાવ્યા, ઉપદેશપદ ની ટીકા તથા ઉપમિતિલવપ્રવચનાનામ સમુચ્ચય આદિ પ્રધેની રચના કરી છે.

વહનચંદના ઉપા આમદેવત્રયિએ નાગેદ્રગચંદના ૫ પાર્શ્વિક-ત્રયિની પ્રેરણાથી ઉપદેશપદ ની ટીકાની પહેલી પ્રતિ લખી, તેની પુષ્પિકામાં તેઓ જણાવે છે કે— આ વર્ધમાનસૂરિ પ્રસન્નસાત્તિમુખ હતા અને મહામતી હતા તેમના દિક્ષિત જિનાત્મની ભાવના ધરી માસાને ભરેલી હતી તેમણે પોતાના કર્મફલ નિમિત્તે આ ટીકા રચી છે.

(જૂઓ, જૈનમુલ્યપ્રકાશ, કં. ૧૧૬)

આ પ્રભાવદ્રશૂરિ જણાવે છે કે આ વર્ધમાનસૂરિ જૈનશાસ્ત્ર અને જૈનસંઘના આધારસ્તંભ હતા, લોકોમાં વ્યાપેલા કુલ્લસનોને દૂર કરનારા હતા.

(જૂઓ, પ્રભાવકથરિત-પ્રસસ્તિ)

આ વર્ધમાનસૂરિ ઉપશુલ્ક પ્રસાદને લાવક હતા એ તેમના પ્રધેમાંથી પણ તરી આવે છે.

વળાં, એ પણ ચોક્કસ વાત લાગે છે કે તે સમયે સજ્જન્ય નાગેદ્રગચંદ શાસપ્રજન્ય પૂણ્ડરિકચંદ આમદેવગચંદ અને વહનચંદના પરસ્પર ધણે સ્નેહભાવ પ્રવર્તેલા હોત.

સલામ છે કે તેઓ ૪ ૧૧ લગભગમાં નવે સંભર્ષાહી.

આ અત્યર્થની પાટે આ શાસિકદ, આ દેવેદ્ર વગેરે પદ્ધતિ ધર્મ જવા, તે પાછીની પદ્ધાવલીમાં કંઈક જણાવે છે.

(૧) આ દેવેદ્ર સં. ૧૨૪૨ માં લખે છે તે મુજબ—
આ વર્ધમાન, ૬ આં. દેવેદ્ર, ૧ આં. યદ્રમલ,
૧૧. આં. ભદ્રેશ્વર થયા. (જૂઓ, સિદ્ધાન્તસૂરિય)

(૨) આ જર્ણસિક્કસૂરિ સ ૧૨૧૫ માં જણાવે છે તે મુજબ—
૮ આં. વર્ધમાન, ૬ આં. યદ્રમલ, ૧ આં. ભદ્રેશ્વર
થયા. (જૂઓ, જર્ણસિક્કસૂરિની પૂર્વ-સિદ્ધિ-સંસ્કૃતિ)

(૩) આ જાણકદ્રશૂરિ સ ૧૨૬૮ માં જણાવે છે તે મુજબ—

૬ આં દેવેન્દ્ર, ૧૦ આં ભદ્રેશ્વર યથા આં દેવેન્દ્રે જ આં ભદ્રેશ્વરને પોતાની પાઠે આપ્યા હતા (જૂઓ, વસતવિદ્યાસ કાન્થ)

(૪) આં પ્રધુન્નસુરિ સં ૧૩૩૪માં જણાવે છે તે મુજબ—

૬ આં શાસ્ત્રિભદ્ર, ૧૦ આં ચદ્રમલ તથા આં ધનેશ્વર

૬ આં દેવચંદ્ર, ૧૦ આં ભદ્રેશ્વર યથા

(જૂઓ સમશક્તિવસસેપ)

(૫) આ પ્રભાચંદ્ર સં ૧૩૩૪માં જણાવે છે તે મુજબ—

૬ આં શીલભદ્ર, ૧૦ આં કીચંદ્ર વગેરે આદિ ૧૧ આં

ધિનેશ્વર, ૧૨ આં જિનદત્ત યથા (જૂઓ, પ્રભાવકચરિત)

આ રીતે સજ્જનના આચાર્યોએ રચેલા જ્ઞાની પ્રશન્તિઓમાં મોટા ક્રમસેક મળે છે એ કહેકનો સમન્વય કરીએ તો એટલું જ વારવો શકાય કે—

એ સમયે જૈન મહાવૃક્ષમાં એવો નિધન હતો કે કોઈ જાણક કાલકર્મ પામે તો તેમની પાઠે સ્વભેદીય ચોખ્ખ મુનિને આચાર્ય બનાવી પાઠે બેસાડવામાં આવતા હતા. મુલવ છે કે આં શીલભદ્રમુરિએ આવા વિશ્વધ્વસ્ય મેળામાં આં દેવેન્દ્રની પાઠે આં ધનેશ્વરના શિષ્યને આં ચદ્રસુરિના નામથી તથા આ દેવેન્દ્ર સુરિના જ શિષ્યને આં ભદ્રેશ્વર તરીકે આપ્યા હશે. આં ચદ્ર એટલે આ ચદ્રમલ અને સમુદાયોમાં પ્રધાન હતા. આં ભદ્રેશ્વર પણ તેમની આગ્રામાં રહેતા હતા. તેથી આં ભદ્રેશ્વર આં ચદ્ર પ્રજાની પાઠે મનાતા હશે. તેમજ આ ચદ્ર આ શીલભદ્રસુરિના પદ્મર અને આ ભદ્રેશ્વર આ દેવેન્દ્રસુરિના પદ્મર પણ મનાતા હશે. સમુદાયમાં એકતા હોય ત્યારે આવો ક્રમસેક આપ્યા જ કરે.

અમે અહીં આં દેવભદ્રે બતાવેલ પદ્માનુક્રમથી પદ્માવલી આપી છે

૬ આં શીલભદ્રસુરિ—તેમનું જીજ્ઞ નામ આં શાસ્ત્રિભદ્ર હોવાનું પણ જણાય છે તેમણે ૧૨ વયની નાની વયમાં શીલાલીપી હતી અને શીલાના દિવસથી જિંદગીપર્વત છે વિચય—આહારને

ભાગ ક્રમોં હતો. તેઓ અગામ ઉપદેશક હતા. તેમનો ઉપદેશ ક્યાંય નિષ્ફળ ગયો નહોતો. મુગધધાન આ કસ્તુભિત્ર તે આ જ સૂરિ હોવાનો સંભવ છે જેમનો મુગધધાનકાળ સ ૧ ૧૧થી ૧૧૧ છે.

તેમની પાઠે ૧ આ ધનેશ્વરસૂરિ, ૨ આ વ્યક્રસૂરિ, ૩ આ ભસ્તેશ્વરસૂરિ, ૪ આ ધર્મધોધસૂરિ અને ૫. આ ૦ સર્વદેવસૂરિ—જેમ પાસ આચાર્યો કયા; જેઓ મર્વ શબ્દપૂજિત હતા—સંજમાન્વ હતા. આ શ્રીકલક્રમૂરિના બીજા શિષ્યો પણ આ પાસ આચાર્યોની પાઠે આવ્યા હતા.

૧૦ આ ૦ ધનેશ્વરસૂરિ—તેઓ આ શ્રીકલક્રમૂરિના શિષ્ય હતા. આચાર્ય બન્યા હતા પણ કદાચ અસ્પષ્ટલી હશે તેથી તેમનો વિશેષ ખસિયત મળતો નથી. આ પ્રભાસક્રમૂરિ પણ આ શ્રીકલક્ર સૂરિની પાઠે ધાર આચાર્યો કયાનું લખે છે. તેમા આ ધનેશ્વરસૂરિનું નામ આપતા નથી. એક નોંધવા યોગ્ય હકીકત એ છે કે તેમના સિધ્ધ ૫૦ પાર્શ્વદેવને સૂરિપદ આપવામા આવ્યું ત્યારે તેમનું નામ આ વ્યક્રસૂરિ રાખવામા આવ્યું અને તેઓ આ શ્રીકલક્રસૂરિ કે આ દેવેન્દ્રસૂરિની પાઠે આવ્યા. તેઓ દીર્ઘજીવી હતા, તેમનો પ્રવાપ તપ્તો હતો તેથી લેખકો આ ધનેશ્વરનું નામ ન હોવા મોખું આ વ્યક્રસૂરિનું જ નામ આપે છે. પરંતુ એ હકીકત છે કે આ ધનેશ્વરસૂરિની પદ્મપરપદા આગળ વધી છે તેથી જ ઇતિહાસમા તેમના નામનું સૂચન મળે છે.^૧

૧૧. આ ૦ શાંતિસૂરિ

૧૨. આ ૦ દેવભદ્રસૂરિ^૨

૧. શ્રી સોમવદ્ર જીવાની પુત્રી યોગદેવીએ પાતાના પિતાના ઘેર પાઠે આ દેવભદ્રસૂરિને રમેશ કલિનાથચરિત્ર ની કલિ લખાવી, તે આ આચાર્યને જલ્લા સમક્ષલીન બીજા આ ધનેશ્વરસૂરિને આપી (જૂનો, જૈન પુસ્તાકપ્રકાશન પ્ર ૧૮ થી) (જૂનો, જૈન સ્તુત્રપ્રકાશ, પુ ૧૮)

૨ આ દેવભદ્ર પાઠે જૂનો પ્રક ૨૬ ૧ ૪૧૩ ૪૧૪ પ્રક ૩૧, ૪૬: ૨૮ (જ્યા દેવભદ્રસૂરિ સ ૧૨૮૫)

૧૩ આં દેવાનહસુરિ—તેમણે ૧૩મી સદીમા, તે સમયનાં આઠ આકરણેથી થકિયાતું સિદ્ધસારસ્વત નામનું આકરણ રચ્યું છે

તેમની પાટે આં રત્નપ્રભ તથા આં પરમાનંદ તથા આં મુનિદેવ તથા આં પરમાનંદની પાટે આ વિજયસિદ્ધસુરિ આવ્યા

આં દેવાનહસુરિના શિષ્ય આં મુનિદેવસુરિએ સ ૧૩૨૨ મા 'સાતિનાથચરિત' રચ્યું છે (આ વાહિદેવસુરિની પરપરામા) આ મહનસુરિની પાટે પણ એક આં મુનિદેવ તથા હતા.

૧૪ આં રત્નપ્રભસુરિ

૧૫ આં ઠનકપ્રભસુરિ—તેઓ આ દેવાનહસુરિના શિષ્ય હતા. એ/લે આ દેવાનહ અને આં ઠનકપ્રભ એ બંનેની પાટે તેઓ યમાના ઉદ્દેશ મળે છે

૧૬ આં પ્રભુઅસુરિ—અનેક પ્રભુ પોના રચયિતા વાગ્દેવો પુત્ર આં બાલચંદ્રસુરિથી તેઓ નાના અને આં વિજયસિદ્ધસુરિથી મોટા હતા. સભવ છે કે રાજગૃહમાં ૧૩ મા આ ચંદ્રસુરિએ તેમને આચાર્યપદ આપ્યું હોય. તેઓ ૮૦ અસ્કલુના વચના ૮૦ દેહ, સ પેશક વગેરેના કુલકુરુ હતા. મહામાત્ર વસ્તુપાલ તેમને બહુ માનતો હતો. તેઓ મહાકવિ હતા અને અલોક સાહિત્ય સંશોધક હતા.

તેમણે સ ૧૩૨૪ મા વહવાણમા મત્રી વાહક પાસ્વાઠને પુત્ર શલ્લિખ, તેના પુત્રો મત્રી રણમલ તથા મત્રી સેત્રની વિનંતિથી સમસાદિત્યસંપ્રેષ રચ્યો છે જેની પહેલી પ્રતિ પ જગદ્ગુરુ

૧. આ પ્રભુઅસુરિએ મોહવૃંદના કુરુ જગદેશ્વરચંદ્રના આ હરિ-પ્રભની પ્રાર્થનાથી સ. ૧૩૨૪માં જગદ્ગુરિત્તવા (મ્મો ૭૪) રચી તેમના ધાન્યપુરીમંત્રના આ પ્રમાનદપે, આ વિજયચંદ્રપે, આ લાવડેવપે આ જગદેશના ઉપદેશથી હુદાચપુત્રના બ પાર્થનાથના દેસશરના મોહીવંદના સેઠ આલપાલ પોરવાળના પુત્ર શેઠ સહદેવના પુત્ર શેઠ આમાળના પુત્રો સુદક્ષ, પુનાઠ તથા હરદેવે જગદ્ગુરિત્તવા લખાવો કુરુઓને આપી. (જુઓ, જૈન ૩ મ મ પુ ૧૬)

હાથી હતી. જાણી, પ્રવચ્ચાનિધાન, મૂલ્યગુદિપ્રકરણ તેમજ તેની વૃત્તિની રચના કરી છે. એની આ વાદિદેવમૂર્તિની પરપરાના આ મહાનયદ્રમૂર્તિના શિખ આ મુનિદેવે પહેલી પ્રતિ હાથી હતી.

આ પ્રવચ્ચમૂર્તિએ અમકાલીન વિદ્વાનોના કાવ્યનમોનું મશોધન કર્યું હતું તેમજ તેમણે તા સુધારે વધારે કરી પ્રતિષ્ઠિત બનાવ્યા હતા તે પૈકીના કે જાએક કથોના નામો નીચે મુજબ મળે છે.

કવિ આમ મુનિ ઉપદેશક હતા, વિવેકમજરી ઉપર આ બાલ્યદ્રમૂર્તિએ મ. ૧૦૪૮ માં રચેલી વૃત્તિઓ, સુલજમીય આ દેવદ્રમૂર્તિએ વિ. ૩૦ ૧૨૬૮ ના મળિક વાદિ ના દેવ મુનિ-પુત્ર નમ્રવમા એકા ઉપમિતિમારેકા નાનેદ્રમૂર્તિય આ ઉદય પ્રમૂર્તિએ મ. ૧૨૬૬ માં પોગમમા રચેલી ઉપદેશમાતા-કલ્પિત-વૃત્તિ આ વાદિદેવમૂર્તિની પરપરાના આ મહાનયદ્રમૂર્તિના શિખ આ મુનિદેવે મ. ૧૩૦૦ માં રચેલા મોનિનાથચરિત્ર ૧૮૩૫ માં આ પ્રમાણદ્રમૂર્તિએ મ. ૧૩૩૪ માં રચેલા પ્રમાણકચરિત્ર સુલ જમીય આ પરમાનદ્રમૂર્તિના શિખ આ રત્નપ્રભે રચેલા મુવલપ માતામુદ્રેપ (જૂઓ, સુલજમીનામુનિ રામચંદ્રે કથેલા નાનેદ્રેક આસ-પાલ ચેતવાડે કથાવેલી વિવેકમજરીપ્રકરણ ની વૃત્તિની પુરિપાડા), ૧૦ ધર્મકુનારેસ ૧૩૩૪ માં રચેલા શાસ્ત્રિભાગચરિત્ર (મ. ૧૨૨૪), સુલજમીય આ મોનનુનસૂરિએ મ. ૧૩૩૨ માં રચેલા કેવલનાથ-ચરિત્ર વગેરે મોનનુ તેમજે મશોધન કરી પ્રતિષ્ઠા આપી હતી.

મજા છે કે આ પ્રવચ્ચમૂર્તિ એ અમકામા વિદ્વાનો અને કવિ જોના પુત્રજોનાને વિસમમાન હતા.

(જૂઓ, પ્રમાણકચરિત્ર, નદીમુલ્યાચ્ચા, સિવમપ્તકચરિત્ર, ટિલ્લ સચમ્મિ (કથામુચરિત્ર), અમકાલિયમુદ્રેપ ભવ-૧ વગેરે)

૨ રાજગચ્છ પટ્ટાવલી

૬ આ. ૦ શીલ્પદ્રમૂર્તિ—તેમની પાડે જાજ આપ્યોર્થો થયા.
૧૦ આ. ૦ ધનેશદ્રમૂર્તિ

૧૧ આઠ-શાંતિપ્રભ—તેઓ ચક્રમચ્છન્ના હતા.

૧૨ આઠ હરિપ્રભસૂરિ—તેઓ આ શાંતિપ્રભના શિષ્ય

હતા. સં ૧૨૧૨.

૧૩. આઠ યશોભદ્રસૂરિ—સં ૧૩૦૦ સં ૧૩૦૫ (જૂઓ,
પ્રાચીન જૈનલેખસંગ્રહ ભા-૨, લેખાંક ૫૪૫, ૫૪૭)

૩ રાજગરજ પટ્ટાવલી (ચક્રશાખા)

૬ આઠ શ્રીલક્ષ્મણસૂરિ—તેમની પાઠે (૧) આઠ ધનેશ્વર,

(૨) આઠ ચક્રસૂરિ, (૩) આઠ ભસ્તેશ્વર (૪) આઠ ધર્મધોષ અને

(૫) આઠ સુર્વદેવસૂરિ યથા.

૧૦ આઠ ચક્રસૂરિ—તેમના ૫ પાર્શ્વદેવ ૫૦ પાર્શ્વચક્ર,
આ ચક્ર, આ ચક્રપ્રભ વગેરે નામો મળે છે તેઓ વિષમપદ
ભવિકાપત્રિકા'માં પોતાનો અષ્ટ પરિચય આપે છે તેથી નહીં છે
કે તે આ શ્રીલક્ષ્મણસૂરિના પ્રશિષ્ય હતા અને આઠ ધનેશ્વરના
૫૦ પાર્શ્વદેવમણિ નામના શિષ્ય હતા તેમને આશ્ચર્યપદ મળતા
આઠ શ્રીચક્રસૂરિ^૧ બન્યા અને આઠ ચક્રપ્રભસૂરિનામથી પ્રસિદ્ધ થયા.
તેઓ લાભુ છાન્ધા હતા તેઓ સિદ્ધાવના અન્નેક શાતા, આશ
શાસ્ત્રના પારગામી અને પરમ ધ્યાની હતા તેઓ સમર્થ વિવેચનકાર
અને ઔતવિશાસક બાબક હતા તેમનું શાસ્ત્રવિવેચન અને અર્થ
નિરૂપણ જ્ઞાનીઓ માટે અમૂલ્યજન લેવું મનાતું હતું તેઓ આઠ
શ્રીલક્ષ્મણસૂરિ, આ દેવેન્દ્રસૂરિના પતિવાર અને રાજઅષ્ટમાં સર્વ
માન્ય હતા તેમના ઉપદેશથી શેક નિન્નાના વચજ મહામત્સ્ય
પૃથ્વીપાદે સં ૧૨ ૬ મા આબૃત્તીર્થમાં છ રી પાળતા આત્રાસ ય સાથે
જઈને વિમલવસહીનો છલોંદાર કરાઓ હતો.

૧. હિંદુ ધર્માભિમત્સૂરિશિષ્યમણિહીનનામવનમીવનંધરસૂરિશિષ્ય શામાન્ધા-
વસ્વાપ્રધિદ્વાપ્રકિરણાર્થેરમ્ભમિથાનીર્વિશેષાવસ્વાપ્રક્રમીચન્નસૂરિનામમિત્ત સ્વરો
વક્ત્રતર્ક દ્વન્દ્વા વિષમવરમણિકાપત્રિકા પરિભાષા ૪

(જૂઓ, જૈનસ્તોત્ર સંગ્રહ, ભા. ૧ પ્રતાપનંદ ૧૫ ૩૧)

આ યદ્યસૂરિએ ૪ ૧૧૬૬ના કામળ મુદિ ૬ના શબ્દ
 બૌદ્ધધર્મ વિસ્તારમુત ' ન્યાયપ્રવેશ ઉપર આં દરિદ્રમૂરિએ
 સ્નેહી વૃત્તિ ઉપર પશ્ચિમ, મ. ૧૧૭૧મા સુશભાવિધાર્યા
 યત્ત ટીકા સ ૧૧૭૪મા ' નિશીથવૃત્તિ ની ટીકા, ' શ્વેતવદન
 સૂત્રવૃત્તિ, મુલસિદ્ધાન્તવિષયપદપર્વાથ, મુળેષા આભાચારી, મ. ૧૨૨૨મા
 વહિષ્ણમૂત્રવૃત્તિ (મ. ૧૬૫), મ. ૧૨૧૬મા
 નદીમૂત્ર-દૂત્ર પદ્યાખ્યા સ ૧૨૨૭મા ચૈત્ર મુદિ ૧૩ ને રતિવારે
 છત્રાદિમૂત્રવૃત્તિ-આખ્યા (મ ૧૧૨૦) મ. ૧૨૨૮મા
 નિસ્વાવહીસૂત્ર-વૃત્તિ (મ ૧૭૪૬) મ. ૧૨ ૩ના વૈશાખ મુદિ
 ૫ ને રતિવારે હમ્તકાઠ સામુદિક વેવપદ્ધતિમા પ્રિદ્ધયાજ્ઞાન
 સગીન સમજાર, સગીતસ્તપાર, પદ્યાવલી સ્તોત્ર (સ્ત્રી ૮),
 પદ્યાવલીબદ્ધ-સ્ત્રોત્પદ આખ્યા આથે (સ્ત્રી ૫ સ ૧૨ ૩,
 મ. ૫૦૨) વગેરે મંથોની રચના તંમજ મુદિપદન કથુ ઉ વગી,
 ઉવસગ્ગદર સ્તોત્ર ઉપર મત્રાન્તાવપૂર્વકની ટીકા પણ રચી છે
 તેમનાં યાં આ પૂર્ણભક આ વિનેશ આં વિનદત્ત
 અને આ પદ્યરેવ એ આર આચાર્યા મથા. આ પદ્યરેવ ઉત્તમ
 ચારિત્રચત્ર મનાવા હતા.

૧૧. આં પૂજ્ય ભદ્રમૂરિ-તેઓ સવ નિષ્કળ ભારે નિવેશક
 હતા આ આચાર્યાશ્રમે અથવા આ વારિરેવમૂરિના પદ્યર આ પૂર્ણ
 ભદ્રે સ ૧૦૫૪મા સખા પ્રિદ્ધસવ વર્ણસિદ્ધના મત્રી સોમની
 વિનિવિધી પદ્યવત્ર ને પાઠોદાર કર્યો હતો.

અત્યારને શીમાલી શેક વગેરેન આ આચાર્યને પરમભક્ત હતો.
 તેને પુત્ર મળી વશીવીર અલ્લેખના યાવ ઉદ્યોગિક (મ ૧૨૬૨ શી
 સ ૧૩ ૭)ના જન્મનાને ઉપરી હતો, જે સિદ્ધધ્યાજ્ઞને પ્રતિષ્ઠિત
 વિદ્વાન ગણ્યો હતો.

૧૨. આં યદ્યમથસૂરિ-તેઓ વીરજી જુદિસાળી અને
 સાળી હતા. તેમની પાટે એ આચાર્યા મથા. (૧) આં પ્રથમ યદ્યસૂરિ
 અને (૨) આ મેદુનુતસૂરિ.

૧૩ આઠ પ્રભાવદ્રસુરિ—તેઓ (પિતા) શ્રીશમ અને (માતા) લક્ષ્મીના પુત્ર હતા. તેમણે ૪૦ સં ૪૫૦ હેમચદ્રસુરિએ રચેલા ઐતિહાસિક પરિશિષ્ટપત્ર ના અનુસંધાનમાં સં ૧૩૩૪ ના ચૈત્ર સુદિ ૭ ને શુક્રવારે પુનર્વસુ નક્ષત્રમાં પ્રભાવકથ્યસ્તિ (અ. ૦ ૫૭૭૪)ની રચના કરી છે. જેનું રાજગચ્છીય (નં ૧૬૫) આઠ પ્રસુમ્ન સુરિએ સંશોધન કર્યું હતું.

આઠ મેરુતુગસુરિ—તેઓ આઠ અદ્રપ્રભસુરિના પદ્મધર હતા. તેમણે સં ૧૩૬૧ ના ફાગણ સુદિ ૧૫ ને રવિવારે વહવાણ શહેરમાં પ્રભાવચિંતામણિ જાણની રચના કરી છે. આ અધ્યા આજે સુવ શવના ઇતિહાસના મૂળ સાધનો હોવાથી છે.

૧૪ આઠ ગુણ્ણચદ્રસુરિ—તેઓ આઠ મેરુતુગસુરિના પદ્મધર હતા (જૂઓ, પ્રભાવકથ્યસ્તિ, પ્રશસ્તિ સ્ત્રોત ૧ શી ૨૪) પ્રભાવ ચિંતામણિ.)

૪ રાજગચ્છ પદ્માવલી (ચદ્રશાખા)

૬ આઠ શીલજાદ્રસુરિ

૧૦ આઠ ચદ્રસુરિ

૧૧ આઠ જિનેશ્વરસુરિ—તેઓ ઘણા રૂપાળા હતા.

૧૨ આઠ દેવેન્દ્રસુરિ—તેમણે સં ૧૨૫૬ ના ચૈત્ર સુદિ ૧૩ ને શુક્રવારે જિસ્તારવીર્ષમાં ૬ કનાચક જન્મદેવના પુત્ર મત્રી અભયકુમારના પુત્ર વસતરાજે બરાવેલા નદીશ્વરવીર્ષપદ્મના પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી.

૫ રાજગચ્છ પદ્માવલી (દેવેન્દ્રશાખા)

૬ આઠ શીલજાદ્રસુરિ, આઠ દેવેન્દ્રસુરિ

આ શીલજાદ્રસુરિની પાઠે ચાર આચાર્યો થયા.

આઠ દેવેન્દ્રસુરિના બીજા નામો આ દેવચંદ્ર અને આઠ દેવેન્દ્ર પદ્મ અને છે તેમની પાઠે આ અદ્રસુરિ, આઠ બદ્રેશ્વરસુરિ, આઠ ધર્મ સુરિ વગેરે થયા હતા. આ દેવજાદ્રસુરિ, આ ચદ્રસુરિની પાઠે આઠ બદ્રેશ્વર થયાનું માને છે. આથી અહીં જો જ રીતે પદ્માવલીનો ક્રમ આવ્યો છે.

૧૦ આં મીચ દ્રસુરિ—તેમની પાટે બાર આચારો થયા.

૧૧ આં ભદ્રેશ્વરસુરિ—તેઓ આં દેવેન્દ્રસુરિના સિખ પ૦ શીશુપુના સિખ હતા, અને આચાર્ય થયા પછી આ દેવેન્દ્રસુરિની પાટે આચાર્ય હતા, પરંતુ તેઓ આં ચંદ્રમણની આજ્ઞામા રહ્યા હતા.

તેઓ મોટા તપસ્વી હતા. તેમણે જિંદગી પર્મંત જોક્ષતરે ઉપવાસ કર્યો હતા. તેમના ઉપદેશથી સૌરાષ્ટ્રના હતાથકે મત્રી સદ્ગજન આંખાલીએ સ ૧૧૫મા ગિરનાર તીર્થને મોટો ઉદ્ધાર કર્યો, તેમજ ગુજસતના મહામાત્ર શાત્રુ મહેલા તેમજ મત્રી સદ્ગજને વડઉદભ(વડોદરા)મા મોટો રથચાનાને મહોત્સવ કર્યો હતો. આચાર્યશીએ માદલમાં બ મહાવીરભાગીની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી.

તેમની પાડે આ અજિતસિંહ, આ હરિસિંહ, આ અસલદેવ અને આ વર્ધમાન થયા.

૧૨. આં અજિતસિંહસુરિ

૧૩. આં દેવેન્દ્રસુરિ—તેમણે આ ભદ્રેશ્વરસુરિના કરમદથી દીક્ષા લીધી હતી, તેમજ આ અજિતસિંહ પાસેથી આકરણ, સાધિત, ન્યાય, વિગ્રહ જ્યોતિષ અને આગમનું જ્ઞાન સંપાદન કર્યું હતું તેઓ બાર પ્રતાપી, પરમ શાંત, ગરીબ અને પ્રસન્ન હતા. તેમણે સ ૧૦૭૬ના શા.ષ્ટ વર્ષે ૧૪ ને શુક્રવાર પોંડવાડા પાસે વાલવંદી (ગાંધી) ગામમાં શેઠ શાહજો ભરાવેલા બ અસલદેવ અને બ પાંચનામની પ્રતિમાની અજનશલાકા કરી પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. (જૂઓ, પ્રક ૪૭ પૃ ૩ જેનસત્રપ્રકાશ, કે ૧૫૮)

તેમણે પ્રવચનસાધેલા દીક્ષ, વસ્ત્રજિન્યુપકરણ, પ્રમાણપ્રકાશ (પ્રથમ ન્યાયનો જથ્થો) અને સ ૧૨૪૨માં પાટણમાં પોતાના સિખ પદુધર આ સિદ્ધસેન તથા સર્વવેદી ગુરુભાટા આ વિનેશ્વરની વિનિતિથી અને ૫ જિનથામગ્ધિની મદદથી સિલ્લ સ્થરિષ ની રચના કરી છે જેની પદ્ધતી પ્રતિ ૫ વિમલચંદ્ર ગ્રંથિએ લખી હતી.

૧૪ આં મિહસેનસુરિ—તેમણે સં ૧૨૭૮ માં આં નેમિયદ્રના પ્રવચનસારોદ્ધાર ની ટીકા, 'પદ્મપ્રભવશ્ચિત્ર, સામાચારી અને સ્તુતિઓ ની રચના કરી છે તેમના બીજા પ્રદુષર આં મુનિચદ્રસુરિના શિષ્ય ૫૦ વીરદેવગણિએ મહાવાલકહા (૩ ૧૮૨૮) રચી છે

૧૫ આં ચરોદેવસુરિ—તેઓ ગ્રમથ વિદ્વાન અને વાદ્ય વરીકે પ્રસિદ્ધ હતા

૧૬ આં માનદેવસુરિ—તેઓ પતિત્ર આત્મા હતા

૧૭ આં રત્નામલસુરિ—તેઓ ઉત્કટ ચારિત્રધારી અને મિષ્ટ ભાષી હતા તેમના ઉપદેશથી મહાદાની શેઠ દ્વાખણુ પદ્મસીવાલે સ ૧૨૬૬ ના કાર્તિક મહિનામાં ખલાતમાં સમરાધિપતિહા લખાવી અને તેમણે તેનું વ્યાખ્યાન કર્યું સં ૧૩૬૩ સ ૧૩૬૬ માં આ હ સરાવસુરિ યથા હતા

૧૮ આં દેવમલસુરિ—તેઓ મહાદાની, બ્રહ્મચારી, તેજસ્વી, સરળ અને મિષ્ટભાષી હતા તેમના ઉપદેશથી શેઠ હ વા માકટે સં ૧૩૮૪ માં ઉત્તરજ્યેષ્ઠવૃત્ત લખાવ્યું

૧૯ આં રત્નાકરસુરિ—તેઓ સ ૧૩૮૪ માં ગુરુના હાથે આચાર યથા શેઠ કડવાણે તેમનો પદ્મમહોત્સવ કર્યો તેમણે તે શેઠે દ્વાખાવેલા ઉત્તરજ્યેષ્ઠવૃત્ત ની પ્રતિની પ્રચલિત રચી હતી (જુઓ, સિલ્લ સચન્ધિ મહાવાલકહા જૈન પું ૫૦ પ્રં ૩૦ પું ૨૭ ૨૮)

૬ રાજગર ૭ પદ્માવતી (દેવેન્દ્રશાખા)

૧૦ આં ચાદ્રસુરિ

૧૧. આં ભદ્રેશ્વરસુરિ—તેઓ ભદ્રજમજના હતા

૧૨ આં હરિશ્ચંદ્રસુરિ—તેઓ આં ભદ્રેશ્વરના શિષ્ય હતા, અને તેમની પાસે આગ્યા હતા તેમણે આ વર્ષમાનના શિષ્ય ૫૦ ચિનચદ્રગણિને આચાર્યપદે આપન કર્યા હતા

૧૩ આં શાંતિસુરિ

૧૪ આઠ અશ્વમેધેવસૂરિ અથવા આ ઉદવદેવસૂરિ.

૧૫. આઠ પ્રસન્નથાદ્રસૂરિ

૧૬ આઠ મુનિરત્નસૂરિ

૧૭ આઠ ચાદ્રસૂરિ

૧૮ આઠ અશ્વમેધેવસૂરિ—આ દેવચાદ્રસૂરિ.

સભવ છે કે સંજયમહત્તા ૧૩ માં આ બિનચાદ્રસૂરિએ આ અશ્વમેધેવને આશ્વાર્થપદ આપ્યું હોય.

આ દેવચાદ્રે સ ૧૨૬૮ ના કાર્તિક વદિ ૬ ને સ્તિવારે પુન્ય નક્ષત્રમાં ઉર્ધ્વમિતિશાષ્ટદ્વાર (મં ૦ : ૫૩૭) ની સ્થના કરી છે શંજયમહત્તા આઠ પ્રધુમ્નસૂરિએ તેનું સંયોધન કર્યું હતું.

આ દેવચાદ્રના પદ્મધર આઠ વિજયચાદ્રના ઉપદેશથી શેઠ ગુટીના પુત્ર તેજપાદની પત્ની લક્ષ્મીએ સ ૦ ૧૩૩ ના શ્રાવણ વદિ ૧૨ ને સ્તિવારે ‘પરુષણાકરપ લખ્યો છે (જૂઓ, લે ૦ પુ પ્ર ૦ પ્ર ૧૪)

૧૬ આઠ વિષ્ણુધરાદ્રસૂરિ—તેઓ આઠ અશ્વમેધના શિખર હતા.

૨૦ આઠ સિંહલિકાદ્રસૂરિ—તેમણે સ ૦ ૧૩૨૭ માં મત્ર શજસ્ત્રસ્વ-સ્વોપદ લીલાવતી ટીકા, અદ્રસેનસૂરિએ સ્થાપના કરવાના આધારે સ ૧૩૨૩ માં સ્થાપના વર્ષમાનવિદ્યાકરપ (મહો ૭૭૬ ૬૧+૧૩) પરમેશ્વિનિધાવત્ર સ્તોત્ર, અર્પિત હલવત્ર સ્તોત્ર, હનુમત્કાર મત્ર સ્તોત્ર, અલિપ્તલિલ્લગુપ્તિ, સ ૧૩૨૬ માં આ પદ્મપ્રભાકૃત હનુમત્કોષ ની ટીકા વગેરે પ્રયોગની સ્થના કરી છે.

તેમના સુસુભાર્થ પ પદ્મદેવ હતા. તેઓ ચંદ્રાવતીના શેઠ સીંહ મોરવાડના પુત્ર પૂર્ણદેવના આઠ પુત્રો પૈકીના ત્રીજા પુત્ર હતા. તેણે નાગેદ્રગમ્ભીર વિજયસિંહના ઉપદેશથી પ્રતિભાષ પાત્રી આ વિષ્ણુધરાદ્ર પાસે રીલા લીધી હતી અને આશ્વાર્થપદ પ્રાપ્ત કર્યું હતું. તેમના ઉપદેશથી મોટાભાઈ પ્રજ્ઞદેવની પત્ની શોભિકાએ ત્રિવર્ણ-શલાખપુરપથરિત્ર નું ‘આદિનાથચરિત્ર લખાવ્યું હતું.

૫ પદ્મપ્રભે સ ૧૨૬૪ માં કુસુનાથચરિત્ર, મુનિસુત્રતસ્તામો ચરિત્ર, ચાર્ધનાથસ્તવન વગેરે પ્રયોગ સ્થા છે.

૭ રાજગચ્છ પદ્માવલી (દેવેદ્રસાખા)

૬ આં દેવમદસુરિ

૧૦ આં સદસુરિ

૧૧ આં ભદ્રેશ્વરસુરિ

૧૨ આં અશ્વમેધસુરિ

૧૩. આં પરમાનંદસુરિ—અશ્વમેધની શોક સીક પોરવાડના પુત્ર પૂર્ણચક્રને આઠ પુત્રો હતા તે પૈકીના ત્રીજા પુત્ર બહુદેવ અને છુઠા પુત્ર ઘશોલીદે દીક્ષા લીધી અને તેઓ કમશ. આં પર દેવ અને આં પરમાનંદ નામે ઘવા ઘસોલીદે (આં પરમાનંદ) સૌમાં વિખ્યાત અને પઠિતોમાં મુખ્ય હતા આં પરમાનંદસુરિએ સં ૧૦૨૧ લગભગમાં આં ગજપિંચે રચેલા કર્મકાંડ ની ટીકા અને ક્રિતોપદેશમાહાપ્રકરણ રચ્યા છે આં પરમાનંદ અને મ. હ. અમીચ આં શકેશ્વરે સં ૧૦૨૧ માં અશ્વમેધનગરમાં નાથા ધરમકલાઓ તેમજ રમણજી કલા તાલપત્ર પર લખાવી છે

૧૪ આં રત્નપ્રભસુરિ—તેઓ અશ્વમેધની શોક સીક પોરવાડના વશના શોક વોસ્ત્રલુના ત્રીજા પુત્ર હતા તેમણે દીક્ષા લીધી અને આ રત્નપ્રભસુરિ ઘવા પડી આં પરમાનંદસુરિની પાછે આંઆ તેમના ઉપદેશથી પિતા વીસ્ત્રલ પોરવાડે સં ૧૩૧૦ના વૈશાખ વદિ ૫ ને ગુરુવારે આરાધણવીર્ત્તમાં લાં નેમિનાથના દેસ સરમાં સ્તંભ કરાવાં આપ્યો તેમના ઉપદેશથી તેમના મોટાભાઈ આસપાસે ઠાકાપદમાં લાં સુમતિનાથની પ્રતિમા લાસવાંને પથરાવી તેમજ સં ૧૩૨૨ના કાર્તિક વદિ ૮ ને સોમવારે વિવેકમજરી ની વૃત્તિ લખાવી; જેની પુષ્પિકા રાજગચ્છના ૧૬ માં આં પ્રણમસુરિએ સંશોધી હતી આ રત્નપ્રભસુરિએ કુવલકમાલાસૂત્ર રચ્યો છે જેને ઉપસુંછા આં પ્રણમસુરિએ જ સંશોધ્યો હતો.

(જૂઓ, પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ ભા-૨, લેખાક : ૨૭૬-૨૮૦-૨૬૦; જૈન પુસ્તકપ્રચલિતસંગ્રહ, પુ ૩૦)

૮ ભગવદ્ પટ્ટાવલી (દેવેન્દ્રશાખા)

૬ આઠ દેવેન્દ્રસુરિ—તેઓ મદ્રગમનના હતા' આઠ વાલ
ચક્ર તેમની પાછે મોખા આઠ ભદ્રેશ્વરને જતાવે છે પણ અમે અહીં
પદ્મની એકાકીયતા માટે તેમની પાછે આ શ્રોત્ર અને તેમની
પાછે આ ભદ્રેશ્વરને બજાવ્યા છે

૧૦ આ ચક્રસુરિ

૧૧ આઠ ભદ્રેશ્વરસુરિ

૧૨. આઠ અમલદેવસુરિ—તેઓ કલિમલમૌલમ લગી
વિશ્વાત હતા તેમના ઉપદેશથી મહાકવિ આસદ જૈન જન્મે હતા;
તેણે વિવેકમળની વગેરે કાવ્યો રચ્યા છે

૧૩ આઠ હરિભદ્રસુરિ

૧૪ આઠ બાલચક્રસુરિ—મદિયામાં બાલદેવ નામ શાહ
પ્રાસાદ રહેતો હતો; જે વિદ્વાન હતો અને જૈન આસ્તોને બહુકાર
પણ હતો તેની પત્ની વીજળીએ મુલક નામના બાળકને જ મ
આપ્યો. આ હરિભદ્રે બાળક મુલકને ઉપદેશ આપ્યો તેથી તે
વૈશ્વવ્યાસિત થયો. તેણે તેના માઆપની અનુગા મેળવી, તેમણે તેને
શિક્ષા આપી, તેનું નામ મુનિ બાલચક્ર રાખ્યું બાલમુનિ તેજસ્વી
હતા, લીલ જુહિરાજી હતા, તેમણે ચૌહાલ શબ્દનું પં પદ્ય
રિત્ય પાસે અભ્યાસ કર્યો. આ ચક્રદેવસુરિની પરવશના આઠ
ઉદયસુરિ પાસેથી માર્ત્તેન્દ્ર મત્ર પ્રાપ્ત કર્યા અને મરત્તવીદેવીની
સાધના કરી મરત્તવીદેવીએ સ્વપ્નમાં આવી વરદાન આપ્યું કે પુ
ત્રારા માર્ત્તેન્દ્ર મત્રઆપથી પ્રગતિ પુ તું મહાકવિ કલિદાસની કૃતિઓ
કવિ જનીશ ત્વારથી મુનિ બાલચક્રની કાવ્યશક્તિનો પ્રતિબિંબ
વિકાસ થવા માંડ્યો તેમણે મહામાત્ર વસ્તુપાકને ઉદેશીને એક
કાવ્ય બતાવ્યું છે કે—

યૌરી રામચંદ્રી ત્વયિ ત્વયિ જુયો મહાવર ત્વયુત

ત્વં મૃયા ત્વં ચ હસદગુણ શ્રુમગણ કિંવા મહુ મુમહે ।

ધીમત્રીધર ! નૂનમીધરફલમુલ્લસ્ય તે મુખ્યતે

મહેન્દુ ચિસુચકે રત્નચિત્તુ ત્વતોઝર કં પ્રમુઃ ॥

આ પદ્ય સાક્ષી મહામાત્મ વસ્તુપાલ આનંદ પામ્યો અને મુનિ બાલચંદ્રના આચાર્ય પદ મહોત્સવમાં ૧૦૦૦ દ્રમ્મ વાપર્યાં.

કવિ સોમેશ્વર અને હરિહર વગેરે સમકાલીન વિદ્વાનો મહામાત્મ વસ્તુપાલને વસતપાલ કહીને બોલાવતા હતા, તેથી મહાકવિ આ બાલચંદ્રે વસતવિલાસ નામે મહાકાવ્યની રચના કરી, જેમાં મહામાત્મ વસ્તુપાલ અને પોતાની સપૂર્ણ જીવનકથા જૂઠી છે.

આ ૦ બાલચંદ્ર વૈદર્ભીરીતિના આલેખક છે તેથી અપરંપિતે તેમને વૈદર્ભીરીતિના સર્વોત્તમ કવિ તરીકે નિશ્ચય છે તેમણે સ. ૧૨૬૮ લગભગમાં વસતવિલાસ મહાકાવ્ય (સર્ગ ૧૪) સ. ૧૨૭૭માં 'કરુણાવજ્રમુખ નાટક' (અ. ૫) સ. ૧૨૪૭-૪૮માં મહાકવિ આમડની વિવેકમંજરી ઉપર ટીકા, તેમજ ઉપદેશક હસીની ટીકા અને પ્રાસંગિક શ્લોકો વગેરેની રચના કરી છે તેમણે કરુણાવજ્રમુખનાટક માં સહ વજ્રમુખ અને કનૂતરની ઘટના વર્ણવી છે મહામાત્મ વસ્તુપાલનાં શત્રુ જયવીરનાં ઉત્સવમાં આ નાટક ભજવાયું હતું.

૯ રાજગચ પદ્માવલી

માળવાની ઉલ્લેની નગરીમાં જા. ૦ શાંતિનાથના દેશસરમાં બેઠે

૧. જૈન શાંતિનાથ ધણા નાટોના હાલેબો જગી આવે છે. સવ જલેશ્વરસુત માં ૩૨ નાટો, સુધિયાસુત માં ૩૨ નાટો, વિદ્યનિજસુતિ માં સુધ્યાત નાટક, આસાદાધર્મ નાટક ઉત્તરજ્ઞાનસુત આ ૧૩ માં ૧૬૧ માં ૧૮, માં ૧૪ માં અનુવરીક્ત તથા સોપાનવિના હાલેબો મળે છે તેમજ આ નનસરિનું હાલેબો આ શીર્ષકના મહાપુરિષ્કસિ માં વસુવિદ્નું વિલુપનન નાટક આ મેધમનનું ધર્મોન્નુદય નાટક અર્ધાર અવન નાટકમમ ૫, કસાજુલ નાટક વગેરે પ્રસિદ્ધ પ્રાચીન નાટકો છે. આ નાટો જાણ્યાં બંધે રીતે અજ્ઞાતાં હતાં.

સુખકમલ છે જેમાં વચ્ચે ૧ અને બન્ને બાજુના પરિકરમાં ચાર-ચાર જોમ આઠ જો રીતે કુલ નવ પુરુષમૂર્તિઓ છે જેમાં આ પ્રકારે શિલાલેખ છે—

(૧) સં ૧૨૨૨ ચેષ્ઠ કૃત્તિકા ૧૨ કુબે શ્રીમદ્દેવસૂરિ, શ્રીચરણસિંહ-
સૂરિ-શ્રીદેવદર્શનસૂરિ-(૨) શ્રીસુવનવંદ્યસૂરિ-શ્રીદેવચંદ્રસૂરિ-શ્રીચિત્રદેવસૂરિ-શ્રીચિત્ર-
દેવસૂરિ-(૩) શ્રીચિત્રદેવસૂરિ-શ્રીવર્ણપ્રિયસૂરિ ॥ બનીયાં મૂર્તિ ૬ નર
વંદ્યગિતા (૭) કારાપિતા પ્રતિષ્ઠિતા શ્રીવર્દમાનસૂરિભિ ॥ છુમં મવતુ ॥
(જૂઓ, જેનસત્યપ્રકાશ, ક્રમાંક ૨૧૮ ૨૧૯ પૃ ૩૧)

આ શિલાલેખના આ ભરેશ્વરસૂરિ વગેરે આચાર્યો કયા ગ્રન્થના હતા અને કયારે કયારે સિધમાન હતા તેનો નિર્ણય કરવાનું કોઈ સ્પષ્ટ પ્રમાણ મળતું નથી; પણ અનુમાનથી કહી શકાય છે.

વિક્રમની બારમી શતાબ્દીમાં (૧) રાજગ્રન્થના આ. ચંદ્રસૂરિના પદ્મવર સ. ૧૧૮૫, (૨) સુવેદિ વદગ્રન્થના આ પદ્મસૂરિના પદ્મવર સ. ૧૧૮૭ અને (૩) વદગ્રન્થના આચાર્ય વાલિદેવસૂરિના પદ્મવર સ. ૧૨૨૬ જોમ ત્રણ ભરેશ્વરમૂર્તિઓ થયા.

■ આ શિલાલેખ રાજગ્રન્થના આ ભરેશ્વરસૂરિનો હોય તેા અનુક્રમે (૧૧) આ ભરેશ્વર, (૧૨) આ વર્ણસિંહ, (૧૩) આ હેમકર્ણ (૧૪) આ સુવનચંદ્ર, (૧૫) આ દેવચંદ્ર, (૧૬) આ ચિત્રદેવ, (૧૭) આ ચિત્રદેવ, (૧૮) આ ચિત્રચંદ્ર, (૧૯) આ શાંતિપ્રભ અને (૨) આ વધમાન—જો રીતે પદ્મવરપદા બને.

બીજી રીતે તપાસીએ તેા નક્કી છે કે આમાંના થણા આચાર્યો તેશમી શતાબ્દીના સમકાલીન આચાર્યો છે.

આ સુખકમલ ૫૦ નરગદગણિએ કરાવ્યું છે અને આ. વર્ષમાને તેની પ્રતિષ્ઠા કરી છે.

૧ હરીશ્વર તીર્થના કિષાધિપોશા આ વલ્લિદેવસૂરિ સ. ૧૨૧૬
આ રૂર્ણવલ્લિસિંહ આ વર્ષમાનસૂરિ સ. ૧૩૪૧ માં નામી થયે છે.

૧૦ રાજગચ્છ પદ્માવલી (દેવેદ્રશાખા)

૯ આં દેવભદ્રસૂરિ

૧૦ આં ચાંદ્રસૂરિ

૧૧ આં ભદ્રેશ્વરસૂરિ

૧૨ આં વર્ધમાનસૂરિ—આ આચાર્ય કેની પાટે ઘણા તે સબંધી સ્પષ્ટ ઉત્તરેણ મળતો નથી.

૧૩. આં જિનસદ્રસૂરિ—તેઓ આં વર્ધમાનના શિષ્ય હતા અને આં ભદ્રેશ્વરના પૃથ્વર હતા. આં હરિભદ્રસૂરિના હાથે તેમને આચાર્યપદ મળ્યું હતું તેમને (૧) આં સર્વદેવ, (૨) આ કનકપ્રભના શિષ્ય આ પદ્મદેવ, (૩) આં ચદ્ર (બીજા)ના શિષ્ય આં ચંદ્રોદેવ અને (૪) આં જયસિંહને આચાર્યપદ મળ્યું હતું.

(૧૪) આં ભુવનચંદ્રસૂરિ—તેઓ આં જિનસદ્રના શિષ્ય હતા તેમણે તારગાવીર્જમા સં ૧૩ ૪ સં ૧૩ ૫મા શેઠ ધન ચંદ્રના પુત્ર શેઠ ચાહકના પુત્રો ભુવનચંદ્ર તથા પદ્મચંદ્ર ભસવેલી ભં. અજિવનાથની બે કાઉસમ્મિયા પ્રતિમાઓની અજનશલાકા અને પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. આ પ્રતિમાઓ આજે તારગાવીર્જ અને પાલનપુરના મોટા દેશસરમા વિશ્વજમાન છે.

૧૪ આં જયસિંહસૂરિ—તેમણે સં ૧૨૧૫મા ચરદ્ધ કલ્પમા પાલી નગરમા શેઠ સાધારણના ઘરમાં રહી, વાચક ઉમા સ્વાતિના જ બુદ્ધિવસમાસ ની વિનેમજનકિતા ટીકા રચી છે તેમજ સં ૧૨૧૫મા આં જિનભદ્રજલિ ક્રમાગ્રમણના ‘જેતસમાસ ની ટીકા (અં ૩૦૦૦) રચી છે. અદ્રગચ્છના આ જયસિંહે સં ૧૨૮૦મા ખજાવમા વીરવસહિકામા સરસ્વતીદેવીનો પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી.

૧૧ રાજગચ્છ પદ્માવલી (દેવેદ્રશાખા)

૯ આં દેવેન્દ્રસૂરિ

૧૦ જ્ઞા૦ ધર્મસુરિ—તેમનું જીભ નામ આ ધર્મધાન
પણ મળે છે

૧૧ જ્ઞા૦ સુનિષદસુરિ

૧૨ જ્ઞા૦ રત્નાકરસુરિ—તેમણે સં ૧૩૪૭ના પોત વડે
૬ ને જુખવારે આદિજીવશાળા પક્ષીવાદક દેહાના પુત્ર સાધુ પેષ
ભરાવેલી ૭ અગ્નિનદનઆમીનાં પ્રતિમાની અજનસલાકા કરી હતી;
જે પ્રતિમા આજે યજુલ્ય મહાવીર મા નવા આદિધર ભગવાનના
કેસસરના રમમઠમાં કાળી તરફ ખડગાચને વિરાજમાન છે.

૧૨ રાજગચ્છ પટ્ટાવધી (ભરતશાખા)

૬ જ્ઞા૦ શીશલદસુરિ—તેનની પાટે પાથ આપાચો થયા હતા.

૧૦ જ્ઞા૦ ભરતેશ્વરસુરિ—તેઓ પ્રામાણિક પુરુષોમા જાતલી
હતા.

૧૧ જ્ઞા૦ વૈસ્વદમી સુરિ—તેઓ આ શીશલદના શિષ્ય
હતા; પરંતુ આ ભરતેશ્વરની પાટે જાળ્યા હતા તેમણે સં ૧૨૧૨
ના મહા મુદિ ૧ ને જુખવારે જાગૃતીર્ષમાં મોટી પ્રતિષ્ઠા કરી હતી.
(જૂઓ, 'જર્જુ' પ્રાચીન કૈન લેખસંદોહ લેખાક ૧૫૬ ૧૬ ૧૬૧)

૧૨ જ્ઞા૦ નેમિષ દસુરિ—તેમણે કપ્પાદમતનું ખ ડાકનું હતું
(જૂઓ, માલિકાચક્રદ્રુત પાંચ નામચરિત્ર
પ્રચલિત; કાવ્યપ્રકાશ સંકેત-ટીકા પ્રચલિત.)

૧૩ જ્ઞા૦ શામરથ દસુરિ—તેમના જામીસમા ઉપદેશથી
નાયોદનો સભ્ય કેલકપુરેવ (સ ૧૨૨૧ થી ૧૨૪૬) તમા બીજા
પ્રાણ્યો કૈન જાના હતા (પ ૪૭) તેમણે જૂર્જેશ્વર સિદ્ધસજ
જર્જસિક વિરો વર્ણનાત્મક કાવ્યો રચ્યા છે નિર્વૃત્તિકલા કાવ્યચંદ્રના
આ નેર્વિદસુરિના પદ્ધત આ વર્ધમાનસુરિએ સ ૧૧૬૭મા
રથેલા વજ્રલામ્હોદધિ (મુદ્રિત પૃ ૧૪૪)માં તેમનું જોક પથ આ
પ્રકારે આપ્યું છે. (નિવિધજગ્ધીય પદ્મવલીસંગ્રહ, પૃ ૬૬ સ્લોક : ૬૭)

દ્રવ્યાશ્રયા ધીશવસિદ્ધદેવ ! ગુણ કળાદેન મહર્ષિગોક્તા ।

ત્વયા પુન પઠિતવાનગૌરવ ! ગુણાશ્રયે દ્રવ્યમપિ વ્યપામિ ॥

(જૂઓ, જ્ઞેનગ્રાધિત્વનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ, પાના ૩૬૨)

સભવ છે કે, તેમની પાસે આં મણવેન્દુ થયા હોય.

(રામજન્મ પદ્યવસ્તી, શ્લોક ૮૬, ૮૭)

૧૪ આં માણિકચય દ્રમૂરિ—તેઓ આં સાગરચ દ્રમૂરિના

સુભાર્ત હતા હતા આં સાગરચ દ્રને સુદુ તુમ્હ માનતા હતા

નામે દ્રમૂરિય આં ઉદયપ્રભસૂરિના ચિપ્થ આં જિનભદ્ર હામે

છે કે, આં માણિકચય દ્રમૂરિ વડદૂર (૧ થા)મા સ્થિસ્વામી કરતા હતા

મદામાત્મ વસ્તુપદ્ધતે જાનાત જઈ તેમને ત્યા પદાસ્થા વિનવિહરી;

૧૨૮ આચાર્યશ્રી ત્યા ગયા નહિ તેથી મદામાત્મે જે શ્લોક લખીને

તેમને શોકમા—

ઉપદ્રવેષ્યુષ્ય ગતિ કુક્લ ગર્ભાગરગદ્ગુહિ ।

ચટ્કાટ્કામયે નિરસતિ માગિત્યમગ્નઃ ॥

મદને સંગમે પ્રહરી દિશ્વિદ્વનચક્રમોદિતિગુણર ।

ચટ્કાટ્કામય નિરસતિ માગિત્યમગ્નઃ ॥

આચાર્યશ્રીએ તને ઉતાર જવું શ્લોક દ્વારા આપ્યા—

ગુપ્તાન્તીરગમૈતૂનાં લક્ષ્મીનાં દર વિપાટયન્ ।

ચંપાર્પણમિતૂર્ણાં ર વિજ્ઞન ! વિજ્ઞમતે ॥

(જૂઓ, નવો વિવિધિશાસ્ત્રચરિત્ર ભા ૧૨)

મદામાત્મે સુમ્મામા આવીને જાનાતમા તેમની પોતાગની જન્મુઓ

ધારાથી લઈ મુરસિત મયે મુઠાવી લીધી. આચાર્યશ્રીએ રૂણરૂમા

જઈ મદામાત્મને જણાવ્યું કે સઘર્ષ નમારા જેવા ધારા પુરો

વિદ્યમાન હોય હતા પોતાગમા આવે ઉપદ્રવ કેમ થયે ?

મદામાત્મ વદન કરી મુખચાત્ર જૂનીને જણાવ્યું કે આજને

અહીં પધરાવવા માટે જ જ તું જા' મદામાત્મ દશીને અવે ઉતાર

વાત્રો જ અહીં વસ્તુઓ પાછી આપી. મદામાત્મ મુજબ કરી ત્યારે

આચાર્યે તેમની પ્રશ્ન સા કરીને જણાવ્યું કે, જામે સરસ્વતી પુત્રે
 ળીએ, તું મુશ્વતી કાકાજણ છે, તે જ્યાં હોય ત્યાં જામે રહીએ.

(સ ૧૨૬૦ની પ્રજાપાત્રી, પુત્રતનપ્રજાપ્રકાશ ૫ ૧૪ ૭૬)

તેમણે સ ૧૨૬૦ માં કાન્ધપ્રકાશ ની સંકેત ટીકા, સ
 ૧૨૭૧ ની દિવાળીમાં દેવકુલપાટકમાં 'પાર્થનાથચરિત્ર' (અ ૧૨૭૮),
 મ ૧૨૭૬ ના આખો વર્ષ આમાય ને સોમવારે કર્ણાવતીમાં શાંતિ-
 નાથચરિત્ર (મર્ગ ૮ અ ૫૫૭૪), મહામાત્ર વસ્તુપાત્રના પ્રશ્ન સા
 કાન્ધો અને ચક્ર ટપ શના મત્રી ચમોવીરના પ્રશ્ન સાકાન્ધો વગેરે રચ્યા છે

મમ ના કાન્ધપ્રકાશ ના ઉદ્દેશ ૧ થી ૧૦ છે તેના ઉપર
 આચાર્યશ્રીએ સંકેત નામની ટીકા રચી છે; ૭ સૌથી પ્રાચીન
 ટીકા છે અને તે વિદ્વાનોમાં જ્યારે પ્રમાણ્યૂત મનાય છે આચાર્ય
 શ્રીએ તેમાં જામક ઉદ્દેશ, સંદર્ભ, દલીલ, વામન, અભિનવજુષ્ટ,
 મુક્ત અને સોજ વગેરે અલકારના વિદ્વાનોના મતો આપીને છેવટે
 પોતાનો અભિપ્રાય દર્શાવ્યો છે

ન ૪૭ મુનિ હસ્તિકના પુત્ર નાનુએ વદનમ્બના આ કુણ્ડાસ્તે
 સ ૦ ૧૪૧૦ માં તેમના શાંતિનાથચરિત્ર ની પ્રતિ લખાવીને અર્પણ
 કરાં હતી' (અ ૪૧)

૧૫. આ ૦ હેમપ્રભસુરિ—તેમના સ ૧૪૨૬ સ ૦ ૧૪૦૦ના
 પ્રતિમાલેખો મળે છે; તેઓ સ ૧૪ ના પ્રતિમાલેખમાં પોતાને
 ચાણુરીવત્રમ્બના બતાવે છે

૧૬ આ ૦ હરિપ્રભસુરિ

૧૭ આ ૦ મેરુચક્ર—તેમની સ ૧૪૬૧ની પ્રતિમા બલાવમાં
 લિસજમાન છે

૨. ત્રીન વરણનો ઇન્દ્રિય જ્ઞા ૧ પ્રા ૩૨, ૫ ૧૧૭ થા
 આ ચાકિરવત્રને આ મુનિજેભના પદ્મર આ જયસ્વદના સુરેશ્વર
 તરીકે લખ્યા છે તે જાલેજ વરણને નથી એવ જણાવ્યું.

નવાવન કર્યા આ ચાકિરવત્ર વાગ્યમ્બા તેમજ જીવસ્વતિ
 નીમના કર્યા આ ચાકિરવત્ર અવલમ્બાના હતા. (નૂત્તે, x ૪ ૪૧)

જિનપ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી, તેના કળશ-કંઠ ધરાવ્યા હતા અને તેની ધબ પલ્લુ ઝળિસિ હ અને આશ્વવર્ષાજને સાથે શાળીને પોતે જ બાંધી હતી. આ સ્થાનનો મુસલમાનોએ નાશ કર્યો, જે સ્થાન અત્યારે “અક્ષાઈ દિનાઝા ઝોપડા” જે કૌતુહી નામથી ઓળખાય છે.

આ સિવાય આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી રાજા વિજયની માતા મુકવ દેવીએ સુજલકુપુર નજરે ૧૦૫ સ્થાનોમા જ પાર્શ્વનાથજી નજરેનાં જિનાલયો બનાવ્યાં હતા. સ. ૧૧૮૧ કે સ. ૧૧૬૧ માં સ્તોત્રિ પાર્શ્વનાથ પ્રકટયા ત્યારે તેમના પ્રકટન ઉત્સવમા આ ધર્મશાસ્ત્ર સ્ફુરિ ત્યાં કાજર હતા તેમણે સ. ૧૧૮૬ માં ‘ધર્મશાસ્ત્ર’ તથા સ. ૧૧૮૬ ના માત્રસર શુદ્ધિ પ ના દિવસે ‘બુદ્ધિધમ પરિવ્રજમાયુ નથ બનાવ્યા છે મત્તલસ્તોત્ર (સ્તો. ૧૫) પાર્શ્વનાથસ્તોત્ર (સ્તો. ૧૧) રચ્યા છે.

૧૧૮૬ ના સિદ્ધરાજ જયસિંહે તેમની ધણી પ્રસાદા કરી હતી.

ધર્મશાસ્ત્ર—

આચાર્યશ્રીએ પ્રાણલ, માહેશ્વરી વૈશ્વ અને કૃત્રિમીને ઉપદેશ આપી જૈન બનાવ્યા હતા. વહીવટવાની વહીવટોમાં લખ્યું છે કે સ. ૧૧૨૬ માં તેમણે બુદ્ધિધમ પ્રાણલોને જૈન બનાવી નારાના પરિવારનું નહાર જોત સ્થાપ્યું હતું. સ. ૧૧૩૨ માં વલ્લભશ્રીના ચૌકાણ રાજા પૃથ્વીપાલ નજરેને જૈન બનાવ્યા. તેના સાતમા પુત્ર મુકવને પુત્ર સાકારણ, જે વહાણવટુ જેડો હોતો તેના પરિવારનું લાલુવટુ જોત સ્થાપ્યું, સ. ૧૧૩૨ માં જયજનનગર પાસે જ્યેષ્ઠા નવસ્ના પવાર રાવ, મુર અને તેના નાનાભાઈ સાકલાને જૈન બનાવ્યા; અને તેમના પરિવારનું મુસલમાનોત્ર તથા સાખલાજોત સ્થાપ્યું, જેમનો મુસલમાનોત્ર જન્મે. જે જ રીતે આચાર્યશ્રીએ નવા નવા જૈનો બનાવી તેમનાં મીઠકિયા, સોની, ઉસતવાલ, અટોર નજરે જોતોની સ્થાપના કરી હતી. એક દરે આ ધર્મશાસ્ત્રના ઉપદેશથી જોસ-વાલોમા ૧૫ અને મીમાલીમાં ૩૫ નવાં જૈન જોતો બનાવ્યાં તે બધા

ધર્મધોષગચ્છના આગકો હતા. આં ધર્મધોષની જાદીએ તપાગચ્છના
શીપૂએનું બેસવું છે. એટલે ધર્મધોષગચ્છના સૌ જોત્રો તપગચ્છને
માને છે. અજમેશમાં મહેતાબોએ જ ખાવેશું તપાગચ્છનું જાં પાર્થ
નાથનું જિનાલય છે.

શાકલરીનો મહામાત્ર્ય ધનદેવ આં ધર્મધોષસૂરિનો પરમભક્ત
હતો. તેમના પુત્ર કવિ યશસ્વરે 'સુરિતકુમુદચંદનાટક' વગેરે ચાર
નાટકોની રચના કરી છે.

તેમણે (૧) આં રત્નચિહ્નસૂરિ, (૨) આં વચ્ચોલક અને (૩) આં
સમુદ્રધોષ વગેરે ૨૦ શિષ્યોને આચાર્યપદ આપ્યું હતું. તેમનાથી
'ધર્મધોષગચ્છ' નો આરભ થયો.

આચાર્યશીષ્યો ધર્મધોષગચ્છની સુરક્ષા માટે પોતાના સાધુઓ
શિથિલ ન થાય તે માટે અને સંપૂર્ણ સ્થવસ્થા માટે ૧૬ આગકોની
એક મમલોપામકમતિ બનાવી હતી જેમની દેખભાગમા શુદ્ધિ
અને સગડનનું કામ સારી રીતે ચાલતું હતું.

આં ધર્મધોષસૂરિ બીજા સુત્રના ૧૮ માં સુગમપાન આચાર્ય હતા.
તેમનો સુગમપાનકાગ વીર સુ. ૧૫૨૦ થી ૧૫૮૮ હતો.

(જૂઓ, પ્રક. ૮, પૃ. ૧૬૭)

૧૧ આં રત્નચિહ્નસૂરિ—તેઓ આં ધર્મધોષસૂરિના પદ
પર હતા. તેમનાં બીજા નામો આં રત્નકર અને રત્નકીર્તિ પણ
મળે છે. તેઓ આં સુમુદ્રસૂરિના શિષ્ય હતા. તેમણે પ્રાકૃતમાં 'પાર્થ
નાથસ્તવન' (૭૯૦ ૭) રચ્યું છે.

તેમણે સુ. ૧૨૪૮ માં આ મહિનકુલક (ગ્રાંથા : ૨૫),
આદ્યમાનુશાસનકુલક (ગ્રાંથા ૫૬) આ માનુશાસ્ત્રકુલક (ગ્રાંથા
૨૫), કૃપકેશકુલક (ગ્રાંથા : ૨૬) સુર્વાસમનકુલક (ગ્રાંથા : ૩૪)
પરમસુખદાત્રિશિક્ષા (ગ્રાંથા : ૩૨) પર્યાયસાધના (ગ્રાંથા : ૧૬),
'મનેનિરૂદ્ધભાવના (ગ્રાંથા : ૪૪), આગકવર્ષાબિનદભાવના, સુવેગ
મથ (પ્રાકૃત, ગ્રાંથા ૧૧૨), સુવેગામૃતપદતિ (સંસ્કૃત, શ્લોક
૪૩) 'સુવેગરજમાલા (ગ્રાંથા ૫) 'સુમુનિકુલકો ૩૭ રચ્યું છે.
(જૂઓ, જૈન મૂર્તિ કવિઓ, ભા. ૧, પૃ. ૭૪)

૧૨. આં દેવેન્દ્રસૂરિ—તેમના શિષ્ય ૫૦ કનકપ્રસે ૫૦ ઉદય
થ દ્રવણિની પ્રેરણાથી મિદ્ધેમથ દ્રવ્યાકરણ ઉપર ન્યાયસાચેદાર
નામે યીશ ૧ની છે.

૧૩. આં રત્નપ્રભસૂરિ

૧૪ આં આણુદ્રસૂરિ—તેમણે આજૂલીશ મા વિમલવમદીમાં
સ ૧૨-૬ મા કુલપના પુત્રોએ બસવેશ જ નેમિનાથની પ્રતિષ્ઠા
કરી હતી.

૧૫ આં અમરપ્રભસૂરિ—તેમના ઉપદેશથી સોમસિદ્ધે
સ ૧૩૪૪ ના માગસર મુદિને રતિવારે કષ્ઠમૂલ લખામું હતું

૧૬ આં સ્થાનથ દ્રસૂરિ—

તાન્ કવિર્નવકવિચલિપાનદ્વો

વાદીયમે વદતિ તાવદપ્પવાદાન્ ।

વઢાડપિ તાવદમ્બનોપમારકિરાસીદ્

જાનેકુતિ કુલકારિમર્તિર્ન વામદ્ ॥

(વિવિધમ્બીશ પદ્માવલી સમ્બ ૫ ૧૮

સમ્બમ્બીશ પદ્માવલી મ્બે ૭૨)

અક્ષાડીન ખીશજીએ સ ૧૩૬૮ માં આજૂલીશના કૈન
મદિથાને તોડી નાખ્યા હતા આ સ્થાનથ દ્રના ઉપદેશથી મદ્ય-
વસ્ત્રા શેઠ ચોસજ તથા શેઠ મહલુમિદના પુત્રો શ્યા વીજક તથા
હાકિમ વમેરેએ વિમલવમદીની વધી ફેરીઓનો લલ્લોદાર કસત્યો
અને અધ્યાર્શીએ તેમા સ ૧૩૭૮ ના શેઠ મુદિ ૬ ને સોમવારે
જિનપ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરી. આ આચાર્ય સ ૧૩૬૪ મુખી
વિષમન હતા.

૧૭ આં મુનિસેખરસૂરિ—તેઓ આટા વાડી હતા આ
આચાર્ય વિમલવમદીના સ ૧૩૭૮ ના લલ્લોદારની પ્રતિષ્ઠા સમયે
હાજર હતા તેમની સ ૧૩૮૬ મા જનેલી મૂર્તિ મળે છે

૧૮ આં સાગરથ દ્રસૂરિ—તેઓ સ ૧૪૩૨ માં વિષમન

હતા. ૧ મોટા વ્યાખ્યાતા હતા. રાજમંથની આં ભસ્તેશ્વરની પર
પસમાં આં નેમિચંદ્રની પાટે આં સામસ્વદ્ર, આં માણેકચંદ્ર
થયા હતા. (જૂઓ, પ્ર ૩૫ પૃ ૩૬, ૩૭) તેમનાથી આ આચાર્ય
જુદા હતા. તેમના મીઠા ઉપદેશથી ૫૦ જેઠલુ વગેરે જોન થયા.
(જૂઓ, રાજમંથ પદાવલી, ૨૬૦ ૮૭)

૧૬ ભં મહાચંદ્રસૂરિ—તેમના સં ૧૪૬૧ સં ૧૪૮૬ના
પ્રતિભાલેખો મળે છે. ખજાતના ભં પાંચનાથના દેસસરમાં (૧)
ભં મેરુચંદ્ર, (૨) ભં મહાચંદ્ર અને (૩) ભં મુનિતિલકની સં
૧૪૬૧માં બનેલી મૂર્તિઓ ૪ તેઓ વિદ્વાન, જુદિમાન, નિરીક હતા.
તેમની ક્ષિતિ જહુ ફેલાઈ હતી. (રાજમંથ પદાવલી)

તેઓ ચમત્કારી હતા. તેમની પાટે આં વિજયચંદ્ર થયા હતા,
જેમના ઉપદેશથી જીરાવલાવીમાં સં ૧૪૬૩ના ભાદરવા વદિ ૭ ને
જુજુવારે ભં પાંચનાથના દેસસરની વીશમી દેરી બની હતી.

૨૦ ભં પદ્મશેખરસૂરિ—તેમના સં ૧૪૮૦ના કાર્તિક વદિ
૧૦ સં ૧૪૬૧, સં ૧૫૧ ના પ્રતિભાલેખો મળે છે.

સભવ છે કે તેમનું જીલ્લુ નામ ભં મેરુચંદ્ર હોય. ભં મેરુચંદ્ર
માટે (જૂઓ, પ્ર ૩૫, પૃ ૩૮)

૨૧ ભં પદ્માનંદસૂરિ—મુનિ શ્રીભાસ્કરે સં ૧૫૪૫ના
કાર્તિક સુદિ ૩ના રાજ આ નેમિચંદ્રસૂરિની ઉત્તરજયમણી
ટીકા વ્યાખ્યાનમીના ઉપાધ્યાય ભાવશેખર માટે લખી આવી. ભં પદ્મ
શેખરનો સં ૧૫૩૭નો પ્રતિભાલેખ મળે છે. સં ૧૫૩૧માં ધર્મ
દેવજમંથમ આં હકમીસામસ્વરિ થયા હતા. (માહ્યુરનો લેખ)

૨૨. ભં નંદિવર્ધનસૂરિ—તેમનો સં ૧૫૭૧ના મહા વદિ
૫ને શુક્રવારનો પ્રતિભાલેખ મળે છે.

૨૩. ભં નયચંદ્રસૂરિ—તેમણે ભં પદ્મશેખરસૂરિના સમયે

૧. સં ૧૪૮૫માં આ મહાનિબંધરિ, સં ૧૫૩૩માં ભં મહે
ધરિ, ૧૫૫૬માં સાચિજીવરિ સં ૧૫૩૩માં થયા હતા.

સજગચ્છ' પદ્માવલી' બનાવી છે.

(-વિરિધગચ્છીય પદ્માવલી સબદ પૃ. ૫૭ થી ૭૧)

૨૪ ભા. વિજયચંદ્રસૂરિ—તેમણે ઉવસગગદરે' સોત્રેની દીકા બનાવી છે.

૨૫ ભા. સાધુરત્નસૂરિ—સ. ૧૫૦૮ થી ૧૫૮૭.

ધર્મધોપગચ્છમા સ. ૧૫૫૭ માં પુરવવધર્ન, સ. ૧૫૬૮ માં મૈત્રેયદ્ર વધા હતા.

(જુએ, પ્રભાવકચરિત્રપ્રશસ્તિ; અમમચરિત્રપ્રશસ્તિ; મેઘાંસનાથ ચરિત્રપ્રશસ્તિ; શ્રીનાથદાસ સ. રાજગચ્છ પદ્માવલી; કેન સત્પ્રમાણસ, ક્રમાંક : ૧૨૮; કેન માહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ પૃ. ૧૬૨ થી ૧૬૬)

૧૪ રાજગચ્છ પદ્માવલી (ધર્મધોપગચ્છ)

૬ ભા. શીલકાદ્રસૂરિ

૧૦ ભા. ધર્મધોપસૂરિ—તેમની પાટે વીથ આચાર્યો વળા.

૧૧ ભા. ચર્યોકાદ્રસૂરિ—

સપાવચ્છગોગીમ્સમહં ત્રિતથાદિનમ્ ।

શ્રીર્મલ્લોક્મૂર્તિયાં પશ્યન્નકારકા ॥૧૧॥

ત્રિવર્ગપરિહારા મળ્લોદાવરીસુત્રા ।

વનુર્મુર્તિસૌમાત્યા શ્રીવગ્મદ્રસૂત્રા ॥૧૨॥

તેમણે પ્રજા વર્ગોના વર્ણો સ્થિત નાનું અણગોદાવરીકાન્ત' અને પ્રજાનાનુમાનાધિક્યપ્રજણ સ્થાં છે.

તેમની પાટે (૧) આ રત્નિકાસૂરિ, (૨) આ રેવચેન વધા હતા.
(-મજ્જનનાસરિવમપદ્ધાંતોવર્તોધિ)

૧ જાન્ય ૭ ૩ તેમની પતિપરણયથી નાથેરી લેઈકર ૨૦ નીચે જેન (-વિરિધગચ્છીય પદ્માવલી સબદ, પ. ૮૧) નાથેરી લેઈકર ૨૦ માટે (જુએ, x ૫૩૫)

૧૨. આં રુચિપ્રસાદસુરિ—

અમિતપદમ ગજાગોળવસિષ્ઠીવચ્ચ ॥

કવનુ મહત્તા પાત્ર જાત્રા રુચિપ્રસાદસુરિ ॥૩॥

તેઓ ૬૧૬ સ્વચ્છાશ્રમ કીર્તિ પ્રાપ્ત કરવા.

(—અવચનચાર-વિષમપદાર્થવિગ્રહ)

૧૩ આં ઉદયપ્રસાદસુરિ—તેમણે આં નેમિચ દ્રુમસુરિના ‘અવચનચાર’ દ્વારા નું દિપ્તિપત્ર, વિષમપદાર્થવિગ્રહ (અ. ૩૨૦૪), આ શિવશર્મના પદ્યમર્મરૂપ નું દિપ્તિપત્ર અને ‘પ્રાચીન કર્મજ્ઞાન’ ના દિપ્તિપત્ર રચ્યા ॥

આં સુનિચ દ્રુમસુરિ અને પ. ૦ શુભચ દ્રુમસુરિએ ‘વિષમપદાર્થવિગ્રહ’ નું દિપ્તિપત્ર રચવાની પ્રેરણા આપી તેનું સંશોધન કર્યું અને પ્રથમ આદ્ય કાવ્યો લેતા. (—વિષમપદાર્થવિગ્રહ દિપ્તિપત્ર)

૧૪ રાજગરુ પદ્મવલી (ધર્મધોષગરુ)

૧૦ આં ધર્મધોષસુરિ

૧૧ આં યશોભદ્રસુરિ—તેમની પાસે આં રુચિપ્રસાદ, આં દેવસેન ધંધા લેતા.

૧૨ આં દેવસેનગણિ—તેમના ઉપદેશથી સ. ૧૨૧૫ના ચૈત્ર સુદિ ૮ના રાજ મિત્રનાસ્તીર્થમાં સ. નેમિનાથના મોટા દેવ મંદિરનાં ઉદ્ધૃત્ત દ્વારા ધંધા લેતા.

૧૩ આં પૂર્વવીચ દ્રુમસુરિ—તેમણે ‘કરપદ્મ’ ઉપર દિપ્તિપત્ર રચ્યું છે.

૧૪ આં જયચંદ્રસુરિ—તેમણે સ. ૧૩૪૭ના મહા વર્ષ ૧ ને શનિવારે જિનપ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી.

(જુઓ, પ્રભાસપાટણનો પ્રતિષ્ઠાલેખ)

૧. આ પ્રજા અવધાવાદમાં પ્રાચીન નિવાસનના થી ચારિત્રિકવિગ્રહ ને આનંદવિગ્રહ છે એ સ. ૧૫૩૬ આ વ. ૬ ને ઉપરના તપનના અર્થ મથી મેળવે પાતે લખેલા છે.

૧૬ રાજગચ્છ પટ્ટાવલી, (ધર્મધોપગચ્છ)

૬ આં. શીલભદ્રસૂરિ

૧૦ આં. ધર્મધોપસૂરિ—જેમની પાટે વીસ આચાર્યો થયા
આ મુનિસ્તનસૂરિ જનમજસ્તિ માં ચક્રગચ્છીય આં. ચક્રમલ અને
આ ધર્મધોપનો પવિત્ર આવી તેમનાથી પટ્ટાવલીની શરૂઆત કરે છે.

૧૧ આં. સમુદ્રધોપસૂરિ—તેઓ આ ધર્મધોપના પ્રસિદ્ધ
પુત્ર હતા. માળવાના નિષિષ્ટ પંડિતોમાં તેમની જગ્યા થતી હતી.
તેઓ અનેક નિદાનો અને અનેક મુનિવરના નિવાસુ હતા. તેમણે
ધાર્મિક નિષ્કર્ષદેવ (સ. ૧૧૬૧ થી ૧૧૬૪) ગ્રાહ્ય-ગ્રાધસનો રાજા
અને સુવ્રાતનો રાજા સિદ્ધરાજ જયસિંહ (સ. ૧૧૫ થી ૧૧૬૬)
વગેરેની સમસલામાં પોતાના ત્યાગ અને વિદ્વત્તાથી સુખાન મેળવ્યું
હતું તેમની પાટે ત્રણ આચાર્યો થયા. (૧) આ સુરપ્પ, (૨)
આ મુનિસ્તન અને (૩) આ તિલકચક્ર. આ સુરપ્પ પોતા નિદાન
હતા, મહાકવિ હતા અને માળવામાં વિશેષ પ્રસિદ્ધ હતા તેમની
પાટે આ જિનેશ્વર વગેરે ત્રણ આચાર્યો થયા હતા.

૧૨. આં. મુનિસ્તનસૂરિ—તેઓ આકરણ, સાશિલ, છદ્મ
નિરુક્ત, ન્યાય, જ્યોતિષ અને સિદ્ધાંતના પારંગત હતા. તેમણે
આ સુરપ્પની પાટે આ જિનેશ્વરને તથા પોતાની પાટે આ જિન
સિંહને સ્થાપ્યા હતા. વાસાહીનગરીમાં શ્રીમાલી જાહરી વરોધવલ
જોતો હતો, તે સુવ્રાતના રાજા સિદ્ધરાજ જયસિંહના જન્મનો
મત્રી હતો. તેને જગદેવ નામે નિદાન પુત્ર હતો. ૬ સં. આં.
શ્રીહિમચક્રસૂરિને જગદેવની કવિતાથી પ્રસન્ન થઈને તેનું જાણકારિ
જોવું બીજું નામ રાખ્યું હતું. જાણકારિ જગદેવ મોટો થતા ધર્મ
ધોપગચ્છની કમલોપાસા સમિતિનો અધ્યક્ષ બન્યો હતો. જાણકારિને
આ મુનિસ્તનસૂરિ પ્રત્યે અવિદ્ધ પ્રેમ હતો. આં. મુનિસ્તનના ઉપદેશથી
પ્રતિષ્ઠાપ પામિત રાજા જ્યોતિષી કુદરેવનો પુત્ર મત્રી નિન્નો, ચક્ર
સહ અને જાણકારિ એ ત્રણે જૈનધર્મની ઉન્નતિમાં થયેા રસ હતા.

હતા. બાલકવિ જગદેવે તેા કલ્પનમા રાજેનરવર્મની રાજસભામા (સ. ૧૧૬૧ થી ૧૧૬૦)મા શૈવવાદીને હરતબો હતેલ- આચાર્યશ્રીએ સ. ૧૨૫૨ માં પાટણમા બાલકવિ જગદેવની વિનતિથી ‘અમમત્સરિ’ સ્તુ અને પાટણમાં શ્રીશાંતિનાથના દેશસરના ઉપાસકમા બ્યાખ્યાન કરી વાંચી સભળાવ્યુ. કવિ કુમાર પૂર્ણપાલ, ચણપાલ, બાલકવિ જગદેવ એ પંડિતસભાના ત્રણ વડાઓએ અને ૫૦ મહાનહે તેનું સથોધન કર્યું હતું. ગુર્જરવશના ઉદ્ધણતનના પુત્ર મત્રી ઉદયરાજના પુત્ર પંડિત સાગરચંદ્રે તેની પ્રથમ પ્રતિ લખી અને આ. જિનસિંહે તેની પ્રશસ્તિ રચી છે.

૧૩. આ. જિનસિ હસુરિ—તેમણે સ. ૧૨૪૫ માં કુતુ-
પરપરાપ્રશસ્તિ (શ્લોક ૩૩) રચી ‘અમમત્સરિ’ ની પાછળ બેઠી છે.
(જુઓ, અમમત્સરિ)

૧૭ રાજગચ્છ પટ્ટાવલી

૬ આ. શ્રીલક્ષ્મદસુરિ—તેમની પાઠે પાંચ ગ્રંથોમાં યમા તેઓમા ગચ્છપતિ આ. ખર્મિષાપસુરિ હતા.

૧૦ આ. સવદેવસુરિ—તેઓ ભાલેજમા શ્રીમહાવીરસ્વામીના દેશસરમાં બ્યાખ્યાન વાંચતા હતા, ત્યારે દેવીએ આવી તેમના હાથની વજ્રવટે રક્ષા કરી હતી. તેમની પાઠે આ. ચંદ્રપ્રભ અને આ. જલમિત્ર વગેરે યમા.

૧૧ આ. ચંદ્રપ્રભસુરિ—તેઓ ઘોટા તપસ્વી હતા. તેમને સ્તબન પાર્શ્વનાથનો અભિષેક પ્રત્યક્ષ હતો.

૧૨ આ. જિનેશ્વરસુરિ—તેઓ જાત્યત શાંત, સમજાવી અને સવનિષામાં નિષ્ણાત હતા. તેમનું લગ્ન તેજસ્વી હતું.

૧૩ આ. શત્રુઘ્નસુરિ—તેઓ વિદ્વાન હતા.

૧૪ આ. માનસુ મસુરિ—તેમણે ત્રિપુરાગમ માંથી ઉદ્ધરીને

સ્વતંત્ર સૂત્રજન અને તેની સ્વોપક ટીકા રચી છે. તેમણે સ. ૧૩૩૨
મહા વહિ પૂના રાજ ત્રિપુરા-સસ્વતીની કુપાથી રાજગૃહના આ
દેવલે સ. ૧૩૪૨ માં સ્થાપા 'સિદ્ધ સચરિત્ર ના આધારે શ્રી
શિર્વાસનાથચરિત્ર (જ : ૫૧૨૪) રચ્યુ છે. રાજગૃહના વૃદ્ધ કવિ
ગુરુ આ પ્રભુમનસુરિએ તેનું સંશોધન કર્યું હતું.
(જૂઓ, શ્રીશિર્વાસનાથચરિત્રપ્રશસ્તિ)

૧૮ રાજગૃહ પંટાવહી

૬ આ. ૦ શીલભદ્રસૂરિ

૧૦ આ. ૦ સર્વદેવસૂરિ

૧૧ આ. ૦ જયસિદ્ધસૂરિ—રાજગૃહની દેવેદ્રશાખાના આ
જયસિદ્ધ વ્યા, (જૂઓ, પ્ર ૩૫, પૂ ૩૫) તે તેમનાથી જુદા હતા.

૧૨ આ. ૦ દેવેદ્રસૂરિ—તેમની પાઠે આ વચોભદ્ર આ
વચોદેવ, આ શ્રીચક્ર અને આ ચિત્રેશ્વર વ્યા.

૧૩. આ. ૦ શ્રીચક્રસૂરિ—તેમણે સ. ૧૨૧૪ ના આસો વહિ
૮ ને જુલવારે પાટણમાં કર્પૂરપદ્મમિષ્ટા પુત્ર સોમશરના વરમાં
બીજે માલે વસતિસ્થાન સળી, તેમના કુટુંબીઓની પ્રાર્થનાથી 'સલુવ-
કુમારચરિત્ર (જ : ૮) રચ્યુ તેની પહેલી પ્રતિ પ હેમચક્ર
કોલિએ લખી હતી. શ્રીચક્ર મુનિએ (આ શ્રીચક્ર) સબ મૂલરાજ
સોહકીના (સ. ૧૨૩૨ થી ૧૨૩૪) સબકાગમા પાટણના શેઠ સેતુવન
પોરવાહ (સ. ૧૧૫૫)ના પુત્ર કૃષ્ણના પરિવાર માટે અપભ્રંશ
ભાષામાં કથાકોશ (સંધિ : ૫૩) નામે જન સ્થાપે છે.

નિર્વૃત્તિગૃહ—

નિર્વૃત્તિકુલનો પરિચય પ્રક ૧૪ પૃ. ૩ ૫ માં આપી ગયો છે.
તેમાં વિશેષ હકીકત આ પ્રકારે છે—

નિર્વૃત્તિગૃહના અવારોંએ નિકમની દસમી, અગ્રિયારમી તથા

બારમી સદીમા દિવાળાતીર્થનું^૧ જાં મહાવીરજ્વામીનું દેરાસર, જાં
ગાતિનાથનું દેરાસર તથા હોટાણાના દેરાસરમા જિન પ્રતિમાઓની
પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. દેટલાઓક શિલાલેખો નીચે મુજબ છે—

સ. ૬૬૬ ના આ. ૭ મુદિ ૬ ના શાજ બોલીઓએ નિર્વૃત્તિ
અથ્થમાં જિનપ્રતિમા ભસવી હતી.

સ. ૧૧૩૭ ના જેઠ વદિ ૫ ના શાજ નિર્વૃત્તિકૃષ્ણના આં આમ
દેવે આમ માટે જિનપ્રતિમામુગલ જનાંબુ.

સ. ૧૧૭૪ ના જેઠ વદિ ૪ ના શાજ આં આમદેવે હોટાણાના
લેલમા શેઠ... પોસ્વાટે ભસાવેલા જાં વર્ધમાનજ્વામીની પ્રતિષ્ઠા
કરી હતી વગેરે વગેરે. (જૂઓ, હીનસત્ત્વપ્રકાશ, કંપાક : ૧૫૭)

નિર્વૃત્તિઅથ્થમા સ. ૧૧૫૦ માં કોણાઆર્જ અને સુસથાઈ થયા.
(જૂઓ, પ્રાં ૩૮ મી)

નિર્વૃત્તિઅથ્થમા મહાબલ આં અમલદેવ (અમલદેવસૂરિ અમૃત
દેવસૂરિ)ના સિધ્ધ અગ્રપ્રભ મહત્તરે સ. ૧૧૨૭ માં દેવાવડ (દિવાળા)
નગરમા સિધ્ધ વીરદેવની લિનનિશી વિજયવદ્યરિય રચ્યુ છે.

નિર્વૃત્તિઅથ્થમા આં અમલદેવે સ. ૧૩૭૧ માં 'સુમરસામું' રચ્યો છે.

સ. ૧૩૮૬ માં આ પાર્શ્વદત્ત થયા હતા.

સાજઅથ્થ પદ્માવતીમા લખ્યુ છે કે, નિર્વૃત્તિઅથ્થમા પાવડસૂરિ
થયા આ અથ્થ વિષ્ણુદેવ ગયો છે. (—વિવિધઅથ્થીય પદ્માવતી, પૃ. ૬૨)

નિર્વૃત્તિઅથ્થ—કામ્યઅથ્થ—

આં બોર્વિદમૂરિ (આ લિખ્તમૂરિ), આં વર્ધમાનસૂરિ સ. ૧૧૬૭,

૧ દિવાળાતીર્થ—

શ્રીમદ્વિદ્યારામદાસદાસદાસદાસ

મામોડલિ બી દિવલરામિકવા પ્રલિદ ૧

શ્રીવલમામિતિમાલકગુરુગુરુ—

ગ્રામદત્તજારિવારિતમૂર્તિમામ ૧૧

દિવાળાતીર્થના દિવસ કે દેવના, જ્વાલત વગેરે થયે છે (જૂઓ, શ્રી
પ્રલિદલેખ, મ. ૧ ૩૬ ૪૮ ૪૬ ૧૧)

આ મહેશ્વરસૂરિ સ્વ સ ૧૧૦૦, આ. સર્વદેવ સ. ૧૧૦ માં નિર્વતિકુલના પ્રમુખગણમાં ગણા હતા.

(જૂઓ, પ્રક ૭/ પ્રાચીનજૈનલેખસંગ્રહ ભા. ૨ પૃ ૫૪૬)

વિદ્યાધરગચ્છ—

વિદ્યાધરગચ્છનો પરિચય પ્રક ૧૪ પૃ ૩૦૫, ૩૦૬ માં આપી ગયો છે. વિશેષ પરિચય આ પ્રમાણે છે—

વિદ્યાધરગચ્છની પટ્ટાવળી

૧ આ. સંત્ર્યામસૂરિ—તેઓ વિદ્યાધરકુલના હતા. તેઓ વ્યાકરણ, કાવ્ય, અક્ષરોપાસના વિદ્વાન હતા, મહાકવિ હતા. રાજગચ્છના આ અભયદેવ તથા દિગ્વિજયના અર્થે અક્ષરકુલના ન્યાયજ્ઞોના પ્રમુખ અભ્યાસી હતા. આ હરિભદ્રસૂરિના પ્રથોના વિશદ પાત્રી હતા. વૈશેષિક મીમાંસા, ન્યાય, સામ્ય અને બૃહાદના શાસ્ત્રોને પચાવ્યા હતાં. તેમણે સ ૧ ૧૪ કે સ. ૧ ૧૮ માં શત્રુજયવીરમાં એક મહિનાનું જનશન કરી સ્વયંજનન કર્યું. તેમના કૈવ ભાટે ભંડુજય ધર પુટ્ટીજીનામીની પ્રતિમા બની તે પ્રતિમાલેખમાં આ અભ્યાસી શ્રીને વિદ્યાધરકુલનભસ્તિતલક ગવાવ્યા છે.

૨ આ અભસિદ્ધસૂરિ—તેઓ મહાવિદ્વાન હતા.

૩ આ. મણિદેવસૂરિ—તેમણે નાગોશર્મા અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમણે આ હરિભદ્રસૂરિનું સુત્રાત્મક સ્તોત્રપત્રક રચ્યું છે, જે પ્રસિદ્ધ છે.

(જૂઓ, પ્રક ૧૪ પૃ ૩ ૬) જૈનસત્ત્વપ્રકાશ,
ક્રમાંક ૧૩૬-પ્રક ૩૪, પૃ ૫૬૭)

૪ પ. પાર્શ્વનામગચ્છિ—તેઓ સૈદ્ધાંતિક આ મણિદેવના સિષ્ય હતા. તેઓ સ ૧૨૨૮માં નિવૃત્તિ પામ્યા હતા.

વિદ્યાધરગચ્છ-કાસકાંદગચ્છ—

કાસકાંદગચ્છ જે વિદ્યાધરગચ્છનો પેટાગચ્છ છે. અભિહરગચ્છના અભ્યાસી દેવસૂરિ સ. ૧૨૫૪માં પશ્ચિમચરિત્ર માં જન્મે છે—

ઉઘાનાગરી વિમાહરી ય વહરા ય મશિમિહા ય ।

પ્રસાસિળ સાહાળે કો આળ સધ્વનામાગિ ॥૨૩॥

વિમાહરસાહાળ ગુણ્યગુચ્છ મ્વ સમ્વસુમળમળહરણા ।

આશિહર કાસરિયા મુળિમહુઝરપરિગયા દુમિ ॥૨૪॥

ઉઘાનાગરી, વિલાખરી વહરી અને મધ્યમા એ કેટલેકગણની થાખાઓ છે આ પ્રમાણે બીજી પણ ઘણી થાખાઓ નીકળી છે જેનાં નામો પણ કોઈ જાણતું નથી. જાસ્યોદાર અને કાસદહ આ બે ગ્રંથો વિલાખરથાખાના છે જે પુસ્તકગ્રંથની જેમ સૌ મુલ્યવનોના મનને હરણ કરનારા અને મુનિશ્રી જમરાઓથી શોભાવમાન છે

જેન સંઘે આજૂની આસપાસમા શત્રુ જય, ઉજ્જયત, શત્રુ જય પત્તાર, જત્રવાન મહાવીરની ઉપસર્જભૂમિ વગેરે સ્થાપનાલીધો સ્થા છે તેમ જાણણોએ પણ અવિકેશ જહરીકામમ, કારિકા, મદુઆલ, વશિષ્ઠામમ, જણાણનગર, કારી વગેરે સ્થાપનાલીધો જનાઆ છે આજૂની નીચે કાસદહ જામ છે તેની ત્રણે બાજુએ આજૂનો બીસે-છમ પ્રદેશ થોલે છે જાણણો આ સ્થાનને હણકારી કહે છે જાણણો જતાં છે કે માસ્વાક કે સુજસનના થોલો કારી બેટલે દૂર જઈ ન શકે તેઓ જહીની યાત્રા કરી કારીયાત્રાનું પુણ્ય મેગવી શકે છે. આ રીતે આ સ્થાન લીધંધામ છે કાસદહની જહાર મોઢી નરી છે ? જગા કહેવાય છે તેના કાકે ચિવાસપ છે તેને વિશ્વનાથનું મંદિર કહે છે. જહી કરવત લેવાનું મ્થાન પણ સ્થાપન કરેલું છે. જહી એક ગ્રમથે ઘણા ઘણા હતા, તેમજ અસ્ફુત જાવાનું પકન પાકન પણ આજતું હતું

કાસદહ એ જોનાનું પણ મહત્વનું સ્થાન છે એ કાસદહગ્રંથની ઉત્પત્તિનું નમર છે

વિલાખરકુશ અને વિલાખરથાખા એ પ્રાચીન જમલના જમણુમણિ છે. જા. પાદવિખ, જા. મિહમેન વિલાકર, જા. હસ્તિક, જા. સજમ, જા. વહરેવ વગેરે ઘણા પ્રમાણક મુનિવરો આ થાખામા

થવા અથવા આર ગચ્છેા મુકરર થવા ત્યારે તેમના વચને આ શાખામા લાગ્યા. (જૂઓ, પ્રક ૧૪ પૃ. ૩ ૫, ૩ ૬)

રાજગચ્છ પદ્માવલીમા કાસકુદ્ધમચ્છમાર્જુનક શાખામા આ અપુ ને બતાવ્યા છે (પૃ. ૬૫)

કાસકુદ્ધમચ્છ એ લિવાધરકુલ-શાખાથી નીકળ્યેા છે

કાસકુદ્ધ જામમા લિવી ટેકરી (ટીલા) ઉપર ચૌનીયા ઢેરીબોલાતુ વિશાળ જૈન દેસમુર છે તેમની ઢેરીબો બને પ્રતિમા ઉપર સ ૧૦૬૧ સ ૧૨૬૧ સ ૧૨૬૬ વચેરે સાક્ષના કાસકુદ્ધમચ્છના હસ્તેબો છે. એક ઢેરી પર લખ્યું છે કે “સ. ૧ ૬૧ માં અહીં ભિજ્જમાક્ષનત્રયથી આવેલ ઉત્તમ શુણ્ણના, બનાદત્ર વેપારી, જૈનધર્મી એક જામદેવ પોરવાકેલ-આદિનાથનું સ્થાપીતે મનોરમ મંદિર બનાવ્યું

સ ૧૨૨૨ પહેલા કાસકુદ્ધમચ્છમા મોટા પ્રભાવક આ. ઉદ્ધરો-તનસુરિ થયા. તેમની પાટે તેમના પ્રીતિચત્ર આ. સિંહસુરિ થયા. શુણ્ણવના શાસ્ત્રસ્થાપકે શબ્દ વનસથ આવધાના મત્રી એક નીનાના વચના મહામાત્રા પુશ્પીપાલના પુત્ર મહામાત્રા બનપાલે સ. ૧૨૪૫મા કાસકુદ્ધમાં પોતાના મોટાભાઈ જગદેવના કસ્યાણુ મારે લ. સંતિ નાથની પ્રતિમા લાસવી તેમજ સ. ૧૨૪૫માં આજૂલીઈની ભિમક વસહીમાં પોતાના કુટુંબના કસ્યાણુ મારે શૈલીમ બિનપ્રતિમાબો લાસવી બને તે ઢેરીની અજનશક્ષાકા તથા પ્રતિકા આ સિંહસુરિના હાથે કસાવવામાં આવી.

આ સિંહસુરિએ એક લાગવવાન જાળકને નાનપણથી જ પોતાની પાસે રાખી અત્ત પાન વચેરેથી પોષણની અવસ્થા કરાવી હતી, તેમજ તેને કાંઈ બાસકસેથી લઈ આકરણ, કાન્થ, સાક્ષિત્ર, છદ અને જ્યોતિષશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરાવીને શીશુ આપી હતી તેને ઉપાધ્યાય પદ આપી તેનું નામ ઉ નરથા દ્રમણિ રાખ્યું. ઉપા નરથાકે જ મ પ્રકાશનામે ‘જ મગકાથ ‘જ-માસોદિ તેના ઉપર સ ૧૨૨૪ ના મહા મુકિ ૮ ને સ્તિચારે સ્થાપક ‘બિદ્યવૃત્તિ, પ્રભાવક તેના ઉપા સ્વેદપદ બિદ્યવૃત્તિની ‘જાનકોપિદ્યવૃત્તિ (મ ૧૧૦૫) વચેરે

અથા સ્ત્રી છે ઉપાં નરસ્ય દ્રઃ સ્ત્રીસ્યાર્યં ચલા આં નરસ્ય દ્રના
ગુણાર્થ ૫૦ ગુણુભદ્ર ચલા આં નરસ્ય દ્રની પાઠે તેમના શિષ્ય
આં ચત્ત્રપ્રભા સં ૧૪૧૮ મા વિવચ્ચાન કતા.

કાસકદગચ્છના આં દેવચ દ્રસુરિના શિષ્ય ઉપા દેવમૂર્તિએ સં
૧૪૭૧ મા 'વિક્રમચરિત્ર' (સમ : ૧૪) રચ્યુ.

સં ૧૩૩૦ માં કાસકદગચ્છના 'શ્રીશાંતિનાથચરિત્ર' ની પ્રતિ
લખાવેલી છે તેની પુષ્પિકામા લખ્યું છે—

યોઃ ધનદાદે કાસકદના લાં આદિનાથના દેરાસરમા લાં આદિ
નાથની નવી મૂર્તિ શુદ્ધ દ્રવ્યથી લસવી, તેને મૂળનાથક તરીકે
બેસાડી.' (સ્ત્રોત ૨૮)

અહીં મધ્યયુગમા લાં આદિનાથ, લાં નેમિનાથ તથા લાં મહા
વીરસ્વામીનાં ત્રણ દેરાસર કતા આલે અહીં લાં આદિનાથનું લખ્ય
અને વિશાળ મંદિર છે આ મંદિરનું શિખર દ્ર દ્રશી
નજરે પડે છે

કાસકદગચ્છના પ્રભાલો વિક્રમની પદરમી સદીના અત સુધીના
મળે છે ત્યાર પછી બે અલેને કોઈ નોંધપાત્ર ઉલ્લેખ મળ્યો નથી.

(જૂઓ, પ્રશ્નચતક-વૃત્તિ, મત્રી નીનાની
વચાવલી કૌનસત્ત્વપ્રકાશ, કેમાંક ૧૪૫)

રાજા શિલાદિત્યના સમયે થવનોએ વલ્લભીપુરને જાણ્યું ત્યારે ત્યાના
ચિનપ્રાસાદની પ્રતિમાઓ જૂદે જૂદે સ્થળે યોજાવામા આવી આસો
સુદિ ૧૫ ના દિવસે લાં મહાવીર શ્રીમાલનગરમા, લાં આદિનાથ
કાસકદમા, લાં પાંચનાથ હારીજમા અને વલ્લભીનાથ રાત્રુ જગતીર્થમા
ખેડાવાડવામા આવ્યા હતા (જૂઓ, પુરાતનપ્રજ્ઞ પસ બક, ૫૦ ૮૩)

વિદ્યાધરગચ્છ-અસિદ્ધગચ્છ—

વિદ્યાધરગચ્છના અસિદ્ધ અને કાસકદ બેમ બે પેટાગચ્છના
નાથો મળે છે.

કલાનાગરી વિગ્રાહરી ય વહરા ય મશિમિત્તા ય ।

વૃષાસિને સાદાળ કો આગ્રહ સ્ત્રવગામાગિ ॥૩૩॥

પ્રાણીઓ, મહાજનો વગેરે પાત્રીમાં આવી વસ્યા. આવી પાત્રી ત્રિપેષ આબાદ બન્યું અને વેપારનું કેન્દ્ર થયું. અહીં આવીનકાજમાં પૂર્ણ ભદ્ર મહાવીરનું પ્રસિદ્ધ જૈનલીર્થ હતું.

પાત્રીના આજારીઓનો સાબર, અજમેર, નાગદા, પાલનપુર ને પાંચ સાથે આજારી સંબંધકનો. પાત્રીના આજારીઓ અને વતનીઓ બન્ને બન્ને બન્ને ત્યાં પોતાને પાત્રીવાદ કે પાત્રીવાદ તરીકે ઓળખાવતા હતા.

જેમ ઉપદેશનમતથી ઉપદેશનમત અને ઉપદેશમત નીકળ્યા તેમ પાત્રીનમતથી પાત્રીવાદનમત અને પાત્રીવાદમત નીકળ્યા.^૧

ચૂડરેશ્વર કુમારપાત્ર સોલહી (સ. ૧૧૬૬ થી ૧૨૨૬)એ સ. ૧૨૦૭માં સદાવતી ચર્ચ અજમેર ઉપર હસ્તો કર્યો. તેણે પાત્ર વચ્ચે અજમેર, સપાલહ, મેરવા તથા પાત્રીમાં પોતાની આજ વર્તણૂકી માંગવા તરફ પ્રયાણ કર્યું.^૨

(—અહીં ટિપ્પણ, પૃ. સદાવતી સોલહીવચ)

પાત્રીનમતના શ્લેષાત્રીઓ આજે ચૂડરનાની સેનાએ અજમેર છોડી દીધું અને પાછા ફરતા અહીં પાત્રી ઉપર પચ્ચ ચઢાઈ કરશે.

૧. જાતના કથને કથિત જાતી શ્લેષું થઈ જારી હતું જાણી જાણનાર અને જાણનારનામની શાસ્ત્રના ચમત્કેની જ્ઞાન આરંભ, ઉપદેશના તથા મુનિશ્રેષ્ઠ અધિક અધિક શ્રેયશી જાત નિહાર કરતા શ્લેષ અને કથનના આજાર બન્ને આવી જાત જાતના મુનિશ્રેષ્ઠ તે વચ્ચે, મુખ્ય નમ, મુખ્ય મુનિનાવક કે નેમવાત્ર વતનાના નામથી પ્રસિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરતા આ રીતે થીમે થીમે ૮૪ ચંદ્રિ ગવા હતા.

૨. સ. ૧૨૦૭માં પાત્રીના પ્રભાવ અને કથો—

અપ્પેતર-સુવચ્છે નિશ્ચયત્વતરે ત્રવચ્છેરી ।

કુચે જ્ઞાનયો મુનિય પુલ્લભિદમય્યોતિ તરણુ ૩૧૭

અભિચલ સ્વચ્છવર્ત જીવમિદાસપુરિશિષ્યવત્ ।

સ્થિતવત્રાચ્છવો અભિરિદ કર્મજ્ઞવૈનુચાપ્તવત ૩૨૭

અર્થાત—સ. ૧૨૦૭માં પાત્રી જ્ઞાનું ત્યારે પચ્ચાકરણ પચ્ચ પાત્રી થયું તેને આ નિશ્ચયત્વના પ્રસિદ્ધ ૧ સ્થિતવત્રાચ્છવો થયું.

એવા જ્યાંથી પાલી બહાર આવ્યા ગયા હશે પણ પછી ગુજરાતના કુમારપાલે પ્રજાને આત્મન આપી પાલીને પૂર્વસ્થિતિમા લાવવા ધ્યાન આપ્યું હતું. આ ધનના જન્યા પછી ગુજરાતીઓ પાલીમા આવીને વમ્યા હોય એમ જણાય છે એ સ્થળ આજે પણ ગુજરાતી કટરા નામથી પ્રસિદ્ધ છે તે પછી પાલી ઉપર એ જ શતાબ્દીમા બીજી વાર પણ આક્રમણ થયું હતું.

કિસ્કાના બાદશાહ શાહજુહીન લોરીએ ભારત ઉપર ત્રણ વાર આક્રમણ કર્યું હતું તેણે હીજરી ૩૫૭ (વિ.સં ૧૨૩૪)મા ત્રિજનીથી મુલતાન થઈ ત્રીધા ગુજરાત ઉપર સવારી આક્રમણ અને કુતબુદ્દીન ઐબકે ૩૦ ૧૨૫૪મા ગુજરાત ઉપર ફરી વાર સવારી કરી. (જુઓ, પ્ર. ૪૪ કિસ્કાના બાદશાહો)

આ ક્રમથી શાહજુહીને કે કુતબુદ્દીને પાલી ભાગ્યુ હતું તેમા મુસલમાન સેનાએ એવો ફર વર્તાવ્યો કે પાલીની જાણણ, મહા જન, વૈશ્ય વગેરે હિંદુ પ્રજાએ સહાને માટે પાલીનો પણ ત્યાગ કર્યો અને બીજે જગને વમવા કર્યો. તેઓ જુદા જુદા શહેરમાં જઈને વસ્તા. પાલીથી ઉઘાળે જરી જનારી આ પ્રજા પાલીનુ પાછી ફરતમ કરીને ગઈ તે આજે પણ તેના વશલેમાંથી પાલી જાય તેા ત્યાનુ પાછી પીતા નથી. તેમના વશલે પસંદીવાલ કે પાલીવાલ નામથી આજે પણ પ્રસિદ્ધ છે.

આ પસંદીવાલન શની વસ્તુદિમા વગેરે અનેક શાખાઓ છે પસંદીવાલનમ્—

આ પાલીનો એક ક્રમણમ્ હતો, પણ તેની ઉત્પત્તિના ઇતિહાસની કેઈ વિશિષ્ટ મહાવચ્છી મળતી નથી; પરંતુ શિલાલેખોના આધારે તાજની શાખા છે કે વ જમ્મના આ. ઉદ્યોતનસૂરિએ ૩૦ ૬૬૪મા આજૂની તળેટીમા ટેલીમામની પાસે એક મોટા જન્યા ગામ નીચે પોતાના ૫૦ મુજદેવ, ૫૦ પ્રયોતન, ૫૦ માનદેવ, ૫૦ મહેનર વગેરે ૮ શિષ્યોને એકીસાથે આચાર્ય જનામ્યા. તે પૈકીના આ. ઉદ્યોતનસૂરિના શિષ્યો ૩૦ ૧૧૪૪ના મહા મુદિ ૧૧ મુખી પ્રયોતન

વિજાહરસાહાર મુજામુજા દ્વ સવ્યમુમગમગદાણે ।

જામિર કાસરિયા મુમિદુમગમગિયા દુનિ ૥૧૩૫

(સ. ૧૨૫૪ આ દેવમૂરિનું 'પરમચરિત્ર')

અમ્યોદારમચ્છના આ મુજબદમૂરિના ઉપદેશથી અમ્યોદાર-
મચ્છના મિત્રવચીય આચક અમરેવના પુત્ર પામ્દેને નદી દુર્ગપર
આમ્યા ની પ્રતિ સ. ૧૨૨૬ના બીજા આવળ મુદિ ૩ ને મોમવારે
લખાવી. (કૈનપુનકપ્રથનિસમદ, પુષિખ : ૬૦)

અસિદ્ધરમચ્છના બીજા નામો અસિધર, અમ્યોદાર, અસિદ્ધ
અને અદોર વગેરે છે મુજબ છે કે આ મચ્છનું ઉત્પત્તિસ્થાન
અબાસિપુર, અદોર, આશપદનું કે આરવચી (આદિચી) દેશ.

અસિદ્ધરગચ્છની પદ્માવલી

૧ આ. ૦ આશ્વથામસૂરિ

૨. આ. ૦ સર્વાનદસૂરિ—તેમણે 'પદ્મનાથચરિત્ર' રચ્યું.

૩ આ. ૦ ધર્મધોષમૂરિ—તેઓ વિવાહરમચ્છના થયા તેમનું
બીજું નામ ખમસાર પણ હતું તેમની પાટે આ રત્નસિદ્ધ થયા
મુજબતના મત્રો વિમલસાહે તેમના જ ઉપદેશથી સ. ૧૮૮મા
આજૂ પદ્મા પર વિમલસાહે બનાવી, કૈનવીર્ષની પુન. સ્થાપના કરી.

૪ આ. ૦ દેવસૂરિ—તેઓ આ સર્વાનદના શિષ્ય હતા તેમણે
આ દેવેદ્ર પાસે ન્યાયસામ્ર અને આ હરિભદ્ર પાસે સર્વ સિદ્ધિતાનો
અભ્યાસ કર્યો હતો તેમણે સ. ૧૨૫૪મા વરવાણસહેરમા પરમ
ચરિત્ર ની રચના કરી છે.

૫. આ. ૦ હરિભદ્રસૂરિ—તેમની પાટે બે વરસિદ્ધ અને બે
હરિપલ થયા. બ. ૦ હરિપલ પોતાને આ દેવસૂરિના સત્તાનીય બનાવે
છે. તેમના સ. ૧૩૩૧ સ. ૧૩૩૬ના પ્રતિભાસેઓ મળે છે

(જૂઓ, પ્રાચીન કૈનદેવસમદ, ભા. ૨, લેખાંક ૪૮૩ ૪૮૪ ૪૮૫)

૬ બ. ૦ ચક્રસિદ્ધસૂરિ—તેમનું નામ પતિત્ર મનાતું હતું.
તેમના મુજબાઈ બે હરિપલ મિત્રવચીતિના હતા તેમના આમદથી

સજ્જનના આ. પ્રદુર્ભસૂરિએ સ. ૧૩૨૫માં 'કાલકસૂરિકથા' (પ્રલો. ૭૪)ની રચના કરી.

(જૂઓ, પ્રાચીનદેવલેખસમૂહ ભા. ૨, લેખાંક : ૪૮૩, ૪૮૪, ૪૬૮, જેન પુ.પ્ર.સં. ૦, પ્ર. ૧૬)

૭ ભા. વિષ્ણુમહાસૂરિ—તેઓ આ. કુરિલકના શિષ્ય હતા. અને આ. ૧૬૬૬ની પાઠે આજ્ઞા હતા. તેમણે સ. ૧૩૬—(૧) વૈશાખ સુદિ ૩ ના રાત્ર વડવાલુશહેરમાં પાંચવસત્રી જિનાલકમાં શેઠ પાંચની પુત્રવધુ રત્નદેવીએ લગ્નવેલે ભા. નેમિનાથની સપરિકર પ્રતિભાની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી.

પદ્મીવાસ—

તન્વાના સકલ્લ કમ્પાપમિહં ચર્યાર્થવાક્યદ્વૃતં

છત્ત્વીર્મગ્નટીશ ચ મિતક્તી પ્રેક્ષગુણામ્પાસિનમ્ ।

રજામોત્તર્યામિકાપમન્નોદ્ધ વ્યાવળામાગના

પદ્મીવાસ્ય ઇતિ પ્રસિદ્ધમદ્દિમા ચગોષ્ઠિ સોડ્ય મુનિ ॥

વંશઃ પદ્મીવાસ્યાંસિ સમાસ સ્વર્ણવાન્ ।

મૂસ્તોઽપુરીષ્ઠે યેનૈકચ્છત્રિતરમના ॥

ચત્રાનેકમુષા બનકકચ્ચો મિષ્મ્યાનિ મૂર્ધારણં

ચન્દ્રસ્ત્રોવચના કલ્પદ્વિજ્ઞ સત્રાવત સર્વથા ।

ચક્ષુઃ કોષ્ઠિ ન મુસ્યેન ચ ગુર્મર્મિત્રોદયે ત્રિપ્રમ

પદ્મીવાસ્યનામ્બયો નવનમેષ્ટરમો દ્વાનાઽસ્થિત ચ ॥

સપ્તઅપર્ણો યનગ્રેનયમ સ્થાનયુ સર્વેષુ વિરોધિતઘ્ની ।

વંશ પ્રસિદ્ધો મુનિ પદ્મીવાસ્યામિષોઽસ્તિ મૂર્ધિમુત્તિ સ્મ્યક્કવ ॥

(—દેવપુસ્તકપ્રાચીનસમૂહ, પ્ર. ૧૧ ૨૭,

પ્ર. ૧૨૬૬ પ્ર. ૫૬, ૬૦)

પાટી—મારવામાં પાટી નામે યાદુ નગર છે પ્રાચીન મુજ સતત પાટનગર શ્રીમાલનગર સ. ૧૦૭૧ માં ભાંખુ, ત્યારે ત્યાં

વિજાહરસાહાય મુખ્યમુખ્ય મ્મ સમ્મમુખ્યમ

જાનિહર કાસરિયા મુખિમુખ્યમરિયા દુમિ ।

(સ. ૧૨૫૪ આ દેવસૂરિ)

અમ્મેદારમ્મના આ સુબ્બાદ્રસૂરિના ઉપ

મ્મના મોદવચીવ આલક આસદેવના પુત્ર પામક

આમ્મા ની પ્રતિષ્ઠા ૧૨૨૬ના બીજા આલક મું

લગાવી. (—જૈનપુસ્તકપ્રશસ્તિસંગ્રહ

અલિહરમ્મના બીજા નામો અલિહર, અમ્મે

જને અલોર વગેરે છે સભવ છે કે આ મ્મના

અબાલિપુર, અલોર, કાલકાપદ્મ કે અલકાલી (કાલોલી)

અલિહરમ્મની પદ્માવલી

૧. આ. ૦ બાલકાદ્રસૂરિ

૨. આ. ૦ સર્વાનંદસૂરિ—તેમણે પાર્શ્વનાથચરિત્ર ૬

૩. આ. ૦ અમ્મિપસૂરિ—તેણે વિજાહરમ્મના મ્મના

બીજા નામ મર્મસાર પદ્મ હતું તેમની પાટે આ સ્તંભસિંહ

મૂલકાતના મત્રો વિમલશાહે તેમના જ ઉપદેશથી સ. ૧૮

આમ પદ્માકે પર વિમલવસહી બનાવી, જૈનલીખની પુનઃ સ્થાપના ૬

૪. આ. ૦ દેવસૂરિ—તેણે આ સર્વાનંદના સિખ્મ હતા તેમ

આ. ૦ દેવેદ્ર પાસે ન્યાયશાસ્ત્ર જાને આ હરિભદ્ર પાસે સવ સિદ્ધાંતોને

અભ્યાસ કર્યો હતા તેમણે સ. ૧૨૫૪મા વહનાવુશહેરમાં પઠમ

અરિય ની સ્થાપના કરી છે

૫. આ. ૦ હરિભદ્રસૂરિ—તેમની પાટે જ સ્તંભસિંહ જાને જ

હરિભદ્ર મ્મના જ હરિભદ્ર પોતાને આ દેવસૂરિના સત્તાનીય જતાવે

છે તેમના સ. ૧૩૩૧ સ. ૧૩૩૬ના પ્રતિમાલેખો મળે છે

(જૂઓ, પ્રાચીન જૈનલેખસંગ્રહ, ભા. ૨, લેખાંક ૪૮૩ ૪૮૪ ૪૮૫)

૬. આ. ૦ અક્ષિહસૂરિ—તેમના નામ પતિત્ર મનાતું હતું

તેમના સુબ્બાઈ જ હરિભદ્ર મોદસાતિના હતા તેમના આમકથી

મુજમ્મદના આ. પ્રજુમ્મમુરિએ મ. ૧૨૨૫ માં 'કાલકસુરિકથા' (પેલો. ૭૪)ની રચના કરી.

(નૂઓ, પ્રાચીનભૈનલેખસમૂહ ભા. ૨, લેખાક :
૪૮૩ ૪૮૪, ૪૬૮, ભૈન પુ.મ.સ. ૦, પ્ર. ૧૬)

૭. ૭૦ વિજુધ્રમમુરિ—તેઓ આ. હરિભદ્રના શિષ્ય હતા. અને આ. ચક્રવર્તીની પાઠે આજ્ઞા હતા. તેમણે સ. ૧૭૬—(૧) વૈદ્યાજ મુદિ ૩ ના ચેષ્ટ વરવાણશહેરમાં પાળવસહી જિનાસથમાં એક પાળની પુત્રવધૂ સ્નદેવીએ બરાલેશ બ. નેમિનાથની સપરિકર પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી.

પાંચીયાદ—

ત્વાના સહવા કઝાપ્મપિફં ચર્વાર્થવાસહૃતં

સમર્થગ્નટીલ યે બિનવતી પ્રેહ્વગુગાપ્યાસિતમ્ ।

રજાઓતરમામિકામક્રોદ્ધ્યાવળગામાગતા

પટ્ટીવાપ્ત્તિરિ પ્રસિદ્ધમહિમા ચગોષ્ઠિ સોડર્થ મુનિ ॥

વૈષ્ણવ પટ્ટીવાપ્તિરિ સમાન્ત સત્પર્વવાન્ ।

મૂર્તિલેખુરિત્તે યેનૈકપ્રતિતાપ્તવા ॥

ચમતક્રુપા બનકક્રવમો બિષ્ણ્યાનિ મૂર્તિસ્પર્ક

વૈષ્ણવોરથમ કમહુવિક્રમ સત્રાયતે સર્વશ ।

વજ્ર કાર્ણવ ન દુસ્મન ન મુર્ધવિત્રોદયે નિગ્રમ

પટ્ટીવાપ્તિરિત્તે ન્વનમોજ્ઞામી લખાનોષ્ઠિ ચ ॥

સપ્તાવરજો પનત્રૈતયમ ન્યાનેનુ સર્વેનુ વિશાપિતી ।

વૈષ્ણવ પ્રસિદ્ધો મુનિ પટ્ટીવાપ્તિરિત્તે મૂર્તિમુનિ કમ્પરુપ ॥

(—ભૈનપુન્તાકપ્રશન્તિસમૂહ, પ્ર. ૧૧ ૨૦,

મ. ૧૨૬૬ પ્ર. ૧૬ ૧૦)

પાંચી—મારવાડમાં પાંચી નામે યોદ્ધા નગર છે પ્રાચીન મુજમ્મદના પાંચીના શ્રીમાલનગર સ. ૧૦૭૧ માં ભામુ, ત્યારે ત્યાંના

અર્થ ના નામથી ઓળખાતા હતા.

(—પ્રાચીન જૈનલેખસંગ્રહ, ભા. ૨, લેખાંક : ૩૬૭)

આ પ્રયોતનમૂરિના શિષ્ય આ. ઇકદેવસૂરિએ પાત્રીના પૂજ્ય ભદ્ર-
વીરના જિનપ્રસાદમાં એક જિનપ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. આ
ઇકદેવમૂરિથી સુ. ૧૧૫ માં પાત્રીનગરના નામથી પસ્ટીવાસજન્મ
જન્મ્યો. (—પ્રાચીન જૈનલેખસંગ્રહ, ભા. ૨, લેખાંક : ૩૬૬)

આ જન્મના પ્રયોતનજન્મ પસ્ટીજન્મ પાત્રીવાસજન્મ, પસ્ટીજ-
જન્મ પાત્રીવાસજન્મ વગેરે નામો મળે છે.

આ અર્થમાં ઘોટે હાજે કમથી કે અકમથી આ શાતિસૂરિ,
આ. મસોદેવમૂરિ, આ. નમ્મમૂરિ, આ ઉદ્ધયોતનમૂરિ આ નામો જન્મ-
નામકના રજાતા હશે, કારણ કે શિલાલેખોમાં આ રીતે નામો મળે છે.

પસ્ટીવાસ એ વનવાસીજન્મની પરંપરામાંથી છતરી આવેલો
સ્વેતાબર જૈનજન્મ છે. નાકોડાણ અને મહાવીરણ એ પસ્ટીવાસ
જન્મના પ્રમિદ્ધ જૈનલીધો છે.

પરંતુ જા મહેશ્વસ્તુતિની પરંપરાના અતિ પ્રેમજ્ઞ હતા સુ. ૧૫૬૧
ના મહા વક્રિ ૧૧ ને સુખ્યાસ્તી, જિજ્ઞાસેના કી અગસ્ત્ય હતા નાકોડાના
અક્ષય હામ્બા, આચાર્યજમૂર નો પ્રતિભા જતે લખે છે કે—પસ્ટી-
વાસજન્મ એ ચાન્દનાથ સુતાનીજ અને જા મહાવીરસ્વામીની સાખામાં
વસ્યો જન્મ છે.

સુલભ છે કે જા પાર્શ્વનાથના સુતાનીજ ઉપકેસુજન્મમાં અને
કોરગાજન્મમાં આ વજ્રદેવ, આ નમ્મમૂરિ એવા નામો મળે છે તે
નામસામ્યથી ઊંછા અતિવરે આવી કદમ્બા કરી હશે.

આ શિવાય અદિવાસિતામણિશાળા ની સુ. ૧૬૭૧ સુધીની
એક પ્રાકૃત પદ્માવલી મળે છે. ત્યાં જોને સ્વેતાબરજન્મ જતાઓ છે
અને પદ્માવલીમાં પાતાને જા મહાવીરસ્વામીના સીધા વારસદાર
જતાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે.

આ પદ્માવલીમાં કેટલાંક નામો ભૈતિકાસિક છે. અચારે કેટલાંક
નામો એવા છે કે જેમનું અસ્તિત્વ નામો કરવા માટે નિશ્ચિત અર્થ,

(૩) ૫૦

૧૬, (૬)

(મુખીઆ

૧૭૧ લેખું

૦ ૨૬૧

૦ ૩૨૫

સ્વ૦ બી૦

લેક્ષામિત્ર

૦-૧૮૨)

૧૭

સ૦ ૮૭.

- (૨૦) આ૦ ધર્મચોપ, (૨૧) આ૦ નિર્જનિ.
 (૨૨) આ૦ ઉદ્દત્તા, (૨૩) આ૦ ચક્રશેખર.
 (૨૪) આ૦ સુચોપ, સ્વ૦ વિ૦ સ૦ ૩૬૭.
 (૨૫) આ૦ મહિષર સ્વ૦ વિ૦ સ૦ ૪૨૫.
 (૨૬) આ૦ દાનમિત્ર, (૨૭) આ૦ મુનિચક્ર.
 (૨૮) આ૦ હથાનદ, સ્વ૦ સ૦ ૪૭૦.

મધ્ય ન

આ

વીરના [

દરેનમુર્તિ

અન્ના

આ

મધ્ય પ

આ

આ સુગ્રી

નાથના

પર

સ્ત્રેનાલર

મધ્યના ૧

પર

ના મંદા

અમલ દાર

વાલમધ્ય

અમેલો ૩

મુલ

કોરદામધ્ય

નામસામ્ય

આ સિવાય પદિવાલ પિતામણિયાના ની સં ૧૬૭૫ મુખીની એક પ્રાપ્ત પદાવલી મળે છે. ત્યાં એને સ્ત્રેનાલરમધ્ય બનામ્બો છે અને પદાવલીકારે પોતાને જન્મ મહાવીરમ્બામીના સીધા વારસદાર બતાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે.

આ પદાવલીમા કેટલાંક નામો ઐતિહાસિક છે. અ્યારે કેટલાંક નામો એવાં છે કે એમનું અસ્તિત્વ નહીં કરવા માટે વિવિધ પ્રમા,

પ્રશસ્તિઓ અને શિલાલેખોના આધારે તપાસ કરવી પડશે. તે પટ્ટાવલી આ પ્રકારે છે—

પડિવાલ ચિંતામણિ શાખા પટ્ટાવલી

(૧) અણ્ણર મુખર્મશ્વામી, (૨) અં ૪૦૦૨૫ામી, (૩) અં પ્રભજશ્વામી, (૪) આં શમ્બજશ્વામી, (૫) આં મયોભદ્ર, (૬) આં મુદ્ધતિવિજય, આં ભદ્રનાદુ (૭) આં સ્મૃતભદ્ર. અહીં મુખીમા નિક્કવો યમા. તેનું વર્ણન વૃદ્ધ પટ્ટાવલીકારે આપ્યું છે, તેમાથી બાકી લેવું

(૮) આં મહાગિરિ, આં મુદ્ધસ્તિ સ્વં વીર નિં સં ૨૬૧

(૯) આં મહાગિરિ સિંધ્ય આં ભદ્રુલ સ્વં વીર નિં સં ૩૨૫.

(૧૦) આં ઉમાસ્વાતિ, સ્વં વીર નિં સં ૩૨૫.

(૧૧) આં રથામાચાર્ય સ્વ વીં નિં સં ૩૩૬

(૧૨) આં શાલિસ્વ—તેઓ વીર રાજના પુત્ર હતા. સ્વં વીર નિં સં ૩૬૬ અહીં મુખીની આ પરપરા જૈતિહાસિક છે (તેમના પરિચય માટે જુઓ, પ્રકં ૮, પૃ. ૧૮૦-૧૮૨)

(૧૩) આં સુપ્ત—તેઓ મુષોજ શબ્દના પુત્ર હતા.

(૧૪) આ વૃદ્ધવાલી.

(૧૫) આં સિદ્ધસેન દિવાકર, સ્વં વીર નિં સં ૫ ૭

(૧૬) આ નાગદિલ—તેઓ શબ્દકુમાર હતા. સ્વં વિં સં ૮૭.

(૧૭) આં નરદેવ—સ્વ વિં ૩૦ ૧૦૫ (મિલવામાં).

(૧૮) આં મુરસેન—સ્વં વિં સં ૧૩૭

(૧૯) આ ધર્મકીર્તિ—સ્વં વિં સં ૨૧૦

(૨૦) આ ધર્મધાપ, (૨૧) આં નિર્વૃત્તિ.

(૨૨) આ ઉદ્ધત, (૨૩) આં ચક્રગેષ્ઠ.

(૨૪) આં મુષોપ, સ્વં વિં સં ૩૬૭.

(૨૫) આ મહિષર, સ્વં વિં સં ૪૨૫.

(૨૬) આ હાનગિષ, (૨૭) આં મુનિચક્ર

(૨૮) આ હમાનક, સ્વં સં ૪૭

(૨૬) આ ધર્મકીર્તિ, સ્વ. સ ૫૧૨.

(૩) આ સોમદેવ સ્વ. સ ૫૨૫.

આ સમયે પૂવેના વિષ્ણુદેવ મયા અને આ દેવધનુજી દમા
મમલે આગમેને બધાકદ કર્યા.

(૩૧) આ સુવધન, (૩૨) આ. મહાનદ—તેમલે દિગ્ગજવારી
વિદ્યાનદને વાદમાં હરાવ્યો. સ્વ. સ ૬૫.

(૩૩) આ સુમતિ—સ્વ. સ ૬૭ આ સુમયે આચાર્યોમાં
વિદ્યાસ્થોદ મયો, નવી સામાચારી જની અને ચૈત્યવાસીઓ વધ્યા.

(૩૪) આ ઇન્દ્રદેવ, (૩૫) આ જહુસ્વામી.

(૩૬) આ જિનપ્રભ, સ્વ. સ ૭૫.

(૩૭) આ માનદેવ—તેઓ ઉત્તરવિહારી હતા માત્ર મોક્ષમાર્ગના
ઉપદેશ દેતા હતા તેમલે સ મતિવર્ક બજની રચના કરી.
સ્વ. સ ૭૮.

(૩૮) આ. સુરવણ્ણ—તેઓ પશ્ચાત્તાત્ર ગ્રાહણ હતા વેદના
પારગ્રામી હતા તેઓ મૂલયોગથી કાલધર્મ પામ્યા.

(૩૯) આ. સુર—તેમને કોટિગણના આ વચ્ચાનદે આચાર્ય
પદ આપ્યું.

(૪૦) દેવદા મહાત્મર (૪૧) આ દુર્ગસ્વામી, આ મત્ર
સ્વામી. સ્વ. સ ૬૧૨.

(૪૨) આ. સિદ્ધર્થિ સ્વ. ગ ૬૬૮.

(૪૩) આ ધર્મમતિ, (૪૪) આ નેમિસૂરિ.

(૪૫) આ સુમતી—આ સમયે નવા નવા મતો નીકળ્યા સૌએ
પાતપોતાના સંધો રચ્યા. સ્વ. સ ૧૧૧.

(૪૬) આ. હિનસીખર—તેઓ વિદ્વાન અને ઉત્તરવિહારી હતા,
મહાપ્રાચારિક હતા તેમલે પાટણમાં મહેશ્વરી વાણિયાઓને ઉપ-
દેશ આપી કૌન જનાવ્યા.

(૪૭) આ. મહેશ્વર—તેમલે નાટોલમાં ખસીવાલ ગ્રાહણોને

પ્રતિબોધ કરી જૈન જનાબ્યા તેમનાથી ‘પદ્મસીવાલમચ્છ’ નીકળેલ^૧
સ્વ સં ૧૧૫

(૮૮) આં દેવસૂરિ—તેમણે બલોરના કિલ્લા ઉપર જાં પાશ્વ^૨
નાથના જિનાલયની પ્રતિષ્ઠા કરી તથા જાં મહાવીસ્તવામીના જિના
લય ઉપર સોનાનો કળશ ચડાવ્યો. આ સમયે પુનઃમિથા^૩ વજેરે નવા
નવા મતો નીકળ્યા. સ્વં સં ૧૨૨૫.

આં વાહિદેવસૂત્રિના વર્ણનમા ઉપરના પ્રસંગો મળે છે

(જૂઓ પ્રકં ૪૧ પૃં ૦)

(૪૬) આં જિનદેવ—તેઓ મોટા જ્યોતિષી હતા તેમણે
સોનત્રરા શજપૂતોને પ્રતિબોધ કરી જૈન જનાબ્યા બલધેર પાસે
જિનાલયની પ્રતિષ્ઠા કરી, સ્વં સં ૧૨૭૨.

(૫૦) આ કૃષ્ણ (૫૧) આ વિષ્ણુ

(૫૨) આં આશ્રદેવ—તેમણે કથાકેશ વજેરેની સ્થના કરી.

(૫૩) આં સોમતિલક (૫૪) આં ભીમદેવ—તેમણે સં
૧૪૦૨ માં કોરટામા પ્રતિષ્ઠા કરી.

(૫૫) આ વિમલસૂરિ—તેમણે મેવાડમા ઉદયસાગરના કિનારે
જિનાલયમા પ્રતિષ્ઠા કરી.

(૫૬) આ નરોત્તમ—સ્વં સં ૧૪૬૧, (૫૭) આં સ્વાતિ.

(૫૮) આં હેમસૂરિ—તેઓ ચિતામણિ પાશ્વનાથનું સ્મરણ કર-
વાથી સં ૧૫૧૫મા ચિતામળીય તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યા હતા.
તેમનાથી ચિતામળિ શાખા ચાલી.

(૫૯) જાં હરજસૂરિ—તેઓ પોષાળમા રહેવા લાગ્યા.

(૬૦) જાં કમલચંદ્ર, (૬૧) જાં જુલુમીલો.

(૬૨) જાં સુદર્શચંદ્ર, સ્વં સં ૧૬૭૫.

(૬૩) જાં પ્રભુચંદ્ર—તેઓ (પદ્માવલીકાર)ના સમયે વિષમાન હતા.

૧ પદ્મવલીકાર પુનઃમિથામતનો વિરોધી થત તરીકે ઉલ્લેખ કરે છે. એટલે
સંજય છે કે, પદ્મવલીકારનાં ચોટનાં જાતને જાનતો હતો.

પદ્મીવાલજમ્બીય પ્રાચીન આચાર્યો—

પદ્મીવાલજમ્બીયા કેટલાએક પ્રાચીન આચાર્યોના સૂટક પરિચય આ પ્રમાણે મળે છે—

(૧) આ દેવજાલસુરિષ્ટે આ સિદ્ધસેનમૂરિ.

(૨) આ મહેશ્વર—તેમણે કાશ્યકકથા રચી છે. સ્વ સ ૧૨૭૪

(૩) આ અશ્વદેવની પાટે (૪) આ અમરદેવ—તેમણે મહા-મહાવકચરિત્ર રચ્યું છે.

(૫) આ શાંતિસુરિ—તેઓ પ્રાકૃત ભાષામાં વિવિધ છંદોની રચના કરતા હતા. (—સજ્જમ્બીય પદ્માવલી, વિવિધજમ્બીય

પદ્માવલીસંગ્રહ-૫, પૃ ૬૫)

(૬) આ અજિતદેવ—તેમણે વિચારસારપ્રકરણ (ગાથા ૮૬) કમ્પ્યુટ દીપિકા, પિાવિસેક્ષિતીપિકા, આચરજમ્બુત દીપિકા, ઉત્તર-જમ્બુતમુતનીપિકા, આરાધના, અદનજાલાવેલી, અતુર્વિશતિશાવીશી (ગાથા ૨૫) રચ્યા છે.

(૭) આ અજિતદેવસુરિ શિષ્ય ૫૦ હીરનદ, તેમણે ચૌનેલી શાપક ૨૫૧ છે.

પદ્મીવાલ બહારક પદ્માવલી

વિવિધ શિક્ષાલેખો, મહાપ્રશન્તિઓ વગેરેના આધારે પદ્મી-વાલજમ્બીની છેલ્લી બહારક પદ્માવલી નીચે પ્રમાણે મળે છે—

૧ આ ૦ શાંતિસુરિ—તેમણે સ ૧૪૫૮ ના રામજી વરિ ૧ ના રાજ માણવક એસવાલે બરાવેલી ના સુમતિનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી.

(નાકર, લેખસંગ્રહ, લેખાંક ૧૨૩૭)

સ ૧૪૬૨ ના મહા વરિ ૪ ને શુક્રવારે કાએક લખમણે કરા વેલી ના શાંતિનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી.

(નાકર, લેખસંગ્રહ, લેખાંક ૨૪૭૮)

૧. આ ૧૨૬૧ ની એક તામ્રપત્રની પ્રતિષ્ઠા આ સિદ્ધસેન, આ રાજ-સિત, આ મહાવાલી, આ નૃસિંહ વગેરેનાં મહાવર્ત વલ મંત્રો મળે છે.

૨ ભાં ધ્રીસુરિ—તેઓ ભાં શાતિસુરિના શિષ્ય હતા તેમણે
સં ૧૪૬૫ માં ભા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી.

(જેનસભ્યપ્રકાશ, ક્રમાંક ૧૨૫૫)

૩ ભાં યશોદેવ—સં ૧૪૮૫ થી સં ૧૫૧૩

૪ ભાં નમસુરિ—સં ૧૫૨૮, ૧૫૨૯ તેમણે 'સીમંધર-
સ્વામીસ્તવન (કઠી ૧૩૫) રચ્યું

૫. ભાં ઉદ્ધોતનસુરિ—સં ૧૫૨૮ થી સં ૧૫૪૯

૬ ભાં મહેશ્વરસુરિ—સં ૧૫૭૭ થી સં ૧૫૯૬

૭ ભાં યશોદેવ.

૮ ભાં નમ—સં ૧૬૧૩ તેઓ વર્ધમાન પદ્મીવાદ્યજઞ્ઞના
હતા આસમયે સં ૧૬૧૩ માં નમચરીક શાતિકાસ અવેરીએ આજસમા
અવલકાર બનાવ્યો.

૯ ભાં ઉદ્ધોતનસુરિ—ભાં નમની પાટે ભાં અલિતદેવના
શિષ્ય હમાનદે સં ૧૫૬૧ ના કાર્તિક સુદિ ૧૦ ને શુક્રવારે ઉપા
સહશાસત્ર નું સંયોધન કર્યું

૧૦ ભાં મહેશ્વરના પરિવારમાં ઉં. સ્વતંત્ર, ઉં ખિમાજી, ઉં,
૫૦ લાભચર શિષ્ય એવચરે સં ૧૫૬૧ ના મહા વદિ ૧૧ ને
સુક્રવારે રહેલિ પાર્શ્વનાથવીજ પાસેના મેઠવાનગરમાં આચાર્યગ
સૂત્ર લખ્યું.

૧૦ ભાં મહેશ્વર—સં ૧૬૨૬ થી ૧૬૮૧ તેમની ૫૬ વયમાં
મહેશ્વરના નસ્ત્રદ્રવ્યિ મિશ્ર શિષ્ય ૫૦ વિજયસાગરજલિએ સં ૧૬૨૬
ના મહા સુદિ ૬ ના રોજ ભેષપુરમાં જાણેડના પાષામના ઉપમણુ
માટે વદાવસ્થક-જાણાવબોધ લખ્યો.

૧૧ ભાં યશોદેવસુરિ—સં ૧૬૬૭ થી ૧૬૮૧ તેમની ૫૬ વયમાં
મા ઉં હસ્યેખર શિષ્ય ઉં કનકચેખર શિષ્ય ઉં દેવચેખર શિષ્ય ઉં
સુમતિચેખરના ઉપદેશથી વીરમપુરના નાકોઠાવીજમાં સં ૧૬૬૭ ના
જાદરના સુદિ ૬ ને શુક્રવારે ભાં પાર્શ્વનાથ તથા બા મહાવીરસ્વામીના
ચિત્રપ્રાસાદનો સ્થાપના કરાવ્યો. સં ૧૬૭૬ ના બીજા અષાઠ સુદિ

૨ ને રવિવારે નવી યોદ્ધા અને સ ૧૬૮૧ ના ચૈત્ર વદિ, ૩ ને સોમ વારે હસ્તનક્ષત્રમા પ્રવેશયોદ્ધા જનાબ્યા.

કૈનો—સિદ્ધાલેખો અને પ્રશસ્તિઓના આધારે જાણવા મળે છે કે પશ્ચીમવાદો તથા છાન્દક, ધાન્દક, પોખા બહોશ અને કુગરનાલ વગેરે યોગવાદો પશ્ચીમવાદજન્યા કૈનો હતા.

પશ્ચીમવાદ સ્થાપિત—

પશ્ચીમવાદો માટે માહતિક કકુર (ક), સાકું સઘપતિ વગેરે વિશેષણો વપરાય છે. એક હરે પશ્ચીમવાદો ધની, સુખી, મોહાવાળા, રાજમાન્ય અને શ્વેતાવર કૈનો હતા. આ પશ્ચીમવાદ કૈનોએ ઘણાં ધાર્મિક કાર્યો કર્યા છે—

૬ પાલીના પ્રયોતનજન્યા હજમણના પુત્ર દેશદે સ ૧૧૫૧ના અષાઢ સુદિ ૮ ને સુરુષારે પાલીમા પૂર્ણાદ મહાવીરના જિનચૈત્તની દેરીમા ભ ન્નપલદેવની પ્રતિમા પધરાવી. (—કૈ પુ પ્ર સ ૦ પ્ર ૧ ૮)

૬ મોટા દાનવીર શેઠ લાખણ પશ્ચીમવાદે સ ૧૨૬૬ના કાર્તિકે મહિનામા સઘજન્યા આ સિદ્ધસેનના પ્રપૃષ્ઠર, જેઓ ઉત્તર વારિવધારી આ રત્નપલ નામે હતા, તેમના ઉપદેશથી 'સમરશન્ય' કહા લખાવી, તેમની પાસે આજ્ઞાન કરાવ્યું (કૈનપુ પ્ર સ પ્ર ૩૫)

૬ વરહુદિયા નેમક પશ્ચીમવાદના વશએએ યતુજન, જિસ્તાર, આજૂ વગેરે મોટા મોટા નગરોમા દેશસર, દેરીઓ, જિનપ્રતિમાઓ, પરિકરણ અને પ્રતિમાઓ કરાવી હતી.

(—પ્રક ૩૮, વરહુદિયાવશ, પ્ર ૪૪)

૬ તેના ધૌત્ર જિનજદ્રે સ ૧૨૬૨ માં, સ ૦ ૧૨૬૬ માં વીજ પુરમાં તથાજન્યા આચાર્યોને પધરાવી અતુર્માસ કરાવ્યાં તેમજ કૈન સાશ્વો હખાબ્યાં. (પ્ર ૩૮ પ્રક ૪૪ ૪૫)

૬ વરહુદિયા જિનચક્રના પુત્ર નીરખવલ અને ભીમદેવ, તથાજન્યા આ સિધનહસુરિ (સ ૧૩ ૨ થી ૧૩૨૭ પ્ર ૪૬) અને દાદા ધર્મધોપસુરિ (સ ૦ ૧૩ ૨ થી ૧૩૫૭, પ્ર ૪૬) જન્યા, જેઓ મોટા જ્ઞાની, ત્યાગી અને તપસ્વી હતા. આ અને આચાર્યો પાતાની સ્થાપિતના

હોવાથી પત્નીવાસે ત્યારથી તેમની પરપરાના વધુ રાગી બન્યા.

‡ સોહી પત્નીવાસના પૌત્ર આહડ તેમના પુત્ર પદ્મસિંહની પુત્રી ભાવમુદરીએ સાધ્વી કીર્તિગણિની પાસે શિક્ષા લીધી હતી. આહડના પુત્ર શ્રીપાલે સ. ૧૩૦૩ ના કાર્તિક સુદિ ૧૦ ને રવિવારે જન્મમાં આં ૪ મહામહાસૂરિના ઉપદેશથી અજિતનાથચરિત્ર' લખાવ્યું અને તેમના પદ્મધર આં નરેન્દ્રસૂરિ પાસે વ્યાખ્યાન કરાવ્યું.

(-પ્રકં ૩૮ સોહીવશ)

‡ સહચિત્રપુત્રના ૬૦ દેહા પત્નીવાસના પુત્ર મહીચંદ્રના પુત્રે રતનપાલ વિજયપાલે પોતાના પૂર્વજોના કથ્યાલુ માટે સં મન્દિર નામની દેરી તથા પ્રતિમા કરાવી તેની બદ્ધગચ્છના આં હરિપ્રભ સૂરિના શિષ્ય આ ચરોત્રદ્રમૂરિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

(-પ્રાચીન જૈનલેખસંગ્રહ, ભા. ૨ લેખાંક ૫૪૫)

‡ સાદુ ઇશ્વર પત્નીવાસના પુત્ર કુમારસિંહે નામિકમા સં બદ્ધમહાસ્વામીના બિનાશબનો પૂરાં છલોદાર કરાવ્યો.

(-વિવિધવીયકથ્થમા નામિકમપુરકથ્થ)

‡ પૂર્ણદેવી પત્નીવાલે સ. ૧૩૨૭ માં ચતપદી લીપિકા લખાવી.

(જૈન પુ. પ્ર. સ. ૦ પ્ર. ૧૧૧)

‡ પુત્ર પત્નીવાસના પૌત્ર ગણદેવે જભાતની પોપાળમાં 'ત્રિવલ્લિસલાકાપુરુષચરિત્ર' લેખ આપ્યું.

‡ વીરપુત્રના બનાડખ દેશધર પત્નીવાસની પત્ની રામદેવીએ ગણધર માર્દશતક ની ટીકા લખાવી. (જૈન પુ. પ્ર. સ. ૦ પ્ર. ૧૦૩)

‡ ૬ ત્રિકમસિંહ ગમેરે ૩ પત્નીવાસભાઈઓએ ૬૦ કુમારસિંહ પત્નીવાસ તથા તેની પત્ની સિંગારદેવીના માળાપના કથ્યાલુ માટે સ. ૧૩૩૭ ના શ. ૦ સુ. ૮ ના યાજ્ઞ બ મહાવીરસ્વામીના પ્રતિમા કરાવી તેની આ માળેકચંદ્રસૂરિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

(-આ સુદિ. ૦ ખાતુપ્રતિમા લેખસંગ્રહ, ભા. ૧ લેખાંક : ૧૩૭)

‡ મત્રી આપૂ પ લીવાસના ગરામા અનુક્રમે મહાજસિંહ (પત્ની શ્રી), જીમ (પત્ની કપૂરદેવી) સોની સૂર (પત્ની મુદ્દવદેવી), સોની

પ્રથમ પ્રથિમર્મિક (પત્ની પ્રીમલદેવી), સાસ્ત્રી અને ધનરાજ બચા
સોની પ્રથિમર્મિકને સિંહ નામે ભાઈ અને ચિંતક નામે પુત્ર હોતે.
સિંહાક પ્રીતિવાળે, શુભવાળે અને પ્રતિભાશાળી હોતે. સિંહાકે માતા
સિંહની આજ્ઞાથી સ. ૧૪૨ ના મૈત્ર સુદિ ૧ ના રોજ પાટણમાં
વપાગમ્હન્યા આ જમાનદસુરિ તથા આ દેવમુદરસુરિનો આશર્મ
પદમહોત્સવ કર્યો.

§ સિંહાક અને ધનરાજે માતા સિંહની આજ્ઞાથી સ. ૧૪૪૧માં
ખલાતમાં વમાલીમાં સ્તંભન પાર્શ્વનાથના વૈભવને છર્ણોદાર કરાવ્યો
અને આ દેવમુદરસુરિના પદ્મધર આ જ્ઞાનસુરિનો સુરિપદમહોત્સવ કર્યો.

§ તેના જ માતા ભાઈઓ લખમર્મસિંહ શમર્મસિંહ અને ગોવાલે
સ. ૧૪૪૭માં આ દેવમુદરસુરિના પદ્મધર આ કુલમહાસુરિ
તથા આ શુભરત્નસુરિનો સુરિપદમહોત્સવ કર્યો.

§ મોની પ્રથિમર્મસિંહ પત્નીવાલના પુત્ર સાસ્ત્રીએ આ દેવમુદર
સુરિના ઉપદેશથી મ. ૧૪૪૭ના ભાદરવા સુદિ ૭ ને સોમવારે
ખલાતમાં પચાસક વૃત્તિ તા પત્ર પર લખાવી. (પ્રશસ્તિ ૪)

§ ભરણપુરના દિવાન જોધરાજ ૭ પત્નીવાલે ભ મહાવીસ્વામીનું
મંદિર બનાવી તેની વિજયત્રયંજના ભટ્ટારક પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

§ વિવિધ શ્રવણશ્રાન્તિઓના આધારે જલ્લાલ ઉકે નદાણી ગામનો
જસદ્દ પત્નીવાલ આ જ્યોત્સ્નાસુરિનો, આલક પત્નીવાલ આ
માનતુંગસુરિનો, ચોક અરિસિંહ તથા કુમારદેવી આ નિનમ્રભસુરિના
તથા આગમમ્હન્યા આ સ્નામિકન્યા ભવ્ય આવડે હતા.

§ પત્નીવાલ ચોક સાદુ પદ્મ પત્ની તળલે કુલકુળની આજ્ઞાથી
ભ મુનિમુનનાસ્વામીની દેરી કરાવી.

(નાકર, જૈનજોગમ ગ્રંથ, લેખાક ૫૭)

§ ૬ પત્નીવાલે સ. ૧૨૭૧ના અષા સુદિ ૮ ને સ્તિવારે
ભ આદિનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. આ ખાતુમૃતિ પાટણમાં
નિશાળમાન છે.

(—આ બુદ્ધિમાગર જૈનપ્રતિમા-
લેખસંગ્રહ, ભા ૧ લેખાક: ૧)

૬ બીમ પક્ષીવાસના પુત્ર સેવ અને તે ૭ સ. ૧૩૬૮ ના ભ. ૦
આતિનાથની પ્રતિમા ભસવી રાજગૃહના આ હસસજ્જસૂરિ પાસે
પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

(—આગરાના ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથના
ચિનાસથની ધાતુપ્રતિમાનો લેખ)

૬ ૬૦ છાડા પક્ષીવાસની પત્ની નાચિકીદેવીએ પોતાના પુત્રના
કથાજ્ઞ માટે સ. ૧૩૬૩ ના મહા મુદિ ૧૦ ને રાત્રિવારે ભ. મહા
વીરસ્વામીની પ્રતિમા ભસવી. તેની ધર્મચોજગૃહના આ. ૦ માનતુંજ
સૂરિના શિષ્ય આ. ૦ હસરાજસૂરિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી. આ ધાતુ
પ્રતિમા મહેસાણાના હેરાશરમા વિદ્યમાન છે.

(—આ. વિજયધર્મસૂરિનો જૈનપ્રતિમા
લેખ સ. ૦ ભા. ૦ ૧ લેખાક ૬૫)

૬ મધ્યલિક લાક્ષણ પક્ષીવાસે સ. ૧૫૧૦ ના રાગણ વદિ ૩ ને
શુક્રવારે ભ. ૦ ચંદ્રપ્રભુનો પ્રતિમા ભસવી. અચલગૃહના આ. ૦ જય
દેશરિમૂરિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

(—પદ્માવતી સમુદ્યય ભા. ૧ ધર્મરત્ન મામિક
જય ૧ જૈનસત્ત્વપ્રકાશ, ક. ૦ ૨૪ ક. ૦ ૨૫૫
પૃ. ૪૩૦ જૈન પુસ્તકપ્રશસ્તિસ્રવહ.)

જલ્લાવૃજગૃહ—

સભવ ■ છે જલ્લાવૃજગૃહ જલ્લાદીપિકા શાખાની પરપરા હશે.
આજૂ પદ્મા ની પાસે વરમાણ ગામ છે તમા જલ્લાવૃજગૃહની મૂળ ગાદી
હતી. આ નૈત્યવામાંગૃહ હતા તે આજૂના રક્ષિતી પ્રદેશોમા ફેલાયેલો
હતો. તેની ત્રીધી પદ્માવતી મળતી નથી. શિક્ષાલેખો અને પ્રથ
પુરિષ્કાઓમા આ ગૃહના આવ્યાર્થોના નામો વીળસાપદ્યા પદ્યા છે
તે પૈકીનાં કેટલાએક નામો આ પ્રમાણે છે—

આ. યગોભદ્ર સ. ૦ ૧૧૦૪

આ. ભદ્ર સ. ૦ ૧૧૨૪

આ. યગોભદ્ર સ. ૦ ૧૧૦૫

આ. શાન્તિભદ્ર સ. ૦ ૧૧૭૦

એત્ર મુદિ ૧૩ સમુકપુર

આ. યગોભદ્ર સ. ૦ ૧૧૮૫, ૧૧૬૨

આ. દેવ સ. ૦ ૧૧૪૪

આ. જયપ્રભ સ. ૦ ૧૨૬૧

આ શ્રીપતિ સ ૧૧૮૮	આ ભુદિસાગર સ ૧૩૨
આ વીરસ ૧૨૧૩ ૧૩ ૫	સ ૧૩૨૬ સ ૧૩૮૦
આ નિમલ સ ૧૨૬૩	આ વિજયસિંહ સ ૧૩૫૧
સ ૧૩૧૬	
આ જગદુજ સ ૧૩૧૧	આ દેવચંદ્ર સ ૧૪૩૨
સ ૧૩૩ સ ૧૩૪૬	આ મુનિચંદ્ર III ૧૪૩૪
આ મુનિચંદ્ર II ૧૩૪	સ ૧૪૪૬ સ ૧૪૫૪
સ ૧૩૭	આ જગદુજપદે આ પ્રજાપતિ
આ જગદ્વિજયસૂરિસ ૧૩૭૧	સ ૧૪૬૩
આ હેમવિલક સ ૧૪૩૪	આ સોમચંદ્ર સ ૧૪૪૦
સ ૧૪૪૬ સ ૧૪૫૪	આ ભુદિસાગરપદે આ
સલખવપુત્રીઆ - સ ૧૪૪૭	વિમલસૂરિ સ ૧૬૧૫
આ ભુદિસાગર સ ૧૪૨૬	આ મુનિચંદ્રપદે આ વીર
સ ૧૪૬૩	સ ૧૫૨૪
આ મુનિમલ સ ૧૪૪૬	
આ મુનિચંદ્ર સ ૧૫૬૩	
સ ૧૫૧૨, સ ૧૫૨૨.	

છૂટક છૂટક થટનાળો આ પ્રમાણે નળે છે—

સ ૧૧૪૪ મહા ભુદિ ૧ જાણાવજીવીય શ્રીદેવાચાર્ય

(જૂઓ પ્રાચીન જૈનલેખસંગ્રહ આ ૨ લેખાક : ૩૮૨)

સ ૧૧૨૪ આ ભદ્રાચાર્ય દત્તેજ દેશસરના પળાસનનો લેખ.

(જૂઓ, જૈનમુદ્રાપ્રકાશ, ક્રમાંક ૧૮)

સ ૧૧૬૨ ના જેક મુદિયા જાણાવજીવીયના આ વિમલા ચાર્યના આવકે નવપદ્મકચ્છ-સુવૃત્તિ કથા લખાવી. સાધ્વી મીના ત્રિપ્તિ, નદાત્રિપ્તિ, સિમિલ્લી લખમી હેમત.

સ ૧૨૬૧ ના જેક મુદિ ૨ ને સતિવારે જાણાવજીવીયના આ જગદ્વિજયસૂરિએ આ નેમિનાથની પ્રતિષ્ઠા કરી.

અ. ૧૩૦૬ આ. ૭૫૬ સાગરે લા. નેમિનાથનો યોગીશવદો
સ્થાપ્યો. (જૂઓ, મળેશ્વર મહાવીર પ્રતિભાસેખ)

અ. ૧૪૪૬ના વૈશાખ વદિ ૧૧ ભદ્રાસક મુવતમૂરિપદે લા. ૭૫૬૨ પદે
લા વિજયપુલ્કમૂરિપદે લા. ૭૫૬૨ સૂરિપદે લા. ૭૫૬૨ સૂરિએ પૂન
ત્રિહના સેવ માટે મ. ૬૫ કરાવ્યો. બુદ્ધગણે જલાર્ગમિથી ડરદમમૂરિમિ ॥

અ. ૧૫૧૬ જેઠ સુદિ ૬ના શેષ આખૂ ઉપર લા. મુમતિનાથ
તથા લા. વિમલનાથની પથવીથી પર ઉપર મુજબનો ઉત્સેખ છે
આથી જણાય છે કે તે આચાર્ય વગમાણમા જન્મ્યા હશે.

(જૂઓ, જળુદ પ્રાચીન જીનલેખમુદોલ, લેખાક ૬૪૩)

દેવાનંદિત-દેવાનંદગણ—આ ગણના દેવાનંદિત અને
દેવાનંદ એમ બે નામે મળે છે પુણિકાઓમા આ ગણ માટે
સ્વેતાબર મહાગણ મહાવી પ્રણીત નંદિતગણ એવું વિશેષણ મળે
છે આથી નક્કી છે કે આ ગણ સ્વેતાબરગણ છે આની ઉત્પત્તિ
માટે ૨૫૫ કોઈ હકીકત મળતી નથી એટલે આ વિશે સંશોધન કરવાની
જરૂર છે આમ છતાં આ ગણ માટે અમે ચાર જનુમાનો કર્યા છે.

(૧) વનવાસીગણના અંતિમ આ. વિમલસૂરિના મુદ્રાકર્તા
શિખની પર પસારા દેવાનંદગણ વ ગણનો મુજોત્રીય ગણ હશે.

(૨) આ. ઉદ્ધોતનમૂરિએ વડ નીચે એક જ મુદ્રા / સાધુ
એને આનાર્થપદવી આપી તે પૈત્રીના એકની પર પસાર હશે.

(૩) દેવાનંદગણ અને દેવાચાર્યગણ એક હશે આ રીતે પણ
દેવાનંદગણ વ ગણનો મુજોત્રીય હશે.

(૪) આ. અભયદેવસૂરિની પર પસારા ૪૧ મી પાદે આ. દેવા
નંદ થયા છે

દેવાનંદગણમાં—

૩૫. આ ઉદ્ધોતનમૂરિ. ૩૬ આ. મગોલકમૂરિ

૩૭. આ. દેવલકમૂરિ તથા આ. મગોલકમૂરિ થયા હતા તેમજ

અ. ૧૧૬૪ મા પ્રમાણાન્તરજાવ નામે જલ રખ્યો છે (પા. ૪૪)

તેમજ વાચનાયાજ ૫. મુજાકરે અ. ૧૨૧૧ ના પા. ૧૪ સુદિ ૧૪

ના ચોર દસોડીયા આ જખખદિહૃત ચતુર્વિંશતિ ની પ્રતિ લની હતી.
(—જૈનપુસ્તકપ્રચલિતસબ્દ, પ્રચલિત ૬૬)

રેવાનદિતચ્છના આ ચીલણદ્રસતાનીચની સ ૧૨૧૪ ની
સુભતિ મહેસાણાના મોળા દેવસરમા વિદ્યમાન છે

આ ૦ વિમલચ દ્રસુરિ—વનવાસીચ્છના છેલ્લા વિકાસુક આચાર્ય
હતા તેમની પાટે આ ઉદ્ધોતનસુરિ થયા, જે વહમચ્છના પ્રથમ
આચાર્ય હતા.

આ નેમિચ દ્રસુરિ આ ઉદ્ધોતનસુરિના પરિભ્રમ દ્વકાક્ષરીમા
આ રીતે આપે છે—

આ ઉદ્ધોતનસુરિ જ જન્મવામીની પરપરામા અદ્વકુલની
વિકાસુક શાખામા થયા તેઓ વહમચ્છના અલકારસમા હતા તેઓ
પાંચે ધરિયોથી સોદ્ધામણા, સમાધર જીવત ધર્મસ્વરૂપ, સૌમ્ય,
સ્થિર-અભીર અશુભ ભાવનાથી સ્થિત, રાગ દ્વેષ અને અલકાર વિનાના,
નિર્મલ ગુણવાળા, નવકર્મપ વિહારી, વિદ્યાવાન્ આ પ્રસુમ્ન, આ
માનદેવ, પ્રસિદ્ધ આ સર્વ દેવ વગેરે અમણપરિચરથી વસાયેલા હતા.

(ઉત્તરઅખણસુત વૃત્તિ મહાવીરચરિત,
સ ૧૧૨૬ ૧૧૩૬ પ્રક ૩૫, પૃ ૦૧)

તેઓ ધીર્ધામુખી હતા ઘણા વર્ષો મુખી આચાર્યપદે રહ્યા હતા
તેમણે સ ૬૩૭ માં જિન્દગતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી.

(—ગ્રંથ ૧, જૈનજીવનસબ્દ, લેખક ૧૦૭૬)

તેમણે સ ૬૬૪ મા વહમચ્છની સ્થાપના કરી હતી અને
સુલભત સ ૧ ૧૦ પહેલાં સ્વર્ગગમન કર્યું કર્યો તેઓ તદ્દયેશ્યાં
દિવસમા જોકે વાર જ આકાર લેતા હતા તેમની કૃપાથી અણક
આપારી પ્રતાકચ જન્મે હતા. (—ભક્ષાતમસ્તોત્ર વૃત્તિ)

તેઓ પૂર્વદેશનાં વીર્ષોની યાત્રા કરી સ ૬૬૪ મા આજૂ
પ્રદેશમાં યાત્રાર્થે પધાર્યા. જ્યારે તેઓ આજૂની તળેટીમાં તેજી બામમા
નિશ્ચયમાન હતા ત્યારે આકાશમા નવર નાખવા બદલાયના ચોત્રથી
જોડાએક અણતું કે ઠાકનો દિવસ ઉત્તમ છે, મુલ બ્રહ્મ ઉચ્ચ

સ્થાનના બને છે છત્રભોગ ધાત્ર છે સત્તાન-વૃદ્ધભોગ ધાત્ર છે, તો મારે મારી પાટે આવતી કાલે નવા આચાર્યની આપના કસ્વી જોઈએ.

જેમ વિચારી આં ઉદ્ધોતનસૂરિએ બીજે દિવસે શુદ્ધ વેળા આવતા પોતાના શિષ્યો સર્વદેવ માનદેવ, મહેશ્વર, પ્રદ્યોતન વગેરે આઠ મુનિઓને વ ના જાડની નીચે આચાર્યપદવી આપી પોતાની પાટે સ્થાપન કર્યા, ત્યારથી આ મુનિસમઘાય વડમજી નામથી પ્રસિદ્ધિ પામ્યો.^૧

વડમજી એ નિર્દયપરપસનો ધાત્રમો બન્યો છે વ ગમ્યનાં બીજા નામો વડમજી (મહાત્મ) અને બહુમજી (સંસ્કૃત)ના પણ મળે છે વડમજીની બન્ની મમલુપરપરાઓ ચાલી છે, જે આ પ્રમાણે છે—

પરપરા પહેલી—

(૩૫) આં ઉદ્ધોતનસૂરિ સ ૯૯૪ (૩૬) આં સર્વદેવ સ ૦ ૧ ૨ (૩૭) આં દેવસૂરિ સ ૦ ૧૧૧ (૩૮) આં સર્વ દેવ સ ૦ ૧૧૨૬ (૩૯) આં નેમિચક્ર સ ૧૧૩૯ (૪૦) આ મુનિચક્ર સ ૦ ૧૧૭૮ (૪૧) આં અજિતદેવ આ વાહિદેવ સ ૦ ૧૨૨૨

આ મમલુપરપરામાંથી પૂનમિયામત, અબલમત, ત્રિમુતિકમત, અઉદ્ધિયામત, તથામજી, નાગોરીતથામજી દેવાચાર્યમજી ધાત્રમજી મત, કદુકમત, લોકામત, વિદ્યમત વગેરે ઘણા મળે છે—મતો નીકળ્યા પરપરા બીજી—

(૩૫) આં ઉદ્ધોતનસૂરિ, (૩૬) આ સર્વદેવસૂરિ, (૩૭) આં ત્રિનચક્ર (ધોળકામો), (૩૮) આ આમદેવ, (૩૯) આં નેમિચક્ર, (૪૦) આ યથોદેવ સભવ છે કે તેમણે ઉપદેશમાલા ની ઓટી ટીકા,

૧ આ? આજુ પદ્યાની નીચે દેવાના (દિવાલુનીર્) અને સંખા (રાહસતીર્) જેમ બે સ્થાનો મળે છે—

વિધાણા—

ધીમર્તુરામિયમહોબરણાચર્તી મામોડસ્તિ ચો દિવવરાધિજ્ઞા પ્રતિજ્ઞા ।

ધીર્વર્માનમિનવાવજગુપ્તમુદ્ધગોપાદરાગપરિવારિતપ્રિમાચા ॥

(વિશ્વ આર્ય જૂએ, પ્રા ૪૫, ૫ ૪૬)

ઉપદેશપદ વૃત્તિ, સ્વયંજ્ઞ કહ્યા વગેરેની ખોટી પ્રતિ લખી હશે અને આ અભિવેદનસૂરિને નવ અંગેની ટીકા લખવામાં સહાય કરી હશે.
(—શ્રીપ્રશસ્તિસંગ્રહ, પ્ર ૩૪ પૃ. ૨૬;
ઉપદેશમાતા વૃત્તિની પ્રશસ્તિ)

પરંપરા ત્રીજી—

(૩૫) આ ઉદ્ધોતનમૂરિ સ. ૬૬૪ (૩૬) આ પ્રપુન્નસૂરિ

(૩૭) આ અભિવેદનસૂરિ

(૩૮) ૫૦ મરોદેવગણિ—તેઓ જુદાસ્થળવામાં આ પ્રપુન્ન સૂરિના નાનાભાઈ થતા હતા અને મુનિયજ્ઞવામાં આ પ્રપુન્નમૂરિના પ્રશિષ્ય હતા તેમજ આ ઉદ્ધોતનમૂરિના શિષ્ય આ મુનિયજ્ઞ સૂરિના નાનાભાઈ થતા હતા તેમજ સ્વયંજ્ઞકહ્યા ની ખોટી પ્રતિ લખી હતી અને આ અભિવેદનસૂરિને સ. ૧૧૨૦ થી સ. ૧૧૨૮ માં નવ અંગેની ટીકા લખવામાં સહાય કરી હતી.

પરંપરા ચોથી—

(૩૫) આ ઉદ્ધોતનમૂરિ સ. ૬૬૪ (૩૬) આ માનદેવસૂરિ

(૩૭) આ જિનદેવગણિ

(૩૮) આ હરિહરસૂરિ—તેમણે સ. ૧૧૭૨ માં આશીનક્રમ જાણની ટીકા (જ. ૮૫) સ. ૧૧૮૫ માં કોટસમાસ ની ટીકા, 'મંથમરતિપ્રકરણ' ની ટીકા, મેઘસનામચરિત્ર 'મુનિપતિર્જિતિ' વગેરે ૨૧ ગ્રંથો લખ્યા છે.

પરંપરા પાંચમી—

(૩૫) આ ઉદ્ધોતનસૂરિ સ. ૬૬૪

(૩૬) આ મુનિયજ્ઞસૂરિ—સ. ૧૧૨૮ તેમણે જેઠ સોમ્ય હતો. સ્વભાવે શાત્રુ હતા આ અભિવેદનમૂરિના શિષ્ય ૫ મરોદેવગણિ જુદાસ્થળવામાં તેમના નાનાભાઈ થતા હતા. (સ્વયંજ્ઞકહ્યા પ્રશસ્તિ)

પરંપરા છઠી—

(૩૫) આ ઉદ્ધોતનસૂરિ સ. ૬૬૪ (૩૬) આ વર્ષમાનસૂરિ સ. ૧૮૮.

(૩૭) આં જિનેન્દરસૂરિ (૩૮) નર્વાગવૃત્તિકાર આં યજ્ઞમ દેવસૂરિ સ્વં સં ૧૧૩૬

(૩૯) આં પ્રમુખમદ્રસૂરિ, આં વર્ધમાનસૂરિ સં ૧૧૭૨.

આ પરપરામાંથી વદ્ધકયાણકમત, કુદ્રપસ્ત્રીચગચ ખરતરમત વગેરે મધ્યમ-મતો નીકળ્યા.

પરપરા આતમી—

(૩૫) આ ઉદ્યોતનસૂરિ સં ૬૬૪

(૩૬) આં પ્રદ્યોતનસૂરિ—તેમનાથી 'પ્રદ્યોતનશાખા નીકળી અને આ પરપરાના આં જૈદ્રદેવસૂરિ સં ૧૧૫ થી પસ્ત્રીવાલ મધ્ય નીકળ્યો. (જૂઓ, પ્રકં ૩૫, પૃઃ ૫૮)

પરપરા આકંઠી—

(૩૫) આં ઉદ્યોતનસૂરિ સં ૬૬૪ (૩૬) આં પ્રવદેવસૂરિ સં ૧૦૨૦

(૩૭) આં દેવસૂરિ સં ૧૧૧૦ (૩૮) આં સર્વદેવસૂરિ મં ૧૧૨૬

(૩૯) આ જ્યોતિર્દસૂરિ (૪૦) આં મદ્રપ્રભસૂરિ

(૪૧) આં મર્મધોપસૂરિ (૪૨) આ શાંત્રુણસૂરિ

(૪૩) આં માનતુ સૂરિ—તેમણે 'સિદ્ધજ્વલી નામે મધ્યમ્યે.

(૪૪) આં મહાપ્રભ—તેમણે સં ૧૨૬ માં 'સિદ્ધજ્વલીની

વૃત્તિ બનાવી. (—પિત્રન રિપોર્ટ ૩ ૩૭)

(—ઉત્તરજ્વલમુત્ત-વૃત્તિ, મહાવીરચરિત્ર, પ્રાચીનકમ મધ્ય દીકા નર્વાગવૃત્તિઓ, પિં.વિશોદિ-દીકા, સિદ્ધજ્વલી દીકા તથાગચ પદાવલી, પદાવલીઓ, શિલાલેઓ, પ્રશન્તિઓ, જૈનચત્રપકાશ, કમાક ૨૪૩ ૨૪૬)

રાજવંશી પ્રારંભ

વિક્રમની બાલ શતાબ્દીના ઘણા જૈનાચાર્યો, જૈનપદમેથી મુક્તઓ અને મંત્રીઓ આથે જુદા જુદા દેશના ઘણા રાજાઓના

નામો સકળામેલા છે અપૂરા લેખકો ઘણી વાર તે તે રાજાઓની કસાવી કે કાલ્યાણ વગેરે જાળતોમાં કલ્પિત નિસવાદ ઉઠાવે છે આથી મામાન્ય વાચકો શકામાં પડી જતા મૂઝામ છે તેથી અહીં પહેલા તે તે રાજાઓ અને રાજવંશોની જાળતમાં સ્પષ્ટીકરણ કર્યું જરૂરી છે માટે અમે અહીં ઘણા રાજવંશોની તાલિકા આપી છે. લેખકો અને વિચારકો આમાંથી ઘણાં જુલાઓ મેળવી શકશે અને કલિકાલને ન્યાય આપી શકશે.

ચૌહુકથ રાજવંશી

ચૌહુકથ એ કનોજના પ્રતિકારવંશની એક શાખા છે. તેના બહુકથ, શિશિકથ, ઘરકથ, અલિકથ, આહુકથ, સુહુકથ, ચૌહુકિક, ચૌહુક, ચૌહુકથ, ચૌહુકી અને ચૌહુકી એવાં વિવિધ નામો લલચા મળે છે માટે જાણે આ વંશના મલ્લઓ દક્ષિણમાં અને ગુજરાતમાં થયા છે દક્ષિણના ચૌહુકથ વિજયાદિત્યના વંશલેખે અને ગુજરાતમાં ચૌહુકથ સામત સચિના વંશલેખે રાજ્ય લોગબું હતું.

કનોજના પ્રતિકારવંશીય લોચદેવનું બીજું નામ આદિવંશ હતું જ્યારે દક્ષિણના ચૌહુકઓનું રાજવિદ્ય વંશ હતું એમ જણાય છે ગુજરાતના ચૌહુકથ રાજવીઓ કૈનધર્મ અને શૈવધર્મને સમાન ભાવે માનતા હતા હતા તેથી કૈન, જોદ અને શૈવ એ ત્રણે ધર્મોના દેવચિહ્ન તરીકે માન્ય થયેલાં બળદ જ ગુજરાતનું રાજ ચિહ્ન બન્યો હતો.

મૌર્યવંશમાંથી પ્રતિકારવંશ ઊતરી આવ્યો એ જ રીતે ચૌહુકઓ પણ મૌર્ય બદ્ધજીવનના વંશલે હતા તેથી તેઓ ચ્વદ્રવ્ય શ્રી મનાય છે.

પ્રતિકાર લોચદેવના સમયમાં પ્રાચીન ગુજરાત, સિદ્ધમાહનો પ્રદેશ, મારસ્વતમહલ, લાટ નવસારીનો પ્રદેશ, માહવા અને સૌરાષ્ટ્ર એ કનોજને આધીન હતા પરંતુ વનરાજ આવ્યાએ કનોજની સત્તા રૂગાવી હર્ષ અબુલિસપુર પાટણમાં ગુજરાતનું સ્વતંત્ર રાજ્ય સ્થાપન

કમુ ? એ અમયમા બિલભાણ, હા' અને સૌરાષ્ટ્ર વગેરે વિભાગો
કનોજના પ્રતિહારવશના સામતરૂપે કેમ્વતર રાજ્યરૂપે વિષમાન હતા.

આવ ૧૫ થી પછી ઔદ્ધકચવશના રાજવીઓના હાથમાં ગુજ
રાતની શ્રુતા આવી, તેમા ઔદ્ધકચ શુવનાદિત્ય, ૭ ઉચ્ચ કોટિનો
રાજપુત્ર્ય હતો અને જેના બિરુદો અથવા બીજા નામો બાહકાંતિ,
બાહકાવી, કાચિકાવાહ અને મુંબાહ હતા, તેમજ જેને ત્રણ રાજ
પુત્રો (૧) રાજ (રાજ) (૨) બીજ અને (૩) હકક (હકક) હતા
તે પૈકી સામત રાજિ અને તેના વશએ ગુજરાતના રાજવીઓ
બન્ધા અને કનોજને આધીન રહેલા રોપ પ્રદેશો પોતાને હાથકરતા રહ્યા.

ગુજરાતની ઔદ્ધકચ રાજવણી આ પ્રમાણે હતી—

૧ મૂળરાજ (સં ૬૬૮ થી સ ૧૦૫૨)—

વિક્રમની ૬૪મી સદીના અંતમાં સામતરૂપે આવતા નામે ગુજ
રાતનો રાજ્ય હતો તેના બીજા નામો જૂના અને જૂનમડ હતા
એમ જણાવ છે

સામતરૂપના રાજકાગમાં ઔદ્ધકચ શુવનાદિત્યના પુત્રો રાજ,

૧ પાટણ—વનરાજ નામને શુદ્ધિમાન પુરોનો સહસ્ર સાધી નિ

સ ૮૨ ના વેલાજ સુધિ ૨ ના દિવસે જવદિલપુર પાટણનું સિંધારાખણ
કમુ સભવ છે ૩ નિ સ ૮૨૧ સુધીના પાટણ તેના વર્ષ ગુરુ હમે અને
તે વખતે વનરાજ નામનો ત્યાં હરીવાર ખામધૂમથી મોટો રાજ્યાભિષેક
થેલો હતો. (સં ૭૧ ૫ ૪૬૩ ૪૬૪)

મહેશાધવા ધર્મસાગરગણિના સિંધ ૫ વિસ્તરણાર સ ૧૬૫૨માં
મૂળમોહ રાજવી 'માં' થયે છે ૩—

સસ્તિમીરનો મહામ્યુદ્ધવશ. સપ્ત ૮ ૧ વર્ષે ઘાણે ૧૧૮ પ્રતમાને
સેવાજ સુધિ ૧ ગુદરિને રોહિણીવશન રસને બન્ધ-સર્વોદવાજ નવપટી ૧૦ સિંહ
અને હમાન અસ્તા સેવાર્થી ધીરવશિષ્ટપુરણજ સ્થાપિત, સુદર્ભ કટમ્.

આણ્દિલપુર પાટણ સ્થાપનાની સમગ્ર હસી—

(૧) સિંહ સમ. (૨) ગુજામાં સનિ, (૩) મહારાં મનજ, (૪) મેતર્થી
જુપ, (૫) રામ્ સપ મહ અને ગુક (૧૧) મિથુનમાં રાત્ર. આ મુજબ
મહેની સિંધિ હતી.

બીજા અને દડક સોમનાથની માત્રા કરીને પાછા ફરતા પાટણુ બાબા ત્યારે સામ તસિકે અધપરીણાનો દિવસ બોલ્યા હોતો આ પરીક્ષામા શહે પોતાની અધકણપવીણતા બતાવી આપી તેથી સૌ મુશ રચા હોકાળે મા મુ કે આ શાજ ઉચ્ચ કુલનો નબીશ હોવો બેઈજે રાજવી સામ તસિકે સજનાં સજલક્ષણો અને કણપવીણતા પાશળીને પોતાની બેન લીલાવલીનું તેની સાથે પાણિમકલ્પ કરાવ્યું, આ લીલાવલીનું બાંજુ નામ ચડિકા હોવાનું પણ જણાય છે લીલાવલી ગજ વલી બની અને મરણ પામી પણ કુશળ રાજવૈલોજે તેનું પેટ બીરીને તેના અર્જને-બાજકેને બચાવી લીધાં જે બાળક મૂળ નક્ષત્રમા જન્મ્યો હોવાથી તેનું નામ 'મૂળરા' પાડ્યું

સામ તસિકે દાકુડિયો હતો, તે વટ્ટીવાર ઘેનમા મૂલરાજને શુભ શતની રાજગામીજે બેલાકતો અને સાન ઠેકાણે આવે ત્યારે તેને ગાદી-જોષી ઉઘાડી મૂકતો આથી જોકવાર મૂળરાજને રાજ્ય મળતા જ મામા સામ તસિકેને મારી નાખી તે શુભશતનો સજ બની બેઠો તેનો સ ૬૬૮મા પાટણુમા રાજ્યાભિષેક થયેલ તેના સજ્યાભિષેકની બે સાહો મળે છે (૧) સ ૬૬૮ અને (૨) સ ૧ ૧૭ (વિચારભેળી).

માળવાના મુજરાજે અને સાબર કે રણસોરના વિજયકહેવે તેને શરૂઆતમા કનઝવ કરી હતી, પણ તે કુનેહ વાપરીને ખીરે ખીરે જીવે લીકવા લાગ્યો તેણે નાચલના ચોહાણો સાથે મેત્રી સ્થાપી સૌરાષ્ટ્રનો વિશ્વવત્ક જહરિપુ, વઢવાણનો ખરવીવસક, કચ્છનો હાખાણી, હાટનો બારપ, અણનો ખરમાર અને ભિજમાલના સિમુરાજને છવી લઈ શુભશતની સરા વધારી.

સજ મૂળરાજે પાટણુમાં મૂળરાજવસતિ નામે જિનમદિર, મૂળ રાજસ્વામી મદિર અને ત્રિપુરુષાસાદ બંધાવ્યા વઢિવાર (બધિવિવર)ના માઠલી ગામમા મૂલેશ્વરનું મદિર સ્થાપી તેની પૂજા માટે સ ૧ ૪૩ મા કમોઈ ગામ દાનમાં આપ્યું. તે દર સોમવારે સિદ્ધપુર સોમનાથની યાત્રાએ જતા હોતો, તેની પૂજા માટે સ ૧ ૪૩ માં દાન આપ્યું. તેણે સિદ્ધપુરમા કુદ્રમાળ બનાવવો શરૂ કર્યો હતો,

પાછળથી તેનું શું થયું તેનો ઘોઘ્ઘાટ ઉદ્દેશ્ય મળતો નથી.

તેણે કોનેષ તથા કાશીના પ્રાસાદોને બોલાવ્યા, સિંધુપુર (શ્રીપુર) માં વસાવ્યા હતા, જેમની ઔદિષ્ઠ્ય તરીકે આજે પણ પ્રસિદ્ધિ છે. એ મુમયે શિહોર તેના તાળામાં નહોતું તેના વિવિધ દાનોના દાન પત્રો મારે છે તે ઓટો દાનવાર હતો. રજે કાળે, સ્વભાવે ઝરણાક કામી અને મુદ્દ કરતા કુનેજને વધુ પસંદ કર્યા હતા.

તેને માધવી નામે ધાત્રી હતી, જે ચૌહાણ બોલ શક્તની કન્યા હતી. ચામુંડ નામે મુવસજ હતો અને ચાચિળી નામે શરદુ વરી હતી. તેને લહમર નામે કન્યામક હતો. વીર મહત્તમ, જળક અને જેહાદુ એ મહામત્રીઓ હતા અને સોમશમા નામે પુરોહિત હતો.

શબ મૂળસજ અ ૧૦૫૩ માં સિંધુપુરમાં અગ્નિપ્રવેશ કરી મરણ પામ્યો.

૨. ચામુંડસમ (સ. ૧૦૫૨ થી ૧ ૬૫) —

શબ મૂળસજે સ. ૧૦૩૦ માં ચામુંડને મુવસજપદ આપ્યું હતું. તેણે મુવસજકાગમાં માસવેશ સિન્ધુતજને નમ્યાડ્યા હતા. (વનગર પ્રશસ્તિ). બારણે છત્રો હતા. (કામમમમકાકામ, સર્ગ ૬ શ્લોક ૧૬ મહાપનતમ નીચક કટુત ગુજસતનો ઇતિહાસ પ્ર ૧૨) આ. ૧૧ વીરજલિના ઉપદેશથી વસાના વસદાનામના મહિરમાં કેઈ હિંમ્મન કરે તેવું તામિશામ્મન આપ્યું હતું. સ. ૧૦૩૩ માં વડામના લેન હેસસરની પૂલ માં જેવર આપી તેનું તામિશામ્મન લખી આપ્યું હતું તે સ. ૧૦૫૨માં શબ બન્યો ત્યાર બાદ તેણે પાટણમાં બે નાથ તથા

૧. તે સમયના કાનાવકાંદે પરિચય જનુવજનામ્મવા સેવાનીર્વજનામ્મવા એ સન્દેશી મથે છે તેનો જાણ એ થાય છે કે હાથી ધોડા રથ અને ૧૧૬૭ એ મગુરમી સેનાનો નાવક તથા કાનીનિપૂરક તે દેહનો મંથાવક રાજ્યનું વચ્ચીખાનુ જણ તેના હાથમાં રહેતું કાનાવકનો સામાન્ય અર્થ સર્વેકર્તા હોય કે મનર જનરથ કહીએ તોય ચાલે.

રાજ્યના અધિકારોમાં કાનાવક રાજ્ય, વડલિક, જામત—એવો કમ દેવનું અનુદા મથે છે.

પોતાની જોનના નામથી બાથિલેશ્વર મંદિર બનાવ્યા, મહામત્રી માધવ
ને કન્હેશ્વર જામ, બાપુ હતું અને પોતાના પર્મસુત વીરજિને
મોટા ઉત્સવથી બાથાધિપદ બાપાંબુ હતું.

સાચ મૂગરાજે પોતાના હાથે સ. ૧૧૫૨ ના આગસ્ટ મુદિ ૧૧ ને મુકવારે જાનુઆરીના સપ્તમી પુણ્યકે અને વૃષભરત્રયા ચામુડસથને પાટલુની ગાદી ઉપર સન્માનિતેક કર્યો હતો. તેનું સાચા માટે જાણે તેની જેન આશિષીદેવી ચક્રાવલી હતી. ચામુડસથને કોઈ સત્તાન નહોતું. રાણીએને કમુજાન થતી હતી. આ વીરમંથિએ મહા મત્રી વીરના કહેવાથી રાણીએને વાસકોષ નાખ્યો અને ચામુડસથને (૧) વઢલનાથ (૨) દુર્ગનાથ તથા (૩) નાગરાજ એ ત્રણ પુત્રો થયા.

આમુ કથાજને માગવા માથે ઝગડો વ્યાપ્ત થ હતો તેણે સિદ્ધ-
સાજને લગાડ્યો હતો અને પોતાના પુત્ર વસ્ત્તલરાજને માગવા છોડ-
વાની લજામણ કરી હતી. તેણે પોતાનું સ્વાસ્થ્ય આમુ ન હોવાથી
બેન ચાંચિણીની મજાકથી પ્રથમ વસ્ત્તલરાજને શુભચિંતનો સંજ્ઞ
બતાવ્યો. પણ તે માગવા જતા સ્ત્રીમા જ મરણ પામ્યો. જોડે
જાંજલ પુત્ર દુર્લભરાજને શુભચિંતનો સંજ્ઞ બતાવ્યો. ૧૪ી આમુકથા
શુભચિંતીમાં જઈ સ ૧ ૬૬ માં મરણ પામ્યો. તેને વણ પુત્રો
હતા મહાત્મ વીર અને માધવ મહાત્મ ત્રીણે હતા, હાલમાં નામ
પુણ્યલિપિ હતો. આમુકથા આ વીરમણિનો લગ્ન હતો.

વડસમન્ના ઇનજનમાં નીચે પ્રમાણે ઉશ્ચેખ ઉ—

दानफलं च-विशमधर्मं विनिविष्टं विनृणां विनमृतं च यः कुर्यात् ।

तस्य धाममरतिमुत्सुकानि करण्यवस्थानि ॥

यांते गुणसमाश्रिते वशसुखे साधे त्रयस्त्रिंशत्ता

मार्गे मासि तमिस्रपशुनवमीं सुखायमे अग्रति ॥९॥

स १ १३ सहस्रकाष्माणदेवासीन् चामुण्डराक्षस्य मम मठम् ॥'

(शब्द धामुः सप्तमनु वाचस्पत्युः शब्दो, शास्त्रीय
निष्ठा त्रैमासिके वर्षे २, पृष्ठ १)

૩. વસ્ત્રભરણ (સં ૧૦૬૫) —

તે સં ૧૦૬૫ ના આસો સુદિ ૬ ને મગળવારે શુભરાત્રી જાદીએ આબે. તેણે શુભરાત્રીના સભા બનવા જ પિતાની આજ્ઞા મુજબ માળવા ઉપર ચાલકરી પણ રસ્તામાં કોઈ અભવવા બાધિથી મરણ પામ્યે.

તે રૂપાળો હતો તેથી મહનશ કર વરીકે ઓળખાતો હતો. વળી તે બહુ શરમાળ પણ હતો. તેને જમજમ પણ નું બિનુદ હતું તેણે માત્ર છ મહિના રાજ ભોગવ્યું.

૪. દુર્લભરાજ (સં ૧૦૬૬ થી ૧૦૭૮) —

વસ્ત્રભરણના મરણ પછી તેનો બીજો ભાઈ દુર્લભરાજ સં ૧૦૬૬ ના ચૈત્ર સુદિ ૫ ના રાજ શુભરાત્રીના રાજ બન્યો.

તેણે પાંચમા ટાવર (મટિકાચત્રવર) જાનશાળા, હાથીખાનાવાળો સાત માળનો મહેલ, વસ્ત્રભરણના કસ્બાણ માટે મહનશ કર્યાયાદ અને દુર્લભચરણના જાળા.

તેણે લાંબો પ્રદેશ છવી લીધો હતો. તે રંગે કાળો હતો (જ્યાં કા સં ૭ સ્થાન ૬૦) તે શૂંઝારી છતાં પરનારીસહોદર, પ્રાસણનું ધન નહિ હોનારો, આશપરાયણ અને મુદનિષ્ણાત હતો. તેને દુર્લભદેવી નામે રાણી હતી, જે નાટોલના ચૌહાણ રાજા વિશ્વરાજની પુત્રી અને રાજા મહેકની બેન હતી. રાજા મહેકે પોતાની બીજી બેન દરમીને પણ તેના નાનાભાઈ નાગરાજ સાથે પરણાવી હતી.

તેને વીર મહત્તમ અને નેક મહામત્રીઓ હતા અને મુજબ નામે પુરોક્તિ હતો.

તેણે સં ૧૦૭૮ માં પોતાના નાનાભાઈ નાગરાજના પુત્ર ભીમને શુભરાત્રી જાદીએ બેસાડ્યો અને પોતે વાનપ્રસ્થપણ સ્વીકાર્યું. તેના મત્રી વીરે પણ સાધુપણ સ્વીકાર્યું હતું એટલે જ્યાં રાજા અને મત્રી બન્ને નિરક્તાત્મા હતા. માણ રાજા દુર્લભરાજ કાચીની જાત્રાએ માળવા જઈને જતો હતો ત્યારે માળવામાં રાજા ભોજે તેનાં

રાજવિદ્ધો આચારી લીધા, તેથી તે પાછો પાટણ આવ્યો અને આ હાલિયત તેણે રાજા સીમને બતાવી.

ગુજરાત અને માગવા જયે આમાન્ન નિરોધ તો હતો જ, તેમા આ ધન્યાએ ધીનું કામ કર્યું આ વિશેષે ભક્તોનું સ્વરૂપ લીધું.

ગુજરાતનું રાજ્ય સ્થાપનાર આદિ ગુરુ વનરાજ બાવડા હતો. તેણે મ ૮૨ ના વૈશાખ સુદિ ૨ ના દિવસે ગુજરાતના રાજ્યને સ્વતંત્ર પામે નાખ્યો. તેનો રાજ્યાભિષેક જૈનાચાર્ય શીલગુણમુરિ તથા આ દેવચંદ્રસૂરિના વાસુદેવથી પ્રથમ પચાસરમાં અને તે પછી મ ૮૨૧ મા પાટણમાં થયો હતો. આથી વનરાજ બાવડાએ તે આજ્ઞાથીને શિવપર પત્તના હક્કમા એવું ફરમાન જાણી આપ્યું હતું કે—

દૈત્યવાસી શતિઓને સમ્મત મુનિઓ જ પાટણમાં રહી શકે, બીજા રહી ન શકે.”

ગુજરાતના રાજાઓએ આજ મુખી આ ફરમાનનું જાળ પાલન કર્યું હતું. (જૂઓ, પ્રક ૩૧, પૃ ૪૬૩ ૪૬૪)

જૈન સંપ્રદાયે શિ મ ૪૭૨ થી મ ૧૩ મુખી દૈત્યવાસી તરીકે ઓળખાતો એક પ્રમુખવગ હતો. (જૂઓ, પ્રક ૨૩ પૃ ૪૧ ૪૨) તેમનું પાટણમાં વર્તમાન હતું સવેગી, વનવાસી, સિદ્ધાનુક કે સુવિકિત જૈન આપુ પાટણમાં રહી શકતો નહીં. સજા સંમિદેવના શામનકાળમાં આ મર્મદામાં એકાએક પડ્યો આવ્યો.

અદ્વૈતમના વદનમ્બના આ વર્ષમાનસૂરિના પદ્મર આ જિને શ્રી અને આ જુહિસાગર પ્રકાશ લિહાનો હતા, પરમસવેગી હતા. તેઓ મ ૧૮ મા પાટણમાં આવ્યા ત્યારે તેમને જોવા માટે બહોં સ્થાન નાનું નહીં. આથી રાજા દુર્લભરાજે દૈત્યવાસીઓને સમજાવી, તેમની સન્મતિથી સવેગી સાધુઓ પદ્મ પાટણમાં રહી શકે એવી ઝંજીર બંધ કરી. રાજા આ જિનેશ્વરસૂરિને ભદ્ર માનતો હતો, તેમને રાજસભામાં માનસેર આમત્રણ આપતો હતો અને તેમને ઉપદેશ સાંભળતો હતો. રાજાની આ સન્માનની ભાવનાથી પાટણમાં સુવિકિત સાધુઓનો સિદ્ધાર જુલો થયો અને તેમને માટે

ઉપાસ્યો પવુ બનવા લાગ્યા. તે પછી આં નેમિયદ્રસૂરિ વગેરે પાપુમા પધાર્યા હતા. રાજા દુર્લભરાજ અતે સં ૧ ૮૦ મા બાવાના વેશે તીર્થમા જઈ વસ્ત્રો અને ત્યા પરસોડાની સાધના કરી મૃત્યુ પામ્યો.

મહામુદ જિઝનવીએ સં ૧૦૮૧ મા પાટણ ભાગ્યુ

રાજા દુર્લભરાજને જ્ઞાનદેવ નામે સૌવાપ્પાચ ધર્મશુરુ હતો. ૫૦ સોમશ્વર નામે પુરોહિત હતો અને નેક નામે મહામાત્ર હતો.

૫. શ્રીમદેવ પહેલો (સં ૧ ૭ થી ૧૧૦) —

નાટોલના રાજા મહેદ્ર ઝોહાણે પોતાની માયી બેન મહેદ્રદેવીને સ્વયંવરમા રાજા દુર્લભરાજને પરણાવી હતી અને નાની બેન લક્ષ્મીને તેના નાનાભાઈ નાગરાજ સાથે ૫ છાવી હતી. લક્ષ્મીશણીએ શ્રીમદેવને જ મ આપ્યો. રાજા દુર્લભરાજે પોતાના કામે જ સં ૧૦૭૮ મા શ્રીમદેવને ગુજરાતની બાદીએ બેસાડ્યો.

મહામુદ જિઝનવીએ સં ૧૦૮૦ મા ભારત ઉપર બહાઈ કરી. સં ૧૦૮૧ મા (વા. ૩-૧-૧૦૨૫ ગુપ્તારે) સિન્નમાલ, પાટણ, બદાવતી, જૂનાગઢ રેલવાડા અને સોમનાથ પાટણના સોમશ્વરને તોડીફાડીને દૂડી લીધું પરંતુ તે માથાને તોડી શક્યા નહીં. એ સમયે રાજા શ્રીમદેવ કચકોટના કિસ્તામા અવાઈ બેઠો હતો. મહામુદે ત્યા જઈને તેને ત્યાથીયે નસા જાળને પોતે સિંધમા મળે તો જિઝની આપ્યો મયો. જિઝની જવા બહારથી રસ્તો લેવાથી તેના સૈન્યની ભારે ખુવારી મળી.

ગુજરાત અને માળવાને પરસ્પર વૈમનસ્થ ગાણું હતું માણ રાજા દુર્લભરાજની ધન્યથી તેમાં વધારો થયો હતો. રાજા શ્રીમદેવ તેના બહોલો લેવાને તકની શઠ બેતો હતો. રાજા લોગે ગુજરાત ઉપર બહાઈ કરવા પ્રયાન કર્યું પરંતુ ગુજરાતના અકોર માથે વિઠ્ઠલ (સંધિપાલ) દામોદર (દામર) બહુ જ મુજિથી તેમા ફેટાર કર્યો. લોજરા ૭ તરત તિલમ પર બહાઈ કરવાની બેઠવણ કરી અને આ હવેમિયાન રાજા શ્રીમદેવ માળવા પર બહાઈ ન કરે તે ખાતર એક કાથી કાથિળીની લેન મોકલી શ્રીમદેવને ખુશ કર્યો.

લીમરેવ સુ ૧ ૬૬ માં સિંહને છુતવા ગયો ત્યારે પાછળથી લોચરાજનો સેનાપતિ દિગ્ગજ ભટ્ટારક કુલચંદ્ર સૈન્ય સાથે આવ્યો અને પાંચ ભાગુ સજ્જાહેસના ઘટાવર પાસે ફોડીઓ ફાટી જ્ય પત્ર મેળવ્યું, પરંતુ તેને જલાતમાં સજત હાર મળી ગે/હે તે સુધી માગવા શાસ્થો ગયો.

લોચરાજ સમજી ગયો કે સેનાપતિ કુલચંદ્રે પાંચમાં ફોડી ઓ ફાટી છે તેથી મમજ જવા માગવાનું ઉવશાસ્ત્રું બુદ્ધરાતને મળ્યો પણ હવે શું થાય? જાનિભાવ તેણે કુલચંદ્રને કન્યા તથા બન જાપી મુળી જનામ્યો.

એક વાર લીમરેવ વેશનો પહોટો કરી લોચની સુભામાં પહોંચી ગયો. એના નીકળી ગયા બાદ લોચરાજને જાણ પડી કે બુદ્ધરાતનો રાજા લીમરેવ સુભામાં આવ્યો હતો. એવી રીતે એક વાર બુદ્ધરાતના સૈનિકો તથા લોચરાજનો સામસામે મુકાબલો થયું થયો હતો, પરંતુ લોચરાજ અલિંગુદ બધી ગયો હતો.

એક દિવસે ઠાકલદેશના કલવરી રાજા કણે લોચને મુદ્દ માટે નેતર્યાં. લોચરાજને એક દિવસમાં ૫ હાથનું મંદિર બનાવવું' એના આધારે જ્ય વિજય માનવાની શરત મૂકી હતી એમાં લોચ હાર્યો અને શરત બુદ્ધરાતે મંદિરના ઉત્સવમાં ૫૦ હાથ થયો નહીં. આથી રાજા કણે કન્યાટકના રાજા સોમદેવને સાથે લઈ ધારા પર જઈ આવ્યો. બુદ્ધરાતનો લીમરેવ પણ કણરાજે તમને માગવાનું જાણી રાજ્ય આપીશ એવી કળુશાત સાથે બેલાવવાથી ધારા ઉપર ચડી આવ્યો. રાજા લોચ સુ ૧ ૧૨ માં તે જ સતે આ જાણીને ગરણ પામ્યો.

કણે ધારાનગરને છૂટું જાળનો પણ લઈ લીધો અને લીમરેવનું છૂટો માલ નહિ પરંતુ ખર્ચાભાગરૂપે નીલકંઠ મહારેવ તથા ચિત્રામણિ ગણપતિ વગેરે દેવમઠલ આવ્યું. લીમરેવને માગવા અને બુદ્ધરાતની વચ્ચેનો પ્રદેશ પણ મળ્યો. એ કે તે પછી માગવાના રાજા જર્મસિંહનો સેનાપતિ જર્મદેવ તથા ઉત્તરાધિકારી ઉદ્યાદિત્યે

ગુજરાત સાથે સુદ્ધ કરી તેમના પલ્લે પ્રદેશ પાછો વાળ્યો, પરંતુ
જેઘમ તો ગુજરાતમાં જ રહ્યું આવે પલ્લ પચમહાલ અને
જેઘમડલ ગુજરાતમાં જ છે મહામાત્ય નેહ, મત્રી સેનાપતિ વિમલ,
સંધિપાલ હામોદર વગેરે પલ્લ આ માળવાની લઘાઈમાં સાથે હતા.

દિલ્હીના હિંદુ રાજાએ ૨૦૧૬ માં સિંધ પર હુમલો કર્યો. મુજબતનો રાજા શીમ, મુવડજ કણ માગવાનો સોજ નાઠાકનો અણકિલ ચોહાણ, કણાટકનો ચોહાણી સોજેધર ચેહિનો કલજરી કણ દેવ વજેરેએ ત્યા જઈ તેને સાથ આપ્યો હતો. તેમા શીમદેવે જે બહોદુરી બતાવી તેનું સચિસ્તર વણન દ્વારા અમલદારાન આ મળે છે.

सिंधु वत्ता राजा भीमदेवे महाना राजाने ६।७५० इतो. जिन्ही
पति साहे मैत्री पाओही इती.

આબૂને સબ્બ બપૂઢ તથા કુપ્પુરાજ પરમાર અને નાઠેલને
સબ્બ જલકિલ તથા જલકિલ ચૌહાણે સ્વતંત્ર થવા માટે માથુ કીધુ
કર્તુ હતું તેમા તેઓ નિષ્ફળ જતા ફરીથી તેઓ ગુજરાતના સામંત
બની રહ્યા. ભીમદેવે ચૌહાણ કવ્વ સાથેની મેટ્રીને વધુ ગાઢ બનાવી
હતી. (કામાચકાબ્બ, સ. ૧૬ શ્લો. ૧૭ થી ૨૪)

શ્રીમદેવ જગદ્ગુણેશ્વરીને પરવથો હતો. તેનો ઇતિહાસ એવો મળે છે કે જગદ્ગુણેશ્વરી એ વાસનના કન્યા હતી. તે પાંચમા સૌથી વધારે ઇષ્ટાત્મી હતી અને પવિત્ર જીવન ગાળતી હતી. તેને કુળવાન શ્રીની જેમ એક પુરુષ સાથે રહીને લગ્નજીવન ગાળવાની અનિલાયા હતી. સદ્ય શ્રીમદેવે આ વૃત્તાત બાળીને તેની પવિત્રતાની પરીક્ષા માટે તેને ત્યાં પોતાના નોકરો સાથે પાણિજલ્લુની વિધિરૂપે એક જટુ કીમતી બાકુ મોકલ્યું અને તેણે જટુ ઉત્સાહથી તે જ રીતે શુભ મુદ્દતે મુદ્દ માટે પ્રયાજ કર્યું. સત્ત્વે માગવાના મુદ્દમા બે વર્ષ વીતાવ્યા. અહીં સદી જગદ્ગુણેશ્વરી બે વર્ષ સુધી ચોખાવાર નસો તથા બાકુ વણોનો લાગ કરી, પ્રતિમતાના નિશ્ચય પાળી મુદ્દ રીતનું પાલન કર્યું. શ્રીમત્રીને વર્ષે શત્રુઓને જીતી પાંચમા આબે. તેણે

બકુલાદેવીની પવિત્રતાની ખાતરી કરી અને પોતાના શાસ્ત્રીવાસમાં દાખલ કરી તાજુ ફેમણા કુમારને જ મ આપ્યા, તે પાત્રી મિટી સર્તી ઉદયમલીઅ કળુ દેવને જ મ આપ્યા ફેમણા અને કળુદેવને ૫૦ મ્પર ગાડ પ્રેમ બતા ફેમણાને દેવપ્રમાદ અને દેવપ્રસાદને ત્રિભુ વનપાલ વગેરે ત્રણ પુત્ર બતા ત્રિભુવનપાદને પત્ન ત્રણ પુત્ર અને એક પુત્રી બતા તેઓમાં કુમારપાલ રાજા બન્યાને કહેા^૧

ફેમણાનુ બીજુ નામ હરિપાલ કનુ^૨

૧ મીમંસેસ હ રાત્રી તજા બકુલાદેવીનાય વધ્યાપુત્રા વત્સલકિંદ્ર સ્તાત્ર જ : ત્વયા કુન્દાત્તોઽપિ જ્ઞિષામિતી પ્રાચ્છમર્ષાદી સર્વિર્દેવસ્ય તદ્દુત્તારીક્ષામિતિ મતાર્ણવમુક્તાં મુનિર્ષાં વિશ્વમુખીસ્ત્વ ધ્વજકે રાવત્માન । જીમ્બુસ્વા ત્વમામ મિતિ ચરિરાજાન પ્રચાવન્ધમ્માવદન્ । મુનિર્વિષ્ણવં કાન્ધવજાન્કે રિપ્તિપ્રદાન્ તત્ત્વી : સા મુ બકુલાદેવી ત્વત્પ્રદુષ્યમાપ્ત વધ્યવ પરિહૃતવતમકુચ્છીભીષ્મચ તત્ત્વી : નિર્વિમાળામ્મો મીમસુભીષ્મં રાત્માક માત્તો ચત્રાચ્છવા ત્વમાન્ પ્રહૃતિપ્રાપ્ત્ય સાવન્તપુરે ચ્ચાદ । ભદ્રચ ફેમણા : જિનીશ રાત્રી ઉદયમલી ત્વયા મુન ચર્ષેત : ફેમણા-કર્ણદેવી ભયુત્રી નિર્માતૃદેવી ચરત્રાં પ્રીતિયાત્રી : રાજ ફેમણાસ્ત્ર પુત્રી દેવપ્રમાદકા : ત્વ પ્રજાત્રવ ત્રિભુવનપાદાદ્યામ્પુર ત્રિભુવનપાલસ્યામ્પુર મુન, ત્વમા- ક્ત્રવ : જાત, કુમારપાલકો રાજમ્મલકિંદ્ર ॥

પદ્યના અર્થપ્રાપ્તિના કૈન અવધારમાં સ્ત્રેષ માત્રીન કુમારપાલ પ્રતિષ્ઠા પ્રત્ય ની સ ૧૭૦૧ માં અષ્ટાદેવી તાલપત્રીવ પ્રતિ, પત્ર ૪૧ જુએ, ૧૫૧૧૫ કૈન અવધારમ્પ્રસૂત્રી ૧ ૧૫-૧૭ કો ૧૭૩૦માં પ્રાપ્તિ માં એ સિ ન ૭૧

કૈન અવધાર, કળીકા : ૨૨૮ ૧ ૨૨૩ ૧ જા ભ ચર્ષિતિ જાનપિદાર કૈન

મુનિષ્વર કૈન અવધાર, અવધાર, મ ૧૧ પત્ર ૨.

૨ બીમ્બેવની ક્ષિપ્ત હતી કે ક્ષેપસાબને માત્રીને નેસ્ટાપે, પરંતુ ક્ષેપ- સને પ્રમુખનાર્થ અને તપાનમાં પેઠાનુ ક્ષેપ માત્રા અષ્ટામુ અને તે મુખેપત્રીર્ષાં અધિ સ્થો બીમ્બેવ તથા ક્ષેપરાજે અષ્ટદેવને સુવરાત્રી માત્રીને નેસ્ટાપે અષ્ટદેવે ક્ષેમભાના પુત્ર દેવપ્રમાદને હરિસ્વપી (દેવપી) માથ વણસર્ષાં આપુ “બીમ્બેવ ક્ષેમભાને આપવા યાંતુ”

—મહાવત્સવ દુર્યાન નીચક કૈન ૧, સ ૪ ૧ ૧૨.

શ્રીમદેવનાથ ત્રીજે પુત્ર મૂળરાજ જન્મુ જ પરગણુ હતો તેણે એક સમકર કુકાગમા ખેડૂતો પર શુભશતી કનડગત દૂર કશવી હતી અને રાજને સમજાવી તેમના વેશ પલ્લુ માફ કરાવ્યો હતો આથી તે મીઠી દિલે પાત્ર જન્મ્યો તે ત્રીજે દિવસે મરણ પામ્યો ખેડૂતો બીજે વર્ષે બે સાલનો વેશ લઈ રાજ પાસે આવ્યા રાજ શ્રીમદેવે તેમા બીજી શકમ ઉમેરી તે વડે ત્રિપુરપ્રાસાદનો લલ્લોદાર કરાવ્યો.

મહામુદ જિજ્ઞાસીએ સોમનાથનુ મંદિર તોડ્યું હતું ત્યારે સૌરાષ્ટ્ર શુભશતને આપીન ન હતો શ્રીમદેવે ત્યા પધ્ધરનુ નાનકડું કામ બધાઈ મંદિર બંધાવ્યું હતું સૌ ઈશ્વર શુભશતને મળ્યો ત્યારે તે ત્રીજે દિવસે કુમારપાલે સં ૧૦૦૮ મા સોમનાથનુ વિશાળ મંદિર બંધાવ્યું જેને અઠાણીની જિલ્લાએ તોડ્યું હતું

રાજ શ્રીમદેવે પાળ્યુમા રાજ મૂળરાજના ત્રિપુરપ્રાસાદનો પોતાના પુત્ર મૂળરાજ (બીજા)ના કદમાલુ માટે લલ્લોદાર કર્યો હતો તેમા તેણે મોટી શકમ લખાવી હતી તથા કપ્પમા સદાવતીનગરનો કિલ્લો બંધાવ્યો અને તળાવ બંધાવ્યું રાણી ઉદયમતીએ રાણી બાવ બંધાવી હતી.

મોઢિયામા જાં મહાવીરવામીનું કુલવાળુ વિશાળ મંદિર હતું જે મોઢગમ્હના આચાર્યોના વાળામા હતું (જૂઓ, પ્ર ૩૨ પૃ ૫૨૨) આ નરસામા તેનો લલ્લોદાર થયો હતો જે અસલમા સૂરિ મંદિર હતું તે આજે મોઢવૈરમે વેપ્પુવ બની જતા સૂર્યમંદિર તરીકે ઓળખાય છે

શ્રીમદેવની સલામા આં દ્રોણાચાર્ય આ સુસાચાર્ય આં ગોવિંદ, આ વર્ધમાનવગેરે અવાજનવાર જતા હતા, ઉપદેશ દેતા હતા રાજ શ્રીમદેવ તેઓનો પરમ ભક્ત હતો શ્રીદ્રોણાચાર્ય તથા સુરાચાર્ય રાજ શ્રીમદેવના મામા તથા મામાઈ જાઈ હતા આ સમયે રાજકુળોમા તથા શુભશતના લૈનખમનુ શું સ્થાન હતું તે આ ઉપરથી સહેજે તારવી શકાય એમ છે આ સમયે ધણા ધર્મિયો જે લૈનખમં સ્વીકાર્યો હતા.

* જીમદેવના મંત્રી સિમલસાહે સ ૧૦૮૮ માં આજુકાપર સિમલ વસુનિ નામે જિનમંદિર બનાવ્યું હતું જેની નકશી આજે પણ બારતમાં મૌલી ફેલ્ડ મનાવ છે. સિકમની ખગિચારમી મઠીની જુજ રાતની સર્વોચ્ચ સ્થાપત્યકળાનું એ છવતું-ભગતું પ્રતીક ગણાય છે.
(જૂઓ, પ્રક ૩૫, આજુ)

રાજા જીમદેવને હાથોદર તથા અઠ્યર્ધ મંથિપાલ નેક મહા-મંત્રી, સિમલ હઠનાથક વ્યક્તિ નાજાખાતાનો પ્રધાન અને મુંબનો પુત્ર સોમશર્મા પુરોહિત હતા.^૧

તેને કૃષ્ણમવી તથા જગદાદેવી રાખીઓ હતી અને કૌમસજ કર્ણદેવ તથા મૂળરાજ એ સહપુત્રો હતા. તેના સમયમાં વીસનગર વસ્તુ હતું.

(જૂઓ, હાથાસ્ય મહાકાવ્ય, પ્રભાવકથારિત્ર, પ્રજાસંચિત્તામણિ, વપત્રચપદાવલી, સત્યપુરમદન મહાવીરકવ્યજલ, તામ્રપત્રો, પ્રચલિતોળો, જુજરાતનો મધ્યકાલીન રાજપૂત ઇતિહાસ જૈન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ, સસમાલ, મુંબઈ બેઝન્ટિયર, ઇન્ડો-સીની વળકાવ ઇનસીરી, અમલુચ શવસ.)

૧ કર્ણદેવ (સ ૧૧૨ થી ૧૧૫)

રાજા જીમદેવ, કૌમસજકુમાર તથા મંત્રીઓએ એકમત કરી સ ૧૧૨ માં કર્ણદેવને જુજરાતની ગાદીએ બેસાડ્યો. ત્યાર બાદ કૌમસજ વપસ્યા કરવા મુંબઈનાર વીર્યમા જઈ વસ્યો.

કર્ણસુદરી ના આધારે અનુમાન થાય છે કે રાજા જીમદેવે સ ૧ હઠનાથસિંહ પરકુમલો કર્યો ત્યારે કર્ણદેવ પણ તેમની સાથે હશે. શરૂઆતમાં માળવાના રાજા લોચના ત્રીજા સાઈ કૃષ્ણાદિત્યે સાલરના રાજા વિજયરાજની મદદથી જુજરાતની સરહદ પર હુમલો કર્યો અને પાતાનો કેટલોક પ્રદેશ પાછો મેળવ્યો.

સેવાડીના સિંહાલોજોમાં નાકોહની રાજવલીમાં અણુસિંહ, વિંહ

૧ મધ્ય જીમદેવનો મંત્રી નેક હઠનાથક સિમલ, જર્જખાતાનો પ્રધાન વ્યક્તિ જૈન હતા. (જૂઓ, વાસ્તવિકતા મૈથાસિક બા ૨, બક ૧)

અને અશ્વત્થામા નામો આપ્યા છે. આ જિહ્વા પુત્ર પૃથ્વીપાદ તથા બુદ્ધિદેવ ગુજરાત સામે જાવો જતાઓ હતો, પરંતુ અતે તેઓ કર્ણદેવના સામત બની ગયા હતા.

આપણા ગુજરાતના સામત તરીકે બારપ, બારપનો પુત્ર, ક્ષિતિ રાજ અને ત્રિલોચનપાદ યમા હતા. રાજ્ય કર્ણદેવના સમયે અહીં દુર્લભરાજ ચૌહાણ દ્વાર્યક તરીકે નિભાવેો હતા.

કર્ણદેવે છ લાખ સૌદામી સરદાર આશાવલ્લભી કીર્તને છત્રી આબરમલીના કિનારે કર્ણાવલીનગર વસાવ્યું, કર્ણસાગર (કાકરિયુ) તળાવ બધાંયુ કર્ણેશ્વરનું મંદિર બધાંયુ તેમજ કૌશલ્યદેવીનું મંદિર અને જ્યોતીર્લેખીનું મંદિર જાણી તેની સ્થાપના કરી. મોરેરાની દક્ષિણે કર્ણસાગર ગામ વસાવ્યું. પાંચમા કર્ણેશ્વરના કાંઠે અને કર્ણની બાજુની આજુબાજુ એક વાવ બધાવી.

આશાપદ્મી વગેરે સ્થાનો આ? વિદ્યાનોઆ મોરેરા વિષ્ણુવાદ છે. પરંતુ વિચાર કરવા આશાપદ્મી તે આશાસ્વા કર્ણાવલી તે અમદાવાદ કર્ણમાગર તે કાકરિયુ, નરોડા તે ઉદયપુર મત્રાનો વાસ, કર્ણેશ્વર તે નરોડા. ગામનું નરેશ્વર કે નરેશ્વરનું મંદિર, કૌશલ્ય તે કૌશલ્ય અને જ્યોતીર્લેખી તે બાજુની સહાયે છે. ગુજરાતના મહામાત્ર ઉદયપુરે કર્ણાવલીમાં વિશાળ જિનાલય બધાંયુ હતું, જેની નિશાની નરોડામાં મળે છે. ઉત્તરમાં કહે છે કે સૂના અશ્વત્થામાને આશાવલ્લભે ક્રોધ કરાવેો હતો. મુશ્કતાન અહમદશાહે (સ. ૧૪૬૭ થી ૧૫૦૩) અમદાવાદ વસાવ્યું ત્યારે તેને સમજાવેો હશે; એ બધેબધેથી તક સંગત થના છે.

આ સમયે કર્ણાવલીમાં સોમેશ્વર (મૃત્યુ સ. ૧૧૩૨) અને વિક્રમાદિત્ય છત્રી રાજ્ય હતા. જોવામાં (પરોડા નદીકિનારે બહુરમી) વહી દેવ એટલે મુલકેશી (સ. ૧૦૬૧ થી ૧૧૦૬) તથા જ્યોતેશી પહેલો (સ. ૧૧૬૬ થી ૧૧૭૬) કર્ણાવલીના સામત રાજાઓ હતા. રાજ્ય જ્યોતેશી છત્રી વિક્રમાદિત્યનો મિત્ર અને જમાઈ થતા હતા. તેની પુત્રી અપ્સરમહાદેવી એ તે મીનસરોવીને કર્ણદેવ સાથે લગ્ન કરવાને

નિર્ણય કર્યો એટલે રાજા જયકેશીએ તેને સ્વયંવર તરીકે પાંચ મહાત્મી તે કુરૂપ હતી. તેથી કર્ણદેવે લગ્ન કરવાની ના પાડી પછી તે માતાના હાથબાંધી અને કર્ણાટક સાથે જાહ સંબંધ બેઠામ એ સ્વસ્થથી તેને તે પરપરો પરતુ તે મીનસદેવીને કુરૂપ બાળી બાહ્ય વસ્ત્રો નહેાતો.

એક વાર કર્ણે કોઈ નીચ બલિની સ્ત્રીને એકાતમ્ય મળવાનો સંકેત કર્યો હતો. મહામત્રી સુભલે તે સ્ત્રીના બદલે મીનસદેવીને ગ્રાહી દીધી. મીનસદેવીએ જ્યસિંહકુમારને જન્મ આપ્યો.

કર્ણદેવ બહુ રૂપાળો અને હામી પુરુષ હતો. તે કુવસજ હતો ત્યારે તેણે સંભવતઃ સૌથી રૂપાળા આ દેવસૂરિને રૂપથી નુ બિરુદ આપ્યું અને રાજા યજ્ઞ પછી અલ્પ ત નિરૂપકતાના કારણે શરીરના મેલને પણ દૂર ન કરનારા આ અસદેવસૂરિને મહામાર નુ બિરુદ આપ્યું હતું ગોવિંદાચાર્યે કર્ણદેવના બાલમિત્ર હતા. (જૂઓ, પ્રક ૩૭ ૩૮) તેની સલામત જોનાવાર્યોનું માનવતુ સ્થાન હતું રાજા કર્ણદેવને ત્રૈલોક્યમંત્રીનું બિરુદ હતું.

કર્ણદેવને ધવલ, શ્યામ અને મુંબલ એ ત્રણ મહામાત્રો હતા. બલિસિંહ મથાતાનો પ્રધાન હતો. દુર્લભરાજ હઠનાયક હતો. અમ-સર્મા પુરોહિત હતો. જ્યા અને મીનસદેવી રાણીઓ હતી. જ્ય સિંહ પુત્ર હતો.

જહાસી આવતા સોમનાથના યાત્રિકો પાસેથી જાહોદમાં મુંઠકા વેશ લેવાતો હતો તે મીનસદેવીએ શરૂ કરાવવાની ઇચ્છાથી તે કુજ સતની રાણી બની હતી. જ્યસિંહના રાજ્યમાં તેણે પોતાની તે ઇચ્છા પાર પાડી. તેણે અહીં મત્રી ઉદયનને જાતા તરીકે સ્વીકાર્યો હતો. તણે પિતા જયકેશીનું મરણ થતા પિતાના કમ્પાણ માટે સોમનાથ જઈ ત્યાં ત્રણ વેદના બાણકાર એક ગ્રાહ્યને પાપમટનું દાન આપ્યું હતું રાણી મિનસદેવીએ વીરમત્રામર્મ મિનસ-સરોવર અને ધનુકામાં બીજા સરોવર બનાવ્યું સિંહરાજ બાલક હતો ત્યારે ધણ વર્ષો સુધી મથણ સદેવીએ રાજકારણ સાચવ્યો હતો.

ઠારમીરના કવિ બિન્દુલે અતુર કી 'કર્ણસુહરી નાટિકા મા રાજા
કર્ણદેવ તથા મહામાત્ય શાત્રુની ઘટના સ્પૂ કરી છે નાટિકામાં
લીધું કર્ણદેવનું મજલાવણ કરેલું છે; એ એક સૂચક વસ્તુ છે' નાટિકામાં
મહામાત્ય શાત્રુએ કર્ણ અને બિન્દુલેવીનો મિલાપ કર્ણ
રીતે કરાવ્યો તેનું સરસ રીતે વ્યાખ્યાન કર્યું છે આમાં મહામાત્ય
શાત્રુને યોગ્ય ધરાવણની સાથે સરખાવ્યો છે

૭ સિદ્ધરાજ જયસિંહ (સં ૧૧૫૦ થી ૧૧૬૬)—

રાજકુમાર જયસિંહ બાગક હતો ત્યારે જ રાજા કર્ણદેવે દેવ
પ્રસાદ સ્થળ જની ન જોસે એ કાચે બાગક જયસિંહનો શુભ
સુદર્ભના પાવણની ગાદી પર શાસ્ત્રાભિષેક કર્યો હતો અને પોતે
કર્ણાવલીમાં મોટે ભાગે રહેતો હતો. જયસિંહ મોટો થયો ત્યારે કર્ણ
દેવે સં ૧૧૫ માં પોતે મુદિ ઠ ને યનિવારે અવલુ નક્ષત્રમાં તેનો
ભારે ઠાઠથી શાસ્ત્રાભિષેક કર્યો અને તે પછી કર્ણદેવ મરણ પામ્યો.
સમગ્ર જ્યાં જયસિંહ સિદ્ધરાજ તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યો.

કેતવજના પુત્ર દેવપ્રસાદે પણ કર્ણદેવ અને જયસિંહદેવના
મનના પ્રમાધાન માટે ત્રિભુવનપાલને જયસિંહના હાથમાં યોધી
અભિષેકાદિ લીધી. જયસિંહ અને ત્રિભુવનપાલ વચ્ચે યાદ મૈત્રી હતી.

કર્ણરાજ મરણ પામ્યો ત્યારે સિદ્ધરાજ આઠ વર્ષનો હતો અને
મત્રી શાત્રુની ડેખરેખ નીચે આગળ વધ્યો હતો. સિદ્ધરાજે શુભસત્વને
જુદા સુવસત્વ જનાવવા જણાક પ્રયત્ન કર્યો હતો. તેણે શક્યતામાં
જ મહામાત્ય શાત્રુની સલાહથી વૈષકમાં નિષ્ક્રાવ લીધા વૈષને પોતાને
ધરે બોલાવી ઠર હજારનું બાન લઈ છૂટા કરનાર પોતાના સગા
મામા મહનપાલને મરાવી નાખ્યો અને દુષ્ટરણ કળક' એ રાજ
નીતિનો ઉત્તમ દાખલો બેસાડ્યો. તેણે આઠ વર્ષની ઉંમરમાં પાસ
નગર ભાગવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી, જે મત્રી શાત્રુએ જનાવટી પાસ

૧. કવિ બિન્દુલે બિર્મીઅરિય, કુસુમીનાયિકા, બિન્દુલક રાજ
નામતેજ અને ચોર વચ્ચેના સ્થા છે.

જનાવીને તે પ્રતિજ્ઞા પૂરી કરાવી હતી. તેણે લૂટાણના મરણર જર્જ રકને છતીને પોતાની આજ્ઞા ફેકળ આપ્યો હતો.

ઈતિહાસ કહે છે કે સુલતાનના આવકાએ આગિયાપણુ કરતા હતા, તે આગિયાગીરી વનસજ આવકાએ બંધ કરાવી હતી.

સોરઠના વૃક્ષસમા સજાઓ પશુ એ જ ફાટિના રાજ્યનો હતો તેઓ ફાટીનાર, પ્રભાસપાળુ, જિસ્નાર તથા હારિકાના કૌન, સીવ આગિયાને લૂંટતા હતા અને રજાકતા હતા. સમુદ્રમાં વેપારી વહાણોને પણ લૂંટતા હતા. તેઓ લૂટ ચોરી, આગિયાપણુ અને બલિયાસના માર્ગે ઘડી ગયા હતા. એ કારણે તેઓ યાદવ કોવા છતાં બાણીર કહેવાતા હતા.^૧ તેમની એ પાશુવી લીલાનો અવ લાવવા માટે સિદ્ધ સને પોતાની તસ્વાર ફેરવી સભા સિદ્ધરાજે સ ૧૧૭ માં જૂન-મકના રાજા જે ગારને કચ/થી પકડીને કેદમાં પૂર્વે.

સજમાતા મીનલોચીને સોમનાથની યાત્રાની ઉત્કટ ઇચ્છા હતી. સિદ્ધરાજે તેને સાથે લઈને સોમનાથની પહોંચી યાત્રા કરી. ભાથોડાને ૭૨ લાખની આવકાઓ યાત્રાને કરવેશ તેણે સદ તર બંધ કરાવ્યો અને સ ૧૧૭ થી સિદ્ધ સવત ચલાવ્યો. રા જે ગાર અને સજા કેવડી સ ૧૧૭૬ માં મરણ પામ્યા. તે પછી સોરઠમાં મત્રી સુલજનની કલ્પાચક વસીકે નિમલુક કરવામાં આવી. આ સુદમાં ત્રિભુવનપાલ અને મત્રી ઉદયન સાથે હતા.

માળવા અને સુલતાનના વચલા પ્રદેશો માટે અવાસનવાર યજ્ઞો ભૂસો થતો હતો. સિદ્ધરાજ સ ૧૧૮૫ માં સોમનાથની યાત્રાએ ગયો ત્યારે માળવાના રાજા નરવર્માના સુવસજ અગ્રોવર્માએ સુલ

૧. ચૂડાચમા રાજ (૧) હર્ષિ, (૨) પાલીવરાહ, (૪) મદરિયુ, (૧) જે ગારનાં કપનાર્થ ઇતિહાસને પાને લખેલાં થયે છે. સ ૧૧૬ થી ૧૧૭ ની વચ્ચે પાટણના એક કવચપતિ સાથે જતી ગયેલો. ઉભો વખે જ પ્રથમ હતો. સોરઠનો રાજા મદરિયુ સ્થાન થઈ થઈ પ્રભાસના સોમનાથની યાત્રાએ આગરને લૂંટા લાગ્યો.

(—મહી-૬૧ નો સુલતાનો અક્ષિપ્ત ઇતિહાસ, ૧ ૧૧)

શવ પર હુમલો કર્યો હતો. મહામાતૃ શાંતીએ તે સમયે જોવી મુશ્કેલી સમજાવી તેને ખાજો વાળ્યો હતો. આ હરિભક્તિ માતા મીનલલેવી મરણ પામી હતી.

સિદ્ધરાજે સ. ૧૧૬૦ માં મત્રી મુલ્લજને સંધિપાલ બનાવી ખાસ મોકલ્યો. મત્રી આલિંગને પાટણની રક્ષાનો ભાર સોંપ્યો અને પોતે મહામાતૃ શાંતી નાચલને સામવ આસરાજ ચૌહાણ, કિશોરને સામવ ઉદયસજ વગેરેને સાથે લઈ માળવા તરફ શ્વાના થયે. ગોધરાના બીલોએ તેની સાથે લડવાને મારણો ગોઠવ્યો હતો. મત્રી શાંતી મહેતાએ આસપાસના ગામોનું સૈન્ય એકઠું કરી બીલોને નસાવ્યા.

સબ્બ સિદ્ધરાજે સીમા નદીના કિનારે પહાલ નાખ્યો. માળવાને છત્તવો મુશ્કેલ હતો. એક દિવસે મત્રી મુલ્લજના સંકેત પ્રમાણે ચણપૂંડ હાથી દ્વારા હથિયુ હસ્તાએ તોડી ખાસમાં પ્રવેશ કર્યો. તે હરિભક્તિ રાજા મર્યાદર્માં મરી ગયો (સ. ૧૧૬૦) મર્યાદર્માંના સર્વપરિવારને ખકડી કેદ કર્યો. એવાક માળવાના શાસનમાં હતો જોડેલો તે સિદ્ધરાજના શાસનમાં આવી ગયો. મહોબકનો^૧ સબ્બ મહનવર્માં જન્મવ સમુદ્ધ અને વિલાસી હતો. સિદ્ધરાજ મુદ્ધમાં રખડ્યો હતો, તેથી સિદ્ધરાજને તે કળાડી કહેતો હતો. સિદ્ધરાજે મહોબક પર ચડાઈ કરી, ત્યાંથી ૬૬ કરોડ સોનેવા ૬૬માં લીધા અને મહનવર્માં સાથે મૈત્રી-સબંધ બાંધ્યો.

સિદ્ધરાજે સ. ૧૧૬૩ માં હાથીના હોરે બેસી ખામપૂમથી પાનજી માં પ્રવેશ કર્યો. તેની ઇચ્છા હતી કે, રાજા મર્યાદર્માંને ખુશ્તી તરવાર આપી છડીદાર તરીકે હાથીની અઘાડીમાં પોતાની પાછળ બેસાડવે, પરંતુ સંધિપાલ મુલ્લજના કહેવાથી રાજા ચાપડેલી બનાવી કટાર આપી તેને એ રીતે બેસાડ્યો.

આ સમયે આ. ૧૧૬૩, આ હેમચંદ્રસૂરિ વગેરેને સબ્બને

સિનિધ આશીર્વાદ આપ્યા^૧ તેણે બે જ બરસામા આઠ હેમચદ્રમૂર્તિને વિનંતિ કરી સિદ્ધહેમ બ્યાકરણ ની સ્થળા કરાવી.

એક વાર મ્હેષ્ઠના પ્રધાનો પા જુમા આબ્યા સિદ્ધસથે તેઓને ખુશ કરી પાછા મોકલ્યા હતા એક વાર મ્હેષ્ઠે પાટણ પર જાડી આબ્યા માંજુ ઝાંઝાને તેમને પાછા હાલ્યા કર્ણાટકનો રાજા પર મહિનિ સામત જગદેવ પાટણનો ઓટો કોટવાલ હતો પાટણની રક્ષામા ત જામે હતા (ક્રિતિકૌમુદી, સ્ક્ર ૨ મ્હે ૬૬)

સિદ્ધરાજે મહોળા નરેશ મહનવર્મા, ઠાકુરરાજ, સાલરપતિ અર્જુનરાજ કોટલાપુરનો રાજા પરમહી ઠાણીનો મુલરાજ વચ્ચે જ બધા સાથે મૈત્રી જામી પામી હતી તેણે સાલરના રાજા અર્જુનરાજને મિત્ર બનાવી પોતાની પુત્રી કચનરેવાને પરણાવી હતી તેનો પુત્ર મોમ્દેશ્વર પાટણમાં ઊછરીને ઓગે થયો હતો.

સિદ્ધરાજે મહિરો, તગાવ, જાલ, કિસ્લા, હાનસાગ્રા વગેરે ધમન અનેક હોડોપયોગી ઠાણો કયા તેનાં પ્રસિદ્ધ કામો માટે કહેવાય છે—

મહામ્યા મહામાગા મહાસ્થાને મહાસર ।

યત્ કૃત સિદ્ધરાજન તત્ કૃત કેન ન કષિત્ ॥^૨

(જૂઓ, પ્રજાપરિતામણિ)

સિદ્ધરાજે સરસ્વતી નદીને કિનારે ષ. ૧૧૫૨ માં સિદ્ધપુર વસાવ્યું અને ત્યાં દુરમાગ જામયો શરૂ કયો. ષ. ૧૧૮૪ માં તેની પ્રતિષ્ઠા કરી સિંહર પર બેસાડાવી^૩

૧. આ હેમચદ્રમૂર્તિને આર્ચતો આરત્ કહ્યું ૩—

મૂર્તિ પામયમિ ! રત્નોન્નરસૌરાયિવ રત્નાસરત.

મુચાત્પતિભાવ્યુત્પન્નુકૃત ! ત્વ પૂર્વકૃમ્મો જગ ।

જ્ઞા જગત્તોર્દેવમિ તર્તર્દેવિતારણા । તોરણ

આવત તર્તર્દેવિતિવ વચ્ચી વચ્ચે મિદ્ધાવિરા ॥

૨. રૂપાન્ત્રુ વર્ણન—

“ જર ત્યાંથી મિદ્ધાવ, વચાવડ ચર નિતર,

જલપુત્રી આર, મહિમણીક જગર,

સં ૧૧૬૮ સુધીમા કુદમાળ સપૂર્ણ તૈયાર થયો.

જ્યોત્સ્નાનમા જોવી રાખ્યા હતા કે, મહાકાલના મંદિરની ખૂબ દરેકે ત્યારે બીજા મંદિરોની ધજા ફરકાવી ન શકાય, તેમ રાજા સિદ્ધરાજે પણ કુદમાળને મહાકાલની હોડમા મૂકવાની ઇચ્છાથી કુદમાળની ધજા લઈ ત્યારે દરેક જોન-જોન મંદિરોની ધજા ઉતારાવી હતી.

સિદ્ધરાજ શૈવધર્મી હતો છતાં તેના દિલમાં જૈનધર્મ પ્રત્યે ધણું પ્રેમ હતો. અર્ધસા, ત્યાગ તપ, પશોપકાર અને સસ્ત્રવૃત્તિની મૂર્તિ સમા જૈનાધ્યાયેનો સાત્ત્વિક પ્રભાવ તથા જૈનોની રાજવંશદારીની સ્તબ્ધ અસર હતી, એ-લે જોનવું શામન નથી થયું નહીં. જોકે તરફ ટ્રીપુરમા પ્રજ્ઞાશી તથા જા સ્તબ્ધદેવના મંદિરોની ખૂબ ઉતારી જ ન હતી. બીજી તરફ પોતે સિદ્ધરાજે પણ જ્ઞાનક્રમચક્ર તથા જ્ઞાન વીરસૂરિના ઉપદેશથી ઘણા હેરાસરો પર ખૂબ ફરકાવી કરાવ્યાં હતાં. એ-લે દરેક જૈનમંદિરો પર સમય જતાં ખીરે ખીરે ખૂબ ફરકવા લાગી.

(જૂઓ, ન્યાયકદલીપવિજ્ઞાપ્રશસ્તિ, સં ૧૩૮૫)

સિદ્ધરાજે જેમ સસ્ત્રવૃત્તિના કિનારે કુદમાળાકથા બંધાવ્યો તેમ, જા મહાવીરનું હેરાસર પણ બંધાવ્યું (જૂઓ, દ્રુપદાધ્યક્ષાલ્ય, મુર્તિ : ૧૫, શ્લોક ૧૬) સિદ્ધપુરમા ધોળીયા હેરીઓવાળો સિદ્ધવિકાર તથા

લીલ શક્ય ૫૫૬૬, ૬૬૬ ૬૬ શક્ય પુત્રાવ,
જ્યોત્સ્ના કોટિ તથા દુર્ગ, લગ્ન લીલુર્ગ વદાવ,
કવિ તથા સર્વિ કવિ જ્યોત્સ્ના સુ નર રોમવિત સર્વર્થ
સુપ્રસિદ્ધ જ્યોત્સ્ના કવિ, લગ્ન તથા આદર્શ ચક્રર્થ "

સિદ્ધરાજે જ્ઞા કવિ જ્યોત્સ્નાવતારને જા જ્યોત્સ્ના જોઈ જોનીયાં જાપો.
(જૂઓ, ઉપદેશ, મં ૧૧૬૨)

કનુપ માત્ર યોગસરેલી જાગ મિત્રરાજ ચર્ચાદેવ વર્ષ ૪૯ રામવત્.
કનુપ હરમહિમ્નરોપમિન્દ્રીત વરાવર્ષ વર્ષ ૧ માત્ર ૫, રિત ૧ જાવત્.
સં ૧૧૯ જ્યોત્સ્ના મિત્રરાજ વર્ષ ૨૫, માત્ર ૪ રિત ૧ જાવત્. કનુ
ન જ્યોત્સ્ના. (જૂઓ, પર્વતીસુત્રવિજ્ઞાપ્રશસ્તિ ૫ વિનયજ્યોત્સ્ના ૧૧
જ્યોત્સ્ના રોમવતાર વર્ષ ૨૧૫૨)

પાટણમાં સ્થાપિતકાર જ થાઓ. (જૂઓ, કુમારપાલપદ્મિનોહો) મહામાત્રા
આલિંગે સિદ્ધપુરમાં અત્યુચ્ચ પતિહાર જ થાઓ. (જૂઓ, ઉપદેશસાર).
સિદ્ધપુરમાં સ. ૧૧૫૨ થી લ. સુવિધિનાથનું દેશસર જ થાઓનો જણ
ઉત્તરે જ મળે છે ?

સિદ્ધરાજે દુર્લભ સરોવરમાં મોળે દેશસર કર્યો. તેણે ત્યાં સહજ
દિગ્ગજ તથા જ બાંધ્યા. તેની પાછળ ઉપર ૧૮ સિંહાસનો, ૧૮
દેવોમંદિરો, દશાવતાર, વિષ્ણુનું મંદિર તથા દ્વિતિત્વલો બાંધ્યા.
સિદ્ધરાજ માળવાની લડાઈમાં હતો ત્યાં જ તેને આ તથાવર્તમાં પાછી
ભરાવાના સુખાચાર મળ્યા.

કવિ વક્રવર્તી શ્રીપાલે કુદ્રમાળ, વડનગરનો કિસ્સો અને દુર્લભ
સરોવર બોટલે સહજાદિગ્ગજ તથાવની પ્રશસ્તિ રચી છે. સહજ-
દિગ્ગજની પ્રશસ્તિને આ સમજદ્ર વગેરે લિહાનોએ મુબારી હતી.

સિદ્ધરાજે સોમનાથની બેઠવાત્રા સ. ૧૧૭૦ અને બીજી સ.
૧૧૮૫ માં કરી હતી. પહેલી યાત્રામાં ભાલોદના આરાનો યાત્રાકર જાંબ
કરાઓ અને બીજી યાત્રા પુત્રકામનાથી પગપાળા કરી. તેમાં ત્રિસ્ત્રા
પર પૃથ્વીજયગ્રાસાદ વગેરેના લાલો લીધા.

મત્રાં સહજને ત્રિસ્ત્રા પર લ. નેમિનાથનો, સહજને પૃથ્વીનો
જય કરાવનારો પૃથ્વીજયગ્રાસાદ જ થાઓ હતો. સિદ્ધરાજે તેની
રક્ત મળનામાંથી આપવાનું કળુસ કળુ તેમાં લ. નેમિનાથની
પૂજા માટે ૧૨ ગામ આપ્યા તથા તીથની પતિત્રવા જળવાઈ રહે
જોઈ માટે નીચે ગુજળ નિયમે બાધી આપ્યા. બધી કોઈએ
(૧) આસન વગેરે ઉપર બેસવું નહીં, (૨) શબ્દ પર નિદ્રા લેવી
નહીં, (૩) રસોઈ કરવી નહીં, (૪) લોજન કરવું નહીં, (૫) રહી

૧ સિદ્ધનિહાનું બીજું નામ રાજવિહાર હતું. જો પચ્ચ રેત્તપો તેને બોર્
પરવિહાર (સજ્જપુરથી) નાઓ. હતો (જૂઓ, જૈનસત્તપચ્ચ, કર્મક: ૧ ૪
૧ ૩૮ લ. ૧૧૪૧ થી બધી ૧૫ દેસસરો હતાં (જૂઓ, જૈનતીર્થસર
સંપદ, લ. ૧) સિદ્ધપુર આ ભાનુવડની જગત્ત્વિ હતી. બધી ઉચ્ચ વસ્ત્ર-
વિભવજ્ઞો વિનાજીના કિસ્સે 'વાનવાર રમ્યો' બધો બધો ને દેસસર છે

વધોત્તુ નહીં, (૬) ઓચમ કરવો નહીં અને (૬) મુવાવડ કરવી નહીં વગેરે. આ નિયમો આજ સુધી પગાલ છે પત્રી રાજાએ જાણાણીટક સોમનાથ તીર્થ ફેડીનાસ્તી અજિઠાદેવી તથા શત્રુ જય તીર્થની યાત્રા કરી. તેણે જાં જાવજાદેવની પૂજા કરી, તેની પૂજા માટે પણ ૧૨ ગામ જમીન કર્યાં આ યાત્રામાં ૬૦ મૃગ આં હેમ અદ્વૈતુરિ તથા મહાભાત્ય આશુક પોરવાલ અને મત્રી જાહડ વગેરે સાથે હતા.^૧

શ્રીમદ્દે સિદ્ધસાજને કહ્યું કે તારા જાજ્યમાં પુત્ર નથી, તારા પત્રી કુમારપાલ ગાદીએ આવશે. (કાચામજાબ, મર્ગ ૧૫, મ્લો. ૫૫, ચિત્તોડ કિશ્તના મંદિરનો લેખ)

શબ્દ સિદ્ધસાજે મહામત્રસિદ્ધ આં વીસ્તુરિને આજ્ઞા કરી પાટણમાં રાજ્યા આજ્યમનના ચાલીજામિદને છતવા બદલ જયપત્ર આપ્યું એક જાલિકા મારફત કિંગજર કમલસિરિને છતવાથી ખૂબ સન્માન્યા સંતેજના જૈન દેશમુખના બજાનકમા બ્વલ ચદાવી ચૈત્રવતુ ઝોરવ વધાર્યું આ દેશમુખને સુરિપદ અપાવ્યું આં હેમચદ્ર સુરિને વિનંતિ કરીને તેમની ખાસે મર્વાજમુદર નાની માટી ટીકાઓ

૧ સભ સિદ્ધાજે જિના વાજ્યાં તથા સ ૧૧૦૬ થી જનુબવતીરમાં ખૂબ માટે જાર ચાલે આખાં તેના અનેક ઉદ્ધૃતો મળે છે—

મીરિદરાજ સમજત રાજવિહારવાચીકમનોપરે મ :

મર્માલ જનુબવાલ જાદાર લ દ્વારસાસામ્વહના મજ્જપ ૬૧૪૨૧

(ધર્મદેવની મત્રી વસ્તુપાલ અને હિન્દુ, જૂઓ,

જાવજાદેવિનો વર્તેવિવાલ મે ૧૨૬૮)

(જૂઓ, રાજવચી૧ આ જાજ્યદનો વર્તેવિવાલ, આ મર્માલદુ મર્માલઅરિત મેરુમનો. મર્માલ-ચિવામ્મિ, મર્માલ : ૩૫, આ જા જા સિદ્ધુ કુમારવાલસિત વર્ગ : ૩ મ્લો ૩૧ થી ૩૨૫, ૩૨, ૩૩ ૫ જિનમનવજિનો કુમારવાલમર્માલ આ મુનિમુદરસરિનો ઉપદેશના ૩૨ ૫ દેવિમર્માલસિતુ હિસોમાજ્યવદાબ ૧૦ ૧૬૫ મીવુન મેવિરવર્મા દાવીઆર્મ દેશમ્મિનો સુજરાનો આપીન ઈતિહાસ, ૧ ૧૦૫, વગેરે આ ઉપરમર્માલસિત મર્માલમુલ મર્માલબ ૩૧ : ૭ મ્લો ૭૪ થી ૭૭)

જને અનુયાયનોથી સપૂજા સિદ્ધહેમચક્રસંજ્ઞાનુયાયન તૈવાર
કરાવ્યું એ બ્યાકરણને કાપીના કોણ ઉપર મૂકી સન્માન કરીને
સદારમા સ્થાપન કર્યું ૩ હાલિયા થાણી મોટા સજ્જીવ જ્ઞાન
સદાર વસાવ્યો બ્યાકરણના જાલેક વિદ્વાન કાકલ કાવસ્થની જામ્બજ
તામા તેનું પાકન પાકન રાત્ર કરાવ્યું અને એ દ્વાસ શુભરાતનું
જીત્વ સ્થાપ્યું તેમજ બૌદ્ધકથવસ, સવ્વ સિદ્ધસાજ તથા જા
હેમચક્રસૂરિના નામ અમર બનાવ્યા. મહાધારી જા હેમચક્રસૂરિના
ઉપદેશથી શુભરાતમા પવૃસણપવ અગિયારમ તથા મોટા દિવસોની
અમારિ પ્રવર્તાથી અને તેમના ઉપદેશથી ખુશ થઈને તેઓને ૬૨ સાલ
૮ દિવસોનું અમારિયાસન લખી આપ્યું ૧ જિનમંદિરમા સેનાના
કગરો થકાવ્યા જિનમંદિરના લાગાવાણુ કરાવ્યા ખપુકા અને સાથાર
વચેરેમા વરસાદાની છૂટ આપો રાજઅચ્છના જા ખર્મયાપ તથા
જા યમુદ્રધોષનું કારે સન્માન કર્યું પૂતમિસામચ્છના જાથાર્થ
ખર્મયાપનો સત્કાર કર્યો જા વાદિ દેવસૂરિને, ત્રિજ બસથાથ કુમુદચક્રને
છૂટના બદલ જલપત્ર આપ્યું અને તેમના અસ્થેમા સેનામંદોરોની
મેલી ધરી, જેને આથાર્થત્રીએ લીધી નહીં તેથી તે રકમથી ખાટલુમા
રાજવિદ્વાર નામે જૈનમંદિર બનાવ્યું તેમાં ૫૦ ૧૧૮૩ ના
વેશાળ સુદિ ૧૨ ના દિવસે ચાર મચ્છના ચાર જાથાર્થોએ સાથે
મળીને જા યપસદેવનો પ્રતિષ્ઠા કરાવો. નાવેદ્રમચ્છના ૧૦૩ જા
જ્ઞાનદને સિદ્ધસ્તિશુ અને જા અમરચક્રને બ્યાક્રશિશુ તથા
જા સમચક્રને કલિકટ્ટારમચ્છ ના બિપુદો અર્પણ કર્યા

(જૂઓ, પ્રક ૩૫, પૃ ૧ પ્રક ૪૧)

૧ કારાવિમો અમારિ પગીણવાણ ૩ (જૂઓ પિદર્થનો રિપદ્ધ)
સ્વારણીમુક્ષવિવેચમાઠીયકારવણ વાલ્લવરાવર્ણ્ય ૧

(જૂઓ, ધર્મોપદેશન.અનિવરણ)

ઋતિર્વં લીરણા જલોત્તર્લં જલોત્તર્ણ્ય ૧

વસોપરેણા મિદેજ વાવરવેપમીભિગ્ણ ૩૧ ૩

(--૧૫૩૭થી૧૫૩૮અવસરિત, આજુન ૬૫અન-૬૫)

સિદ્ધરાજે શિદ્ધાર વચાવી સ. ૧૧૮૫મા પ્રાહલ્યોને દાનમા આપ્યું
આશાપત્ની વજેરે ગામગરાસો તથા ધન પ્રાહલ્યોને દાનમા આપ્યા.

સિદ્ધરાજ ન્યાયપ્રિય રાજા હતો. તેનો એક પ્રસંગ નુરૂદીન મહ-
મુદ શાહી આ પ્રમાણે આપે છે—

મુશરાવના ખલાત શહેરમા અગ્નિપૂજકો અને સુત્રી મુસલમાનો
રહેતા હતા. અગ્નિપૂજકોએ મુસલમાનની મસ્જિદને કાફિરો પાસે
બળાવી નાખી અને એ દામા ૮૦ મુસલમાનો મરાયા. અલીખતીબ
(મુતબા પદનારો) જયી ગયો હતો. તેણે અલુદ્દિલવાડ જઈને
પોકાર કર્યો, પણ કોઈએ તે તરફ ધ્યાન આપ્યું નહીં. તેણે જ મલમા
શિકારના સમયે રાત્રને મળી બનેલી ફીકત રજૂ કરી. જ્યારે
આ વાતની પૂરી તપાસ કરવા માટે પોતાના પ્રધાનને જણાવ્યું કે

હું તરુ દિવસ જનાનખાનામાં જોવાનો છું. માટે તમે રાજકાર્યની
સલાહ રાખજો. આમ કહીને નાહણી દ્વારા બાક પહેરમા ખલાત
જઈ પહોંચ્યો. ત્યાં છૂપી રીતે તપાસ કરી તો જાણી વાત સાચી
હોવાની ખાતરા થઈ તે ત્યાંથી ત્રીજે દિવસે પાળ્યું આવ્યો. તેણે
ચોથે દિવસે ખતીબને આજ્ઞા આપી કે ફરિયાદીઓને ખરણ કર
વાના સમયે તું ખરણ કરી શકે છે. ખતીબે પોતાનું પૂરું ધ્યાન
આપ્યું ત્યારે ત્યાં કાફિરોને એક યોગ્ય તેને હાવવા તથા તેની
વાતને જૂઠી હાવવા ચાહતું હતું પણ રાત્ર જ્યારે કહ્યું કે

આ ધાર્મિક મામલો છે તેથી આ બંને કોઈના ઉપર વિશ્વાસ ન
મૂકવા મેં જાતે ખલાત જઈને તપાસ કરી છે અને ખાતરી થઈ
છે કે મુસલમાનો ઉપર ખરેખર બુદ્ધિમંતુ અભરવામા આવ્યો. આ
રાત્રમાં ત્રી કોઈ એકસરખી રીતે સુખ-શાંતિને લોગવે એવી પ્રજા
પાસનની સુખવચ્ચા રાખવી એ મારું હર્તવ્ય છે. આ પ્રમાણે કહી
રાત્રએ પ્રાહલ્યો અને અગ્નિપૂજકોના હરેક મુમુદાચના બિ-બે મોવડી
નેતાઓને યોગ્ય હાવવાનો હુકમ કર્યો. ^૧ (જૂઓ, વિ. ૨. ૧૨૬૭ ની

૧ કનેવાલા મલોકલાન સુન્નીએ પાલ્કની પ્રજાનું અભરવાનો નામ
અને સુખપિરાજ એ તરુ નેવેથી બની છે. જેમાં સિદ્ધરાજની અસ્તિત્વના

જ્યેષ્ઠ દિકાચત ઇસીચત ૪૦૮૮, પૃ ૧૬૩, ૧૬૪, 'સુજગતનો
મધ્યકાલીન શાસ્ત્રીય ઇતિહાસ પૃ ૨૭)

મુસલમાનોએ માની લીધું કે મિહરા ? મુસલમાન ખર્મ સ્વીકાર્યો.

(જૂઓ, મિરાતે અક્કમદી નૂજ મ સજ ઈ પૃ ૨૭૪)

જ્યારે કે તે પૈકીની બે નોવધો તે કુખાના શ્રી મહાલિસ અને દેનેરી
કવચ આપે ની સેવી, વાકવચકા તથા સુન્દેશી તેવા કરી છે. કાર્
રાઈ સ્થાને પડેને ફેફાર વધુ કર્યા છે. તેમણે આ નોવેશોમાં રાજમાત્ર
મૈનકને અભિવાદિયી અર્પિયા કર્યુંને તેમ જ્યારે બેનરો મુજ અને
શિદ અને અગુત્ર ચિત્તો છે અજાનના ખનીની કાચી ધડાને એવની
ને સુજગતનો નામ પ્રક ૧૩મી મને તેવી ધડના એકવી છે. તેમાં
વડકણના સુમને સુધાવી ધરિદાવવલિ મદાવાત્ર ઉદાત્તને દેવધાન
આજેઓ છે અને રાજ સિદ્ધાજની ન્યાયમિતરને સુધાવી કલિન મલનીના
રત્ને એ ન્યાયનો વક આપ્યો છે. એકદરે મુનસીએ ઇન્દિ કને અવક
દોડ કર્યો છે આમા કેવ રત્ને ? તેમની કાવવનને, વડીલાની ચિત્રે,
અસરિધ્વનને, કાવવનને કે કામી લીધાને ?

એક કાવત મહાનો મુસલમાન લેખક સિદ્ધાજની પ્રકથા આપે અને
એક મુજ તરી લેખક પોતાની અતુલચિત્ર દત્તિવાદને લેવકા નીચે એ તે
કો લખેલ ક કાવતારી બીના છે.

(જૂઓ ૮ સિદ્ધાજ બોજાનામ દિવેદિયની સુજગતનો નામ ની
પ્રત્યાવના રત્નક શુભનું સુજગતી સાક્ષિત્વ, તેનું વનન અને
ચિત્રન પૃ ૧૮૧ વિશ્વનાથ જાનું વિવેચનપુસ્ત્ર અવલિધુનો
ઉદાત્ત લેખ એનસયોગાલ, કથાક : ૧૮૫ ૧૮૭ ૨૫૩.)

દિવે લેખકો કે મ મુનસીના સ્વચ્છકો પરિવર નમે મુજન
આપે છે—

વશ સાક્ષિત્રિક હરવપ્રમાણ અધિ માવળાની સાકાર મુર્તિ ? વશ રાજ
વીરિક હરવપ્રમાણ અધિ વપતી સાકાર મુર્તિ ? x x x સાક્ષિત્રિક મુઠી
મતલોકના સમારૂ વા કીર રાજવપાલ મુઠી રાજવીતિ કોવકા કુમ્મ-વાતલુ-
રાજ-કવશ કાતુલોની લેધિવાયે અવશ રાવકા ઘડી વશ કેરી ? x x x
આવકા રાજવીતિ હરવપ્રમાણ પરિવરની હૈ.

લેખો વનવપ્રમાણ તા ૧૧-૪-૧૯૫૬ વિદુસાન (વિદી)

સિદ્ધરાજ જર્જસિંહને.. .. શાળી હતી. કચનદેવી નામે પુત્રી હતી. શાત, આશુક (આશુ), આસિંગ આનંદ, મુંબલ, દાદાક નાગર, ઉદાયન વગેરે મહામાત્યો હતા. લાનનો મત્રી ચરુ, સંજયન, ગાગિલ નાગર, બાહુક, સોમ, મહારેવ નાગર અનિકાપ્રસાદ, પૃથ્વીપાલ વગેરે મત્રીઓ હતા. મત્રી ઉદાયન, મત્રી સંજયન હઠનામકો હતા. આમિત્ર તથા કુમાર પુરોક્તિત હતા. જબાનાનો પ્રધાન ચરોધવલ શ્રીમાલી હતો.

કવિ ચક્રવર્તી શ્રીપાલ, કવિ વાઝાદ શોભ વિજયસિંહ નાગર, કાકલ કાસ્તુર, મહર્ષિ, ઉત્સાહ, સાગર, રામ, ભાનુ અને કેશવ ત્રણ વગેરે વગેરે વિકાનો હતા.

સિદ્ધરાજ શુભશતનો ચક્રવર્તી હતો. તેને બર્જરકમિપ્તુ અવતી નામ અને સિદ્ધચક્રવર્તીનું બિરુદ હતું. તેની મુલામા વિકાનો, તપ મ્વીઓ, કોમિપ્તો, સામતો, ઉદ્ધલ મોદાઓ, વાલીઓ, મત્રસિદ્ધી વગેરે ભત્રવા હતા, એવે તે સિદ્ધરાજ વરીકે બોલખાતો હતો.

સિદ્ધરાજમા મણા ગુણો હતા. માત્ર અમુલવા અને જીલ પાવા એ બે અવગુણો હતા. આ વસ્તુ મહનવર્મા પરમર્ષી તથા મ્લેષ્ઠેના મુદ્દપ્રમ્ત જોષી તમજ શણકેવડી અને જગમા બો લુની બનાઓથી સ્પષ્ટ સમજી શકાય છે.

સિદ્ધરાજ જર્જસિંહના છવન સામે કપટકળા, મત્ર-તત્ર તેમજ મૂતના પ્રસંગે પણ સંકળાયેલા છે.

મુઠી મુઠી હી રહે । મુઠીગીરી એક રુપા પેલા હી મિ, સચક કરન-
વાઝોકે હીનેમે દિલ નહીં રહણ । X X X અતરપરેસકે રાગગાલ શ્રી જ્ઞેવા-
ચક માનેકજાક મુઠી વચપિ હન મુન્દીગોમે નહીં હી । X X X જે સનકે
જાપ્તે હી રાગોમે જાગે કમુલ પછી હી, જમી રસ રાક વર જમી રસ રાક
વર એકે રસમીને હરવગાકે અપિ । કોઈ વહ બાહા વગે વર સજા હી
મિ, વહ મી કોઈ વાગાનહરવગા વિખાયેવા । X X X મુન્દી બાહિર મુન્દી
હી રહે । રસકી વાગીમે મિલ સરસ શાહિલપી સગી હી, વહ રસકે હરવકી
પુષાર નહીં । (—દા ૧-૮-૧૯૫૬ જામારત રાઈમ્સ, વ ૧ પં ૨૧૧)

સિદ્ધરાજ સ. ૧૧૬૬ ના કાર્તિક સુદિ ૩ ને દિવસે મરણ પામ્યો. તેણે ગુજરાતને બૃહદ્ ગુજરાત બનાવ્યું અને ગુજરાતને એક સામ્રાજ્ય બનાવ્યું.

સિદ્ધરાજે સ. ૧૧૮૫ માં પદ્મપાળા પ્રભામુખાબુની ધારા કર્યા બાદ સાક્ષાત્ મહાદેવવચન, અસંહેમચક્રસૂત્રીની અભિષેકાણી તથા અષ્ટોત્તરીઓના અષ્ટોતિવજ્ઞાન વગેરેથી અવ્યુકે અને સત્યાન કરી નહીં અને કુમારપાલ ગુજરાતનો સબ્બ કરી આથી તેણે વિધાતા સામે શેતરજ એકબી. કુમારપાલ બહે સબ્બ ધામ પણ તે મરીને મારા પુત્ર થયા પછી જ સબ્બ ધામ આમ બને તો જ વિધાતાને દેવ સજ્જ ધામ અને મારી મન કામના પણ મજ્જ ધામ તેણે આ ક્રિયાએ કુમારપાલને મારી નાખવા કાવતરા એકબા, પણ વિધાતાએ તેને મચક આપી નહીં. છેવટે તેણે મસ્તા મસ્તા પણ શેતરજનો ઉત્તરો પાસે ફેંક્યો. મારા મરણ પછી હાથીસેનાના નામક મજ્જવાના રાજપૂત ચાહકને ગુજરાતનો સબ્બ બનાવવો. તેણે પોતાની આ જાળનાને સજ્જ બનાવવા માટે પદ્મસાધ્વી, પ્રધાને, સામંતો અને સેનાધિપતિઓ વગેરે પાસેથી પાકાં વચનો લીધા, પરંતુ વિધાતાએ તેની એ ઇચ્છા બર આપવા ન દીધી.

૮ ગુજરાતના કુમારપાલ (સ. ૧૧૬૬ થી ૧૨૨૬)

ગુજરાતનો સબ્બ જીમદેવ પહેલો (સ. ૧૭૮ થી ૧૧૨) સજ્જ રાણી ઉદયમતીથી કુળનો જન્મ થયો, તેના પછી તે (સ. ૧૧૨ થી ૧૧૫) ગુજરાતનો રાજા બન્યો. બીજી રાણી વાસુદેવના કન્યા બ્રહ્મદેવી, એ વિધિપૂર્વક બાકુ મોકલીને પસંદગી સળી હતી. તેનો પુત્ર કૌમરજી એટલે હરિપાલ સબ્બ કુળથી મોટો હતો, પણ તે સાધુચરિત્ હતો તેથી જીમદેવની તેને જ સબ્બ બનાવવાની ઇચ્છા હોવાથી તે મુંઠકેશ્વરવીર્મા જઈને વસ્યો અને પ્રભુભજનમાં મગ્ન બન્યો. તે ક્રમાવાળો હોવાથી કૌમરજી તરીકે નિમ્નવાત થયો. તેના પુત્ર દેવ પ્રસાદને સબ્બ કહેવું હિપ્તિશથી (દિશથી) ગત્યનો ગણસ આપ્યો. એકે તે એક રીતે રાજ્યનો વારસદાર હતો, પણ તેને રાજ્ય શમા ખદ

૫૮ છોકે એ પચ્ચ નહોતું, તથી તેણે પોતાના પુત્ર ત્રિભુવનપાસને
 રાજ્ય સિદ્ધરાજના હાથમા યોધી અગ્નિસમાધિ લીધી. સિદ્ધરાજ
 અને ત્રિભુવનપાસ વચ્ચે અત્યુત્તમ પ્રેમ હતો. ત્રિભુવનપાસને કાશ્મીરા
 જેવી રાણી, મહાપાસ, ક્ષીતિપાસ અને કુમારપાસ એ ત્રણ પુત્રો તથા
 પ્રેમહરેલી અને દેવહરેલી એ બે પુત્રીઓ હતી ત્રિભુવનપાસે પ્રેમહ
 રેલીને મેઢિરાના રાજા કાન્હુ આપે અને દેવહરેલીને અચ્ચેસ્ના
 મૌહાણ રાજા અયોધિયા આપે પરણાવી હતી.

કુમારપાસને ૨ ૧૧૫ મા જન્મ થયો હતો. તે બધપણથી
 દયાળુ અને પારદી અને માત્રેન સમાન લેખનારો હતો. તેને અઢા
 વતીના પરમાર રાજાના નજીકના ભાગાત લેવણની પુત્રી લોપાસ
 રેલી નામે રાણી હતી.

સિદ્ધરાજે પુત્રકામનાથી ૪ ૧૧૮૫ માં શત્રુબધ, ત્રિસ્તાર તથા
 પ્રજાનપાટણની પગપાગા કારા કરી પછુ તેને પુત્ર થયો નહીં. તેણે
 આજ્ઞાત શકર, જાં હેમચક્રમૂર્તિ, લ્યોતિવીઓ, મત્રવાલીઓ, આમુ
 કિદા અને નિમિત્તિયાઓ પાસેથી આદિ આદિ બાળકું કે પોતાના
 ભાગ્યમા મતાન નથી અને કુમારપાસના બાળ્યમાં સુખરાતનું રાજ્ય
 છે. એ કે સમસજના વશએ ઉચ્ચ કાત્રિયો લેખાવા હતા તેઓને
 બીજા કુટીન રાજવશો નાથે પાટી-ગેટીનો સબંધ હતો અને કુમાર
 પાસ સિદ્ધરાજનો નજીકનો મોક્ષદી પિતરાઈ હતા. તે સિદ્ધરાજના
 મ્નેકપાત્ર ત્રિભુવનપાસનો નાનો પુત્ર હતો. એણે રાજ્ય ધાર્યે એ
 સુવ રીતે યોગ્ય થઈ હતું, પછુ રાજાને એક જ વિચાર મૂકવતો
 હતા કે કુમારપાસ રાજા થવાનો છે તો તે મરીને મારો પુત્ર
 જનીને સુખેથી તત્ત્વ ધાર્યે એ જાવના માટે કુમારપાસને મારી
 નાખવામા આવે તો જ આ બનવું શક્ય છે મારે બોને મારી નાખવો
 એક બે.

૧ કુલ કામગહમી મયગ્ન વનિષ્ઠક નવનવરસદિશ

રોહી કુમરનરિદો કુલ વિગરાવગારિયો ૪

(માત્ર ૭ પદ્યઓ, વિનિષ્ઠકોવ પદ્યઓ ૫૫, ૫૬, ૫૭, ૫૮, ૫૯)

સિદ્ધરાજે ત્યારથી તેને મારી નાખવા માટે અનેક ઉપાયો યોજ્યા હતા અને તેમ તેને જેમ જેમ નિષ્ફળતા મળવા લાગી તેમ તેમ તેને ક્રુમારપાલ માટે વૈરવૃત્તિ વધવા લાગી.

આ વર્ષ ૨૪ વર્ષનો ક્રુમારપાલ પણ સિદ્ધરાજની દુર્ભાવના બાબી દબિરચક્ષીથી નીકળી પરદેશમાં આવ્યો. જયો અને જુદા જુદા વેશે તે બધા ત્યાં જાટકવા લાગ્યો. રાજાએ તેની પાછળ શોધેલ મારાઓ ગ્રામી રાજ્યાં હતા, પણ ક્રુમારપાલને કોઈ ને કોઈ મારક મળતી સ્થેતી અને તે આજાક જથી જતો જાસ કરીને તેની ઉપર આ હેમચંદ્રસૂરિની કૃપા હતી. મત્રી ચાકડ, મત્રી આલિંગ, મત્રી સુબજન, મત્રી બળ, આલિંગ કુબાર, સીંગા ખેલૂત, ઠટુક વાલ્કિયે, વલ્કિપુત્રી દેવલ અને જટુક ચોસિરિ ગ્રામજુ વર્ષથી ભૂદી ન શકાય તેવી તેને સહાય મળી હતી. ક્રુમારપાલ એ ઉપકારીઓને કહી ભૂમ્યો નહોતો.

સિદ્ધરાજ સ ૧૧૬૬ ના કાર્તિક સુદિ ૩ ના રોજ પાટણમાં મરણ પામ્યો. તેણે મરણ મરણ બહોરે કર્મ કે મારી પાછળ ફરિત સેનાના નાયક ચાકડને જીવંતવનો રાજા બનાવવો.

ચાકડના આજુબાટ, ચારણાટ, ચાકડ અને ત્યાજજાન એવા નામે મળે છે એ માળવાનો રાજા થતો.

ક્રુમારપાલને પરદેશમાં આ સમાચાર મળ્યા ત સીધા જ ભાવમાં બિસલમાન આ હેમચંદ્રસૂરિના આશીર્વાદ લઈ પાટણમાં પોતાના બનેલી વડા સેનાધિપતિ કાન્તકહેવ પાસે આવી પહોંચ્યો.

ચાકડે પણ પાતાને રાજ્ય મળવાની ખાતરી હતી તેથી કેઈ અટકા પડે તો તેને દૂર હાથની શકાય એવી મજબૂત તૈયારી કરી રાખી હતી.

રાજ્યના દુરનીતિઓ પરાજા ચાકડને રાજ્ય મળે એમ રાજા નહોતા. પ્રથમ પણ કેઈ નજીકનો હકદાર રાજા આવે ત્યાં જાયત્રી હતી, પરંતુ સૌ કેઈ એમ જરૂર ચાકડું હતું કે દોહીનું એક પણ દીપું ન પડે અને આ કાર્ય બને. પરિણામે કોને રાજ્ય આપવું એના એક નિર્ણય થઈ શક્યો નહીં.

રાજ્યના મરણ પછી બારમે દિવસે નવો રાજા બહેર શાપ બે નિમમ પણ મુલવાયો નહીં. પદમે દિવસે બેક મુલા મળી તેમા બેકમતે નક્કી થયું કે ત્રિભુવનપાલના કોઈ પણ પુત્રને રાજા બનાવવો, બેમા ગુજરાતની શાન ગ્હેલી છે

કાન્હડે મોડરાનો મજેશ્વર હતો. ગુજરાતની અધ્યક્ષનાને અધિપતિ હતો અને કુમારપાલનો બનેલી હતો. તથા સેના પૈશ્વર સુબી અને આહસ બે મુ બેક પત્રી બેક તથા બાઈબોને ગાંધીએ બેસા ના આગળ ક્યાં મહાપાલ તે બિડવા બિડવા જ હેબતાર્થ ગયો, જે પોતાના કપડાને પણ સલામી શક્યો નહીં. કીર્તિપાલ અલશાયો નહીં પણ હાથ બેડી બેસો રહ્યો. બ્યાર કુમારપાલ પીર અને આહસમૂર્તિ રોખાયો. સેનાપતિએ તથા સૌએ કુમારપાલને લાચક માન્યો અને માટીએ બેસાડ્યો

પુરુષોત્તમોએ મજશ્વર ક્યાં અને સેનાપતિએ નવા રાજ્યને પચાંગ નમસ્કાર ક્યાં, તેને રાજા તરીકે અભિનંદન આપ્યું કુમાર પાલ આ સમયે પચાસ વર્ષનો પ્રૌઢ હતો.

તે ૭૦૧૧૬૬ના કાર્તિક વદિ ૨ ને સ્વિચારે મુમર્યાઈ નક્ષત્રમા રાજા તરીકે મનોનીત થયો અને માગશર સુદિ ૪ ને દિવસે તેનો રાજ્યાભિષેક મહોત્સવ થયો

આહડના પશુવાગાઓએ કુમારપાલને મારી નાખવા મળ્યા પેતશ બેકબ્યા, પણ તે મુલ નિમૂળ ગયા. કુમારપાલ સાંજે રેવીપૂજન માટે શહેરની બહાર બેકલો ગયો હતો ત્યારે તેઓએ અધારામા રસ્તાના પાસે મારાઓને બેકબ્યા, પણ કુમારપાલ પોતાના અગવ માણસોની શેતલડીથી બીજે રસ્તાનેથી શહેરમાં આવી ગયો. તેણે અપરિવા પ્રધાનો તથા માણસોને પકડી પકડીને મારી નાખાયા.

સેનાપતિ કાન્હડે રાજ્યને પોતાની કંકપૂતગી બનાવવા ઇચ્છતો હતો, તેથી તે સૌની વચ્ચે જૂના વીતકની ચાક રેવશવી રાજાની મરકરી કરતો હતો. રાજ્યને બેક વાર શાંતિથી જળ્યાનુ કે તમારે રાજસલામા કે રાજસવારીમા મનને ખૂંચે બેવી મરકરી કરવી નહીં,

બોધવમાં તમે કાવે તેમ કરજો. કાન્હડદેએ વસ્ત તોછ ભરી જણાવ્યું કે મૂળ । ગયા દિવસોને ચાદ કર, તારા પત્ર અત્યારથી જ જમીનને અડતા નથી. રાજાએ આ ચાલણી મૌન માધ્યુ પલ્લુ બીજે દિવસે પોતાના માણસો દ્વારા તેને અધમૂંઓ કરીને ઉડાવે.

મૌ આ જાના ચાલણી ચમદ્રી ગયા અને તબની આગ્રા બરા બર પાગવા લાખા કુમારપાસનો પ્રતાપ તપસ લાખે. સિદ્ધરાજની મળત મના હોવા છતાં કુમારપાસ શુશ્રુસવનો રાજા બન્ને, તેથી મૌએ તેને પ્રોહમતાપ કહી નિરજાવે.

કુમારપાસે રાજા થતા જ પોતાના ઉપકારીઓને ચાદ કર્યા. સૌને ચોખ્ખા પ્રમાણે ગામ, ગસમ, પાલીઓ વગેરે આપ્યા. મત્રી ઉદયન તથા મત્રી આલિંગન મહામાત્ર તરીકે કામમ રાખ્યા. મત્રી બાહુદને મહામાત્ર જનાવે. મજ્જન શ્રીમાલીને માસવાનો ૬ ઠંઠાચક નીચે. ભડચના પેનિરિ બદુકને લા (મહી અને હમણ વચ્ચેના પ્રદેશ)નો ૬ ઠંઠાચક જનાવે. આલિંગ કુમારને ચિતોલ્લુ ૭ ૦ ગામનું પરગણું આપ્યું. હરવા શેકને વઢાદશ આપ્યું દેવલીને પાગમ આપ્યું. શ્રીમા એકૂતને ગસમ આપ્યા અને કોઈને પોતાના જગજગ જનાવ્યા.

આલિંગ કુમારના વચ્ચે રાજા મગવાથી પોતાને સુગમ તરીકે જોગાવવા.

જૂજરેશ્વર કુમારપાસ પસકમી હતો, સાકમી હતો, તેનો સૌથી પહેલો પરિવચ જનાવાને અજમેશ્વર સુદમા મળે.

ત્યારે સપાડલકનો રાજા કુમારપાસનો બનેલી અર્જોશજ શોકાણ હતો, જે આનાકના નામથી પણ જોળવાતો હતો. તની ગાદી અજ મેરમાં હતી. અજમેરને તથે બાબુએ કુદરતી પકાટી કિસ્તો અને જોડ બાબુએ મેકાન હતું. આ પણ જમોનમા બધા કોરા સુધી બાવળ, જેર, બેરડી અને કેરડાની બીયાગીચ હાદી ઉગાડેથી હતી, જે દે એ કિસ્તો દુર્ગમ મનાતો હતો. અર્જોશજ પણ કાન્હડેની જેમ કુમારપાસને તુલ્ય માનતો હતો.

તેણે સ ૧૨ ૨ માં સુવસજ નિરકરાજની સરદારી નીચે સેના

મોઠાની ગુજરાત ઉપર જોડાયેલા હસેલા કમો. ૧ જોર તથા નાટાલને
જેદાનમેદાન કરી નાખ્યા. સદ્રાવતીમાંથી કરોબવસને હઠાવી વિજય
સિંહને રાજ બનાવ્યો. આ સાલગી કુમારપાસે ચાહકને તેની સામે
મોઠાએ તેણે વિજયરાજને પાછો હઠા ચો અને જોરા (સિંધ)
મુખીનો પ્રદેશ સુર કમો. સબવ ઉ કે આ સમયે વિજયરાજ પાછો
હઠી ગયો હશે પણ વિજયરાજ અને ચાહક વચ્ચે ગુપ્ત મત્રણા
જરૂર ચાલવાઈ હશે.

ચાહક પાંચ આબે. પણ તેને રાજ કુમારપાસે સાથે જમડો
થતા તે બોલો આસે. ગયો અને જલોશિજને શરણે ગયો. તેણે
જલોશિજના ઘમઠને ઉઘ જનાવ્યો. જલોશિજને પ્રથમ તો કુમારપાસને
મારી નાખવા માટે વાધજી નામના મારાને પાંચ મોઠાએ, પછી ત્યાં
તે પકડાઈ ગયો. જોટલે જલોશિજને ગુજરાતના ઉત્તર પ્રદેશના રાજા
એને ફોદલા સદ્રાવતીનો વિજય, નાટાલનો મુવરાજ કસ્ટલુ વડેરેને
પોતાના બનાવ્યા. ગુજરાત અને સપાટસહ વચ્ચે વિરાધ વધવા લાગ્યો.
એવામાં સુણી દેવલદેવીના અપમાને આ આગમ ધી હોમુ

અજયરાજ જલોશિજ અને વિજયરાજ એ રાજાઓ રાજ
અજના આં ધર્મધાનના બજો હતા. તેઓ તેમને ગુરુ માનતા હતા. એ
કારણે વિજયરાજને અજમેજમા રાજવિહાર બનાવ્યો હતો અને જૈન
ધર્મ યાગતો હતો. અર્થાત્ રાજપરિવાર જૈનધર્મપ્રેમી હતો. (જુઓ,
પૃષ્ઠ ૩૫, પૃષ્ઠ ૩૬) આવો ધર્મપ્રેમી રાજા જૈનધર્મ કે જૈન ગુરુઓ

૧ જલોશિજ જલોશિ રીતે જીવી ગયા.

(જુઓ દયાવપદ્ધતિ કાવ ૧૭ શ્લોક ૭)

૨ ૧૨૨૧ નો બીજોભાગે રાજા સોમેશ્વરનો ભેજ

(જનક આદિ ધી નેચલ રીવલ એક્સિપાટિક સો કીવહોર્નની એ જી

જ ૧૫ની એપે-પીએ ન ૧૫૪)

રાજા જલોશિજના રાજા માટે અજય કાવ અગ્રે છે. નિમનેસી
પાસેના પ્રદેશ તે સમયે અજય તરિક પ્રદેશ હતો. ગાવ પીમજીએ ૫
૧૬૨૫ થી નિમનેસ વધાવ્યું હતું.

માટે વાકુ જાણે એ બનવાબેન નથી. છતાં સભા છે કે તેણે
સર્વને એવું મેલું માર્યું કરી કે એ કોઈ ક્રિયાએ જોયોને પણ
લાગી વ્યથા સાચી હકીકત જમી તે હો, પણ શબ્દને સર્વોનું અપ
માન કર્યું અને એ કાળે સાજો-બનેવી રણમિદાનમાં ભિતર્યા.

અતે શબ કુમારપાલે સ. ૧૨ છ માં મુદ્દની તૈયારી કરી. બ.
શ્રીજીવિતનાથ પ્રજાના દશન કરી, તેમની માનવા સખી પ્રમાણ કર્યું
તે અદ્રાવતી યર્ષા અભયે પહોંચે.

અદ્રાવતીના વિક્રમસિંહે તેનું અદ્રાવતીમાં જ કાચળ કાઢી નાખ
વાનું કાવતરું જોઈયું હતું વિક્રમસિંહે સભાને જમવાનું નેતરું
જાણુ પણ વિજયણ કુમારપાલ એક વૃદ્ધના ઈશ્વારથી ચેલી ગયો
અને તેની બગમા સપાસો નહીં. આ તરફ રાજપૂત બાહડે કુજ
ચાલના સામતે, મહાવત વજેરેને પોતાના બનાવી લીધા હતા, પણ
કુમારપાલે જૂના મહાવત વાહલીજને ફર કરી તેના સ્થાને શામળને

૧. ૧ શીકુલસાગ મલ્લિ સ. ૧૧૧૨માં બને છે કે—

કુમારપાલ જાનાકે કિયે આર્થ કરતાં તેવર સ્થે તેણે પ્રથમ મેર
પીછીથી શ્યાનું કન સાધે કુ આ બેઈને કાલેના કર રાખ્યો હમ્યા
હોને મનમાં થયું કે આ વાલિયા એવો કુદરેસનમાં શું કહે? રાજાએ તેમનું
કન પાસખીને પોતાના શાશ્વ વડે રસમમાં રહેલી સોપારીની કુલને કાઢી
જાણાઈયાં હાજી અને તેને નીચે પાટી બાધા કિયર જ સ્ત્રીની લીધી રળી,
જાણના એક જ પ્રહારથી પોખીની લોહની લાગ કમીજીને ચીરી નાખી
આ બેઈને એ વિચારમાં પડી ગયા.

અહમિ જાનાક તત્ત જ બેલી કોકનો કે—

૨ રકમક વકુ કન, મારિ રણક મનમ મરક
ન પીઈ જાણુન નીર, હેલિય રાવક અદારક
જન ન મપક કાઈ અપર સ્વલુકત મપક
ખનારી જિહ્વક પરાજક બચી રૂપક
એ કુમારપાલ કાપક મલિએ રાઈક સન કમક જિમ
એ જિલુપમ ન મનસેઈ તક વિચાઈમિ વિષ. ૧

(—કપોતધાર-શીક, કપોત ૩૨ સ. ૧૧૧૨)

મહાવત બનાવ્યો હતો. આહરને આ પરિવર્તનની ખબર નહોતી. કુમારપાલે કલકપચાનન ઉપર બેસી યુદ્ધના માર્ગે આવ્યો. તેણે સામતો અને સેનાપતિઓને યુદ્ધ શરૂ કરવા હુકમ કર્યો પણ તેઓએ તે આજ્ઞા માની નહીં. કુમારપાલ સમજી ગયો કે સામતો ફૂટી ગયા છે હવે મારે જ બેઠેલા હાથે સાહસથી કામ લેવું જોઈશે. તેણે સામતોને હુકમ કર્યો કે હાથીને સોની મોખરે લઈ જા. પણ આહરના સિંહનાદથી હાથી પાછો હટવા લાગ્યો. શબ્દને વહેમ ગયો કે મહાવત પણ ફૂટી ગયો લાગે છે પણ સામતો સભને જણાવી દીધું કે સજન! આ સામતો અને કલકપચાનન કદાપિ ફૂટે તેમ નથી. તેણે તરત જ પોતાના ખેસના બે બીશ કરી હાથીના કાનમાં ભરાવી દીધા. જોટલે હાથી વાયુવેગે જોરદમ આગળ ખસી આવ્યો. આહરે મહાવત આઉટ્રીંગ છે એ વિશ્વાસે કલકપચાનના માથે પત્ર મૂક્યો, પણ સામતો હાથીને પાછો હટાવ્યો, જોટલે આહર પણ કંઈને નીચે પટકાયો. સૈનિકોએ તેને પકડી લીધા. શબ્દ કુમાર પાલે તરત જ બાલુથી અર્જોરાજને વીંધી નાખ્યો. બસ અર્જોરાજ હાર્યો અને નૂર્જરેશ્વર કુમારપાલનો વિજય થયો.

અર્જોરાજે કુમારપાલના સાહસથી પ્રસન્ન થઈ તેને નમસ્કાર લઈ જૂન સન્માન કર્યું અને પોતાની પુત્રી જયલક્ષ્મીને તેની સાથે પરણાવી.

સજકુમારી જયલક્ષ્મી આ ખર્ચાવના ઉપદેશથી પ્રભાવિત હતી જોટલે અર્જોરાજે કુમારપાલને તે આપી હતી. શબ્દ કુમારપાલે તેનું નામ રાણી ચંદ્રસેના રાખ્યું.

શબ્દ કુમારપાલે સ. ૧૨૭ માં પ્રપાલન, મેડવા અને પાલીમાં પોતાની આજુ બતોવી માગવા તરફ પ્રયાણ કર્યું (જૂઓ, પ્ર. ૩૫, પસંદીવાલગચ્છ પૃ. ૫૬) શુર્જરેશ્વર કુમારપાલે સ. ૧૨૦૭ માં પાલી છડ્યું.

શબ્દ અર્જોરાજને તેના પુત્રે સ. ૧૨૦૮ માં મારી નાખ્યો.

માગવાનો શબ્દ હર્ષભીવર્મા તો કુમારપાલનો સામત હતો પણ

માળવાના કોઈ બંધાણે^૧ અર્ધોસાજની સિંચવળીથી કુમારપાલ અર્ધ પર ચડાઈ કરે ત્યારે પાછળથી ગુજરાત પર હુમલો કરવાની ટેક કરી હતી. કુમારપાલને તેની બાણ થતા તેણે મત્રી ઉદયચંદની સરદારીથી સેનાપતિ કાક સામતો તથા નાટકાલની સેનાને તેની સાથે મોકલી હતી. તેણે ત્યાં જઈ બંધાણને ફાંટી નસાવ્યો હતો.

કુમારપાલ કુલપર પસંદી શૈવ હતો અને તેણે બા ઈન્દ્રિમત સુરિના સુજેથી બાણુ હતું કે સામતાય મહાદેવે કુમારપાલને સા બનાવ્યો છે એટલે તેને ખાતરી હતી કે સ્વયં જંગવાને સંસ્થા આપ્યું છે. તેણે પોતે નહીં પણ તેના અનુયાયીઓએ સ ઉપર સ્વયં શરૂ કર્યો હોય છે એવી ભાવ પાડવા માટે તેના ન સાથે ક્યાંક ક્યાંક રમાપતિવરજીવસાક શબ્દો બોલ્યા મળે છે^૨.

૧. જનનાથ કોણ હતો તેના કોઈ લેખે જ મળતો નથી. બાણુનિ નિહાળે માને છે કે તે કાલ્ય ચમુદ્રનો હોશિયાર કુવસજ વીર નાથજી (સ ૧૨૨૬ થી ૧૨૧૮) હોય. પણ હિસાસેથી તેજસજીમાં આને જુદાજુદા સામ્રાજ્યનો રાજા જાણ્યો છે એ હકીકત ખતી કરતા એવી નથી.

૨. કુમારપાલે પોતાને માટે ક્યાંક રમાપતિવરજીવસાક શબ્દ વાપરે નથી. તેના અનુયાયીઓએ તેને પ્રથમ ફેલાવવા બા વિરેન્દ્ર વાણુ છે કહ્યું બા વિરેન્દ્ર કુલકથાતા હોય તે રાખેને પસંદગત થવા ક્યાં. વિરેન્દ્ર હોવાવાનું કઈ કારણ નહોતું. બા વિરેન્દ્ર તે કલ્પિત અકરાર બં અલ્પાંશના કાલ સુધી જાણજોયાં હિંદુરે લખાયેલાં અને છે.

શીગૃહ ૩ ૬ મુલે ગિરસાંનાની પ્રતાપનામાં અને ૬ ૩ સત્કર્ષિ સ ૫ ૩ ૩ ૩ ૧૩ માં બા અંગે બેઠવાણુ કરી છે તે પત્રિકા દિવસો વાળું માત્ર મીઠી મીઠી કહના જ છે. રાજા કુમારપાલ કૌન ન-એ હવે માટે જ અન્નપાલોનો વિજયકાષ્ઠાસાર મનનું પાણુ હતું.

બા અને પશુ વસ્તુવા અન્નનારે અધારો લેખ કુમારપાલ કૌન અન્નપાલ ક્યાંક ૧૨૫ મેળે.

કુમારપાલે કૌન થવા પછી પણ સૈન્યમંત્રી દાન આપ્યું એ તે કૌતુહલ દ્વારાત અને વિદ્યામનનું પ્રયાણ છે. ગુજરાતના મહામત્ત વસ્તુવાળાં બં દેવપૂર્ણ પણ દિવસો, મરિયો કોરે નવાખ્યાં હતાં, અન્નપાલો હતાં એ

કુમારપાલે ચિતોડના કિલ્લામાં પોતાના વિજયસ્મારક તરીકે સ. ૧૦૦૭માં સિદ્ધેશ્વર મહાદેવનું મંદિર બનાવી તેની પૂજા માટે એક ગામ આપ્યું. હિંગબર મુનિ શમસિતિએ શુદ્ધેશ્વર કુમારપાલની ૨૮ હીટીની પ્રશસ્તિ બનાવી છે જે આજે ત્યાં ઘોઠેલી વિદ્યમાન છે. આ મંદિરના નરસરમાં તીર્થઠરાના અભિરેક વચેરે પથ્થરના બુદ્ધો કલ્યાણ છે આ મંદિર આજે સજ્જ મોકલેલના મંદિર તરીકે પ્રસિદ્ધ છે. સજ્જ કુમારપાલે સુપાહલસ તથા માળવા છતી પાન્દુમાં પ્રવેશ કર્યો અને સૌએ તેને વિજયોદયી તેજોવિશેષોદય તથા અવતીનાથ તરીકે બિરહાઓ હતો.

સજ્જને પાન્દુ આવી, પ્રથમ જાન્તિનાથની ભક્તિપૂર્વક પૂજા કરી અને પોતે જે માનતા સળી હતી તેને જલદી પૂરી કરવા મનમાં ગાઠ વાળી.

તેણે અજમેરની હયામમાં વિદ્યાસલાવી બનેલા સામ તોને સ્નેહ-લભ્યો મીઠો કપડો આપ્યો અને વિક્રમસિંહને ચંદ્રાવતીની ગાદીએથી હયામી સાચા તારાશર સમકેવના પુત્ર યશોધવલ પરમારને ચંદ્રાવતીને સજ્જ બનાવ્યો. સૌ કોઈ તેના તેજથી અભાઈ ગયા. સૌએ તેને ગરીર વિચારવાયો માન્યો.

સજ્જ આં હેમબદ્રસૂરિને પોતાના શુરુ માનતો હતો. તેમના કોતેનો સપર્શકદિષ્ટના અને ધર્મમેળના કળત હતાસૂરો છે.

સ ૧૨૧૨ સ ૧૨૧૪, સ ૧૨૧૮ સ ૧૨૨૧ સ ૧૨૨૮ની મધ્યપરિણામોમાં શુદ્ધેશ્વર કુમારપાલ આરે આ પ્રચલેનાં રિક્તોએ વસા મેલાં મગાં બાને છે—

સૌપ્રકાશકલિકાનિભાષ, કન્યાકરાજમાનચર્ચના સપાદકાપૂવન
કન્યાપાનન, માનસાપ્તે નિભાષના સસ્થાપના સુપરાજપદેશ્વરન-
કરપોરે, પાર્વતીપ્રિયજન્યપ્રસાદ, સમસ્તાગવશીયાલાકાર, મદાસુઅ-
પિરાજ પરમેશ્વર પરમભટ્ટારક પ્રોદ્યમન નિશ્ચયનિકેતરણાંચ્છનિર્મિત કાક
જરી સુપાદ મહાદેવજગમ નિશ્ચયપ્રતિષ્ઠા પ્રોદ જિનસાસન વિરાજમાન વચેરે
(—કૌન પુત્રપ્રચલિતમદ, આ ૧ મુખિત
૧ ૧૬ જ ૮૩ ૬૧ ૬૩ વૈદે)

દર્શન તથા ઉપદેશમાં જવારનવાર જતો હતો. તે બાબતથી પાસે ખર્ચનીતિ સાબળતો હતો અને મત્રી કપડીની પ્રેરણાથી રાજનીતિ બાબત માટે જપોરે એક કલાક ચાલીત પાસે કામદક્ષિયનીતિસાથ સાબળતો હતો. એક દિવસે કુમારપાલ રાજા મેઘથી પવ્વ વિશેષ છે એ સાબળી ઉપમાને જાહેર ઔપચાર શરૂ થયા. મત્રી કપડીએ એકાંત માં મીઠો કપડો આપ્યો કે જે જગત રાજ્ય વગરનું રહે એ સારુ પવ્વ સ્વભૂત હોય તે સાથે નહીં તે આપે જલ્દયાસ કરીને તૈયાર થવું એમને માણસ જાહેર ઉપદેશમાં જાય છે તે દિવસથી રાજ્યને કાંઈ જાણવો શરૂ કર્યો અને એક જ વર્ષમાં ત્રણ વૃત્તિઓ અને ત્રણ કાળો જાણી લીધા. આથી સૌએ એને વિચારવ્યવસ્થાન તરીકે બિરાધ્યો. તેણે કૈન મન્યા પછી સસ્કૃતમાં 'આદ્યમનિદાસ' ત્રિસિદ્ધાંત બનાવી છે એ તેના સાક્ષિત્યવિતનનુ પ્રમાણપત્રરૂપ છે ।

એક દિવસ રાજાના મસીખાઈ જાઈ બીલકિયાના સામત બાનાક નેર હવલપ્રસાદને જન્મ થયો. રાજ્યને વલકાલીન બેદાના આધારે અવિખવાઈ કહી સંભળાવી કે લક્ષ્યાક જુલસતનો રાજા કરો પવ્વ જલ્દિલપુર પાટણનો નહીં આ પવ્વ તેની વિચારમૌહવાનુ હવલ પ્રમાણ છે.

રાજ્યને એક દિવસે ઇતિહાસમાં અમર થવાની જાવના બત્રી. તેણે આચાર્યશ્રી આગળ પોતાની જાવના કહી સંભળાવી. આચાર્યશ્રીએ તેને ઉપદેશ આપ્યો કે તારે સોમનાથ પાટણના શિવાલયનો હર્ષોદાર કરવો, પરંતુ સાથે જાણવું એમને કે કમો રક્ષિત રક્ષિત તું પહેલા જવમાં કરેલા ખર્ચના પ્રતાપે રાજ્ય બન્યો છે રાજ્યને ખર્ચ છે કે રાજ્યના મનુષ્ય, પશુ, પછી વગેરે પ્રાણીમાત્રનું રક્ષણ કરવું એમને સાથે કૃત્રિય તે જ છે કે જે જયમાં સપદાવેલાને બચાવે. રાજ્યને કાંઈ પવ્વ પ્રાણીનું માસ ખાવું ન એમને સાથે રાજ્ય તે પ્રાણત્સલ જ હોય તું એવો ઉત્તમ રાજ્ય જન તું સોમનાથના મંદિરના હર્ષોદાર કરાવ અને એની સહજતા માટે હાર માસને સર્વથા ત્યાગ કર, તેમજ જલ્દાજર્જર પાતન કર. આથી તારું હર્ષોદારનું કાર્ય ચાર પાછો.

આ ઉપદેશ આંખળીને શબ્દોએ સુ. ૦ ૧૨૦૭માં સોમનાથની પુન
પ્રતિષ્ઠા ન થાવ ત્યા સુધી દારૂ માંસનો ત્યાગ કર્યો અને બ્રહ્મચર્યની
પ્રતિજ્ઞા લીધી. તેણે સુ. ૦ ૧૨૦૮માં વેસ્થા, પરશ્વી, ધોરી શિકાર, માસ,
મદિરા અને જુગાર જે સાત બંધનોનો ત્યાગ કર્યો. પોતાના સંબંધમાં
જુગાર સુવંશ બંધ કરાવ્યો, અમારિપત્ક વગડાવ્યો અને મત્રી
બાહડની દેખરેખ નીચે પંચોલી મોઢી સોમનાથ પાંચુના શિવાલયનો
પાયાથી છલ્લોદ્ધાર કરાવ્યો અને વડનગરમાં ઠિસો બંધાવ્યો.

તેના આ અમારિપત્કનો અવાજ ધારે દિશામાં પહોંચી ગયો.
સામતોએ પણ આ અવાજને વધાવી લીધો અને પોતાના સંબંધમાં
કોઈ પણ મનુષ્ય પ્રાણીવધ ન કરે તેની પાછી બંધવસા કરી. રત્નપુર
કિસડુ લાંદા અને શિજોની વચેરના સામતોના સુ. ૦ ૧૨ ૬ સુ. ૦
૧૨૧૧, સુ. ૦ ૧૨૧૨ના શિલાલેખો આ બંધવસાને પુષ્ટ કરે છે.

શબ્દો દેવીનું માસબલિદાન બંધ કર્યું હતું તેથી તે ભારે
મુશ્કેલીમાં સપડાઈ ગયો. પણ બ્રાહ્મચર્યની કૃપાથી તે તેમણી સાવ
બચી ગયો, ત્યારથી સમળે સ્થળે દેવ દેવીઓને માસ મદિરાને બદલે
સુગંધિત દ્રવ્ય, ફૂલ, દીપ નિવેદન અને ફળ વડવા લાગ્યાં. હરેક મદિરા
આત્મિક પૂવ્તના સ્થાન બની ગયા.

જેકવાર નાચેલના શબ્દ કેન્દ્રણ (સુ. ૧૨ ૧ થી ૧૨૪૬)ના
સ્થાનિધર લાખાએ લોલાક ચીત્તના કોટપાલને કોઈ ન બાણે એવી રીતે
માંસનું શમપાત્ર ધર્મ કોટવાલ ત્રિસોલને શમપાત્ર બનાવનાર કુભાર
મારૂત લાખાને બાણીને પકડ્યો અને શબ્દ કેન્દ્રણે તેને શબ્દની
અગ્રાને ભગ કરનાર અપરાધી ઠરાવી સખત થઈ કર્યો.^૧

(જૂઓ, પ્રભાવકઅસ્તિ)

૧ નરો કાવરો ઘણો હોય ત્યારે તેનો વિશેષ કર્યો એ ન્યાયમંત્ર
ઉ પણ કાવરો ધાર્મ્યને અવશર્થ બાને ત્યાર પછી તેને લોકોએ એ કુનો
લેખાવ કાવરોની કોમી અંતર્યામાં માટે બાવ કુનોયારોને સખત સખત કર
વામાં આવે છે. સૌ કોઈ બંધે છે કે જોરપૂર્ણ વચેરની અસ્તિત્વમાં થયો
વનવચ માટે નાજોડનું અવલોકન કરનારને કપરી કિલ્લા થતી હતી

પાલની તિજતવાર ધર્મચર્ચા નીચે પ્રમાણે જતાવે છે—

રાજા કુમારપાલે સમગ્રત્વ સહિત જાર મતોનું સાત્તિક રીતે પાલન કર્યું તે હંમેશા ત્રિકાસ મૂળ, આક્રમ-ચૌદરો ઉપવાસ-પૌષ્પ, પાલકે સેકરો અવકોને દાન, પોસક કરનારને પાસુ, દીન આપકને ૧ • સોનામહોરનું સાધર્મિક દાન, જો સીતે ૧૪ સાલમા ૧૪ કરોડ સોનામહોર આપી ૬૮ લાખનું ઉચિત સાધર્મિક દાન, ૭૨ લાખને સાધર્મિક કર માફ, ૩૬લીધન માફ, ૨૧ જલક દરો લગાવ્યા હંમેશા ત્રિભુવનવિકા મા ન્યાત્રમહોત્સવ, જાચારને નિત્યદ્વાદશાવર્તવદન, સકલ સાધુઓને નિત્યવદન, પૌષ્પધારીનું જહુમાન, દાન, સમમાન, અશર દેશોમા અમારિપાલન ન્યાયવટાવાદન, ૧૪ દેશના રાજાઓ સાથે મૈત્રી, હવરદા, આવ લીર્ષવાત્રાઓ કરી, ૧૪૪૪ દેસસરો જમાવ્યા, ૧૬ • દેસસરોનો હર્ષોદાર કર્યો.

(૧) આવકના પહેલા મતમા—આરિ શબ્દ બોલાર્ષ જલ તો ઉપવાસ કરતો. (૨) બીજા મતમા—મૂઠથી જૂઠું બોલાર્ષ જલ તો તે આવ નિશ્ચ કરતો. (૩) ત્રીજા મતમા—અદતનો ત્યાગ મૂતધનનો ત્યાગ. (૪) મ ૧૨૧૬થી નવો વિવાહ કરતો નહીં. આઠ સપ્તીઓ મલા જાક પ્રજાચર્ચ પાળવું મનથી બૂઠ જાલ તો ઉપવાસ, વચનથી બૂઠ જાલ તો આવ નિશ્ચ અને શરીરથી મલ જાલે તો બેકાસલું કરવું રાજા આરતીમાં રાણી સોપાસદેવીની મૂર્તિ સામીને કામ જલાની લેતાં આ કાલે રાજા પરદાસસહોદર કહેવાતો હતો. સુરેવે તેને વાસકેપ નાળી સર્ચર્ચ નિફુદ આપ્યું હતું (૫) ૬ કરોડ સોનું, ૮ કરોડ તાર ૧ • બડી મણિ-રત્નો, ૩૩ હબર મણ ધો, ૩૨ હબર મણ તેલ, ઘણુ લાખ મુંડા વ્હર, ઘોળા, બળુ, મત્ર વગેરે અગ્રાજ ૫ ઘર, ૫ દુકાન, ૫ • સભા, ૫ • વહાણ, ૫ આદ્ય, ૫ ગાડીઓ, ૧૧ દાથી, ૧ લાટ ૧૧ લાખ ઘોડા, ૫ • • રથ ૧૮ લાખની સેનાનો પરિચક રાખ્યો હતો. (૬) ઘોમામામ પાલજી જહાર જનું નહીં. (૭) મંત્ર, દાકુ, મધ, માખણ, જહુબીજ પાચ ઉંડુ જર વગેરે અભરજ, અનવકાચ અને ઘેજરનો

ત્યાગ કર્યો. દેવને ધર્મો સિવાય લોચન, કળ, વસ્ત્ર વગેરે વાપરવા નહીં સચિત્તનો ત્યાગ, માત્ર ૮ પાનની જયજ્ઞા, શતે સહવિકાર, શોભાસામા દ્રવ્ય, હઠી, તેલ, મીઠાઈ અને તળેલી વસ્તુઓ એ પાચ વિગરનો ત્યાગ શોભાસામા જાણ-પાનનો ત્યાગ, પર્વતિધિક્કે પ્રજ્ઞ સર્વપાલન, સર્વ સચિત્ત તેમજ સર્વ વિગર્ધઓના ત્યાગપૂર્વક કોકાસક્ષુ કરવાનો નિયમ રાખ્યો. (૮) સાત કુચ્ચસુનોનો ત્યાગ, દેશ મમી કુચ્ચસુનોને દેશવટો બાપ્યો. (૯) સવાર-સાજ સામાધિક કરવું, તેમજ સર્વથા મૌન રહેવું, માત્ર સુરુદેવની સાથે બાલવાની છૂટ, હથેશ વીતશત્રસ્તોત્ર અને ચોત્રશાસ્ત્રનો પાઠ કરવો. (૧) શોભાસામા પાનલુથી બહાર જવું નહીં. (૧૧) પૌષ્પ-ઉપવાસ કરવા, પાટલુમા પૌષ્પ કરનારને સાથે હાથ લોચન કરવું સહને બેઠે પૌષ્પમાં સતે મકોલો કરકાઓ, તે મરી ન જાય તે ખાતર કોટલી આમડી ઉતારી મકોલને છૂટો કર્યો. (૧૨) નિર્ધન કૈનોનો બાર લાખનો કર માફ કર્યો. આ હેમચદ્રસુરિની પોષાળના સામાધિક વગેરે કરનાસુઓને ૫૦ શેડેસવારની અને બાર ગામના અધિપતિની પદવી આપી. બીજી પોષાળમા સામાધિક આદિ કરનાસુઓને ૫૦ ગામ આપ્યા. સૌને આવકધર્મમાં સ્થિર કર્યા.

કહેવાય છે કે તે ચોખા ભવ કરીને માફો જ્યો.

આ હેમચદ્રસુરિકે કુમારપાલની વિનવિધી ત્રિપરિશદાકા ગુપ્તવરિત્ર (જન્મ : ૩૬૦૦૦) રચેલું છે.

(જૂઓ, ત્રિંશ પુ ષ પ્રશસ્તિ)

શબ્દ સમ્યક્ત્વની સ્થિતિમા માટે કૈન સાધુ માત્રને ઉત્સાહથી વહન કરતો હતો. બેઠે વાર તેણે બેઠે વેશ્યા સાથે રહેતા વેશધારી પતિત કૈન સાધુને પણ વહન કર્યું નાટોલનો મુવશય આ બેઈને હતો અને તેણે સુરુદેવને આ વસ્તુ જણાવી. આચાર્યશ્રીએ સહને ઉપદેશ આપ્યો કે સમયવાળો મુનિ જ સાથે મુનિ છે માટે સમગ્રીને વહન કરવું પણ પતિતને વહન કરવું નહીં. શબ્દને આ ઉપદેશ અગ્રીકાર કર્યો. બીજી તરફ તે જાણ મુનિને તો શબ્દના વહનથી

કુમારપાલ રાજાએ સ. ૧૨૮ માં બ્રાહ્મણોની વસ્તીવાળા ૧૬ નગરોને કિંદો બધાઓ અને તેની પ્રશસ્તિ કવિ વકવર્તી શ્રીપાદે રચી છે અને તે નાગર બ્રાહ્મણ ૫ બાલોએ સ. ૧૨૦૮ના આશ્રે મુદિ ૨ ને સુનુવારે લખી છે.

રાજા કુમારપાલે સ. ૧૦૮ માં મહામાત્ય ઉદાયનની સરદારી નીચેના ડોહના આજ્ઞાલુ સૌદામ્યના મોગાભાઈ કિર્તિપાલ વગેરે સાથે તેને મોકલી સૌરાષ્ટ્રના બહારવટિયા મુવરને દગાઓ ફેટોડા આ મુદ્દમાં મત્રી ઉદાયનને વિજય મળ્યો પણ તે સખત રીતે ઘવાયો અને વઢવાણ આબ્યા તે રાજશિબિરમાં સમાધિપૂરક મરણ પામ્યો.

રાજા કુમારપાલ સોમનાથનું મંદિર તૈયાર થતા સોમનાથ બચા નીકળ્યો. તેની વિનિતિથી સુદુરેવળા હેમચંદ્રસુરિ પણ વિહાર કરી શત્રુજય તથા નિવનાવતીધની યાત્રા કરીને રાજ્યના નગરપ્રવેશના સમયે જ પ્રભાસપાટણ પહોંચી ગયા.

રાજાએ સોમનાથને બેટી પૂજન કર્યું આચાર્યશ્રીએ મહાદેવને આજ્ઞાન વગેરે પશોપચાર પૂજનવિધિ કર્યો અને જન્મ મરણના પ્રપચથી છુટ્ટા તથા રાત્ર દેવથી શક્તિ જોવા મહાદેવને નમસ્કાર કર્યા.

રાજાએ જર્હીના મહત્ત્વ ભાવ બહારવટિને વગ્રો ને જલકારે આપ્યા તથા પુત્ર પૌત્રાદિના હકમાં મહત્ત્વપદ આપ્યું.

(જૂઓ, પાટણનો ભદ્રકાલીના મંદિરમાં
રહેલો લેખ—શિલાખંડ)

રાજા કુમારપાલે કચ્છની ભદ્રાવતીમાં મોટું લગ્ન બધાનું હતું. જમડુ સાહે ચૌહાની સદીના પ્રારભમાં તેને સમરાબનું હતું.

(—જમડુસરિવ)

મત્રી બાહડે રાજાની આજ્ઞા મેળવી પોતાના પિતાના આદેશ પ્રમાણે શત્રુજયતીર્થના મોટા ઉદાર કરાવ્યો અને તેમાં સ. ૧૨૧૩ માં જ્યાં હેમચંદ્રસુરિના હાથે જા આવીશરની પ્રતિમાની મહોત્સવપૂર્વક પ્રતિષ્ઠા કરાવી. શત્રુજયની તળેટીનાં વાત્સલપુર વસાવ્યું, કિંદો બધાઓ, તેમાં ત્રિશુવનપાલનિહાર બધાઓ અને

તે દરેકની પૂજા માટે જમીન વગેરે આપ્યા આ કામમા કુલ ૧,૬૦૦ ૦૦૦ રૂબા વાપર્યું

રાજ્યએ પાવણના પ્રતાપી જૈનમુદ્ધમા કુસુપ ન પેસે જોવા ખાતર વરતમા નીકળેલા નવા જૈન મતોને પાવણ બહાર જવાનો આદેશ કર્યો એવા સૌ ગમ્મનાથકો બહાર ગયા પણ આં વિજય સિંહસૂરિ માત્ર પોતાના બુદ્ધિચાતુર્યથી ત્યા રહી ગયા હતા

(જૂઓ અમલગમ્મ પટ્ટાવટી')

રાજા કુમારપાલે જૈનધર્મનું નાન મેગવી સં ૧૨૧૬ ના માગ સર સુદિ ૨ ને દિવસે આ હેમચંદ્રસૂરિની પાસે સમ્યક્ત્વ તથા ગૃહસ્થના બાર મતો સ્વીકાર્યા તે સમયથી તે પરમાદત બન્યો આચાર્યશ્રીએ પોતાના વરદ હસ્તે તેને રાજર્ષિનું બિરુદ આપ્યું તથા તેની વિનવિદ્યા તેના બાપ માટે વીતરાગમ્મોત્તર તથા યોગશાસ્ત્ર વગેરે ગ્રંથોની રચના કરી રાજા તેને નિત્યપાઠ કરતો હતો

રાજ્યએ સુવારમા મગલપાઠથી ભાગવું, નમસ્કારને બાપ વીત રાગમ્મોત્તર તથા યોગશાસ્ત્રનો અખંડ પાઠ બિનદર્શન, ચૈત્યવદન, કુમારપાલવિદ્યારમા ચૈત્યપરિપાટી ઘરદેશસરમા બોજનનવેલ ધરીને જમવું, આંજી ઘરદેશસરમા આગીરથના, આરતી, મગલદીવેલ, મનુસ્તુતિ-શુભ્રાન, સત્રે મહાપુરુષોના છવનની વિચારણા અને નિદ્રા એ રીતે પોતાનો દિનભરને પાર્થિવ કાર્યક્રમ ચલાવ્યો હતો

તેણે ચૈત્યવદન, સુકુવદન, સામાયિક તથા પ્રતિક્રમણ મુખપાઠ કરી લીધા આક્રમ-ચૈત્યદશના દિવસે તે જોડાસણું કરતો હતો

(જૂઓ, માકુત દ્વાજામકાબ્ય, કુમારપાલપત્રિજિહ્વા)

મહાસાવધાની ખને મહાન ગ્રંથકાર આ સુનિસુદરસૂરિ કુમાર

૧. કુમારપાલે નબાનેલા ત્રિશુવનપાલવિદ્યાર, કુમારપાલવિદ્યાર વગેરે ઘરિયેની પ્રશસ્તિમાં તે પરમાદત તરિકે હાથેઆવેલ દશે ૧૨૧૭ માલ અખપ પાલે એ ઘરિયેનો ચિનાક કર્યો, એકમે તેની પ્રશસ્તિઓ વળ નાથ પામી માત્ર સં ૧૨૧૧ નો ત્યજોરનો જિજ્ઞાસેજ મત્રે છે તેમાં તથા અભિધાન ચિત્તા મધ્ધિ'માં કુમારપાલને પરમાદત તરિકે યોગપાલ્યો છે

પાલની નિગતવાર ધર્મચર્ચા નીચે પ્રમાણે જણાવે છે—

રાજા દુભારપાલે સમ્મશ્ન સહિત જાર મલોનું સાત્તિક રીતે પાલન કર્યું ત હમિયા ત્રિકાશ પૂજા, બાદમ-ચૌદસી ઉપવાસ-પૌષપ, પાશ્વ સેકરો આપકોને દાન, પોસક કરનારને પાસલું, કૌન આપકને ૧૦ સેનામહેરનું સાધર્મિક દાન, બેરીને ૧૪ સાકાર્થ ૧૪ કશક મોનામહેર આપી ૬૮ લાખનું ઉચિત સાધર્મિક દાન, ૭૨ લાખને સાધર્મિક ૬ માક, દુદવીધન માક, ૭૧ મલલ ઘરો લખાબ્યા હમિયા ત્રિભુવનનિહારમા સ્નાત્રમહેરસુવ, બાધાર્થને નિત્યદાદશાવર્તવદન, મકલ સાધુઓને નિચવદન, પૌષપધારીનું બહુમાન, દાન, મુગમાન, જહાર હેરોમા અમારિયાસન, ન્યાયવદાવાદન, ૧૪ હેસતો સબબે માલે મેત્રી, હવરસા, આવ વીધવાત્રાઓ કરી, ૧૪૪૪ હેસસરો જખાબ્યા, ૧૧૦ હેસસરોનો હતોદાર કસબો.

(૧) આપકોના પહેલા મનમા—‘મારિ સબ બોલાર્થ વલ તો ઉપવાસ કર્તો. (૨) બીજા મતમા—બૂલથી જૂકુ બોલાર્થ વલ તો તે આવનિક કર્તો. (૩) ત્રીજા મતમા—જહરનો ત્યાગ, મૃતધનનો ત્યાગ (૪) મ ૧૨૧૬થી નવો વિવાહ કરવો નહીં. બાક શણીઓ મર્વા બાદ વાસાચર્થ પાત્રવું મનથી બૂલ થાય તો ઉપવાસ, વચનથી બૂલ થાય તો આવનિક અને સરીશી મત જામે તો બેઠાસલું કરવું સબ જાવવીમા રાણી ભોપાલદેવીની મૂર્તિ રાખીને કામ લાગવી લેતો. આ કાસે રાજા પરાસામહેર કરેપાતો હતો. સુરેવે તેને વાસલેષ નાળી સજાર્થ બિનુદ આપ્તુ હતું (૫) ૬ કશક સોનું, ૮ કશક તાર, ૧ ધરી મણિ રત્નો, ૩૩ હજાર મણ ધી, ૩૨ હજાર મણ તેજ, ત્રણ લાખ મુંદા જ્વર, ઘોળા, વલુ, મત્ર વજેર જનાજ ૫ વર, ૫ દુકાન, ૫ સલા, ૫ વહાવુ, ૫ ગાર્થ, ૫ ગાડીઓ, ૧૧૦ હાથી, ૧ જીટ ૧૧ લાખ ધોધ, ૫ રથ, ૧૮ લાખની સેનાનો પરિચ્છ સખો હતો. (૬) શામાસામા પાટલથી બહાર જનું નહીં (૭) માસ, દારુ મધ, માખણ, બહુબીજ પાચ હુજાર વજેર અલકલ, જનતકાચ અને કિવરનો

ત્યાગ કર્યો. દેવને ખર્ચા સિવાય જોઈતું, કળ, વસ્ત્ર વગેરે વાપરવા નહીં. સચિત્તને ત્યાગ, માત્ર ૮ પાનની જમણા, શતે ચક્રવિહાર, શ્રામાશ્રમા દૂધ, હાઈ, તેલ, મીઠાઈ અને તમેલી વસ્તુઓ એ પાંચ વિગતને ત્યાગ, શ્રામાશ્રમામાં બાદ-પાનને ત્યાગ, પવતિમિષ્ટે પ્રજ્ઞા સર્વપાલન, સર્વ સચિત્ત તેમજ સર્વ વિગતોઓના ત્યાગપૂર્વક એકાસક્ત કરવાનો નિયમ રાખ્યો. (૮) સાત કુલ્યસુનોને ત્યાગ, દેશ પ્રાપ્તિ કુલ્યસુનોને દેશવટ્ટે આપ્યો. (૯) સવાર-ત્રાજ સામાયિક કરવું, તેમજ સર્વશ્રામીન રહેવું માત્ર શુદ્ધેવની સાથે બિલ્લવાની છૂટ હમેશા વીતસમસ્તોત્ર અને ચોત્રશાસ્ત્રને પાઠ કરવો. (૧૦) શ્રામાશ્રમા પાનવૃક્ષી બહાર જવું નહીં. (૧૧) પૌષધ-ઉપવાસ કરવા, પાનવૃક્ષ પૌષધ કરનારને સાથે લઈ જોઈતું કરવું રાત્રને એક પૌષધમાં શતે મોકોલો કરકશો, તે મરી ન જાય તે ખાતર એટલી ધ્યાનથી ઉતારી મોકોલને છૂટો કર્યો. (૧૨) નિર્ધન લેનારને બાર લાખને કર માફ કર્યો. આ ૭ હેમચક્રસૂત્રિની પોષાળના સામાયિક વગેરે કરનારાઓને ૫૦૦ ઘાટેસવારની અને બાર ગામના અધિપતિની પદવી આપી. બીજી પોષાળમાં સામાયિક આદિ કરનારાઓને ૫૦ ગામ આપ્યા. સૌને આવકધર્મમાં સ્થિર કર્યા.

કહેવાય છે કે તે યોગ્ય ભવ કરીને મોક્ષ જશે.

આ હેમચક્રસૂત્રિએ કુમારપાલની વિનંતિથી ત્રિપદિશલાકા શુદ્ધચરિત્ર (અધ્યાય : ૩૬૦૦૦) રચેલું છે.

(જૂઓ, ત્રિ શ પુ. ૭. ૭. પ્રશસ્તિ)

રાત્ર સમ્યક્ત્વની ચિંતિત્વા માટે જૈન સાધુ માત્રને ઉત્સાહથી વહન કરતો હતો. એક વાર તેણે એક વેશ્યા સાથે રહેતા વેશ્યાધારી પતિત જૈન સાધુને પણ વહન કર્યું નાટ્યલેખો મુવસજ આ બોધને હસ્યો અને તેણે શુદ્ધેવને આ વસ્તુ જણાવી. આચાર્યશ્રીએ રાત્રને ઉપદેશ આપ્યો કે સજમવાળો મુનિ જ સાચો મુનિ છે માટે તુમનીને વહન કરવું પણ પતિતને વહન કરવું નહીં. રાત્રએ આ ઉપદેશ અંગીકાર કર્યો. બીજી વરસ તે જાણ મુનિને તો રાત્રના વહનથી

લાલ જ ઘેરો તેને વિચાર આવ્યો કે શબ્દ મને મુનિ માનીને
વદન કરે છે જ્યારે હું મુનિ નથી, પતિત હું પ્રતિજ્ઞાજપ્ત છું,
નાટાચક્ર હું પણ મારે આવજી મુખરી જપ્ત બેઠાંજો તેમજો આ
પ્રમાણે વિચારી વેસ્થા, પાન તથા બેઠા વગેરેને છોડી દીધા. શુભ્રા
અસ્થુમા આવી વૈશાખબાવજી ફરી વાર પાથ મહામત સ્વીકાર્યા
અને સાથેસાથ અનસન સ્વીકાર્યું.

તેમના દર્શન માટે સૌ આવવા લાગ્યા. શબ્દ પણ પોતાના
અત્યુત્તર તથા પરિવાર સાથે તેમને વાહવા આવ્યો. મુનિવરે તેને
હાથ પકડી તેને વાહતા રોક્યો અને જણાવ્યું. સજન! તું મારો
પ્રમીસુરુ છે તે મને માર્ગે બતાવ્યો તારો નમસ્કાર મને ન પડે.
તું માત્રને જાણકાર છે તે માત્રમા સુવેગ જર્યો છે માટે તું મને
વદન ન કર.

શબ્દજો તે મુનિસજની મના હોવા છતાં તેમને બહુતા જાણે
વદન કર્યું.

શબ્દજો માંસનો ત્યાગ કર્યો હતો. જોકે વાર તેને ઘેજર જાતા
પહેલાં કરેલું માંસલોજન વાહ આવ્યું. આથી તેણે ઘેજરનો સર્વથા
ત્યાગ કર્યો અને હુરુદેવ પાસે આવી માસાહારથી પહેલાં બાપેલ
પાપની શુદ્ધિ માટે પ્રાર્થાસ્થિત થાવું. આજ્ઞાથીજો જણાવ્યું કે

તારે પિતાના નામથી કૈનવિકાર જનાવવો અને ઘર દાતની શુદ્ધિ
માટે ઠર દેશસર જાવાવાં. મત્રી બાહકલું દેશસર જોવી અનુકૂળ
ભૂમિમા કર્તું તે શબ્દજો નાંગી લીધું અને ત્યાં જાવ્યું કુમારવિકાર
જાવાવવા આજ્ઞા કરી. મત્રી બાહકે વાહકવશના રોક ઝર્જના પુત્રો
ની હેખરેખ નીચે કુમારવિકાર જાવાવ્યો. તેની આરે બાબુજો
સાત સાત હાથની ઠર ફેરીજો જનાવી. તમા મૂલનાથક તરીકે નેપાલ
થી મજાવેલ અદ્ધર્મતમજિની ૨૧ અશુભપ્રમાણ ૯ પાર્શ્વનાથની
તથા ઠર ફેરીજોમાં ૨૪ લીજો કર, ૪ શાન્ધતા ચિનવર અને ૪
શુદ્ધિ, સમવસરજી, હુરુપાદુકા તથા અરોહણની હુરુદેવના હાથે
પ્રતિષ્ઠા કરાવી. અદ્ધર્મતમજિની પ્રતિમા પૂનમની રાતે જાગી બસી.

હતી એ અમીના પ્રભાવે લોકોને આજની પીડા વગેરેના દર્દ નાશ પામતા હતા. મત્રી આજઠે કુમારવિહારમાં રૂપાની ઝવજડેવની પ્રતિમા સ્થાપન કરી હતી.

સત્તલે બીજી વિશાળ ભૂમિમાં ૭૨ દેરીઓવાળો ત્રિભુવનવિહાર બંધાવ્યો. તેમાં શુક્રદેવના હાથે બાં નેમિનાથની ૨૫ (૧૨૫) અગ્રુલ પ્રમાણ પ્રતિમાની તથા ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન એમ ત્રણ દેવીશી ની ૭૨ જિનપ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરી.

આ વિશે ૫૦ કુલસાગરગણિ લખે છે—

મહારાજા કુમારપાલે પાલનપુરનો નરેશ પ્રહ્લાદન, ચાકભરીનો રાજા અર્જુન (વિમલરાજ) માણુ અલો વગેરે ૭૨ રાણાઓ, સ્વતંત્રીને સંહારક દંડનાથક ચન્નન, ૨૪ જિનાલસ બનાવનાર મત્રી આલક, સિદ્ધપુરનો ચૌભુજવિહાર બનાવનાર મત્રી આલિંગ દેવ, શુક્રાદેવ મહામાત્ર ચાતુ ૬ કરોડ દ્રવ્યનો સ્વામી શેક કુલેર ૬૫, ૬૬ લાખ સોનાનો સ્વામી શેક છાકા, ૬૪ હજાર અંબોનો સ્વામી મહામાત્ર ઉદ્ધાસન, મત્રી આલક, મત્રી બાહુ શ્રીમાળી, શેક વાહક પોરનાલ વગેરે ૧૮૦૦ કોટિધ્વજ વેપારીઓ વગેરેને સાથે સંખી ત્રિભુવનવિહારમાં પ્રતિષ્ઠા, મહાપૂજા, ધ્વજ કલશ તથા આત્મેત્સવ વગેરે કરાવ્યા. દરેકમાં ધર્મને કુલ ૬૬ કરોડ રૂપિયા ખર્ચ્યા. (જૂઓ, ઉપદેશસાગર-સૂટીક ઉપ ૪૮, રચના સુ ૧૬૬૨)

રાજાએ પાટણ, સોમનાથ પાટણ, ઘરાદ બલોર, લાડોલ, ખલાલ તથા તારા વગેરે સ્થાનોનાં કુમારવિહાર સ્થાપ્યા. એ વિશે જૈન શિલાલેખો અને પ્રશ્નોના ઉત્તરો મળે છે. તેને બા અજિતનાથની પૂજાથી સુપાદસક્રમાં વિજય મળ્યો હતો, તેથી તેણે આજ્ઞા કરી યશોદેવના પુત્ર દહાધિપ અભાયકુમાર પાસે તારાના પક્ષક ઉપર ૩૨ માગનું દેસસર તૈયાર કરાવી તેમાં બાં અજિતનાથની પ્રતિષ્ઠા કરાવી, જે આજે વિદ્યમાન છે (કુમારપાલપ્રતિજ્ઞાપ્રશસ્તિ ભા. ૫, પ્રક ૮) શમુ જગતીર્થમાં પણ કુમારપાલનું દેસસર વિદ્યમાન છે.

સભ્ય કુમારપાલ, તેના સામતો તથા પ્રજાએ જણાવેલા રેસમરે બંધાવ્યા છે. પરિણામે આદિમવચ્છી કર્મવિહાર, મુકાવિહાર, વંદરવિહાર, ઝોલિકાવિહાર વગેરે ૧૪૦૦ (૧૪૪૪) જૈન રેસસર બંધાવ્યા હતા અને યજુર્વેદ, ખજાત, ભરૂચ, મોડેરા, ગામ્, સોઠેર વગેરે સ્થાનોમાં ૧૬૦ લઘુવિહાર યથા હતા.

સભ્યએ બીલભાવનગર(મોઢે-જો-દાથ)થી લલિતસ્વામીની પ્રતિમા લાવી તેનું સ્થાપત્ર જિનાલજ બંધાવ્યું. રાજા પાટલુમા સૈવ તેમજ બાસા મહિનામાં રથયાત્રા કાઢતો હતો. માદલિકા પલ્લ પોતપોતાના રાજ્યમાં રથયાત્રાનો મહોત્સવ કરતા હતા. એમ દરેક સ્થાને, દર વર્ષે રથયાત્રા નીકળતી હતી. (જૂઓ, કુમારપાલપરિમિહો)

સભ્યએ ૭૦ હજારા રોકી જૈન ધર્માગમો લખાવ્યા. ૪૫ વ્રાતમાં અને ૫ વ્રાતીની સોનાની ચાકીથી સાત પ્રતિઓ લખાવી, સિદ્ધહેમ બ્યારણુ તથા ત્રિપરિશિષ્ટાપુસ્તકોની ૨૧ પ્રતિઓ લખાવી. બુદ્ધ બુદ્ધ સ્થાનોમાં હાનસાગાઓ સ્થાપી હતી, જેના ઉપરી તરીકે શેઠ નેમિનાત્રના પુત્ર જલમકુમારને નીમ્યો હતો.

(જૂઓ, ઉપરોક્તસાર ઉપ ૩૬)

એક કહેવત ચાલે છે કે રાજા કુમારપાલે તાંબુ, ચાક અને હાકને રેસવટો બાંધ્યો હતો. તેનું સ્તુત્ય એ છે કે રાજ્યએ પ્રથમ લખાવવા માટે તાંબુના સમગ્ર પાદર્થ તોડાવી મૂકાવ્યા હતાં એટલે પાટલુમા તાંબુ રથયા નહીં. રાજપૂત બાહક જલમરે ગયો એટલે પાટલુમાં બાક રહ્યો નહીં. કુમારપાલ બ્યારે સિદ્ધસલ્લના ત્રાસથી બચવા જાતકતો હતો અને તેને જણાવેલ સના દાકા પડતા હતા ત્યારે એક હાકના વાણિયાની બાને તેને ખાવાનું બાંધ્યું નહીં તેથી રાજ્યએ પોતાના રાજ્યમાં હાકને જામલદાર તરીકે રાખ્યા નહીં, એટલે પાટલુમા હાકના મીમાલી રથયા નહીં. જનનાએ જ છે કે ૬૬ નાથકે વોસિરિએ હાકમાં રાજ્યના અધિકારપદે હાક નહીં પણ બીજાને નિમુકત કર્યા હતા. આ કહેવત કુમારપાલના પ્રથમ જનના રોજ અને સજ્જીવિહારને પુનઃ કરે છે.

એક દિવસે આચાર્યશ્રી પાટણ પધાર્યા. તેમણે તે દિવસે શાક
ભરીના જરીબ ખનાયાહે પોતાની પત્નીના હાથે કતાવીને તૈયાર
કરાવીને વહોરાવેલું ખાધું કપડું પહેલું હતું. શબ્દો તે કેળીને
હજી પામી શુરુદેવને વિનંતિ કરી કે, આપ મારા શુરુદેવ છે,
તમારે આવું જાડું અને ઘરછાં કપડું પહેરવું ન બેઈએ આમા
તો મારી જહનામી યાજ. આચાર્યશ્રીએ હસીને જણાવ્યું કે, 'આપુ
નિરપૂરક હોય છે. આમાન્ય વસ્ત્રો પહેરવાથી તેની આપુતા ઘટવી
નથી, છતાં તને ખરેખર શરમ આવવી હોય તો તારા શત્રુમા
આવાં વસ્ત્રો દેનારા જરીબ લેના છે તેના તારે વિચાર કરવો બેઈએ.
રાજ સત્ત્વ પામી જશો. તેણે ત્યાં જ પ્રતિજ્ઞા કરી કે 'હું એકેક
નિર્જન લેનને સો સો સોનામહોર આપીશ, ૬૨ આલ એક કરોડ
સોનામહોરનું દાન કરીશ અને ચીને ખર્ચ આપી શકે એવા સુખી
બનાવીશ.

(જૂઓ, ઉપદેશતરંગિણી)

સબ્બે સાધર્મિક ભક્તિખાતુ જોઈયું અને તેના ઉપરી તરીકે શેક
આલક તથા મત્રી કમરોને નીમ્યા.

શેક આલકે પહેલી સાલ પોતાના ખલનામાથી લેનાને એક
કરોડની સહાય આપી અને સબ્બે વિનંતિ કરી કે વેપારી પણ
સમને જ જમ ખલને છે; તો આ લાભ મને જ લેવા દો.

સબ્બે હસીને જવાબ આપ્યો કે ભાઈ! તું મને લોભિમે
બનવાની આકલ પડાવથી ॥ ? એમ કહી સબ્બે તેટલું ખન ખલના
માથી મારાવી શેક આલકને આપ્યું.

પાટણમાં કુબેરદત્ત નામે એક દક્ષિણ વેપારી રહેતો હતો. તેની
પાસે તેના પરિશ્રમની નોંધ મુજબ—૧૦૦ હાથી, ૫ હજાર ઘોડા,
૮ હજારનું ગોમુલ, ૧ હજાર જવેશત-રત્ન-હીરા વગેરે જવેશત,
૧૦ હજાર, ૫૦ ગાર્હ, ૫૦ વહાણ, ૫ મર, ૫ હાટ, ૨૦૦ ખાન-
ના કેડાર, ૬ કરોડ સોનામહોર, ૬ કરોડનો આદી વજેરનો હિમતી
માલ હતો. તેના ઘરમા રત્નજડિત બિનાલય હતું, જેનું ભૂમિતરિખું
જાણેથી જરૂર હતું, અદ્ભૂત મણિની બિનામિતિમા હતી. શેકને પ્રાપ્ત

હતી, પત્ની હતી પણ કંઈ સલામ નહોતું તે જોઈ શકે ઉપરની મિલકત મૂકીને મરી ગયો.

રાજા કુમારપાલે બીજો દિવસે સવારે જીડી સામાયિક નવકાર મંત્રની માગા અને યોગશાસ્ત્રનો પાઠ કરી જહાજ ચાલ્યો ત્યારે ચાર વેપારીઓએ જણાવ્યું કે રાજાના કુલેસરત જાણીએ મરણ પામ્યો છે તેથી જાણીવાતું થન રાજાનું અને છે. તો જાપ જ્યારે જ પધારો અને જો થનને રાજાજીવનામાતે મોકલાવો.

રાજા મંત્રીઓ વગેરેની સાથે ત્યાં ગયો તેણે તેના ધરિદ્રની નેપથ વાંધી, હેરાસર લેતું થન પુષ્કળ હતું, પરંતુ શેકની માતા અને પત્ની છાવીશાટ કુદન કરતી હતી. જોકે તો ઘરનો ઘલાબનાર ગયો અને તેનું થન પણ રાજાને ઘેર જાયે જ્યાં વસ્તુ પણ કુદનતું જોકે કાસતું હતી. રાજા તેમનું કુદન સાલવી ગળગલો થઈ ગયો અને કહ્યું કે મારે જાવું થન ન જોઈએ. લે બીજાનું થન લે છે તે તેનો પુત્ર થાથ છે રાજા સિદ્ધસાહે પુત્ર માટે સોમનાથની પત્ર પાઠ્યા યાત્રા કરી હતી. જોકે તો પુત્ર નહોતો તેનું કુદન હોય અને તેનું થન ઉઠાવી જાય ત્યારે સ્ત્રીની શીલયા થાથ? સ્ત્રીનું થન લેવું જો તો મમસ્ત નારીબલિનું જાપમાન છે સંભવાતું કહ્યું છે. હું જા થન લેવા ઇચ્છતો નથી. જુઓ, જાનાજનો વેપારી કુદાજને, કુદા નારી પતિના મરણને, વૈષ્ણવ (ધિકાર) પતિકામાં શયોદયાત, નાસકા કલિયાને, કુર્જન પારકા કિરને, રાક્ષસ હલ-સેદને અને રાજા પતિકા વાલિયાના મરણને ઇચ્છે છે—જા બધા જાનિયો છે નરી કુદરતા છે.

ભારતના રાજાઓ સ્મૃતિશાસ્ત્ર (મનુસ્મૃતિના ૬ શ્લોક ૧૮૬), અર્થશાસ્ત્ર (અર્થશાસ્ત્ર ના ૩ ના ૫, પ્રક ૫) અને બીજા પ્રમાણો (અભિજ્ઞાન શાકુન્તલ, અક ૬)ને જાણારે સ્ત્રીઓને શતી મૂકી વાંચવાનું થન લેતા હતા. કુમારપાલે જો રીતને હલકી માની તેમાં કમનૂની કાંતિ કરી. લગ્નભગ ૭૨ લાખના વારિક થનની જાવકાઓ જલતીથનનો પકો પાણીમાં નાખી શીધા અને નારીબલિને પુષ્કળ

અમોઘ હક્ષ્મણી માની તેને પતિ વગેરેનું ધન મળે એવો નવો કાચરો બનાવ્યો. ભારતીય સંસ્કૃતિમાં સ્ત્રીના સમાન હક્કનો ખોટો વહેલો કાચરો એ અમોઘ મોઢો આ કાચરોઘવાથી બુદ્ધિસૂતમાં જોળે લેવાનો સ્વાજ પણ બંધ થયો. આપે બીજા શાસ્ત્રોમાં કુટુંબન લેવાનો અને છેકરો જોળે લેવાનો સ્વાજ આજે છે.

વર્તમાન ભારત સરકારે આ ૭૧૩ માં નવો કાચરો ધરી સ્ત્રીને મુલે રીતે પુરુષની સમાવડી બનાવી છે પણ આ કાચરાનું મૂળ ઠેક કુમારપાલના અમલથી જાણાય છે. કુમારપાલે આ કાચરો વઠવો ત્યારે તેનું કવિઓએ અભિનંદન કરતા હતાં—

“મપુત્રીર્મા ધને ગૃહજન્ પુત્રો મલિ પાર્શ્વ” ।

ત્વં તુ સંતોષ્નો મુખન સર્વ રાષ્પિતામહ ॥”

ત્રી છેકરો શાહ કુમારપાલને રાષ્પિતામહ તરીકે બિરદાવ્યો.

(—જૂઓ, મોહપરાજયનાટક અક ૩

સ્લો. ૩૬ થી ૪૨ ઉપદેશચાર નયીક ઉપ ૭)

ભારતમાં વિક્રમની ભારતી શતાબ્દીમાં ઘણા નવા અવતો ચાલુ થયા હતા. એક દિવસે શાહને પણ પોતાનો અવત અલાવવાની ઇચ્છા થતા આશ્ચર્યથીને તે જો બિનતિ કરતા તેમણે જણાવ્યું કે સુલન! પૃથ્વીને બનુલી કદે તેનો અવત આવે, એ કામ ધનથી થાય છે બીજી તરફ ધન પણ આપણે તો અનર્થનું મૂળ છે રાષ્ટ્રને વધુ ધન મળે તો વધુ હા ઈ જોડે વેપારીને વધુ ધન મળે તો તે વેપારને જોડકાં કરવાનો પ્રયત્ન કરે. શૂદ્રને ધન મળે તો તે વેત્સા

૧. કમ્પાસના બીર વિક્રમાદિત્ય સેલકનો સ ૧૧૩૨ થી ધેની ચોટુકાજ સર્વ, મુરાશાનના નાકશાહ મુલતાન બચામુદીનો સ ૧૧૪૧ થી પારસી બચામ સર્વ મુલતાનના રાજા સિદરાજ બચામુદીનો બચામ સિદસિદનો (બચામ સેલકના મડલેપર સિદનો), સ ૧૧૭૧ થી કાતિરી સિદ સર્વ, બચામના રાજા બચામુદીનો સ ૧૧૭૧ થી કાતિરી બચામુદીનો સર્વ સર્વ ૩ રાજા કુમારપાલે સ ૧૨૧૧ કે સ ૧૧૬૬ થી પોતાનો સર્વ બચામુદી લેલ. (જૂઓ, નૈન જાલકાશ, કથાકા ૧)

આદિ વ્યસનોમા ફસાઈ શિકારીને ધન મળે તો તે બાણને વીરૂપ બનાવે, મોટી બાણ બનાવે અને ઘણાં લુવોનો સફાર કરે કસાર્કને ધન મળે તો તે વધુ પાઠા અને જકરાનો વધ કરે. વેશ્યાને ધન મળે તો તે બારે બજકો શાળી પુરુષોને ફસાવે. જોડલે માત્ર ધન દેવાથી પ્રભુ ઉન્નત થતી નથી. પ્રભુને આકાશ બનાવવી હોય તો સૌમાં માનવગ્રેમ, પ્રાણીમૈત્રી, સમાજાચ, સાન, ઉદારતા, સેવાભાવ, સ્વાર્થત્યાગ, પરગણુષ્ટ અને પરોપકારવૃત્તિ વધે એ જ ઉત્તમોત્તમ માર્ગ છે. આવા પ્રભુ બાળાર શબ્દ ઇતિહાસમા અમર જોડે છે.

શબ્દને કુદવીધનનો પટ્ટો ૨૬ કરી બીજા પક્ષ કરી મારે કર્યાં જોડે કર્તિક સુદિ ૧ થી 'સિદ્ધિમહામય સવત્' ચલાવ્યો. આ સવતના ઉદ્દેશો શત્રુ સંબંધી પર શૈમુખની શાંતિનાથની ધાતુપ્રતિમા, અભિધાનધિવામણિ કાઠ ૬ મ્હો ૧૭૧ ત્રિપરિ શલાકાપુરુષચરિત્ર પૃષ્ઠ ૧ સ ૧૨ મ્હો ૭૭ વજેરમા મળે છે તેનો પ્રારભ કર્ક સાક્ષી થયો છે તેનું કોઈ કપટ પ્રમાણ મળતું નથી. (જૂઓ, કૌનસત્યપ્રકાશ, કર્કાંક ૬૩ ૬૪ ૬૮ ૧ ૬)

કુમારપાલે મત્રી આબડ—રાજપિતામહને શિલકાર શબ્દ મદિ મજબુતને છતવા માટે મોકલ્યો. ત કાવેરી નદી કિતરી પિતાની સેનાને અવસ્થિત કરતો હતો, એવામા શત્રુઓએ કુનહો કરી તેને હરાવ્યો. શબ્દને તેને ફરી વાર સ ૧૨૧૭ લગભગમાં મોકલ્યો. તેની સાથે પરમાર ખાસબઈ શૌકાણુ સોમેશ્વર વજેર હતા. મત્રીએ કાવેરીનો પુલ બાંધી સામે પાર જઈ મસ્તિકાબુતને હરાવી તેનું મજુ સંબંધની કીમતી થીલે, દહની મોટી શકમ વજેર લાવીને પાટણમા શબ્દ પાસે થઈ શબ્દને મત્રીને રાજપિતામહ વિરૂદ્ધ આપ્યું. મેંકણના ડર સ્વર્ગકળશોમાથી ૭ કળશ ઉદાયન બૈશ્વ, શત્રુનિકાનિકાર અને રાજબંદીધર પર ચલાવ્યા.

કર્કાંક અને મેંકણની બેકમાંક મનાતી હતી. કુતલના શબ્દ તેલપે મેંકણનો બહોળા હોવા સુજસત તરફ પ્રયાણ થઈ પક્ષ રાજ કુમારપાલ વૃદ્ધ બની ગયો હતો. શિમાસામા મુદ્દ કરતો નહોતો.

તેથી સામતો આપાસુ વીતાવવા પોતપોતાના રાજ્યમા સાત્ત્વ જમા
હતા અને સેના પણ છૂટી છૂટી વીખરાઈને પડી હતી. આથી રાજ્ય
કુમારપાલ તૈલપ આવે છે એ સાબળી વિમાસુખમા પડી ગયો અને
સુરેવ પાસે જઈ સર્વ વૃત્તાત કહી સુભગાબે. આશ્ચર્યથીએ
જણાવ્યું, 'રાજન્! જિત્તા ન કર, યૌ સારા વાના થશે. ખરેખર,
સાતમે દિવસે રાજ્ય કુમારપાલને પાકા સુમચાર મળ્યા કે રાજ્ય
તૈલપ એકાએક મરણ પામ્યો છે. આ થતના ૬૦ ૧૨૨૨ લગભગમા
જની હતી. કહાંટકના નવા રાજ્ય પરમહર્ષિએ પોતાની પુત્રી રાજના
ભત્રીજા અજયપાલને પરણાવી.

આં મેરુતુએ આ થના કહુના નામે આવી છે અહીં 'કહુ'
રાજથી કહાંટકનો રાજ્ય હોયો ઠીક છે ત્યા તેનો સમય સ= ૧૨૨૫
લગભગ બતાવ્યો છે.

(જૂઓ, પ્રજાધરિતામણિ, પ્ર ૫; પ્રજાધરિતા પ્ર ૧૧)

એક વાર કાશીનો પંડિત કવિ વિશ્વેશ્વર આશ્ચર્ય હેમચંદ્ર
સૂરિની પંડિતસભામા આવ્યો. તેણે સ્વાધિક્ષા અને 'શુભાંગે'
એમ બે સુમચા મૂકી. મત્રી કપડી તથા આં રામચંદ્રસૂરિએ તે
નમસ્કાર પૂરી કરી. પડિતે આ સસ્ત્રવતીની પદચર્યા છે એમ જણાવી,
મત્રીના ગળામા ૫૦ હલારનો હાર પહેરાવ્યો. રાજ્યને પડિતને ૧૦
પોદા તથા ૫૦ હાજા દ્રમચથી સત્કાર કરી, પાટણમા રહેવા વિનંતિ
કરી, પણ કવિરાજ આત્મકલ્યાણ માટે સોમનાથ પાટણ જઈ ગયો.

પ્રભાસપાટણના મહાત્મા જાવ જુહાપતિએ સુસાધન વજેરે વ્યવ
હારથી શિવાલયને અપવિત્ર બનાવ્યું હતું. આથી આં હેમચંદ્રસૂરિ
નાજુશ થયા. રાજ્યને મહાત્માને ગાદીએથી ઉતારી નાખ્યો. મહાત્મા
પાટણમાં આવી આશામ છી પાસે આર મહિના રહી સૂઝની માફી માગી.

૧. એક એવો પણ હાસ્યેન મત્રે છે. આ પદ્ધતિસૂરિએ કહ્યો
રકની રાજસભામાં નજીસુજ કલ્પ નો પ્રભાવ નજીઓ હતો. સભા છે
રાજ્ય કુમારપાલના પ્રજાપતિ આ રજ હોય.

(જૂઓ, પ્ર ૨૮ ૧ ૨૫૪ પ્ર ૪૩ વિશ્વકથા)

એટલે રાજાએ તેને ફરી વાર જડની પદવી આપી. આ જટના સ ૧૨૨૫ માં બની હતી.^૧

૫ વામરાશિએ પણ રાજા ગિદરાજના સમયે આચાર્યશ્રીની ખૂબ નિદા કરી હતી. રાજાએ તેની આલુવિકા બધ કરી અને મારી મારતા તેને પણ ફરી વાર આલુવિકા બાપી આપી.

એક વાર સૌરાષ્ટ્રના એક ચારણે આચાર્યશ્રીની વાસ્તવિક પ્રશંસા બાણ કાઢ્યે બનાવ્યું. રાજાએ તેને પણ જાણતું કન્યામ આપ્યું.

તે સમયે સાલપુર પબ્બલ કે કારતીર તરફથી પૂબના મુગટ આવતા હતા, પણ ત્યાંના રાજા નવા મુગટને પ્રથમ પોતે જહેરી પડી રાજ્ય બદલ જવા હેતો હતો. રાજા કુમારપાદે તેની પાસેથી અગ્રેટ શુદ્ધ મુગટ મંગાવ્યા, પણ તેણે જેવાની આનાકાની કરી. પરિણામે રાજા કુમારપાદે ત્યાં સેના મોકલી તેને પોતાના તાબેદાર બનાવ્યો અને જોષો શુદ્ધ મુગટ મંગાવ્યા. હજારો સાલવી કુટુંબોને બ્રાહ્મણી પાટણમાં વસાવ્યા. સાળવીઓ કૌન બન્યા. પાટણમાં આજે પણ સાળવીપાદો પ્રસિદ્ધ છે.

રાજાએ આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી વીતલચનચરમા ભવિતરખામીની પ્રતિમા હોવાનું બણ્યું ત્યારે માણસો મોકલીને તે પ્રતિમા મંગાવી લીધી અને નર્મ હેરાસર બનાવી તેમાં વિશજમાન કરી.

(જૂઓ, ત્રિવિદ્યાલાકા પુ. ચ. ૦ અષ્ટાદ્વિંશાધ્યાયમાન)

રાજા કુમારપાદના મોમનાથ પાટણના હાકેમ હાલના પુત્ર મુમ હેવે અહીં રાજાને હથળો હતો અને ધર્માદિત્ય સૂર્યમંદિરનો ભૂલો હાર કરાવ્યો હતો. (સિદ્ધાંતેષ)

રાજાને કારતીરાજ જયજી સાથે મિત્રી હતી. તેનો મત્રી પદ્ય કર પાટણના સાળવીની જાત્રવિધવા મુકકહેવીને પધિની બાધી,

૧ રાજા કુમારપાદે ચ. ૧૨૨૫ થી ૧૨૬૮ જય જયરવતિને જાણપુરી થામ આપી ફરી વાર આલુવિકા બાપી આપી.

(જૂઓ, પાટણના બધાશ્રીના ઘરિયાં તરેલો લેખ- સિદ્ધાંત, જાનનગર કનિહી યત, ૧ ૧૮૦)

કુમારપાલની આજ્ઞા મેળવી કાઢી હાઈ ગયો અને તેને સખાત બનાવી
આ રાણી નાલાયક હતી મિનાલ હતી તેણે પોતાના પુત્રને રાજ્ય
અપાવવાની હાથો મુઝલમાનોને બોલાવી વિ. સ. ૧૨૪૬ (હી. સ.
૫૮૬)માં કાઢી રાજ્યનો વિનાશ કરાવ્યો. રાજ્ય જમણા દ્રવ્ય
આશિષ કરિ શ્રીહર્યે નૈવધીયમહાકાવ્ય બનાવ્યું શાકપુરીન
ધારીએ સ. ૧૨૪૬ માં પૃથ્વીરાજ ચૌહાણને મારી નાખી શિલ્પી
હતી લીધું (જુઓ, પ્રજાપચિતામણિ, પ્ર. ૫, પ્રજાપકોશ પ્ર. ૧૧
તબકાત ઈ. નાસીરી પૃ. ૬૬૪ થી ૬૬૬)

મત્રી આગળે સ. ૧૨૨૨ માં ભરૂચના ચક્રવર્તિવિહારનો લખે-
નાર કરાવ્યો અને આ. હેમચંદ્રસુરિના કાશી પ્રતિષ્ઠા કરાવી રાજ
કુમારપાલ આ મહોત્સવમાં ભરૂચ ગયો હતો આજે તે આ મંદિર
મસ્જિદ તરીકે જોવા છે

રાજ્યએ સ. ૧૨૨૬ માં શત્રુજયવીરના છત્રી પાળતો મોટો સદ
કાંધો આ સદમાં આ. હેમચંદ્રસુરિ નગરે આબાર્થો મુનિવર,
મહારાજા બોપાલદેવી, ચૌહાણની પુત્રી લીલુદેવી, પાલનપુરનો
સચ્ચાં પ્રહુલાદન શેઠ આશક તેની પુત્રી ચાંપલદેવી, કવિચક્ર
વર્તી શ્રીપાલ, કવિ સિદ્ધપાલ, મત્રો કપર્દી રાજાનો શૈક્ષિત્ર પ્રતાપ
નહ, ૬૬ હાખનો સ્વામી શેઠ છેડે, મત્રી આગળની માતા માકે
અને બીજા કેપ્રિમ્વએ વગેરે સાથે હતા. (અતુર્વિશતિપ્રજા, પ્ર. ૧૦)

આ. મહેદ્રસુરિ હાજે છે કે આ મ. સ. ૧૦૧૬ માં નીકળ્યો
હતો (સતપદીપત્ર ૧ ૫) તથા ધ. મુકામા ઝોલિંગવિહારની યાત્રા કરી,
વલ્લીનગર મંદિરને પાસીતાણા પહોંચ્યો.

વલ્લીનગરથી આગળ મોઝક પાસે ધાપો અને ઈસાવલ એમ
બે પહાડીઓ છે આબાર્થથીએ તની તળેટીમાં પ્રતિક્રમણ વગેરે
ધર્મવિધિ કરી હતી. રાજ્યએ સદની ચાહગીરીમાં તે પહાડીઓ પર
સ. આદીશ્વર તથા સ. પાશ્વનાથના દેરાસર બનાવવાને આજ્ઞા કરી.
આજે ત્યાં આ દેરાસરના પથ્થરો નજરે પડે છે ત્યાં એ પથ્થરોમાં
કેઈએ શિવાલય બનાવ્યું છે

સભ્યએ શત્રુ જયતીર્થ ઉપર જ આવીશ્વરનાં દશન, પૂજન મહોત્સવ કર્યા. પછી સઘ ત્રિશ્નાસ્તીર્થ પર ગયો. અહીંના બધાવ કપિન હતો અને રાજા ધણે વૃદ્ધ હતો. તેથી રાજાએ ઉપર ન ચઢતા તળેટીમાં જ લગવાન નેમિતાશની પૂજા કરી તીર્થને વધાવ્યું. પછી સઘ ત્યાંથી પાટણ આવ્યો.

મ ૧૨૨૭માં આ હેમચંદ્રસૂરિયા કાશી પાણ્ડુમાં મોટો પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ ઉજવાયો. રાજા કુમારપાદે તેમાં મોટો ભાગ લીધો.

રાજા કુમારપાદનો દૈવિક પ્રતાપમણ હતો. તે નીતિમાની, બહાદુર, ધર્મપ્રેમી અને પ્રભાવિષ્ય હતો. તે રાજા કુમારપાદની સાથે જ રહેતો હતો. રાજાએ કઠિણ શત્રુ જયના સાધના પણ માથે હતો. તે રાજા થવાને લાલક હતો. રાજપુરોહિત મોમિશ્વર તેને સમર્થ રાજવરણક બતાવે છે.^૧

આચાર્યશ્રી માનતા હતા કે હવે સિદ્ધરાજ નથી અને કુમારપાદ વૃદ્ધ છે એટલે સોશકી રાજ્ય તપવાનું નથી. આથી કોઈ ચોચ ક્ષત્રિય યુવરાવને રાજ્ય અને તેમાં કરકત લેવું નથી. રાજા કુમારપાદની ઈચ્છા હતી કે તેના પછી પ્રતાપમણ રાજ્ય અને સૌ કોઈ એ વાતમાં યુગ્ય હતા, પણ થોડા આસરે સલાહ આપી કે ગમે તેવો પણ પોતાનો હોશ તે સાચો સૌએ આ સલાહ માન્ય સમી; પરંતુ અવ્યયપાદ આ વિચારો સાંભળીને સમસમી ગયો હતો.

રાજા કુમારપાદનો પૂજાન આ પ્રમાણે બાંધવા મળે છે— મેવાકની પદ્માદીમાં પરમારખલીમાં જયતાક નામે રાજા હતો. તેણે એક વણતરાને લૂટી લીધો. વણતરાએ શુરસામા આવી, માળવાના રાજ્યની મદદથી પરમારખલીનો ચિનાસ કર્યો. જયતાકની ગર્જવતી જાને તથા ગર્જને મારી નાખ્યા. તે જાણી જાણી, મરી ગયો ને સિદ્ધરાજ રૂપે જન્મ્યો. જયતાક ત્યાંથી નાસી ગયો. ખટ્ટેજમખના આ ચરોત્તરસૂરિયા ધર્મોપદેશથી શુદ્ધ જીવન ગાળવા લાગ્યો. તિલ્લગના

૧ આચાર્યશ્રી, જયજેન અને પ્રાપચન ન રહેતાં રાજ્ય બીજાંજુ રાજ્ય ત્રિભુવન થઈ ગયું. (—મંત્રિકોષી, અર્ચ ૨, પા. ૬૭ થી ૧)

ઉરજલનનરૂપા આર્યવાહુ જોહારને ઘેર નોકર જનાને રહ્યો. આઠ
મરોહકના ઉપદેશથી જોહાર પણ જૈન બન્યો. જોહાર અને જ્યતાક
હમેશા જિનપૂજ કરતા હતા. જોહારે પશુસલ્પમા પ્રભુની પુજાપૂજા
કરી. જ્યતાકે પણ પોતાના પાંચ ઠોડીના ૧૮ ફૂલ લઈ જિનવરને
મહાબ્દા, ઉપવાસ કર્યો અને પાસે ઝુનિવરને જોહાર આપ્યો. આ
જ્યતાક મરીને કુમારપાલ થયો. સિદ્ધરાને પૂવસવમા રાણીના મર્જનો
નામ કર્યો હતો તેથી તે વાલિયો રહ્યો અને તને કુમારપાલ સાથે
વૈરભાવના બની રહી. જ્યતાકે જોહાર ફૂલથી પૂજા કરી હતી તેથી
કુમારપાલ ૧૮ દેશનો રાજા થયો.

કુમારપાલે પોતાના પૂર્વજાવની ખાતરી કરવા માટે ઉરગલમા વધાન કરાવી હતી. તેના વશની સ્થિતિરહેવી પણ જ્યાં વૃત્તાંત બાજુથી હતી.

(જૂઓ, મળ બકેટ, ૫ ૧૦)

એવો પદ્મ ઉત્તેજ મળે છે કે રાજ્ય પ્રમાણમાં થોડા બને
શ્રીને માફ થશે.

(૧) સુબરાવ, (૨) છાટ, (૩) સૌરાષ્ટ્ર, (૪) બલોચી (બલોચી), (૫) કચ્છ (૬) સિંધ, (૭) લુધ્યા (લુધ્યાના પાલેનો પ્રદેશ) (૮) બલુચર (સતલુજના પ્રદેશ) (૯) કાશ્મીર, (૧૦) સપાહલક (સાબર-અબમેરનો પ્રદેશ) (૧૧) અન્તર્વેદી (અન્તર્વેદી કે દીવલેટ, પીરમલેટ), (૧૨) મરુ (મારવાડ) (૧૩) મેવા (૧૪) માળવા, (૧૫) આબીર (હીરમેરનો પ્રદેશ કે ત્રિરનો પ્રદેશ) (૧૬) મહાસાધુ (૧૭) કલ્યાણ અને (૧૮) કાંચુ—એ બહાર દેશોનો કુમારપાલ સહ્યદ્ર હોતો આ નોંધમાં મિત્રરાજનો પણ સામેલ છે.

(જૂઓ, ઉપર કસપવડલી, મન્દ હણાણની
પ્રથમ આધાની ટીકા કથા, ૨૧૦ ૪ થી ૭)

૧ વડામંત્રીના આ વિનયમય યોગીજીવીય કાર્યના અભિપ્રાય અપા ૨
અપાયા, કનિષ્ઠા વગેરે ના ૧૨૮૬ માં રમેશ જી તે પૈકી તેમની કનિ-
ષ્ઠાના ૮૪ દેશની માહિતી આ પ્રકારે મળે છે—

नमुरसीसिरेसा—पीठ-कान्धुल्ल-पीठाद-कवित्र-अज-अत्र पुरा-आवाक-

જા હેમન્ત્રસુરિ રાજા કુમારપાલે હતેલા દેશીની સાધારણ નોંધ
જા પ્રકારે જાપે છે—

मिथुनेति-यणार्ज-मासम्-महाराष्ट्रापरान्तान् कुम्भ
 सिम्पूजयतमांश्च दुर्गविष्णुान् दोर्वाशक्त्या 'हरि' ।
 पौष्टिक्य परमार्हता विनयवान् श्रीगुणराजान्पयी
 त मन्वेति कुमारपाशुपतीपात्रोऽग्रवीरिणः ॥

(—त्रिपिटिका पु च० प्रशस्ति)

[illegible][illegible]

हर्मिस्तिकितानि यदीत्यम् । नवसहस्रानि सुराभ्याः । पद्मविस्तारितानि
 कादौह । सप्तविंशत्यन्यानि गृहेषु देशाः । पारतम्य । अष्टसहस्रानि प्राद्वन्वाद्यम् ।
 नवसहस्रानि वाह्यम् । अष्टसहस्रानि शिखरपरिवारानि गणान्ते देशः । पद्मवि-
 स्तारितानि वाग्म्यम् । अष्टसहस्रानि दक्षिणपथे देशः ।

(જૂઓ, સ્વ યીજનાશ્વ દવાયનો પાઠશુના ભકારો અને ખજા
કરીને તેમજ રહેલું અપ્રમદ તથા પ્રાચીન સુખસલી કાકિત લેખ
જૂઓ, પ્રાચીન સુખસલી કાકિત પરિચનો અલેખાદ્ય મે ૨૭
દેસાઈનો એ જા સ હ પાયા ૧૧૪ કિ પાયા ૪ ૫, ૫ ગદ્ય
વિષય ૨ ૩ ૪)

આં હેમચંદ્રસુરિ જણાવે છે કે કુમારપાત્રના રાજ્યની અસહ્ય ઉત્તરમા તુકસ્થાન, પૂર્વમા ગંગાનદી, દક્ષિણમા વિંધ્યાચલ અને પશ્ચિમમા અમુક સુધી હતી.^૧

(—જૂઓ, ત્રિંશંપુંચં પર્વ ૧૦ સર્ગ ૧૨, સ્લોક ૫૨)

કુમારપાત્રના શિલાલેખોમા આત ચક્રવર્તી માનવામા આવેલા છે—
(૧) શીમહેવ, (૨) કલ્પ દેવ, (૩) ત્રિદશ / (૪) કુમારપાત્ર, (૫) અશ્વપાત્ર, (૬) મુગસાજ અને (૭) શીમહેવ.

(કુમારપાત્રનો ઐતિહાસિક લેખઅગ્રક, લેખાક ૧૮૬ સી ૨૦૬)

બીજી ચિંત્ર આત ચક્રવર્તીઓની ગણતરી આવી પણ છે—(૧)

૧. કર્નલ ગ્રેમ્સ એલ લેખે છે કે—કુમારપાત્રની અઘાને જુદી પરના કર્ન રાજ્યોએ પોતાના મનાકે ચક્રવી તેણે કાકશરિયા રાજ્યને પોતાના ચરણમાં નમાવેલા. આ હિમિયાર પારણ કરી સપાસકા પર્વત અર્ધ કરીને જવ અરુનિએને નમાવેલા. જણુ (૧૯૯) મુદ્દાને તેણે તે પ્રમાણે વધ કર્યું.
(—એલ રાજ્યવાની)

કુમારપાત્રના કાચનકાળમાં પાટણના જોતો હિંદુજદાર મિત્રની સુધી પહોંચીને ત્યાં મરમિયાર આપાર અશ્વપાત્ર હતા. (—અમેરિક દિક્ષત)

૨. જો હી ઓગ્રાજ લેખે છે કે, કુમારપાત્ર પશ્ચિમપાટી અને નીનિ નિપુણ હતો. તેના રાજ્યની સીમા હા હર સુધી દેશવેલી હતી અને માળવા વધ રાજપૂતનાના કાલોએ કાલો તેને આધીન હતા.

(—રાજપૂતનો કાલો, આ ૧ ૫ ૨૧૬)

કુમારપાત્ર કેવલરાગ કાલો લેખે છે કે, કુમારપાત્રને સિદ્ધરાજ પાસેથી પદ્મ વિજય અને અવત સમુદ્ર રાજ્ય અર્પણ હતું અને કુમારપાત્રે તેને સિદ્ધ કર્યું એટલું જ નહીં પણ કોઈકોના સિલ્લ ખાનમાં લેઈ કઈક વધારું દોષાનો પણ સહન છે. (સુખ ચ રા ઈ મ ૧૩ ૫ ૩૨૮)

સિદ્ધરાજ અને કુમારપાત્રે એવું કારું રાજ્યન મેલ્યું હતું કે મુતરાજ્ય જેવા બાળ રાજ્ય પણ મુસલમાન દુશ્મણને કાચતોની ચરણી પાડો હાની કાચો ખરી રીતે શીમહેવ બીજા જેવા નગરા રાજ્યના રાજ્યપ્રમમાં પણ પણ વખત સુધી સિદ્ધરાજ અને કુમારપાત્રે મેલવેલું રાજ્યન જગપર્શુ હતું.
(—મુસલમાનો અપકાલોન રાજપૂત કાલો, ૧૫, ૧ ૩૨૨)

સિદ્ધરાજ (૨) કુમારપાલ, (૩) જાજણપાલ, (૪) નીલે મૂલરાજ
(૫) વિશલદેવ, (૬) જાજણદેવ અને (૭) માર્ગદેવ.

(સ ૧૩૩૪ નો આમરણ ગામનો લેખ, પુરાતત્ત્વ, પુ ૧ નંકા ૧)

આથી સ્પષ્ટ છે કે ઇતિહાસ કુમારપાલને સૂર્યવંશકવર્તી માને છે

રાજ્ય કુમારપાલના બુદ્ધિજીવિઓની પદ્મ ધોધસ ડોચાડી મળે છે.
તેણે એક વાર વૃદ્ધ મંત્રી આલિંગદેવને પૂછ્યું કે “સિદ્ધરાજ અને
મારામાં શો તફાવત છે તે જણાવો.” મંત્રીએ આથી હસીકત કરી
મામા તુને જાણ તો મારા કરવો એવો જવાબ કરીને જણાવ્યું કે
‘સિદ્ધરાજના ૬૬ ગુણો હતા અને ૨ દોષો હતા, જ્યારે આપનામાં
૨ ગુણો છે અને ૬૬ દોષો છે.

રાજાએ પોતાને જાણવું માની પોતાની આજોમાં ધરી શોધવા-
ની તૈયારી કરતા મહામાત્રા વિના વિલંબે ખુલાસો કરતાં જાણી
છેલ્લા સિદ્ધરાજના જનુજાટતા અને સ્થિત પડતા એ બે જાણવું
હતા જેથી તેના ૬૬ ગુણો ઇન્નાર્થ ગયા હતા. આપનામાં ગુદની
શુસ્તીસ્તા અને ખરસીચોટકરખજું એ બે ગુણો છે જેથી તમારા
૬૬ દોષો ઇન્નાર્થ ગયા છે. રાજા આ ખુલાસો સાંભળી શ્વેત પડખો,
સ્વસ્થ થયો. આ જગના ઉપરથી કુમારપાલના સ્વભાવનો કંઈક ખરી
જવ મળી રહે છે.

સામાન્ય રીતે એકંદરે તો રાજાએ ચાકડને હાથ ઉપરનું દ્રવ્ય
અંતરવાની મનાઈ કરી. સોહાક જવેશને માત્ર ૧૧૬ દ્રવ્ય આપ્યા.
મંત્રી આંખડને જાણવામાં લાગ કરતો રાજાએ અને કાન્કડદેવ-જનેથી
માથેનો આક્રમણ વર્તાવ વગેરે તેના જીવનની જીજ્ઞાસા છે અને ઉપ-
કારી પ્રત્યે કૃતજ્ઞતા, કૂટેલા સામતોને પદ્મ મારી આપવી, કપડાં
જેવાના મીઠા કપડાને પદ્મ કિતકર માનવા વગેરે તેના જીવનની
શુદ્ધ-વિશેષતા છે.

શિલાલેખો તથા ઐતિહાસિક ધાર્યા કુમારપાલને વિવિધરૂપે
જોવાપામે છે તેનાં કેટલાંક ઉદાહરણો આ પ્રમાણે છે—

- (१) कुमारपाण्ड्यौसुक्यो राजर्षिः परमार्हतः ।
मृतस्वमोक्षा परमात्मा मारिच्यसनधारकः ॥
(आ० हेमचन्द्रमूर्तिरचित अभिधानसिंघतामसि,
४१३ अ २१० ३७६ ३७७)
- (२) दोर्बार्थिगत्त्या [स] हरिः चौसुक्यपरमार्हतः ॥
(—त्रिपष्टि श० पु० च० प्रशस्ति)
- (३) कृतयुगप्रवर्त्तकहरिरिति ज्ञातः प्रमाणाजनः ।
शुद्धाचारनवावताररणिः सत्त्वर्मकर्मकम-
प्राप्तुर्मात्रविगारवो नयपदप्रस्थानसार्थमिष ॥१४
यः कृतयुग संप्रत्यवातारयत् ॥
(—स० १२०८ नी १६ नगर किस्सानी प्रशस्ति)
- (४) त्रैलोक्यरक्षासम विक्रमः, लोकगुणैरात्मगुणैरसम् ॥
(—श्रीधररचित प्रभासपाटवुनी प्रशस्ति १)
- (५) तेजोविराजोदयी, अक्षित्यमहिमा ब्रह्मात्मराशिपद्मकनरागविकेता
त्रैलोक्यकल्पद्रुमः ॥ १०-११॥
(—ग० भाववद्व्यपतिनी प्रभासपाटवुनी प्रशस्ति)
- (६) त्रैलोक्यकृष्णकल्पद्रुम विचारचतुरानन वज्रैः
(—अलिनव सिद्धेश्वर चर्चसिद्धन्तुं वाचपत्र)
- (७) बान्तरागारतेर्यस्य मृतविधानि सुखतः ।
देवस्य नृदेवस्य युष्माकमृदुमृतावृता ॥
(—कवि सोमेश्वररचित छिंदिऔमुदी सज २, २१० ४४)
- (८) तदस्य रीते ज्ञेयारने पक्षे ज्ञेय इति कुमारपाण्ड्योः
प्रियं ज्ञेयं साधे शब्द इतो ज्ञेयं कल्पे कल्पं पश्ये
(—दुर्गाशंकर शास्त्रीनेष्ट सुख० मध्य सुख०
छति प्र० १३ पु० ३३)
- (९) राज्ञः कुमारमात्मने प्रौढप्रताप, निज्योदयी, तेजोविरोधोदयी,

અવતીનાથ, વિચારતુશાનન, સાર્ગર્ભ, સાર્ગર્ભિતમન્...
 અને યકવર્તી વગેરે બિહુદો હતા, તેનો ઉત્તેજ ત ત
 પ્રસન્ને આવી ગયા છે

આ પ્રમાણેથી મહેલે તારવી શકાય છે કે રાજા કુમારપાલ
 તત્કાલે મ માત્ર મા દોરનાર, નીતિનો પ્રચારક રક્ષણસમર્થ, પ્રત્યપી
 વિચારક, બહાદુર, મન્દગ સત્, સુગુણ, લોકપ્રિય અને વિદેદી રાજા હોય.
 રાજા કુમારપાલને ૨ ભાઈઓ, ૨ બહેનો, ભોણકદેવી, જન્મજા
 (અકલેખા) તથા પદ્માવતી જે ૩ રાણીઓ, લીલુદેવી વગેરે આન
 પુત્રીઓ, પ્રત્યપમજ દૌહિત્ર અને કાન્દ દેવના પુત્ર ભોજદેવ ભાણેજ
 હતા. આમિત તથા નર્મદેવ પુદામિત હતા. જાણજી દુરશવ બે
 વિધી હોય. મત્રી આલિંગ, આશુક બાહુ, મદાદેવ નામર, યશી
 મવજ, કુમારમિત્ર, મન્દકકુલનો વાપુવન, પૃથ્વીપાલ, કપર્દી, શોભ
 નામરના પુત્ર વગર, શાનશાળાનો ઉપરી શેઠ અભવ, ધરણીધર (કર્ણ
 વતી) વગેરે મહામાત્રો તથા જુદા જુદા જાતાના મત્રીઓ હતા.
 મત્રી ઉદયવન, આબક, સ્વચન, આબક જન્મદેવ શીખરશી (સૌરાષ્ટ્ર),
 આહક, વૈજયદેવ, સહચિત્ર જુહિત્ર શ્રીમોદિયા, (સૌરાષ્ટ્રના) ગોહિલોનો
 આદિ પુરુષ અને ગોમિરિ હતા. વકે હતા. પરમાર પાસવર્ વિક્રમ
 સિંહ, વાપનદેવ, સોમિયર, આન્દજી, કેન્દજી વગેરે નાના મોટા ૭૨
 સજા હતા, સામતા હતા, કે સ આ શ્રીદેવમન્દસૂરિ, આન્દ સમ
 અન્દસૂરિ વગેરે તેમનો શિષ્યચરિવાર, કવિ ચક્રવર્તી શ્રીપાલ, સિંહ
 પાલ, કપર્દી બાહક વગેરે તેમની પદ્ધિતસજાના વિકાસો હતા.
 સોરઠાક વગેરે ગણેલા હતા.

[મહાપ્રજા ૬ હતા. વકે ગોમિરિ તે સ. ૧૨૨૮ ના વકે સુદિ ૧૪
 ના દિવસે લાંદેશ મહાદેવનકના વચ્ચે પ્રદેસનો મહાદેવનાથ હતો.

(—જૈન પુસ્તકપ્રસસ્તિતસ મહા, પુપિખા ૧૬)

મહામાત્ર શ્રીકુમાર. (—જૈન પુ મ સ પુપિખા ૮૬)

મહા વાપુવન (પાલાઉક્રયામ) (—જૈન પુ મન્સ પુપિખા ૬૧)]

સ. ૧૨૨૬ મા આ હેમચન્દ્રસૂરિ સ્વર્ગે ગયા રાજા કુમારપાલ

પણ તે જ સાક્ષમા તેમની પછી ॥ મહિને સ્વર્ગ-મ્ય થયે.

આ મેરુત્તમસરિ રાખતું મૃત્યુ સં ૧૨૨૬ પોપ સુદિ ૧૨, તા.
૨૮-૧૨-૧૯૭૨ મા બતાવે છે (-વિમારમેલિ)

ગુજરાતના રાજવશેમા કુમારપાલ સોલકીનું રાજ્ય બહુ તપ્ત
હતું એ વાત અનેક પ્રાચીન અર્વાચીન પુરાવાઓથી સ્પષ્ટ થાય છે

અથકાથે રાજા કુમારપાલની ખૂબ પ્રશંસા કરે છે તેના કેન્દ્રાક
ઉદાહરણે આ પ્રમાણે છે—

અિગુએદિ-વિગાળ-માલુ-મહારાષ્ટ્રાપરાસ્તાન્ કુલ્લન્ ।

સિન્ધૂનન્ધતમાંધ દુર્ગમિપ્યાન્ લોર્ભિરિસ્ત્વા હરિ ॥

(—આં હેનચ દ્રસરિનું ત્રિવણિ શંપુ અં ૫૦ પર્વ ૧)

સત્તાનુકૃપ્યા ન મહીસુધાં સ્વાત્ કલ્યેય સ્કન્તો વિતથપ્રવાદ ।

મિન્નદ્રધર્મ પ્રસિધ્ધ યેન શ્લાઘ્ય સ કેર્પા ન કુમારપાલ ॥

(—આ સોમપ્રભસરિનો કુમારપાલપદિબોલો પૃં ૪૭૫)

સ્વર્ગે ન સિતિમણ્ડલે ન વજ્રવાદસ્ત્રે ન હર્મે સિન્ધિ

ત્રેલોત્સયૈરુદિતપ્રવાદપિ વિલુગ નીભાસ્યા યા ચિન્મ ।

ચૌલુક્યેન કુમારપાલવિમુના પ્રત્યક્ષમાભાસિતા

નિર્માકા નિત્રમાનસૌરસિ શ્રે કેનોપમીયેત સ ॥

(—મોહપરાજય, રચના સ ૧૨૩૨)

(જૂઓ, ત્રિવણિશલાકાપુરુષચરિત્ર, પર્વ ૧૦ સગ ૧૨,

મ સ્ફુત પ્રાકૃત હયામચમકાકાબ્ધ, કુમારપાલપદિબોલો, પ્રભા

વકચરિત્ર, પ્રમખ્યિતામણિ, મોહપરાજયનાટક પ્રમખકાશ,

કુમારપાલપ્રબધ, કુમારપાલચરિત્ર, ગુજરાતનો ઇતિહાસ,

સિલાલેખો, ભારતીયવિદ્યા પુ ૧ અક ૧ પરમાર્હત

મહારાજા શ્રીકુમારપાલ, જૈનસત્ત્વપ્રકાશ, કર્માંક ૪૫)

૬ અજયપાલ (સં ૧૨૨૬ થી ૧૨૩૨)

રાજા કુમારપાલ પછી તેના મોટાભાઈ મહીપાલનો પુત્ર અજય
પાલ ગુજરાતનો રાજા થયો. તે અમોઝ રાજા હતો તેના અમલમા

બુદ્ધશત્રુના સંબંધનું પતાવ થવું શક્ય થયું. તેણે શક્યમાનથી જ પોતાને 'કલિકાલનિષ્કલકાવતાર' તરીકે બહોર કરી જર્જરશાહી ચલાવી તેણે મહાસાબ કુખારપાલે બંધાવેલા અને સમસાવેલા પાટળ, મોઢેર, ગાંબૂ વગેરે સારસ્વતમઠલનાં સઘળાં મંદિરો તોડવા માંડ્યા. મત્રી કપાળિને એક દિવસે મહામાત્ર્ય બનાવી તે જ રાત્રે તેલની કઠકઠલી કદાઈમાં છુપતો નળાબો. મત્રી બાળકને હરકર દ્વારા ઘેરી હાઈ મારી નાખ્યો. આ સમયક્રસુરિને વાંજાની વધાવેલી ખાટ ઉપર બેસાડી છુબાવ્યા, જૈનોને હળાવ્યા બધાક દાશને બળાવી નાખ્યા, મ્હેમ્મદ જેવું વર્તન બલાબું. તેણે વારગા, બહોર વગેરે દૂરના જિનાહમોને તોડવા જવાની તૈયારી કરી. શેઠ બાલકડ બલ્લદપાલને શબ બનાવવાની વશેષ્ણમાં હતો, તે પણ આ લુહમથી દુઃખ પામ્યો. તેણે બીજા મંદિરોને શબના કોપમાંથી બચાવવા પુષ્ટિથી કામ લીધું. શબના પ્રોતિપાત્ર ચીલણુ ભાંજે થવું બન્યાથી તૈયાર થઈ,

૧ કાંઈ જોજ દોઢ વગેરે છે—જગપટેર મુદ્ધવચન હાઈ તથા હતો. (વેલ્લન ઇમિયા ૫ કા) જે છે જગપપાલ મુદ્ધવચન થપે નહોતો, પણ મુદ્ધવચન ભાગે તેવું તેવું જાન હતું આ સમય કારણે થતી હતાન વધા શેઠ બાલકડી સંવતિયાં થવ પસંદ ન થતું મન્ય છે.

દુર્ગા તથા કેળાપાલ કાઢી વગેરે છે. જગપટેર જૈનપર્વનો કદ વિશેષી હોવાની વાતમાં સમા નામે છે (સુજ વ સ ઈ ૫ ૩૩૩) એકલે જૈનોના મંદિરો, મલકાદરો, મુનિવરો અને જૈન થતીઓનો વિનાશ તમા નિષ્કલકાવતાર નળાપેલે કર્યો વગેરે તો શાકીને મન કઈ જ જૈનિ હાંસિક વહાણ લાગતી નથી.

જગપટેર થમોંધ સીન હતો.

(—સા જ કહી ૧૫ નીવકાનો

અજ મં ઇતિ ૫ ૧૧)

સા જ મોનિદરાય કાળીભાઈ વગેરે છે. જગપપાલે કાઢી પર મેલ્યાં જ જોતો પર લુગવ કરવા માગ્યો.

જગપપાલે દૂર, કી-મત અને કસીલી બામ મવારી છે એમાં કઈ શક નથી. આ લુહમી સંબંધ સંબંધ પછાં જાં કી શક્ય નહોતું.

(—અજગનો પ્રમોન ઇતિહાસ, પ્ર ૨ ૩-૨ ૪)

જેથી બાકીના બીજા મંદિરા બધી બાંધ તેવું કરે.

શીલ્પે એક સાકીઓનો પ્રાસાદ બનાવ્યો, પાનાઓ, બીવરાઓ. શબ્દ અજ્ઞપાલને પોતાને ત્યાં પધરાવી તેના હાથમાં પોતાના પાંચ પુત્રો તથા આ પ્રાસાદ લગાડ્યા અને એ હાથ બેઠી વિનંતિ કરી કે 'મારે પુત્રો છે હું વૃદ્ધ થયો છું, આથી તીર્થયાત્રાએ જવા ઇચ્છું છું મને આજ્ઞા આપો કે હું મારા જીવનનું કષ્ટાણુ કરું તે આ પ્રમાણે કહી સૌની રજા લઈ એક કિશા તરફ સ્થળાં થયો, પરંતુ શીલ્પે બાંધ છે એટલામાં તો તેના પાંચ પુત્રોએ આ પ્રાસાદને ધ્વંસો વડે તોડી ફેંકી જમીનદોસ્ત કરી દીધો. શીલ્પે તોડવાનો અવાજ સાંભળી ને પાછો ફર્યો અને પુત્રોને તિસ્તકારભરી વાણી ઉચ્ચારી બોલ્યો 'રે અભાગિયાઓ! આ કુનૂપ છે તે તો ગ્રાણ છે પરંતુ તમે મારા કુપુત્રો તો તેનાથીયે અધમ છો. શબ્દજીએ તો પોતાના પિતાના મરણ બાદ તેનાં ધર્મસ્થાનો પાડી નાખ્યા, બ્યારે તમે તો હું એ ડગલા દૂર પહોંચુ એવીયે શબ્દ ન બોલો

શબ્દ આ હકીકત સાંભળી શરમાઈ ગયો. તેણે દેશસરે તો વાનું કામ સહ તર બાંધ કર્યું એવી બાકીના દેશસરે બધી ગયા અને જોને પોતપોતાના અધિકારપદે કામમ રહ્યા.

શબ્દએ પોતાના મિત્ર આં બાલજદનો પોતાના અમ્છના કોઢી અને શુદ્ધકોઢી તરીકે જૂળ તિસ્તકાર કર્યો.

અજ્ઞપાલે જોનાનો વિશિષ્ટ કરવામાં મૌન ધારણ કર્યું, પણ તેના ઉ મત્ત સ્વભાવ સુધર્યો નહોતો. શબ્દપુરોહિત જણાવે છે કે તે શબ્દજીને ધણો ક હેતો અને હમેશાં નવી નવી શીને પોતાના અત્પુરમાં દાખલ કરતો. (કિર્તિઘોષુદી, સમ ૨ સ્થો. ૫૨ થી ૫૫) તેને એક બેવી કુટેબ હતી કે તે ગમે તે શીને પકડી લેતો અને તેમના પુત્રો સાથે તે શીજીને વિક્રોદ કરાવતો. આથીયે ઘણાઓને શબ્દ અજ્ઞપાલ પ્રત્યે શેષ હતો.

તેણે અજ્ઞપાલના શબ્દ સોમિયર (સ. ૧૨૨૬ થી ૧૨૩૬)ને જૂળ ૬૬ દીધો. એવાકનો શબ્દો સામર્થસિદ્ધ (સ. ૧૨૨૮ થી સ. ૧૨૩૬)

તેની નામે થયો, મુદ્દ મધુ અને અજયપાલ થયાયો. પાસનપુત્રના સબ મહારાજને તેને યથાભ્યો, જ્યારે રાજ્યનું શાસન ચલાવનાર આદ્યજીવેવનો પુત્ર કીર્તિપાલ આ મુદ્દમા મરાયો.

અજયદેવનો અગરકક વૈજલ હતો, જેની માતા કુલટા હતી. રાજ્યએ તેણીને પોતાના મહેશ્વમા રાખી અને તેની પાસે તેના મત-વાગ્ય પુત્રને મોકલ્યો. વૈજલે કુત્સાર્માં બાવીને ધાગાને તથા રાજને મારી નાખ્યા. ગુજરાતના એક નાણાચક રાજને નાશ કર્યો. આ ઘટના સ ૧૨૩૭ ના ફાગણ સુદિ ૨, (માસ અને ૧૧૭૬)ના દિવસે બની. આ સબથી સોલસી રાજવશની અવનતિ સરૂ થઈ.

રાજ અજયપાલને નાયકીદેવી રાણી હતી, જે કર્ણાટકના રાજ પરમદીની પુત્રી હતી. તેને મૂલરાજ અને શીમદેવ નામે પુત્રો હતા, અને રાણે લલુપસાક નોલસી તથા વજલદેવ વગેરે કન્યાઓ.

૧. સં ૧૪ વના પ્રપંથોક 'માં કહેવન છે કે કિર્તિના નામથી કુત્સાર પર કહેવો થયો, જેને મંત્રી વસ્તુપાસે હતી. રાજે કાકો આ કહેવન ઇન્દ્રિયુદ અને સુત્સર્ગીન 'માં નથી, જ્યાં સમ્યે છે કિર્તિદેવુદ મે ૧૨૮૮ નો સેતવિરિસ અને પ્રપંથિતાવલ્લિમાં કહેવન છે કે સિદ્ધરાજે સો ક પર ચર્ચા કરી હતી આ કહેવન હયામન તથા ચાનવરમહાલિ 'માં નથી, જ્યાં એ કહીલ સાચી છે. જ્યપુરામનમહા-વિરસાદ 'માં સોમનાથમનને કહેવન છે બીજે નથી, પણ તે કલ છે. એ જ રીતે પ્રપંથિતાવલ્લિ, પ્રપંથોકમાં અજયપાલની નર્મરત્નો કહેવન છે બીજે આ કહેવન નથી, જ્યાં તે કલ છે. કઈ કઈ વરના ચમકલીન મલોમાં ન ચર્ચા હોવ અને બીજા પુરાણોમાં તે પુત્ર હતી કેવ તે તે વરના સાચી મનાવ.

કુર્મસર સામી પણ કલ કરે છે કે, અને ત્યાં જુલે પોન સિદ્ધાલેન પણ બૈતિલસિકા કસોડીએ પાર કીત્યો હોવ તે તે માનવામાં વધી નહીં.
(સુજ મંત્ર રાજ ઈ ના પ્રપંથોકમાં લખ્યો.)

તેએ જામ કલ કરે છે પણ અજયપાલની અપોગત્તા બિંદે કઈ જ અજાત નથી. બૈતિલસિકા નિર્ણય કહીકને પણ કલ કરવામાં સામાનિક બાતેક કોના જામ લખને છે તેનું આ પ્રવાલ છે.

હતા, કુમારદેવ પુરોહિત હતો અને નાગડમસ્ત્ર વોસિરિ વગેરે મહા
મત્યે મત્રીઓ હતા.

(જૂઓ, પ્રબંધવિતામણિ, પ્રબંધકોશ,
પુરાતન પ્રબંધસમૂહ, આશડપ્રબંધ)

૧૦ બાલ સૂદાશજ (સં ૧૨૩૦ થી ૧૨૩૪)

અજયપાલ પછી તેનો પુત્ર મૂળરાજ ગાદીએ આવ્યો, જે
સચીર વચનો હતો. દડનાથકે સજ્જન મીમાત્રી રાજ્ય ચલાવતો
હતો. અધ્યાનિસ્તાનના બાદશાહ મહમ્મુદ શાહખુદીન ઘેરીએ
ગિરનીથી મુઘલાનના વસ્તે થઈ સં ૧૨૩૪ (ક્રિ. સં ૫૭૪ ઈ
સં ૧૧૭૮)માં ગુજરાત પર હસ્તો કર્યો. તેનું સૈન્ય અને સુવશતનું
સૈન્ય આજુની નીચે ઠાવત્રા પાસે બનાસને કાંઠે ગાઠર અરધકુર્મા
જાડરિયાવાટમાં સામગ્રામે બેઠવામાં^૧ રાણી નામકીએ દડનાથની
અકુશલતા પ્રમાણે બાળ રાજ્યને બોળામાં બેસાડી છિંબેન્ધાને બેસીને
મુઘલ સાસન કર્યું. સુવશતના સામતો કેટલેક વગેરે તૈયાર હતા,
પરંતુ એવિતો વરસાદ પડવાથી ઘેરી હાર્યો અને બાલ રાજ સાથે
સંધિ કરીને આશ્રયે ગયો. રાજનીતિવિશારદો માને છે કે આ
વિષય સભ સિદ્ધરાજ અને રાજા કુમારપાલે બેઠવેલી મુસલ્માન
અવસ્થાને આભારી હતો.

(જૂઓ, વળકાવ ઈ નસીરી, પૃ. ૪૫૧ ૪૫૨)

રાજા મૂળરાજના સમયે મોટો દુકાળ પડ્યો ત્યારે પુરોહિત
કુમાર નાગરે રાજાને સમજાવી પ્રજાનો કર માફ કરાવ્યો.

(જૂઓ, સુરભાસવ સર્ગ ૧૫, પ્રલો ૩૩)

મૂળરાજ સં ૧૨૩૪ ના ચૈત્ર માસમાં મરણ પામ્યો.

(—પ્રબંધવિતામણિ, કીર્તિકોમુદી, સુકૃતસંકીર્તન, મીનારાજ ઉ
સિરાજ ઈ ફિસ્તા, સં ૧૨૬૬ નું વામપત્ર, બેમેઉલ કિશાવત)

૧ વરપરકર પાસે ખજુ બેઠે મુખસિરિ છે એની ઉપર જ નામ
રેખુ મેયાર હતું (આ મહેન્દ્રસિરિ જા અણોતરીકત વીરમાલા, ચા ૮૩)

દાશનાં ઇતિહાસ કહે છે કે મૂળસજ તો બાસ્થાવસ્થામાં હતો, પણ તેની માતાએ સૈન્ય એકત્ર કરી બારે પસકમથી દુરમન લશ્કરને નસાડી મૂક્યું એ મુદ્દમા શાહજુહીને બારે નુકસાન પહોંચ્યું. કાર ખાઈને તે પાછા ગિઝની આવ્યો.

એ સમયે ગિઝનીમા પાળણનો એક ધનાઢક વેપારી રહેતો હતો. એની પાસે એ લી મિલકત હતી કે મુદ્દનુ બધું જ નુકસાન તેની એકલાની પાસેથી વમૂદ થઈ શકે જાથી શાહજુહીનના કેટલાક દસ્ખારી એએ બાધ્યાહને કહ્યું કે આ વેપારીને લૂટી લે, તેથી મુદ્દનુ બધું નુકસાન ભરપાઈ થઈ શકશે. પરંતુ શાહજુહીને એમ કસ્વાની ના પાડી અને જવાબ આપ્યો કે જાથી રીતે એ હું પરદેશી વેપારી-એને લૂટી લઈશ તો મારા સહનમા વેપાર કરવાને કોણ જાવશે ? મુદ્દનુ નુકસાન તો જ્યાં થયું છે ત્યાંથી જા હું વસૂલ કરીશ.

(જૂઓ, બમેદલ કિમયાત લો ૪૦ સાહેસરાનું વસ્તુપાલનું વિધામજલ અને બીલ લેજો પૃ ૧૧ ૧૧૧)

આ ઉલ્લેખથી સ્પષ્ટ થાય છે કે પાળણના ઢેનો ધનાઢક હતા, માટા વેપારી હતા અને ગિઝની સુધી પહોંચ્યા હતા તેમજ ધર્માંધ સહનમાં પણ પોતાના સહનમા વસતા દુરમન સહનના વેપારીના રક્ષણ માટે પૂરી કળણ રાખતા હતા.

૧૧ બોળો લીમહેવ (સ ૧૨૩૫ થી ૧૨૬૮)

સહ મૂળસજ પાછી તેનો નાનો બાઈ લીમહેવ સુજરાતનો સહ મહેલ તે સમીર વચનો હતો, વિકલ હતો. પણ પુરુષશાળી હતો. તે જાએ દિવસ સોડુ અને મીડુ એ બે ગાડરજોને રમાડતો, નવ સજતો, પાનરાવતા અને લઠાવતો હતો. તે સહસકલા વેરવાને જાત-પુરમા રાખી બેઠો હતો. તેને સહનની જવાબદારીનું જ્ઞાન નહોતું, તેથી તેના સામતો સ્વતંત્ર થઈ ગયા. સહા જાજવપાલથી સહનની

૧ હું કે જાઓ લેજે છે કે સુખમર્દન, મીર્દમીપુત્રી, પ્રાપ્ત વિતરણથી વધે પ્રાપ્તિએ ઢેન મનો વસ્તુપાલની તથા એવા જામનપાલ નયેલાએની વાત કસ્વાના વેપાર વિચારા બીમહેવને જાવાપ ક્યાં છે.

અવનતિ ચાઝ મર્ધ હતી, તેમા કઈક વધારો મયો, પણ સાબા શિશુ રાજ અને કુમારપાણે જે નક્કર રાજ્યતામ ગોઠવ્યું હતું તેના અધારે તે ટકી રહ્યો. કુમારપાણનો માસો ખવડ વાધેલો નામે હતો. તેના અવાનોમા આનાક (અર્જુનરાજ) લુણપચાક (લવણપચાક) વીરુ ખવડ અને વિશલદેવ એ મહેશ્વરો હતા. તેઓ શરૂઆતમા વાવ પુર કે વાગસીનના ગરાસદારો હતા પછી લીલડીના રાજ્ય બન્યા અને છેવટે પોગડાના રાજ્ય રાણુક તથા મહામહાશ્વર બન્યા. તેમની વંશકારીથી રાજ્ય લીમદેવને ધણી મહા મળી. વીરમદેવને કુમાર કુશિતમાં પોગડા મળ્યું હતું.

લીમદેવ નિકલ હતો, તેથી તેને શરૂઆતમા ગાદી આપવામા પણ સૌનો એકમત નહોતો, પણ આનાક વાધેલાએ રણસિંહને મારી નાખ્યો અને લીમદેવને ગાદીએ બેસાડ્યો.

સ. ૧૨૩૬ માં અજમેરનો ચૌહાણ સોમશ્વર ગુજરાત સામે પડ્યો અને તેમા તે મરાયો, ત્યારથી લીમદેવ અને પૃથ્વીરાજ ચૌહાણ (સ. ૧૨૩૬ થી ૧૨૪૬) વચ્ચે વૈર વધતું ગયું એટલે કે ચૌહાણો સ્વતંત્ર થયા. મેવાક પણ સ્વતંત્ર મયો હતો, પણ રાણા સામત સિંહના ભાઈ કુમારસિંહે ગુજરાતની મહા લઈ આહુતું લાવ્યું હતી વાર સ્થાપ્યું દિલ્લીનો બાદશાહ એળક સ. ૧૨૫૩ માં મેસ્વાડના મેરા ઉપર ચડી આવ્યો, પણ ગુજરાતની મહા પડો.

સાલેસાલ કાઓછ એ પણ જરૂર સમજાતા હતા ૩ ૭ જન્મેવર માં ઉપરથી બની ગયો એ કાપૂત્તી એ સળના જ્યુન મારે મરણે સમાવ્યું બીન સેમુ હતી.

૧. તામરપોમાં આનાક લુણપચાક અને વીરુ એ પણ રાજ્ય લીમદેવની વધાર સોલકી પરમ મયો એ આ સોલકી પરમના અને પરમની વધેલા પરમના લુણપચાક વમેરે એક જ હોય તે તકલીન હનિસમાં એક નું અન્ય જુ પાડે આલ ખાન ખમી એવી બીના એ છે ૩ અને પરમમાં લુણપચાકને પરમ કિરોપાચક અને લીમદેવનો અંતન પુર નાખ્યો છે.

બનાવી તે હારી જઈ અજમિરના કિલ્લામાં ભરાઈ ગયો. તે સ ૧૨૫૪ (હી ગ્રં ૫૬૭ ઈ સ ૧૧૬૭)માં ફરી નાર ચડી આવ્યો. આજૂના ઘાટમાં પરમાર મારાબઈદેવ તથા ગુજરાતની સેનાને હતી હાર પાટણ આવ્યો અને તેણે ત્યાં પોતાની સત્તા જમાવી. આ ગુદામાં ગુજરાતનો સેનાપતિ જીવન માર્થો ગયો હતો, જોનાર કુતબુદ્દીન ઝિઝનીના હુકમથી દિલ્હી આવ્યો ગયા (તબક્કામ આસીર, તબક્કાત ઈ નાસીરી, પૃ ૫૨ ૫૨૧). આજવાના પરમાર સભ્ય વિધવર્મા મુલ વર્મા (સ ૧૨૬૬) અને અભુનવર્મા (મ ૧૨૬૭ થી ૧૨૭૩)એ ગુજરાત પર ચડાઈ કરી અભુનવર્માએ સ ૧૨૭૦ માં આજવાને સ્વતંત્ર બનાવ્યો અને શરૂઆતે પ્રદેશ પણ પોતાને આધીન કર્યા.

સામત જયસિંહ સોલંકી મ ૧૨૭૮ માં સભ્ય સીમદેવને હારી પાટણનો રાજો બની બેઠો તે શરૂઆતે પ્રદેશ પાછો મેળવવામાં નિષ્ફળ નીવ ઓ હતો. આ દશમિયાન લણપસાક સોલંકીએ ગમૂતા પસાકમાં પોતાની માતાના નામથી સહજણપુર વસાવ્યું. અનંતદેવે તથા મહાદેવ તથા સહજણપુરનાં મંદિરો બંધાવ્યાં અને તે જ વેળામિદાન કમુ ત્યારે જોક રહે ગુજરાતમાં સવ શાસનજગત વર્તતી હતી.

લણપુરમાં તથા વીરખવડે વાવેશાએ શાસના નામથી ધિગકને ગાબાદ કમુ ને ત્યાં પોતાની સજાગરી સ્થાપી તેને વાહક નામનો પ્રાસણ મળી હતો. દેવગિરિના ચાલુક સભ્ય સિમલુ તથા શરૂઆત પાળ સખ વચ્ચે લગ્ન થાતવી હતી, ત્યારે વીરખવડે એવિતો જાપો મારી અભાત મુખીનો પ્રદેશ પોતાને વાંચે કર્યો. તેણે જો નાનકડું સભ્ય બનાવ્યું.

હવે વીરખવડે માકલના ઝ લાખની મૂડીવાળા વેપારી અને રાજ્ય સીમદેવના મહેતા વસ્તુપાલ તેજપાલને, તેઓ જ્યારે શત્રુ જગની યાત્રા કરીને પાછા ફર્યા ત્યારે, સ ૧૨૭૭ માં પોતાને મહામત્ત બનવાને જણાવ્યું. જોમ કરવામાં વીરખવડે એવી શસ્ત્ર પણ કબૂલ કરી કે જે જામે શુસ્સો કરીને ઠાઠી મૂડીએ તો તમાસ મલુ લાખ

રૂપિયા અને પાછા બાપીએ રાજ્યને તથા મહામાત્રોએ સલાહ કરીને બેઠિલવાક, વધથી, વાળમા, નગરોન્નર ચૂકાસમ, વાલાક, દીવજેટ અને કમ્પ-બેન્ડેશર પર પોતાની સત્તા બેસાડી. રાજ્ય, અમલ દાસ અને વેપારીઓ પ્રાસેથી પુનઃકળ ધન એકઠું કરી માટું સૈન્ય ભેલુ કર્યું અને મત્રીઓને મોકલી ખલાતના ચાલિયા સહીકર્તે મણબો; વડાના બદર તથા બહુના રાજા શ્રી અને નસાડી મૂકવો. જોખરાના સુદાસુ રાજા વિક્રમ શૂદ્રને મણબો અને પોતે નાઠેલ આખું ભલેર તથા બાહુના રાજાઓ સાથે ભીમદેવને વહાવાર રહેવા પૂરતી સમિ કરી. સ. ૧૨૭૬ માં મત્રી વસ્તુપાલના પુત્ર જયત સિંહને ખલાતનો હુકમ વક નીચે દેવગિરિના ત્રિવલ સાથે સમિ કરીને પાવુની સત્તા મહાસપ્ત સુધી વિતારી અને સ. ૧૨૮૩ માં જયસિંહ ચોલકીને હાની, ભીમદેવને ફરી વાર બાપીએ બેસા ચો. સુજાતવનું રાજતત્ર બંધવિયત બન્યું અને રાજ્ય ભીમદેવે મહાદેશર લવણસાહને રાજ્યનો સર્વેશ્વર તથા મત્રી વસ્તુપાલ-તેજપાલને મહામાત્ર બનાવ્યા.

આ સર્વેશ્વરનો અર્થ એવો સમજાવ છે કે રાજ્યનો મુકટ પહેરવો અને રાજ્ય વરીકેની બહી કરવી, એ સિવાયનો સર્વ અધિ હાર લવણમસાહના હાથમાં હશે. ગણતત્ર રાજ્યના રાષ્ટ્રપતિ અને વહા પ્રધાનની જેમ રાજા અને સર્વેશ્વરના સ્થાનો-પદવીઓ હશે. આથી જ કેલાએક તો લવણમસાહ તથા વીરધવલને મહાસભ્યવિરુદ્ધ અને વસ્તુપાલ-તેજપાલને મહામાત્ર પલુ કહેવા હતા.

લવણમસાહ પાવુમા અને વીરધવલ પાણકામાં રહેતા તેમજ અને મત્રીઓ અને મ્યાનોનું કાર્ય સંભાળતા હતા.

રાજા ભીમદેવે કમ્પમાં બેન્ડેશરનો કિસ્સો જમાવ્યો હતો. વસ્તુપાલના રાજા પીકહેવે કમ્પ પર બહાર કરીને તે કિસ્સો પોલી પડખા.

૧ વાક્ય ત્રિવલે સુજાત ૧૨ વાર વાર માર્યું કરી (૧) જ અને જાણનો (૨) જ અને ખર્ચો (૩) લવણમસાહ સાથે મિલિ કરી અને (૪) મ ૧૨૬૫ માં તેનો ગાય સેનાપતિ મણબો અને રાજા નિરભયનો જય કરે.

જેણે દાનવીર જગદુ શાહે સબ લવણપ્રસાદ સોલહી પાસેથી સૈન્યની મદદ મેળવી લાગાવતીનો કિસ્સો ફરીથી બધાએ. (—જગદુસરિત્ર)

ત્રિપતી મુસલમાન સેનાએ સ. ૧૨૮ માં નાગદાને બાબડું ત્વારે સજા જેત્રસિંહે તે સેનાને હાવી મૂકી હતી. સભ્ય છે કે જેમાં સુલતાનની સેનાએ પણ મદદ કરી હોય.

દિલ્હીના બાદશાહ ખતમશ શમસુદ્દીન (સ. ૧૨૬૬ થી સ. ૧૨૬૭) જમીર શિકાર (મીલ્કતીકાર)ના સેનાપતિ ધારી ઇસ્મિયે સ. ૧૨૮૩-૮૪ માં સુલતાન ઉપર ચડાઈ કરી હતી. મત્રી વસ્તુપાટે આગૂની ધાટીમાં એક તરફ સુલતાનની સેના અને બીજી તરફ આગૂની સેના—એમ બંને સેના વચ્ચે થીડીને તેના સૈન્યનો વિનાશ કર્યો હતો. સુલતાન તથા માસ્વાડના સબખોના સગદને જ આ વિજય આપ્યો હતો. પછી મત્રીએ નાગોરના સબપતિ શેઠ પૂનકે, જેને બાદ શાહની બેગમ પ્રેમકલા લાઈ તરીકે ખાતલી હતી તે તથા બાદ શાહની માતા તેમજ ખર્મસુદનો પ્રેમ મેળવી તેઓ દ્વારા દિલ્હીના બાદશાહ તથા સુલતાનના સબખો સાથે મૈત્રીસબબ બેઠાએ હતો. આ રીતે સ. ૧૨૮૬ થી સુલતાનને દિલ્હીના બાદશાહનો લખ ટળી મ્યો અને સુલતાનના ખાનદ પ્રવર્તે. મત્રીઓએ આ ખાનદના સમયમાં સત્તુલ્યતીર્થ વગેરેના મોટા શાયા-સથા કાઢ્યા; ત્રિસ્નાર તથા આગૂ ઉપર લખ લેનપ્રસાદો બધાએ; જે આલે પણ કલા કારીગરીના ઉત્તમ નમૂના હોવાય છે.

સબખે પણ ૫ આશાધરને મુદ્દાન કર્યું હતું. રાણી લીલાના નામથી લીલાપુર વસાવી જ્યા બીમધર તથા લીલેશ્વરના મંદિરો સ્થાપન કરી સ. ૧૨૬૭ માં તે મંદિરોના નિલાય માટે ઉદભા ગામ આપ્યું હતું. સ. ૧૨૭૩ માં સોમનાથમાં મેળનાદમઠપ કસબો હતો.

સબ તથા રાણીએ માંડલના મૂલેશ્વરના મંદિરના મહત્ત્વ વેદ ગર્જશયિને સ. ૧૨૮૩ સ. ૧૨૮૭, ૧૨૮૮ સ. ૧૨૬૫ અને સ. ૧૨૬૬ માં ખાનલેશ્વર તથા સસબલેશ્વરની પૂજા તથા પ્રદક્ષિણા માટે વિવિધ દાનપત્રો આપ્યા હતા.

રાજા વીરમલે પાલકામા વીરમલ નામવડાઆજ બનાવ્યો હતો. સુ. ૧૦૬૪ મા તે મરણ પામ્યો. તે એવો પ્રભાવત્સલ હતો કે, તેની ચિંતામાં ચડીને ૧૨૦ માણસો તેની સાથે મરણ પામ્યા. મત્રી તેજપાલે મસાણ ઉપર ઘાટી મુઠાવી બીજાઓને મરતા જમ્નાની લીધા. તેને જલતલ શળી તેમજ વીરમહેવ (મિત્રાપમલ) તથા વીરમહેવ પુત્રો હતા. વીરમહેવ ઉત્તર વ્યસાવનો હોવાથી આદીને લાયક નહોતો. તેથી વીરમલે તેને નાલાયક બહેર કર્ષો હતો. મત્રી વસ્તુપાલે વીરમલે તેની આદીએ જોયા થો અને મહામલ્લેશ્વર બનાવ્યો.

એક વાર આ રાજા અને મત્રી વસ્તુપાલની વચ્ચે શબ્દના મામા સિંહ જોડવાની ઉદ્દત્તારના કારણે ખટપટ બીજી થઈ હતી પણ સર્વે શર રાજા લવણપ્રસાદ તેમજ પુરોહિત સોમેશ્વરે વચ્ચે પડી તેનું ક્ષુબ્ધ સમાધાન કરાવ્યું હતું. સર્વેશ્વર સ. ૧૨૬૬ સુધી વિદ્યમાન હતો.

સ. ૧૨૬૭-૬૮ મા મત્રી વસ્તુપાલ અને સ. ૧૨૬૮ માં રાજા બીમહેવ મરણ પામ્યા.

રાજા બીમહેવને લીલાવતી તેમજ કુમલદેવી નામે સ્ત્રીઓ હતી અને ત્રિભુવનપાલ નામે પુત્ર હતો. લીલાવતી બલોરના સોનમલ ઘોઠાણ દીર્ઘિપાલ (મ. ૧૨૩૬ થી ૧૦૩૬)ના પુત્ર સુમર્ષસિંહ (સ. ૧૨૩૬ થી ૧૨૬૨)ની પુત્રી હતી. બીમહેવની તે પદ્મસળી હતી.

કુમલદેવી લણપસાદ સોલંકીની પુત્રી હતી. તેણે પુસડીમા કુમલેશ્વર તથા વરમેશ્વરના મંદિરો બાંધાવી, સ. ૧૨૬૫ માં દાનપત્ર આપ્યું હતું. તે સ. ૧૨૬૬ મા મરણ પામી.

ચાંદ વરદાસે 'પૃથ્વીસલ્લસામા આ બીમહેવની ત્રીજી પત્ની મદોદરી નામે બતાવી છે અને ઈન્દ્રનકુમારીની પટના આપી છે પરંતુ પુરાતત્ત્વના અભ્યાસીઓએ બે વિધાનને આશુ માનવા નથી.

રાજા બીમહેવના ચોભનદેવ (સ. ૧૨૪૭ લાટ) અને ગણેશ કુલનો આદ્યશાહન (સ. ૧૨૬૬) કે નાથકો હતા. મત્રી રત્નાસિંહ (સ. ૧૨૪૭ લાટ) રાણિય ચાચિગદેવ (સ. ૧૨૬૪ તથાજ), શીડાણ (સ. ૧૨૬૫ ચાગાવતી), રત્નાસિંહ (સ. ૧૨૬૬ સિંહ સ. ૬૬ વચ્ચે)

જાને ગણક કુસુનો આજઃ (સં ૧૦૬૬) મહામાત્રો હતા મોઢ વચ્ચડદેવનો પુત્ર શ્રીકૃષ્ણ (સં ૧૨૫૬), તેનો પુત્ર ચોમિરિ (સં ૧૨૬૩), કાચચ ચોમસિંહ (સં ૧૨૮૩ થી ૧૨૬૬) મહાકપત્રસિંહ હતા અને હં બીમાહ (સં ૧૨૫૬), હં શ્રીમૂં (સં ૧૨૬૩), હં વદુદેવ (સં ૧૨૮૩ થી ૧૨૮૮), હં વચ્ચડદેવ (સં ૧૨૬૫-૬૬) હવ મહાસંધિપાલો હતા.

(-પ્રજાધિતામણિ, પ્રજાધર્મશ સુવૃત્તસંહિતા, કીર્તિમૃતી તામ્રપત્રો, જ્યોત્સિષાઓ, પ્રજાધાવલી, તેમજ મૌહાના મીહાજડીન અનુક્રમ (સં ૧૨૫ થી ૧૩૩૧)ની ત્રણઘડ ઈ નામીરી પૃં ૫૧૬; ૫૨૦ ૫૨૧ એક ઐતિહાસિક સુવૃત્તપત્ર અને તેની જરીફા જે માં સં ૫૪૧૩ અંક ૧)

૧૨ ત્રિભુવનપાલ (સં ૧૨૬૮ થી ૧૩૦)

ત્રિભુવનપાલ કુજરાતનો છેમ્મો સોલહીસલ્લ હતા તેના મરણ પછી સર્વેશ્વર સલ્લ વીરધવલ ઘાયેલાના વશજો કુજરાતના સલ્લ બન્યા તેમના નામ નીચે પ્રમાણે છે—

૧ વીરહલદેવ-(વીરધવલનો નાનો પુત્ર) સં ૧૨૬૪ થી ૧૩૧૮. મહામાત્રો વન્નુપાલ તેમજાલ, નાગડ નામે જાણવું મહાદેશ્વર સં ૧૩૧ થી ૧૩૧૭ સુધી.

૨ અર્જુનદેવ-(વીરહલદેવનો પુત્ર) સં ૧૩૧૮ થી ૧૩૩૧ મહામાત્ર-સાવુક શ્રીમાહદેવ.

૩ સ્વાર્ગદેવ-( ) સં ૧૩૩૧ થી ૧૩૬ મહા

૧ મૈત્રાજના સલ્લ વીરહલદેવે તેને (ત્રિભુવનપાલને યાદી)થી કાઢી મુક્યો (૧ ૧૮) નવા સલ્લોને વાલ્મીકી કોથી વચ્ચાન લઈ નાગડ નામના અર્જુનને સોંપી ઈ સં ૧૨૪૪ થી અર્જુનદેવતા કંઈર જ્યારી કરી ત્યાં નાગડ સલ્લ ત્રિભુવનપાલને કાઢી રહીને પોતે કુજરાતનો ખમ્મી થયો (૧ ૧૭)

(સં અધિકારાવ ૧૨૪૫ નીચે હતો
કુજરાતનો અધિપતિ ઇતિહાસ)

માત્રો-કાન્દ સ = ૧૩૩૨, મધુસૂદન સ = ૧૩૪૬ અથવા ૧૩૪૩
વાપ્તન સ = ૧૩૫૦

૪ કરજી વાલેલો-( ) સ ૧૩૫૩ થી ૧૩૬૦

મહામાત્ર-માધવ નાગર.

નામર સત્રી માધવે સ = ૧૩૫૬ થી ૧૩૬૦માં દિલ્હીના બાદ
શાહ અલ્લાઉદ્દીનના ભાઈ અલ્લાઉદ્દીન તથા વજીર નસરતખાનને
ચેત્તે સાથે હાઈ આવી ગુજરાતના હિંદુ રાજાઓ મૂળથી વિનાશ
કરજો. રાજા કમલાદેવી બાદશાહની યત્ન બની. સુધા અલ્લાઉદ્દીને
પાટણ તથા આશાવલના કિલ્લા બનાવ્યા અને પાટણમાં મસ્જિદ
બનાવી ગુજરાત પરબીન બ મુ

“ માધવ મહિર્મ કર્મ અધર્મ

નિવિ હુદીર્મ જેમ આગિસ્થા કર્મ ”

(—નાગર કવિ પદનાબનો કાન્દડકે પ્રબંધ સ = ૧૫૧૨)

વતરાજ આવકાએ ગુજરાતનું સ્વતંત્ર રાજ્ય સ્થાપ્યું હતું આવકા
સોલ હી અને વાલેલોઓએ તેના ઉપર શાસન કર્યું ગુજરાતમાં સોલ હી-
મુજ ખૂબ ફાલ્ગોફલ્યો હતો, એ સુવર્ણકાળ હતો. કેમકે એ સમયે
ગુજરાતમાં રાજસત્તા, મહાજન અવસ્થા અને આમપ્રમાણતો પોત
પોતાની દરજ અથા કરવા હતા. જોનધર્મ અને પૌરણિક ધર્મનો
પ્રચાર હતો. એ સમયે વ્યાકરણ વગેરે વિવિધ વિષયોનું સાહિત્ય
સર્જન ગુજરાતનો સાથો અને સળગ છતિહાસ બહી શકાય તેવા
પ્રબંધો અને ઘરિત્રો લખાયા. આખૂ ગિરનાર, દુર્ગમલ અને સોમ
નાથના મંદિરો જેવા ધર્મસ્થાનો અને અનુપમ કળાધામો બિર્લા
થયા. મંદિરોને તોડનારા બાદશાહો(સ ૧૩૬૬)ના જ શાસનકાળમાં
ચતુર્થ (સ ૧૩૭૧) આખૂ (સ = ૧૩૭૮) વગેરે સ્થળોના મંદિરો
દરી વાર તૈયાર થયા, જોવી કુનેહ અને સમગ્રસુચક બુદ્ધિ ખીલેલી
હતી. તરવારથી કે સહસ્રથી સાધી ન શકાય એવાં કાર્યો સધાવ
નારી અવહારકુશળતા વિકસી હતી. વેપાર વધ્યો હતો. પનની
રેશમઉદ્ધ હતી. એ સમયથી જ ગુજરાતને સદાને માટે વેપારી

બુદ્ધિનો વારસો મળતો રહ્યા જૈનમંદિરો, શૈવમંદિરો, બ્રાહ્મણો અને વિદ્વાનોને જ્ઞાન આપવા હતા. આ બધું જોતાં જો સમયે સુખ સત્ત ધી, શ્રી અને ધર્મથી સમૃદ્ધ હતો.

બુદ્ધસત્ત શરૂઆતમાં આરસ્વતમ કસ પૂરતો જ હતો તે સાક્ષી શાસ્ત્રના પ્રારંભમાં ઉત્તરદક્ષિણે ૫ માર્ગો અને પૂર્વ પશ્ચિમે ૪ માર્ગોના વિસ્તારવાળો બન્યો. અને સિદ્ધસત્ત તેમજ કુમારસત્તના સામાજિકકાળમાં ઉત્તરમાં મિથિ ૫ બળ, પૂર્વમાં ભિક્ષા ઉલ્લેખ, દક્ષિણમાં મહાશય્ર અને પશ્ચિમમાં અસ્ત્રી સમુદ્ધ સુધીનો મહાબુદ્ધસત્ત બની ગયો. જોકે નાનકડો છેક ચાર સૈકામાં યેશુર પડ્યો બની ગયો. આ વિકાસ સાધનામાં જૈન મંત્રીઓને મોટો ફાળો હતો. જોકે ઐતિહાસિક વાળી સંભળાવ છે—

ગૌર્મિરાત્રિર્મિ રામ્યં વનસ્પાત્ પ્રપ્તવન્મુ ।

સ્વાપિઠં જૈનમ્પ્રમાયે સદૈવી ધૈવ મ્વસિ ॥

(—વનસત્તપ્રભંધ, પ્રભંધવિતામત્તિ,

પ્રભંધકેશ, વસ્તુપાઠપ્રભંધ)

—આ બુદ્ધસત્તનું શાસ્ત્ર વનસત્ત આવકાથી શરૂ થયું છે, જે જૈન મંત્રીઓએ સ્થાપન કર્યું છે તેમની ઈર્ષ્યા કસાર કરી સમૃદ્ધ થતો નથી.

(જૂઓ, પ્રક ૩૧ પૃ. ૪૬૪)

મંત્રી બળ, (આપો) લહીર વીર વિમલ, શાંત મુલ્લ, આલિંગ, સંસ્કરન, ઉદાવન, આજડ, વાકડ, યરોધવલ, આજડ, કપર્ડી વસ્તુ પાસ, તેજપાસ, રત્નસિંહ, આજડ, આહ્વાદન, વાપ્ત વગેરે મંત્રીઓએ બુદ્ધસત્તને સ્વતંત્ર અને સમૃદ્ધ બનાવવા પૂર્ણ પ્રયાસ કર્યા. જોકે હર જૈનોએ બુદ્ધસત્તને વસાળ્યો, વિકસાવ્યો જોમ કહીએ તો તેમાં અતિસંયોજિત નથી.^૧

૧. ૨૨ ચત્તિવાર્ધ નામુમાર્ધ દિવેદી વગે ૭ ૩—

ત વજ્જત્તમાં વજ્જાવસા કરિઓ, નિહાળે થઈ વસા અને તેમાં જય જૈન વધિઓએ તો જરૂરની જાણ સેવા બનતી છે

(—મિલવા સુલ્ક અને ૧૮૮૭)

ઉપરથી જોઈએ તો એવું થાય છે કે એના નામે સુબસિડી પર આશ્રય કરનારા શાલ સોજ શાલ આનાક અને શાલ અજાણ્યાસ વગેરેને

૨૧ મેદાનમાંથી કાઢી કાઢી દેવાઈ ગયે છે કે—

મે ૧૧૭૫ માં શીમાલમાં કુશળ પડ્યો તેથી ત્યાંના શીમાલો અને પાસાદોનાં અને કુશળ પાટલમાં આવી કાપાને ઘાટે વસી ગયા અને સબ્બન પત્રી સોમપૂત્રો કાઢાયાક નવો એટલે શીમાલો સોમપૂત્રો બંધને વસ્યા. (—લેન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇન્દ્રિય, પાના ૩ ૮)

શી. ૬ માં મુનશી તા. ૨૧-૨-૨૨ ના દિવસે અજાણ્યાનાં આશ્રય દિડુ કે લેન તિલકા અજાણ્યાનાં આશ્રય કરે છે કે—

લેન અને ગોક પર્વાના મંચાણ વડે જ દિડુ સંસ્કૃતિ અને દિડુ શાસ્ત્રનાં મોટા આદર્શો છે અને આસ કરીને મુજબતાના ઇન્દ્રિયના વિભવો દિવસેનાં સ્વામ્યાના અને સિદ્ધતા લેનોનાં જ હતાં તે એક વેધની પાછળી કારકર્દી અને મુજબ સમી થાય છે. મુજબતાનાં મોટા એટલે લેનોનાં જ ઇન્દ્રિય. x x એના વિભાગ કુશળપાટલો કે અજાણ્યાના પાટલના સિદ્ધાન્ત ઉપર નિર્માણ. તા. ૨૪-૧૨-૧૯૨૨નું લેન ૫ (૨૨૧)

કુશળપાટલ કાઢી ગયે છે કે—

આ સમય દરમિયાન x x લેનપત્ર—સિદ્ધાન્ત. એનાં લેનપત્રનાં પ્રમાણ (પાના ૬, ૫ ૨૨૨) લેન આજાણ્યા એજાણ્યા શીમાલનાં પાના હતા. x x x એ વખતે અને કુશળ કુશળ લેનપત્ર સ્વોક્ષરો એવી પ્રતિષ્ઠિ છે. એટલે એમાં કંઈ અર્થમતિ નથી. શીમાલનું મેદાન નડનાં હતું અને ત્યાં લેનપત્રનું લેર હતું એ પણ સુનિશ્ચિત છે. વળી, મુજબતાનાં મત્રી વીર મહાપત્ર, શીમાલો મત્રી વિભાગ અને કુશળના મત્રીઓ મુજબ તથા કાંઈ એ પણ લેનો જ હતા. ધીરે ધીરે લેનપત્રનું લેર વધતું ચલુ અને કુશળપાટલના મુજબ એવી રીતે આવી ગઈ એમ કહેવામાં વાધો નથી. (૫ ૨૨૩) સાહિત્યની આજાણ્યા એજાણ્યા હીજે તો એમાં સો વગેરેનાં નામ કરનાં નામોના વખતમાં લેનોની જ સાહિત્યપ્રતિ એજાણ્યા આને છે. (૫ ૪૪૮) આજાણ્યાની મહાપત્રના પ્રતિ તો સં ૧૨૭૫ પછી એજાણ્યા આને છે. (૫ ૪૪૮) સિદ્ધાન્ત—કુશળપાટલના વખતમાં એ સોલકી સામાજ્યની પાસે હિન્દુનાં વખતે પાટલુ કાઢેરે પણ હિન્દુની રીતે મેઈ હતી. (૫ ૪૫૩)

(—મુજબતાનાં મંચાણનાં શાસ્ત્રનાં ઇન્દ્રિય, તા. ૨, પરિ ૧ ૫ ૪૪૪ થી ૪૪૫)

જુદીને વારસો મળતો રહ્યો. કૌનમંદિરો, શીવમંદિરો, બ્રાહ્મણો અને વિદ્વાનોને દાન આપવા હતા આ જમું એવા જો સમયે જુદા રાત્રી, ઈશ અને ધર્મથી સમૃદ્ધ હતો.

જુદાના શરૂઆતમાં મારસ્વતમ દેવ પૂરતો જ હતો. તે સાક્ષી રાજ્યના પ્રારંભમાં ઉત્તર દિશાએ ૫ માર્ગો અને પૂર્વ પશ્ચિમે ૪ માર્ગોના વિસ્તારવાળો બન્યો. અને સિદ્ધરાજ તેમજ કુમારપાલના આશ્રમકાળમાં ઉત્તરમાં સિંધ પશ્ચિમ, પૂર્વમાં ભિંસા-ઉલ્કા, દક્ષિણમાં મહારાષ્ટ્ર અને પશ્ચિમમાં અરબી સમુદ્ર સુધીને મહાજુદાના બની ગયો. એક નાનકડો છોકરો ચાર સૈકામાં ઘેરુર પડ્યો બની ગયો.

આ વિઠાસ સાધનામાં કૌન મંત્રીઓને માર્યો હતો હતો એક ઐતિહાસિક વાણી સંભળાવે છે—

गौर्विराजमिदं राज्यं वनराज्यत् प्रचयन्त ।

स्थापितं वैनमन्त्रादे सप्रेषी नैव नृपति ॥

(—વનરાજ્યપ્રબંધ, પ્રબંધવિતામણિ)

પ્રબંધકોશ, વસ્તુપાઠપ્રબંધ)

—આ જુદાનાતનુ રાજ્ય વનરાજ્ય બાવડાથી શરૂ થયું છે. જે કૌન મંત્રીઓને સ્થાપના કર્યું છે તેમની ઈર્ષ્યા કરનાર કદી સમૃદ્ધ થતો નથી.

(જૂઓ, પ્રક ૩૧ પૃ ૪૬૪)

મંત્રી જાળ, (અપો), લહીર, બીર, વિમલ, શાંત, મુંબલ, અક્ષિત, સંજ્ઞન, ઉદ્ધવન, આળ, વાહન, શ્યોખવલ, આલક, ઠપર્ડો વસ્તુપાલ, તેજપાલ, રત્નાસિક, આંજલ, આહુલાદન, વાપૂવ વગેરે મંત્રીઓએ જુદાનાતને સ્વતંત્ર અને સમૃદ્ધ બનાવવા ખૂબ પ્રયાસ કર્યા. એક દરે કૌનોએ જુદાનાતને વસાવ્યો, વિકસાવ્યો એમ કહીને તે તેમાં અતિસંયોજિત નથી.^૧

૧ ૨૧ પશ્ચિમમાં નમુમાં દિવેદી બને છે ૩—

તે વનમાં પશુખત ઇન્દિયો, વિદ્વાનો થઈ ગયા અને તેમાં જુદા કૌન પશ્ચિમોએ તે અરસ્તીની અપૂર્ણ સેવા નળતી છે.

(—મિત્રના જુદાઈ અને ૧૮૮૭)

૬ શમદાસ—રાજ સ. ૬૭૫. તેને જ્યત અને વિજયવત નામે પુત્રો હતા. તે પૈકીનો જ્યત બિજભાઈનો રાજ થયો. વિજય વતને લોકિયાણનો ગણ સમજાયો.

૭ વિજયવત—તે લોકિયાણનો રાજા બન્યો, પણ માટાભાઈ જ્યતે તેનું રાજ્ય ખૂંચવી લીધું. આથી તે પોતાના મામાગમા બેલાતલ (બેલપ) મદદ લેવા ગયો. પણ શામાસુ આવી જવાથી તે શામેશ્વરીદર્શના રહ્યો. અહીં આં સર્વદેવસૂરિના ઉપદેશથી સ. ૭૦૩ માં લૈનધર્મપ્રેમી બન્યો. પછી મામા વલ્લભિદે જ્યતને સમજાવ્યો અને વિજયવતને લોકિયાણનું રાજ્ય પાછું મળ્યું. તેણે આં સર્વદેવસૂરિને લોકિયાણમાં પધરાવી, તેમને ઉપદેશ સાંભળી, લૈનધર્મ સ્વીકાર્યો. આજના બાર વત લીધા અને જા કલસદેવનું મંદિર બંધાવ્યું. તેને આઠ રાણીઓ હતી અને જ્યમલ, જલવ, જોયો અને જ્યવત એમ ચાર પુત્રો હતા. એક પછી એક ત્રણ ભાઈઓ તેની ગાદીએ બાઝ્યા.

૮ જ્યમલ—રાજ સ. ૭૦૫.

૯ જોયો—રાજ સ. ૭૦૬.

૧૦ જ્યવત—રાજ સ. ૭૦૬. તેને ત્રણ રાણીઓ હતી અને શ્રીમંત તથા વનાછ એમ બે પુત્રો હતા. તેમના શ્રીમંતે નાગેદ્ર અષ્ટમાં દીક્ષા લીધી અને સામાજિક નામના આચાર્ય બન્યા અને વનાછ પિતાછની હથાલીમાં જ પાણીમાં દૂબી મરણ પામ્યો.

૧૧ સાણુછ—ત સ. ૭૧૪ માં લોકિયાણની ગાદીએ બાઝ્યો અને તે પછી જ્યત સહ નિર્વંશ જવાથી તેને બિજભાઈની ગાદી મળી. તેને કઈ સત્તા નહોતી, તેથી તે આશિવાના ચોક જ્યમલ આસવાઈની પુત્રી રત્નાવતીને પુત્ર થશે તો તને રાજ્ય આપીશ એવી છૂપી શરત જ્યમલ ચોક સાથે કરીને પરણ્યો. રત્નાવતીએ બે પુત્રોને જ મ આપ્યો—૧ રાણો અને ૨ કુસોછ.

રાજ સાણુછએ તથા રાણી રત્નાવતીએ સ. ૭૧૫ માં માતરાશુદ્ધિ ૧૦ ને રવિવારે શામેશ્વરજયંતીના આં ઉદયસૂરિ પાસે બાર

લાગુ પડે ॥ ખરેખર, શબ્દ અજ્ઞાપ્ય શ્રોત્રીએ અવિચારીપણે બુદ્ધિપ્રધાન ગુજરાતીઓનો વિનાશ કરી ગુજરાતના વિકાસના મૂળમાં કાઢાડે માર્યો ત્યારથી ગુજરાતના પતનના શ્રીચલ્લેસ બેઠા છે તે તેના પ્રતિકારની કટારથી માર્યો ગયો પણ પોતાના ત્રણ વર્ષના શબ્દ કાળમાં ગુજરાતને પતનના માર્ગે ધકેલી ગયેલ પરિણામ સ્પષ્ટ છે કે ગુજરાત ભાસ્તવની સ્વતંત્રતાના ગુરુમાં પણ પોતાની સ્વતંત્રતાને મેળવી શક્યા નહીં. એ અજ્ઞાપ્યે ભૂલ કરી ન હોત તો આજનું ગુજરાત કેઈ નવા સ્વરૂપે જ જગતના ચોક્કમાં ઊભું હોત.

સંક્ષેપમાં કહી શકાય કે સાંકડી શબ્દગુરુ એટલે ગુજરાતનો ઉન્નતિકાળ.

૨ ચૌલુક્ય રાજવંશી (ચિન્નમાસ)

સ ૨૦૨ માં સિદ્ધમાલમા અર્જિતસિંહ સોલહી નામે શબ્દ હતો. એ સમયે મીર મોર્યાએ હમ્મો કરી સિદ્ધમાલ લામ્બુ ખરી ૩ વર્ષની રાજવંશાવલી મેળવી નથી.

૧ સિંહ—ત ૫ ૩ માં સિદ્ધમાલમા સિંહ નામે સાલહી શબ્દ હતો. એ સમયે સિદ્ધમાલમા ૩૧ હબ્બર જાણણોના ઘર હત્યા. એ પ્રમાણે બીજી કોમી પણ મોટી સંખ્યામાં હતી. શબ્દને કોઈ સલામ નહોતું તેથી તલે જઈયાણુ કુમારને જોળે લીધા હતા.

૨ જઈયાણુ—તે સિંહ શબ્દના જોળે બેઠો અને સ ૫૨૭ માં સિદ્ધમાલની ખાલીએ આબો.

૩ શ્રીકરણ—સ ૫૮૧ માં ખાલીએ બેઠો. એ જ વર્ષમાં તેના શબ્દસાથિયેક થયેલ.

૪ મૂળ—શબ્દ સ ૬૫.

૫ ગોપાલ—શબ્દ સ ૬૪૫.

૧. જૂઓ, કુજરાતના મુજબચાન મુજબનો તથા સૌરાષ્ટ્રના એકેક વળો ઇન્દ્રિય, મા ૪૪

૧૬ ઠા રાણાણ તમા હાજીરી—એમના સમયમા હાલજી રીસાઈને કચ્છમા આવેલા પોતાના મોત્રાજી ડોણ ગામમા જઈને જસ્યે તેણે ત્યા પાદશમા તળાવને ઠાઠે પોતાની માતાના સમાધિ મ્થાને દેરી બતાવી, એ આ ? જાણના સ્થાન તરીકે પ્રસિદ્ધ છે.

(જૂઓ, અચલમ્થની ગુજરાતી મોટી પદાવલી, પૃ. ૧૬૭ થી ૧૭૩)

૪ ચૌલુક્ય રાજવંશી (કર્ણાટક કુતલ)

૧ તૈલપદેવ—તે રાષ્ટ્રકૂટ રાજને છત્વી ઘસિણનો રાજ થયે. તેને સેનાપતિ મહામદશેવર બારપ હાટમાં રહેતો હતો.

૨. સન્મામ્થ—સ. ૧૦૫૪ ૩. વિક્રમાદિત્ય પાવમે.

૪. જયમિત્ર—સ. ૧૦૭૪ થી ૧૦૬૬

૫. સોમેશ્વર પહેલો—સ. ૧૦૬૬ થી ૧૧૨૫ તેણે કલ્યાણ નગર વસાવી ત્યાં પોતાની રાજમાઠી સ્થાપી.

૬. સોમેશ્વર બાબો—સ. ૧૧૨૫ થી ૧૧૩૧

૭. વિક્રમાદિત્ય છત્રો—સ. ૧૧૩૨ થી ૧૧૮૨.

૮. સોમેશ્વર ત્રીજો—સ. ૧૧૮૨ થી ૧૧૬૩.

૯. પમ—સ. ૧૧૬૩ થી ૧૦૦૬

૧૦. નુમદી—તૈલપ—સ. ૧૨૦૬ થી ૧૨૨૧

તેની પછી કલચૂરીવંશના બીજાએ સ. ૧૨૧૨ થી ૧૨૧૬ સુધી અને તેના પુત્રે સ. ૧૨૧૬ થી ૧૨૩૬ સુધી રાજ્ય કર્યું.

૧૧. સોમેશ્વર ચાલો—સ. ૧૨૩૬ થી ૧૨૪૫.

(૧) સેનાપતિવંશ (હાટ)

૧. બારપ ચૌલુક્ય તે તૈલપનો મહામદશેવર ૨. . .

૩. દીર્ઘરાજ—સ. ૧૦૭૫ ૪. ત્રિલોચનપાલ—સ. ૧૧૦૭

(૧) રાઠોડવંશ (કચ્છી)

૧. રાજા હરિવર્મા ૨. વિદ્યારાજ—સ. ૬૭૭

૩. મમ્મદરાજ—સ. ૬૮૮. ૪. ધનલરાજ—સ. ૧૦૫૭

૫. બાલમસાહ—સ. ૧૧૧૭ સ. ૧૧૧૭.

(-વિશેષ માટે જૂઓ, પ્રા. ૩૪ પૃ. ૫૬૨ થી ૫૬૫)

મત સ્વીકાર્યા અને વીલ્લખોને કૈનધર્મી બનવામાં સહી મદદ કરી.

૧૨. સગાઈ તથા કુસોઈ—સજ સ ૮૦ લગભગ.

તે પછી પશ્ચિમવિદ્યા વિજયમાલ અને કનોજની ગાદીએ બાબો; કૈનો પહેલો શાહ નાગાવલોદે સ ૮૧૩ માં ગુજરાતનો તથા માલવાનો શાહ બન્યો. (જૂઓ, પ્રકૃ ૩૨, પૃ ૫૩૪ થી ૫૪૧; જાલદારજીની ગુજરાતી મોટી પુસ્તકી)

૩ ચૌલુક્ય રાજવંશી (નસોર)

૧ સહ કાન્કડે—સ ૭૧૩. તે બલોરનો સોલંકી શાહ હતો. આ ૦ દેવાતિસુરિના ઉપરેશથી તે કૈન બન્યો. નસોરમાં તેણે શ્રીચંદ્રપ્રભ લગવવું કેશસર બધાંબુ.

૨. સમધન. ૩ વાઘ—તે પાલનપુર જઈ ગયો.

૪ બાસડે ૫ વાઘ.

૬ કુસોઈ—તેને સહબ અને આશપર નામે પુત્રો હતા.

૭ આશપર ૮. પુરવપાલ.

૯ લલોઈ ૧ ધરજી.

૧૧ પદાઈ—તેણે કૈનધર્મ છોડી દીધો. ૧૨. બેહાઈ

૧૩ સવત—તેને પેશાઈ નામના અને વીરાઈ બેમ ત્રણ પુત્રો હતા. બે ત્રણે ભાઈઓની ગણસભૂમિ પિઠુદીમાં હતી, તેથી તેઓ ચરપારકરમાં આવેલ પિઠુદીમાં જઈને વસ્યા.

૧૪ કા. પેશાઈ—તે પોતાની પત્ની જગમ્માલ સાથે પિઠુદીમાં રહેતો હતો.

૧૫ કા. સવત—સ ૧૨૨૬ તેને સાસરેવી નામે પત્ની હતી. સગાઈ અને કાનઈ નામે બે પુત્રો હતા. વીલ પત્ની રૂપાદેવી હબીરઈ અને લાલનઈ નામે બે પુત્રો થયા. લાલનઈના શરીરે કેલ રાજ દૂદીનીકોનો; જે આ જગસિ હસુરિની રૂપાદેવી થઈ ગયો. કા. સવત ૬૦ રૂપાદેવી તથા કુમાર લાલજી સ ૧૨૨૬ માં કૈન બન્યા. સબને સો સોનામહોર ખરવી પિઠુદીમાં કૈન કેશસરબધાંબુ.

૧૬ ઠાં રાણાલ તથા લખખીરલ—એમના સુમથમા લાલણ
રીસાઈને કચ્છમા આવેલા પોતાના મોસાળ ડાણ ગામમા જઈને
વસ્તે તેણે ત્યાં પાટરમા લગાવને કાંઠે પોતાની માતાના સમાધિ
સ્થાને ફેરી બનાવી, જે આજે ‘આઈના સ્થાન તરીકે પ્રસિદ્ધ છે

(જૂઓ, જાલદગચ્છની સુજસતી મોટી પદ્માવલી, પૃ. ૧૬૭ થી ૧૭૩)

૪ ચૌલુક્ય રાજવંશી (કર્ણાટક કુલ)

૧. તૈલપદેવ—તે રાષ્ટ્રકૂટ રાજ્યને છત્વી દક્ષિણનો રાજ્ય થયે.
તેના સેનાપતિ મહામહાશ્વર બારપ લાટમા રહેતા હતા.

૨. સત્યામય—સ. ૧ ૫૪ ૩ વિક્રમાદિત્ય ખાસમા

૪ જયસિદ્ધ—સ. ૧૦૭૪ થી ૧૦૮૬

૫. સોમેશ્વર પહેલો—સ. ૧૦૮૬ થી ૧૧૨૫ તેણે કંસ્થાલુ
નગર બસાવી ત્યાં પોતાની રાજમાલી સ્થાપી.

૬ સોમેશ્વર બીજો—સ. ૧૧૨૫ થી ૧૧૩૧

૭. વિક્રમાદિત્ય છત્રો—સ. ૧૧૩૦ થી ૧૧૮૨

૮. સોમેશ્વર ત્રીજો—સ. ૧૧૮૨ થી ૧૧૮૩.

૯. પદ્મ —સ. ૧૧૮૩ થી ૧૦ ૬

૧૦. નુમદી તૈલપ—સ. ૧૨૦૬ થી ૧૨૨૧

તેની પછી કલચૂરીવંશના બીજાએ સ. ૧૨૧૨ થી ૧૨૧૬
સુધી અને તેના પુત્રે સ. ૧૨૧૬ થી ૧૨૩૬ સુધી રાજ્ય કર્યું

૧૧. સોમેશ્વર ચોથો—સ. ૧૨૩૬ થી ૧૨૪૫

(૧) સેનાપતિવંશ (લાટ)

૧. બારપ ચૌલુક્ય તે તૈલપનો મહામહાશ્વર ૨. ..

૩. કીર્તિરાજ—સ. ૧૦૭૫ ૪. ત્રિલોચનપાદ—સ. ૧૧ ૭

(૧) શાઠોદવંશ (હમુડી)

૧. સંભ કુરિવર્મા ૨. વિદ્યમણજ—સ. ૬૭૩.

૩. મરમટરાજ—સ. ૬૮૮ ૪. ખલસરાજ—સ. ૧૦૫૩.

૫. બાલપ્રસાદ—સ. ૧૧૧૩ સ. ૧૧૧૭.

(—વિશેષ માટે જૂઓ, પ્રક. ૩૪ પૃ. ૫૬૨ થી ૫૬૫)

૫. ચૌલુક્ય રાજવંશી (કર્ણાટક)

૧ તૈલપદેવ-તે શકોઠ સંબંધે હસવી દક્ષિણનો રાજા બન્યો. તેનો સેનાપતિ જાણ્ય લાટનો મહામ હલેશ્વર હતો.

૨ સત્યાશય-સ ૧ ૫૪

૩ વિક્રમાદિત્ય પાલ-મુ સ ૧૦૭૪

૪ જયસિંહ-મુ સ ૧૦૬૬

૫ સોમેશ્વર પહેલો-મુ સ ૧૧૨૫ તેણે કલ્યાણ વસાવી, પોતાની રાજગાદી ત્યાં સ્થાપન કરી.

૬ સોમેશ્વર બીજો-મુ સ ૧૧૩૧.

૭ વિક્રમાદિત્ય છત્રો-મુ સ ૧૧૮૨.

૮ સોમેશ્વર ત્રીજો-મુ સ ૧૧૬૩

૯ પર્મ-મુ સ ૧૨૬ તેણે સાવાચાર્યજીના આ વીર સુરિને ૫ હાથી આપ્યા. આચાર્યશ્રીએ તેની રક્ષા બિનાલગભા વાપરી.

(-સાજનજી પદ્માવતી પૃ ૬૫)

૧ તૈલપ-મુ સ ૧૨૨૧

તે પછી રાજા બિજલ કલશ્રીએ અને તેના પુત્રે કલ્યાણનું રાજ્ય કર્યું સ ૧૨૩૬

૧૧ સોમેશ્વર ચોથો-મુ સ ૧૨૪૫.

કલચૂરીવંશ (ત્રિપુરી-ચેદી)

૧ કોપ્પલ-સ ૬૩૨. ૧ કલ્લ-સ ૧ ૬૭. ૧૧ ચણકરણ-સ ૧૧૭૭ ૧૨ જલકરણ-સ ૧૨ ૭.

૧ પરમારવંશ (ચદ્રાવતી)

૧ સિંધુરાજ-રાજા મુવનો બીજો પુત્ર ઇશ્વરેવ સ ૮૬ માં શુભસત્વનો રાજા બન્યો. આ અરસામા પરમારવંશ ઉદયમાં આવ્યો. તેનો મૂળ પુત્ર પૂમસજ હતો. તેના વંશનો સિંધુલ પરમાર અદ્રાવતીનો પહેલો રાજા હતો. ચદ્રાવતીનું અસલ નામ ચદ્રાવતી અને ચદ્રાવતી મળે છે.

૨ ઉત્પલસાજ—કુચાજ

૩ અરવલસાજ—તેનું મૂળ નામ પાલસાજ હોવાનું સબવે છે. તે સ. ૧૦૦૧ હજલગમા સભા થયો ત્યાર પછી તેને અરવલમા રહેવું પડ્યું તેણે એક વાર અરવલજાની તળેટીના કૌન દેરાસરની પિત્તલની કૌન પ્રતિમાને ગળાવી નાખી તેનો નદી બનાવ્યો અને તે દેરાસરને શિવાલય બનાવી શીધું આથી તેને કૈલ રામ કૂટી નીકળ્યો. તેણે શાંતિ માટે કરેલા સુવળા ઉપાયો નિષ્ફળ ગયા જગલમા તેને આં શીલધવલ' મળ્યા તેણે તેમને પોતાની શૂદ્ધ જાણવી અને પ્રાચીનિત માન્યુ આઘાય થીએ તેને ઉપદેશ આપ્યો. તેને આશ્વાસન આપતા કહ્યું 'તું નવી જિનપ્રતિમા બનાવી, તેની પૂજા કર, એના નુકસાન જળથી તારા રામ સમી જશે' શબ્દએ એ પ્રમાણે કહ્યું અને તેનો રામ સમી ગયો. શરીર નવપક્ષવલેવું બની ગયું. રાજાએ સ. ૧૦૧૧ માં બાબાર પ્રદેશમાં પાલનપુર વસાવ્યું, હરજાગજા બનાવ્યો, તેની બારીમાંથી ભગવાનના દશન ધર્મ શહેએ રીતે રાજવિદ્યાર બનાવ્યો અને તેમા જાં પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી. તેના નિભાવખર્ચ માટે નવા નવા લાગા બાંધી આપ્યા અને રાજા પક્ષ ધણે સમય અહીં રહેવા લાગ્યો. બા મધાન આગે પાલનપુરમા પક્ષવિયા પાર્શ્વનાથના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.

૧ બા શીલધવલ સં ૬૪૪ (જ્યે, પ્રા ૩૪ ૫ ૧૬૧) બા સમવર્ષા બાગવિરમ્ભમાં પણ એક શીલધવલ લખા હતા.

૨ અરવલસાજ મહારાજનું મોટું દેવાલય છે તે જ્યાં કૌનપરિ હવું એવું બાગમાન લાય છે. અગરે સં ૨ ૩ ના ફાગણ માસમાં કું બાગ પક્ષાઃ ઉપર ગયો ત્યારે બા દેવાલય મેં બરાબર નિહાળ્યું છે. બા દેવાલયના મર્મ મૂળની જ્યે બાગુએ ફરી સ્થાપ એણે બહુ પાકડો માર્મ રાખેલો છે. પાછલી દીવાલે મળ્યાં એક બાકો જગર મૂકેલો છે. બેની નીચે વધને દરબાર નીકળી કો છે મજરાનું બારલાખ અને બદારના મડપનું બારલાખ બેનર્મ દેવ પ્રાચ્ય કૌન દેવ જ છે. મહાગરમાં સિવલિંગ નીચાણની થમ ઉપર છે અને છે દીવાલની નાકકર્ષા છે. બાકો છે. બેમાં પાણી દેવ એમ જણાય છે. જગાના ઘાવની ઘણી બા જિનપ્રતિ નીચેની ફર્મની જગ છે.

તેના મત્રી કુકલે ચ દ્રાવતીમાં જિનાલય મંધાન્તુ હતું
અને વડમપ્પના ઘાઠ સર્વદેવસૂરિ પાસે દીક્ષા લીધી હતી.

(જૂઓ, શ્રીહરીસૌભાગ્યકાવ્ય, હોસ્તુરિસસ, સોહમપ્રકાશપદા)

વતી ઉ ૪ પાલનપુર જગલ, જાતમાનદમકાશ, વર્ષ
૫૨ અઠ ૬ છ સ ૨ ૧૨નો પોષ-માહ જઠા સુર્વાવતી)

આ ઉલ્લેખથી સ્પષ્ટ છે કે, સ ૧૦ ૧ હગલમમા ભ ચાર્ધ
નાથનું મંદિર અમલેશ્વરનું મંદિર બન્યું હતું અને સ ૧ ૧૧ માં
પાલનપુરમાં પદ્મવિદ્યા પદ્મનાથનું મંદિર બન્યું હતું.

શ્રી દુર્ગામહાર દેવજસમ શાસ્ત્રી પોતાના સચોબનમા સાફ સાફ
જણાવે છે કે અમલેશ્વર મહાદેવનું મોટું દેવાલય મુળ કૈનમંદિર
હોય એવું અનુમાન થાય છે.

૪ કુપ્પુસલ—બીજી નામ કાન્દહરે

૫. ધરણીવસહ—તે હજીનીના રાજ્ય ધવલ રાકોડને સરણે
જયો, પણ સોહાલી મૂળસહે તને હસબોદ જાણુને તે પ્રદેશ (સ
૧૦૫૩) સુજાતના તાલિ જયો. (જૂઓ, પ્રક ૩૪ પૃ ૫૬૫)

૬ દેવસલ—બીજી નામ મહીપાલ સ ૧ ૫૬

૭ ક્ષેત્રક—આ સમયે અદ્રાવતીમા ૪૪૪ કૈન દેશસરો ૬૬૬
શિવાલયો હતા, જે લાકડાના બનેલા હતા મહમ્મુદ જિઝનીએ સ
૧ ૮ મા અદ્રાવતી, દેલવાદ, સોમનાથ તથા ચટલુ ભાગ્યા આ
સમયે રાજ્ય લીમદેવ કષ્ટકોમાં જાણ મળે. એટલે રાજ્ય ક્ષેત્ર
સ્વતંત્ર થવા માત્રુ લિખકપુ, પણ મત્રી લિમલે સૈન્ય સાથે અદર્ધ

સરો મુત્ર છે અને વડા નિલાલ છે તેમાં જમણી ગાલુને પણ રાજ્ય
મેળવી મુર્તિઓ છે અને વડા વર લેયો પણ છે આ દેવળની પાછળ એક
વાવ છે અને જાણુગણુ નાના-મોટા શિવાલયોથી યોગાન શામલ થયું છે
તેવાથી ને-રજ્જ શિવાલયો મુત્ર છે. અમલેશ્વરનું દેવાલય પણ પ્રખ્યાત છે
અને પુરાણની વાત મુજબ તે વાપનાથનું જ હતું આ દેવળને સેત્રેવળમાં
મેળે દેવળ તેમ જોખન પુરાણે જતાવેલો મુત્રેવ છે.

(— સમયાત અભિષેક, પુ ૧૨, વર્ષ : ૨, અવલમ ૪

જાતમાનદમકાશ, પુ ૫૩, વર્ષ : ૭ સ ૨ ૧૨ મદ)

કરીને ચક્રાવતીને કળએ લીધા. ધનુષ્યે ચોળદેવને ચરણે આપ્યો
જયો હતો, તેને બાણાવી, સમન્ધવી કરી વાર જુલજાવનો મહા
મહાદેવ જન્મ્યો. આ ૦ ધનેશ્વરે સ ૦ ૧૦૬૫ માં મુરમુદરીમરિય
સ્થુ. મત્રી તિમશે પવ સ ૦ ૧ ૮૮ માં આખૂ ઉપર તિમલવચ્છી
ચિન્ત્યાગ્રાહ જધાવ્યો અને સીદેવીના નામે સીધા ગામ વસાવી,
તેમા જૈન દેશસર જધાવ્યુ, જેના ખાંડિયેશ આજે ત્યાં આમ બહાર છે

૮. પુરુષપાલ—સ ૦ ૧૦૬૬ થી ૧૧૦૨

૬ કૃષ્ણરાજ ખીજો—તે પુરુષપાલનો ભાઈ હતો. તેણે ક્વત્ર
ધવા પ્રભાસ કર્યો. આથી રાજા સોમદેવે તેને પકડીને કેદમા નાખ્યો
અને નાદોડના રાજા બાણપ્રગાદ ચૌહાણના કહેવાથી તેને છાડ્યો.
તેનાથી કિરાડુની ગાખા નીકળી, જેમા ૧૦ ચોથરાજ, ૧૧ ઉદયરાજ,
૧૨ સોમેશ્વર સ ૦ ૧૨૧૮ માં થયા.

૧૦ મુવસલ.

૧૧ રામદેવ.

૧૨ વિક્રમસિંહ—તે રામદેવનો ભાઈ હતો. તે જળજળરીથી
રાજા જની મેડો હતો. આરે રાજા કુમારપાલે જળમેર પર ચક્રાઈ
કરી ત્યારે તેણે વિશ્વામયાત કર્યો હતો. એણે રાજા કુમારપાલે તેને
માઠી પરથી ઉઠાવી મૂક્યો.

૧૩ ચંદ્રોદયવલ્લ—તે રામદેવનો પુત્ર હતો. સ ૦ ૧૨૦૨ માં
જુલજાવનો મહામ દેશ્વર હતો. તેને મૌભાઅદે રાણી હતી, જે
ચૌહાણ કન્યા હતી. કાકો વિક્રમસિંહ જળમેરના રાજા અર્જુનસિંહની
મદદથી ખપ્પટ કરીને ચંદ્રોદયવલ્લને હઠાવી આજુનો સજા જન્મ્યો.
અને તેણે રાજા કુમારપાલે સ ૧૨ ૭ માં જળમેર પર ચક્રાઈ કરી
ત્યારે વિશ્વામયાત કર્યો, આથી કુમારપાલે તેને હઠાવી ચંદ્રોદયવલ્લને
ચક્રાવતીની ગાદી ઉપર બેસાડ્યો હતો. રાજા ચંદ્રોદયવલ્લે જુલજાવ
તરફથી જાજા જમ્લાસને હરાવ્યો હતો.

૧૪ ધારાવપદિવ—સ ૦ ૧૨૨૦ થી ૧૨૭૬ તે રાજા કુમાર-
પાલનો પ્રીતિપાત્ર હતો. મત્રી આજડે મેકળુપતિ મનિશ્વરજીનને

માર્ગે ત્યારે તં મામે હતો. અધ્યાનનો મહમુદ શાહજીની ધારી
સ ૧૭૩૭-૩૮ માં ગુજરાત પર ઘડી આવ્યો અને હાર્ગે ત્યારે
તેને હાથવામાં પચ્ચ ધારાવનની પૂરી મદદ હતી. એ કે શાહજી
ફીનના સૂબા કુતબુદ્દીન ઐબકે સ ૧૨૫૪ માં આગ્રાની તલેલીમાં
તેને હાથ્યો હતો, ત્યારે ઐબક પાટણ જઈ પાછો આવ્યો ત્યારે
હતો. આ સજના સમયના ૧૪ શિલાલેખો મળે છે

કોસ્લીગઢના આ. ઉદ્યોગસિદ્ધે સ ૧૨૬૩ માં જદાવલીમાં આ
રાજાની અભ્યક્તિમાં મગવાગીને હાથ્યો હતો. આગ્રા ઉપર ત્રણ
પાદાને એક જ બાણ વડે વીંધતી આ રાજાની સ ૧૫૩૯ ની મૂર્તિ
વિદ્યમાન છે. આ રાજાએ સ. ૧૨૪૫ ના ભાદરવા સુદિ ૧ ને જુથ
વારે આગ્રા પહોંચ્યા હીલવી આમના વશિષ્ઠાશ્રમની રક્ષા માટે
શિલાલેખીય હુકમ બહાર પાડ્યો હતો. જે પરશરજાએ પચ્ચ આગ્રા
રોડી પશ્ચિમમાં મહાર જતી મઝક ઉપર વિદ્યમાન છે.

તેને ગીઝાદેવી અને શુઝારદેવી નામે બે રાણીઓ હતી. શુઝાર-
દેવીએ જ પાંચ નાથના રેશસરના નિશાવ માટે જમીન આપી હતી.

(—જૂઓ, શ્રી વિશ્વેશ્વરનાથ રેડોના 'આગ્રા પરમાર' નામના લેખ)

રાણી શુઝારદેવી નાટોજના મહાદેવર કેસરજી ચૌહાણ (સ. ૧૨૨૧ થી ૧૨૪૬)ની પુત્રી હતી. પીંકવાડા પાસેનું 'ગોસ્લી' તેને
કાપડમાં મળ્યું હતું કામદાર નામક તેના વરુદ્ધી તર્ફ જદીવદ કરતો
હતો. ગોડિયોએ સ ૧૧૩૪ ના વૈશાખ વદિ ૧૩ ને રવિવારે
ગોસ્લીના જ મહાવીરસ્વામીના મંદિરનો છર્ચોદાર કરાવ્યો અને
તેનું જ શાકીવાળું વિલાકગ્રાહ દ્વાર બનાવ્યું તેમાંની બે શાકીનો
જર્જ મત્રી નાગડે આપ્યો હતો અને રાણી શુઝારદેવીએ સ
૧૨૫૫ ના આસો સુદિ ૭ ને જુથવારે જ મહાવીરસ્વામીની પૂજા
માટે શાકી આજકની કૃપાવાગી જમીન ભેટ આપી.

(—માળીન જૈનલેખસંગ્રહ, ભા ૨, લેખાંક :

૪૩ જૈનસ પ્ર ક્રમાંક : ૧૫૮)

ધારાવર્ધનો નાનો ભાઈ પ્રહ્લાદન હતો. તે પરાક્રમી, કવિ શાસ્ત્રનો જ્ઞાણકાર, પરાપકારી અને મોટો દાની હતો.^૧ તેને કુર્યાંસ મરસ્વતીનું બિરુદ હતું (પ્રજાપકોશ) મુળદેશ્વર કુમારપાસના પુરો ક્ષિત આમિગના પુત્રો સર્વ દેવ તથા કુમારદેવ તેના નિઘર્ષીઓ હતા. કવિ સોમેશ્વર પણ આ જ કાસ્યે તેને પોતાના પિતાના ગુરુ તરીકે ઓળખાવે છે તેણે પાર્શ્વપરાક્રમવ્યાયોગ નામે નાટકવિશેષની રચના કરેલી છે અને રાજ્ય મુજદેવ તથા લોચદેવ અને કનુજ રસવાળી કથા જનાવી હતી, જે આજે મળતી નથી. તેણે બીજા પ્રશ્નો પણ જનાવ્યા છે. શુભરાતનો રાજા અજયપાસ (સ. ૧૨૦૬થી ૧૨૩૨) મેવાળના રાજા સામતસિંહ સાથે મુલમાં ધવાયો ત્યારે પ્રહ્લાદને તેના પ્રણેતાની અને રાજ્યની વીરતાથી રજા કરી હતી. તેણે સ. ૧૨૭૪ માં પાસનપુર વસાવ્યું કેટલાએક લેખકો આ અને રાજ્ય અસ્પૃશ્યતાની જેમ રાજા પ્રહ્લાદનનો ઇતિહાસ આપે છે તેનો સાર એ છે કે રાજા પ્રહ્લાદને જિનપ્રતિમાને ગળાવી નાખી તેથી તેને કેાદ શાગ થયો. આં શીલધવસના^૨ ઉપદેશથી તેણે નવી જિનપ્રતિમા બનાવી, જેની પૂજાથી તેનો કેાદ દૂર થયો. આથી તેણે પાસનપુર વસાવ્યું, ત્યાં રાજવિહાર બધાની, તેમાં ખસ્તવિદ્યા પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા કરાવ્યું, તેના નિભાવ માટે જુદા જુદા લાગા બાંધી આપ્યાં વગેરે વગેરે.

અહીં કમ્પના થઈ શકે છે કે રાજા પ્રહ્લાદને રાજ્ય અજય

૧. રેડી હરોમાનકમવા કિં કામગરા ॥ મુરસીરમેવી ।

પ્રહ્લાદનાધારણા વરાસ આપાતતત્તેય હ મિલવો મ ૩૨૧૭

—૫ સોમેશ્વરનું લેખપ્રકરિત

પ્રીપ્રહ્લાદનમન્ત્રેષ વિરત વિષોપધારણમ્ ૭

(—મુ મેાત્સવ સમ : ૧૫, મેા ૧૨)

૨. એ સમયે વાગન્નમાં [૪૧] આ ધર્મધૈત્યમ્સિંહી પાટે [૪૨] આ

શીવજીવ કથા હતા.

(—નૂઓ પ્રક ૩૮ પ્રક ૩૫)

પાલની શિળચળીથી પ્રતિમાને તોલી હતો? પરંતુ ચક્રાવતીમાં જૈનોનું પ્રમુખ, સભ્ય કુમારપાલ, સભ્ય મારાવપ રાણા પ્રહ્લાદનનો અસ્થિ પરકનો સ્નેહસંબંધ, રાણી ચૂડામણીનો જૈનધર્મ પ્રત્યેની ભક્તિ દ્રુવિ, જૈનમંદિરોને અપેક્ષા જ્ઞાન તેમજ કુમારપાલે કહેલા સવમા રાણા પ્રહ્લાદને સર્વ સાથે યાત્રા કરવી અને પ્રહ્લાદનનું પરાક્રમ, વિદ્વત્તા, ઉદારતા વગેરે જ્ઞેતા તેના હાથે આવું અનાદીપત્નું શામ જો સંભવિત નથી એટલે જાનો સ્થળ નિશ્ચય લાવવા વધુ આધારોની અપેક્ષા રહે છે.

અહીં એટલું સંભવિત છે કે પ્રહ્લાદને જૂના પાલનપુરને ફરીથી આબાદ કર્યું હતો. રાજવિહારનો લલોદ્ધાર કરી ફરીથી નવો પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત કરાવી હતો અને મંદિરના નિભાવ માટે લાગુ જોઈ આખ્યા હતો, અથવા પાલનપુર તેમજ રાજવિહાર નવેસર બનાવ્યા હોય. આ સમયે પદ્મવિદ્યા પાર્શ્વનાથને હમેશાં ૧ મૂલ્ય યોગા, ૧૬ મૂલ્ય સોપારી વગેરે લાગ્યાની જાણ થતી હતી.

૧૫. સોમશિલ—તે સભ્ય ધીમદેવ ણીબનો મહામ દલેશ્વર હતો ત્યારે મહામાત્ર્ય તેજપાલે સ. ૧૨૮૭ માં જાણુ ઉપર લલિતવસહી ચિત્રપ્રમાદ બધાઓ હતો, જે આજે પણ તેની સ્થાપત્યગત વડે ડિઝિટલ વર્ગમાં ગણાય. ■ સભ્યને લલિતવસહી અને વિમલવસહીને કરમુદ્રા બદલે કર્વા હતી અને લલિતવસહીના નિભાવ માટે હબાઈદ્રામ આપ્યું હતું.

૧૬. કૃષ્ણરાજ—તેનું બીજું નામ કાનકદે હતું તે લલિત વસહીના ઉત્સવમાં હાજર હતો. તે સભ્ય ચર્તા મેવાળના રાણા જૈન સિદ્ધે ચક્રાવતીને પાતાના કાળમાં લીધું પરંતુ સભ્ય તથા મુવરાજે ચક્રાવતી તેને પાછું વાળ્યું.

૧. રાણા પ્રહ્લાદને રાજ્ય કુમારપાલના બે કાર્તિકાવના દેવજની પિતૃકવી ૩ પ્રતિ (જોને વગાવી નીચે-પાંચિયો બનાવ્યો તેથી તેને પ્રહ્લાદ કહેવા) (જૂઓ જાનકવત્તના વાચક વિનવડીયું અર્થે દેવજવિગ્રહી સ્મૃતિ સં ૧૭૪૨)

૧૭ પ્રતાપસિંહ—અઘ્ઘાઉરીન ખિલ્લખે સં ૧૭૬૮ મા અદ્રાવતી જાગ્યું, લૂંટ્યું અને તેનો નાશ કર્યો ત્યારથી અદ્રાવતીનું પતન શરૂ થયું આજે તેનું અન્તિત્વ છેક લુસાર્ક જવા આવ્યું છે.

સમય છે કે અદ્રાવતી પાલનપુર અને જગાણનો આ રાજ વશ સૌરાષ્ટ્ર તરફ આવ્યો ગયો હતો તેમાથી મૂળીનો પરમાર-વંશ જન્મ્યો હશે છે

૨ પરમારવશ (નલોર)

૧ વાઘપતિરાજ ૨ ચંદનદેવ, ૩ દેવરાજ ૪ અપરાધિત, ૫ વીજડ—તેનું સં ૧૧૬૫નું જાનપત્ર મળે છે ૬ તિલુઅણદેવ તથા મારાવર્ ૭ વીજલદેવ—સં ૧૧૭૪, (બલોરના કિલ્લામાં સં ૧૧૭૪નો શિલાલેખ છે) (—જૂઓ, જૈનસત્ત્વપ્રકાશ, ક્રમાંક ૧૧૪)

૩ પરમારવશ (માળવા)

૧ કૃષ્ણરાજ—તેનું બીજું નામ ઉપેન્દ્રહર્ષ તે ખેડમઠમાં હસ્તોલ (હપુર)નો રાજ્ય હતો. માળવાનો માહત્તિક હતો.

૨ વૈશિષ્ઠ

૩ ગ્રીમક—સં ૧૦ ૫ થી ૧ ૩ તેના બીજા નામો સિંહ હત સિંહસદ અને શીકર્ષ મળે છે ખેડમઠ પ્રથમ કનોજના પડિહાણના વાળામાં હતું અને આ ૬૬ લગભગમા માલખેડના રાષ્ટ્રકૂટોના વાળામા આવ્યું તેમા હસ્તોલ, વાલાસા, કપડવજ વગેરે ૭૫૦ ગામો હતા ત્રીજા કૃષ્ણરાજ (સં ૬૬૩ થી ૧ ૨૩)ના સમયે સીધા ખેડમઠનો મહાસાહસિક હતો. તેણે માળવા જઈ ઉજ્જૈન મા રાજગાદી સ્થાપન કરી. સં ૧ ૨૬ માં રાષ્ટ્રકૂટોની પૂસરીને દુમાથી ઘીમી. માળવાનો આ પહેલો પરમાર રાજ્ય હતો. તેણે દત્તક પુત્ર મુંજને સત્ત્વ આવ્યું અને પુત્ર સિધુરાજને સુવશજ બનાવ્યો. સં ૧૦૩૦

૪ મુન્દદેવ—સં ૧ ૩૧ થી ૧ ૫૨. તેનું બીજું નામ વાઘ પતિરાજ હતું. તે બહુ દુપાળો હતો. રાજ્ય ગ્રીમકને તે મુંજ પાસ

મામી મળ્યો હતો, તેથી તેણે તેને મુંજ નામ આપી માળવાની તરીકે આપી. મુંજે પોતાના જન્મની વાતને છુપાવવા માટે શબ્દોને મારી નાખી, ત્રિપુરાજને દેશવટો આપ્યો અને પાછો આવતા કેદમાં પૂરી રાખ્યા. મુંજદેવ મુદ્ગદાશય હતો તેણે આકલ્પ કાંમ્યુ આપી મેલાડનો રાણો મુખાળુ (શાશિવાહન) અને ગુજરાતનો રાજા મૂલસજ્ય હથુડીના રાજા ધવજ શબ્દો (સ ૧ ૫૩)ને યજ્ઞે ગ્રવા કર્યા તેણે વિદ્યજ દેસ પર અર્ચ કરી પણ ત્યાં તે પકાડ્યો અને કેદી બન્યો. માળવાના મંત્રીઓએ તેને લઈ જવા મુરજનો રસ્તો તૈયાર કર્યો પણ મુંજ જોઈતા તૈયારના કાકા દેવજની રખાવની પુત્રી અને શ્રીપુરના રાજા ધરની વિધવા મુળાસના પ્રેમમાં ફસાયો હતો. રાજા તૈયારે તેની દ્વારા મુરજની વાત બાળી મુંજને શીવાળી શીવાળીને મારી નાખ્યો.

તે અને વલ્લભનનો રાજ્ય રાજગણના આ બંનેયરને સુડ તરીકે માનવા કર્યા. (—જૂઓ પ્રક ૩૫, ૪ ૧૬)

તે વિદ્વાન હતો. તનો સ્મિતો ગ્રહ મળતો નથી પણ તેના ગ્રંથના અવતરણો સેમેન્દ્રની રચનામાં મળે છે. તેનાં પ્રાસંગિક જોયે પ્રજાધિવામણે તથા ભોજપ્રજા માં પણ મળે છે.

કવિ ધનપાસ (સ ૧ ૭૬) કવિ પદમુખ પરિમલ, કવિ ધન જય (દશરૂપકકવિ), આ અભિવ્યક્તિ (મ ૦ ૧૦૫ તથા મુલાધિવ સ્તનમદોકકવિ) ૫ હંચામુલ (પિંગલસૂત્રવૃત્તિકાર) ગજેરે તેની સજાના વિદ્વાનો હતા તેને વિદ્યજપતિ તૈયારદેવની બહેન કુસુમ વલી સળી હતી. કુદાહિત્ય નામ શીવાન હતો તેણે હારિજ પાસે મુજપર વસાવ્યું. તે વિદ્યજની જોઈતા સ ૧ પર મા મરણ પામ્યો. તૈયારે તેનું માથું રાજ્યોદ્ધમાં મૂકી ઉપર પથાવ્યું તેને તે હમિયાં દર્દી બદાવતો હતો. પડિતોએ મુજના મરણ પછી એક જ ઉચ્ચાર કર્યો—“ગ્લે મુજે યજ્ઞ પુજે મિરાલ્યા સરસ્વતી ॥”

૫. સિંહુસજ—તે મીઠાકનો સાથી પુત્ર હતો. મુંજે તેને દેશવટો આપ્યો ત્યારે તેણે આજુ પાસે કાસલદંડ બામ વસાવ્યું તે પાછો આપ્યો ત્યારે મુંજે તેને માળવાનો પ્રાત્ત સોંપ્યો પણ પ્રસજ

મળવા કેદમાં પૂર્યો, તે માગવાનો શબ્દ જન્મ્યો નથી પણ ભોજ
નાનો હતો તેથી માગવાનું ત્રણ તેણે ચસાવ્યું તેના ત્રણે પુત્રો
માગવાના શબ્દ જન્મ્યા હતા. આથી સિંહુલનું નામ રાજાવસીમાં દાખલ
થયેલું મળે છે તેણે બુદ્ધસત ૫૦ અકાર્ષ કરી ત્યારે સુવરાજ ચામુડે
તેને પાછો હાથવ્યો હતો. તે તપસ્વી હૃદયવિનો ભક્ત હતો. તેના
શબદ હૃદયે શ્રીળીના ઋષિ પાસે દીક્ષા લીધી હતી. તેમની દીક્ષામાં
કુદસ્વી રીતે પુષ્પવૃષ્ટિ થઈ હતી. (જૂઓ, પ્રકૃ ૩૪ પૃ ૫૭૬) તે
સ ૦ ૧૦૭૫ માં મરણ પામ્યો. કવિ પરિમલ આ શબ્દનો આશ્રિત
કવિ હતો, જેણે નવસાહસાકચરિત રચ્યું છે, જે ત્રીજો કાવિદાસ
કહેવાય ૥ ૧

૧ કાવિદાસ જ્ઞોઃ જ્ઞા ઓ જને રાજાજીવર જલ્લ જોઃ કરત્ર વ્યુ
જ્ઞા ઓ—

(૧) પુત્રવરવલ્લો વિગ્ર શુદ્ધક સમજાસવિત્ ।

વસુવેદ જૈરણ્ણી કવલે દ તવાડકોત્ ।

સ્વામ્યવચરવલ્લે જૈરણ્ણમવલ્લો ધીરવિવાસ હિતિ વોડ્ડવિમપ્રમાવ ।

હૃદયતમૂરણિવા પ્રયવલ્લિષ્ઠા રમ્યામિવેવચરિલ્લ સરલો વલ્લર ॥

વિ મે ૨ ની આસપાસમાં કાવિદાસન ગૌનશીપુત્ર તરફ રાજ
થયો હતો તેણે વસુવેદ, જૈરણ્ણી મુદ્ગલિક તથા વલ્લવાસની જનાત્મ્ય
તેની જ્ઞાના પ્રાપ્તિ કવિ કાવિદાસે અભિધાનશાસ્ત્રના વચેરે (વલ્લ
નાદીસ) સંભા. (જૂઓ, સમાદ મદ્યુપ્તનું હૃદયવસિત)

(૨) સમાદ મદ્યુપ્તને જ્ઞાકવિ હરિવલ્લ, જેને કાવિદાસની જીવ વિ
હતી તેણે રમ્યવલ, કુમારમંજલ, મેપદ્મ, નસોદર તથા મદ્યુપ્તવર (પાંચ કાવ્યો)
જનાત્મ્ય. તે રમ્યવલ તરીકે વિખ્યાત છે તેણે સમાદ મદ્યુપ્તને (સ ૪૨૨)
હૃદયવસિત જનાવચમાં ઉલ્લાસિત કરી હતો. (—સમાદ મદ્યુપ્તનું હૃદયવસિત)

આ ૧૦ હરિવલ્લ કાવિદાસે મેપદ્મમાં " વાતાન્તો મે મુચ્છવલ્લાવુલ્લે
કાર્ણવાળી " ૫૯ આપ્યું છે તેથી નિદાનો કવિત્વે સુદિ ૧૧ ના દિવસે જન્મી
મનાવે છે નિદાની નિધુની પુત્રી વિષ્ણુવલ્લી વિષ્ણુવલ્લા તેની જની હતી,
જે જ્ઞિ જસિત અથવા વાપુસિદ્ધેષ એ વાકજની ધરના પ્રસિદ્ધ પામેલી
છે તે સમુદ્યુત ૪૨૨ મદ્યુપ્ત ૪૫ જ્ઞો ૨૬ દ્યુપ્ત ૫૨૫ ના સમય સુધી

૬ સોજહેવ—(સ ૧ ૫૨ થી ૧૧૧૨) તે સીમકનો સાથે યોત્ર અને ત્રિપુલનો મોટો પુત્ર હતા. મુજહેવે સિપુલસજને કનઝો હતો અને સોજની જન્મકુઠલીમાં ૫ વર્ષનો સજ્યોગ બાળીને તેના પુત્રને સજ્ય મળશે નહીં એવી હથેરાતથી સોજને મરાવી નાખવા પેતરા સજ્યો હતો, પણ તે જાણી ગયો તે મુજસજ બન્યો અને જાતે મળવાનો સજ્ય પણ બન્યો, તેણે ખારાનગર વસાવીને પાટનગર બનાવ્યું.

સોજહેવ શૂરવીર, વિદ્યાસી, વિદ્યારસિક વિદ્વાન અને દાનવીર રાજા હતા. તે સમયે શુજરાતમાં બીમહેવ (સ ૧ ૭૮ થી ૧૧૨) કર્ણાટકમાં વિક્રમાદિત્ય સોલદી પાલ્યો (સ ૧ ૬૫ થી ૧ ૭૪) જ્યસિક (સ ૧ ૭૪ થી ૧ ૬૬) તથા સોમેશ્વર (સ ૦ ૧૦૬૬ થી ૧૧૨૫) ઠાકલદેશ (ઠાલૂરી) ચેદીની ત્રિપુરીમાં અંજેશ ઠાલૂરી (સ ૧ ૭૪ થી ૧ ૬૪) તથા કરણહેવ રાજાઓ હતા. સોજહેવને તે દરેક સાથે વૈર હતું તેણે શુજરાતના એક વખતના રાજાની દુર્હંસાતજનાં સજ્યોથી જુઓ લીધા, તેથી શુજરાત અને મળવા વચ્ચે વૈર વધુ રાજા બીમહેવ તેને પહેાચી શકે તેમ નહોતો. છતાંયે તેના બહોા દેવાની તે વડે એઈ રહ્યો હતો.

એક વાર સોજે શુજરાત પર બહાઈ કરવાની રચના કરી. પહેલા પાલ્યમાં સજ્યવિહાન નાટક લખવાયું ત્યારે શુજરાતનો સુમિપાલ દામોદર ત્યાં આવ્યો હતો. શરીરે તે ફૂળેા હતો. પણ તે ચતુર હસિત હોય તેણે એવો બોધનિર્વિઘ્નતત્ત્વ નાચ્યો જાણવોયો કે.

(ક) તે મેજરાજના પિતા સિપુલ વિક્રમ પરમારનો સહાઈનિ હતો તેણે નવસાહસ્યભરિત રમ્ય કે એમાં સિપુલ વિક્રમનું વત્તન કે તેનું બીલુ નામ કનિ પશુપ્ત પરિમલ પણ હતું સોજની જ્યાંયે ખ્યાનિ રાજસેન જણાવે કે—

મેલીપિ બીરતે હતા । કાશિવાસો ન મેજપિત ।

જગારે કશિલેપ્યારે કાશિવાસવો પિતુ । ૭

સુમારજીનમાં એક કાશિવાસ પણ જિવાય એવો નથી તો પછી જ્ય કાશિવોની તો ક્યા જ શી !

બુદ્ધિવાળો હતો. લોજહેવે તેને મસ્કરીમા પૂછ્યું ‘લીમહેવ પાસે સંધિપાલો કે’લા છે ?’ હામરે ઠાવકાઈથી જવાબ આપ્યો ‘મહા રાજ ! ધણ છે તેના ઉત્તમ, મધ્યમ અને અધમ બેવા ત્રણ તિલાગ છે. જેવો રાજા હોય તેવો સંધિપાલ તેની પાસે મોકલવામા આવે છે. રાજા તેની આવી હાજરજવાબીથી ઘણો ખુશ થયો. લોજે પૂછ્યું ‘લીમરિયો હવતમ મું કરે છે ?’ હામોહરે મીઠા જવાબ વાળ્યો ‘તેણે ધણા રાજ્યોનું માણુ મૂલી નાખ્યું છે એકનું પછાગી રાજ્ય છે તેને હવે મૂજો લોજહેવ આ જવાબ આપગીને તો મીછ ગયો.

રાજાએ ના’કમા બનારે તૈલપહેવનું પાત્ર આપ્યું ત્યારે હામો હરને પૂછ્યું નાટકમા રસ તો સરસ કિતર્યો છે ને ? હામોહરે તેના સમયોચિત જવાબ વાળ્યો ‘રસ ખૂબ કિતર્યો છે પણ નાટક કારને નાટકનાં પાત્રોનું વાસ્તવિક જ્ઞાન નથી. જેમકે તિલગરાજ તૈલપહેવ તો સુજરાજનું માણુ હાથમા હોય તો જ જોગખાસ નટ અજ્ઞાની છે તથી તેણે તેમ કયું નથી. રાજ્યના દિલમા આ મામિક શબ્દોએ ઘા કર્યો. તેના દિલમા વૈર ભગૂદી ઊઠ્યું તેણે મુદની દિશા બદલી તિલગને રસ્તો લીધો. હામોહરે બહેર કયું કે સુજરાતને રાજા પાતાના સૈન્ય સાથે માગવાના સીમાડે આવી કિસો છે લોજે હામોહરને એક હાથી-હાથણીનું મુગસ આપી કહ્યું કે ‘તું તારા રાજ્યને સમજાવ કે તું આ વર્ષે માગવા પર ચડી ન આવે.

સ. ૧૧૬૬ મા લીમહેવે સિંધ પર ચડાઈ કરી, ત્યારે લોજ રાજાના સેનાપતિ દિગજર ભદ્રાશક કુલચક્રે પાટણ ઉપર હસ્તો કરી પાટણને ભાગ્યું. રાજમહેલના ઘટાઘર પાસે કોઠાંબો દાટી જ્યપત્ર મિગમ્યું પણ ખલાતમા સખત હાર ખમવી પડી, એ’લે તે માગવા આવ્યો ગયો. લોજહેવે સર્વ વૃત્તાત બાળીને સેનાપતિને જણાવ્યું કે તે પાટણમા કોઠીંબો દાટી તે ભૂલ કરી છે. આનું પરિણામ સ્પષ્ટ છે કે એક દિવસ માગવાનું ઉપરાણું સુજરાતમા જશે. પછી લોજહેવે કુલચક્રને એક કન્વા અને ધન આપી મુજી કર્યો. એક વાર લીમ વેશપલટો કરી ખારાની સલામા પહોંચી ગયો, પરંતુ

ભોજદેવને ત્યારે તેની ખબર નહોતી પણ. જોવી જ રીતે એક વાર ભોજદેવ અને શુભરાતના સૈનિકોને મુઠાળસો કથો હતો પરંતુ તેમાં ભોજદેવ અલ્પિગુણ જાણી ગયો હતા.

રાજા ભોજની સલામાં કશીશ્વર ધનપાલ, વિદ્યાપતિ, વરુણિ, રાજસોખર બીજો વગેરે વિદ્વાનો હતા. એ સલામાં આ મહેન્દ્ર સૂરિ, વાલનાથાર્ સોધન, આઠ વાદનાથાર્, આઠ સુરનાથાર્ આઠ વાદિવેતાલ શાંતિસૂરિ, આ જલિતસેન શિખ આઠ બિને શસ્ત્રસૂરિ વગેરે લેનાચાર્યો પધાર્યા હતા તે આ બિનેશ્વરનો (સ ૧ પર ધી ૧૧૧૨) ભાગ હતો.

તે વિદ્વાનો અને વિદુષીઓને માન-સન્માન અને દાન આપતો હતો. સસ્તવતી કુટુંબની કન્યા તથા વિજયા વગેરે વિદુષીઓને તે તેણે પોતાની સાળી કે રજાત બનાવી હતી.

આ સમયમાં નીચપટ નામે એક નવો શૈવમત નીકળ્યો હતો. એક શ્રી પુત્રા સભોડે એક પોતી પહેરી સાથે રહેવા હતા. આ મતમાં વામપથની પ્રધાનતા હતી. ભોજપુત્રી તેની ભક્ત બની ભોજે એ મતને વૃત્તાત બળી તે પથને માનનાથ હક માણસોને મણવી નાખ્યા અને તમની ગ્રામીની હક આપ્યોને ભગાડી મૂકી, આ મતને નાશ કર્યો. (—પ્રમ આવૃત્તી)

રાજમુખાઃ જ્યોતિષ, રાજમાર્તઃ જ્યોતિષ, સસ્તવતી કાલારણ્ય, અશ્વકાર રાજમાર્તઃ, યોગશાસ્ત્ર, પૂર્તમાર્તઃ ધર્મશાસ્ત્ર, સમસત્રણ શિષ્યશાસ્ત્ર, અષ્ટુ સમાચળ, શુચારમ જરી કથા વગેરે જ્યાં ભોજ દેવની રચના મનાય છે. આ જ્યાં તેના છે કે તેના નામે ચહેલા છે તેનો નિર્ણય થઈ ગઈ એમ નથી.

૧ આસામાં ઠાવિદાસ, વરુણિ, વિદ્યાપતિ, રાજસોખર વગેરે નામનાથ ૩ નિરુદ્ધાચ અને ૪ વિદ્વાનો લખા છે. ૩ તથા એક અલ્પિસિદ્ધિ ઉદયેનોવા ૪ મત કાલ છે ૩ વિદ્યની નવમી સીમાં ૧૬ બાજુ લખે તેના કથા ૬ નિ અષ્ટ, આઠમાનુ મસૂરિ, અશ્વકાર રાજસોખર વગેરે વિદ્વાનો લખા હતા.

સોજસજ વ્યાલિચરના રાજ નરવર્મની પુત્રી સુભદ્રાને રાધા વેધથી પરણવાની ઈચ્છાએ રાધાવેધ શીખતો હતો.

સોજે એક વાર મનુવિદ્યાનો અભ્યાસ કરતા એક શિક્ષાને વીધી નાખી ત્યારે ત્યાં આવેલા વૃદ્ધ સસ્વતી બિરુદવાળા ચંદનાચાર્ય એક શ્લોક જનાવીને બોલ્યા. સોજદેવ તે સામગીને જુરા મયે, પણ બીજી પમે જ ત શ્લોકના વસ્તા ધારા પરિત્રી' પદને બીજે અર્થે કંપીને જુવાળ આપ્યો કે આપ શાએના પારગામી છે છતાં આપે વસ્તા ધારા પ્રયોગ કર્યો જે ધારાના વિનાશની આગાહીકર્ય છે. કેમકે જૈન નિર્જીવોની વાણી કદાપિ અસત્ય હોતી નથી. સૂક્ત-ચાર્યે પણ એક પ્રસંગે સોજદેવને એ જ શ્લોક સમજાવ્યો હતો.

સોજદેવે કરેલી અટકળ સાચી હતી. એક દિવસે કવિ કપૂરે ઘેરીના કંજલુદેવની પ્રશાસનું કાવ્ય જનાવ્યું; જેમાં તેણે કંજલુને જડેલે નિધિની પ્રધાનતા વણવી હતી, એટલે કવિને ઈન્દ્રામ મળ્યું નહીં. હવે કવિએ કવિ નાથિરાજનું પ્રશાસકાવ્ય જનાવ્યું તેમાં વર્ણનહતું કે સસ્વતીની આંખો છે મુજ અને સોજ તે આસ્થા જતા સસ્વતાં આંખગી મની છે પણ તની ગેઠા-લાકડી કવિ નાથિરાજ છે નાથિરાજે આ સામગી કવિ કપૂરને ઈન્દ્રામ આપ્યું, પરંતુ રાજા કહે આ શ્લોકમાંથી ભવિષ્યવાણી તાન્વી કે કવિ કપૂર જીવતા સોજને મરેલા હોય છે તમી સોજરાજ હવે મરી જશે એ નાહી વાત છે તેણે કવિ મોહનીને સોજદેવને કહેવશબ્દ કે, ધારાનગરમાં તમારૂં ૧૦૪ મંદિરો છે ૧૪ ગીતપ્રજપે છે ૧૦૪ બિરુદો છે પણ હું ૧૩૬ સજાઓનો સ્વામી છું. આપણે જને કન્દકમુદ્, અતુરજ એના મુદ્, અતુરજ વિદ્યાવાદ કે જ્ઞાનસામય્ય ખેલીએ, કાંતો તમે મને છોડીને ૧૦૫ બિરુદધારી બનો અને કાંતો હાર આપીને મને ૧૩૭ રાજાઓનો સપ્તેશ્વર બનાવો.

સોજદેવ હવે મુદ્ધમિત્ત રહ્યા નહોતો. તે વિદ્યાસી બન્યો હતો. તેનો ખજાનો પણ ખાલી થયા આપ્યો હતો. તેણે મુદ્ધ દાગવા એક શસ્ત્ર મૂકી કે હું ઉલ્લેખમાં અને તમે કાશીમાં એક જ દિવસે

એક જ મુદ્દર્તમા મંદિરનો પાયો નાળીએ અને એકેક મંદિર ૫૦ ફાવનું બનાવીએ જે સભા તેમ કરીને પહેલો કળશ સદાવશે તે વિશેષા મનાશે. પરાજિત સભાએ એ કળશ વ્યાવવાના ઉત્સવમાં ફાથી ઉપર બેસી છત્રઆમર ઊઠી ફાજર થવું.

કરજુદેવે આ શસ્ત્ર કબૂલ થાળી તેણે તે પ્રમાણે કપુ" પશુ સોજસભા તેના ઉત્સવમાં આવ્યો નહીં. આથી કરજુદેવે કલ્પાટકના સભા સામેત્વર વજેરેનો સાથ લઈ ખાસ પર ફરસો ખેંચે અને બીજી તરફ તમને માગવાનું જાણું રાજ્ય આપીશ. એવી કબૂલાત આપી શીમહેવને પશુ ખાસ ઉપર ચઢી આવવા કહેવું પ્રાપ્તનું સોજદેવ આ બંને તરફની ભીક્ષમાં મુલાઈ ગયો. તેનું હિલ લટી ગયું અને સ. ૧૧૧૨માં મરણ પામ્યો. કરજુ રાજ્યએ ખાસને લટી બલ્લનો હસ્તગત કર્યો અને તેમણી શીમહેવને માત્ર ખર્ચવિભાજ આપ્યો. આ મુદ્દમા શીમહેવને માગવા તથા શુભચાતની વચ્ચેનો પ્રદેશ મળ્યો.

ખાશનજરીના વિનાશ પછી જસુક સમય વળા માડવગઢ માજવાની સજખાની બની હતી.

૭ જયસિદ—(સ. ૧૧૧૨ થી ૧૧૧૬) તે સિંધુસજનો ત્રીજો પુત્ર હતો. તેના સેનાપતિ જજદેવે શુભચાતના સૈન્યને હરાવ્યું હતું. (—જૈનનો શિલાલેખ)

૮ ઉદયાદિત્ય—(સ. ૧૧૧૬ થી ૧૧૪૩) તે સિંધુસજનો ત્રીજો પુત્ર હતો. તેને ત્રણ પુત્રો હતા. ૧ લક્ષ્મહેવ, ૨ નરવર્મા અને ૩ જયદેવ.

૬ લક્ષ્મહેવ—(સ. ૧૧૪૩ થી ૧૧૬૧)

૧૦ નરવર્મા—(સ. ૧૧૬૧ થી ૧૧૬૬) તે વિદ્વાન સજ હતો. તે રાજગજના આ ખર્ચલેખ, આ સમુદ્રલેખ તથા આ બિન

૧. આ મિતુત્વ (સ. ૧૩૧૧) ૫ શુભચીવરજિ (સ. ૧૪૫૫) રાજગજ (સોજની લટી) ૫ સ્વાયકનજિ (સ. ૧૫૭૭) અને ૬ નિ. જગજાજ વચેરેએ મુજદેવ તથા જોજદેવના મિત્રો નિવિધ લટીથી જાણેખા છે, તે પ્રદેશ પછી વિષયો એકજાળી થયે છે.

વસ્તુલને બહુ માનતો હતો. વારાહીના બાલકનિ બિરુદવાળા જમરેવે તેની સલામ શીવ વાદીને કરાવ્યો હતો.

(-શૂઓ પ્રક્ર ૩૫, પૃ ૦ ૪૭ તેમજ 'સૈન
આક્રિત્યનો સંશ્લિષ્ટ ઇતિહાસ પાશ ૩૭૪)

૧૧ મરોવર્મા—(સ ૦ ૧૧૬ થી ૧૧૬૨) આ સમયે નાગના બુદ્ધસતને વાળે થયે.

૧૨ જમવર્મા—જમવર્મા.

૧૩. હસ્તીવર્મા—(સ ૧૨૦૦) તે વિધ્વવર્માનો ભાઈ હતો.

૧૪ હરિશ્ચદ્ર—(સ ૦ ૧૨૩૬)

૧૫. વિધ્વવર્મા—તે હસ્તીદ્રનો કાકો હતો. તેણે બુદ્ધસતથી સ્વતંત્ર થવા પ્રયત્ન કર્યો. શાજપુરોદિત કુમારે તેને પાછો કાઢ્યો અને તેનું ગોત્ર ગામ રબાબું.

૧૬ મુલતવર્મા—તેણે બુદ્ધસત પર ચાલ કરી, પવ પર્વત (પાવાગઢ) પાસે મુલ્લ થયું ને તે હારીને બાંધ્યો ગયે.

૧૭ અર્જુનવર્મા—સ ૦ ૧૨૬૭ સ ૦ ૧૨૭૨ તેણે બુદ્ધસતમાં ભરૂચ મુખી પોતાની મત્તા જમાવી. બુદ્ધસતને સામંત વધ ત્રિહ તેની સામે ગયો. પણ જા પી આવ્યો. અમી શૌરપુત્રી સેનાએ જઈ રાજ્ય અર્જુનદેવને આગળ વધતો શક્તિ રાખ્યો.

૧ ચૌહાણ રાજવંશી (નાડોલ)

ચૌહાણ ચૌહાણ આચાર્યના ભક્ત સૈન્યે હતા. કહું છે કે—

“ચૌહાણ ચૌહાણ, ચૌહાણ ચૌહાણ;

ચૌહાણ ચૌહાણ, ચૌહાણ, ચૌહાણ, ચૌહાણ.

નાડોલ રાજ્યના ચૌહાણે પ્રાચીન કાગથી સૈન્યમ પ્રેમી હતા. આ કોણાચાર્ય આ સૂત્રાચાર્ય ચૌહાણે હતા અને નાડોલ તેમજ નાડોલ જે પ્રાચીન કાગથી સૈન્યનું તીર્થધામ હતું. આજે પણ જે તીર્થસ્વરૂપ છે અને જે પ્રદેશમાં સૈન્ય વિષમાન છે.

નાડોલના ચૌહાણોની શબ્દવંશી નીચે પ્રમાણે છે—

૧૩ ચાપનિશાજ પહેલો—તેને ત્રણ પુત્રો હતા.

૧૪ લક્ષ્મણુશબ્—મં ૧ ૨૪ થી ૧૦૨૬ સાકલરીને
લક્ષ્મણુ ચૌદાણુ આલુવિકા ખાદે પરદેશ જતો હતો ત્યારે એક રાતે
નૃસિની બહાર તથાવના કાઢે દેવાલયમા રહ્યો. એ સમયે નૃસિમા પ્રાણણે
વમતા હતા. મિનાડીઓ નૃસિમા આવી અવાસનવાર થા પાડીને
હૃદતા હતા. આથી લક્ષ્મણુ ચૌદાણુ તેઓને મારી-ભમાડી નાચાડતું
રહ્યું હતું. આ કારણે પ્રાણણેએ તેને બહાર ગામ જતા બહી
રાકી લખ્યો. લક્ષ્મણુ ચૌદાણુ આસપાસનો પ્રદેશ છૂટી હઈ નાચાડતું
સત્ત્વ સ્થાપતું તે બહી એક કૈન ચેડની પુત્રીને પરણ્યો. તેનાથી
તેને આસલ વજેરે ત્રણ પુત્રો થયા. આ કૈન સમીનો પરિવાર
ઓમવાલ જન્મે અને તેમનું કાલારીગેત્ર જન્મું

૧૫ ચૌલિજ

૧૬ બલિસજ—સત્ત્વ મુંજનો સમકાલીન

૧૭. વિમલપાલ—તે લક્ષ્મણુનો પુત્ર હતો.

૧૮. મહેદ્ર—તે હજુ યીના રા. ૬ પવલની મહદધી રાજા મન્થે.
(જૂએ, પ્રક ૩૪ પૃ. ૫૬૫)

૧૯. અણુકિન્નર—તેને બલિલ નામે કાગીએ હતો.

૨. બાલમમાદ—બીમહેવ અને લોજસજનો સમકાલીન.

૨૧. જયદ્ર—તેનું બીજું નામ વિજ હતું

૧. સિદ્ધની હવડકીર્મી જ સત્ત્વકુમારો પશુ રાજા ચનાસ હતો, એ
કિલ્લાને આ સત્ત્વકીર્મી નામે વધેલાં છે. ચાનાસનાં નામેવના ચૌદાણુનાં
જન્મકાળે—૧૩ વાહુપતિ, ૧૪ જયમલ ૧૭ વિમલ, ૧૮ મહેદ્ર, ૧૯ અણુકિન્નર,
૨૧ વિદ્ર, ૨૨ અવસજ ૨૬ કુલસજ અવતલિદ્ર, ૨૭ બામલુ, ૨૮
મદલુ, ૨૯ અવતલિદ્ર રાજ્યો થયા હતા એમ સેવાયો વજેરેત્ર કિયા
દેખેલાં કમ જમે છે

મુસ્લિમ પ્રગથ લખક (૧ ૧ ૨-૧ ૨)માં નામેવની રાજવત્રી
નીચે પ્રમાણે નામની છે—વાલોવ, નરોવ, વિમલ, અવસજ ૬૪૭૭૫
ચાંદન, મોડી અવસજ ૧૧૫૬, ચિપલ ૧૪ રાજા ચામલુ, અવિસજ
સેમી, ચાલિદ્ર, અણુકિન્નર, વિદ્રાજ અવસજ આમલુ, કીટ (કીર્તિવાલ),
અવલિદ્ર, હલલિદ્ર, ચામલોવ અમલલિદ્ર, કાન્દારોવ કીર્તિવાલ.

૨૨. પૃથ્વીપાલ—રાજા કરવુનો અમલદાર, પુત્ર રત્નપાલ.

૨૩. બેજજલ—અ. ૧૧૪૭ તેનું બીજું નામ બેજક હતું.

૨૪. અશ્વરાજ—અ. ૧૧૬૭ થી ૧૨૦૦ તે જિંદનો પુત્ર હતો.

તે રાજા સિદ્ધરાજનો સામવ હતો ત્યારે મુવસજ કટુક મત્રી થયોવીર, મત્રીપૌત્ર ઘસ્ટક વગેરે હયાવ હતા. એ વખતે મુવસજેનું સુસ્તિનગર સેવાડી હતું, મત્રીએ સ. ૧૧૭૨ના માહ વદિ ૧૪ના રોજ લ. મહાવીરવામીના જોખણમા લ શીશ્યાતિનાથની પ્રતિષ્ઠા કરાવી અને મુવસજે બાલમિત્ર ઘસ્ટકની પ્રેરણાથી તેની પૂજા માટે / દ્રમ્બને ખર્ચ બાંધી આપ્યો. તેણે સાહેરકમચના ઉપાસકો હતા.

(—જૂઓ, ચિત્રવિજયજી પ્રાચીન જૈનલેખસંગ્રહ ભા. ૨

લેખાક ૩૨૩ જૈન અ. ૫ ક. ૭૩)

૨૫. રાજપાલ—અ. ૧૧૮૬ થી ૧૨૦૨ તે રાજા પૃથ્વીપાલના પુત્ર રત્નપાલનો પુત્ર હતો. તેની પત્ની મીનહરે તથા પુત્રો કુટુબપાલ, અને અમૃતપાલે સ. ૧૧૮૬મા નાકુલાઈ તીર્થમા દાન કર્યું હતું.

૨૬. કટુકરાજ—અ. ૧૨૦૦ થી ૧૨૦૬ તે રાજા અશ્વરાજનો મુવસજ હતો ત્યારે તેણે સ. ૧૧૭૨મા સેવાડીના લ. મહાવીરવામીના દેરાસરને દર સાથે / દ્રમ્બને ખર્ચ બાંધી આપ્યો. તે જૈનધર્મ પ્રેમી હતા, તેને સામવસિદ્ધ નામે મુવસજ હતો.

(—જૂઓ પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ ભા. ૨, લે. ૩૨૩ ૩૨૪)

અ. ૧૨૦૨ લગભગમા અજમેરના મુવસજ વિચક ધોદાણે નાણેલ પર હસ્તો કર્યો હતા અને રાજા કુમારપાલ તરફથી વ્યાહક સજ ઘરે આવી વિચકરાજને પાછો હાડાવ્યો હતો.

૨૭. આહલજુદેવ—અ. ૧૨૦૬ થી ૧૨૧૮ તે કટુકરાજનો નાનો ભાઈ હતો. સજગચના આ. ૫ ધર્મચોખનો તે ઉપાસક હતો. તેને આહલજુદેવી નામે પત્ની તથા કેરકણ ગજસિદ્ધ વગેરે પુત્રો હતા. તેણે રાજા કુમારપાલનું અમારિયાસન આલંગી સ. ૧૨ ના માહ વદિ ૧૪ને સનિવારે કિસ, વગેરે ત્રણ ગામોમા ૮, ૧૧ ૧૪ વિધિઓ માટેનું અમારિયાસન પ્રવર્તાવ્યું હતું, જેમાં રાજા અને ઉપધુજા

બને શબ્દક્રમથીની સહીઓ કરેલી છે.

(—બિનાબિજવજી પ્રા ૪ લે. સ ૧, લેખાંક ૩૪૬)

સહી આનંદે રાજકુટ સહુલીની પુત્રી હતી તેણે સ. ૧૨૨૧ના માહ શુદ્ધિ ૨ના રોજ સાહેસવના કૈન મંદિરમાં બ મહાવીર-સ્વામીના ૪ મોત્સવ માટે વાર્ષિક દાવો આપ્યો હતો.

(—પ્રા કૈ. લે. સ. ૧, લેખાંક ૩૪૬)

૨૮. કેફલણદેવ—સ ૧૨૪૧ થી ૧૩૪૬ તે રાજ્ય આફલણને મોટે પુત્ર હતો. રાજા કુમારપાલનો પ્રીનિધાર હતો. સંજનમના આ સામસ્ત્રકના ઉપદેશથી તે કૈન બન્યો હતો.

તેને માતા આફલણદે, રાણી જફલણ, પુત્રો કીર્તિપાલ, લાખ-પાલ, અભયપાલ, મોહલદેવ, અને જયસિંહ તેમજ યુગારદેવી નામે પુત્રી હતી. વાતલણ નામે મહામાત્ર હતો તે સૌ કૈનધર્મપ્રેમી હતા.

તેણે પિતાના રાજ્યમાં સ ૧૨૬ માહ વદિ ૧૪ ૮, ૧૧ ૧૪ની તિથિઓમાં અમારિ પ્રવર્તી હતી. માસનું બલિદાન સહ તર બંધ કરાવ્યું હતું તે આજના બ. ૪ કરનાર પ્રત્યે સખત વલણ દાખવતો.

(—જૂઓ, પ્રભાવકથાત્રિ, હેમપ્રબંધ, મુજર્ષ
ગેઝેટિયર પ્ર ૧ ભા ૧ પૃ ૧૬૩)

રાજા કેફલણ તથા રાજમાતાએ સ ૧૨૨૧માં સહેરકના કૈન મંદિરમાં ચૈત્ર શુદ્ધિ ૧૩ના ઉત્સવ માટે વાર્ષિક જર્જ બાંધી આપ્યો. રાણી જફલણદેવોએ સ ૧૨૩૬માં બ પાર્શ્વનામના હેરાસરમાં સ્તબ કરાવી આપ્યો, સાલિયાહું પણ બાંધી આપ્યું. રાજકુમાર મોહલે સ ૧૨૪૧માં વણવુક (વણવી)નીના બ મહાવીરસ્વામીના હેરાસરની સાલગીરા માટે જઠોતજાનકમાંથી જર્જ બાંધી આપ્યો. પુત્રી યુગારદે તે ચક્રાવતીના રાજા ધારાવન પરમાસ્ત્રી રાણીએ સ ૧૨૪૫માં વાઠાલીના હેરાસરમાં બ મહાવીરસ્વામીની પૂજા માટે બહુ જાનકેવાળી વાઠીનું દાન કર્યું તેના કામદારે પણ દાન કર્યું.

(—પ્રાચીન કૈ. લે. સ. ૧, લેખાંક

૩૪૬ થી ૩૫ ૪૨૪ થી ૪૩)

તેને દીર્ઘિપાલ નામે પુત્ર હતો. (લિખાક ૩૪૭, ૩૪૮) કોઈ કોઈ તેને તેનો ભાઈ માને છે દીર્ઘિપાલ બલોરનો રાજા બન્યો. આથી એ વશ સોનગરા ચૌહાણ કહેવાયો.

૨૬ જયવસિહ—સ. ૧૨૪૬ થી ૧૨૫૧ તેની પરપરામાં રાજા ધાધણે (સ. ૧૨૬૫ થી ૧૨૮૩) થયો હતો.

૨ ચૌહાણોની રાજવંશી (બલોર સોનગિરા)

૨૭ આહલણુદેવ—સ. ૧૨૦૬ થી સ. ૧૨૧૮ તે નાટલનો રાજા હતો. તેને કેહલણુદેવ, જયસિહ અને દીર્ઘિપાલ એ ત્રણ પુત્રો હતા. શિલાલેખો (ન. ૩૪૭ ૩૪૮)માં તેને રાજા કેહલણુદેવ પુત્ર બતાવ્યો છે દીર્ઘિપાલ બલોર ગયો અને ત્યાંનો રાજા બન્યો.

૨૮ દીર્ઘિપાલ—સ. ૧૨૩૬ થી ૧૨૩૯

૨૯ સમસ્તસિહ—સ. ૧૨૩૯ થી ૧૨૬૨ તેણે બલોર-સોનગઢ સમસ્ત્યો ત્યારથી તેના વશનો સોનગિરા ચૌહાણ કહેવાય.

તેના બીજા પુત્ર મહલસિહના વશનો આબૂના અને પછી સિરાહીના રાજા બન્યા. તેની પુત્રી લીલાદેવી રાજા શીમદેવની સ્ત્રી બની હતી.

તેના બહારી પાશ્વર્વીરના પુત્ર મત્રી ચરોવીર તથા અજયપાલે સ. ૧૨૩૬માં બલોરમાં જાળવરાવેલ મંદિર બંધાવ્યું. રામમહાપ્રકાશનો અને તે પ્રસંગે લખવામાં આવેલા વાંદિદેવસુરિની પરપરાના આ. સમજાડે પ્રભુદેવશિલેખ નાટક ૧૨મું હતું તે રાજાની આજ્ઞાથી મત્રી ચરોવીરે સ. ૧૨૪૭ માં કુમારવિક્રાંતનો સમુદ્ધાર કર્યો અને ત્યાર પછી તોરણ, જ્યેષ્ઠ મહાપ્ર, ૬૩ કળશ વગેરે બાંધ્યા.

૩ ઉદયસિહ—સ. ૧૨૬૨ થી ૧૩૦૬ તેના ખબરનાં મત્રી ચરોવીર શિવપ્રસાદનો મોટો બાળકાર હતો. તેણે સ. ૧૨૮૭ માં લગ્નિમવસહીની શિલ્પ અલેની ભૂલો બતાવી હતી.

(—જૂઓ, પ્રજાપતિવામણ, પ્રજાપકેશ, વૃષદેશતરંગિણી)

૪ સામવશના ઉદયસિહ અને તેનો પુત્ર ચરોવીર પાંચ આ

રાજના માનીતા જૈન મત્રીઓ હતા તેમણે પણ આજુ બહાર, માઠી વગેરે સ્થળે જિનમંદિરો બનાવ્યા.

૩૧. ધામિજદેવ—સ ૧૩ ૬ થી ૧૩૪૪ તેણે સ. ૧૩૨૧ના જ્યેષ્ઠ વદિ અમાવસ્યા ને સોમવારે, અથવા સ ૧૩૨૬માં સેવાઠી પાસે કૈલા જામમાં જ પાર્શ્વનાથના દેશસરમાં પૂજ્ય માટે લાવેા બાંધી આપ્યો તેમજ સ ૧૩૪૪ના આસો સુદિ ૧૪ ને સોમવારે શાસ્ત્રપ્રજ્ઞના આ પૂર્વજના ઉપદેશથી તેમની નિશાના જ મહાવીરસ્વામીના મંદિરમાં ચાત્ર-કૃત્તિય માટે ૩૯ સાલ અનાજ તથા દ્રવ્યોનો લાવેા બાંધી આપ્યો, જેમાં મત્રી જર્જસિક અને તે દેશના વહીવટીર તેમજ કર્મસિકના નામો છે.

(—આવીન કો હો સ ભા ૨ લેખાક : ૩૩૦

કો સ પ્ર લેખાક : ૧૧ પ્રક ૩૫, ૧ ૪)

૩૨. સામવસિક—સ ૧૩૪૮ થી ૧૩૫૩.

૩૩. કાન્હડે—અણકરીન ખિલ્લો સ ૧૩૬૬ મા બહોરમાં લાઈ કરી તેમાં આ કાન્હડે અને વીરમહે માર્ગે ગયા હતા પણ નાજ કવિએ સ ૧૫૧૨ મા તેના વિશે કાન્હડે પ્રબંધ રચ્યો હતો.

૩૪. માલદેવ—ત કાન્હડેનો નાનો ભાઈ હતો.

૩૫. વણવીર ૩૬ રણવીર.

૩ ચૌહાણોની રાજવંશી (સિરોહી)

૩૨. સમર્થસિક—સ ૧૨૩૬ થી ૧૨૬૨.

૩૩. મહાસિક—તે આજુનો રાજા થયો.

૩૪. પ્રતાપમહા.

૩૫. વીજડ—સ ૧૩૩૩. તેનાં બીજા નામો વીરમહે અને દસરથ હતા તેને હુલિજ, લૂક, લક્ષ્મણ અને લલ્લુવર્મા નામે પુત્રો હતા.

૩૬. હુભાણ—સ ૧૩૩૭ થી ૧૩૭૮ તેના બીજા નામો લૂક, હુજ, હુલો, હાલિજ વગેરે હતા.

૩૭. તેજસિક—તેના સમયે સ. ૧૩૭૮ મા આજુ ઉપર શેઠ લેકડાના વશના શા. હાલિજ, વીજડ વગેરે ૬ ભાઈઓએ વિમલ

વસહીનો છુદોદાર કરાવ્યો અને તેજસિ કુના ભાઈ તિલુલુકે વસિષ્ઠનું મંદિર જાણ્યું

૩૮. ઠાન્દકદે—સ ૧૩૬૩ થી ૧૪૦૦ ૩૬ સામ વસિષ્ઠ, ૪ સહખલુ, ૪૧ મહારાવરણમસ્થ, ૪૨ શિવભાલુ—તેણે સં ૧૪૬૨માં કિશ્કા સાથે સિરણવાવ ગામ વસાવ્યું

૪૩ સહજમસ્થ—તેણે સં ૧૪૮૭ના વૈશાખ સુદિ ૨ ના દિવસે સિરણવાવ પાસે સિમેહી વસાવ્યું તે તપાં આં શ્રીમુનિ સુદરસુરિનો ભણ્ણ હતો. અહીં પહાડી નીચે બેઠા ૫ યાર ૫૨ બેઠીસાથે ૧૪ જિનાહથો બાળે પલ્લુ શોભી રહ્યા છે

૬ ચૌહાણોની રાજવંશી (શાહભરી—અજમેર)

૧૩. વાલ્મીકિરાજ પહેલો—તને ત્રણ પુત્રો હતા. ૧૪ સિદ્ધરાજ—સ ૧ ૧૩ ૧૮ વિષ્ણુરાજ બીજો—સ ૧૦૩ ૧૬ તેનો ભાઈ દુર્લભરાજ ૧૭. તેનો ભાઈ એવિદ, ૧૮ વાલ્મીકિરાજ બીજો, ૧૯ વીર્યરાજ—સં ૧૦૮૨ ૨ તેનો ભાઈ આયુડ ૨૧ દુર્લભરાજ (રાજા કરણનો સમકાલીન) ૨૨. વિષ્ણુરાજ ત્રીજો, ૨૩. પૃથ્વીરાજ પહેલો, ૨૪ અજયદેવ—તેણે અજમેર વસાવ્યું ૨૫ અર્જુનરાજ—તેને પુત્ર જગદેવે સં ૧૦ ૮માં મારી નાખ્યો. ૨૬ જગદેવ, ૨૭ વિષ્ણુરાજ બીજો—સં ૧૦૧૨ થી ૧૨૨ ૨૮ અમરજગ, ૨૯ પૃથ્વીરાજ બીજો, ૩૦ સોમશર—સં ૧૨૦૬ થી ૧૨૩૬ તે અર્જુનરાજ-કચનદેવીનો પુત્ર અને સિદ્ધરાજનો દૌહિત્ર હતો. ૩૧ પૃથ્વીરાજ ચૌહાણ બીજો—સ ૧૨૩૬ થી ૧૨૪૬ તેને શહાણુવીન ધોરીબે સં ૧૨૪૬માં મારી નાખ્યો. ૩૨ હરિશંખ—સોમશરનો બીજો પુત્ર હતો.

ચૌહાણોની રાજવંશી (જૂનાગઢ)

પતિહાસ કહે છે કે બુદ્ધરાતના આવકા આમિયાપલ્લુ કરતા હતા પલ્લુ વનરાજ આવકાએ તેને સહતર જાપ કરાવ્યું

સોરઠના વૃક્ષસમાની ઝાઢી ગિરનારની તળેટીમા જુનાગઢમાં હતી તેઓ પશુ ગિરનાર કોડિનાર અને સોમનાથના યાત્રિકોને લૂટતા અને રબડતા હતા. ઇસ્થાનાં વેપારી વહાણોને લૂટવાની યાંચિયા બીરી કરતા તેઓ માસ ખાતા, ઘાડુ પીતા, બાલિઆર કરતા અને જાઓની લાજ લૂટતા હતા. તમના પાશવીજીવનનો ચિતાર દ્રવ્ય-શયમકાકાબંધ માધી બાલુવા મળે છે. તેઓ માદવ હતા પરંતુ આ ધંધાથી આશીર કહેવાતા હતા.

કચ્છનો શવ અને સિંધના મ્હેષ્ઠે તેમના સાગરીત હતા. મોટા ભાગે લૂટાણ શબ માટે વિસ્ફારસ્થાન હામીર શબ વપરાય છે.

વૃક્ષસમાનો શબજાત નીચે પ્રમાણે બાલુવા મળે છે—

૧ હામીર—તેણે સ ૮૬૦ હજારમર્મ જોડવાના સમયે પાશવીના સમને ચાત્રા કરતા ચાક્રો અને તેના પુત્રો તેમજ સુબરોને મારી નાખી ધન લૂટી લીધું. આથી આ જાપ્તલકિ અને શબ નામાવ-લોક બહી આવ્યા ત્યારે ગિરનાર તીર્થ પહેલાની જેમ સ્વેત્તલર જેનોને અપાંચુ (પ્રક ૩૨ પૃ ૫૩૧ ૫૩૨)

૨ મૂળસજ ૩ વિશ્વવશક (ધરણીવસક).

૪ અહરિયુ—તેણે સ ૬૬૬ હજારમર્મ એક ચાત્રાસમને લૂટવા ધાકું પશુ આ જાલિભદ્રસુરિની વિવાથી તેને તેમની આગળ નમડુ પાડ્યું તેણે માફી માગી અને સથે નિર્ભયપણે ચાત્રા કરી.

(પ્રક ૩૪ પૃ ૫૩૫, ૫૩૬)

૫ સા મહીષતરામ નીસકેક હજે છે કે સોરઠનો શબ અહરિયુ પ્રભાસ-સોમનાથની ચાત્રાએ જનારને લૂટવા લામ્બેલ રૂબેલ પતિએ તેને સબ કરવાને અકાઈ કરી. એ સમયે કચ્છનો શબ લાજો તથા કેટલાક મિત્ર અને માઠતિક શબ સોરઠના શબની કુમકે ગયા, તેથી તેની કને જળપુ હરકર થયું મૂળસજે તેનો પરાજય કર્યો. અહરિયુ અને લાજો રણમા પડ્યા.

(—જુજવાતનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ, પૃ ૧૧)

૫. કથાત—સ ૧ ૩૮, ૬ ૨૪ હવાલ—સ ૧ ૫૬ ૭. નવમવ

પહેલો—સ. ૧૦૮૦, ૮ એ જાણ—સ. ૧૧૦૦ તે એક દિવસે શિકારમાં
શૂંઘા પડ્યો. તેણે એક વારણને માર્ગ પૂછ્યો. વારણે સાફ સાફ
સજાગાવ્યું કે, છવદયા એ જ ઉત્તમ માર્ગ છે. તેને ખુશ થઈ
તેને ગણત્ર વાળ્યો. ૬ નવમણી બીજે—સ. ૧૧૨૪

૧૦ શ' એ જાણ—તેણે પાટણના ધનાઢ્ય વાગાસજને લાવાને
ઈસદો ક્યો. તેમણી તેને પુછ્યો ધન અને સોના ઝવેણતના દાગીના
મળવાની મોટી વાણા હતી. તેણે ત્યાં સંવપતિને એક દિવસ વધુ
શાક્યો પણ સજમહેલમાં તે જ સતે અચાનક મોટું મરણ થયું.
મહેલદારી આં હેમચદ્રસૂરિ રાજાનું મન કળી ગયા હતા. તેમણે
આ મરણના જાહનાથી સજમહેલમાં જઈ રાત્રે ઉપદેશ વાળ્યો અને
રાત્રે નીતિને માર્ગ વાળ્યો. રાજા શિવરાજને અચાને ખબર
મળી ત્યારે તેણે સોરઠ ઉપર અજાઈ કરી અને સ. એ જાણને છવતો
પકડી પકડાયા પૂર્ણ અને કામમને માટે એ પાશવીલીલાનો અંત
આપ્યો. (—આં ચ. સૂરિશ્રીત 'મુલિસુવધવરિય પ્ર ૩૮)

૧૧ નવમણી ત્રીજે—સ. ૧૧૬૬

૧૨ શ' કવાત—સ. ૧૦૮૦

૧૩ શ' જયસિંહ—સ. ૧૨૨૮

૧૪ સમસિંહ ૧૫ મહીપાલ—સ. ૧૨૩૧ થી ૧૨૫૨

૧૬ જયમલ—સ. ૧૦૫૨ થી ૧૨૮૬

૧૭ શ' મેહલો—જેનાં બીજા નામો રા મહીપાલ અને રા
મહાસિંહ પણ મળે છે

તપાચંજના આં લક્ષ્મીસાગરસૂરિ (સ. ૧૪૭૦ થી ૧૪૬૬)
પાલ યુનિ હતા ત્યારથી જ જોણવામાં આવતું હતા. તેમણે શ' મહી-
પાલને રજિત ક્યો હતો. રા મહીપાલ તપાચંજના આં સોમ
દેવસૂરિની સમસ્થાપૂર્તિની કલાથી પણ ધણું ખુશ હતો.

રા મહીપાલે વૃદ્ધ તપાચંજના આં રત્નાસિંહસૂરિના ઉપદેશથી
પાશમ, આકમ, અગિયારસ, ચોદસ, પૂનામ, અમાવાસ્યા એ છ
પર્વતિથિઓની અમારિ પ્રવર્તીની હતી. એ સજથી સ. ૧૫ જના

આદ્ય મુદિ દને જુઓવારનો શિક્ષાલેખ ત્રિસ્ત્રાસના ઉપરકોઠામાં વિદ્યમાન છે.

(શા ૬ દેશાધીનૌ જૈનમાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ પાલ : ૭૧૬

૨૧ મહીપાલે આ ૨૦ સ્તંભિકમૂરિના ઉપદેશથી ત્રિસ્ત્રાસ્તીર્થર્થ
જા નેમિનાથના વિનયપ્રમાદને સોનાના પનસથી મદાએ તેને
શિક્ષાલેખ ત્રિસ્ત્રાસ પર છે તેમાં આ પ્રકારે ઉલ્લેખ છે—

કંદોરિવન્ ચતુનામકામ્બરપનેત્તપુપ્પીવાલક-

રાસીર રાજકુલં ગુરીયલિપુલં શ્રીવાલકમ્પાસિમ્ ।

અત્રામૃતપમણ્ડલીનતરવઃ શ્રીમદ્ભિક્ષુઃ કમાલ

પ્રાસાદે ગુરુદેવપદ્મનિભિર્ચોદ્યવીરુત્તેમિન ॥ ૧

આ ૨૦ સ્તંભિકમૂરિના પદ્મલિનેશના ઉપલક્ષ્યમાં જુનાગઢ-ઉપરકોઠા
ના આશારિ-શિક્ષાલેખ આ પ્રકારે છે—

સ્વસ્તશ્રીસલ્ ૧૫ ૭ ચર્વે માપસત્તર્માદિને ગુરુવાર શ્રીરામાર્ચનઆ
સુત-રાઝમર્ચનદિપામદેયુત-શ્રીમદ્ભિક્ષુપ્રમુગા સર્વશીલકલ્યાણપરમ મૌદાર્ક-
ગાર્મર્ચનચતુર્ચૌચારિગુરુગ્જરસ્તસિદ્ધશ્રીનાં પદ્મામિપકાલમરે સ્તમ-
તર્ચવાસ્તુસ્ય સા દેવાસુત-હાસાસુતરાદુર્ગીન—સમસ્તશ્રીશામવદ્યનકરમ-
—કારકેન પદ્મમી-અટમી-ચતુર્વર્ણિનિયુ સર્વશીલમમારિઃ કારિતા ।
રાજા—નર્તરં સિદ્ધાસનોપલિટન શ્રીમદ્ભિક્ષુચાપિન શ્રીમદ્મારિ પ્રાગ્નિસ્તિ
સ્વસ્તશ્રીમ્ભિક્ષુશ્રીકરિસદ્ધિતં સમર્ચિત્ । પુરાપિ વકાશળી-અમાલાસ્યે વસ્યમમે
સ્ત । સંપન્નિ પઠેપુ પદ્મમી-અટમી-વકાશળી-અતુર્વર્ણી-અમાલાસ્યાદિનેપુ રાજ્ય-
વિરાજશ્રીમદ્ભિક્ષુ સર્વશ્રેષ્ઠ કલ્યાણકારિણી સર્વશુભિનિગુણોપસર્ગનિવારિણી
સર્વશીલમમારિ કાર્ય—ચિરં ચિત્તયતામ્ ॥

આ લેખ પછી શા મોહનિકની પ્રશસા સંસ્કૃતમાં લખેલી છે.
તેની નીચે પદ્મ લીટીમાં જુઓવાલી શિક્ષાલેખ આ પ્રકારે છે—

(૧) પ્રથમ શ્રેય જગતિ શીલ ટપવા સદ્ધી,

(૨) શીલા શ્લોક સમસ્તિ જીવ ન વિળાસવા,

(૨) છાવક્રમાર (છાવર્ગ માર) બનિ ચિટ્ટીમાર
સિંચાણકરહિં વિ આદેશાં ન કરવા કરિવા ।

(૩) મોર ન મારિવા ।

(૫) વાવર સ્નાંત દુરુક પદે વહાડે બીજ કોડ
ન વિનાસન, જો મારસિ વધ નિમ્ન ભેસિ ।

(૬) કુમકાર પત્ર દિન નિમાઢ ન કરડ ।

(૭) શી કોટ દીપ્તિ ણિચિ આળામંગ કરડ પ હળવિ, રાં માંચકિ-
નાચાળી આળા સવ કરડ પાછલી, તેહનુ ગુણ ણ્યા હોસિદ્ધ
નિ કો જન જુલુડ પ દોષની તે હળવિ અમારિ પ્રવર્તાવણહાર
શ્રીમદ્ભિક્ષ પ્રમુલ્ક આગતણાઈ છડ ।

(—આ વિશ્વવશ્વભક્તિ સમારકમ ય, હિંદીવિભાગ, પૃ ૧૩૫)

૧૮. રાખેમાર

૧૬ સ મ ઠલિક—તે મ ૧૩૧૬મા રાખ યથે તેણે નરસિંહ
મહેતા અને નાગળાઈ આશ્વરી વજેરને યથે ત્રાસ આપ્યો હતો. રાજવીને
ન અજ્ઞતા અથવા વર્તનથી તે પ્રશ્નનો પ્રેમ સુમાવી ઠેકા તેણે ગાથા
વાંચ્યા એક રાજવના દિવાન લોભચાહતુ અપમાન કર્યુ તેથી તે
દિવાન તેનો બહોલો લેવા માટે મહમ્મદ મુસલમાનને યાદાવી લાવ્યો.

(—અબલગચ્છની મોટી ગુજરાતી પદાવલી, પૃ ૬૬)

મુસલમાન મહમ્મદે પોતાના પુત્ર ખલ્લુમ્મદને સૌરાષ્ટ્ર ઉપર મોકલ્યો.
તેણે દ્વારકાના રાજા બીમને આર્થે. સ મ ઠલિકને જીવતો પકડી
લઈ મુસલમાન બનાવ્યો અને તેને ખાનજહાન નામ આપી અમદા
વાદ લઈ ગયો અને આખર સુધી ત્યાં જ રાખ્યો. ખાનજહાન અમદા
વાદમાં મરણ પામ્યો. તેની કબર અમદાવાદ શહેરના મુખ્ય બજારમાં છે.

(—સ મ ૩ નીલકંઠે અને ૧૮૬૭ મા લખેલો ગુજરાતનો
સક્ષિપ્ત ઇતિહાસ, આવૃત્તિ ૬; પૃ ૨૪ ૨૫)

મુસલમાન મહમ્મદે સ ૧૫૪૧ માં આપાનેર પર સવારી મોકલી
ત્યાના રાજા જયસિંહ પતાર્થ સવલ તથા પ્રધાન ગુજરાતીને મારી

પાવાગઢને છતી લીધા. તેણે જ ગમે છત્રા ઢોવાથી ભગદા કહે
 નાચે.^૧ જલમ્મદે રાણપુર લાગ્યું અને શત્રુ જયલીલેના મંદિરને
 પથ્થુ તોડ્યાં હતાં.

મત્રીવસ

શ્રીમાલનગરમા નરસિંહ પોરવાહ હતા. તેણે એક દિવસે
 કલિકાના દેરામા બેસી હજમત કરાવી, એટલે દેવીએ તેને કલિકા
 બનાવ્યો. આ ઉદયપ્રભાસુરિએ તેને કોઠ રામથી મુક્ત કર્યો અને
 જૈનધર્મના પ્રેમી બનાવ્યો. તેને નાનામ નામે પુત્ર હતો, જેણે બીજા
 નામ નીનો શેઠ હતું. સ. ૭૬૫.^૨

(—અમલગણની પ્રાચી સુલતાની પદ્મવતી)

પદ્મવતી મત્રી કષ્ટકે પદ્મવતી નરસિંહને મત્રીવસ ગામમાં
 તેવી જ રીતે નીનાએ સુલતાનના આવડા તેમજ સોલહી સલ્તનતને
 ઉદાત્ત અને ખીર એવો મત્રીવસ ગામમાં.

કંકુર નીનો શ્રીમાલનગરમાં રહેતો હતો. તે શ્રીમાલનગરથી
 નીકળેલા પોરવાહવશનો હતો. તેને એક દિવસે લક્ષ્મીદેવીએ પ્રગટ
 કરીને જણાવ્યું. તારો અજીવક આજીવન નગરમાં જવાથી ઘરો. એટલે
 તે ગ્રામમાં આવીને વસ્યો ત્યાં તે સપ્ત ઘરો.

રાજા જનસેન યાવહરે પાટણ વસાવી સુલતાનના રાજ્યની
 સ્થાપના કરી હતી. તે યોગ્ય પુરુષોને બેઠાવીને પાટણમાં વસવાટ
 આપ્યો. તેણે નીના શેઠને ઉત્તમ પુરુષ લેખી પાટણમાં સપરિવાર વસવા
 માટે આમત્રણ આપ્યું. આથી તે પાતાનો પરિવાર લઈ પાટણ આવીને
 વસ્યો. તે વિવાહરગણનો જૈન હતો. તેણે પાટણમાં બદરમોહારમંચ—

૧. જૂઓ, સુલતાનના સુલતાનો અને જોરાવરના ઝેરેવરનો ઇતિહાસ,
 પ્રા. ૪૪

૨. નીના શેઠ પેતાની માતા નારસિંહની વાતમાં નારસિંહ વાતી,
 તેમાં સં. ૮૩૬ થી નારસિંહના આ ધર્મસંતા દ્વારા જ પાર્વનાથ
 રાજા નાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

વિદ્યાપરજન્મનું જાન શ્રવણદેવનું દેરાસર જાણાવું શબ્દ વનરાજ તેને પિતા સમાન માનતો અને સુ માનતો હતો.

લહીર—

લહીરના બીજા નામો લહર અને લહરધર પણ મળે છે તે પાછળનો દ કનાથક હતો. તે હાથીઓની પસંદગી કરવામાં નિપુણ હતો. એક દિવસે તે ઉત્તમ પ્રકારના ઘોડાઓ લઈ મેષક પ્રકારના હાથીઓ લેવા વિંધ્યાચલ ગયો. તે જ્યારે હાથીઓને લઈ ગુજરાત આવતો હતો ત્યારે યજ્ઞ રાજાઓએ તે હાથીઓ જીતવા લેવા તેની સાથે મુઠ્ઠા જેટલું પૈસું લહીરે વિંધ્યાવાસિની દેવીની કૃપાથી યજ્ઞોએ મારી હાંકાવ્યા વનરાજ આવે એ લહીરને સાંઠેર જામ ઈન્દ્રામમાં આપ્યું. લહીરે સાંઠેરમાં મંદિર બનાવી તેના વિંધ્યાવાસિની દેવીની સ્થાપના કરી અને તે દેવીનું નામ ખલ્લુહાવી રાખ્યું તેને લક્ષ્મીદેવી અને સુસ્વતીદેવી બને પ્રસન્ન હતા. લક્ષ્મીએ તેને પ્રમુલ ઘઉં વિત્ત પટવત્ર આપ્યો અને લહીરે તે પાને ટકરામાં સ્થાપન કર્યો, તેમજ લક્ષ્મીદેવીને મુદ્રાઓમાં (અલગી નાણામાં) સ્થાપન કરી એની પર પરામાં બે એક પેદી પછી મત્રી વીર થયો. વચલી બે એક પેદીના નામો મળતા નથી. લહીરને પૌત્ર, પ્રપૌત્ર લહર અને તેનો પુત્ર વીર હશે. પાછળના લેખકોએ નામસામ્યથી તે બંનેને એક ગણી લીધા હાથે છે મત્રી વીરની વશપરપરા નીચે મુજબ મળે છે—

૧ વીર મહારામ—તે સોલહી રાજા મૂળરાજ બામુદત્તજ વલ્લ લલજ અને દુર્લભરાજનો મહામાત્ર હતો. તેને વીરમતી નામે પત્ની હતી નેહ, વિમલ અને ચાહિલસ એમ ત્રણ પુત્રો હતા. તે વડ ગજના આચાર્ય વિમલસ દસુરિનો શિષ્ય હતો તેમજ આ વીરમતિનો ભક્ત હતો. (જૂઓ, પ્રક. ૩૪, પૃ. ૫૮૫) તે મત્રી દેવા છતાં

૧ વનાસ્ત્રી લલજ ૧ માર્ગિ દર ધીરભપુર પાસે ૧ માર્ગિ દર વિંધ્યાવાસિની દેવોનું મંત્ર સ્થાન છે. અહીંથી વિંધ્યાચલ પહાડી શરૂ થાય છે તે માર્ગિયાં પશ્ચિમ બળી થાય છે.

૨. હરિ માટે જૂઓ પ્રક. ૩૭

અવરનથી વૈશ્યની હતો. પાછલી વચમાં તેણે રીફા લીધી હતી અને
 સ. ૧ ૮૫માં સ્વર્ગમન કર્યું તેને ત્રીજો પુત્ર મહા બાહિશ હતો.
 તને સણક નામે પુત્ર અને નર્મિહ નામે પૌત્ર હતો. ૪ નર્મિહે
 સ. ૧૨ ના એક વર્ષે ૧ ને શુક્રવારે વિમલવમહી (ફરી ન. ૧૧)માં
 બા. યુનિયુત્તસ્વામીની પરિક્ષણી પ્રતિમા જણાવી અને તેની આ
 નેમિચદ્રમૂર્તિના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

૨ નેહ જાને વિમલ-એ જાને સસ્તવલી અને લક્ષ્મીના નિવાસ
 સ્થાન એવા હતા. તેમને બાહિશ નામે ત્રીજો ભાઈ હતો જેમ
 આ સંસ્કૃતભક્ષિ બતાવે છે નેહ સુવશતના સભ્ય પ્રથમ હીમ
 દેવનો મહામત્ર્ય હતો અને વિમલ દંડાત્ર્ય હતો.^૧ મત્રી વિમલે
 ભાસ્તની શિષ્યકથાને અમર બનાવી તેથી ઇતિહાસમાં તેનું નામ
 સુવર્ણકારે લખાયેલું છે.

વિમલ-વીર મહત્તમનો બીજો પુત્ર હતો. તેની પત્નીનું નામ
 મીદેવી હતું. તે નાનપણથી વીર્ય સુહિવાળો, શૂરવીર અને હા
 વૈયો હતો. તેનું બાલ્ય કદી નિષ્ફળ જતું નહીં તેથી તે અમામ બાલ્ય-
 વસ્ત્રી કહેવાતો. સભ્ય બીમદેવ તેના એકલાથી જૂન પ્રસન્ન હતો. તે વડો
 સેનાપતિ પણ હતો. તણે સુદો કરી, વિજય યજ્ઞવાનિ સુવસતની
 સીમા વધારી હતી. એના સમયમાં અદ્રાવતીનો સભ્ય બેચૂક
 પરમાર સુવસતનો બંધિયો રાજા હતો. તે ખીરે ખીરે સુવસતની
 પૂસરી કરાવી ઈર્ષ સ્વત્ર્ય જવાની તૈયારીઓ કરી રહ્યો હતો. સભ્ય
 હીમદેવે તેને પોતાના વાજે તપવા માટે સેનાપતિ વિમલને સૈન્ય
 સાથે અદ્રાવતી મોકલ્યો. બપૂંક તો વિમલનું નામ સાલગીને જ
 માગવાના રાજા ભોજદેવ પરમારને સરણે મેવાકમાં નામ્તી ગયો.
 વિમલ શાહે અદ્રાવતીને હાથમાં લઈ લીમદેવની જાણ પ્રવર્તાવી.

૧. બીમદેવ પહેલાનો મત્રી નેહ, દંડાત્ર્ય વિમલ અને જય જાનનો
 પ્રધાન નર્મિહ એ ત્રણે કૌન હતા. (ભાગ્યવતિયા ભા. ૨, ૧) મત્રી
 નેહને પવન દેવજ બાહિશ નામે ને પુત્રો હતા. મત્રી વિમલને માર્ક સંતાન
 નહોતું. દંડાત્ર્યના પત્નિય માટે (જૂએ, પ્રક. ૩૧, ૧ જી દિ. ૧)

રાજા બીમદેવે પણ વિમલને ચક્રાવતીનો દાનનાથક બનાવ્યો. નાડા
દના રાજાએ વિમલને મુવળ જાતિ સિદ્ધાન્ત આપ્યું અને દિવસીપતિ
એ છત્ર એક કુરુ (જૂઓ જિનહથકૃત વસ્તુપાસ્યસ્તિ પ્રત્યાવ, ૮)

તેણે સિંધ પરની એ ભૂમા રાજા બીમદેવને ભારે મદદ કરી અને
સ્વતામા નગરકંઠાના રાજાને ત્રણ કિલ્લા આજ બાપી લીધા હતા.

દાનનાથક વિમલે ચક્રાવતીમા રહીને રાજા ધર્મકેને કુનેહથી મમ
ભવી કરી ચાર બીમદેવના શાસન તમે મૂક્યો અને આજુનો રાજા
બનાવ્યો.

મત્રી વિમલ વૃદ્ધ થવા આજ્યા એકે તે પાછલા મમલમા
ચક્રાવતીમાં જ રહેવા લાગ્યા. વિદ્યાધરકુલના જાણીદારગણના આં
મુર્ખાનદમુરિના મિધ્ધ આં ધર્મધોપમુરિ એ મમલે ચક્રાવતીમા
સ્વતુર્માન રહ્યા હતા. મત્રીએ નિયમિત રીતે ચાર માસ મુખી તેમને
ધર્મોપદેશ આપ્યો. આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી તે જૂળ પ્રભાવિત થયા.
તેમને ધર્મધ્યાન તરફ વિશેષ કુચિ પ્રગટી અને પાતે મુદ્ધમાં માનવ
જાતને ભારે મદદ કર્યો હતો તેને પશ્ચાત્તાપ કરતા આચાર્યશ્રી
પાતે પ્રાર્થામિત્ત માન્યુ. આચાર્યશ્રીએ કહ્યું કે તું આજુતીર્થનો
ઉદાર કર એ સામધ્ય તારામા છે એમ કરવાથી પ્રાર્થામિત્ત પૂરું
થશે. તેમની પત્ની મદિવીને પણ એ વાત પચાહ પડી.

મત્રીએ પત્ની મદિવીની પ્રેરણાથી જાહેર કરી અભિકારેવીની
આરાધના કરી. અભિકારેવીને પ્રમલ થઈ કહ્યું કે જન્મ ! બેસ, તારી
શી ઈચ્છા છે ? મત્રીએ જવાબ આપ્યો, દેવી ! એક તો પુત્રની
ઈચ્છા છે અને બીજી ઈચ્છા આજુ ઉપર જિનમાસાદ જાવા
વાની. આપની કૃપાથી મારી તે બંને ઈચ્છાઓ પૂરી થાય.
દેવીએ કહ્યું તે બે વર નહીં મળી શકે બેમાંથી મમે તે એક
માત્ર. મત્રી વિમલ અને તંની પત્ની મદિવીએ મસાદ કરીને દેવી
પામેથી લીધીદાર કરવાની બાવના પ્રદર્શિત કરી. તથાસ્તુ, તું
ઉત્સાદથી કામ કર તને દેવી મદદાથ મળ્યા કરશે. એમ કહીને
અભિકારેવી અતર્ધાન થઈ ગયા.

મત્રી વિમલે મહારાજા લીમદેવ, આજુરાજ ધર્મધુક અને શ્રી
 ભાર્ગ નેવંની આજ્ઞા લીધી અને તે આજુ ઉપર આજ્ઞા પ્રાપ્ત્યોએ
 અહીં જૈન તીર્થસ્થાન કરવા દેવાનો મખત વિશેષ કર્યો, તેથી વિમલે
 અક્રમ કરી અગિયારું સમસ્ત કર્યું અગિયારેવીએ જણાવ્યું : અહીં
 પ્રાચીનકાગમા (નરિવર્ધનના સમયમાં) જૈનતીર્થ હતું તું સુવારમા
 ય પાના ડા. નીચે જ્યાં સાધિયો હોય ત્યાં ખોદકામ કરવે સૌ
 સાચા વાના થશે. મત્રી વિમલે અચારે શુદ્ધ-પવિત્ર જનીને દેવીના
 જણાવ્યા મુજબ કર્યું ય પાના ડા. નીચે ખાદે ખોદવા ૯૦ સપ્ત-
 દેવી પ્રાચીન પ્રતિમા નીકળી આવી. આ જોઈ પ્રાપ્ત્યોએ જાણે
 થામી મૂળા જની ગયા પ્રાચીનકાગના જૈનતીર્થની સાબિતી સિદ્ધ
 કરી જોડે વિશેષ કરી ન શક્યા, પણ જૈનમંદિર માટે જનીન
 આપવા તેમની તૈયારી નહોતી મત્રીએ ધાર્યું હોત તો સજસત્તાથી
 જનીન મક્તમા પાઘી શકત પણ તે જોયે સજનીતિષ્ઠ હતો તેણે
 ધર્મનીતિષ્ઠ પણ હતો. જર્મકર્મમાં રાજસત્તાનો ઉપયોગ અનુ-
 થિત ગણ્ય જોમ સમજીને મત્રીએ પ્રાપ્ત્યોને જનીનના જહલામા
 શ્રીમાત્રી રકમ આજ્ઞાનું પોતે જણાવ્યું પ્રાપ્ત્યોએ જણાવ્યું કે
 તમે જનીન ઉપર સોનામહોરો પાથરો. જેટલી જનીનમાં સોના
 મહોરો પથરાય તેટલી જનીન તમારી અને સોનામહોરો જમારી.
 વિમલે વિચાર્યું કે મહોર જોગ હોય છે તે પાથરતાં વચમાં જગા
 યાદી રહેશે. મંદિરના કામમા જેટલી રકમ જોઈ આપવી તે
 ન્યાયયુક્ત નહો. તેણે તસ્ત જ શારસ સોનામહોરો તૈયાર કરાવી,
 તે પાથરીને તેના જહલામા જનીન લીધી. જોકે મહોરના પચ્વીસ
 રૂપિયાના કિંસાએ ગણીએ તો આ જનીનના જહલામાં રૂ. ૪૫૨,૬
 આપ્યા હશે એનું અનુમાન થાય છે પ્રાપ્ત્યો તો જો રકમ લઈને
 પુરા પુરા થઈ ગયા અને વિમલ મત્રીની ન્યાયવૃત્તિની વાકવાક
 ગયા હાજ્યા. પ્રાપ્ત્યોએ જો ધન લઈને જીભ નગરમા લઈને વસ્તા
 મત્રી વિમલે આ જનીનમાં ૧૪ ફૂટ લાંબુ અને ૬૦ ફૂટ પહોળુ
 ૫૪ દેરીઓવાળુ લાંબુ બિનાલુ જાણ્યું તથા જૈન ચિંત્પ (ચિત્ર)માળા

જનાવી, જેની છતમા છવત એવા વિવિધ ભાવોનું શિષ્ય આલેખન
કસબું આ મંદિર બાજે પણ જગતની આશીર્વાદક વસ્તુઓ પૈકીનું
એક ગણાય છે તેમા કુલ ૧૮૫૩ ૦૦,૦૦૦ રૂા. ખર્ચાત્મા હતા.
ત્યાંના ફેરપાલકેવ મંદિર નિર્માણમા મુશ્કેલીઓ જિંથી કરતા હતા
તેથી તેને પણ મત્રી વિમલે નેવેલ અને સાત્વિક સામર્થ્યથી
જનુ બ કર્યો હતો.

મત્રી વિમલ શાહે પ્રતિષ્ઠાપ્રસંગે મહારાજ, રાણા, મહાલિક
જેનજેન સૌને આદરભર્યું નામત્રણ આપ્યું હતું તાજેક, ચક્ર,
નિર્વૃત્તિ તેમજ વિદ્યાધર જેમ ચાર પ્રધાન ગણેના જૈનગાયોને
અહીં પધરાવ્યા હતા આ ચાર ગણે પૈકી તે વિદ્યાધરજીએ
ઉપસક હતો અને તે ગણના આચાર્ય ખર્ચાવસુરિના ઉપદેશથી
જ તેમણે આ તીથ સ્થાપન કર્યું હતું જ પાના ઝાઠ નીચેથી જાં
આક્રિયાથી જે પ્રતિમા પ્રગલ્ભ હતી તેને તેમણે સ્થાપન ફેરીએ
પૈકીની ૨૦ મી ફેરીમા સામાન્ય રીતે સ્થાપન ફેરી હતી. સ્થાપનાના
દિવસે અતીવ શુદ્ધ અને શુભ મુહૂર્ત હતું તે મૂર્તિને તેમા સ્થાપન
કર્તા પછી મંદિરનું કાર્ય ખૂબ આરી રીતે અને હકપથી ચલાવ્યું
જેટલે તે મૂર્તિને ત્યાંથી ન ઉઠાવના ત્યાં જ કાયમ રાખી અને મૂળ-
નાયક વચ્ચે જાં આદ્યજન્મી ધાતુની નવી પ્રતિમા તૈયાર કરાવી.
તેની સં. ૧૮૮૫ મા રાજગણના આ વર્ષમાનસુરિ વચેર ચાર
ગણના આચાર્યોના કરકમલ વડે પ્રતિષ્ઠા કરવા. 'આજુતસ' (સં.
૧૨૮૬)મા જણાવ્યું છે કે—

જનુ આચરિયેહિ પદ્મિષ્ઠ મહુમાવ મંત્ર ॥'

તે દિવસે આજુપર્વત પર સોનાના સૂર્ય જિંમે હતા સૂર્ય
આનંદ અને ઉજ્જાસ છવાયો હતો. મત્રી વિમલ અને મહા. સીંદેવીના
દિશમાં હર્ષના મહેરામણ જીજગતા હતા તેમણે પ્રભુની પ્રતિષ્ઠા ફેરી
જાણેકે કર્યો. સુકુમહારાજેને ભક્તિભરી અજલિ જર્પી આગતુક
સૂર્ય જનોનું ભાવભર્યું સ્વાગત કર્યું ચાચકોને યોગ્યમુ દાન આપ્યું.
જે દિવસ ખન્ધ હતો આલેશા સૌ પોતે ગૌરવ અનુભવતા હતા અને સૌ

સામ્રાજીઓ પોતાને ત્યાં પલ્લુ ખાવો કિંવસ અને ઘડી આવે એવી અસિ
લાવા રાખતા વિસર્જિત થવા લાગ્યાં. જાદુ ચારણોએ પણ પોતાના આશી
વાદના કોશમાં નિમસગ્રીમુપમાતમ્ ની પુરુષ નામાવલિ લિખેલી. આ તીર્થ
આજે પણ જાહેર સિંચાણમાં અણુપણુ છે. એ જ ઠાસણે વિમલ મત્રી
ધર્તિકાસમાં અમર નામના નેપાથી અચેત છે. સોમપર્મજલિને ઉપ-
દેશપ્રતિષ્ઠા મા લગ્નુ છે કે એ મંદિરનો મહત્ત્વ તેમના નામ
જાઈ ચાલિલો જ પાઓ હતો. મત્રી વિમલે શ્રીદેવીના નામથી શ્રીપુર
વસાળુ જે આજે સરોવર નામે વિદ્યમાન છે. આ તીર્થની સ્થાપના
પછી મહામાત્મ વીરના વચ્ચે પોતાને વીરવશતા તથા વિમલ-
વશતા બતાવે છે

(જૂઓ, અણુદ્રાવીન કૈનલેખ-
સરોહ, લેખાંક ૫૩ ૬૨)

વિમલવસહી મંદિર લખ્ય, વિશાળ અને મનોહર છે. આજુબ
હર છે મંદિરને ધર્મીક પ થતો હોવાના ઠાસણે તેનું શિખર નાનું જના
વેલું છે. એ જ ઠાસણે આજુ ઉપરના કૈન તેમજ અકૈન બીજા
મંદિરના શિખરો નાના જનાવેલા છે.

વિમલ મત્રીએ યત્ન જબનો સવ કાઢ્યો હતો, એમાં બીર કથોઠ
સોનામહોરો અસ્વાઈ હતી.

વિમલ મત્રીએ આજુ યત્ન જબ, અસસલ (કુલાસિયા) અને
પાટણમાં વિમલવસહી મંદિરો બંધાવેલાં હતા, તે આજે પણ વિદ્ય
માન છે. તેમના વચ્ચેએ કમીરપુસ્તીર્થની સ્થાપના કરી હતી.

(-મળ ખંડિતામલિ મળખંડેશ, જિનકર્મનું વસ્તુપાલ્યરિત
મ ૮ ઉપદેશ સપ્તતિકા ઉપ ૪ વિમલમળખં, ક્રયા
મયમહાકાળ્ય, આ જિનલક્ષ્મી પુસતન મળખસ બહ)

બાર મહત્તમનો ત્રીજો પુત્ર મહા ચાલિસલ હતો. તેની પર
પત્નમાં અનુક્રમે (૨) ચાલિસલ, (૩) રાણાક અને (૪) નરસિંહ થયા.
૬ નરસિંહે સ ૧૨ બ્તા બેઠ વલિ ૧ ને શુક્રવારે વિમલવસહી
(કેરી ન ૧૧)માં જુદક્રમજના આ નેમિષદ્રસરિના હાથે લ

મુનિમુવતમ્વાત્રીની પરિકરણગી પ્રતિમા જાણવી, સ્થાપન કરેલી છે મહં યાદિક્ષના વશજો પોતાને શેઠ નીનાના વશના, મત્રી વીરના વશના કે મં વિમલના વશના બતાવે છે

(જૂઓ, અણુક પ્રાચીન જૈનલેખનમહં, લેખાક ૫૩, ૬૨)

જો ૪ વશમા અભયસિંહ, તેના પુત્રો જગસિંહ, લખમીસિંહ, કુશસિંહ તથા જગસિંહનો પુત્ર ભાણસિંહ નામે થયા તેઓએ સં ૧૩૬૪ માં વિમલવસહીમા અભિકાદેવીની પ્રતિમા જાણવી હતી.

મહં યાદિક્ષના વશના શેઠ વસ્ત્રભદ્રાસુ વિક્રમની અદ્યત્તમી સ્ત્રીમા પાટણની પોરવાસ નાતિમા અમેસર હતા. તેમના પુત્ર શેઠ માલેકમદે સં ૧૭૫૫ ના માત્રશર મુદિ ૫ ના દિવસે શ્રીવીશ જિનના શ્રીવીશવદ્ધા બનાવીને તેની લં વિદ્યાસાગરભૂના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. (અમલગજની સુજસતી માટી પદાવલી)

૩ ધવજ જાને હાલિગ—આ જાને લાઈઓ સુજસતના રાજા કણુ કેવના મત્રીઓ હતા. ધવજ મહામાત્ય હતો. તેને આનંદ નામે પુત્ર હતો.

મત્રા હાલિગ કામદેવ જેવો રૂપાળો હતો. તેને મહેંદુ નામે પુત્ર હતો, તે પણ મત્રી હતો. તે દેખાવડો, શીલવાન, જિન-સુદ્ધ લક્ષ્મ અમાત્ય હતો. તેને હેમરથ અને દશરથ નામે પુત્રો થયા. હેમરથ વિવેક્ષી, શાવ, ધર્મિષ્ઠ અને હવ-અહવ આદિનો વિચાર કરનારો પાપશીરુ અને પુદ્ધિમાન હતો. દશરથ પણ મહીર, સરજ, ક્રમાશીલ, હાસિવસતાવાળો, સ્વતોષી અને પુદ્ધિમાન હતો. તેને અભિકાદેવી પ્રમળ હતી. તેણે સં ૧૨૧ ના જેઠ મુદિ ૧ ને શુક્રવારે આખૂ ઉપર વિમલવસહીમા મત્રી પૂષ્પીપાસની સ્નેહભરી દ્રષ્ટી નં ૧ ની દેરીનો હાથેદાર કર્યો, તેમા લં નેમિનાથની નવી પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી અને જોક આરસના વિશાળ પથ્થરમા મં નીના, મં લહર, મં વીર, મં નેક, મં હાલિગ, મં મહેંદુ, હેમરથ તથા દશરથની મૂર્તિઓ ફેરાતી અને બીજા પથ્થર

ઉપર પ્રકારેથી મં. વિમલ અને અશ્વરોથી દર્શાવતી મૂર્તિઓ બનાવેલી છે.

૬ જ્ઞાનદ—મંત્રી જ્ઞાનદને પદ્માવતી અને મત્સ્ય નામે બે પત્નીઓ હતી મદ પદ્માવતીએ પૃથ્વીપાત્રને અને મત્સ્યને નાનૂને જ મ આપ્યો નાનૂને ત્રિભુવનદેવી નામે પત્ની હતી અને નાનાનુન તથા નાગપાત્ર નામે પુત્રો હતા નાગાનુન દંતવાક બન્યા હતા.

મહામન્થ અનંદે મં. ૧૨૧૨ માં વિમલવર્મદીમાં ૬ નામક નાગાર્જુનના કથ માટે જ સુભવનાથની પ્રતિમા બસતી અને સદ્ અશ્વરો આ. વચ્ચેથીના પાથે સ્થાપન કરી નામપાત્રે પત્નિ ૧૨૪૫ માં વિમલવર્મદીમાં પોતાની માતા ત્રિભુવનદેવીના કથ માટે જ મદાવીરસ્થાથીની અજનસક્ષાક તથા પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી નામ પાત્રને આમલીર નામે પુત્ર હતો.

(—અનુદ પ્રાચીન કૌનકેશવ દોહ, ક. ૧૬૬ ૧૫૩)

મંત્રી જ્ઞાનદ પર મૂર્ધપુત્ર રેવત અને ધલુપાલી દેવી પ્રસન્ન બતા તમના કામ્ય જ તં મુદ્ધ બન્યા હતા ઉપરનો આવર્ત તે બધા તમના પ્રભાવથી ગાન થઈ જતા.

તેને જિન પ્રતિદિન પ્રભાવ વિકસતા ગયેલ મદ પદ્માવતી જલ્પ મુદ્ધા, મુચીલા, શુભિવલ, શુભલજા અને ધર્મશાસ્ત્રી આલિષ્ટ હતી તેનું પિયર સાવણવાદમાં અને મોઝાગ શાસ્ત્રાવતીમાં હતું.

૫ પૃથ્વીપાત્ર—મંત્રી પૃથ્વીપાત્રને નામકદેવી નામે પત્ની

૧ બીમીલાનુમોદ્યપરીરમહામન્થિજ્ઞાનમંત્રી :

કનિષ્ઠાશવિષ્ણુ-કનુગ્યવિષ્ણુકનુકેનેદમ્ ॥

મિત્રુનકનસક્ષમનિરતેન ગમ્યત્રિવરવરવેદમ્ ॥

બીમીલાનુમોદ્ય પોતાને કારિત રમ્ય ॥

(જ્ઞાન વિમલવર્મદી કાવતીની દેરી ન ૧ ના જલ્પ વિદ્યાલેખો, અનુદ પ્રાચીન કૌનકેશવ દોહ, અર્વાક ૪૭ ૫ ૫૧ કુબરાત્રા કનિષ્ઠા સિદ્ધ લેખે જા ૩ લેખ ૬:૨૩૬ ૫ ૨૫૧)

હતી અને ૬ જગદેવ અને ધનપાલ નામે પુત્રો હતા. જગદેવ જર
મુવાનીમા મરી ગયો. તેની પત્નીનું નામ માલદેવી હતું.

પૃથ્વીપાલ પ્રતાપી અને હિંદાર હિંદુઓ હતા. તે રાજા સિદ્ધ
રાજ જયસિંહ અને રાજા કુમારપાલનો મહામાત્ર્ય હતો. તેનું સમસ્ત
કુટુંબ રાજજાતના આંચકાસરિનું જાણીતું હતું તેણે સ. ૧૨૦૧ના
જેઠ વદિ ૬ ને રવિવારે પાલીના જાં મહાવીરના મંદિરમા જઈ
અનંતાવનું જિનચુગલ સુમર્પણ કર્યું હતું.

(—જુઓ, પ્રાચીન જૈનલેખસંગ્રહ કા. ૨ લેખાક ૩૮૧)

તેણે સ. ૧૨૦૪ થી ૧૨૦૬ સુધીમા વિમલવસહીની બહીષ્કારી
દેરીઓનો અણોદાર કરાવ્યો. નવાં હસ્તિશાળા બંધાવી, જેમાં સ. ૧૨
૪ મા ઘોડા ઉપર મત્રી વિમલના મૂર્તિ આપન કરી અને તેની
પાછળ શેઠ નીના, મ. ૦ હરહર, મ. ૦ વીર, ન. નેહ, મ. ૦ ધવલ, મ. ૦
આનંદ અને મ. ૦ પૃથ્વીપાલની મૂર્તિઓ બનાવી સ્થાપન કરી.^૧

તેણે પિતાના હસ્થાણુ માટે હાલના શેઠ નીનાએ પાટણમાં
બંધાવેલા અલિહિન્દ-વિદ્યાધરજાતના જાં રાવજીવના મંદિરમા
રજમડપ કરાવ્યો. માતાના હસ્થાણુ માટે પાટણમાં પચાસરા પાંચ
નામના દેરાસરનો રજમડપ કરાવ્યો. નાની માતા હસ્થાણુ માટે
અક્રાવલીના વિદ્યાધરજાતના દેરાસરમાં રજમડપ કરાવ્યો. નાના
ગ્રામજીવના હસ્થાણુ માટે શેઠ વજેરે જાર જામવાળા શેઠમડલના
સાવણવાડપુરમા જાં શાંતિનાથનું દેરાસર બંધાવ્યું.

૧ આ સમય જનમજ સં. ૧૨ ૬ થી રાજજાતના આ અસ્તરિની
શાંતિ વિમલ મત્રીના વસાને મેં જઈને આજા ઉપર આપ્યા હતા અને
તેમણે અણોદારનો ઉત્સવ કર્યો હતો.

સં. ૧૨ ૬ થી શાંતિનાથપુરીનાં શિવજી-શીવજીમ્મસરિમિ :

વિમલશિવમુર્તિનું ગુપ્તલીપમિત્ત સુતમ્ ૧૧૧૧

અથ શીવજીમ્મસરિમિત્ત સુતમ્ ૧૧૧૧

શીવજીમ્મસરિમિત્ત સુતમ્ ૧૧૧૧

(—જુઓ, પ્રાચીન જૈનલેખસંગ્રહ લેખાક : ૩૨ પ્રક. ૩૫, ૪ ૨૫)

મત્રી પૃથ્વીપાલ નરપરીક્ષા, નારીપરીક્ષા, જનપરીક્ષા અને પરીક્ષા અને જનપરીક્ષામાં નિપુણ હતો. તે મહાદાની હતો. તેણે સ. ૧૨૦૬ થી ૧૨૨૩ માં ચૂંદેશ્વર કુમારપાલના સમયમાં પાંડુમાં વસન્ધના સંવિશવિકારી આ હરિભદ્રસૂરિને વિનંતિ કરી તેમની પાસે ધોવીશ તીર્થકથાના આદ્ય ચરિત્રો જનામ્યા હતા; જેમાંના નેમિનાહચરિત્ર સબ્બકુમારચરિત્ર બદ્ધચક્રચરિત્ર અને મસ્તિનાહચરિત્ર આજે ઉપલબ્ધ થાય છે.

૬. જનપાલ—તે મત્રી પૃથ્વીપાલનો નાનો પુત્ર હતો. તે ચૂંદેશ્વર કુમારપાલનો મહામાતૃ હતો. તેને મોટા ભાઈ જગદેવ, પત્ની રૂપિક્ષી અને પુત્ર નરપાલ હતો. રૂપિક્ષીનું બીજું નામ પિણ્ડઈ હોવાનું પણ જાણવા મળે છે. તેણે આબૂના વિમલવસહીમાં સ. ૧૨૩૭ માં ક જગદેવ, મ જનપાલ અને નરપાલની મૂર્તિઓ સ્થાપન કરેલી છે. વિમલવસહીનો લઘ્વોદાર અધો છે. તે પૂરું કરવાનું કામ તેણે માથે લીધું. સ. ૧૨૪૫ ના વૈશાખ સુદ ૫ ને સુરુવારે લઘ્વોદાર કરી નવીન પ્રતિમાઓ બરાબરી દેરીઓ પ્રતિષ્ઠિત કરાવી. મત્રી જનપાલ તેના દાદા મ આલુદ દાદી મહા પદા વતી, પિતા મ પૃથ્વીપાલ, માતા નામદેવી, કાકા નાન, કાકી ત્રિભુવનદેવી, કાકાનો પુત્ર નાગપાલ, મોટાભાઈ જગદેવ, ભાણી માલદેવી, પત્ની રૂપિક્ષી અને પુત્ર નરપાલના નામની લગભગ ધોવીશ મૂર્તિઓ જનાવી છે. તેઓના ક્ષેત્ર માટે જે જે વિવિધાન હતા તેમણે પોતે અને જે જે વિવિધાન નહોતા તેના માટે મ જનપાલે મૂર્તિઓ બરાબરી સ્થાપન કરી. આ કુટુંબની દરેક પ્રતિમાઓની પ્રતિમા કાસકહનના આ સિંહસૂરિના હાથે થયેલી છે. બીજા જેનાએ પણ ઘણી પ્રતિમાઓ બરાબરી છે અને આ સિંહસૂરિ તેમજ જુદા જુદા જન્મના આચાર્યોના હાથે પ્રતિષ્ઠિત કરાવી છે. મ જનપાલે આ અજનશલાકામાં મોટાભાઈ જગદેવના ક્ષેત્ર માટે કાસકહન દેસસરના મુજનાપદે ભ શંતિનાથની પ્રતિમાની આ સિંહસૂરિના હાથે અજનશલાકા કરાવી હતી અને તે કાસકહન બિનાલકમાં વિસર્જમાન

કરનામા આવી હતી.

(—જૂઓ, પ્રક ૩૫, પૃ ૫૨)

નાજેદ્રજપ્પના આં હરિભક્તસૂરિએ આશરે સ. ૧૨૫૦ માં
પાત્રીકા મત્રી પદપાલની વિનવિધી ચક્રપ્રભાચરિત્ર સ્મૃતિ

(—જૂઓ, પ્રક ૩૫, પૃ ૬)

૭ નરપાણી—સ. ૧૨૪૫.

(—સ. ૧૦૨૩ લક્ષ્મણમા શ્રીહરિભક્તસૂરિકૃત ‘ચંદ્રપદચરિત્ર’
ની પ્રશસ્તિ, તે જ આચાર્યકૃત મન્નિનાહચરિત્ર ની
પ્રશસ્તિ, સ. ૧૦૬૧ માં શ્રીમેદુર્ગમસૂરિચિત્ર પ્રજા
ધિતામણિ સ. ૧૪૫ માં શ્રીશંકરચરિત્રકૃત ‘પ્રજાધર્મ’
પૂ જયવિજયભટ્ટ સંપાદિત અણુદ પ્રાચીન કૌનસેખ
સંદેહ માના વિમલવચ્છીના લેખો, સુતરમા ચૈકાના કવિ-
વર હાવણ્યમચ્છીના વિમલમખે ૫ હા. ૭ માં
નો ગુજરાતનો પ્રાચીન મત્રીવશ લેખ, કૌનસત્ત્વપ્રકાશ,
ક્રમાંક ૨૦૩)

વેસટશાહવાશ દેશસદરાવશ

૧ વેસટ—તે બોસિયાનો કૌન નમરચોક હતો. તેને વેપારીઓ
આશિ વિશેષ થતાં બોસિયા ઉપર કિશટકૃપ (કિશકૃ) આવીને વચ્ચે.
ત્યાં રાજા કૌનસિદ્ધનો મત્રી બન્યો અને તેને ઉપદેશ આપી રાજાને
દશાગ્રેમી બનાવ્યો.

૨. વરદેવ—તે કિશટકૃપનો નમરચોક બન્યો.

૩ વિનદેવ.

૪ નાજેદ્ર—તેણે બીજા નામ નાથદ કંતુ તે અરજમલ
બોસવાલ હતો.

૫. મુક્તિશ્વર—તે બેઠા સાર્થવાહ પાસેથી ગુજરાતની પ્રજા સા
માનગીને પાલનપુર આવી વસ્યો. તેણે બહાં ભગવાન આદ્યનાથનું
મિનાલય બનાવ્યું.

૬ અપાજક—કોઈકેલેખ આજને સદાશ્વરના પિતા બતાવે છે

૭. સ્ત્ર. ૦ ગોમુસ—તે નિર્ધન ધર્મી ગમે અને મરણ પામ્યો તે સાત તીર્થોમાં પ્રસિદ્ધ હતો. તને ગુણુમતી પત્ની હતી અને ૧ આશાધર, ૨. સ્ત્ર. દેશસ અને ૩ લાવણસિદ્ધ નામ પુત્રો હતા.

(૧) સ્ત્ર. ૦ આશાધર—તે ગોમુસનો માટે પુત્ર હતો તેને સ્ત્રી પત્ની હતી. તેણે દેવગિરિમાં જઈ વેપાર જેમ્નો, ધન કમાયો અને યશ મેળવ્યો તથા સ. ૧૩૫૦માં પાસનપુરમાં ઉપદેશમંચના કુલ શાર્દ સ્થાપીશ આ સિદ્ધસુરિના ઉપદેશથી પોતાના પિતાના કસ્યાળ માટે ઉત્તરજન્મજન્મુત્ત ની વૃત્તિ લખાવી, જેને આ દેવ ગુપ્તના સિખ ૫૦ પાસમૂર્તિએ વાચી મહાગાવી શેઠ આશાધરની પુન્યકલ્પન વિશેની માન્યતા એવી હતી કે—

“દુર્તાર્થીનઃ કલ્પો વર્મ નૈવ સ પુલ્લકં વિના ।

પુલ્લકાનિ તુ મિદ્ધ્યસ્થ વસ્ત્રદેમ્નયેતતૈ ॥”

(—જૈન પુન્યકલ્પસંસ્કૃતિ, પ્રક. ૩૪)

૨. આશાધર નાની વયમાં મરણ પામ્યા તેને પુત્ર નહોતો. પણ માલિકદેવી, મોહજદેવી, કામગીરીદેવી અને માડકાદેવી એમ ચાર પુત્રીઓ હતી તેની ગાદીએ દેશસ શાહનો માટે પુત્ર સહજપાસ આપ્યો. તેની પત્નીનું નામ સહજલદેવી હતું.

(૨) મ. ૦ દેશસ—તેની વિગત આગળ જણાવીશું.

(૩) લાવણસિદ્ધ—તેનું બીજું નામ લણસિદ્ધ હતું તેની પત્નીનું નામ લાછી હતું તે ન્યાયસપત્નિભર હતો અને દેખાને રૂપાવો હતો. નાની વયમાં જ તે મરણ પામ્યો તેને બે પુત્રો (૧) સામત અને (૨) સામલુ નામે હતા.

(૧) સામત—તેને માટે કોઈ ઉપદેશ મળ્યો નથી.

(૨) સામલુ—સબવતા તેનું નામ સારંગ હતું જ્યારે તેને સારંગ નામે પુત્ર હતો. સારંગ દિસ્ટ્રી રહેતો હતો તે રાજમાન્ય હતો. સ. સમશ શાહ અને સારંગ વચ્ચે ગાઢ સ્નેહ હતો, જે જ કાસ્ટે ઇતિહાસમાં સમશ-સારંગની એવી વિખ્યાત બનેલી છે.

૮. સ્ત્ર. ૦ દેશસ શાહ—તે જુદિમાન હતો. તેણે માડકાધર્મ

આશાધરના મરણ પછી કુટુંબનો સમગ્ર ભાર ઉપાડી લીધેલ તેણે પોતાના ત્રણ પુત્રો તેમજ સૂત્રસિદ્ધના પુત્રોને શિક્ષણ અને સ્કાસથી આગળ વધારવાની ચીવટભરી વ્યવસ્થા કરી. તેણે દેવમિરિમાં ૬૦ પાર્શ્વનાથનું જિનમંદિર બનાવ્યું અને આં શિવસેનસૂરિના વાસકેપથી પ્રતિષ્ઠા કરાવી. પછી તે પાલનપુર આવ્યો અને ત્યાંથી ખાત્ર કાઢ્યે પાટણમાં આવી વસ્યો. તેણે શત્રુજયતીર્થનો સ્થાપક કાઢી મ. ૧૩૭૧ના માહ મુદિ ૭ને શુક્રવારે પોતાના પુત્ર સુમરશ સાહના હાથે શત્રુજયનો છોડેદાર કરાવ્યો. તે સ્થાપતિ બન્યો હતો તેના વશને દેરાસહસ્ર નામથી ખ્યાતિ પામ્યા તેને (૧) સહજ પાલ, (૨) સાહજપાલ અને (૩) સુમરસિદ્ધ તેમજ (૪) જનકુદેવી નામે પુત્રી વગેરે ત્રણ વાનો હતા.

(૧) સહજપાલ—તે પિતાની આજ્ઞાથી દેવમિરિમાં ઘણા આશાધરની આવીએ વર્ષને બેઠો. ત્યાંના રાજાએ પ્રસન્ન થઈ તેને કર્પૂરવાળું પાનનું બીડું આપ્યું તેથી બારોએ તેને કર્પૂરધારાપ્રવાહ^૧ બિનુદ્ધી નવાળ્યો. પિતાની આજ્ઞા મળતાં તેણે વિશાળ ભૂમિ ઉપર ૬૦ પાર્શ્વનાથનો જિનપ્રામાદ બનાવ્યો, જેમાં શિવસ્વામી બહાર, ૨૪ મ ઠપ, ૬૪ મતી અને કિરચો બનાવ્યા. ૬૪ મતીમાં ૨૪ જિનની દેરીઓ બનાવી અને બીજી ચાર નાની દેરીઓ બનાવી. આં શિવસેનસૂરિના વાસકેપથી પિતાના હાથે ૧ પાર્શ્વનાથ, ૨૪ તીર્થંકરો સ્થાપિત કરાવેલી,

૧ આ ક્રમ્ભરિ કર્પૂરધારાપ્રવાહ માટે થયે છે કે—

સહજ ધીરેકથિતી રાયરેકથર ગુણ ।

ભા તિવવશે વળે વધા વામ્બકયામતી ॥૧૨૧॥

કર્પૂરપુરસુમર્ગી તામ્બુલે વાસ વખત્તર ।

કર્પૂરધારાપ્રવાહમિદર વમિલો રહુ ॥૧૨૨॥

(—સ ૧૩૬૩નો શત્રુજયતીર્થોદ્ધારપદ્ય પ્રસ્તાવ નીચે, પ ૧ ૧)

આથી સમગ્ર ૬૩ મંથપુરમાં ભારતમાં રાજ-મહારાજાઓ જેને કર્પૂરવાળું પાન-બીડું આપતા તેને જનના કર્પૂરધારાપ્રવાહ એવા બિનુદ્ધી નવાળી હતી.

અભિકાદેવી, સરસ્વતીદેવી અને ગુરુભૂતિની પ્રતિષ્ઠા કરાવી
(—ગણિનંદન વિનોદપ્રબંધ, પ્ર ૨ શ્લો ૬૪૦)

તેની પત્નીનું નામ સદ્બલદેવી હતું. કોઈ દેખક તેને સારથ્ય નામે પુત્ર હોવાનું જણાવે છે.

(૨) સામ્યપાશ્વ—તેની પત્નીનું નામ સચિમતી હતું તેને તેના પિતાએ જણાવ મોકલ્યો. તેના વચ્ચેનો ઉદ્દેશ મળતો નથી. સ્પષ્ટ છે કે આશુ સદ્બલપાશ્વ તેની ગાંધીએ જાણ્યો હોય.

૬ સ. સમરસિંહ—તે દેસલ શાહનો નાનો પુત્ર હતો. તેની પત્નીનું નામ રબોદી હતું. સમરસિંહ પિતાની સાથે જ રહેતો હતો. તે પિતાની માથે પાટણુ બાવી વસ્યો. એ સમયે દીકરીના બાદશાહ અસ્થાઉદીન બિહલએ આશુજીનાં સૈન્ય બાપી સુજસલ લવી લેવા મોકલ્યો. તેણે સુજસલ લવી લીધું અને ત્યાં સુધી જઈ બેઠો. તે પાટણુમાં સવમાન્ય સમરસિંહના શુદ્ધ બંધકાર ને દેખી તેના ઉપર જૂન પ્રસન્ન હતો. તે સમરસિંહની હરેક વાતને જસજર માનતો, માન્ય કરતો અને તે જામલમાં મૂકવા પ્રવૃત્તિમાં રહેતો.

૭ ૧૩૬૬ માં મુસ્લિમ સૈન્યે સુજસલ અને મૌલખૂમાં કિંદુ તીર્થ ઉપર વિનાશ વેર્યો. મૂર્તિઓ તોડી નાખી. એ વેળા યતુજી તીર્થમાં પવ્વ થઈ તોડફોડ કરી અને મૂળનાથક શ્રીઆદિત્યની મૂર્તિને ખડિવ કરી.

આ જ એ છુપાવાયા એવા ઉદ્દેશો મળે છે કે સુસલમાનો મૂર્તિઓ જાંઝે છે એવી હેશવતી દોઝો જ જાવલદેવની પ્રતિમાને પીરમજેટ હર્ષ જવા અને ત્યાં મુરલિત સ્થળે છુપાવી લીધી. સાધારણ જનતાએ માની લીધું કે તીર્થની વળચાલ દેવીએ તે પ્રતિમાને અપ્ત સ્થાને છુપાવી છે. શેઠ ગોસલને તીર્થનો જાજ થયેલો જાણી જારે આપાત લાગ્યો. તેણે જા સિદ્ધમેન પામેથી યતુજીતીર્થના અમ્રાડના ઉદારોને ઇતિહાસ માનતી પુત્ર સમસ શાહને આજ્ઞા કરી કે તુ યતુજી તીર્થનો ઉદાર કરાવ.

સમસશાહે સુદુ પાસે જઈ પ્રતિજ્ઞા કરી કે જ્યાં મુખી યતુ

જયતીર્થનો ઉદાર ન થાય ત્યાં સુધી હું પ્રતિદિન બે વખત સોજન, તેલાભ્યજન્ન, બેઠે વિગાડીને ત્યાગ કરીશ અને ભૂમિત્ર થાશી કરીશ.

અમરસિંહ સમય બેઠીને સૂળા પાસે ગયા. સૂળા આનંદમાં હતો. અમરસિંહને બેઠીને ખુશ થયો. અમરસિંહે લાગ બેઠે કહેવા માંધુ. બુદ્ધાવિદ! હિંદુઓના લીધેના નાશ થવાથી પ્રમંદાર્યો જાડી પાંચ છે તો મને આજ્ઞા આપ કે હું સત્જયતીર્થને કીધી તૈયાર કરું તોહોઠ બે વિધિના હાથમાં છે લીધીને તોલુ અને બનાવલુ બે તમારા હાથમાં છે તો તું જાનો વિધિ બન અને મને કરમાન લખી આપ. આ વાતથી પ્રસન્ન થઈ સૂળાએ અમરસિંહને કરમાન લખી આપ્યું બેટલુ જ નહિ પણ સૌરાષ્ટ્રના હાકેમ મહિષ જાહેશભને આજ્ઞા કરી કે શેઠને લીધે બાબતમાં સર્વ પ્રકારની સજવ કરી આપવી.

અમરા શાહે જહિરામ શાહને ખુશ કરી તેની સન્મતિ પણ મેળવી લીધી.

અમરા શાહની ઈચ્છા હતી કે મત્રી વન્તુપાલે મૂર્તિ માટે હુપાવી શામેલ મન્માલ્કી પરચરમાંથી નવી પ્રતિમા બનાવવી પણ પાટલુમાં જાં જણિનેમિના મહિરામા આં જિહ્વેનની સુખ્યતાના સુધ મળે. સુધે જ જીર વિધારણ કરી આજ્ઞા આપી કે મત્રી વન્તુપાલ વાળી ફલહી હાલ જેમ ને જેમ સાંખવી અને આસન્નલુથી નવી ફલહી મજાવવી ને તેમાંથી નવી પ્રતિમા થીને સ્થાપન કરવી.

અમરા શાહે પિતાની આજ્ઞા મેળવી માલુસોને મિશ્ર અમકરે મોહરના તેમજે ત્યાં જઈ ત્યાંના શાલ મહીપાલની આજ્ઞા મેળવી માલુમાંથી મોટી શિલા કઢાવી અને શિરથીઓ પાસે નવી મૂર્તિ થાવી તૈયાર કરાવી. આ તરફ અમરા શાહે મૂળ જાવીજર પ્રાસાદને પાયાથી તે કળશ સુધીનો ઉદાર કરાવે. બીજા તે સીવત્સુકળનાં

શ્રીવત્સવરા—

- (૧) જાહના વલ્લભ (૪૩) આ મણિપ્રજામ તેમજ (૪૬) આ કમલ પ્રજાહરિ થવા.

શ્રીઃ સ્થિરદેવતા પુત્ર લોકે વસેદે માનકોએ બીજી બીજી દેરીઓને
ઉદ્ધાર કરાવે. દશમિયાન ધ્યાયેલી નવી પ્રતિમા ભાગ્ય, પાટલ,
પીપ્પલગી યર્ષ પાત્રીવાળા પદોત્પત્તી કરવામાં આવી. ૩ દિવસમાં તે
પ્રતિમાને યજ્ઞ બધગિરિ ઉપર ચઢાવી દેવામાં આવી.

સર્વવિદ્યાવિદ્યાસ મુનિ બ્રાહ્મચર્ય કરી પદોત્પત્તી જ સાથે હતા
તેમણે નવાં મૂર્તિને મૂળ ગાદી ઉપર સ્થાપન કરાવી.

મધવી દેશકે યુગની આગા લઈ મુદૂર્ત બેસાવી, દેસોદેશ આમ
તણ મોકલી, શુભ દિવસે પાટલથી યજ્ઞ કરાવે. છરી પાગલો ચાત્રા સુધે
કાઢવો. બ્રુજસાગના સૂણા અણપખાને સવની રક્ષા માટે મોકલુ સૈન્ય
સાથે મોકલ્યુ. આ સમયમાં લોકજન-પાત્રલુ વસેદેની દેવદેવ સ
સમય શાહ સજલ હતા અને શ્રી સોમપાત્ર સુધની દેવદેવ સજલ
હતા. ત્યારે પીપ્પલગી ગામ પાસે આવી દરમી યજ્ઞ બધલીઈનાદ્યન
કર્તા પાત્રીવાળા આવાને શ્રીમદે મત્રી વન્તુપાત્રના ધર્મપત્ની હસ્તિયા
દેવીના નામથી બધાયેલા હસ્તિયા સરોવરના કિનારે પહોંચ નાખે.

એ જ સમયે જ ભાતથી સ્થાવરપાત્ર અને દેવગિરિથી સહજ
પાત્ર સુધ સાથે પાત્રીવાળા આવી પદોત્પત્તી. પિતા, પુત્ર અને ભાઈઓને
કુટુંબમેળાવકે પાત્રીવાળામાં થયે અને સૌ હર્ષ પામ્યા.

(૨) વશીષ્ઠના વજ્રાઈ (૪૨) આ પ્રીતમ કરા તેમજ (૪૧) આ
પ્રાચીનગિરિ વગ (૪૦) આ સ્વપ્રત્યક્ષ વગ.

(૪) શ્રીમદ્-વેદે ૧૬ ગાળનાં જ. કમલમળને આગળ પર બધાનું
પત્ની બધવમી, પુત્રો મેલાઈ મેલાઈ કાઢાઈ.

(૬) બધાઈ-વેદે તમા જૈન વીઝીવાએ પોતાના વસના આ સ્વપ્ર-
ત્યક્ષના ઉપદેશથી ઉપદેશવાળા બધાવી. (જે પુ મ ધ મ ૮૧)

સ્થિરદેવતા પુત્રને-૧) ધનોપ પેત્રવાઘ (અમેત) સદ્યજ્ઞદેવી, (૨)
વજ્રાઈ (૩) વજ્રાઈ (૪) આગાપર, (૫) મેરિય, (૬) ૧૪ (સુવચન),
(૭) સ્થિરદેવ (દિવ્ય) ચ ૧૪૧૮ કર્તીક વર્ષ ૧

(-જૈન પુણ્યકથાતિલક મ ૮૧)

આ સવર્માં ઉપકેશજ્ઞના આં દેવગુપ્તસૂરિ, આં સિદ્ધસેન
સૂરિ અને આં કક્ષસૂરિ (ઉપકેશજ્ઞ પદ્માવલી, પૃષ્ઠાંક ૬૪, ૬૫,
૬૬, પ્રકં ૧) નાએદ્રજ્ઞના આં પ્રભાનંદસૂરિ ભાવદારજ્ઞના
આં વીરસૂરિ, હેમસૂરિસતાનીય આં વજ્રસેન, ભારાપદગમ્પીય
આ સર્વદેવસૂરિ, પ્રભાવજ્ઞના આં જગત્સૂરિ, નિર્વૃત્તિજ્ઞના
આં આમ્હેવસૂરિ, નાણકજ્ઞના આં સિદ્ધસેનસૂરિ જહ્નુજ્ઞના
આ ધર્મધોપસૂરિ (પ્રકં ૪૬), વૃદ્ધ પોષાજ્ઞના આં રત્નાકર
સૂરિ (પ્રકં ૪૭ પૃષ્ઠાંક ૪૬) વગેરે ગુપ્ત આચાર્યો આ સવર્માં
પ્રમાર્માં હતા.

સમશાશાહે સં ૧૩૭૧ના મહા સુદિ અને સુરુવારના દિવસે
આં આદિત્યની પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

સવર્વીશ દિવસ ગિરિજા ઉપર રહ્યો. સં સહજપાલે આચાર્યો,
વાલનાચાર્યો, ઉપાધ્યાયો, મુનિઓ વગેરે સાધુઓએ સત્કારકર્મો.

૧. સં ૧૩૬૮માં હનુજ્જયતીર્થના ભવ ક્ષેત્રે અને સં ૧૩૭૧ના
મહા સુદિ અને સુરુવારે તીર્થના ઉદ્ધાર કરાવ્યો આ પ્રસંગે યજ્ઞ મંત્રના
આજ્ઞાથી રિચ્છાન હતા (આ આચાર્યોના વિશેષ પરિચય માટે જુઓ આ
દેવગુપ્તસૂરિ આ સિદ્ધસેનસૂરિ, આ કક્ષસૂરિ (પ્રકં ૧ ઉપકેશજ્ઞ પદ્મા
વલી, પૃષ્ઠાંક ૧૪ ૧૫, ૧૬ ૫ ૩૨ ૩૩) આ ત્રિપુપ્રમ, પદ્મર
આ પ્રભાનંદ, ભીષ્મ નામ આ પદ્મવદ (પ્રકં ૩૫ નાએદ્રજ્ઞ પદ્માવલી
શ્રીષ્ઠ પૃષ્ઠાંક ૫ ૫ ૮) આ વીરસૂરિ (પ્રકં ૩૪ ભાવદારજ્ઞ પદ્માવલી
પૃષ્ઠાંક ૭ ૫ ૫૫) આ વધ્યાનસૂરિ સિન્ધ આ સર્વદેવસૂરિ (પ્રકં
૩૫, ભારાપદગમ્પીય પદ્માવલી પૃષ્ઠાંક ૧૨, ૫) આ જગત્સૂરિ
(પ્રકં ૩૫, જહ્નુજ્ઞ ૫ ૧૮) આ વજ્રસેન, આ હેમવિજયસૂરિ
(પ્રકં ૪૧ વહિવહિ સત્તાનીય) આ આમ્હેવસૂરિ (પ્રકં ૩૫, નિર્વૃત્તિ-
ક્રમ, ૫ ૪૬) આ સિદ્ધસેન (પ્રકં નાણાપદગમ્પીય પૃષ્ઠાંક ૧ આ રત્નાકર
(પ્રકં ૪૭ તથાજ્ઞ પદ્માવલી પૃષ્ઠાંક ૪૬) આ ધર્મધોપ (પ્રકં ૪૬
વાજ્ઞ-તથાજ્ઞ-હનુપોષાજ્ઞ પૃષ્ઠાંક ૪૬ ૫)

મહા મેધિરાજ હાજીત એ છે કે, આ સવર્માં અને આ દર્શોદ્ધાર
પ્રસવર્માં જગત્સૂરિ આ પૂનર્ધિરાજના આચાર્યો સામેલ ન હતા.

મધ્યમાં ૭૦ ચારણ, ૩ • ભાટ ૧૦૦ થીજે વધુ ગાયોને હતા, તેઓને ખુશ કર્યાં ચાત્રીઓ તમજ સિંધીઓ વગેરેને શાંત કર્યાં.

મધ્ય ત્યાંથી ગિરનાર તીર્થમાં ગયો. ત્યાં ૬૪ દિવસ શાંતિથી ત્યાંથી પ્રભાસપાટણ, વણધરી, દેવપાળ, વગલારા કોટીનાર, અને દીવળદર થઈ ફરી વાર પાલીનાણા ગયો.

આ સિદ્ધમૂર્તિએ ૭ મેઝિરિને મ • ૧૩૭૧ના મહા સુદિ ૫ના રોજ અપારાધપદ બાપી આ કલ્લસુરિ બનાવ્યા. મધ્ય પાટલી, હારિજ મોહિલા મ ને પાટણ આગ્રે નમસ્કરનોએ મળેના મત્તર કર્યો.

સ દેશસે સ ૧૩૭૫માં ૭ હમુ આગ્રાથી વગેરે સાથે શત્રુ જયનો બીજી વાર છરી પાગતા મધ્ય કાઢ્યો.

આ સિદ્ધમૂર્તિને સ ૧૩૭૬ના ચૈત્ર સુદિ ૧૬ના રોજ પાટણમાં સ્વર્ગસ્થ થયા.

સમસ સાહે શત્રુ જય ઉપર અપારાધપદ તથા દેશસવમહી બિન્દા હયો બંધાવ્યા. દેશસવમહીમાં આ સિદ્ધનેન, મ શેઠ આશાધર, સ • દેશસ, શેઠ લુણિક વગેરેની અભિશુક્રામાં મૂર્તિઓ આજી કરી, જે આજે પહેલી દુકામાં છૂટીછવાયી થોડેલી વિદ્યમાન છે.

દિમ્હીના બાદશાહ મુલણુદીને સમસ શાહને દિમ્હી બેઠાથી આદર કર્યો અને દિમ્હીમાં વેપારીઓના વધારીકે તેમની નિમણૂક કરી.

સમર્પસિંહ મહાદાની હતો. તેણે એક ગઢેમાને એક ધુવણથી ખુશ થઈ ૧ દહા બાપ્યા હતા.

અગામુદીને પણ મમરા શાહને બારે સત્કાર કર્યો. દુકામાં દિમ્હી ફરનારમાં સમસ શાહની હાજરમ થણી વધી મઈ.

બાદશાહે પાડુ દેશના રાજા વાસ્વતને કેદમાં પૂર્વે હતો, સમર સિંહે તેને છોડાવી પાડુ દેશની ગાલીએ બેસાડ્યો, આથી સમર્પસિંહને રાજજાપનાથાઈ તરીકેનું બિરુદ મળ્યું. સમર્પસિંહે સ ૧૩૭૫માં ફરીવાર છરી પાગતા શત્રુ જયનો આગ્રાસથ કાઢ્યો.

સમસ સાહે બાદશાહનું ફરમાન મેળવી આ બિન્દામસુરિ સાથે મથુરા, હસ્તિનાપુર વગેરે તીર્થોની યાત્રા કરી.

અમરા શાહ દેવગિરિ ગયો. ત્યાં ગયામુશીનનો નવાબબદો ઉદ્ધવ
ખાન નામે હતો. તણે અમરસિંહને પોતાનો ભાઈ બાહેર કરી ખૂબ
સંમાન કર્યું તેને વિશગનો શબ્દ જનાઓ. તે તેને વિશગનો
સુસ્હાર તથા આચાર કહી બોલાવતો હતો.

મુસલમાન સંન્ધે પાકુ દેશના રાજા-મંજા વગેરે ૧૧ લાખને
દેશમાં પૂર્ણ કર્યા તેને અમરસિંહે છે ૧૫૧ મુકાબા અને દેવગિરિમાં
નવા સૈન્યને વસાવી શામશાહ્ય પ્રવર્તાવું ઉરગલમાં નવું જિનમંદિર
જાહેરાવું. સમરા શાહ સ. ૧૩૬૩માં મરણ પામ્યો. આ ૦ કલ્કસુરિએ
તે જ આદમ પાટણમાં નાલિનદનજિનોદ્ધારમંજા નો રચના કરી
શત્રુ જયઉદ્ધારમંજા ૩૦ ૨૦૪૩ બનાવ્યો.

(—જુઓ, નાલિનદનજિનોદ્ધારમંજા ૩, શત્રુ જય ઉદ્ધારમંજા ૩
રચના સ. ૧૩૬૩ મંજા ૫ પ્રસ્તાવ ૫, ૩૦ ૨૨૪૩ વગેરે)

સમરા શાહની પત્નીનું નામ રસોદી હતું તેમને ૧ સાહુ, ૨
મુલ્ક, ૩ કુમર, ૪ સાહિક ૫ સ્વર્ણપાદ અને ૬ સાધુ સંજ્ઞનપાદ
એમ છ પુત્રો હતા. તે પૈકી બીજા પુત્ર મુલ્કસિંહે શત્રુ જયવીરના
છરી પાળતો સઘ કાઢ્યો હતો તથા જાવન જિનાલયવાળો મોગે
જિનમંજાસાદ જાહેર્યો હતો. ત્રીજો પુત્ર કુમરસિંહ રિંદીમાં
જાડશાહનો માનીતો હતો. ચોથા પુત્ર સાહિક શાહે મોટા લખ્વો
દારો કરાવ્યા હતા. પાંચમા પુત્ર સ્વર્ણપાદે શત્રુ જયવીરના છરી
પાળતો સઘ કાઢ્યો હતો, જેમાં સાથે મોવીરા જિનાલયો હતા.
છઠ્ઠો પુત્ર સંજ્ઞનસિંહ અત્યવ સાધુવૃત્તિનો હતો.

૧૦ સાધુ સંજ્ઞનસિંહ—તે સ. ૧૩૬૩માં શાહનો છઠ્ઠો સૌથી
નાનો પુત્ર હતો. સમરા શાહના મોટાભાઈનું નામ મુલ્કસિંહ પાદ હતું
અને આ છઠ્ઠા પુત્રનું નામ પણ સંજ્ઞનસિંહ મળે છે. આ રીતે
મોટા કાકા અને ભત્રીજાનું એક જ નામ હોય એ અમરનું નથી.
પણ એક નામ હોવાથી જાનેની લખનપટનાઓને અજ્ઞાત કરવાનું
કામ અચકચ છે. શિશાલેજોમાં સાધુ સંજ્ઞનસિંહ સાધુ બિરુદવાળો
અને જગતના લખોનું કસબાલુ કરનારો લેખાયો છે.

તેણે શિલાલેખમાં જણાવ્યા અનુજીવીયં પદ મેળવ્યું, આથી તે 'સાધુ
તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યો.

(-નિવૃત્તિગમ્યના આ આગ્રહેવનો સમરસસ સ ૧૩૭૧
આ કક્ષસૂરિનો નાસિનદનજિનોદારમળ'એ; દેશલહસ
મેઠ શિવશકરની પત્ની દેવલદેવીએ સ ૧૫૧૬ના ક્ષેત્ર
મુદિ ૮ને સવિવારે ઉપકેશજમ્યના આ કક્ષસૂરિના વાચન-
ધર્મ વિત્તસારને વહોરાવેલ સ્વર્ણક્ષરી કક્ષપત્રની લેખન
પ્રમુસ્તિ પદો ૬ થી ૧૭ આ વિજયસેનસૂરિ પ્રસિદ્ધ મુનિ
શ્રુત્વનિજવશ્યકૃત કૌત્યર નવહાસિયાનો રાસ સ ૧૬૮૭,
મીસા 'ઐતિહાસિક રાસસ મહા ભા. ૧નો રાસ-સંક્ષિપ્તસાર')

મહાકવિ દેખાણ—તે સોજક સ્માતિનો કૈન હતો. કવિજ્ઞપલદાસ
તેના વિશે જણાવે છે કે— 'હાસરાજ વાણે દેખાણ' (કુમારપાલરાસ).
એટલે તે સમયે જણાતા મહાકવિઓમાં તેની અણના થતી હતી. કૈન
સોજકો પોતાને ઠાકુર તરીકે ઓળખાવે છે એ રીતે તે પોતાને
ઠાકુર બતાવે છે.

૬ દેખાણ દેશલહસપરાના સ સમરા શાહની નિશામાં વિહીમા
જ રહેતો હતો. તેણે ૧ સ્વલભદ્ર કક્ષાવશી, ૨ જ દનગાલા શિપાર્ધ,
૩ હસ્તિગાળી, ૪ સ ૧૫૨૨માં રમેશી વજ્રસ્વામીની શિપાર્ધ ૫
આર્દ્રકુમારસુદ, ૬ શકિલિયા મારનો રાસ, ૭ વ્યવહ શાહ રાસ, ૮
કેલિક-અલયકુમારસ્થિત, ૯ સ ૧૫૨૨ના અપાઝ મુદિ ૧૫ના પાજ
રથિદો. જ જૂનાગી પાજ લવ રાસ, ૧ સ્વલિભદ્ર દાઝ (૬૬ : ૨૭)
૧૧ મગલદીવો વગેરે રાસ આદિ પ્રમાણે રચ્યા છે.

દોશીવશ

૧ રાજકેઠાદારી—આલિયરનો રાજા આમ આ અપ્પલકુસૂરિનો
ઉપાસક હતો. તને રાજકેઠાદારી બનાવ્યો. તે ઓસવાલ સાતિમા
દાખલ થયો અને તેનો વશ કેઠાદારી તરીકે બહોર થયો. તેની પર
પરા આ પ્રમાણે છે—

૧ મરણદેવ—આસિંચરનો રાજા નાગાવસોક, જેનું બીજું નામ આમ સજા હતું, તે આ• જાપ્તસદિસુરિનો ઉપાસક હતો. તેને એક રાણી વણિકપુત્રી હતી. (જૂઓ, પ્રક ૩૨, પૃ• ૫૩૮)

આમ રાજાને તે વૈશ્ય રાણીથી એક પુત્ર થયો, તેનું નામ મરણ દેવ હતું. મરણદેવ જોગવાસ નાતિમા દાખલ થયો. આમ રાજાએ તેને સંજ્ઞનો કોઠારી બનાવ્યો, તેનાથી કોઠારીવશ થાત્યો. તે ચિત્તોકમા રહેતો હતો. તેની પરપણ આ રીતે મળે છે—

૨. સમદેવ, ૩. લક્ષ્મીચંદ્ર, ૪. ભુવનપાલ, ૫. બોમ્બદેવ (ભિષ્મ સુત્ર) ૬. હંકુરચંદ્ર (અમરચંદ્ર) ૭. ખેતલ (ખેતોલ) ૮. નર્મચંદ્ર.

૯. દોશી તોણાશાહ—તે એવાના આગ્રા રાજા (સુ• ૧૫૬૫થી ૧૫૮૫)નો મિત્ર હતો. તે કાપડનો બ્યાપારી બન્યો. એટલે દોશી કહેવાયો. તોણાશાહ માટે શિક્ષાએજોમા દો• શબ્દ વપરાયો છે. તેને ૧ તારાદેવી, ૨. લીલદેવી નામે બે પત્નીઓ હતી. સ• તોણા શાહ અને લીલદેવીને ૬ પુત્રો તથા ૧ પુત્રી એમ માત્ર ૭ વાનો હતા. પુત્રોનો પરિચય આ પ્રમાણે છે—

(૧) દોશી રત્નાશાહ—તને રત્નમલદે નામે પત્ની હતી તથા શ્રીરત્ન નામે પુત્ર હતો. દોશી રત્નાશાહે ચિત્તા ના કિસ્લામા મોગે ચિનપ્રામાદ બનાવ્યો હતો.

(૨) પોમો—તને પદ્મા અને પામરે પત્નીઓ હતી તમજ માલિક અને કીશ નામે પુત્રો હતા.

(૩) ગુણસજ્જ—તને ગુણદે કે જાણદે પત્ની હતી અને દેવરાજ નામે પુત્ર હતો.

(૪) દરારથ—તેને દલદે અને કશમરે પત્નીઓ તથા કેહલો નામે પુત્ર હતો.

(૫) લોજક—તેનું બીજું નામ સોઆત્ર મળે છે. તેને જાણ લે અને હર્ષદેવી પત્નીઓ તથા મહન નામે પુત્ર હતો.

કર્માશાહ—તે દોશી તોણાશાહ તથા સ• લીલદેવીનો ઝીંધી

ઇતિહાસ કહે છે કે તે સમયે સહજપુર નગર, જે આજે શબરપુર નામથી પ્રસિદ્ધ છે તેમાં વીશા પોરવાડ શાહિના એક વીરા શાહ, તેમની પત્ની વીરમહે અને તેમનો પુત્ર કૌશલ શાહ રહેતા હતા. કૌશલ નાનપણથી જ ખર્મશીલ અને હયાશુ હતો. જે શબરપુર પાસેના બહુચરાલના મંદિરમાં માટે પ્રાણીસહાર થતો હતો. એવી લોકવાયકા છે કે એમણેએ બહુચરાલને કૂકડો મારી ખાધે. તે કૂકડો સવાર થતા તેઓના પિત્રના કૂકડુક કૂકડુક કરવા હાથે. આથી તે રેવીનું માહાત્મ્ય વધી ગયું. ખર્મો થતો લગભગ એકને કૌશલ શાહને ભાઈ કુળ થતું હતું તે એકવાર બાપાના કાસ્ટે બસાત ગયો. ત્યાં ઘોડશાના દિવસે કીરેવસુ દરસુરિના પદ્મપર આ સાધુરત્નસુરિના બાબ્યાનમાં ગયો. બાબ્યાનમાં માટા માટા થતાકજ કોઈએ બેઠા હતા. સૌએ કૌશલ શાહને સાધર્મિક બહુના દ્વિસાએ સૌથી આગળ બેસાડ્યો તે સમયે બહાવમાં મુલતાનનું રાજ્ય હતું. દેશલક્ષણશને બરકઠમલ સાધુ સંબન્ધસિદ્ધ બેશવાલ સંબન્ધ માટે કૈન હતો. તે પછી આ બાબ્યાનસભામાં કૌશલ હતો. આચાર્યશ્રીએ સ્વાભાવિક રીતે જ લગભગ પર સંબાદ બાબ્યાન આપ્યું. આ સાંભળી કૌશલ શાહે બહુચરાલમાં થતા પ્રાણીસહાર વિશે સભા સમક્ષ નિવેદન કર્યું અને તેને બટકાવવા સૌને વિનંતિ કરી. આચાર્યશ્રીના કહેવાથી સાધુ સંબન્ધસિદ્ધ કૌશલ શાહને પાતાના દેશ લઈ ગયો. તેમને જમાડયા પછી તે મુલતાન ખસે લઈ ગયો. મુલતાનને સમભવી કૌશલ શાહને શબરપુરના બાર ગામનો ફૈજદાર બનાવ્યો. કૌશલ શાહે શબરપુર જ્યાં જ બાર ગામ—૧ સહજપુર, ૨ હાંસપુર, ૩ વડાવલી, ૪ સીતાપુર, ૫ નાવિલાખી, ૬ બહિચર, ૭ દુબક ૮ રેલવાડ, ૯ દેનમાલ, ૧ માટેશ, ૧૧ કાલદરિ અને ૧૨ હમીયુંમાં ગમારિપટક વગડાવ્યો અને લખદિસા બંધ કરાવી આ ગામમાં વળાવમાં નખાવી બળ બંધ કરાવી શિકારી પ્રાણી એને લગાડવા માટે ટોચા બેઠાવ્યા. ૧૩-૫ થીએ માટે બનાવ તથા પ્રાણીનાં કૂંડાં સુકાવ્યા અને પરબેમા પ્રાણી ગળાવવાને અર્થ થયો.

દિલ્લીના સલ્તનતના સાર અશાહ તથા હુઝુર શાહને કવિ હકુર દેપાલ દસ્તો દસ્તો શબ્દોદરની ચાત્રાએ જતા શબ્દપુર આબેલ તેણે અમારિ પગાવી બેઈ તે ખલાત ગયો અને તેણે ત્યાં ચોદશના આખ્યાનમા કવિત કરી કોચર શાહની ખૂબ પ્રશંસા કરી ત્યાંથી તે શત્રુજયવીરની ચાત્રાએ ગયો આ તરફ, તેણે કોચર શાહના કરેલાં વખાણુ રજા લેલુ આબું

સાધુ સલ્તનતસિંહને ઇર્ષ્યા થઈ આવી કે, કોચર શાહને જીએ લાવનાર હું છતાં મારુ નામ પાડુ નહીં અને કોચર શાહનાં આટલા વખાણુ ! ઠીક છે, બેઈ લખ્યા તેણે સુલતાનને અવગી પાટી લખાવી અને તરત જ કોચર શાહને પકડાવી જેલમા પુરાબો આપી લોકમા સલ્તનતસિંહની નિંદા થવા લાગી અને શબ્દપુર-જહુબરાજમાં લખ દિસાને દોર છૂટો થયો—ખૂબ દિસા થવા લાગી

હકુર દેપાલ દસ્તો ખલાત આબો ત્યારે તેને ચોતાની મૂલ સમજાઈ તેને સ્પષ્ટ થયું કે સલ્તનતસિંહને ઘી-વવામા હું જ નિમિત્ત થયો છું તેને બારે દુ ખ થયું સલ્તનતસિંહને સંજવવાને તેણે ઇસિદો ક્યો તે સલ્તનતસિંહ પાસે ગયો અને કવિતોની ઝડી વરસાવવા લાગ્યો આખરે તેને ખુશ કર્યો અને સાથેસાથ જણાવી દીધું કે, તારી કૃપાથી જહુબરાજના પૂજારીએ પાકાબો કાપે છે તારી મહેરબાની છે કે અવગી મૂકે અમારિ પગાવ છે સલ્તનતસિંહ આ સ્થાનનીને શરમાયો તેણે કોચરને ઊઠી મૂકી દરીથી બાર ગામને હાકેમ બનાવ્યો કોચર શાહે શબ્દપુરમાં દરીથી બાર ગામમાં અમારિ પ્રવર્તાવી

આ ઘટના ઉપરથી સમજી શકાય છે કે સાધુ સલ્તનતસિંહે કોચર શાહને જીએ લાવી બાર ગામમાં અમારિ પગાવી હતી માટે જ શિલાલેખમાં ઉલ્લેખ મળે છે કે સ. ૧૪૪૨માં તે જગતના જીવોના કસ્યાણુ માટે થયો, મલવ છે કે આ ઘટના સ. ૧૪૪૨માં બની હોય સલ્તનતસિંહે પકડી શત્રુજયવીર ઉપર આ મૂલનું પ્રાપ્ત મિત્ત કર્યું હતું અને સંભવતઃ પ્રસંગજનિત સ્વીકાર્યું હતું એ રીતે

તેણે શિશુએજમા જળાના મુળ તીર્થપર મેળવ્યું, આથી તે 'મધુ તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યો.

(—નિવૃત્તિગમ્યના આ આસરેવનો સુમરસ, મ ૧૩૭૧
આ કલ્પસુરિનો નાશિનદનશિનોદારમળ; દેશસહસ્ર
રોડ સિવરાકરની પની દેવસદેવીએ સ ૧૫૧૬ના ચૈત્ર
મુદિ ૮ને રવિવારે ઉપદેશમગ્નના આ કલ્પસુરિના વાચના-
આર્થ વિત્તમારને વદોરાવેશ સ્વર્ણાણ્ણી કમ્પમૂવની લેખન
પ્રસન્નિ મ્લો ૬ થી ૧૭ આ વિજયત્રેનસુરિ પ્રશિખ્ય મુનિ
સુવુવિજયભૂત કાવર બાવકારિયાનો સસ સ ૧૬૮૭,
દીસા; ઈતિહાસિક સસસ બહુ ભા. ૧નો સમુ—સંક્ષિપ્તમાર)

મહાકવિ દેપાણ—તે શોજક જ્ઞાતિનો જનકતો કવિ સુવલકાસ
તેના વિશે જણાવે છે કે—'હ સરાજ બાહો દેપાણ' (કુમારપણસરાસ).
એટલે તે સમયે જળાના મહાકવિઓમાં તની જળના થવી હતી. કૈન
શોજકો પોતાને મધુર તરીકે ઓળખાવે છે એ સીતે તે પોતાને
મધુર જતાવે છે.

૬ દેપાણ દેશસહસ્રાવશના મ ૦ સુમરસ શાહની નિશામા કિન્દીમા
જ સ્થેતો હતો. તેણે ૧ સ્મૃતિભક્ત કલ્પાવલી, ૨ બદનવાસા શોપર્થ
૩ હસ્તિાળી, ૪ સ ૧૫૨૨માં સ્થિતી વજસ્વામીની શોપર્થ ૫
આર્કકુમાસ્તુક, ૬ શક્તિલિખા શોસ્નો સસ, ૭ બાવક શાહ સસ, ૮
મેલિક—અલભકુમાસ્થરિત, ૯ મ ૧૫૨૨ના અથ મુદિ ૧૫ના શોજ
રથેતો જ જૂસ્વામી પાથ ભવ સસ ૧ સ્મૃતિભક્ત શામ (ક્રક ૨૭),
૧૧ મ અલલીવો વગેરે સસ આદિ પ્રશો સ્થા છે.

દોશીવશ

૧. શાજકેદારી—ગ્વાસિયરનો સબ આમ આ જગ્ગભદ્રસુરિનો
ઉપાસક હતો. તને શાજકેદારી બનાવ્યો. તે ઓસવાસ જ્ઞાતિમા
રાખલ થયો અને તેનો વશ કેદારી તરીકે બહોર થયો. તેની પર
પરા આ પ્રમાણે છે—

૧ મરણદેવ—વાસિશ્વરનો શબ નાગાવલોક જેનું બીજું નામ આમ શબ હતું, તે આ બપ્પભટ્ટિસુરિને ઉપામક હતો. તેને એક સહી વણિકપુત્રી હતી. (જૂઓ, પ્રકૃ ૩૨ પૃ ૫૩૮)

આમ શબને તે વચ્ચે સહીથી એક પુત્ર થયો, તેનું નામ મરણ દેવ હતું મરણદેવ ઓમવાલ જ્ઞાતિમા હાખલ થયો. આમ શબએ તેને સ્વપ્નને કાઠારી બનાવ્યો, તેનાથી કાઠારીવશ આવ્યો. તે ચિત્તોડમા રહેતો હતો. તેની પર પથ આ ઈતે મળે છે—

૨. શમદેવ, ૩ હકમીચિહ્ન, ૪ ભુવનપાલ, ૫ બોમદેવ (બોમ શય) ૬ કકુર્ષનિક (અમરચિહ્ન), ૭ ખેલાક (ખેતોછ) ૮ નર્મચિહ્ન.

૬ દોશી તોલાશાહ—તેમના ના આગ્રા સજા (સૃ ૧૫૬૫થી ૧૫૮૫)નો મિત્ર હતો. તે કાપ નો બાપારી બન્યો. એન્ડે દોશી કહેવાયો. તોલાશાહ માટે શિલાલેખોમા દો. શમ વચ્ચે છે તેને ૧ તારાદેવી, ૨ લીલુદેવી નામે બે પત્નીઓ હતી. સૃ. તોલા શાહ અને લીલુદેવીને ૬ પુત્રો તથા ૧ પુત્રી એમ નાવ મતાનો હતો. પુત્રોનો પરિભ્રમ આ પ્રમાણે છે—

(૧) દોશી રત્નાશાહ—તેને રત્નમલહે નામે પત્ની હતી તથા સ્ત્રીજ નામે પુત્ર હતો. દોશી ગ્લાશાહે ચિત્તા ના કિશ્તિના મોગે ચિત્તપ્રાસાદ બનાવ્યો હતો.

(૨) પોમો—તને પથ બને પાટનદે પત્નીઓ હતી તંમજ માલેક અને હીરા નામે પુત્રો હતા.

(૩) શુભસજ—તેને શુભદે કે ગારવદે પત્ની હતી અને દેવસજ નામે પુત્ર હતો.

(૪) દશરથ—તેને દેવલદે અને કમ્મદે પત્નીઓ તથા કેલદો નામે પુત્ર હતા.

(૫) લોજક—તનું બીજું નામ સોચાગ્ર મળે છે તેને ભાવ લદે બને હર્ષદેવી પત્નીઓ તથા મહન નામે પુત્ર હતો.

કર્માશાહ—તે દોશી તોલાશાહ તથા ૫ લીલુદેવીનો સૌથી

નાનો છો પુત્ર હતો. દોશી તોણાશાહના સમયે ચિત્તાની ગાદી પર આગ્રા સલ્લો હતો અને દોશી કર્મશાહના સમયે કુશ રાણાની પાછે સલ્લો સંભાળતો તેનો પુત્ર સલ્લો સંભાળતિશ, તેનો પુત્ર સલ્લો રત્નસિંહ શાહ હતો.

આ સમયે અમદાવાદમાં મુસનાન મહમ્મદ બેગદા(મ. ૧૫૧૬થી ૧૫૭) નું રાજ્ય હતું. મહમ્મદ બેગદાના પુત્ર અહમ્મદ સિંહ ૧૫૨૫-૨૭ માં શ્રીરાષ્ટ્ર પર સુબારી કરી. એમનાય પાંચ, ગિસ્તાસ્વીર્ કારિશાલીશ અને શત્રુજયલીશ વગેરે હિંદુ લીર્ષા ધાર્મીને વિનાશ કર્યો. મંદિરો ભાંગ્યા, પ્રતિમાઓ તોડી. આ વાત આશ્ચર્યને દો. તોણાશાહને ઘણું દુઃખ થયું. આ વારમાં તથા રાજ્યની વડી પોષાગના ન. ૫૭ માં આ રત્નસિંહમુરિ અને આ ધર્મરત્નમુરિ રણસોરના મહામત્રી મલપતિ ધનરાજના છરી થાગતા થાગાસથ સાથે આવું વગેરે લીર્ષાની યાત્રા કરી ચિત્તોડ પધાર્યા. નાગ રાણાએ તેઓનું ઘણું માનસુમાન કર્યું. દો. તોણાશાહે આ. ૨૨ સિંહમુરિ પામે જઈ જણાવ્યું કે, ભગવન! મુમલ-માનેએ શત્રુજય મહાલીશ ભાગ્ય છે. મ. ૨૨ સમયે શાહે ૨ ૧૩૭૧ માં શત્રુજય મહાલીશના મોટા ઉદાર કરાવ્યો હતો, તે મૂલ પ્રતિમાને પડ્યું તોડી નાખી છે તો કૃપા કરીને એ જણાવો કે આ મહાલીશની સ્થાપના હવે કઈ રીતે થશે? મારો આ મનોરથ પૂરો થાય તેવો સ્નો. જણાવો. આગ્રા છીએ દોશીને શાવ ચાડી જણાવ્યું કે મહાનુભાવ! જિનશાસન જયવત્ત છે. તું ભાગ્યશાળી છે. તારા પુત્ર કર્મશાહના હાથે જ આ ઉદાર થવાનો છે એ લે તારા કુળને જ આ હાલ મગવાનો છે એ લે તારા પુત્રના હાથે જ તારો આ મનોરથ પુરશે.

દોશી તોણાશાહ મુમલહારાજના મુખેથી આ અવિશ્વવ્યાપી સાક્ષીને જણાવે પુરા થયો. તે પડી આગ્રાથીએ કાચની સિદ્ધિ માટે

ઉપા વિનયમઠનને ચિત્તો મા સખી તેમણે આગળ વિહાર કર્યો. તે પછી દોશી તોલણશાહ સ્વજવાસી થયા અને ગુજરાતમાં મહમ્મદ બેમદાના મરણ પછી મુજફ્ફર શાહ, મહમ્મદ સિકંદર તથા લખુ મહમ્મદ મુલતાનેા ધર્મ ગયા. તે પછી સ ૧૫૮૭ ના શાવણ સુદિ ૧૪ ના શુક્રબદ્ધશુક્ર શાહ ગુજરાતનેા મુલતાન (મને ૧૫૨૬ થી ૧૫૭૭) બન્યો. તે પહેલાં પાતાના પિતાથી શીશાઈને ચિત્તોડ ગયો હતો અને ત્યાં દોશી તોલણશાહનેા અતિથિ બની ગયો. આ સમયે શાહ બદા બદાશુરશાહ અને કર્માશાહ વચ્ચે યાદ મૈત્રી ધર્મ હતી. તેણે ગુજરાત જતા પહેલાં દો કર્માશાહ પાસેથી વા/ખરચીની રકમ માગી હતી. કર્માશાહે તેને વિના શસ્ત્રે બેક લાખ રૂપિયા આપ્યા હતા.

૧૦ કર્માશાહ—તે દોશી તોલણશાહનેા સૌથી નાનો અને છઠ્ઠો પુત્ર હતો, ધર્મપ્રેમી હતો, ભાગ્યશાળી હતો, જુદિમાન હતો. તેને આ રત્નચિહ્નમૂરિની ભવિષ્યવાણી મુજબ પિતાની આજ્ઞાથી યતુજ્જ્વ મહાતીર્થનેા મોટો ઉજ્જાર કરવાની ઉત્ક્ર ભાવના હતી. ઉપા વિનય મઠન કર્માશાહને આ માટે વારંવાર ઉપદેશ દેતા હતા. એવામાં તપામચ્છન્ના આઠ વિજયદાનમૂરિ ચિત્તાઈ પદ્મધા. તેમણે પણ દો કર્માશાહને તીર્થાદાર માટે ઉપદેશ આપી વધુ ઉત્સાહિત કર્યા.

(—જૂઓ, નરિવધનચિન્ત્યાસામયસ્તિ)

બદાશુરશાહ ગુજરાતનેા મુલતાન બન્યો છે એમ જાણીને કર્મા શાહ અમદાવાદ ગયો અને મુલતાનને મળ્યો. મુલતાને તને બેક લાખ રૂપિયા પાછા આપી પ્રેમભાવે પૂછ્યું કે મારા મોઝ બીજુ કામ હોય તો બતાવ.

કર્માશાહે જણાવ્યું કે તમે આજ્ઞા આપો તો મારે યતુજ્જ્વ તીર્થમાં મારા ભગવાનની પ્રતિમાઓ બેસાડવી છે તો મને રત્ન આપો. મુલતાને પ્રસન્ન થઈ કર્માશાહને કરમાન લખી આપી યતુજ્જ્વ ઉપર તીર્થસ્થાપના કરવાની પરવાનગી આપી.

કર્માશાહ અમદાવાદથી ખલાત ગયો અને ત્યાં ઉપા વિનય

મઠને કુટ્ટીકલ જણાવી અને શત્રુજ્ઞ તાર્કે પર પદાસ્વાની વિનવિ કરી. કર્માશાહ પણ સમ સાથે પાલીતાણા ગયા અને સોરઠના સૂબા ખાન મઝહખાને મળ્યો અને તેને મુઘલતાનનું કમમાન આપ્યું. સૂબા શત્રુજ્ઞતીર્થ સ્થપાચ બેઠા રાહ નહોતો, પણ મુઘલતાનનો હુકમ હોવાથી તે નિગ્રહાલ હતો. તં મૌન રહ્યો. તેને રવિસજ્જ અને નર સિંચ નામે મંત્રીઓ હતા. કર્માશાહે અને મંત્રીઓને ધનમાનથી સંતુષ્ટ કરી પોતાના કામમાં મદદગાર બનાવ્યા.

ઉપા વિનયમઠન માધુ-આધ્વીના પરિવાર સાથે પાલીતાણા પધાર્યા. એક વરસ મૂળ જિનપ્રસાદનો લુહોરદાર આસ્થો અને જીલ્લો વરસ મહામાત્ર વસ્તુપાલે મૂકાં રાખેલી મમ્માણી પાવાણી શિલાને બહાર કઢાવી ઉપા વિનયમઠન અને ૫ વિવેકધીરજિની દેવરેખ નીચે શાસ્ત્રાનુમાર જા કાપલદેવની જિનપ્રતિમા તૈયાર કરાવી.

૩ કર્માશાહ ૩૪૧ પાગતા યાત્રાસદ લઈને પાલીતાણા આવ્યો. મઠે લલના (લલિતા) સરોવરને કિનારે પડાવ નાખ્યો. કર્માશાહે અહીં જૈનાચાર્યાના વરસ હસ્તે જિનપ્રતિમાની બાબતશલાકાનો મોડો વિધિ કરાવ્યો અને મધજમણ કર્યું.

૪ કર્માશાહે ૪૧૫૭ શાકે ૧૫૪૭ ના વૈશાખ વદિ ૬ ને સ્તિવારે ધનલગમમાં શુદ્ધ નવાશમાં, શત્રુજ્ઞતીર્થમાં લુહોરદાર કરેલ પ્રાચીન જિનપ્રસાદમાં તપાગચ્છની વડી પોવાળના આઠ વિજયધર્મ સુરિના સિંધ આ વિધામઠનસૂરિના હાથે જા આરીયસી નરી જિનપ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી અને શત્રુજ્ઞ મહાવીરનો ૧૬ માં મોડો ઉદ્ધાર કરાવ્યો.

શત્રુજ્ઞતીર્થના ૧૬ માં મોળા ઉદ્ધારની પ્રશસ્તિ તપાગચ્છના આ સમયરુનના ગિય ૫ લાવજમસમગ્રજિએ બનાવી અને ૫ વિવેકધીરજિએ સિદ્ધા ઉપર લખી હતી. આ પ્રશસ્તિમાં એક શ્લોક આ પ્રકારે છે—

યત્ કર્મરાગેન કૃતં સુકાર્યમયેન કેનાપિ કૃતં હિ તનો ।

અન્ધેન્દ્રગચ્છેપિ સદાક્ષયેભોચાર કૃત પોદ્ગમ્મ યેન ॥૩૫॥

(શત્રુજય તીર્થ પગ્ને પ્રશન્તિ શિલાલેખ)

સ ૦ કર્મશાસ્ત્રે કરેલ આ તીર્થ પ્રતિષ્ઠાના ઉત્સવમાં આ ૦ સોમ
જય વગેરે ૧ આચાર્યો અહીં હાજર હતા. તે યોગે મર્વાનુમતે
હસવ કર્યો કે આ શત્રુજયતીર્થ મહાતીર્થ છે અને ૮૪ અગ્નિ
સ્વેતાજર લેનતીર્થ છે

મઠનને હસ્તિકૃત જણાવી અને યતુજય તીર્થ પર પધારવાની વિનંતિ કરી. ઠમાંશાહ પણ સહ સાથે પાલીતાણા ગયો અને સોરઠના સુભા ખાન મહાજાને મળ્યો અને તેને સુલતાનનું ફરમાન આપ્યું. સુભા યતુજયતીર્થ સ્થપાય બેઠા રાજી નહોતો, પણ સુલતાનનો હુકમ હોવાથી તે નિરુપાય હતો. તે મૌન રહ્યા. તેને સ્વિરાજ અને નર સિંઝ નામે મંત્રીઓ હતા. ઠમાંશાહે બંને મંત્રીઓને ધન માનવી સંતુષ્ટ કરી પોતાના કામમાં મદદગાર બનાવ્યા.

ઉપા વિનયમઠન માધુ-સામીના પરિવાર સાથે પાલીતાણા પધાર્યા બેઠ તરફ મૂળ જિનપ્રમાદનો લુણ્ડોદાર ભાસ્યો અને બીજા તરફ મહામાત્ર વસ્તુપાલી મૂકી રાખેલી મ માણી પાણાણની યિલાને બહાર કઢાવી ઉપા વિનયમઠન અને ૫ વિવેકધીરત્રિવિની દેવદેવનીથી શાસાનુસાર જા અવલોકેલી જિનપ્રતિમા તૈયાર કરાવી.

સ ઠમાંશાહે ૭ રી પાગતા માત્રાસહ લઈને પાલીતાણા આવ્યાં મથે લલના (લલિતા) સરોવરને કિનારે પડાવ નાખ્યો. ઠમાંશાહે અહીં જૈનાધ્યાર્થના વરદ હસ્તે જિનપ્રતિમાની અજનશલાકાનો મોટો વિધિ કરાવ્યો અને મહાજમણ કર્યું.

સ ઠમાંશાહે સ ૧૫૮૭ થાકે ૧૫૪૭ ના વૈશાખ વદિ ૬ ને સ્વિચારે ધનલક્ષના શુદ્ધ નવાશના, યતુજયતીર્થમાં લુણ્ડોદાર કરેલ પ્રાચીન જિનપ્રમાદમાં તપાગચ્છની વડી પોપાગના આ વિજયધર્મ સૂરિના શિષ્ય આઠ વિદ્યામઠનસૂરિના હાથે જા આરીયરની નવી જિનપ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી અને યતુજય મહાતીર્થનો ૧૬ મા મોટો ઉદ્ધાર કરાવ્યો.

યતુજયતીર્થના ૧૬ મા મોટા ઉદ્ધારની પ્રસસ્તિ તપાગચ્છના આ સમયરતના શિષ્ય ૫ લાવણ્યસમયત્રિવિજે બતાવી અને ૫ વિવેકધીરત્રિવિજે યિલા ઉપર લખી હતી. આ પ્રસસ્તિમાં બેઠ મોટા આ પ્રકારે છે—

તે સમયથી આ સ્થાન શુભાશના મહિ તળીકે અને તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યું છે

ધર્મપ્રચાર—

આશામ ધીએ સ. ૬૮૮ માં હસુડીના રાજ જગમણને સપરિવાર લેન જનાઓ અને આમકે જોતની સ્થાપના કરી. સ. ૧૦૨૧ માં આજુ પાસે ઢેહાચાના પવાર સંપ્રસવને સપરિવાર લેન જનાઓ. તેના પુત્ર વિજયસતે સંપ્રપતિ મની ચાત્રાસથ કાઢ્યો, તેનું સિદ્ધિ (સુધવી) જોત સ્થાપન કર્યું તેમના વશને આજે શોજતમા વિદ્યમાન છે દીક્ષા—

ચક્રાવતીના સજા અશ્વમુદરાજ પરમારના મત્રી કુકુલે ચક્રાવતીમાં વિશ્વગ વિનયસાથ જનાવી, તેની સ. ૧૦૧૦માં આશામ ધીના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી અને આશામ ધીના ઉપદેશથી વૈરાગ્ય પામી તેમની પાસે દીક્ષા લીધી હતી.

(—ગુર્વાવલી, તપામચ પદાવલી, પદાવલીઓ, વહીવચાની વહીઓ, અચલગચની (ગુજરાતી) મોટી પદાવલી પૃ. ૭૪ શમેશ્વર મહાતીર્થ પૃ. ૪ ૫)

(૩૬) આ. સર્વદેવસૂરિ—ઉપદેશમાલા ની પ્રથસ્તિમા એવો ઉદ્દેશ્ય છે કે આ. સર્વદેવસૂરિએ ખર્માંલુ સનિવેશ પાસે જ ની નીચે સાત પ્રહોના જોતમા શુભલગને વહગચને જ મ આપ્યો.

તે પ્રથસ્તિનો આજે એ છે કે આજુનાં પવિત્ર હાથમા આવેલા ખર્માંલુ સનિવેશ પાસે મોટું વડનું બાડ હતું, જેને સેકેટા ધાગીઓ હતી. તેની નીચે મોટા મોટા સંધો, સાર્ધવાઢો આવીને મુખેથી આસમ કરી શકતા હતા. લગભગ ૫૦ ગાડાં ઊંડી શકાય એવી વિસ્તારવાળી જગા હતી.

આ. સર્વદેવસૂરિએ મોતાના જ્ઞાનજગથી લગભગ સપ્તકાર્કસાધક પ્રહોના જોત બહીને આશામો જનાઓ ત્યારથી ચક્રગચ પૂર્વિક પામી વહગચ બન્યો. આ ગચમા ધીસીમ ખસ્તવામીનું વર્ણન કરનારા (૩૭) આ. વિનયદ્રસૂરિ કથા, જે મોગકાના ધેન્યમા હતા.

પ્રકરણ છત્રીસમું

આં સર્વદેવસૂરિ

આં સર્વદેવસૂરિ (સ ૬૮ થી ૧ ૬૧)—આ ઉદ્ધોત્તન સૂરિની પાછે આ સર્વદેવસૂરિ થયા તે સમયે આ સમુદાયમાં આં માનદેવ આ અજિતદેવ, ૫ ઘરોદેવ, આ દેવ, ૫ આમદેવ, એમ દેવાન્ત નામવાળા ઘણા આચાર્યો થયા હતા તે પછી પશુ ત્રણ પાટ સુધી દેવાત નામવાળા આચાર્યો થયા આ સૌ આચાર્યોમાં આં દેવ ખૂબ પ્રસિદ્ધ હતા, એ સર્વદેવસૂરિના નામથી જ્યારે પામ્યા તમના પદ્ધતિ પશુ આં દેવસૂરિ નામે હતા.

આ સર્વદેવસૂરિ સ ૬૬૪ મા તેથી જામમાં ૧ નીચે પાતાના સુરુદેવના હાથે આચાર્યપદ પામ્યા આચાર્યપદનું સુદૂત સર્વોત્તમ હતું અને આ સર્વદેવની શિષ્યપરપરા લાગી ચાલી, એ આજે પણ એ જ પરપરાના મુનિવંશ વિદ્યમાન છે.

આ સર્વદેવસૂરિ સૂરિમંત્રના પ્રભાવે અદિધારી હતા. શુદ્ધ આરિત્રીલ અને સમર્થ પ્રતિજ્ઞાધક હતા. ઔતમસ્વામીની જેમ શિષ્યશ્રવણવાળા હતા. તેમણે જેન શાસનની ઉત્પત્તિ કરી અને સ ૧ ૫૫ લગભગના સ્વર્ગસ્થ થયા હતા. (—સુર્વાવલી)

તીર્થ—

તેમના ઉપદેશથી સબ રુદ્રુએને શમસેનના પ્રાચીન જિનાલયને લુણ્દોદાર કરાવી રાજવિહાર ની સ્થાપના કરી હતી અને તેમાં સ ૧ ૧ મા આચાર્યશ્રીના હાથે જ અગ્રમલ, જ અજિતનાથ તથા ઘણી પ્રતિમાઓની અજનસહાકાર અને પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી.^૧

૧ જ અજિતનાથ ૧ કલાપૂજા પદ્ધતિના પ્રતિષ્ઠા કરનાર અમલનાથ મંદિરની આગેવા જ અજિતનાથના દેશવાસની લગ્નની રીતો વિદ્યમાન છે.

આં જ્યેષ્ઠેવસુરિ—

તેમણે ‘જ્યેષ્ઠેવસુ’ નામે પ્રથમ રમ્યો છે તેમાં પિંગલ સૂત્રની જેમ ૮ અધ્યાયો છે તેમાં વૈદિક છંદોનાં ધણુ બંધારણનાં સમાવેશ કર્યો છે નજલાયરણમાં ૬૦ મહાવીરોવની જ્યુતિ કરી છે તેની ઉપર બહુ મુશ્કેલીના પુત્ર હર્ષદે વૃત્તિ બનાવી છે જ્યેષ્ઠેવસુ ની સં. ૧૧૮૧ માં લખાયેલી તાલપત્રી પ્રતિ મળે છે તેના ઉપર આં વર્ષમાને વૃત્તિ રચી છે અને શ્રીચંદ્રસૂરિએ એ વૃત્તિ ઉપર ટિપ્પણની રચના કરી છે

૫૦ હંસામુખે બહે પિંગલછંદની ટીકામાં, મુશ્કેલે કેદાર-જાદુના વૃત્તરત્નાકર ની ટીકામાં,^૧ બલકારશાસ્ત્રી અભિનવજ્યુતે નાભશાસ્ત્ર ની અભિનવશાસ્ત્રી ટીકામાં, નાગવર્મા (ઈ. સં. ૮૬૦)એ કાનડી છંદોમુધિ માં, ઠલિ સ્વચંદ્ર (આઠમી સદી)એ છંદશૂકા મણિ માં, શ્રીનંદિ સાધુએ રુદ્રટના કાવ્યાલકાર પર સં. ૧૧૨૨ હરજાજમાં સ્વેશ્વા ટિપ્પણમાં, ૬ સં. હેમચંદ્રસૂરિએ છંદોનુ-શાસનની સ્વોપજ્ઞ વૃત્તિમાં, મહાકવિ વાઝા^૨ સ્વેશ્વા કાવ્યાનુશાસન પરની સ્વોપજ્ઞ વૃત્તિમાં, આ અમરચંદ્ર સ્વેશ્વા છંદોરત્નાવલી માં આ જ્યેષ્ઠેવસુના અવતરણો આપ્યા છે અને તેની ઉપર ચોતાનો અભિપ્રાય દર્શાવ્યો છે

૫૦ હંસામુખે બહુ શબ્દ મુજ (મં. ૧૦૩૧ થી ૧૫૨)ની સલાખા વિદ્વાન તથા ૫ મુશ્કેલ આ જ્યેષ્ઠેવને સ્વેતાબર જૈનાચાર્ય બતાવે છે આથી સ્પષ્ટ છે કે આ જ્યેષ્ઠેવ વાસ્તવમાં વિક્રમની નવમી સદી પહેલાં થયા હતા

હર્ષદેકમાં દિગ્ગજ આ જ્યેષ્ઠીતિ તથા તેમના શિષ્ય અમલ કીતિ થયા તેમાં જ્યેષ્ઠીતિએ આ જ્યેષ્ઠેવસુ ના આધારે ‘છંદોનુ-શાસન’માં અધ્યાયમાં બનાવ્યાનું લખ્યું છે જે સં. ૧૧૬૨માં તાલપત્રી પર લખેલું છે. આં અમલકીતિની ધણુ સં. ૧૧૬૨ માં લખાયેલી

૧ રાજ્ય કચ્છરેજના પુરોહિત વર્ષમાનના કિષ્કિ ત્રિવિધે નહીં જાદુ સપ્તશાવના પુત્ર ત્રિવિધે રુદ્રાના ની કૌશી પહેલી ગીતા રચી છે

તેમની પાટે નમના વિકાન (૩૮) આ આશ્રદેવ થયા. તેમનું વ્યાખ્યાન શુદ્ધ કર્તુ તેઓ શુદ્ધ મયની સ્થના હસ્તાશબ્દોમય તીવ્ર ભુદિવાળા અને પ્રભાવશાળી હતા. તેમની પાસે અગ્નિદેવી આવતી હતી તેમની પાસે (૩૯) આ નેમિવદ્ર થયા, જે ધર્મના આધારરૂપ હતા તમણે જે તીર્થ ઠરાના ધારિત્રો સ્થાપ્યા, તેમાં વધુ ખ્યાતિ પામ્યા. તેમનાથી ત્રીજા (૪) આ યશોદેવસૂરિ થયા, જે સુચારિત્રધાર હતા. તેમનો મહિમા પ્રગિદ્ધ હતો. શુદ્ધ ધારણાવાળા હતા. મદ્રસુમા અમી હાવતા હતા. શાવ સ્વભાવી અને હસમુખા હતા. તંઓ વ્યાકરણ સાક્ષિય વબરેના વિકાન હતા. તેમણે મારા અધ્યાત્મિક હૃદયમા પ્રકાશ રેલાવ્યો હતો.

આ યશોદેવસૂરિ તે જ ૫ યશોદેવત્રિજિ હોવાનો સંભવ છે.

(મલાતના મીશ્વરિનાવલ્લના ગ્રાન્થ દાસની વાંકપત્રી

ઉપદેશમાલાની વૃત્તિ પ્રચલિત—જૂનો, મીપ્રચલિત મહા

પ્રક ૩૪ પૃ ૨૬).

આ અરસામા અનેક જૈન આચાર્યો, પ્રભાવકો, જૈન શાસ્ત્રો, શાસ્ત્રો, વીરો અને જૈન સ્તૂપોની સ્થના વર્ધ

પ્રભાવકો—

અક્ષય શાસ્ત્રના સુરુચ્છાત્ર પ્રધુભસૂરિ, સુલ શાસ્ત્રના સુરુચ્છાત્ર ધનેશ્વર, સખ અક્ષયટના સુરુ આ નલસૂરિ, સામવર્સિક આચાર્યના સુરુ આ બલભદ્ર, આ વાસુદેવ, આ મક્ષવત્રી, આમુહશાસ્ત્રના સુરુ આ વીરગણિ (તેમનો પશ્ચિમ અગાધ પ્રક ૩૨ પૃ ૫ ૭, ૫ ૮; પ્રક ૩૪ પૃ ૫૬૬ થી ૫૮૭ માં આવી ગયો છે તે) થયા હતા.

મુગપ્રધાન અધ્યેષ્ઠાજિ મણિ—તેમનો મુગપ્રધાનકાત્ર સ ૬૬૦ થી ૧ ૬૧ છે તેઓ જ આ વીરગણિ હોવાનો સંભવ છે. (પ્ર ૩૪ પૃ ૫૮૭)

મહાકવિ જ ધૂનાગ—તેઓ મદ્રજમ્બુના હતા. વિકાન હતા. તેમણે સં ૧ ૫ માં મુણિપતિયસ્થિ, જિનશતકાભ્ય અને મદ્ર-દ્રવકાભ્ય વગરે સ્થાપ્યા છે નાવેદ્રજમ્બુના આ શાંભ મુનિઓ સ ૧ ૨૫ માં જિનશતકની વૃત્તિ રથી છે.

આં જ્યોત્સ્વિ—

તેમણે જ્યોત્સ્વિદસુ નામે જય રચ્યો છે તેમાં પિંગલ સૂત્રની જેમ ૮ અધ્યાયો છે તેમાં વૈદિક છંદોનો પણ વ્યવસ્થિત પ્રમાણેશ કર્યો છે પ્રજાસામંજ્યમાં ૬૦ મહાવીરદેવની મુતિ કરી છે તેની ઉપર બૃહદ્ યજુરના પુત્ર હર્ષદે વૃત્તિ જનાવી છે જ્યોત્સ્વિદસુ ની સં. ૧૧૮૧ માં લખાયેલી તા પત્રી પ્રતિ મળે છે તેના ઉપર આં વર્ષમાને વૃત્તિ રચી છે અને શ્રીચંદ્રસૂરિએ એ વૃત્તિ ઉપર ત્રિપણની રચના કરી છે

૫૦ હંસાશુભ બદ્ધે પિંગલછંદની ટીકામાં, મુદ્ધલે કેદાર ભટ્ટના વૃત્તસ્તપાકરની ટીકામાં,^૧ અક્ષકારશાસ્ત્રી અભિનવગુપ્તે નાટ્યશાસ્ત્રની અભિનવભારતી ટીકામાં, નાગવર્મા (ઈ. સં. ૮૬૦)એ કનકી છંદોમ્બુધિ માં, કવિ સ્વયંભૂ (જાડમી મઘી)એ છંદોમ્બુધિ માં, શ્રીનંદિ સાધુએ કર્તવ્ય કાવ્યશાસ્ત્ર પર સં. ૧૧૨૨ લગ્નભક્તિ રચેલા ટિપ્પનમાં, કં. સં. હેમચંદ્રસૂરિએ છંદોમ્બુધિમાં ની સ્વોચ્છ વૃત્તિમાં, મહાકવિ વાળમે રચેલા કાવ્યમુદ્રાસન પત્રની સ્વોચ્છ વૃત્તિમાં, આં અમરચંદ્રે રચેલા છંદોમ્બુધિમાં માં આં જ્યોત્સ્વિદસુના અવતરણે આપ્યા છે અને તેની ઉપર ચોલાનો અભિપ્રાય દર્શાવ્યો છે

૫ હંસાશુભ બદ્ધ શબ્દ મુજ (સં. ૧ ૩૧ થી ૧૦૫૨)ની સહાનુ વિદ્યાન તથા ૫૦ મુદ્ધલ આં જ્યોત્સ્વિદેને સ્વેતાનર કૈનાચાર્યે જતાવે છે. આથી સ્પષ્ટ છે કે આ જ્યોત્સ્વિ વાસ્તવમાં વિક્રમની નવમી સદી પહેલાં થયા હતા.

કર્ણાટકમાં જિજ્ઞાસુ આં જ્યોત્સ્વિ તથા તેમના શિષ્ય અમલ કીર્તિ થયા તેમાં જ્યોત્સ્વિએ આ જ્યોત્સ્વિદસુ ના આધારે છંદોમ્બુધિમાં આં અધ્યાયમાં જનાંબાનું લખ્યું છે જે સં. ૧૧૬૨માં તા પત્રી પર લખેલું છે આ અમલકીર્તિની પણ સં. ૧૧૬૨ માં લખાયેલી

૧ શાલ કમ્પોઝિટ પ્રોફાઈલ વર્ષગાનના શિષ્ય રિચિએ તરી પર ૪ શબ્દાવાળા પુત્ર ચિન્હિએ રચનાકર ની કોષી પદેલી ટીકા રચી છે

વા પરીચ 'યોગમાર ની પ્રતિ મળે છે એટલે બારમી સદીમાં જ્ય-
દેવછદ્મન્ય આધારે જનેલા છદોનુશાસન થી જણાય છે કે તે સમય
તેથીજે પ્રાચીન અને લોકપ્રિય થયે છે'

(—કૌનસત્યપ્રકાશ, ક્રમાંક ૧૮૧ પૃ ૮૪ શ્રીમદ્
વિશ્વકર્માલેન્દ્રસૂરિ અધ્યયનાબ્દી પ્રથમ, પૃ ૬૮૧)

શ્રીમાન્ નેમિષ્ઠમાસ્તો પુત્ર મહાકવિ વાગ્લાટ જ્યાં જ્યદેવની
કાવ્યાનુશાસન ની ટીકામાં નીચે પ્રમાણે પ્રશ્ન સા કરે છે—

“(ટીકા—)સ્ત્રોતૈપુર્યં યથા—

સચ્ચિદેશિતપાર્થ વચ્ચગચરમુર્તિપ્રભરુદ્ધમ્ ।

શ્રીમર્માનમાલૌ જયદેવે મહિતા વન્દે ॥”

૧ સુવિહિતશાખા-વડગચ્છ પદાવલી

જ્યાં વર્ધમાનસૂરિની પરપરાના આધારે પોતાને જ્યોત્ષ્મા અને
સિદ્ધાદેવોમા ચક્રુચીન, જુહુચચીય, સુવિહિત, અપ્રતિભાવિકારી
તરીકે યોગજાવે છે? તેમની અનેક શિષ્યપરપરાઓ મળે છે, તે
જ્યાં પ્રમાણે—

(જુઓ પ્રકૃ ૩૫, પૃ ૭૨)

૧. સુનર્મ વિચલન કેસેજના પ્રાખ્યાતક હરિભોજ નેનકરી જ્યાં જ્ય-
દેવ, જ્યાં જ્યદીર્ગ ૧ પ્રાચીન અને જ્યાં હેમચરે સ્વેદા છદ્મને
સંપ્રદા જ્યદામન એ નામથી પ્રસિદ્ધિ કર્યો છે

૨. ચક્રુચીન, સુવિહિત, અપ્રતિભાવિકારી

(—જ્યાં જ્યમરદેવચરિત્ર દામુચ દીક્ષા-પ્રકાશિ, નાચ
ધમ્મજ્ઞાનો દીક્ષા પ્રકાશિ, મહાર્ણવચરિત્ર)

વાચચર્ચા જ્યાં જિનચક્ર (—જ્યાં હરિભદ્રકૃત મન્નિનાથચરિત્ર
નેચિનાથચરિત્ર ‘મહાર્ણવચરિત્ર)

ચક્રુચર્ચા જ્યાં જિનચક્ર, જ્યાં હેમચર, જ્યાં હેમચર ૬ વર્ગે

(—ને ૧૨૬૪ માં સ્થાપેલ સુનિષ્ઠવચરિત્રાભિચરિત્ર)

ચક્રુચર્ચા જ્યાં જિનચક્રચરિત્ર જ્યાં

(—સ ચક્રુચરિત્ર)

૩૫. આં ઉદ્ધોતનસૂરિ—સં ૬૮૪

૩૬ આં વર્ધમાનસૂરિ—સં ૧૦૮૮^૧

વિક્રમની દશમી શતાબ્દીના અત્તમા સપ્તાહલક્ષ દેશમાં ચિત્તોટના મહાવીર જન્મદશકનો પુત્ર ત્રિભુવનપાલ નામે શબ્દ હતો. તે સમયે આસોદર દેશના મુલેસ નગરમાં ચૈત્યવાસી જિનચક્રાચાર્ય હતા. તેમની આજ્ઞામા ૮૪ ચૈત્યો હતા. તેમને વર્ધમાન નામે શિષ્ય હતો. તેમણે ચૈત્યોનો ત્યાગ કરી વનવાસીગમ્યના સુવિક્ષિત આ ઉદ્ધોતનસૂરિ પાસે દીક્ષા લીધી અને શાસ્ત્રાભ્યાસ કર્યો.

આ ઉદ્ધોતનસૂરિએ સં ૬૮૫ માં પોતાના સર્વદેવ વગેરે આઠ શિષ્યોને આચાર્યપદ આપ્યું અને તે પછી તેમને પદ્મ જલ્દરીમાં ૬૦ મહાવીરસ્વામીના ત્રિદિશા આચાર્યપદ આપ્યું. તે શાસ્ત્રાનુચાર મુનિજીવન ગાળતા હતા, તેથી તેમની પર પથ સુવિક્ષિત તરીકે વિશેષ પ્રખ્યાત છે. આં જિનેશ્વર અને આં બુદ્ધિસાગર તેમના પદ્મધરો હતા. તે સં ૧૦૮૮ માં પત્તપદ્રમાં જનશન કરી સ્વર્ગે ગયા. આં અભયદેવસૂરિ તેમનો પરિવચ આ પ્રમાણે આપે છે—

તત્ત્વત્રકુલીન-પ્રવચનપ્રણીતાપ્રસિદ્ધનિદાહારિચરિતર્થમાનમિશાનમુનિ-
પતિ^૧ (—અર્ણવસુત^૨ જીવિ)

૩૭. આં જિનેશ્વરસૂરિ, આં બુદ્ધિસાગરસૂરિ—બના રસમા ૫૦ કૃષ્ણગુપ્ત નામે પ્રાહલ્ય હતો. તેને શ્રીધર અને શ્રીપતિ નામે પુત્રો હતા. તે જાને બુદ્ધિમાન હતા. તેથી તેઓ વેદ વેદાંતના પારંગતી થયા. એકલા તેઓ વીર્યયાત્રાએ નીકળ્યા અને ફરતા ફરતા માહવાની ખાશનગરીમાં આજ્ઞા. જાને જલ્પ શિક્ષા દ્વારા જીવનનિર્વાહ કરતા. તે સમયે ખાશામાં ચોળદેવ (સં ૧ ૫૭ થી ૧૧૧૨) શબ્દ હતો અને લક્ષ્મીપતિ નામે મનાહચ જૈન આચક રહેતો હતો. તે શ્રીધર અને શ્રીપતિને હંમેશા શિક્ષા આપતો હતો.

૧. વર્ધમાનસૂરિયો (જૂઓ પ્રક ૩૨ ૧ ૫ ૬.)

તેના ઘરમાં ભીંત પર વીરા લાખ ટકાનો લેણુદેણુનો હિસાબ નોખા મેલો હતો. જને બાઈઓએ જો હિસાબને રાજ બોલ્યું હતું, તેથી જનને તે અખપાક જેવો ઘર્ષ ઝપે હતો. એક વેળા રોકના ઘરમાં આજ લાગી, તેમજ જો હિસાબ નાશ પામ્યો. આથી રોક ઝમઝીન બની ઝપે. બીજે દિવસે જને બાઈઓ રાજિદા નિવમ પ્રમાણે શિક્ષા માટે રોકને ઘેર બાંધ્યા. રોકને રોકઝસ્ત બમેલો બેઈ વસ્તુ સ્થિતિ પામી ઝપા. તેમજ રોક પાસે આવીને પાતાની માત્ર પ્રમાણે નેપા કાઢી લીધી. આથી રોક તે જને ઉપર ખુશ ઘર્ષ ઝપે. તેણે જનને આવા બુદ્ધિશાળી બાપી, બેતેઓ કૈન સાધુ જને તે સાથે જ પ્રભાવક ધાત્ર અને કૈનશાસનની ઉચ્ચતિ કરે. આમ વિચારી તેઓનો પરિચય આ વર્ધમાનસૂરિને કરાવ્યો. તે જનને આ સુરુ પરમ તારક લાગે છે એમ બાણીને તેમની પાસે લીધા લીધી. ખીમ ખીમ કૈન શાસનો અજ્ઞાસ કરી ઉપરે આચાર્યપદ મેળવ્યું. સુરુમહાસરે તેઓનું નામ આ જિનેશ્વર અને આ બુદ્ધિસાગર રાખ્યું. જનને સુજરાત તરફ વિકાર કરવા આજ્ઞા આપી, બુદ્ધિસુર્વાવલી માં આ વર્ધમાનસૂરિ વગેરે ૧૮ સાધુઓ હતા, એવો ઉસ્તેજ કર્યો છે.

વનસજ આવ જો સુજરાતના સ્વતંત્ર રાજ્યનો પાયો સ ૮ ૨ ના વૈશાખ સુદિ ૨ ના દિવસે નાખ્યો. તેનો રાજ્યાભિષેક પ્રથમ પચાસરમા અને પછી સ ૮૨૧ માં પાટણમાં કૈનાચાર્ય શીલ સુલુસૂરિ અને આ દેવચંદ્રસૂરિના પ્રભાવક વાસણેપથી થયો હતો. વનસજે પશુ ત્યારે જો સુરુઓને શિખપરપરાના હકમાં તામ્રપત્ર ફરમાન લખી આપ્યું કે આ આચાર્યેની માનનાસ ચૈત્યવાસી થતેઓને સમ્મત અનિશબે જ પાટણમાં સહી શકે બીજાઓ સહી મકરોનહી. સુજરાતના રાજાઓએ આ ફરમાનનું આજ સુધી અજ ૬ પાલન કયું હતું. (—જૂઓ, પ્રક ૩૧ પૃ ૪૬૩, ૪૬૪)

આ ફરમાનના આધારે પાટણમાં ચૈત્યવાસીઓનું વર્ચસ્વ હતું સવેગી, વનવામી વિકરુક કે બીજા સાધુઓને સહેજ માટે પાટણમાં સ્થાન મળતું નહોતું સ ૧ ૮ માં પાટણનો રાજા લીમદેવ હતો.

અને સર્વપુરુષોક્તિ સોમશ્વર હતો, જે આં જિનેશ્વર અને આં બુદ્ધિસાગરને માથે થતો હતો. આચાર્યોએ તેમને ત્યાં જઈ વેદ, ઉપનિષદ અને જૈનાગમ સમ્મત આશીર્વાદ આપ્યો તે આ પ્રમાણે—

જે હાથ, પગ અને મન વિના સ્વીકાર છે આજ વિના જૂઓ છે, કાન વિના સાંભળે છે અને વિશ્વને જાણે છે પણ તેને કોઈ જાણતું નથી એવા નિરજન, નિરાકાર મહાદેવ એ જ જિનેશ્વર છે તે તમારું કસ્થાણું કરે.

પુરુષોક્તિ આ સાંભળીને થયેલો. સોમશ્વર અને આચાર્યો વચ્ચે વાર્તાલાપ થયો. વાતવાતમાં જાણવામાં આવ્યું કે, અને આચાર્યો તેમના ભાણેએ મતા હતા અને ચૈત્યવાસીઓના કારણે તેઓને ઊતરવા ચોખ્ખો સ્થાન મળ્યું નથી. આથી તેણે તરત જ આચાર્યોની ખતિ આકરપૂર્વક પોતાના મહાનના મેડા ઉપર ઉતારી આપ્યો. યાત્રિક, સમાર્પ દીક્ષિત, અગ્નિહોત્રી વગેરે કે/લાયે વિક્રાનો આચાર્યશ્રીને સત્સંગ કરવા આજ્ઞા અને તેમની વિક્રાતા બેઠ—જાણીને જુરા થઈ ગયા.

જૈનાચાર્યોની વિક્રાતાની વાત નગરમાં ફેલાઈ ગઈ ચૈત્યવાસીઓના માનસે. આજે તપાસ કરવા આજ્ઞા અને તેઓએ આચાર્યોની જણાવ્યું. આ ચૈત્યવાસીઓનું ક્ષેત્ર છે અને તમે ચૈત્યવાસી નથી માટે તરત પાટણમાં જાવ ત્યાં જાઓ. પુરુષોક્તિ તેઓને કહ્યું. આનો નિર્ણય શબ્દસભામાં થશે. જોમ સુમલ્લવીને તેઓને પાછા મોકલ્યા. બી? જિવમે પુરુષોક્તિ શબ્દસભામાં જઈને જણાવ્યું કે. હે! જૈનાચાર્યો મારા અતિમિ છે. જૈનોએ તેમને ઊતરવા ચોખ્ખો સ્થાન આપ્યું નથી. મે તેમને ગુણભાદુર્યોએ જ મારે ત્યાં ઉતારી આપ્યો છે. એ આમાં મારી ભૂલ જઈ હોય તો મને હક આપશો.

સભાએ જવાબ આપ્યો કે. મારા શબ્દમાં કોઈ પણ ગુણવાન પરદેશી રહી શકે છે. જોને સ્થેવાની મળા કેમ કરાય?

ચૈત્યવાસીઓએ પોતાને મુરો રજૂ કર્યો. ચૈત્યવાસીઓને સમ્મત મુનિસભે જ પા/ણમાં રહી શકે બીજાઓ ન રહી શકે—આ ફરમાનનો અમલ આજ પર્વત જસગર થતો જાય છે અને હવે જાડી

પણ તેનો બચવો જામત થવો જોઈએ, બસલ વસ્તુ જા છે. હવે આપ જણાવો તેમ કરીએ.

સત્તાએ કહ્યું જામે પહેલાના સત્તાઓની આજ્ઞાને હકતાથી પાળવાને તૈયાર છીએ, પરંતુ સાથેસાથ જામે એમ પણ ઇચ્છીએ છીએ કે, શુદ્ધીજનોનું સંમાન કુંભાવુ ન જોઈએ. તથાસ લેવા ઉત્તમ પુરુષોના આશીર્વાદથી જ સત્તાઓ પાતાના સત્તાને આગાહ બનાવે છે એ વાત પણ ધ્યાન બદાલ જવી ન જોઈએ. હવે અહીં જોટલું જ જાની શકે કે આપ મારી આમલજરી વિનંતિથી આજ્ઞા આપે તેથી એ આજ્ઞાથી પાલનમાં રહી શકે.

સૈત્તવાસીઓએ રાજની માગણીને કબૂલ રાખી સંવેચી મુનિ વરોને પાટલુમા સ્થેવાની સમ્મતિ આપી. (જૂઓ, પ્રક ૩૫, પૃ ૮)

સૌવાસ્યમી જ્ઞાનદેવ તેમજ પુરુષકિત સોમેશ્વરેવ નવા ઉપાસક બનેલા પાથો નાઓ અને સ ૧૦૮ થી પાટલુમા મુનિકિત સાધુઓને ચોચા ઉપાસક બન્યા.

તે પછી જને આજ્ઞાથી માલવા તરફ વિહાર કરી ગયા અને ત્યાં જઈ અભયપુરમારને રીક્ષા આપી. શુરોદેવની સેવામાં આજ્ઞા તેઓની બેને પણ દીક્ષા લઈને મહારાષ્ટ્રપદવી પ્રાપ્ત કરી, જેનું નામ કલ્યાણમી મહારાષ્ટ્ર હતું તથા મનુદેવી ગણિની વગેરે સાધ્વીઓ પણ હતી.

તેમની પાઠે (૧) આ. જિનચક્ર, (૨) આ. અનુચક્ર અને (૩) આ. બનેશ્વર એમ ત્રણ આજ્ઞાથી થયા. તેમજ ઉપાધ્યાય ધર્મદેવ, ઉપા મુનિ અને ઉપા નિમલ એમ ત્રણ ઉપાધ્યાયો થયા. આ પૈકી આ બનેશ્વરનું બીજું નામ આ જિનભદ્રસૂરિ પણ હતું તેમણે સ ૧૦૬૫માં અશ્વત્થીમાં સુરસુહરીચરિય" રચ્યું છે. તેમને યથાપાલ નામે શિષ્ય હતા.

૧. અસ્તરવૃંદ સુલકીર્તિ આ જોઈ શુરમાર્ગજોને જોઈ જગી જોઈ કલકા સ્થર આજ્ઞા છે.

શ્રી જિનેશ્વરસૂરિ પણ આં જિનેશ્વરસૂરિના ૪ શિખ હતા.^૧
(જૂઓ, પ્રકં ૪૦)

મથા—

આં જિનેશ્વરસૂરિએ સં ૧૦૮૦ માં જાણારમા હારિભગીય
અષ્ટકપ્રકરણ વૃત્તિ, છઠ્ઠાણ પત્રકણગાથા ૧૧૧ પચ્ચિંગીપ્રકરણ ગાથા
૧૦૧ પ્રમાણકમ મૂળસોઠ ૪૦૫, તેની વૃત્તિ પ્રમાણ ૪ ૦૦ સં ૦
૧૦૬૨ માં આશાવજ (અમદાવાદ)માં લીલાવર્ધકદા પ્રમાણ ૧૮૦૦૦
સં ૧૦૬૨ માં જાણારપુરમાં જિનેશ્વરનવિવરણ પ્રમાણ ૧૦૦૦ સં ૦
૧૧૦૮ માં ડીડુઆણકમાં શામામામાં કદાકોતપત્રકણગાથા : ૩૦,
તેની કદાવિવરણવૃત્તિ વગેરે પ્રમાણ રચ્યા છે

આ બુદ્ધિસાગરસૂરિએ સં ૧ ૮૦ માં જાણારીનમરમા બુદ્ધિ
સાગર પ્રમાણ 'સુપ્તસદ્બ્રહ્મકાંડ' ૭૦૦૦ રચ્યાં છે આકરણનો પ્રથમ
પદ્યમાં હતો. રાજકલ્પસૂત્ર અને પદ્યમયી એતેનાળીજ નામો છે

આં જાણારદેવસૂરિ એ જાને આશાપેનો પરિચય નીચે મુજબ
આપે છે—

આં જિનેશ્વરસૂરિ, પ્રમાણશાસ્ત્ર, પ્રકરણો અને પ્રત્યેકના
રચનાર, શાનીએને માન્ય, સુમર્થ આખ્યાતા, પ્રવચનનો શુદ્ધ અર્થ
જાણનાર, સુવિદિત સુનિશ્ચિતમણિ હતા તેમજ આં બુદ્ધિ
સાગરસૂરિ તેમના નાના ભાઈ આકરણશાસ્ત્ર વગેરેના રચયિતા
છન્દોપુખ મિહલાષી, સુવચ્છાદિત્યના લાકર, સુવિદિત અને આસ્ત્ર
નિષ્ઠ હતા. (—જાણારમુક્ત-વૃત્તિ, નામાધર્મકદાએ-વૃત્તિ પ્રગટિ)

૧ જામાન નેમિકુમાર લાખારી ફારવાસે સં ૧૧૩૮ ના પેલ વરિ
જના મેજ પ્રાપ્તિમાવની વિગતવત્ લાખારીમાં પ્રમાણ ૧૩૭ ની
પુસ્તિકામાં લખ્યું છે કે ગુલાદ બેરિજીપીએવાસુરિસિપ્પરવ મિત્રાચક્રમૈરિ.
(—જોન જિલેસર એન્ડ પ્રિંસ માફી, પુસ્તક નં ૧૧૧ ની
પુસ્તિકા, પ્રકલિપ્તપ્રકલ ૩ લાખારીએ-ટલ રિચક
ક્રસીટ્સ પૂના મેન્ડનલાલ દલીપદેવો જોનસપ્લિવનો
સર્વિષ્ણ હરિદાસ ૧ ૨૧૬)

પણ તેનો બસબર ખમલ થવો બોધ્યો, અસલ વસ્તુ આ છે. હવે આપ જણાવો તેમ કરીયો.

રાબળે કહ્યું : જમિ પહેલાના રાબળોની ખાજાને દહતાથી પાળવાને તૈયાર હીજો, પરંતુ સાથેસાથ જમિ જોમ પણ ઈચ્છીજો હીજો કે સૂઝીજનોતુ સ માન કુષોણુ ન બોધ્યો. તમારા જેવા ઉત્તમ પુરુષોના આશીર્વાદથી જ સબળો પોતાના રાબળને આબાક બનાવે છે જો વાત પણ ધ્યાન બહાર જવી ન બોધ્યો. હવે જ્યાં જેટલું જ જની શકે કે આપ મારી આમલબારી વિનંતિયા આશા આપો તેથી જો આચાર્યો પાટણમાં રહી શકે

ચૈત્યવાસીઓએ રાબળની માગણીને કબૂલ રાખી સુવેચી મુનિ વરિને પાટણમાં રહેવાની સમ્મતિ આપી. (જૂઓ, પ્રક ૩૫, પૃ ૮)

શૈવાચાર્ય જ્ઞાનદેવ તેમજ પુરુષોત્તમ સોમશરદેવ નવા ઉપાસકનો પાપો નાખ્યો અને સ ૧ ૮ થી પાટણમાં સુવિહિત સાધુઓને મોઝ ઉપાસક બન્યો.

તે પછી જને આચાર્યો માલવા તરફ વિહાર કરી ગયા અને ત્યાં જઈ અસલપુરમાં દીક્ષા આપી. ગુરુદેવની સેવામાં આબા તેઓની બેને પણ દીક્ષા લઈને મહારાષ્ટ્રપદવી પ્રાપ્ત કરી, જેટું નામ કલ્યાણમૈત્રી મહારાષ્ટ્ર હતું તથા મનુદેવી અલ્પિની વગેરે સાધ્વીઓ પણ હતી.

તેમની પાટે (૧) આ વિનયદ્ર, (૨) આ અસલદેવ અને (૩) આ બેનેશ્વર જોમ ત્રણ આચાર્યો થયા. તેમજ ઉપાધ્યાય મર્મદેવ, ઉપા સુમતિ અને ઉપા વિમલ જોમ ત્રણ ઉપાધ્યાયો થયા. આ પૈકી આ બેનેશ્વરનું બીજું નામ આ વિનયદ્રસૂરિ પણ હતું તેમજ સ ૧ ૬૫માં બદાવતીમાં મુસુદરીવસિય” રહ્યું છે. તેમને વશાપાલ નામે સિખ્ય હતા.

૧. અસલદેવ પૂલગીર્થ આ જો ગુરુધર્મજોને જો ૪૪૧ જો કસ: પૂર્વે જતાવ્યા છે.

પોતાના ઘરદેગ્રમરમા સ્થાપન કરી હતી. રમગિદ્ધ મોગીશ્વર નાગા
 છુને આં યાદહિષ્તમૂર્તિ પાસે તંતુ માહાત્મ્ય આજળી, તેને ચોરી
 લાવી, નદી કિનારે છુપાવી તેની મુમુખ રસમિલિત કરી હતી. આ
 પ્રતિમા બુધ્ત હતી. થામણના પટેલ મહીયલની ગાય નિરતર
 ત્યા સ્થ તેની ઉપર દુધ અરી આવતી હતી.^૧

આં અલયદેવસૂરિએ ત્યા આવી, તે આનની પાછી ભાગ મેગવી
 ખાતરી કરી. તેમણે તેની આમે એસીને આન ધમું; 'અય નિહુમખરકમ્ય'
 શી શરૂ થતા બત્રીશ ગાથાના સ્તોત્ર વઠે શ્રીપાર્શ્વનાથપ્રભુની મુતિ
 કરી. પરિણામે અધિષ્ઠામકદેવ પ્રસન્ન થતા શ્રીપાર્શ્વનાથની પ્રતિમા
 પ્રત્યક્ષ તેના ન્હવણ જગથી આચાર્યશ્રીના શત્રુ સમી ગયો.

શ્રી અલયદેવસૂરિએ આખ્યામયો અને મૌલિક પ્રયો ને રચ્યા
 છે તેની ઘણી નીચે મુજબ છે—

૧. કાલુગમુત્ત-ટીકા પ્રયાગ ૧૪૨૫ મં ૧૧૨૦
૨. મમવાયાગમુત્ત-ટીકા પ્ર ૩૫૭૫, મં ૧૧૨૦
૩. વિવાહપદ્યુત્તિમુત્ત-ટીકા પ્ર ૧/૬૧૬ મ ૧૧૨૮
૪. નાથાધમકહાઓ ટીકા પ્ર ૪૨૫૨ (૩૮૦) મ ૧૧૨૦
 આસો મુદિ ૧૦ (પા/ણ)
૫. ઉવામુગદ્યાગ ટીકા પ્ર ૦ ૬૦૦
૬. અતમકહાગ-ટીકા પ્ર ૧૩૦૦
૭. અલુત્તરૈવવાર્ધિયાગ-ટીકા પ્ર ૦ ૧૦
૮. પવહાવાગવ્યુત્ત-ટીકા પ્ર ૦ ૪૬૦૦
૯. વિવાગમુત્ત-ટીકા પ્ર ૦ ૬૦

૧ નાથાજીને તે પ્રતિમાની સામે રક્ષસિદ્ધિ કરી હતી તે રસ પુરુષને
 ઘોર રાગ સાનિવાહનની રાણી અદ્રસેખાને હથેલી બાળો હને. રક્ષ
 સિદ્ધિ કર્યા બે અદ્રસેખાના પુત્રોએ નિવાસ જમાવી નાથાજીને મરી નાખ્યા
 અને તે પુત્રો જળ સિંચાણપાતના ફગડે અજળ પામ્યા એ ગસ મધને
 મળ્યો નહીં. (—પ્રથમકથરિત, પ્ર ૧૬ મળપમિતાવળિ—પરશુરુ—
 પ્રમથ, પ્રમથોદ પ્ર ૧૦; પ્રક ૧૬ ૪ ૧૪૧)

તે જને આચાર્યોએ પુરોક્તિત સોમશર, ચાત્રિકે, સૈવાચાર્ય
લાનદેવ, શાવસલા અને ધૈત્યવાસીઓ ઉપર જે પ્રભાવ પાડ્યો છે
તે તેઓની વિદ્વત્તા અને સમજાવવાની સૈદ્ધીનો પરિણામ છે. તેઓ
શાંતિથી સર્વ કામોને સાધી શકતા હતા.

૪૮ આં. અભયદેવસૂરિ—ધારાનમરમા શેઠ મહીધરને
ખનદેવી નામે પત્ની હતી, તેને અભયકુમાર નામે પુત્ર હતો.^૧ તે
બહુ બુદ્ધિશાળી હોયો અને આ જિનેશ્વરસૂરિ તેમજ આં. બુદ્ધિ
આચાર્યસૂરિના ઉપદેશ સાંભળી વૈષ્ણવ જાત્યો અને નાની ઉંમરમાં જ
ધારાનમરીમા શિક્ષા લીધી. છુટ્યો તેને પ્રહલ્લ અને આસેવનકૃપ શિક્ષા
આપી, તેમજ આત્મમા જણાવી શેત્રસતા પ્રાપ્ત થતા આચાર્યપદની
આપી. આ અભયદેવસૂરિ પહેલેથી જ તપસ્વી અને જ્ઞાની હતા.
તે સૌને આત્મમની વાચના આપતા હતા.

આ સમયે પણ ધૈત્યવાસીઓ અને સંવિક્ષવિકારી સાધુઓ
વચ્ચે સુઘર્ષ ચાલુ હતો.

આચાર્યશ્રીને આશ્ચર્યજનક લાગ્યાસુઠા આદ્યાર તેમજ અતિષરિ
મમતા કશ્ચે શરણોવ લાગુ પડ્યો હતો. આ શેઠની બધી થતા
તેજાની વસ્ત્રોએ વાત વહેલી મૂકી કે આ અભયદેવ ઉત્સુકપ્રક
છે તેથી તેમના શરીરે કોઈ શેઠ ફાટી નીકળ્યો છે. આ સાંભળીને
આચાર્યશ્રીને ભારે દુઃખ થયું તેમજે ખસ્યેકરુ પ્યાન કર્યું તેમજ
ખસ્યેક્ર પાસેથી શમશમનનો ઉપાય મળી આવ્યો. રૈવી સૂચના
મુજબ આચાર્યશ્રી ત્યાંથી વિકાર કરીને સેદી નદીના કિનારે શામળા
ગ્રામમા પધાર્યા.

ક્રાંતિનમરમા શેઠ મનપતિને સમુદ્રમાંથી અતિ પ્રાચીનકાળમા
ભરાવેલી જ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા મળી હતી, તે તેજે લાગીને

૧ તેઓ જ મ. સ. ૧ ૪૨માં, શિક્ષા સ. ૧ ૭૭માં જઈ હતી.
આ જિનેશ્વરસૂરિને જાણવાથી જાણી જાવીને તેમને શિક્ષા આપી હતી,
જેટલે શિક્ષા સં. ૧ ૮ માં જનન અને આ ૧૫ માં જાણસિની દર્શાવીમાં અપ્પત્ત
૧૩ આં. ડોલ લો આપાત્ત સ. ૧ ૮૮ સુધીથી અનુ ગણાવ.

સ્પષ્ટ છે કે, આં અભયદેવસૂરિ મદ્રકુલના સંવિદ્વિહારી આં વર્ધમાનસૂરિના પ્રશિષ્ય હતા. અમર્ષ તાની મુવિકિત આં જિનેશ્વર સૂરિ તથા આં બુદ્ધિઆગરસૂરિના શિષ્ય હતા. બં મહાવીરસ્વામીથી ઊતરી આવેલી પરપરાના હતા. મહાસાવજશમા જન્મ્યા હોમ જોમ ઉત્તમ મુનિવશના હતા અને તેમને સહાયક સંવિદ્વિહારી આં અજિતસિદ્ધસૂરિના શિષ્ય વિદ્વાન અને કિંમપ્રધાન ૫૦ કરોડ દેવમણિ હતા. મહારાજવગમ્મનથ' જો શબ્દપ્રયોગ બહુ સૂચક છે સભવ છે કે તેમણે ઉપકેશમચ્છ રાજમચ્છ કે ચૈત્યવામીની હશેલમા પોતાના મુનિવશની ઉત્તમતા બતાવવા માટે આ પ્રયોગ કર્યો હોય. તીર્થસ્થાપના—

ધામલુઆ સેદી નદીના કિનારે શ્રીપાદનાથની પ્રતિમા આં અભયદેવસૂરિએ પ્રજા કરી તે અમરે મસ્તકાદીમચ્છના અચાર્ય વિદ્યમાન હતા. આં અભયદેવસૂરિ અહીં પધાયા ત્યારે સુધ જોકો ધરો અને સુધે ગામજમલુ કરું હતું પ્રતિમા માટે જિનપ્રાચાર બાધવાનો નિર્ણય થતા એક લાજ દ્રમ્મનો હતો કર્યો હતો. મસ્તક વાદીમચ્છના આચાર્યના ઉપદેશથી આવકોએ મિત્તી આગ્રેશ્વર અને મહિષ પાતે લખ્ય જિનાશ્વર તૈયાર કરાવ્યું અને આં અભયદેવ સૂરિના કરકમહથી તેની પ્રતિષ્ઠા કરવામા આવી તે અમરથી ધામલુ તીર્થ બન્યું.

૪૪ તિદુઅલુ. મ્તોત્રની રચના મ. ૧૧૧૧ મા ધરેલી મનાથ છે. એટલે આ વ ના પછી નવાત જુલિઓ સ્વામીજોમ સભવે છે આચાર્યશ્રીએ ૪૪ તિદુઅલુ ની બે ગાથાઓ ધરણેદ્રની સૂચના થી સુપ્ત રાખી છે તેથી આજે તેની ૩૦ ગાથાઓ જ વિદ્યમાન છે. ટીકાસ્થના—

નિર્વૃત્તિમચ્છના આં શ્રીશાંતિસૂરિએ સ. ૬૩૩ ની આસપાસ મા આશર મમુત, સુવત્રમમુત અને વિવાહપવજુતિમુતની ટીકાઓ

૧ જુઓ વિદ્યનનો વિદ્ય જોને, ૫ ૨૫, એવેન્દિકા ૫ ૨૪૫,
દોન મુજર કવિઓ-આગ ૨ ૫ ૧૭૪ ૭૧૨

- ૧૦ ઉત્તરપાશ્વિન-ટીકા ધ્રુ. ૩૧૨૫, સ. ૧૧૨
 ૧૧ પત્તપાશ્વિન, તપ્તિપત્તસ્ય ઇતિહાસ યાયા ૧૩૩.
 ૧૨ હાનિભાટીય પાશ્વિન-ટીકા ધ્રુ. ૧...., સ. ૧૧૨૪ (પાળા)
 ૧૩ છત્રાણપત્તસ્ય (વિષ્ણુસૂત્રીય)ભાષ્ય ધ્રુ.
 ૧૪ પાશ્વિન-ટીકા પત્તસ્ય ધ્રુ. :
 ૧૫ આસાદિપાશ્વિન ધ્રુ. ૮૬
 ૧૬ અતિહાસપત્તસ્ય યાયા : ૩ સ. ૧૧૧૧.
 ૧૭ આ શિવચરિત્રપત્તસ્ય નવનવમકરણ ભાષ્યવૃત્તિ.
 ૧૮ સત્તરીય ભાષ્ય.
 ૧૯ મહાવીરચરિત્ર (અર્ધચંદ્ર સુમલો) યાયા ૨૨.
 (—ત્રીનસ્તોત્રસ રોહ, પૃ. ૧૬૭)

- ૨૦ શાલ્વાશિવકરણવૃત્તિ-યાયાબદ્ધ.
 ૨૧ નિર્ગેહપદ્ધતિશિક્ષા.
 ૨૨ પુરુષોત્તમપદ્ધતિશિક્ષા.
 ૨૩ સાહ્યશિવચરિત્રપત્તસ્ય યાયા ૨૬.
 ૨૪ વલ્લભચરિત્ર યાયા ૩૩.

આ અભયકેવલસુરિ તેમના સમયમાં અમર શાસક હતા, તે
 આ ઉપરથી સમજાય છે તેઓ પોતાનો પરિચય આ રીતે આપે છે—

“તત્કાલુસ્ત્રીનપ્રવચનપ્રગીતાપ્રતિબદ્ધવિહારહાસિપતિતપ્રીતર્પમાનપ્રમિધાન-
 મુનિપતિપાદોપસેવિન પ્રમાણાનિમ્બુપાનપ્રવચનપ્રકરણપ્રવચનપ્રવચિન પ્રવુદ્ધ
 પ્રતિક્ષપ્રવચનપ્રવચીનાપ્રતિહતપ્રવચનાર્થવાકપ્રસારસ્ય મુચિરિતમુનિજનમુક્ત-
 સ્વ શ્રીમિતેશ્વરાધાર્યસ્ય તત્કાલસ્ય ચ વ્યાકરણપ્રિણાલકર્તુ મીશુરિ
 સાગરાધાર્યસ્વ ચરણકમ્પચરિત્રકાવ્યેન શ્રીમદમયદેવમૂરિનાન્ના મયા મ્યા-
 ચીરકિનરાજસન્તાપ્તિના મહારાજર્વશમગ્નનેષ સચિન્નમુનિર્ગમીસ્વચ્છિ-
 સિદ્ધાચાર્યતેજસિયજ્ઞાતેજગિનામ્ભેયસાચોક્તરસાધકસ્યેવ વિષાધિના
 પ્રજાનસ્ય સાદ્યાપ્યેન સમર્પિતમ્ ।”

(—અણુચરિત્ર ટીકા-પ્રચલિત, સ. ૧૧૨)

૨૫૪ છે કે આં અભયદેવસૂરિ ચ દ્રુહના સંવિજ્ઞવિહારી આં વર્ધમાનસૂરિના પ્રસિધ્ધ હતા. સમર્થ જ્ઞાની સુવિકિત આં શિનેશ્વર સૂરિ તથા આં બુદ્ધિઆગસૂરિના શિષ્ય હતા જ મહાવીરવામીથી ભિતરી આવેલી પરપતના હતા. મહાસજ્જવશમા જન્મ્યા હોય એમ ઉત્તમ સુનિવશના હતા અને તેમને સહાયક સંવિજ્ઞવિહારી આં અશ્વિતસિદ્ધસૂરિના શિષ્ય વિદ્વાન અને ક્રિયામાન ૫૦ મરો દેવમણિ હતા. 'મહારાજગજાન્મન' એ શબ્દપ્રયોગ બહુ સ્પષ્ટ છે સહવ છે કે તેમણે ઉપદેશજ્ઞ સજ્જવ કે વૈત્તવાસીની હરોલમા પોતાના સુનિવશની ઉત્તમતા બતાવવા માટે આ પ્રયોગ કર્યો હોય તીર્થસ્થાપના—

ધામણામાં સેદી નદીના કિનારે શ્રીપાદનાથની પ્રતિમા આં અભયદેવસૂરિએ પ્રગટ કરી તે સુમયે મસ્તવાદીમજ્જના આચાર્ય વિદ્યમાન હતા આં અભયદેવસૂરિ અહીં પધાર્યા ત્યારે સહ એકઠો થયો અને સુધે ગામજમણ કર્યું હતું પ્રતિમા માટે જિનપ્રાસાદ આપવાનો નિર્ણય થતા એક દાણ દ્રમને રાખો કર્યો હતો મસ્તવાદીમજ્જના આચાર્યના ઉપદેશથી આવકાએ શિસ્તી આશ્રેશ્વર અને મદિય પાસે જવ્ય જિનાશ્રમ તૈયાર કરાવ્યું અને આ અભયદેવ સૂરિના કરકમલથી તેની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી તે સુમયથી ધામણા તીર્થ બન્યું.

જય તિહુજલ ૦ સ્તોત્રની રચના સ. ૧૧૧૧ માં થયેલી મનાય છે? એવે આ વગ્ના પછી નવાગ વૃત્તિઓ રચાઈ એમ સહવે છે આચાર્યશ્રીએ જય તિહુજલ ની બે ગાથાઓ ધણે દ્રની સ્તુતના થી ગુપ્ત રાખી છે તેથી જાણે તેની ૩૦ ગાથાઓ જ વિદ્યમાન છે દીક્ષરચના—

નિર્વૃત્તિમજ્જના આં શીર્ષાંકસૂરિએ સ. ૬૩૩ ની આસપાસ માં આચરગમુત્ત, મુખગદ્યગમુત્ત અને વિવાહપદ્ધતિગમુત્તની દીક્ષાઓ

૧ જુઓ પાસનનો રિપેટ શ્રીએ, ૧ ૨૫, એપેન્ડિક્સ ૧ ૨૪૫, હેન મુન્ડર કવિનો—માગ ૨ ૧ ૧૭૪ ૭૧૨

સ્ત્રી હતી. બીજા અગસ્ટો ઉપર યુગોષ ડીકાઓની ઘણી જરૂર હતી. આ બંધનદેવસૂરિએ શાસનદેવીની દેવી પ્રેરણાથી આશ્ચર્યની તપસ્યા આજી રાખીને સહયોગથી નવ અગસ્ટો પર ડીકા રમી, જેમાં સવિદ્યવિહારી આ અભિષેકદેવસૂરિના શિષ્ય કિશોરિયો વિદ્વાન ૧૦ મરોદેવસૂરિએ મોટી મદદ કરી હતી. તે સમયના પૂર્ણ મુત દેવ નિર્વૃત્તિકુસળા જ્ઞાન દ્રોણાચાર્ય બંધેરે યુગવાન શાસ્ત્રોએ તે વૃત્તિઓને શુદ્ધ કરી હતી અને તે પછી આવકોએ તેની પ્રતિજ્ઞા લખાવી હતી.

આશ્ચર્યથીને એક દેવી આમૂલ્ય મળેલું જેને શબ્દ સીમદેવે ત્રણ લાખ દ્રુમ આપીને ખરીદી લીધું હતું તે રકમ નવાંત્રવૃત્તિઓની નકલ કરાવવામાં ખપ લાગી હતી. પાટલુ ખસાવ, આશ્ચર્ય અને પાળકાના કૈનોએ નવાંત્રવૃત્તિની ઘણી નકલો લખાવી હતી.

પાળકાનો જીવ્યા શાલુ જુલુ નિધન હતો. તે આશ્ચર્યથીની આજીથી પૂજા પાઠ અને ભાષ કરવાથી મુખી થયો હતો. તે સોશનો દહેનાથકે જન્મે હતો તેણે આ અભિષેકદેવસૂરિ પાળકામા જન્મ રાવી તેમના કરકમલથી પાતે તૈયાર કરેલાં બે બિનાલયોમા બે અહિનાથ તથા બંધ પાંચનાથની (કસોટીની) પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. પાળકામા વતિઓની જઠારત જાણે કરાવી. નવાંત્રવૃત્તિની ઘણી પ્રતિજ્ઞા લખાવી તથા યજુર્વેદીયોના સુદ્ય મહત્ત્વો હતો.

(—અગ્રામસ્વૃત્તિ, સ ૧૪૨૧)

તે પછી આશ્ચર્યથી સ ૧૧૩૫ કે સ ૧૧૩૬ માં સમાધિ પૂર્વક ઠાળખર્મ પામ્યા આ અભિષેકદેવસૂરિના સ્વર્જવાસના સમય અને સ્થાનના વિવિધ ઉદ્ધેષો મળે છે.

તેમના સ્વર્જવાસની સાલ સ ૧૧૩૫ અને સ ૧૧૩૬ પ્રતિ છે. તેમના સ્વર્જવાસનું સ્થાન 'મલાવકથાજિત મા પાટલુ મહેલ' હતા. કથાકુની 'પટ્ટાવટી'મા કથકાજ અને બીર ન સાવતી પૂ ૧૬૫ મા પ્રાપનત્ર સ્વર્જભૂમિ જતાવેલ છે.

તમની પાટે આ પ્રસન્નથ દ્રસૂરિ આશ્ચર્ય થયા. તેમને ઉં

વિમલસુરિ નામે શિષ્ય હતો એવો ઉદ્ધેષ પણ મળે છે

એકદરે આ• અભયદેવસુરિ વિક્રમની બારમી શતાબ્દીના પૂર્વાર્ધ માં થયેલા મહાન પ્રભાવકે હતા.

ક્રિષ્ણાં મહાશ્વનના શિષ્ય આ• મહેશ્વર આ• અભયદેવસુરિને મુતસુ અને સુમપ્રધાન તરીકે નવાળે છે તેઓ જણાવે છે કે—

“ નમિઝ્ઞા અમયમૂર્તિ મુક્તુરુ જુગપ્હાણ ચ ।

સંયત્કુલત્રિવ્યં સર્વજ્ઞી-સર્વસામર્થ્ય ॥

સમ્રાજ્યસ્ત સીસો પુષ્પજાય કદ્દ કદ્દ ॥”

આ• મહેશ્વરસુરિએ સં ૧૧૦૬ નાણુપથમીકદા તથા ‘પુષ્પ વલીકદા ૨મી છે

કદ્દ આ• પ્રસન્નચદ્રસુરિ, આ• વર્ધમાનસુરિ—તેઓને માટે વિભિન્ન ચાર ઉદ્ધેષો મળે છે—

(૧) આ• પદ્મસુરિ સં ૧૨૬૪ માં કહે છે—

પદ્મે ધ્રાંચિનજન્મસુરિગુરુમિર્ણ્ય પ્રસન્નામિષ

ત્તેન પ્રજ્વલતુલ્કી સ્ફુર્મતિ ધીમેશ્વર પ્રમુ ॥૩॥

(—અનિઅનન્વાભિચરિત્ર પ્રચરિત)

આ• જિનચદ્રમૂરિએ પ્રસન્નચદ્રસુરિને ધોરા બનાબ્દ અને તેમણે પણ લુદ્ધિમાન દેવલસુરિને પોતાની પાઠે સ્થાપન કર્યાં, એમણે ચાર પ્રકારે કથા છે.

આથી સ્પષ્ટ છે કે આ• પ્રસન્નચદ્ર ધોરા હતા આ વર્ધમાનસુરિ અને આ• અશોકચદ્ર તમનાથી નાના હતા.

આ પ્રસન્નચદ્રસુરિ આ• જિનચદ્રમૂરિના શિષ્ય હતા અને આ• અભયદેવસુરિના વિદ્યારિષ્ય હતા ન્યાય અને આગમના જ્ઞાતા હતા આ• જિનચદ્ર પોતાની પાઠે આ• હરિસિંહને અને આ• અશોકચદ્રે આ• અભયદેવની પાઠે આ• પ્રસન્નચદ્રને સ્થાપન કર્યાં ત પછી આ• અભયદેવે પોતાના દીકરા-શિષ્યારિષ્ય આ• વર્ધ

સ્ત્રી હતી. બીજા અજસૂરો ઉપર યુગોપ યીકાઓની ઘડી જરૂર હતી. આમ અભયદેવસૂરિએ શાસનદેવીની દેવી પ્રેરણાથી અત્યંતિની તપસ્યા ચાલુ રાખીને મહાયોગથી નવ અજસૂરો પર ટીકા રચી, જેમાં મનિપ્રતિહારી આમ અભયદેવસૂરિના પ્રિય કિશોરિય વિદ્વાન પંચમશેદેવજણિએ મોટી મદદ કરી હતી. તે સમયના ગુર્જ્વ મુલતપ્તર નિવૃત્તિદાતા આમ દ્રોણાચાર્ય વગેરે શુણ્વના શાસ્ત્રોએ તે વૃત્તિઓને શુદ્ધ કરી હતી અને તે પછી ભાવકોએ તેની પ્રતિષ્ઠા લખાવી હતી.

આચાર્યશ્રીને એક દેવી આમૃતલુ મળેલું, જેને રાત્ર સીમદેવે ત્રણ લાખ દ્રુમ આપીને ખરીદી લીધું હતું. તે રુકમ નવાગવૃત્તિઓની નકલ કરાવવામાં ખર્ચ લાગી હતી. પાટલ, ખભાત, આશાવલ અને પોળકાના કૈનોએ નવાગવૃત્તિની ઘડી નકલો લખાવી હતી.

પોળકાનો ઈચ્છા શાક જલુ નિર્ધન હતો. તે આચાર્યશ્રીની આજ્ઞાથી પૂજાપાઠ અને જપ કરવાથી મુખી થયો હતો. તે સોરઠને દુહનાલકે જન્મ્યો હતો. તેણે આ અભયદેવસૂરિને પોળકાના પંચમની તેમના કરકમલથી પોતે તૈયાર કરેલા બે લિનાલયોગના બે આદિનાથ તથા બે પાર્શ્વનાથની (કસોટીની) પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. પોળકાના થતિઓની જગત જપ કરાવી. નવાગવૃત્તિની ઘડી પ્રતિષ્ઠા લખાવી તથા યત્રુજયતીર્થના સ્થાન કાઢ્યો હતો.

(—અગ્રવામસ્વૃત્તિ, સ. ૧૪૨૬)

તે પછી આચાર્યશ્રી સ. ૧૧૩૫ કે સ. ૧૧૩૬ માં સમાધિ પૂરક ઠાળધર્મ પામ્યા. આ અભયદેવસૂરિના સ્વર્ગવાસના સમય અને સ્થાનના વિવિધ ઉલ્લેખો મળે છે.

તેમના સ્વર્ગવાસની માલ સ. ૧૧૩૫ અને સ. ૧૧૩૬ મળે છે. તમના સ્વર્ગવાસનું સ્થાન 'પ્રભાવકચરિત્ર મા પાટલ, મહો કમા કચ્છામુની પટ્ટાવલી મા કપ્પલવલ અને પીર વશાવલી પૂ. ૧૬૫ માં યોપનગર સ્વર્ગભૂમિ જતાવેલ છે.

તમની પા? આ પ્રસન્નપદ્મસૂરિ આચાર્ય થયા. તેમને ઉં

સુલુચ્ચદ્રગણિયે સં ૧૧૨૫ માં 'અવેગરગશાલા નું સચીધન કમું' તેમણે સં ૧૧૩૬ માં મહાવીરચરિત્ર, સં ૧૧૫૮ માં ભદ્રચમા 'કહારચલકોસો સં ૧૧૬૮ માં ભદ્રચની આળ વસતિમા 'સિરિ પાસનાદ્યસ્થિ, પ્રમાણપ્રકાશ, આરાદ્યજ્ઞા, બલુતચિત્રમય ધબલ પાસનાદ્યથ, વીતરામસ્તવન વગેરે પ્રમાણ સ્થા છે તેમણે સં ૧૧૬૭ માં ચિત્તોડમા આં જિનવસ્થાકાને અને સં ૧૧૬૬ માં વૈશાખ વદિ ૬ દિને આં જિનહત્તને આધાર્થપદ આપ્યું

તેમની પાટે આં પ્રભાચદ્ર, આં તિલક આં દેવાનકસૂરિ ધયા આં પ્રભાચદ્રે વીતરામસ્તોત્ર નું વિવરણ રચ્યું છે આં તિલક સૂરિએ ગૌતમપૂજા રચી છે

૪૧. આં દેવાનક—તેઓ શુદ્ધ આસ્ત્રિપાત્ર હતા.

૪૨. આ દેવપ્રભ.

૪૩. આ પદ્યપ્રભાસૂરિ—તેમણે સં ૧૨૬૪ માં 'મુનિમુવત-સ્વામિચરિત્ર રચ્યું છે

(—પ્રભાવકચરિત્ર, પ્રજાપ્રકાશ, નવામવૃત્તિપ્રશસ્તિ, શિલાદેવો, મુનિમુવતન્વામિચરિત્ર પ્રશસ્તિ, વીતરામસ્તોત્રવિવરણ પ્રશસ્તિ, પદ્માવલી સમુચ્ચય ભા. ૨ પૃ. ૭૨૧ થી ૨૨૩)

૨ મુવિહિત પદ્માવલી

૩૮. આં અભયદેવસૂરિ

૩૬. આં વર્ધમાનસૂરિ—તે આં અભયદેવના દીશા-શિક્ષા શિષ્ય હતા. આ અભયદેવસૂરિએ તેમને પોતાના હાથે પાટે સ્થાપન કર્યાં હતા. તેમણે સં ૧૧૪૦ માં 'મલ્લોરમાકહા સં ૧૧૬ માં ખલાતમા 'આદિનાદ્યસ્થિ આં ૫ અને સં ૧૧૭૨ માં 'ધર્મ ઠરકક' સ્વોપદ્યવૃત્તિ સંક્રિત રચ્યા છે 'ધર્મઠરકક' નું ઉપાં પાદ્ય વદ્ર ૫૦ અથોકચદ્રગણિયે સચીધન કમું હતું તેમાં નેમિચદ્ર (આં આમદેવના શિષ્ય) અને ધનેશ્વરના નામોનો ઉલ્લેખ છે.

માનને પોતાની પાટે સ્થાપન કર્યાં આથી આ અજાયબની પાટે બે આચાર્યો થયા.

(૨) આ ૦ વર્ષમાનસૂરિ—સ ૧૧૭૨ માં ધર્મકરકવૃત્તિમા સંશોધનકાર તરીકે ઉપા પાત્રવદ્ર અને અશોકવદ્રગણિનું નામ આપ્યું છે.

આથી સ્પષ્ટ છે કે આ અશોકવદ્ર સ ૧૧૭૨ પછી આચાર્ય થયા, એ આ વર્ષમાનસૂરિની નાના હતા.

(૩) એક ઉલ્લેખ એવો મળે છે કે આ અશોકવદ્રે આ અજાયબની પાટે આ જિનવદ્રના શિષ્ય આ પ્રસન્નવદ્રસૂરિને અને તે જ સમયે ઉપા સુમતિના શિષ્ય આ દેવસદ્રને આચાર્ય પણ આપ્યું હતું.

આ જિનવદ્રી સમબલ છે કે આ અશોકવદ્ર મોટા હતા અને આ પ્રસન્નવદ્ર નાના હતા.

(—પદ્માવલીસમુચ્ચય લા ૨ પુસ્તકી, પૃ ૨૨૩)

(૪) આ જિનેશ્વરસૂરિના શિષ્ય ઉપા ધર્મદેવમણિના બાપા ૫૦ સદ્દેવમણિના શિષ્ય ૫ અશોકવદ્ર હતા. આ જિનવદ્રે તેમને પોતાની પાટે સ્થાપીને તેમનું નામ આ હરિસિદ્ધ આપ્યું.

(—સુત્રપ્રધાન સુવાવલી)

આ વ્યાર ઉલ્લેખોમાથી એટલું જ તારવી શકાય છે કે આ જિનવદ્રે અને આ હરિસિદ્ધે (અશોકવદ્રે) આ પ્રસન્નવદ્રસૂરિને આ અજાયબની પાટે પ્રથમ સ્થાપ્યા પછી આ અજાયબને આ વર્ષમાનસૂરિને પોતાના હાથે પોતાની પાટે સ્થાપન કર્યાં અને આ અશોકવદ્ર સ ૧૧૭૨ પછી આ જિનવદ્રસૂરિની પાટે સ્થાપિત થયા. સત્ય છે કે આ પ્રસન્નવદ્રસૂરિ અદ્ય આપુની હશે.

૪ આ દેવસદ્રસૂરિ—તેઓ આ પ્રસન્નવદ્રના શિષ્ય ઉપા ધર્મ સુમતિમણિ અને તેમના શિષ્ય સુબુદ્ધગણિ નામે હતા. આ પ્રસન્નવદ્રસૂરિએ તેમને સ ૧૧૭૬ માં આચાર્યપદની આપી આ દેવસદ્ર નામ રાખી પોતાની પાટે સ્થાપન કર્યાં.

શુભચક્રગણિએ સં ૧૧૨૫ માં 'સુવેત્રગણાલાનું' સંશોધન કર્યું તેમણે સં ૧૧૩૬ માં મહાવીરચરિત્ર, સં ૧૧૫૮ માં ભદ્રચરિત્રમાં કહારમજુકોસો સં ૧૧૬૮ માં ભદ્રચરિત્રમાં આગડ વગરિમાં 'ચિરિ પાસનાહચરિત્ર, પ્રભાવપ્રકાશ, આરાહણ, અણુતચિત્રમય, મહાવ પાસનાહચરિત્ર, વીતસગમ્તોત્ર વગેરે પ્રકાશ કર્યા છે તેમણે સં ૧૧૬૭ માં ચિત્તોડમાં આં જિનવક્ત્રસને અને સં ૧૧૬૬ ના વૈશાખ વદિ ૬ દિને આં જિનદરને આચાર્યપદ આપ્યું

તેમની પાટે આં પ્રભાવદ્ર આં તિલક આં દેવાનદસુરિ થયા. આં પ્રભાવદ્રે વીતસગમ્તોત્ર નું વિવરણ કર્યું છે આ તિલક સુરિએ જોતમપ્રમુખ રચી છે

૪૧ આં દેવાનદ—તેઓ શુદ્ધ જ્ઞાનિત્રપાત્ર હતા

૪૨ આં દેવપ્રભા.

૪૩ આં પદમપ્રભાસુરિ—તેમણે સં ૧૨૬૪ માં 'મુનિમુખત સ્વામિચરિત્ર' કર્યું છે

(—પ્રભાવકચરિત્ર, પ્રગ કહેાશ, નવાંગવૃત્તિપ્રગસ્તિ, શિક્ષાલેખો, મુનિમુખતસ્વામિચરિત્ર પ્રગસ્તિ, વીતસગમ્તોત્રવિવરણ પ્રગસ્તિ, પદાવલી સમુચ્ચય ભા ૨, પૃ ૨૨૧ થી ૨૨૩)

૨ મુવિહિત પદાવલી

૩૮ આં અભયદેવસુરિ

૩૯ આં વર્ધમાનસુરિ—તે આ અભયદેવના દીકરા શિક્ષા શિષ્ય હતા આ અભયદેવસુરિએ તેમને પોતાના હાથે પાટે સ્થાપન કર્યા હતા તેમણે સં ૧૧૪૦ માં 'મલ્લોદમાકહા' સં ૧૧૬૦ માં 'મહાવતમા આદિનાહચરિત્ર' આ પ અને સં ૧૧૭૨ માં 'ધર્મ ૪૨૬૬ સ્વોપજ્ઞવૃત્તિ સંહિત' રચ્યા છે 'ધર્મ ૪૨૬૬' નું ઉપાધ્યાય વદ્ર પં ૦ અશોકચક્રગણિએ સંશોધન કર્યું હતું તેમા નેમિચક્ર (આં અભયદેવના શિષ્ય) અને ધનેશ્વરનાં નામોનો ઉલ્લેખ છે

૩ મુવિહિત પદાવલી

૩૬ આ વર્ધમાનસૂરિ

૩૭ આ જિનેશ્વરસૂરિ

૩૮ આ જિનશ્વરસૂરિ—તેમને ૧૮ નામમહાત્માઓ મુખપદો

હતા. તેમણે આં જાણવડેવની વિનવિધી સ ૧૧૨૫ માં સંવેચ

રજસાક્ષાદ્દા જ ૦ ૧૮ ૦ 'દિનચર્ચા' ગ્રાંથા ૩ -વિવસ્થા

જ ૦ ૩ અને ઉપદેશસંગ્રહ રચ્યા છે. સંવેચરજસાક્ષા હું

અશોભન ૫૦ પ્રસન્નચક્રચિત્ર, ૫૦ સુસુષ્કચક્રચિત્ર અને ૫૦ વિન

વસ્ત્રચક્રચિત્રો કહ્યું હતું

તેમને (૧) આં જાણવડેવ, (૨) આં જાણવડેવ, (૩) આં

જાણવડેવ ત્રણેય અનેક શિષ્યો હતા. આ જાણવડેવની પાટે

આ હરિસિદ્ધ થયા.

૩૯ આં જાણવડેવ—તેમણે સ ૦ ૧૧૬૦ માં પાણકામાં વડ

જાણવડેવ આ નેમિચક્રસૂરિએ રચેલા આજ્ઞાનમહિમસ 'ની વૃત્તિ

જ ૦ : ૧૪ રચી છે. જેમાં ૫ નેમિચક્રચિત્ર, ૫ સુસુષ્કચક્રચિત્ર

અને ૫ પાર્શ્વદેવચક્રચિત્રો સહાય કરી હતી. તેમની પાટે આ

વિજયસેન, આ નેમિચક્ર અને આ ધરોદેવ થયા.

૪ આં નેમિચક્ર—તેમણે સ ૦ ૧૧૬ થી ૧૨ આ જાણ

મા આચાર્ય થયા. તેમણે અણુવસામિચક્રિય તથા પૂર્વચક્ર

જ ૦ ૧૮૭ માણસજન્મકલ્પ ગ્રાંથા : ૨૨ રચ્યા છે. તેમને

(૪૧) જાણવડેવચક્રચિત્ર હતા, જેમણે સ ૦ ૧૨ ૧માં વીર્ણકરણ

૧૨ કસ્થાપુરો, રેકવર્ણ દીક્ષાવપ, કેવલિતપ, પ્રાકૃતપ અને રેક

માનના ઉચ્છેદનવાળા મધ્ય પથ પ્રાકૃત જાણમા આરસપદ્મ તૈવાર કસ્ટો

હતા, જે આજુ ઉપર નિમલવસહીની દશમી દેરીની બહાર દાબી

જાણુની રિવાજ પર યોગ્યેતો આલે પણ વિચાર્યો છે. તેમાં જ

મહાવીરસ્વામીના છ નહીં પણ સાજાનુસારી પાંચ કસ્થાપુરો જતાં

છે આ પદ્મની બે માનવતા અર્થે સિદ્ધ થાય છે કે આં વર્ધ

માનસૂરિ, આ જિનેશ્વરસૂરિ, આં જિનવદ્રસૂરિ, આં અસમદેવસૂરિ
ની શિષ્યપરંપરા ભાં મહાવીરદેવના પાંચ કલ્યાણકો માને ॥

(—જૈનગ્રન્થપ્રકાશ, ક્રમાંક ૧૪૫ પૃં ૪૪ તત્ત્વિજયભૂતો,
અગ્રુદ પ્રાચીન લેખમંદોહ, લેખાક ૫૦)

૪૧ આ શાંતિવદ્રસૂરિ, ૫૦ જ્યાનદગણિ—આ શાંતિસૂરિએ
વિં ૩ ૧૧૯૧મા પુદ્ગલીયદ્વચરિય રમ્યુ છે

૪૨ આં મુનિવદ્રસૂરિ—તે આ આસદેવના શિષ્ય હતા.

૪ સુવિહિત પટ્ટાવધી

૩૮. આં જિનવદ્ર.

૩૯. આં આસદેવ.

૪૦ આં અસોદેવ—શિષ્યલેખોમા તેમના નામ સાથે 'મારા

સગસગ શબ્દ વપરાયો છે ¹

૪૧ આં દેવવદ્રસૂરિ—તેમણે ૩ ૧૨૪૫મા આખૂ ઉપરની
નિમલવમ્હીમા ધણી જિનપ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી.

(—પ્રાચીન જૈનલેખમંદોહ, ભા ૦ પૃ ૪૪ તત્ત્વિજયભૂતો,
અગ્રુદ પ્રાચીન જૈનલેખમંદોહ, લેં ૧૨૪ થી ૧૪૪)

૪૨ આં વર્ધમાનસૂરિ—તે મહાન તપસ્વી હતા તેમણે
આખૂલીધંમા ૩ ૦ ૧૩૧૬ માં જિનપ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી.

(—અગ્રુદ પ્રાચીન જૈ લે ૩ ૦ લે ૧૩૫)

તેમના ઉપદેશથી મત્રી વસ્તુપાલે શ્રાવેશ્વરીધર્મના સુવ કાલકો
અને છલોદાર કરાવ્યો.

આરે મમી વસ્તુપાલ અને મત્રી તેજપાલ મરણ પામ્યા
તારે આચાર્યશ્રી જૈનશાસનનો મહાન સ્તંભ તૂટી પડ્યો એમ
એક પામ્યા અને વિશિષ્ટ વેશઅથી આમંનિહનું અખડવર્ધમાન તપ
કરવા લાગ્યા. સહે પારણા માટે વિનંતિ કરવા છતાં શ્રાવેશ્વર

૧. આ નેચિયદ્વત પદ્યાર આ વૈશાલેર માટે જૂઓ, પ્રક ૩૧

પાર્શ્વનાથના દશ ન કરી પારણું કરીશ જોવો અભિચક લીધા ન
તપ ૫૬૨ વર્ષ સુધી તેમજે બાહુ રાખ્યું હતું

તેમજે સ ૧૩૧૬ લગભગમાં તપ પૂરું કરી જાબૂની પ્રતિષ્ઠા
કરી હતી. મીસમ સાથે શંખેશ્વરવીર્ષમાં જવા નિહાર કર્યો તેજો
વૃદ્ધ હતો, તપસ્વી હતો, પિત્ર ખખટો હતો જોડે સ્ત્રીમાં વિશામી
હોવા જોકે ઝા ની છાયામાં નીચે બેઠા અને તે જ સ્થળે શંખેશ્વર-
ના ધ્યાનમાં જોકતાન ચર્મ જતા આમુષ પૂરું થવાથી સમાધિપૂર્વક
ઠાળખમ પામ્યા અને મરીને શંખેશ્વરવીર્ષમાં જ વીર્ષાધિષ્ઠાચક
તરીકે ઉત્પન્ન થયા. અધિષ્ઠાચકરૂપે વીર્ષમાં વિવિધ પદ્મ પૂર્યા
લામ્યા આ અધિષ્ઠાચકે ઓસીન હરન્વામી પાસે જઈને મત્રીના
જવો બાધી લીધા. જોકે વાર નાજોરનો થોડો સુખટ જોશવાલ શંખે
શ્વરની આત્રાજો આવતાં સ્ત્રીમાં લૂટાયો ત્યારે અધિષ્ઠાચકરૂપે તેને
મક્કહ કરી અને લૂટાયેલો માલ પાછો અપાવ્યો.

આ આચાર્યશ્રી વડઅધ્યાના હતા.

(-મીચિનહર્ષમણિનું વસ્તુપાલચરિત્ર પ્ર ૮ શ્લો

૫૬ શ્રી ૬૩૩; પ્રભામહોશ પૂ ૧૨૮ પુસ્તકનમ્રમ

મત્રક, પૂ ૬૮ શંખેશ્વર મહાવીર્ષ ભા ૧ પૂ

૬૫, ૬૬ ભા ૨, પૂ ૪૬ શ્રી ૪૬)

૫ મુવિદિત પટ્ટાવલી

૩૮ આમં જિનચ દ્રસૂરિ

૩૬ આમં ચ દ્રસૂરિ—તેજો વ્યાકરણના પારજત, સાહિત્યના
સાગર વાદિનિજેતા, કામનિજેતા અને શાસ્ત્રસિદ્ધાન્તના પારજાત્રી હતા.

(-મહિલનાદ્વચરિત્ર પ્રચરિત)

આશસણના જોકે લેખમાં તેમને નવાતવૃત્તિકાર આ અસમ-
દેવસૂરિના મતાનીચ તરીકે જોળવાના છે

(-આશીન જૈનલેખસમ્રા, ભા ૨, શ્લો ૨૮૩)

૪ આમં હરિશદ્રસૂરિ—તેમજે સ ૧૧૭૨માં ૫૦ જિન-

વરસજગલિ રખિત 'આગમિકવસ્તુવિચાર ની વૃત્તિ બ્ર. ૮૫૦ ૨૨૩
 છે, પાટણના મોઠે નીના પોરવાણના વચગ તેમજ સૂરિ
 શ્રેષ્ઠ કુમારપાણના મહામાત્ર પૃથ્વીપાણની વિનંતિથી પ્રાપ્ત
 અપજ શ્રીભાષા યાવીશ તીર્થકરોના ચરિત્રો રચ્યા છે; તેમના
 આજે સ. ૧૨૧૬ના કાર્તિક સુદિ ૧૪ ને સોમવારે પાટણમાં રચેલ
 અપજ શ્રીભાષાને નેમિનાહચરિય સુવ્યવસ્થાપકચરિય સ. ૧૨૧૩
 લગજગમા રચેલ અદ્યપદચરિય બ્ર. ૮૦૩૨, તથા પ્રાપ્તભાષાનું
 'મસ્તિનાહચરિય પ્રસ્તાવ ત્રણનું નિધમાન છે

૪૧ આ. સર્વદેવગણિ—તેમણે પોતાના ગુરુને યાવીશ તીર્થ
 કરોના ચરિત્રો રચવામાં સહાય કરી હતી.

૪૧ આ. મથોજદ્રસૂરિ—તેઓ અદ્યપદચરિય આ. હસ્તિકાના શિષ્ય
 હતા તેમનો સ. ૧૩૦ ના વૈશાખ વદિ ૧ ને જીવવારનો પ્રતિમા
 દેખ મળે છે (—પ્રાચીન દેવસૂત્ર બ્રહ્મ, ભા. ૨, લે. ૫૪૫)

૪૧ આ અજિતસિદ્ધસૂરિ—આવક રામદેવ પોરવાણે લખાવેલી
 આ. નેમિયદ્રસૂરિની પ્રશસ્તિ પુષ્પિકામાં અનુક્રમે આ. અલમદેવસૂરિ,
 આ. હરિજદ્રસૂરિ, આ અજિતસિદ્ધસૂરિ—એવો ક્રમ આપ્યો છે
 એ પરિવારના મુનિવશ પોતાને આ. અલમદેવસૂરિના ન તાન બતાવતા
 હોય તેથી આ ક્રમ અપાયેલો સહાય છે

૪૨ આ હેમસૂરિ.

૪૩ આ. મહેન્દ્રસૂરિ—તેમના ઉપરેશથી આવક રામદેવ પોર-
 વાણે આ. નેમિયદ્રસૂરિએ રચેલ મહાવીરચરિય લખાવી ૫૦
 જીવનઅદ્યપદિને વહેાશાંતુ. (—જૈન પુસ્તકપ્રશસ્તિસબદ્ધ પ્ર ૬)

મોઠે શિવનાગ, રાજા અમલ, સ. ૧૦૧૦ જીવનપાણ, મિહિર
 સોજ પવલ, સ. ૧૦૫૩ જૈન રાજા સુધાનંદન સુલેષપલ સ. ૧
 ૫૬૧ વજેરનો પરિચય પ્રક. ૩૪ (પૃ ૫૬૬ થી ૬૦)માં આવી
 ગયો છે

૧. મુજા મુદ્દિલે ને સ ૧ ૮ વચગમાં કલિયા નદીના કિનારે
 પ્રાચીન અમિયામાં રહેલ નરાવજ આતેની અનિદાસિક લગાઈમાં મહમુદ

સાથ ચ્યાર્મુકરાયે મણમા અપાતા મલિદાન જાંબ કરાવ્યા અને જિનાલયને તામરામન આપ્યું તે બીના પછી (પ્રક ૩૫, પૃ. ૭૮ મી) આવી ગઈ છે.

ચલુક શેષી—ચલુક વેપારીએ આ. ૭૬૬માં તનસુરિના ઉપ દેશથી લક્ષ્યામરસ્તોત્ર નો પાક વ્યાહુ કર્યો એટલે તે સુખી થયો. તેણે પાપુઆના આદિવાસીને જિનાલય કરાવ્યું, લક્ષ્મીદેવીના મંદિરને સુવર્ણદાર કરાવ્યો અને વીરમાત્રાના સંયો કાઠવા સહ પૂજા શીખ દેશ તેને જહુ માનવો હતો. તે વિક્રમની ૧૧મી સદીની મધ્યમ થયો હતો.

(—આ ચલુકની લક્ષ્યામરસ્તોત્ર પ્રક. ૨૬ની વિગતિ) બાંકિયા આમલેગ્રા, સિંધીગોત્રનો પરિચય પ્રક ૩૪ પૃ ૬૦ મા આવી ગયા છે (તથા જૂઓ પ્રક ૩૬ પૃ ૨ ૭)

લક્ષ્મીગોત્ર—સાકલરીના લક્ષ્મણ ચૌહાણે નડુલમા આવીને ત્યાંનું રાજ્ય જમાવ્યું (સ. ૧ ૨૪ થી ૧ ૨૬) તેની રાણી નડુલના ચોકની પુત્રી હતી તે જૈન હતી. તે રાજાને ૩૨ પુત્રો હતા. રાજાએ તેમને લક્ષ્મી ઉપર નીમ્યા. આ ૩૨ પુત્રો બોધવાલકરામ દામલ થયા અને તામનુ લક્ષ્મીગોત્ર બહાર થયું.

(—પુષ્પવનપ્રજાપતિ, પૃ ૧ ૨)

લક્ષ્મી અમલથી જૈન હતા તે પહેલાં આદેરકમચ્છના આવકો હતા. પછી વપાગચ્છના આવકો થયા. આજે સમસ્ત લક્ષ્મીગોત્રવાળા વપાગચ્છના ઉપાસકો જ મનાય છે (જૂઓ, પ્રક ૩૪ પૃ ૬ ૧) ચાંદ્રાવતી—

આજૂની તમેટીમા ચાંદ્રાવતી નામે મોટું નગર વસેલું હતું તેના ચંદાવટી, ચંદાવટી, ચંદાવટી વગેરે નામે મળી આવે છે.

ચિત્તલપીના જિનાલયાના સંત સામાર, મલકાક માટેને હાલથી મારી નાખે છે. આ જૈન સંપ્રદાય હતો.

(—જયપ્ર કેએલિયર પૃ. ૨ ૫ ૩ ૮ નો ૩ ૫ ૨૮૩-૨૮૪ તથા પ્રક ૩૪ પૃ ૫૬૬ પ્રક ૪૪ કિલ્દીના નામકાદો)

અર્થાત્ સ. ૮૪૦ માં કનોજમાં વત્સરાજ પ્રતીહાર અને સ. ૮૬૦ મગધવર્મા પ્રતીહાર રાજા હતા ત્યારે સુન્દરાવ તેના વાળામાં હતું સ. ૮૬૦ માં માલખેડના રાજા ગોવિંદ શકોટે સુન્દરાવ છત્તી કર્મ ત્યાં પોતાના ભાઈ ઉદને આદીએ ભેટા મો. એ સમયના સમર્થમાં પરમાન્વશનો ઉદય થયો અને તેમણે ચક્રાવતી વસાવ્યું તેમાં પાંચ સદી સુધી પરમાન્વશે રાજ્ય કર્યું અને ચક્રાવતી તેમના શાસનમાં બહોળાશક્તિની દેશ પહોંચ્યું.

રાજા ધર્મક પરમારના સમયે અહીં જહઝ જિનાદેશો હતા, ૬૬૬ શિવાદેશો હતા ૭ લાકડાના અનેશા હતા એ શિવાજ વાવો, ધર્મશાળાઓ વગેરે ધણા હતા આ સમયમાં જ મત્રી વિમલશાહે વિમલવમ્હી બધાવી આબૂને એક વીધ ધામોની હરેશમાં મૂકી દીધું ચક્રાવતીના કિલ્લામાં ૩૬ કરોડપતિ વસતા હતા તેઓ વાશકરતી હમેશા આબૂ ઉપર પૂજા ભણાવતા અને ચક્રાવતીમાં મહામ્મીવચ્છ જમા તા હતા તેઓ નવા આત્મક કૈનને પોતાના તરફથી એકેક ઇંદ, નગિયુ, ધાગી અને રૂપિયો આપીને એક જ દિવસમાં બનાવજ બનાવી દેતા તેઓ એવા ઉદાર હતા.

આ. ૬નેશ્વરે સ. ૧૦૬૫ માં અહીં સુસ્મદરીયરિમ રજુ હતું મત્રી કુકુલે અહીં મ. ૧૦૧૦ ના જિનાદેશ બધાંયુ અને તે પછી દીક્ષા સ્ત્રીથી કમ્બેસીગચ્છના આ. ઉદયસિંહે સ. ૧૨૬૩ માં અહીંની સમસ્તજામાં મત્રવાસીને હરામ્બે હનો. માડવતકના મત્રી પેશકુમાર તથા ગજામુલીન ખિલ્લના મત્રી સુન્દામ સોનીએ અહીં જિનાદેશો બધાંયા હતા.

મહમ્મુદ ગિઝનવીએ સ. ૧૮૦ માં તથા અલ્લાઉદ્દીન ખિલ્લ એ સ. ૧૩૬૮ માં પ્રતાપસિંહ પરમારના રાજ્યમાં ચક્રાવતી વસાવ્યું અને લટખુ હતું તેના વચ્ચે મહમ્મદ મલ્ક ચૌહાણે સ. ૧૪૮૨ ના નૈરાળ વરિ ૨ ના રાજા સિંદાદી વસાવ્યું તેથી ચક્રાવતીનું મુખ્ય ધાતુ અને અમદાવાદના બાદશાહ અહમદશાહે સ. ૧૫૦૦ પછી

અદ્રાવતી તોળીને તેને ખસાયાથી બનાવ્યું અને તેના પશ્ચરે તે અમદાવાદ લઈ ગયો.

૬૧૧ જોએસ ટોઠે ઈ સ ૧૮૨૨ (સ. ૧૮૭૬)માં અદ્રાવતીનાં ખંડિયેશના ચિત્રો દ્રાવેશ્વર ઈન વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા 'માં છપાયા છે.

૯૨ વ્યાક્ષ્ ઈન્ડિવિદ્સ ઈ ૧/૨૪ (સ. ૧૮૮૧) માં અદ્રાવતી જાણ્યો ત્યારે અહીં ૨૦ જૈન મંદિરોના અવશેષો સ્પષ્ટ હતા. રેલ્વે વિભાજના કાર્યવાહકોએ પણ અહીંથી રેલ્વે લાઈન નીકળ્યા પછી પશ્ચરે અને નકલી કામના પશ્ચરના નમૂનાઓ લઈ જઈ ભુદા ભુદા સ્ટેશનોમાં ગોઠવ્યા. સિરોહી રાજ્યે જ્યાં જ્યાં કાચક દ્વારા પશ્ચરે લઈ જવાની મનાઈ કરી ત્યારે તો અહીંના પશ્ચરે દૂર દૂર લઈ જવામાં હતા.

અને પણ અહીં સ ૧૬૬૨ માં અદ્રાવતીના ખંડિયેશ એવા ગયા હતા, ત્યારે અહીં ૩૭ જૈન મંદિરોના ટીલા (ટીલ્સ) વિદ્યમાન હતા અને એક જ પશ્ચરમાં બે બાલુએ બેઠેલી દ્વિચરીરી એક બિન પ્રતિમા અમને મળી હતી, જે પાછળથી સિરોહીના મુસ્લિમમાં મૂકવામાં આવી હતી.

બલોસ્તન—

માસ્વાડમાં જોમપુરથી દક્ષિણે ૭ માઈલ અને જોસ્તપુરથી પશ્ચિમમાં ૩૮ માઈલ દૂર મુઠલી નદીના કિનારે પહાડની તલેટીમાં બલોસ્તનગર વસેલું છે તેના બાબલિપુર, બલુર વગેરે બીજા નામો પણ મળે છે.

નગરની પાસે જ ૧૨ ફીટ ઊંચો પહાડ છે જે સ્વર્ગજિરિ, કનકાવલ, સોહનગલ વગેરે નામોથી જોળાવાય છે. પ્રથમ સભ નાહડે અહીં કિસ્લો બંધાવ્યો હતો અને વિ સ ૨૭ માં અહીં વજ્ર વસતિમાંસાથ બંધાવી તેમાં જ્યાં પ્રયોતનસૂત્રિયા દ્વારા પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. બીજા ઉત્તરેય મુજબ શેઠ ધનપતિએ જો પ્રાસાદ બંધાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. જો હમને કશોડપતિએ જ્યાં કિસ્લો ઉપર રહેતા હતા અને હમપતિએ વગેરે જ્યાં કિસ્લાની બહાર વસતા હતા.

સભ અમરસિંહ ચૌહાણે નિકમની બારમી સદીમાં જ્યાં કિસ્લાને

છલ્લોદાર કસબો. આથી તેના વશએ સોનગણ બોહાણ તરીકે જ્ઞાતિ પામ્યા. આ કિસ્સો ખત્યારે ૧૨૦૦ ફીટ છે. ચી ટેકરી પર છે, ૮૦ વાર હાળિ પહોળો છે તેમા સૂર્યપોળ, મુખપોળ, ચાંદ પોળ અને હોદપોળ એવા ચાર દરવાજા છે. અદર તણુ કૈન દેશ સુરો છે એ પૈકી ચોમુખજનું દેશસુર એ માળનું છે.

આ પ્રદેશનું પ્રાચીન નામ પિરવાહિકામડગ હોવાનું જણાય છે. આજે તેને બહોર પરગણ કહે છે.

અહીં પ્રવીહારો અને મિસોરિયાઓએ વિક્રમની નવમી સદી મુખી, પરમારોએ સ. ૧૧૭૮ મુખી, ચૌહાણોએ સ. ૧૪૩૬ મુખી, ખિલજીશ, મેવાડના શણાઓ, ચૌહાણો, વિહારી પક્ષણો, શકોડો વિક્રમની સત્તરમી સદી અને તે પછી જોધપુરના નરેશોનું રાજ્ય હતું. અહીં સ. ૧૬૮૬ માં રાજા ગજસિંહ અને સ. ૧૭૪૨ માં અજિતસિંહ બંને રાજાઓ રચા હતા.

આ. જિનેશ્વરસુરિએ સ. ૧ ૮૦ માં અહીં આ. હરિભદ્રસુરિના અટકો ઉપર દીક્ષા રખી અને આ. ભુદિસાગરે ભુદિસાગરજીવરણ (જ. ૭૦) અહીં રચ્યાં હતા.

જગદ્ગુરુ મીઠીરવિજયસુરિના શિષ્ય ઉદ્ધવવર્ધનગણિ, તેમના શિષ્ય ૫૦ કુશલવર્ધનગણિ, તેમના શિષ્ય ૫૦ નગર્પિંજણિએ અહીં સ. ૧૬૫૧ માં આતુમાત્ર કરીને બાહુર પશ્ચાત્યપરિપાટી અને વરકાણા પાર્શ્વનાથજીના રચ્યા છે. તે સમયે બહોરમા (૧) જા. આદીત્યર, (૨) જા. શાતિનાથ, (૩) જા. નેમિનાથ, (૪) જા.

૧ ૫ નગર્પિંજણિએ સ. ૧૬૪૬ માં રામકોત્ર રાજા, અસ્પન્દુલ નિયારમલ્લિકા જા. ખલ્લવી રાખીનું રાજન થા. ૪૬ દક્ષિણવર્ધન સ. ૧૧૫૧ના અસ્પન્દુલ સુદિ ૩ના રોજ બહોરમાં વરકાણા પાશ્વનાથ રાજન સ. ૧૬૫૧ના બાસ્તવા વદિ ૩ના રોજ અમુરપાશ્વ મેલપરિપાટીસ્તન અને સ. ૧૬૫૭ના વૈશાખ સુદિ ૩ના રોજ રથાનામદીપિકા ૩ ૧૮ તેમજ સ. ૧૬૫૭માં સુભગવીમાં કદીનપ કપાન્તર્વાચ બંને પ્રમો રચ્યા હતા. તેમનાથી નમર્ધનજીના નીકળી છે. (જુઓ પ્રક. ૫૮)

ચંદ્રાવતી તેણીને તેને ધસણથી બનાવ્યું અને તેના પચ્ચરો તે જામદાવાદ લઈ ગયો.

કર્નલ જેમ્સ ટોડે ઈ સ ૧૮૨૨ (સ ૧૮૭૬)માં ચંદ્રાવતીના ખંડિયેશનાં પિત્રો દ્રાવેશ્વર ઇન વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા મા છપાવ્યા છે.

સર આર્થર્ કોર્બિલેસ ઈ ૧૮૨૪ (સ ૧૮૮૧)માં ચંદ્રાવતી જાણ્યો ત્યારે અહીં ૨ કૌન મંદિરોનાં આવશેનો સ્પષ્ટ હતા. રેલ્વે વિભાજના કાર્યવાહકોએ પણ અહીંથી રેલ્વે લાઈન નીકળ્યા પછી પચ્ચરો અને નકસી કામના પચ્ચરના નમૂનાઓ લઈ બર્મિસ્ટ્રા બુધ બુધ સ્ટેશનોમા બેઠાંબ્યા. સિરાહી રાજ્યે આ બે કાવદા દ્વારા પચ્ચરો લઈ જવાની મનાઈ કરી ત્યારે તો અહીંના પચ્ચરો દૂરદૂર લઈ જવાયા હતા.

અમે પણ અહીં સ ૧૬૬૨ માં ચંદ્રાવતીના ખંડિયેશ જોવા ગયા હતા, ત્યારે અહીં ઠગ કૌન મંદિરોના ટીલા (ટીકરાઓ) વિદ્યમાન હતા અને એક જ પચ્ચરમા બે બાજુએ બેઠેલી કિસરીરી એક બિન પ્રતિમા જમને મળી હતી, જે પાછળથી સિરાહીના મુસ્લિમમાં મૂકવામા આવી હતી.

બલોલનગર—

માસ્વાડમાં બેધપુરથી થકિયે ૭ માઈલ અને બેસ્તપુરાથી પશ્ચિમમાં ૩૮ માઈલ દૂર મુકી નદીના કિનારે પહાડની તલેટીમાં બલોલનગર વસેલું છે તેના બાબલિપુર, બહુર વગેરે બીજા નામો ધણ મળે છે.

નગરની ખાસે જ ૧૨ ફી/ લંબા પહાડ છે જે સ્વર્ણગિરિ, કનકાચલ, સોહનગઢ વગેરે નામોથી યોગળાયા છે પ્રથમ સબ નાકડે અહીં કિલ્લો બનાવ્યો હતો અને વિ સ ૦ ૨૭ માં અહીં વજ્ર વસતિપ્રસાદ જાંબાની તેમા આ પ્રયોતનસૂરિયા દ્વારે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. બીજા ઉસ્તેમ મુજબ શેઠ ધનપતિએ બે પ્રાસાદ બનાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. બે સમયે કશીઠપતિઓ આ કિલ્લા ઉપર રહેતા હતા અને લખપતિઓ વગેરે આ કિલ્લાની બહાર વસતા હતા.

રાજા જામરાસિદ પોદાજી, વિક્રમની બારમી સદીમાં આ કિલ્લાને

પર્વત પર કિંશાખા સં ૧૬૮૧ ના પ્રથમ ચૈત્ર વદિ ૫ ને શુક્રવારે
તપાનમ્હના આં શ્રીવિજયદેવસૂરિના આજ્ઞાવર્તી અને મહોપાધ્યાય
વિદ્યાસાગરમણિ, તેમના શિષ્ય ૫૦ શુદ્ધજ્ઞસાગરમણિ, તેમના
શિષ્ય ૫૦ જ્ઞયસાગરના હાથે નવા જિનાલક્ષ્મી અલ્પનશલાકા
જાને પ્રતિષ્ઠા કરાવ્યા તેમજ સં ૧૬૮૬ ના પ્રથમ અષાઢ વદિ ૫ ને
શુક્રવારે આં વિજયદેવસૂરિના હાથે અલ્પનશલાકા કરાવી હતી. તેની
પત્નીએ સુ ૧૬૮૩ માં નવા મંદિરમાં પ્રતિમાઓ આપન કરાવી
હતી અને કિંશાખા પત્ની ત્રણ દેશસરોને સુલોદ્ધાર કરાવ્યો હતો.

આજે જ્યોત્સ્ના દગલત્ર ૨૦૦૦ સ્વેતાગર લેનોની વસતી છે
૧૪ લેન દેશસરો છે તે પૈકીના ૧-૩ ૪૬ ઉપર, ૪-૭ ૭૦ આદી
નાથ, ૭૦ શાંતિનાથ, ૭ નેત્રિનાથ, ૭૦ મહાવીરસ્વામીના તપા
વાસમાં, ૮ ૭ પાર્શ્વનાથનું ખરતરવાસમાં, ૬ ૭ મુનિશ્રવતસ્વામી
નું ખાનપુરવાસમાં, ૧૦ ૭ વાસુપૂર્ણનું ફાલ્ગુણવાસમાં, ૧૧ ૭
પાર્શ્વનાથનું કાકસ્થિવાસમાં, ૧૦ સુશવલા પાર્શ્વનાથનું માલેકમોક્ષની
પામે સદુદ્ધિપોષાગમાં અને ૧૩-૧૪ દેશસરો શહેરની બહાર
આવેલા છે (—લેનસત્ત્વપ્રકાશ, ક્રમાંક ૧૧૪ વ૦ ૫, પૃ. ૪૩૭
પ્રક૦ ૧૭ પૃ. ૩૪૬ પ્રક૦ ૧૦ પૃ.)

ભોપાવર તીર્થ—

મહી નદીના કિનારે ભોપાવર ગ્રામ છે તેનું ગ્રામીન નામ ભોજ
કા હતું કૃષ્ણ વાસુદેવની ચણી પુકમળીના બાઈ પુકમળકુમારે આ
નગર વસાવ્યું હતું તેણે સુમેરુ શિખરવાળો જિનપ્રાસાદ જાંધાઓ
હતો અને તેમાં શ્રીશાંતિજિનની ખૂબાસનવાળી સ્થાપ ૨૭ની
પ્રતિમા પધરાવી હતી. કૃષ્ણ વાસુદેવે આ ભોપાવર પાસેના જમકા
જમકાદેવીના સ્થાનથી પુકમળીનું હરણ કર્યું હતું.

આજે જ્યાં ૭ શાંતિનાથની પ્રતિમા વિશજમાન છે તે ૧૨
ફી. ઊંચી છે તેમાં પ્રભુના જાને હાથોની નીચે દેવીઓની સુદર
આકૃતિઓ છે. પ્રતિમા ગ્રામીન, લબ્ધ અને મનોહર છે.

પાંચનાથ અને (૫) જી મહાવીરસ્વામીના મંદિરો હતા, જે પૈમિનું જ પાંચનાથનું હેતુમર ખરતરવાસમાં હતું.

વ્યેષપુરના મહાદાનીશ્વરી મઝી જગમજ મુહ્યોતે' જ્યાં

૧ રાવ જોધાજી ગોડે જોધપુર અને તેના પુત્ર રાવ વીલાજી રોડે જ ૧૫૪૫માં બિકાનેર વચ્ચેનાં જે વ્યેષપુરના રાવસિંહ રોડેના વચ્ચે જાણવાના પુત્ર અને રાવમજી થયા ૨૧મજી રોડેને ૧૩ પુત્રો હતા તે પૈકી પૈમિને પુત્ર મોહનસિંહ તથાજગમજ જૈન જન્મે અને તેનાથી મુહ્યોત મોત થયું.

મુજી મોહ્યોતને જગમજ નામે પુત્ર હતો અને સેવજી નામે પુત્ર હતો. સેવજીને જગમજ નામે જન્મી હતી, તેનાથી જ ૧૬૪૮ના મહા વર્ષે ટેન્ડરિને જગમજ નામે પુત્ર થયો. જગમજ મુહ્યોતને ઘણેપે જન્મીથી નેવુસી, મુજરાજ, જાણ જ તથા સેવજીને જન્મીથી નસિંહ અને જગમજ જેવ પુત્ર થયાં પુત્રો હતા તે પૈકીના નેવુસી મુહ્યોતે નેવુસીથી ખ્યાલ નામે મજી, ૭ જાણે માળવાના ઇન્દિયાજી ચારે પ્રાચીન દેશો પૂરી કરે છે.

જી જગમજે રાજકાવળમાં મજેક કર્યો તે હજેપિ અને ભદેર પર મજાનો હજેક જન્મે ત્યાં તેની કારકીર્દી વધુ નીવડી જોધપુરના રાવ સુ સિંહજીના પુત્ર રાજા મજસિંહ રોડેને વેને વ્યેષપુર જોધાથી ૧૬૮૧માં તેને પાળેને જિજ્ઞાસુ જન્મ્યો જ ૧૬૮૦માં મુજરાજ તથા મજજીને જગમજ દુકાળ પડ્યો ત્યારે જિજ્ઞાસુ જગમજજીને પર્ણ થન વાપરી જગમજને કીમતી રાક્ષા જાણી હતી તેને જનમજે જગમજજી તરીકે નિરજાઓ હતો તેજે જ ૧૬૮૧માં જ જગમજજી મળીના હાથે અને જ ૧૬૮૧માં આજ વિકાસરોપસરિના હાથે જગમજજીના અને પ્રતિષ્ઠા માળમાં તુ રોડસર જગમજ તેની કીમતોને જુ જ ૧૬૮૩માં પ્રતિષ્ઠા રોડી હતી જિજ્ઞાસુ જગમજજીને ભદેરના કિલ્લા ખાના જી મહાવીરસ્વામીના મુખાસિદ્ધાર્થ મોમુજીનું મંદિર તેમજ ગ્રીવ મંદિરોને કબજેદાર માળેના નાથેવના જ વચમજના દેશને કબજેદાર માળેના ભદેર, જાનેર, જોધપુર અને જગમજ તાર્કના નથા જિજ્ઞાસુના જાળમાં અને તેમાં જગમજ અંજનજગમજ કરેથી પ્રતિષ્ઠાને મેજાલી જ ૧૬૮૧ના જ પ્રથમજ જાણે નાથેવના રાજ-સિદ્ધાર્થ મુજરાજ તરીકે વિરાજમાન છે તેમજ ભદેરના તથાજગમજ જગમજ જાળમાં હતો અને ગ્રીવ અનેક થમકારી કર્યા હતા.

(—જૈન જગમજજી, ૧ ૫, ૫ ૪૩૭, ક્રમિકા ૧૧૪)

પર્વત પર કિશ્કિમાં સં ૧૬૮૧ ના પ્રથમ ચૈત્ર વદિ ૫ ને જુરુવારે તપાસ્યાના આ શ્રીવિજયદેવસુરિના આજ્ઞાવર્તી અને મહોપાધ્યાય વિદ્યાસાગરમણિ તેમના શિષ્ય ૫૦ સહજસાગરમણિ, તેમના શિષ્ય ૫૦ હયસાગરના હાથે નવા જિનાલમમાં અજનશલાકા અને પ્રતિષ્ઠા કરાવ્યા તેમજ સં ૧૬૮૬ ના પ્રથમ આ વદિ ૫ ને શુક્રવારે આં વિજયદેવસુરિના હાથે અજનશલાકા કરાવી હતી. તેની પત્નીએ સં ૧૬૮૩ માં નવા મંદિરમાં પ્રતિમાઓ સ્થાપન કરાવી હતી અને કિશ્કિ પસના ત્રણ દેવસુરોને લુણ્ણીદાર કરાવ્યો હતો.

આને બહોરમાં લગભગ ૨ ૦ સ્વેતાખર કૈનોની વસતી છે ૧૪ કૈન દેવસુરો છે તે પૈકીના ૧-૩ નં ૭૫૨, ૪-૭ નં ૭૫૩ નાથ, ૮ શાતિનાથ, ૯ નેમિનાથ, ૧૦ મહાવીરસ્વામીના તપાસમાં, ૮ નં ૭૫૪ પાર્શ્વનાથનું અસ્તરવામમાં ૬ નં ૭૫૫ મુનિમુક્તવામીનું ખાનપુસ્વામી, ૧ નં ૭૫૬ વાસુપૂર્ણનું દ્વાદશિવાસમાં, ૧૧ નં ૭૫૭ પાર્શ્વનાથનું દ્વાદશિવાસમાં, ૧૨ લગવજા પાર્શ્વનાથનું માલેકચૈકની પાસે લદ્દીપોવાળમાં અને ૧૩-૧૪ દેવસુરો ઝહેરની બહાર આવેલા છે (—કૈનસત્ત્વપ્રકાશ ક્રમાંક ૧૧૪ વ ૫, પૃ. ૪૩૭ પ્રક ૧૭ પૃ. ૩૪૬ પ્રક ૧૦ પૃ)

લોપાવર તીર્થ—

મહી નદીના કિનારે લોપાવર ગામ છે તેનું પ્રાચીન નામ ભોજ કા હતું કૃષ્ણ વાસુદેવની રાણી રુકમણીના ભાઈ રુકમણકુમારે આ નગર વસાવ્યું હતું તેણે મુખે મુખે શિખરવાળો જિનપ્રાસાદ બાંધ્યો હતો અને તેમાં શ્રીશાંતિજિનની અડ્ડાસનવાળી સ્થાપત્ય રમની પ્રતિમા પથરાવી હતી કૃષ્ણ વાસુદેવે આ લોપાવર પાસેના અમકા જમકાદેવીના સ્થાનથી રુકિમડીનું હરણ કર્યું હતું

આને બહી ૮ શાતિનાથની પ્રતિમા વિસ્તરમાન છે તે ૧૨ ફીટ ઊંચી છે તેમાં પ્રજુના બને હાથોની નીચે દેવીઓની સુદર આકૃતિઓ છે. પ્રતિમા પ્રાચીન, અલ્પ અને મનોહર છે

આ સ્થાન આજે સોપાનવતીથઈ તરીકે વિખ્યાત છે

(—જેન તીથેના ઇતિહાસ, સોપાનવતીથઈના રિપોર્ટ)

રામસેન તીથઈ—

જા ઝવણદેવનું આ પ્રાચીન તીથઈ છે આ બપ્પભક્તિસુરિ અહીં વિસાજતા હતા ત્યારે બિજામાલના પ્રતીકાર શબ્દ ઝયોવર્માની બીજી રાણીએ આમ લખાને બહીં જ મ આપ્યો હતો. એ રાણી તથા રાજકુમાર આશ્ચર્યથી પાસે આવ્યા હતા.

(મક્ર ૩૨ પૃ ૫૨૫, ૫૨૬ ૫૨૬)

રામસેનના શબ્દ રઘુસેને આ મંદિરનો લખોંદાર કરાવ્યો અને સ ૧૧ મા વડમજાના પ્રસિદ્ધ આ સર્વદેવસુરિના હાથે તેમાં જ અદ્વત્ત વજેરે પ્રતિમાઓની અલનશલાકા તથા પ્રતિમા કસવી, ત્યારથી આ મંદિર 'રઘુસેનના મંદિર' તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યું અને વિશેષ ભક્તોજલાલીમા આવ્યું.

સ ૧૧ મા રઘુસેનના બિનાલજમા જણવેલ જ અલિત નાથની એક ઠલાપૂર્ણ અદ્વત્ત પ્રતિમા આજે પણ અમદાવાદની વાવલુપોળના જ અલિતનાથના દેશસરની ભમતીની દેરીમા વિર માન છે.

સુસલમાન બાદશાહે રામસેનતીથઈના નિવાસ કર્યો હતો. સ ૧૬૨૬ મા બગદશુરુ આ હીરવિજયસુરિની વિદ્યમાનતામાં અહીંની જમીનમાંથી જા ઝવણદેવની ભવ્ય પ્રતિમા નીકળી આવી હતી તેને સોંચરામાં પધરાવી હતી. આ જિજ્ઞસુસેનસુરિ સ ...માં તેની ચાત્રાએ પધાર્યા હતા.

રામસેનથી એક માર્ગલ દૂર ટીંબાઓ છે તેમાંથી એક સર્વ પાતુનું પરિકર મળી આવ્યું છે તેમાલતીયુ જયેલા લેખમાં જણાવ્યું છે કે આ વજેરસુરિથી બાણપદ્મજા નીકળ્યો. તેમાં બનેલ આશ્ચર્યો જમા આ વાદિવેતાલ શાંતિસુરિના શિષ્ય આ જ પૂર્ણબદ્રે સ ૧૮૪ ના લેખ મુદિ ૧૫ ના રાજ રઘુસેનના બિનાલજમા જા આદિ નાથની પ્રતિમા કરી હતી. (જૂઓ, મક્ર ૩૧ પૃ ૪૭૨)

આજે આ સ્થાન નદી કિનારે વિદ્યમાન છે. યમ કારી મનાય છે. જૈન-જગતેન સૌ કાઈ જાતના મદદાથી તેને આશપે ॥ આ સ્થાનનો જોગણીયમી સત્તાજીમી અર્થોદાર થયો છે.

મથ—

આ મંદિરમા જોમણિહ નામે સજ્જનની મૂર્તિ છે તેની સ્તુતિ આ રીતે કરેલી મળે છે—

“મીનામયજિનાશિર્પાદિસુગર્ભસ્તેવાનિકલાદગે

મૂર્તિવાહ્યસમવો વિનયતે સજ્જાશિનાયો મુખિ ।

સુગ્રેષ્ઠવચિસિમ્યસિફરામ્યપ્રમાણોદય

સ્કાતેષામ સ રામસંપ્તિ મુકુટઃ મીષ્ટેમસિદ્ધાદક્ય ॥”

(—આં મુનિસુદસ્યુરિની મુર્તિવતી વ જમ્ભાવાર્ધ મુષ્ણમુદ્ર ની સં. ૧૪૧૪ માં લખાયેલી શાંતિનાથચરિત્રની પુણિકા, જૈન લીમીના ઇતિહાસ, જૈનસત્ત્વપ્રકાશ, ક્રમાંક ૭૫)

જોરોસ—

સુજ્જનની ઉત્તર દિશામા વાચક ગામ છે, જ્યાંથી વાચકજમ્બુ અને વાચકસાતિની ઉત્પત્તિ થયેલી છે. જ્યાં પ્રાચીનકાળમાં સં. મહાવીરજીવની સં. ૭૨૨ થી ૭૨૩ વચ્ચેના મંત્રી નીજાએ તેને અર્થોદાર કરાવી સં. ૬ (વનરાજ અવતર)માં વાચકજમ્બુના અર્થાત્ મીલવદેવસુરિના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. તે જ અર્થાત્ મીલવદેવજી મહાસ્થાનના ચેક લક્ષે જૈનધર્મ સ્વીકારી પિંપલક નગરમા મોટા વિનપ્રાસાદ જમાવ્યો હતો અને તેની બેક દેરીમાં

૧. સ્થાપત્રે પ્રવૃત્તે સજ્જન મૂર્તિ પૂર્વતઃ ।

મત્તુ સામસાગ્રઃ પ્રતિષ્ઠા અજઞ્ઞમયોઃ ॥

પ્રસ્તરકથરિત—જગદેશ્વરિ પ્રતપે

સ ૧૭૧૧ વનરાજ (વિ. સ. ૮૨૭) અર્થાત્ વિ. સ. ૧ ।

જેવાન છે આ જગદેશ્વરિ મુનિજાનોએ મેં ૭૮ અર્થાત્ ૮૩૨માં સુજ્જન ૫૨ કુમ્ભો ક્યો તે જગી અને કપિપર બનવાલ વિ. સં. ૧ ૭૮ની પહેલાં સિદ્ધાન હત.

(—પ્રક. ૩૪ ૪ ૫૪૧ થી ૫૫૫)

આ સ્થાન આજે લોપાવશ્વીર્ તરીકે વિખ્યાત છે

(—જૈન તીર્થોના ઇતિહાસ, લોપાવશ્વીર્ના રિપોર્ટ)

રામસેન તીર્થ—

જા કપલદેવનું આ પ્રાચીન તીર્થ છે જ્યાં જગદ્ગુરુશ્રી અહીં વિરાજતા હતા ત્યારે બિજભાલના પ્રતીકાર રાજા યશોવર્માની બીજી રાણીએ આમ સંભાળે અહીં જ મ આપ્યો હતો. જો રાણી તથા રાજકુમાર આઘાર્જીથી પાસે આવ્યા હતા.

(પ્રક ૩૨ પૃ ૫૨૫, ૫૨૬ ૫૩૬)

રામસેનના રાજા રઘુસેને આ મંદિરનો લુચ્છોદાર કસબો અને સ ૧ ૧ મા વડગમ્બના પ્રસિદ્ધ આ સુર્વદેવસુરિના હાથે તેમાં જ અદ્રમ્બલ વગેરે પ્રતિમાઓની અજનશાલાકા તથા પ્રતિક કસવી, ત્યારથી આ મંદિર 'રઘુસેનના મંદિર' તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યું અને વિશેષ જાહેરાતથી આ આવ્યું.

સ ૧ ૧ મા રઘુસેનના બિનાલયમાં લાસવેલ જા અજિતનાથની જોડે કલાપૂર્ણ બદ્ધાસન પ્રતિમા આજે પણ અમદાવાદની વામણપોળના જા અજિતનાથના દેરાસરની બમતીની ડેરીમાં નિચ માન છે.

સુસહમાન બાહ્યાકે રામસેનતીર્થનો નિવાસ કર્યો હતો. સ ૧૬૨૬ મા જગદ્ગુરુ આ હીરવિજયસુરિની વિદ્યમાનતામાં અહીંની જમીનમાંથી જા કપલદેવની લખ્ય પ્રતિમા નીકળી આવી હતી તેને સોંપશમાં પધરાવી હતી. આ વિજયસેનસુરિ સ - મા તેની યાત્રાએ પધાર્યા હતા.

રામસેનથી જોડે માઈલ દૂર ટીંબાઓ છે તેમાંથી જોડે સર્વ ખાતુનું પરિકર મળી આવ્યું છે તેમાં ઉત્તીર્ણ થયેલા લેખમાં જણાવ્યું છે કે આ જગદ્ગુરુશ્રી આશપદગમ્બ નીકળ્યો તેમાં અનેક જ્ઞાપી થયા. આ વાદિવેતાલ શાંતિસુરિના શિષ્ય આ પૂર્વજે સ ૧ ૮૪ ના ચૈત્ર સુદિ ૧૫ ના રાજ રઘુસેનના બિનાલયમાં જા અજિતનાથની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. (જૂઓ, પ્રક ૩૧ પૃ ૪૭૨)

૧૨૫૬)ના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી અને વાવ બધાવી.

(—અચલગચ્છની (શુજરાતી) ક્રાંતી

પદ્માવતી, ૫૦ ૮૬ ૧૦૦ ૨૮૧)

આ મુંબ શાહનું દેસસર પલ્લુ કાળાતરે નાશ પામ્યું

સોરોલથી વાથબજાણામા ૭૭ ફેરીઓવાળો અને ૧૪૪૪ થાંભલા વાળો એક જિનપ્રાસાદ હતો તે પલ્લુ નાશ પામ્યો. અહીં જમીન માથી નકશીદાર પચ્ચેસ તેમજ થાંભલાઓ નીકળી આવે છે તેની પાસે મુંબ વાવ છે, તેથી આ દેસસર ચોક મુંબ શાહે બધાવેલું હોમ એવું સંભવે છે

સોરોલ એ આજે ડીસાથી ૫ માઈલ સાચરાથી ૩૦ માઈલ, ધસકથી ૧૩ માઈલ, વાવથી ૧૨ માઈલ અને પિંપલકના ટીંબાથી ૨૫ માઈલ દૂર રહેલું નાનું ગામ છે જે જુદા જુદા ત્રણ વાસમાં વહેંચાયેલું છે અહીં આજે ૩૦૦ ઘરો વિદ્યમાન છે તેની વસ્તી કુલ ૧૨૦ માણસોની છે તેમા આવકોના ૨૦ ઘર છે દેશસર, પાંક શાળા અને ખર્મશાળા પલ્લુ છે

સોરોલ પાસે મોઢલા તળાવ છે જેમા પહેલા ૧ વાવ હતી ૧૫૦ ફૂંચ હતી પલ્લુ આજે ત્યાં ૧૫ ફૂંચાઓ રેખાય છે

સ. ૧૬૫૬મા વાલિયાકેડુ ખેતર માથી ખેડતા ખેડતા એક ખેડૂતને બંદિત ૪ જિનપ્રતિમાઓ મળી આવી હતી. જેનોએ તેને ખતતજાવમા લઈ જઈ પધરાવી દીધી. સ. ૧૬૬૨ મા ઘણું વરસાદ પડતા તેની માટી પાવાઈ ગઈ અને પ્રતિમાઓ રેખાવા લાગી. સોરોલના કાકેરે જેનોને આ પ્રતિમાઓ લઈ જવા જણાવ્યું, આથી સહે તે પ્રતિમાઓ લઈ આવીને બ આદીશરના દેસાસરમા બેસાડી, પલ્લુ ત્યાં હમિયા નવા નવા ઘમતકારો થવા લાગ્યા. આથી જૈનસંઘે સ. ૧૬૬૬ના હાગણ મુદિ ૩ ના દિવસે તેમાની બ નેમિનાથની પ્રતિમાને મૂળ ગાદીએ મૂળનાચક તરીકે બિરાજમાન કરી. આ પ્રતિમા ૪ ફૂટ ઊંચી, સ્થામ ૨૫ની, પ્રાચીન અને અમતકારી છે. સોરોલ ત્યારથી તીથ તરીકે યોગજાય છે.

કનોજની શાહજહાની મહલથી ફૂવામાં પડીને વ્યતરી થઈ હતી તેની જીવનદેવી તરીકે સ્થાપના કરી હતી.

વડજમ્ચના વાહિદેવસૂરિ આચાર્ય થયા પછી પિરપલકનગર પધાર્યા હતા ત્યારે ત્યાં આસપાસમાં કાયદર જગલ હતું ત્યાં વિકારમા તેમને સિદ્ધ સામે મળ્યો, પણ આચાર્યશ્રીની તપસ્થાના પ્રભાવથી તે ઉપસર્ગ પડી ગયો. (—પ્રભાવકથરિત)

સભ્ય છે કે ત્યારથી અહીં ભથ્થેલ નામે યોગી આમ વસ્તુ હોય.

શાશવજમ્ચના આ વાહિદેવસૂરિના જ્ઞાતાનીય આં શાંતિ સૂરિએ સ. ૧૨૨૨ માં પાટણમાં સૈંક સિદ્ધપાલના હેરાસરમાં પોતાના આઠ શિષ્યોને આચાર્ય બનાવ્યા અને પિરપલકનગરની સ્થાપના કરી. એટલે કે તમણે પોતાના ગમ્ચની મુખ્ય આદી શાશવને મહલે પિરપલકમાં રાખી. આથી સમભવ છે કે વિક્રમની તેરમી સદી સુધી પિરપલકનગર આજાક હતું તે પછી મહમ્મદ શેરી કે બીજા કોઈ મુસ્લિમ હુમલાથી એ નગર અને કૌન હેરાસરનો વિનાશ થયો. આજે આ બંને સ્થાનો રાજમહેલ અને દેવતલેહા તળાવના નામથી પ્રસિદ્ધ છે. આ વાહિદેવસૂરિવાળી સિદ્ધની ઘન્ટા દેવતલેહાના સ્થાને બની હોય એવું અનુમાન થાય છે.

લોશિલથી પંચમનાં ૨૫ માઈલ દૂર રાજમહેલનો ટીંગા છે. ત્યાંથી પ્રાચીન ઇંટો નાંકાયે છે. લોશિલથી પૂર્વમાં અલ્લેશપુરને રસ્તે ૧૫ માઈલ દૂર જૂંટુ દેવતલેહા તળાવ છે. ત્યાં આજે બાવન હેરીવાળા વિનમ્રસાદના અગરોચો દેખાય છે. તળાવની ખસે જ વાલિયાકેડુ એતર છે ત્યાં અગાઉ વાલિયાવાસ, વાલિયાઓની કુકાનો કે હેરાસરના નિભાવ માટે આપેલું કૌન એતર હતો.

પિરપલકનગર નામ પામ્યું અને લોશિલનગર આજાક થયું તેનું બીજું નામ કારલ પણ મળે છે. કારલના સૈંક મુંબ રાજા શ્રીમાલીએ સ. ૧૨૨(૧૩ ૨)માં કારલમાં મોટો વિનમ્રસાદ બંધાવી, તેની વલ્લીજમ્ચના આં પુણ્યતિલકસૂરિ (સ. ૧૨૭ થી સ.

૧૨૫૬)ના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી અને વાવ બધાવી

(—અમલગમ્મની (ગુજરાતી) ગ્રાંટી

પદ્માવલી, પૃ. ૧૬ ૧૦૦ ૨૮૧)

આ મુંબ શાહનું દેશસર પલ્લુ કાગાતરે નાશ પામ્યું

સોશલથી વાવ અપૂલ્લામા ૭૭ ફેરીઓવાળો અને ૧૪૪૪ થાલલા વાળો એક જિનપાસાદ હતો તે પલ્લુ નાશ પામ્યો. અહીં જમીન માંથી નકશીદાર પથ્થરો તેમજ થાલલાઓ નીકળી આવે છે. તેની પાસે મુંબ વાવ છે; તેથી આ દેસસર ચોક મુંબ શાહે બંધાવેલું હોય એવું મનાવે છે.

સોશલ એ જાણે ટીસાથી ૫૦ માઈલ સાથેરથી ૩૦ માઈલ થસાથી ૧૩ માઈલ, વાવથી ૧૨ માઈલ અને પિપ્પલકના ટીંબાથી ૨૫ માઈલ દૂર સ્થેલું નાનું ગામ છે જે જુદા જુદા ત્રણ વામના વહેવારોથી છે. અહીં જાણે ૩ ઘણે વિવમાન છે તેની વસ્તી કુલ ૧૨૦૦ માણસોની છે તેમા આજકોના ૨૦ ઘર છે. દેસસર, પાઠ શાળા અને ખર્મશાળા પલ્લુ છે.

સોશલ પાસે મોહલા તળાવ છે જેમા પહેલા ૧ વાવ હતી, ૧૫ ફૂવા હતી પલ્લુ જાણે ત્યાં ૧૫ ફૂવાઓ રેખાપ છે.

સ ૧૬૫૬મા વાલિઆઈ, જેવર માથી જે ત્યાં ખેડતાં એક ખેડૂતને ખંડિત ૪ જિનપ્રતિમાઓ મળી જાવી હતી. જેનોએ તેને ખનતગ્રાવમા લઈ જઈ પધસવી દીધી. ૩૦ ૧૬૬૨ મા થલો વરસાદ પડતા તેની માટી ધોવાઈ ગઈ અને પ્રતિમાઓ રેખાવા લાગી. સોશલના કાકોરે જેનોને આ પ્રતિમાઓ લઈ જવા જણાવ્યું, જાથી ત્રણે તે પ્રતિમાઓ લઈ જાવીને લ આદીધરના દેશસરમા બેસાડી, પલ્લુ ત્યાં હમિયા નવા નવા અમલકારો થવા લાગ્યા. જાથી જેનસથે સ. ૧૬૬૬ના કાગળ સુદિ ૩ ના દિવસે તેમાની લ નેમિનાથની પ્રતિમાને મૂળ ગાદીએ મૂળનાયક તરીકે ગિરાજમાન કરી છે. આ પ્રતિમા ૪ ફૂટ ઊંચી, સ્થામ ૧૭ની, ગ્રામીન અને અમલકારી છે. સોશલ ત્યારથી તીથ તરીકે ઓળખાય છે.

સ ૨ ૧૪ ના ભાદરવા વદિ ૬ તા. ૨૩-૧૦-૧૬૫૮ ને બુધ વારે દેરાસરના ષોડશ પૂજાર્માં જોડકામ કરતા ૩૨ જિનપ્રતિમાઓ નીકળી જાયી છે. કોઈ કોઈ ઉપર સ. ૧૩૫૫ પિંપલકચરના આધાર અને પીંપલપુરપાટનના ઉચ્ચેજો છે.

અહીં બે દેવીની મૂર્તિઓ છે. તેની ઉપર નીચેની મલકનવાળા હેજો ફારેલા છે—

૧. હીંમલાજ દેવી—‘સ ૧૬૬૬ ના ગેઠ મુદિ ૧૪ હીંમલાજ મૂર્તિ મલક ૬ કે મહાવીર દેવીને બહાલે જા મૂર્તિ જની હતી, તેનું અસલ નામ ભુલાર્ જવાળી લોકોએ જા નામ રાખ્યું હતી. યત્રુજ્યવીર્ષમા પદ્માન્ત ચડાવમા વચ્ચે રસ્તા ઉપર હીંમલાજ દેવીનું સ્થાન છે કિંવદંતી કોવી છે કે જા દેવીને ચરપારકરની લાવીને અહીં સ્થાપન કરેલી છે.

૨. કાલિકા દેવી—સ. ૧૩૫૫ વૈશાખ વિંપલકકામમા જ. નેમિતાજની અધિધાનિકાદેવી અનિકાદેવીની મૂર્તિ.

શિલાલેખ મુજબ તો જા અનિકાદેવીની જ મૂર્તિ છે પણ ભુલાર્ જવાળી લોકોએ તેનું નામ કાલિકાદેવી રાખ્યું હતી.

જા પ્રમાણોથી સિદ્ધ થાય છે કે પિંપલકચર, હીમાગામ અને લોરેલગામ એ વાસ્તવમા એક જ ૬ અને પ્રાચીન કૌનવીર્ષ છે.

(—પ્રભાવકચરિત્ર, અચરજનજી પદ્માવલી, લેન લીલોત્રા ઇતિહાસ, કમ્પાવ્ય માસિક ૧ ૧ અક : ૨ ને વિશેષક)

ભીલકિયા તીર્થ—

ભીલકિયા એ જ પાર્થનાથનું પ્રાચીન તીર્થ છે તેનું સસ્તુત નામ ભીમજાલી હતું અહીં જ મહાવીરજાગીના દેસમુખમાં સ. ૧૨૧૮ શકવ વદિ ૧ ના જા જિનજદ્રની દીક્ષા થઈ હતી. જા ભીલકિયા નિકમની તેરમી સદીમા લવણપ્રસાદ વાલેજાના લાભાર્માં હતું વડચરના આધારે શતાર્થી જા. ૦ સોમપ્રભસુરિ, જા. ૦ જમજદ્રમૂરિ વગેરેએ મ ૧૨૭૩ મા ભીલકિયાની યાત્રા કરી હતી. જા અસપતિશકસુરિએ સ. ૧૩ ૭ માં અહીં ‘મહાવીરસા’ની

સ્વના કરી હતી. આ જિનેશ્વરે સ. ૧૩૧૩ માં પાલનપુરમાં
 'આવકધર્મપ્રકરણ' રચ્યું હતું. સ. ૧૩૧૭ માં તેના ઉપરની ટીકા
 (પ્ર. ૧૫૦)ની રચના કરી. એ જ સાલમાં જ. મહાવીરવામી
 ના રેશસરનો છુલ્લોદાર થયો. શેઠ જુવનપાલ બોસવાસે તેને ખબર
 હતી. તેને મહાલિકેવિહાર નામ આપ્યું. તેમજ ખના
 શાલિભદ્રચરિત્ર અને કૃતપુરચકચરિત્ર લખાવ્યા. આ જિન-
 પ્રભાષે સ. ૧૩૩૪ માં શ્રીચૌતમસ્વામીની પ્રતિમા પદસવી. અહીં
 સ. ૧૩૩૪ માં ચતુર્માસમાં એ કાર્તિક મહિના હતા. ચતુર્માસ
 બીજી કાર્તિક પૂર્ણિમાએ પૂરું થાય પરંતુ તપાસ્યાં આ
 સોમપ્રભે (આચાર્ય પદ સ. ૧૩૩૨, સ્વગવાસ સ. ૧૩૭૩)
 આશરેશનથી બાંધ્યું કે નજીકના દિવસોના બીજાદિવાનો વિનાશ
 થવાનો છે એટલે તેમણે અપવાદને આજ્ઞાથી પહેલી કાર્તિક પૂર્ણિમા
 એ થામાયુ પૂરું કર્યું અને તરત ત્યાંથી નિકાર કર્યો. બાંધ પલ
 માનુષ્યાખ્યાએ તથા જોના બીજાદિવાથી ઉદાળો ભરી ગયા અને
 તેમણે એક મંચે જઈને નિવાસ કર્યો. એ સ્થળે રાધનપુર શહેર
 વચ્ચે પછી તે બીજાદિવામાં આગ સળગી ઊઠી, આગે પોતાના નમ
 સ્વરૂપે વાહવ માડ્યું અને તેમાં બીજાદિવા વાસજ થઈ ગયું ત્યા
 જોલા આચાર્યો તેમજ જનતા સર્વ કોઈ એ આગમાં ભરખાઈ ગયા.
 જનમાલની ભારે ખુવારી થઈ ગઈ.

તે પછી બીજાદિવા ફરી વસ્યું. લખપતિએ આવી વસ્ત્યા ને
 આગ્રહ પણ થયું. (-છવાલિગનપુષ્પિકા) સ. ૧૫૫૭ માં તપા
 મચ્યાં આ. હેમવિમલભૂષિના સમુદાયના ઉપા. જિનમાણિકેશ
 મણિના શિષ્ય જનતલસગણિ અહીં નિવર્ધા હતા. તેમના
 ઉપદેશથી અહીંના શાકગ્રી પાસવીર પોરવાસે અહીં પ્રવેશ દ્વાર સ્થાપ્યો.
 તેમાં ૬,૩૬૦૦૦ શ્રોત્રપ્રમાણ સિદ્ધાંત પ્રમાણ લખાવ્યા હતા, જે
 દરેક પ્રવેશનું ૫૦ શુભાશુપણે સંયોજન કર્યું હતું. (પ્ર. ૫૫, પદા
 વલી ભા. ૨, પૃ. ૨૫૩) ખસ્તમચ્યાં આ જિનોદયની અહીં
 રીક્ષા થઈ હતી.

ન ૨ ૧૪ ના શાહરવા વરિ ૬ તા. ૨૭-૧૦-૧૬૫૮ ને જુથ વારે દેરાસરના યાત્રના જુલુમાં જોડામ કસવા કર જિનપ્રતિમાઓ નીકળી આવી છે કાક કાક ઉપર સ. ૧૩૫૫ પિપ્પલકગ્રામના આચાર્ય અને પીપલપુરપાટનના ઉસ્તેજો છે

અહીં બે દેવીની મૂર્તિઓ છે. તેની ઉપર નીચેની મતલબવાચી લેખો કારેલા છે—

૧ હીંગલાજ દેવી—‘સ. ૧૬૬૬ ના જોક મુદિ ૧૪ હીંગલાજ મૂર્તિ. સત્તવ છે કે મહાજીક દેવીને બહલે આ મૂર્તિ બની હતી, તેનું અસલ નામ જુલાર્ધ જ્વાથી લોકોએ આ નામ રાખ્યું હતું. સત્તવવીધેના પદ્માકના યાગવમા વચ્ચે રસવા ઉપર હીંગલાજ દેવીનું સ્થાન છે કિન્નર લી એવી છે કે આ દેવીને વરપાકસથી લાવીને અહીં સ્થાપન કરેલી છે

૨ કાલિકા દેવી—‘સ. ૧૩૫૫ વૈશાખ પિપ્પલકગ્રામના નેમિનાથની અધિષ્ઠાવિકાદેવી અભિકાદેવીની મૂર્તિ.

શિલાલેખ મુજબ તે આ અભિકાદેવીની જ મૂર્તિ છે પણ જુલાર્ધ જ્વાથી લોકોએ તેનું નામ કાલિકાદેવી રાખ્યું હતું.

આ પ્રમાણેથી સિદ્ધ થાય છે કે પિપ્પલકગ્રામ દીમાગ્રામ અને લોશિકગ્રામ બે વાસ્તવમાં એક જ છે અને પ્રાચીન જૈનલીલ છે.

(—પ્રભાવકચરિત્ર, અનલગચ્છની પદ્માવલી, જૈન લીલોના

ઇતિહાસ, કમ્પાલુ માસિક ૧૦ ૧ અક. ૨ નો વિશેષ)

લીલકલિયા લીલ—

લીલકલિયા બે ન પાર્શ્વનાથનું પ્રાચીન લીલ છે તેનું સરજૂવ નામ ભીમવસત્રી હતું અહીં ન મહાવીરસ્વામીના દેરાસરમાં સ. ૧૨૧૮ શાકબ વરિ ૧ ના આ જિનજદની લીલા વર્ષ હતી આ લીલકલિયા સિકમની તેજમી સદીમાં લવણપ્રમાદ વાણેજાના તાળામાં હતું ૧૩૪૫ના આચાર્ય સતાર્થી આ. ૭ સોમપ્રસસરિ, આ. ૭ જમ્મદસુરિ વમેરેએ સ. ૧૨૭૩ માં લીલકલિયાની યાત્રા કરી હતી આ અભવલિકાસુરિએ સ. ૧૩ ૭ માં અહીં ‘મહાવીરસસ’ની

સં ૧૮૮૬ ના મહા વદિ ૧૧ ના શેષ તે મૂર્તિ જામીનમાથી પ્રત્ન કરી હતી અને સં ૧૮૮૬ ના મહા સુદિ ૧૩ ના શેષ વટોદરામા મામાની પેળમા દેસય કથવી તેમા તે મૂર્તિને આપન કરવામા આવી, જે આજે હાલવણ પાર્શ્વનાથ તથા કમ્પાણ પાર્શ્વનાથના નામથી વિખ્યાત ॥

(૩) બં મહાવીરનામીનું મંદિર હતું આં આર્ચસ્થિતસુરિ અહીં આ આ ત્યાં આ મંદિર પણ વિષમાન હતું આં મહેન્દ્રસુરિ વીરનાથમા બં મહાવીરનામીને આ રીતે નમસ્કાર કરે છે—

“પાવવમિસિરસિહરે દુહ્વવનીં ધુળ વૈર ॥”

(૪) મહામત્રી તેજપાલે ગોધરાના સભા ઘૂલકને હતી આવી અહીં ઉત્સવો કર્યા તે પછી અહીં બં મહાવીરનું સવતોભદ્ર નામે મંદિર બંધાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી તેમા આજૂ જેવી ઝીણી નકસી પણ કરાવા હતી. મુસલમાનોએ તે મંદિરને તોડી નાખી જુમા મસ્જિદના રૂપે પરિવર્તિત કરી નાખ્યું.

(૫) શ્રીસુભવનાથનું મંદિર હતું, જેમા બંભાતના શેઠ મેઘાશાહે તેમાં સં ૧૪૫૭ થી સં ૧૪૬૬ સુધીમા ૮ દેરીએ બનાવી હતી. તેની આ સોમસુદરમુરિના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. આં સોમસુદર મુરિના શિષ્ય આં જુવનસુદરસુરિ જેમણે ‘મહાવિશ્વાવિઠબન ઉપર અપનની સ્થના કરી છે તમણે ‘સુભવનાથનું સ્તોત્ર સ્મર્યુ છે તેમા પાવાગઢને શત્રુજય મહાવીરનો અવતાર બતાવ્યો છે આ વચકના સુધપતિ વસ્ત્રાકે પાવાગઢવીરનો સધ કાકયો અને બં સુભવનાથની પૂજા કરી પરમશાંતિ મેળવી હતી. (—સુરુચુરુત્તાકરકાવ્ય)

આ હાકમીસાગરના શિષ્ય આં સોમજયના ઉપદેશથી શેઠ બાલના વશજ સં ૧૫૦૦ થીમા અને મ મહાશાએ પાવાગઢમા મોટું ચિનજિજ બંધાવી, સં ૧૫૨૭ના પાવ વદિ ૫ ના શેષ પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી.

(૬) શ્રીકલજન પાર્શ્વનાથનું મંદિર હતું, જેની મૂળ પ્રતિમા પટો દસના થાકા પાર્શ્વનાથના દેશસરમા વિરાજમાન ॥

સમય જતા શીલડિયાની આબાદી વધવા લાગી.

તે પછી છેવટે શમસેનથી ૧૨ કોશ દૂર સ ૧૮૭૨ માં શીલડિયા ગામ ફરી વસ્યું. આજે અહીં આવકોના ૫ ઘર છે. સ ૧૮૬૨ માં એક નાનું ઘરદેરાસર બનાવેલું તે વિદ્યમાન છે.

બામની બહાર મોટું દેરાસર વીર્ધનાથ છે. તેમાં વીરનાથ તરીકે શીલડિયા પાંચનાથની નાની સ્થાપત્ય પરિકલ્પાથી પ્રતિમા છે. પણ તે ગાદીમાં મૂળનાથકના સ્થાને નથી પણ પડખે ભાસ્વટાની નીચે વિરાજમાન છે અને મૂળનાથકના સ્થાને જ નેમિનાથની પ્રતિમા વિરાજમાન છે.

સુસ્થિત સમયમાં વીર્ધનાથકની રક્ષા કરવા માટે જા બંધસ્થા કરવામાં આવેલી છે.

શીલડિયા જા રીતે પ્રાચીન જૈન વીર્ધનાથ છે.

પાવાગઢ—

વનરાજ આવકાએ સ ૮૨ માં પાટણ વસાવી શુભસતત્ત્વ સ્થાપન કર્યું ત્યારે તેના મંત્રી વ્યાપા શાહે વ્યાપાનેર વસાવ્યું ને પાવાગઢ ઉપર કિસ્લો બાંધ્યો. તેણે અહીં જૈન દેરાસર પણ બાંધ્યું.

અહીં ઘણા જૈન મંદિરો બન્યાં હતા, તેમના કેટલાકના ઉત્ખોળે નીચે મુજબ મળી આવે છે—

(૧) શીલડિયાના બાવન દેરીવાળું જ અલિનદનસ્વામીનું પ્રાચીન મંદિર હતું. જેનો લલ્લોદાર અને પ્રતિમા જા શુભસાગરસ્તુતિ સ ૧૧૧૨ ના વૈશાખ સુદિ ૫ ને સુકવારે કરાવ્યાં હતા. જા પ્રતિમા—ઉત્સવથી સમયમાં આનંદી વાતાવરણ રેલાયું હતું.

(૨) હરાવલા પાંચનાથનું મંદિર હતું, તેની પ્રતિમા શીસદે જા શુભસાગરના હાથે સ ૧૧૧૨ ના વૈશાખ સુદિ ૫ ને ઠંડુવારે કરી હતી.

મહામહા બેજરાએ વ્યાપાનેર વાળ્યું ત્યારે શીસદે જા મંદિરના મૂળનાથકની પ્રતિમા જગીનમાં બહારી હતી. તપાસનાની સાગર-શાળના સ્ફુરક શીસાતિસાગર પોતાને આવેલા સ્વપ્નદશન મુજબ

સં ૧૮૮૬ ના મહા વર્ષ ૧૧ ના યોજ તે મૂર્તિ જમીનમાથી પ્રગટ કરી હતી અને સં ૧૮૮૬ ના મહા સુદ ૧૩ ના રોજ વડોદરામાં મામાની પોળમાં દેરાસર કરાવી તેમાં તે મૂર્તિને સ્થાપન કરવામાં આવી, જે આજે છાશવલા પાર્શ્વનાથ તથા કસ્થાણુ પાર્શ્વનાથના નામથી વિખ્યાત છે

(૩) જાં મહાવીરસ્વામીનું મંદિર હતું આં આર્ચરક્ષિતસૂરિ ઝઢી આઆ ત્યારે આ મંદિર પણ વિદ્યમાન હતું આં મહેન્દ્રસૂરિ વીર્ધમાલા માં જાં મહાવીરસ્વામીને આ રીતે નમસ્કાર કરે છે—

“પાશ્વગિરિવસિહર દુહવર્ત્તીં યુગે વર્ષે ॥”

(૪) મહામત્રી તેજપાલે ગોધરાના સજા ધૂલણે હતી આવી ઝઢી ઉત્સવો કર્યાં તે પછી ઝઢી જાં મહાવીરનું સર્વતોભદ્ર નામે મંદિર બંધાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી તેમાં આજુ જેવી ઝીણી નકશી ખસુ કરાવી હતી. યુગલમાનેએ તે મંદિરને તોડી નાખી છુમા મચ્છિદના રૂપે પરિવર્તિત કરી નાખ્યું

(૫) શ્રીસજાવનાથનું મંદિર હતું જેમાં જલાતના ચેક મેધાશાહે તેમાં સં ૧૪૫૭ થી સં ૧૪૬૬ સુધીમાં / દેરીએ બનાવી હતી તેની આં સોમસુદસુરિના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. આં સોમસુદસુરિના શિષ્ય આ જુવનસુદસુરિ એમણે ‘મહાવિદ્યાવિદવન ઉપર દિગ્વિપનની રચના કરી છે તમણે સજાવનાથનું સ્તોત્ર રચ્યું છે તેમાં પાવાગઢને શત્રુજય મહાવીરનો અવતાર જવાબે છે નાટવગઢના સુધપતિ વસ્ત્રાકે પાવાગઢવીર્ધનો સજા કાઢ્યો અને જાં સજાવનાથની પૂજા કરી પરમશાંતિ મેળવી હતી. (—યુગુણુવરનાકરકાવ્ય)

આં લક્ષ્મીસાગરના શિષ્ય આ સોમજજના ઉપદેશથી ચેક છાટાના વશજ સં ૭૧૧ માં અને સં ૭૨૬ માં પાવાગઢમાં મોટું જિનજિલ્લ બંધાવી, સં ૧૫૨૭ માં પોષ વર્ષ ૫ ના રોજ પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી.

(૬) શ્રીકલ્પજન પાર્શ્વનાથનું મંદિર હતું, જેની મૂળ પ્રતિમા વડોદરાના દાદા પાર્શ્વનાથના દેરાસરમાં વિરાજમાન છે

(૭) પાપ્લુનિવાસી શેઠ છાયાના વશજ સઘવી બીમસિંહ અને સંઘસુદાએ સ ૧૫૨૭ના પાપ વડે ૭ ના શેજ પાવાગઢમાં જિનમંદિર બંધાવી, યોગા બિબની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. તેઓ વ્યા લક્ષ્મીનામસ્મૃતિના આવકો હતા.

(૮) આપનેસ્તા શેઠ બચવ તે સ ૧૬૩૨ના વૈશાખ સુદિ ૩ના શેજ બહી પાવાગઢમાં જિનાલય બંધાવી તેનો ગ્રા વિજયસેન સૂરિના હાથે પ્રતિષ્ઠા-મહોત્સવ કરાવ્યો હતો.

(-વિજયમશસ્ત્રિ, સર્ગ ૮, શ્લોક ૪૦-થી ૪૫)

(૯) સ ૧૭૪૬ માં ૫ શીશવિજયજીએ સ્થિતી વીરમાતા માં જ નેમિનાથના મંદિરનો ઉલ્લેખ ગ્રા રીતે કર્યો છે—

આપનેરી નેમિ વિષ્ણુ, મહાકાલી દેવી સુખકર.

(૧૦) કાલિકાનુ મંદિર—શ્રેષ્ઠ વીરકર જાંઘીજીનિહન સ્વામીની શાસનદેવા કાલીદેવી છે જાંઘીજીનિહનસ્વામીના મંદિરમ્મ તેનું મંદિર હતું અને તેમાં લેન શિષ્ય પ્રમાણે મૂર્તિ બનાવીને સ્થાપન કરી હતી, જે પાવાગઢની કાલીદેવી તરીકે સુખરાતના ગરબ માં માનસેર ગયાજ છે નગરાજાનાના રજવાડે ૨૨૬ પત્રવિધા વડવાથી કાલિકા માતાનું મંદિર આવે છે ગ્રા બ્યાર્મંદિરિતે તેની આસપના કરી સ ૧૧૬૬ માં વિધિપદ્મજી (જાલસરજી)ની સ્થાપના કરી હતી અને કાલિકાદેવીને જાલસરજીની અધિપ્રવિદા દેવી સુકરર કરી હતી. ગ્રા દેવી પ્રભાવક અને લાલોની ઇચ્છા પુરુષાર્થી મનાઈ ૥ પૃથ્વીશજ બૌદ્ધાણના વશજે પાવાગઢના સંઘવીએ હતા ત્યારે તેઓ ગ્રા દેવીને સંઘવી રજેનાળી કરનારી માનતા હતા. ૫૬૨મી શતાબ્દી સુધી પાવાગઢનો ઉચ્ચ કાળ હતો. પાવાગઢના ખતાર રાજકને દુણ્ડિ સૂત્રી અને તેણે સળીએ સાથે ગરબામ સાક્ષાત્ આવેલી કાલિકા માતાને હાથ પકડી તેને પોતાની દુર્જાના બચાવી દેવીએ રાજને ઘણે સમયએ પણ તે માં-એ નહીં; એરહે દેવીએ શાય ગ્રાએ પસિદ્ધામે મહુમમદ બેગઠા બહી વડી અખે, વાંપનેર સાંચુ પાવાગઢનું ખતન થયું લેન મંદિરો દ્વારા. ગ્રા

એ જૈનસંઘે ધણી વિનમ્રતિમાઓને બૂમિમા બદારી દીધી.
મહે સુ. ૧૫૪૧ માં શાળ જયસિદ્ધ, પનાઈ સવલ, ૩૭૨૩
તે વજેરેને માગી નાખી પાવાગઢ છાવી લીધેલ ત્યાંથી નાપાનેરનું
જ પાવાગઢ જ મુ અને મહામહાશય ત્રીજો (સુ. ૧૫૧૬ થી
૬૬) જે કિશ્કાનો સખ જનવાથી બેગટો કહેવાયેલ તેવું પોતાના
૧ ઉપરથી મહેમહાવાદ વચ્ચામુ (જૂઓ, પ્રક. ૪૪)

આ જનના માટે પાવાગઢથી કિતર્યા મહાકાલી જે જો મરજો
વિશુદ્ધ બન્યો ભરેશસ્તા શેઠ વર્ષમાન અને પદમશીએ આ
દેસને મોટો છોડોદાર કર્યો દોલ.

પાવાગઢમાં અનેક જૈન સ્થેનાજર મુનિવરો વિદ્યાર્થી હતા આ
પાવાગઢ, નાગેશ્વરીશ્રી આં વિજયસેનમૂરિ, આં સોમદેવમૂરિ
૦ વિજયસેનમૂરિ (તથા) વજેરેએ અહીં પ્રતિષ્ઠાઓ કરી હતી.
૦ આમ સંક્ષિપ્તમૂરિએ અહીં જ મહાકાલીદેવીની આશના કરી હતી
જે અવલોકિતેશ્વર સૂત્રપાત્ર અહીં કર્યો હતો.

તપામજીના આં સોમદેવ (સુ. ૧૫૩૧) મહાકાલિ હતા. કાબ
મા કુશળ હતા અમથ ધર્મોપદેશક હતા તેમણે મેવા ને કુલો
જે, જુનાગઢને રા મા શિક અને પાવાગઢના શબ્દ ગમ થોડાજુના
જ શબ્દ જયસિદ્ધને પોતાની વિહતા અને માનકગાથી રચિત કર્યા
જે જ જાનમા સત્તિભોજન ઉત્થામુ હતું

(-પદાવલી મુમુક્ષુશ્રી ભા. ૨, પૃ. ૨૬૫)

તપામજીના (૫૫) આ દેવભિમજીમૂરિના પદ્મ (૫૩) આં
મહિમજીમૂરિ, જેઓ સુ. ૧૬૦૨ માં વીધપુરના સુ. તેજપાત્રે હરી
ગતા કહેલા શત્રુજયના મુખમા સાથે જયા જતા અને પાછા ફરતા
મહાપાદમા તેમણે જોયો અભિમદ કર્યા હોય છે ' જોવતુ નદી
નદી આદાર લેવો નદી પળ જો ચાપાનેસ્તા પાછેજ કાઢાને
જ છપશજ શેર જોડાજીને ૩ આજા અને ૧ આંજેનુ જોમ ૪ આજ
પ્રસાદે તો પારણ કરીશ, નદિનાર પારણ જઈને પાગળ કરીશ.
અને આ અભિમદ શામે દિવસે પૂરા થયા હતા અને તેમણે

મ ૧૫ ૨ નું ચતુર્થામ અમદાવાદમાં કર્યું હતું.

(તથાગતીય લઘુ પાવાગ સોમશ્રાવણ
પદાવલી; સોમવિમલસૂરિસમ.)

તથાગતીની આજુસૂરશાખાના આ નિમ્નવસજને જહીં ૧
૧૭૦૧ માં પન્થાસપદ આપવામાં આવ્યું હતું (જૂઓ, પ્રક ૧૮)
(-પદાવલી મુમુક્ષુશ્રવણ ભા. ૨ પૃ ૨૬૫)

આજુવનમુદસૂરિએ જાનમ લખનામનું સ્તોત્ર, (સ્તો. ૬૨) રચ્યું છે.
આજુવનમુદસૂરિ ૫ શીલવિજયમતીએ જહીંની જાત્રા
કરી હતી. અમદાવાદના જાનમ ઉદયગ્રામસૂરિએ ૩ ૧૭૬૭ માં
સામા દેવની તથા પાવાગદના મધ્યાહનીની જાત્રા કરી હતી. જહીં
અનેક આવકો સમ લઈને જાત્રા કરવા આવ્યા હતા.

પાવાગદમાં એક સુદર જિનમંદિર છે તેની દીવાલમાં ત્રણ
શ્વેતાળવર જિનપ્રતિમાઓ છે જેમના હાથે કંકણ છે જુજાળેમાં
વાનુજાન છે અને એકના હાથમાં હાથીનું ચિહ્ન છે

જહીં સ્થાને સ્થાને જિનમુર્તિઓના પાંદિત લાગે જાત્રી દીપેલા
છે તેમાં લગભગ ૫૦ સ્પષ્ટ દેખાય છે

જહીં સુવંતોલક નામે જિનમંદિર જુમમાં અસ્થિરમાં પદાર્થ
જુ છે. એક બાવન દેરીવાળું વિશાળ મંદિર ધણશાલી ભેવાળ છે.
નગરજાના પાસે ૫ દેશસરો, કૃષિયા તળાવ પાસે ૩ દેશસરો અને
અશિયા તળાવ પાસે ૧ દેશસર વગેરેના સ્થાનો દષ્ટિગોચર થાય છે.

પશ્ચિમદક્ષિણ જિનસ્થાના કસ્ટેટરે એક મથકે લખ્યું છે કે આ
બધા મંદિરો શ્વેતાળવર જૈનોના મંદિરો હતા.

મગર જે કંકરજુ બોડસનેઈ સ ૧૮૭૭ માં અને બિ બર્ડેસે
ઈ સ ૧૮૮૫ માં પાવાગદના શિખર ઉપર કિસ્કામાં પ્રાચીન જૈન
મંદિરોનો જાણે હોવાનું લખ્યું છે

આ દરેક ઉદ્દેશો પછી પાવાગદના મધ્યાહનીની વૈભવનું અને
જાનનું વિગ્રહજન મથકે છે સ્પષ્ટ છે કે પાવાગદ એ જૈન શ્વેતા

જરેનું મધ્યકાલીન જૈન તીર્થધામ હતું

(૫૦ શીલાલેખક ગામીનું પાવાગઢથી વઢોદરામાં પ્રગટ થયેલા છુરાવલા પાર્શ્વનાથ જૈન તીર્થના હતિહાસ.)

પદ્મવિષ્ણુ પાર્શ્વનાથ—

જુજરાતની ઉત્તરે પાલનપુર શહેર છે તેના પ્રહ્લાદનપુર, પાહ્લનપુર, પર્વવિહારનગર, વગેરે બીજા નામો પણ મળે છે જ્યાં પદ્મવિષ્ણુ પાર્શ્વનાથનું વિશાળ જૈન તીર્થસ્થાન છે તે જગે જ પ્રકાસના ઉત્કલેષો જાણવા મળે છે

(૧) બદ્રાવતીનો જાણ પાલનસિંહ નામે પરમાર હતો તે જગત મા વિશેષ કૃપા કરતો તેથી તેની અરવ્યરાજ નામે પ્રસિદ્ધિ હતી તેણે ખર્માધતાના કાસ્ટે અવ્યરાજની તળેટીમાં રહેલા જૈન દેસાસરમાં મહાદેવનું દિગ્ધાપન કરી દીધું અને ત્યાંની ખાતુની પ્રતિમાને ગળાવી નાખી તેનો નદી જનાઓ આ અકૃત્યના પરિણામે તેના આખા શરીરે કાઠ થાગ દૂટી નીકળ્યો તેણે રાગરાગન માટે અનેક ઉપચાર કર્યા પણ તે જાખા નિષ્ફળ નીવડ્યા કટાણીને તે જગતમાં આસ્થો ગયો ત્યાં તેને સ્ત્રામાં વિહાર કરતા જ્યાં શીશુધવલસૂરિ મળ્યા અને તમને ઉપદેશ આપતી પોતાની ચપેલી બૂટ જણાવી પ્રાર્થાશ્રુતની માગણી કરી આચાર્યશ્રીએ તેને આત્મન આપી જણાવ્યું કે તું નવી પ્રતિમા બરાબ, તની પૂજા કરીને તેનું નુકસાન જળ આખા શરીરે લગાડીશ તો તારા રાગ રાગી જશે. શબ્દો તે પ્રમાણે કર્યા તેથી તેનો રાગ રાગી ગયો. તનું આજીવે શરીર નવપાસવ જેવું જની ગયું. જૈનધર્મ પ્રતિ તેને ૬૬ મહા વર્ષ આપી તેણે ૪૦ ૧૦૧૧ મા તે જ પ્રદેશમાં પાલનપુર નગર ગમાવ્યું, તમા હરજારગઢ જનાઓ અને પાસે જ રાજવિહાર જૈનમંદિર જાણી તેમાં તે નવી જનાવેલી જિનપ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. તેણે રાજમંદેશ અને રાજવિહાર આમણામે જોવી રીતે જાખાના કે રાજ સવારે પોતાની બારીમાંથી પ્રજુના દશન કરી ચક્રે રાજાએ દેસાસરના નિજાવ માટે

લાગે બાપી આપ્યો. તે આન પદ્મવિમા પાર્શ્વનાથના નામે
આપિ પામ્યું (જૂઓ, પ્રકૃ ૩૫, પૃ ૧૫૩)

(૨) ચક્રાવર્તના રાજા ધારાવર્ષદેવ પરમારના ભાઈ રાજા
પ્રદ્યુમ્નને લોબધે જિજ્ઞાસિમાને મગાવો નાખી, તેથી તેના શરીરે ક્રોધ
રોગ થઈ આવ્યો. તેણે આ શીતલવસ્ત્રના ઉપદેશથી જ પાશ્વનાથની
નથી પ્રતિમા બરાબરી, તેની પૂજા કરી તનું ન્દવજ્જળા આપ્યા શરીરે
જગાડવાથી તેમણે રોગ ગમી ગયો. આથી તેણે પાસનપુર નગર કરી
વસાવી તેમાં રાજવિહાર—ઢેન મંદિર બંધાવ્યું, જે પદ્મવિમા પાર્શ્વ
નાથના નામથી લોધની આપિ પામ્યું તેના નિભાવ માટે તેણે લાગા
બાપી આપ્યા (જૂઓ, પ્રકૃ ૩૫, પૃ ૧૫૩,

હીરણ્યોભાગ્યકામ્ય, હીરમૂરિસય, પાસનપુર ગઢ-
આમાનદ ઢેન પ્રકાશ, વપ પદ્મ ગઢ : ૬-૭)

મહમુદ મિજનીએ સ ૧૮ મા અને અસલાહીન ખીલજીએ
સ ૧૭૮૮ મા ચક્રાવર્તી અને પાસનપુર આપ્યા.

પાસનપુરમાં પદ્મવિમા પાર્શ્વનાથનું ત્રણ માગનું વિશાળ દેરાસર
છે. અસલમાં આઠો મૂળનાથની પ્રતિમા સોનાની હતી પરંતુ ત્યે
આશાતળાના બચથી તેને જ ઢારી લીધી અને આરસની પ્રતિમા પથરાણી
એવી લોડવાવડા છે.

આઠો ઉપદેશયજ્ઞના આઠ કાલસુરિએ મ ૧૨૭૪ ના કર્તવ્ય
કુદિ પ ને જુલવારે જાળનશક્તા કહેલી સ્ત્રી આરસની ૧૫ ફૂટ
હિંચી પ્રતિમા આજે વિસર્જમાન છે. આ મઠપે દેરાસરના નિભાવ
માટે જુદા જુદા લાગા બાપી આપ્યા હતા, જેથી હાલમાં ૧૬ મંજુ
સોપારી અને ૧ મૂકો લાગા વગેરેની ઘાટી આવક થતી હતી.

પાસનપુરમાં આ મંદિર સૌથી પ્રાચીન છે. સ ૧૨૮૪ મા જ
મહાવીરચામીનું દેરાસર બંધુ હતું તે આજે અસ્તિત્વપે જીમુ છે.
તેમાં સ ૧૨૮૫, મ ૧૩૪૭ ના શિલાલેખો વિશમાન છે.

પાસનપુરમાં આજે (૧) પદ્મવિમા પાર્શ્વનાથ, (૨) જ શાંતિનાથ
(ત્રણ માગનું), (૩) જ આદિનાથ, (૪) જ નેમિનાથ વગેરે મંદિરો છે.

અહીં સ. ૧૦૭૧ થી ૧૦૮૮ ના ગાળામાં નાણાવાણજમ્મના આવીશ્યક તથા નાણાજમ્મના આ. સોમમજા કોઠે ગ્રામે અતુર્મામ રથા હતા તે બંને શિશિલ બન્ધા અને અહીંથી પાલખીમાં બેસવાનું થઈ કમું. અહીં સ. ૧૦૭૭ માં અ. જિનપતિ સ્વર્ગે ગયા. સ. ૧૨૮૪ માં મહાવપસ્વી આ. જગત્ત્રસૂરિએ અહીં અતુર્મામ કમું સ. ૧૨૬૬ માં અવજમ્મના આ. દેવેન્દ્રમૂર્તિ બન્ધા. સ. ૧૩૧૦ માં આ. જિનેશ્વરના શિષ્ય ઉપા. અભયવિશ્વકે સ્કૃત દ્વાપાયમહા દ્વાપની વૃત્તિ (સ. ૧૦૦) સ્ત્રી. સ. ૧૩૦૪ અથવા સ. ૧૩૨૩ માં તપામ્મના વિદ્યાનક આચાર્ય બન્ધા. તે મુમ્મે પદ્મવિદ્યા પાશ્વ નાથના દેશસરમા કેસરની વૃષ્ટિ થઈ હતી. શેઠ કુમાર બોસવાલની પત્ની પદ્મસીએ સ. ૧૩૧૩ ના ચૈત્ર સુદિ ૮ ના રોજ અહીં 'પદ્મસી કથા' લખાવી અને તે જિનમુદરમણિની શિષ્યા લલિતામુદરીમણિનીને વહેાસવી. સ. ૧૩૧૩ માં અત્તરમ્મના આ. જિનેશ્વરે 'આવકમમ મકરણ સ્થુ ઉપા. હરમીવિશ્વકે સ. ૧૩૧૭ માં તેની ટીકા (સ. ૧૫૦૦૦) સ્ત્રી. તેમના દાગના અહીં બે દુકાન થવાના સૂચનથી સ. ૧૩૧૭ માં તેમના જમ્મના બે વિજાન પન્થા. સ. ૧૩૭૫ માં અત્તરમ્મના આ. જિનેશ્વરમૂર્તિ બન્ધા. સ. ૧૪૭૦ માં તપામ્મના આ. સોમમુદર બન્ધા. સ. ૧૫૦૭ માં અત્તરમ્મના આ. જિનસદસૂરિ શિષ્ય પ. જગત્ત્રમરમણિએ માલદા આવકની વસ્ત્રતિમાં રહી ૫૦ રત્નબદ્ધ મણિનો મહદંથી પૂજવીસજ્જાઅર્પિયારિત રચ્યુ આ જ આરસામાં સોનમસ મત્રાં અગ્નિ સીમાળીએ પાલનપુરમાં સ. ચાતિનાથનું મંદિર બંધાવ્યું. સ. ૧૫૩૩ પછી પાલનપુરમાંથી ચા. છવા બોમ વાલની મિનતિથી આ. હરમીસામરે આગમમહાને અમદાવાદમાં વાલકપદ આપ્યું

(—ગુરુગુરુત્પાદકાન્ધ)

પદ્મવિદ્યા—વરદુષિયા શનો નેમ. પદ્મસીનાલ પાલનપુરમાં આવી વસ્તો હતો. તેના વસાને ત્યાંથી નીકળીને વીજપુર જઈ ગયા હતા.

(મક ૩૮)

બેસલ્લશનો સહસ્રણુ બોસવાલ પાલનપુર આવીને વસ્તો હતો.

હાએ બાંધી આપ્યો તે સ્થાન પલ્લવિયા પાર્શ્વનાથના નામે
જ્ઞાતિ પામ્યું. (જૂઓ, પ્રક ૩૫, પૃ ૧૫૩)

(૨) ચક્રાવતીના શબ્દ ધારાવર્ષદેવ પરમાણના ભાઈ શબ્દ
મહાદેવને લેખથી જિનપ્રતિમાને ગળાવી નાખી, તેથી તેના શરીરે કાંઈ
પાત્ર થઈ આવ્યો. તેણે આ શીલધનલના ઉપદેશથી જ પાર્શ્વનાથની
નવી પ્રતિમા બનાવી, તેની પૂજા કરી તેનું નહવલ્લુ જળ આપ્યા શરીરે
લગાડવાથી તેનો પાત્ર થયો. આથી તેણે પાલનપુર નગર કરી
વસાવી તેમા શબ્દવિકાસ—કૈન મંદિર જ પામ્યું, જે પલ્લવિયા પાર્શ્વ
નાથના નામથી તીર્થની જ્ઞાતિ પામ્યું, તેના નિભાવ માટે તેણે હાથ
બાંધી આપ્યા. (જૂઓ, પ્રક ૩૫, પૃ ૧૫૭,

હીરસૌભાગ્યકાવ્ય, હીરસ્તુરિશ્લેષ પાલનપુર ત્રણ-
આત્માનંદ કૈન પ્રકાશ, વર્ષ ૫૩ અ. ૬-૭)

મહામુદ જિજનીએ સ ૧ ૮ માં અને અસ્તાઉરીન ખીલણે
સ ૧૭૬૮ મા ચક્રાવતી અને પાલનપુર ભાંખ્યાં.

પાલનપુરમા પલ્લવિયા પાર્શ્વનાથનું ત્રણ માળનું વિશાળ દેરાસર
છે. અસલમા અહીં મૂળનાથની પ્રતિમા સોનાની હતી પરંતુ સર્વે
આશ્વાતનાના લયથી તેને કાઢી લીધી અને આરસની પ્રતિમા પથરાવી
એવી લેખવાચક છે.

અહીં ઉપદેશજન્યના આઠ ઠાકુરિએ સ ૧૨૭૪ના મર્તિંક
સુદિ ૫ ને ગુરુવારે અજનસલાહ કરેલી સ્નેહ આરસની ૧૫ ફૂટ
છેત્રી પ્રતિમા આજે વિસર્જમાન છે. આ સમયે દેરાસરના નિભાવ
માટે લુહા લુહા હાથ બાંધી આપ્યા હતા, એથી હથેલાં ૧૬ મણ
સોપાણી અને ૧ મૂંઝે શાખા વગેરેની ઘોટી આવક થતી હતી.

પાલનપુરમા આ મંદિર સૌથી પ્રાચીન છે સ ૧૨૮૪ મા જ
મહાવીરસ્વામીનું દેરાસર બન્યું હતું તે આજે અસ્થિહાર્યે છે. તે
તેમાં સ ૧૨૮૫, સ ૧૩૪૭ના ચિલાલેઓ વિદ્યમાન છે.

પાલનપુરમા આજે (૧) પલ્લવિયા પાર્શ્વનાથ, (૨) જ શાંતિનાથ
(મણ માળનું), (૩) જ આદિનાથ, (૪) જ નેમિનાથ વગેરે મંદિરો છે.

આ રીતે પાલનપુર બંનેક ઐતિહાસિક પ્રયોગોનું ધામ બની રહેતું છે
માલવામા આવેલું આગર પાસેનું પર્ણવિહાર (પાનવિહાર) આનાથી
૧૬ મળે છે (—ગુરુમુણીપ્રકાશ—)

પાલનપુરમા આજે સ્વેતાબર જોનોના ૫૦૦ ઘર અને મ્યાનકમાર્ગી
જોનોના ૩૦૦ ઘર છે બનેમા આજે સુપ છે અહીં ૪ દેરાસરો
છે ઘણા ઉપાસ્યો છે, પુસ્તકાલય છે ઉદ્યોગમંદિર વગેરે મ્યાનો છે
કિરગદ—

ગુજરાતના ઇશાન જૂણામાં ઈર શહેર છે તેનું સસ્કૃત નામ
કિશકુન્દ મળે છે અહીં સમાદ સપ્રતિના સમયનું જોન દેરાસર હતું

અહીં સુધપતિ વત્સરાજ ઓગવાણને શણીદેવીથી ચાર પુત્રો
(૧) જોવિંદ, (૨) વીરજી, (૩) અર્જુનજી અને (૪) દીરા જમા
શેક જોવિંદ સપમાન્ય હતો તેણે આં સોમમુદરસુરિના ઉપદેશથી
ચતુર્જ, ત્રિરંગા અને સોપારકોના ચાત્રાચાર કાઢ્યો હતો. ગુજ
રાતના અકેવર્તી કુમારપાલના વારગાવીધના બત્રીશ માગાવાળા જાં
અવિતનાથના કુમારવિહારનો છલોદ્ધાર કરી, તેમા જ અવિતનાથની
નવી પ્રતિમા પધરાવી

સુધવી વિમલજિત્તા ના શણાનો માનીતો હતો તેણે આં
સોમમુદરસુરિના ઉપદેશથી ચિત્તો મા જાં મેશસનાથનું દેરાસર અને
દેવવાદમા નદીકરપટ બનાવી પ્રતિમા કથવી, મોટો મહેત્સવ કરી
૧ વિશાલરાજને ઉપાધ્યાયપદ અપાવ્યું

કિરમા આં સુનિમુદરસુરિએ કાવલદેવન્તોત્ર બનાવ્યું આં
ગુણરત્ને સં ૧૪૬૬ મા પિત્રારત્નસમુચ્ચય રચ્યો. આ લક્ષ્મીનાગરે
સં ૧૫૨૩ મા જ અવિતનાથની પ્રતિષ્ઠા કરી અને સં ૧૫૧૮
મા આં સુમતિસાધુ વગેરે ત્રણને આચાર્યપદ અપાવ્યું આં સોમ
નિમલની આચાર્યપદથી ઘર્ષ શેક મેશા શાહની પત્ની માણેદેવીએ સં
૧૫૪૭મા મહાકિશોદ્ધારક આ આણુદિવિમલમુરિને જ મ આપ્યો. સમા
અકબરને કૃપારસકેશ વડે અર્ધસાક બનાવનાર મહોપાધ્યાય શાંતિ
ધર્મજિએ નારાયણ સજાની સજામાદિગ જરવાદી જૂવણને દર્શાવ્યો.

તેણે અહીં જ પાર્શ્વનાથનો જિન્દગાગ્રાહ લખાવ્યો હતો. (પ્રક. ૩૫, પૃ. ૧૮૬) વેસટવશના સ ગોશલના પુત્ર સ આશાધરે સ. ૧૩૫૨ માં પાલનપુરમાં 'ઉત્તરજગદ્ગણસુત'ની ટીકાની પ્રતિ લખાવી હતી.

શણ્ડપુરા નગરથી ૬૦ મી. પૂર્વે સ ૧૧૭૨ માં પાલનપુર આવેલ હતો. (પ્રક. ૫૮)

કમ્પ્રેસીજગ્નના (૪૨) આ સીમલા, (૪૩) આ આણંદ, (૪૪) આ અમરપ્રસે સ ૧૩૧૫ ના શાસન સુદિ ૪ ને જુલવારે અગ્નિ-દેવીની મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. આ પ્રતિમા આજે પાલનપુરના વિશ્વજગદ્ગણસુતના જા. ૦ મુખ્યનાથના જિનાલક્ષ્મી લમલીમાં વિરજમાન છે.

કોરટજગ્નના આ સવ દેવની સ ૧૨૭૪ ના શાસન સુદિ ૫ ને જુલવારની પ્રતિમા પાલનપુરમાં વિરજમાન છે.

જા સીમલરસ્વામીની સ ૧૩૩૧ ની પ્રતિમા કોરટજગ્નના ચૈત્યમાં વિરજમાન છે. કોરટજગ્નના ઉપા અગ્નિપ્રસાદગણિના શિષ્ય મુનિ હસરાજે સ ૧૩૨૫ ના શાસન સુદિ ૪ ને જુલવારે જુલવાર સીપુ ઠરીકસ્વામીની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી.

તપાજગ્નના આ હેમવિભક્તસૂરિ (સ. ૧૫૪૮ થી સ. ૧૫૭૩) ની શિષ્યપરપરા 'પાલનપુરશાળા' વરીકે પ્રસિદ્ધિ પામી હતી.

તપાજગ્નના દેવસૂરસ જ શાળાના જા. ૦ વિજયદેવસૂરિ સ ૧૭૧૧ માં પાલનપુરમાં જન્મ્યા હતા. ઉ વિમલવિજયજગ્ન તેમના ભાઈ-સુભાઈ હતા. (જૂઓ, પ્રક. ૫૮ વિજયદેવસૂરિસહ)

તપાજગ્નનો સવેગીશાળાના (૬૬) મુનિ તપાજગ્નની કીર્તિ-વિજયજગ્ન જગ્નિવર સ ૧૮૭૭ માં પાલનપુરમાં જન્મ્યા હતા. પાલનપુરના ઉપામજમાં ૫ જિતવિજયગણિના નામનો સ ૧૮૫૭ ના વૈદ્યાજ સુદિ ૧૩ ને સવિવારનો કામદેવ વિરજમાન છે. (પ્ર. ૫૮)

સ ૧૫૮૩ માં જગદ્ગુરુ હીરવિજયસૂરિ અહીં જન્મ્યા. અહીં શાતમૂર્તિ મુનિવર સીંગાકનશાહજી મહારાજે તપાજગ્નની સામાચારી અગ્નિકાર કરી. જસ્ટરજગ્નના વિદ્વાન કવીંદ્રસાગર અહીં જન્મ્યા.

બસ, આ સમયથી સ. ૧૨૮૫થી આ જગત્પ્રસૂરિના શિખો વપાજમ્મ' તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યા છે. એટલે આઘાટ નગર વપસ્થાન તીર્થ છે તથા બિજુજી પુનિત ખામ છે અને તપાજમ્મના આ જગત્પ્રસૂરિની વપસ્થાન પ્રતીક છે. એવાડના સણાઓ ત્યારથી તપાજમ્મના આઘાટેની પોતાના ગુરુ માને છે તપાજમ્મનું બહુમાન કરે છે, સજ્જીઓ તપાજમ્મના બદ્દારકોને પછેડી એકાદી સુખમાન આપે છે.

(જૂઓ, પ્રક. ૪૪ સિસોદિયાવસ)

શેઠ હેમચંદ્રે સણા જૈનસિંહના સજ્જાગમા સર્વ આગમે તાઠ જર ઉપર લખાવ્યા હતા આમાના ઘણા આગમે ખલાતના બં શાંતિનાજીના જૈન ગયલકારમા વિવમાન છે.

ઉદયપુર અને ઉદયપુર સ્ટેશનની વચ્ચે ઉદયપુરથી ૧ માઈલ દૂર આહલ ગામ છે. અહીં પ્રાચીન ચાર બિનાલયો છે. સણા ઉદય સિંહે વિ. સ. ૧૬૨૪ માં ઉદયપુર વસાવ્યું અને તેને સજ્જાની મનવો તે પછી આહલની બહોળલાલી એસરી હોય એમ લાગે છે.

(-પૂ. મુનિશજ શ્રીવિદ્યાવિજયજીનો ઉદયપુરના મંદિરો

નો લેખ, જૈનસત્યપ્રકાશ, કં. ૧૦ ૫૦ ૩૧૮ ૩૧૬)

કરહેડા તીર્થ (સ. ૧૦૩૬) —

એવાડમાં ચિત્તોડ અને ઉદયપુરની વચ્ચે કરહેડા સ્ટેશનનું ગામ છે એ કરહેડા પાંચનાજી પ્રાચીન તીર્થખામ છે. અહીં બાવન દેવીજી પ્રાદું દેરાસર છે તેમા પાટ ઉપર સદેશજમ્મના આ વશે બદ્દારકો સત્તાનીજ આ. શ્યામાઆર્ચનો સ. ૧ ઠકનો સિદ્ધાલેખ છે.

માહવત્રહના મત્રી પેશહના પુત્ર મ. બાજમે આ. હાહા શ્રીખમ શેખસૂરિના ઉપદેશથી આ દેરાસરનો લુલ્લોદારકરાઓ ને સાત માગનું મંદિર બનાવ્યું.

(-સુદૃતસાગર, તરજ ત્રીમા)

દેરાસર પૂર્વાબિગુળ છે પૂર્વ દિશાની દિવાલમા એક છિદ્ર એવી રીતે સજ્જુ છે કે જા પાંચનાજીના જ મ દિવસે માત્રશર વહિ ૧ ની સવારે સૂર્યોદય થતા જ તેના કિરણો બસબર જા કરહેડા પાંચનાજીના મુખ ઉપર પડે.

(-જૈન તીર્થોના ઇતિહાસ)

તપાજમ્બના આ વિજયદેવસૂરિ સં ૧૬૩૪ના પોષ સુદિ ૧૩ ને સ્ત્રી
વારે જન્મ્યા તેમણે વધુ પ્રતિષ્ઠાઓ કરી. સં ૧૬૮૧ના વૈશાખ
સુદિ ૬ ને સોમવારે ઉપા કનકવિજયને આચાર્યપદ આપીને આ
વિજયમુદ્ગસૂરિ નામ આપ્યું. ઈસ્તરૈય કસ્યાણમતે આ વિજયદેવ
સૂરિના ઉપદેશથી પદ્માઠ પર સ્થૂમશયોદી સ્થાપન કરી અને ત્યા
જ નેમિનાથનું દેરાસર બનાવ્યું. ટેકરીઓ પર શત્રુ જવાવતાર અને
ત્રિસ્તાપવતાર જન્મ્યા ઉપા શુભવિજયે વિજયપ્રશસ્તિમહાકાવ્ય ની
ટીકા સ્વવાને પ્રારભ કર્યો. આ વિજયદેવસૂરિએ ૬૪ સાધુઓને
પન્થાસ જનાવ્યા તે જ શોભાસામા ૫ પદસાગરમણિએ સ્વ
કસ્યાણની સભામાં વાઘી પ્રાણલોને કરાવ્યા.

તપાજમ્બની શાખા કમલકળશાજમ્બના આ સુધાનંદને 'જલ્પ-
મજરી' અને ઈંડર ચૈત્યપરિચારી જનાવી હતી. (જૂઓ, પ્ર ૫૩)

મહો વિજયવિજયમણિએ પોતાના 'ઈન્દ્રજિત કાવ્યમાં' ઈન્દ્રજિતનું
વર્ણન કર્યું છે.

આ રીતે ઈન્દ્રજિત શ્વેતાબર જૈનોનું તીર્થધામ છે.

(—જૈન તીર્થેતિ પ્રતિષ્ઠાપત્ર)

આઘાટ નગર (આહલક)—

મેવાડના મિત્રવશી રાણાઓમાં ઘણાએક જૈન હતા. સમલ
જ્ઞસંહરાજ (સ ૬૨૨ થી ૧૧) ઉત્તર વર્ષોમાં વધુ પ્રમાણમાં
આઘાટ નગરમાં જ રહેતો હતો, એ કારણે જોના વસતે 'આહલકિયા
રાવલ' નામથી પ્રસિદ્ધિ પામ્યા. એ રાજાએ જહીં દેરાસર બનાવી
તેમાં સંકેતજમ્બના આ ચર્યામજ્ઞના હાથે જાગ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા
કસવી હતી. વડગજમ્બના અતિથ આ જગન્નથસૂરિ બાર વર્ષોથી
આવળિહનું તપ કરતા હતા. તેઓ સ ૧૨૮૫માં આઘાટ નગર
પધાર્યા. ત્યાં તેઓ નદી કિનારે આતાપના લેતા હતા. રાજા જૈન
સિંહ (સ ૧૨૭ થી ૧૩૬) તેમની પ્રશસા સાંભળી આઘાટ
આવ્યો અને આશાપથીનું આદ્યુત વપસ્તેજ જોઈને તેમના ઘરેલોમાં
મસ્તક ત્રુકાવ્યું. તેમણે તેને પ્રશસના ઉદ્ગારો કહ્યા : 'જગવન્ !
આપ તો મહાન્ વપસ્વી છો.

બસ, આ સમયથી સં ૧૨૮૫થી આ જગત્સૂરિના શિષ્યો તપાજ્ઞા તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યા છે એટલે જાણાટ નગર તપસ્થાન તરીકે છે, તપા બિહુનું પુનિત ધામ છે અને તપાજ્ઞાના આં જગત્સૂરિની તપસ્થાન પ્રતીક છે એવાકના શબ્દાઓ ત્યારથી તપાજ્ઞાના આચાર્યેની પોતાના ગુરુ માને છે તપાજ્ઞાનું બહુમાન કરે છે, શબ્દોથી તપાજ્ઞાના ભદ્રારકોને પછેડી ઝોઢાડી સમ્માન આપે છે. (જુઓ, પ્રકં ૪૪ સિસોદિશાવશ)

શેઠ હેમચંદ સવ્યા નૈર્વસિદ્ધના સજકાળમા સર્વ આજમો તાઠ પત્ર ઉપર લખાવ્યા હતા આમાંનાં શબ્દો આજમો જલાતના જાં શાંતિનાશલના કૈન શ્રવણકારમા વિદ્યમાન છે

ઉદયપુર અને ઉદયપુર સ્ટેશનની વચ્ચે ઉદયપુરથી ૧ માઈલ દૂર આહલ ગામ છે અહીં પ્રાચીન વાર વિનાશયો છે સવ્યા ઉદય સિંહે વિં સં ૧૬૨૪ મા ઉદયપુર વસાવ્યું અને તેને શબ્દોની જાણી તે પછી આહલની બહોળાલી યોસરી હોય એમ લાગે છે
(-૫૦ મુનિરાજ શ્રીવિદ્યાવિજયલનો ઉદયપુરનાં મંદિરો ને લેખ, કૈનસત્યપ્રકાશ, કં: ૧૦ પૃ ૩૧૮ ૩૧૯)

કસ્તેહા તીર્થ (સં ૧૦૩૬) —

એવાકમાં ચિત્તોઠ અને ઉદયપુરની વચ્ચે કસ્તેહા સ્ટેશનનું ગામ છે. એ કસ્તેહા પાંચનાશનું પ્રાચીન તીર્થધામ છે અહીં જાવન ફેરીવાળું મોટું ફેરાસર છે તેમાં પાટ ઉપર સરેકજાજના આ ચરો ભદ્રસૂરિના સત્યાનીશ આ શ્વામાચાર્યેના સં ૧ ૩૬નો શિલાલેખ છે. માહવજના મત્રી પેશકના પુત્ર મં ૦ જાજલે આં હાથ શ્રીધર્મ મોખસૂરિના ઉપદેશથી આ ફેરાસરનો લખોદ્યાર કરાવ્યો ને સાત માળનું મંદિર બંધાવ્યું. (—સંકલ્પસાગર, તરમ તમ)

ફેરાસર પૂર્વાભિમુખ છે પૂર્વ દિશાની દિવાલમાં બેઠે કિત્ર બેવી રીતે શબ્દો છે કે જા માર્જનાશના જ મ દિવસે માજશર વદિ ૧ ની સવારે સૂર્યોદય થતા જ તેના કિરણો બરાબર જાં કસ્તેહા માર્જનાશના મુખ ઉપર પડે. (—કૈન તીર્થોના ઇતિહાસ)

સાવણ પાર્શ્વનાથ—

અક્ષર ગદેરથી ૪ માઈલ દૂર આવેલી એક જમ્મી નાથે સાવણ પાર્શ્વનાથનું પ્રાચીનતીર્થ હતું. આજે તો તેના માત્ર ખંભેરે જ નક્કર પડે છે.

એક વાર રાજા સાવણ અને તળી મ દોહરી વિમાન દ્વારા જહીં આવી કિતલા રાણી જિનપૂજ કર્યા વિના જનાર હોતી નહોતી અને તથા પોતાની સાથે મૂર્તિ સાજવાનું જૂઠી ગથા હતા તેથી તેઓએ જહીં વેળુની પ્રતિમા બનાવી, તેમાં તીર્થકરેવનું આકૃષ્ટન, કાનિધી કરજુ, સ્થાપન વગેરે કરી મદોહરી રાણીએ એ મૂર્તિની પૂજા કર્યા પછી બોધન કરું આ પ્રતિમા રાણીના શીલના પ્રભાવથી નક્કર બની ગઈ અને ત્યાં સાવણ પાર્શ્વનાથનું તીર્થ બન્યું. આજે આ વિષયે તીર્થ છે.

આ માટે એવી કદમ્બા છે કે યેવાડના મિત્રવશી રાણાએ સાવણ તરીકે જોગાવા હતા. તેમાં ઘણા રાણા અને રાણીઓ કૈન થયા હતા. રાણા આજે સુવરે (સ. ૬૨૨ થી ૧૧.) પોતાના નામથી અક્ષરપુર બસાવ્યું અને તેમાં સાવણ પાર્શ્વનાથની સ્થાપના કરી, ગથવા એ પ્રાચીન તીર્થનાં લેણેદાર કર્યો ત્યારથી આ તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યું.

(જુએ, પ્રક. ૩૪ પૃ. ૫૮૬ થી ૫૬૧ કૈન તીર્થોના ઇતિહાસ)

કંઝદા—

પલ્લવનું આ પ્રાચીન તીર્થ છે. જહીં ચેક સિદ્ધરાજના પુત્ર હજને જ્યેષ્ઠ નામે પુત્ર હતો. તેને રતી નામની પત્નીથી કુદરતે અને કુમાર નામે પુત્રો થયા. કુમાર રાજાજહીય જા. પાદિજલવ રેવસુસ્તિના સિંધ આ જામલ્યદ્રનો ઉપાસક હતો. તેણે અગ્ર્યાર્થ શીના ઉપદેશથી સ. ૧૩ માં કંઝદાના કિશ્ત્રામાં જિનપ્રતિમા બસાવી તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી.

(—કંઝદાનો પ્રતિમાલેખ, પ્રક. ૩૨ પૃ. ૩૮)

વિજયસ્તલ—

રાજગચ્છના આ• પ્રધુમ્નમૂર્તિએ સબ આશ્વની ચિત્તોડની
સલામ દિગ્ગજાચાર્યને હાવી પોતાનો શિષ્ય બનાવ્યો તેની મૂર્તિ
મા ચિત્તો પરનો જૈનસ્તલ બનેલો વિદ્યમાન છે તેનો છલ્લોદ્ધાર
સ• કુમારપાલ પોશ્વાલે કરાવ્યો હતો. (જૂઓ, પ્રકૃ ૩૪ પૃ ૬૦૪)

આ સ્તલ પામે આ• ધનેશ્વરના ઉપદેશથી લાં મહાવીરસ્વામી
તે દેવગર બન્યું હતું જેનો ઉદ્ધાર તપાગચીય આ• શ્રોમ
શુદ્ધરસુન્દિ ઉપદેશથી અને સલા મોકલણી પ્રેરણાથી સ•
સુલસને સ• ૧૪૮૫ માં કરાવ્યો હતો. (જૂઓ પ્રકૃ ૫૦)

પ્રકરણ સાડત્રીશમું

આં દેવસૂરિ

આ સર્વદેવમૂરિની પાટે આં દેવમૂરિ ઘણા મુજસાવી પડ્યા
વધી મા તેમનું બીજું નામ અષ્ટિતદેવ પછુ મળે છે તેમના જીવન
વિશે કેઈ નોંધ મળતી નથી તેઓ જનુ રૂપાગ્રા હતા તેથી મુજ
સવના રાજા હવે દેવે તેમને રૂપમી નું બિરુદ આપ્યું હતું રાજાએ
એ બિરુદ પોતાની નાની ઉંમરમા આપ્યું હોય તો આચાર્યશ્રીના
સ્વત્રમનકાગ સં ૧૧૧૦ લગભગ મળ્યા અને રાજા ઘણા પછી
આપ્યું હોય તો સં ૧૧૨૫ લગભગમા મનાય.

આં કુન્ડુભિય—

તેઓ મુગપ્રધાન હતા તેમનો મુગપ્રધાનકાગ સં ૧૦૬૧ થી
૧૧૧૦ હતો. આ મુગમા રાજગચ્છના આ રીલભદ્ર કે વડગચ્છના
આ દેવસૂરિ મુગપ્રધાન હોય એવો મુલવ છે કેમકે તેઓ એ
મુમળા સૌમ્યમૂર્તિ આચાર્યો હતા.

આ વરસામા ઘણા પ્રભાવક આચાર્યો ઘણા હતા. આબૂલીઈની
સ્થાપના આ સમયમા જ થઈ હતી.

આં વર્ધમાનસૂરિ—

આ નામના સમકાલીન ત્રણ આચાર્યો જાણવા મળે છે.^૧

૧. વર્ધમાનસૂરિ નામના ઘણા આચાર્યો જવાનું જણાય છે—

(૧) દુષસતીવચ્છના આચાર્ય એમણે સ્વપ્રમાણે સં ૧૧૭
૧૨૫૦ છે.

(૨) ખરતારવચ્છના આ એમણે આચાર્ય દિનકર તથા મનામ્બી છે.

(૩) નર્મદાતિહાર આ આચાર્યદેવસૂરિના પૃથક સં ૧૧૪ ૧૧૭૨.

(૪) પૂર્ણતલવચ્છના આચાર્ય સં ૧૧૭૫ (પ્રક ૩૫ ૧ ૧૨)

- (૧) રાજગચ્છના આં અગ્નિતર્કિણી પદ્ધતિ સં ૧૦૫૫
(મક ૩૫, પૃ ૧૬)
- (૨) વડગચ્છના સુવિદિત આચાર્ય સં ૧૦૮૮.
(મક ૩૬ પૃ ૨૧૧)
- (૩) માગે દ્રગચ્છના આં વીરના પદ્ધતિ સં ૧૦૮૮
(મક ૩૫, પૃ ૪)

ઉપાધ્યાય આચાર્ય—

તેઓ આં ઉદ્ધૃષોત્તનસૂરિના શિષ્ય હતા. તેમણે સં ૧૦૫૫મા માગે દ્રગચ્છના ૫૦ પાર્શ્વવસ્ત્રગચ્છિની પ્રેરણાથી રાજગચ્છના આં વર્ષમાનની 'ઉપદેશપદ્ધતિ' ની પહેલી પ્રતિ લખી હતી. તે પછી તેઓ ઉપાધ્યાય થયા. આં નેમિષદ્રસૂરિ તેમના શિષ્ય હતા. તેઓએ પોતાના ગુરુદેવને દોષોથી સર્વથા રક્ષિત, સમા, મુક્ત, સરજતા વગેરે એકાદ શુભોના આધાર બતાવ્યા છે.

(—ઉપદેશપદ્ધતિ, ઉત્તરભગવત્-વૃત્તિ,
મહાવીરચરિત્રની પ્રગતિ)

આં સમર્થોપાધ—

તેઓ વિદ્યાધરગચ્છની બાલીદર ચાખાના હતા, સં ૧૦૮૮.

- (૫) નિરુત્તરના આં એવિદના પદ્ધતિ સં ૧૧૬૭.
(મક ૩૫, પૃ ૪૬)
- (૬) માગે દ્રગચ્છના આં વિશ્વવિદિહસરિના પદ્ધતિ સં ૧૨૬૭
(મક ૩૫ પૃ ૫)
- (૭) ૭ સ આં દેવગચ્છના શિષ્ય વર્ષમાન એમણે કુમારચિદાન-
કાન્ધ ૨૨૫.
- (૮) વડગચ્છના સંવિદિહારી આં દેવગચ્છના પદ્ધતિ સં ૧૩૧૬
- (૯) માગે દ્રગચ્છના આં સોમપ્રભના પદ્ધતિ સં ૧૩૩૫.
- (૧૦) રાજગચ્છ કે વડગચ્છના આં આગિષ્ઠના પદ્ધતિ સં ૧૩૩૨.
- (૧૧) સુવિદિત આચાર્ય (મક ૩૫, પૃ ૨૨૫)
- ૧ પાર્શ્વવસ્ત્રી સં ૧૪૬ (મક ૩૫, પૃ ૨)

આં સિદ્ધસૂરિ, ૫૦ જળુનામ—

તેઓ ઉપકેશજન્મના હતા. આચાર્યશ્રીએ સં ૧ ૭૨ માં પટવુમા થોક કપર્ધી ચાહના દેસાણમા જ મહાવીરસ્વામીની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી.

તેમના શિષ્ય જળુનાએ લોહવાના સબને મહામુદ ત્રિજનવીન્દ હસ્તાની સર્વિષ્ણવાણી કરી હતી. તેમણે લોહવામા સબ પ્રજાને પ્રેમ મેળવી જ મહાવીરસ્વામીના મંદિરની સ્થાપના કરાવી હતી. તેમની પરંપરામાં અનુક્રમે દેવપ્રજા મહાત્તર, કનકપ્રજા મહાત્તર અને ઉષા પદ્મપ્રજા થયા હતા. (પ્રક ૧ પૃ ૨૭-૨૮)

આં નગસૂરિ—

તેઓ ઉપકેશજન્મના આચાર્ય હતા. તેમણે ૩૬ વર્ષોને કૈન બનાવ્યા હતા. (પ્રક ૧ પૃ ૨૮)

આં વિજયસિંહ—

તેઓ શીશકવિ હતા. કોકલુના સબ નાગાન્તુને તેમના જડ્ડ મન્થથી પ્રત્યન્ન થઈ તેમને જડ્ડાચાર્ય નુજિનુદ આપ્યું હતું. મહા કવિ ગ્રેમુંદ, તેમની ઉચ્ચસુદરી 'મા આ આચાર્યશ્રીને આપ્યું કવિ અને પાતાના મિત્ર તરીકે મળ્યાં છે.

આં વીસાચાર્ય—

તેમણે સ ૧૦૭૮મા આસપનાપવાકા રચી છે. સભવ છે કે છવાનુશાસન ના કર્તા આ દેવસૂરિ તેમના શિષ્ય હશે. ૫ વીરગદિ આનાથી જૂદા હતા. (પ્રક ૩૪ પૃ ૫૭૬)

વાદિવેતાજી આં શાંતિસૂરિ (સ્વ સ ૧ ૬૧)—

સુતપ્રધાન આં હારિસૂરિના જન્મમા ધર્મેશ આ વટેશર સૂરિથી 'આસપજન્મ' નીકળ્યો, જેમા અનેક વિદ્વાન આચાર્યો થયા. આસપજન્મમાં વિજયસિંહ નામે આચાર્ય હતા. તેઓ ચૈત્ય વાસી હતા. તે સ ૫૪૭૧ (શાંત) મહેતાના ચૈત્યમા રહેતા હતા. એક દિવસ સપનપુર પાસેના શિવજી ગામમા તેઓ ત્રણ ત્યાંના દેસાસરના હથન કર્યા પછી તેમની નવર એક ઉકરા ઉપર પડી,

તેના સહયોગે પ્રભાવકતાના સ્વરૂપે ગિહો વરતાતા હતા.

એ છેકરે સિદ્ધિવાગ્ની ધીમાલી શેઠ ધનદેવ અને પત્ની ધનદીને લીમ નામે પુત્ર હતો બીમ બલપ્રભુથી જ તીક્ષ્ણ બુદ્ધિ પામે હતો. તેનું વિગ્રાગ સાલ, દીવ્ય સુધીના સાળા હાથ અને બીજા અનેક સહયોગી એ તંત્રની સાગતા હતા.

આવા ધી ધનદેવ શેઠ પાસે ગયા અને મહત્ત્વ કમ્પાણ માટે જોમના પુત્રની માગણી કરી. શેઠ ગોઠે સાક્ષ થતો બલ્લીને પોતાનો પુત્ર તેમને સોંપ્યો. આવાર્થથીએ તેને દીક્ષા આપી મુનિ શાંતિભદ્ર નામ શાસ્ત્રુ તેમને શાસ્ત્રો મિલકતો લણાવીને આઠ શાંતિસુરિ નામથી પ્રસિદ્ધ કર્યાં છેવટે તેમને ગચ્છનો ભાર સોંપી અનશન લઈ સ્વર્ગ પામ્યું કર્યો.^૧

૧ અનેક ગચ્છમાં અનેક આ શાંતિસુરિ (આ શાંતિભદ્રસુરિ) ગયેલા બહુવા મને છે—

- (૧) નારેન્દ્રગચ્છમાં આ મહેન્દ્રા કિષ્ક મં ૧૧૫ લગભગમાં લખા.
- (૨) શારાસનગચ્છમાં (૧) અપેષાવાર્થના કિષ્ક (મઃ ૩૧ પ ૪૭૨), (૨) વાલિનેન્દ્ર સ્વ મં ૧ ૬૬ (૩) આ તેનિવદના કિષ્ક મં ૧૨૨૨માં વિષ્ણુગચ્છના મંરવાપક.
- (૩) રાજગચ્છમાં (૧) આ લીલકલના ત્રીજા પાંચા આ ધનેશ્વરના કિષ્ક (મઃ ૩૫, પ ૨૨), (૨) આ લલિલકલના કિષ્ક.
- (૪) હમિરગચ્છમાં આ શાંતિસુરિ (મઃ ૩૪ પ ૧૧૮)
- (૫) ભાવગચ્છમાં આ શાંતિસુરિ લખા. તેમણે લોન્ડોનના રાજાની રાણીની અભિષેક દરમિયાન આવી રાજા રાણી અને મંત્રીઓમાંના ડેલેગેટ લેન લખા. રાજાએ ત્યાં લેનમંત્રિ બંધાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી રાણીએ પાંચમના તપની આરાધના કરી.

(આ સુલ્લાકાંડી ભાગ્યવત્સલોગ સ્થો ૨૫૫૨ રીત)

- (૧) મુર્તિભગવત્ગચ્છમાં આ વધવાનના કિષ્ક મહાન કામ્પ-રીતકાર લખા.
- (૨) નિલકમલનીના કિષ્કજ્ઞાત મં ૧૧૫૫ થી ૧૧૮
- (૩) પાલીરાજગચ્છમાં ગયેલા આવાર્થ શાંતિસુરિ
- (૪) વાગચ્છમાં (૧) સુવિદિન ગ્ઢ અભવરેન્દ્રના કિષ્ક (આગાહનુબો લેખ) (૨) વર્ણવેપદલિના કિષ્ક મં ૧૨૨૬ લગભગ.

આ શાંતિસૂરિએ સજ્જનથીય મહાતાર્કિક આ યજ્ઞયજ્ઞેવ સૂરિ પાસે તર્કશાસ્ત્ર અને ધારાપદ્ધિવગ્ધનના આઠ સર્વદેવસૂરિ પાસેથી જિનાગમનું જ્ઞાન મેળવ્યું હતું પાટણ જઈ રાજા બીમદેવ (સ ૧ ૭૮ થી સ ૧૧૨૦)ની રાજસભામાં પોતાની પ્રતિભા વડે કવીન્દ્ર અને વાલ્મીકિવર્તી ના માનક જિજ્ઞેષા મેળવ્યા હતા.

ધારામા લોકજરાજની શકિતચલાના પ્રધાન કવિ ધનપાસે તિલકમ વરીકથા ની સ્વન્તા કરી હતી તે માટે તેમણે મહેન્દ્રમૂર્તિને પૂછ્યું કે આ કથાનું સંશોધન કેવું કરી શકે ? આચાર્યશ્રીએ વાલ્મીકિના શાંતિસૂરિનું નામ આપ્યું કવિશ્રી એ માટે પાત્ર આપ્યા અને સવ પ્રથમ એમના એક શિષ્ય માથે વાર્તાશાપ કરવા દાખ્યા. વાર્તાશાપથી તેમને આવરી જઈ કે આવા વિદ્વાન શિ પોતા ગુરુ વિદ્યાસાગર હોય એમ નવાઈ નથી જ તેમણે આચાર્યશ્રીને ધારા પધારવા વિનંતિ કરી અને પોતે આથે સ્થાને તેમને સ ૧ ૮૭ લગભગમા ધારા નગરી તરફ લઈ ગયે.

એક રાતે મહસ્તવીએ આચાર્યશ્રીને આશીર્વાદ આપ્યો કે તમે તમારા હાથ ભીંચા કરી વાદ કરશો તો તમને દરેક સ્થાને વિજય મળશે.

ધારા પદ્યોત્પત્તિ અગાઉના યુગમાં રાજા લોકજરાએ તેમની સાથે આવીને જણાવ્યું કે ધારાની સભામા હજુલ વાદીઓ છે, તેમાંના કેટલા વાદીઓને આપ લવશો તેટલા લાજ માલની દ્રુમ તમને આપીશ. એઉ છું કે શુભરાતના કૌન સાધુઓમા વિદ્વાનું કેટલું સામર્થ્ય છે ?

(૧) નાભાવગ્ધનનાં સ ૧૨૧૫ના લેખનામા.

(૧૧) મહાકવિઓનાં આ વર્ણનસૂરિની પ્રતિભાનાં ઇતિહાસ.

(૧૨) તથાગ્ધનનાં (૧) આ વિજયશાંતિસૂરિ (નાનુગ્રામા), (૨) આ વિજયશાંતિસૂરિ (કાંચનામા).

(૧૩) નાભાવગ્ધનનાં ચોની શાંતિસૂરિ, જેઓ ૧૮ વર્ષોને કૌન પનાવ્યા.

(-રાજવગ્ધ પાનથી, ૧ ૧૪)

આચાર્યશ્રીએ લોજની મહાના ૮૪ જેટલા વાદીઓને છતી લીધા.^૧

પછી તે બીજા ૫૦૦ વાદીઓ આચાર્ય માટે ખાસમાં આવી ન આ શ્રીશાંતિસૂરિ આ બધા વાદીઓને છતી લેરો એવા વિચારથી દ્રવ્યનો આંકડો ગણતા રાજા વિભાસુણમા પડી ગયો. કવીશ્વર મન પાસે રાજાનું મન પારખી તે કાઢ્યો કે આચાર્યશ્રીનું નામ શાંતિ ન પડે તે વાદીઓની સામે વેતાલ જેવા છે તેથી હવે વધુ વાદ કરવાની જરૂર નથી. રાજાએ આચાર્યશ્રીને ૮૪ લાખ માણવી દ્રમ્મ આપવાના હતા, તેનું સુખસતી નાણું ૧૨ લાખ થાય. તે દ્રવ્યથી ખાસમાં જૈનમંદિરો બાંધવામાં આવ્યા. કવીશ્વરે પોતાના તરફથી ૬૦ દ્રમ્મ આપ્યા. તે આચાર્યશ્રીની આજ્ઞાથી ઘરાહના જૈનમંદિર માટે મોકલવામાં આવ્યા. ઘરાહના મુઘે તે દ્રમ્મમાંથી આદિનાથના દેસમુશ્વરમાં ટાંચી તરફ એક દેરી કાઢવી અને રથ બનાવ્યો.

આચાર્યશ્રીએ તિલકમંજરી માં ઉત્સુરમહાપણ ન રહે એવા પૂરતું મુશોધન કરી આપ્યું. રાજાએ આચાર્યશ્રીને વાદિવેતાલ નું મનવત્તુ બિજુ આપી સુખરાતના સ્તમ્ભ વિદ્યાનની કહર કરી.

૧. ૮૪ વારે—ત ચમ ચનુરણીતિવારિન -

ચમ બહુ નવ ગુરુ નવ બહારું મિત્રીન ।

તવ લોભ લહમંદુ લલ લેચવ્વ સિમિતીન ॥

મિત્ર ચિરંજીવ લલ પુત્ર ગણિત વાર ગુ બોરું ।

અક બીચર અક મિત્ર અક અક હિ મોરું ॥

દ્વયેષણં લંગેન ચનુરણીતિઃ મયમિત ।

(—મહેા. હામાકરવાળુનો. હાચરિંસવાપના—વાદિરેવરિમંજરે ;
ચનુરણીમંદ ૩ ૧૮૧ હાચરુ નહિ ૧ નિમનેર)

૧ જૈન, ૨ નેવાનિક ૩ સાંખ્ય, ૪ બૌદ્ધ ૫ વૈદિક અને ૬ આચાર્ય
એ ૭ રાજાના ૧૦ પદાઓ. મળેને કુલ ૧ ૨ મતો ૭

(—જૈનસત્ત્વમંદાક, કથાક : ૧૨૨, ૧ ૧૪૨)

આચાર્યશ્રીના શિષ્ય પુરુષકારે સ. ૧ ટકમા ઘરાડમા સમસેનના સભ્ય રમુસેનના જિનાલકમા બા આદિનાયની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી અને તે જ દેશસુરમા રાણી નવર કવિ બનપાલે આયેલી રકમમાથી દેરી બનાવર્ત હતી.

આ શાંતિસૂરિ સભા બીમદેવની જિનતિથી ખાસથી નિકાર કરીને કવિ બનપાલની સાથે પાગલ પધાર્યાં. જર્હી પાટલુમા ચેા જિનદેવે પાલના પુત્ર પદ્મદેવને સાપકરવાથી તેને જાનીનમા તાટી શખ્યો હતો. આચાર્યશ્રીએ તેને બહાર કઢાવી જામૂલ ચિતલી કાઢથી સપર્શ કર્યો અને પદ્મદેવનું ઝેર છિતરી ગયું. ચેા જિનદેવે આચાર્યશ્રીને ભારે ઉત્સવપૂર્વક પોતાને ઘેર પધરાવી ઉપાસ્યે પહોંચાડ્યા.

આચાર્યશ્રી પોતાના ડર કિયોને પાટલુમા ન્યાયને જજ્જસ કરાવતા હતા. વટમચના જા. ૦ મુનિચ દ્રમુરિ નાટોલથી નિકાર કરી પાટલુની ચૈત્યપરિપાટી કરવા માટે પાગલ પધાર્યાં. તેઓ જોક દિવસે બા જ્જસદેવના દર્શન કરી જા. ૦ શાંતિસૂરિ પાક આપી રહ્યા હતા ત્યારે તેમની પાસે આવી, નમસ્કાર કરીને બેસી નવા જો મમથે બૌદ્ધ દર્શનના પ્રમેયોને પાક બાલતો હતો. આ મુનિચદ્રે જર્હી ૧ દિવસ સહી પાક સમથે કાલરી આપી જો પાકને વિના પુસ્તકે જોકાવતાથી જવધારણ કરી લીપા, પરંતુ આચાર્યશ્રીના કિયો જો પાકને ખારી ન શક્યા. આમાં આચાર્યશ્રીને ભારે જોડ થયો. આ મુનિચદ્રે આ જોઈ આચાર્યશ્રીની જાણ મેળવી જો દર દિવસને પાક જાનુકેમે કહી સલાળાઓ. આ સલાળી આચાર્યશ્રીને જોકદમ જિભા થઈ ઉત્સાહથી તેમને જાલિગન કર્યું અને કહ્યું.

ખરેખર, તું તો પૂજ્યમા કાકેશું રત્ન છે. તું મારી પાસે સહીને જજ્જસ કર. આચાર્યશ્રીને જ્જાલ હતો કે, પાટલુમા સવેચી મુનિ-જોને સહેવા માટે સ્થાન મળતું નથી, તેથી તેમણે આ મુનિચદ્રને ટકસાળની પાછળ જોક ઘરમા શખ્યા અને તેમને હથે દર્શનિને જજ્જસ કરાઓ. આ મુનિચદ્રે વિના પરિભ્રમે તે ખારી લીપા જો દિવસથી પાટલુમા ચૈત્યવાસીઓ તરફથી સુનિશ્ચિત માધુજોને મુલક

તાથી વસતી મળવા લાગી. આ મટના મુ. ૧૦૬૪ લગભગમાં બની
હોય એવો મુલવ છે.

કૌલ મટના આ ધર્મ પંડિત કવીશ્વર મનપાલની સૂચના મુજબ
વાદિવેતાલ આ. શ્રીશાંતિસુરિ પાસે પાટણ આવ્યો. તેમની સાથે
વાદ કરવાની શરૂઆત કરી. તેણે પ્રથમ પ્રશ્નચક્ર વલ્લાબુ, આચાર્ય
શ્રીએ પોતાને હેવ અને પંડિતને કૃતશ્રી બનાવે એવો જવાબ આપ્યો.
જાતી તે પંડિતે વિવઠાવાદ શરૂ કર્યો. આચાર્યશ્રીએ તે પાકને
અક્ષરશઃ સબળાવ્યો. તેમજ તેના ચોખપ વગેરે લઈ કૂંબડું તેની
નકલરૂપે અવશેષ્ટા કરી બતાવી. પતિ તેમના ચરણમાં મસ્તક
કુકાવીને કહ્યું. કવીશ્વર મનપાલે જેવા કહ્યા હતા તેવા જ તમે વિદ્વાન
છો. આચાર્યશ્રી સ્વભાવતઃ શાંત હતા. તેથી તે પણ શાંત બની ગયો.
આચાર્યશ્રીએ એક દ્રવિકના વિદ્વાનને પણ છતી લઈ શાંત
બનાવ્યો હતો.

ધર્મપ્રચાર—

આચાર્યશ્રીએ ૪૧૫ રાજકુમારોને જૈન બનાવ્યા. પૂજનો કોટ
પછી જવાની ભવિષ્યવાણી કહી મલગાવી. ૭ શ્રીમાલી કુટુંબને
વચાવી લીધા અને તેઓને ૬૬ જૈનધર્મી બનાવ્યા.

આ શાંતિસુરિના ઉપદેશથી ડી. ક. શ્રીમાલી જૈન બન્યા હતા.
તેમણે ભ. આદીશ્વરનું ચૈત્ય બાંધાવ્યું હતું અને તે મહીશ્વર બોત્રના
હતા. સમય જતા તેઓ પશ્ચીવાસગમ્થના બન્યા હતા.

(—જૈનપુસ્તકપ્રશસ્તિસંગ્રહ, પ્ર ૩૫)

તેમણે જે મંથા બનાવ્યા છે તેની નોંધ નીચે મુજબ છે—

(૧) ઉત્તરજયવર્ણ-પાઈચીકા—તેમણે જન્ય વૃત્તિઓ દોષા છતાં
પૂર્ણવસ્ત્રગમ્થના આ. શુણ્ડેનની વિનવિધા પાપુમાં બિસમાલ
વરીય મહામાત્ર શાંતના ચૈત્યગૃહમાં સ્થાપ્યાજન્યામુજથી વાદ
શક્તિના કિસ્સા મળી ઉત્તરજયવર્ણની ટીકા બનાવી છે જેનું બીજું
નામ પાઈચીકા છે આ. વાદિવેત્સુરિએ આ ટીકાના આધારે
જ સિદ્ધસાધની મુલામાં દિગજસાચાર્ય કુમુદવદ્ધને હરાવ્યો હતો.

(૨) છવિચારપદરણુ—આથા ૫૧

(૩) સઘાચારજૈન્મવદનભાષ્ય—તેનું બીજું નામ સઘસામાચાર-
ભાષ્ય પણ છે ગાથા ૬૧

(૪) ધમ્મરણુપ્પરણુ—(ધર્મશાસ્ત્ર).

(૫) પવપંચિકા (અહિંસાપેકાવિધિ)—તેનું જ્ઞાનમું પવ વૃક્તિ
શાંતિ છે

(૧) અગવિજ્ઞા—તેનો ઉદ્ધાર કર્યો.

(૨) વિશ્વકર્મ જરી—કવિ ધનપાલે રચેલી બધા કથાનું સંશોધન કર્યું

જ્ઞાચાર્યશ્રીના બ્યાખ્યાનમા નાચેની દેવી જ્ઞાવતી હતી અને
સુરુએ વાસકેપ નાચેલા પાપલા પર વિસર્જી હતી. એક દિવસે
જ્ઞાચાર્યશ્રી વાસકેપ નાખવાનું ભૂલી ગયા, ત્યારે દેવીએ વસ્ત્ર
વણાવ્યું કે ભગવન્! હવે આપ છ મહિના છવિસે, તે જોજો
આપે ગર્ભની બચસ્થા અને પરભવની આધના કરે લેવી જોઈએ.

જ્ઞાચાર્યશ્રીને ૩૨ સિધ્ધેા હતા તેમાંથી મુનિ વીરભદ્ર, મુનિ
શાલિભદ્ર અને મુનિ સર્વદેવને બીજે દિવસે તેમણે જ્ઞાચાર્ય બનાવ્યા.
આમા જા વીરભદ્ર તેા રાજપુત્રીમા જા કાલધર્મ પામ્યા તેમની
શિષ્યપરપરા આજી નહીં; પરંતુ તે સિવાવના બને જ્ઞાચાર્યોની
શિષ્યપરપરા લાળા કાગ મુખી આજી છે.

જાતે જા શાતિમૂરિ શેક થયના પુત્ર સેદિ કાઢેલા ગિરનાર વીથના
ચાત્રાસથ માથે ગિરનાર પધાર્યા. ત્યા તેમણે ભૂજ, વરસ અને જીવન્યે
ત્યાગ કરી ૨૫ દિવસનું વનશન કર્યું અને સ ૧ ૬૬ ના જેક
મુદિ ૬ ને મગજવારે કૃત્તિકા નક્ષત્રમાં સમાધિપૂર્વક કાલધર્મ પામી
સ્વત્રગમન કર્યું. દેકમા તેજો જનશન સ્વીકારીને દેવ થયા.

પેદાજમ્હો—

જા શાતિમૂરિની શિષ્યપરપરામાંથી આરાપદ્મજમ્હ, આરાસણ
જમ્હ, મમ્હકામજમ્હ અને પિપ્પલકમ્હ એ નામે ઉપજમ્હે અને
સિત્ત શાળાએ નીકળી છે તે જા પ્રકારે છે—

આશાસુખમ્—

૪ આં વાદિવેતાલ શાતિસૂરિ. ૫. આં પૂર્વભદ્રસૂરિ

૬ આં શાંતિભદ્રસૂરિ. ૭. આં વર્ધમાનસૂરિ

૮. આં યશોદેવસૂરિ—તેઓ આશાસુખના હતા. તેમનાથી આશાસુખમ્ નીકળે.

મહાસહાગમ્—આશાપદમ્—

ગુણસત્તમા આપૂરેકથી હક્ષિણે પશ્ચિમ તરફ ૬૫ માઈલ દૂર મુઠ્ઠચલ અને ફીલ્ડી ગામો છે જ્યારે ૨૫ માઈલ દૂર મારામ છે મહારથી ૪ માઈલ દૂર કુસુમા, વરમાલુ ગામો છે તેમના કેટલાએક તો વિક્રમની સાતમી સદી પહેલાના વસેલા છે

ફીલ્ડી ગામ આપૂ પર્વતના હક્ષિણ ઢાંગ પર હતું તે ગામની ઉત્તરમાં વશિષ્ઠાશ્રમ હતો. અહીં ઉમળવી (અમલવતી) ગામના રાજા જાળરીશે ઋષિકેશનું મંદિર બાંધ્યું અને તેની રાણી વારાહેવીએ મધુસૂદનનું મંદિર બાંધ્યું ત્યારથી એલે સ. ૧૨૮૮ પછી ફીલ્ડી ગામનું બીજું નામ 'મધુવાલુ' બહાર થયું

આપૂરે થી પશ્ચિમ તરફ મહાર જતી મોડની સડ પર આશા ૬ માઈલ દૂર એક પથ્થર બેસો છે તેમાં ઉલ્લેખ છે કે

માર્ગિકે સુરેશ્વર પદમાર પાશવર્ષદેવ સ. ૧૨૪૫ના ભાદરવા સુદિ ૧ ને ગુપ્તવારના રાજની આજ્ઞા છે કે ફીલ્ડીના વશિષ્ઠાશ્રમની રક્ષા કરવી નુકસાન કરે તેને હડ દેવે.

(—જૈનપત્ર, વર્ષ ૫૮ અક ૩ મ ૩૫, પૃ. ૧૫૬)

અહીં આજે મધુવાલુ ઋષિકેશ અને કૌશિલ્ય જામો છે મધુવાલુના મંદિર પાસેની ભૂમિમાં પ્રાચીન જૈન દેરાસરનું તોરણ તથા શાસના આજેય વિદ્યમાન છે (—જૈનસત્તમકાશ, ક્રમાંક : ૨૬૮)

મુઠ્ઠચલ પલ્લ પ્રાચીન જૈન તીર્થ (જૂઓ, પ્ર. ૧ પૃ. ૬૧)

મહાર ગામના બીજા નામો મહાહડા, મહાકુંડ, માધુહડા, મહાર, મહાર મહાર મળી આવે છે આજે અહીં જૈનોનાં ૨૦૦ ઘર વિદ્યમાન છે તથામ્ અચલમ્ મહાહડામ્ અને લોકાચલના ઉપામથે

છે. જાન ધર્મનાથ તેમજ જાન મહાવીરનામીના કેસરથી છે.

૧૬૪૨-૧૬૪૩ આ. ૦ શાલિવર્ણસુરિ (જન્મ સ. ૧૧૪૩) ધારાપદ
જન્મ્યા આ. ૦ શકેશ્વરસુરિ (સ. ૧૧૮૪-૧૨૨૧), ઉપકેશ્વરજન્મ્યા
આ. ૦ શિવસુરિના મતાનીય આ. ૦ કેવલુપ્તસુરિ (સ. ૧૪૮૬) અહીં
જન્મ્યા હતા, કેમકે તેમના નામની પહેલા મહાકવિય, મહારીય
વિશેષણો લગાડેલા જોવાય છે.

(—અનુ. ૬ આવીન જૈનલેખસ ઠોક, લેખાક : ૧૧૪ ૬૨૨)

મહારથી મહાકવિયજન્મ નીકળ્યો તે આ શકેશ્વરસુરિની યા
જ્યે છે. પ્રતિભાલેખોમા આ શકેશ્વરસુરિને ૧૬૪૨-૧૬૪૩ સંવિત્
વિકારી યાજનાના આ વર્ષેમાનસુરિના શિષ્ય બતાવેલા છે. પણ
તેઓ કેવલુ અને કેશ્વરે યજ્ઞ તેનો નિર્ણય કરવો જો જોઈ જરૂર
જામ્યા છે કેમકે ઇતિહાસના ચરિત્રીકનથી જણાય છે કે વિક્રમની
બારમી સદીના ઉત્તરાર્ધમાં ૧૬૪૨-૧૬૪૩ સંવેત્રી વર્ષેમાનસુરિનો જ
જન્મ્યો છે તે આ પ્રકારે—

૧. ૧૬૪૨-૧૬૪૩ આ. ૦ ઉદ્ધવાતનસુરિના શિષ્ય આ વર્ષેમાનસુરિની
સુવિકિત ૧૨૫૨ના નવામીવૃત્તિનાર આ. ૦ જ્ઞાનસચ્ચેવસુરિના બીજ
૧૬૪૨ આ વર્ષેમાનસુરિ (સ. ૧૧૪ —સ. ૧૧૭૨) હતા.

૨. આમ તો વૈશ્વજન્મ આવીન છે પણ ૧૬૪૨-૧૬૪૩ જા
નીકળ્યો છે. જાને જન્મોની શબ્દસામ્યતા અને સામાજિકની જોડાથી
કેટલાજોડે વિકાસો જાનેને જોડે માની વૈશ્વજન્મમાંથી નીકળેલા
ધારાપદજન્મને ૧૬૪૨-૧૬૪૩ પેટાજન્મ બતાવે છે. (પા. ૩૧ પૃ. ૪૭૩)

આ સાધારણ માન્યતા અનુસાર ધારાપદજન્મ આ. ૦ શાલિવર્ણ
ની પાંચે મંવિત્તવિકારી આ. ૦ વર્ષેમાનસુરિ (સ. ૧૧૫ હજાર) ૫
વર્ષ આથી અહીં જોવી જામળા જાય છે કે આ શકેશ્વરસુરિ આ
જાનેમાથી જ્યાં આવાર્જના શિષ્ય હતા? આનો જુદાસો અપવાદ
ધારાપદીયજન્મ શો શિવકેશ્વરની સ. ૧૧૮૭ માં હજારેક જામળા
સૂત્રની વિશેષ વૃત્તિની પુષ્ટિપ્રમાણી મળે છે. તેમાં જન્મ્યું છે કે
શો શિવકેશ્વરે આ પુત્રક આ. ૦ શાલિવર્ણસુરિના ૧૬૪૨ આ. ૦

વર્ધમાનસૂરિના આં ચક્રેશ્વરસૂરિને અર્પણ કર્યું

(-જૈન પુસ્તક પ્ર૦ સ૦ પ્ર૦ ૩)

૧ મહાહડગચ્છ પટ્ટાવલી

આં ચક્રેશ્વરસૂરિ અને શેઠ ત્રિહરેજ બંને ધારાપદગ્રન્થના અને બંને મહાહડગા હતા આથી માનવું પડે છે કે ધારાપદગ્રન્થના આ વર્ધમાનસૂરિના શિષ્ય આં ચક્રેશ્વરસૂરિથી મહાહડગચ્છ શરૂ થયે.

પ્રતિભાસેષોને આધારે જણાય છે કે મહાહડગચ્છ એ વૈશ્વેશ્વરગ્રન્થની શાખા છે આધારણ રીતે વડગચ્છ અને વૈશ્વેશ્વરગ્રન્થ એક મનાવ છે તેથી તે જ ગ્રન્થની શાખારૂપે નોધાયે છે ખાસ નોધપાત્ર થતના એ છે કે આ અભિજનિહારી ગ્રન્થ (સ૦ ૧૧૮૭ સ૦ ૧૩૩૫ સ૦ ૧૩૩૭ સ ૧૩૩૮) હતો. સ૦ ૧૩૩૫ અને સ૦ ૧૩૩૭, સ૦ ૧૩૩૯ સ૦ ૧૩૪૭ના પ્રતિભાસેષોમા મહાહડગીય અને મહાહડગીયગણના અર્થ ઉદ્દેષો મળે છે એટલે એ વાત ચોક્કસ થાય છે કે વૈશ્વેશ્વરગ્રન્થના આં ચક્રેશ્વરસૂરિથી મહાહડગચ્છ શરૂ થયે.

(-પ્રાચીન જૈનલેખસંગ્રહ ભા. ૨, લેખાઃ ૧૮૪, ૨૮૪

૨૬૧ ૨૬૨ ૫૫ અર્જુન પ્રાચીન જૈનલેખસંગ્રહ,

લેખાઃ ૧૧૪ ૨૬૭ ૫૪૩)

મહાહડગચ્છની ઘણી પરપરાઓ આલી છે. તેમજ તેમાથી ૧૯૫ પુસ્ત્ર, બાબડિયા બહોર વગેરે શાખાઓ નીકળી છે

અદમગ્રન્થના આં હારિશ્વસૂરિથી હારિશ્વશાખા નીકળી, જેનું બીજું નામ હારિશ્વગ્રન્થ સજાવે છે (-પ્રક ૨૭ પૃ. ૪૪૭ થી ૪૬૨)

તે પરપરાના આં વૈશ્વેશ્વર ક્રમાક્રમણે ગુજસ્તવમા આવીને નવા જૈનો બનાવ્યા અને તેમનો પરિવાર વૈશ્વેશ્વરગ્રન્થ નામથી બહોર થયે. ઘણા નિદાનો વૈશ્વેશ્વરગ્રન્થ અને વડગચ્છને એક સમજી લે છે આ ગ્રન્થની એક ક્રમણપરપરા ધારાપદમા વિચરતી હતી, જે ધારા પદગ્રન્થ તરીકે વિખ્યાત થઈ હતી.

ધારાપદગ્રન્થની એક પરપરા આ પ્રમાણે મળે છે—

૧ જ્યેષ્ઠાઈ ૨ જ્યા શાંતિભદ્રસૂરિ.

૩ સિદ્ધાતમહોદધિ જ્યા સર્વદેવસૂરિ.

૪ જ્યા શાંતિભદ્રસૂરિ—તેમનું પ્રસિદ્ધ નામ વાહિવેલાશ શાંતિ-
સૂરિ (સ્વ સં ૧ ૬૬) હતું.

૫ જ્યા પૂર્વભદ્રસૂરિ—તેમણે ગુરુદેવની આજ્ઞાથી સં ૧ ૮૪મા
શરદમા શમસેન નગરના શબ્દ રચુસેનના બિન્દ્યાસાહમા જ્યા
શ્રવણી પ્રતિષ્ઠા કરાવી. (પ્રક ૪૧ ૫ ૪૭૨)

૬ જ્યા શાંતિભદ્રસૂરિ—તેણે વાહિવેલાશ જ્યા શાંતિસૂરિના
હાથે આજ્ઞાઈ થયા હતા તેમણે સમ્રાટજીવૃત્તિ બનાવી છે.

૭ જ્યા વર્ધમાનસૂરિ—તેમણે ચૈત્યવાસ છેડી, કિષોદ્યાર કરી,
મવેગીપહાડ સ્વીકાર્યું હતું, જ્યાથી તેણે સવિઙ્ગવિકારી તરીકે વિખ્યાત
થયા હતા. (—પ્રા જૈ હે સં લેખાક ૨૮૪ ૨૬૨, ૫૫)

જ્યા કાણે તેમની પરપરાના આચારો પોતાને વર્ધમાનસૂરિના
મતાનીય આજ્ઞાવવામા ઔસ્વ માનતા હતા.

(—પ્રા જૈ હે સં લેખાક ૧૧૪ ૨૬૭)

જ્યા વર્ધમાનસૂરિથી ઘટી શિષ્યપરપરાઓ બાકી છે—

સ ૧૧૮૪મા જ્યા વર્ધમાનસૂરિના જ્યા શકેશ્વરસૂરિ, જ્યા
પરમાનંદસૂરિ, જ્યા વશોદેવસૂરિ, જ્યા પ્રભસૂરિ વિદ્યમાન હતા.
(—જૈનપુસ્તકપ્રશસ્તિસં ૩ ૨)

જ્યા વર્ધમાનસૂરિની પાઠે જ્યા પદસૂરિ અને તેમની પાઠે જ્યા
ભદ્રેશ્વરસૂરિ થયા તેમણે સ ૧૧૮૭મા કાચણ વહિ ૪ ને સોમવારે
જ્યાજીવીર્ધમા ભદ્રસિંધુકના શેઠ જાહલ પોતાના જાસવેશ જા જાવણ
દેવની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી. (—પ્રા જૈ હે સં લેખાક ૧૮૪)

૮ જ્યા શકેશ્વરસૂરિ—તેઓ મહાકલ્યાણ જન્મ્યા હતા તેમનાથી
‘મહાકલ્યાણ’ નીકળેલ તે તથા તેમના શિષ્ય જ્યા પરમાનંદસૂરિના
ઉપદેશથી શેઠ દેશલ પોતાના જા મહાવીરસ્વામીનું દેસસર જાધાનું
સ ૧૧૮૪ના માહ સુદિ ૧૧ ને રવિવારે પાટણમા ચૂરદેશ્વર શબ્દ
મિહસાજના શબ્દમા યાવાધર્મકર્માજ વધેરે સૂચે તથા ટીકાએ

વગેરે ચાર પુસ્તકો લખાવ્યા. શેઠ સિદ્ધરાજ પોતપાસ વધા તેની પાની શાંતિમતીએ સુ. ૧૧૮૭ના કાર્તિક સુદિ ૨ ના રોજ પા/સુમાં આગમ, નિમુદ્ધિ, વૃણિ, લાખ્ય વગેરે આગમના પુસ્તકો લખાવ્યા. તે કાવકે સુ. ૧૨૧૦માં ચંદ્રાવતીમાં ચૂર્ણદેવર સજા કુમારપાલના પ્રીતિપાત્ર તજા ધારાવર્ષદેવના રાજકનગમાં 'સ્વપુત્ર' નામ લખાવી
(-કૈ.પુ.મ સ. ૦ પુષ્પિકા ૬૬)

સુ. ૧૧૮૭ના ફાગણ વદિ ૪ ને સોમવાર આજીવીર્યમાં ૭૦ સપ્તલદેવના જિજની પ્રતિષ્ઠા કરી.

તેમની પાટે આ. ૦ પરમાનદસુરિ,^૧ આ. ૦ જ્યોતિષસુરિ, આ. ૦ પદ્મમદ્ર, આ. ૦ શિવદત્ત, આ. ૦ મર્મવિણ વગેરે આચાર્યો સજા હતા.
(-કૈ. પુસ્તકપ્રસન્નિસ મહ, પુષ્પિકા ૨, ૩; કૈ. સા. સ. ૦ ઇતિ. પા. ૪૦ ટિ. પા. ૩૩૭ પૃ. ૨૧૮)

૬ આ. ૦ જ્યોતિષસુરિ. ૧૦ આ. ૦ સોમમલસુરિ

૧૧. આ. ૦ વર્ષમાનસુરિ—તેમના સુ. ૧૩૩૫, સુ. ૧૩૩૭ સુ. ૧૩૩૮ના પ્રતિભાલેઓ મળે છે તેમના ઉપદેશથી આચાર્યસુણામાં સમલિકાવિકારનો આ સપદ જનાવવામાં આ પેા હવેલ.
(-પ્રા. ૦ કૈ. શ્રે. ૩ લેખાક ૨/૪ ૨૬૧ ૨૬૨)

૧૨. આ. ૦ સુવર્ણદેવસુરિ—મુમરા ચાહે સુ. ૧૩૭૧ના મહ સુદિ ૭ ગુરુવારે સતુ જ્યોતિષની મોટા ઉદ્ધાર કરાવ્યો ત્યારે તે ત્યા વિદ્યમાન હતા.

૨ મડાહડગચ્છ પદાવલી

૮ આ. ૦ ચક્રદેવસુરિ

૬ આ. ૦ પદ્મમલસુરિ

૧૦ આ. ૦ જ્યોતિષસુરિ

૧૧ જ્યોતિષસુરિ

૧૨ આ. ૦ શાંતિસુરિ—સુ. ૧૩૭૦ સુ. ૧૩૭૧ સુ. ૧૩૭૩

૧. રાજાજીની દેવેન્દ્રજાના આ પરમાનંદના સિખ થા સ્વતંત્ર મે ૧૩૧ માં થયા.
(જુઓ, પ્રક ૩૫, પૃ. ૩૧)

સ. ૧૩૮૭ સ ૧૨ ૩ (—અણુદ પ્રા જે હે સ લેખાક ૫૪૩
પ્રા જે હે સ લેખાક ૫૮)

૧૩ આ. હેમસુરિ—સ ૧૩૮૧

(—અણુદ પ્રા જે હે. સ લેખાક ૫૫૧)

૧૪ આ રત્નસાગરસુરિ—સ ૧૩૮૬

(—અણુદ પ્રા જે હે. સ લેખાક ૫૫૧)

૧૫ આ સોમતિલકસુરિ—સ ૧૩૫૧ સ ૧૩૬૧

૩ મહાહરગચ પદ્યાવલી

૮ આ ચક્રેશ્વરસુરિ

૬ આ વિનયસુરિ

૧ આ દેવચંદ્રસુરિ

૧૧ આ સુવચંદ્રસુરિ

૧૨ આ ધર્મદેવસુરિ

૧૩ આ જગદેવસુરિ—આ દેવસુરિ સ ૧૩૮૬

૧૪ આ પૂર્ણચંદ્રસુરિ—સ ૧૪૨

૧૫ આ હરિભદ્રસુરિ—મ ૧૪૪૧ ૧૪૬૨

૧૬ આ. હેમલક્ષ્મણસુરિ—સ ૧૫૨ ના અષાઠ સુદિ ૨ ને

સુરુવારે આ હેમલક્ષ્મણના ઉપદેશથી સિદ્ધિલી નગરમાં જ અર્જુનનાથના દેરાસરમાં મહાહરગચમાં જ વિવાહણિ પાંચ નાથનો ભાઈ આસાદ બન્ને. આભાર્યે તેમાં સર્વજ્ઞાતુની પરિકરણથી તે પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી આવે. હેન તેના કાઉસગ્નિયા નીચે છે.

આ હેમલક્ષ્મણના શિષ્ય પ અમરજીવે સ ૧૫૧૭માં કપસ્ત્રુતનો બાહ્યબોધ રચ્યો.

૧૭ આ સુવર્ણચંદ્રસુરિ—તેમણે કવલિકાચાર્યકથા રચી

આ ધર્મપ્રજ્ઞસુરિ—સ ૧૫૨

૧૮ આ જ્ઞાનદાસુરિ

૧૬ આ ભાવચંદ્રસુરિ

૨ આ હર્મસાગરસુરિ

૨ ૫ મનકવ્યક

૨૧ આ જ્ઞાનસાગર—કવિ સાગર તેમનો આવક હતો, જેણે

સ ૧૬૩૮માં બલોરમાં બિહુલજીપચાશિકાચોપાઈ સ ૧૬૫૧

મા ભોજનપ્રત્યક્ષાપાઠ , સ. ૧૬૭/મા પાલનપુરમા કૃષ્ણરુકિમળી
વેલી ની સમ્મત ટીકા રચી. તે આચાર્યશ્રી માટે લખે છે કે—

“વક્રગચ્છયાખા ચદ્ર વિચાર મહાહકમચ્છ મચ્છમિજગાર;
સુરિપિદિ જયવતા જાણ જ્ઞાનસાગર મૂરીય વખાણ.”

૨૨. આ. ઓભામ્યસાગર

૨૩. જ. ઉદયસાગર

૨૪. જ. દેવસાગર

૨૫. જ. કમલસાગર

૨૬. જ. હરિભટ્ટ

૨૭. જ. વામસાગર

૨૮. જ. હેસરસાગર

૨૯. જ. ગોપાગણ

૩. જ. યશકલગણ

૩૧. મ. શાશ્વત—સ. ૧૭૮૭

૩૨. મ. મા. દુકમનક.

૩૩. મ. ઉદયક

૩૪. મ. કૃષ્ણક

૩૫. મ. જ્ઞાનનક.

૪ મહાહકમચ્છના છૂટક આચાર્યો

§ આ. ધર્મપાલમૂરિની પાટ આ. મોમરેવ રત્નપુરીય—સ. ૧૩૫૦

§ આ. ચક્રમિદમૂરિની પાટે આ. સ્તિર—સ. ૧૩૬૭

§ આ. આનંદમજ—સ. ૧૩૫૮

§ આ. ઉદયમજ—સ. ૧૪૩૫, ૧૪૬૮, ૧૪૮૧

§ આ. ધમચક્ર રત્નપુરીય—સ. ૧૪૮૧, સ. ૧૪૮૫, સ. ૧૫૦૧—તમની પાટે આ. કમચક્ર—સ. ૧૫૪૧

§ આ. પામચક્ર—સ. ૧૪૬૧

§ આ. મુનિભટ્ટ—સ. ૧૪૬૬ મ. ૧૪૬૬

§ આ. મામરેવની પાટે આ. ધનચક્ર—સ. ૧૪૫૩ સ. ૧૪૬૩

§ આ. મુનિરેવ મ. ૧૪૧૧—તમની પાટે આ. મોમચક્ર—સ. ૧૪૫૩

§ આ. મોમરેવની પાટે આ. જ્ઞાનચક્ર—સ. ૧૪૬૩

§ આ. મામમજની પાટે આ. ઓમૂરિ—સ. ૧૫૧૧

§ આ. મુનિમજની પાટે મ. ૧૪૫૮ સ. ૧૪૭૩

§ આ. નવનિર્મિત—સ. ૧૫૭૭

૬ આ મતિમુદ્ર-સ = ૧૪૫૬

૭ આ વીરમહાની પાઠે આ = ગુણમદ્ર-સ = ૧૪૫૭.

૮ આ = રવિમદ્ર-સ = ૧૪૫૮.

૯ આ પૂર્વમદ્રની પાઠે ઉપા = આનંદમેરુભાગડિયા-સ = ૧૪૫૭.

૧૦ આ = હમણમદ્ર ભાગડિયા-સ = ૧૪૫૮, સ = ૧૪૫૭.

માલુકરન-સ ૧૬૨ (-અણુદયા = હે = સ = હે : ૬૪)

૬ ભ દેવમદ્ર, ભ લાજશ્ચે સ ૧૭૮૭મા માલુકર વીર
તથા આ = ચક્રેશ્વરસૂરિની ચરણપાદુકાની સ્થાપના કરી.

વિક્રમની આઠમી સુધી સુધી મહાહઠમચ્છના ભદ્રારકે, મહા
ભાગે વિદ્યમાન હતા.

(-ચિલાલેષો, મહાહઠમચ્છ પદ્માવલી, જૈનસત્યપ્રકાશ,
ક્રમાંક ૨૩૩ ૨૩૮, ૨૪૨ ૨૪૩ ૨૪૬)

મહાહઠીય—

ઉપકેશમચ્છના આ સિદ્ધમૂર્તિના સત્તાનીચ મહાવીર આ દેવ
સુખાસૂરિએ સ ૧૪૮૬ના વૈશાખ સુદિ ૫ ને સુત્યારે ઉપકેશમચ્છના
મત્રી જેતસીએ ભ વિમળનાથની પદ્મવીર્ધી પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી.
(-અણુદ આવીન જૈનલેખસંદોહ, હેઆક ૬૨૨)

૧ પિપ્પલહમચ્છની પદ્માવલી

૬ આ શાંતિભદ્રસૂરિ—તેઓ ચક્રકુળના ચાણપદ્રમચ્છના હતા.

૭ આ નેમિચક્રસૂરિ

૮ આ = શાંતિભદ્રસૂરિ (આ શાંતિસૂરિ)—

તેમને આ સવજારે દીક્ષા આપી. આ ચક્રસૂરિએ સાધિત,
ન્યાય અને આગમ લગાવી આધ્યાર્થિક આપ્યું. તેમનું જીવન નામ
આ શાંતિસૂરિ પણ મળે છે. તેઓ કૃષાગા, પરમ શાવ, દાક્ષિણ્યતા-
વજ્રા, હમણીય અને મિષ્ટલાખી હતા. તેઓ પરમસંવેત્રી અને
ચારિત્રશ્રદ્ધામયિ હતા. બહુ ચરાસની, ઘોટા વાણી અને મહાકાવ્યજ્ઞાન હતા.

તેમને ચક્રેશ્વરીદેવી પ્રસન્ન હતા, તેથી તેઓ વધુ પ્રભાવક બન્યા.

હતા. તેમની ઉપાસના કરવાથી મહાર આમનો આશપદ્મગમ્મને સિદ્ધ
રાજ પોતાલ જેન સઘને માન્ય અને નમસ્કાર કરવાયોગ્ય બન્યો હતો.

તેમણે વીરસ ૧૬૩૧ (વિં સં ૧૨૨૧)ના કાર્તિક સુદિ ૧૫ના
કૃત્તિકા નક્ષત્રમાં શિષ્ય સુનિશ્ચયની વિનતિથી 'પૃથ્વીચક્રવર્તિન'
(અં ૭૫ ૦) સ્મૃતે તેમજ છવવિચાર પ્રકરણ, ધર્મસત્પ્રકરણ મૂળ,
તેની સ્વોપદ્ધ ટીકા વગેરે ગ્રંથો રચ્યા છે.

તેમણે વિં સં ૧૨૨૨માં શુભ સુકૃતે શેઠ સિદ્ધનામ પોર-
વાણના વચના શેઠ સિદ્ધરાજ પોરવાણે બધાવેલા જાં નેમિનાથ
(અથવા જાં મહાવીરવામી)ના જિનપ્રાસાદમાં જોડીસાથે પોતાના
આઠ શિષ્યોને આચાર્ય બનાવ્યા ૧ આ મહેન્દ્રસૂરિ, ૨ આં
વિજયસિદ્ધસૂરિ, ૩ આં દેવેન્દ્રસૂરિ અથવા દેવચક્રસૂરિ ૪ આ
પદ્મદેવસૂરિ, ૫ આ પૂર્ણદેવ કે પૂર્ણચક્રસૂરિ, ૬ આ જયદેવ
સૂરિ, ૭ આં હેમપ્રજા ૮ આ જિનેશ્વર.

આ શાતિસૂરિએ ઉપર સુજળ પોતાના શિષ્યોને આચાર્યપદ
આપ્યા પછી પોતાના આશપદ્મગમ્મને પિપ્પલકગમ્મ જેવા નામથી
બહાર કર્યો સભવ છે કે ત્યારે પિપ્પલકનગર બહાર ક્ષેત્ર અને
જેન તીર્થસ્થાન હશે.

મત્તક, પિપ્પલક સાથે તીર્થ જે પિપ્પલકગમ્મનાં ક્ષેત્રો હતાં.

૫ આં પૂર્ણદેવથી પૂર્ણચક્રશાળા બાલી જે પરપરામાં
(૧૫) આ પદ્મતિલક (૧૬) આં ધર્મસાગર, (૧૭) રાજપાલ યવા
રાજપાલે સં ૧૬૪૭ ના માહ વદિ ૭ ના રાજ જન્મક્રમાસ
બનાવ્યો.

૬ આં વિજયસિદ્ધસૂરિ—તેમણે સં ૧૨ ૮ મા ટીકતા
ગ્રામમાં જિનપ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી અને સં ૧૧૮૩ ના ચૈત્ર
માસમાં આદ્યપ્રતિકમણ્યર્ણવે (અં ૧ ૪૫૬) રહી છે.

૬ આ મતિમુદ્ર-સ ૧૫૫૬

૬ આ વીરમલની પાટે આ ૦ મુખમુદ્ર-સ ૦ ૧૫૫૭

૬ આ સ્વિમુદ્ર-સ ૧૫૫૫.

૬ આ ૦ પૂર્વમુદ્રની પાટે જુલા ૦ આનંદમેરુ જાખડિયા-સ ૦ ૧૫૫૭.

૬ આ કમલમુદ્ર જાખડિયા-સ ૧૫૭૫, સ ૧૫૫૭.

માણેકચન-સ ૦ ૧૬૨ (-જાણુંદ્ર પ્રા લે સ ૦, લે ૬૪)

૬ સ ૦ દેવમુદ્ર જા લાલજીએ સ ૦ ૧૭૮૭મા માણિસદ્ર વીર
તમા આ ૦ જકેશ્વરસુરિની વરણપાદુકાની સ્થાપના કરી.

વિક્રમની જ્ઞાપની સદી મુખી મહાહરમચ્છના જહાગરકે, મહા-
ત્માએ લિખમાન હતા.

(-ચિલાલેખો, મહાહરમચ્છ પટ્ટાવલી, કૈનસત્યમસય,
ક્રમાંક ૨૭૩ ૨૭૮ ૨૪૨, ૨૪૩ ૨૪૬)

મહાહરીય—

જપકેશ્વરમચ્છના આ સિદ્ધસુરિ સત્તાનીય મહારીય આ દેવ
ગુપ્તસુરિએ સ ૧૪૮૬ના વૈશાખ સુદિ ૫ ને ગુરુવારે જપકેશ્વરમચ્છના
મત્રી જેતસીએ જા વિમલનાથની પગલીથી પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી.
(-જાણુંદ્ર પ્રાણીન કૈનલેખસંદેહ, લેખાક ૬૨૨)

૧ પિપ્પલકગચ્છની પટ્ટાવલી

૬ આ શાંતિભદ્રસુરિ—તેઓ ત્રિકુળના શાસકમચ્છના હતા.

૭ આ નેમિત્રસુરિ.

૮ આ ૦ શાંતિભદ્રસુરિ (આ શાંતિસુરિ)—

તેમને આ સર્વજ્ઞે રીક્ષા આપી. આ જસુરિએ સાક્ષિત્વ,
ન્યાય અને આગમ લખાવી આચાર્યપદ આપ્યું. તેમનું બીજું નામ
આ શાંતિસુરિ પદ્મ મળે છે તેઓ કૃપાળા, પરમ શાંત, દરબિરમતા
વાળા, હમાયીલ અને મિષ્ટલાખી હતા. તેઓ પરમસંવેચી અને
આરિત્રજ્ઞામણિ હતા. જહુ બચાસવી, મોટા વાદી અને મહાકાવ્યકાર હતા.

તેમને ચક્રેષ્વીરેવી પ્રસન્ન હતા, તેથી તેઓ જહુ પ્રભાવક બન્યા.

હતા તેમની ઉપાસના કરવાથી મહાર ગામનો શાસપદ્મગચ્છનો સિદ્ધ
રાજ પોતવાલ જોન સુધને માન્ય અને નમસ્કાર કરવાયોગ્ય બન્યો હતો.

તેમણે વીર સં ૧૬૩૧ (વિં ૩૦ ૧૨૨૧)ના કાર્તિક સુદિ ૧૫ના
કૃત્તિકા નક્ષત્રમાં શિષ્ય સુનિયત્રની વિનતિથી 'પૃથ્વીયદ્રવ્યરિત્ર'
(જ ૭૫૦૦) સ્વપ્ન તેમજ છવવિઆર પ્રકરણ, ધર્મસ્ત્રપ્રકરણ મૂળ,
તેની શ્લોકપદ્ધતીકા વગેરે ગ્રંથો રચ્યા છે

તેમણે વિં સં ૧૦૨૨માં શુભ સુકૃતે શેક સિદ્ધનામ પોત-
વાલના વચના શેક સિદ્ધરાજ પોતવાલે બધાવેલા જ નેમિનાથ
(અથવા જ મહાવીરસ્વામી)ના જિનપ્રાસાદમાં જોડીસાથે પોતાના
આઠ શિષ્યોને આચાર્ય બનાવ્યા ૧ આં મહેન્દ્રસૂરિ, ૨ આં
વિજયસિદ્ધસૂરિ, ૩ આં દેવેન્દ્રસૂરિ અથવા દેવચંદ્રસૂરિ ૪ આં
પદ્મદેવસૂરિ, ૫ આં પૂર્ણદેવ કે પૂર્ણચંદ્રસૂરિ, ૬ આં જયદેવ
સૂરિ, ૭ આં હેમપ્રભ, ૮ આં જિનેશ્વર.

આ શાતિસૂરિએ ઉપર મુજબ પોતાના શિષ્યોને આચાર્યપદ
આપ્યા પછી પોતાના શાસપદ્મગચ્છને પિપ્પલકગચ્છ એવા નામથી
બાહર ક્યો સભવ છે કે ત્યારે પિપ્પલક નગર બાહર ક્ષેત્ર અને
જોન વીરસ્થાન હશે.

મસાદ, પિપ્પલક સાથે વીર એ પિપ્પલકગચ્છના ક્ષેત્રો હતા.

૫ આં પૂર્ણદેવથી પૂર્ણચંદ્રશાખા ચાલી, જે પરપક્ષમાં
(૧૫) આ પદ્મતિલક (૧૬) આ ધર્મસાગર, (૧૭) રાજપાલ યથા
રાજપાલે સ ૧૬૪૦ ના માહ વડે ૭ ના રાજ જ બૃહમારસ
બનાવ્યો.

૬ આ વિજયસિદ્ધસૂરિ—તેમણે સં ૧૨ ૮ મા ડીકલા
ગામમાં જિનપ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી અને સ ૧૧૮૩ ના ચૈત્ર
માસમાં આદ્યપ્રતિકમણ્યર્થિ (જ ૦ ૪૫૬) રચી છે

૧ આ દેવસાદ્ર—સાબળો અને સાણાઓ તેમને જહુમાન આપવા હતા.

૧૧ આ ધર્મસાધ—તેમની પાટે બે આધારો થયા.

૧૨. આ ધીરસાદ્ર, આ પરિપૂર્ણદેવ.

૧૩. આ વિજયસેન—તેમણે બે પાર્શ્વનાથ પદ્મને ઉદ્ધાર કરાવ્યો.

૧૪ આ ધર્મદેવ—તેમને દેવી પ્રસન્ન હતા. તેઓ દેવી મારુ હતી બીજાઓના ત્રણ ભવની વિજય બાણી શકતા હતા. આથી તેઓ ત્રિભુવિયા તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા. તેમની શિષ્યપરંપરા ત્રિભુવિયા શાળા તરીકે પ્રસિદ્ધ પામી. તેમણે સુવંશતના સ્થાન 'સારંગદેવને ત્રણ ભવો જતાવવાથી તે તથા થરાઈના દુર્ગલ વગેરે તેમના ભક્તો બન્યા. બીજા પણુ થણા સાબળો તેમને મળવા આવતા હતા. તેમની દૃષ્ટીથી દુર્ગલ થાણો બન્યો હતો. સણુ દુર્ગલે સસ્વતીમંડપ બનાવ્યો.

૧૫ આ ધર્મસાદ્ર—તેઓ ચૌદશની રાત્રીની સ્થાપના થઈ શુદ્ધિથી કરી શકતા હતા. રાત્રિ મેળ તેમના ઉપદેશથી સંવર્ષિત બન્યો હતો. તેઓ સ ૧૩૧૧ માં નિવસ્યાન હતા.

૧૬ આ ધર્મસેન—આ આધાર્ય સુધીની પિંપલગચ્છની સ્થાપેલી સુસ્તુતિ મસ્તુતમા (પ્રશ્નો ૧૫) મળે છે.

૧૭. આ ધર્મસિદ્ધ—તે પિંપલગચ્છના પ્રભાવક હતા. મ ૧૪૩૭.

૧૮ આ ધર્મસિદ્ધ—તેઓ ઠવિ હતા. તેમની પાણીમાં અમીષ સંક્રિત હતી. તે તથા આ ધર્મપ્રભાસિનિ ઉપદેશથી સુદીપ્ત મોટો જિનપ્રાસાદ બન્યો અને અમુક દિવસો માટે અમારિ પગાવ વાને નિવૃત્ત થયો હતો.

૧૯ આ ધર્મપ્રભા—તેઓ શેઠ બિરસાજ અને પત્ની સીદેવી ના પુત્ર હતા. શેઠ પાટક અને શેઠ પેથક સોદાગરે તેમનો પાટ

૧. આ જારણાચ મજુ સારંગદેવ થયા હતા. (૧) સારંગદેવ પાપેશ્વ મ ૧૩૩૧ થી ૧૪૫૩ (ચક્ર ૩૫ ૧) (૨) સારંગદેવ શ્રીદેવ મ ૧૫૩૧, (૩) સારંગદેવ શ્રીદેવ બીજો, કાનાજી શ્રીદેવનો પુત્ર.

મહોત્સવ કર્યો હતો. તેઓ વ્યાકરણ શાસ્ત્ર, છંદ પિત્રસ અને આત્મના વિદ્યાન હતા, શુણ્વગા હતા અને ત્રિભવિષા સાખાના પ્રણવક હતા.

એ સમયે આખરે શાસ્ત્ર હતા અને ગુરુનો સૂત્રો કાઢી આપી હતા. એ સૂત્રોનો મત્રી શેઠ હેમચંદ જૈન હતા. શેઠ હેમચંદ સ. ૧૪૪૭ માં આ ધર્મપ્રસન્નના હાથે શ્રીચંદ્રપ્રસન્નના જિનપ્રાસાદની પ્રતિષ્ઠા કરાવી અને આચાર્યશ્રીને ધોમાત્રુ શુષ્પી તેમની પાસે કલ્પસૂત્ર સામંત્ર્ય તથા શ્રીચંદ્રપ્રસન્નના જિનપ્રાસાદમાં મહાવીર સ્વામીનો જ માલિકેશ-મહોત્સવ કર્યો.

૨૦ આ. ૦ ધર્મશોખર—તે મિષ્ટભાષી હતા તેમની વ્યાખ્યાન કર્યા આકર્ષક હતા.

૨૧ આ. ૦ ધર્મસાગર—તેમને શબ્દ અને શબ્દો બહુમાન આપતા હતા. તેમની શિષ્યપરપરામાં (૨૨) આ વિમલપ્રભ, (૨૩) સૌભાગ્યમૂરિ શિષ્ય (૨૪) શબ્દસાગર થયા. ૫૦. ૧૪૪૭ માં થયેલા પ્રમન્નચંદ્રસસ સ. ૧૬૭૨ ૭૬ વર્ષ ૦)) થયેલા શબ્દસાગર બનાવ્યા છે.

૦૨. આ. ૦ ધર્મવલ્લભ.

૦૩. આ. ૦ ધર્મવિમલ.

૨૪ આ. ૦ ધર્મહર્ષ—સ. ૧૬૭

આ સાખાના થતિઓ યોગે જાણે થયેલ, પિપ્પલકનમર અને સાચાર તરફ વિચરતા હતા.

૨ પિપ્પલકનમરની પદ્ધતિ

શિશ્વેષેષ, પ્રતિમાત્રેષેષ, પ્રજાપ્રસન્નિત્રેષેષ વગેરેના આધારે પિપ્પલકનમરના જૂઠા જૂઠા આચાર્યોના નામો નીચે સુચવે છે—

આ વીરદેવસૂરિ—(સ. ૧૪૧૪ થી ૧૫૦૩) તેમની પાસે ત્રણ આચાર્યો થયા.

૧. આ સુમતિપ્રભ—સ. ૧૪૫૪

૧ આ દેવસાદ્ર—સબળો અને શાણો તેમને બહુમાન આપતા હતા.

૧૧ આ ધર્મસાધ—તેમની પાટે બે આધારો થયા.

૧૨ આ શીશસાદ્ર, આ પરિપૂર્ણદેવ.

૧૩ આ વિજયસેન—તેમણે બે પાર્શ્વનાથ પદ્મનો ઉદ્ધાર કર્યો.

૧૪ આ ધર્મદેવ—તેમને દેવી પ્રસન્ન કરતાં તેઓ દેવી માર્ગે જીવ્યાના ત્રણ ભવની વિગત બતાવી શકતા હતા. આથી તેઓ ત્રિભુવન તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા. તેમની શિષ્યપરપરા ત્રિભુવન શાખા તરીકે પ્રસિદ્ધ પામી. તેમણે શુભશતના શબ્દ 'શુભ'ને જોઈને ત્રણ ભવો બતાવવાથી તે તથા શરાદના પૂજણ વગેરે તેમના જાતો બન્યા. બીજા પછી ઘણા શબ્દો તેમને મળ્યા આવતા હતા. તેમની કૃપાથી પૂજણ શબ્દો બન્યા હતા. સજ્જા પૂજણે સરસ્વતીમંડપ બનાવ્યો.

૧૫ આં ધર્મસાદ્ર—તેઓ ઔદયની ચાપીની સ્થાપના ઘણી મુશ્કેલી કરી શકતા હતા. શબ્દ મેળ તેમના ઉપદેશથી સંભવિત બન્યો હતો. તેઓ સ ૧૩૧૧ માં વિજયમાન હતા.

૧૬ આં ધર્મસેન—આ આચાર્ય મુખીની પિપ્પલગચ્છની શાખાથી સુસ્તુતિ સંસ્કૃતમાં (જો ૧૫) મળે છે.

૧૭ આં ધર્મસિદ્ધ—તે પિપ્પલગચ્છના પ્રભાવક હતા. સ ૧૪૩૭.

૧૮ આં ધર્મસિદ્ધ—તેઓ જનિ હતા. તેમની વાણીમાં જોશ શક્તિ હતી. તે તથા આ ધર્મસૂત્રના ઉપદેશથી શુદ્ધિમાં મોટો જિનપ્રસાદ બન્યો અને અગ્રક દિવસો માટે જમાવવાનો નિર્ણય થયો હતો.

૧૯ આં ધર્મસૂત્ર—તેઓ શેઠ બિરસજ અને પદની શ્રીદેવી ના પુત્ર હતા. શેઠ પાલક અને શેઠ પેશક સોદાગરે તેમનો પાટ

૧ આ જગદાચાર્ય ત્રણ જારવેળ થયા હતા. (૧) જારવેળ વાપરેલો ૧૩૩૧ થી ૧૩૫૩ (૫૪ ૩૫ ૧) (૨) જારવેળ મેદેલ મં ૧૫૩૧, (૩) જારવેળ મેદેલ બીજો, કાન્યાલય મેદેલનો પુત્ર.

આખૂ વીર્ય—

નામેષ્ટ-ચન્દ્ર-નિર્ણિતિ વિષાધરપ્રમુખસપિન ।

અર્જુનદક્ષપ્રતિષ્ઠો યુગાન્નિમિનપુત્રસો જયતિ ॥

(—વીર વ શાવલી, વિવિધમચ્છીય પદાવલી, પૃ. ૧૮૮)

આખૂ પર્વત પર દેલવાડા, જોરિયા અને અચલગઢમાં લેન દેરાસર છે. દેલવાડામાં પાંચ દેરાસર છે. તેમાં વિમલવસહી અને સુલિંગવસહી મુખ્ય છે. પાંચે મંદિરો સભ્ય અને વિશાળ છે. તે વીર્યસ્થાન મનાય છે. આખૂના શબ્દજોડે અવારનવાર ફરમાનો બહાર પાડી દેલવાડાના દેરાસરોને ફરસુકા બહેર કર્યા છે.

૧. વિમલવસહી (વિમલવસતિ)—

સુજ્જાતના મહામાત્ય વીરને (૧) નેક (૨) વિમલ અને (૩) અહિલ જેમ ત્રણ પુત્રો હતા, તે પૈકી વિમલ ભારે બાહોશ હતો. તે જ્યોત્સના બાહ્યાવલી હતો. પુત્રત્રયે તે શબ્દકારણમાં પડ્યો અને તે સર્વપ્રથમ સેનાપતિ બન્યો. તેણે પોતાની બિહમીનાં ઉચ્ચાં વર્ષો શાંતિ માટે અશ્વરવીમાં વીતાવ્યાં. ત્યાં વિલાધરગચ્છના બલીદર શાખાના આઠ ધર્મશાષને અતુર્ભાસ કરાવ્યું તેમનું અચ્છાન સાંભળી ને મુદમા લાગેલા પાપોનું તેણે પ્રાશ્નિત્ત માગ્યું. આશ્ચર્યથી જો જણાવ્યું કે તું આખૂ વીર્યનો ઉદાર કર. તું એ માટે સમર્થ છે જેમ કળ્યાણી તારા પાપોની શુદ્ધિ કરે.

એ પછી તેણે અભિકાની આરાધના કરી ત્યારે અભિકાએ પ્રસન્ન થઈ વર માગવા કહ્યું. મત્રીએ જણાવ્યું અને પુત્ર પ્રાપ્ત થાય અને આખૂ વીર્યનો ઉદાર કરવાનું સામર્થ્ય મળે. દેવીએ કહ્યું તારી એ મહેમજબોર્ગાથી જોક જ પૂરી થઈ ચકરી, માટે એ ભેમંથી જોકની માગણી કર. વિમલ મત્રીએ પોતાની પત્ની શ્રીદેવી સાથે નિવાર કરીને વીરોદ્ધાર કરવાની માગણી કરી. અભિકા તથાસ્તુ કહીને અતર્ધાન થઈ ગઈ.

મત્રી વિમલે શબ્દ બીમદેવ (સ. ૧ ૭૮ થી સ. ૧૧૨૦) આખૂના શબ્દ ધર્મક (સ. ૧૦૮૦) અને મોટાભાઈ નેકની આજ્ઞા

૨. આ વીરમલ—સ. ૧૪૮૫ થી ૧૪૮૬

૩. આ હીરનદસુરિ, હીરસુરિ—સ. ૧૪૮૫ થી ૧૫૦૩. તેમણે સ. ૧૪૮૫ માં વિદ્યાવિલાસપાઠા સ. ૧૪૬૪ માં વસ્તુપાલ-તેજપાલરાસ, દશાર્જુનદ્રરાસ, જૂજૂનિવાહલો, સ. ૧૪૮૬ માં કલિ કાશરાસ, સ્વલિભદ્ર બારકમાસ ચણેરે જનાબ્યા છે.

આ. ૦. ગુણસેનસુરિ—સ. ૧૫૭ થી ૧૫૧૭. આ સમયે આણંદભેરુએ કલિકામાર્ગકથાભાસ જનાબ્યો. તેઓ જસલભા તથાબ ના હતા. તેમની પાઠે આ ગુણસાગર (સ. ૧૫૨૪ થી ૧૫૨૮) અને તેમની પાઠે આ શાન્તિસુરિ (સ. ૧૫૪૬) થયા.

આ. ૦. ધર્મબોધસુરિ—તેના કવિરોયથી સ. ૧૪૮૭ માં છપવલા વીર્યમા એક દેરીનો છલોદાર થયો. (—છપવલાલેખ)

આ. ૦. હલિતચંદ્ર—તેમણે સ. ૧૪૬૧ ના હાતલુ વડિ ૨ ને સોમવારે જ સભવનાથની જિન્દગિતીમાની જાનનશલાકા કરાવી. તેમાંની એક જાનનજરમાં શેઠ સમયી સાહુના જિનાલખના અને બીજા મહેમાણાના જિનાલખમાં વિદ્યમાન છે.

સ. ૦. વિજયકેવ, જા શાસિભદ્ર—સ. ૧૫૧ માં થયા.

(—કે સ પ્ર ક ૨૫૫)

પિતૃપદકચ્છમા આ વીરમલ સ. ૧૪૭૫, આ મુમલિભ સ. ૧૪૫૪ માં થયા. મહાકલકચ્છમા પણ આ નામના આચાર્ય થયા છે.

આ. ૦. ગુણસેનસુરિ, આ કૈવલચંદ્રસુરિ—તેઓ પૂણ્ડરિકચ્છના પ્રસિદ્ધ આચાર્યો હતા. (પ્રક ૩૫, પૃ ૧૧)

નમિ સાધુ—તેઓ આ શાન્તિસુરિના શિષ્ય હતા. તેમણે સ. ૧૧૨૨ માં જાવશ્યકવૃત્તિ, ચૈતન્યકવૃત્તિ તથા કુદરતના કાબ્યાલોકાર પર દિપ્પન રચ્યા છે તે દિપ્પનમાં તેઓ જાપજશ લાખા માટે લખે છે કે જાપજશ જાના પ્રાકૃતમાથી બેતરી આવી છે તેના રોગસેરે અનેક સેરો છે તેના વિનિષ લક્ષણો છે તે જલુવા માટે તે તે રોગની જનતાનો સર્પ સાધરો બેઈએ.

આખૂ તીર્થ—

નાગેષ્વર-નિર્વૃત્તિ-વિધાનપ્રમુલસંવન ।

અર્ચનદક્ષિણપ્રસિદ્ધો મુનાવિનિનપુત્રકો જયતિ ॥

(—વીર વશાવલી વિવિધગચ્છીય પદાવલી, પૃ. ૧૮૮)

આખૂ પર્વત પર દેલવાડા, જોરિયા અને અવસરકર્મા જેન દેસસરો છે દેલવાડામાં પાંચ દેસસરો છે તેમાં વિમલવસહી અને દુલ્લિગવસહી મુખ્ય છે. પાંચે મંદિરો બન્ધ અને વિશાળ છે. તે તીર્થસ્થાન મનાય છે. આખૂના રાજાઓએ અવારનવાર ફરમાને બહાર પાડી દેલવાડાના દેસસરોને દરમુક્ત જાહેર કર્યા છે.

૧. વિમલવસહી (વિમલવસતિ)—

ગુજરાતના મહામાત્ય વીરને (૧) નેહ (૨) વિમલ અને (૩) અક્ષિત જેમ ત્રણ પુત્રો હતા, તે પૈકી વિમલ જાણે જાહેરાત હતો. તે જ્યોત્ષ્ણ બાણાવલી હતો. પુત્ર વધે તે રાજકારણમાં પડ્યો અને તે અર્ધપ્રવશ મેનાપતિ બન્યો. તેણે પોતાની બિહગીના છેલ્લા વર્ષો શાંતિ માટે અક્રાવલીમાં વીતાવ્યાં. ત્યાં વિધાવરજાઓના જાલીકર શાખાના આઠ ધર્મધોષને ચતુર્માસ કરાવ્યું. તેમનું બાળ્યાન સાબળી ને મુદ્દમા લાગેલા પાપોનું તેણે પ્રાચલિત માગ્યું. જ્ઞાત્યર્ધશ્રીએ જણાવ્યું કે તું આખૂ તીર્થને ઉદ્ધાર કર. તું એ માટે સમર્થ છે જેમ કરવાથી તારા પાપોની મુદ્દિ થશે.

એ પછી તેણે અગ્નિકાની આરાધના કરી ત્યારે અગ્નિકાએ પ્રસન્ન થઈ બર માગવા કહ્યું. મત્રીએ જણાવ્યું અને પુત્ર પ્રાપ્ત થાય અને આખૂ તીર્થને ઉદ્ધાર કરવાનું સામર્થ્ય મળે. દેવીએ કહ્યું તારી બે મહેન્દાઓમાંથી એક જ પૂરી થઈ શકશે, માટે એ બેમાંથી એકની માગણી કર. વિમલ મત્રીએ પોતાની પત્ની શ્રીદેવી સાથે વિચાર કરીને તીર્થોદ્ધાર કરવાની માગણી કરી. અગ્નિકા તથાસ્તુ કહીને જાતધાન થઈ ગઈ.

મત્રી વિમલે સાબ જીમદેવ (સ. ૧૦૭૮ થી સ. ૧૧૨), આખૂના રાજા બંધુક (સ. ૧૦૮૦) અને ચેટાજાઈ નેહની આજ્ઞા

લઈ આજુ ઉપર દેશસર કરાવવાનું નાહી કમું એ સમયે આજુ ઉપર ગ્રાહણોની વમતી હતી, બધી જમીન ગ્રાહણોના તાબામાં હતી તે બધા ત્યાં ઢૈન મંદિર જાણવા માટે વિરોધ કરતા હતા, એટલે જમીન મેજવાનું કામ થવું મુશ્કેલ હતું મત્રી ધારે તે સંજ્ઞાતાથી મક્કવમાં જમીન લઈ ચકે તેમ હતું, પણ ધર્મશાસ્ત્રમાં સંજ્ઞાતાના પ્રમાણ કે હજાવનો ઉપયોગ કરવાની તેની ઇચ્છા નહોતી તે જમીનના માલિકોને સતુષ્ટ કરીને ધમનું કાર્ય કરવામાં માનતો હતો.

એ સમયે લોકોની એવી માન્યતા પણ હતી કે પ્રાચીન કાળે આજુ નદિવર્ધન ઢૈન વીધ હતું, પણ તેના કોઈ એ ધાણ કે નાખ મળતા નહોતા. એવું કોઈ પ્રમાણ મળે તો ગ્રાહણોને વિરોધ હળવો કરી શકાય. એક દિવસે મત્રીને સ્વપ્ન આવ્યું કે પહાડ ઉપર ઘણા ઝડ નીચે ખાડો ખોદવા લોકમાન્યતાને સમર્થક એવું પ્રાચીન પ્રમાણ મળી આવશે. મત્રીએ સ્વપ્ન મુજબ કરી એવું તે ત્યાં જ સ્વસદેવની પ્રાચીન પ્રતિમા નીકળી આવી. લોકચાલકા ચાચી પડી.

ગ્રાહણો એ એઈ-બાઈને નરમ પડ્યા. પછી તો તેઓએ જમીનની કીમત આપી ન ચકે એવી કીમતનો તુલો અજમાવ્યો કે એટલી જમીન એઈએ તે શી જમીન ઉપર સોનામહોર પાથરીને લઈ લે. જમીન લેવા માટે આ એક જ માત્ર છે.

મત્રી તો ગ્રાહણો માટે તે કસ્ટમે વધુ કિંમત અજવા વેચાર હતા એટલે તેમણે ગ્રાહણોને વધુ સતુષ્ટ કરવા લજ્યાનું : સોનામહોર તો એજ હોય છે એટલે વચ્ચે લગા ખાસી રહે, તે પુસ્તક એ રીતે કીમત અપવાની મારી ઇચ્છા છે.

એ ખાતર મત્રીએ ધોરણ સોનામહોરો બનાવીને ગ્રાહણોને ૧૪૦ ફૂટ લાંબી અને ૬૦ ફૂટ પહોળી જમીનના ૬૦ રૂપિયા આપી પરબી શીખા. ગ્રાહણો તો માથામાંથ થતાં મત્રીને હર્ષસેર આશીર્વાદ આપીને અન્યથ રહેવા ચાલ્યા ગયા.

મત્રીએ અહીં આરમનું પાટ ફેરીઓવાતું નિયાળ અને જાન્ય દેશસર બંધાવ્યું. આજુ ઉપર હર છ મહિને પરતીક પ થતો હોવાને

કાણે મંદિરનું શિખર નાનું બનાવ્યું તેમા રગમગ્ધ, ફેરીઓ અને
 છતમા મોટી મોટી ગુમ્બજો ઉતારી છે. છતોમા મનુષ્યના, પશુ
 પક્ષી, દેવ દેવી, હાથપાંચની સરખવતી અભિષેક કરાવતી લક્ષ્મી,
 જલદાસિની, પાંચ કસ્બાલુકો, ચૌદ સ્વપ્નો, છપ્પન દિક્ષુમારી ઉત્સવ,
 અભિષેક દીકાનો વરણોડો, લોચ, કાચોત્સગમ્યાન, સમવસરણ ત્રણ
 ગ્રંથો, સાધુ-સાધ્વી-આવક-આલોકા, અયોધ્યા, તક્ષશિલા, ભરતવાહુ
 બહિના છ મુલો, દીક્ષા, ૭૦ શાંતિનાથનો ચેકરથનો ભવ ૭૦ નેમિ
 નાથની જ્ઞાન, વિષાક નેમિજીવનચરિત, આરંકુમારનો જલઉપદેશ,
 નમસ્કારમુદ્રા, ચૈત્યવદનમુદ્રા, કાચોત્સર્ગમુદ્રા, પચાસ નમસ્કાર,
 અખ્યાત પ્રણિપાત, પૂજાર્થે ગમન, ફૂલમાળા, ગુરુજી ગુરુવદન, ગુરુ-
 ભક્તિ, ગુરુઉપદેશ, બ્રાહ્મચાર્યસભા, ઠવણી, જ્વનતમુદ્રા વાસકેપચ્ચાન,
 કૃષ્ણજીવનની ઘટનાઓ, નાગનાગિણી, કાશીય અક્ષિદમન, બાલુર
 મહામુદ્ર, નૃસિંહાવતાર ચેકરથઅસથન ચેકરે અનેક ઘટનાઓ આરસ
 મા કોતરીને જોડવી છે. આરસને એવી રીતે કાપ્યો છે કે તે
 બેનારને બંધે કોતરેલો કાગળ જ લાગે. તેની નકલ એવી ઝીલ
 વટવાળી છે કે સારામા સાથે ચિત્રકાર પણ તેની નકલ ન કરી
 શકે. આકૃતિઓ પણ લૂબકુ ઉતારેલી હોય છે. બંધે અને ભારતીય
 કળાશિલ્પ-આકૃતિશાળા જિંબી કરેલી બેવાચ. આ મંદિર તૈયાર
 કરવામા એ સમયે ૧૮૫૩ ૦૦૦ રૂપિયાનો વ્યય થયો હતો. આ
 કાર્ક તૈયાર થવામા ત્યાંના ક્ષેત્રપાલ વાલીનાથ અકચલે જિંબી કરતો
 હતો. મંત્રીએ તેને નૈવેદ્ય ધરાવીને સાત્ત્વિક બગથી અનુકૂળ કર્યો હતો.
 મંત્રી નિમલે જા જલજલદેવની પિત્રજની જાણ પ્રતિમા તૈયાર
 કરાવી તેને મૂળનાથકળા સ્થાને સ્થાપન કરી અને જા જલજલદેવની
 જે પ્રાચીન પ્રતિમા જગીનમાથી નીકળી હતી તેને જામતીની ૨ મી
 ફેરીમા સ્થાપન કરી.

મંત્રી નિમલે આ પ્રતિષ્ઠા માટે ચાર સ્થાને આમ ત્રણ આપ્તુ
 ત્યારે જૈન સમાજમા ચૈત્યવાસ આશુ હતો. નાગેદ્ર જદ્ર, સિવતિ
 અને વિદ્યાધર એ ચારે જગ્ગ તથા તેના પેટાજગ્ગના આચાર્યો એકત્ર

લઈ જાણુ ઉપર દેશસર કરાવવાનું નાહી કર્યું એ સમયે જાણુ ઉપર ગ્રાહણોની વચ્ચે હતી, બધી જમીન ગ્રાહણોના તાબામાં હતી તે જમીન ત્યાં જોઈ મંદિર બનાવવા માટે વિશેષ કરતા હતા, એટલે જમીન મેળવવાનું કામ થઈ ગયું હતું મત્રી ધારે તે શક્તિવાળી મંદિરમાં જમીન લઈ શકે તેમ હતું, પણ ખર્ચકારમાં સુવસૂતાના પ્રભાવ કે દબાવનો ઉપયોગ કરવાની તેની ઇચ્છા નહોતી તે જમીનના માલિકોને સત્વર કરીને ધમનું કાર્ય કરવામાં માનવો હતો.

એ સમયે લોકોની એવી માન્યતા પણ હતી કે પ્રાચીન કાલે જાણુ નંદિવર્ધન જોઈ લીધું હતું, પણ તેના કોઈ એ કાણ કે નોંધ મળતા નહોતા. એવું કોઈ પ્રમાણ મળે તો ગ્રાહણોને વિશેષ હજારો કરી શકાય. એક દિવસે મત્રીને સ્વપ્ન આવ્યું કે પશ્ચાત્ત ઉપર બધાના ઝડ નીચે જાયો એટલા લોકમાન્યતાને સમય કે એવું પ્રાચીન પ્રમાણ મળી આવશે. મત્રીએ સ્વપ્ન મુજબ કરી એવું તો ત્યાં જ સ્વપ્નરૂપની પ્રાચીન પ્રતિમા નીકળી આવી. લોકવાયકા સાચી થઈ.

ગ્રાહણો એ એક-બીજીને નરમ પડ્યા. પછી તો તેઓએ જમીન ની કીમત આપી ન શકે એવી કીમતનો તુલો બજાવ્યો કે એટલી જમીન એકએ એટલી જમીન ઉપર સોનામહોર પાવરીને લઈ લે. જમીન લેવા માટે જા એક જ માગ છે.

મત્રી તો ગ્રાહણો માટે તે કરવાયે વધુ કીમત આપવા તૈયાર હતા એટલે તેમણે ગ્રાહણોને વધુ સત્વર કરવા જણાવ્યું. સોનામહોર તો એજ હોય છે એટલે વધુ જગ્યા જાણી રહે, તે પુરાઈ એ રીતે કીમત આપવાની મારી ઇચ્છા છે.

એ જાતર મત્રીએ શ્રાવ્ય સોનામહોર જતાવીને ગ્રાહણોને ૧૪ ફૂટ લાંબી અને ૬૦ ફૂટ પહોળી જમીનના ૬૦ ફિટ આપી ખસી દીધા. ગ્રાહણો તો માતામાતા થતા મત્રીને હર્ષિત આવીર્વાદ આપીને અન્નર રહેવા ધામ્યા ગયા.

મત્રીએ અહીં જાણનું પદ દેરીએવાળું વિશાળ અને જન્ય દેસસર બંધાવ્યું. જાણુ ઉપર હર છ મંત્રીને ખસીક પડતો હોવાને

વિમલવસહીનું મંદિર આજે પણ આત્મચાતિના શીષકો અને ભાગીદારોના ઉપાસકો માટે તીર્થધામ બની ગયું છે. કૌનચાચો થી વિમલવસહીની પ્રતિષ્ઠા બતાવી છે. ખરું નીચેના પ્રખ્યાતો જાણી છે તે વાત સાચી નથી.

(૧) ખત્તરમંડળી જે પૂજારીઓ પિકાની પદમી સુદી પછીની બનેલી છે. જનશ્રેય છે કે મંડળી મથાના કમળે ઉપ મુજબને ઉમેળ થયે હોય, પણ પૂર્વ ન નોંધે છે. અંબલમંડળી (ગુજરાતી) મેડી પૂજારી ૫ ૧૭ માં પણ લખ્યું છે કે અંબલમંડળી (વિદ્યમંડળ) અને અંબલમંડળ તથા વસહીમંડળ કાખાના આ સોમજી મે ૧ ૮૮માં વિમલ વસહીની પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. જે બીજીને ખત્તરમંડળી પૂજારીઓએ આ વર્ષ માનસરિ નામ ઘાનસ કી દીધું છે.

(૨) ખત્તરમંડળી ૧ રાજાજીએ વિદ્યાજનમુક્તાવધી થઈ જાય છે કે, નિકાલેના મહાશય, કુલયુક અને વહીરવાઓએ આ જિનમદના રાજાના આજ ન લીધા. આથી મંડી કઈકદ મળવને લેખેના ચોપા અને વસહીઓએ નાશ કરાવ્યો અને નવો પૂજારીઓ, નવી વહીઓ તૈયાર કરાવી. આ ઘટના સાચી હોય તો તે સમય પછી બનેલી ખત્તરમંડળી પૂજારીઓ મંડળીના પ્રમાણેના આધારે નહીં પણ સમયસીન યુગર પદની યોજિત થાયો અને કાલકાળોના આધારે લેખેથી મનાય.

(૩) જે પૂજારીઓમાં વિમલવસહીના મૂળનાવધી પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. જે જો એવાકથવા નથી. તેમજ વિમલ કહુને નવો કૌન જનાવધાઓ આખો હોય એવી હોય થીનો છે. જે પણ ઠીક નથી.

(૪) ખત્તરમંડળી કિયાવના કોઈ પણ પ્રવધ, પૂજારી કે ઐન્દિ સિદ્ધ મથા આ વર્ષ માનસરિ વિમલવસહીની પ્રતિષ્ઠા કરાવે છે. કારો પણ નથી.

(૫) આ ઉદ્યોતનસરિએ મેં કહેયાં આઠ આધારો બનાવ્યા અને થયો વિમલે મેં ૧ ૮૮માં પ્રતિષ્ઠા કરાવી તો પૂ. આ વર્ષ માનસરિ કદ વા ટપ્પા.

(૬) ખત્તરમંડળી સમર્થ કનિદાસદાર આ જિનમથસરિએ ચોપાના રિસિદ્ધકથ ના અર્જુનકથ થા આ વર્ષ માનસરિએ થયો વિમલને ઉપદેશ કર્યો કે વિમલવસહીની પ્રતિષ્ઠા કરી એનું લખ્યું બ નથી.

(૭) શ્રી અમરમહા નાદવાના ઐન્દિસિદ્ધામ્મમંદ ૧ ૪૧ માં આપેલી ખત્તરમંડળ પૂજારીની યાચા ૧૪ ૧૫, ૧૬માં લખ્યું છે કે, વિ

મગીને પ્રતિષ્ઠા કરાવવા દ્વારા વિમલ મત્રીનો વચ્ચે વિદ્યાધરમુખ્યે
હતા તમે ત્રાસેકમુખ્ય આ વીર, આ વધમાન, વરમુખ્ય
રાજમુખ્ય આ શીલમુખ્ય વિદ્યાધરમુખ્ય આ ધર્મધાર વચ્ચે
આચાર્યના કલમમુખ્ય ૩ ૧૦૮ માં વિમલમુખ્યદીમાં જ સીતલ
દેવવચ્ચે પ્રતિષ્ઠાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી શ્રીમદ્ધર્મ વચ્ચે ૧૦૮

આ દિવસ એવો આનંદમય દનો કે સૌના મન ઉપર એ
આ મહાવીર ધર્મ મૂલ્ય મળે મો કેમ પોતાને માટે મિત્ર-
મુખ્યમુખ્ય એવી આવના હપ્તે વિદ્યાધર વચ્ચે અને આ સ્થાન દેવ
કુલ ૬-દેવ ૧ નામની મદેર વચ્ચે ૧ (૫૬૦ ૩૫, ૫૦ ૧૮૩, ૧૮૪)

૧ શિવ માર્ગદર્શિ વચ્ચે વચ્ચે મળે ૧

(-ધર્મ વચ્ચે આનંદ મ ૧૨૮)

આ સિવાય મ ૧૪ વર્ષ આનંદ પ્રવચન મ ૧૪૧ની
કુલમુખ્ય મો ૫૨ ૬ ૧૪૮ તો વચ્ચે ૧ ૧ ૬
૧૧૨૨ તો ઉપેક્ષાર વચ્ચે મો ૬ ૧ ૮૮માં આ આચાર્યના
દાવે વચ્ચે વિમલમુખ્ય પ્રતિષ્ઠા ઉપચાર વચ્ચે ૬ ૧ ૧૪૮ની
ઉપેક્ષા વિષ્ણુ આ આ ધર્મવચ્ચે અને વિનંદના વચ્ચે
આનંદ આ સ્થાનને વિમલમુખ્ય પ્રતિષ્ઠા વચ્ચે આ કુલ
આચાર્ય એક મળે પ્રતિષ્ઠા વચ્ચે ૬ ૧ ૮૮માં આ આચાર્યના
એક સ્થાન પ્રતિષ્ઠા મળે વિમલમુખ્ય વચ્ચે નવા નવા મો નીચે
તારથી આ એક નેવચાર્ ૬ ૧ વિમલમુખ્ય અને વચ્ચે ૧
ઉપેક્ષા અને વચ્ચે એકાદે વચ્ચે પ્રતિષ્ઠા આ ૬ ૧ ૮૮માં
આનંદ વિષ્ણુ વચ્ચે ૬ ૧ વિમલમુખ્ય-વચ્ચે ૬ ૧ ૮૮માં, ઉપેક્ષા
વિષ્ણુ વચ્ચે અને આનંદ વચ્ચે ૬ ૧ આ વચ્ચે વચ્ચે એકની
આ મળે તેવી નામ ૬ ૧ આ સુધી એક વચ્ચે નથી

૨ કાત્યવ્રત કાત્યવ્રત પૂર્ણ વીરવતિવચ્ચે વચ્ચે આ પ્રવચન
વિચારીને આનંદના કનિષ્ઠ પાંચ મો ૬ ૧ ૮૮માં અને વચ્ચે
૬ ૧ ૮૮માં આનંદ વિમલમુખ્ય પ્રતિષ્ઠા ૬ ૧ ૮૮માં એક મળે
સ્થાન એક વચ્ચે મળે પ્રતિષ્ઠા વચ્ચે ૬ ૧ ૮૮માં

તેમજ વચ્ચે ૬ ૧, વચ્ચે ૬ ૧ ૮૮માં વચ્ચે ૬ ૧ ૮૮માં
વચ્ચે ૬ ૧ ૮૮માં વચ્ચે ૬ ૧ ૮૮માં વચ્ચે ૬ ૧ ૮૮માં

વિમલવસત્રીનું મંદિર આજે પણ આત્મશાંતિના શોધકો અને ભારતીયકલાના ઉપાસકો માટે લીર્ધામ બની રહ્યું છે. ઈનામ્પારો

થી વિમલવસત્રીની પ્રતિમા જાતલી છે; પરંતુ નીચેના પ્રમાણેથી જાણી શકાય છે તે થાવ સાચી નથી.

(૧) અસ્તરવસ્ત્રની એ પદ્માવલીઓ ચિત્રની પદ્મની સહી પછીની બનેલી છે. બનવાનું છે કે વસ્ત્રની સજાના કારણે ઉપર મુજબનો ઉદ્દેશ થયો હોય, પણ જુનું ન બોલે છે કે અંબલવસ્ત્રની (મુક્તલી) મોટી પદ્માવલી ૫ ૧૭ થી વધુ લાંબુ છે કે અંબલવસ્ત્રના (પેદાવસ્ત્ર) કાળે-અસ્તરવસ્ત્ર તથા વસત્રીવસ્ત્ર સામાના આ સોમરમે મેં ૧૮૮૪માં વિમલ-વસત્રીની પ્રતિમા કરાવી છે એ જ રીતે અસ્તરવસ્ત્રની પદ્માવલીઓએ આ વધવાનું નામ દાખલ કરી દીધું છે.

(૨) અસ્તરવસ્ત્રના ૫ સમઘટકોમાં મહાબલમુક્તલીથી માં લેએ છે કે નિમ્નેરતા મહાત્મા કુલકુલ અને વહીવટીઓએ આ બિનવસ્ત્રના સ્થાપનામાં કામ ન લીધું, જાણી મતી કર્યું જાણવતે તેઓના મોખા અને વસત્રીઓનો નામ કરાવ્યો અને નવી પદ્માવલીઓ નવી વહીઓ ત્યાર કરાવી આ પદ્મના સાચી હોય તો તે સમય પછી બનેલી અસ્તરવસ્ત્રની પદ્માવલીઓ વસ્ત્રીન પ્રમાણના આધારે નહીં પણ સમઘટકીન મુરુપ કાની મોખા થાય અને દાઢીઓના આધારે લેવાની મનાય.

(૩) એ પદ્માવલીઓમાં વિમલવસત્રીના મુખનાવલી પ્રતિમા કરાવી છે એ જાણી એવાકાલના નથી, તેમજ વિમલ સહુને નવો જોઈ બનાવવામાં આવ્યો હોય એવી હમે માન્યો છે એ પણ કહી શકાય નથી.

(૪) અસ્તરવસ્ત્ર સિવાયના કોઈ પણ વસ્ત્ર, પદ્માવલી કે ઐશ્વર્ય સિદ્ધિ મુકામાં આ વધવાનું વિમલવસત્રીની પ્રતિમા કરાવ્યા સહાય પણ નથી.

(૫) આ ઉદ્દેશોનાશ્ચરિએ મેં કહ્યુંમાં જાણી જાણાયો બનાવ્યા અને થમી વિષયે મેં ૧૮૮૪માં પ્રતિમા કરાવી તો જુ આ વર્ધમાનસ્થરિ કહ વા સખા.

(૬) અસ્તરવસ્ત્રના સમઘટક બિદાસકાર આ બિનવસ્ત્રોએ પોતાના વિનિયમીકરણ ના અણકાર્યા માં આ વધવાનું વિમલવસત્રીની પ્રતિમા કરી એનું લખ્યું જ નથી.

(૭) શ્રી અસ્તરવસ્ત્ર નાશ્ચરિએ ઐનિદાસકારાવસ્ત્ર ૫ ૪૫ માં આપેલી અસ્તરવસ્ત્ર પદ્માવલીની માપા ૧૪ ૧૫, ૧૧માં લખ્યું છે કે, વિ

તેને ખૂબ કહે છે અને કલાકરો પણ આ મંદિરની પ્રશ્નપ્રા કરતા ઘાડતા નથી.

મં ૧ ૨૪ થી સભ્ય કુલની કથામાં આ જિનપદને "જાતમ નિઃ" મળ્યું તે બાબતથી ૧૪ વર્ષ વિવચન થયું.

(—જૈનકલપપ્રાસાદ, કથા: ૧૪)

(૮) આપમના ચિત્રવપમકરથી જાનવતિની એક દલા જાનિ પા વધીમાં આ વર્ષવાનનું વળન છે તેથી પણ યતી વિવચ કે વિવચવધી બધે કંઈ જ થયું નથી.

આ તથા જીભ અનેક પ્રયત્નોથી નક્કી સમય એક છે કે આ વર્ષવાનવધિએ વિવચવપમકરની પ્રતિષ્ઠા કરી નથી, બ્યારે જીભ સમય પ્રગણ્યો મથે છે કે, આર મથકના આચાર્યોએ તે પ્રતિષ્ઠા કરી છે. મદ મથક કાર્યથી સમયમથકના આચાર્યો વિવચન દત્ત.

(—જૈનકલપપ્રાસાદ, કથા: ૧૪)

એક મુદ્દાની વાત તે એ છે કે અપરાધી આચાર્ય અને સુરિદિન આચાર્ય એકર થઈ પ્રતિષ્ઠા કરે છે ત્યારે સમયન નરેન્ડ.

1 The design and execution of this shrine, and all its accessories are on the model of the preceding which, however as a whole it surpasses it has more ample majesty the fluted columns sustaining the Mandap (Portico) are loftier and the fluted interior is fully equal to the other in richness of sculpture and superior to it in execution, which is more free and in finer taste.

"The dome in the centre is the most striking feature and magnificent piece of work and has pendant, cylindrical in form and about three feet in length, that is a perfect gem, and which where it drops from the ceiling appears like a cluster of the half closed lotus whose cups are so thin so transparent and so accurately wrought, that it fixes the eyes in admiration.

Col. Tod

Amongst all this lavish display from the sculptor's chisel, two temples viz. those of Adinath and Nemnath, stand out as pre-eminent and specially deserving of notice.

મત્રી વિમલ ગ્રાહે બાળ પાત્રેના પ્રદેશમા શ્રીદેવીના નામથી શ્રીયુર ગામ વસાવ્યું જે ગ્રાહે સુરેતરા ના નામથી વિદ્યમાન છે. એમા જોધાવેશ મંદિરના બંડિયેશ ગ્રાહે પણ વિદ્યમાન છે

વિમલવસતીના હવેલદારે કવ્વા મયા છે મહામાન્ય વીરના

and praise both being entirely of white marble and carved with all the delicacy and richness of ornament which the resources of Indian art at the time of their creation could devise. The amount of ornamental detail spread over these structures in the minutely carved decoration of ceilings, doorways pillars, panels and niches, is simply marvellous, while the crisp thin translucent shell like treatment of the marble surpasses anything seen elsewhere, and some of the designs are just dreams of beauty. The general plan of the temples, too with its recesses and corridor lends itself very happily in bright and shade with every change in the Sun's position.

Col E Smith

It hangs from the centre more like a lustre of crystal drops than a solid mass of marble and is finished with a delicacy of detail and appropriateness of ornament which is probably unsurpassed by any similar example to be found anywhere else. Those introduced by the Gothic Architects in Henry the Seventh's Chapel at Westminster or at Oxford are coarse clumsy in comparison.

Al Fergusson

(The Eminent Architectologist).

There are two places, Umeer (Amber) and Jaipur surpassing all which I have seen of the Hindoo or heard of the Alhambra and the Jain temples of Aboo... rank above them all.

Bl kof Haber

Architectural style is perfect and complete in all parts when we first practically meet with it in the early part of 11th century at Abu or at Gîmar. From that point it

વચના દશરથે સ ૧૨ ૧ માં દશમી દેરીનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો હતો તેમા જાનકીનેમિનાશની પ્રતિમા પધરાવી એક મોટા આરમમાં પોતાના પુત્ર જ્યેષ્ઠ નીલાશી હાથને આઠ પુરુષોની મૂર્તિઓ કોતરાવી અને બીજા પચ્ચરમા ગજશાહી મત્રી વિમલ શાહ તથા અન્ધારાદી દશરથની મૂર્તિ કોતરાવી એ જ વચના મત્રી પૂરવીપાલે સ ૧૨ ૪ થી સ ૧૨ ૬ માં સજ્જમજ્જના આ ચ દ્રસ્યુસ્તિ ઉપદેશથી ત્યાની ધણી દેરીઓનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો નવી હસ્તિશાળા બનાવી તેમા શાહ ઉપર મત્રી વિમલને અને પાછલા સાત હાથીઓ ઉપર જ્યેષ્ઠ નીલાશી હાથને પોતાના સુખીના સાત પુરુષોને બેસાડ્યા તેના પુત્ર મત્રી ધનપાલે સ ૧૨૪૫ માં વિમલવસહીને પૂરા છલ્લો દ્વાર કરાવ્યો દેરીઓમા નવી જિનપ્રતિમાઓ બેસાડી પોતાના કુટુંબ વતી ૨૪ વીરકથેની જિનપ્રતિમાઓ લગવી બેસાડી બીજા જ્યેષ્ઠીઓએ પણ બીજા પ્રતિમાઓ લગવી સ્થાપન કરી અને તે દેરીની પ્રતિમા કાસકદગજના આઠ સિદ્ધસૂરિ વગેરે જિન જિન ગજના આચાર્યો પાસે કરાવી ૩ મત્રી ધનપાલે સ ૧૨૪૭ માં હસ્તિશાલામા ૩ હાથીઓ પર પોતે જ બાઈ અને એક પોતાનો પુત્ર એમ ત્રણ મૂર્તિઓ બેઠવી છે.

અલ્લાઉદ્દીન ખિલજીએ સ ૧૩૬૮ માં જલોસ્થી આવું આવી વિમલવસહી અને હુલિગવસહીના મંદિરો તોડી નાખ્યાં જિન પ્રતિમાઓને ખડિત કરી અને જનક નકસી કામનો વિનાશ કર્યો.

આથી ધર્મધોષગજના આઠ જ્ઞાનચ દ્રવ્ય ઉપદેશથી મહેવસ્ત્રા જ્યેષ્ઠ બેસાડના પુત્ર વીજક વગેરે છ બાઈઓ તથા મહાસિદ્ધના પુત્ર હાલિગ વગેરે ૩ બાઈઓ એમ કુલ ૬ બાઈઓએ મળીને

progressed during one or two centuries towards greater richness but in doing so it loses its purity and perfection it has attained in the earlier period and from this culminating point its downward progress can be traced through abundant examples to the present day

સ ૧૩૭૮ ના જેઠ સુદિ ૬ ને સોમવારે વિમલવસહીનો લખોદાર કર્યો. તેમા જભાણે અને જુદમડપ સાથા જ જનાવ્યા. શેઠ બોસલ, તેની પત્ની ગુણદેવી, શેઠ મહાસિંહ અને તેની પત્ની મીણલદેવીની મૂર્તિઓ જનાવીને સ્થાપન કરી.

વિમલવસહી અને હુણિગવસહીનો છેલ્લો લખોદાર સ ૦ મા જમણાવાહની શેઠ બાણુદાસ કસ્થાણુની પેઠીએ ૨૨ જાન્યારી વધુ રૂપિયાના ખર્ચથી શરૂ કર્યો છે જે આજે પણ આજુ જ છે.

વિમલવસહીમા ઘણી બિનપ્રતિમાઓ અને બીજી મૂર્તિઓ પણ છે. સ ૦ ૧૩૬૬ની આ ૦ જ્ઞાનચંદ્રના પદ્મધર આ મુનિશેખરની, સ ૧૬૬૧ની મહો ૦ હાલિયામર પ્રતિષ્ઠિત જગદ્ગુરુ આ ૦ હીરવિજયસુસ્ત્રી પરિકરવાળી ગુરુપ્રતિમાઓ છે જગદ્ગુરુની પ્રતિમા ના પરિકરમા બે બાણુએ બે મુનિવર છે તેમની નીચે બે આવકો બેઠા છે મત્રી વિમલના વશના મત્રી શા ૦ જમણસિંહના પુત્ર મત્રી જગસિંહના પુત્ર મત્રી બાણુકે સ ૧૩૬૪ મા સ્થાપન કરેલી અબિકાદેવીની મૂર્તિ તેમજ હસ્તીની મૂર્તિ પણ છે હસ્તિશાલા મા જન્મરૂઢ તથા જન્મશોધી આવકની મૂર્તિઓ છે અને છત્રમાં વિવિધતાભરેલું મુંદર સ્થાપન છે.

વિમલવસહીમા વિક્રમની બીજી સહજાબીના ઐતિહાસિક ધણા શિલાલેખો-પ્રતિમાલેખો છે જમણીના ૧ મી દેરીની જહાર ઘણી તરફ એક કસ્થાણુકે પકડે છે જેને જુદમડપની સુવિક્ષિત શાખાના આ વર્ધમાનસુરિની પરપરાના આ ૦ નેમિષ દ્રવ્ય શિષ્ય પ જ્ઞાનદગ્ધિએ સ ૦ ૧૨ ૧ મા જણપણ પ્રાકૃત લેખ તૈયાર કરીને જાણલ કરાવ્યો છે તેમા આરસ પર આવીશ લીધું કરોના ૧૨ કસ્થાણુકો, રેહવણુ લીલાતપ, કેવલિતપ, નિર્વાણતપ અને રેહ માન કોરેલા છે તેમા જા ૦ મહાવીરસ્વામીના પાંચ કસ્થાણુકો બતાવ્યાં છે આ પદ્મથી અચૂક રીતે સિદ્ધ થાય છે કે ત્યાં સુધી સમસ્ત જૈનસંઘ બહુજાત અને જા વર્ધમાનસુરિના અમલો જા ૦ મહાવીરસ્વામીના સિદ્ધાંત મુજબના પાળ કરવાણુકો જ માનવા હતા.

૨ હુણિમવસહી (લણવસહી)—

શેઠ આશાસજ પોરવાણને ચાર પુત્રો અને સાત પુત્રીઓ હતી. તે સૌમાં વધુ તેજસ્વી વસ્તુપાલ અને તેજપાલ નામની બાલકોને જુવરાતના તેરમા સૈકાના રાજકારણના બિલ્લાલમાં વિશિષ્ટ આદર અને પ્રસિદ્ધિ મેળવ્યા હતા. તેઓ માત્ર કૈન સંસ્કૃતિના નહીં પણ પૂર્વ સંસ્કૃતિના રક્ષણકાર અને સુરક્ષક હતા.

તેમને હુણિમ નામે યાગે લાઈ હતો. તે લશ્મણનીમાં સ્વર્ગસ્થ થયો. તેમણે મરણ સમયે આ લાઈઓના અંતઃકથી મનની વાત બહાર કરી કે મને આજુ લીર્ષમાં એક દેરી બનાવવાની લીધે છે. હવે મારા બાળકોમાં એ લાલ લેવાનું નહીં હોય. હવે તમારાથી જની શરૂ તો તમે એ લાલ અવસ્થા લેશો.

વસ્તુપાલ અને તેજપાલ સ ૧૨૭૧ માં મહામાત્રા બન્યા. તમના કિલ્લામાં મોટા લાઈ હુણિમે જે બાવનાના બીજા શાખાં હતા તેમથી ઘટાકાર વૃક્ષ બનાવવાનો તેમણે સંકલ્પ કર્યો અને સ ૧૨૮૬ માં સ્વા લીમદેવ, શાહા સોમસિંહ પરમારની આજ્ઞા મેળવી અને આજુ ઉપર દેવવાડામાં વિમલવસહીની પાસેની ભૂમિમાં 'હુણિમ વસહી' નામે વિશાલ અને લગભગ ચિન્નપ્રસાદ ભર્યો કર્યો.

તેમાં વિમલવસહીના પાસે મોટું દેસસર નાનું શિખર, લમલી માં ૪૮ દેરીઓ, છતમાં આરસનું કોરબીલકુ શિખર, હસ્તિશાલા, હસ્તિશાલાના હાથીઓ, હાથીઓ પાસેની હીવાલના આરસમાં આ વિલયસેન, આ ઉદયમલ અને પાતાના પૂર્વજોની વજેરની રચના કરી છે.

વિમલવસહીમાં જે જે ઘટનાઓ કાતરી છે તે તે અહીં પણ આરસમાં ઉતારી છે આ ઉપસવ લગભગ નેમિનાથ તથા કૃષ્ણ વાસુ દેવના ભક્તની વિશિષ્ટ ઘટનાઓ પણ ઘણા કરી છે.

કાલં પદ્ધતિ—

દેશ ૧૧ માંડેના પચ્ચાશ વજેરે ઝોરિયા તરફના રસ્તે જઈત પદ અધ્યવસામાં આજ્યા હતા. દરેક કોણ પર પાણી, લોખળ અને દુકાનો

ની બચસા હતી. આથી મજૂરો અને શિક્ષીઓને પૂરી અનુકૂળતા રહેતી હતી. દેશસરનું કામ થયા પછી યાત્રુઓ પણ આ રસ્તા થઈ ન આવે એવી અગમચેતી ઢાળવી આ રસ્તાને અદ્યતન બંધ કરી પહાડી ભાગને વિષમ બનાવી દીધા. આજુબા ઠીક થઈ રહે છે એ કહી કારીગરોને ન નહે તે માટે સગડીઓની બાજુ કારીગરોની મજૂર તપતી રહે અને કારીગર તેની કુદમા મસ્ત રહી આરસને કંઠારો રહે, એવી પાત્રી બચસા કરી હતી.

મત્રીઓએ દેશસરને સર્વાંગસુદર બનાવવા માટે કલાધરને ઉત્તરેત્તર ચાર વાર સક્રિય પ્રોત્સાહન આપ્યું હતું. દેશસર પૂરું બની રહ્યું અને ભાવવાહાં કોરબી તૈયાર થઈ એટલે બીજી વાર તેમા નવી કોરબી કરનારને કોરબી કરતાં નીકળેલા જૂસના ભારેભાર થઈ આપી, ત્રીજી વાર કોરબી કરતાં નીકળેલા જૂસના ભારેભાર થોડું આપ્યું અને ચોથી વાર કોરબી કરતાં નીકળેલા જૂસના ભારે ભાર થોડીઓ આપી શિક્ષીઓની કદર કરી હતી. એ કારણે તેમણે આ શિક્ષકોને છેલ્લી ટોચે પહોંચાડી દીધી છે.

મત્રીઓ રાજ્યના કારોબારમાંથી કુરુચ્છ મેળવી શકે એમ નહોતા હતા તેઓ અવારનવાર આવીને તપાસ કરી જતા અને થોડા સલાહ સૂચન આપતા જાત્રી તો આ કામની સંપૂર્ણ જવાબદારી મત્રી તેજપાલની પત્ની મહાં અનુપમાદેવીને શિરે હતી. અનુપમા દેવીએ પોતાના બાઈ ઉદ્ધણને સાથે રાખી આ જવાબદારીને બધી સફળતાપૂર્વક પાર કરી. આ કુવિગ્રવચ્છી તે પોતાના માટાભાઈ કુવિગ્ર, મહાં અનુપમાદેવી અને તેના પુત્ર લણસિંહના મેથ માટે બનાવી અને તેમા બે ગોળાઓ તેજપાલની બીજી પત્ની સુદેહા દેવીના મેથ માટે બનાવ્યા. આ બે ગોળાઓ એટલે બે દેરીઓ શિક્ષકોના અદ્યુક્ત નમૂનારૂપે આજે પણ પ્રતીતિ કસવતા વિદ્યમાન છે.

મત્રીઓએ નાગેદગમના આંધ્ર વિજયસેનસુરિના હાથે ૨ ૧૨૮૭ ના કાગણ વર્ષે ૩ (દિલી ચીત્ર વર્ષે ૩)ને સ્થિતિ સુવિગ્ર

વિજયસેનમુનિ, આ ઉદયપ્રભસુરિની પ્રતિમા, મંત્રીઓના પૂજાને બૂતિઓ, અશ્વસજ્જના આશપાલ પાશ્વરો ૧૬મી દેરીમા સ ૧૩૩૮ મા અન્વાયબોધ સમલિહાનિદારનો પદ સ્થાપ્યો હતો. ગુરુમહારાજ સ ૧૫૧૫ ની સતી શક્તિમતીની કથાપૂર્ણ પ્રતિમા છે અને છતાં મુદર કાશ્ફીભરુ શિરપ છે સ્થાને સ્થાને ભૈતિહાસિક સિદ્ધાંતોના પગલાઓ છે.

ઉદયપ્રભ તાવતાર—સુલિપવસહીના મોટા હસ્તાલ પાસે ઉત્તર તરફ નાનો હસ્તાલ છે ત્યાં આગળ જર્ણુ બિંદા ભાગ પર ત્રિશાર લીધેની ૪ દેરીની સ્થાપનાની ૪ દેરીઓ છે.

૩. મહાવીરસ્વામીનું દેરાસર—

વિમલવસહીની જગદ કસ્તિશાળા પાસે ભગવાન મહાવીરસ્વામીનું દેરાસર છે જે વિક્રમની જગદમી મહીના પ્રારભમાં બન્યું છે.

૪ પિતાશ્વરનું મંદિર—

સભવતઃ કુભલમેરુ દુર્ગના ચોક બીમા શાહ પાશ્વર દેરાસર માં જ આવીશરનું દેરાસર બંધાયું અને તેમાં ૫૧ આગળની પ્રતિમા બનાવવા પિતાશ્વર ઉત્તમ રમ તૈયાર કર્યો. પાશ્વરપુરના ચોક બનાયાહે તેમાં પોતાનો ભાગ રાખવા વિનંતિ કરી, પણ બીમા શાહે ના પાડી આથી તેણે કાશ્વર માં સોનું છુપાવી લાવી લઈ પદ જ તે રસમાં સોનું મેળવ્યાં દીધું પ્રતિમાજી તૈયાર થઈ પણ બીમા શાહ મરણ પામ્યો. પોતાના ગ્રામજનનાં જે કાર્મને પૂરું કરવાની ભાવનાથી આ... થઈ સિંહ પાશ્વરના પુત્ર સ પેશક શાહે તે પ્રતિમાને સોનાથી રસાથી મજબૂત બનાવી, પણ તેને આવી પદસવનામાં મુસલમાનોના હુમલાને કારણે હતો આથી કુભલમેરુના તપાચઢીજ બીસરે દુર્ગમાં બૌદ્ધજનનું મંદિર બંધાવી, તેમાં મુખ્ય દિશામાં સ ૧૫૧૮ ની પહેલા આ પ્રતિમાને બેસાડ્યાં અને આવીની ત્રણ દિશામાં બીજી

૧. મેઘનાથ કુભલમેરુના ચોક ૧૫૧૧ ના આગળ સુરિ ૨ ના ચોક દુર્ગ બોળની વિનંતિથી આગળ વાગિઓ મુઘલોના આક્રમણે હતો, બેના સિદ્ધાંતોના સુલિપવસહીના હસ્તાલ પાસે વિજયસેન છે.

પ્રતિમાઓ બેસાડી હતી. આ પ્રતિમાઓ ઓનાવાળી હોવાથી કાગી પડતી નથી.

ત્યાર બાદ અમદાવાદના મહામુદ બેગડાના રાજા મજા માન્ય હીવાન મુદર તથા તેના પુત્ર બીજા હીવાન અહા મુર્જર લીમાલીએ સુ. ૧૫૧૫ માં મોટા જાત્રાત્રય ત્રાસે આવી મંદિરનો લુલ્લોદાર કર્યો. જા. ૧૫૧૫ની ૧૦ મજા જાત્રાની પ્રતિમા (૧૦૦ મજા પિત્તલની) જનાવી અને તેની સુ. ૧૫૧૫ માં તથા મજાથી આ. ૧૬૩૧માં ત્રાસે ના હાથે તે મંદિરમાં પ્રતિષ્ઠા કરાવી. (જૂએ, પ્રક. ૫૩)

મત્રી અદના પુત્ર ધીરજે પજા સુ. ૧૫૦૫ માં અહીં થઈ પ્રતિમાઓ ભરાવી, તે પછી અહીં સુ. ૧૫૩૧ માં બને ગોખલાની અને સુ. ૧૫૪૭ મુખીમાં બીજા દેરીઓની પ્રતિષ્ઠા થયેલી છે અહીં કુલ ૨૦ દેરીઓ છે

આ મંદિરમાં પિત્તલની પ્રતિમાઓ છે તેથી આ મંદિર પિત્તલ હરમંદિર અથવા બીમાશાહનું મંદિર કહેવાય છે

પિત્તલહરમંદિરની બહાર મણિભદ્રવીરનું મંદિર છે મુસ્લીમેજ છે મતીનો પોળિયો છે અને સુ. અનુનો લેખ છે

(—ઉપદેશવર્ગિણી, અનુદયાશીન લેખલેખસંદોહ, લેખાક ૪૬૭) ૫ ધૌમુખનું મંદિર—

આ મંદિર ત્રણ માળનું છે હરેક માળમાં ધૌમુખ પ્રતિમા ત્રણ માળ છે હરેક માળમાં શા. ૧૦ મહાલિકા એસવાલ તથા તેના પરિવારે સુ. ૧૫૧૫ માં આ મંદિરમાં બજારમજાના આ. જિનમ દ્રમજિના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. જે મુમયે મૂળનાથક ધીયાનનાથ હતા.

સુલવ છે કે આ મંદિરના નિર્માણમાં વિમલવમહી અને લલવમહી માથી બેસેલા માલસામાન વપરાયો હોય. સિંચીબો-મજાગે વજેરેએ કહી આવેતનિક કામ કર્યું હશે, તેમાંના ન્તકો જના આ હશે આથી આ મંદિર સલાવટોના મંદિર તરીકે પ્રચલિત થાયું છે બે ત્રણ માલસામાં સલાવટોના નામ કોતરેલા મળે છે પણ એવા ઉપરથી તેને સલાવટનું મંદિર કહી ન શકાય.

વસહીમાં ૯૦ નેમિનાથ વગેરે પ્રતિમાઓની ઘાટા મહોત્સવ પૂર્વક પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

આ ઉત્સવમાં આજૂનો સભા સોમસિંહ પરમાર, અમલદારો, પદ્મ, ૪ મહાધરો, ૧૨ મહાસિંહો, ૮૪ રાણા ૮૪ જ્ઞાતિના મહાજનો અને ૬૨ ૬૨ના જૈન, જૈનેતર ભાઈઓ વગેરે આમ્યા હતા. સૌએ લોકીજવાણે હુણિગવસહીની પ્રશસા કરી. બદોદના દીવાન થયોશીર, જેઓ શિફપ્તશાપ્તના મહાવિદ્વાન મનાતા હતા, તે મત્રી વસ્તુપાલના આગ્રહથી અહીં આમ્યા અને મહિલા શિફપ્તશાપ્તને નિહાળી મુખ્ય શિફ્પી શોભનદેવની પ્રશસા કરી. માયોસાથ જેના પરિણામે મત્રી કુટુંબને કે હુણિગવસહીને નુકસાન થાય એવી નાની ઘાટી ૧૩ બૂટો હતી તે શિફ્પીઓને વિગતવાર સમજાવી આવા ખર્ચસ્થાનો રચાયવા માટે તેમણે મત્રી તેજપાલની અનુવ પ્રશસા કરી હતી.

મત્રીઓએ આ ઉત્સવમાં રાજ, પ્રભ, જૈને, જજૈનોની કાજરીમાં પોતાના કુટુંબની તથા અજ્ઞાતવતીના જૈન સંઘની અમુક અશ્રિતઓની અવસ્થાસમિતિ બનાવી તે સમિતિને આ હુણિગવસહીને વહીવટ સોંપ્યો હતો અને એ પછુ નક્કાં કરવામાં આનુ કર્તુ કે દેલવાડનો સથ હુણિગવસહીની આરસલાજ રાખે અને અજ્ઞાતવતી ભિમસ્ત્રી કિસરકેરી, કાસહદ, વરમાણ, ખડેરી, મહાવીર્ય મુલસ્વદ, હંમડકા, કળાણી, મહાકદ તથા સાહિતવાડનો જૈન સથ ૬૨ સાલ પ્રતિષ્ઠાની સાલગીરી ઉપર આવીને એકેક દિવસ વહેલી દર્શ અપ્પાશિકા મહોત્સવ કરે.

આ રીતે વીરની રજાનો પ્રગથ કરવામાં આમ્યો અને વિમલ વસહી તેમજ હુણિગવસહીને કરમુક્તાનજદેર કરવામાં આમ્યો.

રાજ સોમસિંહ પરમારે ભગવાનની પૂજા માટે કળાણી ગામ ભેટ આપ્યું હતું.

હુણિગવસહીનો સ ૧૨૮૬ માં પ્રારંભ થયો. સ ૧૨૮૭ માં પ્રતિષ્ઠા થઈ સ ૧૨૮૬ માં અબલદદ કળસની પ્રતિષ્ઠા થઈ, સ

૧૨૮૭ થી ૧૨૯૩ સુધી દેરીઓની પ્રતિષ્ઠા અને સં ૧૨૯૭ માં પ્રસિદ્ધ કથામય યોજનાઓની પ્રતિષ્ઠા થઈ હુણિગવસહીના નિર્માણ અને ઉત્સવમાં એ સમયે કુલ મળીને ૧,૨૫,૩૦૦૦ રૂબાનો ખર્ચ થયો હતો.

હુણિગવસહી આજે શિષ્યકળાનું પ્રદર્શનમૂલક છે વિમલવસહીની કોળિયું બીજું મંદિર છે પ્રેક્ષકો, આપત્ત્યરસિકો, ચિત્રકાશ અને કળાપ્રેમી તેને ફરી ફરી વાર જુઓ તોપણ ધરાવા નથી.

હુણિગવસહીના છલ્લોદારો ઘણા ઘણા છે

અસ્થાઉદીન ખિલ્લોએ સં ૧૩૬૮ માં બલોરથી આવ્યું આવી વિમલવસહી અને હુણિગવસહીના મંદિરમાં તોડફોડ કરી, જિન પ્રતિમાઓને ખટિલ કરી, ઘડીએક ઠોરડીનો નાચ કર્યો અને હસ્તિશાલાના હાથીઓને પણ ખટિલ કર્યા.

આવા મુદ્દર અને કળામય મંદિરને અનુભવત ભોઈ અડસિંહ પાસવાણના પુત્ર સં ૧૫૫૬ શાહે સં ૧૩૭૮ માં ધર્મ સમારકામ કરાવ્યું અને મોટા મંદિરનો પૂરા છલ્લોદાર કરી સં નેમિનાથની ફરી પ્રતિષ્ઠા કરાવી બેણુપ બદરના થોડા જગદેવના પુત્રો સોમચંદ્ર તથા શુભચંદ્ર વિભવુ જઈ વસ્થા હતા તેમણે પણ હુણિગવસહીના આ છલ્લોદારમાં ભારે સહયોગ આપ્યો હતો.

અમદાવાદની થોડા જાણકાર કમ્બાલુની નૈન પેઢી તરફથી સં ૧૫૫૬ થી હુણિગવસહીનો ઉત્સવ છલ્લોદાર આજી છે

હુણિગવસહીમાં ઘણી જિનપ્રતિમાઓ વિરાજમાન છે આ

૧ નેલુવનના થોડા જગતે રાજ સાથે જાકનો અપેક્ષા પદાથી ૧૮ થાપ રૂબાનો ખર્ચ કરી નકનો સ્થાપના કિનારો પથ્થર અને કથો કરી પુત્રી દીપા એટલે તે જમનથી નેલુવનું નકર નક પાડું વેણી બહાજો જાનતાં નક થર્મ, નકર પણ ઉજમક થવા થામુ અને સ્થાનિક વેણીઓ પણ નેલુવને ઠાકી બીજે થામવા થવા આ સમયે થોડા જગદેવના પુત્રો સોમચંદ્ર અને શુભચંદ્ર વિ નપુર જઈ વસ્થા તેમણે હુણિગવસહીનો છલ્લોદાર કરાવ્યો. (—અમદાવાદની ગુજરાતી મેઘી પત્રિકા, ૧ ૬૬)

વિજયસેનસૂરિ, આ ઉદયપ્રબસૂરિની પ્રતિમા, મત્રીજોના પૂર્વજોની મૂર્તિજો, આસસજુના આસપાઠ પોરવાદે ૧૬મી ફેરીમા સ. = ૧૭૭૮ માં અન્નાવબોધ સમયિકાવિહારનો પદ્ધત્તો સ્થાપ્યો હતો. ગ્રંથમંડપમાં સ. ૧૫૧૫ની સદી શાલિભટ્ટીની કલાપૂણ્ય પ્રતિમા છે અને છત્રમા સુદર કાશ્ઠીભરુનું શિલ્પ છે. સ્થાને સ્થાને જૈતિકાસિક શિલાલેખો પણ લાગેલા છે.^૧

ઉદયપ્રબ તાલવાર—દુષ્કિનવસહીના ઘોડા દરવાજા પાસે ઉત્તર તરફ નાનો દરવાજો છે. ત્યાં આજગ જર્જર છે ત્યાં ભાગ પર મિસ્ત્રાસ-વીર્ગની ૪૬ ફેરી આખાની ૪ ફેરીજો છે.

૩. મહાવીરસ્વામીનું દેરાસર—

નિમલવસહીની જહાર હસ્તિશાળા પાસે જગજાન મહાવીરસ્વામીનું દેરાસર છે જે વિક્રમની ગહારમી સદીના પ્રારંભમા જાય છે.

૪ પિત્તલહરનું મંદિર—

સભવત કુભાલમેરુ કુજના રોક જીમીયા શાક પોરવાદે દેલવાકમા જ આવીશરનું દેરાસર જાંખાંબુ અને તેમા ૫૧ આજગની પ્રતિમા જનાવવા પિત્તલનો ઉત્તમ રત્ન તૈયાર કર્યો. પાલનપુરના રોક ધનાશાહે તેમા પોતાનો ભાગ સંખવા વિનવિ કરી, પણ જીમીયા શાકે ના પાડી. આથી તેણે હાથમા સોનું છુપાવી લાવી જામે પર જ તે રસમા સોનું મેળવી દીધું. પ્રતિમાજી તૈયાર થઈ પણ જીમીયા શાકે મરણ પામ્યો. પોતાના યોત્રજામુના જે કાલને પૂરું કરવાની ભાવનાથી આ... શક સિંહ પોરવાકના પુત્ર સ પેશક શાકે તે પ્રતિમાને સોનાથી રસાવી મજબૂત જનાવી પણ તેને અહીં પધરાવવામાં મુસલમાનોના ક્રુમલાને લય હતો. આથી કુભાલમેરુના તપાસગઢીયા શીસમે દુર્ગમ શૌમુજલનું મંદિર જાંખાંબી, તેમાં મુખ્ય દિશામાં સ. ૧૫૧૮ની પહેલાં આ પ્રતિમાને બેસાડવા અને જાણીની ત્રણ દિશામાં બીજી

૧. મેવાડના કલા રાજાએ સ. ૧૫૬૧ના આજગ સુધિ રત્ન રાજ દુર ભોખાંબી વિનવિથી આજગ શાલિભટ્ટ મુખાવેશ માફ કર્યો હતો, જેના શિલાલેખો દુષ્કિનવસહીના દરવાજા પાસે જિયાવાન છે.

પ્રતિમાઓ બેસાડી હતી. આ પ્રતિમાઓ ઓનાવાળી હોવાથી કાળી પડતી નથી.

ત્યાર બાદ અમદાવાદના મહામુદ નેગવંશના રાજા પ્રજા નાન્ય દીવાન મુદર તથા તેના પુત્ર બીજા દીવાન અદા વૃન્ શ્રીમાલીએ સ. ૧૫૧૫ માં મોટા શાસન સાથે આવી મંદિરનો અર્ધો તાર કર્યો. બ. ૧૫૫૬ વર્ષની ૧૦૮ મધ્ય પાતુની પ્રતિમા (૧૨ મધ્ય પિત્તલની) બનાવી અને તેની સ. ૧૫૧૫ માં તપાસાઈય આ. ૧૬૧૩ માં તરફ ના હાથે તે મંદિરમાં પ્રતિષ્ઠા કરાવી. (જૂઓ પ્રક. ૫૩)

મંત્રી અદાના પુત્ર શ્રીરૂએ પણ સ. ૧૫૨૫ માં અહીં પ્રવૃત્તિ પ્રતિમાઓ બનાવી, તે પછી અહીં સ. ૧૫૩૧ માં બને જોખલાની અને સ. ૧૫૪૭ મુખીમાં બીજા દેરીઓની પ્રતિષ્ઠા થયેલી છે અહીં કુલ ૨૦ દેરીઓ છે.

આ મંદિરમાં પિત્તલની પ્રતિમાઓ છે તેથી આ મંદિર પિત્તલ હરમંદિર કહેવા લાગ્યું. બીજામાં હવે મંદિર કહેવાય છે.

પિત્તલહરમંદિરની બહાર અગ્નિવિહારીનું મંદિર છે સુશ્રીલેખ છે સતીનો પોળિયો છે અને ત્ર અનુનો લેખ છે.

(—ઉપદેશતરંગિણી અણુદ્રાણીનૈતલેખસંદેહ, લેખાક: ૪૬૭)

૫. શ્રીમુખનું મંદિર—

આ મંદિર ત્રણ માળનું છે દરેક માળમાં ચૌમુખ પ્રતિમા વિગ્રહ માન છે દરદાવોત્રના શા. મહાલિકા એસવાલ તથા તેના પરિવારે સ. ૧૫૧૫ માં આ મંદિરમાં ખસ્તરમંદિરના આ. બિનવદ્રમુરિના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. બે સમયે મૂળનાથક શ્રીપાદનાથ હતા.

સત્તવ ઠીકે આ મંદિરના નિર્માણમાં વિમલવમહી અને લુણવમહી માથી બધેલો માલસામાન વપરાયો હોય. શિશુબો-સજાગે વજેરેએ કંઈક જ્વેતનિક કામ કર્યું હતું, તેમાંના સ્તંભો બનાવ્યા હશે. આથી આ મંદિર સલાવટોના મંદિર તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યું છે જે-ત્રણ શાલલામાં સજાટોના નામ કોતરેલા મળે છે પણ એટલા ઉપરથી તેને સલાવટોનું મંદિર કહી ન શકાય.

આ મંદિરને ચૌમુખલનું મંદિર ખરતરવસહી અને સલાટોનું મંદિર પણ કહે છે
 જોડિયા—

જાગૃ ઉપર દેલવાડાથી ઇશાન મુખમાં ૩ માર્ગલ દૂર જોડિયા જામ છે જ્યાં નાનું જિનાલય છે તેમાં પદરમી સલાબ્દીમાં જાં શાંતિનાથની પ્રતિમા વિશુદ્ધમાન હતી, પણ આજે તે જ આદિનાથ વિશુદ્ધમાન છે

જ્યાં શાંતિનાથમા જૈન દેરાસર હતું પણ આજે નથી
 અવલોકન—તે દેલવાડાથી ૬ માર્ગલ દૂર છે જ્યાં બાર દેરાસર છે

૧. ચૌમુખલનું મંદિર—

સુધવી રત્ના અને સ્વં ધરણા એ સરસ્વતિયોત્રના પોરવાલ હતા તેમના વચમાં જનુકેમે સ્વં સાલિય અને સ્વં સહસ્રાથા સ સહસ્રા મંડવગહના જાદશાક્રમમામુદીનનો દીવાન હતો તેણે તપાગમ્બીય કમલકળશ શાખાના જ્ઞાં સુમતિપુદ્ગલસૂરિના ઉપદેશથી સ ૧૫૫૪ મા સિદ્ધાહીના રાજા જયમાલ (સ ૧૫૪ થી ૧૫૮)ના સભ્યના અવલોકનના મોટા શિખર ઉપર ચૌમુખલના બે માગના દેરાસરનો પાયો નાખ્યો જ્યાં પ્રાચીન તૈયાર થયે, આથી સ સહસ્રાની પત્ની સસારહે અને જનુપમારે; પુત્રો—ખીમસજ, દેવરાજ, પુત્રો—જયમલ અને મનલ વગેરે પરિવાર તથા જ્ઞાં જયકમલસૂરિ વગેરે ચતુર્વિધ સથ સાથે જ્યાં જ્ઞાં તેણે તે મંદિરમા ઉત્તરની ગાદીએ સ ૧૫૬૬ ના ફાલગુ વદિ ૧ ના રોજ તપાગમ્બીય કમલકળશ શાખાના જ્ઞાં જયકમલસૂરિના હાથે જ ૪૫૭૭૬૦ની પ્રતિમા ભરાવી વિરાજમાન કરાવી

(જૂઓ, પ્રક ૪૫)

સ ૧૫૧૮ ના વૈશાખ સુદિ ૪ ને શનિવારે તથા સ ૧૫૨૬ ના વૈશાખ વદિ ૪ ને શુક્રવારે જ્ઞાં હરમીસામરસૂરિના હાથે હુમરપુરમાં મહાજનનશલાકા થઈ હતી, જેમાં હુમરપુર, કમલમેરુ

વગેરેના સુધે યુગરપુત્રના શાવલ સોમદાસના મત્રી સામ્હા વગેરેએ ઘણી પ્રતિમાઓ બનાવી હતી. (જૂઓ, પ્રકૃ ૫૪)

સૌં સહસ્રા તેમાંની પ્રતિમાઓ અહીં લાખો અને ષોમુખલની બીજી ત્રણ ગાદીઓમાં વિગ્રમમાન કરાવી અને છૂટા છૂટા સ્થાનોમાં પોતાનાં અજનશલાકાવાળી પ્રતિમાઓ બેસાડી. મત્રી સહસ્રાએ સુવલક્ષિત કરી માચકોને ખુશ કર્યા અને વિવિધ રીતે તીર્થપ્રભાવના કરી, જેમાં પાંચ લાખની રકમ વાપરી હતી.

સૌં રત્નાના પુત્ર સૌં સોના, તેનો પુત્ર સૌં આશા પણ આ ચત્રાસુધમાં સાથે આવ્યો હતો. તેણે આ પ્રતિષ્ઠા-કૃત્યવને લાલ લીધો હતો.

ષોમુખલની ચાર પ્રતિમાઓ પિતલ સોનાના મિશ્રણની બનેલી છે અને તેનું વજન ૧૪૪૪ મણ છે. દર્શકો તેને સાવ સોનાની બનેલી માને છે

(—ગુપ્તપુસ્તકરક્ષાન્ધ, સર્ગ ૩
પ્રકૃ ૪૫, અવલગમન શિલાલેખો)

બાદશાહના હીવાનનું આ દેશર છે તેથી લોકો તેને ‘બાદ શાહનું મદિર’ કહે છે. અહીં બીજી એવી પણ લોકવાચકા છે કે મેવાહના રાણા કુમારના હીવાને આ મદિર બનાવેલું છે, અને રાણે પોતાના અવલગમન રાજમહેલમાં બેસીને ષોમુખલના દર્શન કરતો હતો.^૧

૧ રાણા કુમાર જૈનધર્મી હતો. તેના રાજ્યમાં ધણી સહ પેર-વાજ થયો. તેનું ધણું રા. નો યાન-સ-માન કરતા હતા.

સૌં ધ-વા કાઢે કુતુબ વગેરે તીર્થોના મોટા વાજાઓ કમ્પા હતા. અબરી, પિંડવામ, સાથ. વગેરે સ્થાનોમાં મરિયા બપોળાં હતાં. ધણી ક્ષેત્રોદયો પાસવાવનામકોત્સવો ઘનજાજાઓ, મંત્રમંત્રિ, તીર્થવાયા, કુખત્તો વગેરે ધમધર્મોમાં મદા કરી હતી. રાણા કુમારે વસાનેશ રાણકપુરમાં સે ૧૪૪૬ માં ત્રણ માત્રનું ષોમુખલનું નેશોકવરીયા મંત્રિ બનાવી, તેમાં આ સોમમુસધરિના ના હલતી બ. ગાવમહેવ વગેરે જિનમંત્રિઓની અંજન સલાહ-પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. આ મંત્રિની મૃત્યુ બાદ ૭ તેમાં ૧૪૪૮ માં અબાઓ છે. મુખ્ય મંત્રિના મોટા સભો કેસલુમી મુશ્કિલ છે. આ

અહીં મ કૃપાવિજયજી ગણીએ સ. ૧૮૮૮ ના માસ મુદિ ૫ ને સોમવારે પ્રતિષ્ઠિત કરેલું ગુરુમંદિર છે જેમા વચ્ચે જ વૃન્દાવતીની અને આઠ દિશાઓમા આ વિજયદેવસુરિ વગેરે આઠ પટનાથકોની પાદુકાઓ છે.

૨. શ્રીજયપદ્મદેવનું મંદિર—

અમદાવાદના શેઠ શાંતિદાસ શ્રીમાત્રીએ આ મંદિરના મૂળનાથક જયપદ્મદેવની પ્રતિષ્ઠા કરેલી છે. જમતીમા ૨૪ દેરીઓ છે. અહીં સસ્તવલી તથા ચોકેશ્વરીની મૂર્તિઓ પણ વિદ્યમાન છે.

૩. શ્રીકૃષ્ણનાથનું મંદિર—

તપાસજીના આ હકમીસાગરસુરિએ સ. ૧૫૨૩ ના વૈશાખ મુદિ ૮ ના રોજ અબ્બસલાહા કરેલી જ કૃષ્ણનાથની મનોહર પાતુ-પ્રતિમા મૂળ ગાડી ઉપર વિરાજમાન છે. સભવ છે કે આ દેરાસર સ. ૭ જેવા યાદ જમાન્ય હોય.

અહીં પામે જ કૌન કારણનું-સઘની પેઠી છે તેમા ગાંધીની છત્રી પાસે અધાશેઠી ત્રણ મૂર્તિઓ છે જે કુચરપુરમા જનેલી છે. તેમનું વચન રા. મણુ છે અને ક્રીમત ૧૦૧ મહમૂદી હાજેલી છે. તેમા એક કલકીના પુત્ર ખર્મસના કંઠની છે જેને ચૌમુખજીના લાજ રા. ખજાના પુત્ર શાઈદે સ. ૧૫૬૬ ના માગસર મુદિ ૧૫ ના રોજ બનાવેલી છે બીજી બે મૂર્તિઓ સિંચાહીના રાજા જગમહાજી ૭ જેને સિંચાહીના દેરાસરના પૂજારીએ સ. ૧૫૬૬ મા બનાવી છે.

૪. શ્રીશ્યાંતિનાથનું મંદિર (કુમારવિહાર)—

અમદાવાદના તળેટીનું અમલેશ્વરનું મંદિર તથા અમલજીનાં પત્રણીની જમણી બાજુની ટેકરી પરનું રાજ્ય કુમારપાલનું મંદિર— આ બંને અંગે જુદા જુદા છતાં એક સૂચનાવાળા અને અનેક ઐતિહાસિક ઉચ્ચેજો મળે છે જેમાંથી બે સુદાઓ તાજેથી શકાય છે—

મસ્તી અબલા અને વિશાળતાની કાવોસાજ બાજુનાં મંદિરોની પરખત થેલી અમી છે.

આ રીતે રાણપુર કોનેનું શેઠ તીર્થપાથ છે. (જુઓ, પા. ૪૫, ૧)

(૧) પહેલી ઘટના એ છે કે આખૂના રાજા અરવિશસ પરમારે અસલપાશ્વનાથના મંદિરનું અમલદાર મંદિર બનાવ્યું અને સ. ૧૦૧૧ માં પાલનપુર વસાવી ત્યાં પશ્ચિમિયા પાશ્વનાથનું મંદિર બંધાવ્યું.

(૨) બીજી ઘટના એ છે કે, રાજા પ્રહલાદન પરમારે અસલ મંદના જિનાલક્ષ્મી જિનપ્રતિમાને બગાડી, તેનો નદી બનાવ્યો અને સ. ૧૨૭૪ ની આસપાસમાં પાલનપુર વસાવી ત્યાં પશ્ચિમિયા પાશ્વનાથનું મંદિર બંધાવ્યું. (—જુઓ પ્રક. ૩૫, પૃ. ૧૫૩, ૧૫૭, પશ્ચિમિયા પાશ્વનાથ, પ્રક. ૩૬, પૃ. ૨૪૫)

અમલદારના દેવગમા આ? શિવલિંગ છે શિલાલેખોથી જાણવા મળે છે કે મત્રી વસ્તુપાલે સ. ૧૨૬૦ માં આ દેવગમે લલ્લોદાર કાઢ્યો હતો. આ મંદિરમાં આવે સ. ૧૪૬૪ માં બનેલો પોદિયો છે સ. ૧૮૮૬ માં બનેલી કવિ દુરાશા વાસ્તુની મૂર્તિ છે દેવગમી માડણી પ્રસિદ્ધાની લખતી અને પંચાસન વગેરે અસલમાં આ લેન દેવસર હોય એમ પુસ્તક કરે છે હોલો. અસલની ઘટનાને જૂની ગણા અને એક લેન મત્રીએ તેનો લલ્લોદાર કર્યો, એટલી એ પુરાણી ધનના છે અહીં એક કાળે નિવર્ધન લીધું હતું, એવા હસીકત માત્ર પદ્માવલીએમાં પણ કવચિત્ લખેલી મળતી હતી. શ્રીકુર્માશ કર કેવલશામ શાસ્ત્રી આ મંદિરના ઇતિહાસ ઉપ પ્રકાશ પાડતા જણાવે છે કે અમલદાર મહાદેવનું મોટું દેવાલય છે તે મૂળ લેન મંદિર હતું એવું અનુમાન થાય છે.

(—અમલદારનો લેખ, સુલતાન મુસ્લિમ વર્ષ ૧૨, અ. ૨
આત્માનંદ લેન પ્રકાશ, વર્ષ : ૫૩ અ. ૬-૭)

અસલમંદના સ્થાપક અમરસાગરના શિષ્ય વાચક વિનયશીલ સ. ૧૭૪૨ માં લખે છે કે, રાજા પ્રહલાદને રાજા કુમારપાલના સ. શાંતિનાથ જિનજીવનની ત્રણ જિનપ્રતિમાઓને આવી નાખી નદી બનાવ્યો, આથી તેને કોઈ શાંત થયો. એ શાંતની શાંતિ મળે તેણે પાલનપુરમાં લેનપ્રાસાદ બનાવ્યો અને બસાતથી સ. શાંતિનાથની

પ્રતિમા લાવીને કુમારવિકારમા સ્થાપન કરી.

(—અવ્યલગ્નચીત્ર ના વિનયશીલરચિત્ર અણુદયેત્ત-
પરિપાટીસ્તવન કાળ ૫, ગાથા ૬ થી ૧૨)

અવલેશ્વર અને કુમારવિકાર અનેના આ ઉલ્લેખો પાલનપુરનો ઇતિહાસ સર્જે છે. પણ તે બંનેમાં વાસ્તવિક થટના કમી છે તે બે વિષયના અસ્માધીઓ જ નિર્ણય લાવે બે હમ્મજનાયોગ છે.

કુમારવિકાર આજે અવલગ્નકમા જ શાંતિનાથના દેરાશ્વર તરીકે વિદ્યમાન છે. જ્યાં મૂળનાથકની ગાદી ઉપર પ્રથમ જ નેમિનાથની પ્રતિમા હતી. સ. ૧૩૮ પછી જ મહાવીરસ્વામીની પ્રતિમા હતી અને આજે જ શાંતિનાથની પરિકરણી પ્રતિમા વિરાજમાન છે.

આ જિનપ્રતિમાઓ વિવિધવીર્યક્રમ માં આ સોમસુહર સુરિએ અણુદયક્રમ માં તથા આ જ્ઞાનવિમલસુરિએ સ. ૧૭૫૫માં રચેલી વીર્યમાલા માં જ્યાં જ મહાવીરસ્વામીનું મંદિર બતાવ્યું છે અને સ. ૧૮૭૬માં રચાયેલી બેક જામગટ વીર્યમાલામાં જ્યાં જ શાંતિનાથનું ચેત્ય દર્શાવ્યું છે એટલે સમજી શકાય કે કુમારવિકારમા મૂળનાથ જિનપ્રતિમાઓનો ઉપર મુજબ ફેરફાર થતો રહ્યો હોય.

દર્શનીય રચણો અને તીર્થો—આખું ઉપર જૈન જલૈન વીર્ય માં બે વિદ્યમાન છે. જ્યાં દર્શનીય સ્થાનો વગેરે છે તે આ પ્રમાણે છે—

વિમલવસહી, સુજિતવસહી, દેલવાકાના જૈન મંદિરો અને અવલગ્ન મહા જૈનમંદિરો, ગુરુશિખર, અવલેશ્વર મહાદેવ, મહાકિની કુ ૬, જર્વ હરિગુફ, બોપીવ હગુફ, કોટેશ્વર, શ્રીમાતા-કન્થાકુમારી, સસિયો વાલમ, નલગુફ, પાલગુફ, અણુદાદેવી (અભિકાદેવી-અધરદેવી) પાપકેશ્વર, સુન્દર મંદિર જ પાગુફ, રામઝગુફો, હસ્તિગુફ, રામકુ ૬, બોસિલીદેવી, વશિષ્ઠાશ્રમ, બોમુખીગા, અધિકેશ, દુધવાવડી નખી તળાવ, ટોફરોક આવલુ-લાહરવો, અવલગ્નનો કિલ્લો, હરિશ્ચન્દ્રગુફ, રવતીકુ ૬, બુઝુઆશ્રમ, ભીમગુફ, ગુરુશિખર, દ્રેવર તળાવ, કેંડ પાઇટ, મૌનબાળાકી ગુફ, સતસરોવર, નન્દરોક ચનસેટ પાઇટ

શાંતિઆશ્રમ, સ્વાભાવેની શુદ્ધ, જૈન મંદિરનું પ્રદેર, ગુરુશુદ્ધ, જમ
હિનઆશ્રમ, જૌતમઆશ્રમ, માધવાશ્રમ, કીર્તીધ્વજ વગેરે.

પ્રથમ આ ઉદ્દેશ્યો—

વીસમી સદીના ઇતિહાસ વિવેચકોએ વિમલવસદી તથા
હુલિંગવસદીની ઘણી પ્રથા સા કરી છે તેમાના કેટલાક ઉપચારોના
વિકાસના અભિપ્રાયો અહીં નોંધીએ છીએ—

મિ. ફ્રેન્ચુસન લખે છે કે આ મંદિરમા કે જે આરમ્ભ
બનેલા છે તે હિંદુઓના અવિષ્કારિત કરનારાઓના ટાંકણાએ ફેટ
પટ્ટી જેવી સૂક્ષ્મતાથી એવી મનોહર આકૃતિ બનાવી છે કે જેની
નકલ કાગળ ઉપર ઉતારવામા ઘણો સમય અને ઘણી મહેનત કરવા
છતાં હું સફળ બન્યો નથી.

(—પ્રિન્સ ઇલ્લેમ્બરગ ઓફ ઇનોસેન્ટ આર્કિટેક્ચર ઇન
ઇટાલી, હિન્દુ ઓફ ઇટાલિયન આર્કિટેક્ચર, પા. ૬૦
હેસાઈટ્સ ઓ સાંસર્ચ પૃ. ૨૧૪).

કર્નલ બેન્સ ટોંક લખે છે કે, હિંદુસ્તાનના આ મંદિર
મેક છે તાજમહાલ સિવાય બીજા કોઈ (આપત્ત) એની સરખા
મણીમા હિંદુ સ્ત્રી શકે તેમ નથી. (—ટ્રાવેલ્સ ઇન વેસ્ટર્ન ઇટાલી)

ફ્રાન્સ બચાવે છે કે આ મંદિરની કોતરણીના કામમા
સ્વાભાવિક નિર્ભર પદાર્થોના ચિત્રો બનાવ્યા છે એટલું જ નહીં
પરંતુ સાસારિક જીવનના દૃશ્ય, આપાર તથા નૌકાયાત્ર સબંધી
વિષય તો ૩૩ પક્ષ રણજીત સુલતાનના ચિત્રો પણ કોતરવામા આવ્યાં
છે. છતાં જૈનધર્મની અનેક કથાઓના ચિત્રો પણ અકિત ૩૩

(—ફ્રાન્સસસમાળા, પા. ૬૦ હેસાઈટ્સ
એન્સા સ ઇ. પા. ૨૮૬)

રા. બ. શ્રીરીલકર બોજા બપન ઇતિહાસમેં રાજસ કરતે હિં કિ,
પેતિહાસિક રિયેસે મી બાબુ રાજસનીય મૌર પ્રધાંસનીય હે, પરંતુ આજ્ઞી
ઇતની પ્રસિદ્ધિ મૌર યજ્ઞસ્થાનેં ત્પસ કારણ તો મૌર હી હે, મૌર યજ્ઞ હે

આરાસણુ (કુશારિયાલ) —

ચારાપદ્મગચ્છના આ ચરોધરેવસૂરિ(સ ૧૧૮૪)થી આરાસણુ ગચ્છ નીકળ્યો છે.

મત્રી વિમલ શાહે આજુ ઉપર સ ૧૮ માં વિમલવસહી સ્થાપન કર્યું તે પછી તરતમા જો વચ્ચેજો કે ચક્રાવતીના બનાવ્યો જૈનોએ આરાસણુમાં વિમલવસહી બેવી સુદર કોતરણીવાળા વિમલ-વસહીના કારીગરો પાસે વિશાળ જૈન મંદિરો બંધાવ્યાં આ દરેકની રચનાનો ઘોઘસ સમય મળતો નથી પરંતુ આ મંદિરો તે સમયના બનાવ છે આજે આઠી પાંચ જૈન મંદિરો છે.

(૧) લ નેમિનાથનું મંદિર—જો પ્રાચીન મંદિરની આ વાદિ દેવસૂરિના હાથે પ્રાચી પ્રતિષ્ઠા થઈ હતી. પાછળથી મૂળનાથકની પ્રતિમા ખંડિત થવાથી વોરા સજ્જાલે આ મંદિરનો લુપ્તોદ્ધાર કરાવી, બીજી નવી પ્રતિમા ભરાવી આ વિજયદેવસૂરિના હાથે તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. આ મંદિરમાં સ ૧૩૧ થી ૧૩૪૫ સુધીના શિલાલેખો મળે છે જેમાં પ્રતિષ્ઠાપક તરીકે આ વિનયક, આ પરમાનંદ, નવાગીવૃત્તિકાર આ વ્રજાયદેવસૂરિના સંતાનીય આ ઘટ્ટ આ સોમપ્રભના પદ્મવર આ વર્ધમાન, આ ચક્રેન્દ્ર અને વક્રગચ્છના આ વિજયસિંહસૂરિનાં નામો મળે છે આ મંદિરમાં વિમલવસહી બેવું કોણી કામ છે.

(૨) લ મહાવીરનું મંદિર—આ મંદિરમાં મૂળનાથકની બેઠક પર સ ૧૧૧૮ના શાગણ સુદિ ૬ ને સોમવારનો દેવ છે. ફરેલી ૨૪ ફેરીઓ છે આઠી પણ મૂળનાથકની પ્રતિમા ખંડિત થવાથી સ ૧૬૭૫ના માહ સુદિ ૪ ને શનિવારે આ વિજયદેવસૂરિએ પ્રતિષ્ઠા કરેલી પ્રતિમા મૂળનાથક તરીકે વિરાજમાન છે મંદિરના રૂઝમંડપમાં છત પર સુદર કોણી કરેલી છે. નકસીમાં વિવિધ લખનઘટનાઓ ઉપમાની છે.

(૩) લ શાંતિનાથનું મંદિર—આ મંદિરમાં કુલ ૧૬ ફેરીઓ

છે સુ. ૧૧૩૮ થી સુ. ૧૧૪૬ સુધીના ચિલાલેખો મળે છે. પુસ્તક અને તોરણો સુદર નક્કીથી બનેલા છે.

(૩) ભ. પાશનાથનું મંદિર—આ મંદિર ઔધી માટું વિશાળ અને પ્રાચીન છે. અહીંના એક ગોખણની વેદી ઉપર લેખ છે કે, આ. વાહિદેવસુરિએ સુ. ૧૦૧૬ ના વૈશાખ સુદિ ૨ ના રોજ બેળણમાં ભ. પાશનાથની પ્રતિષ્ઠા કરી. મંદિરની બેઠકમાં સુ. ૧૨૫૬નો આ. જર્મણિયસુરિનો લેખ પણ છે. બીજી બેઠકમાં સુ. ૧૩૬૫નો લેખ છે. અહીં પણ આજે તો મૂળનાથક તરીકે આ વિજયદેવસુરિએ સુ. ૧૬૭૫ માં પ્રતિષ્ઠિત કરેલી મૂર્તિ વિરાજમાન છે. આ મંદિરમાની જમાનો, તોરણો અને છતમાં અદ્ભુત કાસ્તી કરેલી છે.

(૫) ભ. સલવનાથનું મંદિર—આ મંદિરમાં ભમતી નથી અને તેથી ફેરીએ બનેલી નથી. તેમજ કાસ્તી પણ નથી.

સામાન્ય માન્યતા એવી છે કે, મત્રી વિમલ શાહે જ આ મંદિરો બંધાવ્યા છે. વિમલવસહી બનાવતા પચ્ચર બધા હતા, આરત્રની ખાણ પણ પાસે જ હતી. સિંહસ્ત કારીગરોને જ કામે લગાવ્યા હતા અને મુસલમાનોના હુમલાથી બચી શકે એવું એકાંત સ્થાન નહોતું આ જ હતું એટલે સલવ છે કે મત્રી વિમલ શાહે આ બધા ફેરામરો બંધાવ્યા હોય. આજ સુધી આ મંદિરો ટકી શક્યા છે તે ઉપરના કાસ્તોને આભારી છે.

મત્રી વિમલ શાહને આરામણની પહાડીઓમાંથી સોનાની ખાણો મળી આવી હતી. એ ખાણોનું બનિજ લાવીને ભઠ્ઠીમાં ગળાવી સોનું એકકુ કમું હતું તેનાથી ચિનપ્રતિમાઓ અને ઉપયુક્ત દેવાલયો બનાવ્યા હતા. આજે પણ કુભારિયામાં એ બનિજ ગાળવાની ભઠ્ઠી એનાં નિશાનો દેખાય છે.

એ ભઠ્ઠી બનાવનારા કુભારોનું નિવાસસ્થળ સમજતા કુભારિયા ના નામથી જિલ્લા તથા છે.

આજ પ્રદેશના જિનાલપોમાં શાસનદેવ તરીકે મોટે ભાગે વ્રજ શાંતિદેવ અને અગિલાદેવીની પ્રતિમાઓ મળે છે.

બીજી રીતે પણ મત્રી વિમલ શાહને અનિકાદેવી પ્રસન્ન હતી એટલે તેણે આ મંદિરના ઘેરાવાના પ્રવેશ ભાગમાં ૪૫ નેમિ નામના મંદિરની અધિષ્ઠાવિકા તરીકે અનિકાનું પણ લગ્ન મંદિર બનાવ્યું, જે આજે બાબાજીના આનંદી પ્રસિદ્ધ છે. જેવીના મૂળ સ્થાનમાં સરસિયવેત-૧૭ નો વિજયવત્ર છે. અસદ્ભૂત સ્થાપના છે તેની ઉપર બનાવટી ખેતુ ચકાવેલું છે.

શ્રીમાતી વાલ્મિકી, પોરવાલ વાલ્મિકી અને જેનોનું આ પવિત્ર ધામ છે.

હમીરગઢ—

આજૂની પૂર્વ દિશામાં ભુદી પહાડી ઉપર આસપાસ તીર્થ છે તેમ આજૂ પહાડની પશ્ચિમ દિશામાં આજૂના ડોળાવમાં ૪ હમીર પુર તીર્થ છે. આ સ્થાન બહુ પ્રસિદ્ધ નથી. અહીં નાના માટા વાર દેશસર છે. એક દેશસરના એક પક્ષર ઉપર વિમલવસહીના નમૂનાની ૪ મુદર દોરણી છે. કલાગ્રેમી અને શાંતિના ઇચ્છુકો માટે આ સ્થાન આદર્શ છે. મત્રી વિમલના ભાઈના વસતોએ આ તીર્થની સ્થાપના કરેલી છે.

સિરોહીથી નેમલમાં ૬ માઈલ દૂર, સિંદરણથી દક્ષિણ દિશામાં ૩ માઈલ દૂર અને અણાદરાથી ઇશાન ખૂણામાં ૧૩ માઈલ દૂર હમીરગઢનું સ્થાન આવેલું છે. હમીર દેવદાસે સ. ૮૮ માં હમીરગઢ વસાવ્યો. આ વસના દેવદાસોએ અદ્રાવટી અને સિરોહીમાં શબ્દ 'કર્તુ' કર્તુ. મુસલમાની આક્રમણો વળતે હમીરગઢ તૂટ્યું અને તે સ્થળે પાછળથી મીરપુર વસ્યું.

અહીં સ. ૧૫૭૩ માં આ પાર્શ્વદેવસુરિ, જેમણે પાર્શ્વદેવગઢ 'ની સ્થાપના કરી છે તે જગ્યા હતી. સ. ૧૫૭૬ માં તપા રાજાની કુતુબપુરા શાખાના આ સૌસાબનાંદિએ મોન બેગા દરોની કામ કરી હતી. સ. ૧૭૪૫માં આંધ્ર પ્રાંતના વિમલસુરિએ દર દેશસરની યાત્રા કરી હતી.

અહીં આજે પણ વાર દેશસર વિદ્યમાન છે.

(૧) આરસનું મંદિર—સભવ છે કે મત્રી વિમલ શાહના ભાઈના વશબેએ આ તીર્થની સ્થાપના કરી હોય. જાણતા, કહા અને કોણીમાં આ મંદિર વિમલવસુદાના દેરાસરની યાદ કરાવે છે. દીવાલોમાં તીર્થકથા, ગુરુમહારાજો, દેવદેવીઓ, શેઠ-શેઠાણીઓની મોટી મોટી મૂર્તિઓ કોતરેલી છે. મંદિરના ઘરોમાં પણ વિવિધ ભાવોના દર્શો છે. મેઘરથ રાજાનું દાન, ૧૪ સ્વપ્નો, ગુરુદેવની આજ્ઞાનસભા, યુનિના કાથમાં દોરાવાળી તરપણી કાથમાં ગુહ પત્તિ એમ વિવિધ કાવો કઠારેલા છે.

આ મંદિર પાશાથી શિખર સુધી આરસનું બનેલું છે. જેમાં સ. ૧૨૧૬નો આ. ૦ અર્ધસિક્કસૂરિ, સ. ૧૩૪૬નો આ. ૦ પૂર્વચક્રસૂરિ અને આ. ૦ વર્ષમાનસૂરિના પ્રતિમાલેખો મળે છે તેમજ સ. ૧૫૫૨ સ. ૧૫૫૬ ના તપગ્રન્થના આ. ૦ હમરત્નસૂરિ, આ. ૦ ઉદયસાગરસૂરિ, આ. ૦ હેમવિમલસૂરિના ઉપદેશથી ફેરીઓના લલ્લોદાર ચલાના લેખો છે.

આ દેરાસરનું અસલ નામ જગલાથપ્રાસાદ છે તેમાં પ્રથમ છારાવલા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા મૂળનાથક તરીકે કહી તે પછી બોડી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા મૂળનાથક તરીકે કહી તે જ પ્રતિમા આજે મુંબઈના બોડીજીના મંદિરમાં મૂળનાથક તરીકે વિદ્યમાન છે અને પૂજા છે. મીરપુરનું આ મંદિર પ્રતિમા વિનાનું ખાલી છે.

(૨-૩) આરસના મુખ્ય મંદિરથી થોડી દૂર બે નાની ટેકરીઓ છે તેની ઉપર બે નાના સાદા મંદિરો છે પણ તે મૂર્તિ વિનાના ખાલી પડેલા છે. સભવ છે કે, બેધપુરના બોસવાલ દીવાને આ મંદિરો બનાવ્યા હોય.

(૪) જ્યાં પર એક સાદું મંદિર છે જે જીજ્ઞાસુના મંદિરો પહેલા બન્યું હોય એમ લાગે છે.

આ રીતે મીરપુરમાં આજે જિનાલયો છે. અહીંના વહીવટ સિયોદીની શેઠ કમ્માણુજી પરમાનંદજીની પેઢી કરે છે.

કલાપ્રેમી અને શાંતિના હૃદયો માટે આ સ્થાન દર્શનીય છે.

(—પૂ. જયતિ મ. ૬૮ હમીરજી પુસ્તિકા)

સાહેબાં તીર્થ—

શકરાચાર્યના ત્રામથી જૈનો મત્રધથી ક્રિયસ્ત કરી રાજપૂતાના મા આવી આપ્યા, જોનો ઇતિહાસ અમાઉ (પૃષ્ઠ ૩૨ પૃ ૫ ૨-૫ ૪માં) આવી ગયો છે જૈનોએ ત્યાની પ્રાચીન જિનપ્રતિમાઓ લાવીને રાજપૂતાનામાં સ્થાપન કરી છે. શબ્દસામ્યથી તારવી શકાય છે કે ક્ષત્રિયકુલના મહાવીરની જ મધુમતીની નંદિવર્ધન પ્રતિષ્ઠિત પ્રતિમા નંદિયામાં, તેમના હીફામ્બાનની પ્રતિમા મુંસ્થલમાં, કલ્પુનાલુકાની પ્રતિમા નાણામાં, નિર્વાણસ્થાન પાવાપુરીની પ્રતિમા દિવાલુમાં, કેપ્ટિવર્ધનજન્મના કેપ્ટિકજમ્બની કેટલાક મા, જાણણકુલીની પ્રતિમા જાણણવાદામાં સ્થાપન કરી છે અને આ પ્રયુગ્મનસૂરિએ ત્યા (પૂર્વદેશમાં) જઈને નવા જિનાલયો બાંધાવી તે તે સ્થળે પાદુકાઓ સ્થાપન કરેલી છે.

ઇતિહાસ કહે છે કે જા મહાવીરને મુખમળી ગામ બહાર ખીલાને કપ્તજઈ થયો હતો ત્યા હોલેએ જા મહાવીરનું મંદિર બાંધ્યું હતું. આ પ્રતિમા ક્યાં સ્થાપન કરી હશે એ સંશોધનનો વિષય છે જૈતિકાસિક દષ્ટિએથી વિવાદીએ તેા અર્થ કાઢકની સિધ્ધપરપરા અડિલજમ્બ તરીકે પ્રસિદ્ધ હતી સભવ છે કે સુદેશ જમ્બ તેનું જ અપજાશ નામાંતર હશે. સુદેશજમ્બનો ઇતિહાસ પ્રથમ (પૃ ૩૪ પૃ ૫૬૮ થો ૫૮૬) આવી ગયો છે. આ સીતે બેઈએ તેા સુદેશજમ્બના આચાર્યોએ મુખમળીની એ પ્રતિમા લાવીને મઢે શમાં સ્થાપન કરી હોય તેા બનવાબ્દેજ છે.

ભાસ્વાનુ સાહેબાં એ સાહેશજમ્બનું કેદ્રધામ છે ત્યા જા મહાવીરસ્થામાંનું પ્રાચીન જિનાલય છે જેમાં સ ૧૧૧૫, સ ૧૧૬૩ના સિલાલેઓ નિવમ્બન છે.

શ્રીસાહેબચૈયે

પથિયતમિત્તવન્દ્રેણ ગોપિયુતેન વીમતા ।

દેવનાયસુરામૃતિં કારિતા મુખિવાચ્છતા ॥

પ્રાસં ૧૧૧૨ વૈસાલ વસિ ૩ ॥ ”

આ લેખવાત્રી સુખમૂર્તિ ત્યાં વિદ્યમાન છે તેના ગંગા પાછળ
જોયો છે પાછળ જામ દગ છે જામ દક્ષની ઉપર લીધે કરની પ્રતિમા
છે મૂર્તિની નીચે ચાર જામોની મૂર્તિઓ છે

(૧) વ...જ જેમના હાથમાં કપડું છે

(૨) વ૦ કિતકજ જે સુદેવના પગ હાલે છે તેને યજ્ઞ
જગલમાં જોયો છે

(૩) વિરાજ, જે હાથ બેડીને ઢીલો છે

(૪) જુમદાર જેના હાથમાં ફૂલછખ છે

અહીં મુખમિત્રીની જિનપ્રતિમા આવેલી છે તેને પુસ્તકાર કસ્તો
શિલાલેખ છે જામ મહાવીરસ્વામીના દેશમર આમે લેન ઉપાશ્રય છે.
તેમાં પહેલી લાઈનની પાચ ઘોડીમાંની બીજી ત્રીજી ઘોડી ઘોડીના
પાડા ઉપર બીજી પંક્તિ, ત્રીજી ઘોડીના પહેલા ચાલતા ઉપર
શિલાલેખ છે તે લેખ આ પ્રકારે છે—

“(૧) શા સંવત્ ૧૭૬૯ વર્ષે વાગુગ મુરિ ૪ મુગી જવેદ્ બ્રીસદિ
સ્કનિકાસિમેષ્ટિગુગવાલ-

(૨) પુરી કચ્છાગા-ગાઝા-ચમ્પા મુખમિત્રી-

સ્વામિકાયા ધીમહાવીરેય ગાતિકા કાગવિના ॥”

આ શિલાલેખથી ૧૫૫૮ છે કે મુખમિત્રી મામની બદાર જામ
મહાવીરને ખીલાનો ઉપમર્થ થયો હતો ત્યાંની પ્રતિમાને લેખ
નિજરત સમયે અહીં મટેરકમાં લાખ્યા અને વિરાજમાન કરી આ
પ્રદેશમાં જે જીવિત્વામીની પ્રતિમાઓ કોણેય છે તે વાસ્તવમાં
નિજરત સમયમાં અહીં લાવાને પાવન કરેલી લાગે છે એવું
શ્રોત્રાવ અતિ પ્રાચીન લેખમાં છે દેશમરમાં જમનીના મોગદર
ચાલતી ઘોડીના પાડા ઉપર ત્રણ લીટીનો પંક્તિમાં મસ્તૂત
શિલાલેખ છે તેનો આર એવો છે કે સ. ૧૨૨૧ ના માસ વરિ
રને મુકારે અહીંના રાજા જ્યોત્સુદેવના રાજ્યમાં તની મહાશયી
આનવરેવાએ શ્રોત્રાવના મૂલનાથ જામ મહાવીરેવના દેવ મુરિ

૧૩ ના કમ્પાવકના વાર્ષિક ઉત્સવ માટે જામુક બારનું દાન કર્યું છે.
(જૂઓ, પ્રકૃ ૩૫, પૃ ૧૭૦)

ભોજરાના ફરવાના ઉપર શિલાલેખ છે—

સ. ૧૨૬૮ ના માઠ વરિ ૫ ને સોમવારે નૃસિંહના મહારાજા
સભામંડિતના સભ્યમાં શેઠ કર્મસિંહ વગેરેએ દાન કર્યું

સાહેરાવના રેશસરમાં કાળી જાળુએ એક સાપની આકૃતિ (મૂર્તિ)
બનાવેલી છે અને ત્યાં લીનો જાળ ૬ દીવો પ્રસ્થાપિત છે.

સાહેરાવમાં સુઘની શ્રીશાંતિનાથ જૈન પેરી છે તેમાં ૧૮
પુરાણા સિદ્ધાંતો છે જેમાં ષષ્ઠાધ્યૂ ત્રિપિ અને વચ્ચે શબ્દનું મંદોર
છે તથા પાછળ ૦ વગેરે છે.

સહેર—

ખાટણથી ૬ કોશ દૂર સહેર નામે ગામ છે ત્યાં ગામની વચ્ચે
એક મોટા પકવાણ ઉપર એક શિવ મંદિર અને એક દેવીમંદિર છે.
વનરાજ શાવડાએ શેઠ નીનાના પુત્ર મત્રી લહીરને આ ગામ
ઈનામમાં આપ્યું હતું. (જૂઓ, પ્રકૃ ૩૫, પૃ ૧૭૬)

મત્રી લહીર વિંધ્યાવલની પહાડીમાંથી વિંધ્યાવાસિની દેવીને
અહીં લાવ્યો હતો અને તેને પશુકાલી નામ આપી સ્થાપન કરી
હતી. એ દેવી મત્રી લહીર અને તેના વસંતેને પ્રસન્ન હતી એવું
કહેવાય છે કે મત્રી લહીર લગાઈ કરવા જતો ત્યારે આ દેવી
કાળી ચઢી રૂપે તેના ભાગ્ય ઉપર આવીને બેસતી અને મત્રી
લહીરને વિજય મળતો.

સહેરના રેશસરમાં મૂળનાથક જા ચદ્રપલ બિનેશ્વરની પ્રતિમા
છે તેની નીચે બીજા પરિકરમાંથી છૂટી પડી ગયેલી ગાદી બેસાડેલી
છે તેમાં એક લેખ છે તેનો સાર એ છે કે સ. ૧૩૨ ના માઠ
સુરિ ૧૫ ને શુક્રવારે હારીજગમ્ભના શ્રીમહેશ્વરના ગ્રામ્ય આ. ૦
શ્રીકૃષ્ણજીના કૃપદેશથી પિતૃબ્ધ નાગદેવી વગેરેની સમ્મતિથી તેના
પુત્ર શેમસિંહે શેઠ જજવાના ક્ષેત્ર માટે રેશ કરાવી, તેમાં જ મહા
વોરની પ્રતિમા પથરાવી.

પ્રકરણ આડત્રીશમું

આ૦ સર્વદેવસૂરિ

આ દેવસૂરિની પાઠે આ સર્વદેવસૂરિ કથા આ આચાર્યશ્રીના જીવન વિશે કેઈ ઉપદેશ મળતો નથી. માત્ર તેમણે આ વિષય ચક્ર, આ ચક્રોત્કાર આ જ્યોતિષક, આ નેમિષક, આ રવિમંત્ર, આ ચક્રમંત્ર વગેરે આપને આચાર્યપદની આપી હતી એટલી હદીકત બલુવા મળે છે. આ નેમિષક સ. ૧૧૨૬ અને સ. ૧૧૩૬ના ત્રાગામા આચાર્ય કથા હતી એ લે સ્પષ્ટ છે કે આ સર્વદેવસૂરિ સ. ૧૩૭માં સ્વર્ગસ્થ થયા હશે, પરંતુ બીજી રીતે સ. ૧૧૬૧ પણ મળે છે.

વડગૃહ

આ જ્યોતિષસૂરિની પદ્મવતી આ પ્રકારે મળે છે.—

૩૬ આ જ્યોતિષસૂરિ—તેઓ વડગૃહના આચાર્ય હતા આ સર્વદેવસૂરિના હાથે આચાર્ય જન્મ્યા હતા.^૧

૪ આ ચક્રમંત્ર, ૪૧ આ ખર્મધોષ, ૪૨ આ ચીકનુષ,

૪૩ આ માનતુંગસૂરિ—તેમણે સિદ્ધજ્યોતી બ્રહ્મ સ્થાપે છે. તેમા 'જગત્પતિસૂત્ર મા નિર્દિષ્ટ કૌશાળીની સજ્જમારી જ્યોતીના પ્રમાણથીને સચક કર્યો છે.

૪૪ આ મહાવ્રમણસૂરિ—તેઓ પારવાક્રમ્ણાતીવ શેઠ મુલ કરના વસના ચેવાકપુત્ર વશોધન, તેમના પુત્ર મુમદેવના પુત્ર હતા. આ વસમાથી આ મહાવ્રમણ, આ વાહિદેવસૂરિ પણ પરાના આ ન

૧. તેમની પદ્મવતી અને પૂર્વજિના-વિસ્તૃતિ થતી જાણમાં નામની જામ્બા બેવાન છે

એકાત્મા તેમને વિનંતિ કરી કે, 'મારા પિતાએ મારા ઘરમા ખન કાઢેલું છે આપ કૃપા કરીને મને એ સ્થાન જતાવશે તો મને ભારે આનંદ થશે. એ ખનમાથી આપને અડધું ધન આપીશ. આપને પણ હાલ થશે.

શુરુએ જણાવ્યું કે, તારા ઘરની સઘળી વસ્તુઓમાથી હું માત્ર તે જ પુત્ર તારે મને આપવું પડે તે કબૂલ કરું અને આચાર્ય મહાશયે જતાવેલા સ્થાનમાથી પુષ્કળ ધન મેળવ્યું તં આચાર્યશ્રીને ધન દેવા માટે ગમે તો પણ આચાર્યશ્રીએ ધન લેવાની ના પાડી ને જણાવ્યું કે તારે આપવું હોય તો ઘરની વસ્તુઓ પૈકી તારા બે પુત્રોમાથી મને એક પુત્ર આપ.

આ સાંભળી પડિત વિમાસણમા પડી ગયો, પણ તેણે પોતાની કબૂલાત પાળવા માટે બંને પુત્રોને એક પછી એક બોલાવી જણાવ્યું કે તું આચાર્યના શિષ્ય બની મને જાણમાથી છોડાવ—મને આ સંકટમાથી મુક્ત કર.

પિતાનું આ વચન સાંભળી ધનપાલ ખમખમી ઊઠ્યા તેણે ઉત્તર વાળ્યો કે પિતાજી! હું પ્રાણલુનો પુત્ર છું મૃદેવ છું સુંજરાજનો માનીતો અને હોશ્વરાજનો મિત્ર છું હું જૈન સાધુ બનું એ ત્રણે કાગમા બનવાનું નથી. તમારું તમે બાંધો. આ વાત મને પૂછશે નહીં.

બીજો પુત્ર શોભનપિતાજીને ખૂબ વહાલો હતો પિતા તને આપવા નામુશ હતો. આમ છતાં તમણે શોભનને પૂછ્યું ત્યારે શોભને એ વાતનો સફર સ્વીકાર કરતા જણાવ્યું પિતાજી! હું જૈન સાધુ થવાને તૈયાર છું આપની આજ્ઞા માથે થાડવું છું મને શુરુલના ખોળામાં બેસાડો, હું તેમનો ભક્ત બનીશ મારું જીવન પવિત્ર રહે જાગીશ.

જસ, પડિતજીની આજ્ઞા ફળીમૂલ થઈ તેઓ શોભનને લઈને ઉપાગ્રમે ગયા અને આચાર્યશ્રીને શોભન અર્પણ કર્યો. તેમણે જગગણા અવાજે આચાર્યશ્રીને વિનંતિ કરી કે મહાશય! આ મારા પુત્ર મને ખૂબ વહાલો છે આપને પણ પ્રિય લાગે એવો છે તેને દીક્ષા

૩૬ આ રવિપ્રભસૂરિ—તમને આ મુખ દેવ આચાર્યપદની આપી હતી.

૪૦ આ ૮ રત્નાસિદ્ધસૂરિ—તમને મૈકાતિક આ મુનિમંત્ર સૂરિએ આચાર્યપદની આપી હતી.

૪૧ આ ૦ વિનયસદ્રસૂરિ—તમને ધ્યાનીશત્રીશ કથાના અરિત્રે, વીશ પ્રભાં, ન ૧૨૫ મા પાર્શ્વનાથચરિત્ર સ ૧૨૮૬ મા મરિતનાથચરિત્ર ત ૫૪ી મુનિમુવતથચરિત્ર નમ ૮, આ ભપ્પભદ્રસૂરિની કવિશિલા ના આધારે કવિશિલા વજેરે જોયા સ્થા છે, જેમા ભારતના ૮૪ રોગોની આદિતી આપી છે. તેમજે કમ્પુત્રીવાક્યજ્ઞના આ ૦ ઉદ્ભવસિદ્ધે સ ૧૨૮૬ મા રક્ષકી ખર્મ વિધિવૃત્તિ નુ મરોપન કરું કરું સ ૧૩૨૫ મા કમ્પુત્રજ નિ, જા સ ૧૩૪૫ મા વીપાકિતકર, નેમિનાથયતુપદિકા (બાપર્ક ૪) આનંદસાધિ, ઉપદેશમાતાકથાનકૃષ્ણ વજેરે જોયા રક્ષકા છે.

(જૂઓ પ્રક ૩૫, પૃ ૦ ૧૨૭)

આ ૦ મહેન્દ્રસૂરિ જાને વાચનાચાર્ય શોભન—

આ મહેન્દ્રસૂરિ ભદ્રજન્મના હતા. પ્રાચીન વસતીમા જીવન્મુક્ત બિહાર આચાર્ય હતા તમે બિહારના હતા તમની ઉપદેશશક્તિ અમોઘ હતી. તમે અમરવિજ્ઞાન અને શ્રદ્ધામંજિશાસ્ત્રના બબ્બકાર હતા. બીજી રીત પણ તેઓ નિરુપક હતા. એક વેળા તેઓ બિહાર કસ્ટા કસ્ટા ખાસનગરીમા પધાર્યા.

મધ્ય ભારતના ગ્રામસ્થ નગરનો પકિત દેવર્ષિ, જે ખાશમા આવીને વસ્યો હતો તેણે પોતાનું ધન પુષ્ટરીતે ભૂમિમા ઘટી સમુદ્ધુ હતું તેનો પુત્ર સુર્જદેવ તે ધનની ભાગ મેળવવા પ્રયત્નશીલ હતો. મન દેવ જાણ્યું ખર્મનો ઉપાસક હતો, છતાં બિહાર, ત્યાજ, સત્તવાદિતા અને વિચિત્ર જ્ઞાનશક્તિના કારણે કૌન મુનિઓ પ્રતિ તેને આર્જવ હતું તને ધનપાત્ર અને શોભનનામે બે બિહાર પુત્રો હતા.

ખાસમા આવેલા આ મહેન્દ્રસૂરિની બિહારા વિશે તેણે અવધુ શ્રદ્ધામંજિશાસ્ત્રના બબ્બકાર તે આચાર્યશ્રી પાસે સર્વદેવ ઝંબો અને

એકાત્મ્ય તેમને વિનંતિ કરી કે ‘આ પિતાએ મારા ઘરમાં બન
દાટેલું છે આપ કૃપા કરીને મને એ ધ્યાન બતાવશે તા મને જાણે
આનંદ થશે એ બનમાંથી આપને અડધું બન આપીશ. આપને પણ
લાભ થશે.

શુભે જણાવ્યું કે તારા ઘરની સઘળી વસ્તુઓમાંથી હું માત્ર
તે અ પુ તારે મને આપવું પડિતે તે કમૂલ કરું અને આશ્વાસ
મદ્દાસણે બતાવેલા ધ્યાનમાંથી પુષ્કળ બન મેળવ્યું ત આશ્વાર્થથીને
બન દેવા માટે જ્યોત પણ આશ્વાર્થથીએ બન લેવાની ના પાડી ને
જણાવ્યું કે તારે આપવું હોય તા ઘરની વસ્તુઓ પૈકી તારા બે
પુત્રોમાંથી મને એક પુત્ર આપ.

આ સાંભળી પડિત વિભાસણમાં પડી ગયો, પણ તેણે પોતાની
કમૂલતા પાળવા માટે બને પુત્રોને એક પછી એક બોલાવી જણાવ્યું
કે હું આશ્વાર્થનો શિષ્ય બની મને કાલમાંથી ભેદાવ—મને આ
સકમમાંથી મુક્ત કર.

પિતાનું આ વચન સાંભળી ધનપાત્ર ધમધમી ઊડ્યા તેણે
ઉત્તર વાળ્યો કે પિતાજી! હું પ્રાણલેનો પુત્ર છું ભૂલેલું મુંજરાજનો
માનીતો અને લોચનાજનો મિત્ર છું હું જેન તાપુ બનું એ તણે
કાગમાં બનવાનું નથી તમારું તમે જાણો આ વાત મને પૂછશે નહીં.

બીજે પુત્ર શોભનપિતાજીને જૂન વહાલો હતો પિતા તને આપવા
નામુશ હતા આમ છતાં તમણે શોભનને પૂછ્યું ત્યારે શોભને એ
વાતનો સહય સ્વીકાર કરતા જણાવ્યું પિતાજી! હું જેન માપુ
ઘવાને તૈયાર છું આપની આજ્ઞા માથે જડાવું છું મને જુદુશના
જોગ્યામાં લેવાડા હું તમને ભક્ત બનીશ માત્ર જીવન પવિત્ર
પણે જાગીશ.

બસ પડિતજીની આજ્ઞા ફળીપૂત થઈ તમણે શોભનને લઈને
ઉપાસ્યે ગયા અને આશ્વાર્થથીને શોભન બર્ણવ કર્યો તેમણે ત્રગતળા
જવાળે આશ્વાર્થથીને વિનંતિ કરી કે મદ્દાસજી! આ માથે પુત્ર
મને જૂન વહાલો છે આપને પણ પ્રિય લાગે એવો છે. તેને દીક્ષા

આપી માત્ર કુળ જાળવાણે અને આપનું નામ દિપાવે એવું ઘટવર કર્યું. આચાર્યશ્રીએ શોભનને દીક્ષા આપી અને ત્યાંથી શુભરાત તરફ વિદ્યાર કર્યો.

૫૦ ધનપાલે જ્યારે શોભનની દીક્ષાનો પ્રસંગ સાંભળ્યો ત્યારે તેને જૂળ ગુસ્તો આવ્યો. તેણે મુજરાજ અને લાજસજ પાસે જઈને કહ્યું: જૈન સાધુઓ શાંતિના બદના સેઠગા કુમળા બાળકોને ફોસલાવી ને હાઈ બસ છે એમ સમજાવી શબ્દ આજ્ઞા દ્વારા મળવામાં જૈન શ્વેતાચર સાધુનો વિકાર જાણ કરાવ્યો. ધારાનગરીના જૈનશ્રવે આ મહેન્દ્રસુરિને આ બંધાર પહોંચાડી.

શોભન મુનિને આ ઘટનાની બધી ઘટાં એમણે વિચાર કર્યો કે મારા કાસ્ટે આ કપરી ઘટના બની છે તો તેના નિવારણનો ઉપાય પણ મારે જ કરવો પડે. તેઓ લાભનાચાર્ય જન્ય મહી શ્રુતી આજ્ઞા મેળવીને ધારાનગરીમાં પધાર્યા. તેમના મિત્રોએ કવિ ધનપાલને ત્યાં સિક્ષા આપી ગયા. તેમના ઘરમાં ત્રણ દિવસનું રહી કંઈ રહીયા પ્રસ લવે ઉત્પત્ત થઈ ગયા છે એમ જણાવી રહી હેવાની ના પાડી. કવિ ધનપાલે ત્યાં નહક આવી પૂછ્યું 'આમાં લવે કયાં રેખાય છે?'

મુનિઓએ ધનપાલને બળતાનો મૂકો ન માનવા જણાવ્યું. એ મૂકો રહી ઉપર બલરાવ્યો. રહીયા ઉત્પત્ત થયેલા લવે ઉપર વરી આવ્યા તે બતાવ્યા. ધનપાલને મુનિઓ ઉપર શ્રદ્ધા મેડી. તેને જૈન સિદ્ધાંત વિજ્ઞાનસિદ્ધિ જોવા માટેનો વિશ્વાસ ઉત્પત્ત થયો. તેઓ જ્યારે શોભન મુનિ પાસે આવ્યા તેમને નમસ્કાર કરીને જૈન ત્યાગની પ્રથા સા કરી જૈન સિદ્ધાંતો વિશે વિશેષપણે બધાવાની ઉમ્મિદ કરાવી.

આ શોભને તને સુદેવ કુદેવ, સુસુકુસુકુ, સુધર્મ કુધર્મનું સ્વરૂપ સમજાવ્યું અને તને સાચા જૈન બનાવ્યો. એ પછી કવિએ રાત્રને સમજાવી, જૈન સાધુઓને મળવામાં વિકાર કરવાની છૂટ આપાવી. કવિ આ મહેન્દ્રસુરિને ધારામાં મહોત્સવપૂર્વક હાઈ આવ્યો ને તેમણે જૈનધર્મનું સ્વતંત્ર્ય જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું.

વાં શોભન યુનિએ એક વાર યમકાલ કારમા યોવીશ તીર્થ કરોની સ્તુતિએ (૫૫-૬૬) બનાવી. યુનિએ તેની ભારે પ્રશંસા કરી. કવિને પણ પોતાના ભાઈ માટે ઔશ્વ લેખજી કવિએ તે સ્તુતિઓની ટીકા રચી અને તેમા શોભન યુનિનો આ રીતે પરિચય આપ્યો—

પડિત દેવર્ષિના યૌત્ર અને ૫ સુવ દેવના યુત્ર શોભન (૧૦) યુનિ યથા. (૧-૨) તેમની આખો કમળ જેવી વિસ્તૃત છે શરીરૂપાળુ અને ગુણોથી તેઓ પૂજનીય છે તેઓ તેમના નામથી જ નહીં પણ શરીરથીયે શોભન છે (૩) તેઓ તેમના સર્વ કર્મોનાના બાલુકાર છે આહિન્સના પારગ્રામી છે મહાકવિઓના નમૂનારૂપે છે (૪) તેઓ જાણપ્રણયારી છે કામવિજેતા છે સુવ પાપક્રિયાઓથી રહિત છે (૫) જે મોટા ધર્મમૂર્તિ સ્વરૂપ છે જેમણે સહજ પણે ક્યાપિ કોઈ જીવનેજ માયો નથી વગેરે (૬).

કવિ ધનપાલ તથા આં મહેન્દ્રસુરિ સ. ૧૬ પછી સ્વર્ગગત થયા હતા. (-પ્રભાવકવચિત્ર, પ્રગલ્ભિતામણિ શોભન સ્તુતિ-ટીકા.) આં દ્રોણાચાર્ય અને આં મુરારાચાર્ય—

નાદોલના પ્રદેશમા જે ઔદાણ ક્ષત્રિયો વસતા હતા તેઓ પ્રથમ તો નિર્વતિગમ્મના ચૈત્યવામીઓને અને પછીથી અતુલ્લીપશ્વના સ્ત્રીપૂજ્યોને પોતાના કુળગુરુ માનતા હતા.

“ત્રીસોદિશા આદેસરા, ઔદિશિયા ઔદાણ,

ચૈત્યવાસિયા ચાવળ, કુલગુરુ એક પ્રમાણ.

નાદોલના પ્રદેશમા સુબ્રામણ્યિક અને કાલુસિક નામે બે ઔદાણ ભાઈઓ વસતા હતા. કાલુસિકે નિર્વતિગમ્મમા દીક્ષા લીધી. તેઓ ચૈત્યવામી હતા. તેઓ આગમના પરગામી પડિત હતા જેઓ ઇતિહાસમા દ્રોણાચાર્યના નામે ખ્યાતિ પામેલા છે તેઓ શુદ્ધસત્તાના સત્ત્વ શીમદેવ (સ. ૧૦૭૮ થી સ. ૧૧૨૦)ના માના થતા હતા. સજ્જરણારમાં તેમની ઘણી પ્રતિષ્ઠા હતી. જાજ્જરેયો સાથેનો ઘનિષ્ઠ સુજ્જ, વિદ્વત્તા અને ત્યાગ એ ત્રિવેણી સંગમ જ્યાં હોય ત્યાં તીર્થ શુદ્ધ પ્રગટે છે તેમનામા એવી તીર્થ રૂપતા હતી.

આપી મારુ કુળ જાળવાયે અને આપનું નામ દિપાવે એવું એ તર ફર્યો. આનાર્થથીયે શોભનને શિક્ષા આપી અને ત્યાંથી યુજસત તરફ વિદ્યાર કયો.

૫૦ ધનપાદો બ્યારે શોભનની શિક્ષાનો પ્રસંગ સાંભળ્યો ત્યારે તેને ખૂબ ગુસ્સો આવ્યો. તેણે યુજસત અને શોજસત પાસે જઈને કહ્યું. કૈન સાધુઓ શાંતિના જહાના હેઠળ કુમગા બાજકોને ફોસલાવી ને હર્ષ બચ છે એમ સમજાવી શક બાણ કાસ મગવામાં કૈન શ્વેતાવર સાધુનો વિદ્યાર જાહે કરત્યો. ધારાનગરીના કૈનસથે આ મહેન્દ્રસુરિને આ જગર પહોંચાડી.

શોભન મુનિને આ ઘટનાની બાણ મળા એમણે વિચાર કર્યો કે મારા કાસ્ટે આ કપરી ઘન્યા જની છે તો તંબા નિવાસ્યુનો ઉપદેશ પણ મારે જ કરવો એઈએ. તેઓ વાચનાબાર્થ જન્મ પછી ગુરુની આજ્ઞા મેળવીને ધારાનગરીમા પધાર્યા. તેમના શિષ્યો ક્રિધ ધનપાદને ત્યાં શિક્ષા ગર્થે જયા. તેમના ઘરમા ત્રણ દિવસનું દહીં હતું. દહીંમાં ત્રણ છવો ઉત્પલ ઘર્ષ જયા છે એમ જણાવી દહીં લેવાની ના પાડી. ક્રિધ ધનપાદે ત્યાં નજીક આવી પૂછ્યું: 'આમા છવો કયા રોજાય છે?'

મુનિઓએ ધનપાદને મજવાનો ભૂકો મજાવવા જણાવ્યું એ ભૂકો દહીં ઉપર ભજાસાઓ. દહીંમા ઉત્પલ ઘર્ષેલા છવો ઉપર તરી આવ્યા તે બતાવ્યા. ધનપાદને મુનિઓ ઉપર મદ્દા બેઠી. તેને કૈન શિક્ષાત વિદ્યાનસિદ્ધ હોવા માટેનો વિશ્વાસ ઉત્પલ ઘર્ષે. તેઓ બપોરે શોભન મુનિ પાસે આવ્યા. તેમને નમસ્કાર કરીને કૈન ત્યાંની પ્રશામા કરી, કૈન સિદ્ધાતો વિશે વિશિષ્ટણે બાણવાની ઇષ્ટિ દર્શાવી.

વા શોભને તને સુરેવ કુરેવ, સુસુર કુસુરુ, સુધર્મ કુધર્મનું સ્વરૂપ મમબંધુ અને તેને સાચા કૈન જનાઓ. એ પછી કવિએ રાજને મમબંધી, કૈન સાધુઓને મજાવામા વિદ્યાર કરવાની છૂટ જણાવી. ક્રિધ આ મહેન્દ્રસુરિને ધારામા મહેત્સવપૂર્વક હર્ષ આવ્યો ને તેમણે કૈનધર્મનું સર્વતામુખી જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું.

શુભે સૂરાચાર્યની પીઠ યાજતી 'શાખાશ કહી માથે હાથ મૂકીને આશીર્વાદ આપ્યો.

આ તરફ સોજરાજે તેમની ગાથાના ઉત્તરશાયક શ્રીસૂરાચાર્યને માગવા બોલાવવા ફૂલ મોકલ્યો. ફૂલે રાજા શીમદેવ પાસે આવીને શ્રીસૂરાચાર્યને મોકલવા વિનંતિ કરી.

શ્રીસૂરાચાર્યને શુભા આશીર્વાદ ઉપર આ કહેવું ઇષ્ટાપત્તિ જેવું લાગ્યું. તેમણે ખાસ તરફ પ્રયાણ કર્યું. સોજરાજે શ્રીસૂરાચાર્યને હાથી ઉપર બેસાડી ખાસમાં પ્રવેશ કરાવ્યો. તેઓ જિનમંદિરમાં દર્શન કરી ચૈત્યવાત્રી આઆર્ચાનું સરસ્વતીના ઉપાસકમાં આવી ઊતર્યા.

એક દિવસે સોજરાજને ભુદા ભુદા દર્શનના વિવિધ વિધાનો એક તેઓને એક કરવાનું સૂચ્યું તેણે હમે દર્શનના તેમજ ઉપકર્શનના હજારેક ખર્ચાચાર્યોને બોલાવી એક વાઢામાં પૂર્ણ અને જણાવ્યું કે, તમે સૌ ભુદો ભુદો ખર્ચાવિધિ બતાવી જનતાને જામમાં નાખો છો તો તમે સૌ મળીને એક એવું દર્શન બનાવો કે જનતાને જામણ ન રહે. તમે આવી અવસ્થા કરશો તો જ અહીંથી છૂટી શકશો.'

સૌએ મળીને શ્રીસૂરાચાર્યને આ વાતની જાણ કરી અને તેમને વિનંતિ કરી કે શુજરાત એના વિવેક અને અવહારકુશળતા માટે આવડ છે આપ શુજરાતના વિદ્વાન છો ભુદિમાન છો તો એવો ઉપાય થોભો કે રાજવીની આવી છાદ મટે શ્રીસૂરાચાર્યે તે ખર્ચાચાર્યોને આસ્વાસન આપ્યું અને તેઓ સોજરાજને મળ્યા.

આચાર્ય 'રાજના! ત આ પડિતોને વાઢામાં પૂર્ણ છે તેથી મને બહુ દુઃખ થાય છે હું શુજરાત તરફ જવાને તારી અનુશા લેવા આવ્યો છું ત્યા જઈને આ જાના નિશે હું રાજા શીમદેવને જણાવીશ.

સોજરાજ તમે અમારા અતિથિ છો તેથી હું તમને કંઈ પણ કહી શકું તેમ નથી, પણ તમે એ વાત મને સમજાવો કે આ દર્શનના ભુદાં ભુદા કેમ છે ?

આચાર્ય 'રાજના! ખાસનગરમાં ૮૪ પ્રાસાદ ૮૪ બૌદ્યાં, ૮૪ જલ્લર વગેરે જલ્લત અલ્લત કેમ છે ? તમારા હિસાબે તો એ દરેકને

સ ૧ ૮૪ પછીનો આ પ્રસંગ હતો. શ્રીસૂરસચ્ચાર્જ વાચનાચાર્જ પણુ હતા તેઓ શિષ્યોને બણાવતા હતા તેમને જોવો ગર્વ હતો કે મારા શિષ્યોને મારા જેવા ઉચ્ચ કોળિના વિદ્વાન બનાવું પણ સૌની બુદ્ધિ એકસરખી હોતી નથી તેથી શિષ્યો ગર્વનું બસવર અવધારણુ ન કરે તો આચાર્જશ્રી તેમને જોવાથી શિક્ષા કરતા આ રીતે મારતા મારતાં જોવાની દારી વારવાર તૂટી જતી આથી આચાર્જશ્રીએ એક આવક પાસે લોકાની દારી લાવવા જણાવ્યું આ દ્રોણાચાર્જને આ વાતની બજાર પડી ત્યારે તેમણે સ્નેહથી શ્રીસૂરસચ્ચાર્જને જણાવ્યું લોકાની દારી એ તો જમરાજનું શસ્ત્ર છે સાધુને એ તો પરિવ્રજક છે આથી જોવી દારી ત્યાજ્ય ગણાય તું જોવી ભૂલ કરીશ મા.

શ્રીસૂરસચ્ચાર્જે નમ્રતાથી જવાબ વાળ્યો કે પૂજ્યશ્રી! આપનો હાથ મારા ઉપર છે તો મારામાં જોવી નિર્દયતા આવવાની નથી લેહલેહ બતાવવા માટે છે મારામાં માટે નહીં અને એ પણ મારા શિષ્યોમાં મારા ગુણો કિતરે એ માટે જ પ્રયત્ન છે.

ગુરુએ કહ્યું 'વત્સ' તારામાં કયા ગુણો છે? શોકુ ભરવો ત્યાં અભિમાન આવી ગયું ?

સૂરસચ્ચાર્જે વિનમ્રપણે કહ્યું પ્રભો! મને ગર્વ નથી પણ મેં પ્રતિજ્ઞા કરી છે કે મારે જોવા વિદ્યાર્થીઓ તૈયાર કરવા છે કે જે મને મળે વાલીઓને છૂટી લે, આપનું નામ વધારે અને કૈન શાસનને ઉત્તમ બનાવે.

ગુરુ મહારાજે હસીને જવાબ આપ્યો જોતી બુદ્ધિવાળા શિષ્યો પાસેથી આવી આશા ન રખાય ત્યારે કૈનશાસનની અરજર પ્રશ્નવત્ત કસ્તી જ હોય તો માગવામાં જઈ મોજસજ્જની રક્તિસભાને છૂટી આપ.

પાતાની વિદ્વત્તા માટે જેને આત્મવિશ્વાસ હતો એવા સૂરસચ્ચાર્જે મુનુ આ ડોળાને આશાકૃપે વધાવી લીધા તેમણે મુનુને આશીર્વાદ આપતા પ્રતિજ્ઞા કરી કે 'હું જ્યાં મુખી લોકજસજની રક્તિસભાને છૂટી નહીં ત્યાં મુખી હું જ વિજયનો ત્યાગ કરીશ.

બુદ્ધિશાળી અને ઉત્તમ લક્ષણવાળો હતો. અમામચિહ્નના નરણુ બાદ તેની પત્નીએ આ બાળક ક્રોધાચાર્યને સોંપી દીધો હતો. આચાર્યશ્રીએ તેને બ્રાહ્મરજુ ત્યાગ, સાહિત્ય તથા ત્રિવિદ્યાના શાસ્ત્રોનો પારગામી વિદ્વાન બનાવીને શિક્ષા આપી હતી. તેમણે તેને આચાર્યપદને યોગ્ય બનાવી સુરાચાર્ય નામ આપીને પોતાની પાઠે સ્થાપન કર્યો હતો.

શ્રીકાલ્યાણાચાર્ય શબ્દ બીમદેવના મામા થતા હતા અને સુરાચાર્ય મામાઈ બાઈ થતા હતા. આથી પણ તે તેમને ખૂબ માનતો હતો.

એકવાર શબ્દ ભોલો પાટણના રાજપંડિતોની પરીક્ષા કરવા માટે અધિપાલ મત્રો આપે નીચેની ગાથા લખી મોકલાવી—

“હેમ નિરસિય ગદ્યકુમ્ભપાક્યપદાવપસરસસ ।

સંહસ મિયેણ સર્મ નિગદ્યો નહ સપાણ ॥”

—જે રમત રમતમા હાથીઓના કુલમ્બજને તો વામા પ્રતાપી છે એવા સિદ્ધને હરણુ આપે લાઈ કરવાનું કે મૈત્રી કરવાનું ન શોધે.

શુદ્ધસત્તા પંડિતોએ તેનો ઉત્તર લડ્યો પણ શબ્દ બીમદેવને તે ષમદ ન પડ્યો. આથી રાજાએ આ ગેલિંદાચાર્યને રાજ્યબ્રાહ્મણોના આ ગાથાનો ઉત્તર આપવા વિનંતિ કરી ત્યારે ત્યાં ત્યાં સુરાચાર્યે તત્ત્વ જ તેના ઉત્તરરૂપે નીચેની ગાથા બનાવી, કહી મોકલાવી—

ઈષવસુપાણ કામો મીમો પુલ્હૌમિ મિમ્મિજો મિલિમા ।

મેળ સયપિ ન ગણિયં કા ગણના તુજ પક્સસ ॥”

—વિષાતાએ બધકના સો પુત્રોના વિનાશ માટે ભૂમિ ઉપર એક શીમને બનાવ્યો, જેણે સોનેચન ગણ્યા તો તંની આગળ નાશ જેવા એકની શી મણુના ?

રાજા બીમ તો આ ચમ કાલજરી રમનાથી ખૂબ ખુશ થયો, ત્યારે શબ્દ ભોલો આ ગાથા આજળી સુધે જની થતા ક્યકઆવવા લાગ્યો. તેણે આવા ઉત્તરના રમિના આમ બુદ્ધિથી કામ લેવાનો વિચાર કર્યો.

ચક્રકુળના સુવિદિત આ અભયદેવસૂરિએ સ. ૧૧૨ લગ
ભગના મૂળ નવ અગ્રે, પચામગ વગેરેની વૃત્તિઓ બનાવી છે
જેનું સંશોધન શ્રીકોણાનામ પાસે કરાવ્યું હતું એવા બે વિમુત મુતપર
હતા. શ્રી કોણાચાર્યે સ. ૧૧૪૬ માં બોધનિમિત્ત ની વૃત્તિ રચેલી છે.
તેમના તમની વિદ્વત્તાનો પરિચય મળે છે.^૧ તેમણે જણાવે ચૌહાણો અને
માલહીઓને જૈન બનાવ્યા હતા.

આચાર્યશ્રીના જીવન વિશે વિશેષ હકીકત જણવા મળતી નથી,
પણ એનું શોધકસ છે કે તેઓ જોમના સમયમાં જહુમાન્ય આચાર્ય
હતા. તેમને મમય સ. ૧૬ થી મ. ૧૧૪૫ સુધીનો કંપી
શકાવ તમની પાટે પ્રસિદ્ધ વારી આ સૂરાચાર્ય કથા, જેઓ સસારી
મળધમાં તેમના જાત્રીજા થતા હતા.

(—પ્રભાવકચરિત્ર, નવાગીવૃત્તિની પ્રશસ્તિઓ)

ગુજરાતના રાજા દુર્લભરાજ અને નામરાજ—જને ભાર્ગવો
નારોહના ચૌહાણ રાજા મહેદ્રની જે સગી જહેનોને પરજવા હતા.
એટલે નારોહના ચૌહાણ રાજાને ત્યાં શ્રીમદેવનું પ્રાસાદ જણાવ. ત્યાં
મધ્યામસિક્ક અને કોણમિક્ક નામે બે ચૌહાણ ભાર્ગવો હતા. તે
પૈકી કાણસિક્ક તો જણપણથી જ જૈન સાધુ બની કોણાચાર્યની
ખ્યાતિ મેળવી શક્યા હતા. સત્યામસિક્કનો પુત્ર મહીપાલ વીર

૧ આવશિષ્ઠનુવૃત્ત ની મધ્યમ અગ્રવાની નોંધ જુદી જુદી રીતે છે તે
આ પ્રમાણે—

(અ) મધ્યમ ૧૧૧૪ (૧૧૭) —મ. ૧ ૫ ૧૨૩

(બ) મધ્યમ ૧૧૩૨ થ. ૧ ૫૪ માં અગ્રાવેનો પ્રતિ.

(જૂઓ જૈન પુસ્તકપ્રકાશિતક્રમક, પુષ્પધા. ૭)

(ક) રજારસદિ ઇર્ણદિ જહુદિ બરણદિ ઇમ્મતા.

મન્દામ પ્રયેવાદિત. । તત્વા મ અવત્ ૧૧૮૧ ઉવેપ્, ક્રમ ૧૧

રવી મુનિચન્દ્રતાપુના સિદ્ધિતેતિ ।

(—જૈન પુસ્તક પ્રકાશિતક્રમક પુષ્પધા. ૨૧)

આ સિવનિર્મા મધ્યમ ચોક્કસ થઈ કહે મિત્ર નથી. આગે અપધારીન
વાનો વિચાર શ્રી જ્યુમાન કુર્તિ છે કે બોધનિમિત્તની રચના થ. ૧૧૪૬ છે.

બુદ્ધિશાળી અને ઉત્તમ લક્ષણવાળો હતો. અજામત્રિહના મરણ બાદ તેની પત્નીએ આ જાગ્રક દ્રોણાચાર્યને સોંપી દીધો હતો. આચાર્યશ્રીએ તેને બ્રાહ્મણ, ન્યાય, આકૃત્ય તથા ત્રિદાત શાસ્ત્રોના પાશ્ર્વત્રી વિદ્યાન બનાવીને દીક્ષા આપી હતી. તેમણે તેને આચાર્યપદને શોભા બનાવી સૂરાચાર્ય નામ આપીને પોતાની પાઠે સ્થાપન કર્યો હતો.

શ્રીદ્રોણાચાર્ય શબ્દ જીમદેવના મામા થતા હતા અને સૂરાચાર્ય મામાઈ ભાઈ થતા હતા. આથી પણ તે તેમને જૂજ માનતો હતો.

એકવાર શબ્દ શોળે પાળુના રાજપતિની પરીક્ષા કરવા માટે મુષિપાલ મત્રી આસે નીચેની આથા લખી મોકલાવી—

“હંકા નિરલિય ગણ્વર્ણમપાઙ્ગપજાવસરસ્સ ।

સંહસ્ત મિયેણ સમ ત્રિગદ્ગો નેહ સંષાણ ॥”

—જે રમન રમતના હાથીઓના કુલમજાને તોડવામા પ્રતાપી છે એવા ત્રિહને હરણ આસે લખાઈ કરવાનું કે મૈત્રી કરવાનું ન શોભે.

બુદ્ધિશાળી પંડિતોએ તેનો ઉત્તર લડાઈ પણ શબ્દ જીમદેવને તે પમદ ન પાળો. આથી શબ્દએ આ ગોવિંદાચાર્યને રાજસુબામા મોકલાવી આ આથાનો ઉત્તર આપવા વિનંતિ કરી. ત્યારે ત્યાં રહેલા આ મુસાચાર્યે તરત જ તેના ઉત્તરકપે નીચેની આથા બનાવી, કહી મોકલાવી—

“અંધમસુવાળ કાન્ધા મીમો પુહર્વામિ તિમ્મિમો વિહિણા ।

જાળ સર્વપિ મ ગણિય કા ગળના લુગ્ગ ણ્કસ્સ ॥”

—વિષાતાએ અજામત્રી સો પુત્રોના વિનાશ માટે ભૂમિ ઉપર એક જીમને બનાવ્યો, જેણે મોતેવન ગણ્યા તો તેની આગળ તારા જેવા એકની શી ગણના ?

શબ્દ જીમ તો આ અમહારજારી રમનાથી જૂજ પુરા થયો. ત્યારે શબ્દ શોળ આ આથા સાબગી સુધ બની દાત કમકચારવા લાગ્યો. તેણે આવા ઉત્તરના રમણિયા માટે બુદ્ધિથી કામ લેવાનો વિચાર કર્યો.

■ ૧૦૮૪ વર્ષીનો આ પ્રસંગ હતો. શ્રીસૂરસચાર્ય વાચનાવાચ પણ હતા તેઓ શિષ્યોને સજાવતા હતા. તેમને કોવે ગવ હતો કે માણ શિષ્યોને માણ જેવા ઉચ્ચ કાળિના વિદ્વાન બનાવું. પણ સૌની બુદ્ધિ એકસરખી હોતી નથી. તેથી શિષ્યો અર્થનું બરાબર અવધારણુ ન કરે તો આચાર્યથી તમને જોશાથી શિક્ષા કરતા આ રીતે મારતા મારતા જોશાની ઢાંઢી વારવાર તૂટી જતી. આથી આચાર્યથીએ એક શાવક પાસે લોહની ઢાંઢી લાવવા જણાવ્યું. આ દ્રોણાચાર્યને આ વાતની બરાબર પડી ત્યારે તેમણે સ્નેહથી શ્રીસૂરસચાર્યને જણાવ્યું. લોહની ઢાંઢી એ તો ધમરાજનું શસ્ત્ર છે. આપુને એ તો પરસ્પરરૂપ છે. આથી એવી ઢાંઢી ત્યાજ્ય જણાય. તું એવી ભૂલ કરીશ મા.

શ્રીસૂરસચાર્યે નમ્રતાથી જવાબ વાળ્યો કે પૂજ્યશ્રી ! આપને હાથ મારા ઉપર છે તો મારામા એવી નિંદયતા આવવાની નથી. લોહકડ બતાવવા માટે કે મારવા માટે નહીં અને એ પણ મારા શિષ્યોમાં માણ બુદ્ધિ ભિતરે એ માટે જ પ્રયત્ન છે.

સુરુણે કહ્યું 'વત્સ ! તારામા કયા બુદ્ધિ છે ? થોડું ભરમાં ત્યા અભિમાન આવી બધું ?

સૂરસચાર્યે વિનમ્રપણે કહ્યું : પ્રભો ! મને ગવ નથી પણ મે પ્રવિષ્ઠા કરી છે કે મારે એવા વિદ્યાર્થીઓ તૈયાર કરવા. કે જે મવ સ્વર્ગે વાઢીઓને છૂટી હે, આપનું નામ વધારે અને જૈન શાસનને ઉત્તવળનાવે.

સુરુ મહાસચે હસીને જવાબ આપ્યો : જોહી બુદ્ધિવશા શિષ્યો પાસેથી આપી આશા ન રખાય. તારે જૈનશાસનની ખરેખર પ્રજાવના કરવી જ હોય તો માળવામા જઈ સોજસાજની પંડિતસભાને છૂટી આવ.

પોતાની વિદ્વત્તા માટે જેને આત્મવિશ્વાસ હતો એવા સૂરસચાર્યે સુરુના આ ટોણાને આજ્ઞારૂપે વધાવી લીધા. તેમણે સુરુને આસીર્વાદ મારતા પ્રવિષ્ઠા કરી કે 'તું જ્યાં સુધી સોજસાજની પંડિતસભાને છૂટી ન થઈ ત્યાં સુધી હું છ વિગમનો ત્યાગ કરીશ.

શુભે સૂતચાર્યની પીઠ યાજ્ઞી 'શાળાશ કહી માથે હાથ મૂકીને
આગ્રીવાંદ આપ્યો.

આ તરફ સોજરાજે તેમની આધાના ઉત્તરદાયક શ્રીસૂતચાર્યને
માગવા બોલાવવા દૂત મોકલ્યો. દૂતે યાજ્ઞ શીમદેવ ખાસે આવીને
શ્રીસૂતચાર્યને મોકલવા વિનંતિ કરી.

શ્રીસૂતચાર્યને શુભા આગ્રીવાંદ ઉપર આ કહેણ ઉપાપત્તિ જેવું
લાગ્યું. તેમણે ધારા તરફ પ્રયાણ કર્યું. સોજરાજે શ્રીસૂતચાર્યને હાથી
ઉપર બેસાડી ધારામા પ્રવેશ કરાવ્યો. તેઓ જિનમંદિરમા દર્શન
કરી વૈભવાગ્રી આચાર્ય જૂઠ સસ્તવલીના ઉપાસકમા આવી ઉતર્યા.

એક દિવસે સોજરાજને ભુદા ભુદા દર્શનના વિવિધ વિધાનો એક
તેજોને એક કરવાનું સૂઝ્યું. તેણે હમે દર્શનના તેમજ ઉપદર્શનના
હજારેક ધર્માચાર્યોને બોલાવી એક વાડામા પૂર્વા અને જણાવ્યું કે
તમે સૌ ભુદો ભુદો ધર્મવિધિ જતાથી જનતાને જામમા નાવો છો
તો તમે સૌ મળીને એક જોવું દર્શન બનાવો કે જનતાને જામવા
ન રહે. તમે આવી બ્યવસ્થા કરશો તો જ ખર્હીથી છૂટી શકશો.

સૌએ મળીને શ્રીસૂતચાર્યને આ વાતની જાણ કરી અને તેમને
વિનંતિ કરી કે ગુજરાત એના વિવેક અને બ્યવહારકુશળતા માટે
જ્યાવ છે આપ ગુજરાતના વિકાન છો, બુદિમાન છો તો જોવો
ઉપાય થોજો કે રાજવીની આવી છૂટ મટે. શ્રીસૂતચાર્યે તે ધર્માચાર્યો
ને આશ્વાસન આપ્યું અને તેઓ સોજરાજને મળ્યા.

આચાર્ય 'સજન! તે આ પંથિતોને વાડામાં પૂર્વા છે તેથી મને
બહુ દુઃખ થાય છે. હું ગુજરાત તરફ જવાને તારી જાનુસા લેવા
આવ્યો છું ત્યા જઈને આ ધર્મના વિરોધુ યાજ્ઞ શીમદેવને જણાવીશ.

સોજરાજ તમે જાણાશ જાતિધિ છો તેથી હું તમને કઈ પણ
કહી શકું તેમ નથી, પણ તમે જો વાત મને સમજાવો કે આ દર્શન
ભુદા ભુદા કેમ છે ?

આચાર્ય 'સજન! ધાસનગરમા ૮૪ પ્રામાદ, ૮૪ બોદાં, ૮૪
જબ્દાર વગેરે જાણજ જાણજ કેમ છે ? તમારા કિસાએ તો જો દરેકને

એક મ્થાને એક કરી દેવા બેઠાં, એમ કરવાથી ઘરાકોને લાભવાનું
કુળ ટળી જશે.

સોજસજ યોને જુદો જુદો માત્ર બેઠેલા હોય છે તેને એક
સ્થાને એકઠા થઈ જાય તો મોટી જણક મળી જાય. નાથાં જરૂરિયાત
મુજબ જુદી જુદી દુકાનો ગોઠવેલી છે. ગઢેબની બવસ્થા અગવવા
માટે પણ એમ કરવું બહુ જરૂરી છે.

આચાર્ય કે શાસ્ત્રના પ્રજાની બિલ વિલ દુષિને પૂરી કરવા
માટે જેમ જુદી જુદી દુકાનો ગોઠવી છે તેમ અલગ અલગ ધર્મબવસ્થા
પણ જરૂરી છે એનો નાશ કયો રીતે થઈ જણાય? જુઓ, માલગો—

દલાપ્રેમી હોય તે જૈનધર્મ પાળે, આવા પીવાનો શોખીન કૌશલધર્મ
ને સુવે, બવજ્ઞાન હિંદુધર્મ વેદોને માને અને મોક્ષ મેળવવાની
હિંદુધર્મો નિરજનદેવની ઉપાસના કરે.

‘આવા માનવસજ્જારો બિરજાગથી અમેશ્વ છે તો સ્વાભિમાની
માનવી પાતે માનેલા ઇશ્વરને એકદમ કેમ ઊઠી શકે ?

ગજાએ આચાર્યશ્રીની મુદિયથી સતોષ માન્યો અને જાણ થઈ
ચાલેને સ્વમી રીધા. ખાશનમરમા ઓ કોઈ આચાર્યશ્રીની પ્રતિભાથી
પ્રભાવિત થયા.

એકવાર આચાર્યશ્રી ખાશના સસ્તુવિવાહકમા ગયા ત્યાં
‘સોજબાકમ્બુ’નો અન્નાસ વાહતો હતો. તેમના પ્રશ્ન મંડાથરણ
કરેલું હતું—

વતુર્મુદ્ગમુન્નામોગવન્નસવર્ણમ ।

માનસે રમતાં નિર્વે સર્વેશુદ્ધા સરસ્વતી ॥”

આચાર્ય આ સ્લોક સાંભળીને કહ્યું, ‘માળવામાં શું વાવા નિદાનો
વસે છે ? સૌ કોઈ સરસ્વતીને કુમારી, પ્રદાયાસ્ત્રી અને છે અથા
આ સ્લોકમાં તેનું વપરપે વણન કર્યું છે તે આચાર્ય છે. દક્ષિણીનો
મામાની પુત્રીને પરણે છે સૌરાષ્ટ્રવાસીનો ભાણીને પણ પરણે
છે તેમ માળવામાં શું ખરદી જી માટે માનસે રમતાં મમ એવી જૂદ
છે ? અરેખર, આ સ્લોક માળવાની વિશેષતા દર્શાવે છે.

અંધાપકે રાજા આગળ આ વૃત્તાત કહ્યા અને તેને પણ વિચાર કરતો કરી મૂક્યો.

રાજવીએ સૂરાચાર્યને સજ્જલામાં બોલાવી તેમનું નહ્મમેધુ સન્માન કર્યું અને ક્ષીર ધનપાત્રે પણ તમની અન્નાધારણુ પુદ્ધિની પ્રશંસા કરી.

એક વાગ્ બોલસાએ પોતાની ઇચ્છાના ૫૦૦ પદ્ધિતિને ઇચ્છાઓ કે તમે સૂરાચાર્યને શાસ્ત્રાર્થમાં હસવો તો ઠીક થાય. પરંતુ કેમ પદ્ધિતિ આગળ આ થો નહીં, મૌ વૃષ રહ્યા. પણ એક ચતુ પદ્ધિતિ રાજની સન્મતિ મેળવી એક એવો તામરો રમ્યો કે એક ચતુર પુદ્ધિમાન ૧૬ વયના બોળા બાગકને ન્યાયના આમ્રકશસ્ત્રે બોલાવી પોપ પદ્ધિતિ જનાઓ. આશ્ચર્યમાં તેને વયમાં જાણીને પૂછ્યું તું જોઈ પદ કેમ જોયો ? જાણ સસ્વતીએ બેઠકક કહ્યું 'મહા રાજ ! મને ખાતરી છે કે મારા પાટીમાં એજ પ્રમાણે લખેલું છે

મૂરાચાર્ય હમીને જોસ્મા ૭૦૦ શોભાશસ્ત્રોના મગજપાક એવો જ બોલસાનો આ શાસ્ત્ર ! માગ્યો એવો અને મા ! પણ આખા માલવરાજ ! બસ, હવે હું જઈ છું એમ કહી તે ઉપાશ્રયે જાણ્યા ગયા.

રાજના દિલમાં ક્રોધ અને યશમ માતા નહોતા તને એ દહ હતું કે, એ રાજ નહીં પણ જૈન, બ્રાહ્મણ નહીં પણ સત્રિય, પતિ નહીં પણ બિહુ, આધારણ માનવી નહીં પણ એક ચતુ રાજને ભાઈ અને તે પણ મંચ આપાથી મારી બેઠકજીવી કરનાર સુજ્ઞાતી સુવાન બાણી સુજ્ઞાને છત્વીન માગવામાંથી છવતા ચામ્યા બાપ છે આ કેમ જની શકે ?

આ ૭ સસ્વતીએ સૂરાચાર્યને જેતવી દીધા કે 'તમે ચામનની પ્રભાવના માટે આ કૌ છે તે ચારી વાન છે પણ આ સુજ્ઞાના રાજ કે પસંજ બને સરખા છે બોલસા પોતાની સુજ્ઞાને છવનાર ને છવતો જવા કેતો નથી. અને હું જાણ છે કે તમાર મારે પણ એવો જ પ્રયત્ન થશે.

સૂર્યાચાર્યે કહ્યું કે ‘આપની કૃપાથી સૌ આજ નાના થયો.

કવીશ્વર ધનપાસે સૂર્યાચાર્યને જણાવ્યું કે ‘આપ બુદ્ધિમુખ મારે ત્યાં આવી બાળો.

બીજો દિવસે સુવારે આ ચૂડસસ્વતીના ચૈત્ય અને ઉપાધ્યક્ષની ઘાસે તરફ દોડેસવારોની પાછી યાદી મુકવામાં આવી. ઊંચરી ઘાટે સુવારે આ ચૂડસસ્વતીને જણાવ્યું કે સોજસબ સૂર્યાચાર્યને વિજય પત્ર આપવા બોલાવે છે તો તેમને સત્વર મોકલો.

સૂર્યાચાર્ય પરિસ્થિતિને ધામી ગણા તેઓ જરેજપોરે પ્રગટ અશ્મીમાં મુજટો ઝોળળી ન શકે એ રીતે મેક્રુ બને ફાટેકુ વજ પહેરી હાથમાં થડો લઈ કવીશ્વરને ઘેર ચાલ્યા ગયા. કવિએ પોતાના જરના ભોજરામાં તેમને છુપાવી રાખ્યા. તે પછી કવીશ્વરનો ભવ હોયે બેઠો કે હવે આધ્યાર્જી બધી થયો. કવીશ્વરે એક પાનના વેપારીને ડશ ચેન્નામહોર આપી તેની માથે આધ્યાર્જીને સુપ્તવેશમાં બુજસત તરફ મોકલી દીધા. આ વરના સુ ૧૦૮૪ પછી બની હતી.

આ તરફ ધાસમાં મુજટોએ ત્રીજો પહોર થતાં એક પુત્ર દેહવાળા આધુને પાડીને ભોજરામાંની મલામાં હાજર થયો. ભોજરામાં જોને એક આલો જ બનાવે ગમે બને તેને મમજર્જ અર્થે બુજસતી સાધુ મારી મલાને જ નહીં પણ મારી ચાલાકીને પણ હતી ગમે છે.

રાજા હીમદેવને આ મમજર્જ મળતા જ શ્રીક્રોધાચાર્ય અને કેટલાક ભગુત્ત્વે શ્રીમૂળાચાર્યની સાથે ગયા. પોતાનો સિખ હેમજેન પાછો આવી રહ્યો છે એ સમાચાર છુટીને અધાર આનંદ થઈ રહ્યો હતા. શિષ્યે દૂરથી આવતા છુટીને જોયા અને હાથ બેઠ્યા. નહક આવીને તે છુટીના ચરણમાં નામી પડ્યા. ક્રોધાચાર્યે શિષ્યના માથે હાથ ફેરવતા કહ્યું પુત્ર! મારી આશા સફળ થઈ છે તારી માતાની આશા તે પૂર્વ પૂરી કરી છે. તારા આવવાના સમાચારથી સંધમાં આનંદ થતો રહ્યો છે.

સૂર્યાચાર્યે નમ્રતાથી કહ્યું ભગવન્! હું ઉત્તરમેા ઉત્તરમેા પ્રાસમાં ગમે અને આજની કૃપાથી ભોજની સલાને હતીને આંખો

જુ. આ શિષ્યોએ આપને ક્ષિયાદ ન કરી હોત અને એ ગર્ભી સુખાને છૂતવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી ન હોત તો મારે માથે આપનો વરદ હાથ છે એનું કશાપિ જ્ઞાન થયું ન હોત.

મુગ્ધે કહ્યું એ પ્રતિજ્ઞા દુષ્કર હતી જ તું ગયો ત્યાંથી આજ સુધી તો આપુએ તેમજ શીશુએ આચરિયું તપ આશુ સજ્જુ છે આથી શાસનદેવીએ તારી રક્ષા કરી છે અને તારું મુખ ભેવા સૌ ભાગ્યશાળી થયા છે તું આથે જ આપ્તવન છે તું જ એ પ્રતિજ્ઞાને પૂરી શકે.

રાજાએ કહ્યું કે આપ સુમર્ષ છે તેથી જ ત્યાંથી મુખરૂપ બહી આવી ગયા છે. શું લોજને કોઈ સલાહ છે ?

આચાર્યે જવાબ આપ્યો કે રાજા! આ છાત્ર બીમદેવ સિવાય બીજાની પ્રજા આ કરવી નથી એ લોજરાજને દિવસિદ્યા આપી કે આજુનો પરમાત્મ શ્રેયશી અને ધા. ધરાતલમા ધર્મી પડ્યો.

રાજા સહર્ષ બોલી ઊઠ્યો. મારા ભાઈ લોજને છૂટી આપ્યો છે ત્યારે હું પણ લોજને અવશ્ય છૂટી શકીશ.

રાજા અને શીશુઆચાર્યે હાથી ઉપર બેઠીને ધામધુમથી પાવન પ્રવેશ કર્યો.

શીસુઆચાર્યે લાલેશા કોપોનું સુખ પામે પ્રાયશ્ચિત્ત લીધું અને શુદ્ધ થયા તેમણે મ. ૧૦૬૦ મા મધ્યપથમય નેમિતાથચરિત્ર ની રચના કરી તે પછી નાભેય-નેમિ ક્ષિત્રધાનકાવ્ય સ્થુ પોતાના શિષ્યોને વાલીન્દ્ર જનાબ્યા નવા શિષ્યો જમાવા, શાસનની વિવિધ રીત એવા કરીને છેવટે ૩૫ કિંચત્રનું જનસાન કરી સ્વર્ગગમન કર્યું.

તેમના નાભેય-નેમિ ક્ષિત્રધાન તુ મગ્ધાધન કવીશ્વર મનપાદે કર્યું હતું.

શીસુઆચાર્ય મમય વાલી, પ્રૌઢ પ્રજાવાળા અને ધર્મપ્રચારની ધનશાળા પ્રભાવક આચાર્ય હતા. તેમનો સમય મ. ૧૦૭૦ થી મ. ૧૧૫ નો કાળી શકાલ.

(—પ્રભાવકચરિત્ર, પ્રક. ૧૮, પ્રજાપ્રશિત્તામણિ)

આં ગોવિંદસૂરે, આં વર્ધમાનસૂરિ—

શ્રીગોવિંદાચાર્ય નિવૃત્તિજ્ઞના વૈત્તવાસી વાચનાચાર્ય હતા તેમનું બીજું નામ આ વિષ્ણુસૂરિ બાળુવા મળે ॥ તેમની પાસે શૈવવામી અને સુવેળી બે દરેક પ્રમણો લખ્યા હતા. આચાર્ય પદ્મ દરેકને પુત્ર તેવા વાત્સલ્યથી લખાવતા હતા. ઇતિહાસ તેમના ચરિત્રના માત્ર ત્રણ પ્રમણો સૂચ કરે છે મલવ છે કે આ આચાર્યે કર્મસ્થાન ની ટીકા ગ્રંથી હોય.

(૧) શાસના શબ્દ બોજદેવે સુજ્ઞાતના મળ પ્રથમ બીમદેવના પડિતોની પરીક્ષા કરવા માટે હોય તાબો પ્લોઠ પ્રાપ્ત્યે ત્યારે શબ્દ બીમદેવે વાચનાચાર્ય ગોવિંદને સજ્જતવામાં બેસાવી આ ગ્રાથનો સંપૂર્ણકૃતો જવાબ આપવાની વિનંતિ કરી હતી. પાસે બેઠેલા સૂરાચાર્યે તેના ઉત્તરમાં વસ્ત જ અંધજ ગાથા જનાવી આપી. પરિણામ બે આબુ કે માગવા અને સુજ્ઞાતની વચ્ચે વસ્તમાં અગ્રહ થયે હતો તં અટકી ગયો અને સોજશબ્દને અમત્રણ પ્રાપ્તી શીસુ. ચાર્યને માગવામાં બેસાડ્યા હતા. (પ્રક ૩૮)

(૨) તબે સુજ્ઞાતના શબ્દ પ્રથમ કર્ણદેવ (સ ૧૧૨ થી મ ૧૧૫) ના જાણમિત્ર હતા. (પ્રમ ૫ ૨)

(૩) શબ્દ મિહરાજના મમથે સામ્યમતનો વાદી સિદ્ધ આબે હતો, જે અલેખ મનાતો હતો. સબ્દને ગોવિંદાચાર્યને વિનંતિ કરી ગોવિંદાચાર્યની સૂચના સુજ્ઞાત તેમના જ વિદ્યાસિપ્થ અને ભાવ દેવાચાર્યમથના આ વીરસૂરિને મતમપૂરછદમાં અને અપદ્મુતિ જણકારના વાદની આપના કરી. વાદી સિદ્ધ તો આ કવિતા સાંભળી ને જ મૌન જની ગયો અને સુજ્ઞાતની પંક્તિસજ્ઞાને થય મળ્યો.

આ ઉકેલેણે ૫૨થી સ્પષ્ટ છે કે સુજ્ઞાતના શબ્દને બીમદેવ, કર્ણદેવ અને મિહરાજદેવ ગોવિંદાચાર્યના લજ્ઞા હતા. વીરચાર્યે જેવા તેમના વિદ્યાસિપ્થે હતા તેમનો સમય વિ સ ૦ ૧ ૮ થી ૧૧૮ ના મધ્યગાગ્રમાં કદી સકાય બેમ છે આ ગોવિંદસૂરિનું બીજું નામ આ વિષ્ણુસૂરિ હોય નો તેબે નિવૃત્તિજ્ઞના અને કામ્યમથ

ના હતા તેમના પદ્મધર આઠ વર્ષમાનસુરિ હતા આ ગોવિંદાધાર્ય
વાચકવશના આઠ ગોવિંદસુરિથી ભુલા હતા

(—પ્રક ૮ પૃ ૧૮૮, પ્રક ૩૫, પૃ ૪૬)

આઠ વર્ષમાનસુરિ—તેઓ ગોવિંદસુરિના શિષ્ય હતા તેમણે
સ ૧૧૬૭ મા શાકગાયનના આકરણ પર ગણુરત્નમહોદધિ નામનો
અથ સ્વોપજાવતિ આદિ રચ્યો છે તેમા મૂળરૂપે મહોદધિ નામમણે
આપ્યા છે અને તેની ટીકામા ગણુના પ્રત્યેક પદની વ્યાખ્યા કરી
છે ઉદાહરણે તેમજ વિવિધ વૈચારિકોના મતો આપી તેને બહુ
વિશદ બનાવી છે^૧ ગણુરત્નમહોદધિ અને સિદ્ધહેમન્થાસ ની
રચના સમકાલીન મનાય છે આ આચાર્યે સિદ્ધરાજના વર્ણનરૂપે
કેઈ અધની રચના કરી હોય એમ માનવામા આવે છે

આઠ ગણુરત્નસુરિ—તેમનો પ્રસિદ્ધ ગ્રંથાઠ (પ્રકરણ ૩૬ પૃ ૨૧૬)મા આવી ગયો છે

આઠ મહેશ્વરસુરિ—તેઓ પ્રસિદ્ધ ગ્રાંથ ગ્રાની અને અશસ્ત્રી
હતા તેઓ સ ૧૧૦૦ ના કાલસ્વા વદિ ૨ ને સોમવારે શ્રીપદા
પુરીમા શ્રીવિષ્ણુ શબ્દના સમયે સ્વર્ગે ગયા તેમને માધુ દેવ નામે
શિષ્ય હતા. (જૂઓ, પ્રાચીન જૈનલેખસંગ્રહ, ભા ૨ લે ૫૪૪)

કલકત્તામા શ્રીપૂરણુચંદ્ર નહારના જિનાલયમા—

સં ૧૧૫ જ્ઞ કુ ૧ મહેશ્વરાચાર્યભાવકા જેવો પ્રતિમા
લેખ છે (—નહારજીનો જૈનલેખસંગ્રહ, લે ૧ : ૩૮૭)

બીજા આ મહેશ્વર માટે (જૂઓ, પ્રક ૩૬ પૃ ૨૧૧)

શ્રીચંદનાધાર્ય—આ આચાર્ય સજીવી વિશેષ દક્ષિણ મજાવી
નથી પ્રાસંગિક વર્ણનોથી જોઈ શકાય છે કે તેઓ માગવામા
લિકમની બારમી શતાબ્દીના પ્રારંભમાં વિદ્યમાન હતા તેઓ શીખ
કવિ હતા, વૃદ્ધ સરસ્વતી ગિરુવાળા હતા તેમણે સુલલિતપદોનાળી

૧ આ પ્રક ૪ સ ૧૮૭૬ થી ૧૮૮૧ સુધીમા એમ્બલિંગે સંકલ્પન
કરી આપ્યો છે

‘જ્યોત્સ્વતી-કથા’ રચેલી છે મહાકવિ સોલંકીની ઉદયચુદરી કથા માં તેમને મહાકવિ તરીકે અને પોતાના મિત્રરૂપે જોવામાં આવે છે.

માતૃવશાળ જોશ (સ. ૧૦૫૨ થી સ. ૧૧૧૨) એક દિવસ સ્વામી શિશુનું નિશાન કરીને ધનુર્વેદનો અભ્યાસ કરતો હતો, ત્યારે શ્રીમદનાથાર્ચ પધાર્યા અને જોડ્યા કે—

વિદા વિદા પિતૃર્થ મવતુ પમત કાર્તુકર્તીદ્રોભ

રાજ્ઞ ! પાપાગેષમ્પસમસિદ્ધિર્ના મુશ્વ દેશ ! પ્રસન્ન !

કૌટમ જે પ્રવૃત્તા કુસગિમ્વરિનુસં કેસિગ્રસ્થ કરોવિ

અસ્તાઙ્ગારા ચરિત્રી સુપસિદ્ધ ! સદા શાન્તિ પાતાન્મમ્મ્.

હે સ્વજન્ ! શિક્ષા તો વીંધાર્થ અર્થ હવે ધનુષની રમતથી બસ થયું. હે નૃપતિલક ! જો આ આદત ચમતી બાલ અને તું કુળપર્વતો-ને નિશાન બનાવી વીંધવા લાગે તો આ પૃથ્વી આધાર સ્થિત ભૂમી પાતાળના તળિયે આશી બાલ માટે હે નરદેવ ! પધ્વ્યેને વીંધવા માટેની ચમતી જતી આ આદતને તું છોડી દે પ્રસન્ન થા.

જોજસજ આ રીતની પોતાની પ્રથા સા સાંભળીને પ્રમથ્થ થયો પરંતુ બીજી જ પગે આ સ્થોત્રનો બીજો કસ્થિત અર્થ જોડીને નિશાપૂર્વક જોડ્યો કે તમને સજ શાશ્વતું જ્ઞાન હોવા જર્ણ તમે આ સ્થના અસ્તા ચારા નિ પ્રયોગ કર્યો છે તો ખાસનજરીનો નિકટમા વિનયશ થવાનું સૂચવે છે કેમકે પ્રાચીન નિજન્દોની સહજ રીતે નીકળેલી વાણી જી જૂમી પડતી નથી.

શબ્દ જોજની આ અટકજ સાચી થી અને ખાસ ઉપર નાચની નોખત ગમડી.

અહંતપતિ કલ્પરી શબ્દ કલ્પદિવ, યુગસતનો સોદ્ધ શબ્દ લીમહેવ અને કર્ણાટકનો શબ્દ સોમોદિવ—જો ગણેજો જોડીલાયે ખાસ ઉપર હસ્યો કર્યો. જોજ શબ્દ આથી ગણસર્થ ગયો અને ત ૧૧૧૨ માં તે જ શાલે મરણ પામ્યો ને ખાસ નજરી અસ્ત થઈ.

(—જૂઓ, પ્રક ૩૫, પૃ. ૧૬૬)

ધાસ નાથ પાત્રી અને ચાંદનાચાર્યની અકસ્માત નીકળી પડેલી વાળી સાચી પડી. સત્તવ ૩૩ કે આ ચાંદનાચાર્ય ચૈત્તવાસી હશે. તેઓ શીશ કવિ હતા એ વાત ચોક્કસ છે

મહાધારગચ્છ

ચિત્તોહના સુપ્રસિદ્ધ શાસ્ત્ર અદલટે અદલવર વસાબુ અને શાળી હસ્તિદેવીના નામથી હર્ષપુર વસાબુ પુષ્કરની પાસેનું હસ્તિાટ એ જ હર્ષપુર હતું ત્યાં શ્રી જૈનમુનિ આં પ્રિયત્રવસુરિની મન્નિઠમા શાખાના પ્રમવાહનપુલના આચાર્યેને પદમળ્યા અને ત્યારથી એ પ્રમવાહનપુલના જનલેાનું 'હર્ષપુરીચગચ્છ' નામ પડ્યું તેમાં વિક્રમની બારમી સદીમા આં વિજયસિંહસુરિ થયા તેમના સિષ્ય આં અમલ દેવસુરિથી બુદ્ધસત્તા સજા કણ્ઠદેવ (સં ૧૧૨૦ થી સં ૧૧૫૦) ના સમયમાં હર્ષપુરીચગચ્છનું નામ 'મહાધારગચ્છ' પડ્યું આ ગચ્છની પરપેટા થયા વર્ષો સુધી આથી હતી તેના આચાર્યો કે શ્રીપૂજેની પરપરાનો વિચ્છેદ થતા તેમની બાહીએ વધારગચ્છના શ્રીપૂજે બેસતા હતા (જૂઓ, પ્રકં ૩૪ પૃં ૫૬૭, ૫૬૮)

મહાધારગચ્છની પદ્માવલી આ પ્રકારે મળે છે—

૧. આં અમલદેવસુરિ—તેઓ હર્ષપુરીચગચ્છના આં વિજયસિંહસુરિના સિષ્ય હતા તેઓ શરીર પ્રત્યે બેઠકમ નિરપૂહ હતા. વસ્ત્રોમાં માત્ર એક ઘોલપદો અને એક ચંછી (ઉપરનું બોલ વાનું કપડું) પહેરતા હતા તેઓ નિરતર છત્ર-અક્રમનું વપ કરતા હતા. જીવજીવ સુધી પાત્ર વિગયનો ત્યાગ કર્યો હતો. તેઓ મહા વિક્રામ હતા તેમને ચાકેશ્વરીદેવી પ્રસન્ન હતા.

સૂર્યદેવ કણ્ઠદેવ એક દિવસે જહાર જતો હતો. બુદ્ધરાજ (સિદ્ધરાજ) જયસિંહ પળ તેની સાથે હતો. ત્યારે તેમણે મેલા શરીર અને મેલા કપડાવાળા આં અમલદેવસુરિને જોયા તે આચાર્ય બોલી કહ્યું નિરપૂહતાથી પ્રસન્ન થઈ તેમને મહાધારી (આસિયા)નું

બિનુદ આપ્યું (સ ૧૧૨ થી ૧૧૫) ¹

વિદ્વાન વીરશ્યાએ તેમને સૂરિમત આપ્યો. તેઓ સૂરિમતની આશપનાથી દિનપ્રતિદિન વધુ પ્રભાવક બન્યા. શાકભરીના રાજા વિશ્વસદેવ (ત્રીજા વિશ્વકણ્વ)ના પુત્ર પ્રથમ પૂર્વવીરશ્યા (મ ૧૧૦૦) આચાર્યશ્રીના પત્રથી રણુચલોરના ઐન દેસસર પર સોનાનો કસકા આપન કર્યો. આચાર્યશ્રીએ જ્ઞાતિચરમા રાજા ભુવનપાલને ઉપદેશ આપી બહાનીના અધિકારીઓએ જ મહાવીરના દેસસરનો હસ્તાલો જાંધ કરાવ્યો હતો તે ખોટાબોલ આચાર્યશ્રીએ અદ્રવશી રાજા જોશકે શ્રીપાલની વિનવિથી મીપુર પધારી સ ૧૧૪૨ના માહ સુદિ ૫ ને રવિવારે ૯૦ અતરિસ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. રાજાએ બતરિસ પાર્શ્વનાથની પૂજા માટે સિરપુર ગામ વસાવી આપ્યું અને પ્રતિમાનું લે સ્થળેથી પ્રગટ કર્યા હતા તે સ્થળે બજારૂડ બનાવી આપ્યો. આચાર્યશ્રીએ ત્યાંથી મુદપાકે તીર્થની યાત્રા કરી અને દેવગિરિમા બાળીને અનુભાસ કર્યું.

સોરઠનો રાજા જેગાર પછુ તેમનો લગ્ન હતો.

આચાર્યશ્રીએ મેડવામા કદમકવજ તથા હજારો ગ્રામલોને પ્રતિ ગ્રામી ત્યા જ મહાવીરસ્વામીનું મંદિર કરાવ્યું. સુબરતના રાજાની સિદ્ધસજ્જ બધાંજો તેઓશ્રીના ઉપદેશથી પોતાના દેશમાં આવવું. વડિ ૧૨ થી જાડસવા સુદિ ૪ સુધીના પર્વુવણાપર્વ અને અગિયારસ વજેરે દિવસોમા અમારિ અવર્તાવી હતી, પ્રશુવધ જાંધ કરાવ્યો હતો.

¹ શ્રીજીનો વિશ્વ ભક્ત મહાવીરશ્યાએ ૧૧૫૦

(-મન જા. રાજસોપરના નવકદમી રીકા ની પ્રશસ્તિ તથા પ્રાજ્ઞા હવાગવહતિ-મહતિ, સ ૧૩૮૦)

બસા મહાવીર નામ વિષ વજેવ મરવણા ।

(-જા. પદોપજ્ઞા આરુપદની)

અર્ધકિરણેન અવજાનો બોલારિય મુદરવારનો તિ સિંહ મહાવીરો નામ ॥ (-બિનગમ્યસિંહ ચિરિપદીર્ધક ૧૬૫૧ ૧૪)

અને એ અર્જુન રાજકુમાર આપ્તુ હતું^૧ આચાર્યશ્રીની સૂચનાથી મહામાત્ર શાત્રુએ ભરૂચના શ્રમણીવિહાર જિનમંદિરમાં સોનાના કળશ ચઢાવ્યા હતા.

તેમણે અનશન કર્યું ત્યારે તેશમાં દિવસના ઉપવાસ વખતે પાટણના મુખ્ય આવક સીધકે ભરમાદગીમાં મરતા પહેલાં આચાર્ય શ્રીના દર્શનની અભિલાષા દર્શાવી આચાર્યશ્રીએ ત્યાં જઈને તેને ઉપદેશ આપ્યો. તેના પાસે ચોખ્ખો ભોત્રોમાં ૨ હબ્દર દ્રમ્યનું દાન કર્યું. આચાર્યશ્રીએ કુલ ૪૭ દિવસનું અનશન પાળી મ. ૧૧૬૮ લગભગમાં પાટણમાં સમાધિપૂર્વક સ્વર્ગગમન કર્યું. શબ સિદ્ધ સજ્જ અનશનમાં તેમના ખાસ દર્શન માટે ગયો હતો. આચાર્યના અંતિમ શબની પાછળી નીકળી ત્યારે રાજ્ય તથા તેમના પરિવારે બહુની પાછલી અટ્ટાણીએ આવીને તેમના શબના અંતિમ દર્શન કર્યા હતા. લોકો આચાર્યશ્રીના અમિત સ્મારના મ્થાનેથી રાખી લઈ ગયા ત્યાં સુધી કે રાખ ન રહી ત્યારે ત્યાંની માટી પણ લઈ ગયા અને એ રીતે ત્યાં મોટો ઊંઠો ખાડો બની ગયો. તેમના શરીરની રાખ પણ પ્રભાવશાળી હતી.

આચાર્યશ્રી પરમ શાત્રુ હતા. સૌ કોઈ તેમને એવા શાત્રુ બની જતા હતા. તેમને તબ નહાશબ્દો બહુ માનતા હતા. કેટલાયે મંત્રીઓ તેા તેમના શિષ્ય એવા પરમભક્ષા બની ગયા હતા.

(આ. ૦ જ્ઞાતિહાસસૂચિત ધર્મોપદેશમાલા વિવરણ પ્રશસ્તિ, સ. ૧૧૬૧ આ રાજ્યોપરસૂચિત પ્રાકૃત દ્રવામયમહા કાવ્ય વૃત્તિ પ્રશસ્તિ, સ. ૧૩૮૭ આ રાજ્યોપરસૂચિત ન્યાયક દલીલપત્રિકા પ્રશસ્તિ, સ. ૧૩૮૫ આ. ૦ પદ દેવસૂચિત સદ્ગુરુપદ્ધતિ આ ચંદ્રસૂચિત મુલિ

૧. એવ કદર્થિદેવેનો રાત્રા મનિઘ્ન સ્વચ્છેસમિ ।

કારાકિમો ભયારિ પચોત્તપાત્તુ સિદ્ધિનુ ॥

સ્વાધ્યયીશ્રુત્યવિરેખમાર્ગમકાવલ સાહનરાગપૂર્વમ્ ।

(-મર્મોપદેશ મા તિવાલ, પ્રક. ૩૫, ૧ ૬૬)

સુબ્રમચરિયે પ્રસન્નિ, સ. ૧૧૬૩; આ વિનયમસ્તુરિ-
કૃત વિવિધતીર્થકલ્પ સ ૧૩૨૭ થી ૧૩૮૬ મહો
પાશ્ચાત્ય ભાવવિજયગણિકૃત અતરીક્ષતીર્થમાહાત્મ્ય સ
૧૭૨૫, પિ સંનનો રિપોટ પૃ. ૧૦ ૧૧, ૮૬ ૬૧)

૨. આ. હેમચદ્રસૂરિ—તેજો આ. અભવદેવસૂરિના શિષ્ય
હતા. એ સમયે એટલે સુજાતના પાલશિલ્પશાસ્ત્ર અને કુમારપાલના
સમયે જૈનશાસનમાં આ હેમચદ્રસૂરિ નામના ત્રણ સમર્થ આચાર્યો
વિદ્યમાન હતા. મહાધારી આ હેમચદ્રસૂરિ એ સૌમા ઉગ્રમશ્વી
મોટા હતા. શાંત અને પ્રભાવક હતા.

આ અભવદેવસૂરિના ઉપદેશથી મહામાત્મ્ય પ્રધુમ્ન વૈરાગ્ય
પામ્યો. ત્યારે હાથોની નિલકંઠ, રૂયાળી શીંગો પત્નીઓ, સાથળી
અને મત્રીપદને છોડી ઈર્ષ દીક્ષા લીધી અને શાસ્ત્રો ભણી-અણીને
સુક્રમહાસત્ત્વના કાલે આશ્વાસ પદ પ્રાપ્ત કર્યું તે જ અતે મહાધાર
હેમચદ્રસૂરિના નામથી જ્યાંતિ પામ્યા.

આ હેમચદ્રસૂરિ સ્વભાવથી જ નમ્ર, વિનયશીલ, પરમ શાંત,
બહુશુભ, સત્ત્વમિય અને સ્થિતપ્રજ્ઞ હતા. તેમની છબન વાળાઓ
અને જાણીયા તેમના આ સુણેાની ઝળક મળે છે તેજો વધુ પ્રમાણ-
માં ઉપમિતિભવપ્રપચા કથા નું બ્યાખ્યાન આપતા હતા, ત્યારથી
જ એ કથા વધુ પ્રસિદ્ધિ પામી. શબ્દ સિદ્ધસજ તેમના નૈસર્ગિક
સુણેાથી આકર્ષિત હોતા. તે તેમના બ્યાખ્યાનમાં પોતાના પરિવાર
સાથે મંદી વાર જતો હતા અને ચિત્તને સ્વસ્થ બતાવી બ્યાખ્યાન
સાંભળતો હતા. તેમના ઈર્ષન માટે જવારનવાર આવતો હતો.
આશ્વાસ લાપ પણ કરતો હતો અને કોઈ કોઈ વાર આશ્વાર્થશ્રીની
પાજમહેદમા પધરામણી પણ કરાવતો હતો.

શબ્દોએ જોકે વાર આશ્વાર્થશ્રીને રાજમહેદમાં પધરાવ્યા. છંદો
મેટાડી કાલ વગેરે વસ્તુઓથી આશ્વાર્થશ્રીની ત્રણ વાર જ્ઞાસ્તી
હવારી અને આશ્વાર્થશ્રીના અરણ્યમાં પડીને તેમને પચાંચ નમસ્કાર

કર્તા પોતાને માટે પિરસાઈને આવેલા માળમાલી આચાર્યશ્રીને ચાર પ્રકારનો આહાર વહોરાવ્યો.

બધે પોતાનું જીવન સફળ થયું એમ માનીને તેણે સહર્ષ બહેર કહ્યું કે હું મારું છું કે આજે સત્ મહાવીર સાક્ષાત્ મારા આંગણે પધાર્યા છે.

રાજાએ આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી ગુજરાતના જિનમંદિરો ઉપર સોનાના કળશ ચઢાવ્યા.

સરૂચના હ કનાચક ચાત્ર મહેતાએ આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી સમલીલિકાર ઉપર સોનાનો કળશ ચડાવ્યો.

ધ્રુવકા, સાચોર વગેરેના જાણેના જોનાને કન તા હતા જોનાની રથયાત્રાના ઉરસવમા વિગ્ર નાખતા હતા. રાજા સિદ્ધરાજે આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી આ કન-ગન દૂર કરાવી. રથયાત્રા નિર્વિધે નીકળી શકે એવો પાકો પ્રજાંધ કરાવ્યો. રાજ્યના અમલદારોએ સત્તાના મદથી જિનમંદિરના લાગા બધ કરાવ્યા હતા તે રાજાએ ફરીથી ચાલુ કરાવ્યા કોઈ કોઈ આશામાં તેા લાગાની રકમ રાજ્યખજનામાં દાખલ થઈ ગઈ હતી ત પછી જોન દેરાસરોને પાછી આપાવી.

(-પિન્ડન રિપોર્ટ પાન ૧૪-૧૬)

એક દિવસે રાજા સિદ્ધરાજે આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી ખુસ થઈ ૬૨ ચાલ માટે વર્ષના ૮ દિવસોના અભ્યાસિશાસન કહ્યું તે

૧ પ્રતિબોધ સિદ્ધમૂલવસુદન્વજનકચર્ચક.

ઉત્તરિભવાન પરિતઃ સ્વદેશ-પરવૈષાપ્તવાનિ ધૃ.

(-માનુ હાથપાસપાતિ-મસાહિ, મે ૧૩૮૭ ન્યાયકદશી-
વનિકા પ્રકાશિત, મે ૧૩૮૯, પિટસનનો રિપોર્ટ પાન ૧૪ ૧૧)

અન્યવિકલિતીમયમધ્યાસિદ્ધાન્ત મિતપતિમધ્યાનાં દુષ્ટપ્રજાપતીયુ.

અન્યવિકલિતીમયમધ્યાસિદ્ધાન્ત મિતપતિમધ્યાનાં દુષ્ટપ્રજાપતીયુ.

(-પિટસન રિપોર્ટ પાન ૮૬)

શાસન તામ્રપત્ર પર લખાવી આશ્વામીના અરણ્યમાં અર્પણ કરું^૧

આ દેવપ્રજાસૂરિ સિદ્ધરાજના જે શાસનને દમકરીમાં આ રીતે રજૂ કરે છે—‘મલધારી આ અલયદેવના પદ્મપી આકાશમાં હેમચ દ્રણી પદ્મ ઊભો. રાજ્ય સિદ્ધરાજે તેના વચનરૂપી અમીનું પાન કરું અને રાજ્યના સૌ પ્રાણીઓ દીર્ઘાયુવી બન્યા.’

આ હેમચત્રના ઉપદેશથી પાટણમાં ત્રિશૂળસ્તીર્થ અને શત્રુ જયતીર્થનો છરી પાળતો આમાસદ નીકળ્યો. આશ્વામી પદ્મ સાથે જ હતા. મીસઘે વણુધણીમાં પડાવ નાખ્યો. સદના પુરે અને શીઓ નાહી પોઈ શરીરે કેસર ઘોળી બહુમૂલ્ય વસ્ત્રો પહેરી શ્વેતકિત ઘામીના ખાણ કરી દેરાસરમાં ઇશન પૂજ્ય-પ્રભાવના કરી રણા હતા. સદપતિ પાસે પલ્લુ ઘણું થન સાથે હતું આ અર્થ ભેઈ સોરઠના રાજા રાખેઆરની ઢાનવ બગડી.

“સ્મારસ સુસ્ટાપદુળો જાય મળે લુદું ॥” ૬૮

પાસવાનેઓ પલ્લુ સજ્જને બઠાવ્યો કે સજ્જન! સમજ લે કે શુજશવ પાટણનું ઘણું થન તારા પુરુષપ્રતાપે તારે અમલે આનું છે. માન કે લક્ષ્મી તને આપશે કરવા આવી છે

તા મિલ્લ મુલ્લ પવે મહારો હોઈ લુદ્ધ બહા પોહો ।

સમાનિજઈ જાણ વકાપ વમ્મકોઈય ॥૭ ॥”

સજ્જન! આ સમને લૂટી લે, તારા જલ્લને છલકાઈ જશે. એક કથિયનું લેણુ સજ્જને છે

૧ પ્રતિવર્ષ બીજાના અભિષેકમહોત્સવમાં ।

વસ્ત્રોપદેશાત્ સિદ્ધેષા તામ્રપત્રેભાષિત્યા ૭૧ ૩

(—મધુ ૬ પામવકાન્ગરતિ પ્રકરિત ન્યાયકલ્પોપનિષદ પ્રકરિત)

૨. રાજ્ય રાજ્યના કેવળ અનુભોનો જ નહીં પણ અમલ પ્રાણીઓને આપે અને જે ત્યારે તેનું રાજ્ય બહુ તપે છે. રાખેઆર, રાજ્ય સિદ્ધરાજ રાજ્ય કુમારપાલ, અલ્લાહ બાગર, કન્નડેશ અને મિત્તનીનરેશ વાપર હોઈ વધેરેઓ ઘણાઓ એ બની ગયે છે.

આ સાજાની સજાનું મન પીગળી ગયું તેણે સુવસ્ત્ર લૂટી
 દેવાનો મનસ્સો કરી લીધો પણ તેને શબ્દમર્ચાદાનો ભગ અને
 અપશ્વરનો માટે ૨૨ હતો, તેથી શું કરવું એની વિમાસણમા તે
 પડી ગયો. તેણે સુધને બાળી બેઠાને એક દિવસ અહીં વધુ શકાય
 કરાવ્યું. એક દિવસ તે અપશ્વરને મળ્યો જ નહીં. બીજો દિવસે
 શબ્દકુટુબમા ઠોડાં મોટું મરણ થયું આઠ હેમચંદ્રે તબા એ ગારનું
 મન પારખી લીધું હતું તેથી તેમણે આ મણ્ડના બાનાથી શબ્દ
 મહેલમા જઈ શબને ઉપરેસ આપ્યો. શબનીને નીતિના માર્ગે દોર
 વળી આપી. સજાએ પણ ઉપકાર માની પ્રસન્ન થઈને સુધને
 આગળ પ્રયાણ કરવાની રજા આપી. સુધ ત્યાંથી સ્વાના થઈ શબ
 જમતીથની ચાત્રા કરી પાટણ ગયો.

શ્રીમદેવે ત્રિસ્ત્રાસીશ્વરને ૫ ૦ ૦ અને શનુજ્યતીશ્વરને ૩ ૦ ૦
 પારુલશની લેઈ મરી હતી

(આ ચંદ્રસૂરિનું મુલિસુબ્ધચરિત્ર ગાથા ૬૩ થી ૭૬)

મહાધાર હેમચંદ્રસૂરિએ નીચે પ્રમાણેના પ્રશ્નોની સ્થના કરી છે
 જેનું પ્રમાણ લગભગ લાખ સ્તોક જેટલું થાય છે—

૧. આવ સુધ પ્રિપણક આવશ્યકપ્રદેશબ્યાખ્યા, ૩૦ ૫૦૦

૨. મયગ કમગગાય વિવરણ, ૩૦ ૪૦૦

૩. અણુઓગદારમુતવિત્તી, ૩૦ ૬૦ ૦

૪. ઉવએમમાલા પુષ્પમાલાપગરણ મૂલ, ૩૦

૫. પુષ્પમાલા સ્વોપગવૃત્તિ, ૩૦ ૧૪૦ ૦

૬. હવસમાસવિવરણ, ૩૦ ૭૦ સ. ૧૧૬૪ ના ક્ષેત્ર મુદ્રિ

૪ ને મોમવાર પાટણ. (તેમણે સ. ૧૧૬૪ માં રચેલા આ

૧. પ્રત્યક્ષતથિવિર્માલ વિષ્ણુવાચ વિશેષક પાટા

(—વાચકદલીપચિન્તન-પ્રવર્તિ)

કેવલ પ્રવિત્તપ્રત્યક્ષ લક્ષ્યેઈ યનાદુ સુવચ્છ ૫

(—આ જ્ઞપ્તિદર્શન પર્થિપદેશમાલા વિવરણ)

વિવરણની વાડપ્રતિ આ ? જાણાતમા વિવરણ છે એટલે
પ્રમાણના હાર્થે જ જાણાયેલી આ પ્રતિ પ્રમાણ છે.)^૧

૭. ભવભાવના-મૂલ, સ. ૧૧૭ મે વા અને છત્રાપત્રી

૮. ભવભાવના સ્વોપદ્યવૃત્તિ, મ. ૧૩૦ • મ. ૧૧૭૦
મેટલા છત્રાપત્રી

૯. નરિમુલ દિપ્તિ

૧. વિસેસાવસ્તુવળદ્વૃત્તિ, મ. ૧૨૮ મ. ૧૧૭૫

તેમને વિસેસાવસ્તુવળ વૃત્તિ સ્વરૂપ ૧ ૫૦ જ્ઞાનમુખાર,
૨ ૫૦ ધનદેવ ગણિ, ૩ ૫૦ જિનભદ્ર ગણિ ૪ ૫૦ લક્ષ્મણ
ગણિ ૫ મુનિ વિભુધયદ્ર તથા ૬ સાધ્વી જ્ઞાણુદ્ધરી મહત્તર
અને ૭ સાધ્વી વીરમતી ગણિનીએ સહાય કરી હતી.

તેમના પ્રમાણ ભવબીજુત્તરો પસિય જા પ્રમાણે મળે છે—
અને ગુરુત્તરોએ જ્ઞાન આપ્યું છે હું તેમની જે જે મનને હું તેને
આત્મસ્મરણ માટે મેં જાણી ગાળ્યું છે જાણ ? જે રોષે હેમ તે
મુનિજનોએ નારા હવે પ્રસન્ન જનીને શોધવા કેમકે જગતમાં સૌ
કર્મને આપીને છે સૌ છાદ્ય છે અને નાસ લેવા તો સદ્ગુણિ
વિહાણ છે ને મતિવિજન વા કેને મતો નથી ? (—આવસ્તુવળ દિપ્તિ)

તેમના શિષ્યમાં આરણ્યક પ્રસિદ્ધ હતા

૧ જ્ઞા. વિજયસિદ્ધસૂરિ—તેમણે સ. ૧૧૬૧ ના મહા વર્ષ
૩ ના શરદ પૂર્ણિમા શિષ્ય આ જયસિદ્ધમૂર્તિની અર્પણપ્રેરણાથી
આશા હતું વિવરણ મ. ૧૪૪૭૧ સ્વયં જેમા તેમના ગુરુભક્ત
૫૦ જ્ઞાનમુખાર ગણિએ સહાય કરી હતી. આ આજાર્થે મળ્યા
રૂપણા અને સાવ હતા.

૨. જ્ઞા. સદ્ગુરિ—તેઓ જા રેશના નાણાપ્રધાન મંત્રી હતા.

૩ જ્ઞા. વિભુધયદ્ર—તે જણ હાટરેશના મંત્રી હતા. તેમણે
મંત્રીપદ તજી રૂઝી શિક્ષા લીધી. તેમણે ગુરુદેવની વિસેસાવસ્તુવળ ની

જુદ્ધવૃત્તિનું તથા આં નદ્રસૂરિએ રચેલા મુલ્લિમુખ્યવચ્ચિ 'નુ
સંશોધન કર્યું હતું તેમના શિષ્ય લખાધ્યાય પદ્મચંદ્ર હતા.

૪ ૫૦ લક્ષમણ ગણિ—તેમણે ૫૦ ૧૧૬૬ના માત્ર મુદ્ધિ ૧૦ના
શબ્દ મુદ્ધિદેશર પ્રમાણપાલના શબ્દમા આ લખા મુપાસનાહસરિષ '
બ્રહ્મ ૧૦ ૦૦ પ્રમાણ સ્મૃતિ છે

આં હેમચંદ્રસૂરિએ ઘણી ધર્મપ્રસાવના કરી હતી. મિસ્ત્રાર
લીલેના કબજે અપાળે હતા. અમારિ પ્રવર્તાવી હતી. સાધુઓનો
મતો પરાજય નિવાર્યો હતો. શૈલવાચનો દેલાવો ન થાય એ માટે
તેમણે સક્રિય પ્રયત્ન કર્યો હતો. જિનમંદિરો માટે થતા વિષ્ણુ દૂર કરાવ્યા
હતા. લગભગ એકે લાખ એકે પ્રમાણ પ્રશોની રચના કરેલી છે

તેઓ શાત દિવમનું અનશન કરી પાટણુમા સ્વયે જયા. રાજ્ય
સિદ્ધિશાળ તેમની કમશાન ચાત્રામા શોધાએક માગ મુખી શાશ્વજયો
હતા અને એ રીતે પોતાનો આધ્યાત્મી પ્રત્યેનો હાર્દિક પૂજ્યભાવ
બહાર કર્યો હતો.

આમાય શ્રી પરમૈષિક ૫૦ શૈલપાળ્યાઈ લક્ષ્મરક તરીકે
પ્રસિદ્ધ હતા. એકદર તેઓ વિક્રમની બાજી શતાબ્દીના પ્રભાવક
આમાય હતા. (જૂઓ, જીવમમામની સ્વલિખિત પ્રત)

(આં ચંદ્રસૂરિદ્ધ સલ્લુચકુનાશયન્નિ અને મુલ્લિમુખ્યવ
ચરિષ પ્રશસ્તિઓ, આં વિજયસિદ્ધસૂરિદ્ધ ધર્મોપદેશ
માલાવિવરણ પ્રશસ્તિ, ૫૦ લક્ષમણગણિદ્ધ 'મુપાસનાહ-
સરિષ પ્રશસ્તિ આ દેવમલસૂરિદ્ધ ન્યાયાવતાર દિપ્પન,
આં દેવલદ્ધૂત પા વાચન આં રાજશેખરસૂરિદ્ધ
ન્યાયક દલીપજિહ્વા-પ્રશસ્તિ અને પ્રાકૃત દ્રવાશયમદ્ધા
કાન્ધવૃત્તિ પ્રશસ્તિ, પિ ર્જન રિપો' પાં ૮૬ થી ૬૬,
જૈનમુખ્યપ્રકાશ કમાક ૧૩૬; જૈન અક તા-૨-૧૦-
૧૬૨૭. પાન ૬૬૭)

૨. આં હેમચંદ્રસૂરિ પોતે જીવમમામની વૃત્તિ મા પોતાનો
પરિચય આપે છે કે 'વમ, નિયમ, સ્વાધ્યાય અને પદસ્થાનાનુષ્ઠાનરત,

વિવરણની વાડપ્રતિ જાળે જાણાતમા વિષમાન છે એટલે
અધિકારના હારે જ લખાયેલી આ પ્રતિ અણાવ છે.)^૧

૭ ભવભાવના મૂલ, સ ૧૧૭ મેડવા અને છત્રાપત્ની

૮ ભવભાવના સ્વોપસૃષ્ટિ, સ ૧૭ ૦ સ ૧૧૭
મેડવા છત્રાપત્ની

૯ નંદિમુત્ત ટિપ્પન

૧ વિસેસાવસ્તવ અહમ્મદીય ૩૦ ૩૮ સ ૧૧૭૫

તેમને વિસેસાવસ્તવ વૃત્તિ રચવામાં ૧ ૫૦ અક્ષરકુમાર

૨ ૫૦ લેનદેવ અલ્લિ, ૩ ૫૦ જિનસદ્ અલ્લિ, ૪ ૫૦ હકમજી

અલ્લિ, ૫ મુનિ વિશુધસદ્ તથા ૬ સાધ્વી આણ્ણ દર્મી મહત્ત

અને ૭ સાધ્વી વીરમતી ગણિનીએ સહાય કરી હતી.

તેમના પ્રશ્નોમાં ભવભીકુતાનો પરિચય આ પ્રકારે મળે છે—
‘મને ગુરુજનેએ જ્ઞાન આપ્યું છે. હું તમારી જે ૭ સમજ્યા હું તેને
આત્મસમજ્યા માટે મેં જાહી ગેલો છું. આમાં જે ને દોષો હોય તે
મુનિજનોએ નાશ કર્યા પ્રત્યક્ષ જનીને શોધવા કેમકે જગતમાં સૌ
કર્મને આધીન છે સૌ છદ્મસ્થ છે અને નાશ જેવા તો સદ્ગુણો
વિહાણ છે ને મતિવિજનનો કોને મતો નથી?’ (—આવસ્તવ ટિપ્પન)

તેમના શિષ્યોમાં આજ બહુ પ્રસિદ્ધ હતા.

૧ આઠ વિજયસિંહસૂરિ—તેમણે સ ૧૧૬૧ ના માર્ક વર્ષ

૩ ના રાજ દૃષ્ટવર્તિના શિષ્ય આ જયસિંહસૂરિની ‘ધર્મપરોષમાલા

આશા : ૬૮ નું વિવરણ ૪ ૧૪૪૭૧ રચ્યું, જેમાં તેમના ગુરુમાર્ગ

૫ અક્ષરકુમાર ગણિએ સહાય કરી હતી. આ આશાઈ પણ

રૂપાળ અને શાવ હતા.

૨. આઠ વ્યદ્સૂરિ—તેઓ લાટરોસના નાણાપ્રધાન મંત્રી હતા.

૩ આઠ વિશુધસદ્—તે પણ લાટરોસના મંત્રી હતા. તેમણે

મંત્રીપદ તજી ર્ષ દીધા હતા. તેમણે ગુરુદેવની વિસેસાવસ્તવ ની

૧ જુઓ, ત્રેન પરવાનો ઇતિહાસ-ભાગ ૨નો, પુનિષ્ઠ : ૧૪.

સિદ્ધ આસ્ત્વત જન્મે તે આર ભાષાનો વિદ્વાન હતો. ૫૦ સિદ્ધે
 સુ. ....માં જલા વાહુમા અપજ્ઞ યજ્ઞાવામા પચ્ચુતકહા (પચ્ચુત
 અસ્થિ)ની રચના કરી હતી. તેણે આ કથામા ફરેક મધિના છેડે
 ચાઈલવિકીતિત છદમા જનાવેલો એકેક સ્ત્રોત ભેળો છે, જેમા
 તેણે જરૂરી બાજત તથા પોતાનો અને પોતાના વચનો પરિચય
 સ્પષ્ટ કર્યો છે.

(૨) શુભ કર—ત પ્રેમાળ હતો અને સજ્જનોને પ્રિય હતો.
 વિદ્વાન અને નાની હતો. રાજના જેવો પ્રભાવશાળી હતો.

(૩) સાધારણ—તે દેખાવડા હતો અને જૈનધર્મમા અત્યંત
 પ્રેમવાળો હતો. (—પચ્ચુતકહા)

૩. આં. અ. દ્રસૂરિ—તેઓ રાજા ત્રિહરાજના હાટદેશ ખાતેના
 નાણાપ્રધાન હતા. તેમણે રાજમુદ્રા છોડી ૬૪ સામુદ્રા ચક્ર
 કરીને જૈનધર્મની પ્રભાવના કરી હતી.

તેમણે નીચે મુજબના કથા જનાવ્યા છે—

૧ મુણિસુવચચરિય—અથાજ ૧૦૬૬૪ તેઓ અચારે પાળકામા
 આવ્યા અને શેઠ ધવલ પોરવાહેના ભત્રીયાવસહીના નામથી યોગજાતા
 ભં. મુનિસુવત્તમાનીના કથન કરવા પધાર્યા ત્યારે શેઠે તેમને મુનિસુવત
 અસ્થિ રચવાની વિનંતિ કરી. આથી આચાર્ય શ્રીએ આશાવક્ત્રમા શેઠ
 નામિક શ્રીમાલીના પુત્રોની વસતિના અતુર્માંસ નિર્જનન કર્યું અને
 સ. ૧૧૬૩ ના અસો વદિ અમાવાસ્યાના દિવસે આ અસ્થિની રચના
 પૂર્ણ કરી. મુણિસુવચચરિય તેનો જ અવાતર ભાગ છે.

૨. મુમહાટ્ટીસુત—આ ચિનભદ્રજલિ કથામમમ્મના સંજ
 હાટ્ટીસુત ના આધારે આ કથાની રચના કરી.

૩. હામુસમાસ—મોટા કોતરમાન માથી ઉદ્ધારરૂપે આ
 કથાની રચના કરેલી છે તેની પ્રારભજાયા આ પ્રકારે છે—

મયિતું વીર સવજ્ઞમાસર્ગ ।

આં. અ. દ્રસૂરિની પાટે બે આચાર્યો થયા.

(૧) આં. મુનિચ દ્રસૂરિ (જૂઓ, પૃષ્ઠાંક ૪)

પરમૈષિક પંડિત શ્વેતાનશાસ્ત્રી જ્ઞાનરત્ન શ્રીહેમચંદ્રાચાર્યે મ
૧૧૬૪ ના ચૈત્ર સુદિ ૪ ને સોમવારે પાટણમાં જન્મસંહતા સંસ્થામાં
જીવસમાસવૃત્તિ (અ. ૭) લખી છે. આ પ્રતિબાજે જ જાતના
જ્ઞાનરત્ન વિદ્યામાન છે. (—પ્રશસ્તિ ૧૪)

આ હેમચંદ્રસૂરિના ચાર શિષ્યો પ્રસિદ્ધ હતા. આ સિવાય
બીજા શિષ્યો પણ હતા. તેમની પણ જે શિષ્યપરંપરા પાલી તે આ
પ્રકારે છે—

૩ મહાધારી જ્ઞાનરત્ન આધેવચંદ્રસૂરિ—તેઓ ખર્મ ઉપશમ
અને હમની પ્રત્યક્ષ મૂર્તિ હતા.

૪ અ. ૭ અમૃતચંદ્રસૂરિ—તેઓ હસ્ત પોશ્વાલના વસણ પદ
સિદ્ધ પોશ્વાલની પુત્રી ગોદિલીદેવી, જે કટુકશળ પોશ્વાલની પત્ની
હતી, તેને અમૃતચંદ્ર નામે પુત્ર હતો. તેઓ જ આધેવચંદ્રના શિષ્ય
વમા અને જ્ઞાનરત્ન જન્મા.

તેઓ નૈષિક જ્ઞાનધારી, મોટા તપસ્વી, મહાત્યાગી, વિદ્વાન, મોટા
વાદી અને સુષુ વિદ્યાના પ્રવીણ હતા. કૈનશાસનની રક્ષામાં સમર્થ
હતા. તેઓ જ જમ નરસ્વતી સ્વરૂપ હતા. જોકે વાર તેઓ વિકાર
કરતા કરતા 'જલજીવાડુ—પાટણમાં પધાવા ત્યારે જલ્લિત શાસ્ત્ર
શાસ્ત્ર સુધીરનો પુત્ર બસાલનો આદિક જુદો નામે કાઠાર હતો,
તે જ ગોદિલનો પુત્ર હતો. જે સમયે જલજીવાડુમાં શ્રીમાલીજ્ઞાતિની
શાખા મુર્ખસ્વરૂપના કૈનો હતા, તે સૌ જ અમૃતચંદ્રસૂરિના ભાવ્યો
હતા. તેમનો જોકે મુર્ખસ્વરૂપનો શેઠ સ્વરૂપ (દેવણ) નામે વિદ્વાન
હતો. સંસ્કૃત અને પ્રાકૃતભાષાનો ભણકાર હતો અને વિવેચી કૈન
હતો. તને ૫ પાઈ નામે પત્નીથી ત્રણ પુત્રો થયા. તે આ પ્રમાણે—

(૧) સિદ્ધ—શુદ્ધ સમ્યક્ત્વધારી શ્વેતાનર કૈન હતો. તે જલજી
હતા પણ જ અમૃતચંદ્રસૂરિની કૃપાથી સસ્વતીદેવીનું વસ્ત્રાન મેળવી

૧ આ જલજીવાડુ તે જલજીવાડુ તરીકે જ જાણાય મંજરે ૭ અને
જલજીવાડુ તે મૂર્ખસ્વરૂપ કુમારવાકનો વિદ્યાર્થી રાજ જલજીવાડુ મંજરે ૬.

(જુઓ, પ્રા. ૩૫, ૫ ૧ ૮)

ત્રિદશ સાસ્ત્રસ્વત બન્યે તે ચાર ભાવાનો વિદ્વાન હતો. ૫૦ સિંહે
 ૫૦ .. મા બજડવામા અપજગુભાપામા પબ્ધુજકકા (પબ્ધુજ
 અશિષ્ટ)ની રચના કરી હતી. તેણે આ કથામા ફરેક સંધિના છેડે
 ચાક્રવર્તીકીરિત છંદમા બનાવેલો. એકેક શ્લોક એળો છે જેમા
 તેણે જરૂરી બાબત તથા પોતાનો અને પોતાના વચનો પસ્તિચ
 રજૂ કર્યો છે.

(૨) શુભકર—તે પ્રેમાળ હતો અને સુખનોને પ્રિય હતો.
 વિદ્વાન અને જ્ઞાની હતો. શબ્દના જેવો પ્રભાવશાળી હતો.

(૩) સાધારણ—તે દેખાવડો હતો અને જૈનધર્મમા અત્યંત
 પ્રેમવાળો હતો. (—પબ્ધુજકકા)

૩. આંચ દ્રસૂરિ—તેઓ રાજા સિદ્ધરાજના હાટદેશ ખાતેના
 નાણામંદાન હતા. તમણે રાજમુદ્રા એડી ઈ સાધુમુદ્રા બંધવ
 કરીને જૈનધર્મની પ્રભાવના કરી હતી.

તેમણે નીચે મુજબના જ્ઞેષ બનાવ્યા છે—

૧ મુનિમુખ્યચરિત્ર—જ્યાં ૧૦૬૬૪ તેજોભારે પાગકામા
 આંચ અને શેક ધવલ પોરવાદેના ભરુઆવસહીના નામથી બ્રાહ્મણાતા
 જા. મુનિમુખ્યસ્વામીના હથાળ કરવા પધાર્યા ત્યારે શેકે તમને ‘મુનિમુખ્ય
 ચરિત્ર’ રચવાની વિનંતિ કરી. આથી આખામ શ્રીજે આશાવસુમા શેક
 નાગિદ શ્રીમાલીના પુત્રાની વમતિમા અતુર્ભાસ નિર્ગમન કર્યું અને
 સ. ૧૧૬૩ ના આસો વદિ અમાવાસ્યાના દિવસે આ ચરિત્રની રચના
 પૂરું કરી. સલુકુમારચરિત્ર તેનો જ અવાવર ભાગ છે.

૨. સમલક્ષ્મીમુત્ત—આ ચિનભદ્રજિ સ્થાપકમણના સુખ
 લક્ષ્મીમુત્ત ના આધારે આ જ રચની રચના કરી.

૩. હણુસમાસ—મોળા ક્ષેત્રસમાસ માથી ઉદ્ધારરૂપે આ
 જ રચની રચના કરેલી છે તેની પ્રારભગાથા આ પ્રકારે છે—

નમિષુ વીર સમસ્તજગતસાગ ।

આંચ દ્રસૂરિની પાટે બે આખાર્યો થયા.

(૧) આંચ મુનિચ દ્રસૂરિ (જૂળો, પટ્ટાંક ૪)

(૨) આં દેવપ્રભસૂરિ—તેઓ જોમના સમયના પ્રતિષ્ઠિત વિદ્વાન હતા. આ મુનિશ્રદ્ધસૂરિએ તેમને આચાર્યપદવી આપી હતી. તેમણે પોતાના ગુરુએ રચેલા સંજ્ઞાપીમુક્ત અને ખિતસમાસ ની વૃત્તિઓ રચી છે. જેમાં આગમમંથા, ટીકાઓ વગેરેના આધારે ભૂજોગ-જોગનું વિચાર પ્રતિપાદન કરેલું છે તેમણે ન્યાયાવતાર ૫૨ આં સિદ્ધર્ષિએ રચેલી વૃત્તિ ઉપર ટિપ્પન રચેલું છે.

૪ આં મુનિશ્રદ્ધસૂરિ—તેમણે ઔદુકચપથી રાજા જ્ઞાનજીને દીક્ષા આપી હતી. તેમના વિશે પ્રસંગ કોવો બન્યો કે જોકે દિવસ સંખ્ય જ્ઞાનજી શિકારે ગયો હતો ત્યાં તેને જાણે કંઈનો અનુભવ થયો. આં મુનિશ્રદ્ધસૂરિના હર્ષને જઈને તેણે પોતાની વીનક કંઠા કહી તે ઉપરથી તેમણે ઉપદેશ આપ્યો અને તે ચૈરામ્બાસિત થતા સંસારની માથાતલ ઈર્ષ્યા મુનિશ્રદ્ધના જરણે ગયો અને દીક્ષા અંગીકાર કરી.

આ મુનિશ્રદ્ધસૂરિની પાઠે ત્રણ આચાર્યો (૧) આં દેવાનંદ સૂરિ, (૨) આં દેવપ્રભસૂરિ, (૩) આં મરોહદ્રસૂરિ થયા.

૫ આં દેવપ્રભસૂરિ—તેમના ઉપદેશથી પોતાના રાજા વીરભવલે માસ, શિકાર અને મદિસનો ત્યાગ કર્યો. તે સંખ્ય તેમના ઉપદેશથી વતવનો બલુકાર અને જુલિસાળી બન્યો હતો.

(—પ્રમથર્થિતામણિ)

આચાર્યશ્રીએ પાઠવાચન તથા ધર્મસાર (મુજાવવીચરિત્ર) બંધો રચ્યા છે. આ પાઠવાચનને આ મરોહદ્રસૂરિ બેઈ જવા હતા અને જ્ઞાનમૂર્તિ આં નરસિંહદ્રસૂરિએ પોતાની જુલિ અનુસાર તેનું સંશોધન કર્યું હતું તેઓ પોતાને કોટિક જલ્લ, વૃક્ષસમાન રેલાવી મખમા સાખા, પ્રાનવાહન કુલ, સુમનોથી શોભતા હર્ષપુરીવચન અને મજાધારવચન બતાવે છે.

(—પાઠવાચન પ્રચલિત)

૬ આ નરસિંહદ્રસૂરિ—આ દેવાનંદસૂરિ અને આ દેવપ્રભસૂરિની પાઠે આ નરસિંહદ્રસૂરિ થયા.^૧ તે જ્ઞાનમૂર્તિ હતા.

૧ દેવાનંદસૂરિના પાઠવાચનના અંતે લખેલું છે.

જોનિ કાલમકાલીંદ નરસિંહદ્રસૂરિ સુમિત્રાદ ॥ (—નારસિંહ નરેઈત્યુ)

આં નરસિંહસુરિ જાણે જુદિશાળી હતા તેમને મરસ્વતી પ્રસન્ન હતાં તેઓ મત્રીશર વસ્તુપાલના મોઝાળ પક્ષના ધર્માચારી હતા તેઓ મત્રી વસ્તુપાલના ગાઢ સુબધર્મા હતા તેઓ તેમને પૂજ માનતા હતા તેમણે તેમના સુબધર્મી જ સુ = ૧૨૭૬-૭૭ માં શતુજયવીરનો છરી પાગતો સદા કાઢ્યો હતો આગ્રાચ મીએ મત્રી વસ્તુપાલના માથે હાથ મૂક્યો હતો પાતે છેલ્લા જિમાર પડ્યા ત્યારે મહામત્રી વસ્તુપાલને જણાવ્યું કે હવે માત્ર આયુધ્ય પૂર થયું છે અને તું પણ અગિયારમે વરે (સુ = ૧૨૬ ના બાદસ્વા સુદિ ૧૦ અથવા સુ = ૧૨૬૬ માઠ સુદિ રવિવારે સ્વર્ગ વાસી બનીશ તેમણે આ પ્રમાણે કહી મત્રીને ધર્મોપદેશ આપ્યો અને સુ = ૧૨૬૮ ના બાદસ્વા સુદિ ૧૦ ના રાજ સ્વગવાત્ર ક્યો સજયજના આં પ્રધુન્નસુરિએ આ નરસિંહસુરિ પાસે ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર નું અધ્યયન કર્યું હતું રાત્રપુરોહિત મોમેશરદેવે આં નરસિંહને દીર્ઘકોમુદી મા મહાકવિ તરીકે નવાજ્યા છે

આં નરસિંહસુરિએ નીચે પ્રમાણેના પ્રશ્નો રચેલા બધાવા મળે છે—

- (૧) ચમકમચ ચતુર્થિ શવિ જિનચ સ્તોત્ર, સ્તુતિકાઓ સુમારિતા
- (૨) કથા ૧૫ નાગગર મત્રી વસ્તુપાલની પ્રેરણાથી રચના કરી
- (૩) જ્યોતિપૂત્રાર (નરસિંહ લેન જ્યોતિપૂ)
- (૪) મીમંસુત ન્યાયકદલી ઉપર નિબંધ^૧

ઉપરોક્તો વેદાન્તસુરિ વિઠ્ઠલ વાજ્ઞાનજયારિય ૧૧૩૧

સદીર્ઘકોમુદીના માર્ગશીર્ષ સુગ્રીવરા મીમંસુત્રનાવા ૧૧૪૫

(—ન્યાયકદલી પ્રકરિત)

૧. ચર્ચા કલ્યાણના તકર્મચક ઉપર પ્રજ્ઞાપદે બાળ્ય સ્મૃતિ છે તેના ઉપર ચાર દીકાઓ બની છે—૧ જ્યોતિષશાસ્ત્રની જ્યોત્સની, ૨ મીમંસુ માર્ગની ન્યાયકદલી, ૩ ઉદવનામાર્ગની કિલ્લાવધી અને ૪ મીમંસુશાસ્ત્રની લીલાવતી

આ નરસિંહસુરિએ ન્યાયકદલી પર દિપ્તિન સ્મૃતિ છે અને આ રાજકોષસુરિએ જોગજા સ્મૃતિ છે.

તેમણે સં. ૧૦૧ માં વડગચ્છના આ મુનિભટ્ટસૂરિએ સ્થેત્યા
શાતિનાયકચરિત્રમહાકાવ્ય નું સંશોધન કર્યું હતું આ કાવ્યકર્તા
તેમને ચૌમ્બમૂર્તિ તરીકે નવાળે છે.

(—શાતિનાયકચરિત્ર પ્રશસ્તિ, સ્તો. ૧૧)

આમ પુનર્મિશ્રાવચ્છના આ. ૫ જ્ઞાનચક્રે જ્ઞાનાકાશવતારિકા
ઉપર દિપ્તિપદ્મ સ્થેતું છે તેનું પદ્ય તેમણે જ સંશોધન કર્યું હતું
આ સિવાય તેમણે સૂરિમત્રચિંતાર નામે કૃતિ રચેલી છે.

આ. ૬ સંજયેષ્વરમૂર્તિના સિધ્ધ ૫ મુખાકલયે સં. ૧૩૮૦ માં
સંગીતોપનિષદ ન ૧૪ ૬ માં સંગીતોપનિષત્સાર (ભ ૬)
રચ્યા છે.

આ મુનિમીષસૂરિ—તેમનો સં. ૧૪૨૮ ના વૈશાખ વદિ ૧
ના પ્રતિભાદેએ મળે છે.

૧૧ આ મુનિભટ્ટાચરસૂરિ—તેમના સં. ૧૫૫૪ સં. ૧૫૫૫
ના પ્રતિભાદેએ મળે છે.

૧૨ આ સુલુઆચરસૂરિ—જ સુલુસુદરના (૧) સં. ૧૫૨૨ના
પ્રતિભાદેએ મળે છે.

આ સુલુઆચરજીની પાટે આ લક્ષ્મીસાગરસૂરિ યથા તેઓ
મં. ૧૫૪૮ માં આચાર્ય યથા મં. ૧૫૭૫ માં સ્વર્ગસ્થ યથા તેમણે
વસ્તુપાદ્યસ ની રચના કરેલી છે.

મહાધારગચ્છના જૈનો—

મહાધારગચ્છના આચાર્યોએ જન્યવેશા જૈનગેષ્ઠોના નામો નીચે
મુજબ મળે છે—

૧ પચારિયા (ગોશીલા, કેપારી, ચીંધી), ૨. કેપારી ૩
ગિરિયા, ૪ જળ, ૫ ચગ, ૬ મહેશ્વડા અને જ. શ્રીમસસ.

આ ગોત્રો મહાધારગચ્છના મુનિવંશ અને શ્રીપૂજેની પરંપરાનો
વિસ્તૃત થતા તપગચ્છના શ્રીપૂજેની સત્તામા આવ્યા છે એટલે
આરો આ ગોત્રો તપગચ્છના મનાય છે.

(—મહાધારગચ્છના કુલગુરુઓની વંદીઓના આધારે)

મહાકવિ ધનપાસ—

મધ્યદેશના સાકાશનગરનો બ્રાહ્મણ દેવર્ષિ પોતાના પરિવાર સાથે ખાસનગરીમાં આવીને વસ્યો હતો. તે વસ્તુવા—

‘શાસ્ત્રેષ્વરીતી પુષ્પસઃ કલ્પામુ રન્ધ્રે ચ લોચ ચ મિત્રા પ્રવૃષ્ટ ।’

ની ઉદ્ધિત મુજબ હતો. તે શાસ્ત્રજ્ઞ, કલાકુશલ, પાત્રી, વાર્ધક અને મિષ્ટભાષી હતો. દેવર્ષિ પોતે બૃહસ્પતિ જેવો વિદ્વાન, પુણ્યશાસ્ત્રી, શાસ્ત્રમાન્ન અને મોટો દાની હતો. તે ખાસનગરીમાં ઉત્કલ પામ્યો તેણે એકકુ કશ્યપુ ધન ભૂમિમાં ઘટી શાખુ હતું, પણ તેની કાંઈને માફિતી નહોતી. તેને સર્વદેવ નામે પુત્ર હતો. તેની પત્નીનું નામ સોમશ્રી હતું. તેમને ધનપાસ અને શોભન નામે બે પુત્રો હતા.

૫૦ સર્વદેવે પોતાના પિતાએ દાટેલા ધનનું સ્થાન બાળી હતું. પુષ્કળ ધન પ્રાપ્ત કર્યું હતું. તેના બદલામાં તેણે આત્માર્થશ્રીને પોતાનો નાનો પુત્ર શોભન સોંપ્યો હતો. કવિ ધનપાસ, જે મુંબ શાસ્ત્ર અને સોશશાસ્ત્રનો પુરોહિત હતો, તેણે શાભના કાન બહેરીને માળવામાં જેન સ્વેતાબર સાધુએના પિદ્ધાર માટે પ્રતિજ્ઞા મુકાવ્યો હતો. શોભનાચાથ વાચનાચાર્ય જન્મ્યા પછી ખાસમાં આવ્યા અને કવિ ધનપાસને જેન પિદ્ધારોનો ખ્યાલ આપીને જેન જનાવ્યો. પછી તો તેણે આઠ મહેન્દ્રમૂર્તિને ખાસમાં પદશાવી માળવામાં જેન સાધુએના પિદ્ધારનો પ્રતિજ્ઞા ફર કરાવ્યો.

કવિ ધનપાસ અને શોભનાચાથ બે બંને પ્રજા વિદ્વાનો હતા. તેમની પ્રથમ મુલાકાત કલક શબ્દોથી પ્રર્પ હતી અને છેવટે મિષ્ટ ભાષામાં પરિવાર પાત્રી હતી. બે બુદ્ધિમુલાકાત બાલુષા જેવી છે—

ધનપાસ—‘સર્વમન્ત’ મન્ત ‘નમસ્ત’ નમસ્ત ।

શોભનાચાર્ય—‘કરિશુવગમ્ય’ ! વયમ્ય ! મુર્ચ તે’ ।

ધનપાસ—અહો ! તમે પણ વિદ્વાન માત્રમ પડો છે. તમે તો

જોશવાની છતાં મને પણ છુટી લીધો, પણ બતાવો

કે અહીં તમે કેના અભિધિ મયા છે ?

શોભન—મહાકવિ ધનપાસના.

(૫) મુશરફીત અનર્ધરામવ પદ દિપન (અ. ૧૨૩૫૦) આ વિમલમૂરિની પ્રેરણાથી સ્પર્ધુ.

(૬) નિદહેમ પ્રાકૃતદીપિકા, અ. ૧૫

(૭) મળેલ પદ્યોત્તર ઉપદેશ.

(૮-૬) ગિરનાર પર મત્રી વસ્તુપાસે બધાવેલા વિનમદિસ્ત્રી બે પ્રશસ્તિઓ મ. ૧૨૮૮.

(૧) વસ્તુપાસે પ્રશસ્તિ, સ્ત્રી. ૨૬

આ ઉપરતે તેમણે આ દેવપ્રભના પાવાવન તથા આ. ઉદયપ્રભમુસ્તિના ખર્માન્મુદયમહાકાવ્ય (મ. ૧૨૮૮)નું સંશોધન કર્યું હતું.

આ નરસિંહનાં શિષ્યે સ્થેલા ગ્રંથો નીચે મુજબ બહુવા મળે છે—

(૧) આ નરસિંહપ્રભમૂરિ—તેઓ આ નરસિંહના પ્રિય શિષ્ય હતા. માતા તપસ્વી અને પ્રકાશ વાદી હતા. તેમણે બહુ વારીઓને છુટા હતા, શબ્દઓને પ્રતિજિત કર્યો હતો. મહાપ્રભ વસ્તુપાસના આગ્રહથી તેમણે અક્ષરમહોદધિ (પ્રકાશ ૮) નામે પ્રવચન સ્વરૂપ કરેલી છે તેના ઉપર સ્વોપજ્ઞવૃત્તિ પણ રચી છે. કાવ્યસ્ત્રોત્તર (અ. ૧૫) વિવેકપાદપ, વિવેકકલિકા ગિરનાર પર મત્રી વસ્તુપાસે બધાવેલા કૈન મદિસ્ત્રી પ્રશસ્તિઓ સ. ૧૨૮૮ વગેરે સ્થા. છે. તેમણે સ્વેતું કાવ્યસ્ત્રોત્તરે એમના સમ્મત લખવાનું હતું.

(૨) આ. પદ્યવસ્તુરિ.

(૩) પ. ગુણવસ્તુરિ—તેમણે આ. નરસિંહની પ્રેરણાથી સ. ૧૨૭૧ માં આકરણવસ્તુરિકા રચી છે.

(—વસ્તુપાસવસ્તુરિ, આગ્રહથીપ્રશસ્તિ, બોધાત્મિક-સાસ-પ્રશસ્તિ, વિનમદિસ્ત્રીપિકા પ્રસ્તાવના, કૈનસત્યપ્રકાશ, ક. ૨૪ પૃ. ૪૦૩ એ બોધાત્મિક સંકેતસાકૃત વસ્તુપાસનું વિશ્લેષણ.)

હર્ષપુરીચગચના મલધારી આચાર્યની આજ્ઞાપાલક સાધ્વી અર્જિત
સુહરી ગણિનીએ ૨ ૧૨૫૮ ના આં સુદિ ૭ ને સોમવારે પાંચમ
ત્રિવર્ણિયાખ સખ્યુ

૭ આં પદ્મદેવસુરિ—એમના સમયમા થયેલા આં પ્રભા
નદસરિને ૨ ૧૩૨૧ નો પ્રતિમાલેખ મળે છે

૮ આં તિલકમૂરિ—તમને ૨ ૧૩૭૮ નો પ્રતિમાલેખ મળે છે

૯ આં રાજશેખરસુરિ—તેમણે શીખરની આધક દલી
ઉપર પંચિકા ૨ ૧૩૮૫, પ્રાકૃત દ્વાદશમહાકાવ્યવૃત્તિ ૨ ૦
૧૩૮૭ વિનોદામક અતુરશતિપ્રબંધકથાકોશ (૮૪ કથા) આદ્યાદ
કલિકા, કાન્યકુબીજિકા, વૃદ્ધશૈવમુખ્યચ (સ્ત્રો. ૧/૦) પ્રબંધકોશ
(અતુરશતિપ્રબંધ) ૨ ૧૪ ૫, નેમિનાયકાગ ૨ ૧૪૦૫ વગેરે
શ્રેણીની રચના કરી છે

તેમણે આં મેદુરંગસુરિના અલકનેદ્રપ્રબંધ નું અરોધન કર્યું
હતું રાજગચ્છપદ્માવલી ના તમને કાલિગચ્છલિ જવાબ છે (૫૦ ૬૫)

તમણે કદાચીર કુઆચવશના ચેઠ બપ્પકે જેણે બંધુલીમા
બિનમંદિર જમાવ્યું હતું, તેનો પુત્ર ગુણપાલ, જે અવાલકમા
જન્મ્યો હતો, તેના પુત્ર નૂતક તેનો પુત્ર આદક તેનો પુત્ર જગત્
સિંહ મહામુદ બેગડાનો માનીતો હતો. તે જગત્સિંહને શ્રીદેવી
પત્ની હતી, તેના પુત્ર મહાસિંહની બિનતિથી આચાર્યશ્રીએ
૨ ૧૪૦૫ ના જેઠ સુદિ ૭ ના રોજ કિંદીમા જગત્સિંહની વસતિમા
શ્રીને પ્રબંધકોશની રચના કરી.

તેમના ૨ ૧૩૮૭, ૨ ૧૪૧૧ ના ગ્રંથાલેખો મળે છે ૧

૧ કુસલજનક માટે જૂઓ ૩૪ ૪૩

૨ પ્રતિમાલેખો માટે જૂઓ ૫ શીખવર્તવચનનો જાણક પ્રાચીન
કૈતશિખરિકા, શીખવર્તવચનનો પ્રાચીન કૈતશિખરિકા ૩૪ ૨ અને
કૈત ના બંધ ૧૩-૧-૧૯૧૪ મેં ૨ ૧ જેઠ સુદિ ૬ ના દિવસે પ્રગટ
થયેલી પ્રતિમાને લેખ.

તેમણે ૨ ૧ ૧૦ માં વચ્ચેના આ યુનિવર્સિટીને કચેરા
સાતિનાથચરિત્રમહાકાવ્ય નું સંશોધન કરું હતું આ કાવ્યકર્તા
તેમને ઔચ્છમૂર્તિ તરીકે નવા ? છે

(—સાતિનાથચરિત્ર પ્રચલિત, ૧૯૦૧)

આ પુનઃમિશ્રિતકાવ્ય આ ૫ જ્ઞાનચક્રે સ્વાકાશવાચિકા
ઉપર પ્રિયજ્ઞ રચેલું છે તેનું પણ તેમણે ૪ સંશોધન કરું હતું
આ સિવાય તેમણે સુરિમત્રવિચાર નામે કૃતિ રચેલી છે.

આ સંશોધનકર્તાના શિષ્ય ૫૦ સુધીકલે સં. ૧૩૮ માં
મળીતોપનિષદ સં. ૧૪ ૬ માં સંજીવોપનિષત્સાર (અ ૬)
રચ્યા છે

આ યુનિવર્સિટી—તેમનો સં. ૧૪૨૮ ના વૈશાખ વદિ ૧
નો પ્રતિભાલેખ મળે છે

૧૧ આ યુનિવર્સિટી—તેમનો સં. ૧૫૫૪ સં. ૧૫૫૫
ના પ્રતિભાલેખો મળે છે.

૧૨ આ યુવસાગરચરિત્ર—જ યુવસુદન્તા (૧) સં. ૧૫૨૨ના
પ્રતિભાલેખો મળે છે

આ યુવસાગરચરિત્રની પાઠે આ લક્ષ્મીસાગરચરિત્ર લખા તેઓ
સં. ૧૫૪૮ માં આશ્ચર્ય થયા સં. ૧૫૭૫ માં સ્વર્ગસ્થ થયા તેમણે
વસ્તુપાદશ્ય ની રચના કરેલી છે.

મહાધારજીવનના કૌનો—

મહાધારજીવનના આશ્ચર્યોને જનાવેલાં કૌનોએજોના નામો નીચે
મુજબ મળે છે—

૧ પત્રિકા (ગાંધીયા, કેદારી, સીંધી), ૨ કેદારી, ૩
ગિરિયા, ૪ જળ, ૫ જળ, ૬ ગહેશ્વર અને ૭ જીમસુષ.

આ જોતો મહાધારજીવનના યુનિવર્સિટી અને શ્રીપૂજેની ૫૪૫૫નો
વિચાર થતા વપત્રજીવનના શ્રીપૂજેની સત્તામા આજ્યા છે બેટલે
આલે આ જોતો વપત્રજીવનના મનાય છે

(—મહાધારજીવનના કુલકુલોની વહીવટોના આધારે)

મહાકવિ ધનપાલ—

મધ્યદેશના સાકાશ્યનગરનો બ્રાહ્મણ દેવર્ષિ પોતાના પરિવાર સાથે ધારાનગરીમા આવીને વસ્યો હતો. તે વસ્તુત —

કાશ્યેષ્વપીતી કુણ્ડઃ ફણાસુ મ્લેષે ચ મોષે ચ ગિરાં પ્રજ્ઞઃ ।

ની ઉચ્ચિત મુજબ હતો. તે શાસ્ત્રજ્ઞ, કલાકુશલ, જ્ઞાની વાર્ધક અને મિષ્ટભાષી હતો. દેવર્ષિ પોતે જૈનરૂપિ જેવો વિદ્વાન, પુરુષશાસ્ત્રી, સજ્જમાન્ય અને મોટો દાની હતો. તે ધારાનગરીમા ઉત્કર્ષ પામ્યો. તેણે એકકુ કૌરવું ધન ભૂમિમા દાટી સખ્યુ હતું, પણ તેની કાઠને માહિતી નહોતી તેને સવ દેવ નામે પુત્ર હતો. તેની પત્નીનું નામ સોમશ્રી હતું તેમને ધનપાલ અને શોભન નામે બે પુત્રો હતા.

૫૦ સર્વદેવે પોતાના પિતાએ દાટેલા ધનનું સ્થાન બાળી હર્ષ પુષ્કળ ધન પ્રાપ્ત કર્યું હતું તેના જાણનાં તેણે આચાર્યશ્રીને પોતાને નાનો પુત્ર શોભન સોંપ્યો હતો. કવિ ધનપાલ, જે મુજ શજ અને શોજશજને પુરોક્ષિત હતો, તેણે શોભનના કાન બહોરીને માળવામા જૈન શ્રેતાવજર સાધુજોના વિકાર માટે પ્રતિજ્ઞ મુકાવ્યો હતો. શોભનાચાર્ય વાચનાચાચ બન્યા પછી ધારમા આવ્યા અને કવિ ધનપાલને જૈન સિદ્ધાંતોનો જ્ઞાણ આપીને જૈન બનાવ્યો. પછી તો તેણે આઠ મહેન્દ્રસૂરિને ધારમા પધરાવી માળવામા જૈન સાધુજોના વિકારનો પ્રતિજ્ઞ દૂર કરાવ્યો.

કવિ ધનપાલ અને શોભનાચાચ એ બંને પ્રકાશ વિદ્વાનો હતા. તેમની પ્રથમ મુલાકાત કઠક શબ્દોથી થઈ હતી અને છેવટે મિત્ર ભાવામા પરિણમ પામી હતી. એ રમુજ મુલાકાત બહુવા જેવી છે—

ધનપાલ—ગર્ગ્યમદન્ત ! મદ્ગત ! નમસ્તે ।

શોભનાચાર્ય—કવિજ્ઞવાસ્ય ! વયસ્ય ! મુર્ચ્ચ સે ।

ધનપાલ—અહો ! તમે પણ વિદ્વાન માત્રમ પડો છો. તમે તો

જોલવાની છટામા મને પણ છૂટી લીધો, પણ બતાવો

કે અહીં તમે કેના અતિથિ થયા છો ?

શોભન—મહાકવિ ધનપાલના.

ધનપાલ—બહુ ખુશીની વાત છે તા પધારો મારે ઘેર જમવા
 શોભન—અમે એક ઘેરથી બિદ્યા લેતા નથી. માધુકરી વૃત્તિથી
 જ આકાર કરીએ છીએ.

ધનપાલ—એમાં શું દોષ છે ?

શોભન—અધિકારીએ કહેલું છે કે માધુકરીવૃત્તિથી મોંઘડાનું
 પથ્થુ બાલ લેવું પથ્થુ બૂદ્ધસ્પતિ જેવાનું એકલાનું ન લેવું-
 ન જ ખાવું આ શમ્ભુભવસુરિએ કહ્યું છે કે જ્ઞાની
 પુરુષો ભમરા જેવા છે તેઓ એક સ્થાને સ્થિર રહેતા
 નથી, એક ઘરનું અન્ન ખાતા નથી અને હરિયોને ઘૂંટો
 દોર આપતા નથી. આ પ્રમાણે વર્તે તે જ સાચા માધુ છે.

ધનપાલ—હું જન મુનિઓના આવા ત્યાગમાં ખુશ થાઉં છું
 જહી તો હાથી વાતચીતને અતે કવિ ધનપાલને પોતાના બર્ષ
 તરીકે શોભનાચામની બધુ ઘણાં કારે આનંદ થાય છે અને તેમની
 નિકૃત્ત્ય એકને હવે પામે છે.

એક દિવસે કવિ ધનપાલને ત્યાં માધુઓ ભિક્ષા લેવા આવ્યા.
 હાનીમાં યાત્રા હતો. પથ્થુ તે ત્રણ દિવસનું હતું. માધુઓએ ત્રણ દિવસ-
 ના હાનીમાં હવેત્વત્તિ થાય છે તથી તે અમને ન ખપે' એમ હાનીને
 ના પાડી. કવિ ધનપાલને તો આવી વાતમાં મહા જ નહોતી એટલે
 તેણે જણાવ્યું કે આમાં હવે બતાવો તો હું તમારી વાત માનું
 અને શાશ્વતી સંસ્થાઈની મને પ્રતીતિ પથ્થુ થાય. વહેરવા
 આવેલાં માધુઓ કુશળ અને વિકાસ હતા તેમણે અમરતા મજાથી
 આપવા જણાવ્યું તે અમરતા હતાં ઉપર પાથરી દેવામાં આવ્યો ત્યારે
 કવિને હવેત્વત્તિની સાચી ખાતરી થઈ આવી.

શોભનાચાર્યે જૈન સિદ્ધાંતો વિશેની જૂઠિયા રચી જ હતી અને
 જૈન માધુઓના સપર્કમાં આવવાથી તેમના વિશે તેના જિજ્ઞાસુ
 બંધાયેલા જ હતા ત્યાં જ પ્રમુખ હવેવિજ્ઞાને તેના ઉપર કાલિકારી
 અસર નિખાવી તેને જૈન સિદ્ધાંતાની સંસ્થાઈ વિશે જ દેહ ન રહ્યો
 તેણે જૈનધર્મ સ્વીકારવા માટે અડગમને નિશ્ચય કરી લીધા.

‘મેં આજ સુધી શોઝ આમોનાં બહો અને માગ્યું ન આવે એવા સંભળોની મોહવશ પુરામત કરી પણ હવે તો આજથી તણુ ભુવન ના નાયક અને મોહકતા એવા વીતરાગદેવની ભક્તિથી સેવા કરીશ. કવીશ્વર બનપાલ આજથી જૈન બન્યો તેણે પોતાની વિદ્યાના પ્રવાહ જૈનશાસનના પારી માર્ગે વહાળ્યો.

કવિ બનપાલ મોટો વિદ્વાન હતો. મુજ રાજ્યએ તેને પોતાના પુત્ર જેવો માન્યો હતો અને પોતાના જોગામા બેસાડી કુર્માલસર-સ્વવી (દાદી-મૂઢવાળી ભારવી)ના બિરુદથી શોભાળ્યો હતો. શોજ રાજ્યએ પણ તેને પોતાનો બાલમિત્ર, વડીલ, દિતૈથી અને રાજ્યને વસાહત વિદ્વાન માન્યો હતો. તણે તેને કવીશ્વર અને સિદ્ધસાસ્ત્રવત એવા બે બિરુદોથી અલકૃત કર્યો હતો.

કવિશ્વર બનપાલ વિદ્વાન, અત્વવાદી અને નિઠર વક્તા હતા. તે શોજ રાજ્યની શાસનો મુખી હતો. શોજ તેને પોતાની સાથે જ રાખતો હતો. તે તેની કાબજગાથી આનંદ આપતો હતો. શોજરાજ તેને પ્રસંગેખિત જુદી જુદી વસ્તુઓનું વર્ણન કરવા કહેતો. ત્યારે તે સ્વમત્સરિક શબ્દલલિત, પ્રાસાદિક અને અથગ ક્ષીર વાળીમા વર્ણન કરતો. કવીશ્વરના સૂઝાની મહાવિદ્વાનો પણ પ્રથમ કરતા હતા. તેમના કેટલાક સૂઝો સુદર અને બાણના જેવા છે—

શ કર—શોજરાજ! શ કર અને પાર્વતી સાથે જોડેલા છે તેથી જ તેના હસનમા મને શરમ આવે છે. હું બાલક જેવો તો જુદી વાત હતી પણ હવે ત્યાં કેમ જવાય ?

જુગી—મારા સ્વામી શ કર છે તે વિગતર છે તો તેમને બનુખની શી જરૂર છે ? શરૂ રાખે છે તો ભસ્મની શી જરૂર છે ? ભસ્મ ભગાનીને સ્કેવું છે તો જીની શી જરૂર છે ? અને શી રાખની છે તો કામ પર દ્રેષ શા માટે રાખે છે ? જુગી સેવક પોતાના સ્વામીની આની પરસ્પર વિશેથી ઘેટાથી હાકપિજર જેવો બની ગયો.

કામદેવ—જે બિચકના કાણે જીને શરીરમા જ ખાસ કરી

શપ્તે છે એ શકે અને છત્રો હોતો એમ હસતો અને રતિના હાથમાં તાલી દેતો કામદેવ જયવત છે.

માઝવલ્લકરમૂર્તિ—રાજન્! મુર્તિમા વિષ્ટા આનાદી માથેનો રૂપસ યાત્રીની પૂજા, જાકરનો વધ પૂર્વજોને વપણ પ્રસાદોજન, જ્ઞાતિમાં બહિર્ભરણ, માથાનીને માનવા વગેરે ધર્મમાર્ગ જવાનેલા છે તેને ધ્યાન કેમ મનાય!

ગાય—ગાય પશુ છે વિષ્ટા ખાધ છે પતિપુત્રીનો હોદ શાખવી નથી, ખરીથી છલોને માથે છે બીજાને શીંગડુ માથે છે જ્ઞાની ગાયને નમસ્કાર શા માટે કર્યો? એ રૂઢ જાપે છે માટે જ એ વહનીય હોય તો લેશ રહુ વહનીય અણુય.

ચંદ્રપંથુ—

નાહ સ્વાસ્થ્યેવમોગતુક્તિઃ નાન્ધર્મિસ્તસ્ય મથા

સંદુષ્ટ તુળ્યસંગેન સતત સાથા' ન પુલ્કં તથા ।

સ્વાં યાન્તિ ચદિ ત્વયા વિનિષ્ઠા યાગે ધ્રુવ પ્રાપ્તિનો

ચંદ્રં કિં ન કરોમિ માતુ-સ્મિતિ- પુત્રેસથા વાન્ધવે ॥

શિકાર—હે કેવ! તારા જસથી જાવ પામી પ્રાણીઓ પેતાની બાવના રક્ષણ માટે બાળપણનું શરણ લે છે. જેમ હરણ બદમાશ સ્ત્રેણ હરણ વરદ દોડે છે અને બૂદ જાણિવણકની વરદ નીચે જમીન ઓતરે છે.

રસાહકં યાતુ મદત્ર પૌરુષં દુર્ગતિરિષ્ટા પરપ્રીયતાનાય । -

નિશ્ચયતે ચદ્ વસ્તિના હિ દુર્ભણે હતા । મહાકરમરાવક જાન્ત્ ॥

જા મેરુતુ અસુરિ કહે છે કે શાળાએ જા વચન સ્મરણીને હથ ઉપજતા આજીવન પશુ શિકારનો ત્યાગ કરે.

તથા—

પથા તટ્યક્રમિયતો વરદાનશાલા

અસ્પાદપો રસકટી પ્રગુણા સ્તૈવ ।

જાગામિ યત્ર વત સારસ-ચક્રવાકા

પુખ્યં ક્રિમ્યદ્ મવતિ તત્ર વર્ષં ન વિષા ॥

આ સીતાના કવિનાં અનેક સૂક્ષ્મ ઉત્તમ મનાયા છે તેની સમસ્યા પૂર્તિ પછુ પ્રૌઢ પાઠિત્યવાળી ગણાતી હતી.

એક વાર લોચ શબ્દની ત્રણામાં એક વહાણવટીએ સમિશ્વરના શિવાલયની પ્રશસ્તિની મીઠુના પાટિયાથી ઉતારેલી નકલ મૂકી, તેમા ઘણા સ્લોકો ત્રુટક હતા. સજ્જ પઠિતોએ ત્રુટક પાઠના મ્થાનમા નવા નવા ચરણો બનાવ્યા. રાજાને તેનાથી સતોષ ન થયેલ તેણે સિદ્ધ સારસ્વત ૫૦ મનપાલને તે ચરણોની પૂર્તિ કરવા નિવેદન કર્યું.

કવિશ્રીએ રનાતા શિપ્તિ ' પદના ત્રણ ચરણ હતાં તેમા બેયુ-ચરણ ઉમેર્યું' વળી હરશિરસિ ' પદના બે ચરણો હતા તેમાં બે ચરણો નીકે મુજબ ઉમેરી જતાવ્યા—

હરશિરસિ શિરસિ યાનિ સ્મુ હરિહરિતાનિ છુટ્તિ ગુરુપાદૈઃ ।

અર્થ ! સ્વહ વિષમ પુરાહતીનાં મિમ્સસિ મનુષ્ય કર્મગાં વિવાદ ॥

—રાવણના શિર પર જે માથા શોભતાં હતા તે (લક્ષ્મણના હાથે કપાટાં) ગીધાના પત્ર તમે કચરાય છે ખરેખર, પ્રાણીઓમાં પહેલાંના કર્મોનું વિષમ ફળ વિલગે છે.

એક પઠિતે આ સમમ્થાને કસપનાનું રૂપ જતાવ્યું. આથી લોચ શબ્દને તે મંદિસ્ત્રી પ્રશસ્તિની બીજી નકલ મગાવીને બેયુ તો તેમા આ રીતે જ સ્લોક હતા. કવિ મનપાલની આશક્તિ બેઈ શબ્દ પ્રસન્ન થયો અને કવિને ઘણા આદર માનથી બોલા લાગ્યો.

કવિની સ્પષ્ટવાદિતાથી રાજા પ્રસન્ન હતે, પણ તે ક્યારેક નારાજ પણ થઈ જતા. સમજ જતા તેને સિદ્ધચાર્યસ્વત આગળ નમતું બેખર્ચુ પડતું શબ્દ તેને સતિનજ લિનવતો.

એક વાર રાવણે વિચાર કર્યો કે આ કવીશ્વર ચર્ચક્રિયા અને શિકાર વગેરેની નિહા કરે છે તો આનું કાસળ કાઢી નાખવું બેઈએ. કવિ પણ રાજાના આ ભાવને કળી બયો હતો. એક વાર એક બાલિકા સાથે રાજમાર્ગમાં જીલેલી ઠાથીએ ૬-વાર માથુ ધુણાવ્યું ત્યારે રાજાએ કવિશ્રીને પૂછ્યું કે બાલો આ ઠાથી-શાની મના કરે છે ?

હતી. તેના હાથમાં યોગ્યરી હતી, ચાચા હતા. તેનું રૂપ મહારોડ હતું એ એઈને મને લાગ્યું કે દેવી અત્યારે કોષમાં છે તેમીતેની પૂજા કરવી ન શકો.

પછી દુ વિષ્ણુમહિરમાં ગયો ત્યારે વિષ્ણુની પાસે અશ્વભાગ, ગુડિમળી વગેરે બેઠેલા હતા. શનિશીલા બાહલી હતી એટલે મને ઘણું કે એકાવશ્ય બેઠેલા દેવ પામે ન જવાય. બીજાએ પણ અત્યારે ત્યાં જવું શીક નથી એ કહે તું ત્યાં જ દો નાખીને પાસે વળ્યો.

પછી દુ સિંચાલકમાં ગયો. ત્યાં તો મને સમજાવ્યું જ ન હતી કે, શિવજીના કથા અગ્રની પૂજા કરુ કેમ કે અત્યારે નથી ત્યાં કૃષ્ણભાગ કથા પઢેલાવું ? નાક નથી ત્યાં પૂજા દેવાનો અર્થ નથી. જ્ઞાન નથી ત્યાં ગીત કોને સુભગાવવા ? પત્ર નથી ત્યાં પ્રજ્ઞામ કોને કરવા ? એટલે મારે અહીં કોનું પૂજન કરવું તેનો વિચાર ઘડી પડ્યો.

પછી કિનારકમાં ગયો. ત્યાં વીનસાગની સૌમ્ય મૂર્તિનાં કથન થતા. તમની આગમાં અમી હતું મુખ પ્રસન્ન હતું. યોગી શ્રી સમયી ખાત્રી નતા, હાથ સમાધી સ્મિત હતા. અહીં સાચું દેવતા દેખી મે ત દેવાધિદેવની પૂજા કરી. મને ત્યાં જૂન શાનિ મચી. રાજન' તમે મને દંવપૂજાની આજ્ઞા કરી તા મને અત્યારે દેવતા એવાનું ત્યાં મે પૂજા કરી.

કવિશ્રીઅ આ પ્રમાણે વળતુ હતું તો પછી કવિએ રાજને દેવતાત્વ મુનુતાત્વ અને સમવત્ત્વ સમગ્રામ્યુ રાજા એ બધું સાંભળીને ખુશ થયા.

અંક ૧૪ શાભા પૂરતું કવિરાજ ! મહાકાવિના મહિરમાં પવિત્રાર્થના મહાત્મ્ય ભાવ છે તારા દેવતા અત્યારે મહાત્મ્ય કેમ થતા નથી ?

ધનપાત્ર જવાબ આપ્યા કે, પવિત્રાર્થ તો જે અપવિત્ર દેવ તેને પવિત્ર બનાવવા મારે છે અત્યારે જિનેશ્વ દેવ તો મહાત્મ્ય પવિત્ર છે તેને પવિત્ર કરવાની કશી જરૂર નથી.

કવિ ધનપાત્ર આ મહાવાક્ય તરફ પાતાનું મન વિંચવડે

લગાડવું તેણે ભારામા જાં આગ્રીશ્વરનું સુદર ચૈત્ય જાણ્યું તેમાં આં મહેન્દ્રમુરિના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી અને નિરંતર પૂજા થાણ રાખી. તેની સ્તુતિરૂપે ‘ઋષભપચ્ચાચિકા’ રચી તે જૂજમણિશાસ્ત્રનો અભ્યાસી હતો, જૈનદર્શનનો જ્ઞાતા અને જાગ્ર મતધારી હતો. જે સાતે કૌતુભા જ્ઞાન આપતો હતો.

કવિ ધનપાલે કાંબળી અમત્કૃતિઓથી ભરપૂર, અલકાર અને નવ રસોથી સભર એવી ઋષભદેવની સ્તુતિપ્રધાન ગદ્યકથા (અં ૧૨૦૦ પ્રમાણ) બનાવી. સુવરાવના પ્રદેશમાં વિચરતા આં શાંતિ સુરિને ધારામા મહોત્સવપૂર્વક પધરાવી તમની પાસે જો કથાનું સંશોધન કરાવ્યું તેમણે ઘણા વાદીઓને છુટ્યા હોવામાં તેમને રાજના હાથે વાઢિવેતાલ નું માનવતુ બિશુદ્ધ અપાન્યુ તે કથા શિશ્યાગામા રાવના વખતે રાજ લોજને સંભળાવી. જો સાંભળીને રાજ ઘણે પ્રસન્ન થયો, આવા હાલિ-જલવાં વણનથી તેનું મન લલ ધાતુ અને કહ્યું, મિત્ર ! હું તારી પાસે જો માગણી કરું છું કે આ કથામાં જ્યાં વાતુ ત્રિન ના સ્થાને વાતુ રિત્ત, મયોમ્યાના સ્થાને મવત્તી (ધારા), ઘાકાકતાર ચૈત્યના સ્થાને મહાકાસ્મદિર ઋષભદેવના સ્થાને મહાજેવ અને કુત્રના સ્થાને મોજ એનું પરિવર્તન કરી દે તો તું આગ્રીશ્વર જો હું આગ્રીશ્વર તારી આ કથા અમર બની જશે એમાં શંકા નથી.

કવિરાજે જવાબ આપ્યો કે, રાજન્ ! આ શીતે પરિવર્તન કરવું જો તો મારા હૃદયનો ગળીર અપરાધ છે. જો આત્મધાવી પ્રમદ છે રૂપના વાચણમા સુરાનુ એક ટીપુ પડે તો તે અપવિત્ર બની જાય. એવું પરિવર્તન કરનાર વિદ્વાન જો વિદ્વાન નથી પણ દ્વિવિદ્-અદ્વ છે એમ માનું છે. જગી સૂર્ય અને આગ્રીશ્વરના જે તદ્દાવત છે તે પણ કદાપિ જૂસી રાકાજ તેમ નથી.

રાજાને આ નમ્ર સત્થ વાત સાંભળીને જાણે સુરસો ચઢ્યો તેણે જો કથાને પાસેની સગડીમાં મૂકીને બાગી નાખી. કવિએ પણ રાજાને દરકાર નહોતો ધણુ ધણુ સંભળાવ્યું.

કવિએ કહ્યું, શાજન્! તે બાલિકાએ ૬ પ્રશ્નો કર્યા છે અને તે ટાંચીએ તેનો ૬ વાર નિષેધ કર્યો છે તે આ પ્રકારે હશે એમ માનું છું—

કિં નથી કિં મુરારિ કિમુત મુરપતિ કિં નહ કિં કુવેર

કિં વા વિવાધરોઝ્સૌ કિમુ રતિરમગ કિં વિવુ કિં વિવાતા ।

પાય નાર્દ ન પાય મ લલુ નહિ મવા નાપિ નાસૌ મ જૈવ

કીર્તી કર્તૌ પ્રહત સ્વમિદ્દિ હિ હલે । મૂપતિમૌજદેવ ॥

—બાલિકા પૂછે છે કે મું આ મહારોવ છે ? વિષ્ણુ છે ? ઇશ્વર છે ? નહ છે ? કુવેર છે ? વિવાધર છે ? કામરોવ છે ? ચંદ્ર છે કે પ્રજ્ઞા છે ? તેનો ટાંચીમાએ ઉત્તર આપ્યો કે હે લોળી બાલિકા ! આ તેમનિ કોઈ નથી ખરું કા । કસ્વાને બર્ધ રહેલો આ લોજરોવ છે.

સખ્ય મનમાં યુગ્ય થયો અને જોડ્યો, કવિસાજ ! મને વિષ્ણુ વજેરની ઉપમા અપાય તે ચોખ્ખી નથી આમાં તો અતિશયોહિત રહેલી છે કવિશ્રીએ તસ્વ જવાબ આપ્યો કે તમને વિષ્ણુની ઉપમા આપી છે તે બસજર છે તેનું કારણ સાચાનો—

અમ્બુપ્પતા વમુમઠી વલ્લિત મિસૂ

કોટીક્રિતા વમ્મતા વલ્લિતવલ્લની

વક્ત્ર વલ્લનિ હત તદનેન યુના

અમ્મત્રયે વત્તજ્જેસુ પુલ્લઃ પુગણ ॥

—વિષ્ણુએ પૃથ્વીનો ઉદ્ધાર, યાત્રુની છાતી પીરવી અને મતિસાજની હૃદયીને પ્રહલ્ય કસ્વાનાં કર્યો ત્રણ જ મ લઈને કર્યા હલ જ્યારે તમે એક જ જ મમા એ ત્રણે કર્યો કર્યા છે

ભોજનને આ શીઘ્ર કવિત્વથી પ્રસન્ન થઈ કહ્યું, કવિસાજ ! જે ઉપમા હોય તે માગે, જરૂરથી આપીશ.

કવિશ્રીએ બીજું કઈ ન માગતા પોતાના લલિતશબ્દનું નસાન મામ્મ, ત્યારે શબ્દો તેની આ મનોવિજ્ઞાનક્રાંતિથી જાયનો જામી તેને ન માસ્વાની પ્રતિજ્ઞા લીધી.

સોજશ્વે ચુરુવતીક ઠાભપ્પુ ' નામે રાજમહેશ જનાયો હતો. તેના દરવાજાના જોખમાં રતિ આમે હાથતાળાં દેવી કામદેવની મૂર્તિ બેઝાડી હતી. કવિ ધનપાસે મહેશની પ્રશન્તિ સ્થી શિલામાં કેત રાવી. તેમાં આ સ્તોત્ર પણ દાખલ કર્યો હતો. શાબાએ એ પ્રશસ્તિના ઉપસક્તમાં ચુરુકગણ પારિતોષિક તરીકે આપ્યો હતો.^૧

એક વાર સોજશ્વે કહ્યું, કવિરાજ ! તમે તમારી મનેાવિસાન કળાથી વણાવો કે હું આજે આ ચુરુવતીમહેશમાંથી કયા દર વાજેથી બહાર નીકળીશ ?

કવિશ્રીએ એક સોજપત્ર પર તોડેલી છત્રમાંથી ' જોવા શબ્દો હાથીને એ સોજપત્ર એક દાબડામાં મૂક્યું અને તે દાબડો શાબના અગરફોને આપ્યો. શાબએ કવિશ્રીને ખોટા પાડવા માટે ઉપરની છત્ર તોડાવી નાખી અને તે રસ્તે બહાર નીકળ્યો. પછી કવિશ્રીને જાણ જોવા માટે જ્યારે તેણે દાબડો જોયો અને વાંચ્યું ત્યારે તો તે કવિશ્રીની આ અદ્ભુત શક્તિ ઉપર મુગ્ધ થઈ ગયો.

એક વાર સોજશ્વે કવિશ્રીને દેવોની પૂજા કરવાની અનુજ્ઞા આપી. કવિ તો આનંદ વગેરેથી મુગ્ધ થઈ એક પછી એક કાલિકા, વિષ્ણુ શિવ અને જિનેશ્વરના મંદિરોમાં ગયો. પ્રથમના ત્રણ મંદિરોમાંથી તો પૂજા કર્યા વિના કુખાળા દિલે પાછો ફર્યો. ચોથા જિન મંદિરમાં ગયો અને ત્યાં પૂજા કરી પ્રમત્તવદને બહાર આવ્યો.

શાબએ બહુમુખ મારફત આ બંધના વિશે બાળી લીધા પછી કવિશ્રીને પૂછ્યું, કહે, કેની કેની પૂજા કરી ?

કવિએ નિખાલસપણે જવાબ આપ્યો, હું પ્રથમ મહાકાલિકા દેવીના મંદિરમાં ગયો તો તે દેવી મસ્તિશામુરને હણવામાં બ્રમ જનેલી

૧ મંદ્રવ કે કે મુલશ્વમનેાએ એ મદેવની જ મસ્તિશ જનારી હાવ. એ મસ્તિશની કીચકમાંથી એ ત્વજે સ્વેશ મદદજન લેનેલી શિલાએ જ્યાં આવી કે તેની જ કિંચિ દિશીના મુજિવખર્ષ કે મોમન દવારાજ જહાનીએ એ ૧૬૮૬માં જખારી પાસે તેની પ્રતિબિમ્બિને પાઠ વર્ષાને તેની નક્ષ તેવાર કરી હતી.

હતી તેના હાથમાં ખોપરી હતી, શસ્ત્રો હતા તેનું રૂપ મહાસેન
હતું એ એઈને મને લાગ્યું કે દેવી અત્યારે ક્રોધમાં છે તેથી તેની
પૂજા કરવી ન શકાય.

પછી હું વિષ્ણુમંદિરમાં ગયો ત્યારે વિષ્ણુની પાસે શ્રુતજ્ઞાન,
દુર્ધિમગ્ની વગેરે બેઠેલા હતા. શસઘીલા બાલતી હતી એટલે મને
શયુ કે એમતમાં બેઠેલા દેવ પાસે ન જવાય. બીજાએ પણ અત્યારે
ત્યા જવું ઠીક નથી એટલે હું ત્યા પહોં નાખીને પાછો વળ્યો.

પછી હું શિવાલયમાં ગયો. ત્યાં તો મને સમજાયું જ ન
પછી કે શિવજીના કયા જાતની પૂજા કરે કેમ કે જ્યાં કંઈ નથી
ત્યાં ફૂલમાળા કયા પહેરાવું? નાક નથી ત્યાં ધૂપ દેવાનો અર્થ નથી.
હાન નથી ત્યાં ઝીત કેને સજાગવવા? પગ નથી ત્યાં પ્રણામ કેને
કરવા? એટલે મારે જ્યાં કેનું પૂજન કરવું તેનો વિચાર થઈ પડ્યો.

પછી જિનાલયમાં ગયો. ત્યાં વીતરાગની સૌમ્ય મૂર્તિના દર્શન
થતા. તેમની આપમાં અગ્ની હતું યુગ પ્રસન્ન હતું એવો સ્ત્રી
સગથી ખાલી હતો, હાથ શમ્ભોથી રક્તિત હતા. જ્યાં સાચું દેવત્વ
દેખી મેં ત દેવાધિદેવની પૂજા કરી. મને ત્યાં જૂલ શાંતિ મળી.
સજનું! તમે મને દેવપૂજની આજ્ઞા કરી તો મને જ્યાં દેવત્વ
બેવાયું ત્યાં મેં પૂજા કરી.

કનિકાએ આ પ્રમાણે વલુન કર્યું તે પછી કવિએ શબ્દને
દેવત્વ, ધુનુત્વ અને ધર્મત્વ સજાગાનું શબ્દ એ બધું સાંભળીને
ચુપ થયો.

એક વાર શબ્દને પૂછ્યું, કનિકાજી! મહાકવિના મંદિરમાં
પવિત્રાઈ મહોત્સવ થાય છે ત્યારે દેવનો એવો મહોત્સવ કેમ
થતો નથી?

ધનપાલે જવાબ આપ્યો કે, પવિત્રાઈ તો જે અપવિત્ર હોય
તેને પવિત્ર બનાવવા માટે છે, જ્યારે જિનેશ્વરદેવ તો સદાય પવિત્ર
છે તેને પવિત્ર કરવાની કશી જરૂર નથી.

હવે કવિ ધનપાલે આત્મકથાનું વર્ણન પાતાનું મન વિશેષજ્યે

લગા મુ તેણે ધારામા જાં આદીશરનું મુદર ભંત્ય જાંખાંમુ તેમાં આં મહેન્દ્રસુરિના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી અને નિરવર પૂજા ચાલુ રાખી. તેની સ્તુતિએ ‘કપલપચાલિકા’ રચી. તે જૂઝમલિગાજનેા અભ્યાસી હતો, એનદર્શનનો જ્ઞાતા અને બાર મતધારી હતો. જે સાતે હેત્રોમા ઘન આપતો હતો.

કવિ ધનપાલે ઠાંબની અમલ્કૃતિઓથી ભરપૂર, બલકાર અને નવ રસોથી સભર એવી કાવલકેવળી સ્તુતિપ્રધાન મલકમા (અં ૧૨૦૦ પ્રમાણ) બનાવી. ગુજરાતના પ્રદેશમા વિચરતા આં શાંતિ-સુરિને ધારામા મહોત્સવપૂર્વક પધરાવી તમની પાસે એ કથાનું સંશોધન કરાવ્યું. તેમણે ઘણા વાદ્યોને છુટ્યા હોવાથી તેમને રાબંધા હાથે વાદિવેવાલ નું માનવતું જિજ્ઞાસુઓ તે કથા શ્રિલગામા રાવના વખતે રાબંધો જોઈને સભગાવી એ સાંભળીને રાબંધો પ્રસન્ન થયો. આવા હાલિ-વલર્થાવર્ણનથી તેનું મન લલ આમુ અને કહ્યું મિત્ર ! હું તારી પાસે એ માગણી કરું છું કે આ કથામા બધા પાત્ર જિન ના સ્થાને પાત્ર સિંચ અયોધ્યાના સ્થાને મવત્સી (વારા), શાકાવતાર ચૈત્યના સ્થાને મહાકાશ્મવિર કપમદેવના સ્થાને મહાદેવ અને દુત્તના સ્થાને મોગ એટલું પરિવર્તન કરી દે તો તું માગીશ એ હું આપીશ. તારી આ કથા અમર બની જશે એમા શંકા નથી.

કવિશ? જવાબ આપ્યો કે રાત્રી! આ રીતે પરિવર્તન કરવું એ તો મારા હૃદયનો અભીર અપસાધ છે. એ આત્મભાવી પત્રક છે. રૂપના વાસણમા સુરાનું એક ટીપુ પડે તો તે અપવિત્ર બની જાય. એવું પરિવર્તન કરનાર વિદ્વાન એ વિદ્વાન નથી પણ દિલ્લિહ-જલ છે એમ માનુ માનવું છે. વગી સૂઈ અને આગિયામા જે તપાવત છે તે પણ કદાપિ બૂઝી શકાય તેમ નથી.

રાબંધે આ નજ મત્ય વાત સાંભળીને ભારે શુસ્સો વાદ્યો. તેણે એ કથાને પાસેની સગડીમા મૂકીને બાળી નાખી. કવિએ પણ રાબંધે કદક રાબંધોમા ઘણું ઘણું સભગામું.

હતી. તેના હાથમાં યોધવી હતી, શસ્ત્રો હતા. તેનું
હતું એ એઈને મને લાગ્યું કે દેવી જ્યારે કા
પૂજા કરવી ન શકે.

પછી હું વિષ્ણુમંદિરમાં ગયો ત્યારે વિષ્ણુ
કુશિભદ્રા વગેરે જેઠાં હતા. સસલીલા યા
મધુ કે એકાલમ જેઠા દેવ પાસે ન જવા
ત્યા જતું રીક નથી એ હો હું ત્યાં પડદો.

પછી હું શિવાલયમાં ગયો. ત્યાં
પદ્મ કે શિવજીના કથા જાણી પૂજા
ત્યા ફૂલમાળા કથા પહેરાવું ? નાક નર્ત
કાન નથી ત્યાં ગીત કોને સજાવાવ
કર્યા ? એટલે મારે જાણી કોનું પૂ

પછી જિનાલયમાં ગયો. ત્યાં
શશ્વતે મંદી જાણનાં ગમી હતાં
સજાવી ખાલી હતો, હાથ શર
દેખી મેં તે દેવાધિદેવની પૂ
શબ્દ ! તમે મને દેવપૂજન
એવાયુ ત્યાં મેં પૂજા કરી

કવિશ્રીએ આ પ્રમાણે
દેવવત્સ, શુદ્ધવત્સ અને ધ
મુશ થયો.

એક વાર સુબલે
ચરિત્રારીક મહોત્સવ ધ
થતો નથી ?

ધનપાલે જવાળ ૨
તેને પવિત્ર જનાવવા મ
છે તેને પવિત્ર કરવાની
હવે કવિ ધનપાલે

કવીશ્વર ધનપાલ ચાહ આબ્યા તણે સાથાર માણસ મોકલીને કવીશ્વરને આમત્રણ મોકલ્યું પણ કવીશ્વર તો પ્રજાસખિતમાં લીન હતા તેથી આત્મા નહીં.

લોભરાને બીજો માણસ મોકલી કવીશ્વરને વિનંતિ કરી કે કવિરાજ! તમે મોટા છે હું નાનો છું મોટાએ નાનાના કહેણ ઉપર ક્રુશ્યો કરવો ન જોઈએ. જો કે તમે વીરસિવામાં લીન છે પણ મારા સતોષની ખાતર એક વાર ધારા આવી જ્યોત્સના માળે લાવે કે હારે પણ જો તમારી જ મનુષ્ય છે એક પરદેશી કોણ પડિત ધારાને છુટી બાજુ જો તમને ઠીક લાગે છે? વધુ શું કહું? તમે વિવેચી છે તમને ઠીક પડે તેમ કરો.

કવીશ્વર માતૃમુખિના પ્રેમ ખાતર ધારા ગયા અને ધર્મ પડિતને શાસ્ત્રાઈ માટે પટકાર કર્યો. તરત જ શાસ્ત્રાચારી ચોલ્યા થઈ ધર્મ પડિતે મજલાસરણ કર્યું—

સારસ્વતે શ્રોતસિ મે સ્મૃતાં પદ્માસરુપા વનપાલવાચ ।’

—ધનપાલની વાણી મારા આસ્વત વચાહમાં વરખલાની જેમ વણાવી રહે.

કવિશ્રીએ જો જ શ્લોકનો પ્રવિષ્ટેટ કરી બીજો અર્થ બતાવી પડિતને લોકો પાળ્યા. જોલે કે આ ધર્મ પડિત હોય છે કે, કે વનપ-કે ધનપતિ રાજા! ન માત્રવાચ—મારી સ્નેહવાણી, સારસ્વતે શ્રોતસિ—સિદ્ધશાસ્ત્રવત ધનપાલના સ્વરમાં, પદ્માસરુપા—વરખલાની જેમ, સ્મૃતામ્—વણાવી રહે.

પછી બને વચ્ચે શાસ્ત્રાઈ જાઓ. તમને ધર્મ પડિત હારી ગયો. કવિ ધનપાલની આગળ તેનો અવ ગગી ગયો પણ રાજાએ કવિ ધનપાલની સમ્મતિથી ધર્મ પડિતને લાખ દ્રમ્મનું દાન કર્યું પડિતે જણાવ્યું મને હવે ખાતરી થઈ છે કે કવીશ્વર ધનપાલ જુદાનિધાન અને જ્યોત્સના પડિત છે.

કવિએ કહ્યું પડિતછા! જોમ ન કહે. પૃથ્વી રત્નની ખાણ

આ પ્રમથ પછી કવિ ધેર આખ્યા અને દુષ્ણતા દુરૂચ ખારજા મા મુર્ધ ગયા. તમની નવ વયની નાનાં પુત્રી તિલકમજરીએ પિતાની પ્રમથીની બેઈ પિતાજીને તનુ કારણ પૂછ્યું તિલકમજરી તત્ત પિતાની વચ્ચલસોનાં પુત્રી હતી પિતાજીએ તને પોતાની વિધાને વારમા આખ્યા કરનાં અને નવ વયની વય પછુ ત બેકે વિદુષી બની રૂપી હતી. ત પિતાજીને બે કથા શરૂ થાવી હતી અને થાદ કરી લેવી તિલકમજરીએ કહીકત સાલગીને પિતાને આખ્યામન આપતા કહ્યું, પિતાજી! શબ્દને તમારી કૃતિને જાણી નાખી તથી ચિંતા કરવા જેવું નથી. મને તે કથા અક્ષરશઃ થાદ છે

પુત્રીની વાત નાલગી કવિશ્રી આનંદિત થઈ ગયા. તમણે સોજન કથા પછી બાલિકાના મુખેથી બે કથા પાઠ માલગીને લખી લીધી. જોમ કરવા થોડા દિવસામાં જ બે કથા ફરીથી લખાઈ મુર્ધ બેકે તેમા કૈઈ કૈઈ જાન બાલિકાએ આજળ્યે કે વાંચ્યે ન હતો તેથી તે જાત અપૂરે રહી ગયા પછુ કવિશ્રીએ ત્યાં નવો પાઠ ઉપરીને બધો ન બધ બોલી કથાને અજડ અક્ષર આપ્યું કથા પૂણ રીતે તેથાર થતા તત્તુ નામ તિલકમજરી શબ્દ આ બંના વિ સ. ૧ ૪ લગભગમાં બની હતી.

બે થટના પછી જ નિવૃત્તિમચ્છના આ સુરાધાર્ય ખાસમા આખ્યા હતા અને તમણે સોજશબ્દની સલાને હતી લીધી હતી. કવિ બનપાદે તેમના મહાભાષા લખનને સોજશબ્દથી બચાવી લીધું.

પછી તે કવિને પણ શામ્બુ કે હવે ખાસમા સ્તેવું થોજ નથી. તેઓ ખાસને ઉઘીને સાધારમા જાવીને રહ્યા. ત્યાં તેમણે સાધારણ જિનમહિરમા મૂચનાચકની મૂર્તિ બેઈને અપજ્ઞ થમા સુદર સ્તુતિ કરી બે સ્તુતિ ઉપરની થટના ઉપર સામે પ્રકાશ પાથરવી અથે ઐતિહાસિક મહત્ત્વ ધરાવે છે.

શબ્દને પ્રાણપુત્ર કૌશાધાર્ય મર્ધ નામે પંડિત ખાસની શબ્દ સલામા આખ્યા અને પંડિતોને શાસ્ત્રાર્થ માટે લલકાર્યા. ખાસને વિદ્યાન તેની સામે હામ લીધી શકે જોમ ન હતું આથી સબને

કવીશ્વર ધનપાલ માહ આઝ્યા તણે આશી માણસ મોકલીને કવીશ્વરને આમ તણ મોકલ્યુ પણ કવીશ્વર તો પ્રભુભક્તિમા લીન હતો તેથી આઝ્યા નહીં.

સોજાજીને જીજી માણસ મોકલી કવીશ્વરને વિનંતિ કરી કે કવિરાજ! તમે મોટા છે હું નાનો છું મોટાએ નાનાના કહેણ ઉપર બુઝ્યો કરવો ન જોઈએ એ કે તમે વીરધંસેવામા લીન છે પણ મારા સતોષની ખાતર એક વાર ખાસ આવી જાઓ માગવો છું કે હારે પણ એ તમારી જન્મભૂમિ છે એક પરદેશી કૌલ પંડિત ખાણે છવી જાય એ તમને ઠીક લાગે છે? વધુ શું કહું? તમે વિવેકી છે તમને ઠીક પડે તેમ કરો.

કવીશ્વર માતૃભૂમિના પ્રેમ ખાતર ખાસ ગયા અને ખર્ચ પડિતને શાસ્ત્રાર્થ માટે પઠાણ કર્યો તરત જ શાસ્ત્રાચની સોજાજી ઘર ખર્ચ પડિતે મગલાચરણ કર્યું—

સારસ્વતે શ્રોતસિ મે કમ્પતાં વજ્રાચક્રગ્યા ધનપાલવાચ ।’

—ધનપાલની વાણી મારા સારસ્વત પ્રવાહમા તરખતાના જેમ વણાવી રહેલ.

કવિશ્રીએ એ જ શ્લોકનો પદવિશ્લેષ કરી જીજી અર્થ બતાવી પંડિતને સોંટો પાડ્યો. એણે કે આ ખર્ચ પડિત ઈચ્છે છે કે, હે ધનપ—હે ધનપતિ રાજા! જ માલવાચ—મારી શ્રેષ્ઠવાણી, સારસ્વતે શ્રોતસિ—સિદ્ધસારસ્વત ધનપાલના સ્વરમા વજ્રાચક્રગ્યા—તરખતાની જેમ, કમ્પતામ્—વણાવી રહેલ.

પછી બને વચ્ચે શાસ્ત્રાર્થ બોલ્યો તમા ખર્ચ પડિત હાસી ગયો. કવિ ધનપાલની આગળ તેનો ગર્વ ગળી ગયો પણ રાજાએ કવિ ધનપાલની સમ્મતિથી ખર્ચ પડિતને લાખ દ્રમનુ દાન કર્યું પંડિતે જણાવ્યું મને હવે ખાતશ ઘર છે કે કવીશ્વર ધનપાલ બુદ્ધિનિધાન અને જ્ઞાનેષ પંડિત છે.

કવિએ કહ્યું, પંડિતશ! જોમ ન કહેલ પૃથ્વી રત્નની ખાણ

છે. પાટણમાં આ ૦ શાનિગુરિ પાસે જાઓ, ત્યાં તમને સાચું ખતિય
ભેવા મળશે.

પડિતને પશાળથી ધવાના કારણે બહાર જવું જ કઠુ તેથી તેણે
કવિશ્રીની વાતને વધાવી સુજરાત તરફ પ્રયાણ કર્યું.

ધર્મ પાતિ ભોજની ગુલામાં બીજે દિવસે જાઓ નહીં એટલે
કવીશ્વરે જણાવ્યું કે ધર્મ પડિતે ધમ છોડે અને અધર્મ કાર
એ કહેવતને યોદી પાડી છે. પણ ધર્મસ્વ સ્વમિતા ગતિ ની કહેવતને
માઘી પાડી છે.

ભોજસાહે માગવાનું ગૌરવ જળવાયું એમ માનીને આનંદને
દમ બેઠો.

કવીશ્વરે વૃદ્ધાવસ્થા ધવાથી ભોજસાહની આજ્ઞા લઈને મહેન્દ્ર
સુરિ પાસે સંબોધના કરી શુભ સમાધિથી મરણ પામી પહેલાં દેવ
ભોજમાં ગામ કર્યો.

કવીશ્વર ઘીર્ધાનુષી કહ્યા, કેમકે સ. ૧ ૨૬ માં માલવેશ સીંચ
શહે મલ્લજેક જાઓ ત્યારે તે તેની સાથે હતો. એ વખતે સીંચની
ઉંમર ૨-૨૨ વર્ષની હતી જ સ. ૧ ૮૧ માં મહમ્મદ ગીજનીએ
સોમનાથ તોડ્યું હતું સ. ૧ ૮૪ લગભગમાં વિદ્યકમ જરી ની રચના
કરી અને સુરાધાર્જને બનથી જાણાવ્યા, તે પછી તે સાધારણીય
અથવા તે પછી પણ તે પ્રજા વર્ગો સુધી છોડ્યો. આ કિસાબે તેને
સ. ૧ ૧૦ માં જ મ. ૧૦૯૦ કરી અને મ. ૧ ૬૦ પછી મરણ
પામ્યું હતો એમ કહી શકાય.

આ મહેન્દ્રસુરિ પણ સ. ૧ ૬૦ પછી જનશન લઈ સમાધિ
ગ્રંથક કાગધર્મ પામી સ્વર્ગે ગયા.

કવીશ્વર બનપાસે સંસ્કૃત અને પ્રાકૃતમાં નીચે મુજબના
બોધાની રચના કરી છે—

૧ પાંચમીકાળી નાગમાલા—(ગાથા ૨૭૫) કવીશ્વરે આ ગ્રંથ
સ. ૧ ૨૬ માં આ પ્રાકૃત કોશની રચના મલ્લજેક જાઓ પાછા વળતાં
સ્ત્રીમાં કરી છે. સંલગ્ન છે કે તેણે આ ગ્રંથ પોતાની પત્ની હરમી
માટે જાણ્યો હોય.

૨. ધનન્ય કોશ (મં ૧૮૦૦)—આ સુસ્કૃત ભાષાના કોશને ઉલ્લેખ કરીએમયન્દ્રસૂરિના ‘અભિધાનવિતામણિ’ અને દેસીમામ-
માંલા ની ટીકામાં આવે છે એવા છે કે આના આધારે જ ‘ધનન્ય
નામમાંલા કોશ (મં ૨૦૦)ની રચના થઈ હતી.

૩ તિલકમજરી—આ કથામાં જ કનિષ્ઠી લખે છે કે, એ લોકને
જિનામની કથા સાંભળવાની ઇચ્છા થતા તેના માટે આ ‘તિલકમજરી’
અથ રચ્યો (પ્રલો ૫). આ કથાના કારણે જ કહેવાયું છે કે, સંસ્કૃ-
સાહિત્યવૈભવસુ સિદ્ધસાસ્ત્રવે નુ કિમ્-સિદ્ધ સારસ્વતમા શબ્દભાગરણ્ય
અને સાહિત્યના હોયો કથાથી કોશ ?

વાલિવેતાલ શાતિસૂરિએ મં ૧૦૮૪ માં આ કથામાં ઉત્સુજ કથન
ન આવે એટલા પૂરતું જ આ કથાનું સરોધન કર્યું હતું એ સુસ્કૃત કથા
બદલુત નવ રસોથી ભરપૂર અને રાચક છે આ કથા પણ સુસ્કૃત
અથ કથાસાહિત્યમાં જેવી કે મુળધુની વાસવદત્તા, બાલુની કાકભરી,
દલીનું કથાક્રમાસ્થરિત, ત્રિવિક્રમની નવકથા અને સોડુંલની ઉદયમુદરી
ની જેમ ગૌરવવતુ સ્થાન ભોગવે છે ૩૦ સં. શ્રીકેમયન્દ્રસૂરિએ
પોતાના કાવ્યનુશાસન તથા છંદોનુશાસન માં તિલકમજરીના
પદો ઉતાર્યા છે

તિલકમજરી પર પૂણતલગ્રન્થના આ શાતિસૂરિએ સ ૧૧૮ માં
ટિપ્પન, ૫ પદસાગરમણિએ ટીકા (મં ૮) અને વર્તમાનમાં
વિજયલાલવર્યસૂરિએ તેના ઉપર પરામ નામની વિશદ ટીકા (મં
૨૦૦૦૦)ની રચના કરેલી છે

આ તિલકમજરીના આધારે—(૧) દિગંધર ૫ ધનપાલે મં ૦
૧૨૬૧ માં કથાસાર (૨) શ્વેતાબર ૫૦ લક્ષ્મીધરે સં ૧૨૮૧ માં
કથાસાર (૩) ૫ પદસાગરમણિએ કથાસાર અને (૪) બેક
વિદ્યાને કથાશ રચ્યા છે

૪ શોભનકૃત—અનુવિંશતિની ટીકા

૫ સાવજધમ્મપત્રરણ (સાવજનિકિપત્રરણ)—જા. ૨૪ (૧)

(—સં. ૨૦૩૦ ક્રમાંક ૧૧૫૫)

આપ્તુ, તેણે સર્વપ્રથમ ધાર અને લૂગાસાગેને પકડી ઢીલ મે
એ પ્રદેશમાંથી ધારનું નામનિધાન લૂગી નાખ્યું. એક ચાલે રાત્રી
તાકાવની પરીક્ષા કરવા માટે જીટની ધારી કરી તજપુત્ર
આરણને પકડી પાળકામાં શાકની સામે લઈ જાઓ. વિષ્ણુશાકે
વખતે દેશસરમાં પૂજાપાક કરતો હતો. કંઈક કંઈક પકડી લઈ
વ્યવસ્થા પ્રમાણે શક્યપુરુષે વિષ્ણુ શાકને દેશસરની બહાર મેજાની
પૂછ્યું કે આ આરણે જીટની ધારી કરી છે તો કું કું દેશે!
શાકે ત્યાં જિભા જિભા જ આગળી ઉપર જાગળી ઘસીને ત્યાં જ
ચીકું કાઢીને સહેતથી જ બહારીકું કે તને વધ કરશે.

આરણ વાત સમજી બેઠો, તેણે કહ્યું—

એક વિષ્ણુશાકે વિષ્ણુપરક, ન મિલઈ તારે તાર

એક જમારણ પૂજા તે કિમ મારણકાર ?

આ સાજળી વિષ્ણુ શાકે કહ્યું, એ દરી વાર ધારી કરીએ
માર્ગે ગયા સમજાને આરણને ઉઘડી દેવાનો કુકમ કર્યો તો
તે આરણ બોલ્યો કે—

કાજ પોરી સા કરી જા સાંભર્યું ન માઈ ।

ચોરી ચોરી મુ કછ હુ વારણ પોત ન માઈ ॥

શાકણ ! ધાર કદાપિ જરમા સવાડી ન શકે એવા જીટની
ધારી કરે ખરે ? અને આરણ કદાપિ ધારી કરે ખરે ? આ તે તને
કેન છે એટલે તમે ધાક કરી સીતે બેસાડો છો એ ખારે બહુ કું
શાકે ખુશ થઈ આરણને સોનામહેરાનું કિનામ આપ્યું.

વિષ્ણુશાકે પાળકામાં બે બિનમદિશ બેઠાના ધરોસર
માટે કસોડીની જ પાનનાજની પ્રતિમા બસવી અને સવના દેસર
માટે જ આડીશર, બોમુખ તથા બેઠાસીરેવની પ્રતિમા બસવી
ત દરેકની આ બસાવેલસુરિયા કરકમલથી અબજાબાકા તથા પ્રતિ
કરાની અને જણા મમકાર્યો કર્યા વિષ્ણુશાકે પાળકામાં કેન
વતિએની જગાત વધ કરાવી, જે સ ૧૪૨૬ સુધી બંધ હતી.

(—તમાજનીજ ૫૦ નંદિસ્તનમણિ સિખ ૫ સ્તનમદિસ્તનમણિ

ઉપદેશવરત્રિણી વરજ ૩ આં ગુણાકરની ભક્ત્યા
મસ્તોત્ર કા ૩૩ ની ટીકા)

શેઠ હેમરાજ—

શેઠ હેમરાજ માળવાની ધારાનગરીમા રહેતો હતો. તે ભક્ત્યા
મસ્તોત્રનો અખ ૭ પાઠી હતો. રાજ્ય ભોળો (સં ૧ ૫૭ થી ૧૧૧૨)
એક વાર જાહાણોની સિખવણીથી શેઠને જાંબીને કૂવામા નાખ્યો.
શેઠ ભક્ત્યામસ્તોત્રના અખના પ્રભાવથી બંધન તોડી કૂવાની બહાર
નીકળી આવ્યો. આ એકરાજા પણ ભક્ત્યામસ્તોત્ર માટે મંદિરાગુ બંધો.

(—આં ગુણાકરની સં ૧૪૨૬ની ભક્ત્યામસ્તોત્ર ટીકા કાંબ ૧-૨ની વિવૃતિ)

ચક્રપ મત્રીવશ—

૧ ચક્રપ—તે પારવાડ જોન હતો. તેને આપણેથી નામે પન્ની
હતી. રાજ્ય સીમદેવનો તે બહારી હતો.

૨. ચક્રપ્રસાદ—તે રાજા કણ્ડ દેવનો મત્રી હતો. તેની પન્નીનું
નામ જ્યમ્મી હતું તેને શૂર અને સોમ નામના બે પુત્રો હતા.
જને ભાઈએ રાજ્ય સિદ્ધરાજના મત્રી હતા. બુદ્ધિશાળી, શૂરવીર
અને ધર્મપ્રેમી હતા.

૩. સોમ—તેને સીતાદેવી નામે પન્ની હતી. તે કાની,
સફળી ગુણાપાલક અને ધર્મપ્રેમી હતો. (જોંસ પ્ર વર્ષ ૨,
પૃ ૬૭) તે તીર્થ કર ભગવતને દેવ, નાગેદ્રગચ્છના આં હરિ
ભક્તને સુદ તેમજ સિદ્ધરાજ જયસિંહને રાજા માનતા હતો.
એ સિવાય બીજાને નમતો નહોતો. તે સિદ્ધરાજનો ખજાનચી મત્રી
હતો. તેણે સં ૧૨૫૪ માં પાટણમા રાજગચ્છના આ પૂર્વભદ્ર કે
આ વારિદેવસુરિના શિષ્ય આ પૂર્વભદ્ર પાસે પશ્ચત્ર ગ્રંથનો
છર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો હતો.^૧ તેણે સં ૧૨૮૪ માં દેસસરમા સ્વભ
દાન કર્યું હતું.

૧. (૧) વચ્ચના આ વારિદેવસુરિના શિષ્ય આ પૂર્વભદ્ર મં
૧૨૧૪ મં ૧૨૮૫ (૨) ભગચ્છના આ ચક્રના શિષ્ય પૂર્વભદ્ર મં

આપુ તેણે સુવપ્રથમ ધોર અને ભૂટાસાએને પકડી શીધા અને એ પ્રદેશભણી ધોરનું નામનિશાન ભૂટી નાખ્યું એક ચાસણે ચાકની તાકાતની પરીણ કરવા માટે ઊંટની ધોરી કરી રાજપુત્ર ચાસણે પકડી પોળકામા ચાકની સામે લઈ આવ્યો. જિણાચાક તે વખતે દેશસરમા પૂંચ્યાક કસતો હતો. દુન્યાકે પહેલા બપેટી બ્યવસ્થા પ્રમાણે રાજપુત્રે જિણા ચાકને દેશસરની બહાર બોલાવીને પૂછ્યું કે આ ચાસણે ઊંટની ધોરી કરી છે તો શું દડ દેવો? સાહે ત્યાં જિણા જિણા જ આમળી ઉપર આમળી ઘમ્મીને તથા દૂધનું ઘીનું કાપીને મકેતથી જ વળાવ્યું કે તેને વધ કરવે.

ચાસણ વાત સમજી ગયો તેણે કહ્યું—

એક જિણાકાને જિણવરક, ન મિલઈ તારે તાર-

લેલિ અમારણ પૂર્ણ તે કિમ મારણકાર ?

આ આમળી જિણા સાહે કહ્યું એ ફરી વાર ધોરી કરીશ તો મારો ગયો સમજાવે ચાસણે ઊંટી દેવાનો દુકમ કર્યો ત્યારે તે ચાસણ બોલ્યો કે—

દુકા વારી સા કરી મા સોમદ્દ ॥ માહ ॥

કીર્તી વોરી મુ કરા તુ વારણ વોર ॥ માહ ॥

ચાકણ ! ધોર કદાપિ વરમા સવાડી ન શકે એવા ઊંટની ધોરી કરે ખરો? અને ચાસણ કદાપિ ધોરી કરે ખરો? આ તો તમે કૈન છે એટલે તમે બાક કંઈ સીતે બેસાડો છો એ મારે બાણનું હાથ સાહે પુત્રી થઈ ચાસણને સોનામહોરનું કિંપમ આપ્યું.

જિણાચાકે પોળકામા એ જિનમદિશા બેઠાબેઠાં વરદેશસર માટે કસોટીની જ પાંચનાથની પ્રતિમા બસાવી અને સુવના દેશસર માટે જ આરીધર, બોમુખ તથા અકેન્ધરીદેવીની પ્રતિમા બસાવી ત ફરકની આ અભયદેવસુરિના કરકમજથી અબ્જનચલાકા તથા પ્રતિમા કરાવી અને ઘણા ખર્ચકાર્યો કર્યા જિણાચાકે પોળકામા કૈન પ્રતિજ્ઞાની જઠાત બંધ કરાવી, જે સ ૧૪૫૬ સુધી બંધ હતી.

(—તથાઅધીવ ૫ ન દિસ્ત્રાવજિ સિંધ ૫ રત્નમદિરવજિની

(૩) પદ્મીવાસ ધનપાસ—જેણે સ. ૧૨૮૧ ના કાર્તિક સુદિ ૮ ના દિવસે 'તિલકમળી-કથાગ્રાર' રચ્યો છે કવિએ પોતાનો અને તેમના કુટુંબનો પરિચય મધના પ્રારભમાં જ આપ્યો છે

તેઓ જમા ધનપાસ નામ હોવા છતાં સાહિત્યપાસ બન્યા હતા
(—પ્રભાવકચરિત્ર, પ્રજાધર્મિતામણિ, ભોજપ્રજા, ઉપદેશતરંગિણી)

દંડનાયક જિણાશાહ

જિણુક ક્ષેત્રી પાગકાનો વતની હતો. તેનું ગોત્ર શ્રીમાશ્રી હતું જેના પિતાનું નામ હતું પાહા રોક. જિણાશાહ વણે નિર્ધન હતો પણ વદુસ્ત અને બલવાન હતો. ઘાં, કપાસ તથા બનાજની ફેરી કરી ભવમહેનતથી પોતાનો તથા કુટુંબનો નિભાવ કરતો હતો. તે મહાત્મુ હોતો હતો. પ્રતિદિન જિનપૂજા અને ગુરુવંદન કરતો હતો. એક દિવસે નવાગીવૃત્તિકાર મહાપ્રભાવક આ અભયદેવમૂર્તિએ તેને પદ્મકથા સ્થાપિત ૭૦ પાર્શ્વનાથની પૂજા તથા 'સજ્જામગ્તોત્ર' ના પાકો વિધિ બતાવે. જિણાશાહે પૂજાપાક ગણ ૬ ગેને ચાલુ રાખ્યા.

તેણે એક દિવસે ઘાંનો ગાં વેઈ ફેરીએ જતા ગ્ત્યામાં તેને મારવાને આવેલા ત્રણ લૂનાશઓને માત્ર ત્રણ બાણથી જ મારી નાખ્યા. આ વાતની બહુ ઘટા ગુજરાતના આ શ્રીમદેવ સોલંકી (૪ ૧૦૭-૧૧૨૦)એ તેને પાણુ બેઠાવી વસ્વાર, પહો તથા સોનાની મુદ્રા આપી પાગકાનો દંડનાયક બનાવ્યો.

આ સમયે ત્યાં સહેલા સેનાપતિ શત્રુસૈન્યે કહ્યું, અમલતા! જિણુ રોકને ૩ તથા કાપળા વેપારની આવ ત છે. માટે તેને તો મર જ અને કાતર અપાસ પણ વસ્વાર ન અપાય.

જિણાશાહે તરત જ સજ્જાની શીખ કે વસ્વાર, મનુષ્ય, બાણ ભાથો અને શક્તિને ઉપાકનારા તો મળ્યાં હોય છે પણ મુદ્દમાં શૂરા તો વિરલા જ હોય છે.

સેનાપતિએ તેનો માર્મિક જવાબ આજગીને કહ્યું, શસ્ત્ર અને શસ્ત્ર યોગ્ય પુરુષને મેળવીને જ યોગ્ય બને છે.

જિણાશાહ દંડનાયક બન્યો. તેણે પ્રલપાલન માટે પૂજા પાન

૬ દ્વિમુખાશ્વિના—(ગ્રાંથ ૫) આ પ્રાકૃતમા સ્થેત્રીન્નુતિઓ છે. તંત્રા પદો મુદ્રાસિત છે તેના ઉપર એક પ્રાચીન વ્યાખ્યા મળે છે અને બીજી વ્યાખ્યા ૫ હેમનિજમકૃત મળે છે. મહો ધમ શેખરજિએ સ્થેત્ર સંસ્કૃતપ્રાકૃત અવશૂરિ (મ ૩૩૬), હારિજ મધ્યના આ બીસ્મકના મિધ્ય તરજવતીસાર ના સ્થપિના આ નેમિથાકમૂરિની અવશૂરિ, તથા ચારિત્રકેમ અગ્નિની (મ ૧૫૨૬) ત્રિશક્તીમા અવશૂરિ, એક અજ્ઞાતનામની અવશૂરિ વગેરે વિવસ્ત્રો મળે છે.

૭. વીસ્તુર્ધ (ગ્રાંથ ૩) વિશિષ્ટાલકારમથસ્તુતિ.

૮. વીસ્તુતિ (ગ્રાંથ ૧૧) સંસ્કૃત-પ્રાકૃત સરજોવાત્રી સ્તુતિ.

૯. સુસાધ્યર્થકૃત નાલેષ નેમિ દ્વિમુખાન કાન્ધનુ સરોધન.

૧૦. સત્પુરોચ મહાવીરોત્સાહ ગ્રાંથ ૧૫.

અથાકોષે અને કવિઓ કવિ ધનપાલની આ પ્રકારે પ્રશ્ન આ કહે છે—

(૧) રમ્ય-સાદિ કવોવાસુ સિદ્ધસારસ્વતે નુ કિન્ ? ।

(૨) સમસ્થામર્પયામાસ સિદ્ધસારસ્વત્ કવિ ।

(૩) શુપ્તિર્ધનપાલત્ ।

(આ હેમચંદ્ર અભિધાનચિંતામણિ ટીકા)

(૪) વક્ત્ર કવપાલસ્ય વદન મહાત્મ્ય વ ।

સરસ હ્રિં મિન્દસ્ય કોટમૂલામ ન નિર્મિત ॥

(આ મેદુત્ત મ, પ્રભાવચિંતામણિ પ્ર ૨)

એકદર પદિત ધનપાલ તે કવીન્દ્ર, કુર્ચાલસરસ્વતી અને સિદ્ધ સારસ્વત તરીકે વિખ્યાત અગ્નિવારમી ચત્તાન્દીને પુરંધર પિદ્ધાન તે આગુ કવિ, આદર્શ અથર્વા, સમર્થ વાલી અને પરમ જૈન હતા.

(૫) કરમભાવકેળ વનપાલેનાપુત્રમ્ ।

(મહો કરોવિજયજી, ધર્મપરીક્ષા)

ધનપાલ નામના ત્રણ કવિઓ પ્રસિદ્ધ છે—

(૧) કવીન્દ્ર ધનપાલ તે તિલકમજરીના કર્તા.

(૨) મહાકવચીય ધનપાલ—એણે અપદ્મ સમા અવિસમતક્રંદા રચી.

(૨) પદ્મીવાલ ધનપાલ—જેણે સ. ૧૨૬૧ના કાર્તિક મુદિ ૮ ના દિવસે તિલકમજરી કઢાડ્યાર ક્યો છે કવિએ પોતાનો અને તેમના કુટુંબનો પરિચય શ્રવના પ્રારભમાં જ આપ્યો છે

તેણે બધા ધનપાલ નામ હોવા છતાં સાહિત્યપાલ બન્યા હતા

(—પ્રભાવકચસ્ત્ર, પ્રભ ધર્મિતામણિ લોજપ્રભ, ઉપદેશવર ત્રિણી)

દડનાયક જિજ્ઞાસાહ

જિજ્ઞાસુ એવી ધોળકાનો વતની હતો તેનું ગોત્ર શ્રીમાલી હતું, એના પિતાનું નામ હતું પાહા શેઠ. જિજ્ઞાસાહ વણે નિર્ધન હતો, પણ તદુસ્ત અને બલવાન હતો. ઘી, કપાસ તથા અનાજની દેશે ઠરી ભતમહેનવથી પોતાનો તથા કુટુંબનો નિભાવ કરતો હતો. તે મદકાનુ જૈન હતો. પ્રતિદિન જિનપૂજા અને ગુરુવંદન કરતો હતો. એક દિવસે નવાગીવૃત્તિના મહાપ્રભાવક આ અભયદેવસૂરિએ તેને પદ્મકલમાં સ્થાપિત જા. પાર્શ્વનાથની પૂજા તથા 'અકામસ્તોત્ર'ના પાઠનો વિધિ બતાવ્યો. જિજ્ઞાસાહે પૂજાપાઠ અખડ રીતે આદર્યો.

તેણે એક દિવસે ધાનો ગાડવો લઈ ફેરીએ જતા રસ્તામાં તેને મારવાને આવેલા ત્રણ લૂંગરાઓને માત્ર ત્રણ બાણથી જ મારી નાખ્યા. આ વાતની બહુ થતા ગુજરાતના રાજા બીમદેવ સોલંકી (સ. ૧૦૭/ ધી ૧૧૨૦)એ તેને પાટણ બોલાવી તસ્વાર, પદો તથા સોનાની મુદ્રા આપી ધોળકાનો દડનાયક બતાવ્યો.

આ સમયે ત્યાં સહેલા સેનાપતિ યત્રુસૈયે કહ્યું, અલલાવા! જિજ્ઞાસુ શેઠને ૩ તથા કાપડના વેપારની આવક હતી છે માટે તેને તો મજા અને કાતર અપાય પણ તસ્વાર ન અપાય

જિજ્ઞાસાહે તરત જ સ્રાજગાવી રીપું કે તસ્વાર, ધનુષ્ય, બાણ, શાહો અને શક્તિને ઉપાડનારા તો ઘણાં જ હોય છે પણ મુદ્રાના શૂરા તો વિરલા જ હોય છે

સેનાપતિએ તેનો માર્મિક જવાબ સ્રાજગીને કહ્યું, શસ્ત્ર અને શાસ્ત્ર એમ પુરુષને મેળવીને જ શોખ બને છે

જિજ્ઞાસાહ દડનાયક બન્યો તેણે પ્રભાપાલન માટે પૂજા ધ્યાન

૧ ઉચ્છ્વસ્યસિવા—(ગાથા ૫) આ પ્રાકૃતમા સ્થેષ્ટી સ્તુતિએ છે. તેના પદો મુદ્રાજિત છે તેના ઉપર એક પ્રાચીન વ્યાખ્યા મળે છે અને જીજ્ઞાસા પદોમવિજયકૃત મળે છે. મહોદધિ યોગરત્નવિજયે સ્થેષ્ટ સ્તુત પ્રાકૃત અવશુરિ (મ ૩૩૬), કારિકા અચ્છન્દા આ વીરભદ્રના ગ્રિધ્ય તરજવલીસાર ના સ્થાવર આ નેમિષદ્રશુરિની અવશુરિ, તથા ચારિત્રહેમ ગણિની (સ ૧૫૨૬) ત્રિશદ્ધીમા અવશુરિ, એક અજ્ઞાત નામની અવશુરિ વગેરે વિવરણો મળે છે.

७. वीरभुव (जन्म ३) विशेषतः शारंगमस्तुति.

८ वीरभूति (भाषा ११) अक्षरभूत वस्तुवाणी भूति

६ सुशब्दार्थं नान्येषां निमित्तं विद्यमानं भाष्यं संश्लेष्य-

१० सुन्दरपरीव महावीरपत्न्याः गाथा : १५.

૩૫૪૨૧ જાને સિંગે હવે બનપાલની વ્યાખ્યાને પ્રશ્ન આપે છે—

(१) शब्द-साहि यद्येषां सिद्धसारस्थले तु किम् ।

(२) समस्यार्थपर्यायमास सिद्धसारसंग्रहः कवि ।

(३) मनुष्यचिर्भनपाक्य ।

(न० डेभथ ३ कविधानवितामवि टीका)

(४) दधने मगपाठस्य सन्दन महयस्य स ।

सततं हि विन्यस्य कोऽयमसौ न निर्हस ॥

(આ મેરુત્તમ, પ્રજાપતિવામણિ ૪ ૨)

એકદમ પંડિત બન્યાજ તે કવીશર, કુર્માલસરસ્વતી અને સિદ્ધ
સારસ્વત તરીકે વિખ્યાત બનિયારી શતાબ્દીનો પુરખર વિદ્વાન.
તે ગ્રામ્ય કવિ, ગાદશ બ્રહ્મર્તા, સમર્થ વાણી અને શરમ બેન હતો.

(५) परममावकेण वनपाठेनापुच्छम् ।

(મહેા ગચ્છાનિવસણ પર્મપરીણ)

મનપાક નામના ગણ્ય કવિએ પ્રસિદ્ધ છે—

(१) इक्ष्वाकुः अनायासे ते तिलकमण्डपिना इति।

(२) भक्तिकवलीय भक्तपाद—वेदोत्तराश्रय शम्भु भक्तिसूक्तम् २५।

ઉપદેશતરંગિણી તરંગ ૩ આં ગુણાકરની ભક્ત્ય
મરસ્તોત્ર કાં ૩૩ ની ટીકા)

શેઠ હેમરાજ—

શેઠ હેમરાજ માગવાની ધારાનગરીમા રહેતો હતો. તે ભક્ત્યા
મ સ્તોત્રનો અખ પાકી હતો. રાજ્ય સોજો (સં ૧ ૫૨ થી ૧૧૧૨)
એક વાર વ્રાહ્મણોની શિખવણીથી શેઠને બાંધીને કૂવામા નાખ્યો.
શેઠ ભક્ત્યામરસ્તોત્રના જાપના પ્રભાવથી જાધન તોડી કૂવાનાં બહાર
નીકળી આવ્યો. આ બેઈસાલ પલુ ભક્ત્યામરસ્તોત્ર માટે મહાગુ બન્યો.
(—આં ગુણાકરની સં ૧૪૨૬ની ભક્ત્યામર-
સ્તોત્રટીકા, કાં ૧-૨ની વિવૃતિ)

સહપ મઘીવશ—

૧ સહપ—તે પાસ્વાડ જૈન હતો. તેને આપણદેવી નામે પત્ની
હતી. રાજ્ય સીમદેવનો તે જાધરી હતો.

૨ સહપ્રસાદ—તે રાજ્ય કર્ણદેવનો મત્રી હતો. તેની પત્નીનું
નામ જયમતી હતું તેને શૂર અને સોમ નામના બે પુત્રો હતા.
બંને ભાઈઓ રાજ્ય ત્રિવરણના મત્રી હતા. બુદ્ધિશાળી, મુસ્વીર
અને ધર્મપ્રેમી હતા.

૩. સોમ—તને સ્રીતાદેવી નામે પત્ની હતી. તે ઘની,
મહાગુણી ગુણાપાલક અને ધર્માત્મા હતો. (જે સં ૩ વર્ષ ૨,
૫ ૧૭) તે તીર્થ કશ્ ભગવતને દેવ, નામેદગમજના આં હરિ
ભક્તને ગુરુ તેમજ ત્રિવરણ જયસિંહને રાજ્ય માનતો હતો.
જે ત્રિવરણ બીજાને નમતા નહોતા. તંત્રિવરણનો ખબ્બનચીમત્રી
હતો. તેણે સં ૧૨૫૪ મા પાટણમા રાજગમજના આં પૂર્ણભદ્ર કે
આ વાહિદેવસુરિના શિષ્ય આં પૂર્ણભદ્ર પાસે ૫૫વત્ર જાઓ
છવોંદાર કરાવ્યો હતો.^૧ તેણે સ ૧૨૮૪ મા દેશતરમા સ્તલ
ધાન કર્યું હતું.

૧ (૧) વજ્રમજના આ વાહિદેવસુરિના શિષ્ય આ પૂર્ણભદ્ર મં
૧૨૧૪ મં ૧૨૮૫ (૨) રાજગમજના આ ચક્રના શિષ્ય પૂર્ણભદ્ર મં

આપ્તુ તેણે મર્મપ્રથમ ધોર અને ભૂગણભોને પકડી લીધા અને
એ પ્રદેશમાંથી ધોરનું નામનિશાન બૂચી નાખ્યું એક ધોરણે શાકની
તાકાનની પરીયા કરવા માટે જિંટની ધોરી કરી. રાજપુત
ધોરણે પકડી પોતકામાં શાકની આમે સ્વર્ગ જાઓ. જિણાશાક તે
વખતે દેશસરમાં પૂજાપાક કરતો હતો. દલનાચકે પહેલાં આંધ્રી
બવસ્થા પ્રમાણે રાજપુતપે જિણા શાકને દેશસરની જકાર બોલાવીને
પૂજ્યુ કે આ આખે જિંટની ધોરી કરી છે તો મું કે દેવો ?
શાકે ત્યાં જિણા જિણા જ આગળી ઉપર આગળી ધમીને તથા દૂધ
રીડુ કાપીને સકેતમી જ જળ્યાનું કે તેનો વધ કરવે.

ધોરણ વાત સમજી ગયો, તેણે કહ્યું—

એક જિણકાને જિણવરક, ન મિત્રથી તાર તાર

નેહિં અમારણ પૂજ્યુ તે કિમ આરણકાર ?

આ સાલગી જિણા શાકે કહ્યું, એ દૂર ચાર ધોરી કરીશ તો
માર્ગે ગયો સમજાવે ધોરણે ઊંડી દેવાનો દુકમ કર્યો ત્યારે
તે ધોરણ બોલ્યો કે—

દાસ પારી સા કરી મા લાગણ ન માઈ ।

કીત્રી પોરી મુ કરા મુ વાળ્ય વોન ન માઈ ॥

શાકણ ! ધોર કદાપિ ધરમાં સલાહી ન શકે એવા જિંટની
ધોર કરે ખરો ? અને ધોરણ કદાપિ ધોરી કરે ખરો ? આ તો તમે
લેન છે એટલે તમે ધાક ક્ષી સીતે બેસાડો છો એ મારે બલનું હતું
શાકે ખુશી થઈ ધોરણને સોનામહેરણનું ઈનામ આપ્યું

જિણાશાકે પોતકામાં બે જિનમંદિયા બંધાવ્યા. પ્રદેશસર
માટે કસોડીની જ પાઈનાથની પ્રતિમા જાસવી અને સધના દેશસર
માટે જ આલીધર, ગોમુખ તથા ચક્રેન્દ્રદેવીની પ્રતિમા જાસવી
તે દરેકની આ અજાયબેવસુરિના કરકમલથી અજનસલાકા તથા પ્રતિજ્ઞા
કસવી અને ધણા ધર્મકાર્યો કર્યા જિણાશાકે પોતકામાં લેન
પ્રતિજ્ઞાની જકાર જાહેર કરાવી, જે સ ૧૪૨૬ સુધી બધું હતી.

(—વધાવચ્છીય ૫૦ ન દિલ્લિગણિ શિબ્ધ ૫ રત્નમંદિરવિગિની

દર્શનીય અને વિશાળ જૈનમંદિર ઊભું છે તેનું ક્ષેત્ર આ હુણિનની બાવનાને કાળે બાય છે

(૨) મહાદેવ—ત મહાજનમા વઢે હતો. મત્રી હતો. તેને લીલાદેવી અને પ્રતાપદેવી નામે પત્નીઓ હતી. લીલાદેવીથી પૂજ્ય સિદ્ધ, સહજદેવી તથા સજમલદેવી નામે સતાન હતા. પૂજ્ય સિદ્ધને પત્ની અહલવાદેવી તથા મહાવૃદેવી નામે પત્નીઓ હતી. અહલવાદેવીથી પેશડ નામે પુત્ર તથા બસ્ત્રાલ નામે પુત્રી હતી. તેને માટે એક સ્તોત્ર પુરાતનમળ ધસ્યમહા મા નોખાયેલા મળે છે—

ધર્મવિજ્ઞાન મુવનશ્ચિદ્ધિપિજ્ઞાન વિભિન્નસપાન ।

સચિદ્ધતા ન દ્વિ સ્વ પ્રતિમહો મહાદેવસ્વ ॥

(૩) વસ્તુપાદ—ત ગુજરાતનો મહામાત્ય હતો. આં વિજય સેનશૂરિના ઉપદેશથી ધર્મપ્રેમી બન્યો હતો. તેને ૬૦ કાન્દ ૬૦ સુવૃદેવી પોશ્વાઠની બુદ્ધિશાળી પુત્રીઓ લલિતાદેવી તથા વેજલદેવી નામે પત્નીઓ હતી. લલિતાદેવીને જયતસિદ્ધ નામે પુત્ર હતો. તે તજકાર્જમા કુશળ હતો, જે સ ૧૨૭૬ મા બલાતનો હડનાચક બન્યો હતો. તેને જયતલ, જગમલ અને રૂપા નામે પત્નીઓ હતાં. તેની વિનિવિધી આં જિનભદ્રે સ ૧૦૬ મા પ્રજાવાલી ના સ્થના કરી હતી. હડનાચક જયતસિદ્ધે પોતાનાં આપે વચમા પત્ની સુહૃદદેવીથી જ મેલ પુત્ર પ્રતાપસિદ્ધના કસ્યાલુ માટે પુત્રક રચાવી ને લખાવ્યું હતું. (—કૅંપુમ્મ સ ૦ પુષ્પિકા : ૭)

મત્રી વસ્તુપાદે સ ૧૨૬ મા ધર્મવિજ્ઞાનમહાકાવ્ય લખ્યું હતું^૧

(૪) તેજપાદ—ત ગુજરાતનો કુશળ મહામાત્ય હતો. બારે લઘુદેવો હતો. તેને યદ્રાવતીના શેઠ આગલ પોશ્વાઠના પુત્ર ધરજિનની પુત્રી અનુપમાદેવી તથા પાટણના ૬ આલણ, ૬૦ સણી મોઢની

૧ સંવત્ ૧૨ વર્ષે જય હુદિ ૧૧ રવી સ્તમતીવૈશાકાદુર્ગમપુવાચ્ચના મદ વલુપાચ્ચે બીજમાર્ગમુદ્ધમદાધ્યમ્યમિદ્ધમેષિ ૪૪૪

દુર્ગમપુત્ર બીજુ-આલણાલુનામ્ પાઠ્ય (—પ્રીમહરિતલ મદ પ્રક ૭ ૧૧)

પાટણનો શેઠ કર્પૂરપટ્ટાપીસા જુન સોમ પોસ્વાદ ૩૦ ૧૨૧૬ મા
પણ આ જ સમયે થયો હતો.

૪ આસરાજ (અપરાજ)—તે માતૃભક્ત વિવેકી કૌન હતા
તેણે સાત વીરોની સાત વાર યાત્રા કરી હતી. છેલ્લી યાત્રામાં
જાગ્રો વસ્તુપાદ-તેજપાદ સાથે હતા તે પા બુધ સંજઠર્ષમાં
નિમુક્ત હતા એક વખત તે માથાસણ ગયો ત્યારે ત્યા મહામાર
ગમ્યના કલિકાલગૌતમાવતાર બા હરિભદ્રસૂરિ પાસેથી પ્રાસંગિક
રીતે શેઠ આબૂ પોસ્વાદની પુત્રી બાલવિધવા કુમારદેવીને મુજબની
બધી તેની માથે લગા કર્યું અને તે મુકલાક (સાપારક) બાથો
ગયા તેને ત્યા નાર પુત્રો અને ૩ પુત્રીઓ થઈ તે પરિવાર નીચે
મુજબ હતો—

(૧) હુણિમ—તે સંજઠર્ષમાં કુચળહતા તેને લણ્ણદેવી નામે
પત્ની હતી તે મુલાનીમાં આવતા જ મરણ પામ્યો એ સમયે એનું
કુટુંબ ગરીબ દશામાં હતું તેથી વરના માણસોએ તેને વસ્ત્રાદિ માટે
ત્રણ લાખ નવકાર મત્રો આપ્યા, પણ વસ્તુપાદે મરતી વેળા પૂછ્યું
કે 'મોટાભાઈ! તમારી કોઈ ઈચ્છા હોય તો જણાવો હુણિમે
જવાબ આપ્યો કે 'ભાઈ! મને આબૂ વીરમાં જાગવાની એકાદ
ફેરી જનાવવાની ઈકેટ જાવના હતી પણ માથા જાખમાં નહીં
તેથી એ જાવના તે જાવનારૂપે જ રહી છે. એ તમને અનુકૂળતા
માથ તા મારી એ જાવનાને સફળ જનાવજો સૌના મનમાં એ વાત
રમી અર્ધ પણ પરિસ્થિતિ આગળ સૌ લાગ્યાર હતા તેથી સૌ મૌન
રહ્યા વસ્તુપાદ-તેજપાદના દિલમાં બા જાવનાનું બીજ શેષમુ,
તેથી તેઓ મુજબતા મત્રી જન્યા ત પછી એ બીજમાંથી બધે
કરપત્રક બિશુ મુશુ બાલે આબૂ ઉપરનું હુણિમવસહી નામનું

૧૨૨૬ (મી ૩૨, ૪ ૫૧ મી ૩૫, ૪) (૩૩) ખરેખરમ્મીન
બા બિનર્જના સિંહની તથા સુપતિગમ્મીની નાની દીકરા ૪ ૧૨૧ ના
તે મુદિ ૧ ના શેષ થઈ હતી.

હમા સાથેનુ સામર્થ્ય અને ત્યાગભાવના સાથેનો પૈસો—આ ચારે વસ્તુ અત્યંત દુર્લભ છે

મહં અનુપમાદેવી ઝોને છૂટે હાથે જ્ઞાન આપતી હતી, તેથી તે વૃદ્ધશનમાતા તરીકે ખ્યાલિ પામી હતી તેનું કંઈક કામ હતું તેના હાથે અપાચ કે બીજાઓ મારફત અપાચ તેનું ફળ મળે કે ન મળે પણ પોતાના હાથે જ અપાચ તેનું ફળ મળે જ છે

તેણે નદીશ્વર તપના ઉજમણામાં જિનપ્રાસાદ પૂરો ન થાય ત્યાં સુધી બેઠાસૂઝા કરી વામદેવ સલાહ દ્વારા શત્રુજયતીર્થમાં નદીશ્વર જિનપ્રાસાદ મનાવ્યો અને તે જ તીર્થમાં અનુપમસરોવર બંધાવ્યું

તેણે સં ૧૨૬૨ માં પચમીતપનું ઉજમણું કમું ત્યારે ૨૫ અમવસરણુ બનાવ્યા, શત્રુજયતીર્થની તલેટીમાં ઠર વાડીઓ, ત્રિશ્વનાસ્તીર્થની તલેટીમાં ૧૬ વાડીઓ બનાવી તેજસ્વપુરમાં જિનાલય, પોવાળ, તેની સાથે કુમાર સરોવર બનાવ્યા. ઝાઝરિયા ગામમાં જિન પ્રાસાદ, વાપ અને તન્નાવ બનાવ્યા હતા. તેણે હુલ્લિગવસદ્દીના નિભાવ માટે કાક અને હમાણી ગામ અપાવ્યા, તપોધનના ઉપકરણો માટે તે તે નામના પાત્ર દોઢ ઝોલી, દાઢ વગેરે ગામ આપ્યા.

(—મળધાવણી, પુરા પ્રં ૩૦ પૃ ૬૩, ૬૪)

સમકાલીન કવિઓએ પણ મહં અનુપમાની ખૂબ પ્રશંસા કરી છે જેમકે—

‘હરમી અશ્વય છે પાવતાં મહી છે ઇન્દ્રાણી શોકઅવાળી છે
મયા નીચે વહેનારી છે સસ્તવતી તે કેવળ વાણીના સાસ્વાળી છે
પણ અનુપમા અનુપમ છે

જે/સે જ્ઞાતીય નારીઓના ઇતિહાસમાં અનુપમાનું સ્થાન અનુપમ છે એમ કહેવામાં અતિશયોક્તિ નથી.

અનુપમાદેવીએ સં ૧૨૬૩ના પાપ સુદિ ૧૩ ના રોજ વડ મંડળમાં આ મહાનયદ્રસૂરિને આશનિર્મુક્તિ વહોલવી હતી. તેની પુષ્પિમાં તેને મહં વગેરે વિશેષણો વાપરેલા છે.

(૫-૧૧) સાત પુત્રીઓ—૧ વામદે (ભાઈ), ૨ માઈ, ૩.

પુત્રી મુદ્ગદાદેવી નામે પન્નીઓ હતી. અનુપમાદેવીને ભુદિશાત્રી, પ્રતાપી અને ઉદારદિશ લક્ષ્મિક નામે પુત્ર હતા. લક્ષ્મિકને સ્નાય તથા લખમી નામે પન્નીઓ હતી તે ઝોરદેવી નામે પુત્રી હતી. મુદ્ગદાદેવીથી મુદ્ગમિક નામે પુત્ર અને જગુલા નામે પુત્રી હતાં. મુદ્ગમિકને મુદ્ગદાદે તથા મુદ્ગમજ નામે પન્નીઓ હતી. મુદ્ગમિક મ. ૧૨૬૭ માં મરણ પામ્યો.

તેજપાત્રની પન્ની અનુપમાદેવીનું બોના સમજામાં ભાસ્તીવ નારીઓમાં કોનું સ્થાન હતું તે અદ્રાવતીના ચોક પરજિગ અને પન્ની ત્રિભુવનદેવીને ખીમી, અબો, ઉદશ જોમ ત્રણ પુત્રો અને અનુપમા નામની આ પુત્રી હતી. અનુપમા ભુદિશાત્રી છતાં કદરૂપી હતી. તેજપાત્રે તની સાથે સગપણ થયા પછી તે વાંકવાને ઘણે પ્રયત્ન કર્યો હતો. છેવટે જા. ૭૬૩માં થયે વિલંબને આંકે દ્રમ અદ્રાવતીની માનતા પણ માની હતી, પણ ભાવિભાવને કોણ ફેરવી શકે? તે તેજપાત્રના ધરમ આવી ત્યારથી જ તેના કુકુમ પત્રકથી કુકુમની ઉદ્ભવિ થયા હતા. આથી થોડા દિવસોમાં જ તે સૌને ધિવ થઈ પડી. જ નું એક પણ કામ તેની સજાક વિના થતું નહોતું. આજુ ઉપર ભુદિગવમહોના નિર્માણમાં તને જ મહિવ હોયો હતો. તે પોતાના ભાઈ ઉદશને સાથે સખી ધણા કામ મુખી આજુ ઉપર રહ્યાં હતાં અને પોતાની ભવદેવદેવ નીચે આ કાર્થ પૂરું થયું હતું. સ્વભાવે તે શાંત અને ઉદાર હતી.

ઉસેજ મગે છે કે એક વાર તે અતિઓને નહોતવતી હતી ત્યારે તમના હાથમાંનું ધાનું પાત્ર અચાનક મદ્દ અનુપમાદેવી ઉપર પડ્યું. તેના કપડાં થીથી તરબોળ થઈ ગયા. આથી મત્રી તેજપાત્રે ગુસ્સે થઈ તમે પણ અનુપમાદેવીએ તરત જ શાંત મનથી જવાબ આપ્યો કે જે કાચીના ઘેર જ મી હોત તે શું કર્યા હોત? પણ મારા અહોભાગ્ય છે કે મારા ઉપર બીજા કોઈનું નહીં પણ પૂજ્ય ગુરુદેવના પાત્રનું થી હતું છે. મત્રી આ સ્થળની શાંત થઈ ગયા, મીઠી વાણી સાંભળી શાંત, અભિમાન ગમરનું રાન,

સમા સાથેનું સામર્થ્ય અને ત્યાગશીલતા સાથેનો પૈસો—આ બારે વસ્તુ અત્યંત દુર્લભ છે

મહં ઝનુપમાદેવી સૌને છૂટે હાથે હાન આપતી હતી, તેથી તે વદ્વેશનમાતા તરીકે ખ્યાતિ પામી હતી. તેનું કંઠજ કાબૂ હતું તેના હાથે અપાચ કે બીજાઓ મારફત અપાચ તેનું ફળ મળે કે ન મળે પ્રભુ પોતાના હાથે જ અપાચ તેનું ફળ મળે જ છે

તેણે નદીનર તપના ઉત્તમણામાં જિનપ્રાસાદ પૂરો ન થાય ત્યાં સુધી એકાસણ કરી વામદેવ સદા દ્વારા શત્રુ જયતીર્થમાં નદીનર જિનપ્રાસાદ બતાવ્યો અને તે જ તાર્થમાં ઝનુપમનુશયર બધાંબુ

તેણે સ. ૧૨૬૦ માં પચમીતપનું ઉત્તમણું કર્યું ત્યારે ૨૫ સમવયસ્ક બનાવ્યા, શત્રુ જયતીર્થની તળેટીમાં ઠર વાડીઓ, ગિર નાસ્તીર્થની તળેટીમાં ૧૬ વાડીઓ બનાવી તેજસ્વરમાં જિનાલક્ષ, પોવાળ, તેની સાથે કુમાર સરોવર બનાવ્યા. બાહ્યસ્થિ ગામમાં જિન પ્રાસાદ, વાવ અને તળાવ બનાવ્યા હતા. તેણે હુલ્લિગવસદીના નિભાવ માટે ડાક અને ઠમાળી ગામ અપાવ્યા, તપોધનના ઉપકરણો માટે તે તે નામનાં પાત્ર, ઢોલ, ઝોલી, ઢાડા વગેરે આમ આપ્યા.

(—મળધાવલી, પુરા પ્ર મ પૃ ૬૩ ૬૫)

સમકાલીન કવિઓએ પણ મહં ઝનુપમાની પૂજા પ્રશંસા કરી છે એમકે—

લક્ષ્મી ભયલ છે પાવતી ચડી છે ઇરાળી ચોકખવાળી છે
મજા નીચે વહેનારી છે સસ્ખવતી તો કેવળ વાળીના સારવાળી છે
પણ ઝનુપમા ઝનુપમ છે

એ/હે ભાગવીય નારીઓના ઇતિહાસમાં ઝનુપમાનું સ્થાન ઝનુ પમ છે એમ કહેવામાં અતિશયોક્તિ નથી.

ઝનુપમાદેવીએ સ. ૧૨૬૪ના પોષ સુદિ ૧૩ ના રોજ વડ મહાન્ન બા. મહાનયત્રસુરિને ઓધનિશુદ્ધિ વહોસવી હતી. તેની પુષ્પિકામાં તેને ગ્રહ વગેરે વિશેષણો વાપરેલા છે.

(૫-૧૧) સાત પુવીઓ—૧ નમ્હુ (ભાઉ), ૨ માઉ, ૩

સાકે ૪ ધણ, ૫ નેબગા, ૬ વજાનુ અને ૭ પરમશદેવી (પરમશદેવી).

(૫) વસ્તુપાસ-તેજપાસ—આમુશચના ૧૧ મતાનોમા વસ્તુ પાસ અને તેજપાસ એ બને ભાર્તિએ સુજસતના દનિદામના અમર પુ રો છે

તમનો સ્તમ સુ. ૧૨૪૫ થી ૧૨૪ લગભગમાં થયો હતો. તે મો ભાર્તિએ (માતાપિતાના મરણ બાદ) સુ. ૧૨૫ થી માસ જાવી વસ્તુ આપાર કરતા તેઓના ભાગ્યનો મિત્રાણ થમકયો. બન વધુ ત્રણ લાખ દ્રમ્મ થયા અને ચૌના લગ પણ થયા તેઓ શબ્દ ભીમદેવના મહેતા પણ હતા. તમને મહેશ્વર વીરધવજ આમે માસ મેત્રી હતી. કનિ સોમેશ્વર મત્રી તેજપાસને વીરધવજનો અદ્વિતીય બધુ જતાવે છે. (—જાનુમર્યામિ, સ્તો ૧૪)

વસ્તુપાસ-તજપાસે પોતાની નાની ઉંમરમા મ ૧૨૪૬ મા માતા-પિતા આમે યતુ જવવીર્ધની ચાત્રા કરી હતી. તેઓએ અહીં થન વધુ થી જાવજામા દેશસર જાવજા અને સુ. ૧૨૭૬ મા નાનકેડા યતુ જવનો ચાત્રામથ કાલ્યા તેઓને હજારા આમે જત્ર માસમ પડ્યુ કે સ્તવાના રજવાડાએ સુમાર્યેને લૂટી હે ॥ આવી તેઓએ કોઈ ન જાણે એવા આનમ ૧ લાખ દ્રમ્મ થાટી રાજવાને નિયુથ કર્યો. પરંતુ તેઓ શતે જ્યા થન દાટવા જત ત્યાથી જ બાદો જોઈતા તેઓને સોનાને યતુ મળ્યો. જાનુમર્યાદેવીએ તેઓને મહાક આપી કે આપણા ભાગ્યનો મિત્રાણ થમકે છે થનને ભૂમિમા દાટવાની જરૂર નથી. ભૂમિમાવા તો આપણને સોમેશ્વર થન આપે છે માટે આ થનને હવે પહાડ ઉપર બોડવો, એટલે કે પહાડ ઉપર નિશાળ ધર્મસ્થાનો બનાવો.

તેમણે યતુ જવની ચાત્રા કરી, ત્યા લલિતા મર્યાવર, નથ મંદિરો તથા લલ્લોદારો શરૂ કરાવ્યા. ત્યાથી નીકળી ત્રિસ્વાર તથા પ્રભાસ-પાટણની ચાત્રા કરી પોગકા આજ્યા ત્યારે સુજસતનો શબ્દ સોમેશ્વર ભીમદેવ હતો. તે થેલો અને ઉઘાડે હતો. તેથી તેના સમતો

સ્વતત્ર યથા હાઆ હતા. ગુજરાત-સૌરાષ્ટ્રની સ્થિતિ કથનવા હાતી હતી તેને સ્વં પિતામહ કુમારપાલે સ્વપ્નમા સ્વપ્ન્યુ કે ત્તુ સવલ પ્રસાદને સર્વેશ્વર બનાવ તે શબ્દને બધાવી શકશે. (—સુદૃતસ મીર્તાન)

સવલપ્રસાદ અને તેના પુત્ર વીરધવલ વાથેલાએ તે સમયે પોગા ને પોતાનું પાનગર બતાવી, બનાવ સુધીનો પ્રદેશ હતી હઈ પોતાનું શબ્દ સ્થાપ્યુ હતું ગુજરાતની દેવી મહાલુદેવીએ આ પિતા પુત્રને સ્વપ્નમા જણાવ્યુ કે તમે ગુજરાતનો ઉદ્ધાર કરા વસ્તુપાલ તેજપાલને મહામાત્ય બનાવો આથી તમારે પ્રતિજ્ઞા ઉદ્ધાર કરો. આ પિતા પુત્રે રાજપુરુષિત સોમેશ્વરની સલાહથી અને ગુજરાતના મહા કીમદેવની સમ્મતિથી વસ્તુપાલ તેજપાલને સ ૧૨૭૭ મા પોતાના મહામાત્ય બનાવ્યા તેઓ મહામાત્ય બન્યા તે પહેલા શબ્દ વીરધવલ તથા રાણી જયતલ તેમને મળવા ગયા હતા ત્યારે અનુપમાદેવીએ પોતાના પિયેશ્થી લાવેલો ઝવેરાતનો હાર રાણીને પહેરાવ્યો હતો, પણ શબ્દએ તે પાછો આપી લીધા વસ્તુપાલ તેજપાલે મહામાત્ય બનવા પહેલા મૌ જનતા મમલ શબ્દ પાસેથી વચન માગી લીધુ કે આજે અમારી પાસે ત્રણ લાખ દ્રમન છે તમારી સાથે અમારે વધી પડે ત્યારે તમારે અમારા આ ધનને સ્પર્શ કરવો નહિ. શબ્દએ આ ચરત કબૂલ રાખી તેઓને પ્રધાન બનાવ્યા.

મત્રીઓએ સ ૧૨૭૭ મા શ્રીસવ સાથે શત્રુજયનો યાત્રામલ મકરો લલિતાસરોવર આગળ પડાવ નાખ્યો હતો હાથની યાત્રા પૂર્ણ કરી તેમણે ત્યાં સ્વલુકગરો શોડીઓ આસપ્સમતિઓ, ઇદ્ર મકરો તથા દેરાસર બનાવ્યા અને શત્રુજયની યાત્રા માટે કુમાર પાલના હાડા સુધીની પાલ બનાવી આ પ્રસંગે અહીં કુલુવળા મુદ્દનાટક લખવાયુ હતું તથા શત્રુજય, ગિરનાર તથા પાનગુની યાત્રા કરી પોગા આવી.

આ• સોમપ્રભસુરિ, ૫• જગન્નથ દ્રગ્ગિ વજેરે આ મુલમા સાથે હતા દશાન્વીશા વજેરે પ્રાતિઓ—

મુલવ ૬ કે આ અરસામા દશાન્વીશાના લેહ પડ્યા હોય એ

ગ્રાંથ ૪ ખજા, ૫. સોહજા, ૬ વપભુ અને ૭. પરમહરેવી (સ મહરેવી).

(૫) વસ્તુપાલ-તેજપાલ—આસરાજના ૧૧ સત્યાનોમા વસ્તુ પાલ અને તેજપાલ એ બે જને જાઈએ શુભશતના ઇતિહાસના અમર પુરુષ છે

તેમનો જન્મ સ ૧૨૩૫ થી ૧૨૪ લગભગમાં થયો હતો તે સૌ જાઈએનો (માતા પિતાના મરણ બાદ) સ ૧૨૫૦ પછી માહલ જાવી જન્મ્યા બાપાર કરતા તેઓના જાગ્યેનો સિતારો જમકંઠો થન વધુ ત્રણ લાખ દ્રુમ થયા અને યૌન્ય લગ પણ થયા તેઓ રાજ્ય ભીમદેવના મહેતા પણ હતા તેમને મહાદેવશ્રી વીરધવલ સાથે ગાઠ મૈત્રી હતી કવિ સોમેશ્વર મત્રી તેજપાલને વીરધવલનો અદ્વિતિય બધુ બતાવે છે

(—આબૂપ્રશસ્તિ, શ્લોક ૧૪)

વસ્તુપાલ તેજપાલે પોતાની નાની ઉંમરમાં મ ૧૨૪૬ માં માતા-પિતા સાથે શત્રુજયવીર્યની યાત્રા કરી હતી તેઓએ જહી થન વધ્યા પછી જાવલામા દેશસર જ પાવું અને સ ૧૨૭૬ માં નાનકડો શત્રુજયનો યાત્રામલ કાઢ્યા તેઓને હાલ જામે જતાં માલમ પડ્યું કે સત્યાના રજવાડાએ મુસાફરને લૂટી દે છે અથી તેઓએ કોઈ ન જાણે એવા સ્થાનમાં ૧ લાખ દ્રુમ ઘાટી રાજવાનો નિવૃત્ત થયે પરંતુ તેઓ શતે જન્મ થન ઘટવા તથા ત્યાંથી જ બાદો બોલતા તેઓને સોનાનો ઘડ મળ્યો જનુપમાદેવીએ તેઓને સલાહ આપી કે આપણા જાગ્યેનો સિતારો જમકંઠે છે થનને ભૂમિમા ઘટવાની જરૂર નથી ભૂમિમાતા તો આપણને સામંતી થન આપે છે. ગાટે આ થનને હવે પહાડ ઉપર બોલવો, એટલે કે પહાડ ઉપર વિશાળ ધર્મસ્થાનો બનાવો.

તેમણે શત્રુજયની યાત્રા કરી ત્યાં લક્ષિતા મણિવર, તથા મંદિરો તથા છોડોડાણો શરૂ કરાવ્યા ત્યાંથી નીકળી ત્રિસ્તાર તથા પ્રભાત-પાટણની યાત્રા કરી પાંજકા જાગ્યા ત્યારે શુભશતનો રાજ્ય સોમેશ્રીમદેવ હતો તે થેલો અને ઉઘાડે હતો તેથી તેના સામંતો

પ્રમાણુમા આવી તેથી તેના વશને નેમા વાણિયા ઠહેવાયા તેમા પણ દયા વીશાના કોદો પડયા.

શેકનો પુત્ર વગેરે છાટના (મહી અને હમણુ વચ્ચેના પ્રદેશના) હત્યા તેના મિત્રો અને પરિવાર ગુજરાતની દક્ષિણુમા ઠેઠ તાપી નદી સુધી ચાલ્યા ગયા તે હા વા સ્ત્રીમાલી ઠહેવાયા.

મહાદેવજી સુવણુમસાદ અને વીરધવલે અને મત્રીઓની મદદ થી ગુજરાતની ગમઠેલી સ્થિતિને સુધારવા પ્રયત્ન થઈ ક્યોં તેમણે સર્વપ્રથમ સૌરાષ્ટ્રના નાના મોટા રજવાડાઓને કાળુમા લીધા જૂના અમલદારો તથા વેપારીઓ પાસેથી પ્રભુ થન એકઠું કરીને મોટું સૈન્ય બિલુ કમુ મહામાત્ર વસ્તુપાલે ખલાતના ખનિક ચાખિયા સ્વીકરને મારીને તેનો તેજ તુરીનો કરડિયો હાથ ક્યોં અને તેનું થન સજ્જ હારમા દાખલ કમુ તેનો સાગરીત ભરૂવનો રાજા સિંધુ-રાજનો પુત્ર શાખ હતો, જેણે મત્રી વસ્તુપાલને ખલાતના હાકેમ બનાવવાની હાલત આપી હતી. (—જે ૦ સ ૦ મ ૦ વર્ષ : ૩ પૃ ૦ ૪૩૫)

મત્રી વસ્તુપાલે શખની એ હાલતને મહાપાપ માની તેની સાથે લડાઈ આદરી શખને હરાવી નસાડ્યો અને પોતાના પુત્ર જયતલ(જયતસિંહ)ને સ ૧૨૭૬ મા ખલાતનો હકનામક નીમ્યો. મત્રી તેજપાલે યોધરાના લૂટાડુ શબ્દ બૂલવને માર્યો અને એ રીતે ખલાતનો દરિયામાર્ગ છા અને યોધરાનો પ્રદેશ વેપારીઓ અને વટેમાગુઓ માટે નિર્ભય બનાવ્યો.

રાજાએ પણ દેવગિરિનો શાહજાજ સિંહણુ અને મારવાડના રાજાઓ સાથે નવી સંધિ કરી બીજા તોફાની તત્વોને દૂર હટાવ્યાં. સ ૧૨૮૩ મા ગુજરાત, મારવાડ અને મહાસાધ્રના હિંદુ રાજાઓનું પુનઃ મળકન કમુ.

વસ્તુપાલે સ ૧૨૮૨ મા ખલાતના આ ૦ મસ્લવાદીના બચ્ચ બપોરેથી પોતાની શાદીની પાલખી જાનમા બાપી તે શાદીમાથી જિન પ્રતિમા બનાવી સ્નાત્રપૂજા માટે ભરૂવના શત્રુનિકાસિકારમા અર્પણ કરી.

ત્રિશે એવો જુદામો મળે છે કે મહાજનની ૮૪ શાંતિઓ ત્રણાવી તે મમયે તે મોટે ભાગે જૈનધર્મ પાળતી હતી. આ શાંતિઓમા ક્યાક ક્યાક વિધવાવિવાહ પણ પ્રચલિત હતો. એવા વિવાહ કરનારા છૂટાછવાયા હતા, તેમની કોઈ એક અવસ્થિત શાંતિ નહોતી. મત્રી વસ્તુપાકના સમયે તેણે શાંતિનું સ્વરૂપ લીધું હોય એમ લાગે છે.

એક ચાર વસ્તુપાક-તે પાલે સાધર્મિક વાત્સલ્ય કરું સૌને નોતડુ દેવામા આવ્યું, પણ એક શેકનો પુત્ર, જે નિર્ધન હતી તથા હતો તેને નોતડુ આપવાનું મૂઠી જવાયુ તે શેકના પુત્રે ૮૪ ક્રાંતિની વિશાળ સભામા સુશ્વિત્વપૂર્વક વાત મૂકી કે જમે કુલીન છીએ પણ જરીલ ઘર્ષ જવાના કારણે જમારી ટાલ કરવામા આવી છે વસ્તુપાક તેજપાક વિધવાના પુત્રો છે પણ ધનાઢક છે અને સજ્જતામા મહા માતૃવદે છે તમને જમણુ મળે છે એટલે તમને અમાસ જરીલની શી પડી હોય?

શેકના પુત્રના આ શબ્દોએ સભામા વીજળી જેવો અચકો પેદા કર્યો. હોહા થવા લાગી. પછી તો આ સભામાથી કેટલાક છીંદિને ચાલવા માડ્યા. જે તથા તે વીશા કહેવાયા અને જેઓ મત્રીની માથે રહ્યા તે દશા કહેવાયા.

ધારાશી શાંતિઓમા આ ભેદો પડ્યા. આ શાંતિભેદનું એ પરિણામ આવ્યું કે વીશા અને દશામાં એક યાદી અવકાર થાયુ રહ્યો પણ બેટી અવકાર ન થઈ ગયો. એ કે દશા એ વિધવાના નવાનને પોતાના વજ મા મેળવી લેનારા અમુદાય હતા પણ વિધવાવિવાહનો ક્ષિમાવતી નથી. એ લે દશામા પણ વિધવાવિવાહ થતો તો નથી જ પછી તો એમ પણ એ વિધવાવિવાહ કરનારા નીકળ્યા તે તેનાથી જુદા પડ્યા અને સમય જતા તંબો પાયા, અલિયા સવાયા તરીકે બહેર થયા. આજે જુજ રાતના ભાગેજ ગામમા પાંચાની શાંતિ વિદ્યમાન છે કર્ણાટકમાં દિગ્ગજરામા અતુલ પથમ શાંતિ વિદ્યમાન છે.

વરદુષિ શા નેમકના વશભેમાં બીજી શાંતિઓની કન્યા વધુ

મમાવુમા આવી તેથી તેના વશએ નિમા વાણિયા ઠહેવાયા. તેમાં પછુ દશ વીચાના સેદો પચા.

શેકનો પુત્ર વજેરે લાગના (મહી અને દમણ વચ્ચેના પ્રદેશના) હત્યા તેના મિત્રો અને પરિવાર ગુજરાતની દક્ષિણના ઠેક તાપી નદી સુધી ભાસ્યા ગયા તે લા વા મીમાલી ઠહેવાયા.

૪

નહલેશ્વર લાવણ્યપ્રસાદ અને વીરધવલે અને મત્રીઓની મદદ થી ગુજરાતની બગદલી સ્થિતિને સુધારવા પ્રયત્ન શરૂ કર્યો. તેમણે મવપ્રથમ સૌરાષ્ટ્રના નાના મોટા રજવાડાઓને કાળુમા લીધા. જૂના વામદાસે તથા વેપારીઓ પાસેથી પણ ધન એકઠું કરીને મોટું સૈન્ય લીધું હતું. મહામાત્ય વસ્તુપાલે ખલાતના ખનિક બાંધ્યા સહીકને મારીને તેના તેજતુરીને કરડિયો હાથ કર્યો અને તેનું ધન રાજાકાશમા દાખલ કર્યું તેના નાગરીત ભરૂચના રાજા સિંધુ રાજાને પુત્ર રાખ હતો, જેણે મત્રી વસ્તુપાલને ખલાતના હાકેમ બનાવવાની લાલચ આપી હતી. (—જે સ. ૧૦૫૦ વષ : ૩૪૫૦ ઇ. ૧૭૫૫)

મત્રી વસ્તુપાલે રાજાની જો લાલચને મહાપાપ માની તેની સાથે લડાઈ આદરી. રાજાને હરાવી નગરાકચો અને પોતાના પુત્ર રાજાલ(રાજાલસિંહ)ને સ. ૧૨૭૪ મા ખલાતને દરબારમાં નીમ્યો. મત્રી તેજપાલે ગોધરાના લૂટાડુ રાજા ધૂવલને માર્યો અને જો રીતે ખલાતને દક્ષિણમાં લાટ અને ગોધરાનો પ્રદેશ વેપારીઓ અને વટેમાર્ગીઓ માટે નિર્ભય બનાવ્યો.

રાજાએ પણ દેવગિરિના વાઢવરાજ સિંહણ અને મારવાડના રાજાઓ સાથે નવી સંધિ કરી બીજા તોફાની તત્વોને દૂર હટાવ્યાં. સ. ૧૨૮૩ મા ગુજરાત, મારવા અને મહારાષ્ટ્રના હિંદુ રાજાઓનું પુનઃ સંગઠન કર્યું.

વસ્તુપાલે સ. ૧૨૮૨ મા ખલાતના આ. મસ્લવાદીના વ્યવહારપદેસથી પોતાની બાહીની પાસથી દાનમા આપી. તેવારીમાથી જિન પ્રતિમા બનાવી સ્નાત્રપૂજા માટે ભરૂચના સકુનિકાસિંહારમા અર્પણ કરી.

દિલ્હીમાં બાદશાહ બહલભદ્રા શમશુદ્ધીન (સ ૧૨૧૬ થી ૧૨૬૨) બનીર શીકાર (મીલખીકાર)નો સેનાપતિ બોરી ઈસપ સ ૧૨૮૦-૮૪ માં સુજરાત ઉપર યદી આવ્યો ત્યારે હિંદુ રાજાઓનું સંગઠન સફળ થયું હતું, તેથી મહામાત્રા વસ્તુપાલ મહાવૃક્ષદેવીને આરાધી, વસ્ત્રાન મેળવી, એક લાખ શોડસવાણ સાથે પાંચુલી નીકળ્યો. તે પાલનપુર ધર્મ આશ્રમ ગયો અને સુદનો બુદ્ધ બોડલી તૈયાર કરાવતી સામે બાદશાહના સૈન્ય આશ્રમી ઘાટીમાં આવી પાંચ નાખ્યો. કે વરત જ વસ્તુપાલે રક્ષિણ દિશામાથી ભણે ચલાવ્યો અને આશ્રમધર્મ દેવવજેરે જ ડિવા રાજાઓએ પાછળથી ઉત્તર દિશામાથી ભણે ચલાવ્યો અને એ રીતે બાદશાહી સૈન્યનો ઘાટીમાં જ વિનાશ કર્યો. મત્રી વસ્તુપાલ વિજય મેળવી, પાટણ ધર્મ પિંગળકર આવ્યો. પ્રબળે તેનું ઉમંગલથી સ્વાગત કર્યું. તે દિવસે ૧ ફૂલની કિંમત ૧ સિક્કા રૂબની ધર્મ હતી. પ્રબળે એવા ગ્રામ્ય પુષ્પાની માળાથી મત્રીનું સ્વાગત કર્યું હતું.^૧

મત્રીએ આ વિજયના ઉપલક્ષ્ય તાર માં લીધે માં લઈ અર્ચિત નાથના દેસસરમાં ગોખ કરાવ્યો હતો, એમાં સ ૧૨૮૪ ના શત્રુ મુદિ ૨ ને સ્વિચારે જ આદિનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી.
(જે મ પ્ર વર્ષ ૨, પૂ ૧૭)

મત્રીને હજી મોટો ઠર હવા કે મુતજુદ્ધીન જોતકની જેમ બાદશાહ બહલભદ્રા પણ સુજરાત પર ફરી વાર લાકડાં ફુમલો કર્યો. આથી તે જોનો ઉપાય શોધી રહ્યા હતા.

નાગોરનો સમપતિ શૈલ પૂનક જૈન હતો. બાદશાહ બહલભદ્રાની પ્રિય ભેગમ પ્રમંદકલા તેને પોતાનો ધર્મજનુ માનતી હતી. તે મોટો સ્વયં લઈ શત્રુજય લીધેની માત્રાએ જતો હતો. સ ૧૨૮૧ માં તે માર્કલ આવ્યો એટલે મત્રી વસ્તુપાલ તેને ત્યાંથી પિંગળકા લઈ આવ્યો.

૧ જ્યેન મરિનના જ અપિહસરિએ આ પિંગળકે ઉદ્દેશી જ ૧૨૮૧ જન્યવર્ષ ૬ મીરખાગન નાથક નાટક રમ્ય અને તે માટે અજાતમાં બીજેના મહાવીરના વાગા-ઉત્સવ પ્રસંગે અજવરમાં આવ્યું હતું.

અને મધવીનું હાથબાધનું સ્વાગત કર્યું તે પછી બાદશાહની માતા કુચીદા બેઝમ મહા શરીફની ચાત્ર માટે નાકળી તેનો ધર્મગુરુ આલમ પલુ તેના સાથે હતો. ત સમુદ્ર રસ્તે જ્યાં માટે ખલાત બંદરે આવી પહોંચી ત્યારે મત્રી વસ્તુપાલે ઘટેલી યોજના પ્રમાણે લૂટાલુચોએ તે બેઝમ માતાને લૂટી લીધી. માતાએ મત્રી આજગ ફેસ્તિદ કરી. મત્રી વસ્તુપાલે ત્યાં આવ્યાને તને પાઈ એ પાઈને સમન્ત માલ પાછા અપાવ્યો. તેનો બહુ સત્કાર કર્યો. તે ચાત્ર કરીને પછી ફરતા ફરી ખલાત આવ્યા ત્યારે પલુ મત્રીએ તનું ધણું સુમાન કર્યું બાદશાહની માતા કુચીદા બેઝમે મત્રી વસ્તુપાલને પોતાનો ધર્મગુરુ કહ્યાં પોતાની સાથે તને દિસ્તાં લઈ નઈ અને માતાએ બાદશાહ આજગ મત્રી વસ્તુપાલનાં જાણે પ્રશસા કરાં. આઘા બાદશાહ અને મત્રી વસ્તુપાલ વચ્ચે ગાહ મૈત્રીસબબ બધાયો. મત્રી વસ્તુપાલ દિલ્લીથી પાછો ફર્યો તે પહેલાં બાદશાહ પાસેથી પાટુ વચન લીધું કે હું હવેન પર્ષત સુજશત પર ઘડાઈ નહીં કરું એ રીતે મત્રી વસ્તુપાલે સુજશતને દિલ્લીના બાદશાહથી નિર્ભય બનાવ્યું. વળી બાદશાહની સુમતિથી આરસનો પથ્થર મેળવી બા આદિનાથની પ્રતિમા ધરાવી શત્રુજય તીર્થ ઉપર આપના કરી.

હવે સુજશતમા સર્વથા શાંતિ હતી મત્રીઓએ શાંતિપત્ર તથા શિવપુરાણ વગેરેના સ્તોત્રો વડે શબ્દ વીરધવલને માસ, શિકાર અને મહિતથી વિમુખ બનાવ્યો અને મલ આં દેવપ્રસન્ન ઉપદેશો મલગાવી, ધર્મનો તાત્વિક પ્રેમી બનાવ્યો.

(જૂઓ, પ્રક ૩૮ પૃ ૩૩૪)

મત્રી વસ્તુપાલે સ. ૧૨૮૭ માં શત્રુજય તીર્થનો મોટો યાત્રાસભ્ય મલ્યો. વલ્લભના નગરશેઠે તને સત્કારમા દક્ષિણાવત શખ આપ્યો. મત્રી વસ્તુપાલે તે સોટલું સ્વીકારી તેના બહલામા તને પોતાનો પ્રભાવ શાળી શખ આપી સાધર્મિક પ્રેમનો દાખલો બેસાડ્યો.

આ મધમા નાગેન્દ્રગચ્છના આનાથો આ. વિજયસેન આ. ઉદયપ્રભ, આ વર્ધમાન, મલધારગચ્છના આ. નરસેન નાગેન્દ્રગચ્છ.

દિગ્દીપા બાહ્યાક ઝલ્લતમશ શમશુદ્ધીન (સં ૧૨૬૬ થી ૧૨૬૭) બનીર શીકાર (મીઠાબીકાર)નો સેનાપતિ મોરી ઇસ ૫ મ ૧૨૮૪-૮૫ માં બુદ્ધસત ઉપર બી આબો ત્યારે હિંદુ સભાઓનું સંગઠન સફળ થયું હતું, તેથી મહામાત્ય વસ્તુપાલ મહાસુભદ્રેવીને આસપી, વરદાન મેળવી, એક લાખ ધોઠમવાણ સાથે પાંચુથી નીકળ્યા. તે પાલનપુર સર્ધ આજુ ગયો અને બુદ્ધનો બાકુ યોડવી તૈયાર રહ્યો. તેની સામે બાહ્યાકના સૈન્યે આજુની ઘાટીમાં બાવી પદાત્ર નાખ્યો. કે તસ્ત જ વસ્તુપાલે હક્ષિણ દિશામાંથી માથા અલાબ્યો અને ધાસુવર્ષ દેવ વગેરે બ દિશા શબ્દોએ પાછળથી ઉત્તર દિશામાંથી માથા અલાબ્યો અને એ રીતે બાહ્યાકની સૈન્યનો ઘાટીમાં જ વિનાશ કર્યો. મત્રી વસ્તુપાલ વિજય મેળવી, પાટણ સર્ધ ધોળાકા બા થો. પ્રજાને તેનું ઉમગમથી સ્વાગત કર્યું તં દિવસે ૧ ફૂલની કિંમત ૧ સિદ્ધા દ્રવ્યની સર્ધ હતી. પ્રજાને એવા શ્રોધા પુષ્પિની માળાથી મત્રીનું સ્વાગત કર્યું હતું.

મત્રીએ આ વિજયના ઉપલક્ષ્ય તાર માં તીથ માં લઠ અલિત નાખ્યા કેશસરમાં યોજા કરાબ્યો હતો. જેમાં સં ૧૨૮૪ ના હાવલ મુદિ ૨ ને શિવવારે લ અદિનાથની પ્રતિમાની પ્રતિ ઠા કરી હતી. (લે સુ પ્ર વષ ૨ પૂ ૧૭)

મત્રીને હજી યોટો કરે હતા કે કુતજુદ્ધીન કૌતકેની જેમ બાહ્યાક ઝલ્લતમશ પણ બુદ્ધસત પર ફરી વાર લથકર હુમલો કર્યો. આથી તં એને ઉપાય શોધી રહ્યો હતો.

નાગેરનો સમપતિ શેક પૂનક જૈન હતો. બાહ્યાક ઝલ્લતમશની પ્રિય બેમમ પ્રેમકલા તેને પોતાનો ખર્મળ ખુ માનવી હતી. તં યોટો સમ સર્ધ શત્રુ જય તીર્થની માત્રાએ જતો હતો. સં ૧૨૮૬ માં તં માર્કક આબો એટલે મત્રી વસ્તુપાલ તેને ત્યાંથી પાગકા સર્ધ આબો.

૧ બચન મગિના બ અવધિદશરિને આ પિત્રને ઉદેશી જ ૧૨૮૫ વચનમાં હરથીમદર્શન નાથક નાથક રથુ અને તે માટે બબાનમાં બીજેવ બહાતેનના વાળા-કેશવ પ્રણમે બચનમાં આત્મુ હૃ

અને સુધવીનું હાલજાણ્યુ સ્વાગત કર્યું તે ખત્રી બાદશાહની માતા કુસીદા બેગમ મક્કા શરીફની ચાત્રા માટે નાંકળી તનેા ધર્મગુરુ આલમ પદ્મ તનેા આધે હતી. તા શુશ્રુષ્ણુ રુને જવા માટે ખજાત બહારે આવાં પહેાચી. ત્યારે મત્રી વસ્તુપાદે બહેલી યોજના પ્રમાણે દુટાસજોએ તે બેગમ માતાને લૂટી લીધી. માતાએ મત્રી આગળ ફરિયાદ કરી. મત્રી વસ્તુપાદે ત્યા આવાને તને પાઈ એ પાઈને સમસ્ત માલ પાછાં આપાવ્યે. તનેા જહુ સત્કાર કર્યો. તે ચાત્રા કરાને પાત્રી ફરવા ફરત ખજાત આવી. ત્યારે પદ્મ મત્રીએ તનું ઘણું સન્માન કર્યું. બાદશાહની માતા કુસીદા બેગમે મત્રાં વસ્તુપાદને પોતાનેા ધર્મગુરુ કહી પોતાની આધે તને દિસ્કાં લઈ નઈ અને માતાએ બાદશાહ આગળ મત્રી વસ્તુપાદનાં બારે પ્રશ્ન આ કરાં. આમાં બાદશાહ અને મત્રી વસ્તુપાદ વચ્ચે ગાઢ મૈત્રીસંબંધ બધાયો. મત્રી વસ્તુપાદ દિસ્કીથી પાછા ફર્યા તે પહેલાં બાદશાહ પાસેયાં પાકુ વચન લીધું કે હું જીવન પર્વત સુજરાત પર આઈ નહીં કરુ એ રીત મત્રી વસ્તુપાદે સુજરાતને દિસ્કીના બાદશાહથી નિર્ભય જનામ્યુ વળી બાદશાહની સુમતિથી આરમ્ભનેા પચ્ચર મેળવી સંઁ અદિનાથનાં પ્રતિમા ધડાવી શયુજ્ય તીર્થ ઉપર સ્થાપન કરી.

હવે સુજરાતમા સવજા શાંતિ હતી. મત્રાંઓએ શાંતિપત્ર તથા શિવપુરાણ વગેરેનાં શ્લોકો વડે તબ વીરમવસને માલ, શિકાર અને મદિરાથી વિમુખ બનાવ્યેા અને મલ્લ જ્ઞાન દેવપ્રભના ઉપદેશે નક્કાવી, ધર્મનેા તાસ્તિક પ્રેમી બનાવ્યેા.

(જૂઓ, પ્રક ૩૮ પૃ ૦ ૩૩૪)

મત્રી વસ્તુપાદે સ. ૧૦૮૭ મા શયુજ્ય તીર્થનેા પ્રેરે ચાત્રાસય ધાંધા. વહવાણના નગરશેઠે તને સુકારના દલિલાવત શખ આપ્યે. મત્રી વસ્તુપાદે તે બેઠવું અંકીકારી તેના બદલામા તને પોતાનેા પ્રભાવ માત્રી શખ આપી સાધર્મિક પ્રમનેા હાખસો બેસાડયા.

આ સંધમા નાગેન્દ્રજીના આચાર્યો આ. ૦ વિજયસેન આ. ૦ ઉદયપ્રભ, આ. ૦ વર્ધમાન, મલ્લપારજીના આ. ૦ નરસિંહ, નામેન્દ્રજી

ના આ મસ્તકવાદી, આ વર્ધમાનસુરિ, વાયડગમ્જીના આ ચિન્નદત્ત,
રાજગમ્જીના આ બાહ્યશ્રદ્ધ ધૈર્યવાહ્યગમ્જીના આ ભુવનમંદ્રસુરિ,
વડગમ્જીના આ જગન્નદસુરિ વગેરે ૭૦૦ આચાર્યો, ૨૧ સાધુઓ,
મંત્રી સાધ્વીઓ, ૧૧ દ્વિગજશાખાર્યો, મણા લઘુ સંઘપતિઓ, ૧૩૪
ચિન્નપ્રતિમાઓ, ૧૬ શીકરી, ૭ પાલખીઓ, ૪ ૫ સેજાવાહા,
૪૫ જૈન સોજકો, ૧ આસ્થો, ૩૩ ભાટ ૧ કોર્ટ
૧ સુધાર, ૧ હુકાર, ૨ પોઠિયા, ૪૫ ગાય, ૭૦
છિદ, ૪ શોધ, ૧૮ વાજ ૪ શાજસુરમ, ૭ લાખ મનુષ્યોની
મોટી સેના અને જો જ ક્રિસાએ તથા પાણીની ટાંકીઓ અને
સરસામાન હતો.

જો મંત્રીઓએ સ ૧૨૭૭ તથા સ ૧૨૮૭ માં પાલીતાણામાં
લલિતા સરેશ્વર, ઉપાધ્યક્ષ તથા પરજા જાયાબા હતો. શત્રુ જ્ય તીર્થ
માં શકુનિકાવતાર, સત્યપુરાવતાર, સ્વભનવીર્ણવતાર તથા અબા, સાંબ,
મધુન્ન અને અવલોકન જે આર શિખરેશ્વર ઉજ્જવતાવતાસ્ના નર્મ
મંદિરો તેમજ પોતે પોતાના પૂર્વજો, ભાઈઓ તથા જને સભ
જોની મૂર્તિઓ, મોઢેરપુસવતારમાં પોતાની આરાધક મૂર્તિઓ, જ
આદીશ્વરનું મંદિર વગેરેના ઇક્રમકપો, તોસ્થો, સ્વચ્છકગરો તથા
સુવર્ણનું સ્તંભકિત પૂકિયું સસ્ત્રવીની પ્રતિમા, કપડી વક્ત્રો
મકપ અને અનુપમા તળાવ વગેરે જાયાબાં જુજસતના મહામંત્રી
બાહુકદેવના દેવદાસમાં વધારે કર્યો તથા જાહી તીર્થની સભાગ માટે
આર જૈન કુટુંબોને વસાવ્યાં જોકે ૬૨ે જાહી ૧૮૬૬ દ્રવ્ય
વાપસુ હતું.

તેજલપુર—

મંત્રીઓએ શત્રુ જ્યની તળેટીમાં લલિતા સરેશ્વરના કાઠે, જ્યાં
મધનો પકાવ હતો ત્યાં, તેજલપુર વસાવું. તેને કોટ કરાવ્યો અને
તેમાં જ પાર્શ્વનાથ અને મહાકદેવના મંદિરો જાયાબાં તથા નવા
ઢોનો વગેરેને વસાવ્યાં.

તપાગમ્જીજ આ દેવમુદરસુરિના આવક યોધાના મ સસ્ત્રો

લલિતામુશવરને મુખસામ્ય અને તેના નાનાભાઈ ખાપે જાં પાઈનાથ ના જિનાથમનો છોડીદાર કરાવ્યો. (—પ્રકૃ ૪૬)

આ નગરનો મહામહા બેગાની સેનાએ નાશ કર્યો આથી ત્હાના વતનીઓ પાલીતાણામાં જઈ વસ્યા.

સુમ્યાદ્ અકબરના શેખ અબુલફઝે યૌશ્વન્યા મહેસૂલી વિભાગ પાક્યા તેના ત્રીજા વિભાગમાં લખે છે કે 'તેના ત્રીજા વિભાગ શત્રુજયની કુજરીની તળેગીમાં છે તેમાં એક જૂનું ૫ વી હસાનું શહેર છે (—સૌરાષ્ટ્રનું ઇતિહાસચિત્રદશન)

આ સ્થાન આજે શત્રુજય પહા ની ઉત્તરમાં અને જય તળેગીથી પૂર્વમાં ભૂતેશ્વર મહાદેવના નામથી વિખ્યાત છે

અહાં શત્રુજય, પ્રભાસપાટણ, ત્રિશનાર, વચલી થઈને ધોળકા આવ્યો ત્યાં શબ્દ વીરમવલ્લ, મત્રી તેજપાલ તથા શહેરના આગેવાનો એ સુવનો મુદર સ કાર કર્યો.

મત્રી વસ્તુપાલ વિચારગ્રીહ કૌન હતો તે હર્મપ્રભાવના માટે કૌન હર્મપ્રાનોની માફક કૌનેતર હર્મસ્થાનો પણ જ પાવતો હતો પણ બીજા કોઈ કૌન જોના પત્રલે આલી કૌનેતર હર્મસ્થાનને ઉત્તેજન આપે તો તે વાત તને પચાહ નહોતી. આ સુવના એક ચાત્રિકે કૌન લીર્જમાં થોડું હાન કર્યું અને સોમનાથમાં વિશેષ ધન આપ્યું આ હસિકત બાળીને મત્રીએ જણાવ્યું કે આ મહર્મા આવેલા બીજા મથળે વધુ હાન આપી ન શકે અને કોઈ એવી ભૂલ કરે તો તેણે પ્રાચલિત હેલું જોઈએ. કોઈ પણ અશિષ્ટ પોતે સ્વતંત્ર મહા કાલી તેની ઉમ્મિ મુજળ વર્તી શકે તે ચાત્રિકે મત્રીની વાતને આથી માનીને કૌન લીર્જમાં પ્રાટી શકમનું હાન કર્યું

મહામાર આ નરસિંહ પ્રેસુરિ આ સાક્ષમા ભાદરવા વદિ ૧ ના શેખ સુમાધિપૂર્વક સ્વર્ગસ્થ થયા. તેમણે મત્રી વસ્તુપાલને જાણવવાળી રૂપે કર્યું હતું કે આજથી થય વર્ષે તારુ મરણ મશે.

મત્રી તેજપાલે મ. ૧૨૮૬ માં આજુ ઉપરના દેશવાકામાં વિમલવસહીની પામે નવી જગીન ખરીદી તેમાં સુષ્ટિમવસહીનું

જાન શરૂ કર્યું તેમાં સ ૧૨૭૮ માં જા મહિસનાથનો જોખલો જાઈ મહાદેવના કસ્યાણ માટે જમાવવામાં આવ્યો. મત્રીએ સ ૧૨૮૭ ના રાજ્ય વર્ષે ૩ ને રવિવારે જા વિજયસેનસુરિના હાથે હુણિગવસહીના મંદિરમાં જા નેમિનાથ વજેરેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી જા ઉત્સવમાં ૪ મહાધરો ૧૨ માં લિહો, ૮૪ રાણા, ૮૪ રાતિજોના મહાજનો વજેરે હાજર હતા. જેની ઠોરણી જા ૭ જનતબરમાં જાદિ તીથ મનાય છે તે હુણિગવસહી મંદિર ઉપર સ ૧૧૬૨ માં જા ૬૬ ચડાવ્યો. સ ૧૨૬૭ અને સ ૧૨૬૭ માં પણ જાદી પોતાની માતા, પિતા, બહેનો, લલિતાદેવી, સુહાદેવી, પુત્રીઓ વજેરેના નામથી દેરીઓ બનાવેલી છે એવો જા મંદિરનિર્માણનું કાર્ક સ ૧૨૬૭ સુધી ચાલતું હતું જાદીના દરેક કાર્કમાં મળીને ૧૨૫૭ રૂબ અરખાણ છે (રૂબ, પ્રક ૩૭ પૃ ૨૪ થી ૨૮૭)

મત્રી વસ્તુપાદે નિસ્નાર તીથ ઉપર પોતાના તથા પરિવારના કસ્યાણ માટે તીર્થોદ્ધાર કર્યો. શનુ જમાવવાર, જાદાપદાવવાર સમેત સિખસવવાર, સ્વભનતીર્થાવવાર સત્વપુરાવવાર અને કારનીસવવાર સસ્વવી વજેરે પ્રાસાદો બનાવ્યા. તે દરેકની સ ૧૨૪ ના રાજ્ય સુદિ ૧ ને બુધવારે જા વિજયસેનસુરિ પાસે પ્રતિષ્ઠા કરાવી આસરાજવિહાર, કુમારદેવીસરોવર અને ઉપામજબનાવ્યા વૃદ્ધ યાત્રાળુ યો માટે યોદીઓ વસાવી જાદીના જાદો યાત્રિકો પાસેથી કર લેતા હતા ત કર માફ કરાવ્યો. જાદી ૧૨૮ ૦ રૂબ ચાપરું પ્રભાસપાટણમાં જાખપદાવવાર પ્રાસાદ બંધાવ્યો અને આસપાસ બીજા લૌકિક તીર્થો પણ બંધાવ્યા.

જને જાઈઓ જા જગત્સ દ્રસુરિ, ઉપા દેવભદ્ર, જા દેવેન્દ્ર સુરિના તપત્યામજર્કા નૈરાજના ઉપદેશથી પ્રભાવિત હતા. તેમના મહેતાએ જા જગત્સ દ્રસુરિ પાસે શિક્ષા લીધી હતી. મત્રી વસ્તુપાદે જા દેવેન્દ્રસુરિ ખજાત હતા ત્યારે તેમના આજ્ઞાનમાં મૌને મુકવતિની પ્રભાવના કરી હતી.

સ ૧૨૬૪ માં રાજો વીરધવલ નરણ પામ્યો. મત્રી વસ્તુપાદે

તેની ઈચ્છા મુજબ તેના જીવ પુત્ર વીરાહદેવને યોગદાની જાદીએ બેસાડ્યો. વીરાહદેવે સત્તાના મદદમાં નાગક જાદુવાળને મદદમાત્ર બનાવ્યો અને જને મત્રીઓને તેના હાથ નીચેના નાના મત્રીઓની જગા આપી. સુમરાક પ્રતીકારની જાહેરશીથી જને મત્રીઓ પાસે ધનની માગણી કરી અને ધન ન હોય તો તેની ખાતરી કરવા ૬૪ મર્ધનું દિવ્ય માગ્યું હાથ લવણપ્રસાદે તેને તેમ કરવા વાર્યો પણ તેણે પોતાની હક છોડી નહીં એટલે રાજપુરોહિત સોમેશ્વરે તેને સમજાવી આ અપ્રત્યક્ષી રાજ્યો.

એક દિવસે એક સુસ્થકે ઉપાસ્યનો કચરો બૂલથી નીચે ફેંક્યો. તે જતે જતા રાજના મામા સિંહ જેઠવા ઉપર પડ્યો. મામાએ ગુસ્સે થઈ તે સુસ્થકને માર્યો અને ગાયો આપી. આ સાંજની મત્રી વસ્તુપાલે રાજપુત્ર બૂલપાલને ઓઢી મામાનો હાથ ઠપાવી મગાવી પોતાના મહેલની આગળ લટકાવ્યો. જનેની સેનાએ લવા માટે તૈયાર થઈ. રાત્ર વીરાહદેવને ત્યારે વિભાસલુ થઈ કે હવે શું કરવું ? જતે પુરોહિત સોમેશ્વરે રાજ, મામા, તથા મત્રીઓને સમજાવી શાવ પાઠ્યા રાજ્યને મામા પામે મત્રીની માફી મગાવી અને મત્રી તથા તેમના ધનનું ગૌરવ રખાઈ.

મત્રી વસ્તુપાલે વિચાર કર્યો કે આ નરમદ્રસુસ્થિ જાવિષ્ઠ-કથન મુજબ હવે મારું આયુષ્ય જોખું છે. તેથી સ. ૧૨૬૭-૬૮ માં તે શત્રુજય લીધેની યાત્રા માટે સજા ગાથે નીકળ્યો અને સ્વામી જાહેવાલિયા ગામમાં ગુરુદેવો પામે નિર્મામણા કરી સમાધિપૂર્વક મરણ પામ્યો અને મહાવિદેહ ઈશ્વરમાં રાજના ભર તેનો જ મરણ.

મત્રી તેજપાલ અને મત્રી જયલક્ષ્મીએ જાહેવાલિયામાં તળાવ જોડામ્બુ તથા વસ્તુપાલના રાજને શત્રુજયના પ્રદેશમાં લાવીને અગ્નિસન્ધાર કર્યો. જહીં સ્વર્ગરોહણ પ્રાપ્તિ બધાએ અને જાહેવાલિયા ગામમાં શિવપ્રાસાદ, સરોવર તથા દાનશાલા બધાના મદદમાત્ર તેજપાલ પશુ ૩૦ ૧૦ / મા રાજેશ્વરીય પાસેના ચાંદર ગામમાં છેલ્લે પહોંચે સમાધિપૂર્વક મરણ પામ્યો. ત્ય તેના

પુત્રે જન્મ જિનપ્રાસાદ જાયાઓ જે વળે પવ્વ વિદ્યમાન છે.

મત્રી વસ્તુપાત્ત તેજપાત્રે યજ્ઞ ધર્મકાચો કર્યા છે તે કંટલાકની ચાલી નીચે મુજબ છે—^૧

જિનપ્રાસાદો ૧૭૦૪ ધોગકા વજેરેમા, લુર્વોદારો ૨૩ • ૫
સુશ પાર્શ્વનાથ, મ્તલન પાર્શ્વનાથ વજેરેના, સુવા હામ જિનર્મિ
૬૮૪ ઉપાક્રમે, ૫ આચાર્યના સિદ્ધાસને, ૫ • ૬૫કાના
વસરજુ મડપો, ૭ જલશ્યાગાઓ, ૭ પાકશ્યાગાઓ, ૩
વીરજવલ, નાસવજુ વજેરે કુપ્પાક્રમે અને શૈવાક્રમે, ૭
૭ જલશ્યાગાઓ સ્થાપન કરી પ્રતિદિન ૫ વેદપાઠીઓના કુર્ત
ના નિર્વાહની જવાબદારી કરાવી. ૬૨ સાલ ત્રણ વાર હવપૂજા
પદ્ધતિના નવા કિસ્સાઓ, ૬૪ મસ્જિદો, ૮૪ લગ્નવે, ૬૩૪ ૫
૭૦ કુવા, અનેક વેપારી મહીઓ, હવાખાના પરમે વજેરે જાંધા
તેઓએ ૬૩ મુલીમા નિજમ મેગઓ પોતાની પત્નીઓના વ
મોટા ઉજમણ કરાવ્યા. પાવમ અને જાત્રિધારણના ઉજમણ
પાસ વધા જાત્રિધાર નિર્ધન કૌનેને ખન આપી હવપતિ જન
સાવ કરેકનું દ્રવ્ય ખસ્થી જ્ઞાનલ હાર જનાવ્યા સર્વસિદ્ધાતની જે
નકલ સેનાની યાદીથી અને બીજી નકલ વાકપત્ર અને કામજા
હવાવી (ઉપ ૨૬). પડિતોને જહીસ તેમજ જરીએને ઘણું
આપ્યું શત્રુજય, જિસ્નાર અને આજુ ઉપર મત્રીને જાવએતું
ખસ્તુ તેમજ ૧૮ વર્ષમા કુલ ૨ ૭૩૧૮૦ દ્રવ્ય ખર
હતું એવી માહિતી મળે છે

મત્રી વસ્તુપાત્ત પોતે વિદ્વાન હોય તેમજ વિદ્વાનોના સર્વ
અને પોષક હોય તેજે નરનાથવજ્ઞાનદમહાકાવ્ય (સૂત્ર : ૧
જિસ્નારમદન શ્રીનેમિનાથસ્તોત્ર, જાજિકાદેવીસ્તોત્ર વધા આસ
(પ્રકો ૧) વજેરે કૃતિઓ સ્થેથી મળે છે. આ કૃતિઓ તે

૧ આ જગે જગપાતાલ, સુપ્રસાદોર્નનથ નાની નાની રેપિ અને
અને જિન્દગીના વસ્તુપાત્તનિ થ તેવો વિસ્તાર નેપ થશે ૭

કવિપ્રતિજ્ઞાની સાક્ષી પૂરે છે તેમણે રચેલા પ્રાચીન ગ્રંથો પદ્ય મળે છે જાનવા તરીકે—

‘શિયાળો, ઉનાળો અને ચોમાસુ એ ત્રણેયો એક પછી એક આવે પદ્ય આવે ઉનાળો અને ચોમાસુ એ બંને ત્રણેયોનો એકી સાથે અનુભવ થઈ રહ્યો છે કેમકે મહારાજા વીરખવલ્લા મરણથી જનતાના દિલમાં ઉનાળાનો તાપ ઝૂળાઈ રહ્યો છે એવારે આજોમા ચોમાસુ ભિમટી રહ્યું છે

તેમણે ધર્માશુદ્ધમહાકાવ્ય ની સુ. ૧૨૬ માં ચોવાના હાથે કરેલી નકલની પ્રતિ મળી આવે છે વિક્રાનો આવા વિદ્યાસેવીને ‘સુસ્વલીપુત્ર કહે તો તેમાં કશી અતિશયોક્તિ નથી.

તેમની આસ્તવત યજ્ઞાના શાલ્પુરોક્તિ કવીશ્વર સોમેશ્વરેવ, હરિ હર, મહન, સુભટ, નાનાક પાશ્વલ, ૫ ચરોવીર, ૬૦ અરિસિદ્ધ, આ વિદ્યસેન, આ. ૦ ઉદયપ્રભ, આ. ૦ નરસિદ્ધ, આ. ૦ નરેન્દ્રપ્રભ, આ. ૦ માલિકમથક આ જાલવક, આ. ૦ જ્યોતિર્હરિ, આ. ૦ અમરસિદ્ધ જેણે વિક્રાનો હતા. આ પ્રયુક્તસુરિ ત્યારે જીવતા કવિ હતા. આ બધા વિક્રાનોએ મત્રી વસ્તુપાલની વિવિધરૂપે પ્રશંસા કરી છે—

તમારામાં જીવાની છે પદ્ય મહનવિકાર નથી, લક્ષ્મી છે પદ્ય જવ નથી, સલ્લજનનુજ નથી પરીક્ષા કરવાની જુદી છે પદ્ય કપ નથી, તમારી આવી આકૃતિ કોણે લીધી ?

(—વીરખવલ્લા વસ્તુપાલ પ્રતિ ઉદ્ગારો)

પૈમ્યપદ્મપિ પેશજ્ઞ જ્ઞાપસન્મોસ્નાકજ્ઞપાદપિ

સ્વજ્ઞા નૂતનશૂભમગ્રીમરાત્પુકસત્સૌરમા ।

શાર્ગ્ગેશ્વમુત્તમમૂલવિશ્વદેવગારાવપિ પ્રાજ્ઞા ,

કેર્વાન પ્રજ્ઞપિતિ ચેતસિ મુર્ધ્ન શ્રીવસ્તુપાલોચ્ચય ॥

(—ઉપદેશતરંગિણી તરંગ ૧ લે; પ્રજ્ઞાકેશ,

૫૦ જિનકર્મકૃત વસ્તુપાલચરિત્ર)

સુરો રણપુ જરણપ્રણેપુ સોમ ચન્દ્રોક્તિવચનપરિતેપુ મુખોર્ધ્વગોષે ।

નૌતૌ મુરુ કવિજન કવિરવિત્યાસુ મન્વોઽપિ ચ પ્રદ્યુમ્નો નહિ વસ્તુપાલ ॥

—હે વસ્તુપાલ ! તું સ્વભાવ સુખ અભિતો પ્રાપ્તે મદ, દુષ્ટો પ્રત્યે મ અલ, જ્ઞાનમા ભુખ, નીતિમા ભુર, કવિઓમા શુક અને પાપમાં મદ છે—
એ રીતે મદ લેવો હોવા છતાં મદમય નથી. (—અત્યાત, ઉપદેશતરંગિણી)

શ્રીવસ્તુપાલ ! તથા માહત્તરે નિનાજા

શાળી મુક્ત હૃદિ કૃપા કરપદ્મને મો. ।

દેહ પુલ્લિર્લિસતીતિ સ્વેન કર્મિત

પૈતામહ સપદિ થામ જગત્ત્વ મામ ॥ (—ઉપદેશતરંગિણી)

મજ્જા ગજો વ શાલો વ ઘને વ પ્રવને વ ય ।

વસ્તુપાલ-વધોવીરો સર્વ વાગુદેવતાસ્તુતૌ ॥

(વામનસ્થલીને પ અધ્યોધર-મુદ્દ
સ કીર્તન, સર્ગ ૩ સ્તો ૪૩)

સૂત્રે હૃદિ કૃતા પૂર્વ દુર્ગતિદેન વીમતા ।

વિમૂક્ટે સુ કૃતા તેમાં વસ્તુપાલેન મન્થિના ॥

મન્થનૈ પયોદાનૈ વર્મસ્થાનૈય મૂલકમ્ ।

વગસા વસ્તુપાલેન રૂપમાકાશમ્મકમ્ ॥

(—શબ્દપુરુષોદિત કવિ શોભેશ્વર)

વિરચ્યતિ વસ્તુપાલ વીસુક્ત્યસચિરેષુ કવિષુ વ પ્રવર ।

ન કદાપિર્વ્યહરણ શ્રીકરણે કામ્યકરણ વા ॥

વનવયેન વિનયેન વિજયા વિક્રમેણ સુક્તસ્ત્રમેણ વ ।

કાવિ કોણપિ ન પુમાનુવૈતિ મે વસ્તુપાલસદૃષ્ટો દૃષ્ટો પત્તિ ॥

(—શબ્દપુરુષોદિત શોભેશ્વરશૃત આબૂપ્રશસ્તિ)

માનર્થ મલિમાન્ મેમૌ મેમી શાહુર-કેળવૌ ।

પૈનોણપિ વ સ વેદાનાં વામામ્ કુસ્તે કરે ॥

(—શબ્દપુરુષોદિત શોભેશ્વરશૃત ઇતિહાસીયુદી)

વિમુક્તા-વિક્રમ-વિષા-વિદમ્કતા-વિતવિકરણવિવેકે ।

ય સસમિર્લિકારૈ કશ્ચિતોણપિ વપાર ન વિકારમ્ ॥

(—મહાધાર આ નરમદ્રસુશૃત ગિરનારવીર બિનાલક-
પ્રશસ્તિ, ત્રીન પુસ્તક પ્રશસ્તિ સમક, પુષ્પિકા ૭)

सत्रियाः समरकेसिरहस्यं धामते न बणिजो भय एष ।

अम्बडो बणिगपि प्रघन किं मल्लिकार्जुनतृप न जपान ॥

इत रे [बणिगाहं रणद्धे विधुतोऽसि तुम्भा कसमामि ।

मौलिमाण्डपटलानि निपूणां स्वर्गविप्लवममो वितरामि ॥

(—आ० आद्यत्रयद्रुत 'यस्य तविद्यास, सग' प, २६। ४३-४४)

वज्र वज्रमये वन वनसये पुष्यं वसन्तमे

वास स्वस्तरये वच सुगुरये वीमो यथा मानये ।

पूर्यं चागस्वे सितेमुपरये राप्राप्यते मेरवे,

इत्थं तं सचिकेन्द्र ' काव्यकरणं रोचिष्यते विष्णवे ॥

(—आ० उद्भवप्रभसुरि वचन, उपदेशस्यार, ५०० ३६)

बौद्धैर्बौद्धं वैष्णवैर्वैष्णवमुक्तं शैवं शैवो योगिभिर्योगस्तु ।

वैनैस्तादृशेन एवेतिहृत्वा सत्त्वापारं स्तूयते वस्तुपात्रम् ॥

(—अथ भावली)

महामात्म वस्तुपात्रने २४ निरुद्धो कृत्वा ज्येष्ठा सरस्वतीकहा
नरसु सचिवश्च अभिषि, सरस्वतीधर्मपुत्र इत्यु बोधराज हातृधक
वर्ती अतुरयावाक्य मन्त्रानेन, सन जनमानस जने अभिपुत्र
वनेरे भुज्य निरुद्धो कृत्वा

ज्येष्ठदे ते दानवीर, नृपधीतिपात्र प्रचने भानीतो सुख
सत्तने अतुर महामात्म, रघुमिहानभा व वैभो, धर्मात्मा तेभव लक्ष्मी
ने लाघ्रीवो जने सरस्वतीने संपूत कृतः

तेषु शत्रुजयतीर्थमा न सपलदेवनी यात्रा करी तेमा ज्येष्ठ
न भाजणी करी ॥ ३—

यदवाये पुत्रधारस्य यत् प्रियार्था विमोचिनः ।

यत् राधावेपिनो लब्धयेत्तद् ध्यानं निश्चयं ते मते ॥

(—अथ भावली)

મત્રી વસ્તુપાલ-તેજપાલના જનનચરિતના આધેનો—

૧ નરનારાયણના હાથમાં પ્રસિદ્ધ, વસ્તુપાલચરિત.

૨. કીર્તિકોમુદી (સ. ૧૨૮૨ લગભગ), ઉત્કલસરકાર 'માના
દરેક સર્ગના જાતિમ સ્તોત્રો, મુરબા-સનનો ઉત્કલો સર્ગ,
જાણુદી સ. ૧૨૮૭ની પ્રસિદ્ધ, ગિરનારની સ. ૧૨૮૮ની
પ્રસિદ્ધ, ન. ૧ ૩ કર્તા-સામુદાયિકત કવીયર ૬
સોમેશ્વરદેવ.

૩. સ. ૧૨૮૮ની ગિરનાર પ્રસિદ્ધ (ન. ૨ ૪ ૫) કર્તા-
મહાધારી આ. નરસિંહ દ્રસ્યુરિ

૪ મુદ્ગલસંકીર્તન (સગ ૧૧) સ. ૧૨૮૫, કર્તા-અરિસિંહ.

૫. ખર્માનુદયકાવ્ય (સર્ગ ૧૬) મુદ્ગલસંકીર્તનકાવ્યોલિની, ગિર
નારની સ. ૧૨૮૮ની (ન. ૬) પ્રસિદ્ધ, કર્તા-આ ઉદય
મહાસુરિ

૬ હામીરમહામર્દન નાટક સ. ૧૨૮૫, કર્તા-આ વીર સિંહ
આ જયસિંહસુરિ

૭. શકુનિકવિદ્યાર પ્રસિદ્ધ, કર્તા-આ જયેશ્વરસુરિ, સ. ૧૨૬૦
(-પ્રજાપાવલી)

૮. વસતવિદ્યાસ સ. ૧૨૬૭ કર્તા-આ. જાણુદય દ્રસ્યુરિ

૯. પ્રજાપતિવામણ સ. ૧૩૬૧ કર્તા-આ મેતુનસુરિ.

૧. વિવિધવીર્ણકથ સ. ૧૩—, કર્તા-આ બિનમહાસુરિ

૧૧. અતુર્વિદ્યાતિમળ (પ્રજાપતિ) સ. ૧૪૦૫, કર્તા-
આ શાશ્વતીખરસુરિ

૧૨. વસ્તુપાલચરિત સ. ૧૪૬૭ કર્તા-આ. બિનકર્ણસુરિ.

૧૩. ઉપદેશસાર-સટીક સ. ૧૬૬૨, કર્તા-પ. કુમારસાગરચંદ્રિ.

૧૪. વસ્તુપાલ-તેજપાલસસ સ. ૧૪૮૪ કર્તા-હીરાનંદ.

૧૫. વસ્તુપાલ-તેજપાલસસ સ. ૧૫૫ કર્તા-મહાધાર આ
હામીસાગર.

- ૧૬ વસ્તુપાલ-તેજપાલરાસ સુ. ૧૫૬૫, કર્તા-પાર્શ્વમુદ્રસુરિ
 ૧૭. વસ્તુપાલ-તેજપાલરાસ સુ. ૧૬૮૨ કર્તા-ઉપા. સમયસુદર.
 ૧૮. વસ્તુપાલ-તેજપાલરાસ સુ. ૧૭૨૧ કર્તા-આનંદસૂરમચ્છીય
 ૧૯. ૫૦ મેઘુનિજલ ગણિ.
 ૧૬ વીરશ્યાવલી, લેનસાહિત્યસુશોધક ખંડ ૧, અંક ૩
 ૨૦ લેનસાહિત્યસુશોધક ખંડ ૩, અંક ૧ પૃ. ૧૦૫.

વશાવલીઓ

આબસિ હવશ—

- ૧ આબસિહ—તે પોરવાડ હતો, તેનું બીજું નામ આમ લસિક હતું.
૨. શાતિ.
- ૩ જ્ઞાનામ.
- ૪ નામ.
૫. આમૂ—તે માણસલુમાં રહેતો હતો અને મહાધારમચ્છનો માવક હતો.

૬ કુમારદેવી—તે આમૂ પાલના ની પુત્રી હતી અને અન્ધસુદ (આસસાવ)ની પત્ની હતી. તેને ૧૧ સુતાન હતા તે સૌમા મત્રી વસ્તુપાલ અને તેજપાલ બહુ વિચ્છાત અને ઐતિહાસિક પુરુષો હતા.
 (૧) વસ્તુપાલ—

૧ વસ્તુપાલ—તે જામસેનના વતની શ્રીમાલી લેન હતો. મહાપ્રાની હતો. પાપાના મોત્રીય ભાઈઓ પ્રત્યે અત્યંત વાત્સલ્યવાનો હતો. મહાવ છે કે મત્રી શાંત પદ્ય તેમનો જ પુત્ર હોય.

૨. વીરલ.

૩ પદ—તેને આમલ, રણસિક, અભયડ, કેશલ અને વીરલાક નામે પુત્રો હતા.

૪ વીરલાક—તેને સુમારદેવી નામે પત્ની હતી. હરિ નામે પુત્ર હતો. બીજા પત્ની મંજુસાદેવીથી મદીપ અને હરિ નામે પુત્રો થયા.

૫ હરિ—તે દેવાવદો હતો. મુખટ અને ભર્માત્મા હતો તેની

પન્થેનું નામ હમીરદેવી અને પુત્રોનું નામ શસિજી તથા વ
 વને પુત્રો કૃષ્ણાજી હતા. તમા શસિજી પુરુષદામી, નમ્ર
 વિદ્યાજી મનને, નમ્રજી ઉદાર, મુમતિ, પરમજી શોભ-
 કાર્યપ્રેમી હતા. હાથે વ ગચ્છના આદ્ય શાસ્ત્રોપદેશમુરિની
 આજી મુણસમુદ્ધ પામે પીલા ત્રીપી અને હરિશ્ચંદ્ર
 તે સાધુમના હતા. સાધુવા-સત્ત્વમા સદા વ પર સ્થેત તે
 આજી મેતવી, યતુજી મયા અને અનરજાન હર્ષ સર્વે રમ
 ૧ નાનુ—૧ હરિને નાનો પુત્ર હતો. કર્મમા હો
 ૧૧૧૪ ના શમળ મુદિ ૪ ને મુણસમુદ્ધ સમસેનન
 આ માણેકચંદ્રમુરિએ ૪ ૧૨૭૮ મા રનકા શીલ્પિસ
 (સર્જ ૮ ન ૫૫૭૪)ની પ્રતિજ્ઞાવાળી, આ મુણસમુદ્ધસિનિ
 એ આજીશીએ ૪ તેની પુત્રિકામા પ્રસ્તુત કમલસિનિ
 (—જુઓ, પ્રાંતિવચનસિનિ
 પ્રાં ૩૫, પૃ ૩૮, ૪૦)

(૨) વરજામવશ—

૧. વરજામ—શીમાતીવ શમા વિષદુ નામે મુણ
 હતા. તેણે મલમજી કરવા આથે દેરાસર, શાવ, દાવકાક
 વગેરે બધાજી હતા. તે ગચ્છના કચ્છેના શહેરો હતા. તે
 નામે પુત્ર વયો. તે કર્મમા હતા. તેણે યતુજી, વિશ્વજી
 ત્રીપીના મલ કાકા હતા. મરીમાને પૂજા માક કરી જ
 કરીકે પ્રસિદ્ધિ મેતવી હતી. (સમસેનનો વરજામ જા મોરે
 વરજામથી જુઓ સમસેનનો)

૨. વામ—તે શીરો દાની અને સત્ત્વવાળી હતા. તેને ૧
 ૨. વીરેવ, ૩. નેમિ, ૪. આર અને ૫. શીવત્ત નામે પુત્ર
 ૩. વામજી—તે જીવવાન હતા. તેને ૧ શક, ૨ મુણ
 શેશાક અને ૪ શોદી નામે પુત્ર હતા. શેક વીમજી મરીને દેરા
 લક પિદાન હતા. મુણસમુદ્ધ મુણસમુદ્ધ હતા. શેશાક વસતી
 શોદી પાતાન્ય મુણસમુદ્ધ શેશાક જાણે હતા તે શાવ અને

११ वस्तुपावनेष्वपावशाम् अ० १५६५

१७ वस्तुपावनोऽथवावशम म = १८५६-२००० । नामि

१८ वज्रपात-तन्त्रपातसामुद्रिकम् ॥ १५ ॥

૫૦ મેરુનિજય ગણિત ૬૪૩ અડી

૧૬ શીશ્ય શાવણી લીનઆદિન્વમુદેષ્ટ * - ૮ મોક્ષને ૧

२ नैमादि-वसुशोधक अ. ८. ८. ३३ ३ पुत्रने वशे

9월 15일

આ દર્શન મધ્યે

નામે એક પુત્રી હતી.

ਸ੍ਰੀਮਤਿ ਹਰ ਸ਼—

૧. કનલ ઘની કનલ

१ सांप्रति—तेदु ५२२ । उभिवर्धं भवि भगी

२. शक्ति

३. **प्रत्ययः** नने प्रीतिमती नमो भो।

४ नाम. (आपि पञ्चाशत् के तन्त्र १ ते
१० विष्णुः पञ्चाशत् विष्णुः पञ्चाशत्

५. आधुनिक - नवी विवाह कानूनो विहा कथा
अभिलेखा सो वे न समजली

आचार्य दत्त

१ कुमाग्रह— इषा वनव्रज्या
अमरुभी २— अमनीने भव नटोपावा म न जादे विना

आज उपपन्न रही भूमिना अष्टि धरा

(૧) ~~વચન~~ : અને તેની ખામે પૂરની થા ન્યા રજી. રહે

१. वज्र ११ वास आश्वभा पुन नथी यम नाई क

ન મોટી, ત્રણ ભાઈ રાજને પુત્ર પુત્રી ધરા રેવ આ

મુજબ   રાજ્યો આપી શકાયેલા હતા.

१. तान्ना मुनिम वयं तस्मिन् ॥ श्रेयसात्तननेपार मा? ममुद्र

नमोऽयं जगत्पतिं शार्ङ्गपुरुषं भवेत् त्वं भवान् भो

પણુ તે વાળુ ઉપાયુ અહીં દરિયાકાંઠે આ મુમ્મુ ગિલા

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 26

પત્નીનું નામ હમ્મીરદેવી અને પુત્રોનું નામ શશિલ તથા નાનું હતા. જને પુત્રે રૂપાળા હતા. તેમાં શશિલ પુરુષશાળી, વ્યવહારનિપુણ, વિદ્યાગ્ર મનનો, મમુલ, ઉદાર, મુખતિ, પરગણુ પરપકારી અને ધર્મપ્રેમી હતો. હરિએ વડગમ્મના યજ્ઞ વાદિદેવસૂરિની પરપરા યજ્ઞ ઓણુમુદ્ર પામે શીશા શીખી અને હરિશ્ચંદ્ર નામે મુનિ થયા. તે સાધુભક્ત હતા. સાધુવાન્સમ્બધા સદા ત પર રહેતા. તેઓ સુખી આત્મા મેળવી, શત્રુજય ગયા અને યજ્ઞનશન લઈ સ્વર્ગે સમાયા.

૧ નાનું—તે હરિના નાનો પુત્ર હતો. ધર્માત્મા હતો. તેણે સ. ૧૪૧૪ ના ફાલ્ગુ કૃદિ ૧ ને સુવ્યથે શમસેનમાં શબ્દચિત્તના આ માલેકચક્રસૂરિએ સ. ૧૨૭૬ મા રમેલા શીશંતિનાથચરિત્ર (સર્ગ ૮મું પૃષ્ઠ ૫૫૭૪)ની પ્રતિલભાવી, આ સુલસમુદ્રસૂરિને વહેંચવી એ આચાર્યશ્રીએ જ તેની પુષ્પિત્તમાં પ્રસ્તુત દાનપ્રશસ્તિ આપી છે.

(—જુઓ, શાવિનાથચરિત્ર પ્રશસ્તિ,

પ્રક ૩૫, પૃ ૩૮ સ. ૧૪૧૪)

(૨) વરણ્ણમવશ—

૧ વરણ્ણમ—શ્રીમાદ્દીવશમાં વિષદુ નામે બહુ વયસ્વી રોક હતો. તેણે સવલક્ષિ કરના સાથે દેરાસર, ચાવ, દાનશાલા, પરમ વગેરે જ બાંધ્યાં હતા. તે કમ્મના કમ્મોત્તમા રહેતો હતો. તેને વરણ્ણમ નામે પુત્ર થયો. તે ધર્માત્મા હતો. તેણે શત્રુજય, ત્રિસ્નાર વગેરે વીર્યોના સર કાઢ્યા હતા. ગરીબોને ખૂબ મદદ કરી દાનવીર તરીકે પ્રસિદ્ધિ મેળવી હતી. (શમસેનનો વરણ્ણમ આ કમ્મોત્તમા વરણ્ણમથી ભુલો સમજવો.)

૨. વાસ—તે મોટો દાની અને સત્વવાદી હતો. તેને ૧. વીસલ, ૨. વીરદેવ, ૩. નેમિ, ૪. વ્યાસ અને ૫. શીવસ નામે પુત્રો થયા.

૩. વીસલ—તે સુલવાન હતો. તેને ૧. હણ, ૨. સુલકણ, ૩. સોલાક અને ૪. સોલી નામે પુત્રો હતા. રોક વીસલ મરીને દેવ થયો. લઘુ વિદ્વાન હતો. સુલકણ સફળુણી હતો. સોલાક વયસ્વી હતો. સોલી પોતાના સુલેષી લોકપિય બન્યો હતો. તે શાવ અને દાનવીર

હતો તેમજ વેપારીઓમા વડો હતો.

૪ ચોથ—તેની નામના જૂળ ફેલાયેલી હતી તેને શ્રી નામે રૂપાળી પત્ની હતી. તે ક મકોડા છેડીને ભદ્રેશ્વર નગરમા આવી વસ્યો. તે સમયે ભદ્રેશ્વર મોટું નામી નગર હતું વેપારનું મોટું પીકું હતું અહીં ખુબું નામે દેવી હતી જે કામિતદાયિની મનાતી હતી. ચોથને ૧ જન્મદૂ ૨ રાજ ૩ પદ—એમ ત્રણ પુત્રો હતા. પહેલા પુત્રને યશો મતી બીજાને રાજલદે અને ત્રીજાને પદા નામે પત્નીઓ હતી. રાજને વિક્રમસિંહ તથા ધામલ નામે બે પુત્રો અને હ સી નામે એક પુત્રી હતી.

૫ જન્મદૂશાહ—તે ત્રણે ભાઈઓમા વડેશો હતો. હાની હતો. તેને એક જકરીના ગળામા બાપેલા હારમાંથી લક્ષ્મીવર્ધક મણિ મળી ગયો. ત્યારથી તે ધનપતિ થઈ ગયો. તે છૂટે હાથે ધન હેતો હતો.

તેની પત્નીનું નામ મયોમતી હતું તેને પ્રીતિમતી નામે એક પુત્રી હતી. પ્રીતિમતીને શેઠ મયોદેવ આથે પરણાવી કે તરત ૮ તે વિધવા બની. પિતાએ તે વિધવાનો વિવાહ કરવાનો વિચાર કર્યો પણ બે વૃદ્ધાઓએ મુશ્કિતપૂર્વક સમજાવ્યો એટલે તે મમમતી ગયો. તેણે પુત્રીના શેઠ માટે વાવ ફાવો બનેરે બધા આ.

જન્મદૂશાહ તથા મયોમતીને પુત્ર નહોતાના કાળે ભારે ચિંતા રહેતી હતી. જન્મદૂશાહે આવ ઉપવાસ કરી સમુદ્રના અધિષ્ઠાવક વજ્રુદેવને પ્રત્યક્ષ કર્યો અને તેની પાસે પુત્રની માગના કરી. દેવે સ્પષ્ટ જણાવ્યું શેઠ. તારા ભાગ્યમા પુત્ર નથી, પણ તારે ત્યાં લક્ષ્મી મિશર થઈને રહેશે, તારા ભાઈ રાજને પુત્ર પુત્રી મશે. દેવ આ રીતે કહી શેઠને રત્નો આપી આલતો થયો.

શાહે પોતાના મુનિમ જન્મ તસિ હ જોશવાણને વેપાર માટે સમુદ્ર માંત્રાએ મોકલ્યો. જન્મ તસિ હ આદ્રીપુરમા ગયો. ત્યાં મહાન શાહે સખી પોતાનું કસિયાનું ઉતાયુ અહીં દરિયાકાંઠે એક સરસ શિલા હતી જન્મ તસિ હને તે શિલા લઈ જવાનો વિચાર થયો. જાણતાં તુર્કી જહાઝેનો વડો પણ અહીં આવ્યો હતો તેની નજર પણ આ શિલા ઉપર પડી અને તેને લઈ જવાનો તેણે પણ ઇરાદો કર્યો.

આથી બને વચ્ચે હરિદાસ આથી. શિલા લઈ લેવા માટે બને વચ્ચે મહાવેલ થયેલ. આખરે જયતસિંહે ત્યાના સજાને ત્રણ લાખ રૂપિયાની દક્ષા આપી તે શિલા પોતાના કબજે કરી. તેણે ત્યાં જગદુ શાહને પણ વધાર્યો અને શિલાને વહાણમાં મહાવી ભરેશ્વર પહોંચાડી જગદુ શાહે તે શિલા ખોટલા આમગ પગ પોવાની જગાએ મૂકી.

જગદુ શાહે એક દિવસ એક મોઝીના મુખથી સાબળું કે આ શિલા છુપાવી રાખવા જેવી છે એટલે જગદુ શાહે તે શિલાને તોડી નાખી તો તેમાંથી તેને રત્નોનો મજાક મળી આવ્યો.

એક દિવસે શરણારાવના રાજા પીકડેવે કચ્છ ઉપર ચડાઈ કરીને રાજા જીમદેવે બધાવેલો ભરેશ્વરનો કિસ્સો તોડી નાખ્યો અને બહાર કહ્યું કે હવે તો બે ગમેદાને શીખડાં લેવે તો જ ભરેશ્વરનો કિસ્સો બને.

જગદુ શાહે પાટણથી સુચલાતના રાજા જીમદેવના અને અલ્લોસિય સોલંકીના પુત્ર લવણપ્રસાદ પાસેથી સૈન્યની મદદ મેળવી સેનાની દેખરેખ નીચે જ મહિનામાં ભદ્રાવતીનો નવો કિસ્સો લેસો. ક્યો તેના એક પૂણાના ભાગમાં રાજા પીકડેવની માતાની મૂર્તિ અને તેની ઉપર શીખડાનાં ગમેદા બતાવ્યો. તેના શીખડાને સોનાથી મઢી લીધા. રાજા પીકડેવ આ જોઈ આઘાત પામી મરણ પામ્યો.

પૂનર્મિશ્રમણના આ પરમદેવે શંખેશ્વર તીર્થમાં વર્ષમાન વષ શક ૬૫૧ સ. ૧૩૦૨ ના માહ મુદિ ૫ ના દિવસે અવધ નક્ષત્રમાં કંઠોદ્ધમાં થી દેવપાલના મરેથી આજ્ઞા વહોરી પારણ કહ્યું તેમણે સાત મહા દેવોને ઉપદેશ આપી શંખેશ્વરના ભક્ત બનાવ્યા. રાજા દુર્જન સૈન્યને શંખેશ્વર તીર્થની ઉપાસના કરાવી, કોઈ શત્રુથી મુદ્દા કસ્યો અને બે જ રાજા પાસે શંખેશ્વર તીર્થનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો. તે પછી આ પરમદેવ ભદ્રાવતી તીર્થની યાત્રાએ પધાર્યા. તેમના ઉપદેશથી જગદુ શાહ ધર્મપ્રેમી બન્યો.

આ સમય હરમિશ્રાન રાજા જીમદેવ સોલંકીના મરણ મંડી નીરખવડ તથા વીસલદેવ (સ. ૧૩૧૨ થી ૧૩૧૮) સુચલાતના રાજા બન્યા.

જગદ્ શાહે રાજા વીસલદેવની આજ્ઞા મેળવી શત્રુ જય તથા ગિરનાર
તીર્થની યાત્રાના છ રી પાગતા સથે કાઢવા પૂનર્મિભાગપછ તથા શૌર-
શિયાજમળના થણા જોનાથાર્યો તેમાં સાથે પધાર્યા હતા.^૧ આ વીર-
સૂરિએ સ્થાપન કરેલ જાન મહાવીરભવાગીના જિનપ્રાસાદને જગદ્ શાહે
સોનાના ૬૬ કગશ ચડાવ્યા, પરકોંગે બનાવ્યો, આરસની ત્રણ ઢેરીઓ,
જ્યેષ્ઠામદાવતાર જિનાલય, ૧૭ જિનાલય બનાવ્યા ત્રિખંડેશ શ્રીપાર્શ્વ
નાથની મૂર્તિ બરાવી, તેમાં પુત્રા પ્રીતિમતીના કસ્થાલુ માટે સ્વર્ણપત્ર
તૈયાર કરાવ્યું તથા કલ્પદેવની વાવનો છલ્લોદ્ધાર કરાવ્યો તથા મૂલસજ
તથા કુમારપાલના તળાવો સમરાવ્યા જિનપૂજા માટે મોટી કૂલવાડી
બનાવી હોટ બાપી કપિલકોનમાં જાન નેમિનાથ તથા કૃષ્ણના મંદિરો
સમરાવ્યા કૂનડામાં શિવાલય તથા વિષ્ણુ મંદિર સમરાવ્યા ૬ કામાં
શ્રીજયભદેવનું નવું દેરાસર બનાવ્યું વડવાલુમાં શ્રીવીશ ઢેરીવાળો
વીરજિનપ્રાસાદ બનાવ્યો સેવાડીમાં જાન જયભદેવનો બાવન ઢેરીવાળો
પ્રાસાદ બનાવ્યો, શત્રુ જયતીર્થ સહજલુપુર તથા દેલવાડામાં નવા
દેરાસરો બનાવ્યાં, બહેશ્વરમાં આ પરમદેવ માટે લખામય બનાવ્યો
તેમાં આચાર્યશ્રી માટે તાળાની પાન બેઠાવી. આ પરમદેવના શિષ્ય
આ શ્રીચેલુને આચાર્યપદ બખાવ્યું તેમને પોતાના વચના કુલકુરુ
સ્થાપન કર્યા બહેશ્વરમાં સેકેડ વાવ બનાવી તે દેવની વાડનીરીમાં
ઢેરી બનાવી મુશલમાન વેપારીઓ માટે ખીમલી મસ્જિદ બનાવી

એક વાર આ પરમદેવે જગદ્ શાહને જણાવ્યું કે સં ૧૩૧૩
૧૩૧૪ ૧૩૧૫ માં સમગ્ર દેશમાં ત્રિવર્ષી મોગે દુકાળ પડવાનો છે
માટે અનાજનો સંગ્રહ કરી લેજો. શાહે જેટલું મળી શક્ય તેટલું
અનાજ એકઠું કર્યું હતું આચાર્યની બલિષ્ઠવાણી સાચી પડી
ત્રિવર્ષી દુકાળ પડ્યા ત્યારે શાહજોના કોઠામાં ખાલીખમ હતો.
સર્વત્ર હાહાકાર થવા માં થો. રાજા વીસલદેવે રાજકોઠા તપાસ્યો ત્યારે
તેમાંથી માત્ર ૧૭ હાણી મળ્યા. પરંતુ પાનજીમાં જગદ્ શાહે ગરીબોને

૧ તાલ-જગદ્ગુરુપદમૂર્તિમૂર્તિચરિત્રમિ ૧

આપણા માટે નક્કી કરેલા અનાજના ૭૦૦ કેદારો હતા. તમી રાજ્યને નામક મત્રી દ્વારા જમદુ શાહને બોલાવી અનાજની માત્રણી કરી. જમદુ શાહે કહ્યું કે 'આ અનાજ તો ગરીબોનું છે. મેં આપી શકું છે એ હો તે માત્ર નથી. રાજ્યને નમનામી કહ્યું, તો મારી પ્રવતની શી રહ્યા મગે? એ પછી જમદુ શાહે વીસસરેવને અને બીજા સહયોગને અનાજ પૂરું પાડ્યું. અનાજ આપ્યાની વિગત આ રીતે મળે છે—જમદુ શાહે રાજ્ય વીસસરેવને ૮ • મૂડ, સિંધના હમીરને ૧૨ મૂડ, માળવાના મહાવમનિ ૧૮૦ • મૂડ, હિંદીના મોઝુદીનને ૨૧ • મૂડ, કાશીના સહ પ્રતાપને ૬૨૦ મૂડ, (મિવાડના સવાને ૩૨ મૂડ) કકેદિસને ૧૨ મૂડ અનાજ આપ્યું અને સોવક, સુલતાન તથા રૈયા કાકામા ૩૩ દાનશાખાઓ, કમ્બ મારવાડ તમા ધારામા ૩ મિવાડ, માળવા તથા કાગમા ૪ અને બીજા છૂટીછવાથી ૬ એમ કુલ મળાને ૧૧૨ દાનશાખાઓ સ્થાપન કરી. જમદુ શાહે આ દુકાળમા કુલ ૬૬૬ • મૂડ (૮૦૬ ૭ ૫ ૭૨ મણ) અનાજનું દાન કર્યું હતું. ગરીબોને લખ્ખ પિં મા કશોટો સોનામહેરનું દાન આપ્યું હતું એ રીતે તેણે સર્વ દાનથી તરીકેની ખ્યાતિ પ્રાપ્ત કરી.

જમદુ શાહ અને નામક મત્રી વચ્ચે માલ મૈત્રી જામી હતી એ સુમધ જ રાજા વિસસરેવના યોદ્ધાને પ્રસન્ન જન્મે હતો. એટલે એ મૈત્રીમા ધણે જ વધારો થયો.

આ પરમહેવનો સ્વર્ગવાસ થયો અને ૨૫૦ શીવેણુ તંમની પાટે આબ્યા તઓ પણ મહામાલાવિકે હતા. તેમણે ગાદીથી ચોખીના સાવનું ગેર ઉતારી તને છત્તી લીધો. ચોખી તે પછી સાવ કરદવાથી માતમા કિલસે કમકો મા મરણ પામ્યો.

જમદુ શાહ ધર્મધ્યાનમા મસ્ત જની સ ૧૩૨૦ થી ૧૩૩ ના પ્રત્યામા મરણ પામ્યો. ત ૭૨ વર્ષ છુઓ. તેના મરણના સમાચાર સાંભળી જાસ્તકરમા ખૂણે ખૂણે શોક છવાયો. હિંદીના જાદુશાહે તેના માનમા પોતાનો મુદ્દત ઉતાર્યો. સિંધપતિએ બે કિલસ માટે જાત

ત્યાજ કરું શબ્દ આજીવનહેવે (સં ૧૩૧૮ થી સં ૧૩૩૧) મહુ
અન કરું તેણે ખાધું ખવું નહીં.

આ ધીવેણે ઉપદેશ આપી તેમના ભાઈ શબ્દ અને પદનો
શોધ મુકાવ્યો અને બને ભાઈઓને વિશેષપણે ખર્મમાં પ્રીતિ લગાવી.
(—આ• બનમલસૂરિ સિધ્ધ આ• સર્વાનંદસંપિત જગદ્ગચિત્-
મહાકાવ્ય, સુર્ગ ૭ શ્લોક ૩૮૭ જૈનસત્યપ્રકાશ, ક્રમ: ૧૧૬)

સૌરાષ્ટ્રના હક્ષિણ વિભાગના સમુદ્ર કાંઠાના પ્રદેશમાં આધારણ
જનતાની લોકવાણીમાં શેઠ જગદુ શાહની ચરોગાથા છુપાવેલી મળે છે.

સૌરાષ્ટ્રની પશ્ચિમમાં, હક્ષિણમાં અને પૂર્વમાં સમુદ્ર વીંટાયેલો
છે સમુદ્રના આપરીઓ આ સ્મૃતે ઘર્ષ થવી વાર પસાર થાય છે
લકાવતીથી જળસ્તં બજાવ જવું હોય તો સમુદ્ર કિનારે મળ્યા
બંધે આવે છે સૌરાષ્ટ્રમાં હક્ષિણ છેડે સમુદ્ર કિનારે હોયલા નામે
પહાડી છે તેની ઉપર ચિંતમની બોદમી ચલાવેલીમાં દેવીનું મંદિર
હતું એ દેવી તથા મંદિરે હક્ષિણાભિમુખ હતા મુસાફરોએ મેમ માનવા
હતા કે મધ્યાહ્ન સમયે આ મંદિરની નીચે દેવીની દક્ષિણે માત્ર ના
એ વહાણ આવે ત નાશ પામે.

એક વાર જગદુ શાહ પોતાના કતક પુત્ર તથા પરિવારને સાથે
લકાવતીથી વહાણમાં બેઠી આશ્વે જતો હતો. મધ્યાહ્ન થવાને
થોડીએક વાર હતા અને સામે દેવીનું મંદિર દેખાતું હતું, ત્યારે
ખજાસીઓએ જાણ્યા શેઠે આપણા વહાણને હાલ તુસ્તમાં થોડી
થોડીએક માટે અહીં જ લગાવવા પડશે, કારણ કે મધ્યાહ્ન સમયે
આ દેવીની દક્ષિણે એ વહાણ આવે છે તે સર્વથા નાશ પામે છે.

જગદુ શાહે લોકમાન્યતાને બચી ત્યાં સમુદ્ર કિનારે વહાણ
યજાવ્યું અને આપણે થોડાએક દિવસ અહીં રોકાવું જોઈએ જાહેર
કરું શેઠ કડુવામૂર્તિ હતો, સાથે હથાલકા હતો. તેણે પહાડી થી
દેવીના મંદિરમાં જઈ બાસન જમાવી એક પછી એક તણ ઉપવાસ
કર્તા એ તપથી પ્રસન્ન થઈ દેવીએ શેઠને પૂછ્યું શું બેઠાં છે ?
વસ્તાન માગી લે. શેઠે બે હાથ બેડી વિનંતિ કરી, ‘માતાજી ! સમુદ્ર

ના મુખાર્થે અપારે અર્હીથી પરમાર થાય તો તેઓ જનમાલથી બચ
છે. માતા એ માતા જ છે તો તારે તારા આ પુત્રો ઉપર વાતચીત
થાય હારી આ માનવસહાર બધ કરવો એઈએ એવી આ
જાતકની વિનંતિ છે. દેવી ધમધમીને જોતી, 'એ નહીં જ જને તું
વારી હક ઇચ્છી દે અને ચામ્પો બ. શેઠ ખૂબ કરમર્થો એટલે દેવી
જેતી કે તારે એ મહાર બંધ જ કરાવવો હોય તો મારી દેરીએ
અહમ્મ ૧ ૮ પગથિયા છે, એ ફરેક પગથિયે એક એક પાદાનું
જલિહાન આપે તો આ માનવસહાર સહાને માટે બધ કરીશ. જસ,
હવે માત્ર એ જ માગ છે જલિહાન આપ અથવા ચામ્પો બ.

શેઠ દેવીની વાણી સામગ્રી વિચારમાં પડ્યો. માનવસહાર શેઠના
માટે અમુકોનો સહાર ! આ તો કેવળ સહારલીલા જ છે પરંતુ
શેઠે તરત જ મુનિમાને હુકમ કરી પાદા મચાવ્યા. ૧૦૬ પાદા
આવી ગયા. મારો દિવસ એઈ જલિહાન દેવાનો પ્રજાંબ જોઈએ.
ત દિવસે પહેલે પગથિયે જઈ દેવીને વિનંતિ કરી કે માતાશ !
તું માનવસહાર બધ ફરે એ માટે આ લોગ આપવામાં આવે છે
હું, મારો પુત્ર અને ૧ ૧ પાદા તૈયાર છે પણ તું માનવસહાર
મહાને માટે બધ કરશે એમ કહી શેઠે હાથમા તરવાર લઈ જવ
માતા કહી તરવારને પોતાની ગરદન ઉપર ઉગામી પગ એકએક
અજવાળુ કરું, શ્રી કેઈ પ્રકાશમા અકાશિય જતી ગયા. કેઈઅસ્ત
હાથે અપી શેઠના હાથને પકડી રાખ્યો અને જેવી અવાજ કર્યો,
'જસ, શેઠ ! મારે વાડુ અત્ય જોવું હતું તારા મહાસ અને પ્રવૃત્તિ
પ્રેમથી હું પ્રમથ થઈ છું. કને તું એક કામ કરે આ પકાડી પર
મારી દક્ષિણગુળી દેરી છે તેને સ્થાને ઉત્તરગુળી દેરી બનાવીને
મને તેમા મેસાફને જેથી દરિયાના મુસાફરોના બચ આપવી ફર થાય
હવે એક પગ વહાણ મારા કરશે નાશ નહીં પામે.

જગદુ શાહે ત્યાં દેવીની ઉત્તરગુળી દેરી બનાવી અને તેમા
દેવીને મેસાફી. લોકોએ આ સાહસનીર ઉપકારી પિતા પુત્રના પૂતળા
બનાવી તે દેવીની બહાર મેસાફમાં અને દેવીની અંદરની થયા પછી

તે બન્નેની આસ્તી ઉત્પન્ન થાકે કહ્યું

આને પણ કોયલા પક્ષાડીની દેવીનો મેળો ભરાય છે અને સોકો દેવીની આસ્તી ઉત્પન્ન થઈ જમડૂ શાક વધાનેના પુત્રની આસ્તી ઉત્પન્ન છે

(૧) સિદ્ધનાગવશ—

૧ મેક સિદ્ધનાગ—તે પોસ્વાદ માતિને કતો તેને બાળિની નામે પત્ની હતી અને પોદક, વીરક, વર્ધન અને કોવુક જોમ આર પુત્રો હતા તે સાચારને વતની હતો, પણ પોતાના પરિવારને લઈને રૂપિપદ્મ (સ્વર્ગ) જઈને હાલોડ) પત્નના આવી વસ્યો તેણે રૂપિપદ્મ ના જા. શાતિનાથના દેસમુરમા ચોના તથા પિત્તજના મિત્ર દ્રવ્યથી જા. શાતિનાથની પ્રતિમા ભરાવી પધરાવી

૨ પોદક—તેને જાણુદત્ત, જાણુવર્ધન અને સુજ્જન નામે પુત્રો હતા તેમજ બે પુત્રીઓ હતી પોતાના પરિવારને લઈને તે મદાર આવીને વસ્યો તેણે અર્ધના મહાવીરસ્વામીના દે. મુરમા જા. મુપાદનાથ તથા જા. પાર્શ્વનાથની પાલાણી પ્રતિમાઓ ભરાવી તની બને પુત્રીઓએ દીક્ષા લીધી હતી, જે વશાથી મણિની અને શિવાદેવી મહાત્મા નામે જ્ઞાત હતી

૩ સુજ્જન—તેને મહાલક્ષ્મીનામે પત્ની તથા ધવલ, વિસલ, દેસલ, શકલ અને બાલક નામે પુત્રો હતા તથા શાંતિ અને શાધિકા નામે પુત્રી ઓ હતી. પ્રવલને ભાલણી નામે પત્ની, વીરજદ અને દેવજદ નામે પુત્રો થયા શાંતિને શુક વજેરે પુત્રો થયા વીસલ અને દેસલને કોઈ સવાન નહોતું બાલકને જિનમતી નામે પત્ની અને જમડૂ નામે પુત્ર થયો

૪ શકલ—તે વિદ્યાન, સુવ્યાન, સુજ્જનમિત્ર, પાર્શ્વેત્રી, દાત્ય અને ઉદાર હતો તે કૃષેશાં જિનપૂજ્ય, જિનસ્તવન, સુવદન, શામ જુવણ, દાન-શીલ-તપ વજેરે કાર્યોમાં દિવસ જાતીત કરતો હતો તેને દેમતી નામે પત્ની તેમજ બાલક મિત્રકે, આસલ અને આશા પદ નામે પુત્રો હતા તથા અપદેવી, મૂંધી, આદ્ર, સેવુવ અને

સભ્ય નામે પુત્રવધૂઓ હતી. તેઓને યશોધર, યશોવીર, યશ કલ્પે વગેરે પુત્રો તથા વેઈ, બસુ, જયતુ નામે પુત્રીઓ હતી. શેઠ સહઈનું કુટુંબ ઘાટું હતું તેમાથી ભાઈડિ નામનો પુત્ર ઓકાળેકે મરણ પામ્યો. આથી તેને સ સારની અસારતાનું જ્ઞાન થયું ધર્મ પ્રત્યે વધુ પ્રેમ જન્મ્યો.

તેણે પોતાના હાથે કમાયેલા દ્રવ્યમાથી ઘરમાં પૂજવાયોગ્ય જ શાંતિનાથની પિત્તલની પ્રતિમા બરાબી હતી. ઉપરનો પ્રશ્ન જ બનતાં તેણે સ ૧૨૨૭ ના ભાદરવામાં પાટણમાં સુભાવક રાજા કુમારપાલના રાજ્યમાં આ દેવચ દસુરિફત શાંતિનાથમસ્તિ લખાવી. આ ઘરાખજના પદ્મરચ્છા૦ પરમાનંદસુરિને વહોરાવ્યું. જે અક્ષય અને બિત્રેથી ચોજાવમાન હતું તેની પ્રશસ્તિ આ ચક્રેશ્વરસુરિના શિષ્ય આ પરમાનંદસુરિએ રચી છે. (—કૈ પુ૦ પ્ર ૩ પુષ્પિકા : ૫)

(૨) સિદ્ધનાથવશ—

૧ સિદ્ધનાથ—તે પોરવાડ શાંતિનો હતો. તેણે પોતાની જીવ કમાઈમાથી ઘણા બિનાબિંબો બરાબમાં કર્યાં. તેને વોહક વીરક, વર્ધન અને કોણક એમ ત્રણ પુત્રો હતા.

૨ વીરક—તે બિનભક્ત અને યુક્તભક્ત હતો. તેની પત્નીનું નામ ધનદેવી હતું તે મહારામા આવીને વસ્યો.

૩ વરદેવ—તે સરજ હતો. કૈનધર્મમા હાં જનુસગી, કૃપણ અને જનમધ્ય હતો. તેણે જ મહાવીરસ્વામીની પિત્તલની પ્રતિમા તેમજ સમવસરજી બનાવ્યાં અને વાહિવેવાહ આ શાંતિસુરિને વિનંતિ કરી ઉત્તરજગતજી ની પાછળ ટીકા બનાવરાવી અને તે જ્ઞાનની અનિશ્ચિતથી તે લખાવી.

તને સાક્ષાત્ લક્ષ્મી જેવી લક્ષ્મી નામે પત્ની હતી અને સિદ્ધ રાજ નામે પુત્ર હતો. ચાંપૂશી, અમૃતદેવી, બિનમતી, યશોરાણ અને પાળુકાજના નામે પુત્રીઓ હતી. શેઠ વરદેવે મરતી વેળા સિદ્ધસજને જણાવ્યું હતું કે તારે માસ એવ માટે તીર્થયાત્રા, સ જ અને બિનપૂજાર્થ ધન વાપરવું, છતાં પુસ્તક લખાવવામાં વિશેષ ધન આપવું.

૪ સિદ્ધરાજ—તે પાટણમાં આવે વસ્યો. તે મો મેઈને

પ્રિય ધામ તેવી મીઠી વાણી બોલનારો, ગુણનો પક્ષપાતી, બીર, રૂપાળો, જૈનધર્મમાં અત્યંત રાગી, જિનપ્રાસાદો જાણનાર રાજ માન્ય, દેહ પ્રતિજ્ઞાવાળો, દાશિવૃક્ષશીલ, ફાની અને મુદ્દાચારી હતો. તેને ૧ રાજિમતી અને ૨ ત્રીદેવી એમ બે પત્નીઓ હતી. વીરહસે, જાળ, સરવુ વગેરે પુત્રો હતા. વીરિકા, જગજીવણી વગેરે પુત્રીઓ હતી. તે બધા પરિવાર મુદ્દાચારી અને દોષક્રિય હતો. શેઠાણી રાજિમતીએ મરતી વેળા પોતાના પતિને વિનંતિ કરી કે તમે મારા ક્ષેત્ર માટે ભગવતીસૂત્ર ની બે પ્રતિઓ લખાવજો. શેઠ સિદ્ધરાજે પોતાના પિતા અને પત્નીના ક્ષેત્ર માટે નીચે પ્રમાણેની પ્રતિઓ લખાવી—૧ સુવગડગમ્પુત્તનિબ્ધુત્તિવૃત્તિ, ૨ ઉવાસગદસાએ જગ વૃત્તિ, ૩ ઉવવાર્ધસુત્તવૃત્તિ, ૪ રાસપસેલિયમુત્ત, ૫ કપ્પમુત્તભાસ્ત્ર, ૬ કપ્પમુત્તમુલિયુ ૭ કમ્પવેચાલિયમુત્તલિબ્ધુત્તિવૃત્તિ, ૮ ઉવએસ માલા, ૯ ભવભાવના, ૧ પથાસગમુત્તવૃત્તિ, ૧૧ પિ વિમુદ્ધિ વૃત્તિ, ૧૨ જસદેવસુરિ રચિત પ્રથમ પથાસગમુલિયુ, ૧૩ લઘુવીર ચરિત્ર ૧૪ સ્વલુચ્છકકક, ૧૫-૧૬ ભગવતીસુત્તમૂલ, ૧૭ ભગવતી સુત્તવૃત્તિ—એમ ૧૦ આગ્રહો અને બીજા જાણે મળીને કુલ એક લાખ સ્લોક પ્રમાણથીય વધુ એવા જાણે લખાયા. તેમાં ભગવતી સૂત્રની વૃત્તિવાળું પુસ્તક મ ૧૧૮૭ના કાર્તિક સુદિ ૨ ના રોજ પાટણમાં રૂવૈશ્વર સિદ્ધરાજ જયસિદ્ધના રાજ્યમાં લખાવી તેવાર કદવામાં આપ્યું હતું, જે આ શાસિલક અને આ ૦ વર્ષમાનસુરિના પદ્મવર સંવિહિવિહારી આ ૦ એકેશશઆર્ચને વહોરાવ્યું.

(જૂઓ પ્રક ૩૭ પૃ ૦ ૨૬૪)

શેઠ સિદ્ધરાજના પૂર્વજે અસલમાં મઠાકક(મ ઘર)ના વતની હતા. તે દમિપદ(દર્મિયા)માં રહેતા હતા પોતે પાટણમાં આવીને જસે દતો. ૧ ઘાસપદગમ્પના આ ૦ રાતિસુરિએ શેઠ સિદ્ધદેવના દેશસરમાં— ઉપાધ્યક્ષમાં સ ૦ ૧૨૨૨ માં પોતાના આઠ શિષ્યોને આચાર્ય બનાવ્યા અને પોતાના જમ્પુ નામ પિપ્પલકમ્પ રાખ્યું. સભવ છે કે આચાર્યશીએ પોતાના જમ્પની ગાદી ચલાવેને જાહેર પિપ્પલક નમરમાં

રાખી હોય અથવા તેમણે આ પદવીપ્રદાન પીપળના વૃક્ષ નીચે કર્યું હોય. વડનગર અને પિંચપણકજમણાં જો સમાનાતર સૂચક નામો છે. (—જૈન પુ મથસ્તિસગ્રહ, પ્રકૃ. ૩૭૭ પુષ્પિકા ૩, ૫, પ્રકૃ. ૩૭૫ ૨૭૧) સીદવશ—

૧ સીદ—તે પોતાના કાવિને કતોલ કરાવતીમા રહેતો હતો. ધનકુબેર હતો. નગરમાં પ્રતિષ્ઠિત બ્રહ્મિત તરીકે તેની ગણના થતી. તે યશસ્વી હતો. તેને વીરદેવી નામે પત્ની હતી.

૨. પૂર્ણચક્ર—તેનું જીવન ચવિત્ર હતું તેણે નાગેન્દ્રજમ્બીય આ નિષ્કર્ષસિદ્ધાન્તની ઉપાસના, દેવસર, જિનજિભા, ભગવત, પદ્મપદ્મ, પોતાના બે પુત્રોની દીક્ષાના ઉત્સવો વગેરેમાં પુણ્ય ધનભવ કર્યું હતું તમને ૧ જાણદેવ, ૨ મોહકિ, ૩ બહુદેવ, ૪ આમલ, ૫ વરદેવ, ૬ અસોવીર, ૭ વીરચક્ર, ૮ જિનચક્ર બેમ ૮ પુત્રો હતા. તે પૈકી જાણદેવ અને તેની પત્ની ચોક્કિણીએ જન્મતમા ભારે ખ્યાતિ મેળવી. તેઓએ આ પદદેવના ઉપદેશથી ત્રિ શ પુ અસ્તિ આદિનાથ અસ્તિ હામ્બુ ભગવાન મહાવીરસ્વામીના બે મોટા જિનપ્રાસાદ બનાવ્યા. (૩) બહુદેવે નાગેન્દ્રજમ્બીય આ નિષ્કર્ષસિદ્ધાન્ત ઉપદેશથી પ્રતિજ્ઞાધ પામી આ વિભુધયક્રસુરિ પાસે દીક્ષા સ્વીકારી અને તે આ પદદેવસુરિ બન્યા. (૬) અસોવીર વિદ્વાન હતો તે પકિતોને જણ માન્ય હતો, તેણે મોટી નામના મેળવી હતી અને સર્વજમ્બીય દેવેશ શાળાના (૧૨) આ ૦ જાણદેવસુરિ પાસે દીક્ષા લીધી હતી. તેઓ (૧૩) આ વરમાનક સુરિ નામે બહેર થયા. તેમની પાઠે (૧૪) આ શ્લોકસુરિ બાબા (જૂઓ, પ્રક ૩૫, પૃ ૩૧)

૩. વેદકિ—તે મોટો મુલુવાળો હતો. તેને આળી નામે પત્ની હતી.

૪ નિરુદ્ધ—તને કૃષિણી નામે પત્ની હતી. તને આશપદ, સીધુ, જગત્સિદ્ધ, પદ્મસિદ્ધ નામે પુત્રો અને વીરીદેવી નામે પુત્રી હતી. તે પૈકીના જગત્સિદ્ધે સર્વજમ્બીય આ વરમાનકસુરિ પાસે દીક્ષા લીધી અને તે જ આ શ્લોકસુરિ નામથી ખ્યાતિ પામ્યા. નિરુદ્ધે આ ૦

સ્તંભસૂરિના ઉપદેશથી સ ૧૩૧૦ મા આનાસણમા ૬૦ નેમિ નામના દેસસરમા સ્તંભ કરાવ્યો. (—સજગચ્છ પદાવલી, નં ૭)

૫ આશપાઠ—તે સૌ બાઈ-બેનોમાં મોટો હતો. તેને ખેતુક નામે પત્ની હતી. સભજન, બલધર્મસિદ્ધ અને સદજ નામે પુત્રો હતા. તેણે આં સ્તંભસૂરિના ઉપદેશથી કોણપદ્મમાં ૬૦ સુમતિનાથનું દેશસર તથા પ્રતિમા બનાવ્યા અને સ ૧૩૨૨ ના કાર્તિક વદિ ૮ ને સોમવારે વિવેકમજરી ની વૃત્તિ લખાવાં આ વૃત્તિ રામચંદ્રે લખી છે અને તેના પ્રશસ્તિ રાજગચ્છના આં પ્રધુઅ સૂરિએ શોધી છે. (—કૌન પુસ્તક પ્રશસ્તિ સમક, પુષ્પિકા ૩૦, સાતમી રાજગચ્છ પદાવલી, પ્રક ૩૫, પૃ ૩૧)

શુભકરવશ—

૧ (૧) તે સ ૧૧૬૩માં સાંકેશવમા થયો.

(જૂઓ પ્ર ૩૭ પૃ ૩૦૩)

શુભકર—તે પોરવાઠ ક્ષાતિનો હતો. વિંધપશુમચ્છનો હતો.

(૨) બલણવાડુમા શુભકર જૂજીર શ્રીમાલી કૌન થયો છે.

(જૂઓ પ્રક ૩૮ પૃ ૩૩૩)

૨. સેવાક

૩ મરીપાન—તેને ઉદરણ, સત્ત્વદેવ, સુમહેવ બાદ અને લીલાક નામે પુત્રો હતા. સુમહેવના પુત્ર વડમચ્છના આ શ્રીમહામ-પ્રભસૂરિ થયા છે.

૪ બાદ—તેને દાહ, લાણ, લખમણ લખમિણીદેવી, મુપ મણિદેવી, જસહિણિદેવ અને જોહદિવી નામે સતાનો હતા.

૫ દાહક—તેને શ્રીદેવી નામે પત્ની અને સોલાક વાસલ, મહન, વીરુક તથા સાહક નામે સતાનો થયા. તે પૈલિના મહને લીલા લીપી. તે આં મહનચંદ્રસૂરિ નામથી પ્રસિદ્ધ થયા.

૬ સોલાક—તેને લાણુ નામે પત્ની હતી. ઉદવ, ચંદ્ર, આદાક સ્તં, વામદાકદેવી તથા પાદલીદેવી નામે સતાનો હતાં. ચંદ્રે લીલા લીપી, જે આ ઉદમચંદ્રસૂરિ નામે ખ્યાતિ પામ્યા.

વાસ્ત્વિકના પુત્રે દીક્ષા લીધી જે આ લલિતકીર્તિ તરીકે પ્રસિદ્ધ થઈ ગયાકના પુત્ર પૂર્ણદેવના પુત્ર તથા પુત્રીએ નીલા લીધી, જેના નામ ૫૦ બનકુમાર ગણિ અને સાધ્વી યાદનખાણા ગણિની હતી. આકાની પુત્રી નાઉદીદેવીએ દીક્ષા લીધી, તેનું નામ સાધ્વી જિન મુદરી ગણિની ૫૫૭ તે નિદુષી હતી. (સ. ૧૩૧૭ ૧૩૨૬) તેને પરિવાર મોટો હતો તંના ઉપદેશથી સ. ૧૩૧૭ના ચૈત્ર સુદ ૮ ને રવિવારે સભ્ય વિસલદેવ અને નાગડ મત્રીના રાજમજા પાસનપુર માં શેઠ વીરજી એમવાસનો પુત્ર શ્રીકુમાર અને તેની બીજી પત્ની પદ્મશીએ જ્ઞાનપત્રનીની કથા લખાવી. તે પ્રતિ માધ્વી લલિત મુદરી ગણિનીને જોડાયા.

૭ ઉદય—તેને પાસવીર, બાકડ, છાકડ, વાલીદેવી, કિવલિયી દેવી, વસ્તિવિદેવી વગેરે સત્તાનો હતો. બાકડને વસુધરી નામે પત્ની હતી તેમને બુલચક્ર, ગામી વગેરે સત્તાન થયા. બુલચક્રનું બીજું નામ કુલચક્ર હોવાનો સભ્ય ૭ બુલચક્રને મુકિમણી પત્ની હતો.

૮ પાસવીર—તેને મુખમતિ પત્ની હતી તથા સેવાક હસિ મદ્ર (તે બા. ૦ જગમદ્રમુરિ), હોશાક, લક્ષ્મીદેવી, ખીબણીદેવી વગેરે સત્તાન હતો.

૯ સેવાક—તેને પાસકણે પત્ની હતી તેણે સ. ૧૩૨૬ના શ્રાવણ સુદ ૮ ના "અગિષ્ઠ" જાનાં મુ.

જાસ્તનાં વડા—

૧ શેઠ જાસ્ત—તે પેશવાક સ્થાપિતો હતો. મોટા મોટા રાજ્ય બે પણ તેને માન આપતાં હતા.

૨. મયોનાજ—તે મયો સોહામણો અને બુલવાન હતો.

૩ પદ્મસિંહ—તે રાજમાન્ય હતો. શ્રીકરણમુદ્રાવાળો હતો. તને નિદુલ્લાદેવી પત્ની હતી. મયોરાજ આસરાજ સોમસજ, સજિત, સોદુકા અને માહિલી નામે સત્તાનો હતો. તે પેઢીના સોમસજે દીક્ષા લીધી અને સજિતને શેઠ કુલચક્ર તથા જામુદેવીની પુત્રી રાજલદે પત્ની તથા સશ્રામસિંહ નામે પુત્ર હતો. સશ્રામસિંહની

પત્ની અને શેઠ અભયકુમાર તથા અલક્ષ્મીદેવીની પુત્રી મુક્તાદેવીએ આં મહાધાર્મ્યજ્ઞના શુરુના ઉપદેશથી તેમજ પતિદેવની મદદથી 'પરુષણાક્રમ' નું નવું પુસ્તક લખ્યું તેને ઠાઈ સત્તાન નહોતું

૪ યોગેશ્વર—તેને પૃથ્વીસિંહ, પ્રહ્લાદન, પૃથ્વીદેવી, અને સુન્દરદેવી નામે સત્તાન હતા.

૫. પ્રહ્લાદન—તેને માધલ નામે પત્ની હતી અને દેવસિંહ, સોમસિંહ, પદ્માદેવી, સદ્ગુણદેવી અને રાણીદેવી નામે સત્તાન હતા.

૬ દેવસિંહ. (—જેન પુસ્તકમંથરસ્તિસનક, પુષ્પિકા ૧૦) સોહી પશ્ચીવાલનો વશ—

૧ સોહી—તે પશ્ચીવાલ હતો તે પવિત્ર આત્મા, રૂપાળો અને સિવેશ્વ્રી આવકો હતા તેને મુકવા નામે પત્ની હતી.

૨ પાસનામ—તેને પદ્મશ્રી પત્ની હતી તેમને સાબર, સર્વક આકર્ષક પદ્મ અને જ્યેષ્ઠદેવી નામે સત્તાન હતા. રાણક આશાધન પૂર્વક મરણ પામ્યો.

૩ આક —તેને અક્ષ નામે પત્ની હતી અને આસરાજ શ્રીપાલ, માધક પદ્મસિંહ, લલિત અને વાસ્તુદેવી નામે સત્તાન હતા. વાસ્તુની પુત્રી મહાનમુદરી અને પદ્મસિંહની પુત્રી ભાવનુદરી ક્ષીર્તિ અધિનીની શિષ્યા બની હતી.

૪ શ્રીપાલ—તેને વેદ નામે પત્ની હતી તેના પુત્રનું નામ વીલા હતું તેણે સ. ૧૩ ઠાળ કાર્તિક સુદિ ૧ ને રવિવારે લક્ષ્મીમાં આં કુલપ્રભસુરિના ઉપદેશથી પોતાનું આશસપત્ર દ્રવ્ય ખર્ચે આ હેમચંદ્રસુરિના ત્રિપરિશલાકાપુરુષના લા અર્ચિતનાથથી લાં શીતલનાથ મુખીના વીર્લકરેના અરિત્રોની પ્રતિ લખાવી અને આં કુલપ્રભસુરિના પદ્મજ્ઞ આં નરેશ્વરસુરિ પાસે તેનું આખ્યાન કરાવી સાંભળ્યું તેની પુષ્પિકામાં પશ્ચીવાલવશનું વળુન આ પ્રમાણે છે—

ત્વાના સક્ષમ કલમયથિકં વર્ચાર્ચનાદંજલ

મરમીશનટીમ ય મિતવતી પ્રેક્ષરુણાપ્પાસિત્વમ્ ।

રાજામોહરનામિશ્રામકરોત્ મ્યાવર્ણતામાગતા

પણીવાસ હિ પ્રસિદ્ધમહિમાર્થોડસ્તિ સોડ્ય મુનિ ॥

(—જોન પુસ્તકપ્રસસ્તિસ મહ, પુષ્પિકા ૧૧)

૧૨૬૬૬૬ ૧૨૬—૫૩૩૩૩૩

અર્જુન યેટર્ષપરિષિત સ્માયતાપ્રતિષ્ઠ

સમ્યક્સાધકર્ણ સમ્યક્સસ્તાસદ્ગત ગત્તવૃષ્ટ ।

પણીવાસામ્યર્થદા જગતિ સુમિતિત્તત્ર મુલેષ સાધુ

સાધુવાતપ્રણતા વરહુદિરિતિ સમ્યક્સિમાન્ નેમડોડમ્ભ ॥

(—જોન પુસ્તકપ્રસસ્તિસ મહ, પુષ્પિકા ૨૬)

૧ વરહુદ—સ. ૧૧૫ પછી પાછીથી સ્વેત્તવર પાછીવાસ
અર્જુન નીકળ્યો. જો રીતે પાછીની અર્જુન પાછીની જાહેર અર્જુન તે પછી
વાસ વરીકે પ્રમિતિ પાછી જોમના પાછીવાસ શેક વરહુદ નામોરમા
સ્વેતો હતો. તેનાથી વરહુદિયા જોત શુ તેને આસરેન અને
હરમીપર નામે જો પુત્રો હતા. હરમીદેવને વિરહુદ, શુભર, જ્યારેન
અને ભુવન જોમ આર પુત્રો હતા.

૨. આસરેન—તેને નેમડ, આજક, માણિક અને સહમણ જોમ
આર પુત્રો હતા.

૩ નેમડ—તે પાછાનપુર આવીને વસ્યો. તેને શકક, જ્યારેન
અને મહારેન—જોમ ત્રણ પુત્રો હતા. શકકને જો પત્નીજો અને પાચ
પુત્રો હતા. જ્યારેનને જ્યારેનજો નામે પત્ની હતી. તેનાથી તેને ત્રણ
પુત્રો થયા. ૧. જ્યારેન (પત્ની વિજયશી), ૨. હેવકુમાર (પત્ની હેવશી),
૩. હાક (પત્ની હરસિદ્ધી). શકકને જોડા અને જોસહ નામે જો
પુત્રો હતા. જોડાને કીકાઓ નામે પત્ની હતી. તેમને જોડક, હેમચક,
કુમારપાત્ર અને પાસરેન નામે પુત્રો હતા. જોસહને શુભરેવી પત્ની
હતી. તેમને હરિચક પુત્ર અને હેમતી નામે પુત્રી હતા.

નેમડના ૧૨૬૬૬ નંબા વાણિયા કહેવાયા.

૪ શકક—તેને જો પત્નીજો હતો. તેમા પ્રથમ હરમી નામની

પત્નીથી જિનચદ અને દુલ્હન નામે પુત્રો થયા અને બીજી પત્ની નાઈક્ષીથી ધનેશ્વર, લાહડ અને અભય નામે પુત્રો થયા. ધનેશ્વરને ધનથી નામે પત્ની હતી અને અરિસિદ્ધ નામે પુત્ર હતો. શેઠ લાહડે સં ૧૩૦૭માં 'સટીક-અગવતીસૂત્ર' ની અને સં ૧૩૦૬ના ભાદરવા સુદિ ૧૫ના રોજ 'અવહારસૂત્ર'નો પ્રથમ ખંડ લખાવ્યો.

(—જૈન પુસ્તકપ્રસસ્તિસ મહં, પુષ્પિકા ૧૬)

૫. જિનચદ—તેને ચાક્ષિણી નામે પત્ની હતી. ચાક્ષિણી નામે પુત્રી હતી અને સં ૧૦૫૩, નામધર મહીધર શીરધવલ અને શ્રીમદેવ નામે પુત્રો હતા. શેઠ જિનચદ તેના ભાઈઓ, કાકા ભાઈઓ વગેરે મોટો પરિવાર હતો. તેઓ તપશ્ચર્યા આં ૧૦૫૩ અને આં ૧૦૫૪માં ઉપાસક હતા. શેઠ જિનચદનો પરિવાર વિજાપુરમાં રહેતો હતો ત્યારે વીજાપુરમાં સં ૧૧૬૨માં ૫૦ દેવ શ્રદ્ધ ૫ મહાધર્મી, ૫૦ અજિતપ્રભ વગેરે સં ૧૧૬૬માં આં ૧૦૫૩, આં ૧૦૫૪માં ઉપા ૧૦૫૩ વગેરે શાતુર્માસ રથા હતા.

(—આં ૧૦૫૩ દે ૫૫૩ ૫૬૦)

૬. વીરધવલ—શ્રીમદેવ—વીજાપુરમાં વોરધવલનું લગ્ન થવાનું હતું અને લગ્નમહત્ત્વ લેતો કર્યામાં આવ્યો હતો તે જ સમયે આં ૧૦૫૩ દેવે દ્રસુરિ વીજાપુર પધાર્યા હતા. તમના વૈશાખવત્સલ ઉપદેશથી વોરધવલ અને શ્રીમદેવ અને ભાઈઓ વૈશાખવાસિત બન્યા. લગ્નને મહત્ત્વ દીક્ષાને મહત્ત્વ બની ગયો. આં ૧૦૫૩ દેવે દ્રસુરિએ તે બંનેને સં ૧૩૨૩માં દીક્ષા આપી. તે બંને વિદ્યાધ્યયન કરીને આં ૧૦૫૩ વિદ્યાન દસુરિ (સં ૧૩૨૩ થી ૧૩૨૭) અને આં ૧૦૫૩ થી ૧૦૫૭ દસુરિ (૧૩૨૭ થી ૧૩૫૭) નામથી ખ્યાતિ પામ્યા (મહં ૪૬) પ્રતિષ્ઠાઓ—

આં ૧૦૫૩ના વસંતેએ આજુ ઉપરના શુદ્ધિમવસહીમાં ડેરીઓ, પરિક્ષા અને પ્રતિષ્ઠાઓ કરાવો હતી. યત્રુજ્ઞ, ગિરનાર, આજુ, તારા, બહોર, ચારૂપ, પાટળ વીજાપુર, લાહડ, પાલનપુર અને નાગોર વગેરે સ્થાનોમાં દેશસેવા, ડેરીઓ, પ્રતિષ્ઠાઓ, પરિક્ષા અને

પ્રતિષ્ઠાએ કશી હતી.

૧. (અણુ ૬ પ્રાચીન કૌનલેખસંગ્રહ, લેખાક : કૃષ્ણ શ્રી ૩૫૧)
 ૨. કૌનસત્યપ્રકાશ, ક્રમાંક : ૧૮ પૃ ૩૬૮, કૌન પુસ્તકપ્રસસ્તિ
 ૩. સંગ્રહ, પુષ્પિકા ૨૬૩, અવકાસસૂત્ર પુષ્પિકા સ ૧૩ ૬
 ૪. સ્ત્રીક જાત્યતાસૂત્ર પુષ્પિકા, સ ૦ ૧૩ ૭)

કૃષ્ણપદ્મધીશ વશ—

૧. કૃષ્ણપદ્મધીશ—તે પોતાના જ્ઞાતિને કહેતા :
 ૨. સોમ—તેના ઘરમાં સાધુઓ આવેલા હતા. સર્વ
 અર્ચના આ અર્ચાર્ચિએ સ ૧૨૧૪ મા તેના ઘરમાં સ્થીને 'સર્વ
 કૃષ્ણપદ્મધીશ (જ. ૧ : ૮ ૦)ની રચના કરી હતી. તે સ ૧૨૨૧
 લખાયામાં મળેલ પામ્યો.

૩. વાલ્મિકિ—તે શેઠ સોમને પુત્ર કહેતા. કલિકાલસર્વજ્ઞ આ
 હેમવદ્વસુન્દરિયા લખ્યા હતા. તે સર્વજ્ઞ, પ્રાકૃત, અપભ્રંશ અને પિશાચી
 ભાષાને વિકાસ કહેતા. તેણે વાલ્મિકિના નામે ગ્રંથ રચ્યો છે.
 તેણે પાદસમાં ઉદ્દેશ્યસંક્રિષ્ટા નામે જિનમંદિર જાણી, તેમાં જ
 મહાવાસ્તવામીની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. તેના વિશે વાલ્મિકિના કહેલા
 એક શ્લોકો તેના ખર્ચે પિતા, વિદ્યાનાત્યાગી અને જલકારકલા
 ઉપર પ્રકાશ પાડે છે જેમાંના કેટલાક શ્લોકો આ છે—

૪. મિત્રે વિદ્યુત્ત્વો વો દેવ શ્રીગમેય મિત્ર સવા ।

૫. 'મીઠામાં સર્વો જૂતે મદાગમપદાવલી ॥ (-પરિ ૧ શ્લોક ૧૭)

૬. ૧. જ્ઞા કલ્પરિ કૃષ્ણપદ્મધીશ વાટે લખે છે ૩—

(૧) કૃષ્ણપદ્મધીશવિરોધી રામચંદ્ર ૪૫ ગુણે ।

જ્ઞા મિત્રલ જ્ઞા જ્ઞા વાલ્મિકિનામી ૩૩૫૫

કર્ણપુરુષાર્થ રામચંદ્ર વરવ વચ્ચે ૬

કર્ણપુરુષાર્થવિરોધી વચ્ચે ૩૩૫૫

(૬ ૧૩૬૩ કૃષ્ણપદ્મધીશ વાટે, પ્રસ્તાવ નીચે, ૫ ૧ ૧)

૭. આથી જાણ્યો છે કે કૃષ્ણપદ્મધીશ વાસનામાં શાસ્ત્ર-મદ્દરામને

કૃષ્ણપદ્મધીશ વાસનામાં તેના જ્ઞાતિ કરીવારનામી મિત્ર વાસના હતી.

મર્ત્ય પાર્થિવિ ! નામ કીર્તય ન ચત્ ત્વાં સાહયિવ્યામ્યહ

ક્રીડામ્બ્રન ઝિભિતિ સમ્યમનય કિં ત ષુમાન્ત પતિ ' ૧

ના ત્વાણુ કિન્નુ કૌમ્ભકો ન હિ પદ્મસ્વામી ન ગોતા ગર્ભા

દોષામેયનકર્મગંતિ ચિચયા-ગૌર્યોર્મિર પાન્તુ ચ ॥

(-પરિ ૪ શ્લો. ૧૬)

જમતિ પ્રતાપપૂયા અર્ચસિદ્ધ સ્માસુશ્ચિનાય ॥ (-પરિ. ૪ શ્લો. ૪૫)

યત્પાસ્તિ નરકક્રોડનિવાસ ગતિકં મન ।

સોષ્ઠ્વ ક્ષિપ્ત-ઝૂત-સ્તેયત્પર સુસરાં જન ॥ (-પરિ ૪, શ્લો. ૭૭)

આ સ્પન્દનખગ્નપ્રતોમુરતામ્બુટ ।

શ્રીકર્ણિકત્વમ્નુસય રણામે ॥ (-પરિ ૪ શ્લો. ૧૧)

અત્પાત્નુ પૌરુષગુણાઅર્ચસિદ્ધદેવ (-પરિ ૪ શ્લો. ૧૫)

અજહિહપાત્કં પુરમવનિપતિ કર્ણિકત્વમ્નુ ।

શ્રીકર્ણગનામવય કરી ચ ગ્નાનિ યમત્સિદ્ધ ॥

(-પરિ ૪ શ્લો. ૧૩૨)

વંમેશ્વરિસંપુડમુતિમમગિણા પ્હાસમુદ્ધ ય ॥

સિન્ધિવાહરિ ત્વમ્નો માસિ બુહો વસ્સ સોમસ્સ ॥

(-પરિ. ૪ શ્લો. ૧૪૮)

આભાટાલકારના પાત્ર પરિચ્છેદા છે તેના કુલે ૨૬૦ શ્લોકો ॥

તેના શ્લોક પરિચ્છેદને ૧૨ શ્લોક ક અક્ષરનો બનેલો છે જે

‘નેમિનિર્વાણમહાકાવ્ય માં’ શબ્દિમલીના ત્યાગપ્રયત્ને અમુકના

૧ મ્ને આહુક પાશ્વપાટે પાનાના અનકાગમવના શ્લોક પરિચ્છેદના
ક અક્ષરપાત્રે કરાજી ૧૧૧૧ શ્લોક આપેા છે તે નેમિનિર્વાણમહાકાવ્ય ના
નદી ત્થ નેમિનિર્વાણમહાકાવ્ય નેા છે એટલે હવે એ અક્ષરપાત્ર અપાનું
આપી રહે છે કે આ નેમિનિર્વાણમહાકાવ્ય સ્વોપદ છે કે અન્યર્થક !

વર્ણનકરે છે^૧

ચેક નેમિકુમારના પુત્ર વાઝા પોતાના કાઝાનુશાસન મા જણાવ્યું છે કે ૫૦૬૯, વામન અને વાઝાટ વજેરેને ૧ સુવેા જતાઝા છે જ્યારે મે માત્ર મધુરતા, જોજસુ અને પ્રસાદ જે તલુ સુવેા જ માન્યા છે જેમા ઉપરના ૧૦ સુવેાનો સમાવેશ થાય છે. એટલે કે કાઝાનુશાસનકાર વાઝાટ અને અશકારકાર વાઝાટ ભિન્ન ભિન્ન ॥ એક નથી. વાઝાદ્વાકકારની ઉપર નીચેના વિદ્વાનોએ ટીકાઓ રચેલાં મળે છે—

(૧) આ જિનવધન, (૨) ૫ સેમકસ, (૩) ૫૦ અનવસકુ પુત્ર મલેશ, (૪) ઉપા રાજકસ અને (૫) ૫૦ સિક્કેવમલિ.

૫૦ સિક્કેવ જલિએ પોતાની ટીકામા આ વાઝાટને મહામાત્ર જણાવેા છે પણ તે ઠીક નથી. તે મહામાત્ર નહીં પણ મહામાત્ર સેધી હતો.

૪ શરણુદેવ—તેને સુકકાદેવી નામે પત્ની હતી અને વીરચક, પાસક, જાગક તેમજ રાવણ નામે પુત્રો હતા. તેણે સ. ૧૨૭૫ મા આસસણના દેસસરમા જ કાકાધર કથાવ્યા તેની ચાર પુત્રીઓએ સ. ૧૩૧ મા આસસણના દેસસરમા ૧૭૦ વર્ષ કરનેા પદ કથાવેા. જાગકને અભયસિરિ નામે પત્ની અને વાંચે, જેતો નામે પુત્રો હતા. રાવણને હીડુ નામે પત્ની અને જોડસિક પુત્ર હતો. જોડસિકને જવતકકે નામની પત્ની હતી.

૫ વીરચક—તેને સુજમલિ પત્ની, પૂતો નામે પુત્ર અને સોડકાદેવી નામે પુત્રવધૂ હતી. ચેક વીરચકે સ. ૧૩૩૮ ના જેક

૧ કવિ વાદા રોડવાડે પેલાના અવકાશકના એવા પરિવર્તન—

અનવસક ૩૧ ॥ રમ્મારામા ૩૧ ॥ નેમિકુમાર ૫૧૧ ॥

વપુસામિ ૩૧૧ ॥ વાગ્યારમુલી ૩૧૧ ॥ જુર્જન્ટે ૫૧૧ ॥

મિચ્છીવિત ૩૧૧ ॥ અર્ધ સુખ ૩૧૧ ॥—૫૧૧ ॥ એડો સ. ૧૧૧૧

દેવ નેમિકુમારના પુત્ર કવિ વાદાના નિધિનિર્ણયકાળ ના જે અધી સ. ૧૧૧૧ ૩૧ ॥ અને કવિ વાદાના સમકાલીન વિદ્વાનો હશે.

મુદિ ૧૪ ને યનિવારે આશાસુના ભ વામુપૂજ્યસ્વામીની પ્રતિમા કસવા તેમા વ અમ્મના આં પરમાણુ હસુરિના હ મે ભાં વામુ-પૂજ્યની પ્રતિષ્ઠા કસવી. સ ૧૭૪૫ મા સમેતચિખર મહાતીથની શાત્રા કરી અને સમેતચિખરનો પટ જનાવી તેની મુખ્ય પ્રતિષ્ઠા કસવી, તેને પોત્તીના તીર્થમા આપન કરી.

(—આશાસુતીર્થના હેતો, પ્રાચીન
કૈનલેખન મહ, હે ૨૭૬ થી ૨૬૦)

હેવ વ શ—

૧ હેવ—તે પોત્તવાઠ જ્ઞાતિનો હતો.

૨ સંધીશુ.

૩ શ્યોમન—તેને શ્યોમતી નામે પત્ની તથા અજ, ગ્રોત, શ્રીધર, આશાધર અને બીર એમ પાચ પુત્રો હતા. આ ભાઈઓએ સ ૦ ૧૨૧૨ ના જોઠ જાડિ ૮ ને મજળવારે વિમલવસહીના નૃદમ ઠપના ગોખલામા પિતાના કસવાણુ માટે ભાંઆદિનાથનુ જિજ્ઞાસવી પદસબુ જિનહેવ વ શ—

૧ જિનહેવ—તે પોત્તવાઠ જ્ઞાતિનો હતો. મહાત્મા હતો. ગુણ વાન, પ્રતિષ્ઠિત અને વિવેચી જૈન હતો.

૨ સવ હેવ.

૩ સોમહેવ—તેણે વઠજમ્મના આ વિજ્ઞાસિદ્ધની પાસે દીક્ષા લીધી જેઓ પ્રમિદ શતાર્થી આ સોમપ્રભસુરિ તરીકે વિખ્યાત થયા.
(—કુમારપાલપડિગોહા)

ભાલિલ મહત્તમ વ શ—

૧ ભાલિલ—રાજા જીનહેવનો વ્યયકરણ જમાત્મ (જરજાતા નો પ્રધાન) હતો. તે પોત્તવાઠ નાતિનો જૈન હતો.

૨ નર્સસિહ—તે પણ મહત્તમ હતો.

૩ દુર્લભશુજ—તે રાજા કુમારપાલનો મહત્તમ હતો. કવિ હતો. તેણે સ ૦ ૧૨૧૬ માં સામુદ્રિકવિલક નામે શ્રદ્ધ રખ્યો છે તેના પુત્ર જનકેશ્વરે તેમા મહા કરી હતી.

૪ જગદેવ—તેણે સ્વપ્નશિવામણિ નામનો જાગ (જા ૧૨, સ્તોક : ૩૧૧) રચ્યો છે

ચોક દોહકિનો વશ—

૧. દોહકિ—ત કૈનધર્મનો પ્રેમી હતો. સાધુઓનો જાજી હતો. તે પાટણમાં / કસાળની ખાછળ પોતાની વસતિમાં સાધુ-મુનિઓને ઉતારે જાપતો હતો. વાહિવેતાલ જા શાંતિસુરિ, જા નેમિચંદ્ર જાને જા મુનિચંદ્રે વગેરે પ્રતિ જાહરજાહિતિ થાજતો હતો. તેણે સ ૧૧૨૬ માં જા નેમિચંદ્રસુરિએ રચેલી ઉત્તરજગતસુત-વૃત્તિ (જા ૧૪) ની જહેલી પ્રતિ પોતાના હાથે લખી હતી.

ચોક જાગક—તેની પત્નીનું નામ વસુંધરા તે બંને જણ મોટા જામવીર હતા. તેમના જાગકહી જા દેવસુરિએ સ ૧૧૬૨ માં પાટણમાં તેનાં વસતિમાં ફરી લખાણસાસણ (જાગ ૩ ૮) તથા તેની વૃત્તિ ચોક ૪ મહિનામાં રચીને પૂર્ણ કરી હતી.

૩. વીર—સ ૧૧૨૨.

ચોક નીનાનો શ્રીમાજીવશ—

તેના પૂર્વજોમાં ચોક નાથ ત શ્રીમાજીનમસ્તો જાહરાજ બોત્રી શ્રીનાથી જાણણ હતો. તે ચહેરમાં પૂર્વ દરવાજે જાહરાજમાં રહેતો હતો. પાથ કથાઓ ત જાગમી હતો. તેણે સ ૭૬૫ માં કૈનધર્મ સ્વીકાર્યો. વચકવાડીમાં જા શાંતિનાથનું ચૈત્ય હતું તંને બોધિત જાન્યો. તેનાં પરપરા નીચે મુજબ હતી—

૧ ચોક ના ૧, જાગર્ સૂરમદે ૨ ગુણ, જાગર્ ૨ ગર્જ ૩ હસ્થાસ, જા નાહવી, ૪ લોહો, જાગર્ ૧ ગર્જ ૫ યોગાલ જાગર્ મસ્થ, ૬ જાગરા, જાગર્ પુહવી, ૭ વજાંજ જાગર્ કશી, ૮ શિવે, જાગર્ પતી, ૯ મહારાજ જાગર્ કમાર્જ ૧ રાજા, જાગર્ પૂરી, ૧૧ જણપતિ, જાગર્ રહી, ૧૨ જાગણ, જાગર્ કપૂ ૧૩ મધ્યાર જાગર્ હાષી, ૧૪ કુપરપાલ, જાગર્ વાત્રી, ૧૫ જાસા, જાગર્ પ્રેમી, ૧૬ વસ્તા, જાગર્ મનારે, ૧૭ કાજો, જાગર્ માપૂ ૧૮ નાનો, જાગર્ પૂરી

સ ૧૧૧૧ માં જિતમાજી જાંમુ જાગો મનુષ્યો મરી ગયા.

ધણા કેદમાં પુરાણા શેઠ નાનો શ્રીમાલી બિજમાલ છેડી નાઠો અને
કેલિકાથમાં પાસમી ગામિજઈ વસ્યો. તેનો વશ નીચે મુજબ વ્યવસ્થો—

૧૮ શેઠ નાનો, ભાર્યા પૂઝી, ૧૬ અમરો, ભાર્યા આડ ૨૦
હરદે, ભાર્યા હાસલદે ૨૧ ગોપી, ભાર્યા ગુરીદે, ૨૨ બેજો, ભાર્યા
હાપૂ ૨૩ નાદિલ ભાર્યા નાદલઈ ૨૪ ચારિંગ, ભાં નારિંગદેવી તે
સં ૧૦૨૫ મા પોતાના સાસરે પાટણમાં દેહલિયાવાડમાં જઈ વસ્યો.
૨૫ શ્રીમદ, ભાર્યા સરીયાદે તે સં ૧૦૮૫ મા ગાંધી પાસે સાસરે
નરોલીમાં જઈ વસ્યો. ૨૬ અના, ભાર્યા અનાદે, ૨૭ મૂલો, ભાર્યા
માલવુ. તેણે સં ૧૩૧૬ મા અવલમચ્છના આં અજિતસિંહના
ઉપદેશથી જાં અઢિનાથનો ચોવીસજો બનાવ્યો. ૨૮ વર્ધમાન, ભાર્યા
વચ્ચલદે. શેઠ વર્ધમાનનો નાનો ભાઈ શેઠ જઈતા પોતાના સાસરે
ચાણુરમાં જઈને વસ્યો. તેણે ત્યાં આં અજિતપ્રભસૂરિ કે આં
ભુવનનુંજસૂરિના ઉપદેશથી સં ૧૩૧૫ મા સટેવા પાર્શ્વનાથના મંદિર
નો છર્જોદા કરાવ્યો. ૨૯ શેઠ કરમલ, ભાર્યા કરમાદે તે આઠ
મહં દાપેલીયુને ત્યાં મોદેસ જઈને વસ્યો અને સં ૧૩૬૫ માં
મહં (મત્રા) બન્યો.

આ પરિવારના વસંતે વગાડ પાટણ, બલહાણ, નાગનેશ, ખલાત,
તાલપુર માંડવજઠ, વઢોદશ વગેરે સ્થળોમાં જઈને વસ્યા.

(—જૈનસાહિત્ય સંશોધક ખંડ ૧

ખંડ ૪ પૃં ૧૧૩ થી ૧૧૬)

સ્ત ભન પાર્શ્વનાથ તીર્થ (ખલાત)—

શ્રીપાર્શ્વનાથ જગવાનની બે પ્રતિમાઓ અને એક શ્રીનેમિનાથ
જગવાનની પ્રતિમા પ્રાચીનતા અને પ્રભાવકતા માટે જૂળ પ્રસિદ્ધિ પામી
હતી. તે ત્રણે પ્રતિમાઓનો ઇતિહાસ એવો મળે છે કે જે પ્રતિમા
ઓને સ્વયં ઇશ્ર પૂજા કરવા માટે દેવલોકમાં લઈ ગયો હતો. સૂર્ય
દેવ અને ચંદ્રદેવ પોતાના વિમાનમાં લઈ ગયા હતા. ભુવનપતિ દેવો
ના ઇશ્ર પાતાલમાં લઈ ગયેલા. વકુળ સાથે અને શમભદ્રજીને તે
પ્રતિમાઓ સમુદ્ર કાંઠે સમેશ્વરમાં મૂકી હતી. થાકેલાં દારિદ્રા નગરી

મોટી રકમ આપી આ મંદિરમાં એક દેરી બનાવી હતી. પેલ્લમનો મુખ્ય માનક પેલ દશમીના દિવસે આ પ્રતિમાછની પહેલી પૂજા કરતો હતો.

આ પ્રતિમા આયેની બે પ્રતિમાઓ પૈકી એક લ. પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા ચાણૂપમાં અને બીજી લ. અસ્થિરનેમિની મુઝરાવના પાટણ શહેરમાં વિરમાન છે અને પૂજા થ છે.

સ્તબનક પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા પ્રથમ ચામણુમાં વિરમાન હતી. પછી કેઈ કારણે સુમુદ્રકિનારે તમાલિની નગરમાં વિશાલ બિનાલય બંધાવીને સ્થાપન કરવામાં આવી હતી. સુમલ જતા તે સ્થાન ખલાત સાથે એકાઈ જતા ખલાત—સ્તબન પાર્શ્વનાથનું તીર્થ જન્મુ આ ઘટના સ. ૧૪૪૧ પહેલા બની હતી.

(—પ્રભાવકચરિત્રપ્રગણે ૧૬ પ્રજાધર્મિવામણિ, પસ્તુરણ પ્રજાધ, ચતુર્વિંશતિ પ્રજાધ : ૧૭ મુનિ શ્રીનેમિવિજયકૃત સ. ૧૮૧૧ નો સ્તબન પાર્શ્વનાથ આદિ સ્તવનશાસ, કાગ ૨૭ જૈન તીર્થેનિ ઇતિહાસ, જૈન ૫૧ પદાનો ઇતિહાસ, પ્રક ૧૧ પૃ ૨૪૫, જૈનપુસ્તક પ્રસસ્તિમુચક, પુષિધ : ૪)

ચાણૂપ મહાતીર્થ—

પાટણથી ૬ કોસ દૂર ચાણૂપ નામે ગ્રામ છે જ્યા શ્રીયામળા પાર્શ્વનાથ લગવાનું તીર્થ છે (જૂઓ, પ્રક ૧ પૃ ૧૬)

જભાવના વર્ણનમાં એમ કહે, શ્રીકંવનગરના શેઠ ધનપતિજી પદાણે સમુદ્રમાં જઈ જવા અને જો જ સ્થળે સમુદ્ર તળે સ્થેલી ત્રણ અવિઘ્નથીન પ્રતિમાઓને શેઠે બંધાર કરાવી ત્યારે જ એ પદાણે આગળ ચાલી શક્યાં. તે પૈકીની એક પ્રતિમા, જે નાગ-ભૂન યામણુમાં લઈ ગયો હતો તે સ્તબન પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામી જોઈ જ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા ચાણૂપમાં આવી અને ત્રીજી આનેમિનાથ લ ની પ્રતિમા પાટણ શહેરમાં સ્થાપન કરવામાં આવી હતી. આ. પ્રભાવકચરિત્ર પ્રભાવકચરિત્ર મા લખે છે કે—

તેષામેકા જ ચાણૂપમાં તીર્થ પ્રસિદ્ધિત્ ॥ ”

ઉપર કહ જને પ્રતિમાઓ પાટણ જસ્યા પછી પાટણ અને ચાણૂપ

મા આવી હોય એવો સભવ છે

અહીં આરૂપ તીર્થમાં નામે દ્રગ્ધીય આ ગ્રીષ્મગુણસૂરિ સતાનીય
આં દેવે દ્રસૂરિએ આરૂપ મહાતીર્થમાં જ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા સ્થાપન
કરના હોય મને છે આ લેખનો સવત્ ઘસાર્થ ગમે છે તેથી મુમ્મને
નિર્ણય થઈ શકતો નથી. વળી, દેવે દ્રસૂરિ નામના અનેક આચાર્યો
થઈ ગયા છે એક આચાર્ય નવમી શતાબ્દીમાં અને એક ચૌકમી
શતાબ્દીમાં થયા હતા એ પૈકીના કયા આચાર્યે કચારે આ મર્તિ
સ્થાપન કરી એ જાણી શકાય નથી. આમ છતાં આરૂપનો મહાતીર્થ
તરીકે ઉલ્લેખ થયો છે એ પાછળ આ તીર્થની મૂર્તિની અતિ પ્રાચીનતા
અને પ્રભાવકતા કારણરૂપ હશે.

વરદુડિયા નેમળા વશજેએ અહીં જિનાલય બનાવ્યું હતું

(મકં ૩/ પૃ. ૨)

જાવાઆચર્યજગજ્ઞના પ્રનિક્ત સિક્ક પુરુષ શ્રીવીરાનાથ પાલીધી પાવ
જતા અહીં આરૂપમાં પધાર્યા હતા એ મુમ્મને પૂર્વરનરેશ મિદ્ધસજ
જગસિક્ક તેમને પાટણમાં પધારવાની વિનવિ કરવા આરૂપમાં આવ્યો હતો.

અહીં મંત્રીશ્વર જન્તુપાલે જ આશિનાથના નૃકન ટપવાળો પ્રાચીન
કસબો હતો. (આજુ લેખ) તેમજ મંત્રા પેશ્યાહે સં શાતિનાથનું
મંદિર બનાવ્યું હતું અથવા જિજ પધરાવ્યું હતું.

(-શુર્વાવલી, જેન તીર્થને ઇતિહાસ)

આવુરમા—

પાવુલી કલિલુ કિશામા ૧૦ કોશ દ્રગ્ધીય આવુરમા નામે જામ છે
જેનું સસ્કૃત નામ અદ્રાવલી એમ કહેવાય છે કે અહીંની મસ્જિદમાં
આઠ બેગાને માટે બાર બારીઓ મૂકેલી છે તેથી જામનું નામ
આવુરમા—આવુરમા પ. ૫૫

અહીં ભટેવા પાર્શ્વનાથનું તીર્થ છે પ્રતિમા એ કે નાની છે પણ
પ્રાચીન છે એવો સભવ છે કે તે અમલમાં મારવાળા ભટેવર
જામધી આવી હોય.

આવુરમા પાસેના નરેશી જામમાં જલતા નામે એક મોઠ

સ્થાપન કરી ત્યારે તે પ્રતિમાઓને દ્વારિકામાં સ્થાપન કરીને પૂજા કરી હતી. જ્યારે દ્વાપાયને મુળ દ્વારિકાને જાણી નાખી નષ્ટ કરી મૂકી ત્યારે માદવોએ એ પ્રતિમાઓને સમુદ્રમાં પથરાવી હતી. યજ્ઞ દેવતાએ વર્ષો સુધી એ પ્રતિમાઓ સમુદ્રમાં રહી.

એક વાર શ્રીકાંત નગરનો જૈન ધનપતિ (સામરહત) વેપાર જઈ વહાણોને લઈને સમુદ્રમાં જઈ રહ્યો હતો અને તેના વહાણો એ પ્રતિમા ઉપર ઘસીને જવા લાગ્યા ત્યારે તેના વહાણો એકાએક ઘસા જવા ધણે પ્રયત્ન કરવા છતાં તે વહાણો આજળ જઈ ન શક્યાં. થોડે પૂજાપાઠ કર્યો ત્યારે આકાશવાણી થઈ કે 'આ સ્થાનમાં પ્રત્યક્ષ એવી ત્રણ પ્રતિમાઓ છે તે પ્રતિમાઓના અધિષ્ઠાત્ર ભગ્ન એવા મે તારા વહાણો ઘસાવ્યા છે માટે એ પ્રતિમાઓને તારા વહાણમાં લઈ લે તે પછી જ તારાં વહાણો આજળ સફર કરી શકશે. થોડે વસ્ત જ આસ્વાઓને સમુદ્રની અંદર ઉતારી પ્રતિમાઓ બહાર કઢાવી વહાણમાં પથરાવી. થોડાં એ પ્રતિમાઓને કાંતિનમર લઈ ગયો અને પોતાના ઘરદેસસરમાં પથરાવી પૂજન કરવા લાગ્યો, આથી થોડાંને બધી રીતે લાભ થયેલ.

એ જ અરસામાં હાકમિદિના લગ્નિય રણસિંહની પુત્રી ભૂપલ-દેવીનો પુત્ર નાગાર્જુન વનસ્પતિવિધાનો પારમાત્મી વિદ્યાસિદ્ધ પુરુષ હતો. તેણે વિદ્યાસિદ્ધ આ પાદલિપ્તસૂત્રિની આદર સેવા કરીને આકાશમાં ઉઠ્ઠન કરવાનો પાદલેપ મેળવ્યો હતો. સુરુણી સ્મૃતિ માટે તેણે તેમના નામ ઉપરથી પાદલિપ્તપુર(પાલીતાણા) વસાવ્યું હતું. ગિરિસજ ઉપર જ મહાવીરસ્વામીનું ચિન્નાલય, ગિરનારની નીચે કિરકા પાસે દ્વારકાના રાજમહેલો હયાતમકથ, રાજા ઉચ્ચસેનનો રાજ મહેલ, વિવાહવેદિકા, જા નેગિનાચનું દીક્ષા માટે પ્રવાણ વગેરે સ્થાનાઓ બનાવી હતાં, (પ્રક ૧૧ પૃ ૨૪૧) અને એ જ સુરુદેવના મુખેથી સાંભળ્યું હતું કે જા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાની નિશ્ચય બનાવેલો રસ દ્રાવિવેધી અને છે તે મુજબ રસ સિદ્ધ કરવા માટે શ્રીકાલનગરના થોડાં દેસસરમાંથી જા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા ઉઘાડી લાવીને સેલી નદીના કાંઠે

જગતમાં હુપાવી રાખી હતી. તેની આનિધ્યમાં તેણે રમ્મને શિદ્ધ કર્યો અને અહીં ઘાલણા (તાલુકો—આણંદ) ગામ પ્રસાન્નું હતું એ સમયથી એ પ્રતિમા સેદીનદીને કાંઠે ખાજશના બાઠની ધગામાંની ભૂમિ નીચે દગાઈ રહી હતી.

વિક્રમની બારમી શતાબ્દીમાં ઘાલણાના પટેલ મહીવલની ગામ એ આવેળે આવીને એ પ્રતિમા ઉપર હમેશા દ્રુષ કરી જતી હતી.

વહગચ્છના સવેગા સુવિદિત આં અમલદેવસૂરિ ધરજેદ્રની સૂચના મુજબ અહીં પધાર્યા ત્યારે તેમણે જોવાગિયાના મુખેથી માથના દ્રુષ ઝરવાનો વૃત્તાવ સાંભળ્યો. તેમણે એ સ્થળે ધ્વન મુદ્રામાં બેસીને

ત્રય સિદ્ધિમગ મ્નોત્ર (ગાથા ૩૨) જન્યાવી જાં પાર્શ્વનાથની સ્તુતિ કરી. આથી તે પ્રતિમા ત્યાંથી પ્રગ્ન થઈ આવી. પ્રતિમા પ્રગ્ન થયાના સમાચાર સાંભળી શ્રીસદ્ધ ત્યાં આવ્યો અને તે ખુશાલીના પ્રસન્નમાં ગામ જમણુ ઠકુ જેનોએ ત્યાં ને ત્યાં લાજેક રૂપિયાનો ફાળો કર્યો. શ્રીસદ્ધે મહાવાદીગચ્છના આચાર્યના ઉપદેશથી સ્થપતિ આમેશ્વર તથા મહિષ પાસે જિનપ્રામાદ તૈયાર કરાવ્યો અને તેમાં આ અમલદેવસૂરિના હાથે મારા મુદ્રાના જ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા ની પ્રતિષ્ઠા કરાવા. (પ્રક ૩૬ પૃ ૨૧૬ ૨૧૭)

આ મંદિરનો નત્રી વસ્તુપાલે લલ્લોદાર કરાવ્યો હતો. સંભવ છે કે આ વીર્ધ પણ મુત્તિભ મુમલાથી બધુ ન હોય. એટલે એ પ્રતિમાને સમુદ્ર કિનારે વિશાલ જિનાલય બધાવી તેમાં સ્થાપન કરી, ત્યારથી જ ભાત એ સ્તંભન પાર્શ્વનાથનું વીર્ધ જન્મુ. સ્તંભનપુર (જ ભાત) પણ સમુદ્રમાં વહાણો સ્વથી ગયેલા તે સ્થળે વસ્તુ ૩.

આ પ્રતિમાના પ્રભાવથી શ્રીરામચંદ્રલગ્ને સમૈશ્વરનો સેતુ બાંધ્યો હતો. સિદ્ધયોગી નાગાજીને કોટિવેધ રસ બાંધ્યો અને જ ભાતમાં હરિયો બધાયો તેથી એ સ્તંભન પાર્શ્વનાથના નામે ખ્યાલ છે અને જ ભાત સ્તંભન પાર્શ્વનાથના વીર્ધ તરીકે લોકમાં પ્રસિદ્ધિ પામ્યું છે.

સ્થપતિ આમલદેવ તથા મહિષને મુખ્ય સૂત્રધાર તરીકે નિરતર એક દ્રુમ મળતો હતો. તેમણે પોતાની આવકમાંથી જવલ કરીને

મોટી રકમ આપી આ મંદિરમાં એક દેરી બનાવી હતી. પોળકાનો મુખ્ય આગક પોળ હથામીના દિવસે આ પ્રતિમાલની પહેલી પૂજા કરતો હતો.

આ પ્રતિમા સાથેની બે પ્રતિમાઓ પૈકી એક જ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા આરૂપમાં અને બીજી જાનકાદેવિની સુજાતના પાટણ શહેરમાં વિરમ્મન છે અને પૂજાય છે.

સ્વલનક પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા પ્રથમ આમણમાં વિરાજમાન હતી. પછી કેઈ કારણે સમુદ્રકિનારે તમાલિની નગરમાં વિરાજ નિતાલ્ય જ પાણીને સ્થાપન કરવામાં આવી હતી. સમય જતા તે સ્થાન અભાવ સાથે એકાદ જતા અભાવ-સ્વલન પાર્શ્વનાથનું તીર્થ જ મુ આ વરના સ. ૧૪૪૧ પહેલાં બની હતી.

(-પ્રભાવકથરિત્રપ્રબંધ : ૧૬ પ્રબંધધિત્તામણિ, પરશુરવ પ્રબંધ, સતુર્વિંશતિ પ્રબંધ : ૧૭ મુનિ શ્રીનેમિવિજયકૃત મ. ૧૮૧૧ નો સ્વલન પાર્શ્વનાથ આદિ સ્તવનરાસ, ઢાળ ૨૭ કૈન તીર્થિના ઇતિહાસ, કૈન પરપરાનો ઇતિહાસ, પ્રક ૧૧ પૃ ૨૪૫, કૈનપુસ્તક પ્રચલિતસંગ્રહ, પુષ્પિયા : ૪૦)

આરૂપ મહાતીર્થ—

પાટણમાં ૬ કોસ દૂર આરૂપ નામે ગ્રામ છે જ્યાં શ્રીરામના પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું તીર્થ છે. (જૂઓ, પ્રક ૧ પૃ ૫૬)

અભાવના વર્ણનમાં એમ કહે શ્રીકાવ્યનગરના શેઠ બનપતિના વહાણે સમુદ્રમાં મળી ગયા અને એ જ સ્થળે સમુદ્ર તરિયે સહેલી તલુ અતિથાથીન પ્રતિમાઓને શેઠે જહાજ કહાવી ત્યારે જ એ વહાણે આગળ ચાલી ચક્રમાં તે પૈકીની એક પ્રતિમા, જે નાચા-જૂન મામણમાં હાઈ ગયો હતો તે સ્વલન પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામી બીજી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા આરૂપમાં બંધવી અને ત્રીજી શ્રીનેમિનાથ જ ની પ્રતિમા પાટણ શહેરમાં સ્થાપન કરવામાં આવી હતી. આ પ્રભાવકથરિત્ર પ્રમાણે છે કે—

તેવામેઢા જ પાહપમામે તીર્થે પ્રસિદ્ધિતમ્ ॥ ”

ઉપરુ કૃત બને પ્રતિમાઓ પાટણ વસ્ત પછી પાટણ બને આરૂપ-

મા આવી દોષ જોવો મુશ્કેલ છે

અહીં આરૂપ તીર્થમાં નામે દ્રવ્યથી આ શીલગુણસૂરિ સતાની આ
આ ૦ દેવે દ્રવ્યરૂપે આરૂપ મહાતીર્થમાં જા ૦ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા આપન
કર્તાને લેખ મળે છે આ લેખને મુજબ ઘટાર્થ ગયો છે તથા મુમક્ષુને
નિર્ણય થઈ શકતો નથી. વળી, દેવે દ્રવ્યરૂપે નામના અનેક આચાર્યો
થઈ ગયા છે એક આચાર્ય નવમી સતાબ્દીમાં અને એક ચૌદમી
સતાબ્દીમાં થયા હતા. એ પૈકીના કયા આચાર્યે ક્યારે આ મૂર્તિ
સ્થાપન કરી એ બાબતી શક્ય નથી. આમ છતાં આરૂપને મહાતીર્થ
તરીકે ઉચ્છેદન થયો છે એ પાછળ આ તીર્થની મૂર્તિની અતિ પ્રાચીનતા
અને પ્રભાવકતા કારણરૂપ હશે.

વરદુષ્ટિના નેમ ના વશએએ અહીં જિનાલય જતાં મુ હનું

(મક ૩૮, ૫)

જાણાચાર્યજીના પ્રનિદ શિવ પુત્ર શીવીશચાર્ય પાલીધી પાવુ
જતા અહીં આરૂપમાં પધાર્યા હતા એ મુમક્ષુ નૃસિંહદેવ શિવજી /
જગદિશ્વર તમને પાવુમાં પધારવાની નિનતિ કરવા આરૂપમાં આજે હતા.

અહીં મત્રીશ્વર વસ્તુપાલે જ આજિનાથના નૃસિંહ-પવાળે પ્રાચીન
કરાબા હોલ (આજુલેખ) તેમજ મત્રી પેશ-ગાદે જા ૦ પ્રાંતિનાથનું
મંદિર જાણ્યું હતું અથવા બિજા પધાર્યા હનું

(-શુર્વાવલી, જેન તીર્થના ઇતિહાસ)

આવુરમા—

પાવુથી હજિલુ જિયામાં ૧૦ કોશ દૂર આવુરમા નામે ગ્રામ છે
જેનું સ્ફુટ નામ અકાવલી. એમ કહેવાય છે કે અહીંની મસ્જિદમાં
ચાંદ જોવાને માટે જાર જારીઓ મૂકી છે તેથી ગામનું નામ
આવુરમા—આવુરમા ૫ મુ

અહીં જોવા પાર્શ્વનાથનું તીર્થ છે પ્રતિમાએ કે નાની છે પણ
પ્રાચીન છે જોવો મુશ્કેલ છે કે તે અત્યંત આસ્વા ના જોવર
ગ્રામથી આવી દોષ.

આવુરમા પાસેના નરેશી ગામમાં જયતા નામે એક શેઠ

રહેતા હતા તેનો ભાઈ જળના વાણુસમા પરવચો હતો. એ જળના
સેક નરોડીથી ઉચાવો ભરીને વાણુસમા આવીને વસ્યો. તેણે જાહેવા
પાશનાથનું મંદિર ફરી જાંખાવ્યું અને સ. ૧૩૪૫ (સ. ૧૩૪૫) માં
અમલગમ્મીય આ અભિષેકસૂરિના હાથે કે આ ભુવનતુલસીરિના
હાથે) જાહેવા પાશનાથની પ્રતિમા કરાવી હતી.

(—અમલગમ્મીય યોદી પદ્મવલી)

એ પછી આ મંદિર ફરીને નાશ પામ્યું અને પ્રતિમાઓને
ભૂમિમા સ્થાપવામા આવી. એક દિવસે રવસદ નામના એક નિર્ધન
શ્રાવકને સ્વપ્નમા અધિષ્ઠાશકહેવે જણાવ્યું કે ભટુઆર ગામની
પાસેના ખેતરમા જ પાશનાથની પ્રતિમા છે તે લઈ આવ. સેક
સ્વપ્ન મુજબ એ ખેતરમા ગયો અને એ પ્રતિમા હાઈ આવ્યો.
અધિષ્ઠાશકહેવે તેને ફરીયા સ્વપ્નમા નિધાનનું સ્થળ જણાવ્યું. સેકે
એ ધનથી ત્યાં જિનમંદિર જાંખાવ્યું અને સ. ૧૫૩૫ માં તે મંદિર
માં જાહેવા પાશનાથની મૂર્તિ સ્થાપન ફરી પ્રતિષ્ઠવ કરાવી.

સ. ૧૭૩૫ માં ૫૦ સ્ત્રીવિજયગણિના શિષ્ય કપૂરવિજયજી
અને તેમના શિષ્ય વૃદ્ધિવિજયજીની શીશ્યાવિધિ આ સ્થળે થઈ હતી.
આ મંદિરનો છેલ્લો ઉદ્ધાર સ. ૧૮૭૨ માં થયો હતો.

આ મંદિરના સોવસામા સ. ૧૨૪૭નો હાલિગમ્મનો અને
એક કૈન ગણેશમૂર્તિનો હોજ છે. (જૂઓ, પ્રક. ૩૨, પૃ. ૪૫૨)

વાણુસમાના શ્રીમાલી સેક શીમલના પુત્ર હરજીનો સ. ૧૬૮૦
ના વૈશ્વ સુદિ ૧૧ ના રોજ જન્મ થયો હતો. તેણે સ. ૧૬૮૬ માં
જળપતમા દીક્ષા લીધી અને મુનિ હર્પસાગર નામ પાસે કુર્તુ
સ. ૧૬૬૨ માં અમલગમ્મમા આ રાજસાગરસૂરિની પાઠે આખ્યાને
આ. ૦ બુદ્ધિસાગરસૂરિ નામ રાખવામાં આવ્યું. તેમનો સ્વગણસ
અમલગમ્મમા સ. ૧૭૪૭ માં થયો. (જૂઓ, પ્રક. ૫૮ સાગર પદ્મવલી)

અહીં સ. ૧૬૮૨ માં વિજયગમ્મ અને સાગરગમ્મના સમાધાન
માટે મુનિસમ્મેશ્વન જણાયું હતું. પણ તે નિષ્ફળ નીવડ્યું હતું.

વાણુસમાથી ૩ મેયર જતાં વચ્ચે કેળોઈ તીર્થ તથા હર્પસિ

ગામ આવે છે આ હારિજ ગામથી હારિજગમ્હ નીકળ્યો હતો, એનું બીજું નામ હારિજગમ્હ હોય એવો સુલભ છે હારિજ ગામની બહાર કેવલાસ્થલીનો ડાંગો છે જે આચાર્યોની રમયાન ભૂમિ હતી ત્યાંની એક ખાલી ઉપર ૩૦ ૧૧૩૧ નો આ લિહદસ્તનો લેખ પથ્રુ વિવરમાન છે

(જૂઓ, પ્રકૃ ૧ પૃ ૩૨, પ્રકૃ ૨૭ પૃ ૪૫૨; કહી પ્રાત સુવસ્રમ્હ, ઐતિહાસિક રામસ્રમ્હ, ભા ૦ ૩ ની પ્રસ્તાવના)

સેરિસા તીર્થ—

સુજશનમા મહેસાણા અને વીરમગામની વચ્ચે કહી ગામની પાસે સેરિસા નામે જૈન તીર્થ છે જ પાર્શ્વનાથનું પ્રાચીન અને અમરકાંતરી તીર્થ મનાય છે તેની સ્થાપનાનો ઇતિહાસ જુદા જુદા મંથામા જુદી જુદી રીતે મળે છે

(૧) આં જિનપ્રભસૂરિ જણાવે ૩ કે, નવાગવૃત્તિકાર આં અમલ દેવસૂરિની સાખાના આં દેવેન્દ્રસૂરિએ મત્રજળે અન્ય સ્થળેથી ચાર મોટી જિનપ્રતિમાઓ લાવીને સેરિસામા પધરાવી.

(—વિવિધતીર્થકથા—અયોધ્યાકથા)

(૨) આ જિનપ્રભસૂરિ બીજીવાર લખતા નિર્દેશ કરે છે કે છત્રાપાલીયમ્હનપ^૧ આ દેવેન્દ્રસૂરિએ^૨ સેરિસામા આવી જમીનમા થાં એક મોટી પાથાણી ફલદી(પાટ) કઢાવી અને તેની જિનપ્રતિમા ઓ બનાવવા માટે પદ્માવતીદેવીનું આશ્રયન કર્યું દેવીએ જણાવ્યું કે સોપારકના એક અથ સ્થપતિને બોલાવી લાવી તેની પાસે પ્રતિમાઓ તૈયાર કરાવો. જો તે એક જ સતમા પ્રતિમાઓ થકીને તૈયાર કરી આપશે તો તે મહાપ્રાભાવિક થશે. સેરિસાના શ્રીમુખે તે સ્થપતિને બોલાવ્યો અને તેને ફલદી આપવામા આવી. સ્થપતિએ એક જ સતમા શ્રીપાર્શ્વનાથ ભા ૦ ની પ્રતિમા થકીને

૧ અંબદરમ્હનપ ૧૨૧૭માં અમલ નામની એક સાખાનીકળી હતી.

૨ આ દેવેન્દ્રસૂરિ તે રાજ્યમ્હનપ ૫ પાર્શ્વચલિ જાનને છે

(જૂઓ, પ્રકૃ ૩૫, પૃ ૨૫/૨૭)

તૈયાર કરી, પણ પ્રતિમાની છાતીમા એક મસો સ્થો હતો. તેને દૂર કરવા સ્થપતિએ તે સ્થળે હળવા હાથે ટાકણું લગાવ્યું. તે ત્યાંથી લોહીની ખાસ વહ્યી. આધારથીએ આગળી ઘણી લોહીને શાંતી થી. તે પછી બીજી યોગીશ પ્રતિમાએ તૈયાર કરાવવામા આવી. આધારથી તે જ શરૂ બીજી આર પ્રતિમાએ પાતાની જિન્ન શક્તિથી જાદુથી લાવવાના હતા. ત્રણ પ્રતિમાએ તેા અગ્ની અને સવાર પછી મહા યોગી પ્રતિમા લાવતા જતા પ્રભાત થયું. તે સ્થળે એકો પાસથાળના એવરમા પધરાવી. પ્રતિમા સતે બનેલી હોવાથી તેના અવધવો સાફ હોવાના નથી. ચૂલકેશ્વર કુમારપાદે અહીં યોગી પ્રતિમા લાસવી ચૌમુજાની સ્થાપના કરી તે જ પ્રતિમાએ આજે પણ પૂજા થાય છે.

(-વિવિધતીર્થકરુપ, પૃ ૨૪-૨૫)

(૩) ૫ સ્તંભદિર અસ્તિ જણાવે છે કે હુસ્તક દેવચત્રે એકેન્દ્રીદેવીનું આરાધન કરું અને તેની પાસે એક જ સત્ત્વમાં જ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા અને વિશાળ એવો જિનપ્રસાદ બતાવ્યો.

આ રીતે સેરિસા મહાવીર્થ જન્મ્યું. (ઉપદેસવરગ્રંથી)

(૪) કવિવર લાવણસમથ સૂચવે છે કે આ વિદ્યાસાગર સેરિસા પદાર્થ તેમની સાથે ૫ શિષ્યોનો પરિવાર હતો. તેમાંથી બે શિષ્યોએ હૂંપી રીત મળાશાધના કરી બાવન વીશને સાધ્યા. તેઓએ વીશને હુકમ કર્યો કે જિનપ્રતિમા સાથેનું વિશાળ જિનમંદિર લઈ આવે. એ વીશ આજશમાર્ગે જિનમંદિર લાવી રહ્યા હતા. એટલામા ગુરુમહાશય જાગ્યા અને તે શિષ્યોનું કામ સમજી ગયા. તેમણે તરત પદાવલીદેવીને બોલાવીને જણાવ્યું કે અહીં ભક્તિમય ઉપદ્રવ થવાનો છે તેથી આ પ્રતિમા અહીં ઉતરે એ લાભપ્રદ નથી. અગ્ની દેવીએ એ જિનપ્રતિમાને અદરશ રાખી. તે પછી આંદેવચત્રે જ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા ધરણેક્ર મારફત મળાવી તેની અહીં સ્થાપના કરી. તે પ્રતિમા પાતાલમાંથી આવી હતી. અભિધામકદેવ તેને પાતાલમાં લઈ જવા ઇચ્છતો હતો, તેથી તે ઠાકવી હતી. આથી તેનું નામ લોહણ પાર્શ્વનાથ પડ્યું. આંદેવચત્રે બીજી

પ્રાચીન પ્રતિમાઓ હતી. તેમની બેક મૂળનાથની પ્રતિમા વિષા
 મિત્ર નામનાર્જુન હર્ષ ત્રયે હતો તેથી શેઠ તેની જગ્યાએ શ્રીચીર
 ભગવાતની પ્રતિમાને સ્થાપન કરી હતી. એ સમયે બેક આચાર્યના
 મુમુદાસ એ નગરમા યાત્રા કરવા આવ્યો. ચોક્કસ મંદિર અને મૂર્તિઓ
 બેક ધીમે ધીમે જોઈ. એ સમુદાય ત્યાંથી બીજા નગરમાં ગયો. ત્યાં
 જિનમંદિર નહોતું. એ જો આવચાર્યશ્રીના એ શિષ્યોએ ગુરુ મહાસજ્જને
 કહ્યું વિના તેમની મંત્રપોથીમાથી જાવન વીરને આકર્ષણ કરવાની
 વિધાનો પ્રયોગ કર્યો. આથી જાવન વીર હાજર થયા. તે શિષ્યોએ
 તેઓને જણાવ્યું કે જિનનગરમાંથી મૂર્તિ સમિત મંદિર હર્ષ
 આવે. વીરે તે વિનાશક હેવા જતા હતા ત્યારે તેઓએ જણાવ્યું
 કે કુકદો બોલે તે જોવા અમે એ કરી હર્ષણુ પણ કુકદો બોલ્યા
 પછી કામ કર્યું શક્ય નહીં. વીરે ત્યાંથી આમશ્રમરે મંદિર
 લાવી રહ્યા હતા ત્યારે આવચાર્યશ્રીએ બાકી લીધું કે આ કામ પેલા
 એ શિષ્યોએનું છે. પરંતુ અવિધ્યમા આ નગરમા ધર્મ પ્રવૃત્તિને
 તુલ્યાન થવાનું છે એમ ગુરુશ્રીએ બોલીને એ દેશસર ગઈ આવે
 તે જોવા જ કુકદોને અવાજ કર્યો તેથી વીરેએ એ મંદિર તે સ્થળે
 રસ્તામા જ મજમા જ ઉંપાઈ તમા મૂળનાથનું સ્થાન ખાલી હતું

અંક વાર આ ધર્મધાનુરિ ગઈ દશનાથે પધાર્યા તેમણે પ્રથમ
 બજે દ્ર અને નાગે દ્રને આસપાસ તેમની પાસેથી જ પાથ નાથની બીજી
 પ્રતિમા મેળવીને ગઈ મૂળનાથની જગ્યાએ સ્થાપન કરી. ખીમે ખીમે
 ત્યાં ગામ જ મુ મૂળનાથની પ્રતિમા યોજતી હતી તેથી તનું નામ
 હોદણ પાર્શ્વનાથ પડ્યું. પછી આવચાર્યશ્રીએ મંત્રો વડે તે પ્રતિમાને
 સ્થિર કરી. પ્રતિમાના કાણે તે સ્થાનનું માહાત્મ્ય વધુ અને તે
 સ્થળ ૪૮ કોશમા મોટા નગર રૂપે વસી ગયું. દેશસરની આરે જાણુએ
 ગીધ વન્તી હતી ત્યાં જવા માટેની સેરી પણ ચાકરી બની પર્ષ
 હતી. આથી એ સ્થાન સેરીસા અને કઠી નામે વિખ્યાત થયું

ગઈ શ્રીવત્ત નાથે બેક ધનાદય આવક વસતો હતો. સવમા
 મુખ્ય આવેવાન હતો. જગદે વહાણવટી હતો. ધર્મશ્રદ્ધા પડ્યું હતો.

તે ભગવાન પાર્થનાથની નિત્ય પૂજા કરતો. સુષુપ્તિ કરતો. ૫૧ દિવસે ઉપવાસ, પૌષધ વગેરે કરતો હતો. તે ૧૨ વર્ષનો થયો.

એક દિવસે તેના બધાં પદાણુ સમુદ્રમાં ડૂળી ગયા અને વખારમાં ભરેલો માત્ર ઘોરો ઉપાડી ગયા. આથી તે નિષ્વન બની ગયો. લોકો તેને કઈ પણ ઉછીનુંબે આપવા નહીં પણ તેનો ખર્મરમ જસયે જીતયો નહોતો.

એક દિવસે પશુસણુમાં સૌ કોઈ આખ્યાનમાં બેઠા હતા એટલામાં શ્રીવત શેઠની પત્ની આવીને ઉપાસ્યમાં સૌની આગળ વિસવાને જવા લાગી, ત્યારે એક શ્રીએ મેલું મારું કે ધરમાં પૈસો મળે નહીં અને શેઠાણી ઘરને આગળ બેસવું છે. મોગાઈનું માન લેવું હોય તો સવરસરી દાન કે અને પ્રભાવના કર. શેઠાણી તુરત બેઠી કે, 'આજે તો મોટો ૫૧ દિવસ છે ધરમાં સપત્તિ હોય તો તેનો લાભ હોણુ ન હો ?' એ કુદરત કૃપા કરશે તો કાલે જ નવકારણી જમાડીયા. એમ કહી બેઠાને તે વાલતાં ઘર.

તેણે ઘર આવી શ્રીવત શેઠને બધી વાત કહી અને તેમને સમજાવીને ઉપાસ્ય મોકલી આપતાં કાલની નવકારણાના જન્મજનું સૌને નોતકુ આપાબુ પરતુ ધરમાં કૂટી બદામ પણ હતી નહીં અને કોઈ ઉધાર આપે તમ પણ હતું નહીં.

શેઠ શતે પવિત્ર ઘર વળો પહેરી, ૫૫-લીપ કરીને સેરિસા પાંચ નાથનું અખંડ આન કરવા લાગ્યા. મોટો અમમ ઘર્તા એક સર્પ નીકળી આવ્યો અને તરત બીલમાં પેલી ગયો. શેઠાણીએ વિચાર કર્યો કે, 'આ બીલમાં હાથ નાણુ તો સાપ કરડશે. આથી આજીવનમાંથી બધી જવાગો. તેણે બીલમાં તરત હાથ નાખ્યો ત્યાં તો તેના હાથમાં મોનપની સાંકળ આવી.

એ સાકળ વેચીને શેઠે નવકારણીનું જન્મજનું કર્યું અને તેમની આજરુ સમકાર્મ અર્ધ જેણે એ સાકળ વેચાતી લીધી હતી તેણે તે પાવાના ખબનામાં મૂકી રાખી. જ્યારે તે તેને ફરીથી જોવા આવ્યો તો તેણે સાકળને બદલે સાપ જોયો. લોકોએ આ જુદાંત બતાવ્યું અને

પ્રાચીન પ્રતિમાઓ હતી. તેમની એક મૂળનાથકની પ્રતિમા વિદ્યા સિદ્ધ નાગાર્જુન લઈ ગયો હતો તેથી શેઠે તેની જગ્યાએ શ્રીવીર ભગવતની પ્રતિમાને સ્થાપન કરી હતી. એ સમયે એક આચાર્યના સમુદાય એ નગરમાં માત્રા કરવા આવ્યો. શેઠનું મંદિર અને મૂર્તિઓ એક સૌને આનંદ થયો. એ સમુદાય ત્યાંથી બીજા નગરમાં ગયો. ત્યાં જિનમંદિર નહોતું એટલે આચાર્યશ્રીના બે શિષ્યોએ ગુરુ મહાસત્જને કથા વિના તેમની મંત્રપોથીમાંથી બાવન વીરને અંકુશ કરવાની વિધાને પ્રયોગ કર્યો. આથી બાવન વીર હાલર થયા. તે શિષ્યોએ તેઓને જણાવ્યું કે કાલિનગરમાંથી મૂર્તિ સમિત મંદિર લઈ આવો. વીરો તે જિનાલય દેવા જતા હતા ત્યારે તેઓએ જણાવ્યું કે કુકડો ભાલે તે પહેલાં ગમે એ કરી લઈશું પણ કુકડો ભાલ્યા પછી કામ થઈ શક્યો નહીં. વીરો ત્યાંથી આકાશમાંજે મંદિર લાવી રહ્યા હતા ત્યારે આચાર્યશ્રીએ બાવી લીધું કે આ કામ પેલા બે શિષ્યોનું છે. પરંતુ ભવિષ્યમાં આ નગરમાં ધર્મપ્રવૃત્તિને નુકસાન થવાનું છે એમ ગુરુશ્રીએ બબ્બીને એ દેસસર બહીં આવે તે પહેલાં જ કુકડાનો અવાજ કર્યો તેથી વીરોએ એ મંદિર તે સ્થળે રસ્તામાં જ ગરબા જ ઉતાર્યું તેમ મૂળનાથકનું સ્થાન ખાલી હતું.

એક વાર આ ધર્મશિવસૂરિ બહીં દશનાથે પધાર્યા. તેમણે પ્રથમ ધરણેક અને નાગેકને આજ્ઞાથી તેમની પાસેથી જ પાંચનાથની બીજી પ્રતિમા મેળવીને બહીં મૂળનાથકની જગ્યાએ સ્થાપન કરી. ખીમે ખીમે ત્યાં ગામ વસ્યું. મૂળનાથકની પ્રતિમા યોજતી હતી તેથી તેનું નામ 'યોજક' પાડવામાં આવ્યું. પછી આચાર્યશ્રીએ મનો વડે તે પ્રતિમાને સ્થિર કરી. પ્રતિમાના કારણે તે સ્થાનનું આકાસ્મિક વસ્યું અને તે સ્થળ ૪૮ દેશમાં યોગા નગર રૂપે વસી ગયું. દેસસરની તારે બાબુએ ગીચ વસ્તી હતી ત્યાં જવા માટેની રોડી પણ સાંકડી બની ગઈ હતી. આથી એ સ્થાન સોરીસા અને ઠંડી નામે વિખ્યાત થયું.

બહીં કીર્તિ નામે એક પનાકજ આવક વસતો હતો. સદમાં મુખ્ય આગેવાન હતો. જળશો વહાણવડી હતો. ધર્મસદાશુ પણ હતો.

પદસવો અને તમે આગળ આસને. રથ આવોઆપ તમારી પાછળ આવશે, પણ ચાલ રાખજો કે તમારે પાછા વળીને જોવું નહીં અને પાછળ રથ આવે છે કે નહીં તેની ચાલ પણ કત્તી નહીં. જ્યારે તમને શકા થશે ત્યારે તે સ્થળે પ્રતિમાણ સ્થિર થઈ જશે.

રાણીએ સુવારે સ્વપ્નની બધી વાત જણાવી. રાજાએ સ્વપ્ન અનુસાર બધી વ્યવસ્થા ઝોકવી અને તે જોશિયપુર તરફ આસ્યો. પરંતુ વડ નીચે જતા જતા રાજાને શકા થઈ કે રથ આવે છે કે નહીં? રાજાએ પાછળ વળીને જોયું એટલે પ્રતિમા ત્યાં જ સ્થિર થઈ ગઈ અને રથ નીચેથી નીકળી ગયો. પ્રતિમાણ ત્યાં એટલા અંધર હતો કે નીચેથી પનિહારી હેલ હાઈને નીકળી બાહ્ય પછી કાગળા પ્રભાવે તે થીમે થીમે નીચે આવતી ગઈ આવે તે એવી અંધર છે કે તની પાછળ સપેલા દીવાનો પ્રકાશ આગળ સુધી આર પાર નીકળી આવે જાણે એ અંધર હોવાને કારણે અતરીક પાર્શ્વ નાથ' નામથી જ્ઞાતિ પામી.

રાજા મીપાલે ત્યાં મીપુર નગર વસાવ્યું અને તેમણે વિશાળ વિનાયક બનાવ્યું. પણ તેના મનમાં ગત થયાં જોઈ પ્રતિમાણ મંદિરમાં બેઠા નહીં. પછી સ્વેતાવર કૌન મથે ત્યાં જ બીજું મંદિર તૈયાર કરાવ્યું અને મહાધારી આં ઝાલમહેવસુરિએ સં ૧૧૪૨ ના મહા સુદિ ૫ ને રવિવારે તે મંદિરમાં જ અતરીક પાર્શ્વનાથ ની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી. આ સમયે પ્રતિમા આર આગળ અંધર હતી. રાજાએ પૂજા માટે મીનગર લેવું જાવું (જૂઓ પ્રકં ૩૮, પૃ ૩૨૪)

તપાગચ્છીય આં વિજયદેવસુરિના આજ્ઞાધારક મહેપાખાથ ભાવવિજયમણિ પૂજા કરના ઉદયથી જાણે અધમગા થઈ ગયા હતા. તેમને મનમાં વિશ્વાસ હતો કે અતરીક પાર્શ્વનાથ ભગવાતની યાત્રા કરવાથી હાલ થશે જોઈ તેઓ પાંડુના મીસથ સાથે જઈ યાત્રાએ પધાર્યા. તેમણે જઈ પ્રભુ મારે બેઠી જોતાજતાથી અને ઉદ્ધાસથી સ્તોત્ર ગાવું જો રીતે લખિત કરના આગળના પદ્ય બોલી ગયા અને તેમને પ્રભુના દર્શન થયા. તેમણે ત્યાં જ પ્રભુનું

આ કાર્ય અધિષ્ઠાત્ર દેવનું છે એમ સમજી સર્વત્ર પાર્શ્વનાથ ભગવતનો અમરકાર ફેલાવેલ.

(—જાણી પાર્શ્વનાથ સ્તવન, ગેરિસા પાર્શ્વનાથ સ્તવન, શજેશ્વર પાર્શ્વનાથ સ્તવન—શાસ, ઢાંગ ૧૫-૨૪ રથના સં ૧૮૧૧ ફાગણ સુદિ ૧૩ સોમવાર, પ્રક્ર ૫૮ મહો કસ્થાણુવિજય ઝણિની અમણપરપરા ન ૬૬ ૫ નેમિનાથત્રણિ વીરવશાવલી)

અતરીશ પાર્શ્વનાથતીર્થ (સં ૧૧૪૨)

લકા નમરીના પ્રતિવાસુદેવ શબ્દ શવણનું માનીતા માલી તથા સુમાલી શવણની આશ્રય વિમાનમા બેસી કોઈકામ માટે નીકળ્યા તેઓ તીર્થકરની પૂજા કર્યા સિવાય કોઈકામ કરતા નહોતા. કોઈ વેળાએ તેઓ તે વિદ્વર્તમા નીચે છત્રમાં નોકરે રસોઈ તૈયાર કરેલી પરણ તે જિનપૂજાની પટી લકામા જ ભૂની આબ્યા હતા. એટલે તેણે શુદ્ધ શાવલી ત્રીપાશનાથ ભગવતની ફણાવાળી પ્રતિમા વેળુની જનાલીને માલી સુમાલીએ તેની પૂજા કર્યા, અને તેને પાસેના સશવરમા (ફવામા) પદસવી દીધી. એ પ્રતિમા ત્યાં વજ્ર જેવી કંઠણુ જનો ગઈ ફવાને દેવ તેને પૂજવા લાગ્યો. એ સ્થળ મત્સ્ય દેશના વિંચોલી નિલાગનું વૈરાટ (વિદર્ભ) નગર હતું તેથી તે નિલાગ વસાડ નામે પ્રસિદ્ધ થયું.

એલિયપુરમાં ત્રીપાશ નામે શબ્દ હતો. તેના શરીરમા કોઈ શય ફૂટી નીકળ્યો એટલે તે શબ્દપાત્ર ઊઠીને અતપુરને સાથે લઈ જ મહામા જઈ વસ્યો. તેણે એક દિવસે સાંજે તે જ સશવરમા હાથ જમ પોષા અને પાણી પીધું તેથી તેને તે શવ આશ્રમમા પસાર થઈ શાણીએ બેધુ તો શબ્દનો કોઈ શય શમી ગયો હતો. તેણે શબ્દ પાસેથી અર્ધકાલની સજા કરીકન બાળી અને ત્યાં જ પાસે જઈને પૂજાદીપ કર્યા. શાણીને તે શવે સ્વપ્ન આબુ કે અર્ધી ભગવાન પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા છે તેના પ્રજાવથી શબ્દને આશ્રમ થયા છે. હવે તમે આ પ્રતિમાને જહાર કાઢી તમારા સ્થાને લઈ આવો. સાત દિવસના જન્મેશ આબ્યા વાહરણની બેઠીથી એવરેલા રથમાં પ્રતિમાજીને

પધરાવે અને તમે આગળ ચાલ્યો. રથ આપોઆપ તમારી પાછળ આવશે, પણ ચાક શખજો કે તમારે પાછા વળીને જોવું નહીં અને પાછળ રથ આવે છે કે નહીં તેની શકા પણ કંપી નહીં. જ્યારે તમને શકા થશે ત્યારે તે થયે પ્રતિમાનું ક્ષિપ્ત થઈ જશે.

રાણીએ સવારે સ્વપ્નની બધી વાત જણાવી. રાજાએ સ્વપ્ન અનુસાર બધી બ્યવસ્થા યોગ્ય બને તે બેલિચપુર તરફ આસ્થા. પરંતુ વડ નીચે જતા જતા સૂતને શકા થઈ કે રથ આવે છે કે નહીં? રાજાએ પાછળ વળીને જોયું એટલે પ્રતિમા ત્યાં જ સ્થિર થઈ ગઈ અને રથ નીચેથી નીકળી ગયો. પ્રતિમાનું ત્યાં એટલા અંધર હતું કે નીચેથી પનિકારી હેલ લઈને નીકળી જાય. પછી કાગળા પ્રભાતે તે ધીમે ધીમે નીચે આવતી થઈ જાયે તે બેઠી અંધર છે કે તેની પાછળ રાખેલા હીવાનો પ્રકાશ આગળ સુધી આવ પાર નીકળી જાયે જ્યાં બે અંધર હોવાને કારણે અતરીક પાંચ નાથ નામથી સ્થાપિત થાતી.

રાજા આપાલે ત્યાં સીપુર નગર વસાવ્યું અને તેમાં વિશાળ જિનાલય બનાવ્યું. પણ તેના મનમાં જર્વ થયા બેઠે પ્રતિમાનું મંદિરમાં બેઠા નહીં. પત્રી સ્વેતાનર જૈન મથે ત્યાં જ બીલુ મંદિર તૈયાર કરાવ્યું અને મહાધારી આ અભયદેવસૂરિએ સ. ૧૧૪૭ ના મહા સુદિ ૫ ને રવિવારે તે મંદિરમાં જા. અતરીક પાર્શ્વનાથ ની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી. આ સમયે પ્રતિમા ચાર આગળ અંધર હતી. રાજાએ પૂજા માટે શ્રીનગર લેવું જાવ્યું (જૂઓ પ્રક. ૩૮ પૃ. ૩૨૪)

તપાજમ્હીય આ. વિજયદેવસૂરિના આજ્ઞાધારક મહોપાધ્યાય સાવવિજયસૂરિ પૂર્વ કર્મના ઉદ્ધરથી આજે આપણ થઈ ગયા હતા તેમને મનમાં વિશ્વાસ હતો કે અતરીક પાર્શ્વનાથ ભગવતની ચાત્રા કરવાથી હાલ થશે એટલે તેઓ પાંચુના શ્રીસલા સામે જઈ ચાત્રાએ પધાર્યા. તેમણે જઈ પ્રભુ સામે બેઠી બેઠાસલાથી અને ઉત્સાહથી સ્તોત્ર ગાયું બે રીતે બહિષ્ કરતા બાજના પડળ બેઠી ગયાં અને તેમને પ્રભુના હર્ષન થયા. તેમણે ત્યાં જ પ્રભુનું

એ સ્તોત્ર જનામ્બુ છે તે ઉપદ્રવ્ય છે પછી તો તેઓ મુજરાતમાં પધાર્યા, તેમને મહામહોપાધ્યાયની પદવી મળી. તેમણે 'ઉત્તરાધ્યાયનસૂત્ર'ની જાવવાહી લીધા જનાવી. સ્તોત્રમાં અતરીક્ષ પાંચનાથનો ઐતિહાસિક પરિચય આપેલો છે. તેમના ઉપદેશથી શ્વેતાંજર સંધે સ ૧૭૧૫ માં અતરીક્ષ લીધેના છર્ણોદ્ધાર કરાવ્યા અને મંદિરમાં આ બિજ્જક-દેવમુરિ તથા મહો જાવવિજ્જક ગણિની શરણુ પાદુકા પધરાવી. અહીં માણિભદ્રનીસ્તી પ્રાચીન સ્થાપના છે મૂળનાથકલ્પનો અહીંસો વર્ષ પુરાણી અંદીની અંતીમી વિષમાન છે એ જો શા પુરાણ સમયમાં અત્રી જનવી હતી તેનો પુરાવો આપે છે આજે પણ મૂળનાથકલ્પની પ્રતિમા નીચેથી અજણાણુ નીકળી જાય જોઈ તે અખર છે.

(જૂઓ પ્રક ૫૮ મહો વિમલકર્ણ ગણિની પર પથ)

એક વાર એક ભૂટાસને અહીં પાસેના એક ગામમાં ભૂટ ચલાવી ગામ શામ્બુ તે ગામમાં એક કૈન દિગ્ગજર મંદિરમાં લીધેકની દિગ્ગજર પ્રતિમાઓ હતી. શ્વેતાંજર મંથે સાધ્વિદ્યારથી તે પ્રતિમા જોને શ્રીપુરમાં લાવી મંદિરમાં રાખી અને તે મમલથી દિગ્ગજર કૈન સાધ્વિઓ પણ અહીં સાત્રાયે આવવા લાગ્યા પરંતુ જોનું પરિણામ એ આવ્મુ કે દિગ્ગજર જોનેને લાલચ લાગી અને લીધેને પોતાનું જનાવવા તેઓએ ઝગરે શકુ કર્યો, પરંતુ તેમાં તેમને ઠોરી નિષ્ફળતા જ મળી.

આ લીધેનો વહીવટ આજે જાલાપુરના શેઠ હરજયદ કૌસીલાલ, ખન્દાવદ વગેરે તપાસજીનો શ્રીસથ કરે છે.

(-મહો જાવવિજ્જક રશિવ અતરીક્ષ પાર્થનાથમાહાત્મ્ય સ્તો ૧૪૪ લીધેમાલાઓ, અન્વતરાનુ આ વિજ્જકમસ સ્મરિત અતરીક્ષ પાંચનાથ માહાત્મ્ય સ ૧૬૬૪ શ્રી મુ ૮ મુ અતરીક્ષ)

દક્ષિણમાં વાર શ્વેતાંજરી લીધે વિષમાન છે

(૧) મુદ્પાકેલ, જેનો પરિચય અગ્રાઉ (પ્રક ૨૮ પૃ ૪૧૫)

માં આવી ગયો છે

(૨) જા તરીકે પાર્શ્વનાથ, જેનો પરિચય ઉપર આવી ગયો છે.

(૩) મુક્તાગિરિ એ ગામગિયા પાર્શ્વનાથનું પ્રાચીન સ્વેતાનર
જેન તીર્થ છે એનું પ્રાચીન નામ ગજપદ કે મેઢગિરિ હતું

(જૂઓ પ્રકૃ ૧ પૃ ૬૦)

૫૦ યીજીવજ્જલ પાન તીર્થોમા મુક્તાગિરિને પણ ગણાવે છે
અહિં વહીવટ સ્વેતાનર જેનોના હાથમા હતો સ. ૧૬૩૮ સુધીમા
શેઠ માણેકચંદ હાથમાઈ સ્વેતાનર જેન બોધવાલ અહિં
વહીવટ કરતા હતા. પછી તેમણે આસપાસમા દિગ્ગજ જેનો વધુ
હોવાથી દિગ્ગજ જેન ભાઈઓ પણ તીર્થસ્થિતિનો લાભ હોં એવી
સદ્ગતિવનાથી અને ભાઈચારના હેતુથી જેનો વહીવટ દિગ્ગજ ભાઈ
ઓને સોંપ્યો અને દિગ્ગજ તીર્થસ્થક કમિટીની એકતરફી વલણના
કારણે તેમણે આ તીર્થને પૂર્ણ રીતે દિગ્ગજ તીર્થ બનાવવાના
પ્રયત્નો આજુ શરૂઆ છે

(૪) કુસોબતીર્થ—કોસ્લાપુર અને સાગલીની વચ્ચે એક
નાનકડી પહાડી પર જગવસ્થલ પાર્શ્વનાથનું ત્રણ માળનું સ્તંભ
અને લગ્ન દેરાસર છે નીચેથી ઉપર ૧ લા અગિયનાથ, ૨ લા
જગવસ્થલ પાર્શ્વનાથ, ૩ લા અક્રમભસ્વામી મૂળનાથક છે. એકમાં
આર દેરીઓ છે બે દેરીઓમા જિન પ્રતિમા ત્રીણ દેરીમા પદ્માવતી
દેવી અને એથી દેરીમા માણિભદ્ર વીરની મૂર્તિઓ છે

પહાડ નીચે ધર્મશાળા છે પહાડથી ગામ દૂર છે અહીં તથા
ગરબના ભટ્ટારક શ્રીપૂજ વિજ્ઞાનદસુરિના ઉપદેશથી સ. ૧૭૬૧ મા
છલ્લોદાર થયો હતો.

નાશિક—આ સ્વેતાનર જેનોનું પ્રાચીન તીર્થ છે અહીં પશ્ચી
વાસ નાદુ ઈસરનો પુત્ર માણિકજ, તેની પત્ની નાઈદેવી, તેના પુત્ર
સાદુ કુમારસિંહે લા. અક્રમભા જિનપ્રાસાદનો છલ્લોદાર કરાવ્યો હતો.
તેણે પાયાથી ડિગ્ગજ સુધી નવો જિનપ્રાસાદ બાંધ્યો હતો.

સાધુ પેચદ કુમારે નાશિકમા લા. અક્રમભા જિનેશ્વરનું, દેવગિરિમા
લા. મહાવીરનામીનું, સેતુજામા લા. નેમિનાથનું જિનાલય વગેરે

જ માળ્ય હતા. જ્યોત્સનાચરમા જાળ્ય તોરણ ચાંચુ હતું.

(જૂઓ પ્રક ૩૫, પૃ ૬૫ (આં જિનપ્રસાદસિંહ
(અર્ચાવર્તી) વિવિધવીર્થકથા)

જ્યારે નાશિકમા ઉપમુક્ત મ્થાને નથી.

કેદારપુર—પદ્મજીના કૃષ્ણચંદ્રજીના આ નમસ્કૃતિ
ઉપદેશથી જટોતના સા રેવધર જોશવાણી પુત્રી મુક્ત અને તેના
પુત્ર વૈરાટે સં ૧૩૬૮ માં કેદારપુરમા પોતાના માતા પિતાના
મેય માટે ધામજીનીશરિત્ર જરીદીને આ નમસ્કૃતિને જોડાવ્યું
અને આધાર્થકીએ એ મહાવીરશરિત્ર આશ્વાનમા વાળી સ્થાપાવ્યું
(—કૌલ પુસ્તકપ્રસારિત્સંગ્રહ, પ્રસારિત ૩૬)

કેદાર પ્રતિમાનુકેવ રાજ રાજજીના અધિકારી કેદારે અષ્ટાષ્ટ વીર્થની
પાસે કેદાર પાર્શ્વનાથનું વીર્થ સ્થાપ્યું હતું આને આ વીર્થ વિદ્યમાન નથી
થોધા વીર્થ—

ધોધાશૌરપુરમા આવેલું પ્રાચીન જરૂર છે. જહીંના સા હીસ નાણા
વડી શ્રીમાલીએ સં ૧૧૬૮ માં વિશાળ જિનપ્રસાદ જ માળી તેમા
જ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા આ મહેદ્દસુરિના હાથે કરાવી હતી.

મુક્તાન મહામહા જોગડાના જીજા પુત્ર મહામહા મીકદરે સ
૧૫૩૧ (સને ૧૪૭૪) માં રાણુ જોડેલું રાણુપુર જાવું તેથી
રાણુ જોડેલની ૫૬૫૨ના મોળકલે જોધામં આવી પોતાની
માથી સ્થાપન કરી. ત પીરમજેટને જાદયાદ કહેવતો હોત. એ
દરિયાના વેપારી વહાણોને ભૂટતા હતા. દિલ્હીના જાદયાદ મહામહા
જિન વસતમે (સને ૧૩૨૫ થી ૧૩૫૧) તેની આ અધિકારીસીના
પાંચથી કાપે જસઈને થોધા ઉપર મુસલમાની સેના મોઢવી અને
મોળકલ જોડેલ સને ૧૩૪૭ માં મુસલમાન સેનાપતિના હાથે
જેદદપુર પાસે નશ્વ પામ્યો. તે સ્ત્રી તેનો પુત્ર દુર્ગરજ જોડેલ
થોધાનો સબ જન્મો.

જાદયાદ મહામહાની સેનાએ થોધામા આજીવનાથની ઉપસુંજ
પ્રતિમાને તોડીને ત્રણ ટુકડા કરી નાખ્યા હતા. આનંધ ટુકડા લાપસીમા

દાબી સખવાથી એ ઇગયા હતા પણ તેના સાંધા સ્પષ્ટ દેખાતા હતા, તેથી આ પ્રતિમા નવખડા પાર્શ્વનાથ નામે જોગખવા લાગી. આને પણ શોધાનું તીર્થ નવખડા પાર્શ્વનાથના નામથી પ્રસિદ્ધ છે એ અને એની મૂર્તિઓને અનુલક્ષીને પ્રાચીન જૈનાચાર્યોએ એ નામના સ્તોત્રો પણ રચ્યા છે.

એ પછીના સમયમા શોધાજ હરના સ્થેવાસી શેઠ સાહા શ્રીમાલીના પુત્ર સ. સુરવલ્લે તપાગળીચ આ. દેવસુ હરસૂરિ (સ. ૧૪૨૦ થી ૧૪૬૬) ના પરિવારના મુનિવશના ઉપદેશથી અહીં નવા જિનાલયો બંધાવ્યા અને શત્રુજય તથા ઝિરનાર તીર્થના હારી પાળતા આત્રાં સુલો કાઢ્યા. તેણે પાલીતાણાના લલિતામુદ્રાવરનું સમાર કાન કરાવ્યું હતું. શેઠ સાહા શ્રીમાલીના બીજા પુત્ર શાંધિ દુકાગમા કાનચાલાએ જુમ્મી મૂઠ્ઠી જનવાને મોટા ઉપકાર કર્યો હતો. પાલીતાણામા મત્રી તેજપાલે બંધાવેલા બ પાર્શ્વનાથના જિનાલયનો છલોંદાર તેણે કરાવ્યો હતો. બીજા પણ ઘણા ધર્મસ્થાનો બાંધ્યા હતા. સ. સુરવલ્લના પુત્રે નાથાધર્મમંદિરાંનો સદીકની પ્રતિ સખાવી હતી.

(—જૈન પુસ્તક પ્રશસ્તિ મુ. મં. ૫૭)

શોધાના મત્રા તેજા શ્રીમાલીનો પુત્ર મેલો મત્રાં હતા. તેને ધર્મિણી પત્ની અને કુઓ, ધાળો નામે પુત્રો હતા ધર્મિણી વજેરેએ સ. ૧૪૬૧ આ. વર્ષ ૧ આ. મોમસુ હરસૂરિના ઉપદેશથી અંદપલ્લત્તિ વૃત્તિ સ. ૬૫૦ તાકવત્રી ઉપર લખાવી. (શ્રી પ્રશસ્તિસુત્રક પૃ. ૬૫)

શોધાનિવાસી શા. સોમણ આ વિજયદેવસૂરિના આવક હતો. તે મરીને દેવ યથો. પછી તેના કુટુંબીઓ વિધર્મી જની ગયા. સોમણ દેવે એ જાત બાળીને સૌને ઉપદેશ આપ્યો તેમજ અમરકાર જતાંઓ. તે પછી તે બધા આ વિજયદેવસૂરિના ભક્ત જન્યા.

(વસાગણુગુપ્તકવિ)

તપામચ્છના મહોપાધ્યાય કમ્બાભરિ ૧૪ ગણિની પર પરાના ઉપા. મુજરવિજયે સ. ૧૭૭ મા શોધામા ચતુર્માસ કર્યું હતું અને તીર્થ પદની સ્થાપના કરી હતી. (જૈનસત્યપ્રકાશ, પ્રક. ૫૬ ક્રમાંક ૧૫૭)

બધાના હતા. એકાદનગરમા ભવ્ય તોરણ ચડાવ્યું હતું

(જૂઓ પ્રક ૩૫, પૃ ૬૫ (બા. જિનપ્રભસૂરિય
(અર્વાવધી) વિવિધવીયકરપ)

જન્યારે નાશિકમા ઉપમુક્ત ન્થાનો નથી.

કેદારપુર—અકલુળના કુલવિંમળના આ નભસૂરિયા
ઉપદેશથી બહુદયોગના શા. કેવલર એકવાલની પુત્રી બુદ્ધ અને તેના
પુત્ર વૈસાકે સ ૧૩૬૮ માં કેદારપુરમા પોતાના માતા-પિતાના
મેલ માટે આમહાવીરચરિત્ર ખરીદીને આ નભસૂરિને વહોરાવ્યું
અને આમહાવીરચરિત્ર આમહાવીરચરિત્ર વાચી સભામાં

(—જેન પુસ્તકપ્રસસ્તિત્ત મહ, પ્રસસ્તિ ૩૬)

કેદાર પ્રવિવાસુદેવ શબ્દ સવલુના અધિકારી કેદારે અપદાપદ વીરની
પાસે કેદાર પાંચ નાથનુવીર આપ્યું હતું આને આ વીર વિદ્યમાન નથી.
ધોધા વીર—

ધોધા સૌરાષ્ટ્રના આવેલુ પ્રાચીન જદર છે અહીંના શા હીસનાવુ-
વડી શ્રીમાલીએ સ. ૧૧૬૮ માં વિશાળ વિનપ્રસાદ જધાની તેમા
જ પાંચનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા આ મહેદસૂરિયા હાથે કરાવી હતી.

મુસતાન મહમ્મદ બેગડાના બીજા પુત્ર અહમદ શ્રીકદરે સ
૧૫૩૧ (સને ૧૪૭૪) માં શણ્ણ એહેલનું શણ્ણપુર જા. મુ તેથી
શણ્ણ એહેલની ૫૨૫૨ના એજકેલએ ધોધામા આવી પોતાની
માઘી સ્થાપન કરી. ત ખીરમબેટનો બાદશાહ કહેવાતો હતો. જે
દરિયાના બેપાસી વહાણોને ભટકો હતો. દિસ્તીના બાદશાહ મહમ્મદ
જિન તબક્કે (સને ૧૩૨૫ થી ૧૩૫૧) તેની આ ચાંચિયામીરીના
પાંચથી કાંપે ભરાઈને ધોધા ઉપર મુસલમાની સેના મેળવી અને
એજકેલ એજકેલ સને ૧૩૪૭ માં મુસલમાન સેનાપતિના હાથે
એજકેલ પાંચ નરણ પામ્યો. તે પછી તેનો પુત્ર હુસરેલ એજકેલ
ધોધાનો સબ જન્મ.

બાદશાહ મહમ્મદની સેનામાં ધોધામાં આપાંચનાથની ઉપમુક્ત
પ્રતિમાને તોડીને નબ દુકડા કરી નાખ્યા હતા આ નબ દુકડા હાથમાં

દેવના વસ્ત્ર હસ્તે દીક્ષા લીધી હતી. (સૂરીચર ઓર સમ્રાટ પૃ. ૨૧૩ થી ૨૧૬)

જ૦ ગુ૦ આ૦ હીરવિજયસૂરિ, આ૦ વિજયસેનસૂરિ આ વિજય દેવસૂરિ, આ૦ વિજયપ્રભસૂરિ વગેરેએ દીવના હીરગીએને ઉપદેશ આપી હથાગ્રેમી તથા ધર્મગ્રેમી જનાઆ હતા.

જ૦ ગુ૦ આ હીરવિજયસૂરિએ ગુ૦ ૧૬૫ માં ક્રોધાગ્રુ કહ્યું હતું આ વિજયપ્રભસૂરિના ઉપદેશથી દીવના ગુ૦ નેમિદાસે શત્રુજય તીર્થના છ રી પાળતો યાત્રાસથ ઠાઠચા હતો. દીવમા ૬ જિનાલયો હતા. ઉનાના કૈન સહે નવમી ગુદીમા દીવના ૩ જિનાલયોનાં છર્ણદ્વાર કરી તેમા ૬ જિનાલયોની જિનાપતિમાઓ પદસવી.

આજે ગિરનાર તીર્થની પથલોર્થો કરનાસ કૈન યાત્રિકો ઉનાં શહેર, જગદ્ગુરુત્તમ અન્નપતીર્થ અને દીવજહરની યાત્રા કરે છે.

સ. ૧૭૮૧ ના કાર્તિક સુદિ ૧૩ ના રોજ ઘોઘામા જા પડે નાથના જિનપ્રસાદના લોચરામા શેઠ મીઠા સુદરણની શેઠાઈમા તથા ભગ્નના ભટ્ટારક વિજયસ્તનસુરિના શિષ્ય આશાધારક જા રાજસાગર સુરિના પ્રિય ૫ દેવવિજય ગણિજો જા સુવિધિનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી. (લોચરાનો ડિહાલોજ, પ્રક ૫૮)

રાજા અયોજનજી બોદેલે સ. ૧૭૧૬ ના વૈશાખ સુદિ ૩ ના રોજ વડવા પાસે ભાવનગર વસાબુ અને તેને જરૂર બનાબુ લોચા જરૂર ત્યારથી જા પડખુ.

પીરમબેટ—ઘોઘાજરથી ૭ કોશ દૂર ખરસાલિયા ગામના પૂર્વ કિનારે પીરમબેટમાં જોનાના વર્ણા થયે હતા અને જિનાલવ હતું અલ્લાહીન જિલ્લાના સૂબા અલ્લાખાન સ. ૧૩૧૬ માં યતુજય તીર્થને તોડવા આવ્યો ત્યારે પીરમબેટના કિંકુઓએ યતુજય તીર્થના જા. આદીશરની પ્રતિમાને લક્ષ્મી લાવી પીરમબેટજી પુષ્પથી હતી આ પ્રતિમાનો પછીનો ઇતિહાસ મળતો નથી. પીરમબેટમાંથી જિનપ્રતિમાઓના અવશેષો મળી આવ્યા છે.

શિવાલબેટ—આ. વાદિદેવસુરિની ૫૧૫૧ના (૪૭) આ નજન જરૂરિજો સ. ૧૩૪૩ ના મહા સુદિ ૧ ને સુરવારે શિવાલબેટમાં જા નેમિનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. (પ્રક ૪૧)

દીવબેટ—તિવના ૬ મહન, ૬૦ વાલકુલ, ૬ જમત, ૬ લેતા, ૬ સબ, ૬ પદમાસક વબેરેજો સ. ૧૩૬૩ માં શુ. ૧ ના રોજ મહુવાના અલ્લાહારને માટી મહત્ત કરી હતી. (પ્રક ૪૫)

વિ. સ. ૧૫૬૩માં દ્વારગીઓએ દીવબેટને પોતાને કબજે કર્યો. પ્રજાસ પાદજોનો શેઠ અલ્લાહરાજ દીવજરમા આવી વસ્તો તેની પાસે આર પાત્ર આપારી વહાણો હતા.

તે (૧) અલ્લાહરાજ (૨) તેની પત્ની અમરાદેવી (૩) તેના ભાઈની પત્ની (૪) પુત્ર મેલકુમાર (૫) પુત્રી અગાદેવી (૬-૭-૮-૯) આર મુનિઓ જેમ નવ જણાએ અલાત જઈ જ સુ આ દીર્ઘવિજય સૂરીશરની પાસે અલાતના ૬ સારીપુરમાં રાજજીના લોક નીચે અમાર્થ

૧ સ્વલ્પજ્ઞાન-તિલકચુડરીકહા—(અં ૦ ૩૦૦૦) તેઓ ત્રણી હતા ત્યારે આ કથા રચી છે અને વડજમ્જના આ પ્રધુન્નસૂરિના નમ્તા તથા પ્રગિપ્ય ૫૦ મસોદેવગણિએ (સં ૧૧૨૦-૧૧૨૮) તેની પહેલી પ્રતિ લખી છે (જૂઓ, પ્રક ૩૫ પૃ ૦ ૭૨)

૨ ઉત્તરજ્ઞાનચલુચુત-વૃત્તિ—અં ૦ ૧૨૦ (૧ ૧૪૦૦૦) ૫૦ દેવે દ્રગણીએ સં ૧૧૨૬ માં પાટણમાં દોહકિં શેકની વસતિમાં રહીને ગુન્નાતા મુનિચંદ્રના વચનથી જાદિવેલાસ સાત્તાઅર્થની પામ્મિ-ટીકના આધારે એક પાઠ કર્યાવલી લઘુવૃત્તિ રચી છે ૫૦ સુર્વદેવગણીએ તેને પ્રથમ પાત્ર પર લખી અને ગુણભદ્ર શેક દોહકિંએ તેની પહેલી પ્રતિ લખી છે (જૂઓ, પ્રક ૩૮ પૃ ૦ ૩૬૬)

૩ આખ્યાનમણિકેશ—તમણે આધ્યાર્થપદ પ્રસૂએ આ જ સ્થાને કહ્યો હતો. મુનિચંદ્ર આં આપદેવે સં ૧૧૬૦ માં મોળકામાં તેની (અં ૦ ૧૪૦ ૦ પ્રમાણ) ટીકા બનાવી છે જેમાં તમના સિધ્ધ ૫૦ નેમિચંદ્રમણી, ૫૦ ગુણકર અને ૫૦ પાર્શ્વદેવે સહાય કરી હતી. (જૂઓ, પ્રક ૩૯ પૃ ૦ ૨૨૪)

૪ મહાવીરચરિત—(અં ૩ ૦) આ નેમિચંદ્રે સં ૧૧૩૬ માં સભ્ય કણ્ઠદેવના સ્થાનમાં પાટણમાં શેક દોહકિંની વસતિમાં રહી પોતાના કર્મમળ પાવા માટે આ ચરિત બનાવ્યું.

૫. પ્રવચનસાથેદાર—આ જૈન આગમોમાંથી ઉપયોગી પ્રાકૃત આશનો સમઠ કર્યો છે તેની ઉપ જૈનાચાર્યોએ વિવિધ વિવસ્થા બનાવ્યા છે

(૧) સ્વજ્ઞાનના આ ઉદયપ્રભસૂરિએ આં મુનિચંદ્ર વજેરની પ્રેરણાથી પ્રવચનસાથેદાર નું ટિપ્પન, વિષમપદ બાધાવબોધ અ : ૩૨૦૩ બનાવ્યો. જેનું આ મુનિચંદ્રસૂરિએ સંશોધન કર્યું હતું (જૂઓ, પ્રક ૩૫, પૃ ૦ ૪૫)

(૨) સ્વજ્ઞાનના આ સિદ્ધસેને સં ૧૨૭૮ માં પ્રવચનસાથેદાર-ટીકા બનાવી. (પ્રક ૩૫, પૃ ૦ ૨૬)

(૩) ૫૦ પદ્યમંદિર ગણિએ પ્રવચનસાથેદારનો ગુજરાતી બાદ

પ્રકરણ ઓગણસાક્ષીસ

*

આ. બરોબદ્રસૂરિ, આ. નેમિચદ્રસૂરિ

(સ.વ. ૧૧૧૬)

આ સર્વદેવસૂરિની પાઠે આ બરોબદ્રસૂરિ અને આ નેમિચદ્રસૂરિ વચ્ચે સબલ છે કે આ બરોબદ્રસૂરિ સ. ૧૧૪૮ મુખી વિષમ્બાન હોય અને તેમની પાઠે અથવા આ જગસિહસૂરિની પાઠે આ પ્રભાચદ્રસૂરિ આબ્યા હોય.

આ નેમિચદ્રસૂરિ અને ઉદ્ધયોતનસૂરિના શિષ્ય ઉપાધ્યાય આપ્ર દેવના હમ્વરીશિત શિષ્ય હતા. આવાય વચ્ચે પહેલાં તેમનું ૫ દેવેન્દ્રમણિ નામ હતું આ સર્વદેવસૂરિએ આ બરોબદ્ર, આ જગસિહ, આ નેમિચદ્ર અને સંવત્સર આ પ્રભાચદ્ર વગેરે આપ્રને આચાર્યો બનાવ્યા આ નેમિચદ્ર સ. ૧૧૨૬ અને સ. ૧૧૩૬ ના જાગ્યામાં આચાર્ય થયા હતા. તેમણે તે જ જાગ્યામાં આ મુનિચદ્રને આચાર્ય પણ આપી પાતાની પાઠે સ્થાપન કર્યા આ નેમિચદ્ર સ. ૧૧૧૬ પછી સ્વર્ગે ગયા.

સબલ છે કે આ બરોબદ્ર કે આ જગસિહની પાઠે આ પ્રભાચદ્ર અને આ નેમિચદ્રની પાઠે આ. મુનિચદ્ર આબ્યા હોય આ મુનિચદ્રે આ આનંદ, આ માનદેવ, આ અશિત, આ વાહિદેવ વગેરેને આચાર્યપદારૂઢ કર્યા હતા. તેમની નિષમ્બાનતામાં જ આ પ્રભાચદ્રે પૂનમિયા મતની સ્થાપના કરી હતી.

આ નેમિચદ્રે આચાર્ય થયા પહેલાં અને પછી વધુ પ્રજા સ્થાપિત છે તે આ પ્રકારે હોવાનું જણાય છે—

૧. આ સિમ્બવદના શિષ્ય આ બરોબદ્રસૂરિ હતા અને તેમના શિષ્ય

જા દેવમ્બા થયા.

૧ સ્વપ્ન-તિલકમુદરીકલા—(અં ૩૦૦૦) તેઓ મળી હતા ત્યારે આ કલા રચી છે અને જ મન્થના આં પ્રમુખનસુરિના નિપ્તા તથા પ્રશિષ્ઠ ૫૦ યશોદેવમણિએ (સં ૧૧૨૦-૧૧૨૮) તેની પહેલી પ્રતિ લખી છે (જૂઓ પ્રકં ૩૫ પૃ ૭૨)

૨ ઉત્તરજયજયમુત-વૃત્તિ—અં ૧૨ ૦૦ (૧ ૧૪૦૦૦) ૫૦ દેવે દ્રગણીએ સં ૧૧૨૬ માં પાટણમાં દોહડિ રોકની વસતિમાં સ્થીને ગુરુજાતી મુનિચંદ્રના વચનથી વાદિવેતાણ સાત્તાચાર્યની પાશ્વિ-ટીકાના આધારે એક પાક રચાવતી હાથુવૃત્તિ રચી છે ૫૦ સર્વદેવમણીએ તેને પ્રથમ પાટા પર લખી અને ગુણજાતી રોક દોહડિએ તેની પહેલી પ્રતિ લખી છે (જૂઓ પ્રકં ૩૮ પૃ ૩૬૬)

૩ આખ્યાનમણિકેશ—નમલે આચાર્ય ૫૬ પ્રસંગે આ ગ્રંથ ચોદ્યો હતો. મુનિચંદ્ર આં આગ્રદેવે સં ૧૧૬ માં પાળકમાં તેની (અં ૧૪૦૦ પ્રમાણ) ટીકા બનાવી છે જેમાં તેમના શિષ્ય ૫૦ નેમિચંદ્રમણી, ૫૦ ગુણજાતી અને ૫૦ પાશ્વદેવે સહાય કરી હતી. (જૂઓ, પ્રકં ૩૯ પૃ ૨૨૪)

૪ મહાવીરચરિત—(અં ૩ ૦૦) આ નેમિચંદ્રે સં ૧૧૩૬ માં રાજા કણ્ઠદેવના સમ્મનના પાટણમાં રોક દોહડિની વસતિમાં રહી પોતાના કમમળ મિત્રા માટે આ ચરિત્ર બનાવ્યું.

૫ પ્રવચનસારોદ્ધાર—આ કૌશલ્ય આગ્રમમાંથી ઉપયોગી પ્રાકૃત આધારો સંગ્રહ કર્યો છે તેની ઉપર કૌશલ્યાર્યોએ વિવિધ વિવરણો બનાવ્યા છે

(૧) રાજગમ્થના આં ઉદયપ્રભાસુરિએ આ મુનિચંદ્ર વગેરેની પ્રેરણાથી પ્રવચનસારોદ્ધાર નું ટિપ્પન, વિષમખંડ બાસાવબોધ અં ૩૨૦૩ બનાવ્યો જેનું આ મુનિચંદ્રસુરિએ સંશોધન કર્યું હતું (જૂઓ, પ્રકં ૩૫, પૃ ૪૫)

(૨) રાજગમ્થના આં મિત્રસેને સં ૧૨૭૮ માં 'પ્રવચનસારોદ્ધાર-ટીકા' બનાવી (પ્રકં ૩૫, પૃ ૨૬)

(૩) ૫ પદ્મમહિર ગણિએ પ્રવચનસારોદ્ધારનો ગુજરાતી ભાષા

આં હરિદાસુરિ—૨ ૧૧૭૨ સં ૧૧૮૫.

(પ્રકં ૩૫, પૃં ૭૨)

આં મિહસુરિ, આં કલસુરિ (સં ૧૧૫૨)—આં સિદ્ધ
હીએ દીક્ષા લીધી ત્યારે તમનુ નામ આધારણુ કવિ હતું એ સમયે
તેમણે ૨ ૧૦૧૩ ના મનરાધિકાની એક બાનાના આધારે
વિદ્યામવધીકા (મધિ ૧૧)ના રચના કરી હતી. આચાર્યપદવી
આપવામાં આવી ત્યારે મિહસુરિ નામ રાખવામાં આવ્યું એ પછી
તમણે કેટલાક સ્તુતિઓનો રચના કરી હતી.

તમની પાઠે આ કલસુરિ (સં ૧૧૫૨ થી ૧૨૧૨) આચાર્ય
તેઓ ક્રિયાપાત્ર, મોટા તપસ્વી અને ચમત્કારી હતા. તેમણે સં
૧૧૫૧ માં ક્રિયાચાર કર્યો અને તમના પરિવાર કલકાશાચાર્યજી
નામથી પ્રતિષ્ઠિ પામ્યો. (જૂઓ પ્રકં ૧ પૃં ૨૬)

આ દેવસુરિ (સં ૧૧૬૨)—આ વીરસુરિના શિષ્ય વિનય
દિલવાળા આ દેવસુરિએ સં ૧૧૬૨ના રાજા સિદ્ધરાજના રાજ્યમાં
પાલુમાં શેક હોઠકિ (હોઠકી)ની વનતિમાં રહીને છવાણસાસણ
(આ ૩૨૩) તથા તેના પુત્ર દાનવીર શેક ભસક અને શેકાણી
વસુધરાના પુત્રો વીર વનેરના ઉપજામથી તે બંધ ઉપર એક જ
મહિનાના સ્વોપજ વૃત્તિ (મં ૨૨) ના રચના કરેલી છે
(પ્રકં ૩૮, પૃં ૩૬૬)

આ જથમા નમણે એ સમય નવા નીકળેલા ૩૮ મતલોદોની
શાઆધારે આલોચના કરેલી છે આ મૂળ જથમું સશોધન સપ્તનિમ્લ-
નિવાત્રી સકલ ગુણોના ખાણ જેવા તથા સિદ્ધાતસ્કસ્યવેદી આં
મિનદત્તસુરિએ કમુ હતું અને આ મહોદ્રસુરિ વગેરેએ સમ્મતિ
આપી હતી.

આ જથ વડગજીના નાયક શુદ્ધ સિદ્ધાંત આચાર્યકાર સિદ્ધાંત
મહોદયે શ્રીનેમિત્રસુરિના ઉપદેશથી મધ્યસ્થભાવમાં રહીને બનાવ્યા
અને તેમણે જ આ જથ તથા તેની ટીકાનું સંચાપન કર્યું.

इयसिस्त्रिसिद्धसमहोयहौय सिरिनेमिपत्रसूरीण ।

उवपसामो मन्त्रवशाए सिरिदेवसूरिहि ॥३ ॥

આ આ જિનદત્તસુરિચક્રાવતીના ચૈત્યવાસી આચાર્ય હતા તેમણે સ્વકલ્યાણમણ્ડલસ્થિતેથી તરીકે નામના મેળવી હતી આ મહેદ્રસુરિ નાણેદ્રગચ્છના આચાર્ય હતા, અથવા સસ્વાલગચ્છના આ સમુદ્ર ઘોષના પદ્મધર આ મહેન્દ્રસુરિ હતા અને આ નેમિચક્ર તે પાંચમા વિશલ્ભાન વદગચ્છના વલસ્થવિર, શ્રુતસ્થવિર અને ધ્યારિતસ્થવિર આ નેમિચક્રસુરિ હતા વાચનાચાર્ય સમુદ્રઘોષ, થા લીરગણિ (સ ૧૧૬૦)ને પસ્તિય પહેલા (પ્રક ૩૫, પૃ ૬ ૧૪) આવી ગયો છે

રાજા જોલકે શ્રીપાલ—તે વિદલ દેસમાં આવેલા જોલિયપુરના સભ્ય હતા તેણે સ ૧૧૪૨ ના માહ મુદિ ૫ ના દિવસે શ્રીપુરમાં મહાધારી આ અભયદેવસુરિના હાથે અતરીક પાર્શ્વનાથ તીર્થની સ્થાપના થઈ અને જોલિયપુરની પાસે આવેલા ગજપદ તીર્થ— મુદ્દાગિરિ નામક તીર્થનાં છલ્લોંદાર વગેરે કરાવ્યાં.

(પ્રક ૩૮, પૃ ૪ ૮)

પ્રકરણ ચાલીશમું

આં મુનિચંદ્રસૂરિ

શ્રીમુનિચંદ્રમુનીન્દ્રો દદાતુ મદ્રાગિ સધાય ॥ (—પુર્વાવલી, શ્લો. ૭૨)

આં યશોભદ્રસૂરિ અને આં નેમિચંદ્રસૂરિનાં પાઠે શૈલ્પાન્તિક
આ મુનિચંદ્રસૂરિ યથા તેમનું બીજુ નામ ચંદ્રસૂરિ હોવાનું પણ
બહુવા મને છે તેઓ બાલપ્રજાચારી હતા. તેમનું નામ જ શાતિક
મત્ર મનાતો હતો. (મુનિ માલતી જૃહ્મચ્છ-પદ્ય-પુર્વાવલી)

તેમનો જ મ હોલોઈમા યથો હતો. તેમના પિતાનું નામ ચિત્ત
અને માતાનું નામ મૌઘીબાઈ હતું તેમનું ચિત્રમુખ હતું
તેમણે હણ વયમા જ આં યશોભદ્રસૂરિ પાસે દીક્ષા લીધી હતી.
દીક્ષાના દિવસથી જિજ્ઞાસુપર્યંત માત્ર ૧૦ વસ્તુઓ જ આદારમા લીધી
હતી. સૌથીજુ પાણી પીધું હતું જ વિગત અને બીજા બાવાના
સ્થાને સવધા ત્યાજ કર્યો હતો અને આચાર્યશિષ્યનું તપ આણુ રાખ્યું
હતું તેઓ ઉપાધ્યાય વિનયમય દ્રવ્ય વિદ્યાશિષ્ય હતા.

સ ૧ ૬૪ લગભગના તબ્બા પાતાના ગુરુદેવની સાથે પાટણ
મા ચૈત્યપરિપાટી માટે પધાર્યા આ સમયે પાટણમા ચૈત્યવામ્નીઓનો
ભારે પ્રભાવ હતો. મહેળી નામુઓ માટે જીવત્વાને ત્યા યોગ્ય મ્હાન
નહોતા. પોપાળો બની ન હતી. મુનિશ્રો એક દિવસે આશપદ્મચ્છ-
ના ચૈત્યમા જાતબહોવના દશન કરી પાસેના સ્થાનમા નિવાસ
કરતા આ વાદિવેતાશ્ચ શર્પત્યાધ્યાય પાતાના ૩૨ શિષ્યોને બોદ
દશનના પ્રમેયવાદનો વિષય બણાવતા હતા ત્યા જઈ તેમને નમસ્કાર
કરીને બેસી ગયા. પછી તો એ વિષયનો રસ લાગતા તેઓ નિરતર
દશ દિવસ સુધી ત્યા ગયા. તેમણે તે પાઠ એકાગ્રતાથી વિના પુસ્તકે
અવધારણ કરી લીધો પરંતુ આચાર્યશ્રીના શિષ્યોમાથી કોઈ એ

વિષયને ધારી શકવો નહીં. આથી આચાર્યશ્રીને ભારે જેદ ઊપજ્યો. આ બેઈભાળી ૫ મુનિચંદ્રે બ્રાહ્મણશ્રીની આજ્ઞા મેળવી ૬૪ દિવસ મુખીનો આપેલો પાઠ કમળદ્વ કહી સંજગાળ્યો. બે સાક્ષીઓ આચાર્યશ્રીએ હવે વિશયા ઊભા થઈને મુનિશ્રી મુનિચંદ્રને આદિતન કયુ અને કહ્યુ   ખરેખર તું તો ધૂળમાં દહાયેલું જહુમૂહુ ૧૮૧ છે તું મારી પાસે રહીને ન્યાયશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરી લે. આચાર્યશ્રી બહુતા હતા કે પાટણમાં સવેગી મુનિઓને ઊતરવા માટે યોગ્ય સ્થાન નથી તથી તેમણે ૮ કશાગની પાછળ બાવેલા શેઠ હોહલિના ઘરમાં ઊતરવાની વ્યવસ્થા કરાવી અને તેમણે છપે ઇશ્વરનાં અભ્યાસ આ શાતિસૂરિ પાસે કર્યો. મુનિશ્રીએ પરિશ્રમ વિના છપે ઇશ્વરનાં અવધારણુ કરી લીધા બસ, બે સમયથી સવેગી સાધુ બોને સુલભતાથી વસતિ મળવા લાગી. (જૂઓ, પ્રક ૩૭ પૃ ૨૭૦)

તેમણે સાંભરના સબ્બ બાણેશ્વરની સલામત શૈવ વાદીને હરાવ્યા હતા અને કિંચ બરવાદી યુવકશ્રી સાથે શબ્દમ્ભાના આ ધર્મધોષસૂરિના યથેલા વાદમાં આ ધર્મધોષસૂરિને મદદ કરી હતી અને યુવકશ્રીને હરાવ્યા હતા.

આ મુનિચંદ્ર શાવ, ત્યાગી, નવકલ્પવિકારી નિર્દોષ વસતિ અને આહારના પ્રવંશક તમજ શ્રીનથમાં સૌને માનનીય વિદ્વાન હતા.^૧

આ નેમિચંદ્ર અને આ મુનિચંદ્ર એ બંનેની વચ્ચે દીક્ષાપર્વાય તથા પદસ્થપર્વાયમાં નહિવું અવગુ હોય બેન જણાય છે ઉપા આગ્રહેવ બેબના રીક્ષાગુરુ તો બીજાના રીક્ષાશાધક હશે. બંનેમાં

૧ આ મુનિચંદ્રના નવ કલ્પવિકારી હતા.   (-જુ આગિતર)

આ મુનિચંદ્રના કયુ નિશિષે નવાનેથી વસતિમાં સ્થેત નહતા. જ્યુ કોઈ વંશ પાટણના જુગ જુગ પાડામાં જુડી જુડી જન્યો હોય હ. (૧૬ ૧ ૧ મુ) તેઓ ૧૬૧ ના હતા તેઓ પેતાને યૈવવાણીએ માંથી નીકળેલા નહીં ૧૪૭ પદેથી જ વસનિયસી માનના હતા કેવલે દેરાસ પ્રતિષ્ઠા, પાપાળ અને કૌં ૧૪૩ તો યૈવવાણી ૫ ખાના હતા.

(-આ મહેદ્દ ૧૦ મ ૧૨૬૪નો કાનપદી શ્લ ૧ ૫, તથા ૧ ૮)

મુખસામ્યતા અને આઠ પ્રેમ હોવો જોઈએ, તેથી જ આં નેમિ
ચક્રસૂરિ પોતાની પાઠે સ્થાપન કરેલા આં મુનિચક્રને પોતાના
મુખસાધ તરીકે ઉચ્છેદે ॥ તેમના આ પ્રેમના કાળે જ આં
પ્રભાચક્રના નિવૃત્ત ઈર્ષ્યાનું બીજ આરોપાયું હતું એમ લાગે છે

આં નેમિચક્રસૂરિ સ ૧૧૨૬ થી સં ૧૧૩૬ ની વચ્ચે આં
સુવર્ણદેવતા હાથે આધાર્ય જન્મ્યા અને તમણે એ જ વર્ષમાં આ મુનિ
ચક્રને પોતાની પાઠે આધાર્ય તરીકે સ્થાપન કર્યાં. આ મુનિચક્રે આં
નેમિચક્રની આરાધના રહીને પોતાના મુખસાધ આં આનંદ, આં દેવ
પ્રભ, આં માનદેવ તથા શિશ્યો આ અર્ચિતપ્રભ આં દેવ, તમજ
આ રત્નસિંહ વગેરેને શિક્ષા, શિક્ષા તથા આધ્યાય પદવીથી અલંકૃત કર્યાં.^૧

આ બંને આધ્યાયાએ આધાર્યપદ પ્રાપ્ત કર્યાં જગ્યાએ અને પછી
અનેક શ્રદ્ધાળી સ્વના કરેલી બાબતો નોંધે છે. આ બંને આધાર્યો
શ્રેષ્ઠતીક તરીકે પ્રસિદ્ધ હતા. નિમિષકાળે વીરમણિના સત્તાનીય
આં મયોદેવનાં સ ૧૧૭૬ માં સ્થિત પિઠવિતાનું નાં મુખસા
નામક ટીકા (અં ૦૮ ૦)માં ક્રુતદેવે નિર્ધાર્ય પૂર્વ મુનિચક્રમૂર્તિ
એ પ્રકાશ વિશેષણથી આજખાવે છે. આજ ત મુખના આં
મુનિચક્રસૂરિ મતનાં જાબત અમમા આધા મ્તલ હતા.^૨ ત અમમનો
શ્રીસદ આં મુનિચક્રમૂર્તિથી પ્રભાવિત હતા અને પ્રભાવનાના કાર્યો
આ મુનિચક્રસૂરિની અધ્યક્ષતાના કરતા હતા.

૧. સ્વ ૧ વનકા ૪ આ મુનિચક્ર ૪૧ આ માનસિકમુ ૪૨
આં મયોદેવસૂરિ, વનકા ૬૧૬ થી નાવ૧ મુખ મો શ્રીમદ તમન મુખ
આનંદ દ્યોતક શિક્ષક ત હતા. (—સૂત્ર પ્રવર્તિતમદ પ્રવર્તિત ૧)

૨. આ મુનિચક્ર ન ૧૧૦ માં મુદ્રમવિવરણ—મુદ્રમવ સાર્વ
સત્તાની મુક્તિ જનાતાં ૬ બને આ મનસિકમુ તેના ઉપર સ ૧૧૦૧ માં
રત્તિની રચના કરી છે. તેમજ મુનિચક્ર ૫ વિમલચક્ર વગેરે દ્વિષ્યો હતા.

૩. આનંદમૂર્તિ મુ સ્થાપનામાં આ મુનિચક્રની જગ્યા હતા.
આ રત્નસિંહના મુદ્રમાં આ વિનયચક્ર સ્વના 'અભિનાય' અર્થની
પ્રવર્તિત આ મુનિચક્રને સ્થાપિત જનામ્યા છે.

વિષયને ખાસી શક્યો નહીં. આથી આચાર્યશ્રીને જાણે એક ઊપજ્યો. આ જોઈ જાણી ૫ મુનિચક્રે આચાર્યશ્રીની આજ્ઞા મેળવી હજી દિવસ મુખીનો આવેલો પાઠ કેમજલ કહી સભાગાળ્યે. જો સામાજી આચાર્યશ્રીએ હવેવિશમા ઊભા થઈને મુનિશ્રી મુનિચક્રને આદિતન કર્યું અને કહ્યું. પરંપર તું તો પૂજ્યા હકામેતું બહુમૂલ્ય રત્ન છે. તું મારી પાસે રહીને ન્યાયશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરી લે. આચાર્યશ્રી જાણતા હતા કે પાટલુમા સવેગી મુનિએને ઊતરવા માટે થોડા સ્થાન નથી તમી તેમણે કશાગની પાછળ આવેલા મોઠ દોહકિના ઘરમા ઊતરવાની બંધવસ્થા કરાવી અને તેમણે છમે દર્શનનો અભ્યાસ આ શાવિસુરિ પાસે કર્યો. મુનિશ્રીએ પરિશ્રમ વિના છમે દર્શનને અવધારણ કરી લીધા જમ, જો સુમયથી સવેગી સાધુ એને સુશક્તિથી વ્યવતિ મળવા લાગી. (જૂલો, પ્રકર ૩૭ પૃ. ૨૭૦)

તેમણે સ્વાભાવમા સભ્ય અણ્ણેરાજની સભામા શૈવ વાદીને હરાવ્યો હતા અને ક્રિષ્ણભરવાદી સુલુચક્રની સાથે સભ્યમથન આ ધર્મધોષસૂરિના ધર્મશા વાદમા આ ધર્મધોષસૂરિને મદદ કરી હતી અને સુલુચક્રને હરાવ્યો હતો.

આ મુનિચક્ર શાવ, ત્યાગી, નવકરપવિહારી, નિર્દોષ વ્યવતિ અને આદ્યત્વ પ્રવેશક તેમજ શ્રીસમ્રાટ લૈને માનનીય વિદ્વાન હતા.^૧

આ નમિષ્યદ્ર અને આ મુનિચક્રે જો જોની પદ, શિક્ષાપર્વાથ તથા પદસ્યપર્વાથમા નણવું જાવડું હોય એમ જણાવે. ઉપા અગ્રદેવ એકના શિક્ષાગુરુ તો બીજાના શિક્ષાદાયક હોયે બનેમા

૧ આ મુનિચક્ર નવ શિક્ષાગી હતા. (-જુલો, સ્તોત્ર)

આ મુનિચક્ર શિક્ષા નિષિતે જનાવેથી વ્યવતિયાં સ્તેના નહોતા. જલુ દોઢ વડ પાટલુમા જુલુ જુલુ પાટાર્શી જુલુ જુલુ જ્યોએ ૬૫ હયા (૧૬૧ ૧ ૫ મુ) તેઓ ૧૩૫ ગના હતા. તેઓ પેતાને નવવધાઓએ ધારી નીકળેલા નહીં ૫ ઘર વેદધર્મી જ વ્યવતિયાં માનતા હતા કેમકે તેમણે પ્રતિમા, પેશાજ અને લૈ ૧ શો તો નવવધાઓ ૫ જાનાં હતાં.

(-જુલો, મદદ્ય નો મે ૧૨૬૪ ૧ જાવતી ૧૪ ૧ ૫ તથા ૧ ૮)

- ૪ આવસ્થામયત્તરિ ગાથા : ૭
- ૫ ઉવએસપમાસિયા, ગાથા ૫
- ૬ મોમોપદેશ પમાશક મં ૫૧
- ૭ ઉવએસ પમાવીસિયા, ગાથા ૨૫, જેમ્મ હયા વએરેનું સ્વરૂપ છે
- ૮ હિયોવએમ, ગાથા ૨૫
- ૯ સિસયનિયા કુલ્લ ગાથા ૨૫
- ૧ આમવલુગુલોવએમ, ગાથા ૨૫ (સામાન્યગુલોપદેશ કુલ્લ)
- ૧૧ અલુસાત્તુ કુલ્લ ગાથા ૨૫
- ૧૨ ઉવએસામમ ગાથા ૩૨ જેનો પ્રારભ—વરહેમમમરીતો ધી યાય છે ઉવએસામમ નિધિ કુલ્લ
- ૧૩ સોગહરોવએસ, ગાથા ૩૩
- ૧૪ સ્વલ્લત્તમકુલ્લ ગાથા ૩૧
- ૧૫ ભારસવથ અથવા સાવલ્લમમમ જેવો, ગાથા ૬૪ સ
૧૧/૬ આવાક મુદ્ધિ ૩ ને સોમવારના દિવસે સ્થના મધ્ય છે
- ૧૬ કાલમુચમ ગાથા ૧ •
- ૧૭ તિલ્લમાલામમ ગાથા ૧૧૦
- ૧૮ પમુવલ્લપવલિઆર સ્લોક ૧૨૫, જેના આધારે પમુવલ્લપદિ
વિઆર લખાયો છે
(જૂઓ, ભાઠાવકર ઓસ્થિ/લ રિથસ ઇન્સ્ટીટ્યૂટ,
જેનવિલાગ પ્રશસ્તિસમૂહ, ભા ૨ ન ૫૬)
- ૧૯ ગાઠાકોસો (રસાઉલ ગાથા ૩ ૪)
- ૨ પ્રમાવલી
- ૨૧ સુમમ્પુપામવિકિ, ગાથા ૨૬
- ૨૨ સુદુમત્તવિચારણ, (અપ્રાપ્ત) મં ૧૫૦ ની શ્રદ્ધા સં
૧૧૭ મા આ• ખનેશસ્થરિએ તેની વૃત્તિ રથી (જેમને પં
મુનિશ્રવ, ૫૦ વિમલમ્પ્ર નામે શિખો હતા.)
- ૨૩ ઉવએસપદ (ઉપદેશપદમુખ સંખ્યાબિની ટીકા) મંમામ : ૧૪ ••,

એક માસે સ ૧૧૪૬ મા પ્રતિષ્ઠા કરાવી ત્યારે તેણે વાદીભ
જ્ઞાન ચ દ્રમણ વગેરે મો ૧ આચાર્ય વિષમાન હોવા છતાં આ
મુનિચક્રસૂરિને પ્રતિષ્ઠા માટે હર્ષ જવાની માગણી કરી. આ ચ દ્રમણને
આમા પોતાનું અપમાન લાગ્યું. તેથી તેમણે સાધુઓ પ્રતિષ્ઠા ન
કરાવે અને પૂનઃ પાખી પાળે વગેરે નવી પ્રરૂપણાઓ ‘પૂતભિષા
મત વચ્ચાઓ આ મુનિચક્રસૂરિએ આવ સુધમત્તરી જનાવી મ વને
સ માર્ગની પ્રરૂપણા કરી.’

આ મુનિચક્રસૂરિ જલાતથી નાગોર સુધીના પ્રદેશમાં વિચર્યા
હતા તેમના શસ્ત્રિવારમાં ૫ સાધુઓ હતા. ઘણી માધ્વીઓ હતી.
તેઓ સ ૧૧૭ ના કાર્તિક વદિ ૫ ના રોજ પાટણમાં સમાધિ-
પૂરક કાલધર્મ પાત્રી સ્વયે સુચર્યા તેમના શિષ્ય આ વાદિદેવ
સૂરિ પાતાના પત્નિ સાથે અનિકાદેવીની સૂચનાથી આ પ્રસંગે
હાજર હતા તેમણે તે મમયે ગુરુવિરહવિજ્ઞાપ તથા સુલિચક્ર
સૂરિ શુદ્ધ સ્થા હતા.

(—અભાવકચસ્ત્રિ, પ્રગધવિનામલિ, પ્રગધકોશ, શાતિનાથ
મહાકાળ્ય પ્રશસ્તિ, કલ્યાણધર્મસ્ત્રિ પ્રશસ્તિ, જૈનદ્વિગ્ધ સુર્વા
વલી, ગુરુવિરહવિજ્ઞાપ, સુલિચક્રસૂરિશુદ્ધ અષ્ટાચારપદ્ધતિવલી
તિલચિત્રમહીયા વૃત્તિ પ્રશસ્તિ, શુર્વાવલી, તપગ્રન્થ પદ્ધતિ)

અભિરચના—

આ મુનિચક્રસૂરિએ ઘણા મમો સ્થા છે તેમાંથી જેના નામ
અલ્પવા મળે છે તે આ પ્રકારે છે—

૧. પ્રાણવિક સ્તુતિ, (વસવતિજ્ઞા, સ્તો ૬)

૨. અસુવસત્તરિ ગાથા ૭૦ સ્વોપરૂપત્તિ સંહિત

૩. વણસસત્તરિ, ગાથા ૭

૪. આ અષ્ટકાદે સ ૧૩૮૪માં કલાવચ્ચસ્ત્રિ સ્તુ છે તેમાં
આ મુનિચક્રને ઐકાતિક જતાં આ છે. તેમના જ પ્રવરૂપ આ મુનિચક્ર
જ્યાં આ મુનિચક્રને મે ૧૪૧ માં રજોના ઇતિહાસ-મહાકાળ્ય ન
અલ્પને છે ૧—સમાર્થ પ્રવચ્ચાર મહાજ્ઞા બો બોરવૈત્રી અલ્પ ૩

૧૦ રાજમચ્છના આ સિદ્ધસેન, આ૦ ધર્મધોષના પદ્ધરો.
(પ્રક ૩૫, પૃ૦ ૨૬ ૩૬)

૧૧. પામચમચ્છના ભટ્ટારક સ્વમવાસ સ૦ ૧૭૫ (પ૦ ૪૧)

આ દેવપ્રભસુરિ—

તેઓ આ૦ વિજયચંદ્રસુરિના શિષ્ય આ૦ યશોભદ્રના શિષ્ય હતા.
આ મુનિચંદ્ર હસ્તક તેઓ આચાર્યપદ પામ્યા હતા.

આ મુનિચંદ્ર એક ધક/ગોત્રીય ભવવલ્લ નામે શીક હતા. તેમને ત્રણ પત્નીઓ હતી. બીજી પત્ની સર્વદેવીથી તેને ૧ દેવનાગ અને ૨ ઉદ્ધિજલ નામે બે પુત્રો થયા. આ આણુએ કુટુંબ સત્યનું અનુસારી અને વિધિનું પક્ષપાતી હતું. ઉદ્ધિજલે આ૦ જિનવલ્લભસુરિ (સ્વ૦ ન૦ ૧૧૬૭) પાસે મમ્બકવધન સ્વીકાર્યાં તં સાધુભક્ત, સત્યવાદી, આગમશ્રોતા, ભોધવાળો ઢાળી અને જિનેદ્રભક્ત હતો. તેણે જ નેમિનાથ પ્રભુનું દેશચર બધાંનું તેને ઉત્તમચારિત્રપાત્ર, બીતાઈ વૃદ્ધમણિ, વિદ્યાના ભાષર, પુરુષપ્રભાવક આ૦ મુનિચંદ્રસુરિ પાસે દીક્ષા લેવાની ભાવના હતી. પણ તે એકાએક સ્વર્ગવાસી થયો. તેને લક્ષ્મી નામે પત્ની હતી. તેનાથી તેને છ પુત્રો થયા. ત્રીજા પુત્ર સમરેવને મહેદ્ર નામે પુત્ર હતો. મહેદ્રની પત્ની સત્યવત્રીએ આ૦ દેવચંદ્રસુરિએ રહેલું શાંતિનાથચરિત્ર લખાવી આ દેવપ્રભસુરિને વહેાસબુ હતું (જૂઓ, જૈન પુસ્તક પ્રશન્તિસુબલ પ્રશસ્તિ ૫૧)

૩૭ આ૦ જિનેશ્વરસુરિ—

તે વડમચ્છની મુવિહિત પરપરાના આચાર્ય હતા. સ૦ ૧૦૮૦
(જૂઓ, પ્રક૦ ૩૬ પૃ૦ ૨૧૧)

૩૮ આ૦ જિનવલ્લભસુરિ—

લિકમની બારગી શતાબ્દીમા જૈન સંઘમા ચૈત્યવાસીઓની પ્રધાનતા હતી. તેઓ લિકાન શક્તિસ પલ અને જૈનધર્મના શાસ્ત્રી હતા. ધર્મની રક્ષા તથા તેના ઉત્થાનમા તત્પર રહેતા હતા. પણ તેઓ આચાર્યથી શિષિલ રહેતા. ખસ્તરજમચ્છની પદ્માવશીઓમાં ચૈત્યવાસીઓનો ચૈત્યવાસી, મૃદુપક્ષીય, કૌમર્ય, કવલા વગેરે નામોથી પરિચિત મળે છે.

સ ૧૧૭૧ નાગોશી પાટળ આ ગ્રંથમાં ૫૦ સમયગ્રંથોએ સહાય કરી હતી.

૨૪ કમ્પયમી દિપ્તિ, ૫ ૧૬૫ (કર્મપ્રતિષ્ઠાપતિ)

૨૫ કમ્પિદુતિવૃત્તિ, ૩ ૦ ૨૦ ૧૧૮૧

૨૬ સોમલિદુતિવૃત્તિ, (૧)

૨૭ કલિતવિવરણપત્રિકા, ૫ ૧૮૦

૨૮ અનેકવલ્લભપતાકોદ્ધોતલીષિકા-દિપ્તિકામ્

૨૯ શાંતેશ્વર પાશનાથ સ્તવન, સ્તો ૧૦

૩ કલિદુતિવૃત્તિનાથ સ્તવન, સ્તો ૧ ઉદ્યમસુસ્તિવિવરણપ્રવચનમાણિકાર-નિષમપદપર્વાયનુ સંયોધન કર્યું

(જુઓ, પ્રક ૩૫ પૃ ૪૫)

આ ૦ સુનિષ્ઠ દ્રસુરિવરો—

આ નામના થણા જોનાચાર્યો થયા છે તે આ પ્રમાણે—

૧ વડમજીપ્રતિષ્ઠાપક આ ૦ ઉદ્ધોતનના શિષ્ય (આ થસોદેવના મો ૧૭૭૮ મ ૧૧૭૮. (પ્રક ૩૫, પૃ ૭૫)

સુવિકિત આ આમદેવના શિષ્ય તથા આ શાંતિમદના પદ્મધર સુવલ્લભનિકપદ્મ વિશેષણવાળા (પ્રક ૩૬ પૃ ૨૨૫)

૩ વડમજીના સૈદ્ધાંતિક ૪ મા પદ્મધર આનાર્થ ૨૫ સ ૧૧૭૮.

૪ વડમજીના આચાર્ય અનેશ્વરમુનિના શિષ્ય.

૫ મહાધારમજીના આ અદ્રસુરિના પદ્મધર મ ૧૨૫

(પ્ર ૩૮ પૃ ૩૩૪)

૬ સ ૧૩૧૮ મા થયેલા આચાર્ય તેમણે નાગપ્રાદિકાન્થ, તથા નૈવધીવક્ત્રાન્થીકાસાર ૩ ૧૨ ૦ ની રચના કરી છે

૭ પુનમિયામજીના આ ચાલિત્રવર્ણના પદ્મધર સ ૧૫૭૮.

૮ મદુલી પરિવ્રજાદી સુવિદ્યા જાણી પ્રમાણથી સ્તો ૧૫ ની રચના કરી છે તે.

૯ વિષ્ણુકમજીના આ શાંતિમદના શિષ્ય સ ૧૨૧૧

(પ્રક ૩૭ પૃ ૨૭૧)

૧૦ શરજમ્બીના આં સિદ્ધસેન, આં ખર્મધોવના પદ્મધરા.
(મકે ૩૫, પૃં ૨૬ ૩૬)

૧૧ પાવનદગ્ધના ભદ્રારક સ્વગવાસ સં ૧૭૫ (મં ૪૧)

આં દેવપ્રભસૂરિ—

તેઓ આ વિજયચંદ્રસૂરિના શિષ્ય આં યયોજનના શિષ્ય હતા.

આં મુનિચંદ્ર હસ્તક તેઓ આધાર્થપદ પામ્યા હતા.

આ મુમયમા એક ધક/ગોત્રીય બાવક નામે શેક હતા. તેમને ત્રણ પત્નીઓ હતી. બીજી પત્ની સુવંદેવીથી તેને ૧ દેવનામ અને ૨ ઉદ્ધિચ્છ નામે બે પુત્રો થયા. આ આપુએ કુટુંબ ચત્રાનું અનુસારી અને વિધિનું પદ્મચાવી હતું ઉદ્ધિચ્છે આં જિનવદ્ધસૂરિ (સ્વં સં ૧૧૬૭) પાસે નમ્યકન્વધન સ્વીકાર્યાં તે સાધુભક્ત, સત્ત્વ વાદી, આત્મજોતા, બોધવાળો, ઢાની અને જિનેદ્રભક્ત હતા. તેણે જાં નેમિનાથ પ્રભુનું દેરાસર જાવું તને ઉત્તમચારિત્રપાત્ર, ગીતાર્થ જ્ઞામણ્ઠિ, વિદ્યાના ભાંડર પુણ્યપ્રભાવક આં મુનિચંદ્રસૂરિ પાસે દીક્ષા લેવાની ભાવના હતી પણ તે એકાએક સ્વર્ગવાસી થયો. તેને હકમી નામે પત્ની હતી. તેનાથી તેને છ પુત્રો થયા. ત્રીજા પુત્ર સમદેવને મહેદ્ર નામે પુત્ર હતા. મહેદ્રની પત્ની રાજ્યશ્રીએ આં દેવચંદ્રસૂરિએ સ્નેહું શાનિનાથચરિત્ર લખાવી આ દેવપ્રભસૂરિને વહોરાવું હતું (જૂઓ, જૈન પુણ્યક પ્રચસ્તિસ મહ, પ્રચસ્તિ ૫૧)

૪૭ આં જિનેન્દ્રસૂરિ—

તે વડગમ્બીની મુવિહિત પરપશના આધાર્થ હતા સં ૧૦૮૦

(જૂઓ, મકે ૩૬ પૃં ૨૧૧)

૩૮. આં જિનવદ્ધસૂરિ—

વિક્રમની બારમી શતાબ્દીમા જૈન સમમા ચૈત્યવાસીઓની પ્રધાનતા હતી. તેઓ વિદ્વાન શક્તિસ પત્ત અને જૈનધર્મના રાગી હતા. ધર્મની રક્ષા તથા તેના ઉત્થાનમા વતપર રહેતા હતા પણ તેઓ આચાર્યથી શિધિલ રહેતા. અસ્તરજમ્બીની પદ્માવલીઓમાં ચૈત્યવાસીઓનો ચૈત્યવાસી, મૃદુપદ્મીય, કૌમર્ય, કવચા વગેરે નામોથી યજ્ઞિય મળે છે.

તેઓની બુદ્ધિ બુદ્ધિ નગરોમાં સુખ્ય ગામીઓ હતી. ચિત્તોદના વૈજ્ઞા-
વાસી માની યોગ શાળા કુર્ચપુર (કુર્ચશ-મારવાડ)માં હતી. આમીકા-
કુર્ચનિવાસી આ જિનમંત્ર (જિનેશ્વર) તંત્ર યજ્ઞ કરતા. તેમને
જિનવદ્યક્ષ નામે શિષ્ય હતા, જે ૫ ક્રમથી સીમેલો. ગુરુએ તેને
અગરવુ, કાંચ, ન્યાય વગેરે શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરાવ્યો હતો. સર્વા
કર્મથી મુર્ખાચિની વિદ્યાઓ આપી વાચનાચાર્યપદ આપ્યું તેને
તથા જિનશેખરને આગમ ભણવા માટે પાટણમાં આ અભ્યાસ
દેવસુરિ પાસે યોગશાસ્ત્ર અર્થે તે બંનેને વિવેકપૂર્વક જિનાગમ
ભણતા આશ્વા માગતું માત્રુ જ્ઞાન થયું. તમણે જ્યોતિષનું જ્ઞાન પણ
મિત્રમ્બુ જાતે તે સુગુની આજ્ઞા મેળવી વદ્યમંત્રની મંત્ર વેળી શાળામાં
આ વર્ધમાનસુરિના પદ્મશર પરમસુ વેળી યાગ જિનેશ્વરના શીજિન
વદ્યક્ષ નામે શિષ્ય બન્યા. તેઓ પોતાને તથા મુખ્યકાલીન દેવજો.
તેમને આ જિનેશ્વરના શિષ્ય તથા આ અભ્યાસદેવમૂરિના વિદ્યા
શિષ્ય બતાવે છે.

૧ અગ્રજમંત્રની પદ્મશરોના સ્થાપિત ૫ જિનસંપ્રદાયોને આ
અગ્રજોવદ્યરિના શિષ્ય બતાવે છે તે તે આગ કરના જ છે. અગરવમાં
તેઓ આ જિનેશ્વરના જ શિષ્ય હતા.

જ ૫ નેમિકુચર પેરવાય આગમનસિદ્ધિપ્રાપ્ત ની પુનિપ્રાપ્તિ
કહે છે ૨—

નિશ્ચિત પુણ્ય વેર નેમિકુમારપદ્મિના ।

ગામ્વાટકુચાતેન કુદાચરમિથેશિના ॥

જ ૧૧૩ પોષ વદિ ॥ કોટવાચાનકુળ ટીકા કયાપ્તેતિ । કમ્બાજ
મત્સ્ય પ્રવીરપદ્મકામિ સપ્તજાતિધર્મિ ॥ ૧૩ ॥ પુણ્ય વેર વિમુક્ત
ગીર્જિશરત્તરિધિપત્ત મિત્રમંત્રમનવરિતિ ॥

પુનિપ્રાપ્તિ—નિશ્ચયિત વસ્તુ પુનિપ્રાપ્તિ શાસ્ત્રામિત શિષ્યપરમ્પરામિ ।

પુનિપ્રાપ્તિ વસ્તુવસ્તુ ત ચારિત્રિયોરોગ્મુદ્ધ પુનિ કરાવ્યઃ ॥૧૩

કાકાકરોદ્ધ જ્ઞ તત્ત્વ નિશ્ચય

પુનિપ્રાપ્તિવસ્તુવસ્તુવસ્તુવસ્તુ ॥

તેમણે ચૈત્યવાસીઓ સામે મોટી ક્રુરોચ ઉઠાવી હતી. ચિત્તોડ જમને ચઢિકાદેવીની સાધના કરી હતી. વૃદ્ધાચાર્યપ્રજાભાવસી મા જણાવ્યું છે કે તેમણે ચઢિકાના નામથી પોતાનો ગચ્છ ચલાવ્યો હતો. વાગટમા ૬૧૦૦૦૦ ઘરોના માણસોને નવા લૈન જનાવ્યા હતા. એક સ્ત્રીમાસી પ્રાતિનો આધારણ નામનો આવક નિર્ધન હતો. તેને પરિમહાપરિમાણનું મોટું ઘર કરાવ્યું. તેથી તે ધનવાન બની ગયો. તેણે ચિત્તોડમા ૭૦ મહાવીરસ્વામીનું નવું દેરાસર બાંધ્યું. માગવાનો રાજા નરવમ આચાર્યશ્રીને પૂજ માનનો હતો. (દશતવિજય કાવ્ય)

આ અભયદેવસૂરિ એ સમય લૈનસિદ્ધાંતોના પારખામી પિદ્ધાન હતા. ચૈત્યવાસી અને સવેગી બધાએ આચાર્યો તેમને માનવા હતા. આવી સમર્થ શક્તિવાળાની પાછે બેસવાને મૌ કાઈ ઈચ્છે એ સ્વાભાવિક હતું. (જૂઓ, પ્રક. ૩૫, પૃ. ૨૧૬)

આ. અભયદેવસૂરિના પાદે આ. પ્રસન્નચક્રસૂરિ તથા આ વર્ધમાન સૂરિ (સ. ૧૧૭૨) આભ્યા. જિનવસ્ત્રજાતિ પછી તેમની પાછે બેસવાને ઈત્યુક કર્યો. પછી તે શક્ય નહોતું તમની બાનાય પછવીનો પ્રમ આ. અભયદેવસૂરિના સ્વર્ગગમન પછી થયું. વર્ષે બેઠ્યો પછી અતુર્વિધ

શિષ્યોડિતિ શાસ્ત્રજ્ઞાતીજિનવસ્ત્રમામ્બ

સરવમ વસ્ત્ર વિગુણોડિતિ જ્ઞાતી ગુણી સ્વાત્ ૫૫॥

(—લૈન પુનઃપ્રવર્તિતમ પ્ર ૧ લૈન વિદરેય એન્ડ દિશામેદી
પુ ન ૧૧ ૧૧ પુખ્તિદ્ય જ્ઞાતી ૧ જોનિદ્ય રિસય ઇન્સ્ટિટ્યુટ
પુન—પ્રવર્તિતપ્રવર્તિતમ, ૭ ને લૈન આદિત્વને સંક્ષિપ્ત
ઈનિદ્ય, ૧૨ ૨૧૬)

આ મુદ્દિ શીશ્વિનવસ્ત્રમામ્બુનિવ વીરગુણિવા પ્ર સતામ્ ૩૧ ૧॥

અવસૂરિ—અવસૂરનોડિતિ અવરન-અવરઃ ૧ અવસૂરનોડિતિઅવસૂરઃ ॥

(—અવસૂર ૧૬૬૧)

૬ જોશ્વ્યંદુરગુણગુણમહાપ્રભોત્વ-

મુખ્યજોગસંચિત્તિઅવસૂરિશિષ્ય ॥

આપ પ્રજા વર્ધિતિવસ્ત્રમામ્બ

વસ્ત્રોત્ક્રાંતિમવાત્ ૭૫ જ્ઞા ૫ ॥

(—અવસૂરિશિષ્ય)

તેઓની જુદા જુદા નગરોમાં સુખ્ય ગામીઓ હતી. ચિત્તોડના ધૈન્ય-
વાસી માની જોક શાળા કુર્બપુર (કુર્બસ-માસ્વાડ)માં હતી. આસીઠ
કુર્બનિવાસી આ જિનજક (જિનેશ્વર) તેના અધ્યક્ષ હતા. તેમને
જિનવશ્વસ નામે શિષ્ય હતા, જે ૫ ક્રમથી શીખેલા મુન્યો તેને
આકરણ, કામ્ય, ન્યાય વગેરે શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરાખ્યો હતો. સર્પા
કર્ણી, સર્પશાસિની વિદ્યાઓ આપી વાથનાચાર્યપદ આપ્યું તેને
તથા જિનસોખરને આગ્રમ લખવા માટે પાત્રુમાં આ અભય
દેવસૂરિ પાસે મોકલ્યા. અહીં ત બનેને ત્રિવેકપૂર્વક જિનાગ્રમ
લખતા માત્ર માર્ગનું સાચું જ્ઞાન થયું. તેમણે જ્યોતિષનું જ્ઞાન પણ
મેળવ્યું. અતે તે સુખી આજ્ઞા મેળવી વડગજની શ્રવેથી શાખાન્ત
આ ૭ વર્ષમાનસૂત્રિના પદ્મર પરમસુ વેળી આ ૭ જિનેશ્વરના શીજિન
વક્ત્રસ નામે શિષ્ય બન્યા. તેઓ પોતાને તથા મમકાકીન લેખકો
તેમને આ જિનેશ્વરના શિષ્ય તથા આ અભયદેવસૂત્રિના વિદ્યા
શિષ્ય બતાવે છે ?

૧ જન સ્થળની ધારણોના સ્થિતિ ૧ જિનસદસ્યસ્થિતિ આ
અગ્રવેપસૂત્રિના શિષ્ય બનવે છે તે તે માત્ર કથના જ છે વારત્તવા
તેઓ આ જિનેશ્વરના જ શિષ્ય હતા

જ ૧ ત્રિવેકપૂર્વક પેરવક આપ સ્થિતિસભ્ય ની પુનિધર્મ
થવે છે ૩—

મિશિત પુસ્તક ચેર મિશિમારસાધિના ।

કામારજુલકાતેન જુલકારમિશિના ॥

૪ ૧૧૩ ધૈન્ય વર્ષ ॥ જોડવાવાજુલકા લીકા સમાપ્તેતિ । પ્રમાણ
કસા કસોરજસાધિકામિ સપ્તકલાવિધામિ ॥ ૧૩ ॥ પુસ્તક ચેર મિશિ
જોમિશિરસુરિશિષ્યસ મિશિસાધ્યવૈરિતિ ॥

પુનિધર્મ—મિશિધર્મ વસ્ય પુર્વકાતે સામાનિતિ શિષ્યસપ્તરામિ ।

કુનમિત વહમજા સ સારિશિશ્વરીડજુ મુનિ અગ્રવક ૮૮૮

સામાજીય રૂપ તસ્ય મિશિધર્મ

કુશિષ્યપ્રવચનમિતસાધ્યકામ ॥

એક સ્વતંત્ર અમુકના પ્રતિષ્ઠાપક બની ગયા. તેમની શિષ્યપરપરા માથી મધુક અમુક અસ્તવજમુક અને દુરપક્ષીચગમુકો નીકળ્યા એ જ કારણે તે ગમુકોની આમાચારીઓ ભિન્ન ભિન્ન મળે છે

આં જિનવસ્ત્રભસૂરિ આચાર્ય થયા પછી માત્ર છ મહિના છુટ્યા હતા. સં ૧૧૬૭ ના કાર્તિક વદિ ૧૨ ના રોજ કાલધર્મ પામ્યા હતા. વૃજાચાર્ય પ્રબધાવલી મા લખ્યું છે કે તેઓ સ્વર્ગે ગયા ત્યારે એ અમુકમા આઠ આચાર્યો હતા.

આં જિનવસ્ત્રભસૂરિએ ગણિપદ અને આચાર્યપદ મળ્યા પછી ઘણા શ્રેયોની રચના કરી હતી.

- ૧ પિંડવિસ્રોધિપત્રણ, સં ૧૧૪૪
- ૨ સૂક્ષ્માર્થસિદ્ધાંતવિચાર (સાર્થશતક) ગાથા ૧૫૦
- ૩ વક્રચીતિ-આત્મિકવસ્તુવિચાર.
- ૪ પોત્તહવિધિપત્રણ, સ્તો ૪૦ (જેમા પ્રથમ ઇસ્તિઆવહી પડિછમીને પોત્તહ લેવાનું વિધાન છે)
- ૫ સુઘપદ્ધત
- ૬ પ્રતિક્રમણ આમાચારી.
- ૭ ધર્મશિક્ષા.
- ૮ ધર્મોપદેશ-દ્વાદશકુલકચ શ્લોક.
- ૯ પ્રશ્નોત્તર વર્ણિયતક સ્તો ૧૬
- ૧૦ શુભારથતક
- ૧૧ સ્વપ્નપદ્ધતવિચારસ શ્લોક.
- ૧૨ ચિત્રકાંભ.
- ૧૩ હણુ-અનિત્યાંતિસ્તવ.
- ૧૪ ભાવાસ્તિવારણુસ્તોત્ર.
- ૧૫ પચકર્યાણુકસ્તોત્ર, ગાથા ૨૬
- ૧૬ જિનસ્તોત્ર.
- ૧૭ પાશ્વસ્તોત્ર સ્તો ૬
- ૧૮ વીસ્તવ.

સથે તેમને આ પાશકા છે કોમલ પશુના છે વગેરે જણાવી આચાર્યપદ આપવાનો વિશય કર્યો પરંતુ સુવિચિત આગ દેવસદ્ગે આવા શબ્દોસ પદ સાધુને જીજ્ઞે જવા ન દેવાના વિચારથી અને શીલદષ્ટિએ બોધને (દિલી) મ. ૧૧૬૭ ના અષાઢ મુદિ ૬ ના દિવસે ચિત્તોદ્ધમા તેમને આચાર્યપદ આપ્યું 'વૃદ્ધાચાર્ય' પદાવલી મા તે આ અભયદેવસૂરિએ પોતે જ મ. ૧૧૬૭ માં તેમને આચાર્ય પદથી આપી એમ જણાવ્યું છે

ચિત્તોદ્ધમા દેશસથે ચૈત્યવાસીઓના તાળામાં હત્યાં આ જિન વક્ષસસૂરિને કસ્યાણુકેના દિવસોમાં તેમાં પ્રવેશ મળતો નહોતો, પરંતુ તેમાં પ્રવેશ કરવો જરૂરી હતો આથી આગ જિનવક્ષસે ભાદરવા વદિ ૧ ના રોજ જ મહાવીરસ્વામીની મર્ણપહારતિથિને કસ્યાણુક તરીકે બહાર કરી, જ. મહાવીરના દેશસરમાં પ્રવેશ કર્યો આમ દેશસરમાં પ્રવેશ કરવામાં સફળતા મળી પણ તેમણે છકુ કસ્યાણુક ચલાવી તીર્થ કરોનાં પાસને બદલે છ કસ્યાણુકોની પ્ર પજા કરી આથી તેમનો ગજજી બુદ્ધો થયે.^૧

તે સમયે જૈન ગ્રમણોમાં આ જિનવક્ષસનું સ્થાન ભૂમુ હતું તેમના ગ્રમણ પણ માન્ય લેવાવા હતા પરંતુ છકુ કસ્યાણુકની પ્ર પજા કર્યા પછી તેમાં તથાવત પડી ગયે. આ જિનવક્ષસૂરિએ ઉપદેશરસાગ્રન ગ્રામ ૨૧ મા સુલભાણને કાઢ્યો કર્યો છે તે ઉપમુજા ઘનનાતું સૂચક છે

આચાર્ય જિનવક્ષસસૂરિ તે દિવસથી જૈનધર્મના સેવકને બદલે

૧ આ મહાન્દરિ સ ૧૨૬૪ માં લખી જણાવે છે કે આ જિનવક્ષસે છકુ કસ્યાણુક સ્થાપન કર્યું બેહરી ધુદપતિ કરારી અને ચિત્તવાસોએની નિહા કરી સરપદક માં તેમણે જિનધર્મિયાને નિવિત તથા ચિહ્નની ઉપમા આપો અને વાલ્યાના કરપસવન કરાખા (સપ્તમી-સ ૨૧ ૭)

આ મેરુવક્ષસિએ સ ૧૪૩૮ની વિચારબેલિમાં સ ૧૧૪૪માં ખરતરખની ઉત્પતિ જરૂરી છે સભવ છે કે આ સાથે કસ્યાણુક પ્ર જણાવી દેવ

એ બુદ્ધવૃત્તિ બાવી ઉપા હર્ષશબ્દે લઘુવૃત્તિ રથી, સં ૧૫૧૩ મા શેઠ વીશ્વાસના પુત્ર શેઠ હમીરના પુત્ર ૫૦ લક્ષ્મીસેને લઘુવૃત્તિ રથી સં ૧૬૧૬ મા ૫૦ સાધુકીર્તિએ અવધરિની ગ્યના કરી.

દ્વાદશકુલક ઉપર સં ૧૨૬૩ મા ઉપા ૧૦ જિનપાલે વૃત્તિ રથી છે તેમણે સ્વપ્નાષ્ટક ઉપર સં ૧૨૬૨ મા લાખ્ય રખ્યું છે.

પ્રમોત્તરશતક ઉપર સં ૧૪૮૩ મા તપાગચીય આ સોમ મુદરસુરિશિષ્ય... ટીકા રથી છે સં ૧૬૪૦ મા ઉપા ૦ પુરવસાગરે વૃત્તિ રથી છે.

સ્તોત્રો ઉપર બુદ્ધ બુદ્ધ વિદ્વાનોએ વૃત્તિઓ બનાવી છે આ રીતે આ જિનવસ્ત્રલસૂરિના ગ્રંથો પ્રતિષ્ઠા પામ્યા હતા તેમના શિષ્ય ૫૦ શમરેવગણિએ સં ૧૧૭૩ લગભગમાં '૫૪ શીતિ નું પ્રિપન, સત્તરિ નું પ્રિપન તથા સિદ્ધાંતવિચાર નું પ્રાકૃત વિવરણ રખ્યું છે.

૫ નેમિકુમાર પોખાલે સં ૧૧૭૮ મા ૫ જિનવસ્ત્રલસૂરિ માટે દોષાગ્રાચાર્યના આવશ્યકભાન્ય ઉપરની ટીકા લખેલી છે અને નેમિકુમાર બાડાગારિકે સંકુચપત્રરણ બનાવ્યું છે તથા સં ૧૨૪૫ મા જૂની કુલરાવીમાં આ જિનવસ્ત્રલસૂરિનું ગીત બનાવ્યું છે નેમિકુમાર અને નેમિકુમાર બાડાગારિકે એ બંને બુદ્ધી બુદ્ધી વ્યક્તિઓ છે નેમિકુમારે વિશેષલાસની બંને બોઠેલી પુષ્પિકાથી આ જિનવસ્ત્રલના ગુણો નિહાળ્યા હતા એ બંને તમની ઉમ્મરનો અદાલત પછી મળી રહે છે.

૧ આ મહેન્દ્રસર્ગિ લખે છે કે વાણિજ્યા પ્રિપનમાં બનાવનની મર્મો છે પરંતુ પ્રતિમામાં ચાતુરતાનો ભેદ મળવા એ સર્વવંતી અમરિત છે અમરિતને જાતમાં માનવાથી પશ્ચર અને પિતાજી ન પોતાના રહે છે સુકુનો પ્રજ્ઞાવાન થઈ જાય છે મેલમાં વિદ્ય નાજવાથી મહામિત્રાત્મક થાય છે માલમેદને અલભ્ય થઈ જાય છે વગેરે વગેરે. (—જાતી ૫૬ : ૧૦)

૧૬ સ્તોત્રો

૨ અષ્ટમુખતિકા

૨૧ પામણાકુચ્ચ જાણ ૨૨.

આ જિનવત્સલો ચિત્તોડ, નાગોર, નજવર અને મરુપુરમા મ ૧૧૬૪ મા અષ્ટમુખતિકા, સુઘપદ્મક તથા ધમસિદ્ધા બાદિ ઝંઝો શિલાપદમા જોવાબ્યા હતા તેમણે સં ૧૧૨૫ મા આં જિનવત્સ સુરિએ રચેલી મવેગરજગ્યાલા નું ડગોધન કર્મું કર્મું

પિદ્ધવિસોહિ પગરણુ (રચના સ ૧૧૪૪)-તેના ઉપર સ ૧૧૭૬ મા અક્રુલના આં ચરોદેવે વિવરણ રચ્યું છે. સ ૧૧૬૨ મા કમ્પુલીવાલજમ્બના આં ઉદ્ધવસુરિએ હીપિકા રચી છે. ધમ્મીવાલજમ્બના આં અજિતસિદ્ધે હીપિકા રચી અને બીજા આચાર્યોએ અવશુરિકા, પંચિકા રચી છે. વિક્રમની સેતગમી સમીમા તથામ્મીક ૫૦ સુવેગરોવે બાલાવગોધ રચ્યો હોવાનું અણુવા મળે છે.

સુરમાર્ગ સિદ્ધાવનિચાર (કર્મજન જાણ ૧૫) તેના ઉપર જાણ રચાયું છે. મ ૧૧૭ મા આં સુનિચદ્રે ચલ્લિ રચી, સ ૧૧૭૧ મા અક્રુલના આં ધેનેશ્વરસુરિએ વૃત્તિ રચી. આ જિનવત્સલમૂરિ સિધ્ધ આં રામદેવે વિવરણ રચ્યું અને આ ઘોષદે દિપ્પણ બનાવ્યા છે.

વધ્વીતિઆગમિકવસ્તુનિચાર (જાણ ૮૬), તેની ઉપર આ સુનિચદ્રે મ ૧૧૭ મા ચલ્લિ રચી. સં ૧૧૭૩ મા આ જિનવત્સલસિધ્ધ આ રામદેવે દિપ્પણ રચ્યું. સ ૧૧૭૬ મા અક્રુલના આ ચરોદેવે વિવરણ રચ્યું. મુનિહિત વધ્મજમ્મીક આ હરિભદ્રે વૃત્તિ (મ ૮૫) રચી. નિર્વૃત્તિકુલના આ મહાવજિરિએ વૃત્તિ રચી અને ઉપા મેરુપસે જણ વૃત્તિ વચેરેની રચના કરેલી છે.

પોસકનિધિ (પદ્ધો ૪), જેમા પ્રથમ ઇસ્થિાવલી પદિક્કમીને પછી પોસક હોવાનું નિધાન છે તેની ઉપર સ ૧૬૧૭ માં આં જિનચદ્રે વૃત્તિ બનાવી.

સુઘપદ્મક ઉપર (સ ૧૨૨૩ થી ૧૨૭૮ મા) આ જિનપતિ

એ બૃહદ્વૃત્તિ બાવી ઉપાં હર્ષશબ્દે લઘુવૃત્તિ રથી, સં
૧૫૧૪ મા ગ્રેઠ વીરહાસના પુત્ર શેઠ હમીરના પુત્ર ૫૦ લક્ષ્મીસેને
લઘુવૃત્તિ રથી સ ૧૬૧૬ મા ૫૦ સાધુકીર્તિએ અવધૂરિની
સ્થના કરી.

દાદશકુલક ઉપર સં ૧૨૬૪ મા ઉપાં જિનપાસે વૃત્તિ રથી
છે તેમણે સ્વખ્યાષ્ટક ઉપર સં ૧૨૬૨ મા ભાષ્ય રચ્યું છે

પ્રમોત્તરશતક ઉપર સં ૧૪૮૪ મા તપાગચ્છીય આ સોમ
સુદરસુરિશિષ્ય... ટીકા રથી છે સ ૧૬૪૦ મા ઉપાં
પુણ્યસાગરે વૃત્તિ રથી છે

મોત્રે ઉપર જુદા જુદા વિદ્વાનોએ વૃત્તિઓ બનાવી છે
આ રીતે આં જિનવસ્ત્રલક્ષ્મીના શ્રેષ્ઠ પ્રતિષ્ઠા પામ્યા હતા
તેમના શિષ્ય ૫ રામદેવગણિએ સ ૧૧૭૪ લગભગમાં '૫૪
શીતિ નું ટિપ્પન, સત્તરિ નું ટિપ્પન તથા સિદ્ધાંતવિચાર નું પ્રાકૃત
વિવરણ રચ્યું છે ?

૫૦ નેમિકુમાર પાગવાસે સં ૧૧૪૮ મા ૫૦ જિનવસ્ત્રલગણિ
માટે કોનાચાર્યના આવગ્મયણાખ્ય ઉપરની ટીકા લખેલી છે અને
નેમિકુમાર ભાડાગારિકે 'સક્રિસમપગણ્ય બનાવ્યું છે તથા સં ૧૨૪૫ મા
જૂની સુલશલીમાં આ જિનવસ્ત્રલક્ષ્મીનું ગીત બનાવ્યું છે નેમિ
કુમાર અને નેમિકુમાર ભાડાગારિકે એ બંને જુદી જુદી વ્યક્તિઓ
છે નેમિકુમારે વિશેષભાસની ખતે બેઠેલી પુષ્પિકાથી આ જિન
વસ્ત્રલના સુરુનો નિર્ણય થઈ ગય છે અને તેમની ઉન્મરનો અદાલ
પણ મળી રહે છે

૧ આ મહેન્દ્રસરિ લખે છે ૧૫૬૦ ના ટિપ્પણમાં જનાવતનની
મર્લા છે. પરંતુ પ્રતિમાયા ચાળનારાનો ભેદ મળતો એ સર્વશરી જાણકિ
છે જાણકિતને જાણા માનવાથી પચ્ચર અને પિતલ જ પોતાનાં રહે છે
સુરુનો પદ્મવાત જાણી ગય છે. ક્રમમાં વિમ નાજવાથી મદ્યમિવાત થાને
છે મલિનેશનો અસહ્ય થઈ ગય છે વગેરે વગેરે. (—જવાતી પદ ૧ ૭)

મધુકરમચ્છ-રુદ્રપદ્મીમચ્છ—

આ જિનવસ્ત્રભસુરિની પદ્માવધી નીચે મુજબ મળે છે જેનું નામ મધુકરમચ્છ હતું અને ૪૨ નંબરના આ યજ્ઞમહેવસૂરિ પછી તેનું બીજું નામ રુદ્રપદ્મીમ (રુદ્રેશીયા) ગયું ૫૭મું

અમુપિષ્કાઓ સ્પષ્ટ નિષ્ક્રમ આપે છે કે અગા નદીના દક્ષિણ કિનારે વડદર રેશના પૂદ્રપદ્મી નમર' આવેલું હતું તેમાં સ ૧૨ ૭ ૧૨ ૮ માં યોગવિદ્યહેતુ નામે મળા હોતા.

૩૮ આં જિનવસ્ત્રભસુરિ—તેમના ચૈત્યવાસી ગુરુ તથા સુવેગી ગુરુ એ બંનેના નામો જિન શબ્દથી સહ થાય છે તેથી આચાર્ય' થયા પછી આ વસ્ત્રભસુરિના નામમાં પણ જિન શબ્દ યોગ્યવામાં આવ્યો અને તેમના પદ્મપદ્મમાં પણ જિન શબ્દ કાઢી બની ગયેલ.

૩૯ આં જિનશેખરસુરિ—તેઓ પણ કુર્વપુરીના ચૈત્યવાસી આ જિનેશ્વરસુરિના શિષ્ય હતા તે ગુરુની આજ્ઞાથી ૫૦ જિન વસ્ત્રભસુરિની માથે જ આ યજ્ઞમહેવસૂરિ પામે સિદ્ધાંત ભણવા આવ્યા હતા અને સુવેગી થયા આ જિનવસ્ત્રભસુરિના શિષ્ય બન્યા હતા તેઓ આ જિનવસ્ત્રભસુરિ પામે આવ્યા તેમણે સુમ્યદત્તસમિતિ, શીલતરંગિણી, પ્રભોત્તરસ્ત્રમાલાની વૃત્તિ વગેરે ગ્રંથોની રચના કરી ૪૦ તેઓ જસ્તરમચ્છની સામાધ્યારીને માનવા નહોતા.

૧ ચાત્રગ્રોત્તરપરમાત્મ-વિદ્યાનન્દ [આવૃત્ત] ૪ ૧૧

इति विद्वान्मन्त्रविरचिते चातुर्ग्रोतरे विद्यामन्त्रपरमात्मि तद्विद्वान्मन्त्र
समाप्य ॥ (પાઠ્ય એકતરવસાહીપારશ્વપરિચિન્તામાળાપાર)

વિનય-સમિતિ સરવૈદ્યશિવાચ્યગુણે બીજાઓવિનયનરેષરાગ્યે ગાઢગ્યા
દક્ષિણકૂલે બીજાઓવિનયનરેષરાગ્યે ગાઢગ્યા બીજાઓવિનયનરેષરાગ્યે
ગુરુતાલુરશિવશિવશિવશિવ પદ્મવા સિતી શીરિસિતે વસિષ્ઠવૈદ્યપદ્મવા
તદ્વિનયવિનયનન્દ વિનયનમિતિ થયા રપ્ત તથા સિધ્ધિમ્ છુત્ત મરણ ૧
વિદ્યાનન્દગ્રંથ ચાત્રગ્રોતરવિનયન-સમાપ્ત-તદ્વિનયવૈદ્યશિવગ્રંથ ચાત્રગ્રોતર ॥

(—જેન પુરાણમહાસ્તિત્ત ૩૬ પ્રકરણ ૧૨ ૧૩)

૪૦ આઠ પદ્મપદ્મસુરિ—અભવ છે કે તેમના અમથે સઠ
૧૦ ૪ માં ‘અધુર’ અને ‘અતર’ એમ બે અર્થો સુદા પડ્યા હોય.

૪૧ આઠ વિજયમિહસુરિ—તેમના બીજા નામે આઠ
વિજયમદ્ર અને આઠ વિજયેન્દુ પણ મળે છે.

૪૨ આઠ અભયદેવસુરિ—તેમનું કાશીની રાજસભામાં મોટા
વાદીને હરાવે તથા કાશીરાજે તમને વાદિનિહ નું બિરુદ આપ્યું
હતું તેમણે સ. ૧૦૭૮ માં શ્રીઅકિત રાજવિજયમહામંત્ર
જનાવ્યું છે તેમનાથી મધુરગજેન્દુનું રુદ્રપદ્મીયમંત્ર એવું બીજું
નામ પડ્યું.

રુદ્રપદ્મીય આઠ ત્રિવિધસુરિ હજે છે કે—

પદે ઠર્ણયેડમયેભમૂર્તિર્ગર્ભાદિ ત્રિર્તમોડાપિ ગુગાર્તિર્મય ।

જાતાં યતોડયે પ્રયત્નઃ કરપત્નીયાણ્ઠ સુગમતુણ્ઠ ॥ ૧

(—અમ્યક્ત્વસમતિવૃત્તિ પ્રચલિત)

આઠ દેવેન્દ્રસુરિ ૨૫૦ જણાવે છે કે—

યસ્માદાર્સાદર્સામપ્રદશમમુખ્યગુણૈરિર્તમો ભરણ

પત્તર્કપ્રયવેષાડમયપ્તપુત્રો લેહનામા મુનીન્દ્ર ।

યસ્માત્ પ્રાજ્ઞયગૈશ્વરિય મુક્તવનપ્રાપ્તપામિત્રહતુ

સૈષ્ઠે ગદ્ગમવાદ સ્ફુટક્રમણો સ્વપદ્મીયગચ્છ ॥

(—પ્રશોત્તર૧૦૮નામલિપિકા વૃત્તિ)

૧ અરજત્રયજ્ઞી સ ૧૫૮૨ની ૫૬-૫૬૫થી થી મ ૧૧૬૬ થી
અને ૫૬-૫૬૫થી જોઈતાં સ ૧૨ ૪-૧૦ થયાં આ બિનરોજાથી રુદ્ર
પદ્મોત્તરજ્ઞી ઉત્પત્તિ જન્મથી છે ૧૦૭ રુદ્રપદ્મીયમંત્રના આચાર્યના ઉક્ત
ઉક્તેથી ૫૬ થયોજોતું ૬૫૧ નિર્ણય જની અર્થ છે એટલે સ ૧૧૬૬ થી
મધુર સ ૧૨ ૪ થી અનગ અને તે જથી રુદ્રપદ્મીયમંત્ર ઉત્પત્તિ થયો એ
વુક્તિસત્ય જાણે છે એ જવ પ્રતિનિધિ થતાં છે કે રુદ્રપદ્મીયમંત્રના
આચાર્ય પેનાના નામ સાથે પૂર્વજ બિન રુદ્ર જોડના નથી, આ
જર્થ કાશ્યોથી રુદ્રપદ્મીયમંત્ર તેમજ અન્યમંત્ર જને જુદા જુદા મંત્રો
છે એ જનેની સામાયારી બિન બિન છે.

મધુકરગચ્છ—રુદ્રપક્ષીગચ્છ—

આ જિનવસ્ત્રભમૂર્તિની પદ્માવલી નીચે મુજબ મળે છે, જેનું નામ મધુકરગચ્છ હતું અને ૪૨ નવત્તના આ કાશ્યપદેવમૂર્તિ પછી તેનું બીજું નામ રુદ્રપક્ષીય (રુદ્રાક્ષીયા) ગચ્છ પડ્યું.

બ્રહ્મપિપ્પાઓ સ્વપ્ન નિવૃત્ત આપે છે કે ગમા નરીના ક્ષિત્ર કિનારે વાહર દેશના પૂર્વપક્ષી નમ્રશ' આવેલું હતું તેમજ સ ૧૨ ૭ ૧૨ ૮ માં ગોવિંદદેવ નામે શબ્દ હતા.

૩૮ ક્ષા.૦ જિનવસ્ત્રભમૂર્તિ—તેમના ચૈત્યવાસાં ગુરુ તથા સવેગી ગુરુ બં બનેલા નામો જિન સખદથી શરૂ થાય છે તેથી આશ્ચર્ય થવા પછી આ વસ્ત્રભમૂર્તિના નામમાં પણ જિન શબ્દ ગોઠવવામાં આવ્યો અને તેમના પદ્મધરમા પણ જિન સખદ કાશ્મી મની ગયો.

૩૯ ક્ષા.૦ જિનસેખરમૂર્તિ—તેઓ પણ દૂર્યપુરીય ચૈત્યવાસી આ જિનેશ્વ મૂર્તિના શિષ્ય હતા તે ગુરુની આજ્ઞાથી ૫ જિન વસ્ત્રભમૂર્તિની માથે ૪ આ કાશ્યપદેવમૂર્તિ પામે સિદ્ધાંત ભવુષા આશ્રય હતા અને મવેગી થતા આ જિનવસ્ત્રભાના શિષ્ય બન્યા હતા તેઓ આ જિનવસ્ત્રભાની પાટે આવ્યા તેમણે સમ્બદ્ધત્વમસતિ, શીલવરગિણી, પ્રમોત્તરશત્રમાશાની વૃત્તિ વગેરે પ્રશ્નોની સ્થળા કરી છે તેઓ ષષ્ટવરગચ્છની સામાચારીને માનવા નહોતા.

૧ કાઠગ્રોત્તરપરનામ-વિશામન્થ [આકરવ] સ ૧૧

હિંદુ વિશ્વામન્થવિરચિતે કાઠગ્રોત્તરે વિશામન્થપરવાસિન તદ્વિત્તકરવ સ્થાપત્ ૧ (પાત્રવ કેતરસાહીપાદકાવસ્થિત્યાશ્રયાણ)

વિનકર-સતમિતિ સમ્બેડકામિવાન્નુકે બીમદ્યોવિન્નવન્નરેવરાગ્ને વ્યાહવા રક્ષિતકુલે બીમદ્યોવિન્નવન્નરેવે વહરમુચ્ચગ્ગન બીમામદેવવત્તમ્મપુટીવિનિવામે પુરરાપુરતિવસિત્તિપ્પમ્મ કઠયા તિલી ધૌરિવિન વન્નિન્નવન્નરેવરાગ્નેવત્તમ્મવે તદ્વિત્તવિશામન્થ કિન્નિત્તવિતિ વવા રપ્પ તવા કિન્નિન્ન દુવ મ્મપ્પ ૧ ૫ વિશ્વામન્થકાઠગ્રોત્તરવન્નિવરવન્નમન્થતદ્વિત્તવાવન્નિવામ કાઠગ્રોત્તર ૧

(—જોન પુસ્તકપ્રકાશિતકાલક પ્રકાશિત : ૧૨ ૧૩)

૪૬ આં વર્ધમાનસુરિ—તે આં અભયદેવના શિષ્ય હતા. આં જ્યાનદસુરિના હાથે આચાર્યપદ મેળવી, તેમની જ પાટે આબ્યા હતા. તેઓ તીવ્ર બુદ્ધિવાળા અને શાત હતા. તેમણે સં ૧૪૬૮ ના કાર્તિક સુદિ ૧૫ ના રોજ બ્રહ્મધર પ્રદેશના નંદનવન નગરમાં રાજા અનંતપાલના રાજકાગમાં આચાર્યદિનકર (ઉદય ૪૧) સ્થાપે છે તેના પ્રશસ્તિના શ્લોક ૩૨ માં પોતાની પદાવલી આપી છે તં પોતાને કેન્દ્રિકગણ, વજ્રશાળા, ચક્રકુલના અને કેન્દ્ર-પદ્મીયગમ્ધના બતાવે છે

આ જ્યાનદના શિષ્ય મુનિ તેજસક્ષિતિએ આચાર્યદિનકર ની પહેલી પ્રતિ લખી હતી. આ વર્ધમાનસુરિએ સ્વપ્નપ્રદીપ (ઉદ્દયોત ૫, શ્લોક ૧૬૭)ની પણ રચના કરી છે

સ્વપ્નપદ્મીયગમ્ધના ઉ નરવદ્રગણિના શિષ્ય ઉ દેવસદ્રગણિએ સં ૧૫ ૧ ના જ્યેષ્ઠ સુદિ ૧૪ ને શુરુવારે 'સત્ત્વકરિશતકત્રય લખ્યા. (-મીપ્રશસ્તિસંગ્રહ આ રજો પ્રશસ્તિ નં ૨૬)

અરતરગમ્ધ

છેલ્લા ૮૦૦ વર્ષોમાં વડગમ્ધ દેવાચાર્યગમ્ધ તપગમ્ધ અચલ ગમ્ધ અને અરતરગમ્ધના અનેક પ્રભાવક આચાર્યો અને મુનિવરો ધ્યાન તમા જૈનધર્મના અરણ્યમાં અરતરગમ્ધનો ફાળો પણ ક્ષીમતી છે પરંતુ જૈતિહાસિક ભ્રમો, તે ગમ્ધના આચાર્યોના ભ્રમો તથા અરતર ગમ્ધની પદાવલીઓમાં થયેલીએક જૈતિહાસિક વિગતોમાં એકતા નથી એ એક જાણિત વસ્તુ છે તેમાના કેટલાએક વિસવાદોનીચે મુજબ છે—^૧

૧ પૂજ્યદશ નાદો? ખન ગ ૭ પદાની મેમ્હ પ્રાપ્તિત કરો છે તેમાં મં ૧૫૮૨ ની એક પદ્યપદાવલી અને ગણ ગણપદ લખીએ ૭૫ ની જ. જૈન સંતન કોનકર-સ દેસક પુસ્તક : ૧૪ ભાગ ૪ ૫ ૧ પૃષ્ઠ : ૧૬૩ વચ્ચેના નાદ દન લાક ની હસ્તપ્રિનિત અસ્ત્રમ ઠની પદ્યપદાવલીને પરિચય છે

મી અસ્ત્રમદશ નાદાએ જૈતિહાસિક જૈન કાવ્ય સંદિહ પ્રાપ્તિત કરો છે તેમાં અનેક ભાષા પદાવલીઓ જણાતી છે

૪૩ આં હેવસદ્રસૂરિ (સ ૧૩ ૨)—આ હેવપ્રભના શિષ્ય
આ જનલપ્રભે જિનપ્રભસ્તોત્ર રચ્યુ

૪૪ આં પ્રભાનહસૂરિ—તેમની પાટે આ મહાનદ, આ
અદ્ર, આ વિમલઅદ્ર આ ગુણુશીખર વજેરે ઘણા આચાર્યો થયા
હતા તે પછી આ ગમ્મકની ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ થઈ આ અદ્રની પાટે
આં જિનસદ્રસૂરિ થયા હતા.

૪૫ આં સદ્યતિલકસૂરિ—તેમનું બીજું નામ આ જગત-
વિલક પણ મળે છે તેમણે સ ૧૪૨૨ માં સમ્બદ્ધત્વસમ્પતિ ની
વૃત્તિ રચી છે તેમની પાટે ત્રણ આચાર્યો થયા.

(૧) આં સોમતિલકસૂરિ—તેમણે સ ૧૩૬૨ માં આ
જગદીર્ષિસંચિત શીલોપદેશમાલા ઉપર શીલવરંજિલીવૃત્તિ,
વીરશંકર, વદ્દશનસૂત્ર-ટીકા, હપુસ્તવ ટીકા, કુમારપાલહેવચરિત
(જ ૭૪) ની રચના કરી છે તેમની પાટે આ હેમચ દ્રસૂરિ આચાર્ય.

(૨) આ હેવેન્દ્રસૂરિ—તેમણે વિમલચંદ્રની પ્રભોત્તરમાલિકા
ઉપર વૃત્તિ, દાનોપદેશમાલા, તેની સ્વાપદા ટીકા અને મુનિ હેમ
ચ દ્રની વિનતિથી ત્રિશત અણવિંશતિના ૧ સ્તવનોની રચના કરી છે.

૪૬ (૩) આં ગુણુચ દ્રસૂરિ—તેમનું બીજું નામ ગુણુપ્રભ હોવાનું
પણ જણાય છે તેઓ સ ૧૪૧૫ના વિષમ્બાન હતા. તેમના શિષ્ય
મુનિ ગુણુકરે સ ૧૪૨૬ ના આ અલચહેવસૂરિના સન્ન્યમા
જાણ્યામસ્તોત્ર વૃત્તિ રચી આ ગુણુપ્રભના સં ૧૪૧ ૧૪૧૫ના
પ્રતિમાલેખો મળ્યા આવે છે તેમની પાટે (૧) આ અલચહેવ અને
(૨) આ જનપ્રભ આચાર્ય. આ જનપ્રભના સ ૧૫૧૮ સ
૧૫૨૫ના પ્રતિમાલેખો પ્રાપ્ત થાય છે તેમની પાટે આ ચાંદ્રિપ્રભ
થયા, જે સ ૧૫૮ માં વિષમ્બાન હતા.

૪૭ આં અલચહેવસૂરિ—તેઓ બહુ વિખ્યાત હતા સ
૧૪૨૬ માં વિષમ્બાન હતા.

૪૮ આં જગાનહસૂરિ—તે સ ૧૪૬૮ માં વિષમ્બાન હતા,
જે ઉત્તરવિહારી હતા.

ઓળખાઈ પાળુના રાજ તથા પ્રજાના હિતમાં મુવિહિત પરપરાની પ્રતિષ્ઠા જમાવી હતી માણ રાજ દુર્લભરાજે પણ શાસ્ત્રાર્થ કે તેના વિજ્ઞાનના કારણે નહીં, પરંતુ તેઓની પવિત્ર જીવનચર્યાના કારણે શ્રેષ્ઠતાઓને જાહેરમાંથી સમજાવી તેઓની સન્મતિ મેળવી ઉપાશ્રય જનાવવાના આજ્ઞા આપી (જૂઓ પ્રક ૩૫, ૫ ૮) આપે પદાવલીકારણે આ પ્રસંગે શાસ્ત્રાર્થ ઠરાવું જણાવ્યું છે અને એ વિજ્ઞાનના ઉપલક્ષ્યમાં ખરતર બિરુદ મેળવી રીધું છે

૬ ઇતિહાસ કહે છે કે પાળુમાં સ. ૧૦૭૮ થી સ. ૧૧૨૦ સુધી ભીમદેવ પહેલાનું રાજ્ય હતું, છતાં પદાવલીકારણે સ. ૧૮ માં રાજ દુર્લભની સલામ શાસ્ત્રાર્થ તથા ખરતર બિરુદને વણ્યા છે

૭ શ્રીનાદરજના પદપદાવલીમાં સ. ૧૦૨૪ માં દુર્લભરાજ સલામ,^૧ વૃદ્ધાચાર્ય પદાવલીમાં સ. ૧૨૪ માં દુર્લભરાજના રાજ્યમાં,^૨ પહેલી અક્ષરમી સદીની મધ્યપદાવલીમાં સ. ૧૦૮૦ માં દુર્લભરાજની સલામ, બીજી સ. ૧૧૪૦માં મહો. ૧૦ સ્ત્રીમાં કન્યાઓની પદાવલીમાં સ. ૧૦૮ માં દુર્લભરાજની સલામ, ત્રીજી સ. ૧૬૦ની પદાવલીમાં પ્રાકૃત ઇવિતના આધારે સ. ૧૦૨૪ માં દુર્લભરાજની સલામ,^૩ શ્રીમુત નાદરજના ઐતિહાસિક કૌન કાવ્યસંદોહ ના પૃ. ૪૫ માં આધા. ૧૪ ૧૫, ૧૬ માં સ. ૧૨ ૪ માં દુર્લભરાજની સલામ, સ. ૧૨૦૭ માં ૪ વાક્ય, ખરતર બિરુદ, નાદરજના ભાટની પ્રતિમા સ. ૧૨ ૪ માં પાળુમાં ખરતર બિરુદ મળ્યાનો ઉલ્લેખ છે આ રીતે પદાવલીઓમાં મોટે વિમવાદ ૩ મુખપ્રધાના ચાર્ગુર્વાવલીમાં આ જિનેશ્વરમૂર્તિને ખરતર બિરુદ મળ્યાનો ઉલ્લેખ નથી

૧ વર્ણશિલ્પ-પદ્ધતિ-સાધિપ્રમાણે લેએડિયે વૈ. જરતરવિરુદ ૧૧૬૮

૨ રસસવચરણીય વચ્ચરે ૩

૩ રસમદનિદુર્ગીયેદિ નયર પાટલ મળિહિપુતિ મુવિહિતજરતરમળવિરુદ ૧૧૫

૧ અસ્તરગચ્છની જુદી જુદી પદ્માવસ્થાઓમાં સુરુપર ૫૧૧ જુદી જુદી મળે છે અસ્તરગચ્છની પદ્યપદ્માવસ્થા અને મહો ૦ કામાકેશ્યાણુ ની પદ્માવસ્થામાં પણ પદ્માનુક્રમ વિખિત છે

૨ આ અભયદેવસૂરિ પોતાની નવાગીવૃત્તિમાં પોતાને આ જિનેશ્વર તથા આ જુદિમાત્રના પદ્મર જતાવે છે જ્યારે પદ્માવસ્થા કારો તેમને આ જિનચક્રની પાટે જોડાવે છે અને ૬૨ ચોથી પેઠીએ આ જિનચક્રનું નામ રાખવાનું જોડે છે (જૂઓ, પ્રક ૩૬ પૃ ૨૧૮)

૩ આ અભયદેવસૂરિ—નવાગીવૃત્તિઓમાં, આ દેવપ્રજા 'મહા વીર્યસ્થિ' માં, આ ચક્રેશ્વર તથા આ ૦ વર્ધમાનસૂરિ પ્રતિમાદેવોમાં પોતાને ચક્રકુસુમા, ચક્રગચ્છના અને સુવિહિતશાખાના જણાવે છે જ્યારે પદ્માવસ્થાકારો તેમને અસ્તરગચ્છના કહે છે અને આ જિનચક્ર તો આ ૦ ઉદ્ધવાતનસૂરિને પણ અસ્તરગચ્છમાં જોડાવે છે.

૪ નેમિકુમાર પોત્તવાક સ ૧૧૭૮ ની વિગ્રેશ્વાવસ્થાવસ્થામાં ની યીકાનાં પુષ્પિકામાં આ જિનવસ્થાને અને આ જિનવસ્થા પોતાના પ્રજાતરવષ્ટિગતક તથા અસ્ત્રપ્તિ 'મા પોતાને આ જિનેશ્વરના શિષ્ય જતાવે છે વળી, સુવિહિત આ દેવપ્રજા તેમને મ ૧૬૧૭ માં આશ્વાય ૫૪ આપે છે ત્યારે આ અભયદેવસૂરિની પાટે તેઓના હાથે આપણા આ વર્ધમાનસૂરિ વિવિધમાન હતા (પ્રક ૩૬ પૃ ૨૧૩) એ હે તેમની પાટે જીવ આશ્વાયોની જરૂર નહોતી છતાં પદ્માવસ્થાકારો આ જિનવસ્થાને આ અભયદેવની પાટે જોડાવે છે

૫ પ્રજાવકચસ્થિ તો ઉદ્ધેશથી રજા છે કે સુવિહિત માધુ ૫૧૫૨ માંથીન કાગથી ચાકુ હતી જ તે માધુઓનાં માત્ર પાટણમાં પ્રવેશ થતા નહોતો. આ જિનેશ્વર તથા આ જુદિમાત્રરે પાટણમાં જાવી વાક-વિવાક કરીને નહીં પરંતુ પોતાના ત્યાગ, તપ અને જ્ઞાનના

શિધી જૈન પ્રજાનાએ મં ૨ ૧૩ માં અસ્ત્ર ૨૭ પદ્મ કુર્ચવની પ્રશસ્તિ કરી છે જેમાં મં ૧૩ ૧ની પુનઃપ્રાનાવાપ પદ્મચો અને મં ૧૫૮૨ અપજ્ઞની દશાવાપ પ્રત્યાપનો છવાયો છે.

એકમૂર્તી પાંચુના રાજ તથા પ્રજાના દ્વિતીય મુનિશ્રિત પરપરાની પ્રતિષ્ઠા જમાવી હતી માત્ર રાજા દુર્લભરાયે પણ શાસ્ત્રાર્થ કે તેના વિશ્વવના ઠાણે નહીં, પરંતુ તેઓની પવિત્ર જીવનચર્યાના કારણે ચૈત્યવાસીઓને જાદુમાનથી સમજાવી તેઓની સુમનિ મેળવી ઉપાસ્ય બનાવવાના આરાધ્યાપી (જૂઓ પ્રકૃત ૩૫, પૃ. ૮૦) બ્યારે પદ્માવલીકાશીએ આ પ્રસંગે શાસ્ત્રાર્થ કર્યાનું જણાવ્યું છે અને એ વિશ્વવના ઉપલક્ષ્યના ખરતર બિરુદ ગેઠવી દીધું છે

૬ ઇતિહાસ કહે છે કે પાંચુમા સ. ૧ ૭ થી સ. ૧૧૨૦ સુધી કીમદેવ પહેલાનું રાજ્ય હતું, છતાં પદ્માવલીકાશીએ સ. ૧ ૮ માં રાજા દુર્લભની સલામા શાસ્ત્રાય તથા ખરત બિરુદને વર્ણવ્યા છે

૭. શ્રીનાથજીના પદ્માવલીમા સ. ૧૦૦૪ માં દુર્લભરાય સલામા,^૧ વૃદ્ધાચાર્ય પદ્માવલીમા સ. ૧૦૦૪ માં દુર્લભરાજના રાજ્યમા,^૨ પહેલી અક્ષરમી સુદની નવપદ્માવલીમા સ. ૧૦૮૦ માં દુર્લભરાજની સલામા, બી. ૭ સ. ૧/૩ નાં મહો. કુમારકથાણુની પદ્માવલીમા સ. ૧ ૮ માં દુર્લભરાજની સલામા, ત્રીજી ૨ ૧૬/૦ની પદ્માવલીમા પ્રાકૃત કવિતના આધારે સ. ૧૦૨૪ માં દુર્લભરાજની સલામા,^૩ શ્રીમુત નાથજીના અતિહાસિક લેખ કાવ્યમહોલ ના પૃ. ૪૫ માં આધાર ૧૪ ૧૫, ૧૬ ના સ. ૧૦૦૪ માં દુર્લભરાજની સલામા, સ. ૧૨ ૭ માં ૪ વાક્યમા, ખરતર બિરુદ નાથજીના લકારની પ્રતિમા સ. ૧૦ ૪ માં પાંચુમા ખરત બિરુદ મળ્યાનો ઉલ્લેખ છે આ રીતે પદ્માવલીઓમા મોટે વિમવાદ છે સુમપ્રધાના ચાર્જ ગુર્વાવલીમા આ. ૦ જિનેશ્વરમૂર્તિને ખરતર બિરુદ મળ્યાનો ઉલ્લેખ નથી.

૧ વર્ણવિવચ્છાસ્ર-મણિપ્રમાણે કેએડિયે ચે ભરતરવિરુદ ૧૧૨૮

૨. દમસવજગીસે વચ્છરે ૭

૩. દત્તવચ્છિદુરીસેદિ નમર પારજ અપરિવરુદિ
સુવિદિતખરતરવચ્છવિરુદ ૧૧૫

૮. સ ૧૨૮ નો આબુસમ, મ ૦ ૧૨૬ ની પ્રભાવસી સ ૧૪૫ નો આ શમ્ભુશિખરનો પ્રજાપેકોશ, સ ૧૪૮૬ ની આ મુનિમુદ્રની સુર્વાવસી, મ ૦ ૧૪૮ નો આ સોમમુદ્રસૂરિનો અનુક્રમ, મ ૦ ૧૬૨૨ નો ૫ કલમાગરજળીનો ઉપદેશમાર વગેરે ઐતિહાસિક ગ્રંથોમા ઉદ્દેશ છે કે આર ગમ્મના આચાર્યોએ આબુ ઉપર સ ૧ ૮૮ મા વિમલવસતિની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. (જૂઓ, પ્રક ૩૫, પૃ ૧૮૩) અરતરગમ્મનીય મહો જિનપાશ્રવણી મુત્ર પ્રધાનાચાર્ય સુર્વાવસી મા, આ ૦ જિનપ્રભાસૂરિ વિવિધતીર્થકર્મ મા વિમલવસતિના પ્રતિષ્ઠાપક તરીકે આ વર્ષમાનસૂરિને બતાવવા નથી જ છતાં પદ્માવસીકારો તેના પ્રતિષ્ઠાપક તરીકે આ વર્ષમાનસૂરિને ગણાવે છે એ જ રીતે અચરજગમ્મના પદ્માવસીકારો તેના પ્રતિષ્ઠાપક તરીકે વસુભીજગમ્મના આ ૦ સોમપ્રભાસૂરિને બતાવે છે.

૯. અરતરગમ્મની પદ્માવસીઓમા દ્વૈષાધિતીર્થની પ્રતિષ્ઠા સાબરજી બતાવી છે મહો કલમાકરમાએ વર્ષકથામા આ વાહિદેવસૂરિના નામ રૂપથી દ્વૈષાધિતીર્થની યાચના જણાવી છે છતાં કેઈ કેઈ લેખક એનો વસ અરતરગમ્મને આપે છે.

૧. આર્મિન ઈ અકબરી, જાહશાહી ફરમાનો, બકબર જાહશાહે આ જિનચક્રને આપેલું મુલતકાનું ફરમાન અને વત્કાશીન ગ્રંથોના આધારે નક્કી છે કે પૂ આ અગ્રમુરુ શ્રીહરીવિજયસૂરિએ મુઆ અકબરને પ્રતિબોધ કર્યો અને હથામેત્રી બનાવ્યો, અ્યારે પદ્માવસીકારો એ આ જિનચક્રે સમ્રાટ અકબરને પ્રતિબોધ કર્યાનું જણાવ્યું છે.

૧૧. તુઝકે જહાંગીરના ઉદ્દેશથી અષ્ટ શાલ છે કે જાહશાહે જહાંગીર આ જિનચક્રના પદ્મકર ઉપા માનાસિક (આ જિનસિક) પ્રત્યે નાસલ હતો અને તેથી તેણે આગસમાં તેમના ચતિઓનો વિકાર બધ કરાવ્યો હતો. (જૂઓ, પ્રક ૪૪ જહાંગીર) આ જિન ચક્રે, મહો વિવેકહર્ષજિ, ૫ મહાનંદ, ૫ પરમાનંદ વગેરેના સહયોગથી તે વિકાર મુરઠો કરાવ્યો હતો અ્યારે કેઈ કેઈ લેખક વિકાર બધ કરાવ્યાનો દોષ બીજાઓ ઉપર યોદાહવા પ્રસ્થાન કરે છે.

૧૨. કલિકાલસર્વસ આઠ હેમચ દ્રશ્યુદીધરજી અને વૃષ્ટિચર કુમારપાણનું સ્વર્ગગમન સં ૧૨૨૬ માં થયું હતું પદ્માવલીકાથા સં ૧૧૭૮ થી ૧૨૩૧ સુધી તેઓની વિદ્યમાનતા જતાવે છે

૧૩ સં ૧૬૬ ની ખરતરજઘ્નીય પદ્માવલીમા આઠ ઉદ્ધણોતન સૂરિએ ગચ્છવર્ધક મુદૂર્તમા આઠ વર્ધમાને જ સ્તમાર્ધપદ આપવાનું જણાવ્યું છે અને મત્રી વિમલને મુમ્મલાત નામે પુત્ર હતો એમ જતાવ્યું છે આર ખરતરજઘ્નીયીય પદ્માવલીએ અને બીજા ગચ્છની વિલિખ પદ્માવલીએમા આઠ ઉદ્ધણોતનસૂરિએ આઠ સર્વદેવ વજેરે આઠ આચાર્યેની આચાર્યપદ આપવાનું અને મત્રી વિમલ શક્તને કોઈ સત્તાન ન હોવાનું જણાવેલ છે

૧૪ આઠ જિનકતસૂરિની સ્વર્ગવાસ તિથિ માટે પદ્માવલીએમા એકમત નથી.

આવી રીતે નાના મોટા ઘણા મતભેદો જિલા છે, એટલે સત્તવા તારવવામા ઘણી જ કુશળતા રાખવી પડે તેમ છે આ વિષય બાહો કેમ પડ્યા તે એક નાનુકે પ્રશ્ન છે છતાં ખરતરજઘ્નીય મહો ચતિવર સમસાલજી ગણિની સ્વનામાથી તે જાણે કઈક ખુલાસો મળે છે તેઓ મહાજનવશમુદ્ધાવલી માં લખે છે—

જિકાનેસ્મા કુલજુને મહાત્મા અને વહીવ આઓએ ખરતરજઘ્નીયા આ જિનચ દ્રશ્યુરિનું સ્વાગત કર્યું નહીં, આથી ખરતરજઘ્નીયા માનકે જિકાનેસ્મા મત્રી કેમચ દ્ર જાણવતે તેઓની વહીએ અને વશા વહીએનો જગજગરીથી વિનાશ કર્યો. તે પછીથી નવી વહીએ, નવી વશાવહીએ અને નવી પદ્માવલીએ તૈયાર કરાવી, વજેરે વજેરે.

આ વાત સાચી હોય તો સ્પષ્ટ છે કે, ખરતરજઘ્નીય પદ્માવલીએ સત્તવા પર નહીં કિન્તુ ગચ્છરાગ પર નિભર છે. આવી સ્થિતિમાં ખરતરજઘ્નીય ઇતિહાસ લખવામા બહુ સલાહ રાખવાની જરૂર છે—
ગચ્છર પરિણીલનની જરૂર છે

ગચ્છસ્થાપક કૈાણુ ?

આ સમગ્ર વિસવાહોના મૂળમાં ખરતરજઘ્નીયા પહેલા આચાર્ય

કેણ ? એ જ સુખ્ય પ્રશ્ન છે એનો નિવૃત્ત થતાં વ્યાખ્યાનાં બધાં વિસ્તારોનો આયોગ્ય નિકાલ આવી જાય તેમ છે તો આપણે તેનો વિચાર કરીએ.

પરતરંગચ્છના આદિ આધાર્ય કેણુ છે ? એની વિચારણામાં ૧-આ જિનેશ્વરસૂરિસ ૧૮ અને ૨-આ જિનહત્તસૂરિસ ૧૨૪ અને આચાર્યોના નામો અપાય છે તો આપણે પહેલાં એ તપાસી લઈએ કે પરતરંગચ્છની સ્વસ્થુતિ એ અનેમાંથી કેના તરફ વધુ હશે છે ?

(૧) ૫૦ સુમતિગણિએ ગણપરસાર્થસત્ક ની બૃહદ્વૃત્તિમાં આ જિનેશ્વરસૂરિનું ચરિત્ર દર્શાવે છે તેમાં પરતર જિનુ મળ્યાનો ઉલ્લેખ નથી.

(૨) મહો જિનપતિએ કુગપ્રધાનાધાર્ય ગુર્વાવલી (પરતર-ગમ્ય બૃહદ્ગુર્વાવલી) રચી છે તેમાં આ જિનેશ્વરસૂરિને પરતર જિનુ મળ્યાનો ઉલ્લેખ નથી.

(૩) આ જિનેશ્વરની પરપરાના સુવિકિત આ દેવભદ્ર, આ શકેશ્વર, આ વધમાન, આ પદ્મ, આ પદ્મપ્રભ વગેરે આચાર્યો શિલાલેખોના અને શ્રદ્ધામાં પોતાને વહગચ્છના બતાવે ॥ અથવા આ જિનહત્તની પરપરાના આચાર્યો પોતાને પરતરગચ્છના બતાવે છે.

(૪) આ જિનવક્ત્રનાના શિષ્યો પોતાને મધુકરગચ્છ ના બતાવે છે અને આ જિનહત્તની પરપરાના આચાર્યો પોતાને પરતર બતાવે છે.

(૫) આ જિનેશ્વરના શિષ્યો વહગચ્છની સામાચારીને વક્ત્રાર રહે છે આ જિનહત્તના શિષ્યો પરતરગચ્છની સામાચારીને વક્ત્રાર રહે છે.

(૬) પરતરગચ્છવાળા આ જિનેશ્વરને નહીં જિનુ આ જિનહત્તસૂરિને જ દાદા (ગચ્છના આદિ પુરુષ) માને ॥ તેમની મૂર્તિઓ તથા પત્રોમાંની સ્થાપના કરે છે-પૂજા કરે ॥ પ્રતિક્રમણમાં તેમની જ આરાધના કરે છે.

(૭) આં જિનેશ્વરેન શામનના કમ્યાણની કામના કરે છે આં જિનહત વીરે અને મોજિનીઓ પાસે માત્ર ખરતશમ્મને માટે જ વચ્ચાન માગે છે

(૮) આં જિનેશ્વરના અનુગામીઓ જૈન મુઘની રક્ષા અને ઉત્કથ તથા જિન્યજ્ઞેષો બનાવવા વગેરેને શામનમેવા માને ॥ અપારે આ જિનહતના અનુગામીઓ વિશેષતઃ ખરતશમ્મની રક્ષા અને ઉત્કથ તથા હાહાવાહી બનાવવી વગેરેને શામનમેવા માને છે

(૯) આ જિનેશ્વરના શિષ્યોએ કશિકાશ્વત્ત્વન આં હેમચક્ર સુરિ અને પરમાહુત કુમારપાશ્વ મહારાજને ધર્મના સ્તબ માન્યા છે, અપારે આં જિનહતના અનુગામીઓએ તેઓની વિશુદ્ધ કલ્પમ ચલાવી છે ¹

(૧૦) મૂર્તિશ્વર કુમારપાશ્વે જૈન મુઘનું અને પાટણનું અકથ જ્ઞેષમાય નદી જોટલા ખાત નવી મામાચારીવાળા જૈન મુઘેને દેશવગે આપ્યા હતા, અપારે આં જિનેશ્વરના શિષ્યો બુદ્ધચાનમા જ

¹ જા સહિની મનમિ હમાચાર્યો ન છોટવનિ, તથા હેમાચાર્યમિત્રી હેમમી મહારાષ્ટ્રિ, ભયોચમ્ છાટવનુ ઠેશ્ચમ્ હર મિગિન્મસિતિ કા છોટવિવનિ ઉસ મિવરન્નપૂરીવામાઙ્ગસિતિ સન વીમેમિ । મહારવોચમ્ જો મિવરન । ન કાટવિ મવરીવચ્ચો વણ્ણારિ, અહ છોટવામિ કુમાર પાસન રન્મ્ । તથા છારિપ્રમાણે ભણ્ણાર મવરુદ વનિન્મ્ અન્ના મન્ના । પુલ્લક માગ્ગાચ્ચરે મુચ્ચમ્ ગમ્મી વહિન્મ્ । તર્વ પુલ્લક મન્નમિન્મ્ । તન્ પુલ્લકમાચ્ચમાયે વીહાણી ભયોવે વન્મ્ ।

(-સ ૧૧૬ સુધીની-સપ્તમી ૨૬૦ની ખરતશમ્મપ્રકાશી

શી. ૧૧૬૭ થાથે ૨૬૦ સમાકમ્યાણની ખરતશમ્મપ્રકાશી)

ખરતશમ્મની રક્ષ પાટણને. આ આ જિનહત અને આ જિનેશ્વર બીજને ક્રિયા બનાવવા અને કશિકાશ્વત્ત્વ દેમચક્રસુરિ તેમજ મૂર્તિશ્વર કુમાર-પાશ્વને નીચા ખરતશ માટે આવી પાતો જોડી કલ્પમાં આવી છે ૫ ગુ આ જિનેશ્વર બીજો સમય વિ એ ૧૩૦૮ થી ૧૩૩૧ છે અપારે ૩ સ આ દેમચક્રસુરિ અને મૂર્તિશ્વર કુમારપાશ્વે સમય મે ૧૧૬૬ થી ૧૨૨૬ છે આથી દેમચીનું નામ વળુ કશિકા છે આથી નકી છે કે પદારથીકાએ મેધપૂરી પદનાઓ મેઝગાચી ક્રીડી કરી છે

મળ્યા હતા અને આ જિનહત્તનો પરિવાર સં. ૧૨૦૪ વડી ગુજરાતને
મળ્યા વિધરનો હતો. આ જિનહત્ત ગુજરાત જહાર જ સર્વજ્ઞ
વશ ને પછી પશુ વિમલવચ્છાનો હર્ષોદાર, લગ્નવચ્છાની સ્થાપના,
વન્નુપાદાનો સહ અને પ્રતિષ્ઠા, શત્રુજયનો શોધે હર્ષોદાર વગેરે
ધર્મ-ઉન્નયોમા એ પરિવારની ઉપસ્થિતિ મળતી નથી એ પણ એ
સ્પષ્ટ વન્નુ છે.

(૧૧) આ જિનવન્નુએ ચિત્તાડ મહિસની પ્રશાન્તિ અને પ્રમો-
દન પશ્ચિમના નમજ આ જિનહત્તમૂર્તિએ ગુજરાતધર્મશત્રુ (શાશ-
વ) વનેઝમાં આ જિનેશ્વરમૂર્તિ પ્રગટાવ્યાનો વચ્ચે છે મહં, ૧૧૮૬
સં. જિનેશ્વરમૂર્તિ પાસનારમ્મ નીકળ્યો એવો ધીમાશ પશુ મૂર્તિ
ની મુવિદિન આ રેનવન્નુમૂર્તિએ તેમના મહાવીર્યસ્થિ ધ્ય રજ્જ
કવનું છે કે આ જિનેશ્વરમૂર્તિ અસ્તરમ્મ નહીં પરંતુ વિમલવ
મહં મુવિદિન શ્રમણ પરવશ ચાલી છે.

(૧૨) આ જિનહત્તમૂર્તિ સં. ૧૧૬૬ ની પહેલાના ધર્મ પશુ
નમ છે શિલાલેખમા આ જિનેશ્વરમૂર્તિ અસ્તરમ્મ નીકળ્યાનો
ઉમેલ મળના નથી તે પછીના જમામા એવો ઉમેલ મળે છે.

(૧૩) અનિદ્ધામિક પ્રજાધારી આ જિનેશ્વરને તેમજ આ
અમલવેવને પ્રસાવક આચાર્યો માને છે આ જિનવન્નુને કે આ
જિનહત્તને નહીં.

(૧૪) હલ્લાધર્મ પ્રજાધારી અને બીજા પુજારીઓમાં આ
જિનેશ્વરમૂર્તિ અસ્તિ અને શોધે મતલે છે.

આ અને આ જાતના બીજા પ્રમાણેના આધાર નિર્વિનશ
માનવું પડે છે કે અસ્તરમ્મની સ્થાપનાનું ક્રમ આ જિનેશ્વરને નહીં
પરંતુ આ જિનહત્તમૂર્તિ દ્વારા જાય છે એ કે આ જિનવન્નુને
છ કમલવચ્છાની પ્રજાધારી અને આ જિનહત્ત તેમની પાડે એ
પરંતુ આ જિનહત્તે આ જિનવન્નુની સામાચારીથી જિત સામા

ચારી રચી અસ્તરજમ્બુને જન્મ આપ્યો.^૧ આમ છતાં પ્રજાવકચરિત્ર, પ્રજાધરિતામણિ, પ્રજાધકેશ વગેરે ઐતિહાસિક બ્રહ્મા, જે સર્વ માન્ય પ્રજાવકોના ચરિત્રો છે તેમા આં જિનહત્તનો ઉલ્લેખ નથી પરંતુ તેમનામા એવું સામર્થ્ય હતું કે તેમણે ચૈત્યવાચીઓ સામે ટક્કર લીધી અને સ. ૧૨૦૪ માં એક સ્વતંત્ર બગવાન મંચ્છ સ્થાપન કર્યો. તેઓ અસ્તરજમ્બુના સર્વ પ્રથમ આધ્યક્ષ હતા અને અસ્તરજમ્બુ પણ આજ સુધી તેમને જ વફાદાર રહ્યો છે. એ જ કારણ છે કે અસ્તરજમ્બીઓ તેમના મંદિરો જોયા છે તેમની મૂર્તિઓ કે બરણપાદુકાઓને પૂ. ૭ છે અને પ્રતિકમણમા પણ તેમને જ અવકૂશીતે સ્થાપે છે. કહેવાની જરૂર નથી કે અસ્તરજમ્બુ કયો ત્યાં સુધી આં જિનહત્તનું નામ પણ અમર રહેશે.

આં જિનહત્તસૂરિએ વિવિધ મ્થાનોમા જિનપ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી તે પ્રતિમાઓ કે પ્રતિમાલેખો આજે મળતા નથી પરંતુ કેટલાએક ચતિઓએ સુરજાલિયી કે સુરજાલ્યો પાસેથી વધુ નકરાની રકમ મેળવવાની લાલચથી આવા પ્રતિમાલેખો કોતરાયા છે. સૌ કોઈ જાણે છે કે ૫૦ કરંમાણુવચિય ગણિતે બાહેર લેખો આપી આ પ્રતિમાલેખોનો જમત્રો કર્યો છે—તેવા લેખો બનાવટી લેખાનુ પુસ્તકર કહ્યું. (—આત્માનંદ પ્રમાણ)

આ જ રીતે કોઈ ચતિએ ૬૦ સ. ૦ હેમચંદ્રસૂરિના નામના બનાવટી પ્રતિમાલેખો પણ કોતરાયા છે. અને આવા પ્રતિમાલેખો અજારીમા લેવા હતા અને ત્યાંના શ્રીમંથને સાફ જણાવ્યું હતું કે આ લેખો બનાવટી. ||

અસ્તરજમ્બુની પદ્મવદી—

આં જિનહત્તસૂરિ ઉપર મુજબ અસ્તરજમ્બુના આદિ પુત્ર છે

૧. આ જિનચંદ્રકાની આગાચારીમાં આમણિક તથા પૌત્રચંદ્રકાની વડી રાજી કરેલો બહેનુ રિપ ન છે. આ જિનહત્તની આગાચારીમાં આમણિક તથા પૌત્રચંદ્ર કરેલો બહેનુ રિપ નથી કરિયાબહેનુ નિશાન છે. વગેરે ત્યાંના છે.

(૧૮મો, અજાણીત ૭ આગાચારી)

એટલે ખસ્તરગચ્છની પદ્માવલી તેમનાથી ચાર બાજ છે

ખસ્તરગચ્છની પદ્માવલી સામાન્ય રીતે બે ભતની મળે છે—

(૧) સત્તરમી સદી મુખીના પદ્માવલીકાશીએ પોતાની પરંપરા નદીસૂત્ર ના વાચકવશ સાથે બેડી લીધી છે સ્પષ્ટ છે કે તેમને પોતાની અખટ ગુરુપરંપરાનું જ્ઞાન નહીં હોય.

(૨) જોગણીસમી સદીના મહોં ભમાકલ્યાણે આ મુનિ મુદરસુસ્ત્રિની ગુર્વાવલી ના આધારે ગુરુપરંપરા બેડી છે આ પદ્માવલી અવસ્થિત છે તેથી ખસ્તરગચ્છમા આજે તે પ્રામાણિક મનાય છે અહીં જને ભતની પદ્માવલીએ આપીએ છીએ—

ખસ્તરગચ્છની પદ્માવલી પહેલી

૧. ભગવાન મહાવીરસ્વામી	૨. મણુપર મુખમંસ્વામી
૩ આ જ પૂરુષામી	૪ આ પ્રભવસ્વામી
૫ આ શબ્દભવ	૬ આ. યશોભદ્ર
૭ આ સભૂતિવિજય	૮ આ ભદ્રબાહુ
૯ આ સ્ફુલ્ભદ્ર	૧ આ મહાગિરિ
૧૧ આ મુદરસુસ્ત્રિ	૧૨. આ વલ્લભામી
૧૩ આ અઘ્ન સંહિત	૧૪ આ દુર્જલિકાપુત્ર
૧૫ આ નંદિ	૧૬ આ નામ
૧૭ આ શેવલી	૧૮. આ સમિત
૧૯ આ વલ્લભ	૨ આ હિમવાન
૨૧ આ નાગાભૂત	૨૨. આ ગેર્વિદ
૨૩ આ સભૂતિ	૨૪ આ લોકિત્ય
૨૫ આ પુષ્પગણિ	૨૬ આ. ઉમાસ્વામિ
૨૭ આ જિનભદ્ર	૨૮. આ વૃદ્ધવાદી
૨૯ આ સિદ્ધસેન	૩ આ હરિભદ્ર
૩૧ આ દેવ	૩૨. આ નેમિચંદ્ર
૩૩ આ ઉદ્ધોતન	૩૪. આ વર્ધમાન
૩૫. આ જિનેશ્વર, સ ૧૦૨૪	૩૬ આ જિનચંદ્ર

૩૩. આં અભયદેવ	૩૮ આં ચિનવદસી
૩૬ આં જિનહત્ત	૪૦ આં ચિનચર
૪૧ આં ચિનપતિ	૪૨. આં ચિનેશ્વર
૪૩ આં ચિનપ્રગાથ	૪૪ આં ચિનચર
૪૫. આં ચિનકુશલ, સ ૧૩૬૦	૪૬ આં ચિનપદ
૪૭ આં ચિનલિખિ	૪૮. આં ચિનચર
૪૯ આં ચિનોદય	૫ આં ચિનશય
૫૧ આં ચિનભદ્ર	૫૨. આં ચિનચર
૫૩. આં ચિનસમુદ્ર	૫૪ આં ચિનદ સ, સ ૦૧૫૮૨
૫૫. આં ચિનમાણિક્ય, સ ૦ ૧૫૮૨	

અરતગગની પદ્યપદ્ધાવલીએ અને કેટલીક અલ્પપદ્ધાવલીએમા થોડા દેશ્વાર સાથે ઉપર મુજબનો પદ્ધાનુક્રમ મળે છે

અરતગગર પદ્ધાવલી બીજી

૩૬ આં ચિનહત્તસુરિ—

કપ્પર્મસ્મરણે સ મયનિ શ્રીમૈત્રયો ગુરુ ॥ (—પદ્ધાવલી)

તેમનો સ ૦ ૧૧૩૦ માં ધર્મકામા જન્મ, સ ૦ ૧૧૪૧ માં દીક્ષા, સ ૦ ૧૧૬૬ માં ચિત્તોદય આચાર્યપદ સ ૦ ૧૦ ૪ માં અભ્યુદયસ્થા અને સ ૦ ૧૨૧૧ ના અષાઢ મુદિ ૧૧ ના દિવસે અવધેશ્વર સ્વર્ગ ગમન થયું ?

ધર્મકામા વતની શેઠ બાહિમ (વિવિધ, વાચક) કૃષ્ણદેવી પત્ની વાહુકેદેવીએ એક બાળકને જન્મ આપ્યો અને તેનું નામ સોમચંદ સંજયુ નાનક ધર્મદેવે (જયદેવે) સાધ્વીની શ્રેત્થાથી

૧ શીપૂજ્યજી નાદે પ્રમણિ કરેન ચારે પદ્ધાવલીઓ આ જિન દત્તચરિતા ચિત્રનું નામ દીક્ષાચરિત્ર નામ આચાર્ય ચરિત્ર, નિશાનેરમાં દીક્ષિ તેની મેખા, ૭ બજન, ૭ વરદાન-વર દેનાત, નિષેદ વિદ્યારથેસ, અક્ષતારે વગેરે ધર્મી જાનવોમાં એકમના નથી એકમે અલ્પ શું અને કહિવન સું તેના નિર્ણય થઈ શકે તેમ નથી

રક્ષા કરતા અને આ • જિનહત્તનો પરિવાર સ • ૧૨૦૪ પછી ગુજરાતની બહાર વિસરતો હતો. આ જિનહત્ત યુગપ્પત બહાર જ સ્વર્ગસ્થ થયા તે પછી પણ વિમલવસહીનો છર્ણોદાર, લૂણવસહીની સ્થાપના, વસ્તુપાલનો સથ અને પ્રતિષ્ઠા, શત્રુબ્ધનો મોટો છર્ણોદાર વગેરે ધર્મ-ઉત્સવોમાં એ પરિવારની ઉપસ્થિતિ મળતી નથી એ પણ એક સ્પષ્ટ વસ્તુ છે.

(૧૧) આ જિનવન્દલો ભિત્તાંક મંદિરની પ્રશસ્તિ અને પ્રસો-
ત્તર ધર્મિયત્વક તેમજ આ જિનહત્તસૂરિએ 'જલુધરસાધ'યત્ક (ગાથા :
૭૬) વગેરેમાં આ જિનેશ્વરસૂરિનાં પ્રશંસકાંઓ રચ્યાં છે. અર્થાં પરંતુ
આ જિનેશ્વરસૂરિથી અસ્તરજ્ઞ નીકળ્યો એવો ક્ષિપ્રાદેશ પણ કોઈ
નથી. સુવિદિત આ દેવજ્ઞસૂરિએ તેમના મહાવીરભરિષ્ 'મા સ્પષ્ટ
લખ્યું છે કે આ જિનેશ્વરથી અસ્તરજ્ઞ નહીં પરંતુ વિમલવર
એટલે સુવિદિત શ્રમણ પરંપરા ચાલી છે.

(૧૨) આ જિનહત્તસૂરિ સ • ૧૧૬૬ ની પહેલાંના કેઈ પણ
શ્રવ કે શિલાલેખમાં આ જિનેશ્વરથી અસ્તરજ્ઞ નીકળ્યાનો
ઉલ્લેખ મળતો નથી તે પછીના શ્લોકોમાં એવો ઉલ્લેખ થયો છે.

(૧૩) ઐતિહાસિક પ્રબંધકારો આ જિનેશ્વરને તેમજ આ
અભયદેવને પ્રભાવક આધારો માને છે. આ જિનવન્દલ કે આ
જિનહત્તને નહીં.

(૧૪) વૃદ્ધાચાર્ય પ્રબંધાવલી અને બીજી પુસ્તકોમાં આ
જિનેશ્વરસૂરિના અગ્રિય જ એ મોટો મતલો છે.

આ અને આ બંનેના બીજા પ્રમાણોના આધારે નિર્ણય
માનવું પડે છે કે અસ્તરજ્ઞની સ્થાપનાનું કૈય આ જિનેશ્વરને નહીં
પરંતુ આ જિનહત્તસૂરિના કાળે જાય છે એ કે આ જિનવન્દલે
છ કમ્પાણીની પ્રવૃત્તિ કરી અને આ જિનહત્ત તેમની પાટે બેઠા
પરંતુ આ જિનહત્તે આ જિનવન્દલની સામાધારીથી ભિન્ન શાખા

આરી નથી અસ્તરજમ્બુને જ જ આપ્યો? આમ છતાં પ્રભાવકચરિત્ર, પ્રજાધારિતામણિ, પ્રજાધારિતા વગેરે ઐતિહાસિક ગ્રંથો, જે સર્વ માન્ય પ્રભાવકોના ચરિત્રો છે, તેમાં આં જિનહત્તનો ઉલ્લેખ નથી. પરંતુ તેમનામાં એવું આગમ્ય હતું કે, તેમણે ચૈત્યવાસીઓ આમે ટાકર લીધી અને સં ૧૨૦૪ માં એક સ્વતંત્ર બગવાન ગમ્બુ સ્થાપન કર્યો. તેઓ અસ્તરજમ્બુના સર્વ પ્રથમ આચાર્ય હતા અને અસ્તરજમ્બુ પણ આજ મુખી તેમને જ વફાદાર રહ્યો છે એ જ કાણુ છે કે અસ્તરજમ્બુઓ તેમના મંદિરો બાંધાવે છે, તેમની મૂર્તિઓ કે અરણ્યપાઠકાઓને પૂજે છે અને પ્રતિકમણમાં પણ તેમને જ અચૂક રીતે સ્થાપે છે. કહેવાની જરૂર નથી કે અસ્તરજમ્બુ કહે ત્યાં મુખી આં જિનહત્તનું નામ પણ જામર રહેશે.

આં જિનહત્તસૂરિએ વિવિધ સ્થાનોમાં જિનપ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી તે પ્રતિમાઓ કે પ્રતિમાલેખો આજે મળતા નથી. પરંતુ કેટલાંકો કવિઓએ શુરુભજિતી કે શુરુભજિતો પાસેથી વધુ નકશાની રકમ મેળવવાની કાલજમી આવા પ્રતિમાલેખો કાતરાવ્યા છે. સૌ કોઈ જાણે છે કે ૫૦ કેશવાણુવચિત્ર મણિએ બહાર લેખો આપી આ પ્રતિમાલેખોનો જામરકાટ કર્યો છે—તેવા લેખો જનાવડી હોવાનું પુસ્તક કહ્યું છે. (—આમનંદ પ્રકાશ)

આ જ રીતે કોઈ કવિએ કે સ હેમચંદ્રસૂરિના નામના જનાવડી પ્રતિમાલેખો પણ કાતરાવ્યા છે. અમે આવા પ્રતિમાલેખો જનાવડીમાં લેવા હતા અને ત્યાંના શ્રીસંઘને સાફ જણાવ્યું હતું કે આ લેખો જનાવડી. ■

અસ્તરજમ્બુની પદ્મવતી—

આં જિનહત્તસૂરિ ઉપર મુજબ અસ્તરજમ્બુના આદિ પુરુષ. ■

૧. આ જિનહત્તની સામાયરીમાં સામાયિક તથા પોતપર્મ કરિયા વડી પછી કરિયા જાતેનું વિધાન છે. આ જિનહત્તની સામાયરીમાં સામાયિક તથા પોતપર્મ કરિયા જાતે વડી કરિયાજીનું વિધાન છે. વગેરે તથા છે.

(જૂઓ, જામણીનગર સામાયરી)

જેણે ખરતરંગચ્છની પદ્માવલી તેમનાથી શરૂ થાય છે

ખરતરંગચ્છની પદ્માવલી સામાન્ય રીતે બે ભાગની મળે છે—

(૧) સત્તરમી સદી સુધીના પદ્માવલીકારોએ પોતાની પરપરા નદીસૂત્ર ના વાચકવશ સાથે લેલી દીધી છે સભવ છે કે તેમને પોતાની અખંડ ગુરુપરપરાનું જ્ઞાન નહીં હોય.

(૨) જોગજીસમી સદીના મહોં સુમાકલાણે આ સુનિ સુદરસુસ્તિનાં ગુર્વાવલી ના અધારે ગુરુપરપરા લેલી છે આ પદ્માવલી અવસ્થિત છે તેથી ખરતરંગચ્છના આજે તે પ્રામાણિક મનાય છે અહીં મને ભાગની પદ્માવલીઓ આપીએ છીએ—

ખરતરંગચ્છની પદ્માવલી પહેલી

૧ ભગવાન મહાવીરસ્વામી	૨. ગણધર સુધર્મસ્વામી
૩ આ જગત્સ્વામી	૪ આ પ્રભવસ્વામી
૫ આ શમ્ભુભવ	૬ આ ચર્યોભદ્ર
૭ આ સમૂતિવિજય	૮ આ શંકરમાધુ
૯ આ મૂલભદ્ર	૧ આ મહાગિરિ
૧૧ આ મુક્તિસુરિ	૧૨ આ વજ્રસ્વામી
૧૩ આ આશરક્ષિત	૧૪ આ દુર્જીતિકાપુત્ર
૧૫ આ નદિ	૧૬ આ નામ
૧૭ આ રેવતી	૧૮ આ સમિત
૧૯ આ મહિષ	૨૦ આ દ્વિમવાન
૨૧ આ નાગાભુત	૨૨ આ ગોવિંદ
૨૩ આ સમૂતિ	૨૪ આ લોકિત્ય
૨૫ આ પુષ્પમણિ	૨૬ આ ઉમાસ્વામી
૨૭ આ જિનભદ્ર	૨૮ આ વૃદ્ધવાદી
૨૯ આ સિદ્ધસેન	૩ આ હરિભદ્ર
૩૧ આ રૂપ	૩૨ આ નેમિભદ્ર
૩૩ આ ઉદ્ધોતન	૩૪ આ વર્ધમાન
૩૫ આ જિનેશ્વર, સં ૧૦૨૪	૩૬ આ જિનચંદ્ર

બાલક સોમચંદને ૬ વર્ષની વયે શિક્ષા આપી. મુનિ સોમચંદ પહેલે દિવસે ગુરુભાઈ ૫૦ સર્વદેવત્રયિ સાથે સ્નાંતિલ જમા અને ત્યા તેણે વાસના લાભ ઊંચેલા અપુરાઓને ઊંચેલી નાખ્યા. ૫૦ સર્વદેવે તેને કપડો આપતાં જણાવ્યું કે, આવું કરીશ તો તારા સાધુવેશ લઈ લઈશું બાલ મુનિએ પોતાની બૂટની માફી ન માગતા સામે કંક જણાવ વાળ્યો કે મારી ઘાટલી લાવો અને તમારા વેશ લઈ લો. ૫ સર્વદેવેએયું કે બાલક કાલજજવાળી છે. (—અણુધરસાર્થશતક વૃત્તિ)

ભાવદાગચ્છના આચાર્યે મુનિ સોમચંદને ૧૧૭૬માં મુનિકાનું જ્ઞાન આપ્યું. આ ૧૦ અસોકચક્રે વધી શિક્ષા આપી. આ હરિસિંહે સિદ્ધાંત અને મત્રપાઠ શિખવ્યો.

આ દેવભક્ષે સ ૧૧૭૬માં ચિત્તોદમાં મુનિકૃતિ આ ૧૦ બિને શસ્ત્રરિત્ત શિખ ૫૦ બિનવસ્ત્રલને આચાર્યપદ આપ્યું હતું. તેમણે છ કન્યાઓની પ્રવ્રજ્યા કરી હતી તે પછી તેઓ માત્ર છ મહિના છવીને કાલધર્મ પામ્યા હતા.

તેમને બિનશૈખર વગેરે શિષ્યો હતા, પણ તે મધુર સ્વભાવના હશે, ગુરુની કુલેશને વેગ આપે એવા નહીં હોય એટલે આ બિનવસ્ત્રલની પાટે કોણ બેસે એ પ્રશ્ન ઊભો થયો. ઇસ્મિયન મુનિ સોમચંદ વિકાર કરી ચિત્તોદ આગ્યા. તેમને પાટે બેસાડવાની વાત થાકી, ૫૨૬ આચાર્યના શિષ્યોને જણાવે બીજાને પાટે બેસાડવાનો પ્રશ્ન વિકટ હતો. ઝગડો ઘડી જવાનો ભય પણ હતો. આચાર્ય પદવી મારે ત્રણ મુદ્દો લેવાયા હતાં, જેમાં જેમ વિલંબ થાય તેમ લાભ હતો. અને મુનિકૃતિ આ ૧૦ દેવભક્ષે ત્રીજા મુદ્દર્થમાં સ ૧૧૬૬માં વૈશાખ વદિ ૬ (વૈશાખ સુદિ ૧ વૈશાખ સુદિ ૧)ની સાથે સધા સમયે ગોરજ હમમાં મુનિ સોમચંદને આ બિનવસ્ત્રરિ નામ આપી આ બિનવસ્ત્રલની પાટે સ્થાપન કર્યા. વૈદ્યાચાર્ય પ્રજાપાલની 'મા લખ્યું છે કે 'આચાર્યપદ બાલોરમા બીજા મુદ્દર્થમાં થયું હતું. તેમનો ૧૩ કાળો હતો અને શરીર ઠીંગણું હતું.

એક દિવસે આ બિનવસ્ત્રે કંક કાપે કામ લીધું એટલે ૭૫

મિત્ર આચાર્યોએ તેમને ૪૨૪ જહાજ કયા અને આં જિનવસ્થાના પ્રિયોએ તેમને જમાન્ય સખી ૫૦ જિનશોખરને આચાર્ય જનાવી અનુત્ર મધાએ ચલ્લો, જે મધુકરજ્ઞ નામથી બહેર થયે.

આં જિનદત્ત જ્યોતિષના અભ્યાસી હતા. તેમણે હિમત ન હાવ્યા ઉત્તરમાં વિદ્યા લખાઓ. સં ૧૧૭૦ ના નાપેરમાં પ્રવેશ ક્યો. અહીં ધનદેવ નામે શેક થયેનો હતો. તે આં જિનવસ્થાને લખા હતા. તેણે લં નેમિનાથનું દેસમુદ જાણ્યું હતું. તેણે આં જિનદત્તને “આવગત, અનાવગત, સિધ્ધિમદિર, અસિધ્ધિમદિર વગેરે ચલાઓ” તણ દેવા વિનવિ કરી હતી, પણ આચાર્યશ્રીએ તેને આદર ન કર્યો. આચાર્યે જિકાનેર જઈ શાંતિતોત્ર પાઠથી મરકીને ઉપદ્રવ દૂર હત્યો. આથી તેમને જિકાનેરમાંથી થણ માધુન્દાશ્રી-ઓનો લાભ થયો. તેમણે ના નોશની એક જાલનિધવાને ચૈત્રવાસી માધ્વીઓની પ્રિયા જનાવી હતી, તને નવી જનેલી સાધ્વીઓ સોપી અને તને મહત્તરારાપદ આપ્યું. થણ ચૈત્રવાસી થતિઓને પોતાના પ્રિય જનાવ્યા. તેમણે મુશ્તતાન જઈ ત્યાં ચૈત્રવાસીઓને પોતાના આવક જનાવ્યા. તેમને મુપત જનાવવા માટે મહત્ત્વામાં આતે શુદ્ધિથી શુભ લક્ષમ એક પવિત્ર જિનપ્રતિમા તૈયાર કરાવી, પણ તેને મુશ્તતાન લાવવા વચમાં નામેરમાં જ એક ચૈત્રવાસી આચાર્યે તે પ્રતિમાની અજનયાલાકા કરી નાખી. આથી મુશ્તતાનો લાભ નાથો ને મળ્યા વગી, તેમણે આવકોને ભટનેશના દેસમુદની માલિ બદલે બક્ષની પ્રતિમા લાવવા મળે મોકલ્યા. મુશ્તતાની આવકો એ પ્રતિમાને ઘેરી લાખ્યા, પણ તે પ્રતિમા પાલનની નદીઓમાં જ રહી મર્ય. આ જિનદત્તે મુશ્તતાનથી ત્યાં જઈ પાચ નદીઓના કિનારે માલિકદ્ર વધ, મુશ્તતાની પાચ પીધા, સોમ જવર અને શીદેમા પહાડીને યોધ્યા મેરપાલ (ગોડિયોહનુમાન) વગેરે દેવોની સાધના

૧. આ રીસોનોની જગ્યા ચારે પાલનિઓમાં જુદી જુદી નવનો છે

A મધુકરજ્ઞ—૩૧ B ૧ કાપુ C ૧ કાપુ અને ૦ કાપીઓ

D ૧ કાપુ અને ૬ કાપીઓ.

કરી અને તે પછી ૬૪ બેઝણીઓને પણ સાધી હતી.

અસ્તરગચ્છની પદ્માવલીઓમાં આ પીર-સાધના અને બીજા ધર્મકારની વાતો ઘણા વિસ્તારથી આપી છે જેમાં વામડગચ્છના આઠ જીવદેવસૂરિ અને મરેલી ગાયની વળના (પ્રક ૩૪ પૃ ૫૪૬ થી ૫૫૬) તેમજ દાદા ધર્મચોપસૂરિ અને સાપના ઝેરની વળના (પ્રક ૪૧) વગેરે જેવા ધર્મકારો પણ સામેલ છે એકઠે તેમને યોગ્ય ધર્મકારી પુરુષ તરીકે વર્ણવેલા છે.

આ જિનદત્તસૂરિ સં ૧૨ ઈમાં પાટણમાં હતા ત્યારે એક ધનિકની સ્ત્રીએ જિનમંદિરમાં આશાવના કરી આચાર્યશ્રીએ તે માટે સજવ હાથે કામ લીધું અને સાથેસાથ સ્ત્રીઓને મારે જિનપૂલનો સર્વથા નિરોધ કર્યો. આ વળનાથી પાટણના સઘમાં મોટો ખળખળાટ મચી ગયો. આચાર્યશ્રી તસ્ત જ બ્રહ્મચર્યની વાપરીને ત્યાંથી નીકળી ગયા અને બૌદ્ધિદી વિધાના બળે એકદમ બહાર પડ્યાંની ગયા.^૧

એવો ઉલ્લેખ મળે છે કે ગુર્જરેશ્વર મહારાજ કુમારપાદે પાટણ ના કૈન સંઘની-મહાજનની અને પાટણના સંઘની એકતા એક-માય નહીં એટલા માટે નવી સામાયારીવાળા કૈન ગચ્છેને દેશવટો આપ્યો હતો. પાટણમાં પ્રવેશ ત્યાં વસવાટ નિવાર્યો હતો. આથી પાટણના સઘમાં શાંતિ પથરાઈ ગઈ.^૨

મહોઃ જિનપાણની મુગધાનાચાર્ય-સુર્વાવશી ના ઉલ્લેખથી સમજાય છે કે આ જિનદત્તસૂરિ ગુજરાતથી બહાર ગયા તે પછી

૧ વૈદ્યાચરણ (૧૨ ૪) બૌદ્ધિદાસ-બૌદ્ધિદાસ.

(—સાચરણવાળી કુળામતપ્રાપ્તિ-રિપિટર પદ્મવલી ૩૬)

૨ અસ્તરગચ્છની પદ્માવલીમાં કે આ જીવદેવસૂરિ તથા ગુર્જરેશ્વર કુમારપાદના વિરોધમાં જુદી કથા જણાવી, તેનું આ જ કારણ હતું. એ વાત એનો વિદ્યાર તેમજ સ્ત્રીમાં સ્વચરણવા મળતો નથી, તેનું પણ આ જ કારણ હતું. બ્રહ્મચર્યની પદ્માવલીમાં જણાવ્યું છે કે આ બ્રહ્મચર્ય પદ્માવલી ૧ કુમારપાદની સમ્મતિ મેળવી પાટણમાં રહ્યા હતા.

(—ગુજરાત પ્રક ૩૫, ૧ ૧૬૫)

ઉપકેશનચ્છન્દા શીલખાસીજોનું નામ કોમલગચ્છ (ક વહાગચ્છ) પડ્યું.^૧

જેમ બૌદ્ધોને જારત છોકરા પછી વધુ લાભ થયો તેમ જા
જિનદત્તસુરિને શુશ્રુષાત છોકરા પછી વધુ લાભ મળ્યો. તેઓ માર
જાકના તો કલ્પવૃક્ષ તરીકે જાહેર થયા.^૨

તેમણે જરતરજચ્છન્દને જ્વતત્ર સામાચારી જાપી છે જેના કેટ
લાણેક નિયમો નીચે મુજબ છે—

જા મહાવીરના છ કલ્યાણક માનવા, પાંચ નદીની સાધના કરવી,
આચાર્ય સિવાય બીજો કોઈ તીર્થંકરની પ્રતિષ્ઠા ન કરે. સ્ત્રી પૂજા
ન કરે, કેશસરમાં નર્તકી નાથે નહીં ચતુષ્પર્વી સિવાયના દિવસોમાં
પૌષધ આપ નહીં, પૌષધમાં આકાર લેવાય નહીં, આયનિલમાં નિશી
વધુ બીજોનો ઉપયોગ ન થાય.

સામાધિકમાં ૩ ક્ષેત્રિ મંત્રે ઘોલવાં જાને તે પછી હરિમાલ્લી સૂત્ર
પાઠ બિલવે.

તિથિ વધે તો પહેલી તિથિને માનવી, ચૌદશ થડે તો પૂનમે
પાખી કરવી, આગણ વધે તો બીજા આવણમાં સુવત્સરી કરવી
લાગરવો વધે તો પહેલાં ભાદરવામાં સુવત્સરી કરવી વગેરે.

(—ઉત્તરજેઠાદાનકુલક ગાથા ૧૮ સ્વોપહ જવશ્રી)

જા જિનદત્તે પાંચ નદીના પીથાને—દેવાને જરતરજચ્છન્દના અધિ-
ધાયાક જનન્યા. તેઓને સાત વચનો આપ્યા અને તેઓની પાસેથી

૧ તિ થ ૧૨ ૪ જો વચને વૈશ્વજાલિનભાસિનોર્ધિવારઃ અમ્યવચ્છ
જરતરજચ્છન્દેતિ નામની જમૂલામ્.

(—પૂજ્યજીવ નાથ સંપૂર્ણ પાખરી, જેન સ્વર્ણનર મેન્દ્ર-જા કેશ,
પુસ્તક ૧૪ ભાગ ૪ પ, ૧ પાનું ૧૧૩, પાખરી સફૂચ્છ
જા ૧૧૧૧)

૨. અપરુર્ગદાનકે હ અવધિ ચીત્તેવરો જુદા :

જરતરજીવજાનક ત ચીત્તારુ પુણ્યવાનો જિનદત્તસુરિ ૫૫૧૪

—જુદાવાર્ધ ૪૫૫૫૫૫૫૫

સાત વરદાન લીધા,^૧ તે આ પ્રમાણે છે—

સાત વચનો—

- (૧) જમ્બુપતિ સિંધમાં બાથ તો પાણી નદીને સાપે.
- (૨) જમ્બુપતિ હંમેશા ૨ ૦ (૧૦૦) સૂરિમત્રનો ભાગ કરે.
- (૩) જમ્બુનો સાધુ હંમેશા ૩ ૦ (૨૦) નવકાર બોલે.
- (૪) ખસ્તરજમ્બીય આવક હંમેશા સાત ગ્રમરણનો પાક કરે.
(આવિકા ત્રિશતી ફેરવે)
- (૫) આવક પ્રતિધર ૧ (૨) ખાંચડીની માળા ફેરવે.
- (૬) આવક ફર મહિને બે આયબિલ કરે.
- (૭) જમ્બુપતિ (સાધુ) હંમેશા બોકાસણ કરે.

સાત વરદાનો—

- (૧) ફરેક ગામમાં ખસ્તરજમ્બુનો એક આવક લીપતો થાય.
- (૨) ખસ્તરજમ્બુનો આવક ગરીબ ન રહે.
- (૩) સઘમાં કુમરણ ન થાય. (સાધુ-સાધ્વી સાપથી મરે નહીં.)
- (૪) જમ્બુની પ્રજાચારિણી સાધ્વીને ઝતુધમ આવે નહીં.
- (૫) જમ્બુનો આવક સિંધમાં બાથ તો ધનવાન થઈને આવે.
- (૬) સઘમાં કેઈને શાકિની હોય નહીં.
- (૭) જિનકરા નામથી વીજળી ન પડે.

સ ૧૬૭૪ની પદ્માવતીમાં માણિકજન્ય પાણ વરદાનો ઉપર મુજબ બતાવ્યા છે તેમજ બેજલ્લીના બીજા સાત વરદાનો પણ

૧ વચનાન પ્રત્યક્ષમાં મળે છે કે કમ્બોધાવાવાના કાલ પાસેથી સાત વરદાન મળ્યાં જે આ વરદાનોથી મિલન છે.

પર પુણ્યથી 'મા સેવકેને એક જ વરદાન આપાતો હશે' એ રીતેની ત્રણ પદ્મવર્ત્તમા વરદાન અને વરદાનોની સંખ્યામાં વધારો અનેકાનેવાન છે.

ઉપર આ વચનો અને વરદાનોનું ગદ્યમાં પાઠન થયું નથી. એ સુ વરદાન સેવકો ૩ રેવાનો રીતે હેતુ છે તે સમજાતું નથી. શીલપાદનની આવી વિગત ઠસેરી તો ન જ હેતુ.

ગુરુપ્રધાનાચાર-ગુરુપ્રધાની આ વરદાનોને કલ્યાણ કરાવે નથી.

દર્શાવ્યાં છે. જેમા ખસ્તરગચ્છનો સાધુ પ્રાચ. મૂર્ખ ન સ્ત્રો, વચન સિદ્ધિવાચો જનો, સાધ્વી જાતુમતી ન ધામ અને દિલ્હીથી ઉપર-આગળ ગયેલો આવકે ધનવાન જને વગેરે વસ્ત્રાનોની નોંધ છે.

આ જિનજીવનસૂરિકો જો પશુ અભિવચન આપ્યું છે કે “ખસ્તર-ગચ્છનો આચાર્ય દિલ્હી, અજમેર, લગ્ન, ઉજ્જૈન, મુલતાન, ઉચ્ચનગર અને હાલોર જો સાત નગરોમા ભ્રમ નહીં ખાસ કરીએ ત્યાં ભ્રમ તો શતવાસો કરે નહીં, અહાર કરે નહીં.” સબળ છે કે તે સમયે તે તે નગરોમા જીભ ગચ્છોનું એર વધુ હોય.

આ જિનજીવે સ. ૧૨૧૧ના વૈશાખ સુદિ ૬ ના રોજ બિહારમાં આઠ જિનજીવોને પોતાની પાટે સ્થાપન કર્યાં. ખસ્તરગચ્છમા આચાર્યોના નામ પહેલા જિન સબ્બ એકવાનું ત્યારથી આજુ થયું છે તેમણે ૧ વાચનાચાર્ય અને ૫ મહત્તશબ્દો જનાવી હતી. તેમણે જૈનવાસી અને માહેશ્વરીઓને પોતાના જૈન જનાવ્યા હતા.

અર્થ—

તેમણે રચેલા અર્થો નીચે મુજબ લખવામાં આવ્યા છે—

૧. ગણપરસાધસત્કે પ્રાકૃત ગાથા : ૧૫ (પાત્રીય આચાર્યોની સ્તુતિ)

૨. સદોહદોહાવલી, પ્રાકૃત ગાથા ૧૫

૩. ગણપરસપતિ, પ્રા ગાથા : ૭૦

૪. સર્વાધિ ક્ષમિસ્તોત્ર, પ્રા ગાથા ૨૬

૫. મુશુકુપાસ્ત્રમ્, પ્રા ગાથા ૨૧

૬. વિન્નવિનાશિસ્તોત્ર, પ્રા ગાથા ૧૪

૭. વ્યવસ્થાકુલકે પ્રા ગાથા ૬૨

૮. ચૈત્યવદનકુલકે પ્રા ગાથા ૨૬

૯. પ્રાકૃતવિસિકા

૧. ઉપદેશવસાવન, અપખશ સ્તો ૮

૧૧. કાલસ્વરૂપ, અપ સ્તો ૩૨

૧૨. ચર્ચની આપઁ મ્હોાં ૪૭.૧

એમના ઉપદેશથી વહનગરનો શાળા કુમારપાસ માફવ (સં ૧૦૧૦ થી ૧૨૫૨) લેન જન્મે હતો. (—ભારતીયવિદ્યા, ભાં ૨, અક ૧)

આ આચાર્યના સમયમા સં ૧૧૬૬ થી 'મધુકરજી' નીકળ્યો અને તેમાથી આં જાણકારેવના સમયે 'રૂપપ્રતીગજી' નીકળ્યો.

મુજપ્રધાનાચાર્ય-સુર્વાવધી માં તેમનો સ્વર્ગવાસ સં ૧૨૧૧ના જાણક વડિ ૧૧ ના શેજ થયો એમ જણાવ્યું છે

આં જિનવત્સુરિ અસ્તરજીના આપક શાસ્ત્રક પ્રથમ આચાર્ય કાર્યક્ષમ જન્મ્યાવકે અને હાહા હતા તેઓ સં ૧૦૧૧ ના જાણક મુદિ ૧૧ ના દિવસે અજમેરમા સ્વર્ગવાસી થયા. આજમેરમે તે સ્થાને સુમાધિસ્તુષ જનાઓ, જેની પ્રતિષ્ઠા સ ૧૨૨૧ માં આં જિનવત્સુરિએ કરી હતી. આં જિનવત્સુરિએ સં ૧૨૩૫મા અજમેરમા શોમાસુ કર્યું અને આં જિનવત્સુરિના સ્તુપની મોટા મહોત્સવપૂર્વક પ્રતિષ્ઠા કરી.

તેમના અગ્નિય કારનું જસસ મ્થાન બૃહાર્થ જવાથી અજમેરના લેનોએ બીજે સ્થાને જાં પાર્શ્વનાથનું રોશનર વધા હાહાવાહી જતાવ્યા છે જે આજે વિદ્યમાન છે

૪૦ મહિષાસુર મરિચી—તેમનો સં ૧૧૬૭ ના જાણક મુદિ ૮ ના શેજ જ મ, સ ૧૨૧૮ ના કામજુ વડિ ૮ ના શેજ અજમેરમા (દિસીમા) લીધા, સં ૧૨૧૧ (૧૨ ૫૧)ના વૈશાખ મુદિ ૬ ના શેજ જિજાનેરમા આચાર્યપદ અને સં ૧૨૨૩ ના બીજા

૧ આ જિનમુરારી મ ૧૩૮૩ માં ચૈત્રવદનકુમારી રતિ ૪૪ મ્હોક પ્રમાણ સ્ત્રી ૫ સુનિયમિએ જણાવ્યાપંડનાની વધારતિ મં ૧૨૬૫) ની ૫ કનાચક્રવિજ્ઞા વધારતિ, આ જિનેશા દિવ્ય ઉપા ૧૫-મરિરે જણાવિ મ ૧૨૩૮ ૫ આગિસિદે જાંજત પ્રજાજં રમ્યુ છે. ઉપા જિનવાલે મં ૧૨૬૪ માં ચર્ચનીની રતિ, જ ૧૨૬૨ માં જાંજ-રસાનની રતિ, ઉપા સુરમે કાજરવંની રતિ અને ૫ જાંજ ૫૫૬ જ ૧૩૧ માં સદેવોવાવનીની વધારતિ રમી છે

ભાદરવા વદિ ૧૪ ના રોજ દિલ્હીમાં સ્વગવાસ થયો.

તેમના પિતાનું નામ શાસલ અને માતાનું નામ રેલ્લવરેવી હતું તેમને આ જિનદત્તે પોતાના કાચે આચાર્યપદવાં આપી પોતાની પાટે સ્થાપ્યા હતા. તેમણે ખેડિયા ભોવપાલની સાધના કરી હતી. તેમણે પૂર્વદેશની યાત્રા કરી પાછા ફરતા સબ મદનપાલની વિનંતિથી ગુરુદેવનું અભિષેકન તોડી દિલ્હીમાં શામાસુ કર્યું અને (બોજિની ના છલધી) ત્યાં જ તેમનો સ્વગવાસ થયો.

તેમણે અવિળલ નામે અધિધામક સ્થાપ્યો હતો. તેમના પોતાના કપાળમાં મણિ હતો. કોઈ આવકની ગફલતથી એક વિદ્યા સિદ્ધ થોવી તેમનો મણિ ઉપાડી ગયો તેમની માંડવી ગુરુજી સ્થાને ન ખોલાવતા વચમાં મરણટમા (મસાણમાં) ઉતારવાથી વચમાં જ રહી એટલે આવકોણે તેમનો ત્યાં જ અગ્નિસંસ્કાર કર્યો અને તે સ્થાને સ્તૂપ બનાવ્યો. ખેડિયા ભોવપાલ ત્યાં પરવા પૂરતો હતો. ખજાન થી સ્તૂપનો ચરણપાકુકા મુસલમાનોએ ઉપાડીને ફેંસી દીધી અને ત્યાં ખાટો બનાવો મૂક્યો છે તેની પૂલ બહાવા કરે છે આ સ્તૂપ ખસ્તરજમ્બા અમરકોરી મનાય છે સ. ૨ ૧૩ ના આસો વદિ ૧૧ ને શનિવાર તા. ૧૬-૧ - ૫૭ અને આ જ વર્ષમાં ભુખવાર તા. ૨૩-૧૦-૫૭ના રોજ ત્યાં ઘોરી ઘઈ ત્યાંથી અમરકોરી મનાયો નથી.

એ સમયથી ખસ્તરજમ્બામાં ફરેક ઘોળી પાટે જિનચંદ્રસૂરિ નામ સંપ્રવાનો પ્રવાર શરૂ થયો છે.^૧

તેમના શિષ્ય ઉપા જિનમતે સ. ૧૨૧૫ માં સફસકાન્ત ની ટીકા રચી છે તેમણે આ જિનપતિને ઉપા પદ્મપલ સાથેના ગુરુ-મોચાટક ના ચાચાર્યમાં બહુ મદદ કરી હતી. ઉપા જિન મતનો સ્વગવાસ સ. ૧૨૪૨ માં થયો હતો.

(—જૈનસત્ત્વપ્રકાશ, ક્રમાંક : ૧૩૫, પૃ. ૧૪૩ ક્રમાંક ૨૩૬)

૧ જોડિયાભોવપાલસાવણસૂરિવિષયકા : પૂર્વે પૂર્વે પદ્મ જોડિયાભોવસૂરિનામ સ્વાત્મ્ય ૫

(—સ. ૧૭૧૧ની ખસ્તરજમ્બા ખજાની)

આં જિનપતિમુરિ—

તપદે યદ્વિનપતિમુરિએકેડય પદ્ધતિજ્ઞી ય ।

મીસંપપદ્ધત્ય વિદ્યુષ ચક્રે નુપાચર્યમ્ ॥૬॥

(—અભવદુર્માસ્યશિત પ્રથસ્તિ)

શમિના ચ નિમેનં વદે મર્યેશ્વરસ્તુમ્ ।

મરુયા મુમપતાં ધુર્ય મીમન્નિનપતિમુરુમ્ ॥

તેઓ જિહાનેસ્તા શાં ચરોવધન માફ્ટ અને સુવદેના પુત્ર
હતા તેમનું નામ નરપતિ હતું

તેમને સ ૧૨૧૦ના વૈત્ર વદિ ૮ના શેષ મૂળ નક્ષત્રમા
જ મ ધયો હતો સ ૧૨૧૮ના ફાગણ વદિ ૮ (સ ૧૨૧૭ના
ફાગણ મુદિ ૧૦) દિવસીમાં શીશ્યા ધર્મ હતી, સ ૧૨૨૩ના કાર્તિક
મુદિ ૧૩ના શેષ જામ્બેરકમા આ જન્મદેવના હાથે આચાર્યપદ,
સ ૧૨૭૭ના અષાઢ મુદિ ૧૦ (સ ૧૨૭૮ના માઢ મુદિ ૬)ના
શેષ પાશ્વનપુરના અવતવાસ ધયો હતો.

તેમણે ૩૬ વાદ જિત્યા હતા

તેમણે આસપુરમા પ્રતિષ્ઠા કરાવી ત્યારે મળિવાળા યોગીએ
જિનપતિમાનું સ્તુતન કર્યું હતું આથી તેમણે વાસુદેવ નામી તે
સ્તુતન દૂર કર્યું હતું આ કારણે યોગી પણ તેમને સહન જની
ભાક્ષમળિ તમજ સ્તાભિનીવિદ્યા આપીને ચાલતો ધયો આચાર્યે તે
વિદ્યા પ્રદણ ન કરી.

એડનો મત્રો ઉદ્ધરણુ સાધર્મિકોને વક્ષદાન વગેરે ધર્મ દાન
આપતો હતો તેણે નાગોગમા દેશમર જમાનું, તેની પ્રતિષ્ઠા આં
જિનપતિએ કરી, અને તે કુટુંબને ખરતરગમનું સક્રા જમાનું
મશાકના નેમિથદ્ર અગારીનો પુત્ર અજડ (રેવડત) શીશ્યા લેવાને
તૈયાર ધયો ત્યારે જાહરીએ આ જિનપતિની પરીક્ષા કરી તેમને
પાતાનો પુત્ર સોપ્યો.

તેમણે સ ૧૨૩૩માં કમ્પાવનગરમા જિહાનેસ્તા શાં માન
દેવે અશવેશ જાં મદાવીસ્વામીની પ્રતિષ્ઠા કરી. (—વિવિધવીકકરપ)

આ વાહિરેવસુરિએ સ ૧૧૬૬ના ૩૦ સુ ૧ દિને હલોધિમા તીથની સ્થાપના કરી ત્યારે ત્યા ખસ્તરજમ્બુનું વિધિવૈત્ય નહોતું તેથી આ જિનપતિએ સ ૧૨૩૪ માં હલોધિમા જ પાર્શ્વનાથનું નવું ખસ્તરજમ્બીય સૈત્ય બનાવ્યું.

તેમણે સ ૧૨૪૮ લગભગમાં આસાવલ, કણ્ણાવતી નગરમાં ઉદ્ધમવિદ્યારના ધૈનવાસીઓએ પ્રતિષ્ઠા કરેલ જિનગિમિને અપૂજનીય કરાવી અર્ચા કરી આ અર્ચાએ માર્તું રૂપ પકડ્યું એ જ એ અર્ચા બન્યા અને સ ૧૨૪૮માં કણ્ણાવતીમાં સાઆર્ચ થયો. ૫૦ વાહિરેવસુરિ ના સૂતાનીય આ પ્રધુન્નસુરિએ આ જ એ 'વાહવ્યસ નામે શ્રવણે અને આ જિનપતિએ તેના ઉત્તરમાં પ્રધેખવાતસ્વસ નામે શ્રવણ બન્યો. એ સિવાય તેમણે જમકમલપુર્વિ શતિજિનસ્તવન શ્લોક ૩ તીર્થમાલા, ૧ ચલિત્રીપકરણ વિવરણ અને સંવપકુકની બુદ્ધતીકા સ્વી આ જિનભક્તના પરિવારના ૫૦ સુધી સુધે આના આધારે સંવપકુકની નાની ટીકા બનાવી છે.

આ જિનપતિના ઉપદેશથી મરણના શોક આસાપાક પર્ણટની ખત્તી શુપમણિએ મ ૧૨૮૨ માં 'અનેકાશ્વજિનધાનકોશ લખાવ્યો.

(—જૈન પુસ્તકપ્રશન્તિસ શ્લોક, પ્રશસ્તિ: ૮)

તેમણે સ ૧૨૩૪ માં પુનમિયા આ બ્રહ્મકહેવ સામે સાધુ મર કદાની માથે બચ એનું નિરૂપણ કર્યું.

ઉપદેશજમ્બુના ઉપા પદ્મપ્રભે અભિરમ વિસલશાજની સભામાં સ ૧૨૩૬ માં આ જિનપતિને સુરુ કાબ્યાષ્ટક જાણેના વાદમાં હરાવ્યા તે ખડી વણ તે બને વચ્ચે બીજા વળત પળ સાઆર્ચ થયો હતો.

(—ઉપદેશજમ્બ પદ્માવલી, પ્રક ૧ પૃ ૨૮,

જૈનસત્યપ્રકાશ, કપાંક ૨૩૬)

આ જિનપતિએ ખસ્તરજમ્બને અવસ્થિત રૂપ આપ્યું તેથી ખસ્તરજમ્બના પદ્માવલીકાથે તેમને—વિધિનમોયજિ: ॥૬૨॥, ભસ્તરાગજ-મૂરવાર ગચ્છમૂરાર્યા મૂરવાર, ગચ્છસામાધારીધ્વર્ત્તક પરમસિંગી વગેરે શિષ્યવૈષ્ણવી નવાએ છે.

આ સમયે ખરતરગમ્મમા સગોત્રી' ૫૪૦ આચાર્યો હતા. આ જિનપતિના પ્રણા શિષ્યો પિજ્ઞાન હતા. તે પૈકી કેટલાકની માહિતી નીચે મુજબ છે—

(૧) મહો. જિનપાદ—તેમણે સ. ૧૨૦૫ ના આઠ મુદિ' ૫ ના શેષ મુગમજાનાચાર્ય બુર્વાવલી (અ. ૨૦૧૨૪?), સ. ૧૨૬૨ માં 'પદ્મસ્થાનક-વૃત્તિ, સનતકુમારમહાકાવ્ય સટીક, સ. ૧૦૬૨ માં ઉપદેશરસાગ્રન વિવરણ, સ. ૧૨૬૩ માં આ જિનવસ્ત્રલસૂત્રિના દ્વાદશકુલકનું વિવરણ, સ. ૧૨૬૪ માં ચર્ચરી વિવરણ તથા સ્વપ્ન વિચારભાષ્ય બનાવ્યા છે તેઓ સ. ૧૨૬૬માં અલોરમાં ઉપાધ્યાય બન્યા હતા.

(૨) ૫૦ મુમતિમણિ—તેમણે સ. ૧૨૬૫ માં ખલાતથી ખાસ નલકમ્મક માડવગઢ મુખીના પિકારમાં આ જિનવ્રતના બહુ ખરસામયતક ની બૃહદ્વૃત્તિ રચી, જેનો પ્રથમ આકાશ ૫૦ કનક ચંદ્રે લખ્યો. ૫૦ ચાલિતસિદ્ધે તેના આધારે બહુખર અતર્ગત પ્રકરણ સ્થુ અને ઉપા. ૦ સુર્વશમે (ઉપા. ૦ પદ્મમંદિર મણિએ) લઘુવૃત્તિની રચના કરી.

(૩) ૫૦ પૂર્ણભદ્ર—તેમણે સ. ૧૨૭૫ માં ઉપાસકદશ્યાકથા, સ. ૧૨૮૨ માં પાલનપુરમાં અતિમુજાકચરિત્ર, સ. ૧૨૮૫ માં જેમલમેરમાં બન્ધ-શાસ્ત્રિભદ્રચરિત્ર (પરિ ૬), સ. ૧૩૫ માં કૃત્ત પુરયકચરિત્રના રચના કરી.

(૪) આ. ૦ સુર્વદેવ—તેમણે ૫ પૂર્ણભદ્રને બન્ધશાસ્ત્રિભદ્ર ચરિત્ર બનાવવામાં સહાય કરી હતી અને સ. ૧૨૮૭ માં જેમલમેરમાં સ્વપ્નસપ્તતિકા રચી છે તેમણે સ. ૧૨૭૮ માં અલોરમાં આ જિનેશ્વરને બાસામ પદ આપ્યું હતું.

(૫) ઉપા. ૦ સુરપ્રભા—તેમણે ૫ પૂર્ણભદ્રના 'બન્ધ-શાસ્ત્રિભદ્ર ચરિત્ર નું સંશોધન કર્યું. કાશ્યપકૃષ્ણકની વૃત્તિ રચી, સ્તબનેશ પાન્દ સ્તબન બનાવ્યું તેમણે ખલાતમાં દિગ્ગજ વાદી જમદ અને હરાબ્યો તથા પદબદ્ધ 'બ્રહ્મકપ સ્થો. ઉ ચરિત્રલેખકને વિધાનદબ્યાકરણ બહાવ્યું.

૪૨. આ જિનેશ્વરસુરિ—તેઓ મશાકના નેમિત્તકલદાસી અને તેમની પત્ની હરમીદેવીના જન્મક નામે પુત્ર હતા તેમનો સ ૧૨૪૫ના માગશર સુદિ ૧૧ના શેષ શરણી નક્ષત્રમાં જ મધ્યે હતો. સ. ૧૨૫૫માં એકમા દીક્ષા ઘડિત્યારે તેમનું નામ મુનિ વીર-પ્રજા સખવામાં બાબુ. સ. ૧૨૭૮ના માક સુદિ ૬ના શેષ ભદ્રોદયમાં આ સર્વદેવના હાથે બાબાર્થપદવી ઘડિત્યારે આ જિનેશ્વર નામ સખવામાં બાબુ અને સ. ૧૩૩૧ના આસો વદિ ૬ના શેષ ભદ્રોદયમાં અનશનપૂર્વક સ્વગમન કર્યું.

હમજગ ૩૩ વર્ષની ઉંમરે તેઓ બાબાર્થ થયા પણ જ્ઞાનવાળા નહોતા આથી તેમને સુરસ્વતી નદી કોત્રમાં પડી પાટણમાં પ્રવેશ કરતા પાતાની અજ્ઞતા માટે એક થયે આથી પાતાનું મરણ થાય તો સારુ એવો વિચાર થયું આથી આ કારણે સુરસ્વતી દેવીએ પ્રસન્ન થઈ તેમને વિદ્યાનું વજ્રદાન આપ્યું તેમણે પાટણમાં જઈ—મર્હતો મગવલ સ્તુતિએ કથે સરસ આજ્ઞાન આપ્યું આ ઘટનાને ઉત્તેજ મુગમખાનાચાર્-શુર્વાવલીમાં છે પણ અર્વાચીન વૃદ્ધાચાર્ પ્રજાધાવલી માં નથી.

પરતરમજના પદ્માવલીકારેએ આ જિનેશ્વરનું સ્થાન જુ વનાવવા માટે ક. સ. ૭૫૦ ક્રમાંક હેમચંદ્રસુરિ તથા વૃહદેશ્વર કુમાર પાદ મહાસભ્ય માટે મનજક વલનાઓ બેસી લીધી છે જે વસ્તુ મુગમખાનાચાર્-શુર્વાવલી માં કે વૃદ્ધાચાર્ પ્રજાધાવલી માં નથી વસ્તુતઃ પદ્માવલીકારે અજ્ઞાન સગમ તણાઈને ઐતિહાસિક સ્ત્રોતોને સ્વયં જૂલી તથા ૩૩ આ જિનેશ્વરસુરિ તો વૃહદેશ્વર કુમારપાદના મરણ બાદ ઘણાં વર્ષો વીત્યા પછી જન્મ્યા હતા અને બીજી તરફ આ જિનેશ્વરના શિષ્યોએ કે સ આ હેમચંદ્રસુરિના કથા ઉપર વિવરણે કથ્યાં છે, ત્યારે કનૂક કરવું પડે કે આ જિનેશ્વરના પરિવારને કે સ હેમચંદ્રમુનિ પ્રત્યે જલુમાન હતું.

કુપરસીય આ સોમતિલકે કુમારપાદદેવચરિત્ર ની રચના પણ કરી છે.

પાલનપુરમા આં જિનેશ્વરસૂરિના હાડના બે ટુકડા થઈ ગયા, આથી તેમને લાગુ કે મારો ગમ્મ જો ભાગમા વહેવાઈ જશે, તો મારે મારા હાથે જોની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ કે જે ભાગલા પડે છતાં મોટું નુકસાન ન થાય. જોઈએ તેમણે પોતાની પાટે પોતાના હાથે જ આચાર્યો સ્થાપન કર્યા.

(૧) આં જિનસિહસૂરિ સ. ૧૨૮૦ અને (૨) આં જિનપ્રજોષ સૂરિ સ. ૧૩૩૧ (વૃદ્ધાચાર્ય પદ્માવલી, પ્ર. ૮)

આ જિનસિહસૂરિ લાલુના શીમાલી હતા. તેમનાથી સ. ૧૩૧૩ (૧ સ. ૧૩૩૧)મા શ્રીજી લગુ ખરતરમ્મ નીકળ્યો, જેનું બીજુ નામ શ્રીમાલીગમ્મ પલુ મળે છે.

આં જિનેશ્વરે સ. ૧૩૧૩મા પાલનપુરમા આવકધર્મ પ્રકરણ રચુ ઉપાં હાશ્મીતિહરે સ. ૧૩૧૭મા તેની ટીકા (સ. ૧૫૦૦) રચી.

આ સાલમા શીમખત્રી (બીલદિયા)મા સ. મહાવીસ્તવામીનું ફેશ્મર જ મુ. સ. ૧૩૩૪ના વૈશાખ વદિમા બીલદિયામા મલુખર જીતમસ્તવામીની પ્રતિમા બિશજમાન કરવામા આવી.

આં જિનેશ્વરે ચમકનચ ચતુર્વિંશતિ જિનમ્તવન શ્લોકો ૩૧ તથા પાંચનાથ જિનમ્તવન શ્લોકો ૨૧ની રચના કરી.

૫ મોમમૂર્તિએ સ. ૧૩૩૧મા જિનેશ્વરસૂરિદીક્ષાસસ બનાવ્યો છે. આં જિનેશ્વરે જૈન ગ્રંથને ઘણા વિદ્વાન શિષ્યો આપ્યા છે.

(૧) ઉપાં વિવેકસમુદ્રગણિ—તેમનું બીજુ નામ ઉપાં વિવેક સાગર હતું. એક વાહડના પુત્ર બોહિલ્લ, તેમના પુત્રે આ જિનેશ્વર પાસે દીક્ષા લીધી, જેણે વિવેકસમુદ્ર નામથી વિખ્યાત થયા. તેમણે સ. ૧૩૦૪ના વૈશાખ સુદિ ૧૪ના રોજ દીક્ષા લીધી. સ.

૧ સુરિપ્રમરણ દ્વર જુદાનામસુવોતમાર્યોર્કિ કમ્પિ પૂર્વપ્રચલો કુપ્ત.

શ્રી પ્રયોગમુગ્ધ-અમીનિમ્મી પ્રયોગમુગ્ધાર્થે વિક્ષેપાઃ.

(—બીજાવર્ણિત) ૧ સમુદ્રવાચનપ્રતિ પ્રચલિત.

૧૩૨૩ માં જેસલમેરમાં વ્યાપનાયાર્થપદ મળ્યું. સ. ૧૩૪૨ ના
 મેશાબ સુદિ ૧ ના શેષ જાલોરમાં આ જિનસ્થાનના કાચે ઉપા
 ધ્યાયપદ અને સ. ૧૩૬૬ ના જેઠ સુદિમાં સ્વત્ર ગમન મળું હતું
 તેમણે જ આ કુશલસુરિને જણાવ્યા હતા, તેમજ પદની જગ્યાની
 હતી ઉપાધ્યાયે પ્રત્યેકજુદ્યવરિત્ર, પિતા જાહિત્તની નિનિતિથી
 જ જાતમાં દિવાળીના દિવસે નવવર્મવરિત્ર (સત્ર ૫, જ. ૦ : ૫૪૨૪)
 સ. ૧૩૩૪ના પ્રથમ કાતિ કે સુદિ ૧૫ ના શેષ જેસલમેરમાં
 પુરુષસારકથા (જ. ૩૪૨) રચ્યા છે, તેમણે વિવેકસાગર સમ્ય
 ક્તવાલકાર ગ્રંથની પણ રચના કરી છે તેમની પુરુષસારકથાનું
 સંશોધન આ જિનપ્રગાથિ કર્યું હતું.

સ. ૧૫૧૮ માં વપાગમ્પમાં આ સોમમુદસુરિના શિષ્ય ૫
 વિવેકસમુદ્રજલ્પિ નામે હતા. (પ્રક. ૫)

(૨) વા પૂર્ણકલશગલ્પિ—તેઓ આ જિનેશ્વરના શિષ્યાશિષ્ય
 અને આ જિનસ્થાનના વિદ્યાશિષ્ય હતા. તેમણે સ. ૧૩૭૩ માં કે
 સ આ હેમચંદ્રસુરિના પ્રાકૃત-દ્રવ્યાશય મહાકાવ્ય ની વૃત્તિ (જ. :
 ૧૫) રચી, જેનું સુખાધર્મ ઉં. હકમીતિલકે સંશોધન કર્યું હતું
 વાચકશ્રાવ્યે યત્ર મત્રવાળુ સ્વલન પાદનાથસ્તોત્ર (સ્લો. ૩૭)
 સ્લોપક વૃત્તિ સાથે રચ્યું હતું.

(૩) ઉપાં. હકમીતિલક—તેઓ ઉપા જિનસ્થાન પાસે વિદ્યા
 શય્યા હતા તેમણે ઉપા જાલયતિલક વજેરેને જણાવ્યા હતા. સ.
 ૧૩૧૭ માં જાવકધર્મપ્રકરણ ની ટીકા (જ. ૦ : ૧૫) રચી તથા
 સ. ૧૩૧૧માં 'પ્રત્યેકજુદ્યવરિત્રમહાકાવ્ય' (સત્ર ૧૭)ની રચના કરી.

(૪) ઉપાં. આશયતિલક—તેઓ આ જિનેશ્વરના શિષ્યાશિષ્ય
 અને ઉપા હકમીતિલકના વિદ્યાશિષ્ય હતા. તેમણે ઉપા હકમીતિલક
 પાસે ન્યાયનો અભ્યાસ કર્યો હતો. સ. ૧૩૧૨ માં પાલનપુરમાં આ
 હેમચંદ્રસુરિના પ્રાકૃત-દ્રવ્યાશય મહાકાવ્ય (સર્ગ : ૨)ની વૃત્તિ
 (જ. ૧૦) રચી તેમણે ન્યાયાલકાર નું ટિપ્પન (જ.
 ૫૪) રચ્યું, જે ૧ અક્ષરપદનું ન્યાયતક ૨. વાનસ્યાવનજામ્ય,

૩ ભારદ્વાજનું વાર્તિક નામઅપતિની તાત્પર્ય ટીકા, ૪ ઉદયનની ન્યાય-તાત્પર્યપરિગુહિ અને ૫ શીલકની ન્યાયાસક્ષરવૃત્તિ—એ ઉત્તરોત્તર પાંચ ગ્રંથો ૫૦ પદ્યપ્રસંગ ન્યાયતર્કની વ્યાખ્યા છે જ્યાં ૫૦ પદ્યપ્રસંગ લેખનની પ્રશસ્તિ આં જિનેશ્વરના શિષ્ય કવિ કુમારે રચી છે ઉપાં અભયતિલકે ઉપાં ચક્રતિલકના અભયકુમારચરિત્ર 'નું સંગ્રોધન કયુ અને ઉપદેશમાલાની બૃહદ્વૃત્તિની પ્રશસ્તિ જનાવી.

(૫) ઉપાં ચક્રતિલક—તેઓ ૫૦ નેમિચક્ર મણિ પાસે સામા ચિકિત્સુત ભરુચ, પગાચા મુનિ સિદ્ધાંતેન પાસે પ્રભાવિ શીખ્યા આં જિનેશ્વરના શિષ્ય વાતનાચાર્ય સુલુબક પાસે પરિકા શીખ્યા સુરપ્રભ પાસે વિદ્યાનંદ વ્યાકરણ^૧ ભરુચા ત્રેવેલ આં વિજયદેવસૂરિ પાસે ન્યાય ભંચા અને મહોં જિનપાસ પાસે નદીસૂત્ર વગેરે મૂલ્ય આગમ ગ્રંથોનો અભ્યાસ કર્યો હતો. મુજબ છે કે તેમનું દીક્ષા નામ શ્રોમશીલિ હશે તેમણે સં ૧૪૧૧ માં પાંડુભા ચ્વનત્ર પરિકા લખી છે.

તેમણે સં ૧૩૧૦ માં જલાતમા અભયકુમારચરિત્ર (મં : ૬૦૩૬) રચ્યુ, જેનું સંગ્રોધન ઉપાં શરમીતિલક તથા ઉપાં અભય તિલકે કયુ હતું અમરશીલિ કુમાર કવિજ્ઞ અભયકુમારચરિત્ર ની પ્રશસ્તિ જનાવી છે.

(૬) મુનિ સુરપ્રભ.

(૭) મુનિ ધર્મતિલક—તેમણે સં ૧૩૨૨ માં ઉત્લાસિક સ્મરણ-ટીકા અને અગ્નિતપ્તાતિમ્બજન-ટીકા રચ્યા છે.

(૮) આં જિનશ્વર—તેમણે નિર્વાણસીધાવટીમૂત્ર, તેની વૃત્તિ, ત્રિદાનરત્નિકા-વ્યાકરણમૂત્ર, તેની વૃત્તિ અને ન્યાયનિશ્ચય રચ્યા છે તેમણે ઉપાં પૂજકશય અને ઉપાં શરમીનિલકને લખ્યા હતા.

૧ વિદ્યાનંદ વ્યાકરણ એ ગ્રંથ છે—

(૧) કાન્નજી બીજુ નામ વિદ્યાનંદ. ૧૬મો, પ્રા ૪ પ ૪૩૪)

(૨) તરાવચ્છન. જા દેવિન્દ્રચરિતા પ્રથમ પદ્યર અ વિદ્યાનાથચરિત્ર

૫૪ વિદ્યાનંદ વ્યાકરણ જનામ્યુ હ્યું (—ગ્રાંથી નો ૧૦૧ પ્રા ૪૧)

તેમણે યુનિ આના લઈ મીમાસીઓના પ્રદેશના વિહાર કર્યો. અહીં તેમને ઘણા શિષ્યો થયા. તમણે હીસવાડીના મુહરપાસને દીક્ષા આપી અને સ. ૧૩૪૧ મા આચાર્ય પદ આપ્યું. પદાવલીનો મંત્ર, જે પોતાને ત્રિદ્વંસ તો નહોતો તે પણ તેમને આપ્યો. તે પછી તેઓ સ્વર્ગસ્થ થયા. (—વૃદ્ધનાથ પ્રબધાવલી, પ્ર૦ ૬)

૪૪ આ. જિનપ્રભસુરિ—હીસવાડીના તાળી બેત્રના શેઠ મહીધરને રત્નપાસ નામે પુત્ર હતો. રત્નપાસને જૈનશ્રેણીથી પાંચ પુત્રો થયા. એ યૌમા વચ્ચે મુહરપાસ હતો. આ. જિનપ્રિદે શેઠ પાસેથી તને માગી લીધો ને ૧૦ ૧૩૨૮ મા તેને દીક્ષા આપી. સ. ૧૩૪૧ મા કિલવાણા નગરના તેમને આચાર્ય પદ આપ્યું અને આ જિનપ્રભ નામ આપી પોતાની પાઠે સ્થાપન કર્યાં, તેમજ પદાવલીનો વિદ્યાવાહ પણ આપ્યો.

આ. જિનપ્રભસુરિએ પદાવલીદેવીનાં વિધિપૂર્વક સાધના કરી, તેથી દેવીએ પ્રસન્ન થઈ તેમને વશ્વાન આપ્યું. આચાર્યશ્રીએ દિશ્વી જઈ ધારાધર જોષી દ્વારા મહમુદ તથાલક (સ. ૧૩૮૨ થી ૧૪૦૭) જાહશાહને ઉપદેશ આપી પોતાનો જાન જતાઓ અને જૈનધર્મની પ્રેમી પ્રભાવના કરી. તમણે દિશ્વીમાં ઘણા ચમત્કારો જતાવ્યા હતા.

એક દિવસ જ્યારે આચાર્યશ્રી સ્થડિલ જતા હતા ત્યારે મુસલમાનોએ તમને ધક્કર માર્યા પણ તે ધક્કર જાપોઆપ મારનારા જોને વાગવા લાગ્યા. આચાર્યશ્રીએ જાહશાહની બેગમની બચત પીઠા ફર કરી, આથી બેગમ તેમને પિતા તુલ્ય માનવા લાગી. કારીના પડિત રાજ્યજેતને જાહશાહની વીંટી આચાર્યશ્રીના જોવામાં મુપાવી દીધી અને જાહશાહે જ્યારે યૌના જઈતી દીધી ત્યારે તે વીંટી પતિજીની પાસડીમાંથી નીકળી. આચાર્યશ્રીએ જોસઠ પોત્રિની જોને વ્યાખ્યાનવેળાએ પાટલા ઉપર થવાવાં દીધી હતી. એક માર્ગ-દર્શકે જાહશાહની નભામાં પોતાની કુટક(ટોપી) ઉડાવી આકાશમાં અદર નાની દીધી. આચાર્યશ્રીએ રજોકરણ—જોયો મોકલી તે માર ૪૮ ટોપીને નીચે ઉતારી દીધી. દર્શકે એ પતિદારીના ઘડાને

આકાશમાં ધણાવી રીપો. આચાર્યશ્રીએ તે ઘડાને ત્યાં ફેંટી નાખ્યો. પણ તેમાંના પાણીને જાણની જેમ ત્યાં જ ધણાવી રાખ્યું. તે પછી બાદશાહની વિનંતિથી તેને નીચે પરમાખ્યુ જોઈ વાર બાદશાહે આચાર્યને પૂછ્યું કે આવવી કાલે મારે સજ્જાતિકાએ જવાનો રસ્તો કયો હશે તે જણાવો. આચાર્યશ્રીએ જોઈ અજરખીમા જાડ જૂરજ નો રસ્તો જણાવે. બીજો દિવસે બાદશાહ તે જૂરજ તોડીને સજ્જાતીએ ગયો અને જ્યારે પેઢી અજરખી વાચી ત્યારે બાદશાહને આચાર્યશ્રી પ્રત્યક્ષ પરમેશ્વર હોવા લાગ્યા. બાદશાહે મુસાફરીમાં જોઈ વઠને સાથે લઈ જવાની ઇચ્છા દર્શાવી ત્યારે આચાર્યશ્રીના દુઃખથી (અને વિશ્વવમત્રના પ્રભાવથી) વડવૃક્ષ બાદશાહ સાથે પાત્ર ઠોરા મુખી ગયું અને આચાર્યશ્રીએ મનાઈ ફર માવી ત્યારે તે વડ પાછો પોતાને સ્થાને આવી ઊભો.

આ વિનંતિએ કલ્યાણનગરમાં યુ = ૧૨૩૩ મા જે જ મહાવીરની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી તે પ્રતિમાને મુસલમાનો લઢાવી લાંબા અને સ ૧૭૮૫ મા દિલ્હીના બાદશાહી મહેલના પત્ર વિદ્યામા ગેલવી રીપી. તે પ્રતિમાને આ વિનંતિએ બાદશાહ પાસેથી મેગવીને તેની કલ્યાણનગરમાં પ્રતિષ્ઠા કરી. બાદશાહે તેની પૂજા માટે બે જામ અર્પણ કર્યા.

બાદશાહ યત્રુજ્જ્વલ તીર્થની યાત્રાએ ગયો ત્યારે આચાર્યશ્રીએ સવલ્લ વૃક્ષમાથી રૂખની વૃદ્ધિ કરવા હતી. આચાર્યશ્રીએ આવા અનેક અમરકાંડો જતાંબા હતા.

તેમણે કલાકનો પપો કરતા ખડેલવાઢોને તે પપો ઉઠાવી કૈન જનાંબા.

(—વૃદ્ધાચાર્ય પ્રજ્ઞાવણી, પ્ર ૧)

આ વિનંતિએ સ ૧૩૪૬ મા નાગેન્દ્રજયંતીજ આ મસ્તિષ્કેણ પાસે અસ્થાસ કર્યો હતો. તેમને 'શૂણ્ણ સસ્વતી અને 'પ્રત્યક્ષ સસ્વતી જેમ બે બિરુદો મળ્યા હતા.

આ વિનંતિએ જોવી પ્રતિષ્ઠા હતી કે હમેશા જોજામાં જોછી પંચ નવી ગાથાઓ રજ્યા પછી જ આકાર લેવો. આથી તેમણે

સ્થેલા ધણા જાણે અને તોત્રો મળે છે

૧ વિવિધતીર્થકથ્ય (સસ્કૃત-ગ્રાહ્ય) સ. ૧૩૨૭ થી ૧૩૮૬

૨ કાતત્ર-વિજન-ટીકા, (જ. ૨૬૧) સ. ૧૩૫૨, દિલ્હી

૩ સસ્કૃત-દ્વાધાશ્રયકાવ્ય (મિષ્ટિકથાપિત્ર), સ. ૧૩૫૬

૪ વિધિપ્રણા, સ. ૧૩૬૩ ના આ. ૧૦ મુ. ૧૦ અધ્યાય.

૫ સિદ્ધાન્ત આગમસ્કંધ.

૬ સુદેહવિપોષધિ સ. ૧૩૬૪ અધ્યાય.

૭. ભયકરસ્તોત્ર ટીકા, સ. ૧૩૬૫.

૮. ઉપસમ્મહરૂપવૃત્તિ, સ. ૧૩૬૫, અધ્યાય.

૯ અભિવ-શાંતિવૃત્તિ સ. ૧૩૬૫, અધ્યાય.

૧૦ સમન્મશ્વવૃત્તિઓ, સ. ૧૩૬૫, અધ્યાય.

૧૧. મન્મશ્વરમેષિસ્તવ.

૧૨. સુરિમત્રપ્રદેશવિવરણ (રહસ્યકથ્યક્રમ)

૧૩. વીરસ્તુતિ-સ્વર્ણસિદ્ધિસ્તવાવર્ણ, (જ. ૧૬૦) સ. ૧૩૮૦

૧૪ માધુ પ્રતિક્રમણ-વૃત્તિ, સ. ૧૩૬૪

૧૫. સસ્કૃત-ગ્રાહ્યસ્તવનો-તોત્રો.

૧૬ અપજ્ઞા જાણના જાણે-તોત્રો.

૧૭. મન્મશ્વરપ્રાસાદિ સ. ૧૨૬૭

૧૮. વચસ્તવામીઅપિત્ર સ. ૧૩૧૬

૧૯ નેમિનાથ મુનિમુખત જ આભિયોગ

૨૦ દ્વિચરનેમિસ્તવ.

૨૧ પદ્માવતીઅતુષ્પદિકા.

તેમણે આ જિનસેનના શિષ્ય આશ્વ મહિષેણુને સેત્રવપદ્મા-
વતીકથ્ય રચનામાં અને આશ્વ પ્રજ્ઞાના શિષ્ય આશ્વ મહિષેણુને
સ્વાદ્વાદમજરી રચનામાં મદદ કરી હતી.

મહાપારમહંસના આ શાસ્ત્રોપર તેમની આશ્વકદલીના વિચાર્થી
હતા એ જ આશ્વ શાસ્ત્રોપર આશ્વકદલી-વૃત્તિ બનાવી અને આશ્વ
મુખતિલક પણ તેમની પાસે રચના હતા.

૫ સ્વિવધનગણિ લખે છે કે આ જિનપ્રભસૂરિ પાંચ પદાર્થો અને ત્યાં તપત્ત્વના આ સોમપ્રભસૂરિ જે પોષાળમાં વિસજ્જમાન હતા ત્યાં ઉતર્યા. તમણે કહેલ શાગ્રનપ્રભાવનાની આ સોમપ્રભે પ્રગટા કરી ત્યારે આ જિનપ્રભસૂરિએ જણાવ્યું કે અમે બાહ્ય શાકની આથે ઝીંઝે છીએ તથો પસાધીન છીએ. તમે આરિત્રધર છે, તમારા જેવા વિદ્યમાન છે તથો જ જૈનશાસનમાં આરિત્ર વ્તે છે જન્મે આચાર્યો વચ્ચે આજેના વાર્તાલાપ થયો જને જન્મેના પ્રેમ વચ્ચે આ જિનપ્રભસૂરિએ પોષાળના ઉદરનો ઉપદ્રવ દૂરો તં મટાડવા (-જિનપ્રભસૂરિકથપ)

૫ આદિગુપ્ત મિહાંતગુપ્તવન ની અવધૂરિમાં આ જિન પ્રભસૂરિ માટે લખે છે કે—

યન (જિનપ્રભસૂરિના) પ્રતિરિત્તં નમ્યસ્તાન્નાત્રિકરણાનન્તરમેવાહારપ્રજ્ઞા મિષ્ટાગ નૈકાનિ સ્તોત્રાણિ ચિરચિતાનિ । પદ્યાર્થોષીજનસ્ય તપાગચ્છ-મમ્પુરયક્ષ્તં સમીતથ શ્રીસોમપ્રભસૂરય (સં ૧૩૭૧-૧૪૨૪) ૧ સ્તોત્રાણિ સમર્પિતાનિ ।

બીએ પદ્ય ઉચ્છળ મળે છે કે—

પદ્યાર્થોષીજનસ્ય તપાગચ્છ-મમ્પુરયં વિમામ્ય

યન મૂરય સ્તવનમપગ્ની સ્વક્રીયામ્ ।

મુનિર્જિનપ્રભ ઉપપદ્ધરે પ્રથાથે

સોડય સવા તપગગો ન કથં પ્રગમ્ય ।। (જૂએ, પ્રક ૪૮)

આ પાંચાથી આ પદ્ય તાર્કીક શકાય છે કે આ જિનપ્રભસૂરિને તપત્ત્વ ઉપદ્રવ થયો પ્રેમ દૂરો.

મહાધારમ્બીજ આ શાકયોજારે આ જિનપ્રભ પામે ન્યાય કદલી નો અભ્યાસ કર્યો હતા.

આ જિનપ્રભની પાટે આ જિનદેવમૂરિ થયા.

૪૫. આજે જિનદેવ—તેમણે શક્તિશાલ્ય-કથા અને જૈમીનામ માતાશિવોષ ની રચના કરેલી છે. આ જિનદેવની પાટે આ મુખતિમૂરિ

૫૫. તેમણે 'દશવૈકાલિકકલ્પ-વૃત્તિ (અ. ૦ ૩૫૦૦) સ્વીકૃત છે

૪૬ આ. જિનમેવસૂરિ

૪૭ આ. જિનહિતસૂરિ

૪૮ આ. જિનમુર્વસૂરિ

૪૯ આ. જિનવ્યકસૂરિ

૫૦ આ. જિનમુમુક્સૂરિ

૫૧ આ. જિનવિવેકસૂરિ

તેઓ એ ૧૬૬૧ માં ચક્ર ૫ માં જોવામાં હતા ત્યારે મહો. ચક્ર ૬ માં મહિ, મહો. ૦ મમચક્ર ૫ માં ૫૦ રત્નચામર મહિ વચ્ચે તેમની સાથે હતા. (-મશ્વિતમુચ્ચ ૭૫૦ ૦ પ્ર. ૬૪)

૫૨. આ. જિનસાચસૂરિ—મો. ૧ ખસ્ત-મચ્છમા પદ્ય (૪૬) આ જિનોદયની પાઠે (૫૦) આ. જિનસાચસૂરિ યથા હતા. તે આ આચાર્યથી જુદા મમચવા.

૫૩. આ. જિનહિતસૂરિ—અ. ૦ ૧૪૭૭ તમને લેવા. ૦ કસ્થાવૃત્ત / નામે શિષ્ય હતા.

૫૪ આ. જિનસાચસૂરિ—તેઓ આ જિનહિતસૂરિના શિષ્ય ઉપ. ૦ કસ્થાવૃત્ત / ના શિષ્ય હતા. તેઓ મમચ નિહાન હતા. નમણે પદ્ય લીધા મધ્યે વચ્ચે સ્થા છે—

૧ મેવદ્વલ લીધા, (ન. ૦ ૧૧૨) અ. ૦ ૧૫૨૪, અરુણમલ સીમાથી ની નિર્મિતી સ્વી.

૨ કુમારસભ્યની શિશુલિનિર્મિતી વૃત્તિ, (અ. ૦ ૭) અ. ૦ ૧૪૬૨ ના માધ્યમ મુદિ /

૩ રમુવચ વૃત્તિ.

૪ સિન્દૂરચક્ર લીધા, (ન. ૦ ૪૮૦) અ. ૦ ૧૫૦૫ના વૈચાખ મુદિ ૮ જુલવાર.

૫. નૈવધીય લીધા, અ. ૦ ૧૫૧૧ વૈચાખ મુદિ.

૬ શિશુપાલવચ લીધા.

૭ ૬ વાળમહિસ્તાત્ર-વૃત્તિ.

૮ ભાવાદિવાળુ-સ્નાત્ર-વૃત્તિ.

૬ શામળ પાડવીમ-વૃત્તિ.

૪૭ આં જિનપ્રજોષસૂરિ—તેઓ શા શ્રીચંદ્ર અને શ્રીદેવી ના પુત્ર હતા તેમનો સ ૧૨૮૫ મા જ મ થયો. તેમનું નામ પર્ણત પાડવાના આંબુ તેમણે સ ૧૨૬૬ ના હાગણુ વરિ ૫ ના શેજ ઘસદમા દીક્ષા લીધી ત્યારે તેમનું નામ પ્રજોષસૂરિ શામલામા આંબુ, સ વાચકપદ મળ્યું અને સ ૧૩૩૧ ના આસો વરિ ૫ ના શેજ આશ્વાર્થ પદ આપ્યું ત્યારે નામ આ જિનપ્રજોષસૂરિ શામ્બુ સ ૧૩૩૧ ના હાગણુ વરિ ૮ ના શેજ બ્દતોરમા આશ્વાર્થ પદ મહોત્સવ થયો. સ ૧૩૪૧ મા તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો હતો. તેમણે સ ૧૩૩૪ મા જોસલમેશમા પૂછસાર કથા નું સંશોધન કર્યું હતું તેમણે સ ૧૩૨૧ મા સદેહકોલાવલી ની વૃત્તિ રખી, જેનું ઉપા લક્ષ્મીતિલક ઉપા જિનરત્ન અને ઉપા બદ્રતિલકે સંશોધન કર્યું હતું આશ્વાર્થશ્રીએ સ ૧૩૨૮ મા કાવત્રબાકરણુ પર દુર્ગપદપ્રજોષ રચ્યો હતો.

આ જિનચંદ્રે સ ૧૩૫૧ મા તેમની પ્રતિમા બનાવેલી, તે ખલાતમાં વિદ્યમાન છે.

સ ૧૩૭૩ માં આં જિનસિદ્ધી ત્રીએ શાખામચ્છ લણુ ખસ્તરગચ્છ નીકળ્યો.

૪૮ આં જિનચંદ્રસૂરિ—તેઓ સમીચાણના મત્રી દેવરાજ બલેદ અને તેમની પત્ની કમલાદેવીના પુત્ર હતા. તેમનો સ ૧૩૨૬ ના માક સુદિ ૪ ના શેજ જ મ થયો. નામ જ બસુમ પાડવામા આંબુ, તેમણે સ ૧૩૩૨ મા બલોરમા દીક્ષા લીધી. તેમને સ ૧૩૪૧ ના વૈશાખ સુદિ ૩ ને સોમવારના શેજ બલોરમા આશ્વાર્થ પદ પ્રાપ્ત થયું. તેમનો સ ૧૩૭૬ મા કોસનાણુ ગામમા ક પ વાળી સ્વર્ગવાસ થયો હતો.

તેમણે ચાર સબ્બજોને પ્રતિમા કંચોં હતો, આથી તે સમયે ખસ્તરગચ્છ સજગચ્છ એવા નામથી પણ જાણખાવા લાગ્યો. ખસ્તરગચ્છના પદ્માવતીકાથે આ જિનચંદ્રને કલિકાલકેવલી તરીકે જાણખાવે.

૪૫. આં જિનકુશલસૂરિ—તેઓ સમીચણના મત્રા જિન્હા
ગર છાજેડ અને તેમની પત્ની મહા જ્યઠીના પુત્ર હતા. તેમનો
જ મ સં ૧૩૩૦ મા થયો હતો. સં ૧૩૪૭ મા શીલા લીધી અને
સં ૧૩૭૭ ના જોડ વહિ પ ના શાજ પાળવામા શાજેન્દ્રધાર્મના
હાથે આચાર્યપદ પ્રાપ્ત થયું હતું તેમનો સ્વર્ગવાસ સં ૧૩૮૬
ના કામણ વહિ અમાવાસ્યા દિને દેરાઈરમા અનસનપૂર્વક થયો હતો.

તેમણે મં ૧૩૮ મા શા તેજપાલના સહ સાથે યત્રુજ્ય
લીધેની ચાત્રા ઠરી નવમી દ્વકમા માનતુજ નામના જિનપ્રાસાદમા
જ સ્વધર્મની ૨૭ અગળપ્રમાણ પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. સં
૧૩૭૭ મા શીલકિઆમા ભુવનપાલના ૭૨ દેરીવાળા જિનાલકમા જ
મહાવીરસ્વામીની, જેસલમેરમા જસધવલે ભસવેલા ચિત્રામણિ પાર્શ્વ
નાથની અને જલોરમા જાં પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી
હતી. તેમણે ચૈત્યવદનકુશલ-વૃત્તિ ગેરે જયો જનાવ્યા છે

તેઓ દેરાઈરમા જ્યા સ્વર્ગગ્ધ થયા ત્યા, સ્તૂપ જતાવવામા આવ્યો
હતો પણ મુસલમાનોએ તે તોડી નાખતા હાલ તેનો પત્તો લાગતો
નથી. ખસ્તરગઢમા આ જિનકુશલસૂરિ જેમ ઢાઢા તરીકે પ્રસિદ્ધ છે
તેમ આં જિનકુશલ પણ ઢાઢા તરીકેની ખ્યાતિ પામ્યા છે તેઓ પણ
ચમત્કારી હતા જેમ કહેવાય છે પણ તેમના સ્તૂપનો પત્તો નથી
પુસણપ્રેમીઓ અને ખસ્તરગઢના અનુયાયીઓ માટે દુ ખનો વિષય
ગણાય છે

તેમના પરિવારમા આ જિનપદસૂરિ ઉં લખિનિધન ઉપા
વિનયપ્રજ્ઞ, ઉપાં વિવેકસમુદ્ર, ઉપાં જ્યઠાગર ગેરે ૧૨૦૦
સાધુઓ અને ૧૦૫ સાધ્વીઓ હતા.

ઉપા વિનયપ્રજ્ઞે સ ૧૪૧૨મા ગૌતમસ્વામીનો ગમ રચ્યો,
જે બાલે ઘેર ઘેર ગયાય છે

આં તરુણપ્રજ્ઞ પણ આ ચમત્કે થયા હતા. તે આ જિન
ચરસૂરિના શિષ્ય આ શાજેન્દ્રધાર્મના વિદ્યારિધ્ય આ જિનકુશલના
પદપર હતા. તેમણે આં જિનપદ સ ૧૩૬ આં જિનસંજિ

મ ૧૪૦ આ ચિનચક્ર સં ૧૪ ૬, આ ચિનોદય સ ૧૪૧૫ (૧૪૧૪) વર્ષેરેને આચાર્યપદમાં આપી હતી તેમણે સ ૧૪૧૧માં આ ૧ જામણે બાલગ્રામ-ભાવડ-પ્રતિક્રમણમૂલ-વિવરણ રચ્યું છે આ ચિનકુશલ સં ૧૩૮૮માં ૫ તપુલુપ્તિર્તિને આચાર્યપદ આપી તેમનું આ તપુલુપ્તિ નામ રાખ્યું

૪૬ આં ચિનપદસુરિ—તેઓ પંચાલના હાને જોસવાલ હતા સ ૧૩૮૨માં જન્મ્યા હતા તેમને ન ૧૩૬૦ના લેક મુદિ ૬ના શેષ હરવાલના ઉત્તરમાં દેરાઈરમાં આચાર્યપદ આપવામાં આવ્યું અને સં ૧૪ ૦ના વૈશાખ મુદિ ૧૪ના શેષ પાટણમાં તેમનું સ્વર્ગગમન થયું

આ તપુલુપ્તિ તેમને 'સુશિખર' આપ્યો હતો. ખસ્તરમજ્જના પદ્માવલીકારે આ આચાર્યની વિદ્વતા માટે પવ્વ આ ચિનેશ્વર દેવી જ બતાવે જાય છે એટલે આ ચિનપદસુરિ પંચાલના જોવામાં વિદ્વાન નહોતા. તમને પાટણમાં સસ્વતીએ વસવાટ આપ્યું અને પાટણમાં મહાન્તો મગલ્લત યજ્ઞોક્તી રચના કરી, બ્યાખ્યાન પવ્વ ગ્રંથ આપ્યું

મુગ્ધપદાનાચાર્ય પદ્માવલીમાં આ જન્મનાં ઉલ્લેખ નથી તમને 'બાલકવલ' દુર્ભાસ મરસ્વતીનું જિનુદ હતું આ ચિનચક્ર, આ ચિનકુશલ, આ ચિનપદ અને આ ચિનેશ્વર (વેતલ) એ ચારે છાજેક જોતના હતા

૪૭ આં ચિનકાલિધસુરિ—તેમને સ ૧૪ ના અષા મુદિ ૧ના શેષ પાટણમાં આ તપુલુપ્તિમૂલિયા હારે આચાર્ય પદમાં મળી અને તેઓ સ ૧૪ ૬માં નાગોદમાં કાલકર્મ પામ્યા હતા તેઓ વિદ્વાન હતા અજ્ઞાવધાની હતા એ ગ્રંથએ તે ૪૪૭માં ૮૪ ગ્રંથો બાકરણના વિદ્વાન હતા આ અરસામાં મુસલમાનોએ અજ મેરમાં હસ્તો કર્યો હતા

૪૮ આં ચિનચક્રસુરિ—તેમને સ ૧૪ ૬ના માહ મુદિ ૫ (૧)ના શેષ નાગોદમાં (લેસલમિશમાં) આ તપુલુપ્તિમૂલિયા

વાસસ્થેપથી આચાર્યપદવી મળી અને સુ. ૧૪૧૫ના અષાઠ વદિ
૧૭ના રોજ ખલાતમાં સ્વર્ગસ્થ થયા.

તેઓ પરમસુવેગી હતા. તેમની શિષ્યા આખી સુષુપ્તમુદિ
મહત્તરોએ સુ. ૧૪૦૬માં ‘અજનામુંદરીચરિત્ર (મ. ૫૦૪) સ્મૃત્તુ.

૪૬ આ. ૦ જિનોદયસુરિ—પાલનપુસ્તક શા. ૩૬પાલ માલ
અને તેમની પત્ની કારણદેને સુમરો નામે પુત્રનો જ મ સુ. ૧૪૭૫માં થયે. સુમસુએ જીલ્લામાં લીલા લીધી ને તેઓ મુનિ સ્થામ
પ્રભ નામથી જોગબાવા લાગ્યા. સુ. ૧૪૧૫ના અષાઠ મુદિ ૨ (૧૩)ના
રોજ ખલાતમાં આ. ૦ તરુણપ્રભના હાથે આચાર્યપદવી મેળવી અને
આ. ૦ જિનોદયસુરિ નામ યાજવામાં આવ્યું. સુ. ૧૪૩૨ના સાદરવા
વદિ ૧૧ના રોજ પાળુમાં તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો. તેઓ પાંચે
તિથિએ ઉપવાસ કરતા હતા. તેઓ સૌભાગ્યશાળી હતા. તેમના
હાથે ઘણી પ્રતિષ્ઠાઓ, ઘણા પદસ્થાને તેમજ મહાપતિઓ થયા. તેમના
સમયમાં તપગમ્મના આ. ૦ દેવસુદરસુરિના પદ્ધતર આ. ૦ સાધુરત્ન
સુરિના ઉપદેશથી ગાંધપુસ્તક હાકેમ શા. ૬૦૪૨ પોરવાડે બહુ
અસાધ્ય બાર ગામોમાં અમારિ પ્રવર્તાવાં હતી. (મક. ૩૫, પૃ. ૧૬૮;
કાચર બવહારિયાનો યાત્ર) આચાર્યશ્રીએ સુ. ૧૪૧૫માં
વિક્રમસસુ સ્થાપે છે.

આ જિનોદયના શિષ્ય ઉપા. ૦ મેરુન દને ‘જિનોદયવિવાહલો
તથા સમ્પૂર્ણ, અપ્રજશમાં સ્તવનોની રમના વગેરે કરેલી છે. ૫
જાનકલશે સુ. ૧૪૧૫માં જિનોદયસુરિપદ્ધતિવેકરામ સ્થાપે છે.

તે સમયે જ્યેષ્ઠમેસ્ત્રના છાત્રે યોત્રની વેગજાખાના ઉપા. ૦
જર્મવંદસ્તસ વિદ્વાન હતા. આચાર્યશ્રીએ તેમને આચાર્યપદ આપ
વાનો વિચાર કર્યો પણ તેમના રોગે બાળુવામાં આવતા અને શા. ૦
ઉદયકરણની સલાહ મળતા તેમને આચાર્ય બનાવ્યા નહીં. તેમના
કુટુંબીઓ મત્રી વગેરે અધિકારપદે હતા. મનવાગા હતા. ઉપા. ૦
ખર્મવંદસ્તે સાચાર જઈ વાસહી રેવીની સાધના કરી. પુરુષમ્હી
ગમ્મના આચાર્યે જુ. ૧૪૨૨માં તેમને પાળુમાં આચાર્યપદવી

આપી, આ૦ જિનેશ્વર નામ રાજ્યુ તેમણે કુટુંબીઓની મદદથી નવો મંચ બનાવ્યો. આ રીતે અસ્તરમંચમા સ ૧૪૨૨મા યોધો 'વેગદેવમંચ' નીકળ્યા.

૫ આ૦ જિનસાજસુરિ—તેમને સ ૧૪૩૩ના શાવુ વડે ૬ના શેષ પાટણમા આઆર્થપદ મળ્યું. સ ૧૪૬૧માં દેહવાદામાં સ્વર્ગમન થયું. આ જિનવર્ધને સ ૧૪૬૮મા દેહવાદામા તેમની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી. તેઓ ન્યાયના પ્રમુદ અભ્યાસી હતા, અને સુવ ચિદ્વાત્તા પદ્મમાં હતા. તેઓ ક્રમાશીલ હતા. તેમણે (૧) આ સ્વર્ગમન, (૨) આ શુવનરત્ન અને (૩) આ સાગરચક્રને આઆર્થ પદવી આપી હતી. આ જિનપ્રભસુરિની ૫૧૫શામા આ જિનસંજ કથા છે તે આ સુરિથી જૂઠા છે. (જૂઓ, પ્રક૦ ૪ પૃ૦ ૪૬૬)

તેમના પસ્તિશરમાં ૩ આઆર્થો, ૧૨ ઉપાધ્યાયો, અને ૩૬ વાચનાઆર્થો હતા.

૫૧. આ૦ જિનસાજસુરિ—આ સાગરચક્રસુરિએ સ ૧૪૬૧ માં દેહવાદામાં આ જિનસાજની પાઠે આ જિનવર્ધનને સ્થાપન કર્યા. આ જિનવર્ધને લેસકમેરમા જ ચિત્તામણિ પાર્શ્વનાથના દેરાસરમા મૂળનાથની પાસે બેસાડેલ ક્ષેત્રપાજની મૂર્તિને ઉઠાવી જકાર બેસાડી આથી આઆર્થથી અને ક્ષેત્રપાલ વચ્ચે ઝગડો પડ્યો. ક્ષેત્રપાલે આઆર્થથીને ક્ષમાચર્ચવતના કમવાગા કસાવ્યા. આથી આ૦ સાગરચક્રે આ૦ જિનસાજની પાઠે આ જિનવર્ધનના બદલે આ જિનસાજને બેસાવ્યા. તેમા ૧ કાઠો નામ, ૨ લાવુસોદ મામ, ૩ લાવુમાઠી બેત્ર, ૪ ભદ્રા કરણ, ૫ ભસ્ત્રી નથત્ર, ૬ કદસુરિ નામ અને ૭ ભદ્રારક પદ—એમ સાત કાઠાર મેળાયા.

૧. આ જિનવર્ધને સ ૧૪૫૪માં સિવાજિવગિનિ જાતપાદ્યો ની દીકા સ્ત્રી વેવજ વાગ્ગલાલકાર ની વળુ દીકા સ્ત્રી આ જિનસાજરક્ષિ ૫ પર્શ્વવદે રાજસીયાની કપૂરમજરી ની દીકા સ્ત્રી.

૨. મધ્ય સુદે ૧૫ના શેષ કાલે જન્મી-મૃત ન જ હોય.

આં જિનભદ્રસૂરિનો સં ૧૪૫૦મા જ મ, સં ૧૪૬૧મા દીક્ષા,
સં ૧૪૭૫મા મહા મુદ્ધિ ૧૫મા શેજ ભણસોશમા આચાર્યપદ થયું
સં ૧૫૧૪મા મહા વરિ દના શેજ કુભસમેરમા સ્વર્ગવાસ થયો
હતો. એ રીતે તેઓ ઘણા વર્ષો જીવ્યા હતા.

આં જિનભદ્રે જિણસત્તરિ ગાં ૨૨૦ અપવર્ગનામભાણ,
દ્વાદશાગ્રીપદપ્રમાણકુલક ગાં ૨૧ વજેરે સ્થ્યા છે

તેમણે ત્રિસ્નાર, ચિત્તોદ, મટોવર વજેરેમા જિન પ્રતિમાઓની
પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. મા વચ્ચે, જેઝલમેર, બલોર, પાલુ, ખલાત
નાગેર વજેરે સ્થાનોમાં બ્રહ્મભટ્ટારે સ્થાપાવ્યા હતા. તેમને ઘણા
શિષ્યો પ્રશિષ્યો હતા. તેમણે જગતને આચાર્ય ઉપાધ્યાય, પન્થાસ
વજેરે ૧૮ વિદ્યાન્ મુનિવદ્યેરિ આપ્યા હતા. તે આ પ્રમાણે—

આં ભાવરત્નસૂરિ

આં દીર્ઘિરત્નસૂરિ—તેમણે સં ૧૫૧૪માં કુભસમેરમા
આં જિનચક્રને આચાર્યપદ ભટ્ટારકપદ આપ્યાં. આં દીર્ઘિરત્નના
શિષ્ય પ લાવવચ્ચીજગલિના ઉપદેશથી સં ૧૫૦૧ના વૈ. સં ૧ના
શેજ પાટણમા શેક નાગસજ્જપથજ શેં ઉદયસિદ્ધે સોનેરી શાહીથી
નદીસૂત્ર લખાવ્યું હતું. (—શીખ્યાસ્તિમ્મબદ્ધ, ભાં ૨, પ્રકં ૨૮)

મહોં કમલસમ્મથમ ગણિ—તે મોટા વિદ્યાન્ હતા. તેમણે સં
૧૪૭૬મા દીક્ષા લીધી હતી. તેમણે સં ૧૫૨૪મા વૈભાવત્રિરિ
તીર્થમા આં જિનભદ્રની ચરણપાદુકાની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. સં
૧૫૨૬મા જ્ઞેનપુરમા શેક મલ્લરાજને ઉપદેશ આપી શિદ્ધાન્તો
લખાવ્યા. સં ૧૫૪૪મા ઉત્તરજ્ઞવણસુત ની સર્વાર્થસિદ્ધિ કમલ-
સમ્મથી દીક્ષા જનાળી. સં ૧૫૪૬મા કર્મસ્તવ વિવરણ, સિદ્ધાંત
માયેદાર, સમ્યક્ત્વોદ્દેશક કરી ૧૩ વજેરે જનાવ્યા છે.

મહોં સિદ્ધાન્તસુચિ ગણિ—તેમને જીસાવજા પાંચનાજ
ઉપર મળી ભખિ હતી. તેમની ઉપર ત્યાંના અધિપાશક પ્રમુન્ન
હતો. તેમણે તે દેવની મહેશ્વળની મેગની માટવગદના મુલતાન
જાદશાદ મહમુદ આમુલીની શાજસલામા વારીઓને હરાવ્યા હતા.

તેમણે એક વિધવાના નાનું નામના પુત્રને મત્રવાળું માથાજીરુ
ખાખુ, આથી નાનું બાહ્યાકું વ્યાપ્તીનનો માનીતો બન્યો હતો.
સજવ છે કે આ નાનું તે નેણા જણાણી શ્રીમાલી હોય. તેના
વશમાં કેવિ મહન, કેવિ મનદ થયા તેમના શિષ્ય સામુસોમે સ
૧૫૧૨મા પુષ્પમાળામકરણની ટીકા, સ. ૧૫૧૬મા મહાવીરચરિત્રની
વૃત્તિ, ચત્રિપથક-વૃત્તિ, નદીચરકીપસ્તવનવૃત્તિ બનાવી છે

મહો. ૦ જગત્પ્રભાસ ગણિ—તે આ જિનસજ્જસુરિના શિષ્ય હતા
જાને આ જિનવધનના વિદ્યાશિષ્ય હતા. તેમણે સ. ૧૪૮૪મા સિન્ધ
માથી આ જિનસજ્જસુરિ ઉપર વિજ્ઞસિરૂપે વિજ્ઞસિત્રિવેણી રચીને
મોકલી હતી. સ. ૧૪૭૭મા પાટણમા પવસ્ત્રાવસિ (ગા. ૧૨૧)
બનાવી. સ. ૧૪૬૭મા નગરકોટધૈત્યપરિપાટી બનાવી. સ.
૧૪૬૫મા સદેહકોશાવલી વૃત્તિ બનાવી. તીર્થશલસ્તવન, વિવિધ
સ્તોત્ર-વૃત્તિ, સ. ૧૫૩મા પાલનપુરમા શ્રીપૃથ્વીચક્રચરિત્ર
અ. ૨૬૫૪ વગેરે બનાવ્યા હતા.^૧

મહો. જગત્પ્રભાસ શિષ્ય ઉ. રત્નચંદ્ર મ. ૧૫ ૧ના પો. મુ.
૧૧ સવિધારે મળીજ કિયાસ્તમુખ્યમ લખ્યો. મહો. જગત્પ્રભાસ
ગણિવરને (૧) ઉ. રત્નચંદ્ર ગણિ, (૨) પ. મેલશાજ (૩) પ. ૦ સોમ
કુલર, (૪) સ્તવરૂપિ જેમ ૪ શિષ્યો થયા.

ઉપા. રત્નમૂર્તિ ગણિ, તમના શિષ્ય ઉ. મેકુમુદરે સ. ૧૫૨૫મા
માકવત્રકમા આ તરુણમહાના આવશ્યક બાલતબોધ ના આધારે

૧ મનિ જગત્પ્રભાસ ૧૦ મ. ૧ ૧ સવિધારે વિદ્યા નક્કરમાં
ખજાનાર કુર્મમાં પૃથ્વીચક્રચરિત્ર લખ્યું હતું ત્યારબાદ અત્યવશ્યક
ન. ૫૨મા બ. જિનસજ્જસુરિ ૧ પરગના (૫૬) ૫ સુખનિવસિ
ગણિ (૫૭) ૫ જગત્પ્રભાસ ગણિ (૫૮) ૫ પ્રેમધીર ગણિ (૫૯) ૫ કુળીચક્ર
મ. (૬) ૫ સુભાસ મ. ૧ કિન્ધ (૧૧) ૫ મહાચરિત્રને સ. ૧૮૩૮
અ. ૧ ૫ સુભાસ તેના આધારે અત્યવશ્યક બનાવે જિનસજ્જના યાજનમાં
લખ્યોમાં નવાજ માળવીદીન દેવના રાબમાં પ્રતિ લખી

(—શ્રીચરિત્રમદ્ય, બા. ૨, પ્રક. ૧-૭૧૧)

જાણાવ્યોય બનાવ્યો.

૬૦ મુનિરાજ	૫૦ પુણ્યવિમલગણિ
૫૦ વિશાલ ગણિ	૫૦ મતિવિમલ ગણિ
૫૦ લખિવિશાલ ગણિ	૫૦ મતિરાજ ગણિ
૫૦ ચક્રચીલ ગણિ	૫૦ પદમેરુ ગણિ
૫૦ મુમતિસેન ગણિ	મુ૦ વિનયતિલકલ
મુ કિંચતિલકલ	મુ૦ ભાનુપ્રભ
મુ સમચપ્રભ	મુ૦ દયાકમલ વગેરે.

તેમને સવલ વૈરસિદ્ધ શબ્દ અનકદાસ વગેરે ભક્તો હતા. આ જિનજદ્રસુરિ, આ જિનજદ્રસુરિ મહો કમલસુવમ ગણિ વગેરેના ઉપદેશથી ધણા પ્રજ્ઞાદાતા બન્યા છે. જ્યોત્સનાવ્યા છે એનાની શાહીથી નહીંમૂત, શ્રીકૃષ્ણસૂત્ર પણ લખાવેલા મને છે. આ૦ જિનજદ્રસુરિ સ ૧૫૦૧ના વૈ૦ મુ ૪ ને રવિવારે જોસલ મેરમા પોતાને હાથે સિદ્ધહેમશબ્દાનુશાસન વૃત્તિ લખી છે.

(—શ્રીપ્રશસ્તિજાલ, ભા ૨, પ્રક૦ ૩૧)

આ૦ જિનજદ્રના સમયે ખસ્તજગજીમા સ૦ ૧૪૬૧મા, સ ૧૪૬૫મા પિપ્પલક ગામમા આ૦ જિનવર્ધનસુરિથી પાલમો ‘પિપ્પલક’ નામનો શાખાલેહ નીકળ્યો છે.

આ૦ જિનવર્ધને સ૦ ૧૪૭૪મા શિવાલિત્વની સમપદાર્થી ની વૃત્તિ અને વાગૂલદાહકાર ની વૃત્તિ બનાવી.

આ જિનવર્ધનપદ્, આ જિનજદ્રપદ્, આ૦ જિનચામર (સ૦ ૧૪૮૬ થી ૧૫૫) હેમલયુવૃત્તિ કુડિકા તથા કપૂરપ્રકરણ ની અવશૂરિ બનાવી.

આ૦ જિનવર્ધનશિષ્ય ૫૦ આશાસુકરે સ૦ ૧૫૧૬મા વિષા નિલાસનરેન્દ્ર-ચોપાઈ બનાવી.

આ જિનચામરશિષ્ય ૫૦ હર્મનદ્ર ગણિએ રાજસેજરની કપૂર-મજરી ની ટીકા બનાવી.

૫૨. આ જિનચામરસુરિ—તેઓ જોસલમેરના શા૦ વચ્ચાસજ

સામક અને તેમની પત્ની વાસકાદેવીના પુત્ર હતા. તેમનો સ ૧૪૮૭માં જ મ થયો ને સ ૧૪૯૨માં શિક્ષા થઈ. તેમને સ ૧૫૧૫ના વૈશાખ વદિ ૨ ના દિવસે કુબજમેળમાં આાં કીર્તિસ્તંભના હાથે આચાર્યપદ મળ્યું. સ ૦ ૧૫૩ (૧૫૩૭) માં જેસલમેરમાં સ્વર્ગવાસ થયો.

તેમણે જેસલમેર, આળૂ ચિત્તોડ વગેરે સ્થાનોમાં જિનપ્રતિષ્ઠાએ કરાવી. ચિત્તોડમાં કુબા રાણાના બાદશી વેલ્લમદે સાતિનાથનું મૂર્તિસ્થાપિત કરી કસબું, તેની તેમણે પ્રતિષ્ઠા કરી. આાં ગુણસ્તન, આર્ધસ્તન, આાં જિનસમુદ્ર વગેરેને આચાર્ય બનાવ્યા.

આ અરસામાં સ ૧૫૮માં જમદાવાદમાં લોકા હદિયાળે પ્રતિમા ઉત્થાપી અને સ ૦ ૧૫૨૪ (૧૫૩)માં લોકામત બતાવ્યો. આ મતને બાદશાહ પીરોજશાહે ટેકો આપ્યો.

(—ઉપા કમલસુબમ્બુત સિંહાત
સાથે-હાસમ્બદ્ધત્વેન્દ્રાસ, કી ૧૩)

૫૩ આ જિનસમુદ્રસુરિ—તેઓ બાહડમેરના પારેજ રોકા શાહ અને તેમની પત્ની દેવસદેવીના પુત્ર હતા. તેમનો સ ૧૫૬ માં જ મ થયો. તેમણે સ ૦ ૧૫૧૨ (૧૫૨૧)માં શિક્ષા લીધી. સ ૧૫૩૩ના મા સુદિ ૧૩ ના રોજ પુજપુરમાં આ જિનસમુદ્રસુરિના હાથે તેમને આચાર્યપદ મળ્યું અને સ ૦ ૧૫૫૫માં જમદાવાદમાં તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો.

તેઓ પરમત્યાગી હતા. તેમણે પચનદીપીરની સાધના કરી હતી. તેમણે જેસલમેરમાં સ ૧૫૩૬માં તેમજ બીજા સ્થાનોમાં પ્રતિષ્ઠાએ કરાવી હતી.

જોધપુરના રાજા તથા બેકે બનાદવ ભટ્ટે સ ૧૫૪૭માં આ જિનસમુદ્રને મ રોવર આમ ત્રણ આપી ઘણું સન્માન કર્યું હતું. તેમના શિષ્ય આ જિનસાગરશિષ્ય ૫ ધર્મચક્રે 'સિન્દૂરપ્રકર' ટીકા રચી છે.

આ જિનસમુદ્રની શિષ્યા આબી રાજસદામી ગણિની સ ૦ ૧૫૨ ના માસર વદિ ૧ ના રોજ પાલનપુરમાં હતી.

(—મીપ્રસસ્તિસ જક, ભાગ ૨, પ્ર ૧૬)

૫૪ આં જિનહસસુરિ—તેઓ સેત્રાવાના શાં મેષરાજ
આપણ અને તેમની પત્ની કમલાદેના પુત્ર હતા તેમનો સં ૧૫૨૪મા
જ મ મયો તેમણે સ ૧૫૩૫માં જેસલમેરમાં દીક્ષા લીધી. દીક્ષાનામ
સુનિ ધર્મદેવ રાજવામાં આત્મ તેમને સં ૧૫૫૫મા અમદાવાદમાં
આચાર્યપદ આપવામાં આવ્યું. સં ૧૫૫૬ ના વૈશાખ સુદિ ૩ દિને
(જેઠ સુદિ ૬ રતિવારે) શાહીપી નક્ષત્રમાં ગિરનારમાં આં શાંતિ
સાગરના સૂરિમત્રથી જુદારકપદ મળ્યું અને સં ૧૫૮૦મા અમદા
વાદમાં ત્રણ દિવસનું અગ્નિયન કરી તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો હતો.

ત્યારે આચાર્યશ્રી ૧૪ સાધુઓ સાથે આગરા પધાર્યા ત્યારે
ત્યાના શ્રીસદે તેમનો નગરપ્રવેશમહેત્ત્વ થયો હતો. પરંતુ ત્યાના
બાદશાહ સીકંદર લોદીએ (ઈ સ ૧૪૮૮ થી ૧૫ ૭) કોર્મી કાન
ભણેશ્વરીના કારણે આચાર્યશ્રી, ૧૩ સાધુઓ તેમજ ૫૦૦ માણસો
વગેરેને પાંજપુરની કેદમાં પૂરી દીધા હતા. જે સ્થિતિમાં ત્રણ વર્ષ
પસાર થઈ ગયા. (જુઓ, પ્રકૃ ૪૪ બાદશાહ ૩૩ સિકંદર લોદી)

આચાર્યશ્રીએ વિવિધ દેવોનું આરાધન કર્યું પણ કંઈ ન વળ્યું
આખરે આં અજિતદેવસુરિ પ્રતિષ્ઠિત છરાવલા પાંચનાથનું આરા
ધન કર્યું—જીસાપહાંપુરીમાપાર્શ્વનાથરૂપમાં ॥૧ ૧॥ તેમની કૃપાથી તેઓ
કેદમાંથી છૂટ્યા તેમણે ૫૦ કેદીઓને પણ છોડાવ્યા અને બાદશાહને
ઉપદેશ આપી અમારિ પ્રવર્તાવી.

બુદ્ધાચાર્ય પદાવસ્થી 'મા જણાવ્યું છે કે આં જિનદત્તનું અભિવચન
તોડવાથી આવ્યા વધ જાન થાય. આ જિનહસે ઘણી પ્રતિષ્ઠાઓ
કરાવી હતી, આત્રામયો કહાવ્યા હતા. ઘણા નવા આચાર્યો બનાવ્યા
હતા. સં ૧૫૮૨મા તેમણે આચરજમુત દીપિકા રચી.

બાદશાહ સીકંદર (ઈ સ ૧૪૮૬ થી ૧૫ ૭) લોદીએ આ
જિનહસને કેદમાં પૂર્ણ તેથી આં શાંતિમાગરે આ જિનસમુદ્રની
પાળે આં જિનદેવને નવા આચાર્ય બનાવી સ્થાપન કર્યા. ખર
વરગણમાં સં ૧૫૬૪-૬૫મા મારવાડના રૈયા ગામમાં આં જિન
દેવથી છઠ્ઠો 'આચાર્યગણ' (વડે આચાર્યચતુષ્ચ) નીકળ્યો.

આ સમયે સં ૧૫૮૨ ના માઠ મુદિ ૫ ના શેષ અમદાવાદમાં સ્થવિર પરપરાની પદ્મપ્રશસ્તિ રહ્યો. ૧૧ ની રચના થઈ ઉપા સ્થાપુ રજ મણીએ સ ૧૫૬૬ માં સુવચક ગમુત્તરીપિકા (મં ૦ : ૧૩૪૧૬) રચેલી છે.

૫૫. આં બિનભાણુકેશ્વરિ—તેઓ કુકડા શાપદાએત્રના શા શેષ (સરિલ લવસજ) તથા તેમની પત્ની રતાદેવી (સ્વણાદેવી પદાદેવી)ના પુત્ર હતા. તેમનો જ મ સ ૧૫૪૬ માં થયો. તેમણે સ ૧૫૬ માં દીક્ષા લીધી સ ૧૫૬૨ ના બાહરના વરિ ૬ (માઠ મુદિ ૫)ના શેષ પાટણમાં આ બિનકસના કાઠે આચાર્યપદની મેળવી અને સ ૧૬૧૨ ના અષાઠ મુદિ ૫ ના શેષ અનશનપૂર્વક સ્વર્ગવાસ થયો.

તેઓ બુદ્ધસત, પૂર્વદેશ અને સિંધમાં તિવર્ષા હતા. તેમણે પાંચ નદીને સાધીહવી સ ૧૫૬૩ માં બિહારનેરમાં મઝી કેમંસિક ના દેશસરમાં જ નેમિનાથની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હવી. તેઓ જેસલમેરમાં પ્રણા કર્યો મુખી સ્થિર રહ્યા. એટલે ખસ્તરખાના થતિઓ સિધિલ જ હે જ્યા અને લોકામચ દેલાવા લાખો. આથી મઝી સ આમસિકે આચાર્યશ્રીને સિધિલાચાર છોડી ક્રિયોદ્ધાર કરવા નિનવિ કરી. આચાર્યશ્રીએ જણાવ્યું કે હું દેશકરની યાત્રા કરી આવીને પછી ક્રિયોદ્ધાર કરીશ. તેઓ દેશકરની યાત્રા કરી જેસલમેર તરફ આવતા હતા, ૨૫ કોશ મુખી આબ્યા પલ્લુ ત્યા પાણી ન મળવાથી (સ ૧૬૧૨ અ મુ ૫) અનશન લઈ કાઠખર્મ પામ્યા. તે પછી તેમના શિષ્યો ઉપાં ઠેનકેતિલક વગેરેએ ક્રિયોદ્ધાર કર્યો.

આ બિનભાણુકેશ્વરિની પરપરાના ઉપા રતાકેર ગણિએ સ ૧૬૧ ના આવણુ વરિ ૮ ના શેષ લવચિચાર ની પ્રાકૃત વૃત્તિના આધારે સંસ્કૃત દીકા રચી.

૫૬ આં બિનભાણુકેશ્વરિ—તેઓ વઢલીના રીકડએત્રના શા મીલત અને તેમની પત્ની મીદેવીના પુત્ર હતા. તેમનો જ મ સ ૧૫૬૫ માં થયો હતો. તેમણે સ ૧૬ જમાં દીક્ષા લીધી. સ ૧૬૧૨

ના ભાદરવા સુદિ ૬ ના રોજ જોશુશ્વમેરમા તેમને આઆર્થપદ મળ્યું
સં ૧૬૭ ના આસો વદિર ના દિવસે ગિજાહામા સ્વર્ગવાસ થયો.
ક્રિષ્ણોદ્ધાર—

તેમણે સં ૧૬૧૩ ના ચૈત્ર સુદિ ૭ ના રોજ ઉપાં ૮૦૦ કનક
તિલક માથે પરિવહ્ય ઊઘી ક્રિષ્ણોદ્ધાર કર્યો.

જે સમયે ગિજાનેરમા ૮૪ મસ્તના ઉપાસથા હતા. બીજા ગમ્મના
મહાત્માઓ, યતિઓ, કુલગુરુ કે વહીવચા આં જિનચક્રને માનવા
ન હતા. આમૈયામા આમે જતા નહોતા. ગિજાનેરના મત્રી સુઆમ
મિહના પુત્ર મત્રી કમૈશ્વ દ્ર બછાવત જે આઆર્થથીના બહત હતા
તેમને આ જિનચક્રને ન માનવાના કારણે તે મહાત્માઓ, વહી
વચાઓ વગેરે પ્રતિ બારે શુભે આઓ. તેમણે ગમ્મના
દિગ્દિગથી બીજા ગમ્મના મહાત્માઓ વગેરેની પદાવલીઓ અને
વહાઓ વગેરેનો નાશ કર્યો. “પ્રાચીન ઇતિહાસ પર પડદો ષડ્યો.”
પાછળથી તેમણે નવી પદાવલીઓ અને વહીઓ તૈયાર કરાવી.

તે પછી ગિજાનેરનો રાજા શશ્વસિંહ તેમજ સર્વસનામૂત
બનાવનાર તેના ભાઈ પૃથ્વારા / આમે બાપ / શવાથી મત્રી કમૈ
શ્વ આગસ ગમા અને ત્યા સમ્રા / અકબરના અગત પાતામા
નિમાયા. (—સર્વસનામૂત, પૃ. ૩૪ ખાર ૪)

આં જિનચક્રે પાટણમા શાઆર્થ થયો તેમા આ અસલ
દેવસૂરિને ખરતરગમ્મના સિદ્ધ કરાવવા સજગ પ્રયત્ન કર્યો હતો.
આં બાદિદેવસૂરિના વામજોપથી સ્વપાયેશ હોશિરી તીર્થમા ખરતર-
ગમ્મનીઓએ પ્રવેશ મેળવવા બારે વહેમત ઉઠાવી હતી.

જે ૪ અરસામા દિગ્દિગનાં ગાદીએ મોગલ સમ્રાટ અકબર
હતો તેણે જુ / રાતના સૂણને પત્ર લખી આ હીરવિજયસૂરિને સુખ
રાતથી આગસ જોહાબ્યા. સ ૧૬૩૬ મા તેમનો ઉપદેશ સાંભળ્યો.
પાતાના રાજ્યમાં છૂંક છૂંક છ મહિનાની અમારિ પળાવી. ૭

૧ વધુ નિવસ્ય થયે જુઓ ખરતરગમ્મનો મહો રાવચાચ નવિની
મહાજનનકમુદ્રાવથી.

દેશોમાં જઈ સાના દરમાનો મોકલ્યા. સમ્રાટે તેમને જાણીને
જિત્તાળ આપ્યો અને સમગ્ર આપતા તેમને શત્રુબધ લીધેના પક્ષે
લખી આપ્યા. જગદ્ગુરુ શ્રીહરીવિજયસૂરિએ અહીં ચાર વર્ષ, વિજયીને
ગ. સંવત્ ૧૫૫૫ ના કરી, સુગંધિત તરફ વિદ્યાર કર્યો. જસ એ મમલથી
મોતલ દરબારમાં જૈન મુનિઓનો પ્રવેશ શરૂ થયેલ (જુલે, ૫ ૧)

આ જિત્તાળના શિખર પાસે તિલકમળીએ સ ૧૫૬૬માં જાણ
મા પ્રકૃત શબ્દસમુદાય થયેલ તેમના પ્રતિષ્ઠા ધર્મસમુદાય સ.
૧૫૬૭ માં મુનિશ્રીમારણસ ની રચના કરી.

મત્રી કમલેશ્વરે આ જિત્તાળને આગસ્ય બોલાવ્યા. આગસ્ય
શ્રીએ સ ૧૬૪૮ના અષાઢ શુ ૮ના રોજ જાણવથી વિદ્યાર કરી
બલોરમાં પશુપણ તથા મોખાસુ પસાર કરી ૬૧૦ શુ ૧૨ ના રોજ
તેઓ લાહોર પધાર્યા. આગસ્યશ્રી શ્રી લાહોરમાં રહ્યા અને પછી હાપુડ
પધાર્યા. આગસ્યશ્રીએ લાહોરમાં સમ્રાટ અકબરને ઉપદેશ આપ્યો,
અને આં હરીવિજયસૂરિને અમારિયાં દરમાન આપ્યા હતા તેણે
શ્રીમાસી અમારિયાં માટે દરમાનોની માગણી કરી દરમાન મેળવ્યું
જાણવના દરિયામાં મચ્છીમારણની ભજ બધે કરાવી. મત્રી કમલેશ્વરે
મોળા મમારિયાંની આગસ્યશ્રીને સુગંધિત પદ આપ્યું તથા
વા માનસિકને આગસ્યશ્રીના હાથે આં જિત્તાળના નામથી
આગસ્યશ્રીને આપ્યું. આ ઉત્સવમાં સમ્રાટે નહીં પણ સમ્રાટના
ધર્મસુરો રોજ જાણવથી લાહોરમાં આવી હતી.

સમ્રાટ અકબર સ ૧૬૬૨ ના કાર્તિક મુહુર્તે ૧૫ના રોજ મરણ
પામ્યો. તે પછી જહાંગીર દિલ્લીનો બાદશાહ બન્યો. આ જિત્તા
સિંહે એવી ભવિષ્યવાળી કરી હતી કે શાહબદો પુરાતુ દિલ્લીનો
બાદશાહ બનશે. આથી મોકાનેસ્તો શબ્દ શાહસિંહ, સુરશાહ દસપદ
તેમજ મધો કમલેશ્વર બહાવના વમેશ્વરે શાહબદો પુરાતુનો પક્ષ
કર્યો હતો. સમ્રાટ જહાંગીરે જે વાત લાહોરમાં શ્રી સમગ્ર આપતાં
વિજાનેસ્તો શબ્દશત્રુ અને મત્રી કમલેશ્વર બહાવના વશનું મુક્તિ
થી મુગથી નિકાલ કાઢી નાખ્યું તેણે આ જિત્તાળના માટે તુલ્ય

જહાગીર (જહાગીરનામા)મા ખૂબ તિરસ્કારભર્યા શબ્દો લખ્યા છે.
આ સ્થિતિમાં આગરા પ્રદેશમા જૈન ચતિઓનો, તેમાયે ખાસ કરીને
ખસ્તરજમ્હના ચતિઓનો વિહાર સદતર બધ ઘડિ ગયેલ.

જો જ અરસામા તપાજમ્હના મહોં શાનુચ્છ દ્ર ગણીવંર અને
તે પછી મહોં વિવેકહર્ષ ગણીવર, ૫૦ મહાનક ૫૦ પરમાનક
વગેરે આગરામા વિચરતા હતા. આં જિનચક્રસૂરિની વીમ ભાવના
હવી કે ચતિઓનો વિહાર જો પ્રદેશમા બાહુ કરાવેલ. જોલે તેઓ
વૃદ્ધાવસ્થામા પહુ આગરા પધાર્યા અને મહોં વિવેકહર્ષ ગણી તમા
૫૦ પરમાનક ગણીને સાથે રાખી બાહ્યાક જહાગીરને મળ્યા અને
બાહ્યાકને રાજ કરી સૌને માટે આગરા પ્રદેશ તરફનો વિહાર
ખુલ્લો કરાવ્યો.

આ આગરાઈશ્રીએ ઘણી પ્રતિષ્ઠાઓ કરાવી હતી. શિષ્યોની પદ
સ્થાપના પહુ કરી હતી. જે રીતે વિવિધ ધર્મકાર્યો કર્યા હતા.

ખર૦ ૫૦ જમ્હોરિયે સ. ૧૬૫૦ માં શાહોદમાં 'કર્મચક્રશ્રદ્ધારિ
સ્મૃ. ૫૦ સુવર્ણિયે સ. ૧૬૫૫ માં કર્મચક્રશ્રદ્ધારિ' રચી છે.

૧. પુણી જહાગીર નો મુહો રેવીમહાજન હિન્દી જનુરજ સારાંક-
જહાગીરનામા ૧ ૧૬૧૨ કાર્તિક સુદિ ૧૧, કલકામાં જણાવેલ, તેના પૃષ્ઠ
૧૫ પર ૧૧ ૭ ૭૭ ૧ ૮ ૧૪૨ ૧૮૧ ૨ કમા જુએ.

૨. મત્રી કર્મચક્ર બખ્શવત—તે નિશાનેના મત્રી સંપ્રદાયસિદ્ધ
ન મારતો. પુત્ર હતો. તે નાહોલ હતો અને રેન્ડુરુ તેમજ ધર્મનો પ્રેમ હતો.
તે પ્રથમ નિશાને ના મળ્ય રાવનિહનો મત્રી હતો. રાજકુટુંબ સાથે જાડવડ
વચાથી આગળ ગયો. અને અગ્રાદ જાગરાના અંતર ખાતાનો મત્રી બન્યો. તે
આ જિન્સદ અને હુવા માનસિહનો ૫૪મ હુવાસા હતો. તેને ખસ્તરજમ્હ
પ્રત્યે અતિમાય નહીં પણ હિંદીસાવ હતો. આથી તેની સેવા કુસેવા બની ચર્મ
પરિણામે તે પોતે, તેનું કુટુંબ, તેનો ચક્ર કે જૈનશાકન—જે નધાર્થથી કોઈને
કોઈ બાત થયો નહીં તે યતના આ પ્રકારે છે—

(૧) ખસ્તરજમ્હના મહે રામલીસાજી ચણી અને જે જે—નિશાનેરના
કુલકુલો વગેરેએ આ જિન્સદનું સ્થાપન ન કરવાથી ખસ્તરજમ્હના આપત
નિશાનેના મત્રી કર્મચક્ર બખ્શવતે તેઓની વધીઓ તેમજ વચારથીઓ વગેરેનો

બાદશાહી ફરમાનો—

સમ્રાટ અકબર અને તેના ઉત્તરાધિકારી બાદશાહોએ હૈન વાયેને જુદી જુદી બાબતો માટે અવારનવા ફરમાનો આપ્યાં છે. શાસનદીપક મુનિસજી શ્રી વિદ્યાવિજયજી સૂરીશ્વર અને સમ્રાટશ્રી,

જાનજનીની નં ૩ કોઈ અને જાન નં ૧ વજાવજોએ અને નં ૧ પસનીએ તેમજ ૬ ત્રી (—વજાવનમુકાવતી) એટલે હૈન ઇન્દિયાને પક્ષે પહોંચે, જલ્લ પુકીની વાન છે કે તે કુવતુરોએએ જીભ જીભ સહેરેના પ્રથમપરો તથા ચક્કીએની વક્કીએના આધારે વક્કીએ અને વજાવ ડોએ અવસ્થિત હી લીધી. જા જે વિચિન ૩ કોની જે પસપીએ મજે છે તે જા પસપ વક્કીની મજે છે.

(૨) મહત્વાકાંક્ષી જા બાદશાહ જેવ શામ અબજાવ કોવડીની કોરેજ હી હી તેમ જરી કમચદ અબજાવને શાહના પુલકની તરેજ હી હી જલ્લ તેમ તેમને જામના મળી નહીં. બાદશાહ બહાદુરીએ જા રમતની અગર પડી ત્યારે તેજે જા ગમના એવાડી રામ સવજિદ અને જરી કમચદના વજાવ તેમજા અવન યજ્ઞસો પાને જ નિકરન કમચુ. તેમજ અવસ્થાજામ વક્કી એટલે વિહાર વિહી અને અમગના પ્રોજર્થા નપ કરાએ. (—પુકુકે બહાદુરી) પુકીની વાન એ છે કે, જા બિનચદ મજો વિવેહર્થવક્કી ૧ મહન ૧ ૧ અચન ૧ વજે અચનામાં બાદશાહ બહાદુરીએ અબજા અને તેમને અમજાનીને વનિવિહાર પુખ્તો કોઈ.

(૩) જાવિ કુનાવ મજે છે કે નિકરનેરામાં ૨૭ મહોજાએ વજેવા છે તે પસના ૧૩ મહોજાએ જા વિનવમજિ પાર્થનાવ તરુના છે અને ૧૪ મહોજા જા અહાવીરનામીના વિનાજવ તરુના છે તથા સં ૧૧૪ મુકીમાં કોઈ અપેડ નહોતો. જલ્લ જરી કમચદ શામ રાવજિદના રામજાવર્થ ૧૩ મહોજાએમાં અવસ્થાજામ અહારકો જાડે વામ્બ વાને જીભજો જાડે વજાડી ન કમચ એવી અર્થાત્ જાધી હી અને કમચસી ચો રામ સુર્વજિદના સબજાવર્થ ૧૪ મહોજામાં અવસ્થાજામ અહારકો જાડે વામ્બ વાચી રો, જીભજો જાડે ન વજાડી કમચ એવી અર્થાત્ જાધી જાધી હી. તથાઅજ કોમચજા વજેના આવાર્થો જાને ત્યારે ૨૭ મહોજામાં વામ્બ વજાડી કમચ નહીં. તેઓએ પ્રોજેક્સવ વામ્બ વિના જ વજે હોજ કોમ જા અમકાને વોડે વે મોડે કમચ કોમો મજે.

બાદશી કોમચજાના જા અહારવ મં ૧૭૧૧ થાં નિકરનેરા પધર્થા ત્યારે

શ્રી વિનવિનવલ્લભે કૃપારમકેશ ની પ્રસ્તાવનામા ફરમાનોના ફાટા, ફારસી પાઠો, અંગ્રેજી-હિન્દી-ગુજરાતી અનુવાદો આપ્યા છે

કોઈ કોઈ ફરમાનોનો સામંત્ર નીચે મુજબ છે—

(૧) અલિ આનુ ફરમાન—આખર બાદશાહ લખે છે—મારી સાવના છે કે મારી પ્રજા પ્રમુખ રહે, આકર્ષિત રહે, એવું મુખા અરજી આપણે કરું એઈએ જો તે મતનો મહાપુરુષ હોય તે બે પવિત્ર રહે, આત્મધર્મીનમા મમ્ત રહે પ્રમુખા ધ્યાનમા મમ્ત રહે તો હું તેના બાદ અવધારને ન બેતા તેના માનસિક અભિપ્રાયને બેવા તેની સોબન કરી વિચારચિનિમજ કડુ હું મને આવા મહાપુરુષો તેમજ અજોખ નિશાનેના રા નથી આપા મેગથી આ મર્વાડા દોડીને શ્વ રાને નમ્રપ્રેસ કાખો હતો.

(—નામપુરીવર્મશાસ્ત્ર પદાવધીમળ ૫ મે ૧૬૮૬ પટિવાસ, વિનિવચ્ચરિવચ્ચરિવધીમળ, ૫ ૬૨. સિદ્ધિ મારે જૂનો પ્રક ૫૩)

આ મમ્તમળમળ જીભ મમ્તો મારે જ નહીં પણ પેનના મમ્તની વિનિવ દાખાઓના ક્યારો મારે પણ દને અવધુની વાદિના કુરક નિશાને નય તે તેમજ મારે ત્યાં વાળ વામી કાલ નહીં એ જ રીતે અવધુની મ દીના કદા કે અવધુના રાખની આપા મેગથી નિશાનેના અમ્ત મ અવધુર આવે તો તેમજ મારે વાળને પ્રનિવધ કરાખો દને

અમાગ સામંત્રી જ એક પદના વનેકો કે અ અવધુર નિશાનેના અવ તો માનઅમાન વર્ત ન દેવ.થી કવેચા પ્રેસ કમ્ત નહીં એક વર ક્યારેક વિનવત્રિશ્ચરિ ત્વપુર આપા અને રોસન ૫૩ ૮ પુવધીવાની લીન પમસામ્ત્રી રવા તેમજ વાળ વમેરેથી નમ પ્રક વર્ત કાપો નહીં તેથી તે અવધુર કદેમ્ત મવા નહીં

પુઠીની વાન છે કે આ વિનવત્રિશ્ચરિમે ૨ ૪માં તા ૧૪-૪-૧૬૪૮ ના રાજ વપાતો ત્યારે ત્યાંના મેગન લીનમંત્રે આ મંત્રિન મર્વાડા કાને મારે દોડી, તેમજે આમમ્તથી નમ્રપ્રેસ કાખો

અ. ૭ એ કમેલ નિશાનેમા થી પાટ મતો કમવદને પામમમ્ત પ્રેસ રોરા રાવ દને તે આ પદનાકિ ઉપ થી અવધી કાલ છે મનોને મોટી મેડી અભિવચ્ચરિ દની પણ કુરને તેને સદા આખો નહો.

પ્રત્યે પ્રેમ થાય છે. હું આવા કાર્યને પસંદ કરું છું. આ માટે મેં
 ગુજરાતથી આ હીરણ્યકશ્યપસૂરિને બહોળી ઘોલાવ્યા હતા. તે સંપાર
 વાર બહોળી આવ્યા છે. તેમનામાં ઉત્તમ તપ, અસાધારણ પવિત્રતા વગેરે
 છે. જે મર્વણા આદરપાત્ર છે. સમાનયોગ્ય છે તે હવે ગુજરાત
 પધારે છે. તેમની ઇચ્છા છે કે બાદશાહ અનાથોનો રક્ષક છે તો
 આ ૧૧૨ થી આ સુ ૬ જોમ પશુસંખ્યા ૧૨ દિવસો પવિત્ર
 છે તેમાં કોઈ પણ સ્થાને કોઈ પણ પશુપ્રાણી મરાય નહિ. જોવું
 કરવું જોઈએ. આમ કરવાથી દુનિયામાં પ્રશંસા વધે. ધણા જીવો
 વધશે. બધી બચ, આમ કરવાથી પ્રભુ પણ બાદશાહ ઉપર પ્રસન્ન
 રહેશે. તેઓની આ ઇચ્છા છે. આ ઇચ્છા અમાસ ધર્મથી પ્રતિકૂળ
 નથી. પવિત્ર મુસલમાન ધર્મને અનુકૂળ છે. તેમની આ માત્રથીને
 સ્વીકારી જમે કુકમ બહોર ક્યોં કે- "કોઈએ પશુપંચત્ય ૧૨
 દિવસોમાં જીવહિંસા કરવી નહિ. આ કુકમ હમેશાં માટે છે તેનું
 બસબર પાલન કરવું—હીજસી સન ૯૯૨ જમાદુલસાની મિતિ-૭

આ ફરમાનની નકલ ૬ સ્થાન માટે બનાવી છે. (૧) ગુજરાતના
 સૂબા, (૨) માળવાના સૂબા, (૩) જજમેરના સૂબા, (૪) દિલ્હી રત્નેક
 પુરનો પ્રદેશ, (૫) લાહોર મુલતાનનો પ્રદેશ અને (૬) સૂરિલની પાસે
 સમવા માટે બનાવી.

ઉપરોક્તમાં માલવાના સૂબા પર મોકલાવેલ અસલ ફરમાન
 સુરક્ષિત છે, જેની લગાઈ ૨ ફૂટ, પહોળાઈ ૧ ઇંચ છે. મોટા
 મજબૂત કપડા ઉપર ચોનેસી શાહીથી લખેલ છે. તે કોઈ કોઈ
 સ્થાને ફાટી ગયું છે. મેજર જનરલ સર જોન આલકમે પાતાના
 મેમાબર જોશ સેટ્ટલ ઇલિયા પુસ્તકના જા ૨ પૃ ૧૭૫-૧૭૬માં
 તેનો અંગ્રેજી અનુવાદ પ્રકાશિત કર્યો છે.

(૨) કૈન તીર્થોના ઘાનનું ફરમાન—અકબર બાદશાહ હાજે
 છે કે મારા વાળાના માલવા, શાહજહાંનાબાદ, લાહોર, મુલતાન,
 અમદાવાદ, જજમેર, મેરઠ, ગુજરાત, બંગાળ વગેરે મુલકો તથા
 બીજા જે નવા વાળામાં આવે તે મુલકોના સૂબા, કશાદરતિ અને

જગીરદારોને સૂચના કરવામાં આવે છે કે—

સ્વેતાંબર આચાર્ય હીરવિજયસૂરિ તથા તેમના શિષ્યો જે પવિત્ર મનવાળા સાધુપુરુષો ॥ તેઓના કર્શનથી મને યશો જ્ઞાન થયો છે તેઓની માગણી છે કે જનમાસ તીર્થ સિદ્ધાપલ્લ, જિસ્તારલ તારાલ કેશરિયાનાથલ આજૂલ રાજગૃહીની પાથ પહાડી, સમ્મેતશિખરલ વગેરે સ્વેતાંબર તીર્થસ્થાનો ॥ તેમ તથા તેની આસપાસની ભૂમિમાં કોઈ જાગીર નહીં જોવો. હુકમ કરવો જોઈએ. જમને આ માગણી બ્યાજળી લાગે છે તપાસ કરવા નહીં થકુ છે કે આ સ્થાનો સ્વેતાંબર જોનાના છે હું આ સૌ સ્થાનો સ્વે આ હીરવિજયસૂરિને જાણ કરુ છું કે તેઓએ પવિત્ર સ્થાનોમાં શાન્તિથી પ્રભુની ઉપાસના કરે. આ સ્થાનો સ્વેતાંબર સમાજના છે તેઓની નાદિદીવાળા છે જ્યાં મુખી સૂર્ય ચક્ર તપે ત્યાં મુખી આ હરમાન જોન સ્વેતાંબરોને માટે જમર રહે. આ હરમાનના જમલમાં કોઈએ દખલ કરવો નહીં. આ તીર્થોના પર્વતોની ઉપર નીચે કે આસપાસ માત્રાધારિમાં કોઈએ કોઈ જાતની જાગીર કરવી નહીં. આ હુકમનો પાકો જમલ કરવો. કોઈએ ઉલટું વર્તવું નહીં. બીજા સનદ માગવી નહીં—જુલસી સન ૩૭ માટે ઉદ્દેશિત મુતાબિક સ્વાકલ અવલ, મિતિ ૭મી.

આ હરમાન જમલમાં શેઠ આણુદલ હસ્તાણુની પેઢીમાં છે તેની લબાઈ ૨ ફૂટ, પહેળાઈ ૧ ફૂટ ૫ ઇંચ છે. ધોળા હપડા ઉપર ચોનેરી શાહીથી લખેલ છે ઉપર ઢાળી તરફ બાદશાહી મહાર લાગેલી છે. રાજકોટની રાજકુમાર કોલેજના મુનશી મહમુદ જબ દુસ્તાએ તેનો જાગીર જનુવાદ કર્યો ॥

(૪) જાગીરમાં હરમાન—બાદશાહ જાગીર લખે છે—
ખરતરજખા આ જાગીરસૂરિ (આ જિનમંત્રસૂરિ) તે જાગીર જાગીરવાળા છે તેઓની માગણી છે કે તમે પહેલાં આ હીરવિજયસૂરિને હરસાલ માટે પચસણના ૧૨ રિવસનું કોઈ મનુષ્ય, પશુ પક્ષી, માછલી વગેરેને ન મારવાનું અને તેઓને બચાવવાનું હરમાન

આપુ છે તો મને પણ ફરસાલ અપાડ સુદિ ૬ થી અપાડ સુદિ ૧૫ સુધીની અમુકમિ કોઈ કોઈ લખને મારે નહીં એવું ફરમાન આપવું એઈએ.

અસહી શાવ એ છે કે જ્યારે પરમિયારે મનુષ્યોને ખાનું વજેરે કામ માટે જુદા જુદા પદાર્થ બનાવ્યા છે તો આદમીએ ક્યારેય કોઈ પ્રાણીને દુઝા આપવું ન એઈએ. નહીં તો આદમી પાતાના પે ને પાપુઓનું મસાણું બનાવે એ બાજબી નથી.

કાલમા આ જિનસિક્કમૂરિ એટલે કે માનસિકે અરણ કરી છે કે પહેલા આ મવલજના ફરમાનો નીકળી ચૂક્યા છે પરંતુ તેની નકલો રૂમ થઈ છે.

તેની આ અરજીથી હું એ જ મવલજનું આ ફરમાન આપું છું. સૌએ આ હુકમનું જાણ પાલન કરવું. આના નિયમોમા તડબડ કરવી નહીં.—ઈસાહી સન ૪૬ જુસ્વાદ મિતિ ૩૯.

આ ફરમાન પ્રમાણની કિંદી માસિક પત્રિકા સુસ્સ્વતીના ઈ સ ૧૬૧૨ ના જૂનના (ભાગ : ૧૩ સંખ્યા ૬) અકમાં પ્રકાશિત થયું છે. ફારસી ભાષામા પ્રકાશિત થયું છે અને એથપુસનિવામી છુરી દેવીપ્રસાદજીએ તેનો કિંદી અનુવાદ કર્યો છે.

(ફારસકોશ સસ્તરણુ બીબની શ્રી જિન વિજયજીની પ્રસ્તાવના, પૃ ૩૧ થી ૩૬)

૫૩. જા જિનસિક્ક—તેઓ ગણધર શાપદ્યોત્તમના આ વ્યાપસી વયા તેમની પત્ની જીતુશહેના પુત્ર હતા. તેમને સ ૧૬૧૫ ના માહ સુદિ ૧૫ ના રોજ જેવાસરમાં જ મ થયો હતો. તેમનું નામ માર્નાસિક્ક હતું. સ ૧૬૨૩ મા તેમણે બિકારમાં ટીકા લીધી. તેમને સ ૧૬૪ મા જેસલમેરમા વાચકપદ, સ ૧૬૪૬ ના ફાતલ સુદિ ૨ ના રોજ સાહેબમા આબાદપદ મળ્યું અને સ ૧૬૭૪ ના રોજ સુદિ ૧૩ ના રોજ મેહતામા તેમનો સ્વત્રવાસ થયો.

આ અરસામા સ્વયં જ પાંચનાથ પ્રગટ્યા અને કાપરદા ટીકાની સ્થાપના થઈ.

સમ્રાજ્ય હાંગીર બ જિનસિહસૂરિ ઉપર ખૂબ નારાજ હતો, તેનું વર્ણન તેણે પોતાના પુસ્તકે જહાંગીર (જહાંગીરનામા) મધ્યમાં પ્રસંગે પ્રસંગે કર્યું છે એ એ ભાગથી જાણવી જોઈ જાય છે. આ ભટ્ટારક મોગલ રજવાડામાં મુદર ધર્મપ્રભાવના કરી શક્યા હતા. તેમની પાછે એ આચાર્યો યથા (૧) ભટ્ટારક જિનરાજસૂરિ અને (૨) આ જિનસાગરસૂરિ સ. ૧૬૭૪

૫૮. બ જિનરાજ—તેઓ શા ધર્મથી જોષણ અને તેમની પત્ની રાજલના પુત્ર હતા. તેમનો જ મ સ. ૧૬૪૭ ના ચૈત્ર સુદિ ૭ ના રોજ ઘરો હતો. સ. ૧૬૫૬ ના માહ સુદિ ૩ ના રોજ બિઠોનેશમાં તેમણે ઘીલા લીધી ત્યારે તેમનું નામ રાજસુદ્ર પાડવામાં આવ્યું. સ. ૧૬૬૮માં આશાવલમાં તેમને વાચકપદ આપવામાં આવ્યું. સ. ૧૬૭૫ ના ફાગણ સુદિ ૭ના રોજ મેઠતામાં આચાર્ય પદ મળ્યું ત્યારે તેમનું નામ આ. જિનરાજસૂરિ રાખવામાં આવ્યું. સ. ૧૬૬૬ ના જ્યા. સુદિ ૬ ના રોજ પાટણમાં તેમનો મ્વર્ગવાસ ઘરો હતો.

આ જિનરાજ અને જિનસાગર એ બંને જોક ૪ દિવસે આચાર્ય યથા હતા. તે બંનેએ સ. ૧૬૭૫ માં રાત્રી જય વીર ઉપર સવા સોમજની ચોમુજની દૂકમાં બ ત્રણસાહેબની ચોમુજ પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. એ ઉપરાંત તેઓએ ભાવુવડ, અમદાવાદ, મેઠતા વગેરે સ્થાનોમાં પ્રતિષ્ઠાઓ કરી હતી.

આ જિનરાજ બાકરણ, કાવ્યસાહિત્યના વિદ્વાન હતા. તેમણે નૈપધીવમહાકાવ્ય ઉપર જિનરાજના વીકા રચેલી છે આ. જિન પ્રભસૂરિની પરપરામાં જોક આ જિનરાજસૂરિ યથા છે તે જાનાથી જુદા હતા.

૧ આ પ્રતિષ્ઠા ઉત્તરમાં મહો જયસોમ રજી ઉપા નિજય રજી ઉપા પર્વનિધાન રજી ૫ જાનકોનિ રજી વગેરે મુનિવરો દ્વારા કરાવેલો અને પ્રતિષ્ઠાનો લાભ મે સોમજના પુત્ર સ રાજા વગેરેએ લીધો હતો.
(—જયજયગોપાલ)

આ સમયે પદ્મરાજ ગણિ સિધ્ધ પૃ ૦ જ્ઞાનતિશ્લેષ ગણિએ સૃ ૧૬૬ માં જૌતમકુલક-વૃત્તિ રચી છે.

એ સમયે મહો ૦ જ્ઞાનસાગર ગણિની પરપરાના ઉપા ૦ જ્ઞાન-વિમલના સિધ્ધ વાચનાઆય ઉપા ૦ વલ્લભ ગણિ વિદ્વાન હતા. તેમણે સ ૧૬૬૬ માં ૧. વિજયદેવમાહાત્મ્યકાવ્ય, સર્ગ : ૧૬ ૨. ઉપદેશપદ્મવૃત્તિ, ૩ સ ૧૬૫૪ આ વિનેશ્વરના શિલેશ-નામકોશ-ટીકા, ૪ સ ૧૬૬૧ માં શિયાનુશાસન ટીકા, સ ૧૬૬૧ માં દુગ પદ્મજોષવૃત્તિ, સ ૧૬૬૭ માં જોષપુરમાં અભિધાન ચિંતામણિ સારોદ્યાવૃત્તિ, ૬ અસ્તાશ્વિનસ્તુતિકાવ્ય-સ્વોપન-વૃત્તિ સાથે, ૭ સારસ્વતપ્રયોગનિર્ણય, ૮ વિદ્યાર્જુન પદ્મ પરિ ૩ રચે. ૧૪૨ બલભદ્રપુર, ૬ વ્યતુલ શસ્ત્રસ્થાપનવાદસ્થલ વગેરે જમીની રચના કરી છે. મહો ૦ જ્ઞાનસાગર ગણિના સિધ્ધ પૃ ૧૧૩ ને સુ ૧૧ ને રવિવારે બીજ સંક્રિત કિયાસ્તસમુચ્ચય લખ્યો હતો.

તેમના સમયે સૃ ૧૬૬ માં અઘ અસ્તરજમ્બુપદ્માવલી ની રચના થઈ એ જ સમયે જ વિનસાગરસ્પૃશિ આચાર્યશ્રી ગમ્બુ નીકળ્યો. આ શતાબ્દીનાં અંતે જોક હરે અસ્તરજમ્બુમા ચાર ગમ્બો થયા.

અસ્તરજમ્બુના પ બનાવસીદાસે સ ૧૬૮ માં દ્વિગ્જગર મત્ત મા લગી તેણે પદ્મ લખાવ્યો.

અસ્તરજમ્બુમા સ ૧૬૮૬ માં આ વિનસાગરના ગાદીમાં ભદ્ર રજમ્બુ સ ૧૬૮૬ માં આ વિનસાગરની નવમો લઘુઆચાર્યશ્રી ગમ્બુ સ ૧૭૦ માં ઉપા રજવિજયશ્રી હસમો રજવિજય 'શાખાગમ્બુ' અને તેમાંથી મહો શીસારથી અગ્રિયારમો શ્રીસાદીશગમ્બુ નીકળ્યો. આ રીતે અસ્તરજમ્બુમા જોક હરે અગ્રિયાર ગમ્બો થયા.

આ વિનરજવિજયની શાખા નીકળી ત્યારે તપગમ્બુના કેટલાએક આવકો ઉપા રજવિજયના પદ્મમાં રહ્યા હતા. તેઓ ત્યાર

પછી ખસ્તરગચ્છના અનુયાયી મનાય છે

વૈરાટનગરના શેઠ ભાસ્મણ રાક્યાનના પુત્ર શેઠ ઈંદ્રિય દ્રણ રાક્યાન થીમાલી તપાગચ્છના આવક હતા. જન્મદુનુ શ્રીહીરવિજય સુરિના ઉપાસક હતા, તેમણે સ. ૧૮૪૪ માં બધાવેલું જિનાસથ (ઇંદ્રવિહાર) આજે પણ વૈરાટનગરમાં શિલાલેખ આદિ વિષમ્ભન છે તેમના વચ્ચે થીમાન હાથા ખેરાતીલાલજી હા. બાળુમણજી હા. જવાહરલાલજી રાક્યાન વગેરે આજે દિલ્હીમાં વસે છે જે આજે ખસ્તરગચ્છનું પાલન કરે છે. ૫૦ વિનયવસ્થાએ આ. જિનરત્નના સુમયે ખસ્તરગચ્છપટ્ટાવહી બનાવી છે

૫૬ બ. જિનરત્ન—તેમને વૈરાઘ્ય યવાથી માતાની સાથે દીક્ષા લીધી હતી. તેમનો સ્વગવાસ સ. ૧૭૧૧માં બકામણબાદમાં થયો હતો.

૬૦ બ. જિનચંદ્ર—તેમણે મટોવરમાં પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. તેમના સુમયે સ. ૧૭૧૧ માં મધ ખસ્તરગચ્છપટ્ટાવહી બની. તેમનો સ્વગવાસ સ. ૧૭૬૩ માં મુસ્તમાં થયો હતો.

૬૧ બ. જિનમૃગીચંદ્રસુરિ—તેઓ પ્રભાવક આચાર્ય હતા. તેમના સુમયે ધાધાથી વહાણ દ્વારા ત્રીધા બકાન જવાતું હતું. ચતિઓ તમા છ રી પાગતો તીર્થ-ચાત્રામય બે સ્તે આવતા જતા હતા. તેમનો સ્વગવાસ સ. ૧૭૮૦ના શેઠ વહિ ૧૦ના ધાધ જાળીનગરમાં થયો હતો.

૬૨ બ. જિનભક્તિ—તેમણે સ. ૧૭૭૬ માં દીક્ષા લીધી. સ. ૧૭૮૦ માં ભટ્ટારકપદ આપી થયું અને સ. ૧૮૦૪ માં માહવી બકરમાં સ્વગવાસ થયા હતા. તમણે કે શ્રીક તીર્થ-ચાત્રાઓ અને પ્રતિ ઠાળો કરી હતી. તેમને ઉપા. રાજસોમ, હયા રામવિજય વગેરેનો મોટો ચતિપરિવાર હતો.

૬૩ બ. જિનજ્ઞાન—તમણે મોટી નાસ્વા, બોલવા, ચેવા, વહિયાર, સુખસત, સૌરાષ્ટ્ર, કચ્છ વગેરે પ્રદેશોમાં વિહાર કરી નિવિધ તીર્થ-ચાત્રાઓ કરી. તેમની સાથે જાત્રામાં સો-સો બસો-બસો યનિઓ સાથે સ્ટેના હતા. તેમનો સ્વગવાસ સ. ૧૮૩૪ ના આસો વહિ ૧૦ ના ધાધ રૂઢાનગરમાં થયો હતો.

આ સમયે સ ૧૮૭૫ માઠ મુદિ ૩ ને સોમવારે બેપુરમાં કોમકીર્તિશ્યાખાના વાચક શાતિકર્ષ તેમના શિષ્ય મુનિ જિનહર્ષ તેમના શિષ્ય મુનિ સુખવધન, તેમના શિષ્ય મુનિ દયાસિંહના શિષ્ય વાચક રૂપચંદ્રે ઔતગીયમહાકાવ્ય (સર્ગ ૧૧)ની રચના કરી છે

૧૧ જિનહાર્ષે સ ૧૮૭૭ ના કાર્તિક મુદિ ૫ ના રોજ મનાર બહરમા 'આત્મબોધ (પ્રકાશ ૪) રચ્યો છે મુનિ કુમારકવ્યાણે તેની પ્રથમ પ્રતિ લખી હતી.

૧૪ જિનચંદ્ર—તેમણે મારવાડ મોટી મારવાડ, પૂર્વદેશ, દક્ષિણ સોરઠ વગેરે પ્રદેશોમાં વિવરી તીથયાત્રાઓ કરી હતી. પૂર્વ દેશની યાત્રામાં ઉપા અમૃતધમ ઉપા હમાજસ્યાલુ વગેરે તેમની સાથે હતા તેમણે હાજનૌમાત્રણ શામાસ્ય કર્યા હતા. મહમ્મદ બાદના મીસરે સ ૧૮૪૫ ના માઠ મુદિ ૧૧ ને શુક્રવારે મહિમાપુર માં બનાવેલા જા મુનિધિનાથના જિનાલયની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી તેમણે તથા હવુ બાબાર્થિવ જા જિનચંદ્રસુદિએ મળીને પરસ્પરમાં કોમકવ્યા રચાપી હતી તેમનો સ્વર્ગવાસ જા ૧૮૫૬ ના વેંક મુદિ ૩ ના રોજ સૂરતમાં થયો હતો.

૧૫ જિનહર્ષ—તેમણે સૂરત, દેવીકોટ, બહોર બિકાનેર વગેરે સ્થાનોમાં જિનપ્રતિષ્ઠાઓ કરી હતી. શત્રુજય, ત્રિસ્તાર જાત વિશ્વજી મહાવીર કેસરિયાજી સમેતશિખર વગેરે તીર્થોની યાત્રાઓ કરી હતી.

તેમણે સ ૧૮૭ માં જાને બીજી વાર મ ૧૮૭૬ માં સથ સાથે સમેતશિખર તીર્થની યાત્રા કરી હતી. સ ૧૮૬૬ ના વૈશાખ મુદિ ૧૫ ના રોજ સથ સાથે શત્રુજય તીર્થની યાત્રા કરી હતી તેઓ છેલ્લા જોમકમેરના બાહણ બાહરમસ્યેશવરમસ્યના મથ સાથે શત્રુજયતીર્થની યાત્રા માટે નીકળ્યા અને મહોવરમાં શામાસ્ય રહ્યા ત્યાજ સ ૧૮૬૨ ના કાર્તિક વદિ ૬ ના દિવસે મહોવરમાં જાનશન હર્ષ મ્વર્ગે ગયા.

૧૬ બાહરમસ્ય બાહ્યાનો સથ શામાસ્ય પછી મહોવરની

નીકળી શુભ્રુજ તીર્થમા ગમેલ ત્યા મુદ્ધપતિની માતાજીએ ભં
 રુપભદ્રેવ હાથાને માતીનો હાં પહેરાવ્યા પછુ જાટોએ તે હાર તરવ
 જ ઉઠાવી હીધા જાટોની આવી જોહુકમીથી સુદ્ધપતિએ તેમની
 આમે મુખત હાથે કામ લાધું અને જાટોની જોહુકમીને જ ત આપ્યો

આ અસ્ત્રમા ભં જિનભક્તિસરિના શિષ્ય ૫૦ પ્રીતિઆત્ર
 શિષ્ય ઉપાં અમૃતમલીના શિષ્ય મહો સમાકલ્યાણમણી મુમર્ધ
 વિદ્વાન ઘણા હતા તેમણે ક્રિયોક્ષાર કરી પીળા વચ્ચે ધાવ્ય કર્યા હતા

તેમણે અન્ધવદન ઘનુર્વિંશતિ, પચકયા મનહ સં ૧૮૬ ના
 કામજી વડે ૧૧ નિઝાનેર, ખરનરગચ્છપદ્માવલી સં ૧૮૩૦ જૂના
 મદ, જૌતમીમહાકાશ્ય-વીકા સં ૧/૫૨ ના ભાદરવા સુદિ ૧૧ ને
 એમવાર, ટેમુલમેર વજેરે પ્રયો રચ્યા છે તેમણે ખરતરગચ્છ
 પદ્માવલી મા ભં જિનચદ્ર અને ભં જિનહર્ષસુરિના પદ્મનુકમ પાછગથી
 વધાર્યા છે તેમણે ભ જિનચદ્રની આથે પૂર્વદેશના તીર્થોની ચાત્ર
 કરી હતી. મહિમાપુરના પ્રતિષ્ઠાલેખમા તેમનું નામ મળે છે તેઓ
 સં ૧૮૭૪ મા નિઝાનેરમા સ્વત્રવાસી ઘણા હતા અને તેમના શિષ્ય
 ૫૦ ધર્માનંદગણિઅ સ ૧/૭૪ મા નિઝાનેરમા તેમની ઘણુપાકુકાની
 પ્રતિષ્ઠા કરી હતી

૬૬ ભં જિનમ્રીલાઅ—તમને જ મ સ ૧૮૬૨મા થયે
 સં ૧૮૭૭મા તેમજ હીણા હીમી. સં ૧/૬૨ના મહા સુદિ ૭ને
 ધુવારે નિઝાનેરમા ભટ્ટારકપદ મહોત્સવ થયો અને સં ૧૬૧૭મા
 સ્વત્રવાસ થયો

૬૭ ભં જિનસિદ્ધ—તેમને સં ૧૬૩૫મા નિઝાનેરમા
 સ્વત્રવાસ થયો

૬૮ ભ જિનવદ

૬૯ ભં જિનસીત

ખરતરગચ્છ પદ્માવલી ત્રીજી (સધુ આચાર્યવગચ્છ)

૫૭ ભં જિનસિદ્ધ—તેમને સં ૧૬૭૪મા મેલનામા
 સ્વત્રવાસ થયો (જૂઓ, પ્રકં ૪૦ પૃ. ....)

૫૮. જા જિનસાગર—તેઓ આચાર્યશ્રીમન્જીના પ્રથમ આચાર્ય હતા. જા જિનશાલ તથા જા જિનસાગર બે બનેઓ સ ૧૬૭૪ માં મેડવામાં એલિસાથે જાદારકપદ મેળવ્યું તેમણે સ ૧૬૭૫માં શત્રુજયવીર પર સવા સોમણી યૌમુખની દ્વકમાં જાનકલ દેવણી યૌમુખ વગેરે પ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરી. આ જિનસાગર જાબ સાહિત્ય અને ન્યાય વગેરે વિષયોના વિદ્વાન હતા. તેમનો સ્વર્ગવાસ સ ૧૭૨ ના લેઠ વડિ ઠના શેજ જામદાવાદમાં થયો.

૫૯. જા જિનધર્મ—તેમણે શત્રુજયની શાત્રામાં છઠ્ઠા-અઠ્ઠામ વગેરે તપ કર્યા હતા. તેઓ સર્વદેશોમાં વિચર્યા હતા. તેમનો સ્વર્ગવાસ સ ૧૭૪૬ના મહા વડિ ઠના શેજ લૂલુકેશ્વરનગરમાં થયો હતો.

૬૦. જા જિનચંદ્ર—તેમનો સ્વર્ગવાસ સ ૧૭૬૬ના લેઠ મુદિ ૧૫ના શેજ બિકાનેરમાં થયો હતો.

૬૧. જા જિનવિજય—તેમનો સ્વર્ગવાસ સ ૧૭૬૭ના જાસો વડિ ૬ના શેજ નેસલમેરમાં થયો હતો.

૬૨. જા જિનકીર્તિ—તેમણે પૂર્વદેશની શાત્રાઓ કરી હતી. મહેસૂદાવાદમાં ત્રણ ચતુર્માંસ આજ્યા હતા. તેમનો સ્વર્ગવાસ સ ૧૮૧૬ના શેજ બિકાનેરમાં થયો હતો.

૬૩. જા જિનમુદ્રિ—તેમણે બાર વર્ષની ઉંમરે દીક્ષા લીધી હતી. સોગમાં વર્ષે જાદારકપદ મળ્યું હતું અને એકવીશમાં વર્ષે જા ૧૮૨૪ના જાસો વડિ ૧૨ના શેજ નેસલમેરમાં સ્વર્ગવાસ થયો હતો.

૬૪. જા જિનચંદ્ર—તેઓ બાકેશ્વ તથા શિર્દાતના વિદ્વાન હતા. બિકાનેરનો રાજા તેમનો જાજા હતો. યીસથે આ જાદારક તથા જાદારકશાળાના જા જિનચંદ્ર વચ્ચે મેળ કરાખ્યો હતો. આ જાદારક ૭૨ વર્ષની ઉંમરે જોડે સ ૧૮૭૫ના કાર્તિક સુદિ ૧૫ના શેજ નેસલમેરમાં સ્વર્ગે ગયા હતા.

૬૫. જા જિનોદય—તેમણે સ ૧૮૬૭માં મહેસોરમાં અને સ ૧૮૬૭ના વૈશાખ સુદિ ૬ના શેજ બિકાનેરમાં જિનપ્રતિમાની

પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. તેજો સ. ૧૮૬૭ના વૈશાખ સુદિ ૧૩ના રોજ
ત્રિકાનેશમાં સ્વર્ગસ્થ થયા હતા.

૬૬ જા. જિનદેવસૂરિ—તેમનો જ મ સ. ૧૮૬૮ના અષાઢ
સુદિ ૧ના રોજ પુષ્ય નક્ષત્રમાં શ્રાવિયાણા ગામમાં થયો હતો.
સ. ૧૮૭૩ના વૈશાખ સુદિ ૩ના રોજ દીલા લીધી હતી. તેમનો
સ. ૧૮૬૭ના ૭૪ સુદિ ૫ના રોજ ત્રિકાનેશમાં ભદ્રાશકપદ મહેલ
તરુવ થયો હતો. તેમણે ઇંદોરના સ્થાનમાં કબરો હતો તે કુરુક્ષેત્ર
હતો અને ત્યાં જિનપ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. મજેદમાં જા.
પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. તેમણે સર્વ દેશોમાં
વિચરી તીર્થસ્થાનો કરી હતી.

પૂનર્મિયાગચ્છ—પૂર્ણિમાપક્ષ (સ. ૧૧૫૯)

૧ મચ્છના આ સર્વદેવસૂરિની પાઠે જાક આચાર્યો થયા
તેમાં મોથી મોગા આ. જા. સૂરિ હતા. તેમની પાઠે આ
ચક્રમસૂરિ થયા. તેઓ વિકાસ અને વાદી હતા. ૧ મચ્છમાં
વહેરા હતા તેમને વાદીસૂરિનું બિરુદ હતું (મક ૩૯ પૃ. ૪૧૬)

તેમનાથી નાના આ. મુનિચક્રસૂરિ હતા. તેઓ પરમ શાત્રુ
ત્યાગી અને લોકપ્રિય હતા. એમની લોકપ્રિયતાએ નવા મચ્છને
જ મ દેવાનું કારણ આપ્યું. (મક ૪૦ પૃ. ૪૨૩)

સ. ૧૧૪૬નું જો વર્ષ હતું એક આવકે મોગા આચાર્યશ્રીને
વિનંતિ કરી કે માટે પ્રતિષ્ઠા કરાવવી છે માટે આપ આ. મુનિ
ચક્રસૂરિને આજ્ઞા આપો જેથી તેઓ ત્યાં આવીને મારું કાર્ય સિદ્ધ
કરી આપે.

આ ચક્રમસૂરિને આ વિનંતિ પોતાના અપમાન સ્વરૂપ
ભાસી. તેમને એમ લાગ્યું કે આ આવક આ મુનિચક્રને હર્ષ થવા
વાળું છે પણ અમને હર્ષ થવાની તેની ઈચ્છા નથી. આથી જ
અમારે આ મુનિચક્રને પણ ત્યાં મોકલવા ન જોઈએ. આચાર્યશ્રીએ

જ્યા તેમણે વર્ષમાન તપ કરી તેનું પાત્રું સ ૧૩૦૨ના માત્રસર સુદિ પના સવણ નમત્રમા ઠેઠોદ ગામમાં શેઠ દેવપાલના ઘેર કર્યું શ ખેતરવીર્ધમા ૭ મણોને પ્રતિભાષી સધને અનુકૂળ બનાવ્યા શ ખેતર પાંચનામનું આશયન કરી બીજુવાડના રાજા દુર્જનરાજાનો ઠોઠ રાગ મગડપો અને ઉપદેશ આપી શ ખેતરના દેસસરનો મારો છર્વોદાર કરાવ્યો. ઘનવીર શેઠ જગદુશાહે તેમનો પ્રામપ્રમથી ભક્તવતીનગરમા પ્રવેશ કરાવ્યો હતો. તેમના શિષ્ય આ શેખસુરિને મહેન્દ્રવપૂવક આચાર્યપદ અપાવ્યું. તેમની પાસેથી ત્રણ વર્ષના દુકાળ પડશે એમ બાવી લઈ અનાજના બહારો બરી દુકાળમા રાજા-મંત્ર મૌ જનતાને મારી મદદ કરી હતી. આ પરમદેવની પાટે આ શેખસુરિ જ્યા તેઓ સ ૧૩૨૨ પહેલાં સ્વર્ગે ગયા.

(—આ સર્વાનંદનું જગદુશરિત્ર, શ ખેતર પાંચનામ સ્તોત્ર ન ૪ પૃ જ્યવવિવચ્છ મ નું શ ખેતરમહા-વીર્ધ પૃ ૪૭ થી ૫૧; પ્રક ૩૮ પૃ ૩૭૭)

તેમની શિષ્યપરપદમા આ સર્વાનંદ જ્યા તેમણે જગદુશરિત્ર સ્તુતિ, તેના છુઠા મગમા પૂર્વમિચાત્ર ૭ તથા જાતુદેવીજ-ત્ર ૭ નું મૂલન છે આ સર્વાનંદસુરિએ સ ૦ ૧૪૬૫માં, સ ૦ ૧૪૬૨મા અજનમણાકા કરાવી, જે પ્રતિમાઓ આજુવીર્ધમા વિરાજમાન છે

(—અનુદ જેન લેખસંદોહ, લે ૪ ૨, ૬૨૮)

તેમણે કહેલી ગામમા લ શાતિનાથની પ્રતિમા તથા પરિક્ષની પ્રતિષ્ઠા કરી. તેમના શિષ્ય જુલુમાત્ર, તેમના શિષ્ય ચતિ ચરોવર્ધન (સ ૧૫૨૧ થી ૧૫૪)ની પ્રતિમા સિંધાહીના લ અલિતનાથના દેસસરમા છે.

આ ભદ્રેશ્વરની પરજરામા અનુક્રમે (૪૧) આ ભદ્રેશ્વરસુરિ, (૪૨) આ મુનીશ્વર, (૪૩) આ રત્નમજ, (૪૪) આ મહેન્દ્ર અને આ રત્નાકર જ્યા. (૪૫) આ રત્નાકરે સ ૧૫૧૨ના મહા સુદિ ૫ ને સોમવારે લ શાતિનાથનિજની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. આ જાતુ-પ્રતિમા મહેસાણામા લ મહાવીરસ્વામીના દેસસરમા છે.

(૩) આં વિજયમિત્ર—તેઓ ચૈત્યવાસી હતા. ચક્રાવતીના નવગૃહચૈત્યમાં રહેતા હતા. વિદ્વાન હતા. તેમણે ‘ઉપદેશમાલા’નું આખ્યાન કરતાં કરતા વૈસાચ પાત્રી આં ચક્રપ્રભની નિમ્ના સ્વીકારી.’

(૪) આં શીલગુણ—તેઓ નાણાવાણગજીના ચૈત્યવાસી હતા. તે તથા તેમના પદ્મધર આં દેવસદ્રમી ‘ત્રિમુતિકમન નીકળ્યો.

(૫) આં વિજયમિત્ર—તેઓ નાણાવાણગજીના ચૈત્યવાસી ઉપાધ્યાય હતા. આં શીલગુણ તેમના માના થતા હતા. તેમણે તેમની આજે જ પૂર્ણિમાપક્ષ સ્વીકાર્યો અને સં ૧૧૬૬માં વિધિ પક્ષ તથા સં ૧૨૧૩ (૧૨૧૪)માં અચલગજી પ્રકાશ્યો.^૧

(—આં મહેન્દ્રકૃત ચતુષ્પદ ૧૦૮)

૪૦ આં ચક્રપ્રભ—તેમણે ઇશનશુદ્ધિ, પ્રમેયરત્નકોશ, તથા સ્તોત્રો વગેરે કૃતિઓની રચના કરી છે.

૪૧ આં ધર્મધોપમુરિ—તેઓ ચૈત્યવાસી હતા. ૫૦ દેશસરની આવક વહીવટ તેમજ ૩ લાખ દ્રવ્યની રકમ ઊંડી કરી માત્ર મલા. તેમણે પચાસ વર્ષ સુધી એકાતર ઉપવાસ કર્યા અને પાસણમાં પણ માત્ર કાલ અને જીવ લેતા હતા. તેઓ વિદ્વાન હતા. નિમ્નપ્રક-ત્યાગી હતા. તેમને શાળા સિદ્ધરાજ બહુ માનતો હતો. તેમણે રાખનિલિ તથા ‘મહાશિખીપ્રલય’ (અર્ધિમ ૬૯) રચ્યાં છે. આ યોગધોવના સિધ્ધ આં હેમપ્રભ ‘પ્રમોત્તરત્નમાલા વૃત્તિ (સ ૧૨૪૭)માં લખે છે કે—

અત્રે શ્રીજયસિંહમૂર્તિનન દીર્ઘર્મયોપગ્રમુ ॥ નિમ્નચૂડામણિ ॥

તેમની પાંચ મથેલા આચાર્યોના નામો નીચે મુજબ મળે છે—

(૧) આં ચક્રેશ્વરમુરિ—તેઓ ચૈત્યવાસી આં ૫૦ વર્ષમાનના સિધ્ધ હતા. મહામીશ હતા. પરમશાંત હતા. તેમણે આ ચક્રપ્રભની નિમ્ના સ્વીકારી હતી. તેમના ઉપદેશથી ૪૧૧ રજપૂતો જૈન બન્યા.

૧. આ નિર્મલસદ્ અને આ નિર્મલસદ્ એક જ સ્થાને છે. તેજ આ દેવપ્રભ અને આ દેવપ્રભ (સ ૧૦૨૪) પણ એક જ હોવાનો સ્પષ્ટ છે.

આવકને જાણ આપ્યો કે મહાનુભાવ ! પ્રતિજ્ઞા એ સાવલ કિયા છે તે આવકની કિયા છે સાધુની એ વિધિ નથી. માટે આ મુનિ અદ્ર ત્યા નહીં આવે.

આ અદ્રપ્રસો આ રીતે સાધુઓ પ્રતિજ્ઞા કરાવી ન શકે એવી નવી પ્રરૂપણા કરી. બીજા સુવિદિત આચાર્યોએ તેમની આ નવી પ્રરૂપણા સામે વિરોધ કરાવ્યો, આથી આ અદ્રપ્રસ સ ૧૧૪૬માં પોતાના પરપરાગત ગ્રંથથી જુદા પડ્યા. તેમણે સં ૧૧૫૬થી નવો 'પૂનર્નિધાનગ્રંથ' લખાવ્યો. (પ્રક ૪ પૃ ૪૨૪)

૧ હુ મન્દેશ્વરજીવજીવિત (૧૧૫૧) પદોદ્ભવિ રાજાશિષ્યે
વૈરાગ્યવજ્રાસ (૧૧ ૪) કીર્તિવજ્રો વિદ્યાર્થવાદ્યે (૧૧૫૪) ઇત્યાદિ.
મ્મુ અર્જુ (૧૧૧૧) ચ સાર્વર્ણિક્ય કૃતિ સ્વીયેશ્વરાર્જુ (૧૧૫) ચ
ચ મિસ્ટુતિગોચર મહાકવૌ (૧૧ ૫) ચાલચલગ્રંથા ॥

પાઠાન્તરે-(૧) મિસ્ટુતિગ વતી ચિત્તમે વાલ સરોવારગ્રંથ ॥

(-વિવિધગ્રંથો પદ્માવીસમઃ ૪ ૧૪ ૫ ૧૨૫)

વજ્રવજ્રાઓ પુનિમ પુનિમિઓ સદ્ગુણિમા પમિમા ।

રોમિ નિ ચાલચલો વજ્રવજ્રાઓ ચરવરી વાલો ॥

૧ પૂર્ણિમાગ્રંથ મે ૧૧૫૬ ૨ સ ૧૧૪ ચા પદ્મવજ્રા ૩ સ
૧૨ ૪માં અત્તરગ્રંથ ૪ અંતગ્રંથ મે ૧૨૧૪ ૫ સાર્વ પૂર્ણિમાગ્રંથ ૬ સ
૧૨૩૧ ૧ મિસ્ટુ વગ્ર-આચાર્ય મે ૧૨૫ ૭ તપાગ્રંથ સ ૧૨૮૫ ચાલ
એ વિધાય ૧ પદ્મવજ્રા-અંતગ્રંથ સ ૧૨૭૮ ચા, ૨ સુવજ્રા
સ ૧૫ ૮ ૩ કુદગ્રંથ સ ૧૫૧૪ ૪ બીજાગ્રંથ સ ૧૫૭ અને ૫
વાલગ્રંથ સ ૧૫૭૨ ચા નીકળ્યા. (૬૪૫૧)

વજ્ર ૭માં પૂર્ણિમાગ્રંથ નીકળ્યો પૂર્ણિમાગ્રંથી સાધ પૂર્ણિમાગ્રંથ
અને અંતગ્રંથ નીકળ્યા, અને અત્તરગ્રંથ કુચેરાગ્રંથથી નીકળ્યો.

ચિત્તવજ્રાઓ ચરવર પુનિમ વૈરાગ્યો વાલ ।

વજ્રવજ્રાઓ ચરવર પુનિમ વૈરાગ્યો વાલ ॥

આ ગિનાવતી અત્તર, આ મહાત્મી પૂર્ણિમા, આપાદ્યાર્થથી
પ્રચરિત અને આ વૈરાગ્યથી તપાગ્રંથ નીકળ્યા.

(-સ ૧૧૬૧ ની કલેવાલિવજ્રા-અને-મહાત્મી, અંતગ્રંથ
આલિવજ્રા તિષર્થ ઉન્નિવજ્રા, સ્વર્ણી ૫ ૨ ૪ ૪૨૪)

અદ્રુહના વડગચ્છામાંથી પૂનમિયાગચ્છ નીકળ્યો, તેમાં આવકે પ્રતિષ્ઠા કરે, પાળી પૂનમે કરવી, છમાગી ન હોય, છ મહિના પહેલાં ઉપસ્થાપના ન દેવી વગેરે સામાન્યારી હતી.

પૂર્વિમાપચ્છના આંદ હેવાનદ લખે છે—

દુર્વાપિરિરદાકુશ સમયસ્તિ શ્રેણીઝિરોમણનં

શ્રીચન્દ્રપ્રમસૂરિરાદ સ મગ્ધાન્ પ્રાચીરુગ્ધ પૂર્ણિમામ્ ।

તસ્માન્નૈત્ત્વચોઽનુવં મુળમણુ શ્રીભર્મણોપાદય

શ્રીમદ્વેશ્વરસુરિતસ્ત્વચ્છન્દસ્ દાસા વિર્તિમા પ્રથામ્ ॥

(—કેત્રસમાસવૃત્તિ પ્રથસ્તિ)

તેમણે ચૌદશની પાળી પાળનાય પાચ ચૈત્યવાસીએને પોતાના પક્ષમાં મેળવી દીક્ષા આપી હતી. તેમના નામ આ પ્રકારે હોવા મળે છે

(૧) આંદ ધમધોપસુરિ—તેઓ ૫૦૦ દેશસથા અને ત્રણ લાખ દ્રવ્યની રકમ ઊઠીને સાધુ થયા.

(૨) આંદ ભદ્રેશ્વરસુરિ—તેમના બાબા પદ્મધં આંદ શ્રીપ્રભાશી ‘કચ્છસીમચ્છ’ નીકળ્યો.^૧

આ ભદ્રેશ્વરની શિષ્યપરપરામાં મહાતપસ્વી આ પરમહેજ

૧. આ મહેશ્વરિ લખે છે કે આ કાનિયરિવી પીપ્પિનાચ્છ આ દેવેન્દ્રથી સત્ત્વજેડિયા, આ અદ્રુહ, આ સીમચ્છ, આ વચ્છેર અને આ ભદ્રેશ્વરથી પૂનમિયાગચ્છની (પૂનમિયા, ત્રિસુતનિક આ ચમિક અને હોઠાલી) ૪ લાખાએ આ મુનિવત્સ આ વાલિસ્થિયી પ્રાચીન વાચ્છની પરપરા આ હુદિલાચ્છથી શીવાચ્છ અને આ મહાસુચ દ્વષી આ કાચ્છવેનચ્છ નીકળ્યા છે

વાચ્છજાળા પોતાને ચૈત્યવાસી માનતા નથી. સરજાનથી જ આસાથી વચ્છીવાસી અને છે પણ દેશસથા પ્રતિમાએ પોતાજ અને તેન વરો તે ચૈત્યવાસી પરપરાના છે.

આ અદ્રુહને ૬ ૧૧૪૬ માં પૂનમિયાગચ્છ પ્રકાસ્યો અને ઉપા નિમ્નવરે ૬ ૧૧૧૬ માં વિધિપદ્ધ અદ્રુહ કર્યો. (—જાનવી ૧૧ ૧ ૮)

જ્યા તેમણે વર્ષમાન તપ કરી તેનું પાસર્ણ્ય મં ૧૩૦૨ના માગ્યાર સુદિ પન્થ મવળ નમત્રમા ઠંડોહ ગામમા શેઠ દેવપાત્રના ધર કુર્ષુ સ ખેતરસ્વીર્ધમા ૭ વસોને પ્રતિભોધી મધને અનુકૂળ બનાવ્યા સ ખેતર પાત્રનાથનું આરાધન કરી ઝીંકુવા ના શાભ દુર્ગનશક્તિને કોઈ શત્રુ મારકનો અને ઉપદેશ આપી સ ખેતરછના દેસમરનો પ્રાદેય લુટોંદાર કરાવ્યા હાનવીર શેઠ જગદશાહે તેમનો પ્રામપૂમથી ભદ્રાવતીનગરમા પ્રવેશ કરાવે હતો. તેમના શિષ્ય આ શેષમુરિને મહોત્તવપૂર્વક આચાર્ય પદ અપાવ્યું. તેમની પાસેથી ત્રણ વર્ષના દુઃખગ પત્રો ભેમ વળી સર્વ અનાજના ભંડારો ભરી દુકાનમા શાલ્વ-પ્રજ્ઞ મૌ જનવાને મોટી મદદ કરી હતી. આ પરમદેવની પાટે આ શેષમુરિ જ્યા તેઓ સ ૧૩ ૨ પહેલા સ્વર્ગે ગયા.

(—આ સર્વાનન્દનું જગદુચરિત્ર, સ ખેતર પાત્રનાથ સ્તોત્ર ન ૪ પૂ જગતવિજય ૭ મંનું 'સ ખેતરમહા-વીર પૂ ૪૭ થી ૫૧, પ્રક ૩૮, પૂ ૩૭૭)

તેમની શિષ્યપરપરામા આ સર્વાનંદ જ્યા તેમણે 'જગદુચરિત્ર રચ્યું, તેના છઠ્ઠા સત્રમા પૂર્વભિષાગચ્છ તથા ચતુર્દશીક અચ્છનું સૂચન છે. આ સર્વાનન્દસુરિએ મ ૧૪૬૧મા સ ૧૪૬૨મા અજનશલાહો કરાવી, જે પ્રતિમાઓ આજુલીર્ધમા વિરાજમાન છે.

(—અનુદ કૈન લેખસંદોહ, લે. ૪ ૨, ૧૨૮)

તેમણે કોણેલી ગામમાં જ શાતિનાથની પ્રતિમા તથા પરિકલ્પી પ્રતિમા કરી. તેમના શિષ્ય સુણમાગર, તેમના શિષ્ય યતિ જયોવર્ધન (સ ૧૫૨૧ થી ૧૫૪૦)ની પ્રતિમા સિંધાહોના જ અલિલગ્નના દેસસરમા છે.

આ ભદ્રેશ્વરની પરપરામા અનુક્રમે (૪૧) આ ભદ્રેશ્વરસુદિ, (૪૨) આ મુનીશ્વર, (૪૩) આ રત્નામ્બ, (૪૪) આ મહેન્દ્ર અને આ રત્નાકર જ્યા (૪૫) આ રત્નાકરે સં ૧૫૧૨ના મહા સુદિ ૫ ને સોમવારે જ શાતિનાથબિજનની પ્રતિમા કરાવી. આ માતૃ-પ્રતિમા મહેસાણામા જ મહાવીરસ્વામીના દેસસરમાં છે.

(૩) આઠ વિજયચિહ્ન—તેઓ ચૈત્યવાસી હતા. ચક્રાવતીના નવમુહચૈત્યમાં મહેતા હતા. વિદ્વાન હતા. તેમણે ‘ઉપદેશમાલા’નું વ્યાખ્યાન કરતા કરતા ચૈરાચ પાત્રી આઠ ચક્રમણની નિશા સ્વીકારી.’

(૪) આઠ શીલગુણ—તેઓ નાણાવાણજીના ચૈત્યવાસી હતા. તે તથા તેમના પદ્મવર આઠ દેવસદ્રશી ‘ત્રિમુતિકમલ’ નીકળ્યો.

(૫) આઠ વિજયચક્ર—તેઓ નાણાવાણજીના ચૈત્યવાસી ઉપાધ્યાય હતા. આ શીલગુણ તેમના મામાં થતા હતા. તેમણે તેમની સાથે જ પૂર્ણમાપક સ્વીકાર્યો અને સ. ૧૧૬૬માં વિધિ પદ્મ તથા સ. ૧૨૧૩ (૧૨૧૪)માં અચલચક્ર પ્રકટ કર્યો.^૧

(—આઠ મહેન્દ્રકૃત શતપદીપક : ૧૦૮)

૪ આઠ ચક્રમણ—તેમણે દશનશુદ્ધિ, પ્રમેયરત્નકોશ, તથા સ્તોત્રો વગેરે કૃતિઓની રચના કરી છે.

૪૧ આઠ ધર્મધોષસૂરિ—તેઓ ચૈત્યવાસી હતા. ૫૦૦ રેશસૂત્રની આવક વહીવટ તેમજ ૩ લાખ કબ્બની શકમ છોડી દઈ સાધુ થયા. તેમણે પચાસ વર્ષ સુધી જોગતર ઉપવાસ કર્યા અને પાશુભા પલ્લુ માત્ર કાશ અને ખીચ લેતા હતા. તેઓ વિદ્વાન હતા. નિરપૂર-ત્યાગી હતા. તેમને રાજા શિવરાજ બહુ માનતા હતા. તેમણે ચળત્રિવિ તથા ‘મહરિચીકૃત્તવ’ (અપિમલ) રચ્યાં છે. આઠ યશોધોષના ગ્રામ્ય આઠ દેવમણ ‘પ્રમોત્તરરત્નમાલા’ વૃત્તિ (સ. ૧૨૪૭)માં લખે છે કે—

મણે ધીરવર્સિદ્ધમૂવનિમન ધીરર્મધોષપ્રમુ ॥ નિમ્બવૃદ્ધામણિ ॥

તેમની પાઠે લયેલા બાબાર્થોના નામો નીચે મુજબ મળે છે—

(૧) આઠ ચક્રમણસૂરિ—તેઓ ચૈત્યવાસી આ વર્ષમાનના ગ્રામ્ય હતા. મહાધીર હતા. પરમશાન હતા. તેમણે આ ચક્રમણની નિશા સ્વીકારી હતી. તેમના ઉપદેશથી ૪૧૫ રજપૂતો જૈન બન્યા.

૧. આ નિમ્બવૃદ્ધ અને આ નિમ્બવૃદ્ધ એક જ સ્થાને છે. તેજ આ દેવમણ અને આ દેવમણ (સ. ૧૨૨૪) પલ્લુ એક જ હોવાનો સંભવ છે.

હતા. તેમણે આ પ્રમુખની 'દશનગુદિ' પર ટીકા રચી પણ તે અધૂરી રહી છે (કૈનસત્યપ્રકાશ, વર્ષ ૭ પૃ ૧૫૫)

તેમની પરપરાના અનુક્રમે ૪૪ શિવમંત્ર, ૪૪ આ તિલકમંત્ર ૪૫ આ પદ્મમંત્ર થયા હતા

આ તિલકમંત્રો સ ૧૨૬૧માં પ્રત્યેકપુસ્કસંસ્કૃતિ, પોષક પ્રાશસ્તિત સામાજિકારી, વૈત્યવદન-સુરુવદન પ્રત્યાજ્ઞાન હબુવૃત્તિ, આવકપ્રતિકમણસૂત્રવૃત્તિ સાધુ પ્રતિકમણસૂત્રવૃત્તિ, આવક પ્રાશસ્તિત સામાજિકારી, સ ૧૨૭૪માં છત્રકમ્પવૃત્તિ, સ ૧૩ ૪માં હસવેશા લિખમુત્ત-ટીકા સ ૧૨૭૭માં દશનગુદિની સપૂર્ણ ટીકા, સ ૧૨૬૬માં આવસસમ-હબુવૃત્તિ (અ ૧૨૭૨૫) સ ૧૩ ૪માં સામાજિકારી પ્રતિકમણવૃત્તિ પાશ્વિકસૂત્ર-અવશરિ, પાશ્વિક આમણ-અવશરિ વગેરે રચ્યા છે

આ પદ્મમંત્રો સુરુવેને આવસસમ-હબુવૃત્તિ સ્વનામા સ્ક્રીપ્ત કરી હતી, અને ૫ વશસ્તિલોકે તેની પ્રથમ નકલ કરી હતી.

(૨) આ વર્ષેમાનસુરિ—તેમની પાટે આ ધર્મયોગના શિખ આ અભયદેવસુરિ-અભયધોખસુરિ થયા અને આ અભયદેવની પાટે અશક્તિ દ્ર વશ. હુળ આવક કલિકે તેમને સ ૧૧૬૨માં આવ સ્વસમુત્ત વહોરાવ્યું. (—કૈન પુસ્તકપ્રસસ્તિસ ગ્રંથ, પ્રક ૬)

આ અભયધોખના શિખ ૫ વિદ્યાકુમારના ઉપદેશથી પાદ દીના રાણા સુશક્તિના બાર્થ શાંતિપદેવના પુત્ર વિજયપાલ ઝાલાની પત્ની નીતલોકેટીએ પાદદીમા બ પાશનાથનું ચૈત્ય કરાવ્યું, પોષાળ કરાવી, અને ધોત્રસાજના પ્રસ્તાવ ૨ ની (અ ૩૩) પ્રતિ હખાવી. તેને રાણા પશ્વિક નામે પુત્ર, કપલાદેવી નામની પુત્રી અને રાણો દુર્જનરાજના ઝાલો જમાઈ હતો.

(—કૈન પુસ્તકપ્રસસ્તિસ ગ્રંથ, પ્રક ૮૬, પાટલ
બ ઠારજ સૂત્રી, શ એશર મહાવીર)

(૩) આ ૦ અશોધોખસુરિ—તેમના શિખ આ હેમમંત્રો સ ૧૨૪૭માં મત્રી હરિપાલની વિનંતિથી આ વિમલસુરિની પ્રમોત્તર-

સ્તનમાલા ની વૃત્તિ ૧ની.

(૪) ૫૦ વિમલમણિ—તેમણે હર્શનશુદ્ધિની નાની ટીકા રચી. તેમના શિષ્ય આ દેવપ્રભસૂરિ હતા.

૪૨ આં દેવભદ્રસૂરિ—તેઓ ૫ વિમલમણિના શિષ્ય હતા. તેઓ આ ધર્મધોપસૂરિની પાઠે બેઠા. તેમણે સં ૧૨૨૪માં હર્શનવિશુદ્ધિની લઘુવૃત્તિ ઉપર વિવરણ રચ્યું, જેમાં તેમના શિષ્ય શાંતિપ્રભે સહાય કરી હતી, અને મુનિભદ્રે તેનો પ્રથમ આદર્શ લખ્યો હતો.

આ ચદ્રપ્રભની પરપરાના આં દેવપ્રભ આં તિલકપ્રભ, આ અજિતપ્રભ થયા હતા. આ અજિતપ્રભે સ ૧૩૦૭માં શાંતિનાથ ચરિત્ર રચ્યું. (—જેન સત્પ્રકાશ, ક્રમાંક ૧૦૬)

૪૩ આં બિનહર.

૪૪ આં શાંતિભદ્રસૂરિ—તેઓ આ દેવભદ્રના શિષ્ય હતા. બહુ શુણવાન હતા. તેમનું બીજું નામ આ શાંતિપ્રભ પણ મળે છે. તેમણે પોતાના શુરુદેવને હર્શનશુદ્ધિ—વિવરણ રચવામાં સહાય કરી હતી.

૪૫ આ શુવનતિલક

૪૬ આ સ્તનપ્રભસૂરિ—તેઓ આગમના વેત્તા હતા.

૪૭ આ હેમનિલકસૂરિ—તેમણે કચ્છના જકો/મા ગોખન ચક્ષને પ્રતિભાષી સ માર્ગમાં સ્થાપન કર્યો. શબ્દ સમરશ્રિહ—(સવ મુમરા)ને પ્રતિભાષ કર્યો.

૪૮ આ હેમસ્તન—સ ૧૦૮૬ આ સમયે આં શુણ્વદ્ર પટે આ શુણ્વપ્રભ, તેમની પાઠે આ શુણ્વભદ્રસૂરિ થયા. સ ૧૪૨૭ (પ ૮૭)

૪૯ આ હેમપ્રભ.

૫ આ સ્તનશેખરસૂરિ—તે યોગી વાદી હતા. હ મેશા અશ્વુ દય પામતા હતા. સદા પ્રસન્ન રહેતા સ ૧૪૭૨.

૫૧ આ સ્તનસાગર.

૫૨. આ ગુણગાન—સ ૧૪૮૩.

૫૩. આ ગુણસમુદ્રસિ—સ ૧૪૬૦ થી ૧૫૧૦ તેઓ ઠગિ-
મુનના કમ્પતરુ હતા. તેમણે સ ૧૪૭૫માં બિનહતકલા રચી.

૫૪. આ ગુણસુદર—સ ૧૫૬ તેમના બીજા પદ્મર આ
ગુણધીર સ ૧૫૨૪ના વૈશાખ સુદિ ૨ ને રવિવારે થતા ગુણસમુદ્રસિખ
૫૦ સ્તંભશાળે મં ૧૫૧૪માં સીપાસબાસિર (પેલો ૪૬૮) ૧૫૫.

૫૫. સં ૧૦ સુમતિપ્રભ. (સ સિંહપ્રભસુદિ)

૫૬. સં ૧૦ પુરુષરત્ન—સ ૧૫૧૫ થી ૧૫૬ તેઓ સ સુમતિ-
પ્રભના નાના ભાઈ હતા. તેઓ બધાપણમાં જ ગજનાથક બન્યા હતા.
તેમને ૫ જ્યોતિષક નામે શિખ હતા.

૫૭. સ સુમતિરત્ન—સ ૧૫૬૧ થી ૧૫૮૭ તેઓ મત્રી
મુખાગર સીમાલી અને તેમની પત્ની મહા જયવીરના પુત્ર હતા.
રૂપાળા, લક્ષણવત અને બામશાળી હતા. તેમનો સ ૧૫૨૮માં
જ મ, સ ૧૫૩૫માં શિક્ષા, સ ૧૫૪૭ના વૈશાખ સુદિ ૫ ને ગુરુ-
વારે માડવગઢમાં ગુરુજના હાથે ભટ્ટારકપદવી અપાઈ હતી. તેમની વાણી
અતીમથ હતી. તેમણે સં ૧૫૬૫ના મહા સુદિ ૫ ને ગુરુવારે સ
ચક્રપ્રભાવામીની પચવીસીની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. (—ભાદક વીર્ધના હેત્રે)

૫૮. ૫૦ ઉદયસમુદ્ર—તેમણે સ ૧૫૮ માં પૂર્વિમાગચ્છ
ગુર્વાવલી ઠી ૧૮ ગુણસુતિ ઠી ૨૨, અને કલશ—છ ૧૫૫-૧
૬૫ છે. (—જૈનગુણ પુ ૫, અક ૪-૫, સ ૧૬૮૧ માગસર-
પાળ, પૂ ૧૬૭ થી ૧૭ ગચ્છમવપ્રભ, પૂ ૫૮)
પદાવલી સમુદ્ધવ ભા ૨, પૂ ૧૪૫ થી ૧૪૮)

પૂનમિમાગચ્છ પદાવલી બીજી

૪ આ ચક્રપ્રભ (સ ૧૧૪૬) ૪૧ આ મર્યાપત

૪૧ આ ભરેન્દર—તેમના બીજા પદ્મર આ સીમાલી
“કુણ્ડીગચ્છ” નીકળ્યો.

૪૨ આ ગુણિપ્રભ (આ ગુનીપર). ૪૩ આ સર્વદિવ

૪૪ આ સોમપ્રભ. ૪૫ આ રત્નપ્રભ.

૪૬ આ ચાંદ્રસિંહ.

૪૭ આં દેવસિંહ.

૪૮ આં પદ્મવિભક

૪૯ આ શ્રીવિભક

૫૦ આં દેવચંદ્ર

૫૧ આ પદ્મપ્રભ.

૫૨ આં દેવાનંદ—તેઓ આં પદ્મપ્રભના સિધ્ધ હતા. તેમનું બીજું નામ દેવમૂર્તિ હોવાનું પણ જણાય છે તેમણે સં ૧૩૨૦ (સં ૧૪૫૫)માં ક્ષેત્રસમાપ્ત અને તેની ઓપણ વૃત્તિ રથી.

૫૩ આં અભયચંદ્ર.

૫૪ આ રામચંદ્ર—તેમણે સં ૧૪૬૦ના મહા મુકિ ૧૪ના રોજ દક્ષોદ્ધિમા વિક્રમચંદ્રિ ની ૩૨ ઠંઠા રથી, પચ્ચદાતપત્રછત્ર પ્રજાલકથા (અ ૨૨૫૦) રથી.

પૂર્ણમિયાગચપટ્ટાવલી (લીમપલ્લી ગાખા) ત્રીજી

૪૦ આ ચંદ્રપ્રભ. ૪૧ આં ધર્મશિવ. ૪૨. આ સુમતિચંદ્ર.

૪૩ આ જયચંદ્ર—સં ૧૫૦૦ થી ૧૫૧૬

૪૪ આં ભાવચંદ્ર—તેમણે સં ૧૫૨૫માં 'ગદ્ય-શાંતિનાથ

ચંદ્રિ (અ ૭૦૦) રચ્યું

૪૫. આ ચાંદ્રિચંદ્ર—સં ૧૫૩૬નો પ્રતિભાલેખ મળે છે

૪૬ આં મુનિચંદ્ર—સં ૧૫૭૮નો પ્રતિભાલેખ મળે છે

૪૭. ૫૦ વિદ્યારત્ન—તેમનું બીજું નામ આં વિદ્યાપ્રભં પણ મળે છે તેમણે સં ૧૫૫૭ (સં ૧૫૭૮)માં અમદાવાદમાં સંસ્કૃતમાં કુર્માપુત્રચંદ્રિ રચ્યું, તેનું ૫૦ હાઈકુલ ગણિતે સંશોધન કર્યું હતું. ૫૦ વિદ્યારત્નના સુબોધ ૫ જયરાજે સં ૧૫૫૨માં મહારોડે રાસ રચ્યો. ૪૭ આં મુનિચંદ્રની પાઠે આં વિનયચંદ્ર ચંપા. તેમને સં ૧૫૬૮નો પ્રતિભાલેખ મળે છે

આ પટ્ટાવલી પૂર્ણમાગચંદ્રની લીમપલ્લીગાખાની છે. ૪૭ આ વિદ્યાપ્રભની પાઠે સં ૧૬૫૪ મં ૧૦ ૧ આ લલિતાપ્રભ હતા. પૂર્ણમાગચંદ્રના કેટલાંકો આચાર્યો—

આ ભદ્રેશ્વરની પરપરામાં આ પરમદેવ, સં ૧૩૦૨.

(—જન્યચંદ્રિ)

આદ્ય કમલપ્રભે ચ ૦ ૧૩૭૨માં 'પુદરીકચરિત્ર' રચ્યું.

આ સોમતિલક સ ૧૪૬૧

આ મુનિતિલક સ ૧૪૭૩માં જન્મનશલાકા કસવી.

(—જનુદાસજી પ્રાચીન લેખમંદોહ, લે ૧૧૨)

આ પાસચંદે ચ ૧૪૭૪માં જન્મનશલાકા કસવી.

(જનુદ લેખાંક ૧૧૩)

આ ભદ્રેશ્વરના સવાનીય લ સર્વાનંદસુરિ સ ૦ ૧૪૧૫

સ ૧૪૬૨.

અતિ જુલુઆર અતિ યસોવર્ધન સ ૧૫૨૧ થી ૧૫૪

આ મુનિશિખરની પાટે આ સાધુસ્ત્ર સ ૧૫ ૩ના લેક
સુદિ ૭ ને સોમવાર.

આ મહાપ્રભાના પદ્મધર આ જુવનપ્રભે ચ ૧૫૩૪માં જન્મ
શલાકા કસવી, જે પ્રતિમાઓ આજે પાટણ પાસેના કૃપપરના હેલ
સરમાં વિદ્યમાન છે.

પૂનમિયાજીમાં જનુકેમે આ વિવેકસિંહ આ રામચંદ્ર આ
ધીરસિંહ, આ જ્ઞાપસિંહ વગેરે તેમના ઉપદેશથી શહેલાત
સામત શ્રીમાલીએ સ ૧૩૭૫માં ત્રિ શ પુ જનુલ નેમિનાથ
ચરિત્ર લખાવ્યું.

આ ધર્મશિખરના પદ્મધર આ વિશાલરાજ સ ૧૫૩ માં જન્મ.

(—જૈન સત્યપ્રકાશ, ક્રમાંક : ૨૫૧)

આ મહિમાપ્રભાશિખ લ જાવજનસુરિએ ચ ૧૭૫૬માં જન્મ
રિયા મુનિ સંજ્ઞાવ, સ ૧૭૬૬માં કૃપપરમાં 'કસ્મિલમાળીસર્વ'
સ ૧૭૭૦ના કાર્તિક સુદિ ૬ને જુલવારે આજુસમ્રામાં 'બટેવા
પાર્શ્વનાથ ઉત્પત્તિ સ્તવન, સ ૧૭૬૭માં પાટણમાં સુભદ્રાસવીસસ
સ ૧૭૬૬માં પાટણમાં 'જુદ-નિમલસવીસસ સ ૧૮ માં
જન્મલસ, નવવાડ સંજ્ઞાવ, આપાદાભૂતિસ્તવન, સ્તુતિ વગેરે રચ્યા.

આ મહિમાપ્રભાના પદ્મધર આદ્ય કમલપ્રભે સ ૧૭૭૪ના લેક
સુદિ ૮ ને સોમવારે ચિત્તલુ ત્રિગુ જન્યાવ્યુ, જે આજે પાટણના

નગરોડના ઘરમાં છે તેમણે મહોં યથોવિજયજીના 'પ્રતિમાશત્ર' પર સં ૧૭૬૩ના મહા મુદિ ૮ ને ગુ વારે ટીકા રચી છે 'શ્રીડી સુવારે વાળી અધ્યાત્મસ્તુતિ પણ તેમની રચના છે તેમનો સં ૧૭૬૮નો પ્રતિમાલેખ મળે છે

પૂનમિયાજીજીની પ્રધાન, બીમપદ્મીય જાગૃચા છાપરિયા, અને ચતુર્ધામા બેમ વિવિધ શાખાઓના પ્રતિમાલેખો મળે છે

પૂનમિયાજીજીના જોત્રો—૧ સાક ૨ સિધાલ, ૩ સાલેમા, ૪ પૂનમિયા, ૫ મેધાળી, ૬ ધનેશ વગેરે પૂનમિયાજીજીના લેન જોત્રો છે
(—પૂનમિયાજીજી મહાત્માની વહીના આધારે)

અ ચલગચ્છ

પાછલા ૮૦૦ વર્ષોમા વડગચ્છ દેવાચાર્યજીજી તપગચ્છ અચલ જગચ્છ અને ખરતરગચ્છના અનેક પ્રભાવક મુનિવરા થયા છે અચલ જગચ્છ પણ લેનધમના સરસણ અને નવધનસા ક્ષીમવી દ્વારે આપ્યો છે આ મેરુતુજમુવિએ સ ૧૪૩૮ મા અચલગચ્છની સ્થાપના પદ્મા વહી રચી છે તેના આધારે બીજી પદ્માવહીએ તથા જુદી જુદી જાનુપૂનિએનો વધારો થયો છે મુનિ ક્ષીધર્મસાગરજીએ સ ૧૬૮૪ મા તે પદ્માવહીએ જાનુપૂર્તિએ શિલાલેખો વહીવધાની વહીએ વગેરેના આધારે જુજરાવીમા અચલગચ્છની મોટી પદ્માવહી લખી છે જેમા અચલગચ્છીય જાગૃચાર્યો, પ્રભાવકો અને તત્કાલીન લગ્નાઓનો સંગ્રહ કર્યો છે આ જાવસાગરે ૧૫ મા સ્થાપના પદ્માવહી બનાવી છે

શ પેશ્વરગચ્છપદ્માવહી—નાણાવાસગચ્છપદ્માવહી

અચલગચ્છની મોટી પદ્માવહીમા શ પેશ્વરગચ્છ અને વડગચ્છ બેમ બે જગેએની પરપરા બેઠાયેલી છે તેમાથી શ પેશ્વરગચ્છની પદ્માવહી નીચે સુલ્લ તારવી શકાય છે આ પદ્માવહીમા વહીવધા સવત (ભા/ સવત) ૧૫૨૪મા છે

(૧) જ્ઞાં ઉદ્ધતનસુરિ—તેઓ શ પેશ્વરગચ્છના આચાર્ય હતા તેઓ વિ સ ૭૨૩ માં વિદ્યમાન હતા.

આઠ ક્રમશઃપ્રલો સ ૧૩૭૨મા 'પુડરીકચરિત્ર રચ્યું

આ સોમવિશ્વક મ ૧૪૬૧

આ મુનિવિશ્વક મ ૧૪૭૩મા અજ્ઞનસલાહા કરાવી.

(—અર્જુનચરિત્ર પ્રાચીન લેખસંક્રાંતિ, લે ૧૧૨)

આ પાસખદે સ ૧૪૭૪મા અજ્ઞનસલાહા કરાવી.

(અર્જુન લેખાક ૧૧૩)

આ શત્રેશ્વરના મતાનીચ લ સર્વાનંદસુરિ સ ૧૪૬૫

સ ૧૪૬૨.

ચતિ જુષ્ઠાચર ચતિ ચરોવર્ધન સ ૧૫૨૧ થી ૧૫૪

આ મુનિચેષ્ઠસ્ત્રી પાટે આ સાધુસ્ત્રી મ ૧૫ ક્રમાં લેક
મુદિ ૭ ને સોમવાર.

આ મહાશ્વરના પદ્મધર આ જુષ્ઠાચરે મ ૧૫૩૩મા અજ્ઞન
સલાહા કરાવી, જે પ્રતિમાઓ આજે પાટણ પાસેના કૃષ્ણસ્ત્રી રેલ
સરમા વિદ્યમાન છે

પૂર્વમિશ્વરચરિત્રમા અનુક્રમે આ વિવેકચિંતક, આ સુમત્યક્ર આ
ધીરસિંહ, આ અભયસિંહ જમા છે. તેમના ઉપરેશથી ચોક્કસાના
મામત મીમાલીએ સ ૧૩૭૫મા ત્રિ રા પુ અનુલ નેમિનાથ
ચરિત્ર લખાવ્યું.

આઠ હર્મચેષ્ઠસ્ત્રી પદ્મધર આ વિશાલશબ્દ સ ૧૫૩ માં થયા.

(—જૈન સત્ત્વપ્રકાશ, ક્રમાંક : ૨૫૧)

આ મહિમાપ્રસાસિધ્ધ લ ભાવસ્તનમૂર્તિએ સ ૧૭૫૬મા અજ્ઞ
સ્ત્રી મુનિ સંજ્ઞાચ, સ ૧૭૬૬મા કૃષ્ણપરમા કસ્તિલશમાડીસસ
સ ૧૭૭૦ના કાર્તિકે મુદિ ૬ ને જુષ્ઠવારે આજુસમામાં 'જાટેના
પદ્મનાથ ઉત્પત્તિ સ્તવન, સ ૧૭૬૭મા પાટણમા મુજદ્રાસલીસસ'
મ ૧૭૬૬માં પાટણમાં 'જુલિ વિમલાસલી સસ સ ૧૮ મ
અજ્ઞસસ, નવવાક સંજ્ઞાચ, આપાદામૂર્તિસ્તવન, સ્તુતિ વગેરે રચ્યા છે.

લ મહિમાપ્રસાસિધ્ધ પદ્મધર આઠ ભાવપ્રલો સ ૧૭૭૪ના લેક
મુદિ ૮ ને સોમવારે પિત્તલનું ત્રિમુક્તિ બનાવ્યું જે આજે પાટણના

(૪) આં ઉદયપ્રભસુરિ—તેઓ સં ૭૭૨ માં આ પદ્મદેવના પાટે આત્મા તેઓ સમર્થ પ્રભાવક હતા. હોદ્દિયાણાના રાજા જયત સોલહીના પુત્ર શ્રીમદ્દેવે નાગે દ્રગ્ધમા દીક્ષા લીધી હતી, જેઓ સોમપ્રભાચાર્યના નામથી પ્રસિદ્ધ હતા. જયતનો પૌત્ર ભાણુજી સોલહી સં ૭૬૪ માં હોદ્દિયાણાની ગાદીએ બેઠો. જિજ્ઞાસુનું શબ્દ પશુ તેણે પોતાને કબજે કર્યું હતું તે આં ઉદયપ્રભ અને આ સોમપ્રભ ને ભક્ત હતો. તેણે આં સોમપ્રભના ઉપદેશથી શત્રુજય અને ત્રિશનારને સઘ કાઢ્યો હતો.

આ સમયમાં કુલગુરુની બવસ્થામાં ગરબડ થવાથી તત્કાલીન ચૈત્યવાસી આચાર્યોએ મળીને કુલગુરુની મર્યાદા બાધી અને વશાવટી બોલવાની શરૂઆત કરી. બે સમયથી વહીવટીઓ આરભ થયો. ઉત્તિહાસ કહે છે કે વિ. સં ૪૭૨ થી વહીવટીઓ આરભ થયો છે ત્યારથી વહીવટી સવત્ કે ભાટ સવત્ કોવાનું લેખી શકાય.

ભાણુ રાજાને સત્તાન નહોતું તેથી બોસિયાના શેઠ જમમલ બોસવાણીની પુત્રી રત્નાકુમારીને તે પરણ્યો. તેને રાણો તથા કુલો નામે બે પુત્રો થયા. તેણે સં ૭૬૫ ના માગશર સુદિ ૧૦ ને સ્તિવારે આ ઉદયપ્રભસુરિ પાસે આવકના બાર મત જગીદાર કર્યાં.

જમમલ—

આમાય શ્રીએ જિજ્ઞાસુના શ્રીમાલી તથા પોસ્વાહના તેકઠા કુટુંબને પ્રતિબોધી જૈન બનાવ્યા.

તેઓ સં ૮૭૨ માં જનશન સ્વીકારી નાટોલમા સ્વર્ગે ગયા. તેમની પાટે બે આચાર્યો થયા. (૧) પ્રભાનદસુરિ અને (૨) વસ્ત્તભ સુરિ. પ્રભાનદસુરિથી ‘નાણાનાલગજી’ નીકળ્યો અને વસ્ત્તભસુરિથી ‘વસ્ત્તભીગજી’ નીકળ્યો, જેનું બીજું નામ નાટોલગજી હતું તેને સમય સં ૮૭૨ બણાય.

(૫) આ પ્રભાનદસુરિ—તેમણે નાણાના રાજા શત્રુશત્રુને ઉપદેશ આપી જૈન બનાવ્યો. તેમના ઉપદેશથી રાજા શત્રુશત્રુએ શત્રુ જયનો યથ કાઢ્યો. સાધર્મિકોને સોનામહોરની લદાણી કરી. ખર્મની

અવલગચ્છની પટ્ટાવલીમાં તેમને સ ૭૦ મા યથેશ આ રૂબિ પ્રભાની પરપરાના યોગ પદ્ધતિ જતાવ્યા છે તેમને વલગચ્છના સ્થાપક દર્શાવ્યા છે અને સવત્ ૭૨૩ નો જતાવ્યો છે, એ વાત બરાબર નથી. આ આચાર્ય શંખેશ્વરચ્છના ચૈત્યવાસી હતા. બ્યારે વડગચ્છના આચાર્ય વિહરુકે શાખાના સંવેગી આચાર્ય હતા, તેઓ સ સ્વપ મા યથા હતા એટલે એ બંને આચાર્યો ભુદા ભુદા હતા.^૧ આ આચાર્યની પરપરામાં યથેશ શંખેશ્વર લોહિયાણા, નાણા, નાંચેલ, વલસી વગેરે જમ્છના આચાર્યોના મઠો સંભવતઃ ચત્રાવલીમાં હતા. વટેશ્વરચ્છના હાસિવચચિહ્ન આ ઉદ્ધોતનસૂરિ વિ સ ૮૩૫ મા યથા, તે પછી ઉપરખુંજત આચાર્યોથી મિલત હતા.^૧

(મક ૨૭, પૃ ૪૫૧)

(૨) સર્વદેવસૂરિ—તેઓ સ ૭૨૩ મા શંખેશ્વરમાં અતુર્માંસ રહ્યા હતા. લોહિયાણાનો સોલકી રાજ્ય વિજયત મોનાભાઈ જયતે લોહિયાણાનું રાજ્ય પૂર્વથી લેવાથી બેતાવટ (વિલુપ્ત હર)માં નાના પાસે આવ્યો અને યોનાસુશાંતિથી પસાર કરવા માટે શંખેશ્વરમાં આવી રહ્યો, તેણે આચાર્યશ્રીનો ઉપદેશ સાંભળી સ ૭૨૪ ના માગસર સુદિ ૧ ના રોજ જેનધર્મ સ્વીકાર્યો, બ્યારે તે લોહિયાણાનો રાજ્ય બન્યો ત્યારે આચાર્યશ્રીને લોહિયાણામાં પદસવી સમજવું પૂરક બાર જતધારી આવક જનાવ્યો. તેણે લોહિયાણામાં જેન મંદિર તથા પોષાળ બનાવી આઠ સર્વદેવસૂરિ સ ૭૪૫ મા સ્વર્ગસ્થ થયા.

વડગચ્છના મુખ્ય આઠ સર્વદેવ ઉપરખુંજત સર્વદેવાચાર્યથી ભુદા અચાર્ય હતા. તેઓ સ ૧૧ માં વિવમાન હતા. તેમના પ્રપદ્ધતિ આઠ સર્વદેવસૂરિ સ ૧૩૭ મા સ્વર્ગસ્થ થયા. (મ ૩૬ ૩૮)

(૩) આ પદ્ધતિસૂરિ—તેઓ વાલી હતા. તેમણે સંખ્ય વાલીઓને હસવ્યા હતા, તથી તેઓ સંખ્યસૂરિના નામથી પણ ખ્યાત હતા.

૧ ડાઈ ડાઈ અષ્ટાર બ્રાહ્મી ગ્રંથ સંજવ બાક સંજવ કક સંજવ અને વિમ અવને એક યાત્રી લે છે. તેમજ વટેશ્વરચ્છને અને વડગચ્છને પણ એક યાત્રી લે છે. બધો પછી તેમ જન્મુ લે જ તો ના નહીં.

માથ આં શીલુગુમૂરિએ આં સ દ્રમણની આથે પૂનમિથાગમ્મ આથે
ઉપા વચ્ચિહે પવુ સં ૧૧૬૬મા મામાના ગમ્મની નિથાએ કિયાજાર
હરી 'વિધિમાર્ગ'પથ'ના સ્થાપના કરી. તેઓ જ આ સ્થાનગમ્મના
પ્રથમ આં આચાર્યશિલસૂરિ હતા. શાએમ ગમ્મ નાણાવાણગમ્મ
વધા વણ્ણીગમ્મ તે સમયમાં અથણગમ્મના જોડાર્થ ગયા.

(-શતપદીપક ૧૦૮)

આં ભાવઆગરસૂરિએ પ્રાકૃત વીરવશપદાવણી મા (૩૫) આં
ઉદ્ધણીનસૂરિ, (૩૬) આ મવ દેવસૂરિ, (૩૭) આં પદ્મદેવ (૩૮) આં
ઉદ્ધમણ, (૩૯) આ પ્રજાનંદ, (૪૦) આ હર્મસદ્ર, (૪૧) આં મુનિ-
નથ, (૪૨) આં ગુણુગુ, (૪૩) આં વિજયપ્રજા, (૪૪) આ
નરસદ્ર, (૪૫) આ વીરવ, (૪૬) આં મુનિતિલક (૪૭) આં જ-
સિહ, (૪૮) આ આચાર્યશિલ—આ રીતે નાણાવાણગમ્મની પરપથ
અનુસાર પદાનુક્રમ આપ્યો છે (ગાથા ૩૦ થી ૩૬)

વણ્ણીગમ્મ-નાડોલગમ્મ પદાવલી

(૧) આં ઉદ્ધણીનસૂરિ—શાએમગમ્મના પ્રથમ આચાર્ય મ ૭૨૪

(૨) આં સર્વદેવસૂરિ—અ સં ૭૬૫

(૩) આ પદ્મદેવ

(૪) આ ઉદ્ધમણ—સં ૮૩૦

(૫) આ વજ્રજામૂરિ—તેમને નાડોલના સં ૮૩૦ ના આ ઉદ્ધ-
મણસૂરિએ આચાર્યપદ આપ્યું આ આચાર્ય નાડોલગમ્મના પ્રથમ
આચાર્ય હતા આ નમથે નાણાવાણગમ્મ અને નાડોલગમ્મ (વણ્ણી
ગમ્મ) એમ બે વિભાગ પડ્યા.

૬ આ હર્મસદ્ર —તેઓ સં ૮૩૭ મા આચાર્ય થયા. પાટણના
શાળી વનજાળ આવડાના મત્રી લહાર પોરવાટે પોતાની માતાના
નામથી નારજપુ વસાવી, તેમા આ આચાર્યશીના ઉપદેશથી સં
૮૩૨ મા જ પાટણનાથનું દેશસ્ત્ર જ બાંધ્યું.

૭ આં ગુણુગુ—તેમને સં ૮૬૬ મા આચાર્ય પદવી મળી.

પ્રજ્ઞાવના કરી. આચાર્યશ્રી સં ૮૮૦ માં પ્રજ્ઞાસપાળ્યમા સ્વર્ગે
ગયા. વીરચંદ્રશાવલી માં આ આચાર્યનું નામ આપ્યું નથી. આ
આચાર્યના નાણાવાણંજી નીકળ્યો.

(૬) આચાર્યશ્રી દ્રુતસૂરિ—તેઓ સં ૮૮ માં આચાર્ય થયા.

(૭) આ સુવિનયચંદ્રસૂરિ—તેઓ સં ૬૨૨ માં આચાર્ય થયા.

(૮) આ ગુણસમુદ્રસૂરિ—તેઓ સં ૬૫૭ માં આચાર્ય થયા.

(૯) આ વિજયપ્રભસૂરિ—તેઓ સં ૬૬૫ માં આચાર્ય થયા.

(૧૦) આ નરચંદ્રસૂરિ—તેઓ સં ૧૧૩ માં આચાર્ય થયા.

(૧૧) આ વીરચંદ્રસૂરિ—તેઓ સં ૧૭૧ માં આચાર્ય થયા.

આ નમ્યે વલ્લભીશાખાના આ યોગપ્રભસૂરિ હતા તે બંને
આચાર્યો એકસાથે પાલનપુરના યોગાસુ રહ્યા બંને પાલખીમાં
બેસતા હતા તેમના મતિઓમાં શિશિલાધાર વધી રહ્યો હતો. આ
વીરચંદ્ર સં ૧૧૩૩ માં વલ્લભાણુમાં સ્વર્ગસ્થ થયા.

આ અરમામાં જ મહામુદ્ધ યોગીએ સિતમાલ શાકુ.

(૧૨) આ જયસિદ્ધ—તેઓ ઉપાધ્યાય ચર્યોદેવના શિષ્ય હતા. આ
વીરચંદ્ર કાલકર્મ પામતા ગમ્મના આચાર્યોએ તેમને સં ૧૧૩૩
માં સૂરિપદે સ્થાપન કર્યા અને તેમણે નવ શિષ્યોને ચક્રાવલીમાં
આચાર્યપદવાં આપી. (—શતપત્રીપદ : ૧૮)

ઉપાધ્યાય વિજયચંદ્ર તેમના શિષ્ય હતા.

આ જયસિદ્ધના ગુરુભાઈ ઉપાધ્યાય સુનિતિસદે પાટણમાં
પોતાના બનાવેલ કાઠાની મહામી સ્વયં આચાર્યપદ લીધું, જેનાથી
તિલકશાળા નીકળી. આ જયસિદ્ધ ઘણા શિષ્યો હતા તેઓ
સં ૧૧૬૬ માં વલ્લભાણુમાં સ્વર્ગે સંબર્ધા.

આચાર્યના નાના ભાઈ તેમના શિષ્ય હતા, તેમનું નામ સુનિ
સુચંચંદ્ર હતું તે પરકાશપ્રવેશિની નિવાના અણકાર હતા.

(૧૩) આચાર્યશ્રી ચંદ્ર—તેઓ આ જયસિદ્ધના શિષ્ય હતા.
ઉપાધ્યાયપદે હતા તેઓ પ્રથમ આચાર્ય થયા નહોતા. આ ચર્યો
ભદ્ર આ નેનિચંદ્રસૂરિના શિષ્ય આચાર્યશ્રી શ્રીચંદ્રસૂરિ તેમના મામા

મા ભોરોલમા દે ।સર જ ખાંચુ, વાવ જ ખાવી, ભુરોલીના શાં મુજ
એ આદિનાધનું મહિર જ ખાંચુ શિવમાલનો શેઠ સધા પોરવાડ
પાવુમા આવીને વસ્ત્રો હતો. તેના વશજ શેઠ ખેતશી પારેજે સ. ૧૨૬૫ માં
પાવુમા આ આચાર્યશ્રીના કાચે ભં પાર્થનાથના મહિરમા
પ્રતિષ્ઠા કરાવી અને ખેતસવસહીની સ્થાપના કરી.

(—અચલગચ્છપદ્માવલી, પૃ. ૧૧૩)

૧૮ ભ ગુણપ્રભ—તેઓ સ. ૧૨૫૬ માં આચાર્ય થયા આચાર્ય
સિદ્ધપ્રભ અને આ. અચિતપ્રભ એ બંને તેમના શિષ્યો હતા.

૧૯ આ સિદ્ધપ્રભ—અચલગચ્છના આચાર્ય ભર્મચોપના પદ્મ-
ધર આ. મહેદ્રસૂરિ સ. ૧૩૦૬ માં જભાતમા કાલધર્મ પામ્યા
ત્યારે જભાતના સથે જભારથી ભં ગુણપ્રભના શિષ્ય વલ્લભીગચ્છના
ભ સિદ્ધપ્રભને આમત્રણ આપી તેમની પાઠે સ્થાપન કર્યા ત્યારથી
વલ્લભીગચ્છ અચલગચ્છમા ભળી ગયો.

આ વલ્લભીગચ્છના શાખાચાર્ય આ તથ્ય દે સ. ૧૩૮૨ માં
બાકમેરના સ્થમરથ નામના ક્ષત્રિયને જૈન બનાવી તેનું મહાજન જોત્ર
સ્થાપન કર્યું.

(—અચલગચ્છપદ્માવલી, પૃ. ૧૧૩)

—૧૧/ અને પૃ. ૨૦૩ થી ૨૧૩)

અચલગચ્છ—

અચલગચ્છની મોટી પદ્માવલીમા શજેશ્વરગચ્છ અને વડગચ્છ
એમ બે ગચ્છોની પરપરા જોડાયેલી છે તેમાંથી અચલગચ્છ નીકળ્યો.
નાણાવાલગચ્છના આ. આચાર્યશક્તિસૂરિએ પૂર્ણિમાગચ્છની નિશામાં
વીધા લઈ નાણાવાલગચ્છમા કિમોદાર કર્યો અને સ. ૧૧૬૬ માં
વિધિપદ્મગચ્છ અને સ. ૧૨૧૩ માં અચલગચ્છની સ્થાપના કરી.
તેમા ૭ જોડની પ્રજાપણા કરી.

૪ આ. શક્તિસૂરિ—તેઓ વગચ્છના આ નેમિચક્ર
સૂરિના શિષ્ય હતા તેમણે સ. ૧૧૫૬ માં પૂતમિયાગચ્છ ચલાવ્યો.

૪૧. આ. આચાર્યશક્તિસૂરિ—આજુ પામેના કલાવી ગામમા
પોરવાડ શેઠ કોણ અને તેમની પત્ની દેવીએ સ. ૧૧૩૬ માં ગુરુ

૮ જા દેવચંદ્ર—તેમને સ ૮૬૬ મા આચાર્ય પદથી મળી

૯ જા સુમતિચંદ્ર—તેમને સ ૬૨૫ મા આચાર્ય પદ મળ્યું.

૧૦ જા હરિચંદ્ર—તેમને સ ૬૫૪ મા આચાર્ય પદ મળ્યું.

૧૧ જા રત્નાચંદ્ર—તેઓ સ ૬૭ મા આચાર્ય થયા તેમણે
સ ૧૦૫ મા જ્યુલિયાર પાનેના આજીવ ગામમાં ટીકુજોતના શેઠ
ધામણને જૈન બનાવી, કાગિયાજોત આપ્યું તે જોતની હાંનડિયા,
સેની અને જવેરી આપાણે થઈ (અચલચંદ્રપદાવલી પૃ ૨૪)

૧૨ જા જયપ્રભ—તેઓ સ ૧૫૧ મા આચાર્ય થયા તેમણે
સ ૧૭ મા સિત્તમાલના સર્વ સોમકરજી પરમારને તથા તેના
પરિવારને જૈન બનાવી ન ૧૨૬૫ મા જગસોત્ર સ્થાપ્યું સ ૧૩૩૫
ના વૈશાખ સુદ ૫ ના રોજથી જગસોત્રની લગ્નશાખા નીકળી.

૧૩ જા સોમપ્રભ—તેઓ સ ૧૦૫૧ મા આચાર્ય થયા
તેઓ જોતના નાણાવાણજીના આ વીરચંદ્ર સાથે પાલનપુરમાં
અનુભાંત રહ્યા, ત્યારથી તે બંનેએ પાલખીમાં બેઠવાનું શરૂ કર્યું
તેઓ મહાદેવના બન્ધા મત્રી વિમલશાહે આજીવ ઉપર બંધાવેલા
વિમલચંદ્રની જિનાલગની ન ૧૮૮ મા તેમણે પ્રતિષ્ઠા કરી.

૧૪ જા સુધાપ્રભ—તેઓ સ ૧૬૪ મા આચાર્ય થયા.

૧૫ જા સોમપ્રભ—તેઓ સ ૧૧૪૫ મા આચાર્ય થયા.

૧૬ જા જાનુપ્રભ—તેઓ મ ૧૧૭૭ મા આચાર્ય થયા આ
સમયે નાણાવાણજી નાદોલગચ્છ—વસ્ત્રહીનચ્છ થયા તેઓએ
અવલગચ્છની મામાચારી શરૂ કરી.

૧૭ જા પુષ્પતિચંદ્ર—તેઓ સ ૧૨૭ મા આચાર્ય થયા તે
મહાન પ્રજાવલ્લ હતા તેમણે સ ૧૨૧૧ મા બેણુપનગરના સર્વ
સોમિલ દોડિયા પરમારને જૈન બનાવ્યો ત્યાર લાખ પીપ્પલના
ખરજથી યજુજ્જનો નથ કરાવ્યો, બે લાખ પીપ્પલની દાનશાલા
મહાવી ન ૧૨૪૪ મા હથુડીના સર્વ વનવીર ચૌહાણને જૈન
બનાવ્યો ચૌહાણશાખામાં હાલના શેઠ વનાલથી લગુ સાજનીશાખા
નીકળી. જહાંશીરના ઉપદેશથી આ સુબ કીમાલીએ સ ૧૨૨

મા લોચિદ્રમા દેશસર બધાંનું, વાવ જાધાવાં, જુરેલીના શાં મુજ
એ આદિનાયતું મંદિર બધાંનું બિજનાલનો શેઠ સવા પાસ્વા
પાવુમા આવીને વસ્તો હતો તેના વશજ શેઠ જેતગી પારેજે સ.
૧૨૬૫ મા પાવુમા આ આચાર્યશ્રીના હાથે જાં પાર્શ્વનાથના મંદિરમા
પ્રતિષ્ઠા કરાવી અને જેતલવનહીની સ્થાપના કરી.

(—અચલગચ્છપટ્ટાવલો, પૃ ૧૧૩)

૧૮ જાં ગુણપ્રભ—તેજો સં ૧૨૫૬ મા આચાર્ય યથા આચાર્ય
સિદ્ધપ્રભ અને આ અચિતપ્રભ એ બને તેમના શિષ્યો હતા.

૧૯ જાં સિદ્ધપ્રભ—અચલગચ્છના આચાર્ય ધર્મધોવના પટ્ટ-
ધર આ મહેદ્રસૂરિ સં ૧૩ ૬ મા ખલાતમા કાલધર્મ પામ્યા
ત્યારે ખલાતના સચેગ પારથી જાં ગુણપ્રભના શિષ્ય વલ્લભીગચ્છના
જાં સિદ્ધપ્રભને આમત્રણ આપી તેમની પાઠે સ્થાપન કર્યાં ત્યારથી
વલ્લભીગચ્છ અચલગચ્છમા ભળી ગયો.

આ વલ્લભીગચ્છના શાખાચાર્ય આ જગત્તે સં ૧૩૮૨ મા
બાકમેશ્વર સમરથ નામના ક્ષત્રિયને જૈન બનાવી તેનું મહાવન જોત્ર
સ્થાપન કર્યું.

(—અચલગચ્છપટ્ટાવલો, પૃ ૧૧૭

—૧૧૮ અને પૃ ૨૦૩ થી ૨૧૩)

અચલગચ્છ—

અચલગચ્છની મોટી પટ્ટાવલીમા શજેશ્વરગચ્છ અને વ ગચ્છ
એમ બે ગચ્છોની ૫૧૫ ૧ જો પેલી છે તેમાથી અચલગચ્છ નીકળે.
નાણાવાલગચ્છના આં આચાર્યસંહિતસૂરિએ પૂર્ણિમાગચ્છની નિશામાં
દીક્ષા લઈ નાણાવાલગચ્છમા ક્રિયાદ્વાર કર્યો અને સં ૧૧૬૬ મા
વિધિપક્ષગચ્છ અને સં ૧૨૧૩ મા અચલગચ્છની સ્થાપના કરી.
તેમા ૭ બોલની પ્રવૃત્તિ કરી.

૪૦ આં ચદ્રમભસૂરિ—તેજો વડગચ્છના આ નેમિચદ્ર
સૂરિના શિષ્ય હતા તેમણે સં ૧૧૫૬ મા પૂનમિયાગચ્છ ચલાવ્યો.

૪૧ આં આચાર્યસંહિતસૂરિ—આજુ પામેના દલાળી ગ્રામમાં
પોસ્વાડ શેઠ દ્રોણ અને તેમની પત્ની દેવીએ સં ૧૧૭૬ મા શુક

મહાગજના આશીર્વાદથી જોઈ બાળકને જ મ આપ્યો, જેનું નામ જોડુકુમાર રાખવામાં આવ્યું.

નાણાવાણગજના આ જર્જરિત તથા તેમના શિખર મતિ રાજ ચક્ર, જેઓ પરકાશપ્રવેશિની વિવાના વ્યવહાર કરતા તે સાધુ પરિવાર સાથે વિકાર કરતા સ ૧૧૪૧ માં હતાવી ગામમાં આવ્યા. શેક દ્રોણે પોતાનો જોડુકુમાર તેમન વહેણાવ્યો સથે શેક દ્રોણને જનર્જલ થન આપી સત્કાર કર્યો.

આચાર્યશ્રીએ જોડુકુમારને લઈને જ ભાત તરફ વિકાર કર્યો. જ ભાતમાં જરણસ્થાનના કૌડપતિ વેપારી સીદિકને આચાર્યશ્રીએ ભોજપત્ર ઉપર મત્ર લખી આપ્યો હતો. તેનાથી તેને પુત્રની પ્રાપ્તિ થઈ આથી તેણે આચાર્યશ્રીને વધુ સેવુ આપ્યું. સોનાની પાલળી પણ મુમપણ કરી.

મ ૧૧૪૬ના પાપ સુદિ ૩ ના દિવસે જ ભાતમાં જ જોડુકુને ઘીસા આવી તેનું નામ સુનિ આચાર્યશ્રીએ રાખ્યું. સુગુણે તેને બાકરજી વગેરે ભણાવી શાસ્ત્રજ્ઞાન આપ્યું મતિ રાજચક્રે મત્ર-તત્ર અને કાલ પ્રવેશિની વિદ્યા આપી. સુગુએ સ ૧૧૫૬ના મહા સુદિ ૩ ના રોજ પાવણમાં આચાર્યપદ આપ્યું તે પછી તેણે આંચાર્યશ્રીસુરિ નામથી પ્રસિદ્ધિ પામ્યા. અચારે તેમણે આગમોનું મનન કરવા મંડપ ત્યારે તેમને જણાયું કે અત્યારનું સાધુલવન યિમિલ ॥ એટલે તેમણે સુગુની આજ્ઞા મેળવી પોતાના મામા સુનિ રીલગુલુની સાથે પૂનમિયાગજની નિશા સ્વીકારી.

સ ૧૧૫૬ના મહા સુદિ ૫ ના રોજ કિયોજાર કર્યો અને રી રીસા લઈ ઉપાંચ વિજયપદ નામ રાખ્યું. તેણે વિકાર કરીને પાનાતક આવ્યા, ત્યાં તેમણે તપસ્થા કરી તેથી કાળીદેવી તેમને સહાયક થઈ પછી તેણે ભાલેજ આવ્યા. ત્યાં શેક બરોખવસ ભણાળી કૌન હાથા છતાં અચૈન જેવો જની ગયો હતો. તેને તેમણે વ્યમકાર બતાવી કુટુંબ સંહિત કૌન બનાવ્યો.

સ ૧૧૬૬ ના વૈશાખ સુદિ ૩ ના દિવસે તેમણે ભાલેજમાં

ફરી નાણાવાણગમ્યમા ભળીને જાં જયસિદ્ધસૂરિના હાથે આચાર્યપદ
સ્વીકાર્યું અને ફરીથી જાં આચાર્યશિષ્ય નામથી જ્ઞાતિ પામ્યા. તેઓ
આ વિજયવદ્રના નામથી પણ જોળખાતા હતા.

સામાચારી—

તેમણે પૂનમે પાખી, અભિવર્ધિત વર્ષમા આવણ કે પહેલા
ભાદશવામા સવત્સરી, ચોથી મોઈનો નિવેધ, પર્વમા પૌષધ, સાધુને
જિનપ્રતિષ્ઠાનો નિવેધ, આવકને દીપપૂજ અને ફલપૂજનો નિવેધ,
મુદ્ધપત્તિનો નિવેધ, સુત્રવદનમા ખીજ ખમાસમણનો નિવેધ પર્વ
સિવાય પૌષધનો નિવેધ, ઉપધાનમાલાશપણ નિવેધ, શતે જિનપૂજ
અને શતે નૃત્ય પૂજનો નિવેધ કર્યો સાધુ અને આવકના ચૈત્યવદનમા
લેદ કર્યો નવકારમત્ર તથા લુમોલુ લુ વગેરે સુત્રોમા પાંચેદ
કર્યો આ પ્રકારે લગભગ ૭૦ જોડાની પ્રરૂપણા કરી (જુઓ શત
પદી) વિધિપક્ષગમ્યની આપના કરી. તે ગમ્ય ૩ ૧૨૧૪ મા
અચલમમ્ય તરીકે જ્ઞાતિ પામ્યો.

આ આચાર્યશિષ્ય, આ જયસિદ્ધસૂરિ (૪૩) આ ધર્મધાવ સં
૧૦૬૩મા રહેલી પ્રાકૃત ગતપદી ઉપરથી તેમના શિષ્ય આ મહેન્દ્ર
સૂરિએ ૧૦૬૪ મા મસ્કૃતમા શતરાત્રી (અ ૫૭૪૨) રચી છે
તેમના ઠેઠલાક નોંધવાયોએ પડો આ છે—

૩ સાધુ જિનપ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા ન કરાવે.

૪ દીપકપૂજા શાસ્ત્રમા ઉપદેશી નથી.

૬ ફળપૂજા શાસ્ત્રમા જણાવી નથી.

૧૫. તણ મોચ કહેવી.

૨૦. આવકો મુદ્ધપત્તિ ન રાખે.

૨૨. સાધુને ગાદતા એક ખમાસમણ દેવું

૩૬. ૫૫ દિવસે જ પૌષધ કરવે.

૩૬. સાજ-મવાર એમ બે સમયે જ સામાયિકે કરવું

૧૨. સવત્સરી પચાસમા દિવસે અને અભિવર્ધિત વર્ષમા વીસમા
દિવસે કરવી.

૮૨. શ્રાવકો આપુની જમ દીન્યવદન ન કરે.

૮૬ ઉપધાન માથાસાથલુ કળ્યા નહીં.

૮૭ સને જિનપૂજા નેમજ રૂબાના નૃત્ય ન કરવું

૮૮ નવશાર અને વૃષો યુ જુ વગેરે મૂલામા પાડેર કરે છે

૧૧૨. શ્રોમાળી પાળી પૂનમે કરવી.

૧૧૩. ઉપદેશો બોલ છે (જૂઓ, આ મહેન્દ્રમૂર્તિ સતપત્રી ?)

સ રેજ રજ નાવુત્રાસમરૂ અને નાડોહમરૂના વક્ષમીરૂ
પણ ઉપધુખ નામાચારીનો સ્વીકાર કયે.

તમના ઉપદેશથી શેડ મગોધને આસેજમા વિરાગ જિનાશ્રમ
બધાન્યુ તમ. કોત્રપાશજનર ન નર કળ્યા કને. આવી આચાર્યશ્રીએ
આકર્ષણી વિદ્યા અને આભિની વિદ્યાથી તને કળુમાં લીધા અને
જિનાશ્રમના કાયમા મરહનાર જના થા. શેડની મમતિથી દેસસરના
કર્યામમા તલે મત્રપાશની ચાર પાથવાળી મૂનિ બનાવીને લેમાડી.

આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી શેડ મગોધને યતુ જ્ઞાને છ રી પામલે
યાત્રામથ કાકજો રજામ મહાકાલીદેવીએ આચાર્યશ્રીની બે વાર પરીક્રા
કરી બને પ્રમયે બેઠામા જન્મ. એક વખત જ્યારે આકાર તથા
કને ત્યારે જોરજા જગ તેનલે ત દેવપિઠ છે એમ બાફી જઈ તે
આકાર ન લીધા અને બીજી વખત જ્યારે સુવને પાવ જેમ
કને ત્યારે આચાર્યશ્રીની ત્રાપે મોનાને ધાગ કરવામાં આવ્યે.
આચાર્યશ્રીએ નિમ્નકૃપામાં તે ધાગ લીધા નહીં પરંતુ તેમાની એક
સોનામહોર જઈ કોઈ આવકને માધાજ્યખાતામા વાપર્યા આપી
દાંધી ત્યા થા દેવીએ વિધિપદ્યનજના રજેવાળી કર્યાનું વચન આપ્યું
તે દેવીએ માથોનાથ થી પછુ જણાવ્યું કે તમે એક સોનામહોર
લીધી છે તેમાં તમામ જાણના એક આવક જરૂર જાણપદિ જની રહેશે.

આચાર્યશ્રીના જીવનમા પણ વાચકજાણના જ્યાં જીવદેવમૂર્તિ
ની પેઠે નાચની થ ના જનેલી એકરામા જની છે.

સ ૧૧૭૭ ના તરખો પા કરના સુરપા વુના પધાર્થા ત્ય મરહિને
ઉપદ્રવ થયે કતા ત તેમણે ગાત કરી લીધા. ત્યાના પરમા સજ્જ

મહીપાશને ઉપદેશ આપી જૈન બનાવ્યો. શબ્દજો બાં શાંતિનાથનું
દેશમર બધાંજી અને તેના વચ્ચે જોશવાણ બન્યા. તે બધા મીઠ
શિખોત્રના નામથી પ્રસિદ્ધ થયા. તેના મત્રા ધરણુ નામે જૈન બને.

જેણુ પના કષ્ટ પતિ શેઠ કપડિની જુત્રા સમચલી(સામાઈ)એ
આચાર્યશીના ઉપદેશથી નમારને અમાર મમ ૭ પોનાની બહેન
પડીએ. ત્રાથે હીઆ હીધી. મમચ જતા તે આધીને મકુતસની
મહી પલ મગી. એ કપડિ શેઠને દુર્લભદેશ મિલરા? પોનાના
શબ્દજો બહારી બનાવ્યા અને તેને ૧૮ ગામ જસિસમા આપ્યા.
(૫૦ ૧૦૮ ૧૩૬ ૧૪૦)

વિધિપક્ષનું બીજુ નામ અલ્પસમચ કેમ પ પુ એ અને બિજ
ભિજ ઉદ્ધવ મજે છ—

(૧) શાજા મિજશજે પુત્રકામિષ્ઠિજ આરબ્યો ત્વારે ત્વા એક
નાથ મરી મઈ. જાવીના વિનનિથી આ આચરણિત પરકોમ
પ્રવેશિની વિધાના જગ ત ગાયને ચત્રમાગાની બહાર કાઢી, આથી
શબ્દજો તેમને 'અલ્પસમચ' અનું જિન્દ આપ્યું.

આ ગાયનાં બના વાય મચ્છના આં છત્રદેવમૂનિ છત્રવનમા
પાકુ બનાં દત્તી એ બ ના આ આચરણિતમૂનિ નામે પલુ સડી છે.

મન નિદ્રસ? ૫૦ ૧૧/૪ પાની પુત્રકામના મારે માત્રાએ
વજેરે કળી. આ દિમાએ અલ્પસમચ ૫ ૧૧૮૫ થી ૫૦ ૧૧૬૬ના
અગામ અન્વિત્તમા આપ્યા. (—૮આ, અલ્પસમચ પદાવલી)

(૨) દુર્લભ કુમારપાશના નમચ (૫ ૧૧૬૬ થી ૧૨૦૬)
આ આર્થશિતસરિ પા લુ આચાર ત્વારે શેઠ કપડિએ તેમને
જેસના છે. આથી—અલ્પસમચ વહન કમુ તથી આ મચ્છ અલ્પસમચ
નામે પ્રસિદ્ધ પામ્યા.

(૩) કઈંદ ગામ પાસે આવેલા જેણુ ગામમા નાદા (નાની,
નાથી) નામની પૂનમિયાગમ્છની બનાવચ આવિકા હતી તંદુરુદ્ધ,
અચન, અને આધારિકાને પાગતી હતી. (મક ૩૫, ૫૦ ૧૫)

એકવાર એક પૂનમિયાગમ્છના આચાર આવકોને મર્મ અને

નિર્વાહ વિશે પૂછ્યું ત્યાર આવકોએ જણાવ્યું કે જહીં નાશના પ્રસાદથી સૌ વાન ચાલુ છે.

આચાર્ય કહ્યું નાશ કોણ છે? એના પ્રસાદથી નહીં પણ દેવ-ગુરુ પ્રસાદથી એમ કહેા.

આ વાત આજગ્રીને નાશને ગુસ્સો ચડ્યો. યુધે આચાર્યશ્રીને હાથશાવર્ત વહન કર્યું નાશની પામે મુકપત્તિ નહોતી તેથી આચાર્યે નવનું વહન સ્વીકાર્યું પણ નાશનું વહન ન સ્વીકાર્યું.

એ જ અરસામા પૂનર્મિચાગ્રચ્છના એક નેત્રવાળા મત્રવાદી ઉપાઠ નરસિંહે યુ. ૧૧૬ મા આવકોને પ્રતિક્રમણનો નિરેષ કર્યો. તંણે વિધિપદ્ધત સ્થાપ્ત કર્યો. પાવાગ્રહની હિમ્મતિય કાઢીદેવીનું ૨૧ ઉપવાસથી આસપન કર્યું અને ચોખરીદેવી હાથપદ્મનું છે એમ જાહેર કર્યું. તંમણે બેણુપમાં આવી આવકોને મુકપત્તિનો નિરેષ કર્યો. નાશ તથા મથ પામે જાનસથી વહન કર્યું. આથી નાશ ગુણ થઈ અને ૮ હા નો ખચ કરી નડિવાદના યૈત્રવાસી આચાર્ય પામે ઉપાધ્યાયને આચાર્યપદ અપાવ્યું અને તેમનું નામ આ આર્ચરક્ષિત કાચમ કર્યું આ રીતે સ. ૧૨૧૩ મા મુકપત્તિને બદલે કપડાના છેડાનો વહનવિધિ ચલાવ્યો, એ લે વિધિપદ્ધત જાણ્યક નામથી જાહેર થયો (દશમત. ... જૈન ઇતિહાસ, પ્ર જૈનધર્મ વિદ્યાપ્રધારક વર્ગ પાટીવાણ, સ. ૧૯૬૪)

તંમના પરિવારમા ૧૨ આચાર્ય ૨ ઉપાધ્યાય, ૭૦ પંડિત, ૧ ઠ મહાત્મ, ૮૨ પ્રવર્તિની અને બીજા સાધુ-સાધ્વી હતા તેમણે સ. ૧૨૨૬ (૧૨૩૬)મા ૧ વચની ઉમરે આ જર્જરિતકર્મરિને ગ્રચ્છનો ભાર સોંપી પાવાગ્રહ ઉપર ૭ દિવસનું જ્ઞાનન કરી સ્વગવાસ કર્યો.

આચાર્યશ્રીએ ક્રીમાલ અને યોગવાસના અનેક નવા જૈન બોત્રો સ્થાપન કર્યા જેમા મીઠકિયા અને ગાધી વગેરે મુખ્ય બોત્રો છે. હશા-વીશાનો લોહ—

આ સમયે જૈન મહાજનમા હશા-વીશાના લોહો હતા. જાણ્યક ગ્રચ્છપદ્ધતની મા જાણ્યુ છે કે નાણાવાલગ્રચ્છના આ ઉદયમલસૂરિના

ઉપદેશથી કાત્યાયન શ્રીમાલી જૈનો થયા. તેનો અદિપુત્ર સિત માલનગરનો બા શાતિનાથના દેશચરનો યોષિક શેક શ્રીમદ્દેવ નામે હતો. શેક મેષા, શેક મુખ, શેક ચિનદાસ વગેરે તેના વશએ હતા. શેક ચિનદાસ બેલુપમા રહેતો હતો. તે કામદેવ જેવો રૂપાળો હતો. એ સુમયે બેલુપમા રાજ્ય સીમ સણો હતો અને ભેગા નામે ડિવાન હતો. રાજાને કોઈ સત્તાન નહોતું તેથી તેણે ભેગાની પુત્રી માનાને પોતાની પુત્રી કરીને રાખી હતી.

એક વેળા ડિવાળીના દિવસે રાજ્ય માનાને પોતાના ભેગામા સર્વ સજ્જતામા બેઠો હતો, તે વખતે શેક ચિનદાસ બુદ્ધાર કરવાને રાજ્ય સભામા આવ્યો. માનાકુમાર તને બેઈને મોક્ષિત થઈ ગઈ રાજ્યએ તને ચિનદાસ માથે પરણવા માટે પૂછ્યું ત્યારે માનાએ કહી પાડી. પણ ચિનદાસે વાપો લીધો કે અમે વીશા શ્રીમાલી છીએ, જ્યારે ભેગો દરજા શ્રીમાલી છે એટલે તે કન્યાને હું પરણી શકું નહીં. રાજ્યએ બળબળરીથી તે બનેના લગ્ન કર્યા શેક ચિનદાસ ત્યાંથી નીકળી આગસણમા જઈને વચ્ચે અને તેનાથી સ ૧૧૮૫ મા 'લઘુ સાજનશાખા' નીકળી.

એક સાલ આગસણમા ભયંકર મરહી થઈ નીકળી. આગસણુ ભયંકર થયું શેક ચિનદાસના વશએ ત્યાંથી નીકળી ઈંડર જઈને વચ્ચા તેમાના મત્રી નાથે સ ૧૩ ૧ મા ખેરાલુમા બા શ્રીકવલ દેવનું મંદિર બનાવ્યું. આ વશના શેક ભરવાની સ્ત્રી જાલીએ સ ૧૩૧૧ મા બા પાંચનાથનું દેશસર તથા આશાસર નામે તળાવ બનાવ્યું.

(અવસરગ્રંથ પદ્માવલી, પૃ ૬૧)

નાણાવાણગમ્ભીર્ના ગોત્રો—રણધોરા, કાવડિયા, હંદુડ, શીપતિ, તમ્ભેરા, કાકારી વગેરે છે (નાણાવાણ મહાત્માઓની વહીના આધારે)

અવસરગમ્ભીર્ના ગોત્રો—૧ ગાંધ, ૨. આવગોતા, ૩ ગુહડ, ૪ સુભદ્ર ૫ બહેરા, ૬ સિયાલ ૭ કટારિયા, કોળેયા, રાનપુરા બહેરા, ૮ નાગડ ૯ મીઠકિયા વહેરા ૧૦ ધરવેલા, ૧૧ વડેર, ૧૨ ગાંધી, ૧૩ દેવાનદા, ૧૪ ગોતમ, ૧૫ દોશી, ૧૬ સોનગીરા, ૧૭

નિર્વાહ વિશે પૂછ્યું ત્યારે આવકોએ જણાવ્યું કે અહીં નાકાના પ્રમાણથી મો વાત નાહુ છ.

આચાર્ય કહ્યું નાકા કેવળ છે? એના પ્રમાણથી ત્યાં પણ દેવ-ગુરુ પ્રમાણથી એમ કહેા.

આ વાત આજગીને નાકાને અસ્સો ઘન્યો. મથે આચાર્યશ્રીને દાદ્યાવર્ત વહન ક્યું નાકાની પાસે મુદપતિ નહોતી તેથી આચાર્ય સઘનું વહન સ્વીકાર્યું પણ નાકાનું વહન ન સ્વીકાર્યું.

એ જ અરસામા પૂનર્નિયામજ્ઞાના એક નેત્રવાગ્દ મત્રવાદી ઉપાઠ નરસિંહે સ ૧૧૬૬મા આવકોને પ્રતિક્રમણનો નિરેખ કર્યો. ત્યે વિધિપદ્ધત સ્થાપ્યા હતા. પાવાગઢની કિંમતિય કાલીદેવીનું ૨૧ ઉપવાનથી આસધન ક્યું અને ચોકેશરીદેવી હાજરાકબુર છે એમ બહેર ક્યું તેમણે બેવળપમા આવી આવકોને મુદપતિનો નિરેખ કર્યો. નાકા તથા નથ પાસે અચલથી વહન કરાવ્યું. આથી નાકા પુરા ઘર્ષ અને ૮ ૦ રૂા નો ખચ કરી નિશાનના ચૈત્રવાસી આચાર્ય પાસે ઉપાધ્યાયને આચાર્યપદ અપાવ્યું અને તેમનું નામ આ આર્ચસંહિત કાલમ ક્યું આ રીતે ૮૦ ૧૨૧૩ મા મુદપતિને જાહેર કપડાના છેડાનો વહનવિધિ ચલાવ્યો, એટલે વિધિપદ અચલ નામથી બહેર થયો. (દશમત... કૈન ઇતિહાસ પ્ર કૈનધર્મ વિવાપચારક વર્મ પાલીવાળા, સ ૧૬૧૪)

તેમના પરિવારમા ૧૨ આચાર્ય ૨ ઉપાધ્યાય, ૭૦ પંડિત, ૧ ૩ મહાત્મ, ૮૨ પ્રવર્તિની અને બીજા સાધુ-આખી હતા તેમણે સ ૧૨૨૬ (૧૨૩૬)મા ૧ વખતી ઉમરે આ અર્ચસંહિત્તરિને જમ્જોના જાર સોપી પાવાગઢ ઉપર ૭ દિવસનું અનસન કરી સ્વત્રવાસ કર્યો. આચાર્યશ્રીએ આમાત્ર અને યોગવાસના અનેક નવા કૈન બોત્રો સ્થાપન કર્યા જેમા મીઠકિલા અને ગાધી વગેરે મુખ્ય બોત્રો છે. દશા-વીશાનો લેહ—

આ સમયે કૈન મહાજનમા દશા-વીશાના લેહો હતા. અચલ-ગુપ્તપદ્મવતી આ લખ્યું છે કે નાણાવાલજમ્જના આ ઉદયમતસુરિના

એ બહારગામ ચાલ્યા ગયા હતા પરંતુ આ જ્યનિહ મુદ્ધિપૂર્વક
નૂર્નરેશ કુમારપાણની નમ્મનિ મેળવીને પાપ્પુમ જ રહ્યા હતા.

પટ્ટાવલીકારે અહીં આં જ્યમિહની મહત્તા બતાવવા આં હેમ
ચદ્રમુદ્ધિના મુખથી પ્રશ્નના વર્ણવ્યા છે અને નૂર્નરેશ કુમારપાણનું
મૃત્યુ આ હેમચદ્રમુદ્ધિની પહેલા બતાવ્યું છે.

આ આચાર્યે નિ વિહારી હતા તંમત્તે ઘણા વીથેની ચાત્ર કરી
હતી. તંમના ઉપદેશથી શેક આબાકે પ્રભામપાપ્પુમા જાં જાપ્રમ
આમીના દેશમરનો છલ્લેજ્જાર કરાવ્યા હતા.

તંએ મં ૧૦૫૬ મા પ્રભામપાપ્પુમા દેવલોક પામ્યા.

તેમણે નીચે જણાવેલા પ્રથમ આ છે કર્મજથની બૃહદ્દીકા,
કમ્મપજ્જી દીકા, કમ્મજથ વિચાર નિપ્પન, કમ્મવિપાક સ્થાનામસૂત્રની
દીકા જેનતકવાનિક ન્યાય ૧ ની નિપ્પન વગેરે. મં ૧૩૩ મા
સુનાદિદેવચરિત્ર ૧૨૫ ૭ને મામ્મપના પુત્રી લક્ષ્મી તથા પુત્ર આબટે
બહિનીથી લખાવ્યું હતું.

આં જ્યમિહે ધનુ નવા જનો બનાવ્યા હતા.

મં ૧૦ ૮ મા હથુડીના આ અતન્તમિહ શોઠોઠનો જલો
હરનો શેગ મત્રજલથી મળી રીધો હતા અને તને જેન બનાવ્યો
હતો તે શાળવીએ જ મહાવીરવાનીનું દંશમર જાણ્યું તેના વચ્ચે
હથુડિયા શોઠો આગવાસ બન્યા.

મં ૧૦૨૪ મા મજેશ્વરજી પામેના લોહાકાના રાવ રૂણ્ણર
મઠોઠને જેન બનાવ્યા હતા.

મં ૧૨૦૮ મા પા કરમા ઉમરકા ના મોહવૃત્તિક પશ્ચાત્તે
જેન બનાવ્યો. ઉમરકો ના જ અજિતનાથનું દેશનર જ થું તેમનાથી
નામકા ગોત્ર થામ્યું આ જ નામ ૧ ગોત્રના શેક તેજસાએ મં
૧૬૦૬ અને શેક રાજ્જી નેણ્ણ્ણીઅ જામનગરનું પ્રમિદ્ધ એવું
જ શાનિનાથનું મહિર બધાવ્યું હતું એ મિથાથ નામકા ગોત્રના
શેક નરજી નાથાળ નં ૧૬૦૦ મા શનુજ્જ ઉપ નરજી નાથાની
દ્રક બધાવી અને નીચ પાલીનાળામા ધર્મશાળા બધાવી શેક

કોટિયા, ૧૮ હરિયા, ૧૬ દોશિયા, ૨ ગોરિયા, ૨૧ લાલન વગેરે છે.

૪૨ આં જયસિંહસૂરિ—સોપારકના ચોડ દાહકે જોશ વાલન નેહી નામે પત્ની હતી. ચોડાણી નેહીએ એક દિવસ સ્વપ્નમાં જગ્યા બોલે. પરિણામે સ ૧૧૭૬ના વૈશાખ સુદિ ૬ના રોજ તેણે જિનકેસરી નામના પુત્રને જન્મ આપ્યો. તે પુત્ર મોટો થતા ત્યાં પધારેલા આ કલ્પસૂરિના આખ્યાનમાં જવા લાગ્યો. આખ્યાની આખ્યાનમાં જ જૂસરિત વાંચતા હતા એમના ઉપદેશથી એ વાળક ના દિલમાં વૈશાખના અકુશ છેડી નીકળ્યા. આ આર્શશક્તિ તેને સ ૧૧૬૩ના માહ સુદિ ૭ના રોજ પાળવામાં દીક્ષા આપી, મુનિ ચગદેવ નામ આપ્યું. બાદ મુનિ ત્રીસ જુદિયાળી હતા તેને બ્યાકરણ તર્ક મત્ર તત્ર અને સિદ્ધાંત સજ્જાવી સ ૧૧૬૭માં ઉપાધ્યાયશ્રી આપ્યું અને તેમનું નામ ઉપાં જયસિંહ સખવામાં આપ્યું.

સ ૧૧૮ લગજગમાં શબ્દ સિદ્ધરાજનાં સલામાં શ્વેતાબર આવ વાદિદેવસૂરિ અને દિગ્ગજરાયાજ જ કુમુદચંદ્ર વચ્ચે શાસ્ત્રાલેખમાં ત્યાં ઉપાધ્યાયશ્રી શ્વેતાબર મુનિશ્રવને દીક્ષા સહયોગ આપ્યો હતો. આ આશરશિવમૂરિએ તેમને સ ૧૧૨ માં માર્કેશમાં આશામ પદ આપ્યું હતું.

આ મહેન્દ્રસૂરિ જણાવે છે કે વડગજના આશામ સમ દેવસૂરિએ પાવાગઢ પાસે મહારપુરના સ ૧૨૨ માં તેમને આશામ પદે આપન કરાવેલા તેમના કુલગુરુ દિગ્ગજરાજાદારકે છત્ર સેન હતા તે મત્રવારી હતા. આ જયસિંહે તેમને છત્રી લઈ પોતાના શિષ્ય બનાવ્યા. તેમનું નામ છત્રહર્ષ આપવામાં આપ્યું. સાલવીએ શ્વેતાબર જૈન બન્યા. ઉપાધ્યાય છત્રહર્ષથી સ ૧૨૧૭ માં હર્ષશાખા નીકળી.

૧૨૧૭માં કુમારપાસે પાટણના સધનું તથા સંજનું એકમ એકમાલ નહીં તે આતર નવી સામ્રાજીવાયા જૈન ગ્રંથોને દેશ વડો આપ્યો. એટલે કે પાટણમાં આવવાની અને ત્યાં રહેવાની મનાઈ કરી હતી. એ સમય પૂનામિયાગજી બરતરજગજી વગેરેના માધુ

એ બહારના ન ચાલ્યા ગયા હતા પરંતુ આ બ્રહ્મચરિ મુક્તિપૂર્વક પૂર્વવ્રતેશ કુમારપાણની મમ્મતિ મેળવીને પાળુમા જ દ્યા હતા.

પદ્માવતીકારે અહીં આ બ્રહ્મચરિની મહત્તા બતાવવા આ બ્રહ્મચરિની મુખથી પ્રગટા વળુવાં છે અને પૂર્વવ્રતેશ કુમારપાણનું મૃત્યુ આ બ્રહ્મચરિની પહેલા બતાવ્યું છે.

આ આચાર્ય ઉપ વિદ્યારી હતા તેમણે સલા તીથાની યાત્રા કરી હતી. તેમના ઉદ્દેશથી શેડ આબાદે પ્રભાસપાળુમા જાં બ્રહ્મચરિ સ્વામીના હેરામરનો જીવોદ્ધાર કરાવ્યા હતા.

તેમણે મ ૧૦૫ મા પ્રભાસપાળુમા હેરામર પામ્યા.

તેમણે નીચે જણાવેલા પ્રથમ સ્થા છે કમલચની બૃહદ્-ટીકા કમલપદ્મી ટીકા, કમલચ વિચાર ગ્રંથ, કમલપાક સ્થાનામસૂત્રની ટીકા લેનનકવાર્તિક ન્યાયનજી ગ્રંથન વગેરે. મ ૧૩૪ મા મુખાદિદેવચરિત્ર સ્થ ૭૧ ને જામખનાં પુત્રાં લક્ષ્મી તથા પુત્ર આજડે ભક્તિથી સખાવ્યું હતું.

આ બ્રહ્મચરિ હેરામર નવા જનો બતાવ્યા હતા.

મ ૧૨ / મ હથુડીના સખ જાનન્તરિ હેરામરનો જીવોદ્ધાર નો શેડ મત્રજલથી મગી તીથા હતા અને તેને લેન બનાવે હતા તે જાણીએ જ મહાવીરસ્વામીનું હેરામ જાણુ તેના વચ્ચે હથુડિયા મકોડ બાસવાસ બન્ધા.

મ ૧૨૪ મા શખેશ જી પામેના લોલાહાના શવ દેવગર નોલેકને લેન બનાવ્યા હતા.

મ ૧૨૨ મા પા ૭૨મા ઉમરકાના મોહવસિક પંચારને લેન બનાવ્યો. ઉમરકો ના જ અજિતનાથનું હેરામર જ તેમનાથી નામકો ગોત્ર ચાલુ જ જ નામ. જોત્રના શેડ તેજનાં મ ૧૬૪ અને શેડ રાજસી નેણસી જ જામનગરનું પ્રસિદ્ધ એવું જાં શાનિનાથનું મદિર જાણવું હતું જો મિત્રાય નામક જોત્રના શેડ નરસી નાથા જ મ ૧૬૨ મા શત્રુજય ઉપ નરસી નાથાની દ્રુ જાણી અને નીચ પાલીનાવુમા ખર્મગાજા જાણવી શેડ

સૌભાગ્યવદ કપૂરચંદે પળ ત્યા ધર્મશાળા બધાવી.

સ ૧૨૨૯ મા પાસકરમાં પીઠુજાના ઠા રાવણ સોલહી, સળી
ફાદે કુમાર લાલજી વજેરેને જૈન બનાવ્યા. તેમનાથી લાલનગોત્ર
બાંધુ (પ્ર ૪૧ ૫)

સ ૧૨૩૧ માં યોધરી બિહાર ડીડુને જૈન બનાવ્યો.

સ ૧૨૫૫ માં જોસલમેસ્ના થાડ દેવડા ચાવડાને જૈન બનાવ્યો.
તેના પુત્ર જાનરે વલ્લોરમાં લા બાહિનાથનું દેરાસર બધાવ્યું જે
વડના લોકો દેહિયા કહેવાયા. આ વડનાં જૈનોએ ઘણાં દેસમદો,
ઉપાદ્યો અને વાવ બધાવ્યા, મધ કહ્યા. તેમાંથી મ. ૧૬૪૫ માં
લલુચ્છલજનશાખા નીકળી. આ વડની ઘણી સ્ત્રીઓ સ્ત્રી વર્ગ હતી.

સ. ૧૨૧૧ માં શિવ કોટડાના લૂટારુ રાજા સોમચંદ વાઢવને
જૈન બનાવ્યો. તેણે જોડવાર આ જલસિદ્ધને લૂટી લીધા હતા.
આખરે તે સુધર્મો ત્યારે તમનો બહા જૈન બન્યો હતો. તેણે લા
પાંધનાથનું શિખરજીધોદેસસર બધાવ્યું તેનાથી માલ્હાગોત્ર બાંધુ.

સ ૧૪૪ માં પૂજ્યા ના રાવ કટારમલજી ચૌહાણને જોસ
વાલ જૈન બનાવ્યો. તેનાથી કટારિયા ગોત્ર બાંધુ. રાવ કશોડચંદ
હતો. તેણે હજી ડીમા લા મહાવીરનું દેરાસર બધાવ્યું. શક્તિડાના
વીરજી કટારિયાએ સ. ૧૨૬૬ માં રત્નપુરમાં લા શાંતિનાથનું દેરા
સર બધાવ્યું.

સ ૧૨૪૪ માં કોટડાના લૂટારુ રાવ રાજસેન પરમારને જૈન
બનાવ્યો. તંના વડાએ પોલકિયા જોશવાલ બનાવ્યા.

સ ૧૨૫૬ માં ચિત્તોડના ઠા વીરજીત વ્યાવડ જૈન બન્યો.

સ. ૧૨૫૭ માં નલવરનો રાવ રણજિત શકોડ જૈન બન્યો. તેના
વડાએ સોઠેક જૈન કહેવાયા.

સ ૧૨૫૬ ના માઠ મુઢિ પના શા / કોટડાનો શકોડ જૈન
બન્યો. તંના વડાએ સોઠેક જોશવાલ કહેવાયા.

૪૩. આ. ૦ ધર્મશાપસૂરિ—

માલ્હાડમાં મહાવપુરમાં પોજવાલસાવીજ સીચંદ નામે જોડા

હતા તેને સજ્જદે નામે પત્ની હતી. તેણે સ. ૧૨૦૮ માં ધન
કુમારને જન્મ આપ્યો. આ જયસિંહસૂરિએ તેને સ. ૧૨૦૯ માં
દીક્ષા આપી તેમનું નામ ધર્મચોપ મુનિ રાખ્યું. સ. ૧૨૩ માં તેમને
વિદ્યાધારપદ આપવામાં આવ્યું અને સ. ૧૨૩૪ માં ભટ્ટારક ગામમાં
તેઓ આચાર્યપદ સ્થાપી શાસના સ્થાપિત કરી તેઓ આચાર્યપદ
મહોત્સવમાં હજાર યોનામહોરો ખર્ચી હતી. આચાર્યશ્રી સ. ૧૨૬૮
માં કચ્છના નાણેણ ગામમાં ૬૬ વર્ષની ઉંમરે કાલધર્મ પામ્યા હતા.

તેમણે સ. ૧૨૬૨ માં પ્રાકૃતના ચતુષ્વી નામે ગ્રંથ રચ્યો,
જેમાં અલ્પભાષ્યનું મતલબ રજૂ કર્યું છે.

તેમના સમયે સ. ૧૨૭૬ માં બરડા પાસેના કુમરી ગામમાં
ચૈત્ર જેવાએ કોઈ હાથ ટકા બરચીને જેવાવાળા બધાવી હતી.

કુમરીના રાજા વિક્રમાદિત્યે તેમને ઘણું માન આપ્યું હતું તેમણે
માંલના સાજા સ્થાપિત, મોહનના બોહા નામના સ્થાપિત, બના
મના દિનકર ભટ્ટને ભટ્ટારકના બીમ ચૌહાણને અને હાથણ ભાટ
બીના લુમફલ પરમારને જૈન બનાવ્યા હતા.

ભટ્ટારકના ચૌહાણ બીમે તેમના ઉપદેશથી સ. ૧૨૬૬ માં યો
ગામમાં ૧૦ વામુપૂજ્યવામીનું દેરાસર બધાવ્યું હતું એ દેરાસર
લેવાવડાના ચૈત્ર વીરએ ભટ્ટારકના ભાઈ સદ્રમલવામીનું દેરાસર
બધાવ્યું હતું.

આ ધર્મચોપના મમયે ગાંધીપ્રમથના આ જયસિંહસૂરિએ
અલ્પભાષ્યને સ્વીકાર કર્યો હતો.

આ ધર્મચોપે દિગંબર ભટ્ટારક વીરચંદને છત્રી સર્વ વસ્ત્રથી
સાજાના આચાર્ય બનાવ્યા હતા.

૪૪ આ. મહેન્દ્રસિંહ—

સુરાના દેવપ્રસાદ નામે ઔદિચ પ્રાણી પંકિત હતો. તેની
પત્નીનું નામ શ્રીરદેવી. તેણે સ. ૧૨૦૮ માં મહેન્દ્રને જન્મ આપ્યો.
આ ધર્મચોપસૂરિ ત્યાં અતુર્માસ રહ્યા પંકિત આચાર્યશ્રીના શિષ્યોને
આકરણ લખાવતા હતા. પંકિતનો પાંચ વર્ષનો પુત્ર મહેન્દ્ર મુનિએ

સાથે પૂજા કરી જાયે હોતો તે આચાર્યશ્રીના જોગામા જઈને બેસતો, પાત્ર લેતો, પઠિત અને પઠિતપત્રની બંને જૈનધર્મનાં અનુસંગી જન્યાં હતાં. પોતાના પુત્રને જોકે વિશિષ્ટ પંદિત બનાવવા માટે તેણે આચાર્યશ્રીને પોતાનો પુત્ર વહોરાવ્યો અને શેઠ રણાકે ખુશી થઈને પઠિતને આજીવિકા માટે પુષ્કળ ધન આપ્યું.

આચાર્યશ્રીએ મહેન્દ્રસૂરિને સ. ૧૨૩૭ માં દીક્ષા આપી. તેમને લણાવી-જણાવીને સ. ૧૨૫૭ માં ઉપાધ્યાયપદવી આપી અને સ. ૧૨૬૩ માં નાટોલમા આચાર્યપદ આપ્યું. આ મહેન્દ્રસૂરિ નામ રાજ્યુ.

આ મહેન્દ્રસૂરિએ કિશકૂના શેઠ અણકાકને તેના ઘરમાં ધોરડી નીચે દયામેઠુ હથેલા ટકાનું ધન જતાવ્યું અને જો જ વખતે તેમણે ત્રણ વર્ષના દુષ્કાળ પડવાની આગાહી પણ કરી હતી. આથી શેઠ આક્રંદાકે જો ધનનો સંકુપચોગ કરી લેવાનો નિર્ણય કર્યો. પરિણામે તેણે જ્યાં જ્યાં દુવાઓ જોવાબધ, દાનશાળાઓ ખુલ્લી મૂકી અને મનુષ્યો તેમજ પ્રાણીઓને ખૂબ મદદ મળે જોવી સગવડ કરી આપી. આ વટના ॥ ૧૨૫૭ થી ૧૨૬૩ માં જળી હતી.

હાલમાંની વાલેલા રાજ્યના મત્રી હાથીએ જ ૪૫૯૬૧૬ મંદિર બાવી, તેની પ્રતિષ્ઠા સ. ૧૩૧૧ માં આ મહેન્દ્રસૂરિ પાસે કરાવી. (પૃ. ૧૧૪)

આ. ૦ મહેન્દ્રસૂરિ મરાઠ પધાર્યા ત્યારે તપાસવળતા પરમ સુબેઝી આ. ૦ દેવેન્દ્રસૂરિ સ. ૧૩૭૭ માં ત્યાં આવ્યા હતા. તેમણે આ મહેન્દ્રસૂરિને મહાવતના અતિથાણે સમજાવી જણાવ્યું કે તમે સુનિશ્ચિત આચાર્ય છો તેથી સુચિકિતે નિમિત્ત કહેવું કે જતાવવું ન જોઈએ. એટલે થયેલા પાપની તમારે આલોચના લેવી જોઈએ. પરંતુ તેઓ કંઈ કરે તે પહેલાં સ. ૧૩૬૫ માં પશુપણાખર્ચમાં જલાતર્માં કપસૂત્ર વાચતા વાચતા વામુના પ્રકોપથી પાટ પર જ કાલધમ પામી ગયા.

તેમને કપસૂત્ર વાંચે ૧૩ શિષ્યો હતા. જલાતર્માં સંબંધે તેઓ યોગ્ય ન લાગવાથી વસ્ત્રહીસાગ્રાન્તા આ સિદ્ધમજાને અધારથી

મોહાવી દાવી તેમની પાટે સ્થાપન કર્યા. નાઠોલની વલ્લભીશાખા તારથી અનલગ્નપદ્મમાં લગી ગઈ

આ. મહેન્દ્રસૂરિએ અનેક જૈનતીર્થોની યાત્રા કરી હતી તેમણે પ્રાકૃતમાં તીર્થમાલા (અ. ૧૧૧) અને તેના ઉપર (અ. ૩. ૦૦)ની સ્વોપસ્રી ટીકા રચી છે આ. ધર્મચોખની પ્રાકૃત શતપદ્મી 'નું તેમણે સ. ૧૨૬૪માં સંસ્કૃતમાં નિવરણ (અ. ૫૩૪૨) રચ્યું છે તેમજ 'શુદ્ધશુદ્ધવર્ણિકા' નજરે મેલે રચેલા છે.

૪૫ આ. સિદ્ધમલસૂરિ—

સ. ૧૨૮૩માં તેમનો વિજયપુરમાં જ મ થયો હતો. સ. ૧૨૬૧માં દીક્ષા લીધી સ. ૧૩૦૬માં જ ભાતમાં આશ્વાર્થપદ મેળવ્યું અને સ. ૧૩૧૩માં ભરબુવાનીમાં જ કાગધર્મ પામ્યા.

તેણે શુદ્ધરાવના વીજયપુર ગામના અર્ચિસિદ્ધ પોસ્વાડ અને તેમની પત્ની પ્રીતિમતીના પુત્ર હતા. પાંચ વર્ષની ઉંમર થતા જ તેના મા-બાપ મરણીયા મરણ પામ્યા. કાકા હરિજીતે તેને વસ્ત્રહીશાખાના જ શુદ્ધમલને ધનવાન બાળી એ સોનામહેરનાં વેચી નાખ્યાં તેણે દીક્ષા લીધી અને સિદ્ધિતા નજરે લાળીને ધર્મધર્મ વાદી તરીકેની નામના મેળવી છેવટે જ ભાતના સુધે તેમને થોડાં બાળીને આ. મહેન્દ્ર સૂરિની પાટે સ્થાપન કર્યા, પણ તંબા મુવાની અને અધિકારને પચાવી ન શક્યા એટલે તેઓ પરિમલધારી ગ્રિહિલ વૈત્તવાત્રી લઠારકે જન્મ્યા અને ૩૦ વયના મુવાકાગમાં જ કાગધર્મ પામી ગયા.

તેમના ઉપદેશથી સ. ૧૩૧૫માં ઈ. સ. ૧૩૧૫માં મત્રી નાથકે ખેસકુર્મ અદિનાથ ભગવાનનું મંદિર બાંધ્યું.

૪૬ આ. અશિતસિદ્ધ—

ઘડ ગામમાં શ્રીમાલી ચિનદેવ નામે મેળી હતો તેને ચિન દેવી નામે પત્ની હતી તેણે સ. ૧૨૮૩માં સારજકુમારને ૮ મ આપ્યો. સારજકુમારના માતા-પિતા યાત્રા કરવા જ ભાત ગયા અને ત્યાં જને તાવના રોગથી મરણ પામ્યા. સાત વયના સારજકુમાર માટે પ્રસ કોનો થયો. જ ભાતના શ્રીગુણે તે કુમાર વસ્ત્રહીશાખાના

જા સુવપ્રભને આપ્યો. ભદ્રારકે તેને સ. ૧૨૬૧માં દીધા અપી. અજિતસિંહ મુનિ નામ આપ્યું તે પછી આ મિત્રપ્રભની સાથે ચૈત્યવાસી જાતી જવા હતા. તે પાસખોમાં બેસતા, છટી, આમર અને મુખટો ચાખતા હતા.

તેઓ રૂપાળા હતા. મત્રવાદી પછી હતા. તેમણે મહાકાલીની સાધના કરી હતી. પૂરવુચક ગ્રાહવીએ સત્રુચ્ચનો સઘ મહત્ત્વે હતા તેમાં તેઓ સાથે જવા હતા ત્યારે સમર્પસિંહ આવડાએ તેમને ભૂટી દીધા હતા. ભદ્રારકે મહાકાલીની ચક્રાચલી તેને સ્તાંભિત કરી દિધા. તેમજ ભૂટની પ્રવિષ્ઠા કરાવીને ઉઠાયા હતા.

તેઓ સ. ૧૩૧૧માં અઢારમાં ભદ્રારક જાયા. તેમણે પા/વુચ પોતાના ૧૫ શિષ્યોને ઉપાધ્યાય બનાવ્યા.

આ નમથે સ. ૧૪૮૫માં રૂપા શેડિ બેલુપમાં ફરો બનામ્બે પછી તેમાં પાણી ન આવ્યું હેવાંએ તેના પૌત્ર કાનભનું બહિરાન મા કુ. શેડ આજે મહાજન સાથે ફરો નભક જવા અને કુમાર કાનભને ફરોમાં પાશ્વમાં મુલાખો. સવારે એકુ તે ફરો પાણીથી ભર્યાં જાયે અને બાગક તેમાં રમતો ભવતો નીકળ્યો. (પૃ. ૧૬).

તેમના ઉપદેશથી નરેલી આદિ મામના મૂળ વજેરે માવડેએ સ. ૧૩૧૧માં જા કપભદેવ વજેરે પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. એ વસના શેડ વર્ધમાનનો કાર્ધ વચના નરેલીથી ઉચાળે કરી પોતાના સસરાના ગામ આલુમમાંમાં બઢવીને વસ્તો. તેણે આ અજિતપ્રજના ઉપદેશથી સ. ૧૩૩૫માં આલુમમાંમાં જા કાદેવર પાર્શ્વનાથના મંદિરને ભૂલોદ્ધાર કરાવ્યો અને સ. ૧૩૪૫માં જા પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. આ કુવનનુંગમૂરિ આ વિધિમાં સાથે હતા.

ભદ્રારક અજિતસિંહ મ. ૧૩૩૬માં આ રેવેન્દ્રને પોતાની પાદે સ્થાપન કરી રેવદીક જવા.

તેમના અજિતસિંહ અને અજિતપ્રજ એવા બે નામો મળે છે.^૧

૧. પૂર્વિગણના આ વિશ્વસિદ્ધારિના કલર્નવ આ અજિતપ્રમે
૨. ૧૩ ૭માં કાનિત્યવરિ સમુદ્ધ. (—જૈન કાવ પ્રાચી, ૬ ૧૧)

અનેક પ્રતિષ્ઠાઓ અને અજનશલાહા કરાવી હતી. સ ૧૩૬૫ના
દેવ સુદિ ૬ના રોજ તેઓ કાગધર્મ પામ્યા.

૫૦ આઠ મહેન્દ્રમલસૂરિ—

વડામામના શેઠ આમુ શ્રીમાલીની પત્ની લવનરેવીએ સ
૧૩૬૩મા મહેન્દ્રને જ મ આપ્યો. શિશુવગમાં જ તેના મામાપ
મરી જવાથી મામાએ તેને જ સિંહલિકાસૂરિને બહેણવી દીધા.
જહારકેજીએ તેને સ ૧૩૭૫માં એસિયામા દીક્ષા આપી, સ
૧૩૬૩માં પાટણમા આચાર્યપદ આપી અને મ ૦ ૧૩૬૫ (૧૩૬૮)મા
જલાતમાં જન્મ્યાવકતુ પદ દીધું.

આ મહેન્દ્રમલસૂરિ સ ૧૪ ૬માં મારવા માં આવેલા રાણી
(નાણી) શહેરમા ચતુર્માસ હતા એ વખતે ૪ દિવસ મુખી વરસાદ
પડ્યા નહીં જહારકેજીએ ધ્યાન કરવા માહતુ ને તરત જ વરસાદ
પડ્યો. આસો સુદિ ૮ની મધ્ય રાતે તેમને કાળો સ્વાપ કરક્યા.
આઠ—દશ પ્કોર ધ્યાન કરવાથી તેનું ઝેર પડ્યું બીતરી ગયું તેઓ
સ ૧૪૪૪ (સ ૧૪૪૫)ના માગશર વદિ ૧૧ના રોજ શત્રુજયમા
સ્વર્ગે ગયા. સભવ છે કે તેમણે લગાવેલા પાર્શ્વનાથસ્તોત્ર શ્રો
૪૫ બનાવ્યું હોય.

તેમણે સાકડી અથવાડી, બીછીવાડિયા ગામ વગેરેમા પ્રતિ
ષ્ઠાઓ કરાવી હતા.

તેમણે પોતાની પાઠે ત્રણ આચાર્યો બનાવ્યા.

(૧) આઠ મુનિશેખર—તેમનાથી શેખરશાખા નીકળી

(૨) આઠ જયશેખર—તેમને જલાતની રાજસલામા કવિ
સકલર્તાનું બિહુ મળ્યું આ જયશેખરે સ ૧૪૩૬મા નરસમુદ્રમા
'ઉપદેશ ચિંતામણિ—સ્વોપદ સાવચરિ' (બ ૧૨) સ ૧૪૬૨મા
જલાતમાં 'પ્રબોધ ચિંતામણિ, સ ૧૪૬૨માં 'અગ્નિહત્યસ્ત્રિ કાવ્ય,'

કૈન કુમારસલાવ, શત્રુજય બત્રીશી ત્રિસ્તાર બત્રીશી, મહાવીર
બત્રીશી આદ્યબોધકુલક ૧૨ કુલક, ધર્મસર્વસ્વ, ઉપદેશમાતાની
અવચરિ, પુરુષમાળા—અવચરિ, નવતત્ત્વગાથા—૧૭, અવિતર્યાતિસ્તવ

સ્ત્રો. ૧૭ સંજોમસપ્તતિકા, નલ-હમથવીય પૂ કપસૂત્ર-સુખાવલોપ
ન્યાયમજરી, શુભશતી ત્રિભુવનદીપકમળ પ કડી ૪૭૭ પ્રણિપ
મિત્તામલિ યોપાઈ, આતરગ યોપાઈ નેમિનાથકાજ કડી ૫૮,
સ્તવનો વજેરેશ્વર છે તેઓ પોતાને 'નાલ્લીદત્તવર' તરીકે ઓળખાવે છે

(૩) આં મેરુતુંગસુરિ—

મિષ્ટવૃત્તિમિરનાસળ અશ્વિનગુરુ મરુતુંગદિગરાજો ॥૧૮૨॥

(વીરવશપદાવલી)

૫૧ આં મેરુતુંગસુરિ—

શ્રીધર્મમૂર્તિના પદાવલીમા લખ્યુ છે કે, માસ્વાડમાં નાણા
મામના શેઠ વૈરિસિદ્ધ મીઠામિ વહોણની પત્ની નાલૂવુરેવીએ સં
૧૪ પમા બાલણને જ મ આપ્યો. તેણે સં ૧૪૧૦માં દીક્ષા લીધી.

મેરુતુંગસુરિશય મા લખ્યુ છે કે, માસ્વા મા આવેલા નાણી
મામના શેઠ વૈરિસિદ્ધ પોશ્વાણની પત્ની નાલરેવીએ સં ૧૪૦૩મા
મુખમાં સૂર્ય પ્રવેશ કરી હોથ એવું સ્વપ્નના ભેડુ એ સ્વપ્નાનુ
શ્રાર વસ્તિગ મામના પુત્રને તણે જ મ આપ્યો. મં ૧૪૧૦મા
તણે દીક્ષા લીધી.

જ મહેન્દ્રમહે બાલણ (વસ્તિગ)ને મં ૧૪૧૮ (સ ૧૪૧૦)
મા નાણામા દીમા આપી અને મં ૧૪૧૬ (૧૪૦૨)મા પાણુમાં
આચાર્યપદવી આપી.

આ મેરુતુંગે સ. ૧૪૪૪મા લોહાડા ગામમા મત્રના પ્રભાવથી
અમદાવાદના બાદશાહ મહમદશાહના સૈન્યનો હુકમો શાહી સમ્રાજ્ય
હતો અને ત્યાના ઠાં મેલ શઠોઠને સૈન્ય ધર્મનો પ્રેમી બનાવ્યો
હતો. સર્વ વિનંતિ કરી આચાર્યશ્રી પાસે નક્કા કરાવ્યુ કે, લોહાડામા
પ્રતિષ્ઠાલ સાધુઓ યત્નમાં જ માટે પધારે.

૧. પદાવલી અને સલમાં આવેલ ફરક મળે છે એ કિષ્કવ નીચ નાનકેમાં
જુદુ દેવસ ભેરવ છે સલવ છે કે પદાવલીના નીચ આચાર્યશ્રી નાનકેમાં
જુદુ નાના દેશાર હોય અનાન્ય આધનોથી તેને કીક કરી લેવા બેઠાં છે.

આચાર્યશ્રીને સાથ કરકમાં હતો, તેનું એર તેમણે પોતે પ્યાનથી ઉતાર્યું હતું.

અહીં એક અજગર બહુ નુકસાન કરતો હતો તે માટે ‘અસ વશાસ્તોત્ર નમો દેવદેવાય (ગાથા ૧૪) ૨મી ઉપસર્ગ દ્વારા કર્યો હતો. (કૈનસત્યપ્રકાશ, ક્રમાંક ૧૬)

સ ૧૪૪૫ના કાગળ પર ૧૧ના શેષ પાટલમાં શુદ્ધમહાસાહે તેમને અશ્વનાશકપદ આપ્યું અને આ રત્નરીખરને મુવસલ પદ આપ્યું.

આચાર્યશ્રીએ વહેનમરમાં નગરચોકના પુત્રનું એર ઉતારી નાગર બ્રાહ્મણોને કૈન બનાવ્યા હતા તેમને ઉપદેશ આપી કૈન દેશસંચા અને ઉપાશયો બધાં બધાં હતા.

એસાણ પ્રવચનમાં તેમણે જણાવ્યું છે કે તેમના ઉપદેશથી એસાણ લોકોને ઉમરકોટમાં ૭૨ દેરીવાળો જ શાંતિનાથનો વિન પ્રાસાદ બધાં બધાં અને શત્રુજન આદિ મોટાં તીર્થોના સઘ મંદિરોએ સમસ્ત વર્ષનું પણ તેમાં આપ્યું છે.

શત્રુજનમાં દીવાળી ચરણે બળી રહ્યો હતો તે તેમણે અશ્વત્થમાં બેઠા હાથમાંની મુદ્રપત્તિને ધોળી નાખીને દોઢવ્યો હતો તેમની પાસે દેવીઓ આવતી હતી એમ પણ કહેવાય છે.

તેમના ઉપદેશથી વણી પ્રતિષ્ઠાઓ અને અજગરલાકોનો મર્દ હતો તેમજ કેટલીક કાનગાળાઓ પણ પુરથી મુક્તિ હતી.

તેઓ સ ૧૪૭૧માં (સ ૧૪૭૩ના માગસર મુદ્દિ ૧૫ના શેષ પાટલમાં) જૂનાગઢમાં આ જમદગ્નીર્તિને પોતાની પાટે સ્થાપન કરી સ્વર્ગે ગયા.

તેમણે સ ૧૪૪૪માં કાવત્રનું બાલગોપ-આકરણ, ભાવકર્મ પ્રક્રિયા, મેઘદ્રુતવૃત્તિ, સતકલાખ્ય, કૈનમેઘદ્રુતકાવ્ય, નાભિવશમભવ કાવ્ય, મહુવસસજવકાવ્ય, નેમિદ્રુતકાવ્ય, વૃષભાલુ જી-ટીકા, સુમાર્ક કથા, ઉપદેશમાલાની ટીકા, વદનશન નિર્ણય, સ ૧૪૫૩માં સત પદીસાર, રાજ્યામાકમસ્ત્રિ સ ૧૪૬૬માં, કામદેવકથા સ ૧૪૧૩માં,

સુભવનાથવશિષ્ઠ, ધાતુપાશમણ, લક્ષણશાસ્ત્ર, સ્થાનમતી-નેમિસ જામ, સ્ફરિમત્રોદ્ધાર (મં ૦ ૫૫૮), મં ૦ ૧૪૪૬માં સત્તરિશાધ્યવૃત્તિ ઠકાલય રમાધ્યાય, (જ્યોતીષ પ્રભ ૬) મં ૦ ૧૪૪૮માં, અચલગમ્યપદ્ધાવલી તથા વિષ્ણુભેદિ સ્થ્યા છે

તેમના સમયે પારકશ્યા ગોડી પાર્શ્વનાથની ઉત્પત્તિ થઈ હતી. એમના સમયમાં શુક્લાર્ષ આ રત્નશેખરથી મુનિશેખરશાખા ચાલી અને આ શુવનતુંગથી તુંગશાખા ચાલી.

આં મહેદ્રમહાસુરિના સિધ્ધ શાખાચાર્ય શુવનતુંગસુરિએ જૂનાગઢમાં રાજેનારની સલામમાં ગાડુડીને હઠાવી સાપનો ધંધો છોડાવ્યો. તેમ તમના ઉપદેશથી ઘાવી લઠીએ બધ રહી, મચ્છી મારાએ જાળ તોડી.

તેમણે અધિભક્ષણ, આકરપચ્ચકળાણ, ચતુશાણની મીઠાએ રચી તેઓ મિટા મનવાણી હતા.

આ સમયે શાખાચાર્ય આ અભયસિંહના ઉપદેશથી મં ૦ ૧૪૪૨માં પાણમાં શાં એવા તોડા મીઠડિયાએ મં ૦ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા ભણવી જે ગોડી પાર્શ્વનાથ તરીકે પ્રસિદ્ધ થઈ છે

એ સમયે શુવનતુંગસુરિ તથા શાખાચાર્ય આ જ્યોતિષક (સ ૧૪૭૧) એ બને મહાપ્રભાવિષ્ઠ હતા તેમજ શાખાચાર્ય મહીતિષક (સં ૧૪૭૧) સમયે આચાર્યો હતા.

આ મેદુનુંગસુરિના પરિવારમાં આં રત્નશેખર, આ મહીતિષક આં મેન્નદન, આ માણેકસુદર, આં ગુણસમુદ્ર, આ જ્યોતિષક વગેરે ૬ આચાર્યો, માણેકશેખર વગેરે ૪ ઉપાધ્યાયો, પન્થાસ સાધુ, સાખી, મહિમામીલ મહત્તર પ્રવર્તિની વગેરે પરિવારજન હતા. (સત્ર) ૫૨. આં જ્યોતિષક—

તિમિરપુરના સોઠ જૂનાથ નામે હતા. તેમને જમરીદેવી નામે પત્ની હતી. તેમણે મં ૦ ૧૪૩૩માં જ્યોતિષકુમારને જ મ આપ્યો. આ મેદુનુંગસુરિએ તેને મં ૦ ૧૪૪૪માં હીશા આપી. મ ૧૪૬૭માં જલાતમાં આચાર્યપદ આપ્યું અને મં ૦ ૧૪૭૩માં તેમણે પાટણમાં

અચનાચક્રપદ પ્રાપ્ત કયુ

તેમણે સ ૧૪૪૭માં બાલવચમા જ એસ્થી મૂર્છિત બનેલા કટલી ગામના સમ્પ્રદાયક જોશવાલાના કુટુંબને વિવાપદ્ધારમત્રથી બચાવી લીધું હતું તેઓ સ ૧૫ મા ધર્માપાનેશમાં સ્વચર્ય થયા

તેમના ઉપદેશથી ઘણીએક પ્રતિષ્ઠાઓ ભઈ હતી. તેમણે ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રટીકા ક્ષેત્રસમાસટીકા, અને સમકલ્પીટીકા વગેરે ગ્રંથો રચ્યા છે

તેમના શિષ્ય ઉપાધ્યાય લાવણ્યપ્રીતિથી કીર્તિશાખા નીકળી આ જગદ્ગીર્તિના શિષ્ય (૧) મહિવર્ધને સ ૧૫૧૨માં ચિત્તોદમાં નલ-દવદવીરાસ તથા જિનેદ્રાતિશયપચાશિકા, ૨૪ જૈનચંદન વગેરે રચ્યા છે

આ જગદ્ગીર્તિ શિષ્ય (૨) મહીમેકુએ 'વંદિયામુખત' જિનસ્તુતિ પચાશિકા, કમ્પ્યુત્રાવશ્ચરિ જૈનમેષ્ઠવકાલ્ય ટીકા વગેરે રચ્યા છે

આ જગદ્ગીર્તિના શિષ્ય (૩) શીલરત્ને સ ૧૪૬૧ના ક્ષેત્ર વહિ પને જુલવારે પાટણમાં આ મેકુતુંગના મેષ્ઠવતની ટીકા બનાવી, જેનું સંશોધન આ માણેકમુદરે કયુ હતું તથા જિનશૈલ્યચંદન યાવીરી, અષ્ટક વગેરે રચ્યા છે

આ ૦ માણિકજસુદસસુરિ (માણિકજયોજર)—તેમનું બીજું નામ માણિકજયોજર પણ મળે છે તેઓ આ મેકુતુંગસુરિના શિષ્ય હતા તેઓ આ જયોજરસુરિ પાસે ભણ્યા હતા તેમણે સ ૧૪૬૩માં શ્રીમસ્થરિત્ર, ચતુર્પર્વીકથાચૂ શુકરાજકથા, પૂજનીયકથરિત્ર સ ૧૪૭૦ જુલુવર્માચરિત્ર સ ૧૪૮૪ સાચાર, અદ્રધવલ મર્મદત્તકથા, અજાયુકથા, મહાબલ-મલયાસુદરીચરિત્ર સર્ગ ૪ સ વિભાગજતકથા, કમ્પાનિયુ કિત્તવશ્ચરિ, આવસસમ્પ્રતલિજ્જુતીટીકા-દીપિકા, જોધનિયુ કિત્તદીપિકા, પિઠનિયુ કિત્તદીપિકા, હસવેચાલિચીપિકા, ઉત્તરજ્ઞાનયુદીપિકા આચરજસુત્તદીપિકા, નવતત્ત્વ વિવરણ વગેરે ગ્રંથો રચ્યા છે જે દરેક માણિકજાક ગણા છે. તેમણે શ્રીમસ્થરિત્ર સર્ગ : ૬ તેના ઉપર સ્વોપદ્ય દુર્ગપદ્ધ્યાન્યા સ ૧૪૬૩માં ફેલ

વાદ્યમા ૧૧૧ છે મૂળ તથા બ્યાખ્યા મળીને અથાથ ૧૬૮૬ છે
(આ એથ આસ્તિત્વમાદક પ્રથમાદ્યા તત્ત્વથી પ્રકાશિત થયો છે)

૫૩. આઠ જગદેશસ્તુરિ—તેમનો સં ૧૪૬૧મા પામાલના
ધામ આમમા શેઠ દેવથી યોગવાલની પત્ની લ્હાખલુદેનાં કુક્ષિથી
ધનરાજનો જ મ થયો. મં ૧૪૭૫મા દીક્ષા, સં ૧૪૮૪મા
આચાર્યપદ, અને સં ૧૫૪૭માં અમદાવાદમા સ્વર્ગગમન કર્યું

તેમણે અમદાવાદના બાદશાહને જ્વડપદ્માસ્તોત્ર તેમજ મહા
કાલીની સહાયથી જ્વરમુક્ત કર્યો હતો. બાદશાહે ઝવેરીવા મા તેમના
ચતિઓ માટે ઉપાસ્ય જ પાવી આપ્યો હતો.

તેમણે હઠીયાના જ્વપૂત હેમરાજને જૈન બનાવ્યો. તેમણે અનેક
પ્રતિષ્ઠાઓ અને અજનશલાકા કરાવી હતી. તેઓ પ્રભાવક લદ્દાક હતા.

૫૪ આઠ શિર્ષાતસ્યાગસ્તુરિ—તેમનો સં ૧૫૬માં પાટ
લુમા સોની કુટુંબમા જ મ થયો હતો. પિતાનું નામ બલક, માતાનું નામ
પુસ્ત્રી, પાતાનું નામ સોનપાદ. સં ૧૫૨૨મા તેમણે દીક્ષા લીધી, સં
૧૫૪૧માં આચાર્યપદ મેળવ્યું અને સં ૧૫૪૨મા અસ્થાપકપદ
પ્રાપ્ત કર્યું. સં ૧૫૬૦મા માડલમા સ્વર્ગગમન કર્યું

તેમણે ઘણી પ્રતિષ્ઠાઓ અને અજનશલાકાઓ કરાવી હતી.
તમને જોષ્ઠરીદેવીની સહાય હતી. તે પછી જોષ્ઠરીદેવી અહીં
આવતા જાય થયા હતા.

તેમના સમયે ઉપાધ્યાય ભાવવર્ધનથી વર્ધનશાળા કમલ-
રૂપથી કમલશાળા અને ધનલાલથી લાલશાળા નીકળી હતી.

આ સમયે સં ૧૫૪૬ મા આ ઉદયગ્રામ્યે ઉત્તરજયવૃત્તિ
દીપિકા ૧થી ધીરોત્તિવચ્ચલ અગ્નિએ અમદાવાદમા મં ૧૫૫૨ મા
ઉત્તરજયવૃત્તિ, અ ૧૫૭૨ મા દિવાળીના દિવસે વાં ૧૫૮૨ મા
ઉત્તરજયવૃત્તિ અને હસવેશ્વરિય ટીકા ૧થી.

૫૫. આઠ ભાવપ્રભાસ્તુરિ—તેમનો સં ૧૫૧૬ મા તુરમિજિ
મા મા સાંત્રાની પત્ની શુભાદેવીથી જન્મ થયો. તેનું નામ ભાવક
સંજવામાં આવ્યું. સં ૧૫૨૦ મા જન્મવામા તેમને આ જગદેશસ્તુરિ

હાથે દીક્ષા અપાઈ હતી.

તેમને સ. ૧૫૬ માં માર્હિલમાં આચાર્ય પદ-અવધાનપદ મળ્યું હતું તથા સ. ૧૫૮ માં બલાતના અગ્રજ્ય થયું. હતા. તેમણે પ્રાકૃતમાં પીરપશુપદાવલી (ગા. ૧૨૩૧) બનાવી છે તે મોટા પ્રમાણે હતું.

તમના ઉપદેશથી થયી અજનશલાકાઓ અને પ્રતિ પ્રાણે ચર્ચા હતી. તમના અમથે અચલજગ્ગની બીજા શાખાઓ આં. સુવિહિત, આં. સુમતિરત્ન જેણે વિષમાન હતું.

૫૬ આં. ગુણનિધાનસૂરિ—તેઓ પા બુદ્ધ ગેઠ નામજાર શ્રીમાલીની પત્ની શ્રીશહેવીની દુષ્ણે સ. ૧૫૫ માં જન્મ્યા હતા. તમનું નામ સોનપાજી. તેમને સ. ૧૫૫૨ માં દીક્ષા અપાઈ સ. ૧૫૬૫ માં બલાતમાં આચાર્યપદ અવધાનપદની મળી. તેમનું જી. ૧૬૨ માં અમદાવાદમાં અગ્રજમન થયું હતું.

તેમના ઉપદેશથી થયી અજનશલાકાઓ અને પ્રતિષ્ઠાઓ ચર્ચા હતી. તેમના શિષ્ય આં. હર્મભૂતિએ સ. ૧૬૧૭ માં આ મેઘુ તુંમસુરિહત અચલજગ્ગની પદાવલી ની શાસ્ત્રપૂર્તિ કરી.

આ ગુણનિધાનસૂરિના આવક શીરમ શાધરી અલ્પરમાં સ્થેતો હતા. તની પત્ની શાવિકા રમથી સ. ૧૫૮૬ માં અલ્પરમાં હતી.

૫૭ આં. હર્મભૂતિસૂરિ—બલાતના હ મણજીએશવાલની પત્ની હાસીએ સ. ૧૫૮૫ માં પોષ સુદિ ૮ ના રોજ હર્મદાસને જ ન અપ્યા. આ ગુણનિધાને તેને સ. ૧૫૬૬ માં દીક્ષા આપી, હર્મભૂતિ ગુણિ એવું નામ સજ્જુ. સ. ૧૬૨ માં અમદાવાદમાં આચાર્યપદ આપ્યું. અર્જુનદાહેવીએ તેમને નૈષ્ઠિક શ્રદ્ધાધારી બધી નિવાઓ આપી. અમદાવાદના શ્રીસથે તેમને સ. ૧૬૨૬ માં રૂઝ પ્રમાણપદ આપ્યું.

તેઓ ઉચ્ચ વિકારી હતા. તેમણે સમૈતશિષ્યની ત્રણ વાર શાસ્ત્રાઓ કરી. સ. ૧૬૧૫ માં શાસ્ત્રજ્ય ઉપર ક્રિયોદ્ધાર કર્યો.

તેમના ઉપદેશથી થયી અજનશલાકાઓ અને પ્રતિષ્ઠાઓ ચર્ચા

હતી જતી વ્યત્ત્ય ઉપાશયો, મતશ્ચલુ, ઉત્સવો, દીક્ષાઓ અને
છરી પાગલા સુધી પણ નીકળ્યા હતા.

તેમના ઉપદેશથી આગમના શેઠ સ્વયંસદાગ્ર લોહાએ સ
૧૬૧૮ માં શિખરજીનો છરી પાગતો ગણ કાઢ્યો હતો. સ્વયંસદાગ્ર
લોહાએ સ. ૧૫૫૬ માં મુદિ પને ગુપ્તારે આગમના જ્ઞાનદ્રવ્યમાથી
જ્ઞાનદ્રવ્ય બનાવ્યો તેના પુત્રો શેઠ કુરુપાસ અને સોનપાટે સ. ૧૬૨૮ માં
જ્ઞાનદ્રવ્ય અને જા. મહાવીરસ્વામીના દેશમશનો પાસે
નાખ્યો. પણ તે જનીન ઠીક ન હોવાથી ન. ૧૬૬૫ ના માં મુદિ
ના શેઠ હમિદશાહની મુમિયા કરી પાથો નાખ્યો. તેમણે ઉપા
શય પણ બનાવ્યો. સમવગ્રિખરનો મધ કાઢ્યો અને શિખરજીમાં
છલ્લોદાર કરાવ્યો.

શેઠ તેજસ્વીએ સ. ૧૬૨૪ ના પોષ મુદિ ૮ ના શેઠ જ્ઞાન
નરમ્યા બે લાખ કોરી ખરબી જા. શાનિયાજનુ મહિર બધાવી
પ્રતિષ્ઠા કરાવી. ત મહિરને બહુજના મુજા જાનઆજમે મુજકર
જતી જૈન લાવી તોડી નાખ્યુ તેથી જા તેજસ્વીએ સ. ૧૬૪૬ ના
માગસર મુદિ ૪ ના શેઠ તેનો કરી છલ્લોદાર કરાવ્યો તથા પુનઃ
લાખ કોરી ખરબી મનુજ્યનો છરી પાગલા વાગાસધ કાઢ્યો. દીવના
શા. નાનચદ બલુશાગીએ જા શીતસનાથની પોષસજની પ્રતિષ્ઠા
જમાવી શેઠ મોજાજિંહે સ. ૧૬૪૮ ના માં મુદિ ૫ ના શેઠ
જ્ઞાનનરમ્યા સમુદ્રમાથી મળેલી છવિતઆમી જા નેમિનાથના
પ્રતિમાનુ ધર-દેસમર બધામુ લેમસમે ના શીમમે સ. ૧૬૫૭ માં
મોટો જમલ ધર મ્યાર્યો. જોક નાનમા જાતજાતક કાપાસિકનો ઉપ
મર્જ કરાવ્યો. સ. ૧૬૬૬ માં જાજનપુરના નવાજની લેમમનો જોક
નરિયો તાજ ઉતારી દીધો. આથી નવાજે જાજનપુરમાં ઉપાશય
બધાવી દીધો.

તમણે જાજનપુરની, ગુજા જાનકમાથાન-વૃત્તિ અને સ. ૧૬૧૭ માં
જાજનપુરના પદ્માવતી જગેરે જમી દયા ઉ

તમના પરિવારમાં ૩ મહોપાધ્યાય, ૫ ઉપાધ્યાય, ૬ પ્રવર્તક,

૮૨ ઇતિએ, ૫ મહાત્તરાએ, ૧૧ પ્રવર્તિનીએ અને ૫૭ સાધ્વીએ
હતા. એ સૌમા મહો રત્નસાગરજી મુખ્ય હતા. તેઓ વિદ્વાન,
વાલી અને મધુશ્લાષી હતા.

તેમના સમયમાં મૂર્તિશાળા, ચક્રશાળા કીર્તિશાળા અને વર્ષ
માનશાળા નીકળી.

તેઓ સ ૧૬૭૦ ના ધૈત્ર મુદિ ૧૫ ની સવારે પ્રભાતપાઠક્રમાં
પદ્માસન લગાવીને સ્વર્ગસ્થ થયા.

૫૮ આંઠ ઠંઠાણુસાગરસૂરિ—લોહાગ્રના શીમાળી નાનિક
કોશરીના પત્ની નામિલાદેએ સ ૧૬૩૩ ના અષાઢ મુદિ ૨ ને સુક-
વારે સતના આઠાં નક્ષત્રમાં કોઠિનકુમારને જ મ આપ્યો. તે પાંચ
વર્ષની ઉંમરે તેના પિતા સાથે શ્રીધર્મમૂર્તિ આચાર્યને વહન કરવા
જતા હતા ત્યારે આચાર્યશ્રીના યોગામાં ઘેસી જતો તેમની મુક-
પ્તિથી રમતા આ બધા લોકોએ જોઈ તેના પિતાએ એ પુત્ર
આચાર્યશ્રીને વહેણના દીપા આચાર્યશ્રીએ તને સ ૧૬૪૨ ના
વશાળ મુદિ ૩ ના દિવસે ધોળકામાં દીક્ષા આપી સ ૧૬૪૪ ના
માઠ મુદિ ૫ ના શેષ પાલીલાવામાં વહી દીક્ષા આપી. મ ૧૬૪૬
ના વૈશાળ મુદિ ૩ ના શેષ જનશાવાદમાં આચાર્યપદ આપ્યું ઉદય
પુરના સંઘે સ ૧૬૬૬ માં મુગપ્રધાનપદ આપ્યું.

તમના ઉપદેશથી શેઠ વર્ષેમાન પદમશીએ સ ૧૬૫ માં ૩૨
લાખ દોઢી ખરબી ભરેશ્વરથી શત્રુ જયને છ હી પાળતો તીર્થયાત્રા સઘ
કાઢ્યો શત્રુ જય પર એ દેશસરોનો પામો નાખ્યો. સ ૧૬૭૫ માં,
મ ૧૬૭૬ ના શાવલ મુદિ ૨ ના શેષ તે બને—શ્રીશ્રીવાસનાથ અને
શ્રીશ્યામિનાથના બે દેશસરોની પ્રતિ કા અને જ જનશાલાકાએ કરાવી. સ
૧૬૭૬ માં, સ ૧૬૭૭ માં જાગનગરમાં ધૂતકચ્છોલ પાર્શ્વનાથના દેશ
સરમાં ઘાતીના કરવાબ કરાવ્યા ભરેશ્વરમાં માણેક અને નીલમની બાર
પ્રતિમાઓ કરાવ્યાં, ઉજમણ કમું સાધાર્મિકોનો ઉદ્ધાર કર્યા.

શેઠ રાજશી નાગદાએ મ ૧૬૫ માં શત્રુ જય ઉપર દેશસર-
ના પામો નાખ્યો. સ ૧૬૭૫ માં તેમાં દોઢ લાખ ખરબી જ શાંતિ

૫૬ ભા. અમરસાગરસુરિ—

તેમણે સ. ૧૬૬૧ ના આવણ સુરિ ૭ ના શેષ ભૂખ્યા 'વર્ષ' માન પશ્ચિમવર્તિ સગ. ૬ તથા 'અય્યલગચ્છપદ્મવર્ણી' સ્થા. છે.

આ બહારની એક સમમધારી મતિયાળા પાલીતાણામાં હતી, જેના અનુક્રમે આનુનિયીલ, શ્રીગુણીલ, ઉપા વિનયશીલ તથા ઉપા વિનયશીલે સ. ૧૭૪૨ માં વનગરમાં અણુદાયક-ચૈત્યધરિ પાટી—અણુદાયક સ્થા. હતો.

સ. ૧૭૪૨ ના આવણ સુરિ ૭ ના શેષ પાળકામાં તેમણે દેહોત્સર્ગ થયો.

૬૦ ભા. વિદ્યાસાગર—તેમણે ઘણી પ્રતિષ્ઠાઓ કરાવી હતી તેમણે સ્વયંવાસ સ. ૧૭૬૭ ના કાર્તિક સુરિ ૫ ના શેષ પાટણમાં થયો.

૬૧ ભા. ઉદયસાગર—

સ. ૧૭૨૫ માં મુમલમાનોએ ભમનગર પર ચડાઈ કરી એ સમયે શ્રીસુલ જામી જિનપ્રતિમાઓને લોપશમાં બંધારી દીધી હતી અને જામી મંદિરો બંધ કરી નાખ્યા હતા. ખસ્તજગજના પૂ. દેવ ચાંદ્રજી મહારાજના આજ્ઞાથી મગી તલકેશીએ સ. ૧૭૮૮ ના આવણ સુરિ ૭ ને ગુરુવારે જામી રેશસરો ખોદી નાખ્યા, પ્રતિમાઓને ફરીથી આપન કરી અને જા ઉદયસાગરના ઉપરેશથી સ. ૧૭૯૦ માં તે જામીનાં છોડોદાર કરવામાં આવ્યો. બહારજાએ સ. ૧૮૦૨ ના આવણ સુરિ ૬ ના શેષ કંઈપણસાગરસુરિશસ, સ્નાત્રપ આશિર્વાદ, કંઈપણ લખુવત્તિ, આવકમતકથા વગેરે થયાં છે.

તેમના ચાર શિષ્યો ઉપાધ્યાયપદધારી હતા (૧) ઉપા શ્રીતિ-સાગર, (૨) ઉપા હર્ષનમાગર, (૩) ઉપા જ્ઞાનસાગર અને (૪) ઉપા જ્ઞાનસાગર.

આ પૈકીના ઉપા હર્ષનમાગરનજિયાના જોડિયાર ગ્રાહણ રેવશ કર નામના માણજદ હતા તેણે પાતાની પત્ની મરી જતા દીકરા લીખી હતી તેમણે સ. ૧૮૨૭ માં આદિનાવજામ અને સ્તવન ચોવીથી સ્થા.

ઉપા જ્ઞાનમાગરે સ. ૧૮૨૮ માં મુસ્તબા અમલગચ્છપદ્મ.

પ્રતિષ્ઠા જાન સ્તનસાગરે કરી. થોડે તેમજ હથ લાખ રૂપિયા ખરચ્યા પાલીતાણામાં ખર્ચશાળા બંધાવ્યા.

જદ્વારક સ ૧૬૨૮ના આવણ સુદિ ૨ ના રોજ સુવર્ણમાં સ્વર્ગસ્થ થયા.

૬૭ જાન વિવેકસાગર—સ ૧૬૪૮ના શાલ સુદિ ૭ ને ગુરુવારે મુલકમાં સ્વર્ગસ્થ થયા.

૬૮ જાન જિનેન્દ્રસાગર—સ ૧૬૮૫ વિદ્યમાસ

જ્યાં જરસામાં મુઘરીમાં થોડાં વસનજી વિક્રમજી થયા થોડાં વસનજીના પિતા વિક્રમજી (સ્વ સ ૧૬૩) અને માતા લાખા બાઈ (સ્વ સ ૧૬૨૨) હત્યાં વસનજીનો જ મ સ ૧૬૨૨માં થયો. તેમને ત્રણ પત્નીઓ હતી અને પ્રેમાબાઈ બીજાબાઈ શામજી મેવજી હરમીબાઈ તેમજ બાંકિમબાઈ (જ મ સ ૧૬૬) વગેરે સત્યાન હત્યાં તેમજ સાવશમાં દેશસર બંધાવ્યું કૌનોને અનેક પ્રકારની મહાદો આપી પાઠશાળા, ખર્ચશાળા અને બીજાં ધર્મકાર્યો કર્યાં.

(—કૌન બિદ્યાસ, પ્રકા કૌનવિદ્યાપ્રચારકવર્ગ)

અસહમચ્છની પટ્ટાવલી બીજી

૫૮ જાન ઠેકમાણસાગર—સ્વ સ ૧૭૬૮

૫૯ મહોજાન સ્તનસાગર—તેમને બાર શિષ્યો હતા.

૬૦ ઉપાન મેઘસાગર—તેમને ત્રણ શિષ્યો હતા.

૬૧ ઉપાન જુહિસાગર—તેમને ત્રણ શિષ્યો હતા. સ્વ

સ ૧૭૩૩

૬૨ ઉપાન હીરસાગર—સ્વ સ ૧૭૭૭ તેઓ પ્રભાવક હતા. ધર્મકાર જતાવતા હતા. સ ૧૮૦૪ના કાર્તિક સુદિ ૨ ના રોજ સોજિત્રામાં કાળધર્મ પામ્યા.

૬૩ ૫૦ સહજસાગર

૬૪ ૫૦ આનસાગર

૬૫. ૫૦ રંગસાગર

૬૬ ૫૦ દેતેહસાગર

૬૭ અતિ દેવસાગર—તેમજો સ ૧૬૨૫માં દુષ્કાળ પડ્યો ત્યારે

માસ્વાદમાં ૬ શિષ્યો બનાવ્યા. તેઓ સ ૧૬૨૮માં કાળધર્મ પામ્યા.

૬૮ મતિ સ્વરૂપસાગર

૬૯ મુનિ ગૌતમસાગર—તેઓ પાલીના શ્રીમાલ પ્રાણ
ના પુત્ર હતા સં ૧૬૨ મા જન્મ્યા સં ૧૬૪૦માં મતિના શિષ્ય
જન્મ્યા પરંતુ મુનિજીવન વીતાવવા લાગ્યા સં ૧૬૪૬ના રાગણ
મુદિ ૧૧ ના રોજ પાલીમા શ્રીપાર્શ્વચંદ્રમુનિના મુનિ ભાવચંદ્રની
પાસે ક્રિયાદ્વાર કરી અચલગચ્છના મુનિ ગૌતમસાગરજી જન્મ્યા
તેઓ બને વિદ્યાર કરી ગુજરાતમા આવ્યા તેઓ પાટણમાં તપ
ગચ્છની સામાચારી ગુજ્જ પ્રતિકેમણ કરતા હતા.

મુનિ ભાવચાગરજી મુનિ ભાવચંદ્રજી અને મુનિ ગૌતમસાગરજી
એ ત્રણેયે પાટણમા સં ૧૬૪૬મા બીજા ભાદરવા મુદિ ઉદય ૪ના
રોજ સ્રવત્સરી પ્રતિકેમણ કર્યું હતું તે પછી મુનિ ગૌતમસાગરજી
જન્મમા એકાદી વિચરતા હતા તેમને સં ૧૬૪૬ના મહા મુદિ
૧૦ ના રોજ મુનિ ઉત્તમસાગર નામે પ્રથમ શિષ્ય થયા તે પછીથી
તેમને પત્નિાર વધ્યો તેઓ અચલગચ્છમા પ્રભાવક થયા સં
... મા મ્વર્જે ગયા.

તેમના શિષ્ય મુનિ નીતિસાગરના શિષ્ય મુનિ પર્મસાગરે સં
૧૬૮૪માં અચલગચ્છની મોટી પદાવલી બનાવી.

૭૦ આં દાનસાગરમુદિ ૭૧ આ નેમસાગરમુદિ વિષમજા છે.
સાર્ધપૂતમિયાગચ્છ (સં ૧૨૩૬)—

કેન મલમાં વિક્રમની બારમી ચતાબિના ઉત્તરાર્ધથી નવા નવા
મતો નીકળ્યા ત્યારથી કેન સધની એકતા તૂટવા લાગી. મુદિ
નરેશ કુમારપાસે પા બ્રમ્મ કેન સધનું એકમ ન એખર્મિય એ
ખાતર પૂનમિયા, અચલ જાસ્તર વગેરે નવા ગચ્છને પાટણ
વિદ્યાર કરવા ફરમાન કર્યું હતું એટલે એ ગચ્છિવાળા મોટે
ગુજરાત બહાર વિચરતા હતા. ગુજરાતના તત્કાલીન ધર્મોત્તમો
જણ એ મતવાળાનું નામ મળતું નથી. એ સમયે પૂતમિયાગચ્છ
આં મુમલ્લિસિમુદિ સં ૧૨૩૬મા પાટણ આવ્યા તેઓ
સ્વભાવના હતા. આજકોએ તેમના ગચ્છ વિશે પૂછપરછ કરી ત્યારે

તેમણે મુદ્ધિપૂજક જવાબ આપ્યો કે, ‘અમે પૂનમિયા નથી પણ સાધ પૂનમિયા છીએ. આ રીતે મં ૧૨૩૬મા આ મુમર્તિમિદ્ધથી ‘સાર્ધપૂનમિયામચ્છ નીકળ્યો.

આ મતમાં—આવક પ્રધુની પૂજપૂજ, દીપપૂજ કે ફૂલપૂજ ન કરે. સાધુ જિનપ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા ન કરાવે પણ પાપી સૌદરે પાળે વગેરે મામાચારી હતી. આમાં આવકને સાધુ જેવો માન્યો છે. તેથી એ મતનું સાધુ પૌણ્ડિમિયક’ એનું બીજું નામ પણ મળે છે ‘ચતુર્દશીમચ્છ’ પણ આનું જ ત્રીજું નામ હોવાનું સભવે છે. આ મચ્છના આચાર્યો જિનપ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરતા હતા.

સાર્ધપૂનમિયામચ્છના આ ગુણચક્રના શિષ્ય ઝાનચક્રે ‘સ્ત્રા કથાવત્તરિકા’ પાન ૨૨૫ છે જેનું મહાધારમચ્છના આચાર્ય સુચ સૌંદરે સંશોધન કર્યું હતું.

સાર્ધપૂનમિયામચ્છમાં અનુક્રમે આ ધર્મનિહક સ ૧૪૫૭, આ ધર્મવિહક થયા તેમજ અનુક્રમે આ સામચક્ર, આ સોમ ચક્ર (સોમસુદર) સ ૧૫૬ આ સમચક્ર સં ૧૫૪ આ પુષ્પચક્ર મ ૧૫૬ થી સ ૧૫૧૨ આ વિનચક્ર સ ૧૫૧૭ આ ઉદયચક્ર સ ૧૫૧૭ થી સ ૧૫૬૧ આ મુનિચક્ર સ ૧૫૭૨, સદ્દારક વિવાચક્ર સ ૧૫૬૬ના થયા.

ત્રિસ્તુતિકેમત (આનમિકમચ્છ)—

૪૦. આં શીલગુણસૂરિ—તેમનાથી સ ૧૧૫૬ મા પૂન મિયામચ્છ નીકળ્યો.

૪૧. આં શીલગુણસૂરિ—તેઓ ચૈત્યવાસી હતા તેમણે તથા તેમના ભાણેજ નાણાવાસમચ્છના ચૈત્યવાસી હતા વિજયચક્રે પૂનમિયામચ્છમાં પ્રવેશ કરી કિયોદ્ધાર કર્યો. તથા વિજયચક્રે તો સ ૧૧૬૬માં વિધિપદ્ધતી સ્થાપના કરી અને સ ૧૨૧૩થી અચલમચ્છ ચલાવ્યો. આ શીલગુણસૂરિ તથા આ દેવચક્ર પણ વિધિપદ્ધતી ચલાવ્યા. તેમણે શત્રુજયતીર્થમાં બીજા સાત—આઠ જાત ચિત્તવાસી થતિઓને પોતાના બનાવ્યા. મુવદેવતાની મુતિનો નિષેધ

કર્ષો અને અવલગત્ત્વના આધારે 'ત્રિસ્તુતિકમત' ચલાવ્યો.

૪૨ આ. હેવલદ્રસૂરિ—તેઓ આ. શીલગુણસૂરિના સહ
મારી હતા તે તેમની પાટે આશ્વાર્થ જન્યા. તેમણે સ. ૧૨૫૦મા
ત્રણ મુકવાળો આગમિકમત ચલાવ્યો. તેઓ આગમિકગમ્મના
સૂત્રધાર હતા.

૪૩ આ. હમધીપસૂરિ—તેઓ આગમના અલ્પકાર હતા.

૪૪ આ. મરોલદ્રસૂરિ

૪૫ આ. મુર્વાનન્દસૂરિ

૪૬ આ. અલમહેવસૂરિ—તેમણે શામનની પ્રભાવના
કરી હતી.

૪૭ આ. વજ્રસેનસૂરિ—તેઓ આગમના અલ્પકાર હતા.

૪૮ આ. જિનચ દ્રસૂરિ—તેઓ મોટા વાદી હતા.

૪૯ આ. હેમસિ હસૂરિ—તેમની શિષ્ય પરપરામા અનુક્રમે
(૫) આ. મુનિસિંહ (૫૧) ૫ ઉદયરત્ન મથા. ૫૦ ઉદયરત્ને સ. ૧૪૩
ના ૬૧૦ સુદિ ૧૩ ને સોમવારે મહુવામા 'ત્રિદલક' લખ્યું હતું.

૫૦ આ. રત્નાકરસૂરિ—સ. ૧૪૬૪મા વિદ્યમાન હતા.
આ. જ્ઞાનદીપદે સ. ૧૫૮૯ થી મ. ૧૫૩૧ આ. દેવરત્ન સ. ૧૫૭૩
આ. સોમરત્ન મ. ૧૫૮૭ આ. ઉદયરત્ન મથા.

મ. ૧૫૩૧ આ. દેવરત્નની પાટે આ. શીલવર્ધન મથા.

૫૧ આ. વિનમચ દ્રસૂરિ—સ. ૧૪૮૫ થી સ. ૧૫૧૨.
આ. જ્ઞાનસિંહની પાટે સ. ૧૫૧૪ મા આ. હેમરત્ન મથા.

૫૨ આ. ગુણમુખસૂરિ

૫૩ આ. અલમસિ હસૂરિ—તેમનું નામ લેવાથી પાપ
નાશ પામતું હતું, એવા એ પવિત્ર હતા.

૫૪ આ. સોમતિલકસૂરિ—તેમણે બાલ્યાવસ્થામા ઉપદેશ
આપી મિષ્ઠાલીઓને જીત્યા હતા તેઓ સમય વાદી પણ હતા.

૫૫. આ. સોમચ દ્રસૂરિ—

૫૬ આ. ગુણરત્નસૂરિ—આ. રત્નાકરસૂરિ—સ. ૧૪૬૪

તેમણે 'આદિનાથ જ માલિવેઠ રમ્યો' શુભરુનશિષ્ય દેવસને 'અજ સિદ્ધમારણસ રમ્યો'.

૫૭ આં સુનિર્ણય હસુરિ—સ ૧૪૮૫ થી સ ૧૫૧૩ તેઓ શાવ સ્વભાવી હતા. તેમજ સમગ્ર અને દલાની મૂર્તિ હતા. તંજો અજ ઠ જિનજ્વપ કસતા હતા. સ ૧૪૬૨માં તેમણે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. (માલપુખ્ત્રા લેજો) તેમનો અ ૧૪૬૬નો પ્રતિમાલેખ મળે છે.

૫૮ આં શીલરત્નસુરિ—તેમનું બીજું નામ જ સિવસન પલ્લ મળે છે. સ ૧૫ (૧) તેઓ વિધિપલ્લજ્જ્વળા મડનરૂપ હતા. તેમણે સ ૧૫ ૭માં પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. તેમણે તથા આ આદિપ્રલે સ ૧૫૧૨ના પ્રતિષ્ઠિત કરેલી જિનપ્રતિમા બાહનવાડામાં વિરાજમાન છે.

૫૯ આં આણુદમ્ભસુરિ—સ ૧૫૧૩ થી સ ૧૫૭૮ તેઓ વિદ્વાન હતા. તેમના બીજા નામો આ આદિપ્રલ, આ આનંદ રત્ન એવા મળે છે. તેમણે સ ૧૫૧૨માં પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી.

આ આરિત્રપ્રભના શિષ્ય આ જ્વલિતકસુરિએ હરિવિરમ મહોદયકાવ્ય સર્ગ : ૧૨ અને મહાવાસુદરીવરિત્ર સુત્ર ૪ રમ્યાં.

તેમના જ લાઈ પ અમરસીર્તિગણિએ સ ૧૫૦૨ના શા ૫ ૧૩ પુષ્પવારે ઈશરમા તેની પહેલી પ્રત લખી હતી.

(—બી પ્રશન્તિસત્રહ આ ૨ જો પ્રશ ન ૩૫)

૫૦ અમરસીર્તિ મહો અમરસાગર જન્મ્યો હતા. આગ્રમજ્જ્વળા મ ૦ ૧૫૧૨માં આ હેમરત્ન હતા. સ ૧૫૩૬માં ૫૦ ઉદયરત્ન હતા.

૬૦ જ આં અમરરત્નસુરિ—સ ૧૪૭ થી ૧૫૪૭

૬૦ જ આં સુનિરત્નસુરિ—સ ૧૫૪૨ તેઓ ત્રણીર હતા અને અજ કાવ્યાળી મીઠી ભાષા બોલતા હતા.

૬૧ ઉપાં સુનિસાગર—તેમણે ગુરુકાળનવકે, આગ્રમજ્જ્વળા પદ્માવતી, શુક્રસ્તુતિ, અને પદ્મવીર્ધીસ્તુતિ વગેરે રમ્યાં છે.

(—જૈન નૂવૈર કવિઓ આં ૧ પુ ૪૧૫ થી ૪૫૨, ૬૧૫, ૭૨ આ ૨ પુ ૨૨૨૪ પદ્માવતી સમુચ્ચલ આ ૨, પુ ૧૫૮ થી ૧૬૨)

આ અમરસિંહ—સ ૦ ૧૪૭૫ (જૈનસત્યપ્રકાશ, ક્રમાંક-૧૨૪)
આ સામુરત્ન શિખ આ ૦ જ્ઞાનદ. સ ૦ ૧૪૭૬ થી ૧૪૮૬
આગમગચ્છની ણીછ પરપરા—

આગમગચ્છમા એક બુદ્ધી વ્યવસ્થિત પદપરપરા મળે છે સ્તબ
છે કે તે આ ૦ જ્ઞાતિલક્ષરિનાં પદપરપરા હોય તે આ પ્રમાણે છે—

(૧) જા ૦ ચારિત્રપ્રભસૂરિ આ ૦ સામુરત્નસૂરિ

(૨) આ ૦ જ્ઞાનદસૂરિ—તેમણે ચાર ઉપાધ્યાયોને આચાર્ય
બનાવ્યા તેમના ઉપદેશથી સાંઠેના આશુ પોશ્યાડના વશજ સ ૦
મહાસિંહે ઘણા લીધેના છૂર્ણોદ્ધાર કરાવ્યા. સ ૧૪૭૮મા દુકા
ળમા પ્રજાને જાનાજ પાણીની મદદ કરી. સ ૦ ૧૪૭૭મા શત્રુ જય
લીધેના ■ રી પાળતો યાત્રાસ મહાકાંઠા હતો. (જૂઓ પ્ર ૦ ૪૫, ૫૦)

તેમણે પોતાના શિષ્ય દેવરત્ન નામે આદિચમુચ્ચય શીપિકા રચી

૩ આ દેવરત્ન—આ આચાર્ય અને આ વિવેકરત્નસૂરિ સુખીના
આચાર્યો શુદુસાધ્જો છે બનવાભેગ છે કે તે એક પદાપક આચાર્ય
બન્યા હોય.

૪ આ શીલરાજ આ ૦ શીલવચન.

૫ આ શીલરત્ન.

૬ આ ૦ વિવેકરત્નસૂરિ—તેમના ઉપદેશથી શા ૦ આશુ પોર
વાડના વશજ વ્યવહારી દુમર, બે નરભંડે શાશુ મત સ્વીકાર્યું
એક ઉપાધ્યાયને સુદિપદ આપાબુ. બે પર્વત, બે કાન્દાએ સૂરિ
પદને ઉત્સવ કર્યા. સ ૧૫૭૧મા જૈન મિહાન્ત તથા બંધો લખાવ્યા
બે સદગ્રા વીર ગમેરેએ વિવિધ મંથો લખાવ્યા.

(શ્રી પ્રશસ્તિસુશ્લ જા ૨ પ્ર ૦ ૨૪૧ ૨૬૬ થી ૨૭૨
જૂઓ પ્રક ૪૫ ૫)

૭ જા સમમરત્નસૂરિ

આ સમજે આગમગચ્છની લખુસાખામા આ સૌભાગ્યમુદર,
આ મર્મરત્નસૂરિ પ્રવર્તિની સહેમથી શિષ્યા સાધ્વી મદિમામીછ

ખાટે ૫ જ્યેષ્ઠશુદ્ધ૨ે સ ૧૬૪ ના આસો સુ ૩ ના શેષ દેશપુરમાં
પ્રથમ લખાઓ કહેલા. (પ્ર ૪૨૩ ૬૩૭)

૮ જા કુલવર્ધનસૂરિ

૯ ૫૦ જ્યેષ્ઠશુદ્ધ૨ે (૫ જ્યેષ્ઠશુદ્ધ૨ે અષ્ટિ).

૧ કાપિ દેવસનજી

૧૧. કાપિ વિનયસનજી તે સ ૧૬૬૧માં વિદ્યમાન કહેવા
(પ્રક્ર ૧ ૬૫૫)

આ સિંહદત્તપદ્મે આ સોમદેવ (સ ૧૫૭૩), આગમત્રયચંદ્ર
જા સિંહસનસૂરિ—સ ૧૮૨૧માં પા/વુના શેક કથારા કીકાએ
કહેલા શત્રુ જયના સમયા સાથે કહેવા.

(—જૈનસત્યપ્રકાશ કથાક ૬૪ થી ૬૮)

ચતુર્દશીશાખા—

જૈન મમલુસકથના નાગેશ, ભદ્ર, નિવૃત્તિ અને વિદ્યાધર એમ ચાર
મમલુકુળે અને તેના પેટાજાએ ખાટે કાગે વિ ૦ સ ૦ ૧ લખ
જયમા ધૈત્યવાસી જની જમા કહેવા. શ્રી શ્રોવાચાર્ય સુસચાર્ય ગોવિંદ-
ચાર્ય શાન્તલાલાય વીરાચાર્ય વજેરેનું બસિત્ર તપાસીએ તો સ્વયં
લાલ છે કે તેઓ વિદ્વાન, શાસ્ત્રજ્ઞ, અનેકાંતના સલાહ બ્યવસ્થાપક
વિવેકી, આપમ-આપસમા પ્રેમવાળા અને ધર્મશાસ્ત્રમાં સદા ઉપ
શીલ કહેવા. ઉત્તમ હોય, યાત્રા હોય કે પ્રતિષ્ઠા હોય તો શ્રો મળીને
ધર્મપ્રજ્ઞાવના કરવા કહેવા તેથી તેઓ નવા જૈનો જનાવી શકેવા
અને જૈન ધર્મેશ્વરને વધુ સ્થિર અને દૃઢ જનાવી શકેવા કહેવા. તેઓ
ધર્મ ઉપર જના આક્રમણને બેઠા સાથે મળી સામનો કરવા કહેવા
તેઓ ૪ મધ, ૭ કોળે, તથા ધર્મસ્થાને, ધર્મદાતા વજેરેની પૂરી
રક્ષા કરવા કહેવા તેઓ જાંબી રીતે શામનને વશાદાર રહી ધર્મની
રક્ષા કરવા રહેવા. છે કે તેઓ જ્ઞાનશાન લઈને આત્મકાળજી રજુ
માધન કહેવા તેઓમા આચાર્યશુદ્ધિ કહેવી, વિચાર્યશુદ્ધિ પણ રહેવી.
માત્ર બ્યવહાર્યશુદ્ધિ નહોતી. એટલે કે તેઓ શિયિશ્વર હતા એ તેમની
પ્રાંતી બેળપ કહેવી, જેને દ્રવ કરવાની અનિવાર્ય આવશ્યકતા હતી.

બીજી તરફ ચક્રકુલના વનવાસી અને વ જમ્મના મમલો શિષિય ન હતા. શરૂઆતથી જ તેઓ પવિત્ર સ્ત્ર વેગી મમલો હતા. તેઓમા કે ધૈત્યવાસીઓમા આચાર વિચાર કે પ્રરૂપણાનો ભેદ નહોતો. એવો જ તે બનેમા પરસ્પર મેળા જોતો હતો. ઔ જમ્મવાગા આવા શુદ્ધ મમલો બને એ સુવધા રૂરી હતું આ ઉદ્દ્યોતન, આ સર્વદેવ આ વધમાન, આ જિનેશ્વર આ અજે આવધાન હતા. સધની એકતા તું નહીં બને કાર્થ થાય એ ગીતે પ્રથનથીજ હતા. માત્ર આલો કિયોદાર મવથા મીચ્છનીય ખતા.

બાસ્તી ડાળાખિંથી કેન્દ્રાએક નવા મતો શરૂ થયા. તેઓએ આસ્તન, જનાવતનનો ભેદ, વિધિવૈત્ય, અવિધિવૈત્યનો ભેદ પોસક માટે પર્વ અને અપવનો ભેદ, આમાલિક માટે અધ્યા, અસધ્યાનો ભેદ આશા થના માટે આસનદેવ અને પીરનો ભેદ, જિનપૂજામા પુરુષ સ્ત્રીનો ભેદ, કન્યા પરજાવવામા સ્વગચ્છ, પરગચ્છનો ભેદ આથ પાસમનો ભેદ ચૌદમ પૂનમનો ભેદ—એવી ભેદનીતિ સ્વીકારી પોતાના વાક્ય જમાવ્યા અને કૌનમથને ઊભાવિત કરી નાખ્યો. જે આજ મુખી અખ બની શક્યા નથી. અખ બનાવવાને બદલે નવો મત જોલો થનો, તેના પમિજામે કૌનમથ અનેક પમિજામી વિધિય અને અમર્થાદિત બની ગયા છે. વિકમની મોગમી શતાખિંના નવા મતાએ તો ત્વમુખી માત્રા મૂકી કે નવા જનો બનાવવાનો શુદ્ધમાર્ગ જોડાએક રુપાર્થ મથો.

આ નવા મતાએ ૭ શિષિય ઉપર કાગ્યાથેગ મથાની મૂકી હતી તે શિષિય તો તમનામા ધૈત્યવાસીઓ કરતાથે વિશેષ પ્રમાણમા હતી. એ કો હવે તો તઓ પોતાની નવી પ્રરૂપણાની સ્થા માટે વાકા બાંધીને સ્થા હતા. આ વાગાખીએ જનેતર વર્ગમા પવ કૌનમર્મ માટેની જાતિ ફેલાવવામા વિશેષ ભાગ ભજમ્યા. કૌનમર્મ અને આસક એ જે પળપર વિદેષી વસલોએ થમ ઉપર કુદાસવાન કર્યો એ કુ જ નહીં પોતાને બેમવાનો ાગી ઉપર થા કર્યા છે અને સુધમા એક જ સમુખ કુટુંબમા વિવિધ નાનવાઓની ભેદ પાડી નાખ્યો છે. આવી વાકાખથી તું તો જ કૌનમર્મ જમનનુ કમ્યાવ

કરવાની ક્ષમતા રાખી રહે

૨/સ્વરેશ કુમારપાસને આવી વાડાજમીના કડુ પરિવારોને ખ્યાલ આવ્યો કે તરત જ સઘની જોડતાને કાચન સખવા નવા મત વાવીએને જહાર બિહાર કરવાનું ફરમાન કર્યું હતું જે મુમ્બે તેઓ શુદ્ધસત્ત્વી જહાર ગયા અને અન્યર મગવા શુદ્ધસત્ત્વામાં ફરી આવીને વસ્ત્રા તે મતોમાના કે/શાક નવા મતો પોતાની પ્રજાપણને છેડી ર્ષ ધારેવણે અંગે અસહ માર્ગે આવી ગયા. જેવા મતોમા ચતુર્દશીશાખા પધ્ધતિ એક મત હતો.

નાચેક્ર ચક્ર, નિર્વૃત્તિ, વિદ્યાધર, ચૈત્યવાસી, વઠેરક, જાવાચાર્ક કમ્બક સંકેત, તથા ચૈત્યવાસ, નાણાવાસ, વસતી, વનવાસી, કૃષિ, વ ગમ્મ વગેરે સૌ ચૌદસે પાળી કરવા હતા તેમાંથી આ ચક્ર પ્રમે ૩ ૧૧૫૬ મા પૂનમિશાગમ્મ જણાવ્યો અને પૂનમે પાળી કરવાની પ્રજાપણ કરી.

જે કે નાચીન જમાણે ગમેઠા ચૌદસે પાળી પાળવા તેથી તેમાંના કેર્ષ જોકેનુ ચતુર્દશીગમ્મ જોવું પ્રતિજ્ઞા નામ નહોતું આથી નવા મતવાળા આ ચક્રમતના શુદ્ધપુ આ યુનિચક્રને ચતુર્દશીગમ્મના કહેવા લાગ્યા પણ તેઓ પરમ મિહાંતિક અને વહનચ્છના આચાર્ય તરીકે વિખ્યાત હતા જે પૂનમિશાગમ્મમાંથી ૭૫ વર્ષ બાદ જે હે સ ૧૨૩૬ મા 'સાર્થપૂનમિશાગમ્મ' નીકળ્યા તેણે ફરીથી ચૌદસે પાળી ની રજાખા કરી જેટલે સજા છે કે તે ગમ્મ સમજાવતા ચતુર્દશી ગમ્મ જની ગમેઠા હોય તેની પદ્ધતિ આ પ્રમાણે જની રહે—

૪૦ આાં યા દ્રમસસુરિ—મ ૧૧૫૬ પૂનમિશાગમ્મ

૪૧ આાં વિજયસિદ્ધસુરિ—તેઓ જગાડ તા બદાવતીના નવચુદ્ધિતના ચૈત્યવાસી હતા.

૪૨. આ મુમતિસિદ્ધસુરિ—તેમણે સ. ૧૨૩૬ મા સાર્થ પૂનમિશાગમ્મ જણાવ્યો.

૪૩ આ .. તેમણે ચતુર્દશીશાખા નામ જાણ્યું હશે.

૪૪ આાં દેવેન્દ્રસુરિ—તેઓ પોતાને ચતુર્દશીશાખાના જ

જતાવે છે તેમને આજી તીર્થમાં રહેલ જાં શાતિનાજની પ્રતિમા પર
આ પ્રમાણે લેખ મળે છે—

સં ૧૧૩૧ ષે સુ. ૭ દુષ્કારે જાંનિનાર્થર્થિવપ્રતિષ્ઠા પુર્ણિમા
પશ્ચિમવર્તુર્ગામાસ્વાયાં ધીન્વેન્દ્રમૂરિ-ઉપરેદન કારિતા પ્ર. સૂરિમિ ॥

(૫૦ જન્મ-તવિજયજીનું અણુ દેખતુ હોઈ, લે. ૫૩૦)

૨૫૫ વાત છે કે આં દેવેન્દ્રમૂરિ પૂનર્મિથામજ્જના હતા પણ
બૌદ્ધો પાળી માનતા હતા. વડનિયા બૌદ્ધાણ એ કહાય આ ગાયકને
માટે લખાતું હતું.

તપસ્વિના તપસ્વી આં જન્મત્ય દ્રમ્યુરિના પદ્ધતર આં દેવેન્દ્ર-
મૂરિ હતા. (સ્વ. ૨. ૧૩૦૭) ઉપાં દેવકદ ગણિ તેમના શિષ્ય નહીં
પણ ઉપાં હતા અને વિજયવદ્ર ગણિ બીજા ઉપાં હતા. આચાર્ય
શ્રીએ ઉપાં વિજયવદ્રને પોતાનો શિષ્ય હોવા છતાં અપોચ બધી
આચાર્ય પદ આપ્યું ન હતું અને તેથી જ આં દેવેન્દ્રમૂરિએ પણ તેમને
આચાર્યપદ આપ્યું નહીં. એલે ઉપાં દેવકદ ગણિની પ્રેરણાથી
ચતુઃશી પદના આં દેવેન્દ્રમૂરિએ ઉપાં વિજયવદ્ર ગણિને સ. ૧૨૬૬માં
આચાર્યપદ આપ્યું.

૪૫ આં હેમપ્રભસૂરિ—તેઓ ઝીંબુવાડના મહામહાશયર
શણા દુર્જનશક્તિના ગુરુ હતા. તેમણે સ. ૧૩૫૫ના માર્ગ સુદ
૧૩ ને સુબારે ત્રલોચનપ્રકાશ (કિવસાશી) નામનો પ્રસિદ્ધ તારિક
શ્રેષ્ઠ (સ. ૧૧૬૦) યથો' છે એ જ્યોતિષી વિદ્વાનોમાં ઘણા
મામાલિક મનાય ॥

૧ કુનીડર્પ કેવલાદ્યજ્ઞાનોદય પ્રધાતાક ।

ધીન્વેન્દ્રેન્દ્રધિષ્ઠેષ બીદેમપ્રમગુરિવા પ્ર. ૭૪

હમિ પ્રતિમાર્જન-શરિત-જન્મારક-મહામજ્જકેપર-ગામગ્યાસ્વ-ધીગુરુમયાસ્વરે-
ગુરમિ પ્રાગ્ગારધીધીદેવેન્દ્રકેપર બીદેમપ્રમગુરિનિર્ધરિતિ જલોક્તપ્રધાણે
કામરવંતારનામિ મહ્યપ્રસિદ્ધ વિન-મજ્જ-વર્ષાપદ્યજ્ઞમજ્જકેપરિઃ સવાપ્ત ॥

(-પાટનુ. ૭૧ જા. ૩૧૬૫ નો ૨, (યા જો હિ)

નં ૧૫ ૬મા ચતુર્દશી પક્ષના દેકરીયા આઠ પાંચ વાગ્યે વિદ્યમાન હતા તેમજ ચતુર્દશી પક્ષના ચૈત્રચતુર્થના આ શુક્રદેવના ખેડે આ જિનદેવ વિદ્યમાન હતા (આ શુદ્ધિમાત્રસૂચિત ખાતુ પ્રતિમા લેખચતુર્થ જા ૧-૨) એવી ક તેઓ જુદા તપાસવૈયા મળી ગયા હતા.

એક જુની ભાવા પદ્મવતીના ઉલ્લેખ છે કે આ વિદ્યવદેવ સૂનિા સમયે વપત્રચતુર્થ ૧૩ જેમણા હતા ૧૩માં ચતુર્દસીયાત્રચતુર્થ પક્ષ નામ છે આથી સ્પષ્ટ છે કે ચતુર્દસીયાત્રચતુર્થ અને વપત્રચતુર્થ સમાચારી એક હતી તે આવકો વપત્રચતુર્થ મળી ગયા છે

(પદ્મ ચતુ જા ૨ પૂ ૨૫૬)

*

કચ્છીગચ્છ

પૂર્વિમાત્રચતુર્થના આ જોડેશસ્તુરિની એક શિખરપરપરા કચ્છી ગચ્છ નામે જાહેર થઈ હતી. કાંછાલી જામ આજૂ ત્રિરિશજની વચ્ચેથી મા છે તેના કચ્છી કચ્છી અને કચ્છેલિકા એવા નામ મળે છે છે આ કચ્છેલી કચ્છીગચ્છ અને કચ્છેલીસાવિ નીકળ્યા, જેના બીજા નામે કચ્છેલીવાલગચ્છ અને કચ્છેલીવાલસાવિ એવા મળે છે જ્યાં કચ્છેલીગચ્છનું જ પાર્શ્વનાથનું ભવ્ય અને વિશાળ મંદિર છે કચ્છાલીગચ્છના આ ઉદ્ધર્ષિહસ્તુનિા સ્વર્ગવામ જાંઠી જ ૧૩ ૩ મા જ્યાંના સેક કીપાલ વજેરે જોડી આજકોએ જ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાના જૂના પરિકરન જાહેર નવું ચરિકર બનાવેલ છે. તે સમયે કેઈ ગચ્છાચાર્ય ન કોવાથી કચ્છેલીગચ્છગામુપરેસેન એમ લખ્યું છે અને મૂળ જિભ ખડિત થઈ જતાં તેના સ્થાને

કચ્છી જોડેશસ્તુરિનિપ્યમીદેશકચ્છાવરિનિરવિત્તાવજાગચ્છ

જ ૧૩ ૫ માં જુમિ ૧૩ જુરી નિપ્યન્નમિદ તામિવ્ય ૦

(-પાંડ્યા, માનવનિષ મદિ ની પ્રતિ ન ૧૨ ૮૦

જ ૧૨૪૫ ૬ વિ પ્રિ ૫૫ : ૧૮)

સં ૧૬૭/ ના એ પુરાણા પરિકરમા જ સં સજવનાયની પ્રતિમા
બેસાડવામાં આવી

પૂર્વિમાગચના આ ભદ્રેશ્વરસૂરિની એક શિષ્યપર પરા કષ્ટેલીમાં
આવી તે કષ્ટુલીગચ' વરીકે બહાર થઈ એ ગચના આચાર્યો
કે સતિઓ રથા નહીં ત્યારે આવકો પૂર્વિમાગચની આજ્ઞામા હતા
કાંઈલીની જિનપ્રતિમાઓ ઉપર પૂર્વિમાગચના ભદ્રારક સર્વાનકસૂરિ
(સં ૧૪૬૫, સં ૧૪૬૨)નું નામ મળે છે સિરાહીમા સં અલિત
નાયની દેરીએ પર અને આખુના જૈન મંદિરોમા પૂર્વિમાગચે કષ્ટુ-
વાગચએ ભદ્રેશ્વરસૂરિસવાને સં સર્વાનકસૂરિ (સં ૧૪૬૫ થી ૧૪૬૨)
સં સુવ્યાગચસૂરિ અને સતિ ઉદયવર્ધન (સં ૧૫૦૧ થી ૧૫૪
સુધી) વગેરે ઉત્તેઓ મળે છે એટલે કષ્ટુલીગચ પૂર્વિમાગચની
શાખા છે એ નક્કી વાત છે

કષ્ટુલીગચપક્ષવલી આ પ્રમાણે મળે છે—

૪૦ આં ચ દ્રમલસૂરિ—સં ૧૧૫૬

૪૧ (આં ધર્મચોપ તથા) આં ભદ્રેશ્વરસૂરિ—તેઓ પૂર્વિમા
ગચના હતા તેઓ ૭ વિગર્જના ત્યાગી હતા તેમનો પાટો પદ્મર
આ શીખમસૂરિ થયા

પૂનર્નિવાગચના આચાર્યે રથેલી મન્દુત સિતસમયની વૃત્તિમા
જન્મ્યુ છે કે આ ભદ્રેશ્વરસૂરિથી પૂર્વિમાગચની બીજી શાખાનાંકળી

૪૨ આં મીમલસૂરિ—તેઓ કષ્ટુલીના શીવત્ત કુળના શ્રેષ્ઠ
બ્રાહ્મ પારવાણની શાખાના શ્રેષ્ઠ જસદ ના પુત્ર હતા તેમણે શીવત્ત
કુળની મહાશ્વી કષ્ટુલીગચ આપન કર્યો તેઓ કષ્ટુલીગચના આદિ
આચાર્ય હતા કિંચપાત્ર નિધિમાર્ગી બુદ્ધવાન અને તપસ્વી હતા તે
૭ વિગર્જના ત્યાગી હતા એકાગરે ઉપવાસ અને આધજિજ કસપ
હતા તેમની પાસે આખ્યાનમા શાનિદેવી અને સતે વ્રજશાનિ મહ
આવનો હતો તેમણે કવિલોકો માં માસાદ્યપણુ કર્યુ તેમા ૫૦૦
આવક તેમજ આનિહાઓને બાર જન તથા સમકિત વગેરે આપ્યા

૧ શીખસ કુલ મારે દ્વો (સં ૩૫ ૪ ૧૬૩)

તેમણે 'ધર્મવિધિ' નામે ગ્રંથ રચ્યો છે તેઓ આરાસણમાં જનશન કરી કાળધર્મ પામ્યા.

૪૩ આ. માણિકૃષ્ણસૂરિ—તે કવિલોકોટના ધીવત્સકુલના બીજા ભાઈ જયોબટના વશના ચેક છાન્કડના પુત્ર હતા. તેમણે ધીપ્રભસૂરિ પાસે શિક્ષા લઈ બ્રાહ્મણ, છદ્મ, ન્યાય અને અગ્રમનું અધ્યયન કરે કમુ સુધ્યે તેમને સુલુવાન બોઈ કચ્છલીના જ પાર્શ્વનાથના દેશસરમાં આચાર્યપદ આપ્યું. તેઓ નિરતર આચાર્યિક કે નીવી કરતા હતા. મહાન તપસ્વી હતા. તેમના ચરણોદકથી રાત્ર ખવડ (જ્યો ખવડ સ ૧૨૨) ની રાત્રી મરવાની બધી ઉપર હતી તે નીશીની જઈ ગઈ તેઓ ધર્મપ્રભાવક હતા. તેમણે પાતાનું મરણ નજીકમાં જાળીને કચ્છલી જઈ બાસલના પુત્રને શિક્ષા આપી. તેમજ સઘ મેળવીને જ પાર્શ્વનાથના દેશસરમાં તેમને આચાર્યપદ આપી પાતાની પાઠે સ્થાપન કર્યાં. તે પછી એ આચાર્ય કાળધર્મ પામ્યા.

૪૨. આ ધીપ્રભસૂરિની બીજી પરપરામાં ૪૩. આ નેમિપ્રભ, ૪૪ આ લલિતપ્રભ અને ૪૫ આ સ્વાગરુષ્ણસૂરિ થયા. તેમણે મત્રાધિસજ્જન પાથ પદ્ધતિમાં ૨૬૦ ૬ લગભગ રચ્યા છે
(—જૈનતોત્રસંહોદ્ધ લા ૨ પૃ. ૨૨૭ થી ૨૮૮)

૧લી, ૪૨. આ. મા. ધીપ્રભસૂરિ, ૪૩ આ આલુકસૂરિ, ૪૪ આ અમરપ્રભ—તેમણે સ ૧૪૧૫ ના શાસન સુદિ ૪ ને શુક્રવારે અભિષેકની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી. આ મૂર્તિ પાલનપુરમાં વિશ્વરાજ વિકાર—જ મુપાર્શ્વનાથની જામતીમાં છે.

૪૪ આ. ઉદયસિદ્ધસૂરિ—તેઓ કચ્છલીના ચેક બાસલના પુત્ર હતા. તેઓ જાલેક વારી, જમોમ બ્રાહ્મણ, ત્યાગી અને તપસ્વી હતા. આ માણિકૃષ્ણપ્રભસૂરિએ તેમને જ પાર્શ્વનાથના દેશસરમાં શિક્ષા આપી હતી અને થોડા દિવસોમાં જ સધને મેળવીને આચાર્યપદની પજુ આપી શીધી હતી. આચાર્ય વિકાર કરતા કરતા રૂદ્રાવતી પધાર્યા ત્યારે બહોળી રાત્ર ખવડ (ધારાવર્ષ

અ. ૧૨૬૩) હતો. તેની સલામા એક કળાડી ધાખડી પહેરીને આવ્યો. તેણે જિભા જિભા જ બહાર કમુ કે 'તું મોગે વાડી હુ મે મોગ મોગ પડિતો, ગ્રાહ્યો અને તપસ્વીઓને હરાવ્યા છે તારી સલામા એવો કાર્મ વિદ્વાન છે કે, જે મારી સાથે વાડ કરે ?

સભાએ મનમાં વિચાર કરી નિષ્ક્રમ કરી લીધો કે, જો આ ઉદયસિંહસૂરિ ખૂબી પધારે તો મારા સલામી લાજ સ્થે તેમ છે શબ્દ પોતે કપાલમે ગયો અને આચાર્યશ્રીને વિનંતિ કરી કે 'આપ સજ સલામા પધારો ને જાવતીને વિજયમાળા અપાવે. આચાર્યે શબ્દ તથા સમ સાથે શબ્દસલામા જઈ કળાસિયા સાથે વાડ માગ્યો. આચાર્યે તેને શાસ્ત્રાધમા હસાવ્યો અને પછી મત્રવાદમાં પલ્લુ આપ્યો હતો.

તે કળાસિયાએ ભયકર ઠાળો ભોરિંગ અપ વિદ્યુઓ. આચાર્યે મરુક મોકલી તેને પકડવા લીધા તેણે એક ધસમસતો વામ વિદ્યુઓ ને શબ્દસલામા ખજલગાટ મચી ગયો. આચાર્યશ્રીએ સ્નેહરસ મોકલી વાધને દૂર હઠાવ્યો ને સલામા હર્ષનાદ થયો. તેણે પોતાનું જાપ્પર આકાશમાં ઉઠે ઉડાડયુ ત્યારે આચાર્યશ્રીએ તે જાપ્પર નાથે કળાસિયા ઉપર ઉડાડયુ ને તેના માથે પ ના તના દુકડે દુકડા થઈ ગયા. આથી કળાસિયાનું મો સરનથી સ્થામ પડી ગયું. સભાએ જુમાજુમ મચાવો દીધી. કળાસિયા દેવોતો આવીને આચાર્યશ્રીના ચરણ માં ગૂંદી પચ્ચો અને તેણે તમનાં મારી માગી.

સલામા મોટો અજ / જિહ્વા કે આચાર્ય લટી ગયા, લટી ગયા.

આચાર્યશ્રીએ જો જાપ્પરના દુકડા બોલી તેને મમથી સામી હઈ મિષ્ટાન્નથી ભરી દીધું ને આચાર્યશ્રીનો જન્મકાર થયો.

આચાર્યશ્રી ત્યાથી નિહાર કરી નાગદહ તીર્થની યાત્રા કરી આદક પધાર્યા. ખૂબી ટોલર નામે દિગ્ગજ વાડી હતો, જે વ્યજ, કૈલાણી નીમજી લઈ પેટે પાટો બાપી હતો હતો અને તે દેવદિ બુદ્ધિ તેમજ શ્રીમુદ્ધિનો નિગેષ કરતો હતો.

આચાર્ય જીવર્મિહમૂરિએ તેની માથે વાદ કર્યો. તેમણે જુદા માત્ર મિત્ર અવસ્થામાં તથા વક્રચતિના ત્રણ મમયમાં આહાર લેતા નથી, બાકી તો તે નિરતર આહાર લે જ છે એ લે લે કેવડીને આહારનો અભાવ માનવો એ તો અમણા જ છે આ વિગે નંદિમુનિ વગેરે અનેક દૃષ્ટાંતો મળે છે મનુરેવી માતા હાથીના હોવા ઉપર યોગેશી અવસ્થા માં મોડે જ્યાં આશીય એ બોલકા છે કે આ મોડે જઈ શકે એ ઇતિહાસ પ્રમાણે આપી તેને હસાવ્યો.

તેમણે પંદરવિસોહીલીપિકા, ૨ ૧૨૬૫ માં શ્રીમદ્વિષ્ણુચરિત્ર અને ૨ ૧૨૫૩માં શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા અને ૧૫૫૨) સ્ત્રી ઇ

આચાર્યશ્રીએ આખરે ચક્રાવલી પધારી આવકોને લક્ષ્યમણ કરી કે કલ્પીમાં સાચા શેડનો એક ■ મહિનાનો પુત્ર છે તેને મારી પાડે સ્થાપવો.

તેઓ ૨ ૧૩૦૨ માં કાજમ પામ્યા.

તે પછી બીજે વર્ષે એ લે ૨ ૧૩ ૩ માં ગોઠી શેડ શ્રીપાલ વગેરે આવકોએ જ પાંચનાથના દેશમરમાં મૂળનાથક લ પાંચનાથના દેશમરની પ્રતિમાના જૂના પરિકરને સ્થાને નવું પરિકર બનાવ્યું.

૪૫. આઠ કમલમિહસુરિ—તેઓ કમ્પુલીના શ્રીવત્સકુળના શેડ છત્તક પોરવાજના વસના શેડ સાજના પુત્ર હતા તેમનો જ મ ૨ ૧૩ ૧ માં, લીજા ૨ ૧૩ ૬ માં અને ૨ ૧૩ ૮ માં વૈશાખ સુદિ ૩ ના દિવસે તેમને આચાર્ય પદ મળ્યું. સંધે તેમને આઠ કમલમિહસુરિની પાઠે સ્થાપના કર્યા. તેમણે ગૌતમસ્વામીનો મત્ર સાંધ્યો. તેમણે યોગેપધાન કર્યા અગિયાર અંગોનું અધ્યયન કર્યું સુજસત, મેવાક, માલવા, જગજૈન વગેરે સ્થાને વિહાર કરી ચણી સાસનપ્રભાવના કરી તેમણે ૨ ૧૩૩૭ માં જગજૈન નમરમાં પોતાની પાઠે આઠ મહાતિથકને સ્થાપના કરી જનશન સ્વીકારી આત્મકર્યાણ સાધ્યું.

૪૬. આઠ મહા તિથકસુરિ—તેઓ શ્રીવત્સકુળના શેડ છત્તકના વસના પોરવાક હતા તેમને ૨ ૧૩૩૭ માં આચાર્ય પદ મળ્યું તેમના

શિષ્યે સ. ૦ ૧૩૬૩ માં કૈાશના ડેરાસરમાં કચ્છુલીરાસ રહ્યો.

૪૭ આ. ૦ રત્નપ્રભસૂરિ—તેઓ મીવત્સકુળના શેઠ છાકડ પાશ્વાલના વશના હતા. સભવતઃ તેમણે જ સ. ૦ ૧૩૬૭ માં 'કચ્છુલી રાસ' બનાવ્યો. જમાકની બહેન વીંઝીએ તેમને 'ઉપદેશમાલા' વહોરાવી સભવતઃ આ. ૦ રત્નપ્રભસૂરિ સ. ૦ ૧૩૭૧માં થાનુ જયોદ્ધારમાં હાજર હતા.

૪૮ આ. ૦ નરસિંહસૂરિ—સ. ૦ ૧૪૧૮ ના કાર્તિક વડિ ૧૦ ના રોજ કચ્છુલીમાં તેમના બાઈ શુવ્વભદ્ર નારે હતા.

(—કચ્છુલીરાસ, કાઠિલી ડેરાસરના સિલાલેખો, પદ્મવલીસતુ

અથવા ભા. ૦ ૨, જૈનસત્યપ્રકાશ ક્રમાંક ૧૪૫, જૈનપુસ્તક

પ્રચલિતસ્રવક, પ્રચલિત ૮૬)

કાઠિલીમંચમાં સ. ૦ ૧૫૦૦ માં આ. ૦ સુકલચંદ્ર અને સ. ૦ ૧૫૭૩ માં આ. ૦ વિજયરાજ તથા તેમના પદ્મધર આ. ૦ વિવાસાગર રચ્યા હતા.

*

પ્રકરણ એકતાવીશમું

*

આાં અનિતદેવસૂરિ

આ મુનિશ્વરદ્રુપદિની પાઠે આાં અનિતદેવસૂરિ કથા તેઓ
આ મુનિશ્વરદ્રુપદિના શિષ્ય હતા. પદ્મધર હતા. ઉમેદરનાના ન્યાય
શ્રેષ્ઠના પારખામી હતા. સંસ્કૃતમાં અષ્ટપદ રીતે સીપતાઓ બેસી
સાંતા હતા. તકના સાગર હતા. આથી વાલીઓ તેમનાથી હાર પામી
ફર ફર ચાલ્યા હતા હતા. (—ક્રિષ્ણધાનપાત્ર)

તેઓ મૌર્યપૂર્વમાં વલ્લે કાગ વિચારી તેમણે સ. ૧૧૬૧માં
જીસવસાતીધની સ્થાપના કરી.

આ અરસામાં વલ્લે પ્રભાવકે લેનાચારે, લેન સજ્જો, લેન
વિદ્વાનો, લેન સ્વીકરો અને વિવિધ માહિત્યુ નિર્માણ વગેરે કથા
યુગપ્રધાનાચાર્ય ધર્મધોપસૂરિ (સ. ૧૧૮૧) —

તમનો મુગપ્રધાનકાગ સ. ૧૧૧ થી ૧૧૮૮ હતો તેઓ સજ
અચ્છના આ ધર્મધોપસૂરિ હોવાનો સંભવ છે (પ. ૩૫, પૃ. ૩૬)
આાં હેમચ દ્રુપદિવરો —

રાજ્ય સિદ્ધિસજ અને રાજા કુમારપાલના સજકાગમાં આ હેમ
ચ દ્રુપદિ નામના ગણ વિદ્વાનો કથા હતા.

(૧) મહાધારઅચ્છના આ અનિતદેવસૂરિના પદ્મધર સ. ૧૧૬૪
(પ્રક. ૩૮, પૃ. ૩૨૬)

(૨) પૂજ્યકાગઅચ્છના આ દેવચ દ્રુપદિના પદ્મધર કલિકાલસર્વેશ
આ હેમચ દ્રુપદિ, સજ સ. ૧૨૩૬ (પ્રક. ૪૧)

(૩) વકઅચ્છના આ વિજયસિદ્ધિસૂરિના પદ્મધર (પ્રક. ૪૨)
આાં વિનયચ દ્રુપદિ (સ. ૧૧૬૬) —

તેઓ વકઅચ્છના આ ઉદ્ધવોત્તનસૂરિના શિષ્ય હતા આમદેવ
સૂરિના શિષ્ય હતા, જાપાધ્યાય હતા, તેમણે સૈદ્ધાંતિક આ મુનિ

અંતરિણે અભ્યાસ કરાવ્યો. સ. ૧૧૬૬માં કથાકોશ' નામે શ્રવની રચના કરી.

આ. ૦ મરોદેવસૂરિ (સ. ૧૧૭૭-૧૧૮૦) —

તેઓ પ્રસિદ્ધ આ. ૦ ત્રીશગ્નિ મિત્રના પ્રગિય્મ હતા. (મક. ૩૪, પૃ. ૫૮૬) તેમણે ઘણા શ્રેષ્ઠ રચના હતા તે આ પ્રકારે છે —

૧. પંચાસગ વૃત્તિ, સ. ૦૧૧૭૨.

૨. કથાપરિણી-ત્રેત્યવદન-વદનકથા, સ. ૦૧૧૭૪

૩ આ જિનવચ્ચક્રકૃત પંચ વિગ્રહી ની હાલુવૃત્તિ (મ. ૦ ૨/૦૦), સ. ૧૧૭૬માં, જેને વક્રગ હતા કુત્તનિકપપદ પૂર્વ મુનિ અંતરિણે શોધી હતી. કથાલીગમના આ ઉદયસિદ્ધે આ વૃત્તિના આધારે સ. ૧૨૬૫માં પંચ-વિગ્રહી-લીલિકા રચી છે.

૪ પદ્મિન્યુત્તની સુખાવભિષિકાવૃત્તિ.

૫. જામણા-અવનરિ મ. ૦ ૩૧૦૦ સ. ૦ ૧૧૮૦માં રાજ્ય સિદ્ધ રાજના રાજ્યમાં પાટણમાં એની નેમિલક્રની પેવાળના રચી (પૂના-અસ્તિત્વમ્, પ્રતિ ન. ૦ ૧૧૫૫)

૬ પદ્મકળાણુ સૂરવ સ. ૧૧૮૨

૭ પારકા સક્રિય — જાણલીમા તને ઉદાર કવે.

(મક. ૩૪ પૃ. ૫૮૬)

આ. ૦ દેવસુપ્તસૂરિ —

આ. ૦ દેવસુપ્તે સવા લાજ રૂમ ઇપી લીલા લીધી. તેમના મુનિ ધનદેવ, ઉપા. ૦ મરોદેવ અને આ દેવસુપ્તસૂરિ એવા નામે મળે છે.

૧. તેમણે સ. ૧૧૬૫માં પાટણમાં જ મહાવીરસ્વામીના ઉપ દેશગમના દેરાસરમાં પોતાના પૂર્વ આ દેવસુપ્તે (મક. ૧, પૃ. ૨) રચી નવપદમકથાની હાલુવૃત્તિ પર 'જુહુવૃત્તિ' રચી.

૨. સ. ૧૧૭૪માં તે જ સ્થાને તેમણે 'નવતત્ત્વ મકથા' વૃત્તિ રચી.

૩. સ. ૧૧૭૮માં 'અંતરિણસિદ્ધિ' રચી, જે આશાપુરમાં ચાલુ કરીને પાટણમાં પૂર્વ કર્યું.

તેઓ સ ૧૨૩૨ સુધી વિદ્યમાન હતા. તેમણે પોતાની પાઠે પોતાના ગુરુભાઈ સિદ્ધસૂરિને સ્થાપન કર્યા અને તેમનું સ્વર્ગગમન થવાથી સ ૧૨૩૨માં આ કલ્કસૂરિને સ્થાપન કર્યા.

(—પ્રક ૧ પૃ ૨૬ ૩)

શ્રીવીરજીયાર્ધ—

તેઓ ભાવાચાર્યજમ્જના મિત્રપુત્ર હતા. ગાંધ સિદ્ધરાજના ગુરુ હતા. (તેમનો પરિચય જુઓ, પ્રક ૩૪ પૃ ૫૫૭માં) કલ્યાણના સભ્ય પરમહંસે તેમને ૬ હાથી લેટ આપ્યા હતા.

(વિ ૩ પટ્ટા ૪ પૃ ૬૫)

જ્ઞા૦ જમસ્વદ્રસૂરિ, જ્ઞા૦ હરિશદ્રસૂરિ—

આ જમસ્વદ્રસૂરિને સિદ્ધાવાણવની સ્થળના ઠેરી અને આ હરિશદ્રે સ ૧૨૫ માં તત્ત્વભાષ તથા સ્વરૂપકલ્પસિત સ્તુતિ.

(જુઓ પ્રક ૩૫, પૃ ૬)

જ્ઞા૦ શામસ્વદ્રસૂરિ—

તેઓ રાજજમ્જના જ્ઞા૦ વૈશસ્વામીના પદ્મધર આ નેમિશદ્ર સૂરિના પદ્મધર હતા. આ વર્ધમાનસૂરિ જણાવે છે કે તેમણે રાજા સિદ્ધરાજ વિશેના વર્ણનનો શ્રવણ કર્યો હતો. તેમની વાણી પ્રાસાદિક હતી જેમકે—

દમ્વામવા મીઝમસિદ્ધદેવ ! ગુણા કળાદેન મહર્ષિગોષ્ઠા ।

ત્વયા પુનઃ પરિવ્રજતાનતીવ્ર ! ગુણાશ્રવે દ્રવ્યપિ વ્યવાયિ ॥

તેમની પાઠે તેમના ગુરુભાઈ માર્ગિકેશ્વરદ્ર જ્ઞાન્યા હતા.

(—મુદ્રિત ગુણરત્નમહોદધિ, પૃ ૧૪૪ માં ૬ દેસાઈનો

જૈનસાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ, પાના ૩૬૨ પ્રક ૩૫, પૃ ૩૬)

જ્ઞા૦ નમસૂરિ—

તેમણે સ ૧૧૬૬માં વ્યજ્રમનિકી શ્રવણ કર્યો.

શ્રીવર્ધમાનાચાર્ય—

તેઓ નિર્વતિકુલના કામ્યકેજમ્જના શ્રીગેવિહાચાર્યના શિષ્ય હતા. તેમણે સ ૧૧૬૭માં ગણરત્નમહોદધિ (જ્ઞાકેશ્વ નિપથક)

પ્રથમ રચ્છે (—જૂઓ પ્રક્રં ૩૫, પૂં ૪૬, પ્રક્રં ૩૮ પૂં)

આં વ્યમમગસુરિ—

આશ્વરના દેવાચાર્યમચ્છમા આં વ્યમમગસ (સં ૧૩૧૬ થી ૧૩૨૪) થયા છે તે આ આચાર્યથી જુદા છે (જૂઓ પ્રક્રં ૪૧)

તેમણે સં ૧૧૬૦ થી સં ૧૧૬૮ના ગાગ્રામાં પાળુમા શબ્દ સિદ્ધશબ્દની સભામાં કવિશિક્ષા નામના ગ્રંથની રચના કરી.

આં પ્રધુમ્નસુરિ આં શાંતિસુરિ—

પૂર્વત્તમચ્છમા થયેલા ૪૦ સં આં હેમચ્છસુરિના શુરુભાષે આં પ્રધુમ્નસુરિ મં ૧૦૨૬ તથા આં શાંતિસુરિ સં ૧૧૮૦માં થયા. (જૂઓ પ્રક્રં ૩૫, પૂં ૧૨)

આં શુભતિસુરિ—

તેઓ સદરકમચ્છમા આ ઉચ્ચરસુરિથી ૮મી પાઠે થયા તેમણે ૫મવેદાદિચમુત ની ટીકા રચી છે જે સં ૧૧૮૮માં તા.પત્ર ઉપર લખાયેલી છે. (પ્રક્રં ૩૪ પૂં ૫૬૮)

આં મહાસાદી—

તેમનો પરિચય અત્રાઉ જણાવ્યો છે (જૂઓ પ્રક્રં ૨૩ પૂં ૩૮) સાધ્વી દેવથી ગણિની—

તેમણે સં ૧૧૬૨માં ખેડમાં શબ્દ સિદ્ધશબ્દના મત્રી ગાંધિજીના કાગમ ખેડના વદાવધાર શબ્દ સોમદેવના સમયે આં મહાસાદીએ રચેલી પુષ્પવર્ષિકા ની પ્રતિ તા.પત્રમાં લખાવી. (—જેન આદિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ પાસ : ૩૫૫)

આંવીજી—

પૂર્વ મૂલ્યદજી ગણિવરના અમુદાવના મુનિવર શીયગ્રેષિજીના સંખ્યામાં સં ૧૨ પની મહત્તર સાધ્વીજીની પ્રતિમા વિષ્ણુમાન છે.

પાળુના અપાપદજીના દેશમરમાં સં ૧૨૦૫ની સાધ્વીજી દેમતી ગણિનીની મૂર્તિ વિષ્ણુમાન છે.

સભવ છે આ દેમતી ગણિની તે જાણજુમચ્છમા આં

નિમલસૂરિની સાખી મીનાગણિ શિખા નદાગણિની, તેમની શિખા
લક્ષ્મીદેવતી હોય. (જૂઓ પ્રક ૩૫, ૫ ૧૮)

માતરના દેશસરમા સ ૧૨૬૮ની આઘા પદ્મમીની પ્રતિમા છે
(—જૈનયુગ (નવું) વ ૨ અક ૧)

આ. મહામંત્રિ—

તેઓ વિક્રમની બારમી સદીની સમાપ્તિ સમયના સમર્થ ગ્રંથ
કાર હતા. આગમિક સ્વસ્તના સ્ફળ પ્રકાશક હતા. આ આઘામીની
જીવન વિશેષદોષ માફિતી મળતી નથી. અધારામાં હોવા તેવો એક
માત્ર ઉદ્દેશ મળે છે કે આ. દેવચંદ્રસૂરિ, આ હેમચંદ્રસૂરિ અને
આ મહામંત્રિએ એકસાથે સસ્તવતીની સાધના કરી હતી અને
તેમની પાસેથી વસ્ત્રાન મેળવ્યું હતું. આ મહામંત્રિએ સિદ્ધાંતોની
સરળ ટીકા કરવાનું વસ્ત્રાન માગ્યું હતું અને તેવીએ 'સપાડસુ' કહ્યું હતું.

તે પછી તેમણે હિમતી માફિત્યલ કાર શરૂ કર્યો. એ ગ્રંથોના
નામ આ પ્રકારે છે—

- ૧ ભગવદ્ગુપ્ત શતક બીજાની વૃત્તિ.
  - ૨ ભગવદ્ગુપ્ત શતક ત્રીસમાની વૃત્તિ.
  - ૩ સંવત્સેલીગુપ્ત વૃત્તિ (અ ૩૭૦)
  - ૪ જીવાજીવભિગ્નમગુપ્ત વૃત્તિ (અ ૧૩)
  - ૫ પદ્મવલ્લભગુપ્ત વૃત્તિ (અ ૧૧૬)
  - ૬ સૂરપદ્મવૃત્તિ વૃત્તિ (અ ૧૬ ૦).
  - ૭ ચંદ્રપદ્મવૃત્તિ વૃત્તિ (અ ૬૪૧૧).
  - ૮ બૃહદ્વિષ્ણુવૃત્તિ વૃત્તિ.
  - ૯ નદીસૂત્ર વૃત્તિ (અ ૭૭૩૫).
  - ૧ મહાકપ્તસૂત્ર—પેઢિયાવૃત્તિ (અ ૧૩૧૪).
- આ વૃત્તિ બપૂરી રહ્યા છે. આ ક્ષમકીર્તિએ તેને પૂરી કરી છે.
- ૧૧ વચકારગુપ્ત વૃત્તિ (અ ૩૩૬૨૫).
  ૧૨. એર્ધસકરકથ વૃત્તિ (અ ૫)
  ૧૩. આપસસયગુપ્ત વૃત્તિ (અ ૨૨)

૧૪ એકનિબલુતિ-વૃત્તિ, (અં ૭૫૦૦).

૧૫ પિ નિબલુતિ-વૃત્તિ, (અં ૭ ૦૦).

૧૬ વિસેસાવસ્સવ-વૃત્તિ, (અં)

૧૭ ઇમપચી-વૃત્તિ.

૧૮ ખિત્તમમાય-વૃત્તિ.

૧૯ હારિભદ્રીય ધમ્મસગલ્લી-વૃત્તિ.

૨ ધર્મસાર-વૃત્તિ.

૨૧ સદ્ધમ્મ મહત્તરુત્ત પચ્ચસગલ્લી-વૃત્તિ, (અં ૧૮૮૫૦).

૨૨ પચ્ચીતિ-વૃત્તિ.

૨૩ સપ્તવિકા-વૃત્તિ.

૨૪ મુષિ આકરણુ-(શબ્દાનુસાસન) અ ૧૨, સ્વોપક-વૃત્તિ
સાથે સં ૧૨૦૮.

૨૫ દેશીનામમાસા સં ૧૦ ૮.

આચાર્યશ્રીએ પોતાના પ્રજામાં શબ્દસિદ્ધિ માટે પોતાના મુષિ
આકરણુ ના જ સૂચે દીકરા છે અને પોતાની દેશીનામમાસા ના
ઉપયાગ કર્યા છે આચાર્યશ્રીએ શબ્દ સિદ્ધિશાસ્ત્રના સમયે મુષિ
આકરણુ અને શબ્દ કુમારપાત્રના સમયે તેની દીકા બનાવી છે
પ્રિદ્દેભમત્ર શબ્દાનુસાસન અને મુષિઆકરણુમાં મૂલ તથા પ્રયાગોની
એવી સામ્યતા છે કે સામાન્ય મનુષ્ય એમાં ભૂલ કરી બેસે જેમકે—

“ સિદ્ધિ સ્વાદાવાત્ ॥ સોકાત્ ॥ ક્ષમાતે દયે ॥ મદદ્દરાર્તન્
કુમારપાત્ર ॥”
(-પ્રિદ્દેભમત્ર આકરણુ)

“ સિદ્ધિરનેકાન્તાત્ ॥ સોકાદ વર્ગક્તમ ॥ ક્ષમાતે દયે ॥ મદદ્દર
કુમારપાત્રોગાર્તન્ ॥”
(-મુષિઆકરણુ)

જાણીશો સિદ્ધિમત્સૂત્ર ની વૃત્તિમાં દેશીનામમાસાના જ પ્રમાણે
આપ્યા છે તે ક્ષતિ ધનપાત્ર અને આ કેમકે શ્રમુરિની દેશીનામ
માસા નાં નથી, એટલે માની શકાય એમ છે કે આ પદ પદ
આકરણુની જેમ પોતાની જ દેશીનામમાસાના આપ્યા છે

તેઓ 'આવસ્થામુત્તની વૃત્તિમા ક મ દેવસ્ય દ્રસ્યુરિને—
તથા પાદુ મુનિષુ ગુણ' કહી શબ્દોપે છે.

આચાર્યશ્રીએ આ ગ્રંથો રચતાં એક જ કામના રાખી હતી કે
મને આ જથ્થા જનાવવાથી જે જ્ઞાન થાય તે વડે જગતના તમામ
જીવો ભોધીબીજને પામે, એમ હું ઈચ્છુ છું.

આ જથ્થા રચનાના ફળરૂપે મારો એ જ અભિલાષ છે કે
મો જીવો સુખરૂપે પામે, અત્મમજ્જાથી મારે અને મોક્ષ મેળવે.

તેઓ આ પદ્ધતિ ભાવનાથી જ જગતને મોટો પ્રથમજ્ઞ
આપી ગયા છે.

આ ક્ષેમકીર્તિસૂરિ તેમના મહત્ત્વ નામ અને સાક્ષિત્વની
મીઠાશને મિત્રાધારીમાં મહા તથિ અર્પતા કહે છે કે—

ભાગમવુગ્મપવસંગવારિનાપા સ્થિત્યત ત્રિપુતામ્ ।

વાલ્ક્યનચ્ચત્તૈ મમમિરિ સ જયતિ ચચાર્યઃ ॥

(સ ૧૩૩૨ના એક મુદ્રિ ૧ ને સંવિવારે કંપ્પભાષ્યની યોડી
ટીકા મ ૪૨૬)

(—જૈન સત્યાગ્રહ, ક્રમાંક ૭૩-૭૪-૭૫-એક જ અઠ)

આમ આ દ્રસ્યુરિ—તે નાવેદ્રમજ્જના હતા. તેમણે વિવિધ પ્રથા
જનાવ્યા હતા. સ. ૧૧૮ માં સભા સિદ્ધસજના સભ્યમાં તેમણે
પ્રથમ સોની નેમિષ્ઠની પોષાગમાં પદ્મિનિમુત્તની વૃત્તિ (મ :
૩૧) રચી હતી. આ વૃત્તિને નિકારી મીતાથ આચાર્યોએ શોધી હતી.

(—પૂના, પ્રચલિતસંગ્રહ, પ્ર ન ૧૧૫૫)

વિશેષ માટે જુઓ પ્રક ૩૫, પ ૪)

આમ સિદ્ધસેનસૂરિ—

ઉપકેશમજ્જના મુનિ સાધારણ કવિએ સ. ૧૧૨૩ માં મધુકામાં
વિજ્ઞાસવધિકા રચી તે પછી તેઓ આ સિદ્ધસેનસૂરિ થયા.

આમ વાલ્ક્યેશસૂરિ—

સુવચનની ઉત્તરે આવેલા આજુ પદ્માથી નૈમત્ત્ય જૂઠામાં ૨૫

માર્ગે દૂર મહાર નામે માન છે^૧ ત્યા વીસ્નાગ નામે પોતવાદ
મેથી સ્થેતો હતો. તેને િનદેવી નામે પન્ની હતી. એ કુદુબ આઠ
મુનિચદ્રસૂરિને યુગુ વરીકે માનતું હતું

એક વખત િનદેવીએ સ્વપ્નમાં પોતાના મુખમાં પેસતા
ચદ્રમાને જોયો ને તેણે સં ૧૧૪૩ના માથ માસની વડિ ૬ ને
મોમવારે હન્તનપ્રતમા પૂજુ ચદ્ર નામના બાળકને જ મ આપ્યો.

એકવાર ભયઠર દુઠાળ પ ત્યા શેઠ વીસ્નાગ મહાર છોડી જાણ્ય
જાવીને વચ્ચે ત્યા આઠ મુનિચદ્રસૂરિ પધાર્યા હતા. તેમના ઉપ
દેશથી ત્યાના આવકોએ વીસ્નાગને બધી રીતે સહાય આપી. આઠ
વર્ષના પૂજુચદ્ર પણ મઆલાની દેરી કરવા લાગ્યો. તે ખાસ નિયત
મરોમા જતો હતો. ત્યાથી તેને દ્રાજ વજેરે બીજે ખાવાને મળતી.
જર્દીના એક શેઠના પાપના ઉદ્ધવથી મરમાના મોનેચા અને રૂપિયા
કાલસા જની ગયા હતા. તે તેણે ઉઠરડે નાખ્યા. એવામાં પૂર્ણચદ્ર
દેરી કરતો કરતો તેને ઘેર ગયો અને ઉઠરડે ધન પડેલું જોઈને તે
શેઠને કહેવા લાગ્યો. શેઠજી ! તમે આ ધન ઉઠરડે કેમ નાખ્યું
છે ? શેઠે પૂર્ણચદ્રને બાબચાણી સમજાવવા પુ કે ભાઈ ! તું
આ ધન વાંચતી છાજમાં ભરી ભરીને મને આપ. સુલગ બાળકે
તે મુજબ કમું જોડે કાલસા સોતું-રૂપુ જની ગયા. શેઠે પ્રસન્ન
મર્મ પૂર્ણચદ્રને એક ચોનામહોર ધનામમાં આપી.

આ મુનિચદ્રસૂરિએ આ વૃત્તાત જાણી વીસ્નાગને કહ્યું
મહાનુભાવ ! હકીમી આ બાળકને વરવા ધ્યે છે. જોવા જોના
લક્ષણો છે. એ બાળક બાબચાણી છે. એ એ સાધુ થાય તો ચાસ
નની ભારે ઉત્તતિ કરે. આવાચર્મીઆ આ પ્રમાણે કહી તેની પાસે
પૂર્ણચદ્રની માગણી કરી. શેઠે વિનીતભાવે જણાવ્યું, ચુરુદેવ ! હું
વૃદ્ધ થયો છું તેની મા પણ વૃદ્ધ છે. અમારે આ એક જ પુત્ર છે
અમારું ભાવિ જોના ઉપર જ છે. છતાં 'ચુરુદેવની આ આજ્ઞા હું સહન'

૧. મહાર નામ અને મહાહમ્મના પતિન માટે જુઓ

(પ્રક ૩૭ પ ૨૬૨)

સ્વીકારુ કું. શામનની ઉન્નતિ માટે કું પુત્રવાત્સલ્યનો સોચ આપુ કું

આચાર્યશીએ પૂર્ણચક્રના મા-આપની રત્ન મેળવી સ ૧૧૫૨
મા તને દીધા આપી તેનું નામ મુનિ સમચક્ર રાખ્યું

શ્રીસદે પણ શેઠ વીરનાથ અને જિનદેવી આનંદથી હાલનમુદરે
અને નિમિત્તવલ્લે ધમધ્યાન કરી શકે એવી અવધ્યા કરી દીધી

મુનિ સમચક્રે આકરણ, માહિત્ય, આશ અને મિહાતનુ જ્ઞાન
મેળવ્યું તેમણે દોઢા સમચમા જ વાક્યજિન કેળવી લીધી એ
સક્રિયથી તેમણે ધોગમમા શિવમુખ પ્રાણલુને, સાધારમાં કાકરી
શ્વાતર (કિરપુર)ને, નાગોરમાં દિનવર ગુણચક્રને, મિત્તોડમાં શિવ-
ભૂતિ ભાગવતને, વસુભૂતિ મીરાંસકને, ગ્વાલિયરમાં ગંગાધરને,
ધારામાં ધરદીધરને, પુલ્કશિલ્લીમાં પથ્થાકરને, જહમમાં કુખ્ય પ્રાણલુને,
નરવરમાં ખીસારને તથા તલનગરમાં ગેરુખા વચ્ચધારીને હરણી વાદી
તરીકેની નામના મેળવી.

એ સમયે જ્ઞાતનામાં વિદ્વાનો વાદી મુનિ સમચક્ર મહાપદિત
વિમલચક્ર, લુહિયાગી હરિચક્ર, ૫ સોમચક્ર, કુલભૂલુ પાર્શ્વચક્ર,
વિદ્વાન શાંતિચક્ર (શાનિકગચ) અને સ્વચ્છ આશથી અરોહચક્ર
મોડા એ દરેકમાં વસ્તુપર ગાઠ મેમ હતો.

આ કથનનો વિશાળ અર્થ એ બાબ છે કે ૫૦ સમચક્ર તે
વડગચ્છના આ વાદી દેવસૂરિ, ૫ વિમલચક્ર તે ઉપાધ્યાય વિમલ
ચક્ર તથા, હરિચક્ર તે વડગચ્છના આ હરિચક્ર (સ ૧૨૨૩માં
અદ્યપદ્યસ્થિત્ય કતા), ૫ સોમચક્ર તે ક સ આ હેમચક્ર
સૂરિ, ૫૦ પાર્શ્વચક્ર તે શામગચ્છના આ ચક્રસૂરિ, ૫ શાંતિચક્ર
તે પિ પદકગચ્છસ્થાપક આ શાંતિમૂરિ અને અરોહચક્ર તે સુનિદિત
શામગચ્છના આ અરોહચક્રમૂરિ એ સૌ મમકાલીન વિદ્વાન મુનિવરો
હતા, જેઓ આપસઆપસમાં અચૂત પ્રેમભાવનો વર્તાવ સમતા.

સુકમહારાએ સ ૧૧૭૪ વર્ષ(મહા)માસ સુદિ ૧ ના રોજ
મહામાત્ર આશુક પોરવાકની વિનતિથી ૫ સમચક્રને આચાર્ય
પદ આપ્યું, જેઓ આ દેવસૂરિશ્ચ દેવાચાર્ય, આ દેવચક્રસૂરિ

તથા આં વાદિદેવસૂરિ એમ વિવિધ નામોથી વિખ્યાત થયા.

આં દેવસૂરિએ પોતાની કૌશલને દીક્ષા આપી, તેનું નામ સામ્બી ચંદનબાણા ચામ્બુ આં દેવસૂરિના કુટુંબમાંથી માતા, પિતા, ભાઈ વિશ્વ, અને બેન અરમ્બવીએ તેમજ વિમલચંદ્ર વગેરેએ તે પહેલેથી દીક્ષા અંગીકાર કરી હતી.

શેઠ ઉદયને ધોળકામાં સ્ત્રીસ્ત્રીમંથસ્વામીની પ્રતિમા ભરાવી તેની અલ્પનશલાકા કરવા માટે અકૃમ તપ કરી શાસનદેવીને પૂછ્યું દેવીએ જણાવ્યું કે 'આં દેવસૂરિ મુગપ્રધાન છે તેમના હાથે આ પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવ? આં દેવસૂરિએ તે શેઠની વિનનિથી ધોળકામાં આવીને મં. ૧૧૭૫માં તે પ્રતિમાની અલ્પનશલાકા અને પ્રતિષ્ઠા કરી, જે મ્હાન ઉદાવસહી ના નામથી પ્રસિદ્ધ થયું.'

આ આચાર્યશ્રીએ નાગેર તરફ વિદ્યાર કર્યો. તેઓ સપરિવાર અજૂતીર્થમાં પધાર્યા. પછા ઉપર ચઢતાં સ્ત્રીમાં મહેલો અળા પ્રસાદને સાપ કર આ હતો, પણ આચાર્યશ્રીના પાદપદ્મચ્છન કરેલા પાણીથી તેનું તે એર ભિતરી મરુ સૌએ આનંદપૂર્વક ઉપર જઈને જાં નવલદેવની યાત્રા કરી.

અહીં અભિકાદેવીએ પ્રત્યક્ષ થઈ આચાર્યશ્રીને જણાવ્યું કે, સુદેવનું આમુખ માત્ર ૮ મહિના બાકી છે તે તમે પાછા કરો અને પાટણ પધારો. આમાં આચાર્યશ્રી વિદ્યાર કરી પાટણ પધાર્યા અને આ મુનિચંદ્રસૂરિએ મં. ૧૧૭૬ના કાર્તિક વત્તિ પના દિવસે પાટણમાં વિધિપૂર્વક અનશન આદરી સ્વત્રવાસ કર્યો.

આ દરમિયાન ભાગવતદશનનો ઉત્કલ વિદ્વાન દેવત્રોદિધિ પાટણમાં આવ્યો. ત વાદમસ્ત હતો. તણે સમ્પ્રસભાના હરવાળે પાટિનું ભટકાવી તેમાં નીચેનો શ્લોક લખ્યો—

एकं त्रि-त्रि-पु-पञ्च-गमनकमनन क । ।

देववन्दे मयि क्रुदे पम्पेनकमनन क । ।

૧ મરી નવરો ધોળકામાં ઉદાવસહીના સ્થાને હાવનાવદાર ની સ્થાપના કરી હતી.

જ મહિના પસાર થઈ ગયા પણ કોઈ વિદ્વાન યોની સાથે નાહ કરવા તેનાર થયો નહીં. રાજા સિદ્ધરાજ સુઝાયો. મત્રી જા બા પ્રસાદે રાજવીને સૂચ્યું કે આ સ્થાનનો પરમાર્થ આ દેવસૂરિ જતાવી શકશે.

આ દેવસૂરિ પાસે રાજાની વિનંતિ આવી ત્યારે આચાર્યશ્રીએ આ સ્થાનનો અર્થ આ રીતે કરી જતાવ્યો—

ધાર્વાકિ વૈરોચિક નૈયાચિક સાખ્ય, પ્રભાકર અને મીમાંસક જેમ મહા દર્શને છે તેમાના કોઈ એક પ્રવક્ષ પ્રભાવ, કોઈ પ્રવક્ષ સાથે અનુમાન જેમ બે પ્રભાવ, કોઈ આગમ સાથે ત્રણ પ્રભાવ, કોઈ ઉપમાન સાથે ચાર પ્રભાવ, કોઈ અર્થાપત્તિ જીમ્મરીને પાંચ પ્રભાવ અને કોઈ પ્રવક્ષ, અનુમાન, આગમ, ઉપમાન, અર્થાપત્તિ તથા અભાવ જેમ છ પ્રભાવ માને છે માત્ર હું દેવજોષિ સ્કુ તો જ દર્શને કે મહા દર્શનામાંથી એક પણ ન સ્કે.

આ જુલાસાથી દેવજોષિને આશ્ચર્ય સાથે જુદાં થઈ અને રાજવીને પરમ આનંદ થયો.

આ આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી શેઠ શ્યામકે પાટલુમાં ફેરાસર બંધાવી જ મહાવીરસ્વામીનું તેજસ્વી લિંગ બસાવું અને આચાર્યશ્રીએ મ ૧૧૭૬આ તેની અજનશદાકા તથા પ્રતિષ્ઠા કરી.

આચાર્યશ્રી વિદ્વાર કરી નાગેર ગયા, ત્યારે ત્યાંના સભા જાણેરાજ શ્રીહાણુ (મક ૩૫, પૃ ૧૭૩) તથા મસ્તવાળી દેવ જોષિએ આચાર્યશ્રીનું ભાવળીનું સ્વાગત કર્યું હતું. આચાર્યશ્રી પાટલુ આવી ગયા ત્યારે રાજા સિદ્ધરાજે સાકલરી પર હસ્યો કરી ત્યા પોતાની આજ્ઞા પ્રવર્તાવી હતી.

આચાર્યશ્રીએ જાણુમાં અતુર્માંસ ગાળ્યું અને બીજે વર્ષે કણ્ઠવતીમાં સિદ્ધ આચર્યા ઉપાશ્રયમાં અતુર્માંસ વાતાંત્ય કણ્ઠાટકના રાજના સુદ્ધિંગ ભરાયાથાં જાહી કુમુદચ દ્રવ્ય પણ તંત્ર વર્તુર્માંસ કણ્ઠવતીમાં હતું તેને આ દેવસૂરિ સાથે વાહ કરવાનું મન થયું તેણે એક દિવસે વાયાજ આચેને શિખવાડીને આ દેવસૂરિ પાસે મોકલ્યા.

એક વાર વાદી કુમુદચંદ્રે એક વૃદ્ધ સ્વેતાવરગ્રામી સુસ્વતી
શ્રીની ઘણી કહયના કરી. સાધ્વીગ્રામે આ દેવસૂરિ પાસે આવી
એ વૃત્તાત જણાવ્યો. અને આશીસાય ઉત્તેજક વાણીમા જણાવ્યું કે,
મોગ મહાશયે તમને આશ્વાર્થ બનાવ્યા તે તમારી વિ બના
જોવા માટે જ કે ? તમારી વિદ્યતા શુ કામ આવશે ? તમારી
મોગઈ શુ કામની ? શત્રુને ન જિતવાય તો હથિયાર શા કામના ?
અશ્વમેય પસબવ વધતો વ્યય જોવી સુમતા શા કામની ? અનાજ
સુકાઈ વ્યય જોવી સુમતા શા કામની ? એને એની દુખતાનુ રૂળ
જ્યારે મગશે ત્યારે મગશે પણ તમારો આશિત સુખ તો તમારા
આ સુમતાવશી પતન પામશે.

આશ્વાર્થશ્રીએ જૂળ શાંતિ અને ખીરવશી આ બધું સામગ્ર્ય
ગ્રામ્યાલને શાવ કરી ઉપાશ્રયે મોકલ્યા અને પાંચુના સમને ૫૦
માણેકથર પાસે પત્ર લખાવી જણાવ્યું કે “અહીં દિગબર વાદી છે
તે વાદ કરવા હાથે છે અમારો વિચાર છે કે તની સામે પાંચુમા
શાસ્ત્રાર્થ કરવો. આ માટે અમારે પાટણ આવવાનું છે વચેરે વચેરે
એપિમે કલ્યાવલીથી નવ કલાકમા પાટણ પહોંચે અને શ્રીમુરને
ત પત્ર આપે.

પાંચુના મથે આશ્વાર્થશ્રીને તરત જણાવ્યું કે આપ જલદી
પાંચુ પધારો. અધની રક્ષા તમા મહત્તા આપના જ હાથમા છે
આપ મિહરાજની સલામા જ શાસ્ત્રાર્થ કરો. અમે સૌ આપને
વિજય જોવાને ઉત્સુક છીએ. સુખમા તે ૭ આવકોએ નાકરી કર્યું
છે કે “એ શાસ્ત્રાય આસે ત્યા સુખી આપના વિજય માટે અમે
સૌ આશનિશ્ચિત તપ કરીશું ”

આ દેવસૂરિએ વાદી કુમુદચંદ્રને જણાવ્યું કે હું પાટણ બાઈ
પૂં તમે પણ પાંચુ આવો. ત્યા રાજસલામા શાસ્ત્રાર્થ કરો.

આ દેવસૂરિએ પાંચુ તરફ જિહાર કર્યો. માત્રમા થણા આરા
શત્રુને ઘમા તેઓ પાટણ જઈને સમને મળ્યા.

દિગબરશાસ્ત્રાર્થ કુમુદચંદ્રે પણ પાટણ તરફ જિહાર કર્યો. તેમણે

જમુજ સકુનોને પણ શુભ માની પાટણમાં પ્રવેશ કર્યો. તમણે ખબરનાના મત્રી ગાંગિજ નાગર શાસ્ત્રી સલાના ત્રણ કેસવ વગેરે સભ્યો અને નવા હસનવાળાઓને મળીને ધન અપાવી પોતાના પક્ષમાં લીધા.

શેઠ ધાલકે અને શેઠ નામહેવ ગોઠે આ દેવસૂરિને ઉપસાવી ધનના જણાવને વિનંતિ કરી કે જમુજ ધન ખર્ચની રકમ માટે જ છે તો આપણે ધનથી કામ લઉં જોઈએ.

આચાર્યશ્રીએ કહ્યુંને ઉત્તર આપ્યો કે ‘મહાતુકાવો! ધનથી વિજયને ઝરીરવો, જોની કોઈ હિમત નથી જોવો વિજય અને પરજીત જોઈ જ સરખા છે વિજય તો વિદ્યાથી જ મળવો જોઈએ. બીજી ખટપટની જરૂર નથી. દેવ ગુણી કૃપાથી શૌ સાસં વાનાં થશે તમારે કોઈએ આ સ્તે દ્રવ્યલ્લભ કરવો નહીં’

દિગ્ગજશાસ્ત્રી પોતાની પત્રિકા સ્થાને સ્થાને ધાલવી અને વતિ જોના વીસ ઉપાજ્યોના વાજતેજાજતે જલ તૃણ મુકાબ્દ. શેઠ ધાલકે સજસલાના કસવાળે હટકટી પત્રિકા ફાટીને ફેંટી દીધી.

શબ સિદ્ધરાજે કનિકકવર્તી શ્રીખાલ મારફત આ વૃત્તાંત જણવ્યો.

સબતા હુકમથી મત્રી ગાંગિજ અને તે પછી તેનો ભાઈ પ્રતિષ્ઠાપત્ર લખાવવા મળ્યા પણ આચાર્યશ્રીએ તેમને ફૂટેલા બલ્લી કંઈ જ જવાબ ન આપ્યો. જો હે સબજે ૫ વિજયસેનને મોઢીને જાનેનું પ્રતિષ્ઠાપત્ર લખાવુ.

શબમાતા મહાલુતલેદેવીને પિયરતા કાણે દિગ્ગજ આચાર્ય તરફ પક્ષપાત હતાં જોટલે આ હેમચ દ્રસૂરિ તમને સજમહેદમાં મળ્યા તેમણે જણાવ્યું કે માતાજી! શબશાસ્ત્રી શાસ્ત્રી થશે તેમાં દિગ્ગજ જાનેનું સિદ્ધ કરવાના છે કે સ્ત્રીઓએ કરેલો ખર્ચ નકામો જાય છે. બ્યારે પ્રવેતાબરે જોતું સિદ્ધ કરવાના છે કે સ્ત્રીઓએ કરેલો ખર્ચ નકામો જતો નથી.

શબમાતાને પણ તપાસ કર્યા પછી નહીં જયુ કે આ હેમચ દ્ર ની વાત સાચી છે જોટલે તેમણે દિગ્ગજ તરફનો પક્ષપાત છોડી દીધો.

આ તરફ આં દેવસૂરિ, આં હેમચંદ્રસૂરિના સિધ્ધોએ અને પંતિએ જુદા જુદા દિગ્ગજરાયાય પાને જઈ જાણી લીધું કે, દિગ્ગજરાયાર્થ સિદ્ધાન્તમાં પૂરા કુશળ નથી.

રાજાએ શાસ્ત્રાર્થ માટે સ. ૧૧૮૧ (અ. ૧૧૮૨)ના વૈશાખ સુદિ ૧૫ ને દિવસ નક્કી કર્યા.

તે દિવસે સૌ રાજસભામાં આવવા લાગ્યા. દિગ્ગજરાયાર્થ તરફથી કુમુદચંદ્ર તથા ત્રણ કેશવ પંતિ આવ્યા. રમેતાળશા તરફથી આં બાહિદેવસૂરિ, આં હેમચંદ્ર આં ચરોત્તર આં જયસિંહ કવિચંદ્રવીર શ્રીપાણી, હૈરવરાજ અને બાનુચંદ્ર (ભાખૂ) વગેરે આવ્યા. રાજસભાના સુભાસુદો મહર્ષિ, ઉત્સાહ, સાગર અને શમ વગેરે વિકાનો આવ્યા.

હજી શાસ્ત્રાર્થનો સમય થયા નહોતો તેથી યો. ૧ મુખ્ય માટે વિકાનોને યોગ્ય એવી શબ્દાઓની મંમત આવી.

આં કુમુદચંદ્ર—વીર તરફ ઇંછાયા પીપી ને ?

આં હેમચંદ્ર—આપ અસત્ય કેમ બોલો છો ? વૃદ્ધ છો એટલે ? તરફ તુ મેં મહર્ષિ ન તુ વીરમ્. ઇંછાયા તા પીપી દોષ છે પીપી દોષી નથી, મુખ્યના ને ?

આં કુમુદચંદ્ર—તું હજી બાળક છે તારી સાથે વાદ શો કરવો ?

આં હેમચંદ્ર—બાળક કોણ છે ? જેને લગેલી પળ ન દોષ તે આપ જુઓ છો કે મેં તા કપડા પહેર્યા છે

આં કુમુદચંદ્ર—રમેતાળશાએ આ રજાગણમાં સન્નિવેશ પદાવન કરવું એ જ ઉચિત મામ છે

આ દેવસૂરિ—આ શાસ્ત્રાર્થ છે જ્યાં શાસ્ત્રની કીમત છે ત્યાં શાસ્ત્રો મુજબવામાં આવે અને રજાગણ જાને તા તંત્રો જે શીપ પદાવન કરવાનું કહે છે તમણે જ નાચી જવું ઉચિત છે

રાજા જયસિંહ—હવે શાસ્ત્રાર્થ શરૂ કરો—

દિગ્ગજરાને લખાવું કે આં કુમુદચંદ્રનો આ મત છે—

કેવલિ હમો ન મુંજઈ પીંજરસહિયસ્સ નખિ નિમ્બાણ ।

હર્ષી હુઆ ન સિમ્મદ મયમય કુસુદનવસ્સ ॥

—કેવળજ્ઞાનવાળો આદાર ન કરે, વસ્ત્રધારી મનુષ્ય મોસે બધ નહીં અને સ્ત્રી મોક્ષને સાધી ન શકે

સ્વેતાબરોએ હાખાવ્યું કે આ દેવસૂરિનો મત ॥ કે—

કેવલિ હમો મિ મુંજઈ પીંજરસહિયસ્સ નખિ નિમ્બાણ ।

હર્ષી હુઆ મિ સિમ્મદ મયમય દેવસૂરિણ ॥

—કેવળજ્ઞાનવાળો પણ આદાર કરે, વસ્ત્રધારી પણ મોસે બધ અને સ્ત્રી પણ મોક્ષને સાધી શકે

બનેતુ પ્રતિજ્ઞાપત્ર આ પ્રમાણે કરું :—

આ શાસ્ત્રમા એ દિગ્ગજર કારે તો તે પાટલુ ઊઠીને બાજ્યા બધ. સ્વેતાબર કારે તો તે સ્વેતાબર ધમ ઊઠી દિગ્ગજર બની બધ અને સ્વેતાબર ધમ કાર્યા પછી બહી રહે નહીં.

આ કારણતમા એ પણ મુશી કર્તો કે વાલી કુસુદનદ્રને મુજ સતમા વિવેકી બિહાનો છે શબ્દ સિદ્ધશબ્દ વક્રવર્તી છે પાટલુ નર સમુદ્ર છે વજેરે જિજ્ઞાસુ અકિત શબ્દો પણ ખટકતા હતા. તે પ્રશ્નેને ખોટા કરાવવા હતા. (—પ્રતિજ્ઞાપત્રી)

આ કુસુદનદ્રે મ ગલાવરણ કરું કે—

સ્વપેટપુત્રિમાતનોતિ સખિતા વીર્ગોર્જનામામ્ય

અમમામ્બવતે શશી મધ્યસ્તામાવાન્તિ અગ્રાદ્ય ।

ઈર્વં કર્મસ્તો નમસ્તવ વસો જાતં સ્પૃતેર્ગોર્જ

તદ્ યસ્મિન્ અમરાયસ્તે નત્યમે । વાપસ્તતો મુદિતા ॥

—દ્રુકમા છે શબ્દનાં તારા યશના મુકાબલામા આ બન ત બાજ્યા પણ જામરા જેવું હીસે છે આથી વધુ કહેવાને મારી છલ બાલતી નથી. મોતાનો સમજી ગયા કે આ શાસ્ત્રાર્થમાં વાલી કુસુદનદ્રની છલ નહીં આલે.

આ દેવસૂરિએ મ ગલાવરણ કરું કે—

નારીનાં ચિદ્રાતિ નિર્જિતિપદ ચેતામ્કરપ્રોત્તિપદ-

કીર્તિસ્ફાતિમનોહરં નયપદપ્રસ્તારમઙ્ગીગૃહમ્ ।

ચસ્તિન્ કેવલિનો ન નિર્જિતપરોક્ષેષા સદા ચસ્તિનો

રાન્ય તજ્જિનગાસન વ મક્ત ચૌદુક્ષ ! જીવાચિરમ્ ॥

—હે ચૌદુક્ષસત્ ! સ્ત્રીઓને પણ શ્રીકૃષ્ણની પ્રાપ્તિનું વિધાન

કરનારા શ્વેતાબરેશી વિકસિત અને સુકુશલમાન સ્ત્રી વડે જે મનોહર લાગે છે વળી નયમાગના વિવિધ પ્રકારે અને કાંઈ જેમા દર્શાવ્યા છે અને બીજાઓ—પરવારીઓના ગર્વના સહા પરાજય કરનારા હાથીઓ જેવા કેવળાચારીઓ જેમા છે એવું તારુ સભ્ય અને શિવેશ્વર ભગવતોનું શાશ્વત ચિરકાળ જય પામે.

શ્રીકૃષ્ણે સમજી ગયા કે આ મગલાચરણ જ શ્વેતાબરેશીના વિજય બતાવે છે

વાલી કુમુદમદ્રે સ્વપક્ષ રજૂ કર્યો કે સ્ત્રી જૂઠું, માહસ, કપડું, તુષ્ટતા વગેરેનું ઘર છે તેથી શ્રીકૃષ્ણ માટે તે મવથા અથોડા છે

આ દેવસુરિએ ત્રિદશી કર્યું કે સ્ત્રી એક મહાન્ સત્ત્વવાળી સજ્જિત છે તીર્થ કરેશી માતા, શાશ્વતમાતા મયણસ્વદેવી, સીતા સુભદ્રા, શલિભદ્રા, અનસૂયા વગેરે દેવી સ્વરૂપ નારીઓ સાત્ત્વિકતાના પ્રતીકો છે એટલે કે સ્ત્રી પણ પોતાના સત્ત્વથી શ્રીકૃષ્ણને જીતીને શોધે છે આમા પ્રથમ ૫ પ્રકારે અને તેના ૫ • ઉત્તરે થયા, તેમા ૨૫ કિલ્લ વીતી ગયા.

તે પછી આચાર્યશ્રીએ વાડિવેતાત આઠ શાંતિસુરિની ઉત્તર-જનમણ ની પામ્પરવૃત્તિના આધારે સ્ત્રી સુક્ષ્મ જાણે અનેક વિકારોને ઉપન્નાસ કર્યો. વાલી કુમુદમદ્રે આ વસ્તુને જરાજરા પારી શક્યા નહીં એટલે આચાર્યશ્રીએ એ વાદ વણ વાર કહી સભગાળ્યા.

આ કુમુદમદ્રે જણાવ્યું કે આ વાદને વગર પર લખી લે.

શાસ્ત્રમુજ્જ્વલ પંડિત મહર્ષિએ બહાર કર્યું કે વાલી વાદને લખવાનું કહે છે એટલે મૌખિક વાદ પ્રમાણમાં થાય છે મૌખિક વાદમા

વિજયર દારી ગયા અને રવેલાખર છુટ્યા છે. હવે લેખિત વાક શરૂ થાય છે

રાજની આગામી ૫ દેશને આ દેવસુરિના વાહને લખી લીધા વાદી કુમુદચંદ્રે તે માથે. તેમા વપરાયેલ કોટાકોટિ શબ્દ ઉપર તેમણે લખ્યા હતા.

આ સમયે રાજવીની સૂચનાથી રાજ્યના પ્રસિદ્ધ વ્યાકરણજ્ઞાતા ૫ ઠાકર ઠાકરસે પાણિનીય તેમજ શાકનાથન વ્યાકરણના ટાપટીય મૂલ્યની નિર્ણય આપ્યો કે કોટાકોટિ, કોટીકોટિ અને કોટિકોટિ એ ત્રણે શબ્દો વ્યાકરણસિદ્ધ અને શુદ્ધ છે

વાદી કુમુદચંદ્રે પોતાનો પસંદગી જાનુલભ્યો જોટલે હવે મત્ર-તત્ત્વ શરૂ લીધું, પણ તેમણે તેમને કોઈ નિષ્ફળતા જ મળી નહતી, આ કુમુદચંદ્રને કહેવું પડ્યું દેવાચાર્ય મહાન છે, તેઓ મહાવાદી છે

સમામા વસ્ત જ ગર્જન થયો કે આ વારી દેવસુરિના વિજય થયો છે

રાજવીએ તેમને વાદી ફેલુ બિન્દ આપ્યું અને વિજયપત્ર લખી આપ્યો

આચાર્યશ્રીએ રાજવીને જણાવ્યું કે આ શાસ્ત્રીય વાદ છે તેથી હું આશા રાખું છું કે હાલનારનો કોઈએ તિસ્કાર કર્યો નેહએ નહીં

રાજાએ તેમની આ વિવેકી નામથીને કબૂલ રાખી

આ કુમુદચંદ્ર રાજસભાના પાછલા દરવાજેથી ગયા

૧ આ કુમુદચંદ્ર વિક્રમની નારથી સદીના હવેલ વિજયર આગામી હતા તેમણે વિજયર સમયે અનેક વિદ્યા ક્રિયા આપ્યા હતા. વિજયરાત્રી ૩૩૩૩૩૩૩૩૩૩ ગણનસમયની વાતપણતિ સ્વનાર આ જગતેન પણ તેમના જ વિદ્યાક્રિયા હતા તે પાંચની પ્રકરિતમાં જણાવે છે કે—

અહાભામના કિપ્પો નાથ રાજવજયપદ

વપ્રકાસતવર્ણાવ મનોરમ કુમુદચંદ્રે ૩૧૩

આને પાવુમાથી જ નહીં પણ ગુજરાતભરમાથી દિગ્ગજાને પત્ર મળેને માટે લિખાડી ગયેલ.

મદ્રિ નામ કુસુમપદ્મ નામપદ્મ દેવમૂર્તિદિમરુષિ ।

કપિપરિધાનમપાત્મન કૃતમ ચેતામ્બરા વગ્નિ ॥

—સૂર જેવા તેજસ્વી આ• દેવમૂર્તિએ કુસુમપદ્મ ઉપર વિજય ન મેળવ્યો હોત તો જગતમા કયો સ્વેતામ્બર કટીપરિધાન કરત ? અર્થાત્ જધાને દિગ્ગજાને બનવું પ ન. (મલાવકચરિત્ર)

કૈતોએ વાજતેગાજતે વિજયોત્સવ મનાવ્યો. રાજા સિદ્ધરાજ એક સુવરાવી પતિના વિજયમાં સુવરાતનો વિજય માનતો હતો, એવા આનંદનુ એને ગૌરવ હતું તેથી તે આ• દેવમૂર્તિ દાધેનો ટેકો ઝીલીને તેમની સાથે આજ્ઞતા હતો. એક ઘાહટે આ વિજયની મુશીમા ભાટ-આરણ અને માગણોને ત્રણ લાખ કપિયાનું દાન કર્યું. સૌ રાજસભામાથી વાજતેગાજતે નીકળીને એક ઘાહડના દેવમૂર્તિમા ભ• મહાવાસના દર્શન કરી આવાય યીને ઉપાસ્યે લઈ ગયા.

રાજાએ આ વિજયના ઉપસ્રમા આવાય યીને છાણા વગેરે ૧૨ મામ તથા એક લાખ કબ્બ આપ્યું પણ આઆર્ચકી નિરપૂર સાધુ હતા. તેમણે એ દાન સ્વોકાનું નહીં.

વાદીન્દ્ર દેવમૂર્તિ સુદિધાન લતા નથી એ બાળી રાજાએ એ રકમમાથી પાવુમા ભભ્મ જિનાસ્રમ બધાનુ, તથા જ નરપલ દેવની ૮૫ આમગ ગ્રામી પિતૃતની ભભ્મ પ્રતિમા બસવી અને સ. ૧૧૭૩ના વશાખ સુદિ ૧૨ના દિવસે આરે કલના આઆયેનિ મેળવી આ• દેવમૂર્તિના દાધે ત દેશમૂર્તિ તંની વજનસલાહ અને પ્રતિષ્ઠા કરાવી. આ સ્થાન રાજવિદાર નામથી ખ્યાતિ પામ્યું.

આ વિજયના ઉપસ્રમા રાજા સિદ્ધરાજની ગ્રેવજાયા મત્રી આસિંગે સિન્ધુપુરમા ચતુર્મુખ જિનમયાસાદ બધાવ્યો.

આ• વાદિદેવમૂર્તિએ સ. ૧૧૭૫મા પોળકામા ઉદાવસદીની, સ. ૧૧૭૬મા પાટણમાં એક ઘાહ ના જિનનંદની અને સ. ૧૧૭૩મા પાટણના રાજવિદારની પ્રતિષ્ઠા કરી. સ. ૧૧૮૮માં સિદ્ધપુરમા દુર

મહાલયના વ્યવસ્થાપક મત્રી આલિંગના અતુમુજપ્રાસાદ નામના રાજનિહાણી પ્રતિષ્ઠા કરી.

એક વાર આરાસણના મહા ગોમાનો પુત્ર પાસિદ્ધ મેથી અહીંના રાજવિકારનુ જૂન સૂક્ષ્મતાથી નિરીક્ષણ કરીને એ મકિરને માજવા હાથે ત્યારે ત્યાં હર્યાન માટે આવેલી ૬ છાડાની પુત્રી હાસીએ મરકરી કરી કે બાઈ! માપ હો છે તે ગુ તમારે કેઈ દેસસર જાવાવુ છે ?

પાસિદ્ધે હાજર જવાજ આપ્યો કે જેના તારા મેમા સકર તું એ પ્રતિષ્ઠા-ઉત્સવમા જરૂર આવશે ગોલ, બાવીશ ને ૧૧ હાસીએ તેની માજણી સ્વીકારી.

આ તરફ પાસિદ્ધે આરાસણનાં જઈને દેવીની સાધના કરી ધન મેગઁડુ. ૪૫ હજાર સોનામહોડ ખસીને લા નેમિનાથનુ લખ્ય દેસસર આરાસણમા જાયાંડુ હાસીએ ૬ લાખ ખરચ કરીને તેમા મેવનાડ નામે રખમકપ જાયાંડો. આ દેવસૂરિએ સ ૧૧૬૪ના વૈશાખ સુદિ ૧ ને શુક્રવારે તેની પ્રતિષ્ઠા કરી. કેઈ કેઈ સ્થાને મ ૧૨૨૬ માં પ્રતિષ્ઠા કર્યાંનુ લખ્યુ છે.

આચાર્યશ્રીએ શાકભરી તરફ વિકાર કર્યો ત્યારે મેવતામા અતુમોસ વીવાંડુ ફોલોપિમાં મામકકપ કર્યાં એ અરમામા ફોલો પિમાં લા પર્વનાથની અમલકારી પ્રતિમા મગટ થઈ આચાર્યશ્રીએ પોતાના કિષ્ક ૫ મામગણિ તથા ૫ સુમતિમણિને વાસકેપ આપી મોકલ્યા અને સ ૧૧૬૬ના ફાગણ સુદિ ૧ ને શુક્રવારે તે મૂર્તિનો મવેશ કરાવ્યો. આ બિનચક્રને મોકલી મ ૧૨૦૪ના મહા સુદિ ૧૩ ને શુક્રવારે પ્રતિમાણ દેસસર અને કજસ-ખલ-૬૬ વર્ષેના પ્રતિષ્ઠા કરાવી. એટલે ફોલોપિ પાશ્વનાથનુ તીર્થ આ દેવસૂરિપ્રતિકિત મનાય છે અજમેર, નાગોરના લેનો અને અન્યો અહીંના ગોડી જન્યા હતા. (—પુષ્પલગ્નખેમગ્રંથ)

એક વાર આચાર્યશ્રી પિપ્પલવાટકના જગલમા જતા હતા

ત્યારે તેમની સામે એક સિંહ ડો તો આવીને ઊભો રહ્યો. તેમણે આવી રેખા જેવીને તેને રાકી રાખ્યો. આ જ મલમા બાલ તથા વૃદ્ધ મુનિઓને ભૂખનો પળિહ ઊભો થયો. આચાર્યશ્રીએ મનમા વિચાર કર્યો એટલામા તો એક ચાર્દવાહ એ માર્ગે ઘઈને નીકળ્યો. તેણે આહાર પાછીધી મુનિજાતિનો લાભ લીધેલ સમય જતા અહીં ભોરેશ્વ તીર્થ થયું ^૧

ધર્મપ્રથા—તેમના ઉપદેશથી મહામાતૃ સાતુએ પોતાના નવા ઘરની પોષાગ બનાવી ૩૫ હજાર ઘરો બેઠેલા ૩૫ વરુ લાખ મનુષ્યોએ જૈનધર્મ સ્વીકાર્યો. એ જ રીતે કારગના મત્રી નાહક, મત્રી આશ્વિન વગેરેએ પણ જૈનધર્મ સ્વીકાર્યાનું મનાય છે ^૨

અર્થ—આચાર્યશ્રીએ પ્રમાણુનવત્ત્વાલોકાલકાર પરિચ્છેદ ૮ મૂલસૂત્ર ૩૭૪ તેના ઉપર મોટી ટીકા ‘સ્વાદ્વાદરત્ત્વાકર મ ૧૪ ૦૦ બતાવી છે મુલિચ ૨ મૂરિગુરુમુર્ધ મ ૪૨ (૪૧), ગુરુવિરુદ્ધવિલાપ, દ્વાદશમવત્ત્વરૂપ, કુરુકુસ્વાદેવીમ્પુતિ, પાર્શ્વ-ધર લેક્ટસ્તુતિ, ઠલિટુ ઉપાધનાથમત્રસ્તવન સ્લો. ૧૦ લવાલુપા ભિમમ-લમુવૃત્તિ ચતિહિનઅર્થા, ઉપધાનવત્ત્વરૂપ, પ્રભાતસ્મરણ, ઉપદેશ કુલક આચાર્યશ્રીન મનોરથકુલક વગેરે અર્થો સ્થા છે સ. ૧૧૭૪મા નાગોરમા પાંચમા પોતાના ગુરુદેવને ઉવએમપદ ટીકા સ્થવામા મહામ કરી હતી

તેઓ આ ભાદ્રપદસૂરિને પોતાનો અગ્ર ભગવાની નું ૧૨૨૬ના આવણ વરિં અને ગુરુવારે ૮૩ વર્ષનાં વયમા સમાધિપૂર્ણ

૧ ભોરેલીલ મારે જુઓ મ. ૩૬ પ ૨૩૧

૨. ૧૭ આ જરેવ, ૩૭ આ હેર કે ૪૧ આ વરિરેવસૂત્રિ ઉપદેશથી નાહક વગેરે જૈન લખણ બતાવ છે એવું લખણ થયે છે કે આ વરિરેવસૂત્રિ તેમની જ્ઞાપસ્થામાં ૧૨૨૫માં કેમ માં મોખાસુ કરવા પધારી ત્યારે અહીં મત્રી નાહક થયી સચિવ વગેરે આચાર્યશ્રીને ઉપદેશ સાંભળી જૈન થવા તેઓએ ૭૨ જિનવિકારો જનામ્યા. મ સાનિમે પ્રતિષ્ઠા કરી હતી કે જિનપૂજ કર્યા વિના યુગમાં જનામનો કાલો જળુ નાખવો નહી

કાળ કરી રુજોઈ ગયા. (—પ્રજાવકચરિત પ્રજાધર્મિતામણિ, ૬૪
 દેશનરગિણી પદ્માવતીએ, શિશાકેએ,
 આ ૪૨ શીશવશેજનુ વારીન્દેવમૂરિ
 મહાકાવ્ય, લેનસુત્રપ્રકાશ, ૬૦ ૫૬)

પ્રશ્ન—

લેન લેજકો વાહિદેવસુરિએ મેગવેશા વાહવિવચને ભારે જોશ
 થી લલકારે છે એ વિશે કેન્દ્રાક પ્રમાણુ આ છે—

૧. લેમલે દિગજર વાહીને દ્વિનવાળીથી મુખમાર્ગમાં સ્થાપન કર્યા
 અને રાજાના નિમજ્જથી બચાવ્યો, તેમજ લેએ સૌને સુખતિ
 આપે છે તે દેવસુરિ સદા જ્ઞાનદ આપે.

(—૮ મલીન સુવર્ણેતાશિકનું કવિત, પ્રજાવકચરિત)

૨. યદિ નામ કુમુદસ્વરૂપ નાગેષ્વર દેવસુરિદ્વિમહાનિ ।

કટિપરિધાનમપાત્સન્ કૃતમ ચેતાસ્વરો જગતિ ॥

(—આ લેમલ દ્રસુરિની ઉદ્ધિત, પ્રજાવકચરિત,

પ્રજાધર્મિતામણિ રાજનૃપપદ્માવતી, પૃ ૧૩)

૩. આત્માન જયસિદ્ધદેવત્વપત્યેનાસ્તદિગ્વાસસા ।

જ્ઞાનિર્વાગસમર્થનન મિત્રયસ્તમ્મ સમુવમ્મિત ॥૧॥

(—આ ૨૦પ્રજાસુરિની ઉપદેશમાલાટ્રીકા-પ્રકાશિત)

પાત્ર પાત્રે પ્રજાનમુખા વીચરે ચા પ્રકામ

લેરે લેરે વહતિ રુષ્ટિનાં કવિર્તિષ્ઠાવનપુ ।

લેગ્રી કપ્તાન્ નવનરસૌ સા મૃગ પ્રાંજયન્તી

માવુગ્ કપ્તાન્ ચયતિ જગતિ ગ્રીમલી દેવસુર ॥૨॥

(—આ ૨૦પ્રજાસુરિની ઉપદેશમાલાની દોષદૂરિવૃત્તિ મત્રાચરણ)

૪. દિગજર આધારે દ્વિતિરૂપી બોહી બોહીને નમ્નતાને ભજ
 કર્યો અને આ દેવસુરિએ તેા તે બોહીને દાહી નાખી, તેને
 દરી નિર્મલ બનાવ્યો. (—આ ઉદવપ્રજાસુરિ, પ્રજાધર્મિતામણિ)

૫ નાનો સત્ પ્રતિષર્માન્ કર્તિયોગપત્યજ્ઞન ।

દ્વિયેવાડ્યાક્રિ મારત્યા દેવમૂર્તિદેવસુ વ ॥

ય એતામ્બરણસનસ્ય વિમિતે નાન પ્રતિષ્ઠા ગુરુ ।

તરેવાદ ગુરુતોષ્મમેયમદિમા બ્રીદેવમૂર્તિપ્રમુ ॥

(—આ મેરુતુંગસૂરિકૃત પ્રબંધવિતામહિ)

૬ વજ્રપ્રતિષ્ઠાચાર્યાય નમઃ બ્રીદેવસૂરયે ।

યજ્ઞસાદમિવાસ્માન્તે સુસ્થપ્થેષુ સાધવ ॥

—વજ્રની પ્રતિષ્ઠા કરનારા આ બ્રીદેવસૂરિને નમસ્કાર હો. સુસ્થ-
પથનમાં સ્વામી શાતા છે એ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં મુનિવરે ‘દેવ
સુસ્થપથાદાત્’ એમ કહે છે તે તેમની કૃપાનું પ્રતીક છે

(—શબ્દજ્ઞના આ પ્રધુન્નસૂરિકૃત સં ૧૩૨૪નો
સમપાદિત્યસંપ્રેષ, પ્રબંધવિતામહિ)

૭ ઇતિષ્ઠિપર નિર્વૃત્તિમજ્ઞનાનન વિમિત્વ યો વિકૃપટવાગ્મોક્તિમિ ।

સ્તિવાદવિષાવિદુરં યદા યદા જગન્તિ તેડમી પ્રમુદેવસૂરય ॥

એતામ્બરાણામપિ ચૈશ્વ વર્ણને રિશ્વ કૃત ગૂર્ભરમ્મિમણ્ડલે ।

જ્ઞપ્તપર્લ વિકૃપટવાદવાપ્યયા મનોમુને તે મમ દેવમૂરય ॥

(સ ૧૪૧૦ વાદિદેવસૂરિ સવાનીય આ
મુનિજગદ્કૃત શાંતિપાથમહાશબ્દ પ્રચલિત)

૮ પદ્ધિરત કો મુનિ વજ્ર તમ્ જહ્નુ સુગુરુ ન હૈત ।

(—મુનિ માલની જૃહ્નુજ્ઞ-સુર્વાવલી)

૯ વિદ્વાન્ ક્વપિ યશઃશ્રદ્ધે આ વિજ્ઞાને જ્ઞાનસક્ષીને મુદ્રિતકુમુદપત્ર
નામક નાટકની રચના કરેલી છે

પદ્મપરંપરા—

આ બ્રીદેવસૂરિએ પોતાની પાટે આ બ્રીદેવસૂરિને સ્થાપના
કર્તા બીલા ઘણા શિષ્યો અને પ્રશિષ્યોને આચાર્યપદવી આપી
તેમનાથી વજ્રજ્ઞ, દેવાચાર્યસવાનીય, નાગેરી, નાગેરીતપા, સત્ય

પુરીય, સિલભાઈ, છશવલા, સમસેન વગેરે ગ્રામીણો નીકળી અને
અનેક પદ્ધતિ પદ્ધતિ આપી તે આ પ્રમાણે છે—

૧ વડગચ્છ પદ્ધતિ

૪૧ આં વાહિદેવસૂરિ—સ્વ ૩ ૧૨૨૬

૪૨ આં ભદ્રેશ્વરસૂરિ—તેઓ વાહિદેવસૂરિના મુખ્ય પદ્ધતિ
હતા સ્વભાવે શાનહતા આ મુનિ-વડસૂરિએ સ્થાપા સાવચસસમેલો
ના આધારે આ વાહિદેવે શાવકોને જન ઉચ્ચશાસ્ત્ર અને આં
ભદ્રેશ્વર તેના આધારે માવચવચપરિગ્રહપરિમાણ (આ ૬૪)
અથ ૩૦ ૧૧૮૬ ના આસો મુદ્ધિ ને સોમવાસના શાષ પાટકુમાં
સ્થાપા તેમણે સ્થાપાસ્થાપક ના નિર્માણમાં પોતાના મુદ્ધેવને પૂરી
સહાયતા કરી, એ માટે આ દેવસૂરિ પાતે જ આ ભદ્રેશ્વરસૂરિ
અને આ રત્નપ્રભસૂરિના પરિચય આ પ્રકારે આપે છે—

કિં દુષ્કરં મશ્તુ તત્ત મમ પ્રવચ્ચ

ચગામિર્મિચ્ચમણિ સત્તામિમુચ્ચ ।

મદ્રેશ્વર પ્રવચ્ચમુચ્ચાપ્રવચ્ચો

રત્નપ્રમં સ મવ્રત સહકારિમાચ્ચ ॥

તેમણે આસમણ વગેરે સ્થાનેમાં જિન્દગતિધર્મો કસવી હતી
આ રત્નપ્રભસૂરિએ સ્થાપા ‘ઉપદેશમાત્રાની દોષદૂરી વૃત્તિ નું તેમણે ૩
૧૨૩૮ માં સંશોધન કર્યું હતું

૪૩ આં વિજયમથ દ્રસૂરિ, આં પરમાનંદસૂરિ—

આ વિજયે દ્રસૂરિ આ વાહિદેવસૂરિના શિષ્ય હતા તેઓ મેટા
વાલી હતા આં પરમાનંદસૂરિએ કાન્થપ્રકાશ પર જન મંડા-
મક ગિપણ સ્થાપા છે

૪૪ આં માણેકયા દ્રસૂરિ—તેમના (૧) આ માણેકયાદ્રસૂરિ
અને (૨) આ માનતુંગસૂરિ બેમાં નામો પણ મળે છે તેઓ આં
વિજયમથ દ્રસૂરિના શિષ્ય હતા સમર્થ વાલી હતા તેમણે કલાવર્ધ
શસ્ત્ર સ્થાપા છે તેઓ આ મુનિ-વડસૂરિને સૌન્દર્યવિધે તરીકે

ઓગખાવે છે આં અભિલેખરિએ મ ૧૩/૪મા રચેલા 'માંતિ નાથચરિત્ર'મા તેમનું નામ આપેલું છે તેમના ત્રણ શિષ્યો મુખ્યત્વે હતા (૧) આં હરિભદ્રસૂરિ, (૨) ગુણભદ્રસૂરિ અને (૩) ૫૦ વિદ્યાકર અણિ.

આ માણેકચક્રને ઉપાં વિમલચક્ર ગણિ નામે શિષ્ય હતા.

૪૫ આં હરિભદ્રસૂરિ—૫૦ વિદ્યાકર અણિએ મ ૧૩૬૮ મા મિદ્ધેભયગ્ધાનુશાસન ની વૃત્તિની દીપિકાને ઉદ્ધાર કર્યો, તેમા તેઓ જણાવે છે કે મારા વડિલ ગુભાર્થ તથા વિદ્યામુદ આં હરિભદ્રસૂરિની કૃપાથી હું દીપિકાને ઉદ્ધાર કરી ચક્રો હું

૪૬ આં ધર્મચક્રસૂરિ—તમની પ્રેરણાથી ૫૦ રત્નદેવ અણિએ સ ૧૩૬૩ મા સ્વેનાગર ૫૦ જયવસ્ત્રજના પ્રાકૃત વિભાજન ની ટીકા રચી છે

૪૭ આં વિનયચક્રસૂરિ—તેમના ઉપદેશથી ક્રીડાએ મ ૧૪૪૩ના કાર્તિક વરિ ૧૪ ને ગુકવારે થોડાજ વનવીરદેવના રાજ કાળમા નાડશાઈ તીર્થના ઉલ્લસતાવના તીર્થ બાદવાઈના રેશ મરનો છોડીદાર કર્યા. (—મક ૩૪ પૃ ૬૦૫)

૨ વડગચ્છ પદ્માવલી

૪૧ આં વાહિદેવસૂરિ

૪૨ આં ભદ્રેશ્વરસૂરિ

૪૩ આં વિજયચક્રસૂરિ

૪૪ આં માણેકચક્રસૂરિ

૪૫ આં ગુણભદ્રસૂરિ—તેઓ આ માણેકચક્રના શિષ્ય હતા. તેઓ મહાન કવિ હતા. મહામુદ બાદશાહે (૬૦ સ ૧૩૨૧ થી ૧૩૫૧) તમના એક શ્લોકની રચનાથી ખુશ થઈ તેમના ચરણ દ્વારા હજાર સોનામદ્યોરની થેલી ધરી દલી, પણ આચાર્યશ્રીએ તે લીધી નહીં. તમણે બાદશાહનાં પામે મુદ્દ માગની સ્થાપના કરી મુદ્દ મુનિમાગ જતાઓ દતો. તેઓ બ્યાકરણ છદ, સાદિચ મદ્યકાર, નાટક અને ન્યાય વમેષે શાખાના તત્ત્વસ્પર્શી વિદ્વાન હતા.

૪૬ આં મુનિભદ્રસૂરિ—તેમને બાદશાહ પીરશાહશાહ બદ

માનતો હતો તેમણે આ યુનિટેવસુરિએ સ ૧૭૨૨ માં મોટા સંક્ષિપ્ત શાતિનામવત્તિમહાકાવ્ય ' ને બોધને પોતાના કબરો કમીના વિનાશ માટે સ ૧૪૧ માં 'શાતિનામવત્તિમહાકાવ્ય (૧ ૬૨૭૨) સ્તુ છે

તેઓ આ કાવ્યમાં ખાસ સુચના કરે છે કે જોમ જોનાચાર્યા કોઈ પોતાના શિષ્યોને મિત્રાત્વથી બરેલા પાત્ર કાવ્યો બધાંવે છે તેમ તેઓ નવા સાધુઓને સમ્બક્ત્વમાં સ્થિત કરવા માટે તથા શબ્દકાવ્યને ખીલવવા આ મહાકાવ્ય જરૂર બધાંવે. આ કાવ્યનું મહત્વાકાંક્ષક આ સર્વોપરસુરિએ સંયોજન કર્યું હતું

(-શાતિનામવત્તિમહાકાવ્ય પ્રચલિત, મ્લો. ૧ થી ૧૭)

આકાશકે દિશાજસાક્ષી(૬) સ ૧૭૫૨ થી ૧૭૮૮)ની સમાજ આ આચાર્યશ્રીની સારી પ્રતિષ્ઠા હતી.

૩ વડગચ્છ પદાવલી

૪૧. આ વાહિદેવસુરિ

૪૨ આ સ્તનમહાસુરિ—તે આ વાહિદેવસુરિના વિદ્વાન પદ્મધર શિષ્ય હતા. મિત્ર યુનિઓ તેમને સ્તનાકસ્તા નામથી સંબોધતા. તેમણે સ ૧૧૮૧ માં મહેલા આ કુસુમવદ્ધ સાથેના શાસાઈ માં પ્રમત્તકવાલમાં વાલી કુસુમવદ્ધને કૃતષ્ટ અને પોતાને હેવ જનાથી તેમની ભુલિની ખરીલા કરી હતી. કુસુમે પછી 'સ્વાદ્વાકસ્તાકર્ષ'માં આ કાર્ત્તવરની જોમ જ આ સ્તનમહાને પછી અપૂર્વ સહાયક બતાવે છે.

(જુઓ, મ્લો. ૫)

આ વાહિદેવસુરિના કાર્ત્ત મિત્રથી શીક્ષા હઈ આ ૦ વિજયસેન સુરિ નામથી ખ્યાતિ મેળવી હતી. તેમની પ્રેરણાથી આ સ્તનમહા સુરિએ ધર્મકાસ્યજિની 'ઉપદેશમાલા ઉપર દોહટી (૧ ૧૧૧૫) નામની વૃત્તિ સ ૧૨૩૬ (૧૨૩૮)માં લખવાના અધ્યાવસાય લીધે—

૧ વાહિદેવસુરિ મંત્રની ૧ આ મહત્ત્વસુરિના કિમ્બ આ યુનિટે
સ ૧૭૨૨ માં મોટા મંત્રની લાપાયાં મંક્ષિપ્ત કાનિનામવત્તિ સ્તુ હતું.
(-૩૪ ૪૧ જાનમી વાગ્યો પાનથી)

મહાવીર મંદિરમા રત્ની હતી તેમા અપખશમા સ્વેદા સહસો પદ્મ
છે દોઢદી એવે બે હા/વાળા ચોકના સ્થાનમા કેતેમની પ્રેરણાથી
બનાવેલી અથવા બે જાવાના બનાવેલી. હટ્ટી શબ્દનો અર્થ હટ્ટો-
હાટ એવો થાય છે આ દોઢદા વૃત્તિનું આં ભરેશસ્તુરિએ
સંશોધન ઠમુ છે

તમણે પ્રમાણુનચત્તવાસોક ની હમુવૃત્તિ રત્નાકલપતાશિકા
(અ પ ૦) રત્ની છે તેમા શબ્દોની રમકઝમક અને પ્રતિભાનો
પરિચય મળે છે અમુખજનાવચ્છ (અમુખાખ્યારિતા)નો વાક એ
વૃત્તોમા બનાવીને પોતાના કવિત્વનો ખ્યાલ આપ્યો છે અને શિવ
સિદ્ધિચિન્નમ એવે જગત્ કતૃત્વનિશ્ચયવાક માત્ર ૧૩ વર્ણોત્—

ત ષ દ ધ ન ષ જ મ મ ચ ર છ જ અને નિ છે સિ ટા ત્ત્ ' એ
પ્રત્યયોવાળા પ્રયોગોમા પૂર્ણને અદ્ભુત વૈચાકરણ્ય અને કવિત્વનો પરિ-
ચય કમુખો છે એ સિવાય તેમણે નેમિનાહચરિય મતપત્રીકા ૫મા
શ્લોક (અ ૦ ૫ ૦૦) અવરજસ્રંધિ (અપખશ જાવામા ૬ ક વકોમા),
અપખશ કુલકો સ ૦ ૧૨૭૨ મા સ્વેદા મળે છે

૪ વડગચ્છ પદાવલી

૪૧ આ વાહિદેવસૂરિ

૪૨ આં ગુણુચ દ્રસૂરિ—તમણે સતીક હેમવિજયમ આકરણ્ય
વિવચક નાનો ત્રણે સ્થળે છે જગી કવિચકવર્તી વદશનસાવા અને
શબ્દાનુશાસનના ખરગામી ૫ કાકશના ઉપદેશથી ૫ પુર્ણીકે
સ્વેદી તત્ત્વમકાશિકાની વૃત્તિ રત્ની હતી. (હેમસમીક્ષા, પૃ ૦ ૪૮)

૫ વડગચ્છ પદાવલી

૪૧ આં વાહિદેવસૂરિ

૪૨ આં પૂર્ણુચ દ્રસૂરિ—આ આચાર્યશીએ કે રાજગચ્છના
આં ચત્રસૂત્રિના શિષ્ય પૂર્ણુચદ્રે સ ૦ ૧૨૫૪ ના કાગળ પર ઠ ના

રોજ પાટણમાં મત્રી સોમની? બિનતિથી રાજનીતિના વિવેચન મટે
'પત્રવત્રની પાઠોદાર કર્યો હતો. (-પ્રો. લોગીશાસ્ત્ર જ સ્પષ્ટરૂપના
અજ્ઞાતી પત્રવત્રની પ્રસ્તાવના)

૪૩ આાં પદ્મદેવસૂરિ, આાં પ્રહરદેવસૂરિ—તમનુ બીજુ
નામ આાં પદ્મચંદ્ર પણ મળે છે આ પદ્મદેવસૂરિ આ વાહિદેવ-
સૂરિના શિષ્ય હતા પરંતુ આ પૂણ્ણકરે તેમને આમાર્ગમદ્ધી આપીને
ચોતાની પાટે આપન કર્યા હતા. તેમણે સ ૧૨૧૫ ના વૈશાખ સુદિ
૧ ને મજ્જિમારે જ શાંતિનાથની પ્રતિમાની અલ્પનશાલા કરી
ત્યારે તેઓ પાણિનીય પ પદ્મચંદ્ર અણિ નામથી એળખાતા હતા
અને સ ૧૨૮૮, સ ૧૨૬૩ સ ૧૨૬૬ મા અલ્પનશાલા તેમજ
પ્રતિષ્ઠાઓ કરાવી તેમાં આ પદ્મદેવ તરીકેની આપતિ મેળવી ચૂક્યા
હતા તેમણે કવિ આસકે રચેલી ઉપદેશકદલી વગેરે જાણી
સંશોધન કર્યું હતું

(-પ્રાચીન જૈનલેખસંગ્રહ, ભા ૨ લેખાક ૩૬૪ ૩૬૫,
અણુદાસજી પ્રાચીન જૈનલેખસંગ્રહ, લેખાક ૨૩૧ ૫૨૪
૧૦૫, પ્રક ૪૭ પૃ -)

આાં પ્રહરદેવે સ ૧૩ ઉ ના બેઠ વરિ પ ના રોજ આવ
તીર્થમાં પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

(-અણુદાસજી પ્રાચીન જૈનલેખસંગ્રહ, લેખાક : ૩૩૩)

૪૪ આાં માણેકચંદ્રસૂરિ—તમનુ આ માનદેવ, આ
માણેકદેવ, આ માણેકચંદ્ર આ માણેકચંદ્ર વગેરે નામે મળે છે.
અમદાવાદના હવેરીવાડમાં આવેલા જ સંભવતાવના જિનાસ્થાનમાં જ

(૨) સમજાવના આ મદ્ધસિના શિષ્ય આ પૂણ્ણક મં ૧૨૩૬
(-પ્રક ૩૫ પૃ ૨૧)

(૩) ખરતરચંદ્રના આ જિનપતિસિદ્ધિ(મં ૧૨૨૩ થી મં ૧ ૭૮)માં
શિષ્ય પૂણ્ણક તેમની તથા પ સમ્પત્તિ ચણિની નાની દિક્ષા મં
૧૨૬ ના બેઠ સુદિ ૬ ના રોજ થઈ હતી. (-પ્રક ૪ પૃ ૪૫૬)

૧ મત્રી સોજ પામે જુઓ. પ્રક ૩૮ પૃ ૩૫૫

મહાવીરસ્વામીની ખાતુપ્રતિમા ઉપર તેમનો લેખ આ પ્રકારે મળે છે—

સં ૧૯૦૭ કા. સુ. ૮ પૃષ્ઠાસપ્તાતીય ઠ. કુમારસિંઘ માર્યા-
કુમારદેવી સુત સામત માર્યા સિંગારાત્રી પિત્રો પુણ્યાર્થે ઠ વિક્રમસિંહ ઠ.
સ્થળા ઠ સાગાકેન શ્રીમદ્દાશીરવિર્ષે કા પ્ર. ૦ રૂઝગઢશાધીપત્રચન્દ્રસુરિ
ગિત્તર્જનાગિત્તર્જનમૂર્તિમિ ॥

લેખનો સાર એ છે કે આ. ૦ માણિકજદેવ તે આ. ૦ વાહિદેવસૂત્રિના
પ્રતાપીય આ પદ્મચંદ્રના પૃથ્વર હતા.^૧

(—આ બુદ્ધિસાગરસુરિચક્રિત ખાતુપ્રતિમા
લેખસમૂહ, સા. ૨, લેખાક ૧૩૭)

એ જ લેખસમૂહમાં લેખાક ૬૬૧ માં પણ તેમણે સ. ૧૩૭૫
માં સ. ૦ પાંચનામનો પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કર્યાનો બાંહે ઉલ્લેખ મળે છે

આ. ૦ માણિકજદેવે નવમઝલાક 'નલાયનચરિત્ર' રૂ. ૫ ૧૦,
મર્જ ૬૬ જ. ૪ પ. ૧૨૫ છે તેમાં તમણે ફરેક રૂ. ૫ ને અતે
પોતાનો પરિચય આપ્યો છે એ ઉપરથી તારવી શકાય છે કે—
આ. ૦ માણિકજદેવ વ અચ્છદ્ધી આકાશમાં થત લેખા હતા તમણે
કવિઓના મુખ્ય હતા. કૌતુકચરિત્ર સુકવિ, સાહિત્યના મર્મજ્ઞ મહા
કવિ હતા.

તમણે નલાયન રૂ. ૫ તે પહેલાં ચરોધરચરિત્ર સર્જ : ૧૪

૧ નેન પ્રતિમામળો પણ પ્રાપ્તિ થયા શ્રીપૂજ્યવદન નાદરે મેળ
નમદ આ ૧ ૨ ૩ પ્રાપ્તિ કર્યા ને તેમાં અચ્છદ્ધીમહાના કાલે કેટલા
એક જરી લેખો પણ લેખાના નથી આ કીરત્તરિના લેખો લેખાના નથી
બીજા લેખોમાં કઈક સહાનો પણ રહે છે

આ બુદ્ધિસાગરસુરિએ ખાતુપ્રતિમાલેખોમહાના ને જાન પ્રગટ કરાવ્યા
છે તેમ મોટા જાણે નિશાળના કિશોરો મહેનત આપીને મેળદ કરાવ્યો
હશે તેથી તેમાં જોઈને અશુભિઓ જો રખવાનામાં ગદી જવા પામી છે
જ્ઞાતકર્તાના સમસ્ત દેશચરોની પાયાલુ તેજજ ખાતુપ્રતિમાઓના મેળે લેખા
વગરની રહે આજુદા કર્તાજુદા પેઢી જેવી મેરવાને બવરથા કરવી જોઈએ

‘મુનિમનોહર, અનુભવમાત્રવિધિ અને પાંચ નાટકના પ્રશ્નો રચ્યા છે’

૬ વડગચ્છ પદ્યાવલી

૪૧ આ વાહિદેવસૂરિ.

૪૨ આાં જિનચ દ્રસૂરિ—તેમનું બીજું નામ આ જિન-
બદ્રસૂરિ સહજ છે. તેમણે ગુરુદેવની આજ્ઞાથી સં. ૧૨૪ ના મધ્ય
સુદિ ૧૩ ને શુક્રવાર ફરેલાં પાંચ નાથ તીર્થની સ્થાપના કરી હતી.

૪૩ આાં મદનચ દ્રસૂરિ—તે શુભકર પોરવાળા વચન
લાહડના મદન નામના પુત્ર હતા. (દ્રષ્ટો પ્રક. ૩૮ પૃ. ૩૮૭) તેઓ
આાં વાહિદેવસૂરિના ચતુર્થીય હતા પણ કેટલા શિષ્ય તે સ્પષ્ટ
જણવા મળતું નથી. મત્રી તેજપાલના પત્ની મહાં અનુપમાદેવીએ
સં. ૧૨૬૩ ના પોષ સુદિ ૧૩ ના દિવસે તેમને જ્યોતિર્મુક્તિ ની
પ્રતિ બહોશવી હતી. શુભકર પોરવાળા વચન લાહડના પુત્ર મદને
દીક્ષા લીધી તે આ મદનચ દ્રસૂરિ થયા. (-પ્રક. ૩૮ પૃ. ૩૫૬)

૪૪ આાં મહેન્દ્રસૂરિ—તેમના શિષ્ય આ મહેન્દ્રસૂરિ તે
લક્ષ્મણ વિશેષ રહેલા હતા. આાં જ્યોતિષી હતા અને સર્વમાન્ય
હતા. તેમણે ચત્રસંજ્ઞામ અધ્યાય ૫, સ્ત્રી. ૧૧૮ માં પચાત્ર
વિષયક જ્યોતિષનો પ્રશ્ન રચ્યો. તેમના શિષ્ય આ મહાવદ્ર
સૂરિએ તેના પર દીક્ષા સ્વી છે. મહાવદ્રસૂરિએ તેઓ જણાવે છે કે—

શ્રીસર્મજ્ઞપદામ્બુદે દદિ પરમુક્ષ પ્રમાણર્થ,

શ્રીમર્ત મદનાચ્યસુરિસુગુરુ કમ્યાણકમ્પદુમ્મ્.

સોક્કાનાં હિતકામ્યયા પ્રકુરુતે સદ્ગત્તરામાગમં

નાનામેદયુર્ત પમજ્ઞિપં સુરિર્મહેન્દ્રામિષઃ ॥૧॥

અતે તેઓ કહે છે—

મમૂર સગુપ્તરે ચે ગજકુચકૃષ્ણમણિ

હસી રુપસિસસુતો મયનમૂરિનામા ગુરુ ।

૧. નાથો. ૫૫૨ જુલો. પ્રક. ૩૫, ૧ ૩૩ દિ. ૫૫

સર્વાયપત્રશામિના ચિરચિત્ત સુચત્રાગમે,

મહન્નગુરુનો પુતાડચિત્તિ ચિત્તારણા ચત્રચા || ૭૦૫ શ્લોક ૬૭ ||

તેઓ અગુરુવની જેમ યોગ્ય જ્યોતિષી હતા. પિરોજશાહ બાદશાહ અને તેની રાજસભાના જ્યોતિષી પર આ આચાર્યનો પ્રભાવ હતો. તેઓના આશ્રયથી તેમણે આ 'ચત્રશાળ' નામક કામ રચ્યે.

૪૫. આ અભિલેખદ્રવ્યુરિ—તેમણે સુગમે રચેલા ચત્રશાળ ઉપર સુત્રમંડીકાની રચના કરી છે. તેમણે ટીકામાં શાકે ૧૨૬૨ સ. ૧૪૨૭ થી સ. ૧૪૩૫ ના વચલા આગાની કેટલીક પૂનમ, અમાસ અને નક્ષત્રોનું સ્પષ્ટ અધિન આપ્યું છે તેમજ સ. ૧૪૨૭ થી સ. ૧૪૬૪ સુધીનો નક્ષત્રનો કોઠો (કોષ્ટક) આપ્યો છે. આ કામના અધ્યાય ૧ ના શ્લોક ૪૦ માં જણાવ્યું છે કે—'અમ પ્રજા શાકે ૧૨૯૨ ચર્વે નિયમ ।' આથી સ્પષ્ટ છે કે આ ટીકાનું સ. ૧૪૨૭ માં બન્યું. આથી તેમણે જણાવ્યું છે કે—

“પ્રગ્ભવ સર્વજ્ઞપદારભિન્દ સુર્મ્યજ્ઞસ્ય પદામ્બુવ વ ।”

તનોનિ તદગુપ્તિજ્ઞવરામપ્રજ્ઞત્ય ટીકાં મયેન્દુમૂરિ ॥”

અતે તેઓ કહે છે—

મીમીમોજરજ્ઞેન્દ્રસર્વજ્ઞકૈ પુષ્ટો મહેન્દ્રપ્રમુ-

જાંત સુમિત્રસ્તદીમિત્તજ્ઞામ્બોનેકપુષ્ટપુતા ।

૧ (૧) આ સમયે જ્યોતિષશાસ્ત્રમાં પણ આ મત્સ્યશાસ્ત્રીની ૫૨ બાદશાહ મહમ્મદ પ્રસિદ્ધ આગ મહેન્દ્રસરિ થયા હતા.

(જૂઓ, પ્રક ૩૩ ૧ ૫૨)

(૨) જ્યોતિષશાસ્ત્રમાં જાગૃદ્રીશાખામાં સ. ૧૫૨ માં ચંદ્રસમીપ કા મત્સ્યશાસ્ત્રીની ૫૨ કા શકમીલાયર માત્સ્યમીપ થયા હતા.

(-પ્રતિપાદન, કા ૧ શ્લ ૧૫)

( ) નામજ્ઞના આ અભિલેખસરિ (વેળીપાલ)ના સિંધ ૫ મહદ્દ હતા તે ૫ મહદ્દ (સં ૧૩૪૬) નામે સિંધ હતા. [-પ્રતિપાદન]

મૂરિભીમયોદ્યુના કિરિનિન્દસ્મિન્ ચમ્પાગામો

ધ્યાપ્તપાન પ્રસિધ્ધારણાત્રિક્ષનાપ્પાલોદ્યામ્ પદમ ॥

(—અ ૫, શ્લોક ૬૭ ની ટીકા પ્રથમ સ્થિતિ)

૭ વડગચ્છ પદ્માવલી

૪૧ આ વાહિરેવસુરિ

૪૨ આ ચિનચદ્રસુરિ

૪૩ આ મહનચદ્રસુરિ

૪૪ આ• મુનિરેવસુરિ—તેમણે શમ્ભુચંદ્રના આ પ્રભુમસુરિએ
સ્થેલી પ્રમદ્વ્યવિધાન ની વૃત્તિની પહેલી પ્રતિ લખી અને પોતે
સ્થેલા શાંતિનાથચરિત્ર નું તેમની પામે સંશોધન કરાવ્યું

(ટીકા, પ્રક ૩૫, પૃ ૨૪)

પાશ્ચાત્ત શા શક્તિદ્વારને આચાહી નામે પુત્ર હતો તેમને
શિવાદેવી નામે પત્ની તથા ૧ વોમિરિ, ૨ સાદત્ત, ૩ માંગો અને ૪
પુષ્પનિહ નામે પુત્રો થયા. વોમિરિ વગેરે બાર બાઈએએ પિતા
આચાહીના કન્યાણુ માટે અપ્પાપદ નામનું દેવ બનાવ્યું અને
તેની આ મુનિરેવસુરિના કામે પ્રતિષ્ઠા કરાવી તેમણે આચાહીની
શાંતિનાથચરિત્ર રચવાની વિનંતિ કરી.

(—કીમશન્તિસંગ્રહ, પ્રા ન ૧૩૪ પૃ ૮૭)

પૂર્ણવદનચંદ્રના આ દેવચદ્રસુરિએ સ ૧૧૬ મા સંતિ
નાથચરિત્ર (અ ૧૨૧) બનાવ્યું હતું આ મુનિરેવે તેના આધારે
સ ૧૩૨૨ ના ફાગણ સુદિ ૨ ને જુલવાળે નવું અને સંક્ષિપ્ત
શાંતિનાથચરિત્ર (અ ૪૬૧) ૬ મું વડગચ્છના આ સુવર્ણચદ્રસુરિના
પદ્મધર આ મુનિચદ્રે સ ૧૪૧ મા આ શાંતિનાથચરિત્ર ના
આધારે કાવ્ય સાહિત્યના લક્ષણો મુજબ કીશાંતિનાથ મહાકાવ્ય
(અ ૬૨૭૨) રચ્યું છે.

(પ્રક ૩૫, પૃ ૧૨ પ્રક ૪૧ વડગચ્છપદ્માવલી વીંછ ૫)

આ મુનિરેવે સ ૧૩૨૪ મા કૃષ્ણવિજયચંદ્રના આ વર્ણસિદ્ધસુરિ
ની ધર્મોપદેશમાલા (ગાથા ૬૮) નું વિવરણ (અ ૧૬૫) રચ્યું.

૮ વડગરુષ પદ્માવલી

૪૧ આ વાહિદેવસૂરિ.

૪૨ આ મહેન્દ્રસૂરિ—તેમણે 'હસપદ્મીપાર્શ્વનામસ્તોત્ર' શ્રુત છે

૪૩ આ પ્રદ્યુમ્નસૂરિ—આશાવલ્લભા ચૈત્યવાળી ભદ્રારહે પ્રતિષ્ઠિત કરેલો પ્રાચીન કૃષ્ણનવિંશત્કાર હતા, તેની પ્રતિમાઓ વહનીય નથી એમ ખરતરજાથીય આ બિનપતિસૂરિ (સ. ૧૨૭૩ થી ૧૨૭૮)એ લાહેર કમુ ત્યારે આ પ્રદ્યુમ્નસૂરિએ પોતાના પિતા ક્ષેમ કરના પ્રતિજ્ઞા માટે તે વિચારોનું ખડન કર્યો વાહમ્મલ નામે ગ્રંથ લખ્યો આ બિનપતિસૂરિએ પોતાના ગમ્મના પ્રતિપાદન માટે પ્રોધ્મલદસ્ત્યલ નામનો ગ્રંથ લખ્યો છે

૪૪ આ માનદેવસૂરિ—તેમના માટે સિદ્ધાલેખેમા પ્રપુત્ત સુરિપદ્મદરણ એવું વિશેષલ મળે છે એ સમયે લખ્યા આ માનદેવ સૂરિ અને આ માલિકાચંદ્ર થયા હતા તેમનાથી નુદા જતાવવા માટે ઉપયુક્ત વિશેષલ આપવામાં આવ્યું હોય એમ જણાય છે

૪૫ આ જમાનદસૂરિ—તેમણે સ. ૧૩ પ ના વૈશાખ સુદિ ૩ ને શનિવારે ગિરનાર તીર્થમાં રૂબરૂતના મહામાત્ય કિંદામનના વશજ પૌત્ર હતાચક સ્વશીલસુત્રિ હો જણાવેલી જ. પાત્રનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી.

(—સુબસતના ઐતિહાસિક લેખો ભા ૩ લેખાક ૨૧૭)

૯ વડગરુષ પદ્માવલી

૪૧ આ વાહિદેવસૂરિ.

૪૨ આ મહેન્દ્રસૂરિ—તેમણે આ મુનિમુદસૂરિએ રચેલી પદ્મિસિત્તરી ની સુખગોધિકા વૃત્તિ રચી, જેમાં ૫૦ વજ્રસેન ગણિએ મહા કરી હતી. ૫ વજ્રમેનના શિષ્ય ૫૦ હરિશ્ચંદ્રે કરૂંર પ્રકરણ તેમજ નેમિનાકચરિય ગ્રંથો લખ્યા છે

૪૩. આ જમપ્રભસૂરિ—તેમણે સ. ૧૨૬૧ ના જોડ સુદિ

૨ ને સવિવારે પ્રાણાણુચ્છેદન થઈ નેમિનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી.

૪૪ આનાં સમભદ્રસૂરિ—તેમણે પ્રભુદશદિલેખનાટક ગ્રંથ
૬ તેમજ કાલિકાચાર્ય કથા રચ્યા છે. બલોરના રાજા સમર
સિંહ તથા ઉદયસિંહ (સ. ૧૨૩૬ થી સ. ૧૩૦૬)ના મંત્રી
શ્રીધરી તથા ગજજપાલે બલોરમાં સ. ૧૨૪૬ માં જ આદિનાથનું
દેરાસર તથા રાજમંડપ બનાવ્યા તેના આગેદત્તેસરમાં પ્રભુદશદિલેખ
નાટક લખવાનું હતું.

૧૦ વડગચ્છ પદાવલી

૪૧. આ બાહિરેવસૂરિ

૪૨. આ વિમલચક્રસૂરિ

મુનિ માલ કહે છે કે—

“વિમલચક્ર ઉવજાગ્ય જાઈ તમુ પદિ પ્રખી;

મતનીચક ઉવજાગ્યપણો, તમુ પછે ન કીધી.”

આથી સમજાય છે કે આ બાહિરેવસૂરિના જાઈ વિષયે શ્રીકૃષ્ણ
લીધી હતી તે આ બાહિરેવસૂરિના ઉપાધ્યાય હતા. સંજય છે
કે આ માનદેવસૂરિના પણ ઉપાધ્યાય હોય તેઓ આચાર્ય થઈ
જઈ આનાં વિમલચક્રસૂરિ નામથી બહાર થયા તેમનું બીલુ નામ
આ વિષયસેનસૂરિ પણ મળે છે આ વિમલચક્ર જ આ ગ્રંથના
પહેલપહેલા ઉપાધ્યાય હતા. એ પછી તે ગ્રંથમાં ઉપાધ્યાય થઈ નથી
જાને સાખીઓમાં પ્રવર્તિની પણ જઈ નથી. સંજય છે કે તેમની માતા
મહાદેવ કે પ્રવર્તિની હશે. તે પછી બીલુ પ્રવર્તિની જાની ન હોય.^૧

૧ ઈન્દ્રાણ કહે છે કે વીરકાંભવાનના શાસનમાં શાકુન્તેલે કર્ણ
શાપીએની સંખ્યા લગભગ ત્રણ કરી હતી. અંગકાળમાં જાપીએની મંખ્યા
શાકુન્તેલે કર્ણે બોલી હતી. વિક્રમની વીરમી હારના ઉત્કર્ષથી સાપ્તએની
મંખ્યા વધી છે પણ મંત્રમાં તેઓ ક્રમેનું આદ્ય-અગ્ર ન જાને તેમને શાસન
દિત માટે મિત્રરત્ને તથા રગરાની શાસના વધી નથી. સંજય છે કે,
મેઘવીરમી હારમાં શાસનના ભવનમાં કીએની સંખ્યા બેટી રહેઈ જૈન
શાસનમાં શાપીએની સંખ્યા ત્રણ વધે જાને જાને વર્ણમાં એ બંને જગેરે જાડે,

આપણે બ્યવસ્થા એ હતી કે મહત્તરા અને પ્રવર્તિની બાંધાર્થની આસામા રહેતા અને આખીસમૂહ પ્રવર્તિનીની આસામા રહેતે. આવી ઉત્તમ બ્યવસ્થા હતી. વર્તમાનમા આખીજો પન્થાસ કે સાધુઓની સીધી આસામા રહે છે. આ બ્યવસ્થા ઉત્તમ ન ગણાય. સાખીસંઘના વજ્રમુદ્રા માટે ફરીવાર એવી પ્રાચીન બ્યવસ્થા અલાવવી જરૂરી છે.

૪૩ આ. આનંદેવસૂરિ—તેઓ આ. વિમલચંદ્રસૂરિના શિષ્ય હતા. તેમનું બીજું નામ આ. માલિકજસૂરિ પણ હતું.

૪૪ આ. હર્મદેવસૂરિ—તેઓ આ. માલિકજસૂરિના શિષ્ય હતા.

૪૫ આ. વજ્રસેનસૂરિ—તેઓ આ. હર્મદેવના આસાપાલક શિષ્ય હતા. આ. વજ્રસેનસૂરિ આ. હર્મદેવના પદ્મધર હતા અને આ. વાહિદેવસૂરિના તાનીય આ. જયગોખસૂરિની પાટે પણ ૪૬ આ. વજ્રસેનસૂરિ કથા હતા. આ રીતે એક જ નામના બે આ. વજ્રસેન હોવાથી કેટલીક બાબતોમાં સત્ય વાસ્તવી ચકાવું નથી. કેઈ કેઈ વિકાસ તો એક આ. વજ્રસેનસૂરિને આ. વાહિદેવસૂરિના જ પદ્મશિષ્ય પણ માને છે. તો બંને આચાર્યોની બાબતમા ઉપલબ્ધ થતાં પ્રમાણોના આધારે નિર્ણય કરવો એક જોડે અને મળેલા પ્રમાણોના આધારે પદ્ધાનુક્રમ આપ્યો છે.

આ આ. વજ્રસેનસૂરિએ ય. ૧૩૮૪ ના આસો સુરિ ૧ ને શ્રોમવારે શ્રીમાલનત્રયમા સાખી શ્રીમતી સુદરી, નિજલલકમી, આ પદ્મલક્ષ્મી અને આ આશ્વિનલક્ષ્મીની વિનતિથી પોતાના ક્ષેત્ર માટે અને સમસ્ત આચાર્ય ઉપાધ્યાય, મુખ્ય સાધુઓના વાચના માટે શ્રીશાંતિનાથચરિત્ર લખ્યું હતું.

(—શ્રીપ્રશસ્તિસમૂહ, ભા. ૨, પ્ર. ૧૦૮ પૃ. ૭)

૧૧ વડગરુષ પદ્માવલી

૪૧. આ. વાહિદેવસૂરિ.

૪૨. આ. વિમલચંદ્રસૂરિ—તેઓ પ્રથમ, ઉપાધ્યાય હતા. આચાર્ય કથા પછી તેમણે આ ગમ્મમા ઉપાધ્યાયપદ બંને સાખીનું પ્રવર્તિનીપદ બધા કર્યાં હતાં.

૪૩ આં આનંદેશ્વરિ

૪૪ આં હરિશ્ચંદ્રશ્ચ આં સુવર્ણેશ્વરિ—અ ૨૧
દેવને ૫ ઉદયચંદ્ર (અ ૧૩૬) નામે શિખ હતા

૪૫. આં પૂર્ણેશ્વરિ, આં હરિશ્ચંદ્રશ્ચ—અ ૧૩૭
અ ૧૩૮

(—આચીન જૈનલેખમંદિર, લા ૦ લેખાંક ૪૮૩, ૪૮૮, ૪૯૮)

૪૬ આં નેમિશ્ચંદ્રશ્ચ—તેઓ આ પૂર્ણેશ્વરના શિખ હતા

૪૭ આં નયનચંદ્રશ્ચ—તેમણે અ ૧૩૪ ના માફક મુદ્રિ
૧ ને મુદ્રાએ ઔષાધના શિલાલેખના લ નેમિશ્ચંદ્રની પ્રતિષ્ઠા
કરી હતી

૪૮ આં મુનિશ્ચંદ્રશ્ચ—તેઓ લાચી હતા મુનિપ્રધાન હતા
તેઓ બધારે ભદ્રગમાં હતા લાચે મુનિશ્ચંદ્ર ઉપર લાચેથી આવને
હોતી રીતી હતી તેમને મુનિનાથક (અ ૧૪૧૭) નામે શિખ હતા

૪૯ આં તિલકશ્ચ, આં અર્ધતિલકશ્ચ—અ ૧૩૬
અ ૧૩૭

૫૦ આં અર્ધેશ્વરિ

૫૧ આં મુનિશ્ચંદ્રશ્ચ—તેમનાથી આશ્ચર્યશાળી અને
ભદ્રાચંદ્રશાળીઓ બાંધી

આ મમય અ ૧૫૧ ના લેખ મુદ્રિ ૬ ના શિખ વડચંદ્રના
આ ઉદયપ્રસે આજીવીર્ણમાં લ મુનિનાથ અને લ વિમલનાથની
પદવીર્ણની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી

(—આજીવીર્ણ પ્રાચીન જૈનલેખમંદિર, લેખાંક ૧૪૭)

આં ઉદયપ્રસેશ્વરિ ૧૨માળના સ્થાપતી હતા

૫૨. લાં મહેન્દ્ર આં રત્નાકર—લ મહેન્દ્રના પદપર લ
અમલશ્ચંદ્રશ્ચ (અ ૧૪૮૨માં) થયા

(—આજીવીર્ણ પ્રાચીન જૈનલેખમંદિર, લેખાંક ૧૨)

૫૩. લાં મેદુપ્રસ, આં રત્નાકર

૫૪ લાં મુનિદેવ, આં રત્નાકર

૫૫. સં મુપુમ્મપ્પભ ય્ઞાઠ સુમમરાજ—સં પુપ્પમ્મ
સૂરિયા શિષ્ય મુનિ વિજયદેવ (સં ૧૮૧૩) હતા.

(—અર્જુન માથીન જૈનસેખમ્ ઠોહ, લેખાક ૩૮૬)

૫૬ સં ભાવદેવ, ય્ઞાઠ ઉદયરાજ

૫૭ સં શીલદેવ, ય્ઞાઠ મુદે દ્ર—સં શીલદેવ તે સં
ભાવદેવસૂરિયા શિષ્ય હતા તેમણે સં ૧૮૧૬માં મહિમાપુરમા
મટીક સ્થિતિજીતારૂપ સાદ્ગ્રંથકરપ અને સં ૧૮૩૬માં શ્રીવન્દા
મુવ્તિ રચી છે તેમજ તેમણે સં ૧૮૪૭માં વૈશાખ મુદિ પના રાજ
ઇંદુ—મુત્રશીવ નક્ષત્રમા બાહ્યાહ જ્ઞકળર લાહોરમા હતો ત્યારે સ્વ-
સ્વલીપત્તન (સરમાવા)મા વિનયધરચરિત્ર (સં ૨૨૮૫) રચ્યું છે.
તેમના સમયમા મુનિ માલદેવે જૂહૂગચ્છપદ્માવલી (ભાવા ૩૮)
છરણ શેઠની દાનભાવનાસ્તવન રચ્યા છે^૧

મુનિ માલદેવ જૂહૂસ્થાવસ્થામા જ કવિ તરીકે જ્ઞાતિ પામ્યા
હતા કવિજ્ઞ જાવભઠાસે કુમારપાલરાસમા તેમને મહાકવિની
મેમિમા મૂક્યા છે

૫૮ સં માણિકજદેવ, ય્ઞાઠ મુલુવત.

૫૯ સં દામોદર, ય્ઞાઠ દેવસૂરિ

૬૦ સં નરેન્દ્રદેવ—શ્રીસુષે મત્રીને જ્ઞા લક્ષ્મીરકન ઉપરની
બને શાખા ઉપર આપ્યા તબ્બે વિદ્વાન હતા. વૈષ્ણવમા નિષ્ણાત
હતા તેમના મત્રણે પગરો જાદિ હતી. માતાસ્મસ્ત્વીય હતા અને
મુગ્ધપ્રધાન સમા હતા. (—મુનિ માલની જૂહૂગચ્છપદ્માવલી
જૈનસત્ત્વપ્રકાશ કમાક ૭૭)

૧૨ વાહિદેવસૂરિગચ્છ—વડગચ્છ પદ્માવલી

૪૧ જ્ઞા વાહિદેવસૂરિ

૪૨ જ્ઞાઠ વિનયધરસૂરિ—તેમના ઉપદેશથી શેઠ વાહિદે પાર
વાટે પાકસમા ઉદ્ધરવમહી જામાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. તેમણે સં

૧. સીચેવે સ ૧૬૩૬માં શ્રીવન્દામુવ્તિ લખી હતી

(શ્રી પ્રકૃતિચમ્બ જ્ઞા ૨, મઃ ૧ (૧ ૪૩૩)

નાગોરીયાના નામથી વિખ્યાત થઈ

૪૩ આઠ પ્રમુખનય દ્રુસૂરિ—તેઓ કિંચાસિમિત હતા.

૪૪ આઠ ગુણસુદ્રુસૂરિ—તેમને શબ ત્રિભુવનપાલ બહુ માનતા હતા. તેમનો સ્વર્ગવાસ સુ ૧૩ મા થયો હતો.

૪૫ આઠ જમશેખરસૂરિ—તેઓ જમ પિઠારી હતા તેમણે મ ૧૩૦૧માં તપાસવળાના જમજમદ્રુસૂરિની નિધાનાં કિંચોજીર કર્યો હતો, તે સમયથી નાગોરીયાના નાગોરી તપાસવળ તરીકે પ્રસિદ્ધ થઈ તેમણે બાર બોત્રોને કૌન બનાવ્યા તેમણે 'વાદીન્દ્રેવ સુરિમહાકાવ્ય' રચ્યું (કૌન સત્યપ્રકાશ, ક્રમાંક : ૧૬)

રણસોજાના શબ હમીરે તેમને કવિશબ્દનું બિરુદ આપ્યું હતું.

૪૬ આઠ વજ્રમેનસૂરિ—તેઓ મોટા વિદ્વાન હતા. જમશેખ ઉપદેશની સહિતવાળા હતા. તેમને સ્વારજ ભૂપતિએ મ ૧૩૪૩માં "દેશનાજલમર"નું બિરુદ આપ્યું હતું. સ્વસ્થાવહીન ખિલજીએ તેમના યોગના અમરકાવેશી ખુશો થઈ મત્રી મિહન શાહા માર્કત મુલ્યા જામના હાર તથા વિવિધ હરમાનો આપ્યા હતા. તેમણે સ ૧૩૪૨ મા સોદાગોત્રના ૧ થયેને કૌન બનાવ્યા, સુ ત્રિપ્રહિસલાહા પુરુષશરિત તથા 'સુરુણુપદત્રિસલા રચી તેઓ સ ૧૩૫૪માં આઝાર્થ થયા હતા.

આ વજ્રમેનસૂરિના શિષ્ય ૫ હરિરેણે કપૂરપર અને નેમિનાથશરિત ની રચના કરી છે.

૪૭ આઠ હેમતિશકસૂરિ—તેમણે સ ૧૩૮૨માં સાદી-શબ તથા દુલ્હણીશબને ઉપદેશ આપી કૌન બનાવ્યા તેમણે 'ત્રિભુવનપાલ' જમની વૃત્તિ પણ રચી છે.

સમસયાહે સ ૧૩૭૧ ના માહ સુદિ ૭ ને ગુરુવારે શત્રુજય વીર્ષનો મોટો ઉદ્ધાર કર્યો ત્યારે આ હેમાઝાર ત્યા હાજર હતા.

૪૮ આઠ રત્નસેખરસૂરિ—તેમનો સ ૧૩૭૨માં જન્મ, સ ૧૩૮૫માં દીક્ષા, સ ૧૪ મા બિલાહમાં આઝાર્થપદ અને સ ૧૪૨૮ પછી સ્વગવાસ થયો.

તેમણે ખરતરગચ્છના આં જિનમલસૂરિ પાસે અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમને મિત્રાધિકારનસોમણિ 'નુ બિહુ મળ્યું હતું તેમણે સં ૧૪૪૭માં 'અવસ્થાનકનાથેશ્વર સ્વોપદાવૃત્તિ, વીરજયક્ષેત્રસમાસ સ્વોપદાવૃત્તિ, અગ્નિવદ્વિશકાવૃત્તિ, સજોમસિત્તરીવૃત્તિ, સં ૧૪૧/ માં સિરિસિસ્તિશકાકાં, સિદ્ધવક્રલેખનવિધિ દિવ્યમુદિદીપિકા આં ૧૪૪ છઠોરત્નાવલી અને પદ્મશનસમુચ્ચય વગેરે ગ્રંથોની રચના કરી છે આ ગ્રંથના લેખકે સં ૧૬૮૩ના કાર્તિક સુદિ ૫ ના રોજ સુબર્ધમાં જિનમુદિદીપિકાની અજરાલી વિશ્વમલ્લા નામે ટીકા રચી છે

સં ૧૪ ૭માં ફિરોજશાહ તઘલખને આચાર્યશ્રીએ ઉપદેશ આપ્યો અને બાકશાહે તેમને સં ૧૪૧૪માં વિવિધ કૃત્યોને આપ્યાં હતાં.

આચાર્યશ્રીએ ૧૦ ઘરોના આવસોને તથા કૌન બનાવ્યા તેમના શિષ્ય ૫ શ્રોમથદ્રમણિએ ૪ ૧૫ ૪માં કપૂરમકર ગ્રંથ બાલાવભોધ કથા ૧૫૭ (સં ૨૨૬૦) રચ્યા છે

૪૬ આં હેમથદ્રસૂરિ—તેમણે ૫ ૧૪૧૮માં તેમના ગુરુ દેવની 'મિરિમિસ્તિશકાકાં'નો પ્રથમ બાકશાં લખ્યો હતો સં ૧૪૨૪ માં પૂર્ણચક્ર આચાર્ય થયા હતા.

૫૦ આં હેમહસસૂરિ—તેમનું બીજું નામ હેમચક્ર પદ્મ મળે છે તેઓ આ પૂર્ણચક્રના શિષ્ય હતા તેમનો ૪ ૧૪૩૧માં જન્મ, સં ૧૪૩૬માં દીક્ષા, ૫ ૧૪૫૩માં આશ્વાય પદ્મ થયા.

તેમની પરપરામાં અનુક્રમે ૫૧ ૫ કૃત્તીનિષાસ, ૫૨, ૫૦ પુરુષરત્ન, ૫૩ ૫૦ સામુરત્ન વગેરે યતિઓ થયા.

૫૧ આં રત્નસાગર—તેમનું દ્રક નામ રત્નચક્ર હતું તેમનું બીજું નામ જ રત્નમલસૂરિ પદ્મ મળે છે તેમણે સં ૧૪૬૨માં 'આદિનાથ જ માળિયેકે તથા સં ૧૫૦૮માં અમદાવાદમાં 'વિસલ વિલાસ રચ્યો.

૧ આ રત્નોત્તરશી આ હંચક્રક મુખીના આચાર્યોના પદનુક્રમ મારે સિવાયે બેકશાંતિટીકા તથા પદ્મલીંગેત્યા વિસવાદ બેવળ છે

૧૨ જમા ઉપદેશમાલા કથા રથી છે મ. ૧૨૧૮મા મત્રી કરી
મનહના અનાત્મપણામા પાગલુમા તાકપત્ર ઉપર 'કદપશ્ચિ' લખાવી
તેમના બીજા પદ્મર આ રત્નમલસૂરિ મથા. (પદ્મ ૧૫મી)

૪૩. આ. ૦ શાંતિસૂરિ—તે પરમત્યાગી હતા તેમને વાહિરે
સૂરિયા કાચે આપ્યાઈપદવી મળી હતી. તેમની સેવામા રેવે આવતા હતા.

૪૪ આ. ૦ સુલુસમુદ્રસૂરિ—તેમનું રેવે પાણી સાનિધ્ય કરતા હતા.

૪૫ આ. ૦ રત્નમલસૂરિ—તે વીર બુદ્ધિશાળી હતા અને
બેલવામાં ચતુર હતા.

૪૬ આ. ૦ સુલુસમુદ્રસૂરિ—તે સ્વભાવે સુરત હતા અને
શાસન પ્રત્યે અત્યંત યત્નવાળા હતા. સ. ૧૪૧૪

૪૭ સુનિ હરિભદ્ર—શમસેનના શેઠ વીરકાને મનુશ્યારે પત્ની
હતી. તેણે મહીપ અને હરિ નામે બે પુત્રોને જ મ આપ્યો. હરિ
નામે હતો. તેનું મુખ મનોહર હતું તે સુખદ અને પર્મનિષ્ઠ હતો.
તેને કમીરે નામે પત્ની હતી. તેનાથી તેમને શશિહ અને નાનું
નામે બે પુત્રો થયા. તે પત્ની હરિએ આ સુલુસમુદ્રસૂરિ પાસે શીશ
લીધી. તેમનું નામ સુનિ હરિ પાડવામાં આવ્યું. તેઓ પરમ માયુ-
જ્ઞ હતા. તેમણે ગુરુ આસા મેળવી જનશન આકરી સ્વર્ગમન
કર્યું તેના પુત્ર નાનુંએ શાજનમ્ભના આ માલિકમયદે સ્થેષ
સાંતિનાથચરિત્ર સર્ગ ૮, (અ. ૫૫૭૪) નવી પ્રતિ લખાવી, આ
સુલુસમુદ્રસૂરિને બહોશાવી. આ સુલુસમુદ્રે તેની પુષ્પિકામાં આશન
પ્રદાસિત કર્યો છે. (—સાંતિનાથચરિત્ર—પુષ્પિકા, સ. ૧૪૧૪)

૧૩ દેવાચાર્યગૃહ પટ્ટાવલી (નંબર)

૪૧ આ વાહિરેસૂરિ—રાજા કુમારપાલે સ. ૧૨૨૧માં જસો-
રના સુવલુગઢ ઉપર બે પાર્શ્વનાથનો કુમારચિહ્નર સ્થાપન કર્યો
અને તેમાં સદ્વિધિ પ્રવર્તે એ આવર વડગમ્ભના આ વાહીન્દ્ર
દેવાચાર્યના પક્ષમાં તે પ્રાસાદ આજરાક સમર્પિત કર્યો.

૪૨ આ પૂર્ણદેવસૂરિ—તેમનું બીજું નામ પૂર્ણચંદ્ર હોવાનું
જણાય છે. જલોરના મત્રી ચમોવીરે રાજા સમસિદ્ધ ચોકાણના

આદેશથી સં ૧૨૪૨મા પ્રમારવિહારનો છર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો. સં ૧૨૫૬ના જોકે મુદિ ૧૧ના શબ્દ આ પૂર્ણચંદ્રસૂરિના હાથે તેના દરજ્જા, ક્ષત્તોરણ વગેરેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. સં ૧૨૭૬માં તેઓ પોતાને દેવસૂરિમંથના બતાવે છે

(—ધાતુપ્રતિમા લેખસમ્બંધ, શા ૨ છે ૬૨૨)

તેમણે સૂરિમંથમંદિર—લખિયતોત્ર પ્રાકૃત ગ્રામ ૧૫ અને શત્રુજય ઉપર પાચ ઉપવાસ કરીને સૂરિમંથમંથનુ કુરંપવિવરણ (અ ૨૩૮) રચ્યું છે

૪૩. આં સમ્બંધસૂરિ—તેમણે સં ૧૨૬૮મા દિવાળીના દિવસે પ્રમારવિહારના રજમંથ ઉપર સ્વર્ણકળશની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. તેમનું બીજું નામ આં સમ્બંધ પલ્લ મળે છે

(—પ્રાચીન જૈનલેખસમ્બંધ, શા ૨, લેખાક ૩૫૨, બલૌરલેખ)

૪૪ આં જયમંથસૂરિ—તેમણે દુસાધ્ય મત્રી યશોવીરની પ્રશસ્તિ રચી છે. આરવાડમા આવેલી મુધાની પહાડી પર બલૌરના શબ્દગ્રામિગદેવ (સં ૧૩૦૬ થી ૧૩૩૪) વાળી પ્રશસ્તિ, અપભ્રંશ મુજશાલીમાં ‘મહાવીર જન્મભિગેક પલ ૨૭, કવિગિદ્યા શ્રેય તથા ‘કદ્દિકાન્વની ટીકા રચી છે.

૪૫ આં સોમચંદ્રસૂરિ—તેમણે સં ૧૩૨૬મા ‘વૃત્તરત્ના કરની મુગ્ધાધિનીવૃત્તિ રચી છે

દેવાનંદિતમંથ—૪૭મા આ શીલકરના સત્તાનીચ આવકની સં ૧૨૧૪મા જે મૂર્તિ બની હતી તે જાણે મહેસાણાના મોટા દેરાસરમા વિદ્યમાન છે (વિશેષ માટે જૂઓ, પ્રકં ૩૫, પૃં ૬૬)

૧૪ નાગીરીવગચ્છ—નાગીરીતપાગચ્છ પદ્માવલી

૬૧. આં વાહિદેવસૂરિ

૪૨ આં પદ્માવલસૂરિ—તેમણે સં ૧૨૨૧મા ‘જુવનલીપક સ્મૃતિ લાવપ્રકાશ નામે પ્રમુખ રચ્યો છે. આ સિદ્ધિલકસૂરિએ તેના ઉપર સં ૧૩૨૬માં ‘જુવનલીપકવૃત્તિ રચી છે. આ ગ્રામમાં નાગોર—સાંજાર તરફ વિશેષ વિખરતા રહ્યા હોવાથી તેમની પરપરા

નાગોરીશાખા નામથી વિખ્યાત થઈ

૪૩ આઠ મસન્નપદ્મસૂરિ—તેઓ કિશ્કિન્ધિય કતા

૪૪ આઠ ગુણુચ્ચુદ્ધસૂરિ—તેમને સદા ત્રિભુવનપાલ બહુ માનતો હતો. તેમનો અર્જુનનામ સ ૧૩ ૮મા થયો હતો.

૪૫ આઠ જમશેખરસૂરિ—તેઓ ઉચ્ચ વિદ્યારી કતા તેમણે સ ૧૩ ૧માં તપાગચ્છના આ જમખ્યદ્રમૂર્તિની નિશામાં કિયોદ્ધાર કર્યો હતો, તે અમલથી નાગોરીશાખા નાગોરી તપાગચ્છ તરીકે પ્રસિદ્ધ થઈ તેમણે બાર યોગોને જૈન બતાવ્યા તેમણે વાલીન્દ્રદેવ સુશિમદ્ધાકાબ્ધ ત્યુ (જૈન સત્ત્વપ્રકાશ, ક્રમાંક ૫૬)

૧૭૫૭૦૯ના સદા હમીરે તેમને કવિશબ્દનું બિરુદ આપ્યું હતું.

૪૬ આઠ વજ્રસેનસૂરિ—તેઓ મોટા વિદ્વાન કતા અમોઘ ઉપદેશની સક્તિવાળા કતા તેમને સારંગ ભૂષતિએ સ ૧૩૪૩મા “દેશનાજસમર”નું બિરુદ આપ્યું હતું કાશ્મીરની ખિલ્લજે તેમના યોગના અમલોથી ખુશ થઈ મત્રી ચિહ્નક સલા મારત તુલા ગામમાં હાર તથા વિવિધ દુરમાનો આપ્યા કતા તેમણે સ ૧૩૪૨ મા સોદાગોત્રના ૧. મશેને જૈન બતાવ્યા, લગુ ત્રિપટિયાલાકા પુરુષવરિત્ર તથા ‘ચુરુચુલ્લદત્રિયાકા સ્થી તેઓ સ ૧૩૫૪મા અત્યાર્થ થયા કતા.

આ વજ્રસેનસૂરિના શિષ્ય ૫ હરિપેણે કર્પૂરપ્રકર અને નેત્રિનાથવરિત્ર ની રચના કરી છે.

૪૭ આઠ હેમતિલકસૂરિ—તેમણે સ ૧૩૮૨મા સાદી-શાખા તથા દુલ્હમીરામને ઉપદેશ આપી જૈન બતાવ્યા તેમણે ‘સુવનદીપક’ નામની વૃત્તિ પદ્ય રચી છે.

અમલસાહે સ ૧૩૭૧ મા માહ સુદ ૭ ને શુક્રવારે યતુજ્ઞ વીર્જનો મોટો ઉદ્ધાર કર્યો ત્યારે આ હેમાચાર્ય ત્યાં હાજર હતા.

૪૮ આ સત્ત્વસેખરસૂરિ—તેમનો સ ૧૩૭૨મા જન્મ, સ ૧૩૮૫મા દીક્ષા, સ ૧૪ મા બિશ્વાકામા આચાર્યપદ અને સ ૧૪૨૮ પછી સ્વજનામ થયો.

તેમણે ખસતરજગતના આં જિનપ્રભસૂરિ પાસે અર્ચના કરી હતી તેમને 'મિશ્નાધકાગ્નિયોમયિ નુ બિદુઃ મનુ કંતુ તેમણે સં ૧૪૪૭મા 'ગુણસ્થાનકેનાથે સ્વોપજવૃત્તિ, વીરજ્યોત્સ્નામાસ સ્વોપજવૃત્તિ, ગુણગુણવૃત્તિ, ત્રિશકાવૃત્તિ, સંજોધસિત્તરીવૃત્તિ, સં ૧૪૧૮મા ત્રિશિશિવાલોકકા, સિદ્ધચક્રલેખનવિધિ, દિવ્યમુદ્ધિદીપિકા આં ૧૪૪ છંદોરત્નાવલી અને પદ્યદર્શનસમુચ્ચય વગેરે પ્રતિબંધી રચના કરી છે આ પ્રતિબંધી લેખકે સં ૧૬૮૭ના કાર્તિક સુદિ ૫ ના રોજ મુલકમા દિવ્યમુદ્ધિદીપિકાની ગુજરાતી વિશ્વપ્રભા નામે ટીકા રચી છે

સં ૧૪ ૭માં ફિરોજશાહ તખલખને આચાર્યશ્રીએ ઉપદેશ આપ્યો અને બાકશાહે તેમને સં ૧૪૧૪મા વિવિધ રૂપમાનો આપ્યા હતા.

આચાર્યશ્રીએ ૧૦૦૦ ધરના નાણાંને નવા જોન બનાવ્યા તેમના શિષ્ય પં સોમચંદ્રજીએ સં ૧૫૦૪મા કર્પૂરપ્રકર પ્રથમ બાલાવળીપ્રકર ૧૫૭ (અ ૨૨૬૦) રચ્યા છે

૪૬ આં હેમચંદ્રસૂરિ—તેમણે સં ૧૪૧૮મા તેમના સુદુરબની ત્રિશિશિવાલોકકાનો પ્રથમ આદર્શ લખ્યો હતો. સં ૧૪૦૪ મા પૂણ્ય ૪ આચાર્ય યથા હતા.

૫૦ આં હેમચંદ્રસૂરિ—તેમનું બીજું નામ હેમચંદ્ર પદ્ય મળે છે તેજે આ પૂણ્યકરના શિષ્ય હતા. તેમને સં ૧૪૭૧મા જન્મ, સં ૧૪૭૬ના શિક્ષા, સં ૧૪૫૩મા આચાર્યપદ યથા.

તેમની ૫૧૫૧મા અનુક્રમે ૫૧ પ લક્ષ્મીનિવાસ, ૫૨ પ પુલ્કશરત્ન, ૫૩ પ સાપુરત્ન વગેરે કવિઓ યથા.

૫૧ આં રત્નસાગર—તેમનું દ્વિતીય નામ રત્નાકર હતું તેમનું બીજું નામ જ રત્નપ્રભસૂરિ પદ્ય મળે છે તેમણે સં ૧૪૬૨મા 'આદિનાથ જી માલોરેક તથા સં ૧૫ ૮મા અમલવાદમા પદ્ય ત વિલાસ રચ્યો.

૧. આ રત્નસાગરની આ હેમચંદ્રસૂરિના આચાર્યના પદ્યક્રમે ચારે દિશાઓ, ચક્રાદિ ટીકા તથા પદ્યવૃત્તિઓ વિષયના છે.

તેમની પાઠે (૫૨) આં હેમચંદ્રસૂરિના શિષ્ય (૫૩) ઉપાધ્યાય
લલિતદીપ્તિચંદ્રિકા સ ૧૫૧૬ના બાહરના મુદ્રિ ૬ ને સુદુવારે ઉઘડી
નર્મ પન્થચરિત્ર-કાન કવપદુમ લખ્યો.

(છી પ્રચલિતસગ્રહ, ભા ૨ પ્રક ૬)

૫૨ ભાં હેમચંદ્રસૂરિ—તે વિદ્વાન હતા. તેમને પદ્મસુદરનામે
ઉપાધ્યાય હતા, જેઓ ૫ પદ્મમેળના શિષ્ય હતા. ઉ પદ્મસુદર
વાદી હતા. તેમની વિદ્વતાથી પ્રભાવિત થયેલા સગ્રહ બ્રહ્મભરે
તેમને બહુમાનપૂર્વક ગામ, પાલખી પહેરામણી વગેરે આપ્યાં હતાં.
તેમણે 'પ્રમાણસુદર' નામ, ધાતુપાઠ, જ જૂઝલિત, પાર્શ્વનાથ મહાકાવ્ય,
સમમહાકાવ્યુદય મહાકાવ્ય, વગેરે પ્રમુખ કથા છે. તેઓ કાલધર્મ
ચામતાં તેમનો જ્ઞાનભાગ્યર સગ્રહ બ્રહ્મભરે સ ૧૬૪૨માં જગદ્ગુરુ
હીરવિજયસૂરિને અર્પણ કર્યો. જગદ્ગુરુએ પણ આગમમા સગ્રહ
બ્રહ્મભરના નામથી જ એ જ્ઞાનભાગ્યરની સ્થાપના કરી હતી.

ઉ વગરનાજો સાંતિનાથચરિત્ર તથા સમ્યક્ત્વકૌમુદી સ્ખંધ છે.

૫૩. ભાં હેમચંદ્ર—તે ૫ પુરુષરત્નના બાહ મિત્ર હતા.

૫૪ ભાં સોમચંદ્રસૂરિ—સ ૧૫૪૫ થી મ ૧૫૭૬ તેમણે
૫ સાધુરત્નના શિષ્ય થતિ પાર્શ્વનાથ દ્રને ઉપાધ્યાયપદ આપ્યું. ઉપા
પાર્શ્વનાથથી સ ૧૫૭૨માં 'પાવચદમત' નીકળ્યો. અને જામ

૧ ઉપાં ૫૪૧૧૩ તે (૪૬) બા હેમચંદ્ર (૫) બા હેમચંદ્ર
(૫૧) બા હેમચંદ્રનિવાસ (૫૨) પુરુષરત્ન (૫૩) ૫૦ સાધુરત્નના શિષ્ય
હતા ભાં સોમચંદ્રના ઉપાધ્યાય હતા.

૫૪ બાં પાર્શ્વનાથસૂરિ—જાણ પાસે જાવેલા હમીરપુર્ણા જે
વેદજ્ઞ નામે ધારવાડ રહેતા હતા તેમની ખીનું નામ રિષભ. તેણે સ
૧૫૩૭ થી એક જાળાને જ મ આપ્યો. ૭ કરો બા પાવચદમત નામે
ખ્યાતિ પામ્યા એકમે તેમનો જન્મ મ ૧૫૩૭ ૫ સાધુરત્ન પાસે સ
૧૫૪૧ રજી લીધી સ ૧૫૪૫માં નાગેરમાં હતા નાગવંશી મેગવી. સ
૧૫૬૬ થી બહારપદ માપા ક્યુ અને સ ૧૬૧૨ ના માગલર મુદ્રિયાં બેપ
મુર્ત સ્વરવાચ થયે.

તેમણે સ ૧૫૭૨ માં ૧૧ બોલની પ્રવચ્છા કરી પાવચદ મત

અદ્રમચ્છના વિનયદેવથી ત્ર ૦ ૧૬૦૦ના વૈશાખ સુદિ ૩ને એમવારથી
‘પ્રધર્મગમ્’ શરૂ થયેલ.

અથાએ, ૭ સમવ જાતા પાચમદમ્ભના નામથી જાહેર કરેલ તેમજે ૫
અર્થર્થ મહિ સાથે વાદમાં એપ્રમર્થ ગાળ માજેવનું કરતુ વીધું તેમજે પણ
આમયોના દુષ્ટતા જાણ્યા છે સ ૧૫૮૮ થી તેમજે મિત્રિદાસ ૩૨
લેકામદના વિરોધમાં ૧૨૨ નોંધ મનાવ્યા છે વિવિધ ૨૬ સમજાયે રમી છે

(—આ અવધકુન પાચમદમ્ભિ દુકા : ૪૭ હીર
હોમાનકાન્દમ્ભિ, પાચમદમ્ભ ૭ પદ્મવધી વગેરે)

પાચમદમ્ભની પદ્મવધી આ પ્રયત્ને મમે છે—

૪૪ આ પાચમદમ્ભિ—૨૫ સ ૧૧૧૨ જોધપુર

૫૫ આ સમવદમ્ભિ—૨૫ સ ૧૧૨૧ અજાન

૫૬ આ સમવદમ્ભિ—૨૫ સ ૧૧૧૬ ના જોધ સુદિ ૧ અજાન

તેમની ૫૬ (૫૭) રામવદ (૫૮) વચ્છાજ અથા છે

૫૭ આ વિમવદમ્ભિ—૨૫ સ ૧૧૭૪ના આમો સુદિ ૧૩ અમ

૫૮ આ અવધકુન—૨૫ સ ૧૧૬૬ ના અજાન સુદિ ૧૫

તેમજે સ ૧૧૫૪ થી રાવ લાલ, પાચમદમ્ભિદા ૪૭ રામવદ

ધરિ ખારમત્તા વગેરે રમ્યા છે તેમજે સ ૧૧૫૪ ના રાજસુત થી પેનપનો

વાગમ્ભ ના થે છે એમને સમર છે સ ૧૧૫૪ જાની પાચમદમ્ભ

નામ પાડુ હતે

૫૯ આ પચમદમ્ભિ—૨૫ સ ૧૦૮૪ના આમો સુદિ ૧ વીરમવામ

૬ આ મુનિવદમ્ભિ—૨૫ સ ૧૦૫ ના આમો વરિ ૧

૬૧ આ મેધિવદમ્ભિ—૨૫ સ ૧૦૪૦ના વૈશાખ વરિ ૫, વિદ્યારે

૬૨ આ કનકવદમ્ભિ—૨૫ સ ૧૮૧ ના માદ વરિ ૧ વિદ્યારે

૬૩ આ સિદ્ધવદમ્ભિ—૨૫ સ ૧૮૨૩ના પ્રથમ મેઘ સુદિ ૬ વહુ

૬૪ આ અખુવદમ્ભિ—૨૫ સ ૧૮૩૦ના કાર્તિક વરિ ૮ વીરમવામ

૬૫ આ વિવેકવદમ્ભિ—૨૫ સ ૧૮૫૪ના આરણ વરિ ૧૩ હેન્ટેન

૬૬ આ હાષ્ઠિવદમ્ભિ—૨૫ સ ૧૮૮૩ના કાર્તિક વરિ ૧ નિ

તેમજે અખાન મલિકામ્ભાગજ, અગ્નિવદમ્ભિ વગેરે મમે રમ્યા છે

તેમના હિરોકથી હિરપુરના ૫૮ના ભોગપમજાએ વચ્છાજાખો અથ કરી

કુતુબનો જરી પાળનો સપે કદપો

૭૭ આ હર્ષવદ—૨૫ સ ૧૬૧૩ના ફાલગુ વરિ ૧૪ અમેપા

૫૫ જા. ૨૦ સ્વદ્રષ્ટી—તેમનું પ્રસિદ્ધ નામ જ્યસ્તવામી હતું
જા. વિનયકીર્તિ અને જા. માનકીર્તિ જ્યાં સમયે થયા હતા.

૫૬ જા. ૨૦ સ્વદ્રષ્ટી—તેમણે ન ૧૬૬૮માં ચાસ્તવત બાંધ
સ્વની ચક્રકીર્તિ નામે ટીકા, શાસ્ત્રીય નામનાલા, ચામચિતામણિ
અને સ ૧૬૭૩ માં જ્યાં જ્યોત્ષ્ણના પ્રાકૃત છદ્દકેશની ટીકા
સ્વેલી છે.

જા. ૨૦ સ્વદ્રષ્ટીસુરિથી બીજી પક્ષ પદ્માવલી મળે છે—

૫૬ જા. સ્વદ્રષ્ટીસુરિ, ૫૭ જા. માનકીર્તિસુરિ.

૫૮ જા. જ્યોત્ષ્ણના સુરિ—તેમના સિદ્ધિ મુનિ ધર્મકીર્તિએ સ
૧૬૫૭માં જ્યાં મુદિ ૧ ને સોમવારે નાગોરમાં શ્રીપાલચંદ્રિ લખ્યું
ને તેની પ્રશસ્તિમાં પોતાને કોટિકંઠજી, વજ્રસાધા ચક્રકુંજ વડજી
અને નાગપુત્રવતપામજીના તેમજ જ્યાં દેવસુરિની જમણપર પરાના
જતાવે છે. (—જૂઓ શ્રી પ્રશસ્તિલખક જા. ૨, પ્ર ન ૧૨૮)

૫૭ જા. ૨૦ સ્વદ્રષ્ટી—તેમનું મૂળ નામ મુનિ હમ કીર્તિ મળે
છે તથા જ્યારે ઉપાધ્યાય હતા ત્યારે તેમનું નામ ઉપા પદ્મચક્ર
હતું તેમણે સ ૧૬૬૮ માં ચાસ્તવત ટીકાની પહેલી પ્રતિ લખી
સ ૧૬૬૮ માં કમ્પાલુમ હિસ્તોત્રની વૃત્તિ, સ ૧૬૫૪ માં પોષ
વદિ ૪ ના ચોજ બૃહમ્પ્રતિજ્ઞાસુરિ (મ ૧ ૨૪૫) સિદ્ધપ્રકરણ વૃત્તિ
અને વૈદ્યકસાધોદ્યાર નોરે જોવા સ્થળા છે.

૬૮ જા. હેમચંદ્ર—૨૫ જા. ૧૬૬૭ના મૈત્ર વદિ ૭ ગિરમોર.

૬૯ જા. ૨૦ સ્વદ્રષ્ટી—તેમણે જા. ૧૬૭૭ના વૈદ્યાખ મુદિ ૧૧ ના
ચોજ માધવના કિર્તિલેખ કર્યો ૨૫ જા. ૧૬૭૨ના વૈદ્યાખ વદિ ૮ લખવડ,
જા. નરર. (—પદ્મચક્રીયમુચ્ચ, જા. ૨, પ્ર ૧૩ ૧ ૨૪૮)

૭ જા. ૨૦ સાગરચંદ્રસુરિ—તે નહુ શક્તિ હતા, વળતિના રચનાના
હતા તેમને જમણપરની જોડતા અને જોન ધર્મની જા. ૧ ના પદ્મ
હતી તેઓ જા. ૧૬૬૬ માં જમણપરના જા. ૧ ના ચાસ્તવત મુનિ જમણ
ચા. ૧ ના જા. ૧ ના હતા અને નિજી જા. ૧ ના પ્રા. મુનિચરિત્રમાં તે
નિખ્યા હતા.

આ ૫૨૫૫ના ૬૦ વિજયમુદર ૫૦ ૧૮૭૩ આ ત્રિશાદીમા
આ ૦ વિજયસેનસૂત્રિયા શિષ્ય ૫૦ ૫૦ વિજયસેન સૂત્રિયક આપી તેમનું
નામ આ વિજયતિલકસૂત્રિયા

(જૂઓ, પ્રક ૫૮ આલુદસુરગાથ ૫૮૧૧થી,
નાગોરી તપાગાથ ૫૮૧૧થી વગેરે)

નાગોરી તપાગાથના ગોત્રો—૧. ગોહલકાળી, નવલખા, ભૂનેડિયા,
૨. પીપાડા હિમ્મલ, ગોત્રક ઝીસોડિયા, ૩. કાલીવાલ, વેમાળી,
૪ હિમક, હાગા, ૫. રામસોની (રામસેની) ૬. જાગકે અમક, ૭
હાલ્લી, હજલ્લી મોડાવત, ૮ હીસકે કેલાળી, ૯. મોખર,
મોખરી, ૧૦. ભેગદ ૧૧ છોસ્તિયા, છામકા, ૧૨. લોહા, ૧૩ સૂતિયા,
મીડા, ૧૪ નાહર, ૧૫. જાયા.

(નાગોરી તપાગા મહાત્માની વહીના આધારે)

તપાગાથના જૈન ગોત્રો—૧. જાડિયા બહસ્તિયા, જાદુડિયા,
૨. જાડિયા, કવાડ, ગાહ હજાવત, ૩. હગિયા, ૪. હરિયા, ૫.
લક્ષ્મણી ૬. આપી વેદમાપી રાગગાપી, ૭. જાલનથી, ૮. જૂરક,
૯. મુલવી, ૧૦. મુલોત, ૧૧. વમાસિયા, ૧૨. ચોપરી, ૧૩. મોહલી,
૧૪. મુજલાળી, ૧૫. કાંચેલી, ૧૬. મોરખ, ૧૭. તાલેચે, ૧૮.
કેડારી, ૧૯. ખટોલ, ૨૦. નિનાડિયા, ૨૧. મલક, ૨૨. લોહક,
૨૩. મોલા, ૨૪. આયડિયા, ૨૫. મોસિયા, ૨૬. મોમવાલ, ૨૭.
ગાડી(જિહા) ૨૮. માદરેથ, ૨૯. લોલેચ, ૩૦. માલા વગેરે.

તપાગાથના તર મેઝણા છ' યો એક મામાચારીવાળા છે તે
મુવ ગાંધના જૈનો તપાગાથના આમેશ થયા છે.

૧. તપાગાથના જાગીયાના તપાગા ૧૩ ગાંધેની વાલી હતી તે આ
પ્રમાણે—૧. તપાગા ૨. સહિક, ૩. મોહલીયા, ૪. કમલકાથ ૫.
મહમ્મદ ૬. મોહમ્મદ ૭. કાકાપુત, ૮. મોહમ્મદ ૯. વિરેમ્મદ
૧. કાકાપુત, ૧૧. વાગ ૧૨. ઉગેક-મોહમ્મદ ૧૩. મોખરી
મ્મદ આ ૧૩ ગાંધના જૈનો તપાગાથના વિજયસેનસૂત્રિયાના મીજાની
આગા ૫. જાયા હયા.

(—મીજાના મજાવકામું, ૧ ૩૬)

એસવાસ, પોરવા મા એરદિયા, ધીમાસી, મુર્જસભાસાસી,
અનવાસ, પંચીવાસ, કપોત, નાગર વગેરે અનેક પ્રતિએવાસ
તપાસ્યાના કૈનો છે

૧૫ બાગચ પદ્માવતી (આરાસણ)

૪૧ આ ગાદિવસુરિ

૪૨. આં જિનસદ્સુરિ—તેમના ઉપદેશથી શેઠ વાહક પોર
વાડે પાસામાં ઉદરવસુદી જનાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. તેમણે સ
૧૨૦૪ મા ઉપદેશમાલા કરી રથી. ૩ ૧૨૧૮ મા મત્રી થયો
ધવજના મત્રીપણમાં પાટણમાં કુપસુર્ણિ'ની તા.પ્રતિ દબાવી
તેમના બીજા પદ્મવતી આ ગાદિવસુરિ હતા (જૂઓ, પદ્માવતી ૧૨ મી)

૪૩ આં રત્નમલસુરિ—તેમના ઉપદેશથી શેઠ વાહકના માતા
પુત્ર વ્રહ્મદેવે ૩ ૧૨૭૫ મા આરાસણના દેસમરમાં હાલમર કરાવ્યો.^૧

૪૪ આં હરિસદ્સુરિ

૪૫. આં પરમાણુદસુરિ—તેમના ઉપદેશથી શેઠ વાહકના
બીજા પુત્ર ચરણદેવ, તેમના પુત્રો વીરચંદ, પાસક, આજક તથા
રાવણે સ ૧૩૧ મા આરાસણમાં ૧૭ તીર્થ કરાવે પદ્મ કરાવ્યો.
શેઠ વીરચંદે ૩ ૧૩૩૮ મા આરાસણમાં ૧૦ વામુપૂજ્યની ફેરી
જનાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી, પ્રતિષ્ઠા કરાવી. સ ૧૩૪૫ મા સમિત-
સિખર તીર્થની યાત્રા કરી નમેતસિખરનો પદ્મ જનાવ્યો અને એ
પદ્મની મુખ્ય પ્રતિષ્ઠા કરાવી, પોસીના તીર્થમાં સ્થાપન કર્યો.

(—આરાસણના લેખો, પ્રાચીન કૈનલેખ
સમૂહ, લા ૨ લેખાંકો ૨૭૬-૨૬૦)

૧. આરાસણના આચાર્ય વસીદેવ મારે જૂઓ, પ્રક ૩૧ પ ૨૦૫
આરાસણના મારે જૂઓ [પ્રક ૩૭ પ ૨૬૩]
આરાસણ તીર્થ મારે જૂઓ, [પ્રક ૩૭, પ ૨૬૮]

૨ આ હાથે રાજમર્યાદા [૧૩] આ પરમાનંદ [૧૪] આ રત્ન
મલ લખા તેમના ઉપદેશથી સ ૧૩૧ ના વૈદ્યાન વડિ ૧ ના રાજ સેઠ
વીરેસ પિરયાના વડના વીરચંદે આરાસણમાં બ નેશિનામના દેસામાં
સાલ કરાવ્યો. [પ્રક ૩૫, રાજ પદ્મ સમૂહ, પ ૩૧]

૧૬ બિન્નમાલ વડગચ

આ ગચ્છ કથા જચ્છનો પેગગચ્છ છે તેનો અર્થ આધાર મળતો નથી, પરંતુ એક ઉદ્દેશના આધારે અમે તેને વાદિદેવસૂરિ- ને સ્વાતીય જતાઓ છે તેમા અનુક્રમે ૧ આં બીસૂરિ ૨ આં અમરપ્રભસૂરિ, ૩ આં કનકપ્રભસૂરિ થયા હતા.

શ્રીમાલી વહોરા એપાસે તેમના ઉપદેશથી અં ૧૫૫૧ ના વૈશાખ સુદિ ૬ ને શુક્રવારે પુનર્વસુ નક્ષત્રમા માલવગઢની દક્ષિણ તમેલીમા જાં પાદનાથનો પ્રાચાર જધાઓ.

(—જૈનસૂત્રપ્રકાશ, કં ૨૫, પૃષ્ઠાવલી
અમુચ્ચ, જા ૩, પૃ ૨૨૫)

અમલગચ્છમાં પણ બિન્નમાલગચ્છ એવો શાખાગચ્છ હોવાની પ્રશસ્તિઓ મળે છે

૧૭ રામસેનીય વડગચ

જુદગચ્છમાં રામસેનીયાવજ્ઞ આં મલ્લવજ્ઞસૂરિ થયા તેમજે અં ૧૫ ૬ મા પ્રતિષ્ઠિત કરેલ જાં શાનિનાથની પાતુપ્રતિમા અર મના (ઉ પ્ર)મા વિરાજમાન છે

૧૮ હગવસા વડગચ

આ ગચ્છમા અં ૧૬૫૧ ના વૈશાખ સુદિ ૫ ને શુક્રવારે જાં દેવાનદસૂરિપદે આં મોમસુદરસૂરિ થયા.
કલિકાલસુર્વજ્ઞ આં હેમચ દ્રસૂરિ (અં ૧૨૨૬)

કિં સુમં શાખપાથોર્ધ્વમચ્ચયેર્મનિમ્ ।

પક્ષેનાપિ કિં ચેનમૂર્ધ્વ જર્ત ગચ્છાનુશાસનમ્ ॥

જૂજાતના અમુક નગરમા મોઢ સ્થાપિતો શેઠ આયો (આધિત્ર) સ્થેતો હતો, તેને પાદિની નામે યની હતી તે જૈનેશ્વર પ્રમુદિ પામેશ્વર મેશી નેમિનાથ મોઢની જહેન હતી. તે જૈનધર્મ પાગલી હતી એક વેળા તેણે અખમા બિતામબિન્ન એક, ૭ સુઢ પાસે

જઈને ઘમઠવા લાગ્યું. એક બાબો બોલે, જે બી? સ્વજે જઈ શક્યો કુસ્યે?

આ દેવચંદ્રચરિત્રે એ સ્વપ્નના કાળ વિશે જણાવ્યું કે તું એક નરમણિને જ મ આપીશ જે મોટો મતા ગુરુમણિ થશે. તારો એ પુત્ર હીમે પામે વિકાસ માધી એક મહાન પુરુષ બનશે.

તેણે મ ૧૧૪૫ ના કાર્તિક સુદિ ૧૫ ની રાતે એક તેજસ્વી બાળકને જ મ આપ્યો. તેના માતા પિતાએ એ બાળકનું નામ ચગદેવ રાખ્યું. ચગ એટલે ઉત્તમ.

પૂજ્ય તણમચ્છના આ દેવચંદ્રચરિત્રે એક દિવસ ધર્મકામા મોહક પ્રાપ્તિના દેસસરમા દર્શને પધાર્યા.^૧ તેઓ ચૈત્યવદન કરતા હતા ત્યાર પાદ્મિનીદેવી પણ દેસસરે દર્શન કરવા બાધી હતી અને દેસ સરમા પ્રવેશિણા દેવી હતી. એ મમથે બાળક યજો. પણ ઉપાસથ મા જઈને આચાર્યશ્રીના આમન પર બેસી ગયો. આચાર્યશ્રી અને માતાએ ત્યાં આવાને બોલ્યું કે બાળક સુરુષ્ણનો અભિલાષી છે. આચાર્યશ્રીએ પાદ્મિનીને શાક આપી કે બહેન! એ સખ્ય સ્વપ્ન તમને શાક છે? આ બાળક જગદ્ગુરુ થવાને લગ્યો છે. એ આ તનાં જ નિશાનાં છે તું બલે જ એઈ લી, હવે વિચાર કરી લે. તારે આ બાળક સુરુ મહાસજ્જને વહેણવથો બેઈએ.

માતાએ જવાબ આપ્યો કે તેના પિતાછની આજ્ઞા હાથે તો મારી મમ્મતિ છે પણ તનાં પિતા આજ્ઞા આપે તે અસંકલ છે.

પાદ્મિની દેવીએ વિચાર કર્યો કે મારા બાબો એ નિર્મિતરૂપે માધુ થવાનો કાલ તો જડી મારા પોતાના કાથે તેને થોડાં જુરુને કેમ ન માપવો? તેણે પોતાના ભાઈ નેમિનામની માથે મતાર કરી લીધી અને ચગદેવ આજ દેવચંદ્રચરિત્રે મોઈએ.

૧ સ્વપ્નમાં પિતામણિ (મતાવત્થમિ), અંબો (અવધો) અને ચેન્દ્રચંદ્રચરિત્રી)

દીક્ષા—

આં દેવચાસુરિ અગદેવને આથે લઈ વિદાર કરતા કરતા દર્શાવતી પદાર્થો. દર્શાવતીમાં શેઠ ઉદાસન રાજમાન્ય એવી હતા. આથે શેઠ ધ્યાનને પાછો લઈ આવવા દર્શાવતી બધા તેણે શેઠ ઉદાસનના ભાવથીના અઠાશી અને મુનિભક્ષા વચનોથી ખુશ થઈ પોતાને પુત્ર આવ્યાશ્ચાને વહોડ્યો.

પછી આચાર્યશ્રીએ જલાત તરફ વિદાર કર્યો. ૧૦ પાર્શ્વનાથના દેશમુરખા (આશ્વિનવત્રીમાં) ૨૦ ૧૧૫૦ ના માફ સુદિ ૧૪ ને શનિવારે પુન્ય નક્ષત્રમાં મોરચના સુમયે (આશ્વિન સન્મમાં), કન્થાના સન્મમાં, પહેલા ભુવનમાં ગુરુ, પાચમાં નીતિધર્મભુવનમાં ભુષ છઠ્ઠા ભુવનમાં ઋષિ મજજ આડમાં ભુવનમાં શુક (ધિવ્ય શુક), નવમાં ધમભુવનમાં શેઠિત્રીને શનિ અને અગિયારમાં ભુવનમાં પુન્યનો ચક્ર હતો ત્યારે એ પાંચ વર્ષના બાલકે ધ્યાનદેવને દીક્ષા આપી અને તાનું નામ મુનિ સોમચાંદ રાખવામાં આવ્યું. આ દીક્ષાને ઉત્તરવિન્યામાં શેઠ કર્યો. (—પ્રજાપતિભક્ષિ)

સુરસ્વતી સાધના—

મુનિ સોમચાંદની ભુક્તિ તીવ્ર હતી. આચાર્યશ્રીએ તેને આકસ્ત્ર અને સાહિત્યનું અધ્યયન કરાવ્યું. મુનિ સોમચાંદ વિદ્યાન જન્મ્યા તેણે નિરંતર એકાગ્રપણે સુરસ્વતીદેવીનું ધ્યાન કરતા હતા. તેમના મનમાં એવી અભિજ્ઞા હતી કે કાશ્મીર જઈ સુરસ્વતીદેવીને પ્રસન્ન કરી “ત્રિલ સામ્બલ” બનવું. આચાર્યશ્રીએ તેમની ભાવનાને પૂર્ણ કરવા કાશ્મીર તરફ વિદાર કર્યો. બાલક મુનિએ સ્વતાલ્યકમાં નહીં પરંતુ સ્વતાલ્યક તીથમાં એકાગ્ર જની સુરસ્વતીનું ધ્યાન કર્યું. સુરસ્વતીએ પ્રત્યક્ષ થઈ તમને જણાવ્યું. વત્સ ! તારી ભક્તિથી હું પ્રસન્ન થઈ છું તારી વાછા પૂરી થશે. તારે હવે કાશ્મીર જવાની જરૂર નથી.

૧ ઉપર ૧૨ તીથ તે જલાતમાં એ નામનું દેવદાર. એજ જાન્યુ દેવદાર અને નામધર્મમાં એ નામનું દેરીનો છે.

મુનિ સોમચંદ્રે નરસવતીના આ વરજ્ઞનથી ખુસ થઈ તેમણે કારમીર જવાનું મુલતવી સમજી

એક એવી માન્યતા છે કે આ દેવીના વરજ્ઞનની ઘડના જાણદારી તીર્થમા બની હતી.

આ હેમચંદ્રસૂરિને દેવી સહાય હતી, એ અને પણ એક કિંવદંતી મળે છે કે આ દેવચંદ્રસૂરિ, મુનિ સોમચંદ્ર અને મુનિ મહાવજિરિ—એ ત્રણેએ એક સોમસમાનજન સ્ત્રી કુમારીના આમના શ્રીમાતી સોઝની પદિની જોને પોતાની માથે નમ ભરી સતી દેવીનું ધ્યાન કરું ત્યાં સોઝને મુઝલી વરવારે ભ્રમ રાખ્યા અને તેમને સ્વપ્ના આપી સખી કે આમારામાથી એ કોઈ અસાધ્યમાન થાય તેનું માથું વારે વરવારથી છડાડી દેવું. તેઓએ ૧૦ દિવસ મુખી એ પ્રકારે ધ્યાન થયું તેઓના પ્રહસતેજથી અને ધ્યાનના આકર્ષણથી અજિવારમા ફિલ્તે દેવ પ્રવક્તા થયા. દેવે વરજ્ઞન આપ્યું કે આ દેવચંદ્રસૂરિને ભાવન વીથે વરમા જોયો મુનિ સોમચંદ્ર સૂરિ જાણને પ્રતિજ્ઞા કરી શક્યો અને મુનિ મહાવજિરિ મિલ્લાતની વૃત્તિઓ બતાવો શક્યો. આમા શ્રીમાતી સોઝને કશોક રૂપિયાનો લાભ નહોતો અને જાણાયે ત્યાંથી નિકાર કરી રૈવતાવવાર તીર્થની યાત્રાએ ગયા.

(—સોમકુલપદ્માવલી, ચીરવ સાવલી)

એક ગ્રામમાં એક શ્રીમતનો પુત્ર અવસરકર્મના ઉદયથી નિર્ધન બની ગયો હતો. ઘરનું ખન માટી અને કોણમા બની ગયું હતું. આથી તે કુળી હતો. મુરઝેલીથી પોતાનો નિર્વાહ બતાવતો હતો. તેણે પોતાના ઘરના સોમસમાથી કબજો કાઢી ઘરના મોઢાના એક જણમાં રાખી મૂક્યા હતા. એવામા આખાઈથી ચિદાર કરતા કરતા તે આમમા પધાર્યા અને સોઝના પુત્રના ઘેર જોત્તરી માટે પધાર્યા.

સોઝના પુત્રે ઘણા આદરથી આખાઈથીને ઘેર પહોંચાવી બાહ્ય મુનિ સોમચંદ્રે વરમા અને મોઢામા નજર ફેરવી તો તેમને પેલો કબજોનો ઉચ્ચ સોનાનો રોળાથો. તેમને વિચાર આવ્યો કે આ વૃદ્ધને કશોકપતિ હોવો જોઈએ, પરંતુ બેતરીમા ઘેર બેઠાને

તેમને ઘમુ કે, આ લોભી હોવો જોઈએ તેમણે ગુરુજીને ગુપ્ત
સ કેવ ક્યો, પણ ગુરુજી કઈ સમજી ન શક્યા. પણ ઘતુર શેકનો
પુત્ર એ હલિકત પામી ગયો તેણે જિલા ઘઈ બાલમુનિને જાણીને
તે હમણા ઉપર જ બેસાડી લીધા. એ બાલમુનિના આશ્રિતનિષ્ઠ
બાલમુનિના આશ્રિતના પ્રભાવથી કમળાનો હગલો પ્રગ્ન રીતે સોનાનો
બની ગયો શેકના પુત્રે હઈ પામીને ગુરુમહારાજને વિનંતિ કરતા
જણાવ્યું કે નાના મહારાજ તો પ્રત્યક્ષ સ્વર્ણપુત્ર છે એ સોમ
ચંદ્ર નથી પણ હેમચંદ્ર છે ગુરુદેવ ! આપ આ મુનિને આચાર્ય
પદવીથી અલકૃત કરો અને તે ઉત્તરવમા આ આવકને લાભ મળે
એવી કૃપા કરો.

આચાર્ય મહારાજે પણ મુનિ સોમચંદ્રને હેમચંદ્રરૂપે નિહાળ્યા.

(—વીરવ શાવલી, સોહમકુલપટ્ટાવલી, પટ્ટાવલીસમુચ્ચય, ભા. ૨)

આચાર્યપદ—

ગુરુદેવે આ બાલમુનિને કામવિજેતા અને સર્વ રીતે યોગ્ય બાલકી
સં ૧૧૬૬ ના વૈશાખ સુદિ ૩ ના દિવસે મધ્યાહ્ન સમયે કઈ લગ્નમાં
પહેલે ગુરુ, ત્રીજે સહુ, છઠ્ઠે મજળ, નવમે શુક્ર-કેતુ, દશમે સૂર્ય-
ગુહ અને અગ્નિચારમે ચંદ્ર-શનિ હતા—એ યોગમાં બાલમુનિના ગર્ભમાં
આચાર્યપદવી આપી, તેના કર્ણને ચંદનકપૂરથી સુવસિત કરીને
સુરિમત્ર આપ્યો અને તેનું નામ આ હેમચંદ્રસુરિ રાખ્યું.

આ મુમયે માતા પાદિનીએ ઘણા ઉત્સાહથી લીલા લીધી. આ
નવા આચાર્યશ્રીની જાવના અનુચાર આચાર્યશ્રીએ સાખી પાદિનીને
પ્રવર્તિનીપદ આપ્યું અને સર્વ પ્રવર્તિનીને સિદ્ધસન ઉપર બેસ
વાની અનુમતિ આપી.

આ દેવચંદ્રસુરિ સં ૧૧૬૭ લગ્નલગ્નમાં સમાપિથી કાલ કરી
સ્વર્ગે ગયા અને આ હેમચંદ્રસુરિ સપરિવાર વિકાર કરતા કરતા
પાપુ પધાર્યા.

એક દિવસે રાજા સિદ્ધસાજની સવારી જળારમાંથી પસાર થઈ
રહી હતી. રાજા હાથી ઉપર બેઠો હતો. આં હેમચંદ્રસુરિ પણ એ

જ બવસરે જાણરમા મર્યાને જઈ રહ્યા હતા. સબંએ આવાર્થથી ખાસે આવાને પૂછ્યું મહામન! તમારે કઈ કહેવું છે? બવસરે આવાર્થથીએ પ્રસન્નમુખે જણાવ્યું શિવરાજ! તારા વચને રાક્ષસ સખ્યા વિના જ આગળ ચલાવ. કદાચ દિગ્ગજને ચલારાઈ બધે તે તને તારે વિચાર કરવા નહીં. કેમકે પૃથ્વીને તે તું જ ખાસ કરી રહ્યા છે. રાક્ષસોએ આવાર્થથી ઉપર નીકળી નજર નાખી.

શિવરાજના દિગ્ગજ દિગ્ગજાના વિચારે ઊઠ્યા હતા. જરાજર બંને જ સમયે તેને પ્રસન્નમુખ આવાર્થથીના હાથ ન ચલાવે તેમના જ શ્રીમુખેથી મહામનસરૂપ આવીર્વાદ મળ્યો, એ દે રાક્ષસોએ આવાર્થ મહાશક્તિનવી માની લીધી અને આવાર્થથીને વિનાંતિ કરી કે આપ હમેશાં બપોરે અને પ્રસાદ વિનાંત આપવા પધાર્યો. સજમહેશ્વરમાં પ્રવેશ—

આવાર્થથીએ રાક્ષસના આ આમત્રવુને શુભ શુભન માની લઈ તેઓ અત્યંત રાક્ષસમહેશ્વરમાં જવા લાગ્યા. તેઓ પોતાના આરિય મનથી અને પ્રતિભાથી ધીમે ધીમે સજસભામાં પ્રવેશા પામ્યા.

રાક્ષસભાના આવાર્થથીને ઊઠ્ય બેઠું બીજા પરિતોના દિગ્ગજ સાક્ષર માત્ર વૃદ્ધા એ ન્યાયે ઇર્ષ્યાએ જન્મ લીધો. પણ આવાર્થથી તે મૌમ્યજાતથી તેમને ચાલ કરતા અને પોતાનો પ્રતિભાથી પ્રભાવિત કરતા રહેતા.

એક દિવસ એક આરણ્ય કેવિ રાક્ષસની સજામાં આવ્યો. તે અધ્યક્ષ સજામાં કેવિત મનાવીને બેસવા લાગ્યો. તે કેવિતના પ્રારભમાં આવાર્થ હમચક્રનું નામ હતું તેથી તે અંતગતીને બીજા પરિતોને ગુરુઓ આવ્યો પણ જાનીના અસ્ત્રો ન્યારે તેમણે સાક્ષરમાં ત્યારે તે બધા ખુસ થયા એટલું જ નહીં પણ તેઓ આશ્ચર્યમકિત થઈ ગયા. વાસ્તે આવાર્થથીના કહેવાથી એ કેવિતને ત્રણ વાર શ્રેષ્ઠ સ્વરે લલકાર્યું આવાર્થ સજાએ આવાર્થના ઉપદેશથી તે આરણ્ય ત્રીયા હજારનું નામ આપ્યું વાસ્તે દર્શિત થઈ કહ્યું : મે ત્રણ વાર કેવિત સજાગાવ્યું છે તે આશ ચલાવ પ્રભાણે જરાજર હો અને

અબ્યોએ મને ત્રીસ હજારની રકમ આપી છે તે મારી સાત પેઢી માટે બરાબર છે

આઆયશ્રી યૌમુખજીના દેશચરમા રાજ બ્યાખ્યાન આપતા હતા. ૯૦ નેમિનાથનુ અસ્તિત્વ આશ્વત્થું હતું છયે હશનવાગાએ આવીને તેને ઉત્સાહથી સાબળતા હતા. બ્રાહ્મણ મોતાબેએ, પાંડવોએ જૈન દીક્ષા લીધી એ વાત ઉપર વિરોધ ઉઠાએ અને સબને વિનંતિ કરી કે આ જૈનાઆચાર્ય વેદબ્યાસના કથનથી બુદ્ધિ વાત કરે છે તેથી અભુતિનો અનાદર ધામ છે તો તેમને વિપરીત બોલતા રોકવા ભેદીએ.

ત્રિહમને આઆયશ્રીને બોલતી ખુલાસો માગ્યો. પાંડવોએ જૈન દીક્ષા લીધી છે એ વાતનુ પ્રમાણ માગ્યું

આઆયશ્રીએ ગભારણ્યે જણાવ્યું કે રાજની બ્યાસજી મહા ભાસ્તમા પા વોનું હિનાલકમમન જણાવે છે, બ્યાસે જૈનઆચાર્યો પા વોએ દીક્ષા લીધાનુ જણાવે છે પણ તે પા વો અને આ પાંડવો એક જ છે એવું શાસ્ત્રમા સ્પષ્ટ નથી. પા વો ઘણા થયા છે સાબળો, માંગેલ પિતામહ પોતાના પરિવારને જણાવ્યું હતું કે મારું મરણ ધામ ત્યારે માથા શરીરને એવી ભૂમિમા અભિદાહ દેને કે બ્યા બીજા કેમકેના પણ અભિદાહ થયો ન હોય.

ભામ પિતામહ મરણ પામતા તને પરિવાર એવી ભૂમિની તપાસ માટે એક પહા ના ઊંચા શિખર ઉપર બ્યાએ ત્યારે ત્યા દેવવાણી થઈ કે—

મત્ર મીત્તમત્ત લગ્ન પાળજાના રત્નરત્ન ।

નેગાચાર્યસહય તુ કર્મસંધ્યા ન મિથન ॥

—અહીં ૧૦ ભાગે, ૩ પા વો ૧ ૦ ક્રોડાઆચાર્યો અને ગણી ન શકાય એટલા કણોને અભિદાહ દેવાયો છે.

૨૫૪ વાત છે કે અહીં પાંડવો ધણા થયા છે અને તો જતાલીએ ઊંચે કે એ કાગે જૈન પાંડવો થયા એ એમા શકા કરવાનું કેમકે કાણુ નથી. તેમની પ્રતિમાએ મનુજીવ વીર્યમા અને

નાશ્તિકતા શ્રીચંદ્રપ્રભુના દેરાસરમાં નિશ્ચયાન હોય તેમ કૈદારતીર્થમાં પણ છે તેથી જોને જ્યાં મદદા હોય તે જ્યાં તેમને પૂજે

જ્યાં પ્રગટ જ્ઞાન છે ત્યાં ધર્મ છે. જ્ઞાન ગમે ત્યાં હોઈ શકે જ્ઞાન અને ગંગા બે કોઈની ખરેખર નથી.

બ્રાહ્મણો આ જુલાસો સાબળી મૌન રહ્યા શબ્દને આધારમાં શ્રીને આજ્ઞાન થાકુ શાખવાને વિનંતિ કરી.

એક દિવસે પુરોહિત આશિર્વાદ આપ્યા શ્રીને જણાવ્યું, તમારી ઉપદેશસલાહા આજે શરૂઆત સહજે આવે છે અને જોના પોતાને માટે તૈયાર કરવેલા પૌષ્ટિક આહાર તમને આપે છે ત્યારે તમારું બ્રહ્મચર્ય કેવી રીતે ટકી શકે? કારણ કે પત્રચોળ પાશપર કાષિ વગેરે પણ આમાં મોટા પાશ્વ, તો પછી દૂધ, દહીં, ધી વગેરે ખાનાસ માનવી પોતાની ઉદ્ધિયોને કાળૂમાં રાખે બે તો સમુદ્રમાં વિશ્વાચલ દુષ્કા જેવી વાત છે.

આધારમાં શ્રીને હસીને જવાબ આપ્યો, પુરોહિતલ! તમારો નિષ્ક્રમ વિચારપૂર્વકનો નથી. સાંભળો, સિદ્ધ જળવાન છે તે હરણુ પ્રકાર વગેરેનું માસ ખાધ છે. છતાં વપસરમાં એક જ વાર વિષ્ણુ સેવન કરે છે જ્યારે કંપૂતર કાંકણ અને ખાન્ય ખાધ છે છતાં નિરંતર કામી બની શકે છે તેનું શું કારણ?

આ સમયે સિદ્ધશાળે જણાવ્યું કે જિતર દેવાની તેવડ ન હોય છતાં સજ્જનામાં શાવ તેમ મોટે બે ઉતાવળિયો સ્વભાવ કહેવાય. પુરોહિત આ કપકામી શર્મમિદો બની ગયો.

વારી ગુરુ આ ઠેકસુરિએ સિદ્ધશાળની શબ્દમાં સ ૧૧૮૧ના વૈશાખ સુદિ ૧મના રોજ દિગ્ગજાચાર્ય કુમુદચંદ્રને હાલવી વિજય પદ્માક્ષ મેત્રવી અને રમેતાવશોએ કૌનધર્મ અને જીવજાતને ઔરવ વાત બતાવ્યું, તેમાં આ હેમચંદ્રસુરિનો પણ સળગ દાખ હતો. દિગ્ગજાચાર્યે પૈતાના જગથી અજ્ઞાપ્રમાન ગાંઝિલ, સજ્જનાના દેશવ નામના ત્રણ સ્ત્રીઓ અને બીજા દશનીઓને પોતાના પક્ષમાં લીધા હતા.

આં વાહિદેવસૂરિએ જોવી રીત ન હાજવી તેઓ તો માનતા હતા કે જે વિજય વિધાથી મળે છે તે જ સાચો વિજય છે ખનથી મેળવાયેલો વિજય સાચો નથી હોતો. પણ આ પ્રસંગે એક માત્ર રાજમાતાનો જાણ હતો. રાજમાતા મિનસદેવી તેમના પિયરના કારણે દિગંજસાચી તરફ પક્ષપાત જતાવે જો વાત તરફ આં હેમચંદ્રસૂરિનું લક્ષ જતું તેઓ હમેશા રાજમહેલમાં જતા-આવતા. અવારનવાર રાજમાતા પણ આચાર્યશ્રીનો ઉપદેશ સાંભળતા. તેઓ આ પ્રસંગે રાજમહેલમાં જઈ રાજમાતાને મળ્યા અને જણાવું, માતા ! દિગંજના આ શાસ્ત્રાર્થમાં જોવું સિદ્ધ કરવાના છે કે શ્રીઓએ કરેલો ધર્મ નહામો જાણ છે જ્યારે શ્વેતાંજલિ જોવું સિદ્ધ કરવાના છે કે શ્રીઓએ કરેલો ધર્મ ફાકે જતો નથી.

રાજમાતાએ આ જાણે પાકી તપાસ કરી અને આં હેમચંદ્ર સૂરિની વાતને સાચી માન્યા પછી દિગંજના પક્ષ છોડી દીધો. પરિણામે નાક માટેનો ન્યાય મેળવવામાં આઠખીલી નહીં નહીં. આ વાહિદેવસૂરિની પ્રબળ મુદ્દિતિ આગળ આ કુમુદચંદ્ર ઝાખા પડી ગયા અને હક્ષિણના પતિયો પર ગુજરાતના આ વિદ્વાન વાદીએ વિજયની મહોર મારી. (જૂઓ, પ્રક ૪૧ પૃ ૫૭)

આ સમયે આ હેમચંદ્રસૂરિ ૩૬ વર્ષના ઉંમરના હતા. પણ તેઓ નૈમિષિક બ્રહ્મચર્યના ઓજસ્વી સનતકુમાર વજેરની જેમ બાલ મુનિ જેવા હોવાતા હતા. દિગંજસાચી તેમના મરફરી કરવા ધાર્મ પક્ષ આચાર્યશ્રીએ તેમને લખ્યેજેવો રાકેલો જવાબ વાળ્યો. તેમણે સ્વભાગાવી દીધું કે તમે મને બાળક માનો છો પણ ખરો બાળક તો જો જ છે કે જે હાલોટી પણ વીંટી શકતો નથી. જોઈ લો, મેં તો કપડા પહેરેલા છું' એ સાબતી સૌ હસી પડ્યા.

રાજ્ય સિદ્ધિસાથે આ શાસ્ત્રાર્થના ઉપસક્ષમાં આં વાહિદેવસૂરિને લાખ રૂપિયાની રકમ તથા બાર ગામ આપવાને જણાવું ત્યારે આચાર્યશ્રીએ તે જાનનો સ્વીકાર ન કર્યો. આથી રાજાએ તે દ્રવ્ય બેઠે પાટણમાં મોટો બિજમાસાદ જ બાળ્યો અને તેમના સં ૧૧૮૩

ના વૈશાખ સુદિ ૧૨ના રોજ આ બાહિરેવસુરિના હાથે ૬૫ આગ્રજ ભીલી બા સપ્તભદ્રેવનાં પિતૃલક પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી, જે સ્થાન 'સજ્જવિહાર' નામથી પ્રસિદ્ધિ પામ્યું.

(—જૂઓ આજી મકરણ પૂ ૫૭૦ ૫૭૧)

એક બાર ભાગવનમતનો આચાર્ય દેવગોષ્ઠિ પાટણમાં જાઓ, જે સિદ્ધ સારસ્વત વિદ્વાન હતો. સભાએ તેને શબ્દસભામાં પ્રધાન્ય આમત્રણ આપ્યું તેણે ઉત્તર વાળો કે કાશીનરેશ અને કનોજના નરેશો એવા છે તો આ નાનકડા સુજ્જવતનો શબ્દ શી વિસાવજ છે ? તેણે સભાની આમત્રણ પામ્યું કેમકે

સભા રાજકવિ શ્રીપાલને સાથે હાઈ તેને મળવા ગયો હતો ૫ દેવગોષ્ઠિની સાથે જ જમીન ઉપર બેસી ગયો. દેવગોષ્ઠિ કવિ ભક્તવર્તી શ્રીપાલની મરકરી કરી જોટલે એ જને વિદ્વાનો વચ્ચે કમરો મચા. સભાએ દેવગોષ્ઠિને કોઈ શબ્દ જોટ ન કરી.

મિદ્ધશબ્દ બધાવેલા સજ્જવિહારમાં સ ૧૧૮૩માં બા કપલ દેવનો પ્રતિષ્ઠામહોત્સવ હતો. એ ઉત્સવમાં દેવગોષ્ઠિ હાજરી આપી યોને પોતાના ધર્મિકશી આશીર્વાદક્રિત કરી નાખ્યા. તેમણે એ વાત તત્કાલે સ્પષ્ટ બધાવી કે— શકર એવો કોઈ ગુપ્તી નથી, કેમકે તે સદા અધનારીપર જની રહે છે જિનેશ્વર એવો કોઈ વીતરાજ નથી, કેમકે તે નારીના સગથી રક્તિન છે બીજાઓ વચગાળા છે જે વિષમલોગને પૂરા સેની શક્તિ નથી અને તેને સવજા છેડી શકતા નથી.

શબ્દ મિદ્ધશબ્દો સુરા ભર્ષ ૫ દેવગોષ્ઠિને લાખ દ્રવ્ય આપ્યું, ત્રીજી તરફ તે સુરા પીતો હતો એ વાત કવિસજ્જ શ્રીપાલે છુતવશ દ્વારા બાણીને સભાને પણ વાર્તા કર્યો હતો. આથી સભાએ તેને મન આપ્યું બા ૬૫ ૫ દેવગોષ્ઠિનો ખજ લખણ હતો જોટલે તે ત્રણ વર્ષમાં શાવ નિર્ધન એવા જની ગયા.

હવે તેણે આ શ્રદ્ધેમયદસુરિને મળવાતું બોલ્યું. કવિસજ્જ શ્રીપાલે આચાર્યશ્રીને વિનાંતિ કરી કે આપે ૫ દેવગોષ્ઠિને મળ-

વાની તક ન આપવી તેનો સત્કાર પણ ન કરવો ।’

આચાર્યશ્રીએ ગભીરપણે કવિરાજ શ્રીપાણને જણાવ્યું કે, ‘મહા નુશાવ ! એ અસાધારણ સિદ્ધ આસ્ત્રવત પડિત છે એ નિરૂપિમાની બનીને આવે તો તેને સત્કાર આપવો જ જોઈએ.

એક દિવસે ૫૦ દેવગ્રામ આં હેમચંદ્રસૂરિને મળવા ઉપાસ્યે આબ્યે આચાર્યશ્રીએ તેને પોતાના આર્ચનાસન ઉપર બેસાડી સત્કાર કર્યો. ૫૦ દેવગ્રામ આચાર્યશ્રી માટે બાસ્થા કે—

પાત્રુ લો હેમગોપાએ લણ્ડ-કળ્પમુરવહન્ ।

વદ્ધર્ગલપદ્મપામીઆરવન્ કૈનવાટકે ॥’

—જે વૃદ્ધર્ગનરૂપ પદ્મબોને જૈન ગોચરમા ચારી રક્ષા છે તે ૬૬ અને કાબળીવાળા હેમ-ગોપાણ તમારુ રક્ષણ કરે.

આચાર્યશ્રીએ ત્યા ત્યારે જ કવિરાજ શ્રીપાણને બેસાવી તે બંને વચ્ચે મૈત્રી કરાવી લીધી, કેમકે જગદો મળે એ માધુને પ્રથમ ધર્મ છે વળી, શબ પાસેથી તેને લાખ દ્રવ્ય અપાવ્યું અને તે પછી દેવગ્રામ આત્મકસ્યાણ માટે ગગાકિનારે બાસ્થા ગયો.

એકવાર શબએ શાત્રાએ જતા આં હેમચંદ્રસૂરિને વાહન ઉપર બેસવાની વિનંતિ કરી, ત્યારે આચાર્યશ્રીએ સાધુ માટે તે અકસ્માત બતાવી ઉત્કાર કર્યો. બાકી શબએ કહ્યું કે તમે જાહ છો. આચાર્યે દુઃખે ઉત્તર આપ્યો, હા, અને નિજાં છીએ.

તે પછી શબ થોડે દિવસે ઉપાસ્યે આબ્યે ત્યારે આચાર્યશ્રી આશ્વજિત્ર કસ્યા હતા. શબને તે વિશે જબર નહોતી. શબએ પડદો લીધાં બેસું તો આચાર્યશ્રી લૂણસુદ્ધ લોચન કરી રક્ષા હતા તે તેના પ્રત્યક્ષ જણવા-જોવામા આવ્યું. શબ આચાર્યશ્રીના ત્યાગ, તપસ્યા અને શાંત અભાવથી ખૂબ પ્રભાવિત થયો.

સિદ્ધશબને પુત્ર નહોતો. બેનું તેને મોટું દુખ હતું તે પુત્ર મમતાથી મ. ૧૧૮૫માં ઉઘાટે પથે તીર્થયાત્રા કરવા નીકળ્યો. તેણે આચાર્યશ્રીને પણ સાથે લીધા.

રાત્રીએ પ્રાણલોને શિલોર ગામ આપ્યું. શત્રુજયવીર્ષમાં જ
મયજાદેવની પૂજા માટે ૧૨ ગામ આપ્યાં. ગિરનારવીર્ષના છવ્વે-
દારની પૂરી રકમ આપી. વીર્ષમાં માત્રિકાએ પાળવાના નિર્મળ
બનાવ્યાં જ શ્રીનેમિનાથ, અગ્નિકાદેવી તથા અવલોકેશ્વરસિંહ
(પાવમી દૃઢ)માં જ નેમિનાથનાં હથેળ-પૂજન કર્યું અને પ્રભાત
પાઠથી જઈ સોમનાથ મહાદેવની યાત્રા કરી.

(—જૂઓ પ્રક ૩૫, પૃ ૬૪ ૬૫, ૬૭)

આચાર્યશ્રીએ અહીં શિવાલયમાં મહાદેવના ગુણોનું પ્રતિપાદન
કરવી સ્તુતિ કરી—

યત્ત તત્ત સમયે યથા તથા

યોગસિ સોષ્ટ્યમિથયા યથા સથા ।

યૈત્તદેતન્નક્રુપ સ ચેવ મયાન્

પદ પદ મગન્ । નમોષ્ટુ તે ॥૨૧॥

(—અગ્રેયવ્યવસ્થેદિકા, શ્લોક ૩૧)

રાત્રીએ અહીં થયું દાન કર્યું

આચાર્યશ્રીએ કોઠીનાર જઈને અદ્ભુતવપ કરી અગ્નિકાદેવીને
આસથી અને સત્તના સત્તાન માટે પૂજા દેવીએ જણાવ્યું કે
‘સત્તાના સાચામાં પુત્ર નથી; પણ તેના પછી કુમારપાદ સુજસતનો
સત્તા થશે, જે સત્તાને વધારશે, સોમવશે અને મોટો પરમાદત-
મવધ કરશે.

આચાર્યશ્રીએ સિદ્ધસાજને આ વિગત જણાવી. રાત્રી ત્યાંથી
નીકળી સજધાનીમાં આવ્યો. તેણે પાંચાના જ્યોતિષી મત્રવાદી
અને નિમિત્તિમાળો વળેશને પૂછીને ખાતરી કરી તો આચાર્યશ્રીની
અધિષ્ઠાણી સર્વથા સાચી હતી હવે તેને નિર્ણય જાણ્યો કે તેની
પછી ત્રિભુવનપાલનો પુત્ર કુમારપાદ સુજસતનો મહાન સત્તા થશે.

(—જૂઓ પ્રક ૩૫, પૃ ૧)

આચાર્યશ્રી જ ૧૧૬૨ની સાલમાં જલાતમાં ચતુર્માસ વિસ

જમાન હતો, ત્યારે કુમારપાલ વખાનો માર્થો તેમની પાસે આવ્યો હતો. આચાર્યશ્રીએ તેને જોગળી લીધો ને સારા આસન ઉપર બેસાડીને આશાસન આપ્યું તેમણે સ્પષ્ટ નિર્ણય આપ્યો કે ‘આજથી સાતમે વર્ષે તું રાજા બનીશ. આવકોએ તેને સ્થાની બરચી માટે ૩૨ રૂપિયા આપ્યા.

રાજા સિદ્ધરાજે માગવા પર બહાર ફરી ત્યારે તેને આં વીરસુરિ અને આં હેમચંદ્રસુરિની મજલવાળી ઘર્ષ હતી તે જીતીને પાછો વળ્યો. તેમની વાળીને તે આ વિજયનું મૂળ શકુન માનતો હતો. રાજાએ સં ૧૧૬૩મા માગવા જીતીને પાટણમા ધાનધૂમધી પ્રવેશ કર્યો. આં વીરસુરિ, આં હેમચંદ્રસુરિ અને બીજા આચાર્યો તેમજ વિદ્વાનોએ રાજાને વિવિધ આશીર્વાદથી વધાવ્યો. શુભસત્ત્વ ગૌરવાન્વિત જ થુ

એક દિવસે રાજસભામા રાજા અવલીથી આવેલા અંબલદાસના અંબાને બોલો હતો. એવામાં તેના હાથે ‘સોજબાકરણ’ થઈ ગયું, ત્યારે આચાર્યશ્રીએ જણાવ્યું કે ‘સોજરાજા મહાવિદ્વાન હતો, જેણે આ અંધ સ્ત્રી છે. સિદ્ધરાજે ઉત્કંઠાપૂર્વક પૂછ્યું ‘શું આપણા અંબલદાસમા આવી કોઈના અંધા નથી ? શું શુભસત્ત્વમા એવો કોઈ વિદ્વાન નથી કે આવા મહાન અંધા રચી શકે ?’

ત્યા ઉપસ્થિત બધા વિદ્વાનોએ ત્યારે આચાર્યશ્રી સામે નજર ફેરવેલી અને રાજાએ આચાર્યશ્રીને વિનંતિ કરી કે ‘જાતવત ! આજે જે કાવત્ર બાકરણ લખાવાય છે તે નાનું છે એનાથી વિધા માર્થો બધું પત્તિ થતી નથી. બીજી તરફ પાણિનીયબાકરણ વૈદિક પ્રક્રિયાથી કિલ્લ જની ગયું છે તો હું મુનિવર ! તમે જાતવત ઉપકાર માટે સરજા અને મુજોધ એવા શબ્દો બાકરણનું નિર્માણ કરો અને મહાપુરુષના ભાગીદાર બનો. મને યશનો ભાગી બનાવો અને શુભસત્ત્વને સાહિત્યિક ગૌરવ આપાવો.

આચાર્યશ્રીએ રાજાની વિનંતિને સ્વીકાર કર્યો તેમણે એમના મુખ્ય મુખીના સમન્ત બાકરણનું બારીકાપથી નિરીક્ષણ કર્યું અને

નવું સિદ્ધહેમવદ્ર બ્યાકરણુ બધુ તેમા ૮ અધ્યાય તથા ૩૨ પાઠ
શાસ્ત્ર, ૬૨૪ પાઠની અંતે બેકેક સ્તોત્ર અને છેલ્લે ચાર સ્તોત્ર
એમ કુલ ૩૫ સ્તોત્ર ભેટી, તેમા ચૌકુલેશશાસ્ત્રશાસ્ત્ર લાક્ષણિક
દર્શન કથાઓ છે. એ બ્યાકરણની સજગતા માટે પૂર્તિમા દ્યુતિ,
જુલકુદ્યુતિ, ધાતુપાઠ, બ્રહ્મસામનો, ધાતુપાસયત્વ, શબ્દકોશો, ક્રિયાક્રમ
કાવ્ય વગેરે જરૂરી અભ્યાસ ૧ બ્રહ્મા બતાવ્યા.

સચ્ચતુર્યક્રિય અને વિદ્યાન સમાવેશોએ એ બ્યાકરણુ ત્રણ વાર
વાચન-મનન કરી તેને શુદ્ધ બ્યાકરણુ તરીકે બહેર કરું સ્વભાવે
ત બ્યાકરણુને હાથીની અભાદી ઉપર ચઢાવી, નગરમા ફેરવીને
સહાર કર્યો. ૩ લકિષાઓ શકી તેની ધણી નકસો હાથી દેશે-
ફેશ મોકલી. ૨ નકસો કારમીર મોકલાવી અને પાટણમા બ્યાકરણુના
અલેક વિદ્યાન કાકેલ કાલસ્થાની અધ્યક્ષતામા સિદ્ધહેમવદ્ર બ્યાકરણુ
પૂર્ણ-પાર્ણ સદ્ કથાઓ. (પ્રક ૩૫, પૃ ૬૬)

આચાર્યશ્રીએ બીજા પલ્લુ વિવિધ વિષયના બ્રહ્મા સ્થા છે.

આચાર્યશ્રી સ ૧૧૬૮ ના અતુર્માત્રમા ખજાતમા હતા ત્યારે
સભ્ય નિકલ્લ સ ૧૧૬૯ ના કાર્તિક મુદિ ૩ ના રોજ પાટણમા
મરણ પામ્યો. કુમારપાલ ખજાત આવીને શેક સામની સાથે
આચાર્યશ્રી પાસે આવ્યા. તે આશીર્વાદ મેળવી પાણુ ગયો અને
સ ૧૧૬૯ મા ગુજરાતનો શબ્દ બન્યો.

આચાર્યશ્રી વિદ્યાર કરતા કરતા પાટણ પધાર્યા બહી સ
૧૨ ૭ માં તેમના માતા પૂ પ્રવર્તિની પાહિનીછાએ જનકનકુ
કાવકોએ પુરવમા ૩ કોશ વાપર્ષા અને આચાર્યશ્રીએ ત્રણ લાખ
સ્તોત્રનું પુરવ આપુ ને પ્રવર્તિનીછા કાલધર્મ પામ્યાં એમના
રાજની શિખિયા ત્રિપુલ્લ ધર્મસ્થાનના બાવાઓએ તોડી નાખી એટલે
આચાર્યશ્રીએ એ વાત સાંભળ કુમારપાલને જણાવી. રાજનીએ તેઓને
યોગ્ય સિદ્ધા કરી.

એ જ સમયે રાજની કુમારપાલે આચાર્યશ્રીને પ્રતિજ્ઞિત રાજ
ધહેલમાં પધારવા નિવંતિ કરી અને આચાર્યશ્રીનો સમગ્રધહેલમાં

આદરણ્યો સત્કાર થવા લાગ્યો. સત્કારથી ક્રોધેશા તેમને ઉપદેશ સામગતા અને તેમને ગુરુ માનવા.

ગુરુશ્રેષ્ઠ રાજા કુમારપાસે આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી સં ૧૨૦૭ મા પ્રજાસપાટણના સોમનાથના મંદિરને પાયાથી ડિપર મુખીને ભૂલોદ્ધાર કરવાનો સંકલ્પ કરી સોમનાથના મંદિરની ભવ્યતા ચઢે ત્યાં મુખી માસ મંદિરનો ત્યાગ કર્યો, પછી ચાત વ્યસનો પણ ઉઠ્યા. સં ૧૨૦૮માં સમસ્ત રાજ્યભરમાં અમારિપટલ વગડાવ્યો. જુનાર સુવંશા બધા કરાવ્યો અને સં ૧૨૧૧ મા પ્રજાસપાટણમાં મહાદેવની પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

આચાર્યશ્રી એ પ્રતિષ્ઠાપ્રસંગે પ્રજાસપાટણ પધાર્યા ત્યાં પાશુપતાચાર્ય મહંત ભાજ બૃહસ્પતિએ આચાર્યશ્રીનો હાથ ઝાલી તેમને શિવાલયમાં પ્રવેશ કરાવ્યો. આચાર્યશ્રીએ ત્યાં શિવપુરાણની વિધિ મુજબ મહાદેવનું આજ્ઞાન, અવગૂહન, મુદ્રા, ત્યાગ અને વિસર્જન કરી જાતિમ મૃતિપાઠ કરાવ્યા—

યત્ર સ્ત્ર સમયે મજા તથા ચોડસિ સોડસમિત્યા થયા તવા ।

ચીત્તદોષલુપ્ત સ ચેર મશાન્ ઘટ મગદન્ ! નમોસ્તુ ટે ॥

(—અયોગ અવચ્છેદિકા, શ્લો. ૩૧)

મમ્મીશ્રાદુરબનના રાગાણા કમ્પુપામ્મ્યા મસ્ય ।

પ્રજા મા મિમ્મુર્વા દુરો મિનો મા નમસ્તમૈ ॥

(—મહાદેવન્તોગ, શ્લો. ૪૪)

—જે તે સમયે, જેવા તેવા, જે તે નામથી જે તે હો, પણ હો ભગવન્ ! તમે ૩૩ દોષ સ્થિત હો તો તમને જોડવાને જ નમસ્કાર કરું છું. (૧)

—જેમણે જન્મ મળ્યોના જ કુશને ઉગાડનારા રાત્ર વચેર દોડોનો નાશ કર્યો છે તેવા પ્રજા, વિધ્વ મહાદેવ કે બિનેશ્વર જે હો તેઓને નમસ્કાર જાઓ. (૨)

મહામાન્ય બાહડે સં ૧૨૧૩ મા યત્રુજમ વીર્ધનો ઘોરો ઉદ્ધાર કરાવી આં હેમચંદ્રસૂરિના હાથે ભાગ્યભરેવની પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

આચાર્યશ્રીએ શબ્દ કુમારપાત્રને ઉપદેશ આપ્યો, તેથી ય. ૧૨૧૬ માં શબ્દને મમ્મકૃત્વ નામે આવકના બારે જાત ઉચ્ચર્ષા આચાર્યશ્રીએ તને આશીર્વાદમાં પરમાદ્યત અને રાજર્ષિ એવા ત્રિન્દો આપ્યા અને રાજ્યના આદ્યકથી તેના આધ્યાત્મિક બાધ માટે પીવસમ-સ્તોત્ર અને સદીક ચોમશાસ્ત્રની રચના કરી.

રાજ્ય કુમારપાત્રે આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી ઘણા કુમારપાત્ર વિહારો-૧૪૪૬ દેશમરો, ઘણાએક હર્ષોન્નય, ૨૧ જ્ઞાનભક્તો કસબ્યા અને ધર્મી દાનશાસ્ત્રાએ ખોલી નિર્જન હૈનાને-સ્વામી ભાઈએને ૧૪ કરો ની મદદ કરી. ગુરૂતી ધનને નિયમ રહ કર્યો અને જનતા ઉપર પગેલા ઘણા કરોને માર કર્યા તે પછી તેણે શિવદેવકુમાર સવત્ બહાબ્યા.

૫૦ વામસિએ શબ્દ મિલસાવના ક્રમરે આચાર્યશ્રીને ગાળે આપી હતી તેથી આચાર્યશ્રી નાસજ ધર્મ તેની આલુચિકા બાધ કરવામાં આવી હતી, તેમજ પ્રભામધાનુના શિવાલયના મહત્ત્વાત બુદ્ધરૂપતિએ સસત્ર મેવન વજેરનો ભૂલો કરી હતી. તેથી તેમની આલુચિકા બાધ કરવામાં આવી હતી. તે બનેએ આચાર્યશ્રીના વચ્ચે આવીને ભૂલોની માફી માગી હતી એટલે શબ્દ કુમારપાત્રે તેઓની આલુચિકા ફરીથી ચાલુ કરી હતી. આ બંટના સ. ૧૨૨૫ માં બની હતી.^૧

મહામાત્રા આંબડે હર્ષોન્નય કરાવી ભરજના શકુનિકા વિહારમાં ૧૨૨૨માં જ મુનિમુનસ્વામીની પ્રતિષ્ઠા કરી. તેમજ મત્રી આંબડે પોતાના પિતાના ઉદ્દમનચત્તિને વિસ્તાર કરી ઉદ્દમનવિહાર બનાવ્યો, તે બનેની પ્રતિષ્ઠા પણ ય. ૧૨૨૩માં આચાર્યશ્રીના હાથે કરાવી.

શબ્દ કુમારપાત્રે આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી સ. ૧૨૨૬ માં

૧ મહત્ત્વાત બુદ્ધરૂપતિએ સ. ૧૨૨૫માં ફરી વાર આલુચિકા બાધ આપી તે વિષે જુએ, જટલના ભાગની મરિયાનો શિવાસન ખડ તથા જુએ, પ્ર. ૩૫, ૧ ૧૨૪૩ ડિપ્લો

શબ્દ જન્મતીર્થ અને ગિરનાર તીર્થનો છરી પાળતો ચાત્રસ ધાકચો. શબ્દને શબ્દજન્ય બોલો લાભ લીધો પણ તે વૃદ્ધાવસ્થાના કારણે ગિરનાર પહો ઉપર ચડી શક્યો નહીં.

અચરે સુધનો પડાવ વલ્લભીપુરથી આગળ વાસ્થો ને ચોગઠ પાસે થાપા અને ઇસાવલ્લ એ બંને પહાડીઓની તલેટી નજીક કરવામાં આવ્યો હતો. શબ્દને બે બંને પહાડીઓ ઉપર ૭૦ ઝવલદેવ અને ૭૦ પાંચનાથના દેરાસર બધાં આ દેશમુરના પશ્ચિમ આને પણ ત્યાં નજરે પડે છે. કોઈને બે પશ્ચિમનાથી ઊંચુ કરેલું નાનું કડું શિલાલય આજે વિદ્યમાન છે.

આચાર્યશ્રીને સં ૧૨૨૮ માં પાટણમાં અજનશલાકાઓ અને પ્રતિષ્ઠાઓ કરાવી. તેમના હાથે કરાચેશી આ પ્રતિષ્ઠાઓ ઉદ્ધી હતી. આચાર્યશ્રીને આ બાલચંદ્ર નામે મહત્ત્વાકાંક્ષી શિષ્ય હતા. આ બાલચંદ્રે બેવો મનસુવો કર્યો કે જેમ આ જેમચંદ્રસૂરિ અને શબ્દ કુમારપાલની જોડી છે તેવી કુમારપાલ સહ પછીના શબ્દ અજનપાલ સાથે પોતે બોલાઈને વિશ્વાત થવું.

આચાર્યશ્રીને લગ્નવેલા માધવા માટે આ બાલચંદ્રને વડીચત્ર ઉપર બેસાડ્યા. આ બાલચંદ્રે પોતાની સ્વાર્થસાધના માટે મુદૂર્વના સમજમાં ઝરજક કરી વાસ્તવિક લગ્ન આવ્યા પહેલા જ લગ્ન આડુ છે એમ જાહેર કર્યું અને બે જ સમયે ઉપયુક્ત પ્રતિષ્ઠાઓની અજનશલાકા અને પ્રતિષ્ઠાઓ કરવામાં આવ્યાં.

વઢાઈસનો વેપારી ચેક કાનજી વસો. ચોડી વાર પછી હાજરો હતો. થતો આચાર્યશ્રી પાસે આવ્યો, તે પોતાના દેશમુરના મૂળ નાથકળી પ્રતિમાને અજનશલાકા કરાવવા લાગ્યો હતો, પણ સામની મેળવવામાં સમજ વીતી જનાથી રાજપુત્રોએ તેને બહાર આવવા દીધો નહોતો. પ્રતિમાનું કામ સમાપ્ત થતા તે આચાર્યશ્રી પાસે આવ્યો પણ પડી રાવા લાગ્યો. કૃપામૂર્તિ આચાર્યશ્રીએ જલ્દાર બાવીને આકાશમાં નજર નાખી, સૂક્ષ્મ દ્રષ્ટિએ બેસુ ને તરત જ બેસી જોવા બંધે! આ શું થયું? જે સમયે અજનશલાકા પ્રતિષ્ઠા

મર્ષ છે તે સુદૂર્ત તેા દ્વિપત્યુવાતુ છે તં પ્રતિષ્ઠાપક તથા પ્રતિમાજ્ઞે
વપુમા વપુ ત્રણ વપનું આમુખ્ય આપનારુ છે

આચાર્યશ્રીએ તરત જ આમુ સુદૂત આજના શેઠ કાનજીની
પ્રતિમાની જાજનશક્ષાકા કરી, જે પ્રતિમા અન્નત પ્રભાવશાસ્ત્રી જની
મુલવત આ ત્રો વિનાપ્રતિમાઓ તે—૧ ગોઠીપુસ્તી, ૨ મહે
મદાવાડની અને ૩ વારગાની છે (—જૂઓ, ૫ નેમવિશ્વગમિત્વ
ગોટીછાચાર્યનાથનુ મ્તવન, પ્રા ૧૮)

આચાર્યશ્રીએ જો ઉત્સવમા બહેર કમું કે માત્ર આમુખ્ય હવે
માત્ર છ મહિનાનુ જાણી છે અને કુમારપાલ પશુ માત્ર પછી
છ મહિને મરણ પામશે

ધર્મપ્રચાર—

આચાર્યશ્રીએ પાત્રીશ હજાર ૭૮૪૫ ધરના માનવીઓને જૈન
જનાબ્યા અમ તેઓ બધી રીતે સમય હતા, તેઓ ધારવ તે
પેતાને નવે ત્રણ મ્થાપીને ચક્ષાત્રી શકત, પણ તેઓ અંવા ચરિત્ર
મહત્વાકાંક્ષી નહોતા તેઓ સમર્થો હતા, અપુષ્ટ નહોતા, ઉત્ત-
વગિયા નહોતા, સ્થિતપ્રજ્ઞ હતા, ગાનના માત્ર હતા અહંતા પૂજારી
નહોતા, વીતસત્રના જનુનામી હતા આઘાં તેમજો નવે પથ અથા
વવાને સ્વપ્ને પણ જન્તાશ ન કોર્પો અને વીર્ષ કરના સાસનની મવતો
સુખી રથા કરવાને મુદા ઉદયમશીશ રથા

વળી તેમના શરીર અને કાર્ણકમતાનુ વર્ણન આ પ્રકારે
મળે છે—

તેમનામા સોના જેવી શરીર ક્રાંતિ હતી, કમસની પાંખડી જેવી
આંગે હતી. જ્ઞેનારને હર્ષ ઉત્પન્ન કરે તેનું મુખ હતું તેમજુ ધારિત્ર
અમલકારી હતું. તેમનામા જાલીશી પરીપક્ષો છતવાનુ મામધ્વ હતું.
તપસ્થાની પણ શક્તિ હતી. તેમની છુદિ વિષવાર્ષ ધારને ઉઠેલી
શકતી. આકરણુ જેવા શ્રેષ્ઠ સ્વચાની કુસંગતા હતી, પસ્વાદીને
છતવાની વીશણ તક શક્તિ હતી. ધારી જસર કરે તેની કવિત્વ
શક્તિ હતી. અમેઝ્ય અને પતિવને પણ મર્મમા સ્થાપવાનુ અને તેમા

સ્થિર કરવાનું પ્રભાવળગ હતું તેમની વાણી મધ જેવી મીઠી હતી. નિપુણ પુરોહિત આ હેમચંદ્રની અપૂર્વ શક્તિ પ્રત્યક્ષ એક્રમે પ્રાચીનકાળમાં ઘટ્ટિત જયેલા સર્વજ્ઞ તીર્થંકરો અને જલુષણના વિશિષ્ટ આમર્શમાં વિશ્વાસ કરતા હતા.

(—આ સોમપ્રભસુરિત કુમારપાસપડિભાઈ, આ

૨૦ થી ૨૪ અને ઈ. મધુસૂદન મોદીકૃત હેમચંદ્રનીક્ષા)

આચાર્યશ્રી હેમચંદ્રસુરિ ૪૦ ૧૦૨૬ માં પાંડુમાં સમ સમક્ષ આંધ્ર રામચંદ્રને પોતાની પાંડુ સોપી, મુખાભિમાં સ્ત્રી, પ્રહારપ્રધી પ્રાણુ છેડી કાઢ કરી સ્વર્ગે જમા અને તે પછી એ જ આલમમાં રાજા કુમારપાસ પણુ સ્વર્ગજનન કરી જયે.

સખ અને પ્રજાએ આચાર્યશ્રીનો મૃત્યુ-કૃત્યવ મનાયો. તબ આમતો અને પ્રજાએ આચાર્યશ્રીના અમિસ સ્કારના સ્થાનેથી તિલક કરવા નાં રાજા લીધી અને અચારે રાજા રહી નહીં ત્યારે જનતાએ ખોદી ખોદીને માટી લીધી. પરિણામે ત્યાં મોટો ખાડો પડ્યો, જે સ્થાન હેમચંદ્ર તરીકે પ્રસિદ્ધ થયું.

સહ્યુરેદિત તથાકનિ સોમેશ્વરદેવે આચાર્યશ્રી વિશે એક અર્થ સ્તોત્રમાં ઐતિહાસિક તથા જતાનું છે કે—

વદુષ્ય વિગનાધર્મ મિતવનિ ઈશ્વરમણે તિવન ।

(—સુરેશ્વર, અમ ૧૫, સ્તો. ૫૨)

શિષ્યપરિવાર—

૧. આંધ્ર હેમચંદ્રસુરિના છવનપ્રસન્નિમાં જુદે જુદે સ્થળે તેમના શિષ્ય પ્રશિષ્યોના નામ આવે છે તેઓનો દ્વેષ પરિચય આ પ્રમાણે છે—

૧. આંધ્ર હેમચંદ્રસુરિ—આંધ્ર હેમચંદ્રસુરિના તે શિષ્ય હતા. તેમને રાજા અજયપાસને પોતાનો બનાવી, પોતે રાજાનું જનના નામ કે. હતા. પરંતુ તેમણે ગુરુક્રોધ કરી છેવટી પ્રતિજ્ઞામાં ગુરુત્વ ની બરણ કરી હતી. રાજા અજયપાસે પણ રાજા થયા પછી આ બાલચંદ્રને ગુરુક્રોધી અને ગજાક્રોધી કંડવી મરાવી નાખ્યા. આ

આવશ્યકસૂરિ વિદ્વાન હતા, પણ આ શમચક્રસૂરિના પ્રખર વિશેષી હતા તેમણે જ આ શમચક્રને મશાવી નાખ્યા હતા તેમણે સ્વેદી 'જાતમ્યા ની સ્તુતિઓ ખૂબ પ્રસિદ્ધ છે

૨ આ. શમચક્રસૂરિ—એકવાર રાજા સિદ્ધરાજે આ. શ્રીકેમ ચક્રસૂરિને પૂછ્યું કે 'આપ સરસ્વતીપુત્ર છે, સર્વેષુપુત્ર છે, પણ આપની પાટને શેઠાવાએ એવો અધિક મુલ્યવાળો વિદ્વાન શિખ્ય કેવો છે ?

આચાર્ય મહાસત્જે તે સમયે જણાવેલું કે 'રાજન્ ! ૫ શમ ચક્ર મારો સુલુવાન શિખ્ય છે જે સહમાન્ય પડ્યું છે

આ સાંભળી રાજા ૫ શમચક્રના ઇર્ટન કરીને આનંદિત થયો હતો.

એક દિવસે રાજા ઉનાળાના દિવસોમાં રાણીઓને સાથે લઈ શ્રીખાકેશ કરવા માટે ઉદ્યાનમાં ગયો. તેણે ત્યાં ૫ શમચક્રને એઈને એકદમ પૂછ્યું ઉનાળાના દિવસો માટે કેમ હોય છે ? શીશ્વ કવિ શમચક્રે કાવ્યમાં ઉત્તર આપ્યો કે—

દેવ ! શ્રીમિરિદુર્ગમ્ભ ! મહતા નિર્ગુનેશ્વારોસ્તથે

ધાવદીમતુરક્ષાનિપૂરસુરભુજામમગ્ધસાત્ ।

વાતેત્સુતરબોડમિન્દ્ સુરસન્નિ સજ્જાતપદ્મસ્ત્રી-

દુર્વાનુમ્બનપદ્મુરા રન્ધિયાસ્તેનામિદુર્વ વિમ્ભ ॥

—કે ગિર્યાસ્ના વિષેવા, કે નરદેવ ! વારી દિગ્વિલ્લખ વાયા- મા હોડવા યોદ્ધાઓની ખુરીઓથી ઊડેલી ખૂબ આકાશમાં જઈને મુગ્ધજામાં પડી ને ત્યાં કાઢવ થયો. તેમજ થઈ પડ્યું ઊંઝીનીકળી- આ લાલ ધરો ખાવાને માટે સૂર્યના યોદ્ધાઓ શેકતા બચ છે તેથી જ દિવસ ઘોટો થયો છે.

રાજાએ આ ધમકાવનારું કાવ્ય સાંભળી ત્યાં જ સૌની શમચ ૫ શમચક્રને કેવિકટામુમક્ષ નું નિપુર આપ્યું

કવિ ચક્રવર્તી શ્રીપાદ પાસાટે સદ્ગુણિત સદાચરણી પ્રસન્નિ સ્ત્રી ત્યારે રાજાએ તેનું પ્રયોધન કરવા માટે ઉત્તમ કેદિના સર્વ પદ્ધિતોને બોલાવ્યા આ હેમચક્રસૂરિ પાતે ત્યાં પધાર્યા નહીં,

પણ ૫ સમચક્રને ત્યાં ચોક્કસ તોમને સાધૈસાથે સૂચના કરી કે,
'એ સૌ વિદ્વાનેની પ્રશસ્તિને સમ્મતિ મળે તો તમારે કરી પંડિતાર્થ
જતાવવી નહીં. ૫ = શમચક્ર તથા પદાર્થ. પ્રશસ્તિશાબ્દો વચ્ચે, સૌ
પંડિતોએ આનંદ વ્યક્ત કર્યો. તેમા એક નીચે સુચનનું કાન્ધ હતું—

કોનાપિ કુત વસૈર્યખિત નોષ્ટેતુમેતત્ ક્ષમ

સ્વસ્માપિ સ્ફુટકષ્ટકમ્પતિફરં પુરુષં ચ ક્ષતે ન હિ ।

एकोज्येव करोति कोमारहितो निष्कण्टक मूलम्

मलैर्ध्वं कमला विहाय कमल मत्वासिमामिषिम्यत् ॥'

—આ હકીકો કમળને તણ સજ્જ સિદ્ધશબ્દની તરવારનું સરણું
હીપું છે કેમકે તે કમળકેશ (હાકવો તથા ખલના)વાળું છે અને
હળ (પાદ્મી તથા હસ્કર)વાળું છે છતાંય પોતાના કંડાને હાવી
શકતું નથી, તેમ કદાપિ પુરુષત્વને પામી શકતું નથી. બીજા આ
અસિ(તરવાર) કેશ રહિત અને હળ રહિત હોવા છતાં એકલી જ
પૃથ્વીના કંટકોને હઠાવે છે તેમજ પુરુષત્વને પણ ધારણ કરે છે

સૌ પંડિતોએ આ કાન્ધને ખૂબ વખાણુ એટલે શબ્દો ૫૦
શમચક્રનો અભિપ્રાય માળ્યો. તેમણે ખોશીથી વાંધા ઉઠાવ્યો કે,
આ કાન્ધમા ત્વ શબ્દ સૈન્યના અર્થમા વાપર્યો છે અને કમલ શબ્દને
નિત્ય નપુંમક જતાવ્યો છે આ પ્રયોગો ખાસ વિચારવા જેવા છે
પંડિતો આ હકીકત સાબળીને વિચારમા પડી ગયા. અતિ સખના
આગ્રહથી સૌ પંડિતોએ તોડ કાઢ્યો કે ત્વનો અર્થ સખનું સૈન્ય
પણ અર્થ શકે અને કમલ શબ્દ પુલિંગમા પણ વપરાય છે તેથી અહીં
પુરુષત્વને ધારણ કરી શકતું નથી. તેને બદલે 'કમલ પુરુષત્વને
પામે કે ન પામે એવો શકાવિકલ્પ પાડ લેવો.

સિદ્ધરાજ ૫૦ શમચક્રની ખાતરી તેજ સ્ફુરણથી પ્રસન્ન થયો
અને તેની સામે અત્યવ સ્નેહલાવે એકીટથે એઈ રહ્યો. ૫૦ શમ
ચક્રને ઉપાસકમાં પહોંચતા જ એક આગે હઈ ઊપદયુ અને તેમની
તે આંજ સદાને માટે ઘાલી ગઈ તેમની એક આંજ ગઈ પણ

વિચક્ષુ કાન્ધશક્તિ તો એવી ને એવી જ સતેજ હતી.

આ હેમખદ્રસુરિએ તેમને આશ્ચર્યપદ આપ્યું હતું અને પોતાના અત સમયે તેમને જ પોતાની પાટે સ્થાપ્યા હતા.

આ શમખદ્રસુરિ તમજાં વિદ્વાન હતા. કૈનધર્મમાં અન્યતઃ મહાવાન હતા, યુરુશક્રો હતા અને સાચી સ્વતત્ત્વાના મોટા પક્ષ પાલી હતા. તેમણે બેઠે આખ જવા છતાં કદાપિ લીનતા બતાવી નહોતી.

તેમણે પોતાની જિનસ્તુતિ બત્રીશીઓ પૈકીની જ મુનિમુખત સ્થામી બત્રીશી, ઉપમા બત્રીશી પ્રાસાદ બત્રીશી વગેરેમાં લીધાંકરો ને કરુણાના સાગર અને સર્વ જ્ઞાનના શોભાના શામક તરીકે વર્ણવ્યા છે. છતાં ખોતે તેમની પાસે પોતાની જાહેરી અજાને માનવા નથી. તેમણે સત્તર જિનસ્તુતિ વોકશકોમાં ઉમ્મલો બેઠે સ્થાક નીચે મુજબ આપ્યો છે—

સ્વામિજનત્તજ્ઞમ્મપ્તરોહમિત્તમ-

પન્નાકશઠચરિતાશ્ચિવિષયક ! !

સન્નસ્તુતાદ્ધિસરસીરહ ! દુ સ્વસ્થાર્થે

દેવ ! પ્રસીદ ક્કળાં વુરુ દેસિં દપિમ્ ॥'

આથી એટલું નહીં થાય છે કે તેમણે પોતાની આખ જવા પછી જ આ સ્તુતિઓ રચી છે અને દહિની માનણી કરી છે પણ તેમણે દહિં શબ્દનો જે વાળ કર્યો છે તે ઉપરથી માનવું પડે છે કે તેમણે આ સ્તુતિથી આખ નહીં પણ દિવ્યદટિ માગી છે આ છે તેમના હૃદયના ઉદ્ગારો —

સામ્માકાર સન્નજ્ઞાનો ત્યાદ્ વત કેવલં ત્ત્ત્

પમ્મુ કિચિદ્ વિસત્તિં જ્ઞાનાં મેઘ ! મુમ્મસસાવ !

મજ્ઞાનાં તન્નિવત્તવિપર્ણં દપિસર્પિં વપાન

કેવલેવ સ્તવનવચસાં ગોચર સંપરિણ્ણ ॥

(—પ્રમાદધાત્રિશિક્ષા, ૨૯૦ ૧૫)

‘સ્વનત્રો દેવ’ મૂલાસ સારમેયોઽપિ નર્મસિ ।

મા સ્મ મુલ પગયત્તિસ્રોઽસ્ત્યાપિ નામક ’ ॥૧ ॥

સ્વાતન્ત્ર્યચીવનિત્રાય પરમમહામુનિયે ।

સાધિતારેયસામ્યાય નમો મગલતર્જીત ॥૧॥ (—બોધશિકા)

તેમના આ શબ્દો તેમના અવભાવનો પરિવશ કષ્ટવે છે કે તેઓ
સ્વતંત્રતાના પૂજારી હતા તેઓ સ્વૃષ્ટ દિગ્ગિના નહીં પણ દિગ્ગિ
દિગ્ગિ એવે કેવળજ્ઞાનના ઈન્દ્રિય હતા.

આ રામચંદ્ર રાજા કુમારપાલની રાજસુભાના સુમર્ષ કવિ હતા.
કેમ પછી બહારનો વિદ્વાન કવિ રાજસુભાની પરીક્ષા કરવા અપડી
મુમસ્તા મૂકે તો આ રામચંદ્ર પોતાની અત્યુત શક્તિથી તે સુમસ્તા
પૂરતા હતા, જે આજનીને આગતુક કવિ માધુ પુણાવી હેતો હેતો.

આં બાલચંદ્ર અને આં સમચંદ્ર વચ્ચે કારણે વૈમનન્ધ હતું
સ ૧૨૩૦ માં અજયપાલ એક કી સુલતાનનો રાજા થયો ત્યારે
તેણે આં બાલચંદ્રની શિખવણીમાં આ રામચંદ્રને કહ્યું કે તમે
આ હેમચંદ્રની પાટે આં બાલચંદ્રને આપો. આચાર્યશ્રીએ સાફ
શબ્દોમાં જણાવી દીધું કે તમ કરવાની ગુરુદેવની આજ્ઞા નથી.
એ બનવાનું નહીં.

રાજાએ દુકમ કર્યો કે મારા રાજદુકમ છે કે તમે એ
પ્રમાણે કરો; નહીંતર રાજાના હોપવાના હઠ તરફે તપાવેલ વાબની
પા ઉપર બેસી જાઓ.

આચાર્યશ્રીએ ગુરુદેવની આજ્ઞાના પાલન માટે ત્યા પોતાનું
બલિદાન આપ્યું તેઓ છેલ્લે એવું જ બોલ્યા કે—

“જગતને પ્રકાશ આપનારો સૂર્ય પણ આજને ■ માટે જે થવાનું
હોય તે જ થાય છે.”

સ્તુતિલાઝનાટક ની પ્રસ્તાવનામાં આ રામચંદ્ર પોતાના વિશે
કહે છે—

પદ્યપ્રમથમિપદ્યમુસાનતેન

ચિદ્રત્નન સત્તસિ મુત્યતિ મત્ય કીર્તિ ।

મિપાત્રવીજગમ્પુમ્મિતકામ્યતન્ત્રે

કર્તૈ ન વેદ મુક્તૌ કિલ રામચન્દ્રમ્ ॥^૧

બીજે પણ કહેવાયુ છે કે—

‘ સૂત્રમો રામચન્દ્રસ્ય વસન્તકલ્પગીતય ।

સ્વાતન્ત્ર્યમિદ્યયોગાય પશૈતા હર્ષહૃદય ॥’

આ રામચન્દ્રના નામથી અપભ્રંશ ભાષામાં કહેલો જણાવ્યુ છે કે—

મહિલા કુટમ્બસ્થિત જલ પુલ્લ પાર ન ચાલુર્ધ;

દિન ડસ્કર્ધ દોરડર્ધ સ્વપ્તી વિમુક્કર દેવ મોઝર્ધ

ઉદિર દિઝર્ધ ઉદ્ધસર્ધ કાનિ ધરી વાવલ્લ ચેલર્ધ;

ઉલરી અઢલીચ ઢલી પઢર્ધ અદિ પુજરી અલિચાલર્ધ

સાત સમુદ્ર લીલા વર્ધ કુષ્ઠિ ની જુઢવિ મત્તર્ધ

રામ કવીશ્વર ધમ કલ્કર્ધ સ્ત્રી વિશ્વાસ ન કૌ કલ્કર્ધ

(—કલ્યાણચરમચિત્રવત્ ‘શ્રીક ઉપદેશસાર ઉપ કર ચ ૧૬૧૨)

આ રામચન્દ્ર જે મમથના શબ્દશાસ્ત્ર શાબ્દશાસ્ત્ર અને ન્યાય-શાસ્ત્રના વિદ્વાન, ઉદ્ધકા/ કવિ, સફળ પ્રબધકાર અને વિશિષ્ટ નાટક-કાર હતા તેમણે વધેલા ત્રણે આ પ્રકારે જણવા મળે છે—

૧. કલ્યાણકાર—સ્વોપજ્ઞવૃત્તિસહિત—આ રામચન્દ્ર અને આ પુલ્લ-ચન્દ્ર જે અનેક મળીને સ્થો છે તેમાં, ૧ છપ ૨ પુસ્તક અને ૩ ધર્માધર્માદિ એમ ત્રણ પ્રકાર છે^૧

૨. નામદર્પણ—સ્વોપજ્ઞ વૃત્તિસહિત—આ રામચન્દ્ર અને આ મુળચન્દ્ર જે અનેક મળીને સ્થો છે તેમાં ૫૫ નાટક—પ્રબ-ધાના ઉલેખો અને દશરૂપકોને બદલે બારરૂપકો દર્શાવ્યાં છે^૨

૧ કલ્યાણકારની ૪ ૧૨ રમાં અપભ્રંશની તાગતની પ્રતિ બેલબેરમાં પ્રતિષ્ઠિત છે

૨ નાટકો આઠે જુઓ પ્રા ૩૫, ૧ ૩૩૧ પ્રિયજ્ઞ

- ૩ સત્યહરિશ્ચંદ્ર નાટક
- ૪ નલવિલાસ નાટક (અપ્પાહી).
- ૫ કૌમુદીમિત્રાણુ નાટક (કથાકી, રૂપકનાટક કુલકલપુર્ણ).
- ૬ શમવિલાસ નાટક (શમવારુદય).
- ૭ ચક્રવિલાસ નાટક (ચાક્રવારુદય).
- ૮ નિર્ભયભીમવ્યાયોગ નાટક
- ૯ મસ્તિકામકર નાટક
- ૧૦ શૈલિશ્ચીમ્રગાક પ્રકરણ.
- ૧૧ વનમાલી નાટિકા.
- ૧૨ કુમારવિહારશતક-પ્રસસ્તિ.
૧૩. સુધાકરશ-સુભાષિતકોશ.
- ૧૪ હૈમ-નૃકદ્વુત્તિ-આમ, ૩૦ ૫૩૦૦૦
૧૫. કવલ દ્વાત્રિશિકા.
- ૧૬ વ્યતિરેક દ્વાત્રિશિકા.
૧૭. પ્રસાદ દ્વાત્રિશિકા.
- ૧૮ અપદ્મુત્તિ દ્વાત્રિશિકા.
- ૧૯ અર્થાન્તર-આન દ્વાત્રિશિકા.
- ૨૦ ચિન્ત્યુત્તિ દ્વાત્રિશિકા.
- ૨૧ હ્યવમર્જા ચિન્ત્યુત્તિ દ્વાત્રિશિકા.
- ૨૨ શાંતિ દ્વાત્રિશિકા.
- ૨૩ ભક્તિ દ્વાત્રિશિકા.
- ૨૪ નેમિ દ્વાત્રિશિકા.
- ૨૫ મુનિસુવત દ્વાત્રિશિકા.
- ૨૬-૩૧ ચિન્ત્યુત્તિયોગશક ભગીશી.
૩૨. સ્તોત્રો.
- ૩૩ પાગકાના ઉદયનવિહારની પ્રસન્નિ, ૨૨૦ ૧૦૪

(—એનમ-આપ્રકાશ, કથાક ૨૨૨;

વિશેષ માટે જુઓ નલવિલાસ પ્રસ્તાવના)

તેમણે ૧૧ નાનકો અને ચણા પ્રજામાં બનાવ્યા છે જેમાં તેમની કવિ તરીકેની પ્રતિભા, સ્વતંત્ર સુરણા, બીજાનું જનકરણ કરવાનું જાણવું વગેરે અપેક્ષા તરી આવે છે (પ્રભાવકચરિત્ર, પ્રભાવ ચિંતામણિ, ઉપદેશતરંગિણી, ઉપદેશસાગર)

૩. જ્ઞાન મહેદ્રસુરિ—તેમણે સ. ૧૨૪૧માં ‘અનેકાર્થકૌમુદી’—અનેકાર્થ કોશની ટીકા રચી, સુરેવના નામ પર ગદ્યા છે જા સોનામસુરિએ કુમારપાદપડિયાહો ૨નીને પ્રથમ જા મહેન્દ્રસુરિ ૫ વર્ષમાનગણિ અને ૫ છુલ્લુચદ્રગણિને સહાયતાએ હતો. તેમની સૂચના મુજબ તેને અવસ્થિત પદ્ય કથો

૪ (૫૦) વર્ષમાનગણિ—તેમણે કુમારવિકાસ-પ્રસસ્તિ-હાથ નામ તેની બાબત રચી છે. તેમજ ૮૭માં જોડાના ૧૧૬ અર્થો દરી બતાવ્યા છે (અ ૬), તે હાથ નીચે મુજબ છે—
ગમ્યો મુનિમિ સદાવગ્નત પ્રાન્તપ્રસિદ્ધોદક

સદ્ગુણાન્તારજન ઈમો બહુગુણો વ સાન્ન્યમાન્યવતે ।

શ્રીવીરવનરસરેગ સિન્ધુવર્ણદેવજ્ઞેન વ

શ્રીમદ્દશમદમનિગા વ પરિવારિણા વ મન્ત્રેણ વ ॥

આ પ્રસસ્તિહાથના ૩૧મા પદના અર્થમાં રાજા કુમારપાદનું ૪૧મા પદના અર્થમાં આ હેમચદ્રસુરિનું ૧ ૬મા પદના અર્થમાં મત્રી વામદત્તનું વર્ણન કરેલું છે પણ જો કુમારવિકાસની પ્રસસ્તિ મળતી નથી

૫૦ વર્ષમાનગણિ મ ૧૨૪૧મા વિષમાન હતો

૫ જ્ઞાન મુલ્લુચદ્રગણિ—અલબ છે કે તેઓ આ રામચદ્ર સુરિના ગિય્મ હતા. કેમકે આ રામચદ્ર અને તેમણે મળીને સ્વોપદાવૃત્તિ ગ્રામે દ્રવ્યાલોકાર, અને નામદપણ ગ્રામે રચ્યા છે. તેમને સ ૧૨૪૧ પછી જ્ઞાન્યાર્થપદવી મળી હતી.

૬ ૫૦ વર્ષમાનગણિ—ત મહાનુ જ્યોતિષી, અગ્નિવિદ્યાના જાણકારી અને મત્રચારી હતા તેઓ જ્ઞાન્યાર્થશીના અનન્ય હતા હતા તેમણે મ ૧૨૪૧મા આ સોનામસુરિએ રચેલો કુમાર-

પાલપડિએલી પૂરેપૂરે વાંચીને પસંદ કર્યો હતો.

૭ ૫૦ ઉદયથાગરમણિ—તે વ્યાકરણના અંગેક વિદ્વાન હતા તેઓ રાજા કુમારપાલને યોગશાસ્ત્ર નુ વ્યાખ્યાન આપતા હતા તેમા પ્રકાશ ૩ ૨૨૦ ૧૦૭મા કર્માશાન વિષયક—

દક્ષ-કેળ-નસામિ-સ્વર્ગ-ગેર્ગા મહામાફરે ।

એ ૨૨૦૬ બાલતાં વારવાર રોગો પાક બાલ્યા આચાર્યશ્રીએ પાક બહુવાનુ કરણ પૂછ્યું અભિવરે ઉત્તર આપ્યો કે ગ્રાહીઓના અંગે અને વર્ણિત્રોને હૃદયમામમા એકવચન આવે છે આ જવાબ સામગી ગભ તથા ધોવાઓએ તેમની ખૂબ પ્રશંસા કરી ૫૦ ઉદયથાગરમણિની પ્રેરણાથી રાજાએ આ ૦ ધર્મધોવસૂન્તિ પદ્ધતર આ રત્નત્રિહ, તેમના પદ્ધતર આ ૦ દેવથા, તેમના શિષ્ય મુનિ કનકપ્રભે ત્રિહહેમથાગરમણિ પર ન્યાસોદ્ધાર રચ્યો છે

૮ મુનિ દેવથાગરમણિ—તેમણે 'માનસુદાનજનના'ક અક ૫, તથા 'અદ્રલેખાવિજય પ્રકરણ અક ૫ એમ બે નાટક રચ્યા છે ખહેલા નાટકમા ચકવર્તી ચનતકુમાર તથા વિલાસવલીનુ ચિત્રણ છે બીજામા કુમારપાલે અર્જુનના સાથેના યુદ્ધમા બતાવેલાં વીરતાનુ વર્ણન કર્યું છે આમા અદ્રલેખાને વિલાસરી બતાવી છે તે અર્જુન રાજની બેન જાહેર છે આ નાટકની રચનામા શેવજદારકે સહયોગ આપ્યો હતો પાછળના કુમા વિદ્યારમા બ અભિવનામના વસતોત્સવ પ્રસંગે આ નાટક લખવાનુ હતું

૯ ૫૦ ઉદયથાગરમણિ—તેમના શિષ્ય આ દેવેન્દ્રે 'ત્રિહ હેમથાગર વ્યાકરણ પર દુર્ગપદવ્યાખ્યા રચી છે આ ૦ હેમથાગરમણિનુ પ્રાચીન—

આ ૦ હેમથાગરમણિ ભારતીય પ્રથકારમા મોખરે છે તેમણે વિવિધ વિષયના મૌલિક અને વિવેચનાપૂર્ણ પ્રથા રચ્યાં છે એવો ભાગ્યે જ કોઈ વિષય હશે જે આચાર્યશ્રીની હૃદયથી લખાયો ન હોય એ જ કારણે ભારતના પ્રથવિખાવાઓ તેમને હલિકાલનર્વસ માને છે અને પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનો તેમને Ocean of the Knowledge

કહીને બિચ્છાવે છે. ડો પિટ્ટસન તેમને જાણત નૂમિને કહીને
મણાવે છે બાચાઈથી બિચ્છાવેને માર્ગદર્શન કરાવ્યું છે તેથી
તેમની પછાનો સમૂહ જાણ અને સુખરાવી જાણના કાળ જેમણે
(સ્વર્ગકાળ) વરીકે મનાય છે

આચાર્યશ્રી પાતે પાતાના પ્રશ્નોની સ્થનાનુ કારણ નીચે મુજબ સ્પષ્ટ કરે છે—એ સિદ્ધાંત જ્ઞાતિસંહની વિનિતિથી સિદ્ધહેમચક્ર શબ્દાનુશાસન આકરણ વૃત્તિસંક્રિત, સંત્રિપાત્ર અને મુખ્યમ જ્ઞાનનું છે તેમજ જ્ઞાન કુમારચાલ માટે ચોગચાલ, લોકેના ઉપકાર માટે દયામયકાંક્ષ, શબ્દાનુશાસન, અભિધાનચિતામણિ કોશ વગેરે સ્પષ્ટ છે અને જ્ઞાન કુમારચાલના અનુશાસની તેના તથા લોકેના ઉપકાર માટે ત્રિવિદ્યલાક્ષણિકપ્રત્યક્ષિત સ્વયં છે

(—कृष्णे त्रिषष्टिषाढाः पुरुषवर्णिताः सन्ति)

તમની પ્રતિભાનું મહાન સર્જન તે સિદ્ધહેમચ દ્રશ્યબાનુશાસન-
 મુજસતના અકર્ષણી શબ્દ સિદ્ધશબ્દ અર્થસિદ્ધે માલવા ઉપર વિશ્વ
 મેશ્વરીને ત્યજી શબ્દોના અવલોકન તે પાટલુ લાભ્યો તેમા શોભ-
 ન્યાકરણ એક તેને વિચાર ઉદ્ભવ્યો કે મુજસતી ચિદ્રાનો અર્થ
 અથ રચીને મુજસતને પણ વિદ્યાસરકારી રેશોની કૌશલમાં સ્થાપે
 એનું કષ્ટ કરવું એકજો તેણે વસ્તુ અર્થ હેમચ દ્રશ્યને એ અર્થ
 વિનિવિ કરી અને આચાર્યશ્રીએ સર્વાંગપૂર્ણ 'સિદ્ધહેમચ દ્રશ્યબાનુ-
 શાસન'ની રચના કરી.

મુર્તિમયુર્તિ એટલે જેમાં મૂળપદ, અણુવૃત્તિ, જલદૃવૃત્તિ, ન્યાસ

१. यथा मम तव स्थापि पुनः च तन्निनायकः ।

इह लोभीराजराज नर राजानुजगन्तुमानुमानम् ॥ (-प्रथमः सर्गः)

१. मेनापडिबिस्तुपुगव्यापिप्रदीप—

सम्प्रदायानामनन्तरात्तद्विधिर्भवति ।

अन्वयिनी विरचय विविध व्याख्या

पञ्चानुष्ठानयन्त्रिं सुनिर्दिष्टयन्त्रा ॥

(-सिद्धि मन्त्र)

ગણપાક, ઉણદિપાક હોય. વળી, તેમણે શબ્દાનુશાસનની માફક વિમાનુશાસન, કાવ્યાનુશાસન, છંદોનુશાસન, વાદ્યનુશાસન વગેરે પણ અનુશાસનો રચ્યા. શબ્દકોશ, કથામયમયન વગેરે આગોર્થાગ સાપ્તીય વ્યાકરણ રચ્યું.

આચાર્યશ્રીએ સિદ્ધહેમની સ્વોપજા બૃહદ્રવૃત્તિમા ચારક બાબત, વેદમિત્ર, શાકલ, ઈન્દ્ર, કલ્કલ, કલાપક જ્યાદિત્ય, વામન, ક્ષીર સ્વામી, બૌદ્ધ સદ્રજોમી, જલલીકાર, દુર્ગાસિંહ, દેવનાંદિ (પૂજ્યપાક) ભાષ્યકાર પત્રજલિ, શેષરાજ શ્રીશેષ, લોચ વામન, વાર્તિકકાર, કાલ્યાણન (વરુચિ) વિશ્વાતવિવાધર (વામન) શાકટાયન, મુતપાલ અને શિવશર્મા વગેરેના મતો રજૂ કર્યા છે.

જ્યાદિત્યની કાશિકા (પૂવવૃત્તિ), વામનની કાશિકા (ઉત્તરવૃત્તિ), સદ્રજોમીનું બાદ્ય, પૂજ્યપાકનું કૈનેન્દ્ર ચિનેન્દ્રલુદિનો કાશિકાન્ધાસ, પાણિનીય (ઈ. સ. ૫૦૦-૩૬૬), પત્રજલિનું મહાભાષ્ય, કાલ્યાણનનું (ઈ. સ. ૫૦૦ પૂર્વે ૨૫૦) વાર્તિક વિશ્વાતવિવાધરની કાશિકા-ઉત્તરવૃત્તિ, શાકટાયન, શિવશર્માનું કાવત્ર, આં પ્રભાચંદ્રનો શબ્દલોચનચારકર, આ મુતસીર્તિની કૈનેન્દ્ર પલ્લવસ્તુપ્રક્રિયા, આં લુદિસાગરનું લુદિ સાગરવ્યાકરણ વગેરેના પ્રમાણો નકલ્યા છે.

એ કે ઉપર દર્શાવેલા વ્યાકરણ પ્રમાણના અગત્યજો લુદા લુદા વિદ્વાનોએ લુદા લુદા સમયે ભેટ્યા છે. જ્યારે ભેટલા આ હેમ સદ્રસૂત્રિએ જ સિદ્ધહેમજી શબ્દાનુશાસનનાં સમગ્ર અગત્યજો સમર્થા છે ને માણેચાણ ભેટ્યા છે.

આ વ્યાકરણમા સૂત્રયોજનાની કુશલતા, શૈલીનો સુપાકવતા, ભાષાની સરળતા, રચનાની પૂર્ણતા, વિષયની વ્યાપકતા, વિષયજ્ઞતાનું જણાવલ, દર્શાવ યોગ્યતાની અતુરતા, ખાસ ખાસ સિદ્ધાંતોની સુગમ સકલના અને વિવેચનની તત્પરતા વગેરે વસ્તુઓ આચાર્યશ્રીની જ્વલત પ્રતિભાને વ્યક્ત કરે છે.

એ વ્યાકરણ નિષ્કલશમાં જલે જ રુ છે. સસ્કૃત, પ્રાકૃત, સૌર સેની, માગધી, પિયાલી, જલિકાપિયાલી અને અપભ્રંશ ભાષાઓનું

મર્જાપૂર્ણ વ્યાકરણ બ મુ અને તેનું નામ રાજ્યુ સિદ્ધિમય
રાજ્યાનુશાસન તેમા આઠ અધ્યાય અને બત્રીસ પાઠ છે

રાજ્ય સિદ્ધિ ૮ વિચારણીય હતો વિચારણુ હતો તેણે શાળા
રાજપુરોહિત તથા રાજસભાના વિદ્વાનોને બેસાડી આ વ્યાકરણને
બતા મુ અને તને આ વ્યાકરણ મંજીપાત્ર પૂર્ણ અને શુદ્ધ છે
એવી જાતરી થઈ ત્યારે તેણે એ વ્યાકરણને હાથીની બળાડીમા
પથરાવી, ચાલતેમાલતે સહેભા ફેરવી, રાજમહેલમા પથરાવી તની
પૂર્વ કરી તને માટે ૦૦ હદિયા બેનાડી તેની વધી નહોતી
હાવાવી, વમાથી ૨૦ નહોતો કાચગીરમા મોકલ્યા અને બીજી નહોતી
જુલતાત બહા જુદા જુદા રેશોમા મોકલી તેમજ વ્યાકરણના અલેક
અધ્યાપક કલેક્ટ કાલકથને નિમુજા કરી પાંચમું સિદ્ધિમયા પદન
પાકનની મુજમ વ્યવસ્થા કરી. આથી સિદ્ધિમય પૂર્ણ પ્રતિદિ રામુ
બક વિદ્વાન તા ત્યા સુધી જણાવે છે કે—

માન ' સંજ્ઞા પામિનિગ્રપ્તિ કાલ્પકળા રુચા

મા કાર્પી કટુગાઠ્ટાયનત્ત્વ કુટેણ વાત્ત્રેણ કિર ।

કિ કષ્ટમગ્ધાત્રિમિથઝયસામાનમનૈરપિ

સૂક્તે યદિ તાકર્ત્ત્વમનુરા શ્રીસિદ્ધિમોક્ષ ॥

આ હંમથકસુરિ વ્યાકરણ રચીને અમર થયા તે પછી તા
તંમણે જુદા જુદા વિષયના અનેક ભંધો રચ્યા છે.

તેણે એકી માથે પાંચ માન, રસ હદિયાઓને આવડુ ન પડે
એ રીતે કુશળતાથી પાતાના રચેલા બંધોનુ આલેખન કરાવતા હતા

તેમની અજબાનશક્તિ અજબ હતી. પોતે જે વિષયને રૂબરૂ
ધારે તે તે વિષયના મરફૂત ભાષાના બાબુદાર હદિયાઓને એક
પત્રિમા બેમાડી એકેક વિષયનો નવા નવો શ્લોક બનાવી તેમને
કમઘા હાથાવતા હતા. આ કામ એ હું શીમતાથી થતું હતું કે
હદિયા પાતાના વિષયનો એક શ્લોક હાજે એ લખ્યાં ૪ અથવા ૫
બીજા હદિયાઓને તંના તંના વિષયના નવા શ્લોકો લખાવી તેને

બીજે નવે સ્ત્રીક લખાવતા હતા. તેમણે આવી અવધાનશક્તિથી જગતને મોટો સાહિત્યભંડાર આપ્યો છે

તેમણે રચેલા શ્રેયોના નામ નીચે મુજબ છે—

- ૧ સિદ્ધહેમચંદ્રસંખ્યાનુશાસન મૂળ—સમ્પૂતસૂત્ર-૩૫૬૬ પ્રાકૃત સૂત્ર-૧૧૧૬ કુલ સૂત્ર સંખ્યા ૪૬૮૫, શ્ર ૧૧૦૦ (સં ૧૧૬૩).
૨. સિદ્ધહેમચંદ્ર-લઘુવૃત્તિ, શ્ર ૬૦૦
- ૩ સિદ્ધહેમચંદ્રબૃહદ્વૃત્તિ, શ્ર ૧૮૦૦૦ (સં ૧૧૬૩).
- ૪ સિદ્ધહેમચંદ્રબૃહદ્-આસ, શ્ર ૮૪૦૦૦ (પૂર્ણ મળતો નથી. સં ૧૧૬૭ પછી).
- ૫ હિંચાનુશાસન, સ્ત્રીક ૧૩૮.
- ૬ હિંચાનુશાસનવૃત્તિ, શ્ર ૩૬૮૪ (સં ૧૧૬૭ પછી).
૭. અલ્પપાઠ.
- ૮ ઉલ્લાઙ્ગિજલપાઠ સૂત્ર ૧ ૦૬ (સં ૧૧૬૩).
- ૯ ઉલ્લાઙ્ગિજલપાઠવૃત્તિ શ્ર ૩૨૫ (સં ૧૧૬૭ પછી).
- ૧ માતૃપાઠ માતૃ ૨૨ (સં ૧૧૬૩).
- ૧૧ માતૃપાસમલ, શ્ર ૫૬૦૦ (સં ૧૧૬૩ પછી).
- ૧૨ માતૃપાસમલ સંશ્લિષ્ટ.
- ૧૩ પ્રાકૃતવ્યાકરણ, પ્રાકૃતસૂત્ર-૬૩ ચૌરસેનીસૂત્ર-૨૭ માનધી સૂત્ર-૧૬ પિશાનીસૂત્ર-૨૨ શ્લોકપિશાળીસૂત્ર-૪ અપભ્રંશ સૂત્ર-૨ એ ૭ ભાષાના કુલ સૂત્રો ૧૧૧૬
- ૧૪ પ્રાકૃતવ્યાકરણ લઘુવૃત્તિ, શ્ર ૨૨૦૦
- ૧૫ પ્રાકૃતવ્યાકરણબૃહદ્વૃત્તિ, (અપ્રાપ્ય)
- ૧૬ બાલભાષાવ્યાકરણ.
૧૭. બાલભાષાવ્યાકરણવૃત્તિ.
- ૧૮ અભિધાનચિંતામણિકેશ, કાંક ૧૬ સ્ત્રીક ૧૫૪૧ (સં ૧૨૧૬).
- ૧૯ અભિધાનચિંતામણિકેશવૃત્તિ, શ્ર ૧ ૦૦

- ૨ અભિધાનચિતામણિશેષ, શ્ર ૨૦૪ (આ જિનદેવકૃત પરિશિષ્ટ છે)
- ૨૧ અનેકાર્થસંગ્રહ, કાંઠા : ૭, સ્તો ૧૮૨૬
- ૨૨ અનેકાર્થસંગ્રહવૃત્તિ અનેકાર્થદેસવક્રોમુદી, શ્ર ૧૦૦
- ૨૩ નિષદુઃકેશ, (અપ્રાપ્ય)
- ૨૪ નિષદુઃશેષ, કાંઠા ૧ સ્તો ૩૬૬ (પરિશિષ્ટ છે)
- ૨૫ દેશીનામમાલા, વર્ગ ૮ કુલ શ્લોકો : ૩૬૭/ આશા : ૬૩૪
- ૨૬ દેશીનામમાલા-ટીકા સ્તનાવલી, શ્ર ૦૩૫૦
- ૨૭ કાવ્યાનુશાસન, અભ્યાસ ૮ સૂત્ર : ૨૮ (સ ૧૧૬૬)
- ૨૮ કાવ્યાનુશાસન-વૃત્તિ અનેકકારણમાણિ શ્ર ૦
- ૨૯ કાવ્યાનુશાસનવિવેક કુલ શ્ર ૬૮ (સ ૧૨ પછી તે (૭) દેશીનામના પછી સ્થાપેલ)
- ૩ દ્વાપાદયમહાકાવ્ય,^૧ મગ : ૨ સ્તો ૨૪૩૫, શ્ર ૨૮૨૬, સંસ્કૃત સ ૧૨૧૬ (બૌદ્ધકથાવશવર્ણન). પ્રાકૃત સ ૧૨૨૬ લક્ષ્મણ (કુમારપાસચરિત) શ્ર : ૧૫

૧ વિ મે ૧૯૧૧ સુધી હોન જાવશે તાર અનુક્રેમવાચ હજ તે
સંજી એક અનુક્રેમવાચ થવા જાશે પણ એ અનુક્રેમવાચે અન જાવતું
હોતરજી થશે ૭ જેમકે થયો થયજી થશે તે રજી થિદિ ૫ ૭ અથ પથ
થશે ૭ જા થાથિપાથથિ ગાથાથુથાથ થી થુથિ થ ૧ થ થથ તે
અથથે ૭

જાન્યુઆરી ૧૯૫૬ના રોજ સરકારે જાહેર કરેલા આજ્ઞાપત્રમાં જણાવેલ છે કે, જો કોઈ વ્યક્તિએ કોઈ પણ પ્રકારે સરકારની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કર્યું હોય તો તેની સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવશે. આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરનાર વ્યક્તિની સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવશે.

આ બિલમુજબની કિલિય કા.મ.પ.માં પણ કાનૂન જાહેરમાંની કુલ
કિલિયના મુદ્દાઓ અધિકારી કા.મ. પદાધિકાર કિલિયનું અધિકાર પણ ૭૫ ૦
(૫ ૧૨૫૧)

જ્ય ક્ષણે તે કાંઈ કાંઈના કો સમર્થો વગેરે જાણના માટે
જુઓ તો હવે જાણવાડિય.

- ૩૧ છંદોનુશાસન, અધ્યાય ૮ સૂત્ર ૭૬૪ (સ. ૧૧૬૬)
- ૩૨ છંદોનુશાસનવૃત્તિ-છંદો ભૂષણ, ૩૦ ૩૦૦૦
- ૩૩ ત્રિપિટિશાસ્ત્રપુરુષવૃત્તિ, પૃષ્ઠ ૧૦, ૩૦ ૩૬૦૦૦ (સ. ૧૨૧૬). (આ પ્રયત્ન સ. ૧૨૬૪ માં લખાયેલી તાડપત્રની પ્રતિમા આ હેમચંદ્રસૂરિ અને સજ્જ કુમારપાણનું ચિત્ર અંકિત છે)
- ૩૪ પરિશિષ્ટપત્ર (ઇતિહાસ) સૂત્ર ૧૩ ૩૦ ૩૫૦૦ (સ. ૧૨૧૬).
- ૩૫ મુક્તચંદ્રોત્તર, ૩૦ ૨૭ (૨૮).
- ૩૬ અષ્ટોત્તરચંદ્રોત્તરિકાદ્વાત્રિશિકા (વીરવૃત્તિ) શ્લોક ૩૨.
- ૩૭ અષ્ટોત્તરચંદ્રોત્તરિકાદ્વાત્રિશિકા (વીરવૃત્તિ) શ્લોક ૩૨.
- ૩૮ પ્રમાણુમીમાંસા અધ્યાય ૫, (સ. ૧૨૦ પછી, છંદોનુશાસન પછી બનાવી છે અપૂર્ણ મળે છે)
- ૩૯ પ્રમાણુમીમાંસાવૃત્તિ.
- ૪૦ વાદાનુશાસન (અધ્યાય).
- ૪૧ બ્રહ્મજાલવાદનિર્ણય.
- ૪૨ બ્રહ્મજાલવાદનિર્ણયબૃહદ્વૃત્તિ.
- ૪૩ દ્વિવચનચયોદિશા (વેદાક્રમ) ૩૦ ૧૦૦
- ૪૪ ચીત્રમત્તોત્તર, સ્તોત્ર ૨૦ ૩૦ ૧૮૬ (સ. ૧૨૧૭)
- ૪૫ મહાદેવસ્તોત્ર શ્લોક ૪૪ (સ. ૧૧૮૫)
- ૪૬ ચોત્તરશાસ્ત્ર (અધ્યાયોપનિષત્), પ્રકાશ ૧૨, (સ. ૧૨૧૮).
- ૪૭ ચોત્તરશાસ્ત્રવૃત્તિ, ૩૦ ૧૨૫૭ (સ. ૧૨૨૦).
- ૪૮ સમ્પત્તિવિચારણા, શ્લોક : ૧૪

આ સિવાય અઢ જામસદગ્રમુખ્ય, સમ્પત્તિધોન મહાકાવ્ય, દ્વાત્રિશદ્વાત્રિશિકા, નિવૃત્તિઆવૃત્તિઆયોગ અને અઢ જીતિ વગેરે પ્રમાણુમીમાંસાની રચના બનાવે છે અઢ જીતિ પ્રથમ પ્રમાણુમીમાંસાની વિકાસની વીરુમી મુદ્દીમાં બનાવે છે. બીજા પ્રમાણુમીમાંસા છે

સિદ્ધહેમય દ્રશ્યહાનુશાસનના વિવરણુ પ્રમાણ—

મૃદુ-આસ (સ્વોપા)—૫ ૮૪૦

લઘુ-આસ—આ શમયદ્રુત, ૫ ૧૫૩ ૦૦

લઘુ-આસ—આ મર્મધામ સ્થિત, ૫ ૬૦

લઘુ-આસ—૫ ૩

લઘુ-આસ—પ્રશસ્તિ અવશરિ, મુનિ ઉદયવદ્ર

દુર્ગપદ્મપ્રમાણ—આ હેમયદ્રુત્તરિના પ્રશિષ્ય

આસોદાર—શબ્દધીય આ દેવદ્રુત્તરિશિષ્ય આ કનકમલસૂરિ

હેમલઘુવૃત્તિ—શબ્દ ૪૪૮ (સ ૧૨)

સિદ્ધહેમ અવશરિ—આ અપાનદ્રુત્તરિ શિષ્ય આ અમરયદ્રુત્તરિ

(સ ૧૨૬૪).

હેમ મૃદુવૃત્તિ કુદિકા—૫૦ સૌભાગ્યસાગર (સ ૧૫૬૧)

હેમ કુદિકા સદ્રુત—૫ વિનયવદ્ર

હેમ કુદિકા પ્રાદુત—આ હેમવિમલસૂરિશિષ્ય ૫૦ ઉદયસૌભાગ્ય

અધિ (સ ૧૫૬૧).

હેમલઘુવૃત્તિ કુદિકા—૫ મુનિરોષર

હેમલઘુવૃત્તિ અપ્રમાણ ૪ કુદિકા—૫૧ આ વિનયસાગરસૂરિ

(સ ૧૫)

હેમ અવશરિ—૫ મનયદ્ર

હેમઅતુલ્યપદવૃત્તિ—૫ ઉદયસૌભાગ્ય અધિ (સ ૧૫૬૧)

હેમઅતુલ્ય શીપિકા—શ્રીરુતરોષર

સિદ્ધહેમ સ્વસ્થમ ૫ ૧૫

સિદ્ધહેમ પ્રાદુત પ્રકાશ—મલધારી આ નરયદ્રુત્તરિ

સિદ્ધહેમ પ્રાદુત શીપિકા—આ હરિમલસૂરિ

હેમ દુર્ગપદ્મપ્રમાણ—આ જ્ઞાનવિમલસૂરિ શિષ્ય ૫ વમલ

વિમલ (સ ૧૬૬૧).

હેમ કારકસમુદય—આ શ્રીમલસૂરિ (સ ૧૨૮૦).

હેમવૃત્તિ—આ શ્રીમલસૂરિ (સ ૧૫૮).

આપ્રમાણવૃત્તિ—આ નરસૂરિ

આચાર્યશ્રીના ધીઆ પ્રધેના વિવરણ—

લિંગાનુશાસન-વૃત્તિ—આ જ્ઞાનદ્રસૂરિ.

લિંગાનુશાસનકુર્ગપદ્મપ્રોધવૃત્તિ—સ ૦ ૧૬૬૧ (મીવસ્થભગવિ)

ધાતુપાઠ—પ ૦ પુસ્તકમુદ્ર ગણિ

દેમ ઠવિક્ષપદ્મ—સ્વોપદ્મવૃત્તિ, આ ૦ દેમવિમલસૂરિ શિષ્ય સતાર્થી

૫ હર્ષકલ મણિ (મક ૦ ૫૫).

કિશોરનસુમુખ્યય—આ ૦ ગુણરત્નસૂરિ, જ ૦ ૫૬૬૧ (સ ૦

૧૪૬૬ મુ ૦ ૬ ૨).

દેમવિજય સુદીઠ—આ ૦ વાહિદેવસૂરિ સુતાનીય આ ગુણ્યદ્રસૂરિ

દેમવિજય સવૃત્તિઠ—આ ૦ જિનમજસૂરિ

સ્માદિસુમુખ્યય—ઉત્તરાસ ૪ સ્ત્રો ૦ ૫૪ જ ૦ ૧૩૦૦ વાચ

ગચ્છીય વેણીકૃપાલુ આ ૦ જામરત્નદ્રસૂરિ, (મ ૦ ૧૨૪૩ બી ૧૨૬૧)

ઠાઆનુશાસન અલ ઠાર જૂઠામણિવૃત્તિ આ જામરત્નદ્રસૂરિ

સ્માદિસુમુખ્યયવૃત્તિ—આ ૦ જામરત્નદ્રસૂરિ

સ્માદિશબ્દપિકા—આજમગચ્છીય શ્રીજ્ઞાનદ્રસૂરિ સ ૦ ૧૪૫૦

પ્રાકૃતશબ્દસુમુખ્યય—ખર ૦ આ જિનમજસૂરિશિષ્ય ૫ તિલક

મણિ, સ ૧૫૬૬ ખલાત.

અનેકાર્થવૃત્તિ—આ ૦ મહેન્દ્રસૂરિ, જ ૧૨૦ (સ ૧૨૪).

દ્વાપ્રમય કાવ્યવૃત્તિ સ્ફુટ—આ ૦ જિનેશ્વર શિષ્ય ઉપા અમય

તિલક મણિ (સ ૦ ૧૩૧૨) મુ ૦ પાલનપુર

દ્વાપ્રમયવૃત્તિ પ્રાકૃત—આ જિનેશ્વરશિષ્ય ૫ ૦ પૂર્ણકલશ મણિ,

(સ ૧૩ ૭)

દ્વાપ્રમયવૃત્તિ પ્રાકૃત—મલ આ શબ્દોખર (સ ૦ ૧૩૮૭).

વીતસગસ્તોત્ર વિવરણ—સુવિકિતશાખાના આ ૦ પ્રભાચદ્રસૂરિ

સકલાકલ્પેત્થન વૃત્તિ—પ કનકકુશલમણિ, સ ૦ ૧૬૫૪

સ્નાતસ્વાસ્તુતિ-વૃત્તિ—પ ૦ કનકકુશલમણિ, સ ૦ ૧૬૫૮

જન્યયોગ્યવચ્છેદદ્વાત્રિ શકા-ટીકા સ્વાદ્વાદમંજરી—નાગે દ્રગચ્છીય

આ મનિલપેલસૂરિ, જ ૦ ૧૩ ૪૬ સ ૦ ૧૩૪૬

અલ કારણ મણિ વૃત્તિ—મહો ચરોવિજય ગણિ. પ્રતિમાયત્વ
સ્યો. ૬ સ્વોપસવૃત્તિ, ગ્ર ૩૨૫

માતુરત્પાકર—આ વિજયશાવણસૂરિ.

હેમમાતુમાલા—શ્રીગુણવિજય.

આચર્ય ગ્રન્થ—આચાર્યમ જૂના આસ—આચરણ—આચાર્ય ૧૪૧ ૫

હેમકંઠ ગણિ. સં ૧૫૧૫-૧૫૧૬ અમદાવાદ.

અભિધાન ચિંતામણિનિર્ણયિતિ—મહો લાનુચકગણિ.

અભિધાનચિંતામણિ સારોદ્યાસવૃત્તિ—ઉ શ્રીવલ્લભગણિ સ
૧૬૧૭.

હેમીનામમાલા-શિલોહ—અર આ વિનયસૂરિના પદપરબ્ધ
ચિનકેવસૂરિ.

શિલોહ નામકોશ યીકા—ઉ શ્રીવલ્લભગણિ સ ૧૬૫૪

કોટિય વગન હો એ શબ્દસાગરસમા આ. હેમચક્રસૂરિ.

સિદ્ધહેમ આચરણ પરથી આવતાં રિત આચરણો—

સિદ્ધસાસ્ત્રવત—આ રેવાનકસૂરિ, (સં ૧૭૩૪)

હેમલઘુમકિયા—મહો વિનયવિજય ગણિ, (સં ૧૭૧૨)

હેમમકિયામકાશ (બૃહન્નાસ)—મહો " " ગ્રં ૩૫

અદ્રપભા (હેમકૌમુદી)—મહો મેઘવિજયગણિ, ગ્રં ૭

સ ૧૭૫૮)

હેમશબ્દચંદ્રિકા—મહો મેઘવિજયગણિ.

હેમમકિયા—મહે દ્રમુવ વીરસી.

બાલભાષા આચરણસૂત્ર—વૃત્તિ.

બૃહ્દહેમમભા—આ વિજયનેમિસૂરિ.

લઘુહેમમભા— " "

પરમલઘુ હેમમભા " "

સિદ્ધમભા—આ સાગરાનકસૂરિ.

પ્રાકૃત આચરણ—આ વિનયુપાચકસૂરિ.

" " પદ—આ શાળેદ્રમૂરિ.

હેમબૃહ્દત્પમકિયા—૫ મિરબચકર શાખી.

हेमसंस्तुत प्रवेशिका (सुव्यवहारी) आ० १-२-५० शिवदाव
नेमवद (पाठव)

प्रकृत स्थितिः—

यस्यै ज्ञानवर्धनमिदं (१६९८) मासे शुभे प्राक्ते

पक्षे शुद्ध इति द्वितीयदिनसे बुद्धान्तर्यामिण ॥

शिष्यो देवनेत्रकीर्तिगणिनां गाम्ना जगन्नाथसन् (१)

पुस्तकैस्तयति प्रपास्तमनसं सदाहृतम्याहृत ॥

शुभं सन्तु ॥ श्लोक १५०० ॥ (—भी प्रशस्तिप्रबन्ध, आ० २
प्र १० ७५१, ५० २१०)

आ पुस्तकं ज्ञानीनां धीविजयज्ञानसुरि स० शास्त्रसम्बन्धं छे

आ० हेमचन्द्रसूत्रिणी वाष्पुष्यासुरीनां नमूना—

शुष्मा क्षेमिभूतामनेककटका मग्नाञ्च चरा सतः

कुम्भः सिद्धपते कृपाण इति रे मा भसत कत्रिवा ।

आकाशप्रवक्त्रतापहृन् संप्राप्तभारिधिराव

पीवा मासवयोपिवयुसस्मिन् हस्तायमेभिष्यते ॥

(—सिद्धदेवशब्दानुशासन—प्रशस्ति)

महद्विस्वानुपद्मो परमाशानिभायिनीम् ।

सर्वमापापनिजतां वैनी वाक्शुपात्मदे ॥१॥ (—काव्यानुशासन—मंगल)

हृत्पद्मात्रो महादेवो लौकिकानां मते मत् ।

हृत्पद्मो गुणतमैव ह्यर्थतो जिनशासन ॥६॥

मन्वन्तीराहुरवन्ना रागाद्या क्षममुपागता मय्य ।

मत्ता वा विष्णुर्वा हरो जिनो वा भगवत्समै ॥४॥ (—महादेवस्तोत्र)

इमां समष्टं प्रतिपक्षसाधिणामुदारपोषामक्षोपणां भुवे ।

न बीतरागात् पश्यन्ति वैवर्त न चाप्यनेकान्तपृथे नवस्तिपति ॥७८॥

न अक्षयैव त्वन्वि पश्यातो न द्वेषमात्रादक्षि पश्यु ।

मन्वावदातामपरीक्षया तु त्वामेव वीर । प्रमुमाधिता स्म ॥२९॥

अथ तत्र समये तथा यथा योऽसि सोऽन्वयमिषया यथा तथा ।
 बन्निवेशकृत् स च भगवन् एव भगवन् । नमोऽस्तु ते ॥११॥
 (—अयोग्यवचन—आतिथिक)

स्वयं विवाहप्रहिने विनष्टपाणिद्वयकृष्णमूल जनेऽस्मिन् ।
 भामोपदेयत् परमं हिन्दुहो ' विरक्तो मुनिस्त्वदीय ॥१॥
 न धर्मदुर्बिहिताऽपि हिंसा मोक्षदम्यार्थमपोषत च ।
 त्वपुन्यतापपनिबन्धमासन्नचारि स्फुरित परेणाम् ॥११॥
 प्रतिश्रोताद्विनाययोगिभिर्गैकमप्यहममीश्वरमात्रम् ।
 किन् ' त्वन्नाशमवमन्यते च स ब्रह्मही नाव । पिशाचही वा ॥२१॥
 (—अप्ययोग्यवचन—आतिथिक)

कुम्भपि यदि सोऽप्यत्र स्वगुणवद्भवं प्रति ।
 समैषा मारती तर्हि स्वस्वोत्तमै हिमयथा ॥२—७॥
 क्षणं सक्तं क्षणं मुक्तं क्षणं कुम्भं क्षणं क्षमी ।
 मोक्षायै किञ्चिदेषां कान्तिं कपिचापम् ॥१६—१॥
 त्वं अतसि बर्नेऽहमिति वाचापि दुर्मता ।
 मन्त्रितो बन्धे च त्वमममयन केनचित् ॥१९—१॥
 तव प्रेम्णोऽस्मि वासोऽस्मि उक्त्वोऽन्वयमि किङ्कर ।
 भोमिति प्रतिपद्य नाव । मातृ परं पुत्र ॥२०—८॥
 त्वम् आपयसे तत्त्वं मार्गं त्वयैवसि स्वयम् ।
 त्वयं च नावसं विव त्वतो मायामि नाव । किम् ॥ (—वीररत्नस्तोत्रं)
 वनं पद्यासनाऽऽसीमं क्रोडस्थितपुमार्यैः ॥
 कदाऽऽवात्यसि वने मां वरन्तो मृगमूषका ॥१४५॥
 शरी मिते तुणे बीजे त्वोऽस्मिन् मगौ युधि ।
 मोक्षे मये मयिप्यामि निर्विरोधमिति कथा ॥१४६॥

(—अहोभ्यासना योगशास्त्र ॥ १)

અમવાય મ્હેણાયાગદાય નરકચિદ્રે ।

અરાજસાય જાણણ કર્યૈચિદ્ મગજતે નમ ॥૧૩-૪॥

યાવજાન્નોમિ પહવીં પર્ગ લવનુમાવમામ્ ।

તાન્મમિ નરખ્મ્મા મા મુખ દારણ ખિત ॥૧૭-૮॥ (—ચિતરાગસ્તોત્ર)

જાણણજાતિરિદિષ્ટો જાણિગુજાતિસ્વચ્ચક ।

પ્રિયજાતિરનીત્યાંસુ કરિચ નિરામય ॥૭૪૩॥

વિદ્યાન્ ઘની ગુપ્તગર્ભ જીવનધાપચાપમ ।

રામપુત્ર સુચરિત્ર પ્રાયણ ન હિ રસ્થતે ॥૭૪૪॥

(—ત્રિપદિશ્તભાષાપુરુષપદસ્તિ સં ૧)

આચાર્યશ્રીએ કામ્યાનુશાસન તથા છ દોનુશાસનની ટીકામાં વિવિધ અવતરણો આપ્યા છે એથી સ્પષ્ટ સમજણ થકાય છે કે, આચાર્યશ્રી શાક્ષરસમાજ, મધ્યમજનતા, તથા જામખંડના લોકસાહિત્યથી પૂરેપૂરી રીતે પરિચિત હતા તેના કેટલાક આ નમૂના છે—

દ્વો જગત્તર્જી જગત્તર્જીનાં સદિમ પ્રદિષ્ઠી ન્નુ સાર્વજન્યો ।

ય સ્વામ્યપામિદુમમજ્જાણો ચો જા હસ્તિારસસંનિકાશ ॥

(—કામ્યાનુશાસન રતનેપુષ્પમ્ અં ૧ ભોક્ષમાસંપુ ત્વિક)

હહો સ્તિષ્ઠસભે ! વિવેક ! જટુમિ પ્રાતોષ્મિ પુજ્યૈર્મયા

ગત્તમ્ય કનિષ્ઠિરિદિનાનિ મક્તા મારમત્સકાગાત્ કન્નિ ।

લ્લસન્નેન કરામિ જન્મ-મરમોષ્છેન્દ્ર ગૃહિત્ત્વર

કો જાનામિ પુનસ્ત્વજા સહ મમ સ્વાદ્ જા ન જા સહમ ॥

(—કામ્યાનુશાસન, અં ૧ સતો ૦ ત્વિક)

સન્ધ્યાં ચત્ પ્રગિષ્ઠય ભક્ષપુગ્તો જ્ઞાજ્ઞિર્યાંસ

યસે યજ્ઞ નદીં વિઝમ્ ! શિમ્સા તજાપિ સોર્ધ મયા ।

શ્રી જાતાડ્યુતમત્થને યદિ હર કસ્માદ્ વિદ્યે મતિતે

મા જીન્મ્યટ ! મો જટુમ્યમિદિતો ગીર્વાં હર પાતુ જ ॥

(—કામ્યાનુશાસન અં ૨ પ્રગયેર્વા ટીકા ૫૦ ૭૨)

गण्डेष्टासन्निभासि पद्मफेहसयोत्सव पातु व ॥

(—काम्यानुशासन, अ २ पञ्चत्सक्रम टीका, पृ० ७५)

कनककस्तवच्छ राधापयापरमण्ड

नवनक्षत्रयामामाप्पुर्णि प्रनिविम्विताम् ।

असितसिन्धुप्रान्तभान्त्या मुहुर्मुहुर्कक्षिपन्

अवनि चन्द्रिणीहास प्रियाहसितो हरि ॥

(—काम्यानुशासन अ २ पञ्चत्सक्रम टीका, पृ० ७६)

कृपेनाम्ब ! गण्डेन स्तुमवुना पृथ मञ्जिना त्वेक्षया

सर्वं कृणु । ॥ पद्माह मुसली निष्काम्ब ! पञ्चान्तम् ।

प्रादेहंति विक्राणिते प्रियमुने माता समम भगत्

इष्टा यत्न भगाम विस्मयफले वायात् स व केसव ॥

(—काम्यानुशासन, अ २ विष्णुदर्शन टीका पृ ८)

त्वास्मै प्रनिमाऽप्यासो मक्तिर्विशृङ्खला बहुकृतता ।

स्पृष्टिर्द्वयमनिर्वैद्य मातरोऽप्यौ कविस्तस्य ॥

(—काम्यानुशासन, अ १ सतो विवेक)

बह स-सन्धौ सो मुञ्च बह नील निमेह ।

विहि नि पवारहि गङ्गा घण कि गङ्गा मेह ॥४-१६७॥

अम्मीय स बाक्येहि सुधि जितिष्य माण ।

पीय दिष्टे हृदोहृदोण कोकयद् अम्माणु ॥४-१९६॥

पुते बाप कवण गुण मवणु कवण मुण ।

बा कयीकी ऊह्री पम्पिण्ड अवरण ॥४-१९५॥

सरिहि सौहि न सस्वरहि न नि उम्माणवणि ।

देस गम्गा हरेति बह । निवस्येहि सुधमेहि ॥४-४२२॥

एकमेकउं मइनि बोपनि हरि सुदु सन्धायरेण ।

सो विरेहि बाहि नि एही को सन्ध संधरिनि अवनयण्येहि पट्टा ॥

પક્કુટ્ટી પચર્હિ મ્હરી, તહ પચહમિ જુમંજુમ્મુદી ।

શદિયુ ! પઠે ચરુ કહિ કિન નંદત, જાચ કુહુમ્મત અમગ છંટા ॥૪-૪૨૨

(—મિદ્દહેમ આં ૮, પ્રાકૃત અપખ્ય ૨૧ વિભાગ)

મા કુહુમ્મગી ચલકુદ્દિમે પરબહુ ણિપઠ્ઠા ।

કુમુમાલિય કુરુકુરિય કમ્મુ કુહુમ્મસણો હોશી ॥

(—દેશીનામમાલા, વગ : ૨, આધ્યા : ૪૨)

ગંદા ધ્વજુરે મીતર મેઝા સરસા મસિ હમુ બદ ધિડ્ડ ।

ત્વ સો વેયુ ગ્મદ પહુત્તત ત્રિયુ ચાઈ સો માસુ નિરુત્તત ॥

(—પ્રાકૃતદ્વિધામયકાવ્ય સર્ગ ૮ ગાથા ૧૫)

મઝ્ઝણુ બદ મ હમિ મઝ્ઝયયુ પસમેળ ।

મ્હ કરિપ્પત્ત પસમુ વિત્તત તો કરત્તત કરણહ ॥

(—પ્રાકૃતદ્વિધામયકાવ્ય સર્ગ ૮, ગાથા ૭૬)

આં હેમચ દ્રમ્હુસ્તિના પ્રશ આકાચ્ચે—

જુદા જુદા વિદાનોએ આધાર્થઓની મુતિ કરી ॥ તેમાના
હેરસાક કાચ્ચે આ પ્રકારે છે—

કિં સુમ શાપ્તપાશાવર્હેમચ્ચયતેર્મનિમ્ ।

પ્નેનાપિ હિ યેમેરક્ કૃતં ચપ્પાનુસાસનમ્ ॥૧॥

સુમન્નિસપ્પ્ય પ્રમુદેમમ્મગ્ગચ્ચાનુચામુપ્પેગસલ્લિમ્ ।

મર્ત્ત્તિચ્ચજ્ઞાનચિર્ચિત્તોદ્ધરિ ચ હોગિમર્તુર્ચયિન પ્રવાત્તમ્ ॥૨॥

(—આ એામપ્રખસુરિચિન-કુમારપાસપતિઓ)

કાન્ત વ્યાકરણે નર્ભ વિગતિં છન્દા નર્ભ દ્વિધાચ્ચા—

ડગ્ધારો પ્રથિનો નર્ભો પ્રકટિનો ધ્રીયોગમાયે મત્તમ્ ।

તર્મ્ સગમિનો મર્ભો ઝિનડગમિનાં ચમિતે નર્મ

ચર્મ્ યેન મ કેજ તિપિના મેઝા જ્ઞનો દુરત્ત ॥

(—આં એામપ્રખસુરિચિન-ચનાર્થો કાવ્ય ૬૩ની ટીકા)

गुह्यगुह्यैरामस्य चातुर्विधैश्चन्द्रिणम् ।

त्रिष्टितरसं हृतकविर्वाचा न गावः ॥

(—आ युनिश्चलसूरिरचित—अभमभस्त्रि)

सन्त्यये कविनावितानरसिकाल मूर्य सूर्य

स्वापस्तु प्रणिनोप्यते यदि परं श्रीहेममूर्तिम् ।

ऊनीत्यसि महामहत्सवपि परं सञ्चामि सञ्चामि वै

मो राक्षसशिना मिया बलं मयपुष्पाय सागर ।

(उपा विनम न हृत—हुमाश्वाश्रय ५, पृ० ५३)

शब्द-प्रमाण साहित्य-शब्दशक्तिविधानम् ।

श्रीहेमचन्द्रपादानां प्रसङ्गाय नमो नमः ॥

(आ शम्भुचन्द्रसूरि—आ सुकुलचन्द्रसूरि)

साहित्य-शब्दशक्तिविधानकृतावनिर्माणप्रनप्रवापति श्रीहेमचन्द्रसूरिपति ॥

(—५ पूज्यकलशयस्त्रिभुव—आहुत शम्भुचन्द्र—टीकानो आरम्भ)

केतुश्च विगताश्रय मितवति श्रीहेमचन्द्रे दिवम् ॥

(शब्दवि सोमेश्वरदेवचित्र—सुरेश्वर-सच, सग १५, श्लो ५२)

सदा इति श्लोम श्रीहेममूर्त्त सरस्वतीम् ।

मुक्त्वा शब्दरत्नाणि तावत्पार्श्वं विता वया ॥ (शब्दवि सोमेश्वरदेव)

व सुखे सर्वमिदं प्रोक्त कश्चिच्छेदपि मुरिराद् ।

तत्त्व श्रीहेमचन्द्रस्य प्रमाणं मेव कर्तव्यम् ॥

(—श्री मधुसूदन भाटीकृत शम्भुचन्द्र—आरम्भ)

भाषायां शब्दोऽपि सन्ति मुक्ता भिक्षोपमौगधमा

निर्य पायसद्विषादनविधानेषुप्रमाणम् ॥

चौलुकव्यतिपाद्यमाश्रयदा स्तुत्यः स यत्नः पुन

निर्मातेयितपादपद्वयः श्रीहेमचन्द्रो गुरुः ॥

(—आ विनयचन्द्रसूरिकृत—अन धावती)

નિ સીમપ્રતિષેઠ્ઠાજિતપત્રો નિ નયમમિત્તુના

પુષ્પોધન સગમ્ભવી-મુગુરુ સ્થાપ્તેઠ્ઠાપો વપન ।

ય સ્થાપાદમસાપયમિત્તુપુરુષાન્તન સોઽન્તુ મ

સરકુદયમ્નુનિષિપ્તપ્રવિષય ધર્મમપન્ત પ્રમુ ॥૨॥

ય હેમન્દ્રધુનિમેતદુક્તમ્પ્રાપ્તેષામિત્તુ મપન્ત ।

મપ્રાપ્ત ત મૌરવમુગ્ધાનાં પદે કન્યાનામુચિત મપન્તિ ॥૩॥

(—આ અનિતોષકમુદિત—આઠાદમ જરી મ મહાયસ્થ)

પાતુવપમહોત્તરભગવન્ ધર્મમમુર્ગિગ

ગમ્ભીરાર્યમિત્તુકન મદ્મસર દટિ પ્રદપ્ત મમ ।

પાપીય સમયાગ્ગમ્પગમ્પ્રમ્પનાઽય યં

તમ્પ્રુન મુરુપાત્તમુકરિકા મિત્તુજ્ઞાનપ્રાર્થિતમ્ ॥૪॥

મપામુગ્ધવદ્નુનિતિવિ પ્રામાગિકાપ્તમુનાં

હેમાપાર્યસમુગ્ધવગ્નનમુર્ગ્યં સમર્થ મપ્ત ।

તયાં મુનયસ્પુર્ગમ્મમપામ્પ્રાપ્તનાં સમવ

ત્યામમ વિના વિનાગમપુગ્ધાસિ પિરમ્પ્રાપ્ત ॥૫॥

(—આ અનિતોષકમુદિત—આઠાદમ જરીનાં અનિત પ્રાપ્તિ)

મત્તર્યપેઠ્ઠાસિ સનત મગ્ન વસ્તો

મ્પ્રુ મ્પ્રા ॥ મ્પ્રી મ્પ્રા સક્ષાગ્ન ।

મ્પ્રાપ્તિ કમ્પ્રિયો પ્રમુદેમ્પ્રાપ્તિ

મ્પ્રાપ્ત મેમ મુરિ મ્પ્રાપ્ત નિવિષ ॥

(—વિવિધમ્પ્રાપ્તિ પદાવલીપ્રવદ, પૃ ૦ ૧૩)

વિશિષ્ટ ગાનમ્પ્રાપ્તિ અને મ્પ્રાપ્તિ

શાસ્ત્ર ભુવનપાસ—વિષમની અનિતપ્રાપ્તિ મ્પ્રાપ્તિ મ્પ્રાપ્તિ
અને શાસ્ત્ર મ્પ્રાપ્તિ મ્પ્રાપ્તિ (મ્પ્રા ૩૪ પૃ ૦ ૫૮૬ ૫ ૧) મ્પ્રા ૪૪ મ્પ્રાપ્તિ
મ્પ્રાપ્તિ મ્પ્રાપ્તિ મ્પ્રાપ્તિ મ્પ્રાપ્તિ મ્પ્રાપ્તિ (મ્પ્રાપ્તિ)મ્પ્રાપ્તિ

સખ હતો. સખ અસ' ખિત્તોડનો સખ હતો. તે આ પ્રમુખ સ્પરિને પરમજાન કૌન હતો. તેનો પુત્ર જીવનપાલ સખાલ સ્પરિને સખ હતો. તે અહીં મગોત્રી તરીકે આવીને ખાદીએ બેઠો.

(-મક ૩૪ પૃ ૧૬૨)

સખ અસ'ની પરપરામા ખિત્તોડની ખાદીએ સણે સ્પરિસંક જો.

સણે સ્પરિસંક (સ = ૧૨૧૧) — આ સણનાં સંજામસંક અને સમસંક જોવા નામો પણ મળે છે તે સ ૧૨૧૧ માં જોયો હતો. આ સણ સ્પરિસંકથી સીસોદિયા સખાઓ સણા થી જોતખાલા જામ્યા. તેને કસુસંક નામે પુત્ર અને ધીરસંક નામે પૌત્ર હતા.

તે ધીરસંકે સ ૧૨૨૬નો આસપાસમા કૌનધર્મ સ્વીકાર્યો અને તેનાથી સીસોદિયા જોશવાલવશ થયાં.

સીસોદિયા જોશવાલો મેવાડની નેસલમા આવેલા મૂલાનજર મા રહેતા હતા. મૂલાનજર હુનપદ્મ જતાં ત્યાં જોક સીસોદિયા કુટુંબ જામવાવાદ આવી વસ્યુ, જ આજે નગરસોડના કુટુંબ તરીકે પ્રસિદ્ધ છે. મૂલાનજરની આસપાસના પ્રદેશના પાવમની વિશિષ્ટ માટે પાવમ ના કામમા પલાત પડે. જોવી માન્યતા છે જો જ રીતે નજર સોડના કુટુંબમા પણ પાવમનો દિવસ અગુલ લેવાવ છે. તે માટે જોવી હતકમા મળે છે કે સીસોદિયાવસની જોક કુમારિકા પાવમના દિવસે શુભ કામ માટે ગઈ હતી. તેને સ્વામા જૂન પમજીઈ થઈ અને સ્વામા જ તે મણ પામી. ત્યારથી સીસોદિયા જોશવાલો પાવમ ના દિવસે કોઈ પણ જાતનું શુભ કામ કરવા નથી. પંચમ માટેની આ માન્યતા મૂલાનજર અને નજરસોડના કુટુંબનો પ્રાચીન સળખ હોવાનું પુસ્તક કહે છે. મોઢાજોક વર્ષો પહેલાં મૂલાનજરનું જોશકામ થયું ત્યારે તેમાથી થળી જિનપ્રતિમાઓ મળી આવી હતી તે પ્રતિમાઓ અજો શક્તિશાળી જિનમંદિરમાં વિષમન છે.

(-જૂઓ, મક ૫૮ નજરસોડવશ તથા

પદ્માવલીમનુષંગ, આ ૨, પૃ ૨૧૨)

શેઠ ધનદેવ, ઠવિ પદ્માનદ—

નાગેરના શેઠ ધનદેવે શ્રીનેમિનાથ બાબુ મહિર જામખુ પદ
તરમચના આ બિનદત્તમૂરિ સ. ૧૧૭૦ માં નાગેર જામખુ ત્યાં
શેઠ આચાર્ય શ્રીને આચનન, અનાચનન, વિધિ અવિધિ વિવરણે ન
અર્થના સૂચના આપી હતી પણ તેમણે તે માની નહીં તેના પુત્ર
ઠવિ પદ્માનદે વતઅશતક ની અથવા કી છે

રાજા કુમારપાલ (સ. ૧૦૨૬)—

તે કુશલાતનો ચક્રવર્તી રાજા હતા તત્ત્વ જેન મના સ્વીકારી
૧૨માર્ગતની અથાનિ મેળવી તે જેનધર્મનો અર્થે સમ્પાદક હતા
(જુઓ, પ્રક. ૩૫, પૃ. ૧૦૦ થી ૧૩૩)

રાજા કુમારપાલ—

તે તદ્દનમદનો શાહજશી રાજા હતા જેનધર્મનો પ્રેમી હતા
તે સ. ૧૨૫૦ માં મળ્યું જામખા. (જુઓ, પ્રક. ૩૪ પૃ. ૩૮૧)

અત્રી શાંતુ (પ્રક. ૮૫૪)—

સપરગમી દુર્ગવરમ્બા હાલી મુગામી સગ મુશન ।

સદર્મદ્વા ગિનિવનવનિરુત્ત મુવ વાટમામગ ॥

મદ્વનિર્મિત્તિનાર્ત્તિરવનવનિરુત્તવેન્દ

મદ્વનિર્મિત્તિમામુર સગમાગમી મુરવમ ।

વર્માવ પ્રગત મુવિવનમગમવમગમગિવ

ત ધીજન મગમગિવ વિવગત કીર્તિત વગ ॥

(—જેન પુત્રાઃ પ્રથમિમ મદ્વ, પ્ર ૮૨)

૧ પદ્મા શ્રીમાજાગીશ ૫૨૩૮ બોતનો વરજામ નામે મહી
હતા ત મામજાગીશનો દતા. તને મપૂરી નામે પન્ની દત્તી અને
શાંતુ નામે પુત્ર હતા શાંતુના મત્ર શાંતિ, મપૂત્ર મપૂત્ર ૧૨૩૯
નામે મને છે તને શ્રીકારેલી નામે પન્ની તથા નિત્તા અને નીત્રો
નામે પુત્રો હતા તમજ ૧૨૪૮ નામે પુત્રી દત્તી. પેનાનુ બીજુ નામ

મહા દેવલ પણ મળે છે ?

શાંતુએ શબ્દ લીમદેવના સમય સંબંધીયુદ્ધમાં પ્રવેશ કર્યો. પ્રથમ તે ધાર કબજે ધોડેસવારોનો સેનાપતિ મળે અને તે પછી તેણે કમળા મત્રી, ૬ નામક અને મહામાત્યની પદનીઓ પ્રગટી સબ સિદ્ધરાને સ. ૧૧૫ માં પાળ્યુમાં ગાંધીએ બેસતા જ અત્યાચારોને દબાવવા મત્રી શાંતુની અસહાયી કાન લીધું તેણે મળ પ્રથમ પોતાના મામા મહાનપાલને મારી નાખ્યો. સિદ્ધરાને સ. ૧૧૬-૧ લગભગ માત્રા પર ચક્રાર્થ કરી ત્યારે તેની સામે પચમકાલના શીરોએ લક્ષ્મીને મારવા ગાંધીએ હતો. મહામાત્ય શાંતુએ આજ્ઞામના ગાંધીમાથી સૈન્ય બેઠક કરીને બે મારવા પોલી નાખ્યો. તે પછી શાંતુ લખ્મીને દબાવવા જ નોંધે હતો.

તેણે પાટણમાં શાંતુવસહી સૈન્ય, ઘણાં માણસો અને દેસ-સર, પોતાના મોસાળ મહા ગામમાં પોતાની માતાના કસ્ટાલુ માટે સ. ૧૧૨૬ ના વૈશાખ વરિ ૧૧ ને સનિવારે મૂડનાચકનું પરિકર લગા ૧૬ જિનેશરનો પદ, બાળુ ઉપર વિમલવસહીની ૧૩ મી દેવીમાં ૫ ૧૧૧૬ માં પોતાના પુત્રના કસ્ટાલુ માટે સિનપતિમાં જણવી અને આજ્ઞાપદમાં શાંતુવસહી જાણવી. મહા આ અલગ

૧. વારાણસીવસતાન મોડમુતાવસતાન ।

સાનપામત્રી મહીકાતીડમ્મિ અવસતાન ।

માર્કા ઉલ્લ મિવાદેવી બેચે પ્રથિમામિમામ્ ।

મિલાન્ગીવસમ્મો: [સો] વારવામાપ મિર્લેમામ્ ૭ ૫ ૧૧૧૧

(—પાલીન જોન લેખક, ૭ ૨, ૫ ૧૨૬)

૨. હારીનથી વસતુમાં જતા પ કેક દૂર જાય ત્યારે મહા માથા બાવે ૭ બાવે બાવે જે માથા નથી તેવ દે. ૭ ૫ ૫ નથી, બાવે મ ૧૬૩૪ માં બાવેનમાંથી ૭૫ મિનપતિમાં પરિકરે નીચળાં હાં તેમનાં ૧૮૩૬ હારીન વસતુપર, કમોર્થ વસેરે તીર્થોમાં વિચવાન છે

(—જોન લેખક, ૭ ૧૫, ૫ ૧૨૪)

૩. મુજાવતુ પદનપર અવસપદ, ૫ ૧૬

તેમના ઉપદેશથી ભરૂચમાં સમસીવિહાર પર સ્વયં જઈયા થયાં. તેમણે વાઝા અને નિહાણા જામમાં જે મોટા જૈન દેરાસરો બાંધ્યાં. એ જાને જામ વચ્ચે એક જાઈની સુરંગ બનાવી હતી તે દ્વારા આવકો એક દેરાસરમાં પૂજા કરીને બીજા દેરાસરમાં પૂજા માટે જઈ શકતા હતા. રાજગજાના તપસ્વી આ ભદ્રેશ્વરસૂરિ, જેઓ એકાતરે ઉપવાસ કરતા હતા તેમના ઉપદેશથી મત્રી શાત્રુ અને કડનાથક સંજ્ઞને વહાઈદશમાં મોટી રચનાત્રા કાઢી હતી. (જૂઓ પ્રક ૩૫, પૃ. ૨૮)

૫ મોખદેવે સ. ૧૧૬૭ ના ચૈત્ર વદિ ૮ ને મજાવારે જ્યારે રાજા જયસિંહના મહામત્રી શાત્રુ જુજરાતના કહેનાથક તરીકે વઢે દેરામાં હતા ત્યારે ઓસણ બાટે પચ્ચવત્સુકમથવ ની ટીકા લખી હતી. (—જૈન પુસ્તકપ્રશસ્તિસંગ્રહ, પ્ર. ૧૫૫)

એક વાર મત્રી હાથથી ઉપર બિસીને ફરતો ફરતો શાત્રુવસહી મા પ્રભુદશને આવ્યો, ત્યારે ત્યાં એક ચૈત્યવાસી ચતિ વેશ્યાના ખસે હાથ રાખીને બિસો હતો. મત્રીએ તેને પણ વિધિપૂર્વક વહન કર્યું અને મોટી વાર પછી તેને ફરી વાર નમન કર્યું. એ ચતિને પૂજા શરમ આવી. એને મનમાં થયું કે જમીન જગા આપે તો તેમાં સમાઈ જઈ તેણે મત્રીના જયા પછી વૈરાગ્ય બદલવાથી બધુસે છોડી મલબારી આ હેમચંદ્રસૂરિ પાસે શિક્ષા લીધી અને યત્નજન્ય તીર્થમાં જઈ તપ આદર્યું. એમનાં એ રીતે બાર વર્ષ વીતી ગયા.

મત્રી એક વાર યત્નજનની યાત્રાએ ગયા. ત્યાં તેમણે આ તપસ્વીને જોયા પણ ઓગળ્યા નહીં. મત્રીએ તમને તેમના યુગુ જગેરેનું નામ પૂછ્યું તપસ્વીએ તરત જણાવ્યું કે મારો બાબો યુગુ મહામાત્ય છે. શાત્રુએ પોતાના કાને હાથ ધર્યાં અને કહ્યું. આપ એમ કેમ બોલો છો ? તપસ્વીએ વિગતવાર જુલાસો કર્યો અને મત્રીને ધર્મમાં વધુ સ્થિર બનાવ્યો.

મત્રી ઘરાપદ્રજાના આ. ૦ શાંતિસૂરિ, મલબારી આ જાલક દેવ, આ હેમચંદ્રસૂરિ, રાજગજાના આ ભદ્રેશ્વર, વહનજાના આ. ૦ વાહિદેવસૂરિ, કલિકાલસવરૂ આ હેમચંદ્રસૂરિ જગેરેના ઉપાસક

હતો. વાલ્ફોર્ડે આત્મચરિત્રે મત્રીની વસતીમા 'ઉત્તરજયવંતી' પાત્રવિધી રચી હતી.

ઉપાસ્ય—

મત્રીએ ૮૪ હજાર ચોત્રીયા બંધવી પાળુમા એક નવું ઘર બનાવ્યું મૌ કોઈ તે ઘરના વખાણ કરતા હતા. મત્રીએ આ વાલ્ફોર્ડેવચ્ચરિત્રે મપરિવાર અહીં પધારવાનું આમત્રણ આપ્યું અને એ મહાન બનાવ્યું મત્રીને ખ્યાલ હતો કે આચાર્યશ્રી આ ઘરની પ્રશંસા કરશે જ પરંતુ આચાર્યશ્રી મહાન શ્રેષ્ઠ પત્રી મૌન જ રહ્યા. મત્રીએ પૂછ્યું, 'કુડુલ! મૌ કોઈ આ ઘર એક તેની પ્રશંસા કરે છે આપને આ ઘરમા કંઈ વાપો દેખાશે કે શું? આર એ વિશે કેમ કંઈ કહેતા નથી?

આ માલ્ફોર્ડેવચ્ચરિત્રે જવાબ આપ્યો કે 'મત્રીશર! આ તો મહાસ્થાનું ઘર છે આરણ સમારણનું કેદ જણાવ સાધુ તેની પ્રશંસા કરે નહીં હા, તમે પોષાળ બનાવી હોવ તો આચાર્યશ્રી તેને યોગ્ય પ્રશંસા કરે કરતા.

આ સાક્ષી મત્રીએ તે જરોડ ઉપાસ્ય બનાવ્યો અને તેમા પુરુષ તેવડ મૌ બંધવિદ્યા / જાગ્યા અને તેમા સર્વપ્રથમ આ વાલ્ફોર્ડેવચ્ચરિત્રે પધારવા ત્યારથી એ મુખ્ય પોષાળ બની.

કવિ ગિરિકલ્પ—કાશ્મીરનો કવિ ગિરિકલ્પ મત્રીનો આશિવ કવિ હતો. તેણે કણ્ડસુદરીનાટિકા (અક ૪) રચી, તેમા મત્રી શાહને રાજ્ય વત્સલ / ના નહામાત્ર્ય મેગાશિરાયણુ માલે સરનાવ્યો છે એ મહામાત્ર્ય વરીકે વર્ણવ્યો છે. આ નાટિકાના મજલાબલ્કમા તીર્થ કરની સ્તુતિથી શરૂઆત કરી છે. પાટણમા આ વાલ્ફોર્ડે ના વાત્રામહોત્સવ પ્રસંગે શાવિ ઉત્સવનુક્રમા આ નાટિકા સજવત્ક હતી. મહાકવિ ગિરિકલ્પ (૪ સં ૧ ૬૬ થી ૧ ૮૫)—

૧ સુદ્ધિકલ્પ—તે અસિદ્ધાગ્રી જાણણુ હતો. મધ્યપ્રદેશમાંથી કાશ્મીરના મીનચરથી ૩ માઈલ દૂર બોનમુળ (જયવત) ગામમાં આવી વસ્યો.

૨ શજકલશ—તે અગ્નિહોત્રી હતો. જ્ઞાની, પરાક્રમી અને વિદ્વાન હતો. તે વેદવિદ્યાનો પારગત હતો. તેણે માનવોના હિત માટે બ્રાહ્મણસલાઓ રચી હતી અને દૂષા તેમજ પરણા વગેરે બંધાવ્યા હતા.

૩ જ્યેષ્ઠકલશ—તેણે પાણિનિ બ્રાહ્મણ ઉપર સ્વાયેલ પાત જલ-મહાભાષ્ય ઉપર ટીકા રચી. તેને નામદેવી નામે પત્ની હતી અને ૧ ઇંદ્રશમ, ૨ બિસ્ફલ અને ૩ આનંદ જ્યેષ્ઠ ત્રણ પુત્રો હતા. ત્રણે વિદ્વાનો અને કવિઓ હતા.

૪ બિસ્ફલ—તે બ્રાહ્મણ, સાહિત્ય, વેદ વેદાંગ વગેરેનો મોટો પદ્ધિત હતો. તેની વિદ્વત્તા માટે તે સર્વત્ર પહોંચી હતો. તે સજ્જ કલશની વિષમાનતામાં શીસાર્ધને કાશ્મીર ઉઘડી નીકળી ગયો. તે મથુરા, વૃંદાવન, પ્રયાગ અને કાશી જઈને ત્યાંના વિદ્વાનો સાથે શાસ્ત્રાર્થ કરી શકેલ, ધારા, મૂર્ચરાવ, પાટલુ, શમેશ્વર ધર્મ કસ્યાલુપુર ગયો.

કસ્યાલુપુરના રાજા વિક્રમાદિત્ય ચોલકીએ કવિ બિસ્ફલને કસ્યાલુપુરમાં રોકી લીધું. અન્માન કરી પોતાની વિદ્વત્મજાનો વિલાસિત બનાવ્યો. (વિક્રમાંકદેવચરિત્ર)¹

તેણે નીચે મુજબના ગ્રંથો રચ્યા છે—

(૧) પાંચનાથસ્તોત્ર, (૨) પાંચનાથચરિત્ર ૨૪૦૦ ૬ અષ્ટકનો અતિમ શ્લોક આ પ્રમાણે છે—

इति मिनपते स्तात्र चित्र महाकविबिहङ्गम-

प्रथितमस्मिन्नेकोनैकप्रकाशनात्स्वत ।

પરમિ સતતં ય બ્રહ્માગ્ન મમસિ સમ્પનો

મહમચ્છનિષૌ શુભ સ પ્રશુન્નસ્થિતિમાસિત ॥૧॥

૧. આ ચિત્ર નીચે પણ એક કવિ બિસ્ફલ ગયો છે. તેનું નામ સખ્ય બિસ્ફલ પદ્માચારી (બોર પદ્માચારી) એ ૧ પ્રસિદ્ધ છે. ૩૮૪૧૬ વિદ્વાનોએ અને બિસ્ફલની યદનનો એકની યદનને છુટી છુટી કસ્યાલુ બિસ્ફલના રાજા મિત્રે લખ્યું છે.

આ સ્થાનમાં વુમ્મ અને આ પ્રધુમ્મસુરિના નામ છે એટલે સભ્ય છે કે કવિને મહાધારી આ હેમચંદ્રસુરિ અને આંચંદ્રસુરિ સાથે પરિચય થયો હોય.

(—કૌનસ્તોત્રસંહોત, ભા ૨ સ્તો ૧ ૫૩ પૃ ૧૬૪)

(૩) કણ્ઠસુદરીનાટિકા—(જેમાં નારીમાં વીર્ધકરનું મ મહાભરણ છે)

(૪) વિક્રમાકરેવચરિત—સ ૧૧૪૨ (કણ્ઠિયુના સોલહીઓનો ઇતિહાસ છે)

મત્રી શાહ પરાક્રમી, બુદ્ધિશાળી, અતુર શાહનીતિસ, પ્રમ પ્રેમી કૌન હતો. તેણે ગોવાના છવનમા રેવ, સુદુ અને શાહની મોટે નિમિત્ત મર્મમાં જાંબી લીધી હતી. એ મુજબ રેવ તરીકે વીર્ધકરને, સુદુ તરીકે સુસાધુઓને અને શાહ તરીકે જ્યોત્સિહરેવને જ માનતા હતા અને નમસ્કાર કરતો હતો બીજાને તે ઝેરી મહત્તા આપતા નહોતા.

એક વાર સિદ્ધશાહ જ્યોત્સિહથી રોસાઈને તે માલવા આમ્મેા ગમેા પલ્લ તે ત્યાના શાહનીને નમ્મેા નહીં તેણે જણાવ્યું 'શાહની તરીકે જ્યોત્સિહ સિવાય બીજાને હું માડુ માડુ નહીં નમાવું, આ શાહનજીના કલિકત સોજાનીને જ્યોત્સિહે તેને પ્રેમથી જુલસવ ગોલાવ્યા અને મેવા —માજવાના સંધિ જેવા અમ્મક ગામમા છેલ્લે ખેડારે જનશન લઈ સ્વર્ગસ્થ થયેા.

મત્રી શાહ વીર્ધાયુષી હતો. માજવાના જ્ય પછી એટલે સ ૧૧૬૫ લગભગમાં તે મરણ પામ્યો.

મઝી મુજાસ—

તે કળ્ઠરેવનો મત્રી હતો. શાહ સિદ્ધશાહે માજવા ઉપર અલ્પ કરી ત્યારે તે માજનગરીમા સંધિનિમિત્તે તરીકે હતો. તેણે જ બદ્દાર જેટલા શાહ સિદ્ધશાહને પાશનો કિરોલો તોડવાનો બૂકુ લતામ્મેા હતો.

તેણે પાળુમા મુજાસવસહી જાંબાની હતી. બિચરિમમુઅયની તાલપત્રની પ્રતિની પુપિકામાં લખ્યું કે સ ૧૧૪૬મા કળ્ઠરેવના

શક્તિમા પાદપુમાં મહામાત્ય સુબલની વચ્ચેમાં પદાં આ પ્રતિ
લખી છે એવે સુબલે એક ઉપાશય જ બાળ્યો હતો.

સુબલ એ શૂરવીર, જુદિમાન્ શાજનીતિનિપુણ અને જૈનધર્મ
પ્રેમી હતો. (—મળધર્મિતામણિ, દુગાચકર ચાચીને બુદ્ધસતને।
મધ્યકાલીન શાસ્ત્રપ્રતિદ્વાસ, પ્રકૃ ૧૦ પૃ ૨૬૬)

વિમલશ્યાલ (ધક/શ્રીમાલી)—

મહાનગરમા શ્રીમાલીવસને ધકટગોત્રનો અને લાશપદ્મચ્છનો
શેક વજ નામે જૈન સ્ત્રોતો હતો, તેને જગજ્ઞાન અને વિમલ હિલ
વાળો વિમલ નામે પુત્ર હતો. આ વિમલકુમારે ૫૦ ૧૧૨૬ના વૈશાખ
વદિ ૧૧ને શનિવારે પરિક્રમ્માળી જિનપ્રતિમા બનાવી. આ પરિકર
આને જમણપુરના દેશસરમા મૂળનાથજીની આદી નીચે વિચમાન છે
(—જૈનસત્યપ્રકાશક ક્રમાંક ૧૫, પૃ ૧૨૨)

મહામાત્ય ઉદયન શ્રીમાળી (સ ૦ ૧૨૦૮)—

માત્રવાડમા જાલોર અને શમસેન વચ્ચે આવેલા વાલસા ગામમા
શેક બિહિલ્સની ૫ પદમા અનુક્રમે શેક જન્મેશ્વર, શેક ચક્ષુનાગ,
શેક વીરદેવ, અને શેક ઉદયન જન્મી હતા. શ્રીમાળીવસના આ
કુટુંબમા ઉદયન (ઉદા) મહેતા પ્રથમ લાંબો વેપાર કરતા હતા.
તેમને મુહારેવી નામે પત્ની હતી.

ઉદા મહેતાએ એક દાતે એક જેતરમા કેટલાક ખાણી વાળિયાને
લેયા અને તેઓને પૂછ્યું તમિ કોણ છે ? તેઓએ પોતે જમુકના
મજૂર હીએ જમ જણાવ્યું ત્યારે મહેતાએ ફરીવાર પૂછ્યું 'આશ
મજૂરો ક્યા છે ?' તેમણે ઉત્તર વાળ્યો કે કર્ણાવતીમા એ જ
અરસામાં મહાશય કર્ણદેવે સાળરમતીના કાંઠે કર્ણાવતી વસાવી હતી.

ઉદા મહેતા મજૂરોના ઉપયુક્ત જવાબને સંપૂર્ણ માની પત્ની
મુહારેવી અને પુત્રો ચાકડ ને જાકડ વગેરે કુટુંબને સાથે લઈ કર્ણ
વતીમા જાવીને વચ્ચે.

અહીં જાણતા તે સર્વ પ્રથમ વાયકમચ્છના જૈન દેસસરમાં પ્રજુ-
દગતિ ગયો. એ જ સમયે સાક્ષાપતિ ત્રિભુવનાંશિકની પત્ની લખી

ખીપણુ (લક્ષ્મી જાવસાર) પોતાનાં કાસ-કાસી સાથે પ્રભુદર્શન માટે ત્યાં આવી હતી. તેણે ઉઠા મહેતાને પરદેશી જાગતુક સાધર્મી બની પૂછ્યું. બાઈ! તમે કેના મહેમાન છો? ઉઠવાને જણાવ્યું કે બહેન! અમે પરદેશી છીએ તો તમે માની લો કે અમે તમારા જ મહેમાન છીએ. લાખીએ ઉત્સાહથી કહ્યું, માથે ત્યાં સાધર્મિક ભાઈ મહેમાન હોય એવા માસં મહેતાજી ક્યાથી? તમે સૌ માથે ત્યાં બાલો. ઉઠવાન સહકૃદ્દળ તેને ત્યાં ગયો અને તેણે આપેલા લશ્મા તે જોવા લાગ્યો.

ઉઠવાને ત્યાં વેપાર ખેડયો અને ધન મળવા લાગ્યું, તેણે કાસા મકાનને પાટુ ઈંટાનું બનાવવાનો ઇશારો કર્યો. ત્યારે પાંચો જોડતાં તેને જલ્દીથી ધન મળ્યું, તેણે તરત જ લાખીને જાણાવી કે કાસા બેટી કહ્યું, આ ધન તારા મકાનમાંથી નીકળ્યું છે માટે એ વાતુ ધન છે તે તું જાણ.

લાખીએ ઉત્તર વાળ્યો કે બાઈ! એ તો વાસ નસીબનું છે માટે એ ધન વાતુ છે તે તું જાણ.

જસ, આજથી ઉઠવાન શ્રીમાલીના જાગ્યોના સિતારા જમકયા લાગ્યો. તે ખીરે ખીરે જાગ્યો નવ્યો ને કહ્યાવતીનો નમરોડો બન્યો. સ ૧૧૭૬ પછી તે સજ સિદ્ધરાજનો મત્રી બન્યો. સ એ જાણને માર્યા પછી તે 'શક્તિ' ક્યાધિથી પ્રસિદ્ધિ પામ્યો, પ્રજાપ્રદારે ઉઠવાને સજીવ વરીકે સંબોધે છે.

(-પુલવન પ્રજાપલમક, પૃ ૩૨૪, પ્રજાપલમક, પૃ ૦)

ઉપરે તે પ્રજાપલમક કહ્યો. તેણે રાજમાતા મિનલ દેવીની આજ્ઞાથી જોતાદનો આયિકવેરો માર્યો. તેણે સ ૧૧૫ માં પ્રજાપલમક વ્યા ક્રેમચક્રસૂરિને દીક્ષા આપાવી હતી.

નુરુદ્દીન મહમ્મદ શાહીએ લખ્યું છે કે 'ઉઠવાના જમલ વળતે પ્રજાપલમાં પ્રાસલો તમા અગ્નિપૂજકોએ સુખી સુસલમાનો પર દેર વર્તાવ્યો હતો, ૮ સુસલમાનોને મારી નાખવામાં આવ્યા હતા.

૧ ક્રેમચક્રનો પરિવર, જૂનો (પ્રા ૩૫, ૫ ૦૦)

મંદિર લાકડાનું હતું તો તે ત્યાં પ્રભુના હર્શન-પૂજન કર્યા અને ચૈત્યવદન કર્યું તે સમયે તો જોયું કે એક ઉંદર ઘીવેટમાંથી એક મગગલી વાટ લઈને હોડા હોડા કરી ચલાવતો. તે હર્શન પ્રવસ કરે તે પહેલાં હેસસરના રમેવાળાએ તેની પાસેથી વાટ ઊઘાડી લીધી અને વટના જોઈને મહામાત્રાએ વિચાર્યું કે એ ઉંદર કેમકે વાટ ભગવી વાટને હરના લઈ જશે તો આમ લાગી જશે અને મંદિરનો નાશ થશે, તંથી અહીંં છૂર્ણોદ્ધાર કરી પચ્ચરતું નવું હેસસર બનાવવું જોઈએ. મહામાત્રાએ ત્યારે ત્યાં જ મનથી પ્રતિજ્ઞા કરી કે, હું આ મંદિરનો છૂર્ણોદ્ધાર કરાવીશ.

મહામાત્રા ચાત્રા કરને લાગુ પ્રમાણ નારણી સેના સાથે નગરી નથેલ તેમજ મુદ્દ કરી સુવરને લવી લીધા પદ્મકુદમા સરીરે વણ્યા પાડવાથી અને વૃદ્ધાવસ્થાના કાચે તે અસાધ્ય મની નથેલ તે સેના સાથે વડવાણુની છાવણીમાં આવી પહોંચ્યા. તેને લાગુ કે હવે મારું આયુષ્ય તૂટી જતું છે. તેમજ સજ્જાતા કીર્તિપાલ તથા સામતોને એકઠા કરીને જણાવ્યું કે હવે હું લવી શકું એમ લાગતું નથી, જોઈએ મેં ? પ્રતિજ્ઞા કરો કે તે પૂરી નહીં થાય તો હું દેવભણ્ણમાંથી મુઝા નહીં થાઉં એ કામ માત્ર પુત્રોએ કરવાનું છે. તમે માત્ર પુત્રો બાહક અને અંબક વગેરેને સંદેશ પહોંચાડ્યો કે તેઓ શત્રુ જન વીર્યના માટે પામે છૂર્ણોદ્ધાર કરાવે. ભુજંગ શુનિઠાવિહારનો પદ્મ છૂર્ણોદ્ધાર કરાવે અને શત્રુ જન વીર્ય ઉપર બહવાને માટે પાજ બધાવે બીલ મારી એ ઈષ્ટા છે કે અન્ધારે કેઈ મુનિસજ આવી અને મૃત્યુની અંતિમ આરાધના કરાવે.

કીર્તિપાલ વગેરેએ જવાબ વાળ્યો કે મહામાત્રા! આપ શિલા ન કરો, અમે તમારા સંદેશ તમારા પુત્રોને પહોંચાડીશું, અને તેઓ તમારી ઈષ્ટાઓને જરૂર પાર પાડશે. જોઈશું જ નહીં, અમે પદ્મ એ કાર્તમા અમારા પૂરેપૂરા સંકલ્પે આવીશું.

મહામાત્રાની ઈષ્ટા મુજબ અહીંં તાત્કાલિક સાધુને બિલાવાય એમ હતું નહીં, તેથી સામતોએ એક જવાન બહક ધીને પુત્રો

વેશ પહેરાવી બનાવટી ત્રાપુ બનાવી ઘોડી ઘણી ગિખામણ આપી મહામાત્યની સાથે હાજર કર્યો. મહામાત્ય ઉદ્ધાત્તને તેને નમસ્કાર કરી સ્વયં હાથ પ્રકાશની મરજુનખંધી આરુઢના કરી અને હસતે ચહેરે સં. ૧૨ ૭-૧૨૦૮ માં વહવાણુના સ્વગવાસ કર્યો.

આ તરફ તે મુલાનને પણ વિચાર આવ્યો કે માણ જેવો નાનો માનવી જૈન સાધુનો વેશ પહેરવા માત્રથી મહામાત્યને પૂજ્ય બન્યાં તો હવે જો સાચો સાધુ બનું તો મને ઘણો જ લાભ થશે. માત્ર અક્રમાનું કસ્યાણુ થશે. આમ વિચાર કરી ત સાચા જૈન ત્રાપુ બન્યો. લાવ સાધુ થયો અને ગુરૂ ત્રાપુલવન પાત્રી તેણે નતે ત્રિસનાર લીધેમા જઈને અનશન કર્યું.

મહામાત્ય ઉદ્ધાત્તને ત્રણ જિનમંદિરો જ ધાવ્યા હતા-(૧) મત્રાંએ ત ૧૧૪૬ હનસમમા કલ્યાવલી (આશાવલ)માં બહોતેર ડેરીઓવાળો કિંદમનવિહાર જ ધાવ્યો, જના ચૈત્યવાત્રીઓને હાથે ભૂતભવિષ્ય અને વર્તમાન જોવીશીની જિનપ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. (મિત્ર મનિવામણી) તેના બહિરેથી આજે નરુદ્ધા-નરોહામાં તપો ધનવાસના વિષમાન છે.

અસ્તરજાળના આં. જિનપતિ (સં. ૧ ૨૩ થી ૧૨૭)એ આશાવલના ઉદ્ધાત્તવિહારના જિનગિખોને અપૂજનીય કરાવવા સ્વાલ હોયો કર્યો હતો. આથી વાહિ દેવસુરિના પ્રશિખ્ય આ પ્રદુમ્ન સુરિએ સં. ૧૧૬૮ માં આશ્ચર્ય કરી વાહમ્મલ નામે જથ રચ્યો. આં. જિનપતિએ અસ્તરજાળીય માન્યતાના આધારે તેની આમે પ્રત્યોષ્ઠવાદસ્વલ જથ સ્વયો.

આશાવલના સંસ્કૃત વિદ્યાપીઠ પણ બન્યું હતું, જેમાં સં. ૧૨૦૧ માં ૫૦ વયસ્સુહ વએરે અધ્યાપકો હતા.

(—જૈનગ્રંથપ્રકાશ ક્રમાંક ૨૨૫)

(૨) મહામાત્ય ઉદ્ધાત્તને પાળકાનાં ઉદ્ધાવત્રી નામે મંદિર જ ધાવ્યું હતું, તેમાં સં. ૧૧૭૫ માં આ વાહિદેવસુરિના હાથે ભં. ત્રીમધસ્સ્વાનીની ભવ્ય પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. તે પછી તે

મંદિર લાકડાનું હતું તેણે ત્યાં પ્રભુનાં દર્શન-પૂજન કર્યાં અને ચૈત્યવદન કર્યું તે સમયે તેણે એણે કે એક ઉદર દીવેટમાંથી એક સગવટી વાટ લઈને રોડારોડ કરી ચલાવ્યો. તે દરમ્યાં પ્રવેશ કરે તે પહેલાં દેરાલસના રણેવાળાએ તેની પાસેથી વાટ બિલબી લીધી. આ વટના એઈને મહામાત્યે વિચાર્યું કે એ ઉદર કેમકે વાર બળતી વાટને દરમ્યાં લઈ જશે તો આજ લાગી જશે અને મંદિરનો નાશ થશે, તંથી જ્યાં લેણોદાર કરી પચ્ચરનું નવું દેરાલસ બનાવવું એઈએ. મહામાત્યે ત્યારે ત્યાં જ મનમાં પ્રતિજ્ઞા કરી કે હું આ મંદિરનો લેણોદાર કરાવીશ.

મહામાત્યે વાત્રા કરાને લાંબુ પ્રવાસ આરંભી સેના સાથે મળી ગયો. તેણે કુદ કરી સુવસને લાવી લીધા. પણ મુદમા ધરીરે વળા મા પડવાથી અને વૃદ્ધાવસ્થાના કારણે તે બચકત જતી ગયો. તે સેના સાથે જલવાણુની છાવણીમાં આવ્યો પહેલો. તેને લાગુ કે હવે માત્ર આતુષ્ય તૂટી રહ્યું છે. તેણે રાજાજાતા કીર્તિપાલ તથા સામતોને એકઠા કરીને જણાવ્યું કે હવે હું લખાં મારું જેમ લાગતું નથી, એટલે જ એ પ્રતિજ્ઞા કરું છું કે પૂરી નહીં થાય તો હું દેવજાણુમાંથી મુઝા નહીં થાઉં જે કામ મારા પુત્રોએ કરવાનું છે તમે માત્ર પુત્રો બાકડ અને બાળક વગેરેને સંદેશો પહોંચાડો કે તેઓ શત્રુજન તીર્થનો માટે પાસે લેણોદાર કરાવે. બહુજના શત્રુનિકાવિદારનો પણ લેણોદાર કરાવે અને શત્રુજન તીર્થ ઉપર ચલાવે માટે પાસ બધાવે. બીજા મારી એ ઉચ્છિન્ન છે કે અત્યારે કેઈ મુનિશાજ આવ્યો અને મૃત્યુની અંતિમ આરાધના કરાવે.

કીર્તિપાલ વગેરેએ જવાબ વાળ્યો કે મહામાત્ય! આપ ચિંતા ન કરો, જો તમારો સંદેશો તમારા પુત્રોને પહોંચાડીશું અને તેઓ તમારી ઉચ્છિન્નતાને જરૂર પાર પાડશે. એટલું જ નહીં, જો પણ એ કાર્યમાં તમારો દરપૂરો સહયોગ આપીશું.

મહામાત્યની ઉચ્છિન્ન મુજબ જ્યાં તાત્કાલિક સાધુને બિલાવાય જેમ હતું નહીં, તેથી સામતોએ એક સુવાન બહુશીને જેન સાધુને

વેશ પહેરાવી બનાવટી સાધુ બનાવી યોડી બણી શિખામણ આપી મહામાત્મની સામે હાજર કર્યો. મહામાત્મ ઉદ્ઘાટને તેને નમસ્કાર કરી સ્વયં દશ પ્રકારની મનજીવનગંધી આપ્યા કરી અને હસતે અહેરે ત્ર. ૧૦૦૭-૧૨ ૮ મા વહવાણના સ્વગવાસ કર્યો.

આ વરસ તે યુવાનને પણ વિચાર આવ્યો કે માત્ર જેવો નાનો માનવી જૈન સાધુનો વેશ પહેલ્લા માત્રથી મહામાત્મને પૂજ્ય બન્યો તે હવે એ સાચો સાધુ બનું તે મને બલે જ હાલ થશે માત્ર આપનારું કસ્યાણુ થશે. આમ વિચાર કરી તે સાચો જૈન સાધુ બન્યો. ભાવ સાધુ થયો અને શુદ્ધ સાધુજીવન પામી તેણે અતે ત્રિસાર તીર્થમાં જઈને આનંદન કર્યું.

મહામાત્મ ઉદ્ઘાટને ત્રણ જિનમંદિરો જ બાંધ્યા હતા—(૧) મત્રાંજો સ ૧૧૪૬ સગભામમાં હર્ણાવટી (આશાવલ)માં બહોતેર દેરીઓવાળો ઉદ્ઘાટનવિહાર જ બાંધ્યો, જેમાં ચૈત્યવાસીઓને હાથે ભૂતભવિષ્ય અને વર્તમાન જ્ઞાવીશીની જિનપ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. (મંજુસૂત્રામણિ) તેના ખડિમેશ આજે નર-ઉદ્ઘા-નરોદ્ઘાના તપો ધનવાનમાં વિદ્યમાન છે.

ખસ્તરજમજના આં જિનપતિ (મ ૧૦૦૩ થી ૧૦૭૮)એ આશાવલના ઉદ્ઘાટનવિકાસના જિનબિ બોને અપૂર્ણનીય ઠરાવવા સવાલ કીધો કર્યો હતો. આથી વાહિદેવસુરિ પ્રશિષ્ય આં પ્રધુભ્ન સુરિએ સ ૧૧૪૮ મા શાસ્ત્રાર્થ કરી વાહસ્થલ નામે જય રખ્યો. આં જિનપતિએ ખસ્તરજમજીય માન્યતાના આધારે તેની સામે પ્રત્યેષવાહસ્થલ જય રખ્યો.

આશાવલના સંસ્કૃત વિદ્યાપીઠ પણ જ મુ હતું, જેમાં સ ૧૨૨૧ મા ૫૦ વચર્ત્સાહ વગેરે અધ્યાપકો હતા.

(—જૈનસંઘપ્રકાશ : ક્રમાંક : ૨૨૫)

(૨) મહામાત્મ ઉદ્ઘાટને પોળકામાં ઉદ્ઘાટનહા નામે મંદિર જ બાંધ્યું હતું, તર્માં ત્ર. ૧૧૭૫ મા આ વાહિદેવસુરિના હાથે જ. ૩૧ મંજુસ્વામીની જાન્ય પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. તે પછી તે

સુજ્ઞાતનો મત્રી જન્મે હોતો.

(-પ્રભાવકચરિત, પ્ર ૨૧ સ્તો ૪૮ થી ૫૨)

હિંમતવર્ત્ત્ત આ હેમચદ્રસુરિના ઉપદેશથી મત્રી આખરે ઉદાવસહીના ૨૪ ફેરીઓ જાણી ઉદયનવિકાસ નામ આખરે પાગકાના ચોક ધવલના પુત્ર તથા મત્રી આખરના મિત્ર ચોક વૈરિ સિંહે આનાઈથીની આજ્ઞાથી તેની ઉપર ૩૧ સ્વર્ણકગરા ભાગ્યા હતા પ્રબધસત્કર્તા આ રામચદ્રે તેની પ્રથસ્તિ સ્તો ૧ જની બનાવી છે પાગકાના સ્વર્ણક મંદિરની પાછલી દિવાલમાં એક શિલા મઠ છે તેમા આ લેખના સ્તો ૭ થી ૧૪ સુધીના સ્તોનો છે.

(-કૌનસભ્યપ્રકાશ કનાક : ૨૨૨)

(૩) મહામાત્ય ઉદયને ખલાસતના પલ્લ સુદર કૌન મંદિર જાણ્યું હતું તેમા તે પ્રતિદિન દયાન પૂજન કરતો હતો. ઘાશપદ નચાના આ વિજયસિંહે સ ૧૩૧૫ માં ખલાસતના ઉદયનવિકાસ માં વીર્યકૌશલના ધોવીશવટાની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી.

મત્રી ઉદયનને બે પત્નીઓ હતી. પહેલી પત્ની મધા/મુઠા દેવી)ને બાકડ અને ચાકડ એ બે પુત્રોને જ મ આપ્યો હતો અને તે પછી મળ્યું પાગી હતી. મત્રી બાકડે ૭૦ વર્ષના પિતાને બીજી લગ્ન કરવા વિનવિ કરી પણ પિતાએ ઈન્કાર કર્યો. એટલે બાકડે સ્વજનો દ્વારા દળાવ લાવી તેમને ફરીથી પરજીવાને કબૂલ કરાવ્યું અને પાતે જ વાયલની માફે નામની ઘોડી ઉમરની વણિક કન્યાને શોધી લાવી તેમની સથે પરજીવી. મહા માઉ જુજીરચર કુમાર પાંચે શુજ્ઞાતનો છરી પાળતો સબ કાલ્યો હતો તેમાં તે ધાત્રાઈ મળી હતી.

મત્રી ઉદયનને કુલ ચાર પુત્રો હતા. તેની વચાવટી નીચે મુજબ છે—

(૧) હંદનાયક આંજક—તે મહામાત્ય ઉદયનનો ઘોડો પુત્ર હતો. મહામાત્ય ઉદયનના સ્થાને તે મહામાત્ય અને ૬ નામક જન્મેલો તે હિંમતો, ઘોડો પરાક્રમી હતો. તે ઉદાર અને ઘોડો ઘની હતો.

તેમના નામનું વત્કાલીન ભાપાનું એક સૂત્ર મળે છે—

રે રક્ત્ત્વ લુહુ બીમ, બદ્ધિ રણ મયગલ માસ્ટ,

મ પદિ મળગલ નીર, હેમિ રાયહ સહારહ,

ઝવર ન મમહ કોહ, સખર રમળમર મધ્દ,

પનારી પરહરેહ પર રાયહ છપ્પી રમ્મ

૫ કુમારપાલ કોમ્પ્દં પડિખા ફોહ્દ સત્ત્વદ્વાહ બીમ ।

જ કિમ્પમ ન મમસીદ્, તીહ્દ બિચાકિમુ તિમ ॥

(૫૦ કુલસાગરઅધિને ઉપદેશઆરતીક ઉપ૦

૩૨ સં ૧૬૬૨ પ્રક૦ ૩૫, પૃ૦ ૧૬)

મત્રી આબડને દહ સકમ્પ હતો કે દેવ વરીકે વીવત્તજને, ડુંડ વરીકે આ૦ હેમવસ્તુરિને અને બ્વામી વરીકે મૂર્તિશ્વર કુમાર પાલને જ નામનું.

સં ૧૨૧૩ મા સનુજ્જના મોટા છલોદ્વાર પ્રસવે તેણે સનુ જ્જની પશ્ચિમ દિશાની પાસે જ બાવી હતી, જે આજે ઘેટીની પાસે વરીકે પ્રતિદ્ધ છે.

મહામાત્સ આબડ શબ્દ કુમારપાલની આજ્ઞાથી કૈકલ્યના શિલા દ્વાર કુલને રાજ્ય મસ્તિકાભૂતન, જેને રાજપિતામહનું બિનુદ્ધ હતું, તેને છત્તવા માટે કૈન્ય જર્મ કાવેરી નદીને પાર કરીને સામે કિનારે પહોંચ્યો, પણ તેની સેના અવસ્થિત થઈ પડાવ નાખે તે પહેલાં જ મસ્તિકાભૂતિ તેની ઉપર એકાધિતો હુલ્લો કરી, તેની સેનાને ઊત્તલિજ્ઞ કરી મૂકી. આથી મત્રી આબડ દ્વાર પાખીને પાટણ પાછો આવ્યો.

સબંબે સં ૧૨૧૭ મા ફરીથી મસ્તિકાભૂતનને છત્તવા માટે મહામાત્સ આબડને મોકલ્યો. તેની સામે પરમાર ખાસવપાંડેવ જગેરે માલિકો તથા સામતોને પણ મોકલ્યા. તેણે કાવેરી ઉપર પૂલ બાધીને સેનાને પાર ઉતારી, અવસ્થિત રીતે એકબી મસ્તિકાભૂતનની સામે યુદ્ધ કર્યું. પોતે જ્યોતે જ સાબર કરીને મસ્તિકાભૂતનના દ્વાર ઉપર ચડી જઈ મસ્તિકાભૂતનને નીચે પાડ્યો અને તે તેનું મસ્તક

લઈ પાટણુ આપ્યો ને આપોલાથ કોકણુ શબ્દમાથી ૬૬ તરીકે તથા
 લૂના ૧ સાડી ૧ ખેત, ૧ હાર, ૧ નાંચિકા છીપ, ૩૨ સોનાના
 કળયો, ૧ મોતીની માળાએ, ૧ ચાર ઘાતવાળો હાથી, ૧૨ પત્ર
 તથા ૧ ટપ,   ધન લઈને આપ્યો.

રાજા કુમારપાલે તેને ૭૨ રાણાઓની વચ્ચે મહામહાકેશર
 તથા સુલપિતામહના બિરુદ બક્ષ્યા તે કોકણુમાથી ૩૨ સુવર્ણના
 કળયો લાખ્યો હતો તે પૈછીના ૩ કળયો—૧ ઉદયન ચૈત્યમાં, ૨
 સુનિકાવિકારના અને ૩ રાજાના ધરીધર (૧૫૧) ઉપર અડાબ્યા.^૧

મત્રી અબળદે સ ૧૨૧૬ પછી પિતાની આજ્ઞા મુજબ જનુવના
 બ્રહ્મત લઈ ચલેલા સુનિકાવિકારનો લલ્લોદાર સદ્ કર્મો ત્યારે
 આ તીર્થ જપુટાચાર્યના સલાનીય આ વિમલસિદ્ધસૂરિને આપીત
 હતું તેમાં મત્રીને ધણી જ ચલો નહી હતી પણ આ હેમચંદ્ર
 સૂરિ અને તેમના શિષ્ય, જેઓ અગ્નિચંદ્રના પ્રસન્ન અભ્યાસી
 અને મત્રવાદી એવા ૫ ચંદ્રચંદ્ર ચલિના પ્રયાસથી અને પોતાના
 તાકતથી તે અગ્નિચંદ્ર દૂર થતા તેણે મોટો લલ્લોદાર કસબો અને
 તેમ સ ૧૨૨૨ મા કલિકાલસર્વજ્ઞ આ હેમચંદ્રમૂર્તિના હાથે જ
 મુનિમુવત્સ્વાની વગેરે તીર્થ કરાની પ્રતિમાઓના પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

મત્રીએ આ પ્રસન્ન આનંદમા મસ્ત બની દરશનને ઘોઘે,
 બદીજનને હાથીનું કોકણુ વગેરેનું મોટું દાન આપ્યું અને કોકણુથી
 હાલેલો સ્વર્ગકળશ મહિસના શિખર ઉપર સ્થાપન કર્યો. આસતી
 કૃત્યાસ્વા પ્રસન્ને તેને રાજા કુમારપાલે તિલક કર્યું અને ૭૨ લાખ
 તેણે આમર લેખ્યા.

ક સ આ હેમચંદ્રસૂરિએ આજ સુખીના કરી પણ નનુખની
 સ્તુતિ કરી નહોતી, પણ તેણે અબળદી ઉદાસતાથી પ્રસન્ન થતા
 એકાએક બોલ્યા

૧ મત્રી આનંદે પ્રેમજના કાળેરાજ્ય ચલિકાલ્પને દ્વારી, પારી
 નાખ્યો (જૂએ, આ નાલમદન વસતિયાચામળ પદ ૨૧, શ્લોક ૩૩
 અને ૧ અગ્નિચંદ્ર સુમત્રાદિતન કર્મ ૧૨, શ્લોક)

કિં જ્ઞાન ન મત્ત ત્વં મત્ત ત્વં ત્વં કઃ કલિઃ ।

કમો વદ મવતો મન્મ કલિરસ્તુ જ્ઞાન કિમ્ ॥

—હે આળટા! જ્યા તું નથાં ત્યા કૃતયુગ દેવદેવ છે જ્યા તું છે ત્યા કલિયુગ દેવ તોયે શું ? તારા જન્મ થવાથી કલિયુગ પણ શેષ છે કૃતયુગનું શું કામ છે ?

આ જીર્ણોદ્ધારના જે કોરોટની રકમ ખસ્યાઈ હતી. (હસ્ત-પ્રગ્ન મનિવામણી)

તે પછી મત્રી આળટા સં ૧૨૨૫ પછી પાટણના કુમારવિહાર માં જાં શ્રીકૃષ્ણદેવની આદીની પ્રતિમા સરાવી સ્થાપન કરી હતી તેમજ ધોળકામા પોતાના પિતાની ઉદ્ધવમહાદેવ ૨૪ દેરીએ વધારી ઉદ્ધવવિહાર ને મોટો બનાવ્યો હતો.

રાજા કુમારપાલ પછી અજયપાલ સં ૧૨૩૦ માં ગુજરાતને રાજા બન્યો તે કુજ રાજા હતો તેણે સામંતોની ભલેચ્છીથી રાજા પિતામહ મત્રી આળટાને દુકન કર્યો કે તું જેમ કુમારપાલને નમતો હતો તેમ તારા મને પણ નમન કરવું બેઠકે, નહિતર મુઠ્ઠા માટે તૈયાર થઈ જા. મત્રી આળટા રાજાને કુદ મ્વજાવને સમજાવે રાજામિત્રો થી પણ લાલ ન બેસે જારે મૌન સેનુ રાજાએ તેને માણ્યા માટે તેના ઘેર માણસો મોકલ્યા મત્રીએ પણ પોતાને ઘેર જઈ વીઈ કરની પૂજા કરી અનશન સ્વીકાર્યું અને પોતાના માણસોને સાથે લઈ લડવા માટે ત્રામે આવ્યો. જે રાજાના માણસોને વિજેસ્તો વિજેસ્તો થીયર મુખી પહોંચ્યો અને ત્યા જ મરણ પામ્યો

(જૂઓ પ્રકાં ૩૫, પૃ ૧૩૪)

રાજા માણસોએ મત્રીનું મરણ જાણી એટલું જ કમું કે હવે થન બેઈએ તો લાટ બન્યો, બલિવારી બન્યો વેશ્યાના ઉસ્વાદ બન્યો, કાગળોર બન્યો પણ કાઈ રીતે પંડિત ન બન્યો, કાણુ કે ઉદ્ધવનો પુત્ર મત્રી આળટા સર્જર્માં ચામ્યો ગયો છે

(૨) મહામાતૃ વાહક—

તે મહામાતૃ ઉદ્ધવનો બીજો પુત્ર હતો રાજા સિદ્ધરાજને

મત્રી અને કુમારપાલનો મહામાતૃય તેમજ રાજકુળ જન્મેા હતો.

(—પુરાતન પ્રજાપતિ ગ્રંથ, પૃ. ૩૬ થી ૪૨, પ્રજાપતિ, ૪૮ કુમારપાલચરિત, સ. ૬ સ્તો. ૩૬૪)

કાંટેલાના સિદ્ધાલેખમા તેને જબીર કીયાકક તરીકે સંબોધ્યો છે તથા સિદ્ધસાજના પ્રતિપલપુત્ર સ્વપૂત ચાકકનુ સ્થાન પૂર્વે હતું તે મુત્સરી અને જબીર હતા. કાંટેલા સિદ્ધાલેખનુ વિશેષજ તેને માટે ઉપયુક્ત જ હતું.

રાજ સિદ્ધસાજે સ. ૧૧૮૫ માં સત્તાન કામનાથી પગપાળા વીર શાસન કરી ત્યારે મહામાતૃય આલિંગ અને મત્રી વાકક તેની સાથે હતા. જુજરેશ્વર કુમારપાલે સોમનાથના શિવાલયનો લુલ્લોદાર કરાવ્યો તેનો સમસ્ત પ્રજાપ મત્રી વાકકને આપીત હતો.

મહામાતૃય વાકકે પાટણમાં સુદર ચિનાલય જમાવ્યું હતું તેણે લાખના આશ્રામી શેક છવ્વે તે દેરીમાં જોકે ગોખલો બનાવી તેમાં આ હેમચંદ્રસુરિપ્રતિષ્ઠિત જા અજિતનાથની પ્રતિમા પથરાવી હતી. મત્રીએ આ દેશમર રાજા કુમારપાલને આપ્યું અને રાજવીએ મત્રી વાકક ની દેખરેખ નીચે તેનો વિસ્તાર કરી કુમારચિકાર જમાવ્યો.

મત્રી વાકકે પિતાની આજ્ઞા અનુસાર રાજ કુમારપાલની આજ્ઞા હર્ષ સંજ્ઞા-જામરના દ્રવ્યની મદદથી સ. ૧૨ માં શત્રુજય વીર ના મૂળ દેરાસરનો મોટો લુલ્લોદાર શરૂ કર્યો. મહામાતૃય વાકકે શત્રુજય પર્વતની તળેટીમા પહાડપુર બસાવ્યું. સ. ૧૨૧૧ માં દેસ-સર તૈયાર થઈ ગયું, પણ જમતીમા પહાડી તોફાની હવાનું દબાવ આવવાથી તે દેશસર જોકહમ હતી પડ્યું અને તૂટી ગયું.

મત્રી વાકક ને પ્રથમ દેશસર તૈયાર થઈ જવાની ખબર મળી ત્યારે તથા જખર આખારને ખુશાલીમાં ૧૬ લાખનું ખિયામ આપ્યું અને બીજે કિવસે દેશસર હતી પડખાની ખબર લાવનારને ચાંદીની ૩૨ લાખનું ખિયામ આપ્યું. કેમકે મત્રી જુહિપ્રધાન હતો. તેણે બીજા ખિયામ વિશે ખુશનો કર્યો કે મારી હાલીમાં દેસસર પડી ગયાની ખબર પડી તેથી ફરીવાર પણ તને બનાવી શકીશ, પણ મારા મરણ

બાક તે નાશ પામ્યુ હોત તો તે ક્યારે બને જો શકાની વાત સ્કેત'

મત્રીએ પોતાનો મીઠાવળુનુદ્રાનો અધિકાર યોગ્યએક દિવસે માટે મત્રી કપડાંને ચોખ્ખો અને પોતે ધાર હબર થોડેમવાર ગ્રેન્ય નામે પાણી વાળ્યા જઈને વસ્યો તેણે ત્યાં વાજાનુપુર વસાવ્યું તેણે સલાટો પાસેથી બાળી લીધુ કે દેરાસરની ભમતીમા પહાડી હવાનું કળાણ વધવાથી દેરાસર ધસી પડ્યુ છે કહાવ્ય ભમતી ન બનાવવાના આવે તો દેરાસર બધી બાય પણ તેવું દેરાસર બનાવનારનો વશવેલો નાશ પામે મત્રીએ દીર્ઘદિગ્ધિ વાપરી ભમતીવાળુ દેરાસર તૈયાર કરાવ્યુ અને પછી મહારાની દિવાલ તેમજ ભમતીની દિવાલ વચ્ચેનો ગાળો રૂના પથ્થરથી ભરીને પુરાવી દીધા આથી એ દિવાલ લગભગ પાચ ગજ પહોળી બની ગઈ આ રીતે મજબૂત દેરાસર તૈયાર થયું તેણે જ સપ્તભદ્રેવની આરતની ભવ્ય પ્રતિમા બસવી કળશ અને ધ્વજ તૈયાર કરાવ્યા.

સં ૧૨૧૭માં શત્રુ જયવીશ મા કલિકાલસર્વજ્ઞ આ હેમચંદ્ર સુરિના વચ્ચ હસ્તે જાં સપ્તભદ્રેવ વગેરે જિનપ્રતિમાઓની બહુ ધામ ધૂમથી તેણે પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

આ પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવમા ટીનાણાનો એક નિર્જન સૈન નામે ભીમો કાદયા તુલ્યા કપડાં પહેરીને આવ્યો તેને મહાનાત્યને લેવાની ઈચ્છા હતી પણ સંકોચના કારણે તે તેમની પાસે જઈ શકતો નહોતો મત્રીએ આ હલિકત બદલી ત્યારે તેને સ્નેહભાવથી બોલાવ્યો અને પોતાની માલી ઉપર બેસાડીને કહ્યું, તું મારા ધર્મજનુ છે નાશ થોડા જે કઈ કામ હોય તે જણાવ આ રીતે મત્રીએ પોતાના સાધર્મિક પ્રેમનો મીઠો પરિચય કરાવ્યો.

તીર્થનાં લુહોંદાર માટે ટીપ વાલવી હતી તેમા તે ભીમાએ સાત દ્રમની પૂરી મૂડી આપી લીધી ત્યારે મહાનાત્યે આવી નિરૂદ્ધતા અને સહિત માટે તેના પ્રત્યે લાગણીભર્યો આનંદ બ્યક્ત કર્યો અને ભીમાનું નામ લુહોંદારની ટીપની વહીમા સવ પ્રથમ લખાવ્યુ.

તીર્થમાલાની બોલી બોલાવી હતી ત્યારે સજ્જ કુમારપાલ, મહા

માત્ર વાકડ વજેરે હતા. મહામાત્રે આજ લાજ દ્રુમ બોલીને ત્રણ વાને આરભ કર્યો. બોલી વખવા લાગી. મહુવાના શેઠ જગદ સેન દિમા પોરવાડે ત્યાં કરોડ દ્રુમની બોલીથી આદેશ હઈ પોજ માતાને તીર્થમાથા પહેરાવી તે જગદ શાહ પાસે સવા કરોડ દીમતના પાચ માણેક હતાં તેમાથી એક શત્રુજય તીર્થમાં, જૈન ત્રિસ્તાર તીર્થમાં અને ત્રીજુ પ્રભાસ તીર્થમાં આપ્યું. શ્રીકૃષ્ણ સોનાને કાઠો બનાવી તે બોલીમા અપાયેલું માણેક તેમા ગોળમુ બને તે કાઠો ભાગ ભાગદેવને પહેરાવ્યો; સવમાં આનંદ વર્ત્યો.

મત્રી વાકડે બા રીતે શત્રુજય તીર્થના શૌકમા મોટો છર્ચોદાર કરાવ્યો. વળી વાગ્ગટપુરમા ત્રિભુવનપાલવિહાર બધાવી તેમા ભ પાર્શ્વ નાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી તેની પૂજા માટે રજ વાડીએ અષ્ટી જે નગરને ફરતો કિલ્લો બધાવ્યો. દેવમંદિરને ગણસ બાધીઆપ્યા મહાનો બધાવ્યા અને તીર્થોદાર વજેરેમાં મળીને ૧૬ મસ્ત.

સુભદ્રાશર કુમારપાલે સ ૧૨૨૩ માં શત્રુજય, ત્રિસ્તાર વજેરે તીર્થેના મોટો છરી પાળવો આગ્રાસ થઈકયો હતો. ત્રિસ્તાર તીર્થના ચકાવ ક્ષિતિ હતો. શબ્દ કુમારપાલની ઈચ્છા હતી કે અહીં બીજા પાજ બધાવવા. મહામાત્ર વાકડે શબ્દની આજ્ઞાથી મહા શલિય શ્રીમાલીના પુત્ર વાકડ પાસે સ ૧૨૨૨-૧૨૨૩ માં ત્રિસ્તાર જગદ ત્રેસક લાખના ખર્ચ નવી સુનમ પાજ બધાવી આ સ્તો. સાક્ષી પાજ નામે પ્રસિદ્ધ છે.

શબ્દની આગ્રાજી ત્રિસ્તાર ગમે પચ્ચ વૃદ્ધાવસ્થાના કાલે જે રસ્તેથી પચ્ચ વડી શકયો નહીં એટલે વળેટીના દેસસરમાં બ નેનિનાથનાં હાટન પૂજન કરી, તેમા જ પાવાની આગ્રા સફળ મળી પાછા વળ્યો.

૧. મહામાત્ર વાકડે શત્રુજય તીર્થના ૧૭મે મોટો છર્ચોદાર કરાવ્યો હતો. તેમ સગરા માટે ૧૫મે બને ફેલ્લી કર્યાકાંકે ૧૬મે ચોટો છર્ચોદાર કરાવ્યો હતો.

(ત્રીમા પ્રા ૩૫, ૧ ૧૬૫, ૨ ૪)

મહામાત્ર તેજપાલે સ ૧૨૮૭માં બા માટપુરને સ્થાને તેજપુર જાણ્યું હતું.

(જૂઓ. પ્રા ૩૮ ૧ ૩૧૧)

મહામાત્ય વાહકને મહં પદસિદ્ધ નામે પુત્ર હતો. તેને પ્રથિમી દેવીથી મહાસુત્રિદ, મત્રી સામતસિદ્ધ અને હઠનાથક સહજસુત્રિદ એમ ત્રણ પુત્રો થયા. સહ વીસહદેવે (સં ૧૩૦૨ થી સં ૧૩૧૮) સહજસુત્રિદને સૌરાષ્ટ્રની વ્યાપારમુદ્રા (શ્રીકરણમુદ્રા હામે છે) પહે-તરી અને પછીથી તેને હઠનાથક નીમ્બો હતો. મત્રી સહજસુત્રિદ સં ૧૩૦૫ ના વૈશાખ સુદિ ૩ ને શનિવારે પોતાના પિતાના કસ્યાણ માટે જ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા ભરાવી તેની વજનચક્રના આં વાહિ દેવસુત્રિ-સતાનીચ (૪૩) આ પ્રદ્યુમ્નસુત્રિના પદ્મધર (૪૪) આં માન દેવસુત્રિ, તેમના પદ્મધર (૪૫) આં જયાનદસુત્રિના હામે ત્રિસ્નાર વીર્ધનાં પ્રતિમા કરાવો હતી. આ પ્રતિમા આજે વસ્તુપાલના ફેરા સરમાં વિદ્યમાન છે તે પછી ત્રણ-ચાર વર્ષના જ તે નરણુ પામ્યો. (જૂઓ, પ્રકં ૪૧ પદ્મ ૮ ની, પૃ ૦ ૫૫૫)

મત્રી સામતસિદ્ધે હઠનાથક સહજસુત્રિદના કસ્યાણ માટે કૃષ્ણની સહજસુત્રિ નારાયણ પ્રતિમા બનાવી સ્થાપન કરી હતી અને ત્રિસ્નારના શિખર ઉપર જ નૈમિનાથના પ્રાસાદ પાસે જ પાર્શ્વ નાથનો વિનમ્રપ્રાસાદ બધાઓ હતો. સહ વીસહદેવ તથા રાજ અર્જુનદેવના શાશ્વત (સં ૧૩૧૮ થી સં ૧૩૩૧)મા સામતસિદ્ધ ચોરકનો હઠનાથક હતા તેણે માતા પ્રથિમાદેવીના એમ માટે સમુદ્ર કિનારે દ્વારકા પાસે આવેલા રેવતીકુળના ભૂર્જોદ્ધાર કરાવ્યો. તથા પદ્મવિદ્યા બધાઓ અને તેમા ગણેશ, કોત્રપાલ, સૂર્ય જ્યોતિ માતૃકા, શિવ, કૃષ્ણ, રેવતી તથા બહદેવની પ્રતિમાઓ બનાવી બેતાડી કૃત્યો, હવાલો બનાવ્યા તેનું જાની જેનું પાણી ગાયો પીતી હતી. આ ફેરકની સં ૧૩૨૨ ના જોઠ સુદિ ૪ ને બુધવારે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. આ મંદિરની પ્રસસ્તિ મત્રી સામતસિદ્ધના કુટુંબના નાનીતા અને માયાકૃતના પુત્ર કવિ હરિદેવે લખી છે.

(—સુજસાતના ઐતિહાસિક લેખો, જા ૦ ૩ લેખાક ૨૧૩ ૨૧૬; પૃ ૨ ૬ ૨ ૭)

(૩) મત્રી ચાકડ—તે મહાનાત્ય ઉદયનનો ત્રીજો પુત્ર હતો તેના બીજા નામ ચાકડ અને આસ્થળ મળે છે તેની માળ્યુ ના માલે હતું તે બહુ પસંદગી અને ઘની હતો તેને સજ્જત ડ બિનુ મળ્યું હતું તે માલવાનો હડનાયક હતો.

કે. શાક વિદાનો નામની જોકતાના કારણે આ મત્રી ચાકડને સિદ્ધરાજનો પ્રતિપદપુત્ર માને છે પણ તે ભૂલ છે. જો સમયે જો બીજો ચાકડ હતો, તે માલવાનો રજપૂત હતો. રાજની હસ્તિયાસનો અભ્યક્ષ હતો કાશીસેનાનો સેનાપતિ હતો. રાજ સિદ્ધરાજ તેને પુજારાવનો રાજ બનાવવાને ઇચ્છતો હતો. તેણે સ. ૧૨૨૨ મ્હ રાજ કુમારપાદના રાજ્યમાં નવમેશ્વર વિઝહરાજને હરાવ્યો. પણ જાણીનેથી તે તેનો મિત્ર બની ગયો. પછી રાજ કુમારપાદ ત્રીસે વચ્ચે યવાથી તે સાબર ગયો અને રાજ જ્યોત્સિજને રાજ કુમારપાદના વિરોધમાં લેણે કર્યો. પરિણામે રાજ કુમારપાદે ત્યાં જઈ ચાકડપૂર્વે જ્યોત્સિજને છવી લીધા અને ત્યાં પોતાની ગાથ પ્રવર્તાવી. જો લે આ રજપૂત ચાકડ અને મત્રી ચાકડ એ બે બિંદુ જોડાયેલાં હતાં, પણ ઇતિહાસમાં આ બંને ચાકડની કેટલીક ઘટનાઓ મેળામેળ થઈ ગઈ છે. (જૂઓ, પ્રક. ૩૫, પૃ. ૧૫ થી ૧૭)

મત્રી ચાકડને સાવ પુત્રો હતા. તેમાંના છૂટા પુત્ર કુમારસિંહને રાજ કુમારપાદે કાઢારી તરીકે નીમ્યો હતો. જોકે જાણપુષ્પમાં ઉલ્લેખ છે કે સ. ૧૨૨૫ માં કુમારસિંહ રાજ કુમારપાદનો મહાનાત્ય હતો. (—સાવેસ્વરિચંદિત પુષ્પીન્દ્રકવચિત ની કૃષિા)

(૪) મત્રી સોરઠાક—તે મહાનાત્ય ઉદયનનો ચોથો પુત્ર હતો તેનું બીજું નામ સોરઠાક મળે છે. તેને સામવતમત્રી-માલાવકના બેન્દેવના પુત્ર મલ્લેમાળ સોજનાના કથાજી મારે આંજણ ચમર્મ રિપરિતના તિનારે સોજના અપિહારી રાજ પમેરે પત્ની હવલ ન બીમુખવિનાયની પૂજા મારે જોકે નામીતુ ઘન હતું.

(—પ્રજ્ઞાના અનિદાસિક લેખ, આ ૩ લેખક ૧૨૧ ૫ ૨૨૧)

સત્રાનાર નુ બિપુલ હતું તેણે તથા મત્રી સામવસિ જે મત્રી વસ્તુ પાલની જેમ વિપ્લુ મંદિર વગેરે જાણ્યા હતા. તેથી કોઈ કોઈ વિદ્વાનો તેને માહેશ્વર માને છે જનવાજ્ઞેજ છે કે તેણે રાજ્ય અજય પાલના દબાવ્યુંથી આવું નિમ્ન વણ્યુ અખત્યાર કર્યું હોય. ધોગકાના શ્વેતેકલ્પના મંદિરમા ઉદયનવિદ્યારનો લેખ છે એ પણ એક સૂચક મટના છે. (—પ્રભાવકવ્યસ્ત્રિ, પ્રભાધણિતામણિ, પ્રભાવલંકાર, પ્રભાવ કોશ, ઉપદેશસારસતીક કુમારપાલપ્રભા, પ્ર૦ ૪૧ જૈનસત્ત્વપ્રકાશ, ક્રમાંક ૨૨૨ ૨૨૫)

(૪) મત્રી સંસ્કરણ—

સદ્ધાષિષ્યાદિપદપ્રતિષ્ઠાસમન્વિતૈર્મન્યમ્નૈર્વિષાસઃ ।

દાનાત્રિપુણ્યોદયજન્મભૂમિ શ્રીમાસ્યણો ભિન્નિતો જગત્તમાન્ ॥

(—જૈનપુસ્તકપ્રશસ્તિસ૦ પ્ર ૬૧)

જ્ઞાન વનસજી આવજના મત્રી તરીકે પ્રસિદ્ધ હતો. તે જ્ઞાનના વશમા શ્રીમાલી મહા ચણિમ થયો. તેને ત્રણ પુત્રો હતા (૧) સંસ્કરણ, (૨) આબાક અને (૩) ધવલ.

મત્રી સંસ્કરણ એક વાર ઉદિષાથી ખસાત જતો હતો. વચ્ચે સુકરપુરમા એક ભાવસારને ત્યાં કિતરો. ભાવસારના ઘરમા કલ્પમા સોનામહોરો ભરેલી હતી, પણ તે તેને કોલસા સમજતો હતો. સંસ્કરણે પૂછ્યું કે ભાઈ! સોનામહોરો આમાં કેમ સળી છે? ભાવસારે સંસ્કરણને ભાન્યથાળી માની તે જાંબી સોનામહોરો તેને આપી દીધી પરંતુ સંસ્કરણને પ્રતિજ્ઞા હતી કે બીજાની વસ્તુ લેવી નહીં. તેથી સંસ્કરણે તે સોનામહોરો રાજા સિદ્ધરાજને આપી દીધી. રાજા સંસ્કરણને શુદ્ધ નૈતિક ભાવનાવાળો અને શુદ્ધ આવક જાણીને મુગ થયો. તેને સંસ્કરણાં જીવો હોશ આપવાનો પદ્મ નિલય થયો. રાજા સિદ્ધરાજે સ૦ ૧૧૭ મા ત ખેડારને હરાવ્યો અને તેના મરણ બાદ મહામાત્ય વાહકના કહેવાથી સંસ્કરણને સૌરાષ્ટ્રનો દહનાશક નીમ્યો.

તેણે સૌરાષ્ટ્રને ઉત્તવ જતાંયો. ગિરનારના પહાડ ઉપર સ૦

નેમિનાથનું દેશસર લાકડનું બનેલું હતું, તે દુર્ગ લાલતનાં હતું મત્રી મજબને રાજમજના આઠ લાકડેપરસુરિ, જેઓ મદા એક વરે ઉપવાસનું તપ કરતા હતા તેમના ઉપદેશથી એ દેશસરને પાયામાંથી દુર્ગોદ્ધાર કરાવ્યો અને એ કાર્ત્તમા ઔશપૂત્રી ઉપરાળી માંથી છર લાગ લેટલું દ્રવ્ય ખરચીને બન્ધ જિનપ્રાસાદ બધાઓ સહ બધારે એ ઉપજની રકમ માગે ત્યારે વધુચક્રીના સહ પાસેથી એ રકમ મળે એવો પ્રયત્ન પણ કર્યો, એ પ્રાસાદ શિશુ-શાસ્ત્રેષ્ઠ પૃથ્વીજગપ્રાસાદ બન્યો હતો એ પ્રાસાદના રૂળ વિશે વણાવું છે કે—

પરવિષ વિષયે ય પ્રાસાદં ધૃત્વીપ્રયમ્ ।

પૃથ્વી વિષયતઃ કૃત્તાં નિર્વિતાતિ સ પાર્વિષ ॥ ૨

(—જોઈતું લમતમજમૂત્રધાર, અ ૫૭)

સહ સિદ્ધરાજ ૩૦ ૧૧૮૫ માં જિનપ્રાસાદ ચાત્રા નિમિત્તે બાળ્યે, ત્યારે આ પૃથ્વીજગ પ્રાસાદ એકને ધણે જ પ્રસન્ન થયો તેણે ઔશપૂત્રી ઉપરાળી રકમ માગી ત્યારે મત્રી મજબને સ્થાપિત વાત જણવીને મુશ્કાસો કર્યો કે મહારાજ! એ આ પ્રાસાદમા ઉપજની રકમ ખરચી નાળી છે છતાં આપ આપા કરો તો વધુ થલીના કીસવ પાસેથી એટલી રકમ લાવી બાપું. સહ તો આ પ્રાસાદ એકને મુશ્કેલી થયો હતા એટલે તેણે કહ્યું, મત્રીવર! તમે આ જિનપ્રાસાદ રાજ્યના જાળનામાંથી બનાવ્યો એ ઉચિત જ થયું છે કેમકે પૃથ્વીજગ પ્રાસાદનો લાભ પૃથ્વીપતિને જ મળવા એક એ હું આ લાભને કેમ જતો કરું? આ રકમ રાજ્યના કોપદામા જિન-મંદિર ખાતે ઉપારી દો, વધુચક્રીથી લાગવાની જરૂર નથી.

તીર્થસ્થા—

સહ સિદ્ધરાજે ૩૦ નેમિનાથની પૂજા કરી અને કામથી પૂજા માટે ૧૨ માસ લેટ કર્યા તીર્થની પવિત્રતા જાણવાઈ ત્યે તે માટે થોડા નિહમો થઈ ગયા —આ તીર્થના કેઈએ (૧) આમન વજેર ઉપર બેસવું નહીં, (૨) રાખા ઉપર નિકા લેવી નહીં, (૩)

સેઈફ કરવી નહીં (૪) લોજન કરવું નહીં, (૫) દહીં વડોળવું નહીં, (૬) સીસન કરવો નહીં, (૭) મુલાવક કરવી નહીં વગેરે આ નિયમો આજ સુધી પળાય છે.

વલુધલીના ચોક બીમ સાથેસિયા વગેરે લીસવે જા. નેમિનાથના પ્રાસાદના છવોડાર માટે ૭૨ લાખ રૂપિયાની ટીપ કરી સખી હતી, પણ એ લાસ વાલ નિજાણે લીધા તેથી સહે ૭૨ લાખ ખર્ચીને વલુધલીમાં જાગ્ય હેસસર બંધાવું ચોક બીમો જા. નેમિનાથને હવેસતનો હાર પહોંચ્યો.

મત્રી સજ્જન પાકો જોન હતો તે પ્રતિદિન જિનપૂજા અને પ્રતિક્રમણ કરતો હતો. તેણે મુહવેચાપે પણ પ્રતિક્રમણ એમ્બુ નહોતું

મત્રી સાત તથા મત્રી સજ્જને રાજમજ્જના તપસ્વી આ. ભદ્રેશ્વરસૂરિના ઉપદેશથી વહઈદમમા મોટી રથચાત્ર કઠાવી હતી.
(—સિજ્જ સમસ્થ)

સજ્જ કુમારપાલે સ. ૧૨૮ મા માગવા છત્યો અને ત્યાંના જાગક તરીકે મત્રી સજ્જનને નીમ્યો. મત્રીએ પણ સમિધે ચરના મહિરમા લીધા માટે એક ધાણાનુ દાન આપ્યું હતું. સજ્જ કુમારપાલે પાળમા સ. ૧૨૧૬-૧૭ મા ત્રિભુવનપાલવિહારની પ્રતિષ્ઠા કરી ત ઉત્સવમા મત્રી સજ્જન ત્યા હાજર હતો.

(—ઉપદેશસાર, ઉપ. ૪૮)

સજ્જન સૌરાષ્ટ્રનો કલનાયક હતો તે અરસામાં જિજમાલ તેમજ પાળના સીમાલા જોનોના વળાં કુદુજો સૌરાષ્ટ્રમા આવીને વસ્થાં હતાં.

મત્રી સજ્જન જાલ મૂળાસજ્જના સમયે (સ. ૧૨૨૨ થી સ. ૧૨૨૪) શુભસતનો મહામાત્ર હતો. પાલને તેની બ્યુદરજના

૧ જગુજાપાલક કીજાનીરજનાવકા : (જૂઓ પ્રક ૩૫, ૫ ૭૭)

—કાચી પીપા ૨૫, ૫૪૫૫૫ સેના એ જુરચી સેના તથા કાળીનિયા

પ્રેરનું કાચન જાગર હોય તે જાગવક કહેવાય છે.

મુજબ બાદશાહ મહમુદ શાહજીની નામે મુદ્દ કરવાથી જમશાહ થયો હતો. (જુઓ, પ્રકૃ ૩૫, પૃ ૧૩૭)

મત્રી સંજ્ઞન પછી શબ્દ કુમારપાલે કનિ સિદ્ધપાલની બાલ-મજૂથી તેમના બીજા ભાઈ ઝાંખાકેને સૌરાષ્ટ્રનો રાજાથક બનાવ્યો. જૂનાગઢથી ત્રિસ્તાર પર ચડવાને એ કે પાજ બની હતી પણ તે સ્તેતો કનિ હતો એટલે મત્રી ઝાંખાકે સ. ૧૨૨૨-૨૩ માં ૧૩ લાખ રૂબા ખરબીને સાકલી ગામ તરફની સાર્કળીપાજ બંધાવી

મત્રાં ઝાંખાકે જનસંખ્યાના આ જર્જસિકસુસ્તિ ઉપદેશથી સોમનાથ પાટણમાં જ ચદ્રમણુસ્વામીના ચિનપ્રાસાદનો અર્ચાદાર કરાવ્યો. (-પ્રક ૪ પૃ ૫૧૬)

ત્રીજા ભાઈ ધવલે ત્રિસ્તાર તીર્થમાં પરબ બેસાડી.

એકરૂરે ત્રણે શ્રીમાલી ભાઈએ ત્રિસ્તાર તીર્થને વિવિધ રીતે સોભાવ્યું છે. મત્રી જળ, પછી સૌરાષ્ટ્રનો રાજાથક જમદેવ શ્રીમાલી બન્યો.

મત્રી મંજ્ઞનને પરશુરામ નામે પુત્ર હતો.

(-પ્રભાવકવચ્ચિ, પ્રભાવચિવામચ્ચિ, પુત્રવનપ્રભાવસંચક, પ્રભાવકેશ, કુમારપાલચરિત, નિજલ સચરિત, વસ તવિલાસ, ઉપદેશવરિત્વી, ઉપદેશસાર ચુલસતના બૈતિકાસિક લેખે, ભા ૩ લેખાક ૧૫૨, ૧૫૩)

(૨) શેઠ સંજ્ઞન—તે પાટણનો પાસ્વાહ હતો. તેણે સ. ૧૧૫૫ માં પૂર્વતક્ષકચ્ચના આ દેવચદ્રસુસ્તિ ઉપદેશથી શ-જે-ધર તીર્થનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો—

પદ્માવતીદૌ કિંચ પદ્મપુષ્પે દક્ષદસે કર્ણસે પ્વર્તત ।

નિરેખિત સમનબેળિનાત્ત્વે કવં સદા શદ્ધપુરાવસમ્ ॥

(-શ-જે-ધરતીર્થસ્તોત્ર, પ્ર ૧ પૃ ૫૫)

આ શેઠ સંજ્ઞનને કુપ્પુ નામે પુત્ર હતો. શ્રીવદ્રમુનિએ મૂળ સદ્ય (૩૦ ૧૨૩૨ થી ૧૨૩૪)ના શાલકાગર્ભા શેઠ કુપ્પુના પરિવાર

માટે અપ્રજ શબ્દાવાનો કથાકોશ સંધિ પઠમા સ્થો છે.
(-જૂઓ, પ્રકં ૩૫, પૃં ૪૮)

(૩) શેઠ સંજ્ઞાન—આ સંજ્ઞાન શેઠ સાચોરના સિદ્ધાન્ત
પોરવાનો પૌત્ર હતો. (-પ્રકં ૩૮ પૃં ૩૮૩)

કવિ શીપાલનો કવિવશ—

સન્નમારા ગમીરો ધનસનિવિત સાધુપાટીન્દુ
નિવ્ય હસ્યા નિવાસ કુન્દરનિવ્ય સરસુસ્થાનયુષે ।
કુન્દાપારો ગરીબાન્ પ્રતુસ્તરહસ્યહોટિપાત્રોપદામી
વશ પ્રાચ્યપુસાં શિવિત્તરુનિવિતો ક્ષેત્રે સિન્ધુકન્ય ॥

(૧) હકમશુ—તે પાટલનો પોરવા હતો. તેણે નૃસિંહવને
કવિવશ આપ્યો છે પ્રજાપ્રકળ પ્રાચ્યદ એ કહેવતને અસ્તિત્વ કરી
બતાવી છે. તેને (૧) શીપાલ અને (૨) શોભિત એમ બે પુત્રો હતા.
શોભિતની પત્નીનું નામ ચાન્દા હતું તેણે આશુક નામના પુત્રને
જ મ આપ્યો, જે નૃસિંહવના મહામાત્યની પદવીને વર્ણે હતો.

(૨) કવિ શીપાલ—તે પ્રજાપ્રકળ (અથ) હતો, પણ ઉદ્ભવ
કવિ અને વિદ્વાન હતો. સભ્ય નિદશજ તેને પોતાનો બાલમિત્ર
અને બધુ માનતો હતો. કપરો પ્રવચ આવી પ ત્યાં તે કવિ શીપાલને
પૂછ્યો હતો અને કવિશી પણ શબ્દના મનોગતભાવને બધેએમનું
હાથ વિના વિશ્વે રજૂ કરતો હતો. આથી સભ્યએ તેને ‘બાલ-
સખા’ અને કવિચક્રવર્તી ના બિરુદો આપ્યા હતા અને પોતાની
પત્નિસભાનો ભાવથી બનાવ્યો હતો. વસ્તુતઃ કવિ શીપાલ પદ્મશ્યા
કવિચક્રવર્તી હતો.^૧

૧ (અ) અષ્ટદશસ્કન્ધાદિગણના ધીશિહરાચરિત્રલક્ષણુ ।

શીપાલનામા કવિચક્રવર્તી અસિન્ધામકરોત્ત્વ પ્રવચામ્ ॥

(-ગાથ કુમારપાથ તે ૧૨ ૮ ના આસો મુદિ ૨ સુવારે
પાથવેશા વાનજના કિશોરી અસિન્ધ)

(આ) ધીશિહરાચરિત્ર કવિમત્ર હસિ જ પ્રાચીત જ આહાર ॥

(-આ સોભજમસ્યે એ ૪ ૧૨૪૧યાં રચેશે કુમા પાથપિનોદો)

કવિચક્રવર્તીના બિરુદ વિશે જોવી હકીકત જાણવા મળે છે કે એક વાર સિદ્ધસાહે પોતાની પતિસહાના નમસ્ત વિદ્વાનોને એ પ્રાતઃજિજ્ઞાસુ પ્રબલકાન્ધ સ્વપાને જણાવ્યું ત્યારે કોઈ વિદ્વાને તે માટે હામ ન લીધી ત્યારે કવિ શ્રીપાદે એક વર દિવસમાં ચૈત્રોષનસાત્રવ-મહાપ્રવચ્ચ સ્વમે અને રાત્રીએ પણ આ અદ્ભુતકથાથી પ્રવલ મગ્નિને જ તેને કવિચક્રવર્તી નું બિરુદ આપ્યું હતું.

આવી રીતે સર્વ સિદ્ધસાહે બીજી વાર એક સમસ્યા પૂરવાથી કવિ શ્રીપાદને પોતાનો સર્વશુભાર પણ આપી દીધો હતો.

(—ઉપદેસાતરત્રિણી)

સ. ૧૧૮૧ માં પાટણની રાજસભામાં દિગ્ગજભાર્યા કુમુદમ્બ અને આંબાદેવસુરિ વચ્ચે શાસ્ત્રાર્થ મેળો, તેમાં કવિશ્રીએ મુખ્ય ભાગ ભજવ્યો હતો. તે આ પાદિદેવસુરિનો ઉપાસક હતો, પ્રમોદિત હતો. તે જૈન મુનિવરોને પોતાના બધાનેજા ઉપાસકમાં ઉતારો આપતો હતો. વહનશક્તિ આ શ્રીવિજયસિદ્ધસાહેના પુત્રપર આ હેમચંદ્રે તેના ઉપાસકમાં સ્થાને નાણેવનેમિદિસધાનકાન્ધ સ્થુ હતું અને તેનું સંયોગન કવિ શ્રીપાદે જ કર્યું હતું આંબાદેવસુરિએ પણ સ. ૧૧૪૧ માં એ કવિના જ ઉપાસકમાં સ્થાને કુમારપાદપદિભિક્ષો નામના પ્રબલની સ્થાપા કરી હતી.

આવળતાવાર્ક દેવભાષિ સિદ્ધ સાસ્ત્રવત વિદ્વાન હતો. પણ તે વ્યવહારમાર્ગથી વિરુદ્ધ વર્તન ચલાવતાં હતો. તે જાને કવિ શ્રીપાદ વચ્ચે સદાચારને બેરેલીને ગતરો પડ્યો હતો. પણ કલિમત્સર્વક આ હેમચંદ્રસુરિએ સ. ૧૧૮૪ માં તે જાને વચ્ચેનો ગતરો દૂર કરાવી, મૈત્રી કરાવી લીધી હતી. તેમણે સાબ સિદ્ધરાજ પાસેથી દેવભાષિને એક લાખ દ્રવ્ય આપાવ્યું અને તેને જ્ઞાત્યાસિમુખ બનાવ્યો.

(જૂઓ, પ્રક. ૪૧ પૃ. ૬૮, ૬૯)

કવિ શ્રીપાદે સ્થેલા શ્રમે આ પ્રકારે જાણવા મળે છે—

(૬) વૃદ્ધાભિષેષ કુલોરિય લોચિતવાચ પ્રવચ્ચર ધ

(—આ હેમચંદ્રસિદ્ધિ નાણેવનેમિદિસધાનકાન્ધ)

(૧) વૈશમનપરા સ્થમકામળ

(૨) વલ્લભસ્ફુર્ગપ્રશસ્તિ, સ્તોત્ર ૨૬ સ ૧૨૦૮ આત્મા સુદિ
ને સુધાર.

(૩) સદ્ગુણવિજયપ્રશસ્તિ. (આ તળાવના બીજા નામો—
દુલ્લભસાગર સરોવર અને નેમિસાગર સરોવર હતાં એમ પણ બહુવા
મળે છે)

(૪) સુદ્રમ્યપ્રશસ્તિ

(૫) ચમકમચ બહુવિંશતિ જિનસ્તુતિ, સ્તોત્ર ૨૬

(૬) શતાર્થીકાવ્ય, સ્તોત્ર ૧

(૭) નાસેચનેમિલિત પાનકાવ્યનું તેમજ સંશોધન કર્તુ હવું
કવિ શ્રીપાલનું મૂળ શતાર્થીકાવ્ય આ પ્રકારે છે—

મૂનારોહરગી રસાભજામ સ્વર્ગઽથ શોમાન

સારથોગપર પ્રમાણસક્તિ સત્પાતાવ્યોદિત ।

આપનાર — સિદ્ધરાજવસુધા મહાદેવધરામચંદ્રી

સન્નામ: સદ્ગુણસાક્ષિતમ્હો રામ્યાય સાપૂત ॥

કવિએ ત્રણ અનેકાઈ રચનાઓ એઈ પ્રેરણા પામી આ શતાર્થી
કાવ્ય બનાવ્યું છે આમાં સિદ્ધરાજ વગેરે ૧૦૦ જણ સાથે ૧૦૦
અમ બતાવ્યા છે જે સોનો કમ નીચે મુજબ છે—

૧. સિદ્ધરાજ, ૨. સ્વર્ગ ૩. શિવ, ૪. પ્રજ્ઞા, ૫. વિષ્ણુ,
૬. ભવનપતિ, ૭. કાર્તિકેય, ૮. અશ્વેશ ૯. ઈશ, ૧૦. વૈશ્ણવ,
૧૧. મનંદાલ, ૧૨. નૈમિત્ત, ૧૩. વરુણદેવ, ૧૪. ઉપવન, ૧૫. કુબેર,
૧૬. વસિષ્ઠ, ૧૭. નારદ, ૧૮. કમ્પવૃક્ષ, ૧૯. ગધર્વ ૨૦. ક્રિષ્ણ
બ્રમર, ૨૧. દેવાધ, ૨૨. ગણ, ૨૩. હર-નમર, ૨૪. જિનચરેદ્ર,
૨૫. જુગ, ૨૬. પરમાત્મા, ૨૭. નામ્યપુરુષ, ૨૮. દેવ, ૨૯.
લોકાયત્ત પુરુષ, ૩૦. ગનનમાત્ર ૩૧. સૂર્યચક્ર, ૩૨. ચક્ર, ૩૩.
અનારક, ૩૪. જુષ, ૩૫. સુર ૩૬. શુક, ૩૭. શનિ, ૩૮. વરુણ
ચક્ર, ૩૯. રેવત, ૪૦. મેષ, ૪૧. મન ૪૨. મૂર્તિદેવ, ૪૩. કામ

દેવ, ૪૪ મેરુ ૪૫ કૈલાસ, ૪૬ દ્વિગાલય, ૪૭ મહાસત્ત્વ, ૪૮ બ્રુહા ૪૯ સમુદ્ર ૫ પરશુરામ, ૫૧ સમ, ૫૨ બલભદ્ર ૫૩ હનુમાન, ૫૪ પવિત્રાર્ચવ ૫૫ મુખિધિર, ૫૬ ભીમ, ૫૭ અશ્વત્થા, ૫૮ કર્ણ ૫૯ રત્ન, ૬ રસસિદ્ધ, ૬૧ રસોત્સવ, ૬૨ અવત્ત્વ યોગી, ૬૩ પાશુપતાચાર્ય ૬૪ બ્રાહ્મણ, ૬૫ કવિ, ૬૬ અમાત્ય, ૬૭ નૌકાધ્યક્ષ વિજ્ઞાસિકા, ૬૮ દ્વિત્યાક્રમ, ૬૯ વર્ચસ્વ, ૭૦ વીરપુરુષ, ૭૧ નૃપરાજ ૭૨ નૃપતુરગ, ૭૩ વૃષભ, ૭૪ કાશી, ૭૫ જહાશય, ૭૬ રોકે, ૭૭ આરામ, ૭૮ સિદ્ધ, ૭૯ સદ્ગુણ, ૮ ચાર્યવાક્ય, ૮૧ સાંચાત્રિક ૮૨ સત્પુરુષ, ૮૩ વેશ્યાપતિ, ૮૪ ચતુસ્રમય, ૮૫ સિદ્ધસત્ત્વયુદ્ધ, ૮૬ પ્રતિપક્ષ, ૮૭ વસ્ત્રાશ્રય, ૮૮ ચાર, ૮૯ ભાર, ૯ દુર્જન, ૯૧ શબર ૯૨ રક્ષાતલગામી, ૯૩ હુકમગ્રાધિપ, ૯૪ મહાવશક, ૯૫ શેખ, ૯૬ વસુકિ ૯૭ કનકશૂલા, ૯૮ બલિદેવ, ૯૯ દિગ્ગજ ૧ સ્વાસ્થ્યવત મત્ર.

કવિ શ્રીપાલે આ ચતુર્થીના આદિ મંત્રમાં સિદ્ધસત્ત્વ અને અંતિમ મંત્રમાં સ્વાસ્થ્યવત મત્રને યોગથી આસ્તિત્વના બ્યક્ત કરી છે અને અંતિમ પ્રશસ્તિમાં પાતાને કવિસત્ત્વ કવિચક્રવર્તી તથા એક દિવસમાં પ્રબળતા સ્થાપિત તરીકેનો પરિચય કરાવ્યો છે.

(—સૈન સત્પ્રકાશ, કંનાક : ૧૩૧)

આ રીતે કવિ શ્રીપાલ સિદ્ધસત્ત્વ જ્યોતિર્કની સલાને બ્યક્ત વિદ્વાન હતો એવો ઉલ્લેખ મત્રે છે કે સં ૧૨૨૬ માં મહાસત્ત્વ કુમારપાલે શત્રુજયનો સ્વયં હાથો તેમા આ કવિ સાથે હતો આ ઉપરથી તે ધીર્વાયુધી હતો એમ જણાય છે તેનો કવિત્વકાળ સં ૧૧૫ થી ૧૨૧૦ સુધીનો મનાય.

(૩) કવિ સિદ્ધપાલ—તે કવિ શ્રીપાલનો પુત્ર હતો તે પણ મહાકવિ હતો. સભ્ય કુમારપાલનો પ્રીતિપાત્ર અને વિદ્યાયુ મિત્ર હતો તે કપાશક કપાશક પાલને ચાંતરસ તથા વૈશંવરસની પાતો સભગ્રાવતો હતો એમ કુમારપાલપદ્ધિપાલે માં એકું બેક બ્યાખ્યાન મત્રે છે સુમતિપદ્ધિવિષ માં ઉલ્લેખ છે કે, પાલ તેને કવિમહાશયે

મસ્તકનાં બિંદુ નાનતો હતો. રાજાએ તેની જ લલામણુથી મત્રી
આબડ શ્રીમાલીને સૌશ્યદ્રોનો દાનપત્ર નીચે હતો તે સં
૧૨૨૬ માં રાજા કુમારપાદે કહેલા શત્રુજય સંધમાં પણ સામે હતો.

એક વાર રાજા કુમારપાદે સાધર્મિકની શક્તિમાં દ્રવ્ય આપ્યું.
કવિ સિદ્ધપાદ તે પ્રસંગે બોલ્યો—

કિંત્વા શારિણિવિસ્તર મળિગગ સ્નોત્કરં રોહણો

રેખાશ્રય સુવર્ણમાત્મનિ વૃદ્ધ વચ્ચા સુવર્ણાશ્રિતઃ ।

સ્માનધ્યે ચ ધનં નિષાદ ધનદાં વિમ્બત્ પોરમ્ સ્થિત

કિં ત્યાદ્ તૈ કૃપયૈ સમોઽયમસ્તિભાર્ષિભ્ય સ્વમર્ષં દદન્ ॥

—સમુદ્ર મહિષોને પોતાના વળિયે છુપાવે છે શત્રુવાચક
રત્નોને ધૂળ સાથે સેળસેળ કરીને તખે છે કુબેર ધનને જમીનમાં
દાટી શખે છે હે રાજા! તું તો હાનવીર છે તો તને એ કલુ-
સોની ઉપમા કેમ આપાય ?

પૂર્વે બીરબિનેશરે મગવત્તિ પ્રસ્થાપિ ધર્મ સ્વયં

પ્રજ્ઞાક્ષમયેષ્વરિ મન્ત્રિશ્રિગિ ન યાં કર્તુ ક્ષમઃ શ્રેયિક ।

મન્ત્રેક્ષ્ણ કુમારપાદનુપવિસ્તાં બીરરક્ષાં મ્યપાદ

યત્પાસાધ્યવચ સુધાશુપરમ મ્મિંમન્ત્રો ગુરુ ॥

—સમવાન મહાવીર જેવા ગુરુદેવ હતા, અભયકુમાર જેવો
મત્રી હતો છતાં રાજા શ્રેયિક ? છવરક્ષા ન કરી શક્યો તે છવ-
રક્ષા આં શ્રીકેમવદ્રસૂરિ જેવા જેના પરમગુરુ છે એવા કુમારપાદ
રાજાએ આપ્યાઈશ્રીની વાણી સાંભળીને તે સજ્જતાથી પસાર કરી.

આ બીજી કાન્ધ-પલ પ શ્રીધર્મની ઉક્તિ મનાય છે.

રાજાએ આ કાન્ધોના જાણનામાં લાખ લાખ દ્રુમ આપ્યા.

(—અજ પકોશ, પ્રમંથ ૧૦ મે)

તે કવિ સિદ્ધપાદ પોતાના પર-વ્યાખ્યામાં જૈન મુનિવશને પદ
શવતો હતો આં સોમપ્રભસૂરિએ સં ૧૨૪૧ માં સિદ્ધપાદ કવિ

ની બ્યવસ્થાવાગા ઉપામયમા સહીને જ કુમારપાલપરિભ્રમણે ની સ્વત્તા કરી હતી.

આ ઠવિસજ સિદ્ધસજ કુમારપાલ, અચમપાલ અને બાક મૂળસાલની સલામો માન્ય વિદ્વાન હતો એટલે તેનો સમજ સ ૧૧૮૦ થી સ ૧૨૪૫ સુધીનો જણાય છે.

(૪) કવિ વિજયપાલ—તે કવિ સિદ્ધપાલનો પુત્ર હતો. તેણે સુસ્તુતમા શ્રીપદીસ્વયંવરનાગક અને ૨ સ્તુતિ છે. સમ્મ લીમદેવ (બીજા)ના રાજકાગમાં તેની આજ્ઞાથી વસતોત્સવમાં ત્રિપુરપદેવની સામે લજવાતુ હતું, જે સંભળીને પાટકુની જનતા ખૂબ ખુશ થઈ હતી.

(—પ્રજ્ઞાવકચસ્ત્રિ, પ્રજાપતિવામણિ, ઉપદેશવરમિત્તી, કુમાર-પાલ પરિભ્રમણે, સુમતિપદ્યસ્ત્રિ, પ્રથસ્તિઓ અને અનુદા-યસ પ્રાચીન જ્ઞેનજેષ્ઠસ્રદોહ, લેખાક ૨ ૭)

મઝી આશુકે પારવાદ—

આખૂ ઉપર વિમલજસહીની હસ્તિચાલા પાત્રેના સલામકપના એક સ્તલની પાછળ એક નાનો જથ્થર લેલો છે. તેમા એક વચ્ચે શોભિત તેની પત્ની ચાંતા અને પુત્ર આશુકેની મૂર્તિ દેવદેશી છે. બીજી વચ્ચે શોભિતની શાદેસવાર મૂર્તિ દેવદેશી છે તેની નીચે આ પ્રકારે લેખ દેવદેશી છે—

પ્રામ્વાટાન્વયવશમૌલિકમ્પળઃ શ્રીમદ્વસન્ત્યામય

શ્રીમૌવાકમ્પોન્નરકપુમલ્લપ્રાસવામ્પદપ ।

શ્રીમ્વામેયનિનાદિપ્રપદમધુપ. ત્યાગાદુતૈ ગોમિત્તઃ

શ્રીમન્ ગોમિત્ત વય પુણ્યવિમ્બૈ લક્ષ્મીકમાસદિવાન્ ॥

વિત્તોલ્કીર્ણગુણ સમપ્રકાશ શ્રીગોમિત્તઃ સ્તમ્પકો—

લકીર્ણ શાન્તિક્ષ્મા સમ યદિ તથા લક્ષ્મ્યેષ વામોદર ।

પુત્રેણામુક્તપ્રજ્ઞેન ચ પૂત્રપ્રુષ્મણપ્રમિયા

સાર્થ નવત્ત વાલ્લવસ્થિ ચમુપા પાનોપિદુરાદિતા ॥

સ્પષ્ટ છે કે આજુના શેઠ લક્ષ્મણ પારવાદને જે પુત્રો હતા.

(૧) ઠવીન્દ્ર શ્રીપાલ, (૨) ચોખિત. ચેદ ચોખિત અહીં પુણ્ય બાપી ને મરણ પામ્યો. આ સ્તલ તેની ચાહગીરીમાં ભોલો કસ્વામાં આવ્યો છે આ સ્તલના શ્રીમાન્ ચોખિત, શ્રીમતી ચાતિ અને તેનો રૂપાબેનુ આગુક

આગુક સિદ્ધસજનો મહામાત્ય બન્યો તેની વિનતિથી આ મુનિચંદ્રસૂરિએ સં ૧૧૭૪ મા તેમના શિષ્ય વાહિદેવસૂરિને આવાર્યપદ આપ્યું હતું શબ્દ સિદ્ધરાજે સં ૧૧૮૧ માં દિનજલ આવ કુમુદચંદ્રને વાહના લવવા માટે આં વાહિદેવસૂરિને વિશ્વમ પત્ર લખી આપ્યું અને મોટી રકમનું લેટલું કહ્યું પરંતુ લેનોના સિદ્ધાત મુજબ તે આવાર્યશ્રીએ ધન લીધું નહીં ત્યારે શબ્દએ મત્રી આશુકને એ રકમથી જિનાલક બધાવવાની આજ્ઞા કરી હતી. મત્રીએ એ રકમમાં પોતાના વચ્ચેથી બીજા વધુ રકમ ઉમેરી લાવેલેવેનું દેશચર તૈયાર કરાવ્યું અને શબ્દએ સં ૧૧૮૭ ના વૈશાખ સુદિ ૧૨ ના દિવસે આં વાહિદેવસૂરિ વચેરે ચાર ગચ્છના આવાર્યો પામે તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

શબ્દ સિદ્ધરાજે સં ૧૧૮૫ મા પુત્રકામનાથી પત્રપાળા સોમ નાથની યાત્રા કરી ત્યારે તેણે ગિરનારમાં હલનાયક સદાચરને તૈયાર કરાવેલા સં નેગિનાથના પૂજ્ઞીજગ્યાઆજ્ઞાને બર્મ શબ્દના ખલના માથી આપ્યો પૂજા માટે ૧૨ ગામેનું શાસન આપ્યું અને શત્રુજય તીર્થમાં પ્રભુની યાત્રા કરી પૂજા માટે ૧૨ ગામે આપ્યા હતા આ કામ મહામાત્ય આશુકની સલાહથી કર્યા હતા.

વનસજ આવધાને પણ આશુક નામે મોઢ મત્રી હતો.

(પ્રક. ૨૧ પૃ. ૪૬૮)

(—જાણકઅસ્તિ પ્રક ૨૧ ૨૨) ધર્માચ્યુદય પ્રપતિચસ્તિ, વસતવિલાસ, અણુદ પ્રાચીન લેખપ્રકાશ, લેખાંક ૨ ૭)

સં ૧૧૭૬ માં પાટણમાં શબ્દ જગન્નિહરેવના શબ્દમા મહા માત્ય આગુકના સમયે પ્રાતીજના પ્રવૃત્તિ લેન તથા ગોડીઓએ અગિ કા મન્હેવીગણિની તથા ચેસ્તિકા વાલમતી ગણિનીને લવવા

માટે મધ્યદેવ પાસે તાડપત્ર ઉપર 'ઉત્તરજનમણ' લખાવ્યું તે પ્રતિ
પાઠવ્યું છે. (—જેન પુસ્તકપ્રચલિતસબક, પ્ર ૨૫)

સમ્પર્કો ગમીરો બનરસનિધિત સાપુપાટીનિવેદુ

નિય જરમ્યા નિવાસ કુસમનિરુપ સરસુત્તાનુષૈ ।

મુખ્યાભાગે ગમીયાન્ પ્રપુરતરસત્કોટિપાત્રોપલેખી

કેન પ્રાચાટપુર્ણા સિતિતસનિધિત બલે સાપુકલ્પ ॥

સ ૧૧૬૧ ના બાકરવા મુદ્ર ૮ ને લોનવારે ધવલકેમા જેના
૫૦ વામુકે ત્રિવિની દેવશી માટે પુરુષવલીકમા લખી.
(—જેન પુસ્તકપ્રચલિતસબક, પ્ર ૩૮)

મત્રી આલિખહેવ—

નકામાત્ર આલિખ પશુ પ્રતિકાસના પાને થનકે છે. સ ૧૧૫૨
ના સળ સિખતજે સિદ્ધપુર વસાવી ત્યાં સ ૧૧૮૪ માં સિદ્ધ
વિકાર તથા કુમાર બધાબધા મત્રી આલિખે તે જ સમયે
સિદ્ધપુરમાં ચતુર્ધાવિકાર કરાવ્યો, આ ચતુર્ધાવિકારના પાસે
શા ધણાશાક પાસવાડે સ ૧૪૬૧ ના હા. ૧૫ ના શાક સળક
પુરમાં બ. સ. ૧૪૭૩ વસ્વાનીનો ત્રેલોકપદીપક પ્રસાદ નામનો ચતુર્ધા-
વિનમ્રમાત્ર બનાવ્યો.

મત્રી આલિખદેવે અભાવમાં ઉપાશ્રય બનાવ્યો હતો. તેમાં આ
સામતિલકસુરિ સ ૧૩૭૩ માં સ્વર્ગે ગયા.

નિર્દશને ન ૧૧૬૨-૬૩ માં માળવા પર અડાઈ કરી ત્યારે
પા બની રક્ષાનો ભાર મત્રી આલિખને સોંપ્યો હતો.

સળ કુમારપાસે બેઠે વાર પૂછ્યું કે મત્રીવર! જો બલ્યો
કે હું સિદ્ધતજથી બેતરો હું કે તેમના સરખો હું કે તેમનાથી
અધિકારો હું? હું વચન આપું છું કે આના ઉત્તરમાં તમે જે
જાણો તે સાચીને હું જરાયે શુસ્સો નહીં કરું. માટે જે વાસ્તવ
વિકલોપ તે જ બતાવજો.

મત્રી આશુકે જવાબ આપ્યો, સળનાં સળ સિદ્ધસાધમાં ૬૧

ગુણે હતા અને ૨ દોષો હતા, જ્યારે તમારામાં ૨ ગુણો છે અને ૬૬ દોષો છે. શબ્દ કુનારપાલે આ ઉત્તર સાંભળીને પોતાને અધન પુર્ય માની પોતાની આખ ફોટી નાખવા માટે છરી હાથમાં લીધી, એ જ વખતે મત્રીએ તરત જ તેમને શોધીને જણાવ્યું, મારા જવાબ પૂરે સાંભળ્યા પહેલા તમે ઉતાવળ કરી રહ્યા છે, સાંભળો—સિદ્ધ શબ્દમાં અસુભટતા અને પરસ્પરીવિપત્તિ એ બે મોટા દોષો હતા જે તેમના ૬૬ ગુણોને ઢાંકી દેતા હતા, જ્યારે તમારામાં શુભીરતા અને પરસ્પરીસહોદરતા એ બે મુખ્ય ગુણો તમારા હોવા વગેરે ૬૬ દોષો ને ઢાંકી દે છે.

આ જવાબ સાંભળીને તબ શાત થયો—સ્વસ્થ બન્યો.

મત્રી આશ્વિન સત્યવાદી, મુત્સદ્દી અને અનુભવી જૈન હતા.

અભિનય સિદ્ધશબ્દના સમયમાં પદ્ય મત્રી આશ્વિન હતા, જેનું એક તલવિઘ્નિપત્ર પદ્ય મળે છે

(—લેખપદ્ધતિ, આ બો. સી. ન ૧૬

પ્રભ ખર્ચિતામલિ, ઉપદેશસાર, ઉપ. ૪૮)

વાધૂમનનો મત્રીવશ—

૧. સેઠ વાધૂ—તે કલકકુલનો હતા. મલકકુલ નામે ક્ષત્રિયજાતું ઉપાસક હતું. વાધૂએ સત્રમજેટક (અર્થે ૧)માં બ. મહાવીરસ્વામીનું દેસસર કરાવ્યું અને તેની પૂજા માટે ૧૦૦ હજાર જમીન ભેટ આપી, જેમાં ચાર વાદીઓ હતા.

સ. ૧૨૨૬ના બીજા આવળ મુદિત ને સોમવારે પાણાઉર ગામમાં મહાલના બાંધ્યોદ્ધારમંથના મોઠ પાસેથી બાંધ્યોદ્ધારમંથના આ. ગુણબદ્ધસુરિ માટે નદીસૂત્રની કુર્ગપદ્ધતિઓ લખી તેમજ સ. ૧૨૨૭ માં હાજર પચકના પાણાઉર ગામના તા.પત્ર ઉપર આ. શીલાંકસુરિનું મહાપુરિતમસિય લખાવ્યું. એ સમયે વાધૂના જૂલ દેસર કુમારપાલનો મહામાત્ય હતો. (—જૈન પુસ્તકપ્રસસ્તિસ ૪૬, પ્ર. ૬૦)

૨. કેપદી—તેણે વટસરમાં બ. આદિનાથનું ચૈત્ય બાંધ્યું.

૩. આગ્રહેવ—તેની પત્નીનું નામ ચૈતુકા હતું

૪ દેવચક્ર—તેની પત્નીનું નામ પતિની હતું તેને (૧) આંબક, (૨) જક્ષ્ણ, (૩) આહુલાદન અને (૪) પ્રહુલાદન એમ ચાર પુત્રો હતા આ ચારે જાતિઓ રાજ્યના જુદા જુદા ખાતાના મંત્રીઓ હતા.

૫. આહુલાદન—મંત્રી આજ સ ૧૨૬૬ માં રાજા જીમ દેવનો મહામાત્ય હતો અને આહુલાદન કલ્યાણક હતો. આજક સ ૧૨૬૬ માં મરણ પામ્યો એટલે મંત્રી આહુલાદન મહામાત્ય બન્યો. નવો આહુલાદન શરાદમા રહેતો હતો તેણે સાધારણ વીર-ચૈત્યમા જ મુખ્યદેવની તથા શરાદના આદિનાથ ચૈત્યમાં જ પાર્શ્વ નાથ, જ સદ્રમજ, જ સીમશસ્ત્રામી, જ મુખમશરસ્ત્રામી, દેવી સસ્ત્રવતી અને અબાદેવીની મંત્રિઓ પધરાવી વટેસર તથા સુજે કામા જિનમંદિરનો છોડોદાર કરાવ્યો, નવી પ્રતિમાઓ બસવી, ફરી પ્રતિમા કરાવી આ વર્ષમાનસુરિના ઉપદેશથી જ વાસુપૂજ્યના દેસાસરનો છોડોદાર કરાવ્યો. નાગેકમજાના ઉપાસકનો છોડોદાર કરાવ્યો વિવિધ શ્રેયો લખાવ્યા આ વર્ષમાનસુરિ પાસે સ. ૧૨૬૬ માં વિનવિ કરીને વાસુપૂજ્યચરિત્ર સર્ગ : ૪ ની સ્થના કરાવી અને પોતે પણ પાશનાથસ્તવન, શ્લોક : ૧૦ સ્મરુ, જેમા તેમણે જણાવ્યું છે કે ‘માહુસ્વદનમન્ત્રિસમપ્રમોદ’.

(—કૈનસ્તોત્રમુદેક, જા ૨, સ્તોત્ર : ૫૨)

(—વાસુપૂજ્યચરિત્રમથાસ્તિ, મહાપુરિસચરિત્રપુષિકા, મત્રાપિ રાજ્યવિતામણિ સ્તોત્ર, ન : ૫૨ પ્રક ૩૫, પૃ ૫)

મંત્રી નાકક—

વનવાસીમજાના (૧૭) આ વૃદ્ધદેવસુરિ, વડમજાના (૩૭) આ દેવસુરિ કે (૪૧) આ વાહિદેવસુરિના ઉપદેશથી કોશટાનો મંત્રી નાકક વગેરે કૈન બન્યા હતા એમ જાણ છે.

(—પ્રક ૧૭ પૃ ૩૪૭ પ્રક ૪૧, પૃ ૫૭૩)

આ વાહિદેવસુરિએ કોશટામાં મંત્રી નાકક, મંત્રી સાક્ષિમ વગેરે

૫ મુદુબેને જૈન બનાવ્યાં. બાનાચીશીએ સ્વડિકાદેવીને પ્રતિ
બોધ આપી નાહડને જીવ-હિસાનાથી મુક્ત કરાવ્યો. મત્રી નાહડે
નાહડવસહી બધાવી અને તેનાં સ ૧૨૫૭ મા પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

(—ઉપદેશતરંગિણી ઉપદેશસાર)

મત્રી અભિજને પ્રતિષ્ઠા હતી કે જિનપૂજ કર્યા સિવાય અનાજ
ખાવું નહીં

સેનાપતિ યશોવીર, રાજા કદુકરાજ—

તે નાઝલના રાજા અન્ધરા / (સં ૧૧૬૭ થી ૧૨) સૌકાલુને
સેનાપતિ હતો. સાંઠેરકજબ્જનો જૈન હતો. તને બાહુક નામે પુત્ર
હતો અને ઘસલક નામે પૌત્ર હતો. ઘસલક રાજા અન્ધરાજનો કૃપા-
પાત્ર અને કુવરાજ કદુકનો મિત્ર હતો. મત્રી યશોવારે સં ૧૧૭૨
ના માર્ક વડે ૧૪ના દિને સેવાહીના ભા મહાવીરસ્થામીના દેશસરમા
એક ગ્રામ બનાવી, તેના ભાગ્યાતિનાથની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. કુવરાજ
કદુકરાજે સં ૧૧૭૨ ના શિવરાત્રિના દિવસે ઘસલકની પ્રેક્ષાથી
તેની પૂજા માટે ૬૨ ચાલ ૮ દ્રમ્મનો ખર્ચ બાપી બાપ્યો. તે કદુક
રાજા (સં ૧૨૦૮મા) નાઝલનો રાજા થયો.

(—ગ્રામીન જૈનલેખસંગ્રહ, ભા. ૨, લેખાક ૩૨૩ ૪૨૪
જૈનસત્યપ્રકાશ કેમાક ૭૩ પ્રક ૩૪ પૃ ૫૬૩ સેવાહી
પ્રક ૩૫, પૃ ૧૬૬)

શેક નેમિનામનો વશ—

ઘસ્ટીહ સદ્ગત્તિનાસખિજ્ઞમુચ્ચજ્ઞાવૃત્તમૃતિવીઠ ।

શ્રીમાન્મેઘાક્ષિગણાધ્યય સન્મોદવણ જરણીસ્ફુર્ય ॥૨॥

(—જૈં પું પ્ર સ પ્ર ૬૬)

૧ નેમિનામ—તેણે બીજું નામ નેમિકુમાર પડ્યું મળે છે
તે આ શ્રીકેમચક્રસરિના મામો હતો. મોહ જૈન હતો. તેને અશ્વમ
અને વાહક નામે બે પુત્રો હતા. વાહક કવિ અને વિદ્વાન હતો.
તેણે નેમિનિર્વાણકાવ્ય અને ‘કાન્થાનુસાસન’ રચ્યા છે અને પોતાના

કાન્ધાનુશાસનમા વાન્ધાસાસના નો ઉલ્લેખ કર્યો છે.

૨. અભયકુમાર—તેને પણ નામે પત્ની હતી અને હરિન્દ નામે પુત્ર હતો. રાજા કુમારપાસે દાનગ્રાધાનુ ખાતું તેની દેખરેખ નીચે રાખ્યું હતું. આ સોમપ્રભાસુરિએ સ. ૧૨૪૧ મા કુમાર પાસે પડિવેઠો. સ્ત્રીને સુખ પ્રથમ અભયકુમાર વગેરે પરિવારને સુભાગ્યો હતો. તેમજ અભયકુમારે પણ તે નથી મળી પ્રતિભો લખાવી હતી. સુભવ છે કે શેઠ અભયકુમાર તે જ શેઠ અભયક સ. ૧૨૪૮ મા આશાપત્નીમા દહનામકે હતો ત્યારે તેની મુમુખ વાદિ દેવસુરિમળના આ. પ્રદુન્નસુરિખને ખસ્તરવળના આ શિવ પતિસુરિ વચ્ચે ઉદ્દમનવિહારની વદનિકા બાબત શાઆત થયો હતો. (—જેનસુતપ્રકાશ, પ્રક ૨૫૫, પૃ ૫૮૫)

૩ હરિન્દ.

૪ સ આ હેમનદ્રસુરિ, અલિકદશવળના આ અદ્રસિદ્ધસુરિ અને રાજગળના આ. બાલઅદ્રસુરિ વગેરે જોનાયામે મોઢ જ્ઞાતિખ સ્ત્રો હતો. (મોઢ માટે જુઓ, પ્રક ૩૨, પૃ ૫૨૪)

શેઠ સોમિશ્વર—

૧ કપૂરપદ્માધીશનો પુત્ર, મૃત્યુ સ. ૧૨૧૭ પહેલાં.

(પ્રક ૩૮ પૃ. ૩૬૨)

૨. મત્રા વસ્તુપાલનો દારો તેની બિનવિધી આ પૂર્ણમદ્રે સ. ૧૨૫૪ મા ખચવત નો પાઠકાર કર્યો. (પ્રક ૩૮ પૃ ૩૫૫) આંખાનું ચાલકદેવો!

૧ મત્રી ઉદયનનો પુત્ર, જે નૃજયવનો મહામાત્ય હતો.

સ. ૧૨૧૩

(પ્રક ૪૧ પૃ. ૬૫૪)

૨ કપૂરપદ્માધીશના પુત્ર શેઠ સોમિશ્વરનો પુત્ર, જેણે રાજા સિદ્ધ

૧ જ પહેલાં સિદ્ધ મૃત્યુ કરિ વાગ્ધાસ થયો હતો. તેણે બાઈવ દાનપદિયા શ્લો ૭૩૮૧ ની છે. ખચભાવરજી—

રામાવિસીજદ ઘણામુરખાન અણેખાનમહાનકાન.

મીસુરમોહારસિવાન બવાન, મોડસુરિવાન મમોમ્મુ રમ્ય ૫

સજ્જના સજ્જમા વાગ્બટાસકાર (પરિ० ૫, સ્તો० ૨૬૦) સ્થો-
પાકસમા ઉદ્ધવસદ્ધિઠા નામે જિનાલ્લખ બધાંબું અને તેમાં વાદિદેવ
સુરિસંતાનીય આ० જિનભદ્રસુરિના હાથે જા० મહાવીરસ્વામીની પ્રતિષ્ઠા
કરાવી (પ્રક० ૩૮, પૃ० ૬૬૨)

૩. શેઠ નેમિનામ મોહનો બીલ્લે પુત્ર તેણે નેમિનિર્વાણમહા
કાવ્ય રચ્યું હતું (પ્રક ૪૧ પૃ० ૬૭૭)

૪ મત્રી મહાશયને મહાદેવી નામે પત્ની હતી તેમને સહક
અને નેમિકુમાર નામે બે પુત્રો હતા. સહક કુમારે સહકપુર વસાવ્યું અને
જા० ઋષભદેવનો જિનપ્રાસાદ બનાવ્યો.

શેઠ નેમિકુમાર, જે સહકકુમારનો નાનો લક્ષમણ જેવો ભાઈ હતો,
તે મેવાડના કશ્કેડા લીધેના ભગવાન નેમિનાથનો ભક્ત હતો. તેણે
મેવાડમા જા० પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા કરાવી મોટો ચાત્ર-કૃત્સલ ઉજવ્યો
હતો. તથા સહકપુરમા જા નેમિનાથનું મોટું જિનાલ્લખ બનાવ્યું. જાત-
મહેનતથી ધન મેળવી નવોટકમા જા ઋષભદેવના જિનપ્રાસાદમાં દક્ષિણ
દિશા તરફ ૨૨ ફેરીઓ બનાવી. તે નેમિકુમારને વાગ્બટ નામે પુત્ર
ધંધો. તે મોટો વિદ્વાન હતો. વિવિધ સામ્રાજ્યો જ્ઞાતા હતા. સર્વજ્ઞતામાં
નિપુણ હતો. મહાકવિ હતો. તેણે સ્વેપદ વૃત્તિવાળું કાવ્યાનુશાસન,
ઋષભદેવચરિત્રમહાકાવ્ય, નેમિનિર્વાણકાવ્ય (સપ્ત ૧૫ સ્તો ૬૮૮)
જિનચતુર્થિ સતિ, છંદ, અલંકાર, નાટક મહાપ્રજ્ઞાવર્ણવર્ણે પ્રથો સ્થાપે

તે સ્વેતાબર, દિગ્ગજર અને અજૈન શાસ્ત્રનો અભ્યાસી હતો. તેના
અંશોમા આ ત્રણે સાહિત્યની છાય છે તેના સાહિત્યમાં કવિ ધન
પાસના વણ સૂકો મળે છે. તલવ છે કે આ વિદ્વાન દિગ્ગજર જૈન
હોય અથવા તેનો દિગ્ગજર ધર્મથી વિરોધ પસ્તિય હોય તેની સાહિત્ય-
પ્રસાદી કાવ્યાનુશાસન મા આ મકારે જોવા મળે છે—

સર્વાર્થમાગધી સર્વમાયામુ પરિણામિનીમ્ ।

સર્વર્પા સર્વધોમાર્ષ સાર્વર્ણી પ્રગિરધ્માદે ॥ (—કાવ્યાનુશાસન—મગલ)

સર્વસિંચિતપાલ પરમગજરમુર્જિતપ્રવરજ્જતમ્ ।

ધીર્વર્માનમાધૌ અપદ્મ મણિતો વ્યદે ॥

(—કાવ્યાનુશાસન, ટીકા—છ ફોનેપુરજ)

એક દરે વાજાદ એ માટે જીન વિદ્વાન હતા.

રોડ સોમનો પુત્ર કવિ વાહ અને રોડ નેમિકુનારનો પુત્ર વાહડિ એ બંને સમકક્ષીન વિદ્વાનો હતા.

૫ નાચેશના મત્રી મસોપીરનો પુત્ર, તેના પુત્ર મસકની પ્રેક્ષુ મી મુવસજ કદુકે ન ૧૧૭૨ ના મેવાડીના બ નવાવીસ્વાનીના રેસલર માટે ખચ બાપી બાપો. (પ્રક ૪૧ પૃ ૧૭૭)

૬ શાહ વાહડિ, તેના પૌત્ર ખસલરખાના ૭૫૦ વિવેકસમુદ્ર પ્રલિ હતા. સં ૧૩૪૫ થી નં ૧૩૬૬ (પ્રક ૪ પૃ ૪૧૧)

૭ વહવાણનો મત્રી વાહડ પોરવાહે, તેનો પુત્ર સલ્મિમ, તેના પુત્રો મત્રી રલુમકલ તથા મત્રી સેનનો વિનતિથી તલજખાના આઠ મધુમ્નસુરિએ ન ૧૩૨૪ ના સમસાહિત્યતથેષ રખે.

(પ્રક ૩૫, પૃ ૨૩)

૮ વાહડ સિદ્ધનાન પોરવા નો વસલ મલ્લખનો પુત્ર હતા.

(જુઓ, પ્રક ૩૮, પૃ ૩૮૬)

૯ વાસકમલનો વાહડ-નં ૧૨૫૭.

મુલસતના લેખકવી વીરંથી ૬ કોશ દૂર સુદુર આમ છે ત્યાંના તથે સ ૨ ૧ ના એક સુદિ ૧૫ ને મુલસવારે બનુસધા નક્કરના સવારે કલાક ૮ નિનિટ ૪૬ ના સમયે બ કુજુનાથના બે મામના પ્રાચીન બિનપ્રસાદનો લખોંકાર કરોં. આ મથના લેખકો મુનિ દર્શનવિજય, તેમના જુનાઈ મુનિ જ્ઞાનવિજય અને મુનિ દર્શનવિજયના શિષ્ય મુનિ ન્યાયવિજય ત્રિપુડીના કાથે બે માગમા ૨૫ બિનપ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. તેમા એક ત્રિચક્ર છે ત્રિચક્રના બીજા ચક્રમા એક સિંહાલેખ છે તે ના પ્રકારે છે—

સં ॥ ૧૨૧ (૦) શ્રીમાતૃતિગણે શ્રીશ્રીવંશુસ્વસતાન સુરવશ્યમે
એ વાહડેન વિગુમ્ય એ દેશમાત કાર્ણીમેયોઈ તપુમહનવસથા
પાસુમાર્વાયા પુષ્પાર્થ ૫ સમવસરણ કરિત ॥

એટલે કે સં ૧૨૬૭ માં વાહડનાથના આવક દેશનો બત્રીએ

અને શેઠાણી લાહિણીનો પૌત્ર વાહુક નામે થયો.

૧૦ વાહુક—મત્રી આબૂ સોનગરા શ્રીમાત્રીના વશજ સુઝવણનો પુત્ર, તેના વશમા કવિવર મહેન અને કવિ ધેનદ થયા ૭ આઠ જિનસદના આવકો હતા. (પ્રકૃ ૬૫)

શેઠ છિદક (છાકા) વશાવણી—

તે પાણુનો વીશ પોત્રો ત્રાતિનો લેન હતો. મોટો વેપારી હતો. ૬૬ લાખ સોનેવાનો માલિક હતો. તેણે મત્રી વાહુકના દેશ સુરના એક જોખમા ૬૦ સુઝા હેમજદ્રમૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરેલી ૬૦ અનિતનાથની ચમત્કારી પ્રતિમા સ્થાપન કરી હતી. રાજ્ય કુમાર પાસને આ પ્રતિમાની માનતા સખવાથી અજમેરમા વિજય મળ્યો હતો. શેઠ છાકા સુઝ ૧૧૧૬-૧૭ ના તિદુનજીવાવિહારના પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવના આગેલ હતો. તેના વશની વશાવણી આ પ્રકારે મળે છે—

શેઠ છાકાને હાતાદેવી નામે પુત્રી હતી.

(૧) શેઠ છાકા, (૨) કાબો, પત્ની કુદ, (૩) આરો, પત્ની લલુ (૪) રેવો.

(૧) શેઠ છાકા, (૨) કાબો, (૩) નજ, પત્ની જોનાલી (૪) ખીમસિદ, પત્ની ધનાઈ (૫) રેવો, પત્ની કનકાઈ (૬) સોનપાલ, અમીપાલ, પૂરી, બસુ, બાસુ પૂરીએ દીક્રા લીધી, તેનું નામ આખીથી સાધુલિખિ પાવામાં આવ્યું હતું.

(૫) ખીમસિદ, બીએ પુત્ર નોતો, પત્ની સાલી.

(૬) પૂનપાલ, પૂનપો નાનો ભાઈ ઈસર, પત્ની દુવિણી, લેન મસ્દાઈ (૬) હેમજજ, ધણુ.

(૪) ખીમસિદ, નાનો ભાઈ સાદસા પત્ની વાસુ (૫) અમજર પત્ની વાપુ.

શેઠ છાકાના વશમા સોનગરી સલીમા સુઝ ખીમો, સુઝ સહસા એમ બે ભાઈઓ થયા, તેઓ તપા મળ્યા આઠ લક્ષ્મીસામરસૂરિ (સુઝ ૧૫ ૮, સુઝ ૧૫૧૭) અને આ સોમજજસૂરિના આવકો હતા. તેઓએ આઠ વજયાદ્રસૂરિ પાસે પોતાની પૌત્રી પુરી, ૭ દીક્ષિત

ધર્મ હતી તે સાખી સાધુસંઘિધને જાણીપદ અપાવું હતું અને સમપૂર્ણ કરી હતી.

સ ૧૫૨૭ના પાપ વદિ પના રાજ પાવાનદ ઉપર મોટા જિનાબિજની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. સ ૧૫૩૩ના રાત્રીજા તથા ત્રિસ્તાર તીર્થના છંદી પાળતા યાત્રાસરો કાઢ્યા, તથા દાનશાળાઓ સ્થાપન કરી અને સાધાર્મિકની જાણ કરી ધીમેધાર કર્યો. સમ્યક્દશન મોઢકે બતાવી તમા રૂપનાબુ જોઠવી લઢાણી કરી અષ્ટાની પરિધાપનિકા, પ્રતિષ્ઠા, ગુરુપરસ્થાપના, પ્રવેશોત્સવ, તીર્થોદ્ધાર, અને ઘણા પ્રશ- પકાસ્ત્રા કાર્યો કર્યા આ હકમીસાગસુરિ અને આ. સોમ જમના ઉપદેશથી સ ૧૫૩૮માં સર્વ કૈન સિદ્ધિતિ લખાવ્યા, જેનું આ સોમજમે સચોપન કર્યું અને અમમત પ જમ મહિસજિએ તેની બ્યવસ્થા કરી. (-કૈનસત્યપ્રકાશ, ક ૧૩૦ ૧૩૧)

(-અભાવકથારિત્ર-હેમચદ્રસુરિચરિત્ર, ઉપદેશસાર સ્તીક

૫૦ હા જા ખીકૃત તેજપાલનો વિવચનુ પ્રાસ્તાવિક)

૦

શેઠ ધવસ, શેઠ વૈશલિ હ—

તે પોળકાનો વતની થીમાલી કૈન હતો. તેણે પોળકાના જ મુનિમુવતસ્વામીનું હેસલર જાણવું, તેની વિનવિથી મહાધારમજમના આ ચદ્રસુરિએ ‘મુણિમુલ્લયચરિત્ર’ સ્વયં લખવ છે કે તેની પૂર્ણી મુકિમણીએ ૩ ૧૨૪૫માં મુનિ મુમત્સિસદને વિલકનજરી વહોસવી હોય.

તેમને વૈશલિ હ નામે પુત્ર હતો, જે મત્રી જાહકનો મિત્ર હતો. તેણે જજાતમાં જ પાર્થનાથનું ઘેલ જાણવું અને સજવ છે કે આ હેમચદ્રસુરિની આજ. મેજવી તેણે વ્વશાવસ કે પોળ- કાના ઉદ્દનનિકાદાર ઉપર ૩૧ સ્વયંકર્મથી જાણવું હોય.

(-મુણિમુલ્લયચરિત્ર, પોળકાના ઉદ્દનનિકાદારની પ્રાસ્તિ, ૨૬૦

૬૨, કૈનસત્યપ્રકાશ, કર્મક ૨૨૨, પ્રક ૬૧, પૃ ૧૫૪)

(૫) ભીમાશાહ—

(૧) વલ્લભચીનો નગરચોક ભીમ સાથરિયો—તેણે ત્રીશપૂના દહનાયક સંસ્કારની પ્રેરણાથી ગિરનારવીરનાં લલોંચાર નામે ૭૨ લાખ દહાની ટીક કરી ચાલી હતી પણ સબ સિદ્ધરાજે તેનો ખચ આપ્યો એટલે ધીન થે બે રકમમાંથી વલ્લભચીનાં દેશાચર બધાંબા ચોક ભીમે સં ૧૧૮૫ના ગિરનારમાં ૬૦ નેમિનાથને હાર અડાપ્યો, અને ગિરનાર પર ભીમકુહ બધાંબો.

(૨) ભીમાશાહ બાબતનો વેપારી હતો તેણે બાબતનાં જ્યાં ન નગવાથી ચહેરની બહાર હાથીદાતની પોપાળ બધાવી, વસ્તી વધવાથી તે પોપાળ આ ૭ નગરની બહાર ગણાય છે.

(—ઉપદેશતરંગિણી)

(૩) ભીમાશાહ—તે બાબતનો વતની હતો તેણે સં ૧૩૨૭માં આં દેવેન્દ્રસુરિનું સ્વર્ગમંત્રન થયું બણી ચોકથી ૧૨ વર્ષ સુધી અનાજનો ત્યાજ કર્યો તેણે આખા ભારતમાં ૭૦ મ્યાનોમાં ચતુર્થ મતધારી પુરોએ અને ત્રીજોને એક રેશમી સાડી તથા પાંચ હીરા બહાર સાડી એમ ૩ વસ્ત્રની લહણી કરી હતી માં વગરના મત્રી પેશાશાહે તથા તેની પત્ની પદ્મિનીએ પોતાને આ લહણી મળતા બત્રીશ વર્ષની ઉંમરે તબેડે દહાવર્ષમત સ્વીકાર્યું હતું.

(તપાનચપદાવલી, પ્રકં ૪૫)

(૪) કુલકમેરુ કુર્વના ચોક ભીમાશાહ—તે કુલકમેરુકુર્વના રહીય હતો. પ્રતિજ્ઞે પોતવાદ જૈન હતો તેણે આજીવીર્ષમાં પિત્તલ-હર નામનો મોટો જૈન પ્રાસાદ બનાવ્યો. (૧૬૦ ૩૭ પૃ ૨૮)

(૫) ભીમ કુલકિયો—

મહામાત્ર વાહટે સં ૧૨૧૩માં યજુર્વેદ વીર્ષમાં મૂળ મંદિરનો લલોંચાર કરાવ્યો. તેનો પ્રતિષ્ઠાઉત્સવ બાલુ હતો તે સમયે ટીમાણુનો વીંધરહાદ ભીમ નામે જૈન આવ્યો તે કુલકની વીનો વેપારી હતો તેણે પોતાના નામથી ૩ દ્રમનું બોલાવી તેની ૩૫મા ફરી કરી એક રૂપિયો ને સાત દ્રમની કમાણી કરી. તેમાંથી તેણે એક રૂપિયાના ફૂલ ખરીદી પ્રભુની પૂજા કરી. આવે લલોંચાર

કરાવનાર મત્રી વાહ કેવા છે એ બાબુવાન્નેવાની ઇચ્છા કરીને મત્રીના તજ પાસે આપ્યો પણ તેમાં જતા તેને સંકેત થતો હતો. મત્રીએ તેનો ભાવ પારખીને તને બેઠાવી પોતાની પાસે અર્ધ આસન ઉપર બેસાડી બધા વૃત્તાંત બાબી લીધા. મત્રીએ તને જણાવ્યું કે તું મારો સાધાર્મિક ભાઈ છે તેથી મારા મોજા કંઈ કામ હોય તો જણાવ ?

એ જ સમયે તીર્થોદ્ધારના ચઢીવટદાર તીર્થોદ્ધારની રકમ પૂરી કરવા માટે ટીપ કરી રહ્યા હતા. ભીમે પોતાના બચેલા લે સાત દ્રમ્મ હતા તે સુધયી મૂડી ટીપમાં આપી લીધી. મત્રીએ તેની આવી નિરપેક્ષતા એક ત્યાજભાવનાથી પ્રસન્ન થઈ તેનું નામ ટીપની વહીવા મેખરે લખાવ્યું અને બાબ શેઠિયાઓને જણાવ્યું કે ત્યાજ તે આનું નામ આને કાલે ખાવાને માટે સાધન નથી છતાં ધર્મકાર્યમાં આવો ત્યાજ કરે છે

મત્રીએ ૫ દ્રમ્મ અને ૩ રેશમી વસ્ત્રો મંગાવીને તેને સેત ધર્મા ભામે હસ્તીને જવાબ આપ્યો, મત્રીવરા! આ નાશવત ધનના હોશના તું મારું પુણ્ય વેચી ન શકે તમે પૂજ્યવમાં પુણ્ય કયું છે તે આજે આ સ્થિતિમાં છે ને મારા જેવાને આ રીતે બચેલા આપવો એ તો ધર્મના છેતરામણી કર્મા જેવું કહેવાય. મત્રીએ તેનો આવો વિવેક એકસાંભળી તેને ખૂબ ધન્યવાદ આપ્યો. છેવટે તેને પાતનું ગીદુ આપી તેનું અતિ સન્માન કર્યું

તે સાથે ઘેર આપ્યો ત્યારે તેની કકયા પત્ની આજે બહુ ઠાઠી કમરી જની નયેલી બેવાઈ કેમકે તેને ગમાવ્યુનાથી અત્ય વાધવાનો ખીલો ધીક કરવા જતા આજ હજાર સોનામહોરો મત્રી આવી હતી અને તે વાતની હર્ષસેર અગર આપણ તે ઉત્સાહિત થયેલી હતી શેઠ બીનાને નિવૃત્ત થયો કે આ પ્રભુપૂતનું જ ફળ છે

તેમણે બીજે દિવસે સદગમ આવીને મત્રી વાહને આ રકમ આપી અને જણાવ્યું કે ‘આ રકમનો તીર્થમાં વ્યય કરો. મત્રીએ આ રકમ લેવાનો સાદ્દ ઉત્કાર કર્યો. લીમે વિનીતભાવે કહ્યું:

મત્રીજી ! મારી પાસે એક બળદ છે તે બસ છે આ ધન રાખીને તે ફાકટનો કલેશ જ વહોરવાનો છે આમ કહ્યા છતાં મત્રીએ તે રકમ સ્વીકારી નહીં. આ રકમકમા તેનો દિવસ પૂરા થયો.

સત્રે કપડીં યજ્ઞે આવીને બીમને સમજાવ્યો કે હું તારી પુષ્પપૂજાથી પ્રસન્ન થયો છું તેથી મેં તને આ ધન આપ્યું છે એ ધનનો તારે માટે અને દાન દેવાના ઉપયોગ કરે હવે એ ધન તારે ત્યાં ખૂંવાવું નથી.

બીમે ત્રીજે દિવસે સવારે જાન કપલદેવની સ્વણ રત્ન તથા પુષ્પા વડે લાખેત્રી પૂજા કરી અને કપડીં યજ્ઞની પણ પૂજા કરી. પોતાને ઘેર જ્યારે આવ્યો ત્યારે તેનો જાડાર છલોછલ ભરેલો હતો. આવી ત્યાગલાવનાથી તે મુખી થયો. બીમે શત્રુજય ઉપર બીમ ક્રૂર બધાવ્યો.

(—પ્રભાવક ચરિત્ર, છેલ્લો પ્રબંધ)

જગદેશાદ સોરઠિયો—

મહુવામાં હસાશાહ સોરઠિયો નામે પોરવાદ લેન હતો. તે વહાણવટાનો વેપારી હતો. તને ધારુ નામે પત્ની અને જગદ નામે પુત્ર હતો. તેની પાસે સવા—સવા કરોડની કિંમતનાં પાંચ માણેક હતા અને બીજી પણ ઘણું ધન હતું તેણે મરણ સમયે પોતાના પુત્રને જણાવ્યું કે આ પાંચ માણેક છે તે પૈકી એક શત્રુ જમના મૂળનાથક જા કપલદેવને, બીજી માણેક (ગરનારના મૂળનાથક જા નેમિનાથને અને ત્રીજી માણેક પ્રભાસ પાટણના મૂળનાથક જા ચંદ્રપ્રભુને ચંદ્રાવલે અને બે માણેક તારા માટે રાખજે.

હસાશાહે આવી બ્યવસ્થા બતાવી જાન કપલદેવનું શરણ સ્વીકારી, અનશન કરીને, સૌ જીવોને ખમાવી સ્વર્ગસ્થ થયો. જગદેશાદે પિતાની મરણોત્તર ક્રિયા પતાવી.

જગદેશાદ તરત જ તેની માતા ધારુને લઈને શત્રુજય આવ્યો. એ સમયે રાજા કુમારપાદનો છરી પાળતો ચાત્રાચલ ત્યાં આવ્યો હતો. તીર્થમાઘની બાજી બોઢાવી હતી ત્યારે આ જગદેશાદ સવા કરે નો ચડાવો બિંધ્યો. રાજા અને અમાત્ય તો આ જગદેશાદનો

વસ ભેઈને આવી ઘોડી રાત્ર વસુલ થયો કે કેમ તેની ચકામ
પડી તથા પગુ શેઠે વસ્તુ જ પોતાની પાસેનું સવા કરી તુ માલેક
જતાવ્યું ત્યારે સૌએ હર્ષનાદથી તેને આદેશ આપ્યો. જન-શબ્દે
પોતાની માતાને તીર્થ-માઝા પહેલથી અને મત્રી વાહકે જનવાન
માટે એક રત્નચક્રિત કઠો જનાવી તેમા તે માલેકને ગોઠવ્યું.

જનશબ્દે બીજા બે માલેક ત્રિશનાર અને પ્રજાપાટણમા
જઈને આપ્યા. (-પ્રજાપકોમ, હેમચક્રમુશિપ્રજામ)

આજે પવુ યતુજય ઉપર સાલમીરીની ખવત વડવાના
હા સોરઠિયા જૈનોના મનાય છે.

જકાવવીનો પ્રસિદ્ધ દાનવીર જનદૂશાક શીમાદી આ જનક
શાહથી જુદો અને પછી સ. ૧૭૧૫મા થયો હતો.

(-જૂઓ પ્રક ૩૮ પૃ. ૩૭૭)

સતરમી સદીમા શેઠ વર્ધમાન શાહ લાલનો પુત્ર જનદૂશાક થયો
હતો તે પવુ ગાયો હતો તે ત્રાંબે જનદૂશાક હતો. (પ્રક ૪૧)

ક

શેઠ કુબેરદત્ત—

પાણમા કુબેરદત્ત નામે એક દરિયાઈ વેપારી હતો તેની પત્ની
તેના પરિવહની નેપથ મુજબ—૧ હાથી, ૫ ઘેમ,
૮ ગોઠા, ૧ રત્ન-હીરા વગેરે ગવેતલ, ૫ હાથ,
૫ માળી, ૫ • વહાણ, ૫ ઘર, ૫ હાટ, ૨ • ધાનના કોણરા,
૧ કપાક સોનોમજોરા, ૬ કપાક ચાલી વગેરે રત્ન હતું.

તેના વરમા રત્નચક્રિત જિનચૈત્ય બરદેશસર હતું, તેમાં સેવક
વળિમે રત્ને જટેલા હતા. જિનમતિમા પવુ તદ્દત મળિની હતી.

શેઠ કુબેરદત્તને માતા હતી, પત્ની હતી પવુ કઈ સત્તાન
નહોતું એક તતે તે અધ્યાત્મ મણુ પામ્યો. એ સુમરે અપુત્રિયાનું
ધન લખને મળે એવો કાયદો હતો તેથી રાજ્ય કુમારપાસ બીજા
વેપારીઓના કહેવાથી તેનું ધન લેવા માટે તેના ઘરે આપ્યો. સભ
રોડના પરિવહની નેપથ વાલી પૂજા પુરા થયો.

પરંતુ ચેકની માતા અને પત્ની એક તો ચેકના મરણથી કષ્ટપાત
કષ્ટમાં જ હતો તેમા તેઓનું ગર્ભુ ધન પાલુ રાજ્ય લેવા આવ્યો છે
એ બાદીને અભયત મુદ્દન કરવા લાગી. સભા આવી કડુ સ્થિતિ
એકને અગત્યો થઈ ગયો. તેણે ત્યાં જ મહત્તમ વિચાર કરીને
કહ્યું 'આવું ધન લેવું એ તો સ્ત્રીભક્તિનું ભયકર અપમાન છે
મારે આ ધન ન લેખું.

જલ્દ, તે જ દિવસથી તેણે રુદ્ધતીધનનો જે પટ્ટો હતો તે
પાદ્મીમા નાખ્યો અને એ ધન મળ્યાની પત્ની પાસે રહે એવો
દાવો બાહેર ક્યો.

સ્ત્રીના સમાન હકનો ભારતવર્ષનો આ પહેલો દાવો હતો,
જે આજ સુધી ચાલુ છે

પ્રથમે રાજા કુમારપાલનું આવું પ્રજાપાત્રસ્ય એકને તેને
રાજમિત્તાનહ કહીને ગિરદાવ્યો.

(—મોહસાજપરાજય નાટક અક ૩ સ્થો. ૩૬—૪૨; કુમાર-
પાલચરિત્ર ઉપદેશસાર—ગ્રંથીકૃષ્ણ ૭, પ્રક. ૩૫, પૃ ૧૧૬)

*

મત્રી પૃથ્વીપાલ—

મત્રી પૃથ્વીપાલ તે નિમયવચના મત્રી આનંદનો પુત્ર હતો,
પોસ્વાક હતો. રાજા સિદ્ધસાજ તથા કુમારપાલનો મત્રી હતો.
(સ ૧૨૦૪) (પ્રક. ૩૫, પૃ. ૧૮૭ પ્રક. ૩૭ પૃ ૨૧૨)

શેક યસોધન—

તે પોસ્વાક હતો. તેના કન્યાણ નાટો તેના પુત્રો આવ્યા વગેરેએ
સ. ૧૨૧૨મા વિમલજયસાહીના ગોખમા જ સવલદેવની પ્રતિજ્ઞા
કરાવી.

મહત્તમ મુહૂર્તસાજ (૨) જાહેર—

આ પોસ્વાકસાહીય જિતા-પુત્રે સ. ૧૨૧૬ની આસપાસ 'ચામુ

ક્રિકવિસક અને જ્વળાંચિત્તાનપિ (૨૩૧ ૩ ૧) નામે નામો ૧૨મા છે.
(પૃષ્ઠ ૩૮, પૃ ૩૬૬)

(૧) મત્રી જગદેવ—

મત્રી ત્ર્યંબક અને મત્રાં આબાનાં પછી મત્રી જગદેવ ક્ષીમાક્ષી
ત ૧૨ / લગ્નજાતમાં કર્ણાવતીનો સૂચો હતો. પછીથી તે સૌસ-
પૂનો દહનાયકે જાઓ તે બાલે રાજ્ય કુમારપાલનુ જ બોલુ તેજ
હોય તેવો પ્રવિભાસાળી હતો. તેને જાગદેવ નામે પુત્ર હતો.
અને વસતપાલ નામે પૌત્ર હતો. વસતપાલ પશુ રાજકુમાર જેવો
દેખાવડો હતો. તેણે ઘણા જગદેવની આજ્ઞાથી સ. ૧૨૫૬ ચૈત્ર સુદિ
૧૩ને શુક્રવારે ત્રિશ્નાર તીર્થ ઉપર નદીશરણે પદ્મ કસાવ્યો અને તેની
(રાજગૃહમાં) આ અદ્રસુસ્તિયા શિખ આ જિનેશ્વરના શિખ આ
દેવે દ્ર પાને પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

(—સુચરાવના ઐતિહાસિક લેખો, ભા ૩ પૃ. ૧૬૨
રાજવિજ્ઞાપિકા, લેખ ૬૬તિ પ્રક ૩૫, પૃ ૨૭)

મત્રી મત્રોધેવજી બાજકેવિ જગદેવ—

તે વાસકીનો શ્રીનાથી જૈન હતો. તથા સિદ્ધશરણ સમયે તે
ખજનાનો મત્રી હતો. રાજ્ય કુમારપાલના સમયે મહામાત્મ પદ
ઉપર હતો.

આ વાકિદેવસુસ્તિયા આ જિનભક્તે ન ૧૨૧૮માં પાટણમાં
તેના મહામાત્મપણામાં કષ્ટપૂર્ણિ ની વાદપ્રતિ લખાવી. સ. ૧૨૨૦ના
પાવ સુદિ ૧૫ ને સુક્રવારે ઉદયપુર (જાલિયર)ના પિશાવૈજમાં પશુ તેને
મહામાત્મ જવાબો છે.

બાજકેવિ જગદેવ—તેને જગદેવ નામે પુત્ર હતો, તે કવિ
હતો. ક સ આ હેમચંદ્રસૂરિએ તેની કવિતાથી પ્રમુત્ત થઈ તેને
‘બાજકેવિ’નું બિરુદ આ પુ હતું. તે પર્વચોપગ્નની અમરોપાસ્યક
સમિતિનો વડો હતો. આ સુનિરત્નસૂરિનો ભણ્ય હતો. તેણે
દેવનેનમાં રાજ્ય નક્કરની યજ્ઞમાં શિવવાદીને હતવ્યો હતો. આ

મુનિશ્વરના ઉપદેશથી પાટલુના સજ્જનોપતિથી મુદ્દદેવનો પુત્ર મત્રી
નિત્ય, તથા મત્રી વૃદ્ધ બદ્ધ જૈન બન્યા હતા. તે બન્ને જગદેવના
મિત્રો હતા. એ ત્રણે જૈનધર્મની ઉત્તતિમા ધણે રત્ન લેવા હતા. કવિ
જગદેવની વિનિતિમાં આં મુનિશ્વરે ૪૦ ૧૨૫૨મા પાટલુમાં અમન
અત્રિ સ્થુ હતું. બાલકવિ જગદેવ તથા કવિ કુમાર વગેરે વિદ્વાનોએ
તેનું સંશોધન કર્યું હતું.

કવિ કુમાર, પૂણ પાલ, યશ પાલ, મણુ, મહાનંદ વગેરે કવિ જગ
દેવના સમકાલીન વિદ્વાનો હતા. (પ્રકૃ. ૩૫, પૃ. ૪૭)

શ્રીકાલીદેવી—

તે પાટલુના શેઠ સત્યકિની પુત્રી હતી. તે બાલપણથી ૬ ૪૦
આ હેમચંદ્રસૂરિને વદન કર્યા નિવાસ સોજન લેવી નહોતી.
પિતાએ તેના વિવાહ ખભાતમા કર્યો. ત્યાં પછી તે ૬૦ મુનિ
મુક્તસ્વામીની તથા આચાર્યશ્રીની અસ્થુપાદુકાની પૂજા કરીને જ
જનતી હતી. તેણે આ નિવમનું છાવનપર્યંત પાલન કર્યું હતું.

(—આં મુણાકરની ભજામસ્તોત્ર વિવૃતિ
કાલ્ય ૧૬ નં. ૧૬૦૬)

૭

ચાંપણદે—

પાટલુના શેઠ આબડ વસ્યાની એ પુત્રી હતી. બાલવિધવા
ધવાથી તે તેના પિતાને ત્યાં જ રહેતી હતી. તે ધરણ્યુ, ચતુર,
વિવેકી, ધર્માત્મા અને આમાના મનની પાણ્યુ તેમજ વિદુષી હતી.
(જૂઓ, પ્રકૃ. ૪૧ પૃ. ૧૬૩)

શેઠ હેમચંદ્ર—

તેણે શ્રીસોદિયા શાળા લેટરસિદ્ધ (સ. ૧૨૭૦ થી ૧૩૦૬) ના
સંજ્ઞમા મહામાતૃ જનતામિદના સમયે આદ્ય માં અમસ્ત જૈન
ત્રિદાતો લખાવ્યા.

કવિ યશચંદ્ર—

શાકભરીમાં પકટવશીય શ્રીનાથી ખનદેવ નામે હતો. તે ચોદાવ
તબનો મહામાતૃ હતો. તેને પદ્મચંદ્ર નામે પુત્ર અને યશચંદ્ર

નામે પૌત્ર હતો. તે રાબનો આજિત કવિ હતો. તેઓ ખર્મશાપ ગવ્યના આચાર્ય હતા.

કવિ ચસકદે જે મહાકાવ્યો તથા ચાર નાટકોની રચના કરી હતી. નાટકોમાં 'સુક્રિતકુમુદચંદ્રનાટક' અને 'રાજમલીપ્રબોધ' એ એ નાટકો બાકીનાં છે.

પાટણની સજ્જસભામાં સ. ૧૧૮૧માં આ વાલિદેવસૂરિએ દિગ્વિજયાર્થે કુમુદચંદ્ર સાથે શાઆર્થ કરી વિજય મેળવ્યો. એ ઘટનાને ત્રણ વર્ષ પછી ઐતિહાસિક નાટક 'સુક્રિતકુમુદચંદ્ર' (સર્ગ : ૫) નામે રચ્યું છે. તેની રચના ઘોઠ પાટિયનુ કર્ણન કરાવે છે -

હાંસીદેવી—

તે પાટણના સેક છાકા વીશા પોસ્તાલની વિધવા પુત્રી હતી. તે એકવાર તબ્બ સિદ્ધરાજના સજ્જવિહારમાં જિનકથન કરતી હતી ત્યારે સામાન્ય લાગણી પાસિલ નામનો જૈન તે દેસસરનું પૂજ બારી કાઢી નિરીક્ષણ કરતો હતો અને મદિસ્તી લખાઈ-ખોળાઈ વગેરે રત્ન માપ પછુ લેતો હતો; એ એક હાંસીએ મરકરીમાં પૂછ્યું કે

ભાઈ! શું કેઈ દેસસર બધાવતું છે તે ત્યાં લઈ રહ્યા છે? પાસિલે હાજરજવાબી ઉત્તર આપ્યો કે બેન! તારા મોમાં સાકર તું એ મદિરના પ્રતિષ્ઠાઉત્સવમાં જરૂર આવશે જરૂર આવીશને! હાંસીએ હા પાડી, પાસિલે આરાસણમાં બ નેમિનામનું દેસસર ૪૫ કબજ ખરચીને બધાંનું અને હાંસીએ તેમાં ૬ લાખ ખરચીને મહત્ત્વ બધાંનો. આ વાલિદેવસૂરિએ સ. ૧૧૬૩ના વૈશાક સુદ ૧ ના રાજતેની બજનશબ્દાકા અને પ્રતિષ્ઠા કરી, તેમાં હાંસીદેવી આવી અને પાસિલના મહેમુલ પૂરી થઈ (પ્રક. ૪૧ : ૫. ૫૭૨-૬૮૧) નીતલ રાણી—

તે પાટણના રાણા મુશક અહાના લલુખા પુત્ર વાલિદેવના પુત્ર વિજયપાલ અહાની પત્ની હતી. તે જૈનધર્મ પાળતી હતી. તેણે પૂનર્મિથાગ્રથના આ અભિષેકપાત્રના શિષ્ય ૫૦ વિદ્યાકુમારના ઉપદેશથી પા ડીમાં બ પાઈનામનું દેસસર બધાંનું, પોષાગ્રન્થના

અને તેન જાણની પ્રતિજ્ઞા લખાવી. (પ્રકૃ. ૪૦, પૃ. ૫૦)
(—પા/લુના નાનજાસની ચોમશાઅ'ની પુષ્પિકા)

સેઠ કપરિ (૧)—

તે પાટલુનો વેપારી હતો તેણે જા મહાવીરસ્વામીનું દેરાસર જવાનું. તેમાં સુવર્ણ અને પિત્તલમિશ્રિત અને લાખ લાખ રૂબની દીમતના નીલમણિની વાસુવાળી જા મહાવીરની પ્રતિમા બસવી તેની ઉપકેશમચ્છના આં. સિદ્ધસુરિના હાથે સ. ૧૦૭૨ માં પ્રતિષ્ઠા કરાવી. (—ઉપકેશમચ્છની પદ્મવદી, પ્ર. ૧ પૃ. ૨૭)

સેઠ કપરિ શાહ (૨)—

સેઠ સદા શાહના પુત્રનું નામ કપરિ હતું તેને ત્યાં ૫૦૦ ઘોડીઓ હતી. તે પ્રત્યેકે લગભગ એક જ સમયે વહેસતોને જ ન આવ્યો. તેથી તેનું નામ કુટી બંધવારી પડ્યું શબ્દ સિદ્ધરાજે આ કપરિને દહેનામકે નીચો હતો અને કન્યામર્માં તેને બાર મામ આવ્યું હતું. તેણે સ. ૧૧૮૫ માં પા/લુમાં દેરાસર જવાનું અને આં. જયસિંહ પાસે તેના પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

આ વસના સોમા શાહની પુત્રી સોમાદેવાંબે આં. આર્મ સંસ્થિતસુરિ (સ. ૧૧૫૮) પાસે દીક્ષા લઈ મહાત્મપદ મેળવ્યું હતું.

આ વસના સેઠ નાના વાંમસે પોતાના ૨૧ મિત્રો સાથે આં. ધર્મધોપસુરિ (સ. ૧૨૧૮) પાસે દીક્ષા લીધી હતી.

(—અવસમચ્છીય મોટી સુવસતી પદ્મવદી, પૃ. ૧૮ પ્રક. ૬ પૃ. ૫૧૫)

મત્રી કપરિ (૩)—

મત્રી કપરિ નૂણે નિર્ધન હતો. તેણે સુરુ આજ્ઞાથી 'જાત્રાનર સ્તોત્ર'નો પાઠ શરૂ કર્યો. અભિચારમાં સ્થોકનો બાપ વાસુ તપ્પે બાધી તે પીર પીર આગળ વધ્યો. તેને કામદુધા ગાય મળી હતી અને મત્રીપદ પણ મળ્યું. તે ક. ૬૦ આ શીલેમસદસુરિનો જાજા હતો.

તે નાનપણથી કાવ્યકલાનો શોખીન હતો. રચના કરતો હતો. તેના પ્રાસંગિક સૂત્રો અને સનસ્થાપૂર્તિઓ પ્રજામાં મળે છે.

તો) હ રજૂ ના હોયતો વિશેષતા તથા ઉર્વશી, વિશ્વ અને વિવહસાધના નિરુદ્ધા અર્થો ગોઠવી ચીને આશ્ચર્યચકિત કર્યા હતા ત આ હેતુસૂચિની વિદ્વત્પણાનો પ્રધાન વિદ્વાન હતો અને સભા મિહસાધના સમયે જાહેરી તરીકે નિમુદ્ધા થયો હતો.

સભા કુમારપાલ નબલ અને રાજનીતિથી પણ જનબિદા હતો. તથી કપરિના પ્રેરણાથી તેણે કામદસીય નીતિશાસ્ત્રને તેની પાસે નબલામ કર્યો. વચી એક જ વર્ષમાં કક્ષાથી શરૂ કરી ત્રણ વૃત્તિ અને ત્રણ કાબોનું જ્ઞાન સપાદન કર્યું. એ/લે કુમારપાલ તેને બહુ માન્યો હતો. ત તાજા કુમારપાલનો પ્રીતિપાત્ર બન્યો અને ઉપરે તની વિચારસમિતિનો સભ્ય પણ બન્યો. રાજવીએ સાધાર્નિક જીનોને મદદ કરવાનું જે ખાતું ગોઠવ્યું હતું તેની બ્યવસ્થાનું કામ એક અબજ, એક આસક અને મત્રી કપરિને સોંપ્યું હતું.

મત્રી વાહટે યતુજય તીથમાં ફેરાતર બધાબધુ અને તે પચનના લેસથી ધમ્મી પકષુ ત્યારે પાતે બંદે જઈને બીણ વાર તે ફેરાતર તેવાર કરાબધુ એ લમજ દસમિયાન મહા કપરિ પાટળમા શ્રીકરણનુક્રાનો અધિકારી બન્યો હતો. (—પ્રજાપતિવામણ)

સભા કુમારપાલની બેરી હમ્મી હતી કે પોતાના મરણ બાદ નૂ/સવતો સભા પ્રજાપમદ્ધ થાય. મત્રી કપરિ પણ એ જ વિચારનો હતો. બાથી અજયપાલ તને મારી નાખવાને ઇચ્છતો હતો.

સોડહી અજયપાલ સ ૧૨૨૬ માં નૂજસવતો સભા બન્યો. તેણે મત્રી કપરિને મદામાત્રનું પદ આપ્યું ગોઠાવ્યો. કપરિને સભા પાસે જતા અપરાધનો પણ થયા છતાં પદવીના ચોખમાં તેણે તે ત્રણઠાર્યા નહીં. સભાને તને જ દિવસે મદામાત્ર બનાવ્યો ત જ દિવસની ધત તને પકડાવી બીજાનો પાને નિરસ્કાર કરાવી કકગની તરની કા ના નખાવ્યા. એ રીતે સ ૧૨૨૬—૩ માં મરણ પામ્યો.

નરના મરણ તે હમન નુજે ગોઠ્યા. અમે ચાયકોને કોયોનું દાન આપ્યું વાદમા વિ/પીઓને પણ દશબધા સભ્યોને સોનાની જેન ડાહયા ને મેનાદયા અદલ અને કરવાયોજ્ય બધુ કરી

લીધુ ૭ હવે વિદ્યાતાને અનારી જરૂરત હોય તો અમે ત્યા પવુ
અપાને તૈયાર છીએ.

તે વિદ્વાન, શીશકવિ, રાજનાતિજ્ઞ ઉદાર અને ગુરુભક્ત હોતો.

(—પ્રજ્ઞાવકચરિત્ર, પ્રજાધર્મિતામલિ, પ્રજાધર્મકાશ

૧૦ મે પ્રજાધર્મ ભક્ત્યામરસ્તોત્ર વિવૃતિ)

કપર્દિશાહ (૬)—

તે રાજા કુમારપાલના મહામાત્ય વાધૂવનનો પુત્ર હતા. તેણે ૧૦
સપ્તમી સ. આઠિનાથનું મંદિર બાંધ્યું હતું (પ્રક ૬૧ પૃ. ૬૭૫)
શેઠ આસકં વસાહ (અ ૧૧૭ શી ૧૨૫૭)—

પાલુના કોટિધ્વજ શેઠ નાન શ્રીમાશ્રીની પત્ની મુદરીને
આસકં નામે પુત્ર હોતો. તે ૬૪ વર્ષના થયો તે દરમિયાન તંના
માબાપ મરણ પામ્યા અને ધન પણ નાશ પામ્યું. તે એક કસાસને
ત્યા ધૂધત બસતો હતો અને શેષ વિશેષક કમાતો હતો. તે જવ
ખાતો હતો. બીજી રીતે ત બુદ્ધિશાળી અને ચતુર હતો. તેણે શત
પરીક્ષાનો અભ્યાસ કર્યો અને ઝવેરીઓને ત્યા અનુભવ મેળવ્યાને
શત્રુઓ પાસે બનાવે ગયો.

તેણે એક વાર ક ન આ. શ્રીકેમચ દ્રસૂરિ પાસે જઈને
૭ સોનામહોરના પરિચક પરિભણુ મત દેવા આશ્ચર્યથીને
ચિનતિ કરી. આબાર્શ્રીએ તેના હાથના રેખાઓ જોઈ તેને ખૂબ સ્તમ
બધીને આખરે ત્રણ હાથ સોનામહોરના પરિભણુને નિશ્ચય કરાવ્યો.

તે મા બાપની હાલતીના જ નાનો ઉમરે લાઇલદેને પરવર્યો
હોતો. તેને બૌદ્ધ વર્ષની ઉંમરે પુત્ર થયો. શ્રીનાની ઉંમરની હોવાથી
પુત્રને ૬૫ એપ્રિલ મળતું તેથી તેણે બકરી ખરીદી લાવવાનો વિચાર
કર્યો. તે ગામ બહાર ભરવાડ પાસે બકરીઓના ટોળા આગળ ગયો.
તેમા એક બકરીના ગળે લીસો પથ્થર બાંધ્યો હતો. મણિના પાસે
આસકં તે પથ્થર જોઈને બકરી ખરીદી લીધી. એ પથ્થર નીચ
મણિ હતો. તેના પાસા પાછી રાત્ર સિદ્ધશાજને તે મણિ વેચી

લીધા. સભાએ તે મણિ પોતાના મુકુટના જગ્યા માટે લાખ સોનૈયા આપીને ખરીદી લીધા.

આમલે આ દ્રવ્યથી વેપાર એ વા માકમો. તેણે એક દિવસે વહાણમાં આવેલી મણિકની ઝુલો ખરીદી લીધી. તેમાં કેટલીક ઝુલોમાં વહાણવટીઓએ નાચિયાની બીકથી સોનાની લગ્નરીંગો તથા સખી હતા તે શેક આમલને તેના નસીબે પ્રાપ્ત થઈ. આ રીતે આમલકે થોડા મુમયમાં જ કરોડરૂપિયે બની ગયો. તેને તો માત્ર ત્રણ લાખનો નિયમ હતો, એટલે તેણે ખુશ્તે હાથે બન વાપરવા માંડ્યું.

તણે ૨૪ વર્તમાન ચાવીરીનાં હેરાસર બધાંબાં થણાં દેશસરનાં છલોંડારો કરાવ્યા. ૮૪ પોપાળો બધાવી, ત્રાત કોયોમાં ૬ લાખ સોનામઠોરા વાપરે. દેવસજિત, મુનસજિત અને સાધાર્નિકસજિતનાં લાસો લીધા. ૩ ૧૨૨૮માં પાટણમાં તેના ઉપાસકમાં સજ્જતઓ આ ચ દ્રસૂરિએ નિસ્થાવજિવાસુત ની ગીતા રવી.

તે પૂણ્વત્કરઓનો આવક હતો. ૬ મ આ છીઠેમવદ્ર સૂરિને ભક્ત હતો. રાજા કુમારપાલને પ્રીતિપાત્ર હતો. રાજાએ નિસધાર આવકોને સહાય કરવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી હતી એ મુજબ તેને બે ખાતાનો કોપરી બનાવ્યાં હતાં અને આજ્ઞા કરી કે તારે નિસધાર કુટુંબીક ૧ સોનામઠોર આપવી. આ રીતે સાલસરમાં જે રકમ અપાય તે રકમના ખબનામાંથી લઈ લેવી. આમલે પહેલી સાલ જોયોને કશુંક સોનૈયાની મઠક કરી અને રાજાને જણાવ્યું કે વેપારી પણ રાજાને જ ખબનો છે માટે આ લાખનો લાખ મને લેવા દો. રાજાએ જવાબ આપ્યો કે મું તારે મને લોલી બનવાની આશ્વ પાડવી છે? રાજાએ તરત જ ખબનામાંથી કશુંક સોનૈયા મંગાવીને શેક આમલને અપણું કર્યાં.

એક રાતે આ હેમવદ્રસૂરિ પાસે રાજા કુમારપાલ, શેક આમલ, મંત્રી કપર્દી વગેરે બેઠા હતા. બનિબગા સુજસતનો રાજા દેવણે વિશેષ ચર્ચા થાલી. આપ્પાઈથી તો સ્પષ્ટ રીતે માનતા હતા કે અજ્ઞપાલ રાજા તરીકે લાખક નથી. તે ખર્મસથાનોનો નાશ કરશે--

અને આવા વિશાળ સભ્યને સાચવી નહીં શકે શબ્દ બનાવવાને હાથકે તે સજ્જાત પ્રતાપમંદ્ર જ છે શબ્દ કુમારપાલ પછી પ્રતાપ મંદ્રને જ શબ્દ બનાવવાને હાથકે હોતો પરંતુ શેઠ આશકે જણાવ્યું કે બપોરે વાત સાચી છે પણ જેવો તેવોય પોતાનો જ સાથે એટલે અજમપાલને જ શબ્દ બનાવવો એકએ.

સ. ૧૨૨૬ માં આચાર્યશ્રી સ્વર્ગે ૧૫૫ શબ્દ કુમારપાલ પછી મંદ્ર પામ્યો અને અજમપાલ સુજસતનો શબ્દ બન્યો તે કુનૂપતિ હોતો તેણે ગાદીએ આવતા જ કુમારપાલે બનાવેલાં પાટણના તથા આસપાસનાં જૈન દેરાસરાં તોડી નખાવ્યાં આ. ૦ સમયકે મત્રી કપાઈ, મત્રી વાહક વગેરેને મારી નખાવ્યાં.

શેઠ આશકે આવું કાર્યું નહોતું પણ તે સભ્યની અવી ઉત્તતા એકને મૌનપણે બેસી રહ્યો.

હવે અજમપાલે દૂરના તારંગા તીર્થ વગેરે સ્થળનાં જૈન દેરાસરાં તોડવાનો વિચાર કર્યો. શેઠ આશકે સભ્યના કોપમાથી આવા મંદિરો બનાવવા મુજિતથી કામ લીધું રાજાના પ્રીતિપાત્ર શીલણુ સાંકેને પૂજા દ્રવ્ય આપીને બાંધીના દેરાસરાં બધી બધાં જો માટે તૈયાર કર્યો.

શીલણે એક મુજિત સ્ત્રી તેણે એક સાંકેને પ્રાસાદ બધાંયો તેને પાળાવ્યો, ચીતરાવ્યો. પછી શબ્દ અજમપાલને પોતાના ઘેર પધરાવી તેમના હાથમા તેના પાંચ પુત્રો તથા આ પ્રાસાદ લગાવ્યા અને એ હાથ એકી વિનતિ કરી કે 'મહારાજ! મારે પુત્રો ૫ તેમના માટે બધી વ્યવસ્થા છે હું હવે વૃદ્ધ થયો છું આથી હું તીર્થયાત્રાએ જવાની હિચ્છા રાખું છું તે મને આજ્ઞા આપો કે હું મારા જીવનનું કમ્પાણું કરું.

તે સભ્યની આજ્ઞા લઈ સૌની યાનેથી વિદાય માગીને એક વિશાળ તરફ વાલવા લાગ્યો. શીલણુ મોડું આજળ ગયો કે વસ્ત જ તેના પાંચ પુત્રોએ ઢાંગ મારીને આ પ્રાસાદને તોડી નાખી જમીનદોસ્ત બનાવ્યો. શીલણુ આ ૫ પાલનાં અવાજો સાંભળી પાછો આવ્યો અને પુત્રોને ઉદ્દેશીને તિસ્તકારથી બોલવા લાગ્યો. ૧ અભાગિમાઓ!

આ કુનૃપ છે છતાં સાથે છે કેમકે તેણે પોતાના પિતાના મરણ પછી તેના ધર્મસ્થાનો પાત્રી નાખ્યા બધારે તમે કુપુરો તો તેનાથીયે વધુ અધમ છો, કારણ કે તમે તો હું તો ઠગ બહુ બોટલીમાં તક બોર્ધનહીં.

સભ્ય આ સાબરોને શરમાઈ ગયો. તેણે દેશસથિતિ તોડવાનું કામ સ્વયં જ લઈ લીધું એ લે બાકીના દેસાસરો બધી ગજા જૈનોએ આ સમયે જૈન ગ્રંથોને બચાવવા જેસલમેર જેવા સુરક્ષિત પ્રદેશમાં મોકલી આપ્યા. (પૃષ્ઠ ૩૫, પૃ ૧૩૫)

સભ્ય અજયપાલ તેના નીચ સ્વભાવના કારણે ત્રીજે વર્ષે પોતાના અગ્રણ્ય વેજલના હાથે માર્યા ગયો અને તેની પછી બાદ મુલશાળ અને લોળો સીમહેલ (નં ૧૨૩૫ થી ૧૨૬૮) સુજરાતનો રાજા બન્યો.

એક વાર એકે એક નાલાયક મહેતાને ઠાકી મૂક્યા તેણે રાજા સીમહેલના કાન બલેઈ. સભ્યને શેકને જૂલમા ફલાવી પૈસા કલા વધાની યુક્તિ શોધી ઠાકી. તેણે એક દાસી સાથે શેકને ઘર માંડને ધાળ મોકલ્યો. શેક જિનપૂજમાં બેઠા હતા. આથી તેની પુત્રી ચાંપલદેએ દાસીનો સત્કાર કર્યો અને દાસીને ચાંપલદેને ધાળ અપલ્લ કરીને કહ્યું 'ઉત્તવ આલ છે તેથી રાજાએ તમારા ઔરવ માટે આ પ્રસાદ મોકલાવ્યો છે. શેકપુત્રીને લગ્નને માનપૂર્વક લીધો અને ઉપરનો રૂમાલ ઉધાડીને બધારે તેણે બેસુ કે વસ્ત તે સમજી ગઈ કે નાલાયક મહેતાની આ ફજૂલ લાગે છે. તેણે આગમચેલી વાપરીને પ્રસાદને બીજા ધાળમા લઈ લીધો અને ધાળને મિલીએ લખાવી પાછો આપ્યો. સભ્ય માટે સલાહ લાખનો હાર મોકલ્યો અને દાસીને કહે પહેલાની ખુશ કરી પાની જવાના કરી. દાસી તો ખુશી થઈ ચાલી ગઈ.

ચાંપલદેએ લોળન કર્યા બાદ પોતાના પિતાને આ વૃત્તાવ જણાવ્યો અને સાથેઆથ જણાવ્યું કે પિતાલ ! તમારા મહેતાની બલેઈથી સભ્ય તમને લૂંટવા છડે છે. હવે તે અપલ્લ બધુ

ધન લઈ લેશે તો પહેલેથી આપણે ઉપાય કરવો જોઈએ. તમે એક કામ કરો કે, રાખાને આપણી ઢોલતની નોંધ જતાવાને કહો કે, 'હે નાથ ! તમારી મરજી હોય તો આ ઢોલત લઈ લો. રોકે એ પ્રમાણે ક્યું રાખ તો આ નોંધ જોઈને સાચીયું લક્ષિયત બની જશે. બીજી રીતે તેને આવા મન મરખુ માનવી માટે આનંદ પાડી શકે.

રાજાએ તેના જાગરીને કહ્યું રે મૂર્ખ ! વિધાતા જેને ધન
આપે છે તેને તેના રક્ષણની જુદી પણ આપે છે તો તારે શેઠની
કર્પા કત્તી ન જોઈએ ઠીક જે યમુ તે યમુ પણ હવે શેઠના
પત્રના પડીને માકા માગી લે.

મહેલાએ શેઠની માફા માગી અને સહાયે તેમની એક ફારી
પણ લીધી નહીં.

ગેકના અનેક મુદ્દતો આજી હતા તેમના તરફથી દાનશાળા આજી હતી તે ગુરુઓને એક ઘડા ૭૦૯૫ ધીનું શેષ દાન કરતો હતો. સાધર્મિક વાતચત્ત, સવપૂજા, અર્ચોદ્ધાર, નથજા ૧૨, અને પ્રતિમાઓની નવિષ્ઠા કરાવતો હતો.

સેંઠે ત ૧૨૫૭મા પાલુની પ્રત્યેક પોવાળમા રહેલા ગ્રામ્યપો
નો ભક્તિ ચલુ ધન ખરચીને કરી હતી

આ રીતે તે શેઠ નીચાળી સુખી અને લાભુ બામુખ્ય લોભવી
સુભાધિપૂર્વક મરણ પામ્યા. તેને કલ ૧ ૮ ૦ ૦ ૦ ૦ રૂબાનુ
દાન કરુ કર્ત

શેઠને આસપાસ વજેરે પાવ્ય પુત્રો હતા. શેઠે તેઓના માટે પક્ષના
નારે જુલામા ચાર થયું હાટયા હતા પણ તે બધા નિર્ભાગી હતા તંબી
તે વધુઓ તેઓને મળ્યા નહીં.

શોકના બે પુત્રોના પશ્ચિનાર તો રાણા અજયપાલના હાથે જીતી ગયા હતા.

આપણે પણ ધર્મસંધન કરી સ્વર્ગે ગઈ (શૂદ્ધ પૃ. ૬૮૬)

શ્રેઃ આજઢે પાલ્ય સોલકી પાલ્યોનો પાલકાળ બેમા હલો બે/કો

નક્કી છે કે સ ૧૧૭ થી સ ૧૨૫ સુધી તે વિવરમાન હતો.
 (—પ્રમથવિન્યામણિ, પ્રમથકોશ ૪૦ ૨૭મો, પુસ્તકન
 પ્રમથસમક, ઉપદેશતરંગિણી, સવપદીપક ૧ ૫૭)

૮૧ કવિ યશપાલ—તે મોહવશના મત્રી ધનદંવ અને
 કુતિનણીનો પુત્ર હતો, જે જાણે બાપરી હતો, વિદ્વાન હતો.
 રાજનીતિનો બાણકાર હતો અને અજયપાલના સનથના જોન મત્રી
 હતો તેણે બિહારમાં નામ જમાવ્યું હતું. અજયપાલના તર
 ઠાવના (સ ૧૨૨૬ થી ૧૨૩૨) ધનદંવા કુમારવિહારના જ
 મહાવીરનામીના ઉત્સવ પ્રમથે જન્મ્યું હતું તેમા સુરેશ્વર
 કુમારપાલે ૪ મ આ હે અદ્વૈતસિંહી હાજીમા સ ૧૨૧૬ ના
 માસશર મુકરના દિવસે કુપામુદરોનું પાવિત્રકલ્પ કર્યું તેનું
 આધ્યાત્મિક વર્ણન છે (મિહિરપરાજય નામ)

લાલનવશ—

પીઠા (પીઠા)ના ૬૦ સવદને ચાર પુત્રો હતા તે પૈકી
 ચોથા પુત્ર લાલનને કહેવો રોન થયો તે આ જયસિંહસુન્દર
 પ્રજાવશી રાની ગયો આથી શેઠ રવજી અને લાલને તે આગામી સ્ત્રી
 પાસે સ ૧૨૦૬ ના જૈનધર્મનો સ્વાકાર કર્યો. લાલનનો પરિવાર
 સ્વતંત્રતાના જળી ગયો, તેનાથી લાલનવશ આસ્થો, જેની વચાવશી
 નીચે મુજબ છે—

(૧) લાલન—તેને જ પુત્રો હતા (૨) માલેક (૩) મેલો,
 (૪) કુલો, (૫) રાજેવ, (૬) રેહાણ (૭) લાલોણ (૮) રેહાણ—
 એક સિદ્ધાદેવના અર્ધથી ૧૨મા રાજવ સુધીના નામોમાં ફેરફાર મળે છે.

(૬) સિંહ, (૧) હરપાલ, (૧૧) દેવનદ, (૧૨) પવત, (૧૩)
 ૧૨૦૫-૫૫ની વાલ્મીકી (૧૪) અમરસિંહ—પત્નીનું નામ
 રેવતી, જેનું બીજું નામ ગિરદેવી હતું તે આરીખાવાના સ્થેતો
 હતો તેને (૧) રાધેશ્યામ, (૨) સ્વામી અને (૩) પદમશી બેમ
 ત્રણ પુત્રો થયા.

(૧૫) શેઠ વધ માન તથા પદમશી—વધ માન સોમી શેઠે દતો તને વજાર પત્નીથી વાર અને વીરપાલ તથા નવર નરે પત્નીથી જમર અને બારમવ પુત્રો જન્મ પીઠા બાઈ ચાપરીને નનરવર નામે પુત્ર તથા તમજી બીમજી નામે ત્રીજા અને લાઉડરે નામે પૌત્રી હતી.

ત્રીજા બાઈ પદમશીને કમડાર પત્ની હતી તેનું મૂળ નામ મુલવુરે હતું તને ધોપાલ કુરપાલ અને રવનવ એમ ત્રણ પુત્રો થયા. ધોપાલને નાચય, પુત્ર અને દુધાલ નામે પૌત્ર હતો. કુમરપાલને રથાવર અને વાપજી નામે પુત્રો જન્મ.

શેઠ વર્ધ માન અને પદમશી સાથે રહેતા જતા તેઓને શારી ખાણામાંથી નિહરત મળી આવ્યા. ના જ તેઓ બદ્ધ થઈ રહ્યાં તેઓને તમજીના વધારી નુકીનમ્ ત્રીજા સાથે કલાનની આ તમે વધાર કરવાથી પત્ર વધવા મા પુ તમ્યાને ત્રી ૧૬૫ મા આંક કડયાણુસામરની અખ તાના ગાડુ ત્યને ઉ ૧ પાળના યાત્રાત્રય કા પદ તમ્યાને જન બાઈ પ્રપત્રી તથા રવાઈ રાજસી નાનડ પત્ર નયમા સાથે જન્મ બાદ પુ તરીના કાઠે મયવાને પી નોઈ થઈ ત્યા પુત્રુ નવ યયધીની ન નાત્રીથી જને બાઈ આ પાયા ઉપર ત દિવ ૧ ૧૧ નાજગ.

ના નયમ ૨૦૦ ગાડુના ૩૦ નાત્રીયા અને ૧૫ ૦૦ ધારિકા જન્મ તથા ના ૧૩૦ વરિયા પાડીયાપા ૫૦૦૦ મા આ ૨૪ વરિયા ગા વધ ના ૨૩ પદનરી અને ૨૩ રાજસી નાનડ. ગાડુજય ૫ દાન ૧ મધાવવા પ્રે પદ નાત્રીયા ના ૧૫૦૦ બરીયા ગાડુ કો ૧૨ ૧૧ જીવી ના બાઈ નાત્રીયા ગાડુની બનનનના વામ જસુવતના પ્રદરથી ૧૫૦૦ માટે વામનમર નાત્રી ૫ ના ૧૦૦ ગાડુજયનીય ઉપર આ ૧૫૦૦૦ ની અખતગ મા ૧ ૧૬૩૦૦૦ વામપ મુદિ ૩૦૦ રેલિપુ દિને ૫૦ ગાડુજય ૧૦૦૦ ૨૦૦૦ દિનનનિનના તથા ૧ ૧૬૩૦૦ ૧૫ દિ ૨૦ મુકરે ૧૫૦૦ નાત્રી દિન ૫૦ ૫૦૦૦૦૦ ૧૦૦૦ ૧૦૦

જિનપ્રતિજ્ઞોની અવનશલાકા કરાવી.

૧૧ી આ બને બાઈજોએ જામનગરમાં આ કદમ્બાણુ આગરની અધ્યક્ષતામાં સ ૧૬૭૬ના વૈશાખ સુદિ ૩ ને બુધવારે તથા સ ૧૬૭૮ના વૈશાખ સુદિ ૫ ને શુક્રવારે જ શાંતિનાથના ૭૨ દેસીજોવાશ્વ દેશસરમાં અવનશલાકા બને પ્રતિષ્ઠા કરાવી, જેમાં તાત લાખ ફારી વાપરી.

આજે જામનગરમાં વર્ષમાનશાકનું દેશસર અત્યંત પ્રસિદ્ધ છે. તેનું કેટલુંક કાન સલાળેની બેઠકારીથી બાકી રહી ગયું છે.

આ બાઈજોએ હીકારી ગામ તથા મોકપરના પણ જિનપ્રતિષ્ઠા જોની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી.

એક વાર જામનગરે શેક વર્ષમાનને ૬ ફેરીનાં જિંદી લખી મોકલી અને તે જ જિંદીમાં કુદ બુદિવાળા કક્કર હડમત છુટાણાએ જે મીના વખારી દીધાં હતાં બને શેક જિંદી વાખી મુઝાગા દેવીએ અર્પીને તેઓને નિત્રાવણી આપી તેમાં શેકે તરત જ ૬

ફેરી રાખ્યાં અવનશમાં મોકલી દીધી. શેક વર્ષમાન તથા પદમશી આમાં કેઈ દુષ્ટ બાનવીને કાઢ છે અને કેઈક વડુસત્ર રચાયું છે એમ સમજીને તરત જ જામનગર ઊઠી ચાલ્યા ગયા અને બરેશ્વર જઈને વસ્થા.

તેઓએ પાવાગઢના મહાશાસ્ત્રીદેવાના મંદિરને લખોંદાર કરાવ્યો. બરેશ્વરમાં અસ્તિત્વની જ નેમિનાથની, માણેકની જ વામુપૂજ્યની, નીલમની જ પાર્શ્વનાથની, અને નીલમની જ મસ્તિનાથની પ્રતિમાઓ બરાવી તથા અને જ્ઞાનજ-વમીના ઉત્તમણુ કર્યાં બરેશ્વર જગેરે લીધેનાં લખોંદાર કરાવ્યાં. કદમ્બાણુકમ્પિજોમાં ઘન આપ્યું સાધાર્મિકોના ઉદારનાં આવ લાખ કાતે વાપરી સ ૧૬૮૫માં બરેશ્વરમાં પદમસાગરજીને આ-વાર્ષપદ આપાણુ ચારજોને હલદી ભેટ જગેરેનું ઘન આપ્યું.

શેક વર્ષમાન સ ૧૬૮૬ના કાર્તિક સુદિ ૧૫ ની તથા પૌષ્ણની સ્થિતિમાં આસપન કરીને સ્વર્ગે ગયા. શેક પદમશીએ

તેમના અગ્નિસ્થાનની ભૂમિમાં જાવ બધાવી. તે વાવની પાસે ભૃગુ
શાસ્ત્રનાથની દેરી હતી. એ ૧ દિવસ પછી ચિત્રાવેલી પવન આવી
અર્ધ સં ૧૬૮૬માં ભદ્રેશ્વરમાં મરણી, મહાવાત અને જળપ્રલમ
વગેરે કુદરતી ક્રોધ જિત્યાં ને ભદ્રેશ્વર તારાચ થયું ઉજ્જડ થયું.
આથી શેઠ પદમશી પોતાના પરિવાર સાથે માહવી બહરમાં જઈને
વસ્યો, અને શેઠ વર્ષમાનના પુત્રો પોતાના પરિવાર સાથે ભૂજ
જઈને વસ્યા. શેઠ પદમશી સ ૧૬૬૪ના પોષ સુદિ ૧ ના
રોજ માં વી બહરના મરણ પામ્યો.

(૧૬) જમદારાહ—તે શેઠ વર્ષમાનનો મોટો પુત્ર હતો. મહા
શાનેશ્વરી હતો. તે સં ૧૬૬૧માં ભૂજનગરમાં જઈને વસ્યો.

(—આં જમરસાગરનું સ ૧૬૬૧ના આવક સુદિ ૭ના
રોજ ભૂજમાં બનેલું 'વર્ષમાન પદ્મસિંહચરિત્ર, વહીવટ
સુદેશપનો માસ્વાદી વર્ષમાન પ્રબંધ ચારણ મેડુનાં
૭ ઠવિતાં થનુજ તથા જમનગરના શિલાલેખો,
અચલગચ્છની ગુજરાતી મોટી પદ્માવલી પૃ. ૧૬૭થી
૧૭૩ ૨૬૬ થી ૨૬૨ ૩૧૧ થી ૩૪૨)

લાલનવશનો શા વેલણ નગરપારકરમાં રહેતો હતો તેને
વરબ્રજ અને જેસોણ નામે પુત્રો હતા. જેસોણને લક્ષ્મી પ્રસન્ન
હતી તેણે ભારતનાં મોટા નગરોમાં અને જામોમાં સાકર અને
સિંકાની લઢાણી કરી. આં મેડુતુંગસરિ (સ ૧૪૩૨ થી ૧૪૭૩)
ના ઉપદેશથી ઉમરકોટમાં બ પાર્શ્વનાથનો ૭૨ શિખરવાળો જિન
માસાહ કરાવ્યો. થનુજ તીર્થનો મોટો માત્રાસય કાઢ્યો. તેને જમદાર
શાતાર'નું બિરુદ મળ્યું હતું. (—અચલગચ્છનાં મોટી પદ્માવલી
પૃ. ૧૭૨, ૧૭૩ ૨૨૫, જેસોણપ્રબંધ)

વિક્રમની જોગણીશ્રી શતાબ્દીમાં જમનગરનાં હોલકર કપૂર-
નંદ લાલન બેક વિદ્વાન અને વિચારક થયા તણે ભારત બહાર
અમેરિકા વગેરે દેશોમાં જઈને બ્રાહ્મણો દ્વારા સૌને જૈનધર્મનો
પરિચય કરાવ્યો. તે ૬૨ સાલ વર્ષોમાં ૧૮ સામાયિક કરતા હતા.

એ જ અત્યાચારી સ્વભાવના આ કૌસરના શામળ લાલ
 ધમા તે કર્મજનના નબ્બેડ અભ્યાસી હતા. તેમણે સાધુ-સાધ્વી-
 આવક અને આવિકાઓને દ્રવ્યાનુયોગનો અભ્યાસ કર્યો. આ પ્રકાર
 લેખકાએ પણ ન ૧૬૭૦ના ચતુર્માસમાં પાછીતાણામાં પાટણવારી
 કર્મશાળાના કર્મજનનો અભ્યાસ તેમનાં પાસે કર્યો હતો.

તમના પુત્રા હીરલાલ તથા પૌત્રો મનમુખલાલ વગેરે પણ
 વિદ્યાને, નાદિકાઓની અને ધર્મગ્રંથોની છે.

પ્રકરણ બેતાવીશમું

*

આં વિજયસિંહસૂરિ (સં ૧૨૩૫)

આ અજિતદેવસૂરિની પાઠે આ વિજયસિંહસૂરિ થયા તેઓ અત્યંત રૂપાળા અને મુકામળ હતા મિષ્ટભાષી હતા તેમના એકમાં ૪ કામદેવના પાંચે બાણોની શાહિનીકળા આવી વત્તી હતી, પણ નૈમિક અખ પ્રહસ્યારી હતા તેથી તેઓ એક હોવા છતા તેમને જનત વશ હતું (—દ્વિસધાન કાવ્ય)

તેઓ સમર્થ વાદી હતા તેમણે સં ૧૨૦૬ના પ્રતિષ્ઠા કરવી હતી તેનો લેખ આશ્રયણ તીર્થના વિષયમાં છે. તેઓ સં ૧૨૩૫ સુધી વિદ્યમાન હતા.

તેમની પાઠે (૧) આં હેમચંદ્રસૂરિ (૨) ચતુર્થા આં સોમપ્રભસૂરિ અને (૩) આં મણિસ્તનસૂરિ એમ ત્રણ આધાર્યો થયા આ હેમચંદ્રે પોતાના અનાસ્ત્રુ અને ૪૨ કરવા નાસેય નેમિદ્વિસધાનકાવ્ય રચ્યું છે કવિ અકવર્તી શ્રીપાદ પોત્વાલે તેનું સંશોધન કર્યું હતું તેમા આજ્ઞાઈશ્રીએ આ મુનિચંદ્રસૂરિ તથા આ માનદેવસૂરિથી પોતાની પ્રશસ્તિ આપી છે (—જૂઓ પ્રકં ૪૧.)

(—પ્રાનીન લેખસંગ્રહ આ ૨, લેખાંક ૨૮૬, નાસેયનેમિદ્વિસધાન મહાકાવ્ય, તપાગચ્છપદ્માવલી)

આં વિજયસિંહસૂરિવરો—

આં વિજયસિંહ નામના ધણા આનાયો થયા છે—

૧ આર્ષ ખપુડાઆર્ષના વશમાં (મ) તેમણે અનુબના સકુનિકા

૧. એકાદશમિયમહાપ્રબન્ધ ધીસિદ્ધરામપ્રતિપદવન્ધુ ।

ધીપાદમાયા વચિચકવર્તી મુખીરિમ દોષિદવાન્ પ્રબન્ધ ॥

(—નાસેય નેમિદ્વિસધાન મહાકાવ્ય)

વિદેવ માટે જૂઓ પ્રકં ૪૧ ૪ ૬૬૭

એ જ અરતાના ભ્રમનગરના શ્રી હુસરાજ શામલ લાલન
જ્યા તે કર્મજનના નસેક ગણાસી હતા તેમણે સાધુ-સાધ્વી-
આવક અને આવિકાઓને દયાનુયોગનો અભ્યાસ કરાવ્યો. આ દેશના
હિંજકોએ પણ નં ૧૬૭૩ના ચતુર્માસમાં પાણીવાણમાં પાટણવાળી
ધર્મશાળામાં કર્મજનનો અભ્યાસ તેમની પાસે કર્યો હતો.

તેમના પુત્ર હીલકાલ વધા પૌત્રો મનસુખકાલ વગેરે પણ
વિદ્વાનો, વાહિયોમી અને ધર્મત્રેમી છે.

વડાની પ્રતિષ્ઠા કરી.

૭ વ મચ્છમા (મ) જેતાલીનમા પદ્મધર (મકં ૪૨)

(મા) વાદિદેવસૂરિના મપદ્મધર આ વિજયચક્ર

૮ હાપુરીચમચનાં (મ) છેલ્લા આવાય જેમના પદ્મધર મલ
ધારી આં અભયદેવસૂરિ યમા.

(મકં ૩૪ પૃ ૫૬૭; મકં ૩૮, પૃ ૩૨૩)

૯ પિપ્પલકનચના આ શાંતિભદ્રસૂરિના સિધ્ધ સં ૧૧૮૩.

(મકં ૩૭, પૃ ૨૭૧)

૧ પૂનમિયાજમચમા આં ચક્રમલસૂરિના સિધ્ધ (મકં ૪૦)

૧૧ દુષ્પ્રસીધ ૪૧ના આચાર્ય સં ૧૨૦૪ (મકં ૬૦ પૃ ૪૩૫)

૧૨ નાગેદ્રાચમા (મ) આં ધનેશ્વરના પદ્મધર સં ૧૨૧૫

(મકં ૩૫, પૃ ૫)

તેમણે કવિવર આનંદની વિવેકમજરી નું સચોપન કર્યું હતું

(મકં ૩૫, પૃ ૫, પિપ્પલન રિપોર્ટ ૩, પૃ ૧૦૩)

૧૩. ૨ મચ્છ/તલગચ સભવે છે)ના આચાર્ય, જેમણે સં

૧૪૫૨ના જ પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા કરી, જે પાવનના નવિ

યાતી પા ના રેશતરમા છે

૧૪ તપાગચમા આ વિજયદેવસૂરિના મુખ્ય પદ્મધર ક્વં સં

૧૭૦૮ નવીનપુર-અમદાવાદ (જૂઓ મકં ૫૮)

નોંધ—આ વિજયસિંહસૂરિ લખ્યા યમા છે તેન આં જયસિંહસૂરિ

પણ લખ્યા યમા છે આરે આં જિનસિંહસૂરિ જે યમાના ઉદ્ધેષો મળે છે

[૧] મર્મયોગમચના આ મુનિરત્નના પદ્મધર.

(જૂઓ મકં ૩૫, પૃ ૪૭)

[૨] જરતરનચના આવાચ (મકં ૪૦ પૃ ૪૪૧)

શાખાગરો

માનદેવગચ (૧૩૧૪૭)—

ચક્રધરના વનવાસીગચના વિહારક આ માનદેવસૂરિની

વિદ્યાર્નેષ દરેકોનાર કરાવી કાપડાગ્રામી બધાઓ (જા) વચ્ચે
મત્રી વાદક દ્વારા સં ૧૨૧૬ સં ૧૨૨૨, સ ૧૨૩૪
મુનિશાવિદ્યારનેષ દરેકોનાર કરાવી શિલાગ્રામી બધાઓ

૨. ભાગ્યધનચંદ્રના તો આ ભાગ્યેવ, આ વિજયસિંહ, આ
વીર, આ દિનદેવ, આ ચંદ્રોદેવ એ નામના પાંચ પુત્રો
ધરા હતા.

(ક) વિજયસિંહ જ્યો પદમણી હતા સં ૬૧૨ (પ્રક ૩૪ પૂ ૧૧૫)

(ઘ) જેઓ પદમણી હતા સં ૧૧૬ (")

(ચ) સ ૧૨૩૭ના બધાક વડે જ્યાં રાજા જેના ભાગ્યધનચંદ્ર
સ સ્વભાવેના રેણુસરમાં સુધે બનાવેલા તોરણની પ્રતિ
કરી.

(જેનસત્યપ્રકાશ, ક્રમક ૨૧૪)

(ઞ) જેઓ સ ૧૩૧૨ ખરી થયા. (પ્રક ૩૪ પૂ ૧૧૬)

(ટ) સ ૧૪૨૨ સ ૧૪૫૩ જેઓ સ ૧૪૭૮માં પ્રતિમાની અભ
યથાક કરી જે પૈદી સ સીતલનામની પ્રતિમા અમદાવાદમાં છે.

(ઠ) જેઓ સ ૧૫૬૬ સ ૧૬૭૩માં પ્રતિષ્ઠા કરેલી તે પ્રતિ
માઓ ખલાસ વગેરે સ્થળે વિદ્યમાન છે.

૩. નારાયણચંદ્રના આ સુત્રના પુત્રો સ ૬૭૫

(પ્રક ૩૪ પૂ ૧૧૬, પ્ર ૩૫, પૂ ૨૭)

૪. બદનાથાઈ ત્રિપુરવાળા. (પ્રક ૩૭ પૂ ૨૫૬)

૫. રાજચંદ્રના (ક) (૧૩) આ રેવાનદમુલિયા પ્રપુત્ર અને
આ પ્રપુત્રમુલિયા ત્રિપુર સં ૧૩૧૪ (પ્રક ૩૫, પૂ ૨૩)

(ઘ) ૧૬ના આ નવચંદ્રના શિષ્ય, જેમના ઉપરેશદી
સ ૧૪૮૩માં (૧૪૬૩માં) ભાગ્યધા વીરમાં એક દેરીના
દરેકોનાર થયા.

(પ્રક ૩૫, પૂ ૪૩)

૬. ભાગ્યધનચંદ્રના આ વિજયસિંહસુરિ નામના પુત્ર આધારો
ધરા હતા.

(ક) આ વારિવેતાશ સાવિત્રીના પુત્ર સ ૧ ૬૬ પહેલા

(ઘ) જેઓ સ ૧૩૧૫માં ખલાસમાં ઉદ્ધવનવસદીમાં થાનીય

સ્વપ્રપાદે માસપ્રકરેણ પાતસાહ મ્યાસર્વપ્રતિવિજયરાયે । સાકરીયા પ્રામ ।
 પ્રામરુહરગણે । પ્રામાનરેચમૂરિ—પ્રામાનતુંગમૂરિ । પ્રાપચદેવમૂરિ—પ્રાપદમ
 પ્રમમૂરિ । પ્રાપમાણદ્રમૂરિ—પ્રાપર્મચદ્રમૂરિ । પ્રાપિનયચદ્રમૂરિ । પ્રાપિપ્રમ
 પ્રમમૂરિ—પ્રાપિસ્ત્રમૂરિ । તપદાનકારપ્રાપિનયચદ્રમૂરિપ્રાપિ બાચાર્યપ્રાપિનયમ
 મૂરિનિર્મિતો ॥ સ્વપ્રપાદકારાય ॥

પ્રાપદેવમૂરિ વડે ૧૨૭ની સૂરિપરપરા આ ગીતે બને છે—

૧૬ આ પ્રાપદેવ	૨૦ આ પ્રાપદેવ
૨૧ આ પ્રાપિસાગર	૨૭ આ પ્રાપિનયસૂરિ
૨૩ આ પ્રાપદેવસૂરિ	૨૪ આ પ્રાપદેવસૂરિ,
	આ પ્રાપિનયસૂરિ
૨૫ આ પ્રાપિનયસૂરિ	૨૬ આ પ્રાપદેવસૂરિ

(સં ૧૨૬૨ ના કાસ્ટક મુદ્ર ૮ ને રવિવાર અનિષ્ઠાનક્ષત્ર
 પુ ૦ પ્ર ૪૦ પ્ર ૧૦૨૮ પ્રક ૩૫, ૬ ૧૨)

૨૬ આ પ્રાપદેવસૂરિ સં ૬૬૪
 ૨૫ આ પ્રાપિનયસૂરિ
 ૨૬ આ પ્રાપદેવસૂરિ, આ પ્રાપિનયસૂરિ
 ૨૭ આ પ્રાપિસાગરસૂરિ, આ પ્રાપિનયસૂરિ
 ૨૮ આ પ્રાપિનયસૂરિ

વડે ૧૨૭ની આ પ્રાપિનયસૂરિના ૧૨૭ની આ પ્રાપિનયસૂરિના
 વડે ૧૨૭ની આ પ્રાપિનયસૂરિના ઉપરેથી સં ૧૧૪૩ ના કાસ્ટક વડે ૧૪ને
 શુક્રવારે ચિત્તાડના સજ્જા વનવીર બૌદ્ધાણના સજ્જાગના નામે
 ભાષિયા ઉચ્ચસાગતાય લીધેનો છોડોદાર થયો હતો.

(જૂઓ પ્રક ૦ ૩૪ પૃ ૬ ૫ પ્રક ૦ ૩૮ પૃ ૦ ૩ ૭)

૨૬ આ પ્રાપિનયસૂરિ, આ પ્રાપિનયસૂરિ
 ૩૦ આ પ્રાપિનયસૂરિ

૩૧ આ પ્રાપિનયસૂરિ—તે આ પ્રાપિનયસૂરિના ગ્રંથ ઉપર
 તેમજ સં ૧૫૩૮ ના આપ્રો વડે ૧૨ ને શુક્રવારે શુભ નક્ષત્રમા

એક પરપણ માનદેવજીનું તરીકે વિખ્યાત હતી પણ આ શાખા
અચ્છન્ન અધાર્યો મુખ્ય નિષ્ઠાનાશની વ્યાપ્ત માનતા હતા.

માનદેવજીની પરપણ પહેલાં ભાગ (નં. ૩૫, પૃ. ૧૨)ના
અંતે છે આ પરપણના આધાર્યો આ પ્રધુમ્નસૂરિ, આ. ૦ દેવજી
સૂરિ, વિ. સ. હજારના વિવિધાન હતા તે સૌ વનવાસી વિદ્યાર્થી
અચ્છન્નનાશક આ ઉદ્ધરોત્તમસૂરિની આજ્ઞામા હતા.

આ. ૦ નેમિસ્ય દસ્યૂરિ લખે છે કે—

પ્રભુન્મતાનન્દાસિસૂરિમિ પ્રકિરામિત । ઉત્તરજ્ઞાનમુત્તમવૃત્તિમય
અસ્મિન્ ગણે માસૌ સિરિપ્મનુભાગિદ્વાનસૂરિ સિ ।

સિરિમાનદેવનૃતી સુપસિદ્ધો દેવનૃતોય ॥ (મહાવીર ચરિત્ર)

એટલે કે આ ઉદ્ધરોત્તમસૂરિ, આ પ્રધુમ્નસૂરિ આ માનદેવ,
પ્રસિદ્ધ આ સર્વદેવ વગેરે અમરપરિવારથી વણાયેલા હતા.

(દુષ્યે પ્રક. ૩૬, પૃ. ૧૫ ૭)

આ પ્રધુમ્ન, આ માનદેવ તે સમકાલીન શાખાધાર્યો હતા,
જે માનદેવજીના હતા.

આ ઉદ્ધરોત્તમસૂરિએ જ હજારના વ ની નીચે એક સાથે ૮
નવા આધાર્યો બનાવ્યા હતા. (પ્રક. ૫ ૭૦)

સમજ છે કે આ મમએ તેમણે માનદેવજીના આ. ૦ દેવજી દ્વારા
સિદ્ધ પ માનદેવને પણ આધાર્યપદ આપ્યું હોય અને આ
માનદેવનો અમલુવશ પણ નવા અચ્છન્નનાશક આ સર્વદેવની આજ્ઞામાં
જાતી તરીકે વિખ્યાત થયા હોય આ માનદેવસૂરિ તરીની સૂરિ
૫૫૫૫ની એક નિષ્ઠાનાશ નબે છે તેમાં આ ધનમજ્જ
પાતાના પૂર્વાનાશ માનદેવસૂરિને તથા પોતાને વંદનઅચ્છન્ન બતાવે
છે એટલે બનવાએન છે કે માનદેવજી સ હજારથી વંદનઅચ્છ
બની નબે હોય તે નિષ્ઠાનાશ આ પ્રમાણ છે—

ધૈર્યવિતાપવિત્ર પ્રગમિત —

સં. ૧૯૩૮ વર્ષ માસિનમાસે જાગ્યે રાદસી સોમવાસરે પ્રમુખ

અમરોમે માહવક્રદેસે પાતસાહ ગ્યાસત્રીનિવિચયરાગ્યે । સાકરીયા પ્રામે ।
 યામરવુહરગચ્છે । ધીમાનદેવમૂરિ—ધીમાનતુંગમૂરિ । ધીપદમમૂરિ—ધીઉદય
 પ્રમમૂરિ । ધીપ્રમાણમૂરિ—ધીધર્મચંદ્રમૂરિ । ધીવિનયચંદ્રમૂરિ । ધીવિશ્વ-
 પ્રમમૂરિ—ધીનિશ્ચયમૂરિ । ત્વદાલકારધીવીરચંદ્રમૂરિમિથ્યા આચાર્યધીધનપ્રમ
 મૂરિમિચિન્તિતો ॥ સ્વપરોપકારાય ॥

માનદેવમ્મહ વહમ્મહની સૂરિપરપશ આ રીતે બને છે—

૧૬ આં માનદેવ	૨૦ આં માનતુંગ
૧૭ આં ભુજિસા ।ર	૨૨ આં નુન્નસૂરિ
૨૩ આં દેવનસૂરિ	૨૪ આં માનદેવસૂરિ, આ પૂર્ણદ્રસૂરિ
૨૫ આં માનતુંગસૂરિ	૨૬ આં પદ્મદેવસૂરિ

(સં ૧૨૬૨ ના કાસ્તક સુદ ૮ ને શિવવાર ધનિધાનધ્રુવ
 પું ૩૦ સ ૩ નં ૧૫ પ્રકં ૩૫, પૃ ૧૨)

૨૪ આં માનદેવસૂરિ સં ૬૬૪
૨૧ આં માનતુંગસૂરિ
૨૬ આં પદ્મદેવસૂરિ, આ ઉદયપ્રભસૂરિ
૨૭ આં પ્રભાવદસૂરિ, આં ધર્મચંદ્રસૂરિ
૨૮ આં વિનયચંદ્રસૂરિ

વહમ્મહના આ માનતુંગસૂરિના મ્મહના આં ધર્મચંદ્રસૂરિના
 પદ્મપર આં વિનયચંદ્રના ઉપદેશથી સ ૧૧૪૩ ના કાસ્તક વડિ ૧૬ ને
 શુક્રવારે ચિત્તાડના રાજા વનવીર શ્રીહાલુના રાજકામમા નાડે
 લાઈમા ઉજ્જવતાવતાર વીર્યને છોડીદાર થયે હતો.

(જુઓ પ્રકં ૩૪ પૂં ૬ પૃ ૩૮ ૬૦ ૩ ૭)

૨૬ આં વિશ્વપ્રભસૂરિ, આ નરેન્દ્રસૂરિ
૩ આં વીરચંદ્રસૂરિ

૩૧ આં ધનપ્રભસૂરિ—તે આ વીરચંદ્રસૂરિના મિથ્યા હતા
 તેમણે સ ૧૫૩૮ ના આસો વડિ ૧૨ ને સોમવારે શુભ નમત્રમાં

શુભ લગ્નમાં માલવાના સાકેશિયા ગામમાં મુલતાન આમુસીનના
સંબંધમાં પોતાના અને બીજાઓના ઉપકાર માટે ઈશાવિનાયક
ચરિત્ર લખ્યું

(ઈશાવિત્ત્ય પ્રકરણ ૧ ઈ પ્રકરણ સ ૧૬,
આ ૨ પ્ર ૧ ૧૭૪)

શાખાગરછો

વિક્રમની બારની તેરમી શતાબ્દીમાં ઘણા શાખાગરછો નીકળ્યા
છે કેટલાએક આ પ્રમાણે છે—

હકકુદાસચાર્યજી—ઉપકેશજીમાં આ. ૭ હકસુરિ (સ
૧૧૫૨ થી ૧૨૧૨માં) ઘણા તેમણે કિયોદાર કર્યો અને તેમનો
મુનિમણુ હકકુદાસચાર્યજી તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યો. (પ્રક. ૧ પૂ ૨૮)

ખરાલપાગજી (સ ૧૩ ૮) ઉપકેશજીમાંથી સ ૧૩ ૮માં
આ શાખા નીકળી.

ત્રિમુક્તમાળ્યે સર્વામા મહાપાત્રસ્થિત પ્રમૌ ।

સર્ગપેષિ મિત્ર વસ્ત્રધામ્યક્રમર્ષે વ ॥

(ઉપકેશજીમાં મુર્વાવટી, કૈનનત્યપ્રકાશ, ક્રમાંક ૧૧૬)

ઘરસાળે સિદ્ધાચાર્યસંતાન શ્રીસરવપાણે મ ધીમૌશ્રીકમ્પૂરિગિત્વ-
મુનિ મુનિર્દસ મુનિ કનકપ્રમ ॥

(ખર્જુદાસલ માળીન કૈન લેખક રોહ, લેખક ૧૭)

ઉપકેશજીની કિવદનીક શાખામાંથી તપાસના શાખા
નીકળી છે.

(જૂઓ પ્રક ૧, પૂ ૩૬ ૩૭)

સકલ છે કે એ કિવદનીક શાખામાંથી તપાસજીની નિમ્નામાં
કિયોદાર કરી ખરેલર તપાસજી નીકળ્યો હોય આ બાબતમાં
વધુ સંશોધનની જરૂર છે.

ધર્મધોપજી—મહકુદાસ તપાસજીના મુખપાના આ ધર્મ
ધામસુરિથી સ ૧૧૮૬થી 'ધર્મધોપજી' નીકળ્યો.

(જૂઓ પ્રક ૩૫, પૂ. ૩૬)

લોપપુરીમગચ્છ—રાજમચ્છના આં હેમપ્રભસૂરિ પોતાને લોપ
પુરીમગચ્છના બતાવે છે (પ્રક્રં ૩૫, પૃં ૩૮)

૧ આં પ્રમાનદ (પ્રમાનદ) તેઓ લોપપુરીમગચ્છના સમર્થ
આનાર્થ હતા. ગુણવાન્ હતા અને આદ્ય શાસ્ત્રવાળા હતા.

૨ આ વિજયસર—તેઓ બહુ જ્ઞાની હતા.

૩ આ ભાવદેવસૂરિ—તેઓ મોટા જ્ઞાની હતા અને સમષ
પતિ હતા.

૪ આ જયપ્રભસૂરિ—તેઓ ઘણા ગુણવાન્ હતા. હુંદાપદ
પુરના લં પાર્થનાથના દેવસરના ગોઠીવશના શેઠ ચારુમલ પોસ્વાલની
પરપક્ષમા અનુક્રમે ૧ શેઠ ચારુમલ પત્ની બસદેવી ૨ સહદેવ
(પત્ની નાનદેવી), ૩. આમાક (પત્ની રણા)ને પુત્રો મુદુલ, પુનાક
તથા હરદેવ યથા. તે પુત્રોએ માતાના કસ્યાણ માટે આ જયપ્રભને
એક કસપસૂત્ર ની પ્રતિ વહોરાવી.

(શ્રીપુસ્તકપ્રશન્તિસત્ક, ભાં ૨, પ્રં ૬૫, પ્રક્રં ૩૫, પૃં ૨૩)

તપામચ્છના (૬૨) શ વિજયપ્રભસૂરિ લોપ જોતના વીશા
એમવાલ લેન હતા.

કિષ્કિતવાલમચ્છ—આ મચ્છનું નામ એસ્તવાલ પણ મળે
છે. વિશેષ પરિચય મળતો નથી. નાનપુરીય લોકાનમચ્છની સ ૧૬૮૬ની
પદ્મવલીથી માનવું એકાએક કે આ મચ્છ સર્વ ભક્તના ધર્મલોપમચ્છને
પેટાગચ્છ હતો. (જૂઓ, વિ વિ પદ્મા સં ૫૦ ૮૦)

સોધતવાલમચ્છ—આ મચ્છ મુદ્દલવી તીર્થના ધર્મે હતો
પણ એ અંગે બીજા કોઈ વિગત મળતી નથી.

(જૂઓ, આં જિનપ્રભસૂરિનો વિવિધલીર્થકસપ)

દેવાચાર્યમચ્છ—આ વડમચ્છની શાખા હતી.

(૧) આં દેવસૂરિ (રૂપમી)ની મમણ પરપરા.

(પ્રક્રં ૩૭ પૃં ૨૫૬)

(૨) આ વાહિદેવસૂરિની મમણ પરપરા.

(પ્રક્રં ૪૧ પૃ ૫૮૬ ૫૬૦)

દેવાનાં હિતમચ્છ—(જૂઓ પ્રક ૩૫, પૃ. ૬૬ પ્ર ૪૧ પૃ ૫૬)

નાગોરી તપામચ્છ—વ મચ્છના આ વાદિદેવસુરિની પર
પણના આ જયરોષરે તપત્તી ~૧૦ જમચ્છ દ્રમુરિની નિશામ
નિષેદાર કર્યો. તમનાથી ત ૧૩૦૧ના નાગોરમાં નાગોરીતપા
મચ્છ નીકળ્યો. (પ્રક ૬૧ પૃ ૧૪૩, પૃ. ૫૬૧)

ભટ્ટોશમચ્છ—આ વ મચ્છના દેવાચામચ્છની શાખા હતી
(જૂઓ પ્રક ૩૧ પૃ ૧૩૩, પૃ ૫૬૦)

આશમચ્છ—આ વ મચ્છની શાખા હતી.

(પ્રક ૬૧ પૃ ૧૪૩, ૧૫૩, પૃ ૫૬૮)

ચિન્નમચ્છ—આ વ મચ્છની શાખા હતી તેમાં અનુક્રમે
૨૬ વીર, આ અમરમચ્છના પદ્ધર આ. જનકમચ્છના ઉપદેસથી
વેશા એપાલ મીનાટીએ માલવમચ્છની હજિણ તમેટીવાયા વાસપુર
આમમાં સ ૧૫૫૧ના વેશાજ મુદિ ૬ ને શુકવારે પુનર્વસુ નક્ષત્રના
જ સુપાનનાથનો ચિન્નપ્રાનાદ જાળ્યો. (જૂઓ પ્રક ૬૧ પૃ ૧૬ ૧૬
પૃ ૫૬૬ કૈનપ્રત્યક્ષકાશ કેનાંક ૨૫)

હસવલામચ્છ—આ વમચ્છની શાખા હતી વમચ્છના આ
દેવેન્દ્રના પદ્ધર, આ ચિન્નચન્દ્રના પદ્ધર આ. રામચન્દ્રમુરિએ સ
૧૪૧૧ સ ૧૪૧૫ના હસવલા વીષ નાન ૬૮મી દેરીને હજોદાર
કરાવી પ્રતિષ્ઠા કરી. (આજૂ પ્રક્રિણા લેખસ મહ, હસવલાનો લેખ,
લે નં ૧૧૬-૧૨ પ્રક ૪૧ પૃ ૫૬૬)

પા ૧૬૫૨ વેશાજ મુદ ૫ લા દેવાલક આ સોમનુદર જવા હતી
શમસેનમચ્છ—વમચ્છની શાખા હતી.

(જૂઓ પ્રક ૪૧ પૃ ૫૬૬)

તેમાં તમતેનીવાવાટક આ. મહામયદ્રમુરિ જવા હતા.

આ મદરમદરિ પગા જવા કે તે આ પ્રવાલે—

૧ તમચ્છના આ મદર— (જૂઓ પ્રક ૩૫, ૧ ૩૦)

૨ મેદા બોલિતી આ મદરમદરિ પદ્ધર (જૂઓ પ્રક ૪૧ પૃ ૧૮૩)

૩ વેશામચ્છમાં માલવમીવ જણાક મલમમદ (પ્રક ૪૪ ૧)

દેવાનદિતમચ્છ—(જૂઓ પ્રકં ૩૫, ૧૦૧૬ પ્ર ૪૧ પૂ ૫૬૦)

નાગોદરી તપામચ્છ—નાગચ્છના આ વાદિદેવસૂત્રિની ૫૨ પાનાના આ અધ્યયોજરે તપમ્વી નાગચ્છના દ્રસૂત્રિની નિશામ કિમોદાર કર્યા તેમનાથી ન ૧૩ ૧મા નાગોદરના નાગોદરીતપા ગચ્છ નાગચ્છ (પ્રક ૪૧ પદ્ ૧૪મી, પૂં ૫૬૧)

અસોસમચ્છ—ના વાગચ્છના દેવાધાનચ્છની શાખા હતી (જૂઓ પ્રક ૩૧ પદ્ ૧૩મી પૂ ૫૬૦)

આસાસાવુનચ્છ—આ વાગચ્છની શાખા હતી.

(પ્રક ૪૧ પદ્ ૧૫મી, ૧ ૫૬૮)

સિન્નમાજ્ઞમચ્છ—ના વાગચ્છની શાખા હતી તેમા અનુક્રમે આ વીર, આ અમરનલના પદ્ધર આ કનકમલના ઉપદેશથી વેરા જોપાલ કીનાથીએ નાદવજની હજિવુ તળેડીવાજા તાતપુર માનમા મ ૧૫૫૧ના વૈશાખ સુદિ ૬ ને શુક્રવારે પુનર્વસુ નક્ષત્રમા ભ નુચર્મનાથનો જિનપ્રાચાર લખાવ્યો (જૂઓ પ્રક ૪૧ પદ્ ૧૬ પૂ ૫૬૬ કૈનવત્સપ્રાચાર ક્રમાંક ૨૫)

અસાવલાનચ્છ—ના વાગચ્છની શાખા હતી. વાગચ્છના આ દેવેન્દ્રના પદ્ધર, આ જિનચંદ્રના પદ્ધર આં સમયદ્રસૂત્રિએ મ ૧૪૧૧ ન ૧૪૧૫ના અસાવલા વીર્યાના ન ૪૮મી દેરીનો હજોદાર કરાવી પ્રતિષ્ઠા કરી. (આજૂ પ્રાજિવુ લેખન નં, અસાવલાનો લેખ, લે ન ૧૧૬-૧૨ પ્રક ૪૧ પૂ ૫૬૬)

મ ૧૬૫૨ વૈશાખ સુદ પક્ષ દેવાલક આં સોનનુદર કથા હતા શામસેનનચ્છ—વાગચ્છની શાખા હતી.

(જૂઓ પ્રક ૪૧ પૂં ૫૬૬)

તેમા શામસેનીવાવાટક આ નક્ષત્રદ્રસૂત્રિ કથા હતા.

આ મનપદ્ધતિ જવા કથા કે તે આ પ્રમાણે—

૧ રાજવચ્છના આ લેન્દુ (જૂઓ પ્રક ૩૫, પૂ ૨૦)

૨ મોડા બોર્નિની આ મહાન્દ્રસિંહ પારર (જૂઓ પ્રક ૪૧ પૂ ૧૮૩)

૩ દેવજનનચ્છર્મ વાદિદેવનો આસાક મલમલક (પ્રક ૪૪ પૂ)

પિંપલકનમ્—ધારાપદ્મીવગમ્ના વાદિવેતાલ આં શાતિ સુન્ની ૫૦ પદના (૮મા) આં શાતિસૂરિએ ૫૦ ૧૨૨૨મા શેડ સિદ્ધાન્તના લ મહાવીરસ્વામીના જિનાલયનાં એકસાથે ૮ શિષ્યોને આનાર્થે ૫૪ આપુ ત્યારે શાસપદ્મગમ્ પિંપલકનમ્ એવા નામથી લહેરે થયો. એટલે તે ગમ્છની ગાદી ઘસાદને બદલે પિંપલક નગરમાં સ્થપાઈ ત્યારે પિંપલક જૈન લીધું હતું.

(વિશેષ પરિચય માટે જુઓ પ્રક ૩૭ પૃ ૨૭)

મહાહઠાગમ્—ધારાપદ્મગમ્ના અવિશ્વવિહારી આ શેડે ૫૪સૂરિ મજરના હતા તેમનાથી સ ૦ ૧૧૬૪મા આ ગમ્ નીકળ્યો.

(જુઓ પ્રક ૩૭ પૃ ૨૬૫)

મીમાલીગમ્—આં જિનહત્તસૂરિથી સ ૦ ૧૨૦૪મા અસ્તર ગમ્ નીકળ્યો. તેમનાથી સ ૦ ૧૩૩૧ મા પાલનપુરથી જોસવાલગમ્ અને મીમાલીગમ્ એમ બે શાખાઓ જૂરી પડી હતી.

(જુઓ પ્રક ૪૦ પૃ ૪૬૧ ૪૬૪)

વૃદ્ધતપા—વગમ્ના આ જગમ્ દ્રસૂરિએ મોટું તપ કર્યું તેમનાથી સ ૦ ૧૨૮૫મા આહજના વડગમ્છતુ નામ તપાગમ્ પડ્યું એ તપાગમ્ના આચાર્યાની નિશામા લુહા લુહા ગમ્ના આનાર્થેએ કિયોદાર કર્યો. તેઓથી નાગોરીતપ અશતપા, કૃષ્ણવિતપ વગેરે ગમ્ જન્યા આં જગમ્ દ્રમૂરિના શિષ્યોમાં ૧૩૧૬મા ખલાતમ્ (૧) લખુ પોષાજ અને (૨) વૃજ પોષાજ એમ બે શાખાઓ ચાલી.

(જુઓ પ્રક ૪૪-૪૫)

આ ઉપસત બીજી પદ્મ સોમશાખા, કમલકશ્યા, કુતુબપુસ વગેરે શાખાઓ નીકળી છે.

(પ્રક ૪૪ થી ૫૮)

૧૩ ગમ્છોનું એકમ—તપાગમ્ પ્રાચીન ગમ્છોની સામા ચારીને તથા રીતે વફાદાર રહ્યા છે આથી એક સામાચારીવાદ પ્રાચીન અને ત્રમકાલીન ૧૩ ગમ્છોની ગાદી તપાગમ્ના (૧) બહારકે આ વિશ્વવેદવમૂરિમ છને આપી છે અને તે તે ગમ્ના જોયે તપાગમ્ના હાજર થયા છે. તેનાં નામ કોટિકમ્ચ ચદ્રગમ્

મિત્રાગ્રામજી વાજીજી ઉપકેશમજી કોરદામજી, ચાંદેશમજી, મલધારનજી કનકલક્ષ્મી, કલકપુત્ર, કલ્પપુત્ર, ચંડેશ્વરીયા તપાનજીકે.

(જૂઓ તપમજી મન ગુપ્તશટ્ઠ ૧૫૦ ૩૬ નંક ૬૧ ૫૦ ૫૬૭)

મોદગમજી—આ બપ્પભટ્ટનુસિની ગાદી મોકેત્રમાં હતી. તેમની પરંપરા મોકેત્રજી નામે હતી (જૂઓ પ્રક ૩૨, પૃ ૫૨૨) સ્વ નજીના આ પ્રગુભેસ ૧૩૨૫માં મોદગમજીના આં હરિપ્રભસુસિની વિનનિમી કાશિકાચાર્વં કથા બનાવી. (જૂઓ પ્રક ૩૬, પૃ ૨૩)

નામરગમજી—જૈન મહાજનની ૮૬ યાત્રિઓ છે. તેમાં નામર પદ્મ એક યાત્રિ છે. તે યાત્રિવાગ્ધ વાજનર વીસનમર મેત્રાણા અને સિદ્ધપુત્રા પ્રદેશમાં વસતા હતા. તેઓ વૃદ્ધ તપામજી અને અમલ નજીના જૈન હતા પણ રૂઝવાતમાં વસ્ત્રલ તપદાશ આઓ ત્યારે તેણે શરૂઆતમાં મોજ નામરોને વૈષ્ણવ બનાવ્યા. ખીમે ખીમે વૈષ્ણવો વધ્યા તઓએ એકવા કહી, જોનો પર કન્યાની શ્રેષ્ઠ દેવદા અંગે દબાવુ મૂકવુ એ છે જોનો એકકમ હતી નમા નામર જોનોએ અમલવાદની વાતને યાત્રિ વચ્ચે આજીજી કહી કે અમે જૈન છીએ, અમને નાતિમાં મેગવીને બનાવી શકા. તપામજીનમિલજ પૂ મૂલ્યદહજી નલિવર, ચાવરમજીના આપૂજ બા યાત્રિમાનર, શેક પ્રેમાશાર્વ વગેરે તેઓને મેગવી લેવા સુખવત હતા પણ અમલવાદના યાત્રિના કેકેદારો પર્મપ્રેની હોવા છતાં તેઓએ યાત્રિનમને વધુ વજન આપ્યું જેનું પરિણામ એ આબુ કે નાન રોએ વિકનન વીસમાં સદીના મધ્યકાળમાં જૈનધર્મ છેડવા અને સૌ વૈષ્ણવ બની ગયા. નામરો નામરગમજીના જોનાચારોના આવકો હતા. સિદ્ધાલેખમાં નામરગમજીનો ઉલ્લેખ મળે છે—નામરગમજીના આ પ્રગુભસુસિંસ ૧૩ ૬ થી ૧૩૬૪)એ સ ૧૩ ૬ના વૈશાખ સુદિ ૩ ને જુધવારે પ્રજાવૃનજીના આવકોએ ભતવેલી બા સાંતિનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી. ૧૦ ૧૩૨૨ના વૈશાખ વદિ ૭ ને જુધવારે બા પામનાથની પ્રતિષ્ઠા કરી વગેરે.

નામરગમજીનું બાંલુ નામ 'વજનમરગમજી' હતું મેત્રાણા એ મધ્યકાળમાં નામરગમજીનું જૈન વીર્ષ હતું.

૧—નામરજશ—ગુજરાતનું કાવો તીર્થ પછી નામર જેનેાએ સ્થાપન કરેલું છે. તેની વચાવલી આ પ્રકારે મળે છે—

“ગૂર્ભમણ્ડનમણ્ડનમમયં મહાનગરમસ્તિ તથાસીત્ ।

નાગરછનુગાસાયા મદસિમાણાછનુગોત્રે ॥”

(૧) ગાંધી રોપાલ શાહ—તે વ નમરના સ્કેતો હતો. તે નામર-જાતિ, દયા શાખા અને ભાસિયાણા ગોત્રનો વ્યાપારી હતો અને ધર્મપ્રેમી હતો.

(૨) અણ્ણો.

(૩) હાકકચ દ્ર—તેને પત્ની નામે પત્ની હતી અને બાકુક (બાકુએ) તથા નગાધર એમ બે પુત્રા હતા.

(૪) બાકુક—તે નામર વ્યાપારીએ સાથે વ નમરથી નીકળી ખજાતમા આવેને વસ્યો. તે જગદ્ગુરુ આ શ્રીહીરવિજયસુરિના ઉપદેશથી ૬૬ લેન બન્યો અને પરિવાર તેમજ ખનથી સપત્ત થયો. તેને પોપટી અને હીરા નામે બે પત્નીઓ હતી અને ત્રણ પુત્રો હતા. પોપટીથી કુવરજી અને હીરાથી ધર્મદાસ તથા વીરદાસ નામે પુત્રો હતા. બાકુકે કાવોમાં જૂના મંદિરનો છોડોદાર કરાવતા પૂર્વ તથા પાશ્વિમના ૬ ફૂટ અને ઉત્તર દક્ષિણના ૧૧ ફૂટ પરિમાણ ભૂમિમાં બાવન જિનાહમવાળો જાંઘલકહેવનો સર્વજિતમાસાદ કરાવ્યો. આ વિજયસેનસુરિએ જગદ્ગુરુની આજ્ઞાથી સં ૧૬૪૬ ના મા શુ ૩ ના રોજ ખજાતથી હાહોર તરફ વિહાર કર્યો અને શેઠ બાકુકે પોતાના ત્રણ પુત્રોને સાથે રાખી આચાર્યશ્રીના વાસસેપથી તેમના શિષ્યોના હાથે સં ૧૬૪૬ ના માહ સુદિ ૧૩ ને સોમવારે સર્વજિતમાસાદની પ્રતિષ્ઠા કરાવી અને તેમા પહેલા જાજન થયાકા કરેલા પ્રાચીન જાંઘલકહેવ તથા જાંઘલવીરસ્વામીના જિભોની પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

આ સર્વજિતમાસાદ બન્ન હતો. વિશાળ હતો. પછી તેનો દરવાજો નાનો હતો. મુસલમાની ધાજબોથી ખસાવવાને માટે ૬૨-

વાળે નાનો જન્મવાની પ્રવૃત્તિ હતી. સભવ છે કે શેઠ બાકુક સ ૧૬૫૫ લગ્નજામના મરણ પામ્યો હોય, કેમકે તેમના ત્રણ પુત્રોએ સ ૧૬૫૬ ના વૈશાખ સુદિ ૭ ને બુધવારે તે જ મંદિરમાં આ વિજયસેનસૂરિના હાથે જ જાપજાહેવની ચરણપાદુકાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. (આથી જ જૈનહોખસત્રક, જા ૨ હોખાંક : ૪૫૧)

(૫) ગાંધી કુળચરણ—તેને તેજહરો નામે પત્ની હતી અને કાનજી નામે પુત્ર હતો. શેઠ કુવરજીએ કાવી તોર્ષમાં બીજી વિશાળ મંદિર બંધાવ્યું છે. કવિસજ્જ કવિજહાદૂર હીપવિજયજીએ એ મંદિરનો ઇતિહાસ અપવાદજણાવ્યું છે કે તેજહરોના શરીરનો બાધો જીવો હતો. સર્વસ્થિતિમાં જ પ્રવેશ કરતા તેનું મસ્તક હસ્થાબ્ધના ઉત્તરજ સાથે અથડાતું ત્યારે તે તેની સામુને કહેવા લાગી સામુહ! દેશતર તો જામ જાધાવ્યું પણ હસ્થાબ્ધે નાનો જન્મ્યો. ત્યારે હીસરોએ મેલું નાનું કે એવી વાત છે તો તું એવું દેશતર બંધાવજે તેજહરોએ આ વાતની ગાંઠ વાળી કે હું માટા હસ્થાબ્ધ પછી દેશતર બંધાવીશ.

આ જ ના સાચી હો કે કલ્પિત હો પણ એ ચાક્રસ વાત છે કે પિતાપુત્રે પાતાની જીવમહેનવની કમાણીથી કાવીમાં સાથે સાથે બે દેશતર બંધાવ્યા ત્યાંના શિલાલેખથી સ્પષ્ટ થાય છે કે શેઠ કુવરજી ગાંધીએ સ ૧૬૫૪ ના આવણ વદિ ૬ ને શનિવારે બાવન દેરીએવાળો રત્નવિહાર નામે પ્રાતાદ બંધાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી.^૧

આ વિજયસેનસૂરિએ સ ૧૬૫૫ ના માગશર સુદિ ૫ ને ગુરુવારે અમદાવાદના શહેરપરામાં, શેઠ હાલુઆ દ્વારા જ સાતિનાથની પ્રતિમાનો અજનશલાકા મહોત્સવ કરાવ્યો, તેમાં શેઠ કુવરજીની જ ધર્મનાથની પ્રતિમાની અજનશલાકા કરાવી અને સુનિવિધા

૧. અમદાવાદના અપત્તિ સદજવાદનો પુત્ર મે કુવરજી થયો હતો, તે જ ગાંધી કુળ હતો તો હવે

મે કુવરજીએ મે ૧૯૨૮ થી ૧૯૪૬ જુલૈની ની સેંકો. મે જાણી હતી. (જૂઓ પ્રક ૧૪, મહો ધર્મજાગરણ સ્મિત)

વિજય તેમજ મુનિ મેઘવિજયને પન્થાનપદવી આપી. શેઠ કુવર-
 ઇએ જા ધર્મનાથની પ્રતિમાનો રત્નતિલક પ્રાગ્નાદર્શ પ્રવેશ કરાવ્યો.
 આ વિજયસેનસૂરિ જણાત પધાર્યા ત્યારે ત્યા શેઠ શ્રીમદ્દે-
 અદ્વાઈમહોદય કહ્યો, તેના આં વિજયસેનસૂરિએ સં ૧૬૫૬ ના
 વૈશાખ સુદિ ૪ ને સોમવારે ૫૦ વિદ્યાવિજયને આચાર્ય બનાવી
 શ્રીવિજયમહેવસૂરિ નામ આપ્યું ને પોતાની પાટે આપન કર્યા. તેમજ
 ઠકકુર કીકાએ અદ્વાઈમહોદય કરાવ્યો. તેના આં વિજયસેનસૂરિએ
 ૬ કીકાની જા નેમિનાથની પદ્મવીર્યા મોહ કાનખાઈનો જાં પાંચ
 નાથની પદ્મવીર્યા અને શેઠ કુવરજી આપી વજેરે ત્રણ ભાઈઓએ
 બનાવેલી જાં કાનખાઈની ચરણપાદુકાની અજનશણા કરાવી હતી.
 તેમજ આપી કુવરજીએ પોતાની પત્ની તેજલદે તથા પોતાના પુત્ર
 કાનજીના નામથી જા ધર્મનાથનું પરિકર જાં શાતિનાથ અને જાં
 વલખનાથની પ્રતિમાની અજનશણા કરાવી હતી.

આ બંને જિનાપ્રાસાદોનાં શિલાલેખો તથા પ્રતિમાજી ઉપરના લેખો
 વિદ્યમાન છે. સૌમા પ્રતિષ્ઠાપક તરીકે આં વિજયસેનસૂરિનું નામ
 છે. વિશેષતા એ છે કે આચાર્યશ્રીના વાચસ્પથી તેમના શિષ્યોએ
 પ્રતિષ્ઠા કરી અને તેના તે આચાર્યને નમસ્કાર પદ્મ કર્યા અને
 પ્રતિષ્ઠાપક તરીકે તે જ આચાર્યને બતાવ્યા. પ્રતિષ્ઠાનો આવે
 નિજમ હોય છે.

( ) અધી કાનજી—જા ધર્મનાથના પરિકરમા તેનું નામ મળે
 છે એટલે કે સુજ્જાતના કાવી જહર પાસે એક માર્ગદર્શક કાવી
 ગાન છે જેનું પ્રાચીન નામ ક કાવલી હતું ત્યાં આજે જાં નવજ
 દેવ અને જાં ધર્મનાથના બે જગનમૂળી વિશાળ મંદિરો ઊભાં છે
 ૧ નાનર કોનેની કીર્તિ આઈ રહ્યા છે.

૨—નાગરવશ—

(૧) બાફક—તે ધર્મપ્રેમી હતો.

(૨) આનદ—તેણે પીલલકિકા (પીલવાઈ) નામના જિનાલય
 ને ઇલ્લોવાઈ કરાવ્યો. તેને અનુપમા નામે પત્ની હતી અને ૧

વાળે નાનો જનાવવાની નૃત્તિ હતી. મહત્ત્વ છે કે શેઠ જાડે
 મ ૧૬૫૫ સમસમમા મરુ પામ્યો દેવ, કેમકે તંત્રના ત્રમે
 પુરોએ ત ૧૬૫૬ ના વચાખ મુદિ ૭ ને જુલવારે તે ૯ નંદિરમ
 આ વિજયસેનમુરિના સાથે જ કરાલદેવની અસ્તુપદુકાની પ્રતિષ્ઠા
 કરાવી હતી. (આનીન દૈનવપત્તનમ્, ભા ૨ લેખાંક : ૪૫૧)

(૫) ચાંધી કુઆરજી—તેને તંજલો નામે પત્ની હતી અને કાલજી
 નામે પુત્ર હતો. શેઠ કુવરજીએ કાચી તોઈમા બીજી વિશાળ નંદિર
 બંધાવ્યું છે કવિરાજ કવિબદ્ધાર દીપવિજયજીએ જો મંદિરને
 દતિદાસ અપનાવવાનું છે કે તેજલોના ચરીરને બાધા લેવા હતો
 મર્મજિતનાસાદમા નવેશ કરવા તેનું મન્નક દસ્વાજનના ઉત્તરન
 સાથે અધ્યાત્મ ત્યારે ત તેની આમુને કહેવા લાગી સામુજી!
 દેસસર ના જાજ બંધાવ્યું પણ દસ્વાજો નાનો જનાવ્યો ત્યારે
 દીસદેખ મેલુ મામું કે જેથી વાત છે તા તું એવું દેસસર
 બધાવશે તંજલોએ આ વાતની માફ જાણી કે કું મિટા દસ્વાજ
 વાગુ દેસસર બધાવીસ.

આ જ ના નાથી હો કે કવિવત હો પણ એ ધોક્કમ વાત છે
 કે પિતા પુત્રે પોતાની જાતમહેનગની કમાણીથી કાચીમા સાથે ત્યાં
 જે દેસસર બધાવા ત્યાંના શિલાલેખથી સ્પષ્ટ થાય છે કે શેઠ
 કુઆરજી આથીએ ન ૧૬૫૪ ના આવજી વદિ ૬ ને સનિવારે જાવન
 દેરીએવાળો અવિશ્વક નામે પ્રાનાદ બધાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી.^૧

આ વિજયસેનમુરિએ ન ૦ ૧૬૫૫ ના માગસર મુદિ ૫ ને
 જુલવારે જનકાવાકના શક દરપસમા, શેઠ લદુઆ દાત જ સાતિવાયની
 પ્રતિમાનો નજનસલાકા મહેલસવ કરાવ્યો, તેમા શેઠ કુવરજીની
 જ ખર્મનાયની પ્રતિમાની જનનસલાકા કરાવી અને મુનિ વિદ્યા-

૧. જનકાવાકના અપતિ જનકાવાકનો પુત્ર સે કુઆરજી થયો હતો,
 તે જા ચાંધી કુવરજી જૂનો હતો

સે કુઆરજીએ ન ૧૬૨૮ થી ૧૬૪૬ જાવજી ની સેકો ૫૧
 લખાવી હતી. (જૂલો, યક ૫૫, બોલો મર્મજાનસમ્પિ પરિવન)

૨. ધીમાઘી—ધીમાઘી, ઘા વા ધીમાઘી, ધક ૧^૧ ૧૪૨, સજા
આમી વગેરે ધીમાઘી જ્ઞાતિના આખાવશે છે આજે મોટે ભાગે
વીઘા ધીમાઘીએ મૂર્તિપૂજક જેનો છે

૩. પોરવાઠ—પોરવા સોરઠિયા, કપોર, કટોરિયા, માડુ વગેરે
પોરવાઠ જ્ઞાતિના વશે છે પોરવા જ્ઞાતિ નાગે ઉચ્છેદ્ય મળે છે કે—

“સસદુગપ્પદાનન ગુપ્તસનકરોપગાન્ ।

પુરુસતરુન્તાડમી પ્રામ્બાટ્ત્વમ્ ।

માર્ષ પ્રતિજ્ઞાનિવાહા દિર્ઘામ પ્રહૃત સ્થિગ ।

તૃતીય પ્રૌઢવચન વતુપ્રજ્ઞાપ્રકર્ષવાન્ ॥૧૬॥

પચમ વ પ્રવચ્ચઃ પથ પ્રવચ્ચમાનસમ્ ।

સપ્તમ પ્રમુનાઠાદ્ઠો પ્રામ્બાટ્ત્વમ્ ॥૧૭॥” (—વિશ્વવિદ્યા)

“તતો રાષ્ટ્રપ્રાસાદાન્ સમીપુરનિવાસતો વાગવ

પ્રમ્બાટનામાનો વનુવુ ॥ સર્વા મન્ત્રમમ્

વાયો પુરપ્રામ્બાટા દિતીમા સુગપ્તે ગતા ક્વચિન્ સોરઠપ્રમ્બાટા

તદર્થિયા પુરુષનમદ્વાગ્વાનનિવાસનાડપિ કુરુકપ્રામ્બાટા વનુવુ ॥”

સોરઠમ્બા—સોરઠ સીધુમમા ધીમાઘી અને પોરવાઠે જિત
માઘી નીકળી પાટલુ આમ્યા તેમ ત્રીસપ્રમા પતુ વર્ષને વચ્ચે દર
જ્ઞાતિઓના ધીમાઘી અને પોરવાઠે એ બે મોટી જ્ઞાતિઓ છે અને
જેનધર્મ પાળવી રહી છે

કપોર સોરઠિયા અને કટોરિયા એ પોરવા જ્ઞાતિની આખાઓ

૧. ધીમાઘીવશ (૫૦) —

“ પૌત્રનાથમ્મોતિનુલમિત્તિત્તેનાથવનુપર્ચિત્ત ।

વપાર્ચિત્ત સ્ત્રીર્ષપનિષિ ધીવચ્ચાન્ત્યં મ્મુ ૭

(ધીવચ્ચાન્તિપદ, જા. ૨ મ ૧૧ ૧ ૧૨, પ ૨ ૧ ૨)

સેવક કે પાટલુ તે પીપ્પાડીઓ આખાઠક ૪ આ ૧૦૫

૧૫૫૫૫ આન્તિ વિષદ દા. ૩૧ ૧૦૫૫, ૧૫ ૧૧૦૫ ૧૫ ૧૧૦૫ ૧૫ ૧૧૦૫

૧૫ ૧૫ ૬૫ (જુઓ, ૨૧ ૧૧ ૧ ૧૦૩ ૧૧૫ ૧૦૫ ૨૧ ૧૧)

પ્રાપ્ત, ૨. સ્તનો, ૩ જગતસિદ્ધ નામે પુત્રો હતા.

(૩) જગતસિદ્ધ—તે ન્યાયી, દાની અને દેવ-પુત્રો પૂજક હતા તેણે પશુપત્તાકર પુસ્તિકા લખાવી. (૩-નાદીનામર, પૃ ૭૨૨)
(-જૈનપુસ્તકપ્રશસ્તિસમ્રત, પ્રશસ્તિ: ૬૬)

દીશાપાલવશ—

જેમ વહેનમરણ ના ૧૨૧મ્થ અને નાગસ્થાવિ નીકળ્યાં તેમ દીશાપાલમરણ દીશાપાલ જ્ઞાતિ નીકળી તેનું બીજું નામ દીશાપાલ પણ છે. તેનું વર્ણન આ પ્રકારે મળે છે—

મસિ મિસ્તારવાનુર્મ્યામિષ્ટુમ્મીસમાયસા ।

ન દીનસત્ત્વસંપૂર્ણો દૌશાપાલમર્યાર્ણ ॥

દીશાપાલ જ્ઞાતિમાં અનુક્રમે શેક ૧ દેવક, ૨ વીરકા, ૩ વરિય, ૪ વ્યા વોસને જગત, તુલુલુ અને બલકલુ જેમ ત્રણ લાઈ હતા. વીશાએ જગતના મરણ પછી તપામ્થના આદ્ય આશ્વાર્મ શ્રીજન્મચક્રસૂરિના ઉપદેશથી સ ૧૨૬૫ ના ચૈત્ર સુદિ ૨ ને મગળવારે પાટણના રાજ્ય બીમદેવ (બાંબ)ના શાસકાગમ નાથા પ્રમખકાએ પગે છે અગ્ર પ્રથે લખાવ્યા તેમજ તેની દીકાએ પણ લખાવી સ ૧૨૬૭ ના જગશલ ગ્રામમાં સ આદીશસ્ના દેસસરમાં આ દેવેન્દ્રસૂરિ પાસે તે ગ્રંથો વધાવ્યા.

આ ઉમ્મેષથી સુચન મળે છે કે દીશાપાલો તપામ્થનીય જૈનો હતા. (જૈનપુસ્તકપ્રશસ્તિસમ્રત, પ્ર ૨૬ પ્રક ૪૪ ૪૫)

જ્ઞાતિ-શાખાવશો

વિમલચરિત્ર તથા વિમલપ્રબળ માં વાણિયાની ૮૪ જ્ઞાતિઓ બતાવી છે તે સમયે તે સૌ જ્ઞાતિવાળા જૈન હતા. ત્યાર પછી સ્વેત્ત બર જૈન, દ્વિગ્ગ્ગર જૈન અને માહેશ્વરી કે વૈષ્ણવ ધર્મમાં તે વહે લાઈ ગયા આ દરેક જ્ઞાતિઓમાં શાખા જ્ઞાતિઓ ઘણી નીકળી છે. જેમકે—

૧ એસવાજ—તેમ આશરે ૫ જેટલાં ગોત્રો છે તેમાં એક ગોત્ર શીમાલી નામનું પણ છે.

કહેવાયા તેમના મહીનથી અને સરેસ્તી વચ્ચેના લા' પ્રદેશના આવી વચ્ચે તે લાઠવા શીમાથી કહેવાયા. લા'વા શીમાથી અસરમા જેન હતા તેઓ લા'ના જુદા જુદા સ્થાનના અધિકારી હતા પરંતુ ગુર્જરેશ્વર કુમારપાસને રાજા થતા પહેલાં લા'વા શીમાથીની જન તરફથી એક ક' વો અનુભવ થયો. તેથી તેણે ૧૫૫ બન્ધા પછી લા'વાઓને અધિકારના રાજ્યા નહીં લા'ના ક' નાવક વોસિરિએ પળ લા'વાઓ પ્રત્યે સખ્તાઈથી વર્તન બતાવ્યું પરિણામે લા'વા શીમાથી ગુજરાત સખ્તમા અધિકારારે રથા નહીં.

(જૂઆ, પ્રકં ૩૫, પૃં ૧૧૮)

મહોં લાનુબદ્ર મણિવરના શિષ્ય મુશ્કેલમ મહોં સિદ્ધિચદ્ર મણિના એક જીવનપ્રત્યક્ષી આપણને બલવા મળે છે કે જુ હાન પુરમા ૩૨ ચોરને મારવાના હતા ત' સૌને તનલે બકબસ્તી મરમતિ મેગવી ત્યા જઈને બચાવ્યા અને એ ૪ રીતે જયદાસ જપા લા'વા શીમાથીને હાથીના પગે કચડી મારી નાખવાનો હતા, તેને પળ બચાવ્યો. જયદાસ જપાએ ઉપાધ્યાય ત્રિવિદ્ર મણિના ઉપ દેશથી જુમ્હાનપુરમા મોગે દિનપ્રાસાદ બનાવ્યા.

(—સૂરીશ્વર ઓર તમા પ્રકં ૫૫, પૃં ૧૫૭)

બીજા ઉદ્દેશો ઉપ થી એ ૫૫ બલવા મળે છે કે લા'વા શીમાથી તે તપાગળના આ મુમનિનામુમુરિ આ દેનવિમલસુરિ, આ વિજયદેવસુરિ આં વિજયદેવસુરિ, આ વિજયનિલકસુરિ, આ વિજયભુદ્ધસુરિ વગેરેના આવકો હતા. લા'વા શીમાથીઓએ તેઓની પામે દિનાકપાની પ્રતિ કાળો કરાવી અને તેઓના ઉપ દેશથી જેન મગો લખાવ્યા છે.

(—મણિસાક્ષ બકોરભાઈ વ્યાસકૃત શીમાથી ઓનો જ્ઞાતિલેહ, પૃ ૨૨૪ થી ૨૨૧)

૧. ગુર્જર—તે અત્યંત મિન્નમાત્રથી નીકળેલા શીમાથી હતા. મિન્નમાત્ર અને પા જુની વચ્ચેના જ્ઞાનભાગ ત' મુમયે ગુજરાત

છે કસોળ મુખમાં પણ પ્રજાપ્રકૃષ્ણ પ્રાગ્વાટ જોતો ધ્વનિ મળી આવે છે. કપોળ અને સોરઠિયા જો બને નાતિવાળા ઔસરૂના ક્ષિત્કાચ પૂર્વ વિલાનમાં પથરાયેલા છે તેઓ મધ્યકાળનાં મોટા વહાણવદી વેપારીઓ હતા. જામ કુમારપાસે શત્રુજય તીર્થનો સમ કાંઠેથી તેમ મહુવાના જંગલ સોરઠિયાઓ બહુ નામના મેળવી હતી.

(-પ્રક ૪૧ પૃ ૧૮૫)

પ્રાચીન કાળના પણ આજે સુલ્લસિતસૂચિયા હતા પદ્મર જા મકપિગુમ્ફના સિખ્યાની કાર શાખાઓના સોરઠિયા શાખા પણ મળી આવે છે (પ્રક ૮ પૃ ૧૭૮) આ સોરઠમચ્છ તેનાથી જૂદો છે.

સોરઠિયા કૈનો સોરઠિયાગચ્છના કૈનાથારોના આવકો હતા આ જગત્તું નામ "કૈન ૧૯૨૨ કવિઓ કા ૩, પૃ ૫૪૩ વગેરેમાં મળે છે પણ ૧૯૭ વિશે વિશેષ હકીકત કઈ જ મળતી નથી આ બંને જ્ઞાતિઓ વૈષ્ણવનાર્થના પ્રવત્ન અને કબાણથી ધીર ધીર વૈષ્ણવ બની ગઈ છે બંને બંને નાતિઓએ ભરાવેલી ચિન્નાપ્રતિમાઓ તે તે પ્રદેશના જિનાસથોમાં આવે પણ વિદ્યમાન છે

વળામાં જોભલ સભ્ય હતો ત્યારે ત્યાં કસોળિયા વાલિયાની મોટી વમતી હતી. ત્યાં જો કલનમાં કસોળિયા વાલિયા બને તેના ગ્રામ પ્રાસરો વચ્ચે મોટો કાંઠો થયો. ખતિયામે સભ્યને પ્રાસરોને છોડી માની મારી નાખ્યા. રાણપુત્રના સવુલ ગોઠેલે સ મા આ વસપાતના બાનાથી રાચ જોભલને મારી વળા છતી લીધું

(જૂઓ પ્રક ૪૪)

જે રૂ પોરવાડે—૧. પોરવાડ, ૨. સોરઠિયા અને ૩. કસોળિયા કપોળ જોમ ત્રણ પ્રકારે છે અરજનરજ જો જો મહાસોતું બિરુદ છે તેમ પ્રમટમરજ જો પોરવાડનું બિરુદ ॥

(-મહિભાઈ ગોકરભાઈ આચાર્ય શ્રીમાત્રી

જોના જ્ઞાતિભેદ, પૃ ૧૬૧૭)

કાઠવા શ્રીમાત્રી જ્ઞાતિ—સુતલમાની સેનાએ મ ૧૧૭૧ મા ચિન્નમાસ સાંજુ ત્યારે ત્યાંથી જે નીકળ્યા તે શ્રીમાત્રી તથા પોરવાડ

કહેવાતો હતો. તે ઈમાલીએ શરૂઆતનાં ત્યાં આવી વસ્તી ન પાળી અમદાવાદ ગુજરાત, ત્રીશપ્ત તથા કચ્છમાં ફેલાયા તે ગૂર્જર ઈમાલી કહેવાયા.

૨. અમદાવાદના મહામહા બેન. (સ ૧૫૧૬ થી ૧૫૭) દિવાન મુદરજી તથા ચંદસજ વગેરે ગૂર્જર ઈમાલી હતા તેઓ નેાજિત્રા અમદાવાદ આજી તીર્થમાં જિન્દાગીમાં, ન જલ ઘરે સ્થા હતા. (જૂઓ, પ્રક ૫૩ પૃ. ૨, પ્રક ૩૭, પૃ. ૨૮)

ગૂર્જર ઈમાલી—વિક્રમની ૧૨ મી શતાબ્દીમાં જલજી પાટલુમાં ગૂર્જર ઈમાલી જેનોના ઘણાં ઘરે હતા તેઓ મહામ જાણના આ અમુતસદ્રસુસિના માવકો હતા ત્યાંના વતની સિ સાસ્ત્રવત મહાકવિ સિંહે પાંચુજીકલા અપખસ જાપામાં જન્મ હતી. (જૂઓ, પ્રક ૩૮ પૃ. ૩)

ગૂર્જર જાના કોશાધિપતિ દેવમસાદના વસમાં બાલપ્રસ પેશક વગેરે થયા. (કે પુ મ સ પ્ર ૫)

સજ્જનજાના આ મુનિજીને ૧ ૧૨૫૨ માં પાટલુમાં અમ જલિત જનાંબુ તેની પહેલી પ્રતિ ગૂર્જર જાના ૫ સામર્ય હતી હતી. (જૂઓ, પ્રક ૩૫, પૃ. ૪)

ગૂર્જર જાના ચોક સોમ, શોભનદેવ, મહાવૃત્તિક વગેરે જાલ જાણના આ જિન્દાગીસુરિ તથા તપામજાના આ સોમતિલકર વગેરેના ઉપાસક જેનો હતા. (કે પુ મ સ પ્રશસ્તિ ૧)

સાવુશાલી ગૂર્જર—સાવુશાલી તે ગૂર્જર ઈમાલી જાતિ સાખા ઉ ઈમાલી વૈત્તિક સાવુશાલીએ ચંદ્રજાણના આવા સમસાધિજાસ્તિ લખાવો વહેરાંબુ. (કે પુ મ સ પ્રશ ૨)

નેજા સાવુશાલી ઈમાલીના વસમાં કવિવર મહન વગેરે જ ગૂર્જર ઈમાલી હતા સાવુશાલી જાનો જેનો મોટો નામો છે—

પક્ષ ની ખુશમા જઈ દૂધ કરી આવતી હતી. બસવાડે તે વાત શેઠને જણાવી શેઠે પણ ત્યાં જઈ જો વાત સાચી હોવાની ખાતરી કરી. શેઠને તે જ થતે સ્વપ્નમા લીલા થો. ઉપર બેઠેલા એક મુઠ્ઠર પુરુષે આવીને કહ્યું કે ત્યાં જ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા છે. હું તેના અધિભાગ્યક છું એ પ્રતિમાની રૂબ પ્રભાવના થાય તેમ કરે શેઠે સવારે ત્યાં જઈ પ્રતિમાજીને બહાર કાઢી અને રથમા બેસાડી. એ જ સમયે હસવલાના ત્રણે ત્યાં જાવીને જણાવ્યું કે આ પ્રતિમાજી અનાથ ગામની સીમમાથી નીકળી છે જેટલે અમારી છે આ તકશર મદા વા નક્કી થયું કે રથમા એક બગલ વરમાધુનો અને બીજો બગલ હસવલાનો એમ બે બગલ બેઝા. એ બગલો ? તરફ જાય તે અંજો પ્રતિમા જઈ જવાનો નિયુવ થયો. બગલો તો હસવલા તરફ જ જવા લાગ્યા જેટલે ચીએ ના મું કે અધિ પાશ્વની એવી ધિયા લાગે છે.

પ્રતિમાજી હસવલામા આવ્યા અને લગ્ન મહાવીરશ્વામીના ડેરા મરમાં તે પ્રતિમાને પથરાવ્યા તે પછી કીમ્બે મોટું ડેરાતર બધાવી તેમાં વાનચ્છના આંખ અજિતદેવમુરિના હાથે ૧૦ ૧૧૬૧ ના તે નિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી તે સમયથી એ હસપદ્મી પાર્શ્વનાથનું તીર્થ પ્રસિદ્ધિમાં આવ્યું અને મહિમા વધવા લાગ્યો.

એક વાર બાલોસ્તા મુમુક્ષુમાનોએ આ તીર્થને તોડવાનો ઇસરો કર્યો પણ તેમા તેઓ શાગ્યા નહીં આથી ત્રાત શેખ મોક્ષવીએ લેન થતિનો વેવ ધારણ કરી મહિરમા આવ્યા તેઓએ તરે મહિરમા લોહી છટી તેને અપવિત્ર બનાવ્યું અને પ્રતિમાને તોડીને નવ દુકાન કર્યાં આ દુકાનથી તેઓ બેજાન થઈ નીચે પગાઈ પડ્યા અને બહાર નીકળી ચકચા નહીં સવારે પકાઈ યા ત્યારે ત્યાંની જન વાએ તેઓને પકડીને મારી નાખ્યા.

આ ઘટનાથી ગ્રીને દુઃખ થયું શેઠે ઉપવાસ કર્યો અને દેવે સત્રે સ્વપ્નમા જણાવ્યું કે તમે જેક ન કરો. ભાવિભાવ હોય તે જ બને છે હવે દરવાજો બંધ કરીને નવ શેર લાપસી બનાવી તેમા

કચ્છના ગૂર્જર જૈનો ગૂર્જર બ્રાહ્મણ, ગૂર્જર મુતાર તથા શાલી જૈનોની વસતી થોડા પ્રમાણમાં છે

દિસ્ત્રીમાં લાલા માકુનલજી બજારાલી ધર્મપ્રેમી જેન દિસ્ત્રીનું પાપનાથ ભગવાનનું જિનાલય તથા કુતુબની થોડી વાડીનો વહીવટ હાલ તેમના વસલે કરે છે.

ગોઠી—મધ્યકાળમાં જિનાલયની સારસભાર કસ્તાર મિત્ર બનવી હતી આ મઠનીના સલાસદો ગોઠી કહેવાતા હતા જે જૈનસંઘમાં ઉચ્ચ આવકો મનાતા હતા આથી જ આજ થોડી શાન્તિના સ્તોત્રના ગ્રંથિકાના શાન્તિર્ભવતુ કહીને તેજ શાન્તિની કામના કરી છે

સભવ છે કે જોસવાલ, શીમાડી, પારવા જે સૌ રાજને સૌ અષ્ટમા ગોઠી ગોત્ર બન્ધાકરો તેઓ વહીવટકારો ન હતા હવે પતિહાસના હુકામદારની ગોઠી ગણિતો ઉત્કલેખ મળે છે

(જૂઓ, પ્રક ૩૫, પૃ ૨૩, પ્રક ૪૨ ૧)

આજે ભરતપુર, શિવમજા વગેરે સ્થાને ગોઠી ગોત્રના છે. અત્યારે જૈનો અજૈનોને ગોઠી બનાવે છે તેથી જૈનધર્મ હથ, જૈનવીરોને ગુરુશાન થયું છે હિગમ્બરના જિનાલયોમાં ગોઠી હોય છે તે પ્રથમ વસ્તુ છે તેથી જો સમાજને લાભ ન

પડેલીવાલ—૯ ૧૨ ૭ માં પાલી નગર ભાંચુ અને નામરિકો બહાર બાંધ્યા ગયા તે પડેલીવાલ કહેવાયા. આ પાંચવાલકે બંધિત થયું, જેને આ જિનાલયસુન્નિ શિષ્ય રિ ભવમ્ભિવ કર્યું (જૈનપુસ્તકપ્રસસ્તિસ મહા, પુષ્પિ)

ત્યાર બાદ શાહજીની મોરીએ ૯ ૧૨૩૪ કે ૯ ૧૨ પાલી બાંચુ લાગે છે (જૂઓ, પ્રક ૩૫, પૃ ૫૬ ૫૭)

૭—નામરવશ—નામરવશની સાખા નાલીનાગર હ પાટણમાં રહેલી હતી (જૂઓ પ્રસસ્તિસ મહા, ભા ૨, પ્રસસ્તિ હાસવાલી તીર્થ (સં ૧૧૬૧)—

વરમાણુના ચોક પાંચલ શીમાડીની ગામ રેલિલી ના

તા આ મહાયત્રાદ્ર આ વિજયસિદ્ધાંત વગેરના ઉપદેશથી અત્રત્ર
અત્રત્ર આવન દેરીઓનાં હુલોદ્ધાર થયા. આં સોમસુદરસૂરિના પરિ
વાસના ઉપદેશથી આમા મળ્યા ઉદ્ધાર થયા.

હાલ વિક્રમની એકવીસમી શતાબ્દીમા જુદા જુદા જાનના તપ
અથવા સુધની મહદ્ધા એ તીર્થનાં ઓળે હુલોદ્ધાર થયો છે

આ તીર્થે જલુ પ્રાણાવિક્રમનાય છે અહીંની યાત્રા માટે અનેક
આમાર્ષી, યાત્રાસુધો અને યાત્રિકો શરૂઆતથી ત આજ મુધી
આવતા રહ્યા છે કોઈ પણ સ્થાને જિનપ્રતિષ્ઠા હોય ત્યારે નવા દેવ
સરમા મૂળ મત્ર તરીકે કેસરમા અથમ 'હું શ્રીગોરામગપાસનામાય નમઃ'
એન લખવામા આવે છે

આ વાલિદેવમૂર્તિના શિષ્યો આ પ્રદેશના વિચરતા હતા જેઓ
હતવલામથના નામથી જ્ઞાતિ પામ્યા (જૂઓ પ્રક ૬૧ પૃ ૫૬૬)

હતવલા એ પક્ષાડીની વચમા આવેલું જામ છે પ્રદેશ લીલાછન
છે શોભનોય જ્ઞાન છે આજુ પક્ષા ધાં તે પશ્ચિમ દિશાનાં છે અહીંથી
મગ્ગર ૭ કોસ અને 'વરમાણુ ૬ કોસ દૂર છે અજાદસાથી ૧ કોસ
ધાર છે. અહીં આવકોના દસ ધ છે અને ઉપાસય છે

જાવન જિનાલયવાળુ આ તીર્થે મદિર પક્ષા નાં વગેરીમા વિષ-
માન છે. મૂળ આદી ઉપર લાંબો નેનિનાથનાં મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠિત છે
જ્યારે મલાશ જહ્નુદાર ઝળી તરફની દિવાલના ખાથાના બે જોખમા
જ હરાવલા પાર્શ્વનાથની અને દાદા પાર્શ્વનાથનાં એકસરખી
બે નાની પ્રતિમાઓ વિસજમાન છે.

પ્રથમ જગન્નાથપુરીમા હતવલા પાર્શ્વનાથ હતા ૪૦ ૧૧૬૧ થી
હતવલામા હતવલા પાર્શ્વનાથ છે. આજે આ તીર્થના આધારે
પાલેસવ, ના.લાઈ નાઠાલ, બેટાળા પાસેનું બસોલ, માટકોપર
(મુંજઈ) વગેરે અનેક સ્થાનોમાં હતવલા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાઓ

પ્રતિમાના નવે દુકાડા સાત દિવસ સુધી દાખી રાખ્યો.

શ્રીસદે એ મુજબ કમું પણ સાતમે દિવસે જ લા એક ઊંચી પાળતો માત્રા સમ આપ્યો. તેના જાતિ આગળથી સાતમે દિવસે દેવાએ ખેલવામા આપ્યો. સૌએ પ્રભુનાં દર્શન કર્યા પ્રતિમાનાં નવ જન્મ એકાદ જવા કહ્યા, માત્ર પૈખાઓ રહી કહી એટલે એ ખાસ એ કામમ બની રહ્યા.

એ જ અરસાના જાલોરના સૂબાને ત્યાં બચાનક ઉપદ્રવ થયો તથા દિવાનના કહેવાથી છુસવલા જઈને જ પાંચનાથની પ્રતિમા સામે માથુ નુકાવી માથાં માગી એટલે તેને શાંતિ થઈ ત્યારથી અહીં માથુ નુકાવવાનો સ્થિતિ થયું થયો, જે વિક્રમની સોળમી શતાબ્દી તુધી જારી હતો. સમય જતા શ્રીસદે એ પ્રતિમાને બાદી માં કાળી બાલુએ પથરાવ્યા અને મૂળ ગાદીમા દાદા પાર્શ્વનાથ ની બીજી પ્રતિમાને સ્થાપન કરી.

આ વીરના વહીવટ શેઠ પાંચનાથ વડાએના કામમાં હતો. તેની બૌદ્ધમી પેદાએ થયેલા શેઠ સીંદડ સ ૧૫ ૩ માં આ વીરના વહીવટદાર હતા.

ત્યાર બાદ સદે છુસવલા પાંચનાથ અને દાદા પાર્શ્વનાથ એ બંને પ્રતિમાઓને સુવંશમાની હુમલાથી બચાવવા માટે મહારાણી બહાર કાળાં વસ્ત્રાં વિગલના બે ખેડવાઓમાં વિરાજમાન કરેલી છે. એ ખેડવાઓ એવી રીતે બનેલા છે કે હુમલો આવતા જ એક પાટિયુ કાઢીને પ્રતિમાઓની સહેજે રક્ષા કરી શકાય.

હવે શ્રીસદે મૂળનાથના સ્થાને ભા. નેમિનાથને સ્થાપન કર્યા છે.

આ દેરાસરના અનેક અર્જોદાર થયા છે. મત્રી પેથડે તેના અર્જોદાર કરાવ્યો હતો. ૪૬૨મી શતાબ્દીમાં બહત્તપાત્રજીના આ રત્નાસક, આ ભક્તેશ્વર સ ૧૪૮૩ વખતજીના આ. જયવંદ, આ. બિનસુદર, આ. ભુવનસુદર સ ૧૪૮૩ કૃષ્ણવિજયજીના તથા ગમ્મીયાથાઈ પુત્રમસ, આ. જયસિંહ, અનંતજીના આ. જયકીર્તિ વિગતજીના આ. ધર્મ સૌજન્ય, ધર્મધાવ (રાવજય)

ના આં મહાયજ્ઞ દ્ર આં વિજયન ર વજેરના ઉપદેશથી અગ્રમ
મગ્ર જાવન દેરીઓના હોર્ણોદાર થયા. આં સોનમુદ્ગમૂર્તિના પરિ
વારના ઉપદેશથી આમા ધણા દેહારો થયા.

દ્વાસ વિક્રમની એકવીનની ચાનામીના જુદા જુદા ૧૧૧ના ૧૫
૧૨૫ના સપત્તી મહદયા એ વીર્યનો મોગે હોર્ણોદાર થયા છે

આ વીર્ય ધણ પ્રભાવિક મનાય છે અર્હાની યાના માટે અનેક
આનાયોં યાત્રાસયો અને યાત્રિકો સરૂઆતથી ત આજ મુખી
આવતા રહ્યા છે કોઈ પણ સ્થાને જિનપ્રતિષ્ઠા દ્વાસ ત્યારે નવા દેસ
સરના મૂળ મત્ર વરીકે કનરથી પ્રથમ જે શ્રીરાગવગપાધનાથાય નમ
એન લખવાના આવે છે

આં વાદિવસૂરિના શિષ્યા આ પ્રદેશમા વિભરતા હતા; જેઓ
હસવલામચ્છ ના નામથી ખ્યાતિ પામ્યા (જૂઓ પ્રક ૭૧ ૩ ૫૬૬)

હસવલા એ પહાડીની વચમા આવેલું ગામ છે. પ્રદેશ લીલોછમ
છે ચોખનીય સ્થાન છે આજ પહા ધી તે પશ્ચિમ દિશામા છે અર્હાંધી
મનર ૭ કોસ અને વેરનાજ ૪ કોસ દૂર છે અજાદશથી ૧ કોસ
ધાય છે. અર્હાં આવકોના દયા ઘર છે અને ઉપાસય છે

જાવન િનાલયવાળુ આ વીર્ય મહિર પહા ની તલેટીનાં વિધ
માન છે મૂળ આથી ઉપર ૬૦ નેનિનાથના મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠિત છે
જ્યારે અભારા જગારે જળી વરૂની દિવાલના જાવાના એ જોખમાં
૬૦ હસવલા પાર્શ્વનાથની અને દાદા પાર્શ્વનાથનાં એકવરૂની
એ નાની પ્રતિમાઓ નિસજમાન છે.

પ્રથમ જમજાથપુરીમાં હસવલા પાર્શ્વનાથ હતા. ૧૧૬૧ થી
હસપમ્લીમા હસવલા પાર્શ્વનાથ છે. આજે આ વીર્યના આધારે
ધણેરાવ, નાજાઈ નાઠાલ, બેટાણા પાસેનું જલોલ ધાનકેપર
(મુંબઈ) વજેરે અનેક સ્થાનોમા હસવલા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમાઓ

નેસાડવાના આવી છે. (—ઉપદેશસપ્તતિકા, સ ૧૫ ૩ વીસ્વશ્વ-
વર્તી, જૈનસત્યપ્રકાશ, ક : ૧૬૨ થી ૧૬૮)

૨

પરનરમજ્ઞાના (૨૧) આ જિનભક્તના મોઢા સિદ્ધાતરુજિ તથા
(૫૪) આ જિનકલ લગાવવા પાર્શ્વનાથના મોઢા ભક્ત હતા.
(જૂઓ પ્રક ૪૧)

ફલોધિ પાર્શ્વનાથ તીર્થ સ ૧૧૬૬ સ ૧૨ ૪—

વડમજ્ઞાના આઠ વાદિદેવસૂરિએ શાકભરી તરફ વિકાર કર્યો
ત્યારે મેકતાના ચતુર્માસ વાંતા યુ હતું અને ફલોધિના માસકરુપ
કર્તુ હતું તેઓ મેકતાના હતા ત્યારે સ ૧૧૬૬ ના ફાલગુ સુદિ
૧ ને ગુરુવારે ફલોધિમા થોક પારસદાસના હાથે બ પાર્શ્વનાથની
પ્રતિમા પ્રગટ થઈ ત્યારે આચાર્યશ્રીએ પોતાના શિષ્યો ૫૦ ધામ
મણિ અને ૫ સુમનિર્માણને વાસણેપ આપીને ત્યાં મોકલ્યા હતા.
થોકે તેમના વાસણેપથી તે દિવસે પ્રતિમાભને ઉઠાવી નમ્રપ્રવેશ
કરાવ્યો અને સ્થાપના કરી. તે પછી આ સ્થાન ફલોધિ પાર્શ્વનાથ
ના નામથી પ્રસિદ્ધ થયું.

થોક પારસ સજનમજ્ઞાના આ ધર્મચોપસૂરિને ભક્ત હતા તે
ધર્મપ્રેમા હતા પણ નિર્ધન હતા. તેને વિશાળ જિનાલ્ક બધાવવા
ની ઉત્કટ લાગના હતી. આથી પ્રતિમાના અધિ કામકદેવે તેને જણાવ્યું
કે તું પ્રભુ સામે હમિશા ધ્યાનનો સાધિયો કરજો જે સ્વયં
સાનનો બની જશે.

થોકે આ રીતે ધ્યાન મગ્રવાથી ચેત્ત બધાવવાનો પ્રારંભ કર્યો,
પણ એક દિવસે થોકના પુત્રોએ પિતાને પૂછ્યું કે આપણું નિધન
હીએ તો મદિર માટે આ રામ ક્યાથી આવે છે? થોકે તેઓને દેવ
સદાસનો વૃત્તાત જણાવ્યો. પુત્રોએ વાતની પાછી ખાતરી કરવા માટે
સતે દેશસરમા સત્યાઈ ગયા, તે દિવસથી અધિષ્ઠાત્રક દેવ સાચિયાને
સોનાનો બનાવવાનું બાંધ કર્યું પરિણામે દેશસર અધુરુ રહ્યું.

હવે શ્રીસદે આ દેશસરનું કાર્ત્ત સમાપ્તી લીધું થોક લગનદે
ચેત્ત બધાવ્યું. સદે મઠપ બધાવ્યો અને થોક સુનિશ્ચિત ઉત્તાનપટ

કસબો અને મદિર પૂરુ બધાર્થ માનુ.

આં વાદિદેવસૂરિએ આં જિનચ દ્રને દ્વેષોધિ મોકલ્યા શીસયે તેમના વાનસેપથી સં ૧૭૦૪ ના માહ સુદિ ૧૩ ને શુક્રવારે બં પાર્શ્વનાથની પ્રતિષ્ઠા કરી, કળશ, ધબ્બક-ચાલ્યા.

સુભવ છે કે આ ઉત્સવના તથાગમ્મના મુનિવરો પણ પધાર્યા હશે આ રીતે આ તીર્થ આં વાદિદેવસૂરિના વાનસેપથી સ્થાપન થઈ તેમના પદ્મર આં મહેદ્રસૂરિએ સ્તાવન સ્મૃત છે

૫૦ સોમવર્ષ ગણિના વણાવવા મુજબ શેઠ મુનિચદ્રે આ પ્રતિષ્ઠાને લાભ લીધા હતા.

તે પછી શેઠ દસાદે સં ૧૨૨૧ ના માહ સુદિ ૬ ના દિવસે નહીં વિસોડી સ્ત્રીશવ તથા ચાલો અર્પણ કર્યા

(—લેનસત્યાગ્રહશ, કમાક ૪૭ પૃ ૧૬૧)

આ વિનમ્રસૂરિ લખે છે કે શાળુશાન આ પ્રતિષ્ઠાને તોળવા આવ્યો હતો તેણે ચેત્યને નુકશાન કર્યું પણ પ્રતિષ્ઠાને તોળી નહીં અને બહાર કર્યું કે પમસ દવમ્મગસસ કમલિ મગો ન કામ્મો । તથે નદિસના તોડેલા જાનને તરત મ્રમલવી લીધા આ પટના ૫ ૧૨૩૪ માં બની હતી.

મહોં જિનપાદ લખે છે કે સ ૧૨૨૪ કચ્છર્પિઝવા તિષિ-ત્રેય પાર્શ્વનાથ સ્થાપિત (—ગુર્ણવર્ણી)

આ ઉત્સવ ઉપરથી અનુમાન થાય છે કે તે મુખ્યે આ તીર્થનાં બીજા મદિર બુ હશે અથવા ખસ્તરમ્મથીય આમ્નાવનુ શૂદ્ર મદિર બુ હશે અને તમા પ્રતિષ્ઠાઓ સ્થાપન કરી નશે નમે તે દો પણ શાક બુશાને તીર્થ પ્રતિષ્ઠાને તોડી નથી, એટલે તેની દરી પ્રતિષ્ઠા ધર્મ નથી ખસ્તરમ્મની પદ્માવલીઓના દ્વેષાધિને તાવપ્રતિષ્ઠાન તીથ

બતાવ્યું છે આં વાદિદેવસૂરિની એક પરપદ નામેરી તથા એવા નામથી પણ પ્રસિદ્ધ હતી માટે જ એ શબ્દો લખ્યા હોય એમ લાગે છે.

મહોં દુમાકેશ્વારે પણ કચ્છર્પિ તીથની સ્થાપના આં વાદિદેવસૂરિના જાણે થયાનું જણાય છે. (—૫૫ કથા)

મહો જ્ઞાનુચ્છ્ર ગણિ તથા મિહિચ્છ્ર ગણિ જહ્નનીસ્થા આમ ત્રણથી ફરી વાર આગરા પધાર્યા ત્યારે વનમાં મેં તા ઘણા દિવસ રોકાયા હતા ત્યારે ના તીર્થ માટે ખરતરમચ્છવાળાએ કથડો કોનો કર્યો હતો. મહોપાધ્યાયજીએ પ્રભાવો આપી આ તીર્થને તપ-નચ્છનું જણાવી તપાનચ્છને સોંપાવ્યું હતું.

અહીં દેશસરમાં ન ૧૬૨૫ના ફાગણ વદિ ૧ ને ગુરુવારે મૂલ નક્ષત્રમાં ત્રિહિયોગમાં પ્રતિષ્ઠિત ઘણેલી ના ધર્મ ઘોષસૂરિની વસ્તુપાદુકા છે.

આ ફોલોધિ તીર્થ આજે મેહતા સ્ટેશન પાસે વિવિધમાન છે. ત્યાં જૈનોના ઘણાં નથી. માત્ર તીર્થ મંદિર નૌબુદ છે.

(—નાગેન્દ્રનચ્છીય આ જિનજહ્નની પ્રજાધાવલી સ ૧૨૬
આ જિનપ્રજાસુરિદ્વિવિધતીર્થકથપ, મહો જિનપાત્રની
પુર્વાવલી, ઉપદેશતરંગિણી ૫ સોમધર્મની ઉપદેશ
સંપત્તિકા ન ૧૫ ૩ મહોપાધ્યાય ધર્મનાગરનો તપ
મચ્છપદાવલી, મહો ૦ જ્ઞાનાસ્થાવરો પર્વકથાસૂત્રક,
મ ૧/૬ જૈનનત્યપ્રકાશ, કથાક ૬ ૪૪ ૬૭)

વરકાણા—

જહ્ન સ્ટેશનની પાસે વરકાણા નામે નાનું ગામ છે. અહીં ચિંકમની તંત્રી ચલાબ્દીના જૈન મંદિર બધાયેલું છે. રત્નમહાપત્રી શાસ્ત્રીમાં ન ૧૨૧૧ નો લેખ છે અહીં મૂળપાદક પાશનાથની પ્રાચીન પ્રાત્નપ્રતિમા છે તેનું પરિકર સ ૧૭૦૭ માં બનેલું છે. મેવાકના શાસ્ત્રી જગતસિંહે તપાનચ્છીય આ વિજયદેવસૂરિના ઉપદેશથી અહીંના માત્રશર વદિ ૮, ૬ ૧ ૧૧ ને દિવસે બસતા મેળામાં મહેસૂલ નાક કર્યું તેનો સિદ્ધાન્તેષ અહીં વિવિધમાન છે. ગેલવાળી પથતીર્થનું આ જોક મોટું તીર્થ છે.

આ વિજયદેવસૂરિએ સ ૧૬૨૮ માં વરકાણામાં જ પાર્શ્વ નાથના જિનાલયમાં ૧ ૫ શજવિમલ, - ૫ ધર્મસાગર અને ૩. ૫ ૦ હીરકર્ણને ઉપાધ્યાયપદ આપ્યું હતું. (જૂઓ પ્રક ૫/)

મહી કોઈ આવકનું ઘર નથી પણ વરઠાણા પાઈનાય જોન
વિવાહ છે એમ જોન બાળકોને રહેવા-જમવાની અને ભણવાની
સારી વ્યવસ્થા છે (—જોન તીથેનિા ઇતિહાસ)

સત્તા મહાવીર (હયુ ઠી)—

પ્રાચીન હયુ ૧ ગામથી ૧ કોસ અને વિજાપુરથી ૧ કોસ તેમજ
સેવાઈ પાસે ૧ મહમા, મારવાડ અને મેવા ના પહાડ રસ્તાના
મુખ આગળ આ તીથે આવેલું છે

(—વિશેષ પરિચય માટે જુઓ પ્રકૃ ૩૪,

પૃ ૫૬૩ જોન તીથેનિા ઇતિહાસ)

જેસલમેર—

ચવલ સમ્બજોની મૂળ પાટી લોદવામાં હતી તેમાં દુસાણ
પાવલનો મોટા પુત્ર જેસલ નામે હતો તેણે લોદવાથી ૧૦ મહાદિ
દૂર ૭૬૨ી પર કિલ્લો બાંધી જેસલમેર નગર વસાવ્યું તેમાં આજે
મોટા સાત જ્ઞાનભાગે, ૧૦ જોન રેસમથ, ૧૮ ઉપાધ્યેયો અને
સ્વેતાનર જોનોની મોટી વસ્તી છે

સાહિત્યરસજ્ઞ—

જોનધર્મ ભારતવર્ષનો પ્રાચીન અને મુખ્ય ધર્મ છે જોનધર્મના
આચાર્યો જનતાના કમ્બાલ માટે કાય, પત્ર લખ અને દિલ જો
વધુ ધર્મ કાલે સમર્પણ કરીને જૂન ખતથી કામ લેવા હતા તેમણે
જામૂજ આહિત્યનું તજન કર્યું છે આદિસાનો જ્વજ લઈને ઉઘાડે
માથે અને ઉઘાડે પગે ભારતના પ્રત્યેક સ્થળેમાં જામણ કર્યું છે
અને તે સિદ્ધાંતને લોકજાણી બનાવવા પ્રયત્ન કર્યો છે. ભૃમ મહા
વીરના સિદ્ધાંતોના સંદેશ ઘેર ઘેર પહોંચાઓ છે જગતમાં કદીયાના
મૂળ એવા જર, જમીન અને જોડુને ઊંડી પોતાના અને પરના
ફિત નામે કેવળ ઉપકાર બુદ્ધિથી બાંધે જહેમત લેવાય છે

ભૃમ મહાવીરજામીથી લઈને અજ્ઞ મુખીના કાગમાં જોનોએ
૬૨ સાલ નવીન સાહિત્યનું સર્જન કર્યું જોન સાહિત્યની તુલનામાં
ભારતવર્ષનું સર્વસાહિત્ય તોલવામાં આવે તોય જોનુ દોષ એમ

મહો. બાનુચક નજી તથા મિહિચક નજી જહાનીના આન
મળથી ફરી વાર આનસ પધાર્યા ત્યારે જથમા મે તા ઘણા દિવસ
ચકાયા હતા ત્યારે આ તીથ માટે ખરતરગચ્છવાયાએ હાથડો કીધો
કર્તા હતા. મહોપાધ્યાયજીને પ્રમાણુ આપી આ તીર્થને વસ-
નચ્છનુ જતાથી વપાનચ્છને મેપાનુ હતું.

અહીં દેસનરના ન ૧૬૨૫ના ફાતજી વહિ ૧ ને મુજબ
મૂલ નક્ષત્રમા નિહિચોગના પ્રતિષ્ઠિત થયેલી આ જમ ધોપસુસ્ત્રી
ધરણપાકુકા છે.

અ હજીધી તીથ જાણે મેકેલા સ્ટેશન પાસે વિદ્યમાન છે. ત્યા
કેનોના બધા નથી. માત્ર તીર્થ મંદિર મીનુદ છે.

(-નાજેન્દ્રમચીય આ જિનભદ્રની પ્રજાધાવતી મ. ૧૨૬૦
આ જિનમભમુસ્ત્રિત વિવિધતીર્થકરપ, મહો. જિનપાકની
મુર્તિવતી, ઉપદેશતરનિતી ૫ મોમખર્નની ઉપદેશ
સપ્તનિશા સ ૧૫ ૩ મહોપાધ્યાય ધર્મસાગરનાં વપ
મચ્છપદાવતા, મહો. હમ્મકમ્યાણુને પવકથાસ નહ.
ન ૧૬ કૈનમુલપ્રકાશ કન્યાક ૪ ૪૪ ૪૭)

વરકાણા—

રાણી સ્ટેશનની પાસે વરકાણા નામે નાનું ગામ છે. અહીં
વિક્રમની તંજની ચલાબીના કૈન મંદિર બધાયેલું છે. રત્નમહાપની
મોક્ષિમા ન ૧૨૧૧ નો લેખ છે. અહીં મૂળનાયક લ પાદનપની
પ્રાચીન ધાતુપ્રતિમા છે તેનું પરિકર સ ૧૭ ૭ માં જનેલું છે.
મેવાકના રાણા જગતસિંહે તપામચીય આ વિજયદેવસુસ્ત્રિના ઉપદેશ
થી અહીંના માતશર વહિ ૮ ૬ ૧ ૧૧ ને દિવસે ભરાવા
મેગામાં મહેસુલ માફ કર્યું તેનો શિલાલેખ અહીં વિદ્યમાન છે.
બેલહવાકની પથવીથીનું આ એક મોટું તીર્થ છે.

આ વિજયદાસસુરિએ સ ૧૬૨૮ માં વરકાણામાં જ પાર્શ્વ
નાથના જિનાલકમા ૧ ૫ શજવિમલ, ૨ ૫૦ ધર્મસાગર અને ૩
૫ હીરકર્જને ઉપાધ્યાયપદ આપ્યું હતું. (જૂઓ પ્રક. ૫૮)

૧નાબુના
વારસો
જેનોતુ
તતીર્થ

તકલીફ
એનેઆ
તો ત્યા
માણુદ
તપસ્વી
૧ જૈન
૪ ૫૫)
મહિષ
૧૧ નમૂના

અર્થ ૧૧

કર્તુ તમા

૧૨ બધાઓ

નિરવિહાનું બીજું નામ રાજાવિહાર હતું મહામાત્ર આશ્રિગ
હેવે ૫૫ તે ૪ સમયે અહીં યૌમુખવિહાર બધાઓ બતાવે
જ્યુ હસ્તેખ મળે છે કે અહીં સ ૧૧૫૨મા ૭ મુચિપિનાથનું
રેરામર બધાવવામા આવેલું હતું

(જૂઓ પ્રકૃ ૩૫, પૃ. ૬૩ પ્રકૃ ૪૧ પૃ. ૬૭૪)

રોક ધરણા શાહે અહીંના યત્રયુખવિહારના આધારે ૮૦
૧૪૮૬ મા ચળકપુષ્પમા ધરણુવિહાર-ત્રલોકચરીપકગ્રાસાદ બધાઓ

(જૂઓ પ્રકૃ ૪૧ પ્રકૃ ૫૦)

મહામાત્ર આશ્રિગહેવે યૌમુખ વિહારના ૭૦ પાંચનાયની પ્રતિના

અકાકિ-મહોત્સવ

રૂબ રૂચના

૫૨મપૂજ્ય પ્રાદારમણીય વરદરામચરીય ૧૦૦૮ શી આચાર્ય
જિનપૂજ્યદસરુદીસરણ અકાકિય સાના સિલ્પ કીર્તિમાય ૫૨
વિશ્વવિદ, અતેક પુજાતન દેવ મન્દીના મુચુકારક ૧૦૮ શી
રૂબસાઅરણ અકાકિય સાના સ્વર્ગવાસ નિમિત્તે અતે
સોનબોધિ વિદીઅમાં એમના સિલ્પ ૫૨મપૂજ્ય મુનિ મ અકા

મન્ય છે વસ્તુતઃ. જાસ્તની પ્રાચીન સંકૃતિ જાગવવામાં જેન સારિ
મોગે ફોગે આપ્યો છે

આ પ્રદેશો તરફ યુસલમાનો અવારનવાર હુમલાઓ કરીને નર્મ
ભાંજતા ને જનતાને લૂટી લેતા. દેવસરો અને મંદિરોની મૂર્તિઓ
તે વા અને સધરેલા સાહિત્યને પણ બાળીને બસમ કરી નાખ
તાઓ જ એવું કોઈ નગર હશે જે યુસલમાનોના હાજરો
બચેલું હોય પરિણામે સાહિત્યનો મોગે લાગ જવા હુમલાઓ
સોગ બન્યો છે બચેલા સાહિત્યનું રક્ષણ કરવું એ જ માત્ર સૌ
ચિંતાનો વિષય હતો.

જે સદમરે જોવા સ્થળે વસ્તુ કે બધા વારે તરફ ફેરો સુધી માર
રેતીના લગાનક મેદાનો જ નજરે પડે એનાઓ કે ખાસતો ત્ય
જવાનો બાબ જ વિચાર કરે. આવા જોદાત અને સુરક્ષિત સ્થાનને
લાલ લવાનું જેનાઓને સૂચી આપ્યું અને પાટલુ ખલાત, બરુત
વડનગર, વડવાણુ વગેરે સ્થળોના સાહિત્યકારો આ સ્થળે લાવીને
મોટા ઝાનજા ફારો સ્થપાવ્યા આ રીતે આજ સુધીમા સંઘડીત થયેલા
સાહિત્યના મોટી મોટી લાઠપત્રીઓમાં લખેલા અનેક જાણીતા
જ્ઞાનજાણના સુરક્ષિત રહી શક્યા છે આગમપ્રભાકર પૂ
મુનિશજ શ્રીપુસ્તકવિજયજીએ બધામ પરિશ્રમ અને પરીપક્ષે
સહીને એ સ્થળાંશોનું નિરીક્ષણ કર્યું એટલું જ નહિ તેની
સુરક્ષા માટે સારો પ્રયત્ન પણ કર્યો છે વળી એ સાહિત્ય સુલભ
બને એ માટે તેમણે ત્યાંની મહત્વની અને બન્ધત્ર અનુપલબ્ધ પ્રતિ
ઓની ફિઝમ ઉતરાવવાની વ્યવસ્થા પણ કરેલી છે

મુશી થવા જેવું તે એ છે કે કેટલાક પ્રાચીન જાણે જે અલભ્ય
હતા તેની પ્રતિજ્ઞા અહીંથી મળી આવી છે જે વાદમહાકવ
ના પ્રાચીન પ્રશ્નોના પાકો નમુન મળતા હતા; જેમાં ચિંતમની
નવમી શતાબ્દી પહેલાના પૂર્વપક્ષ સંઘડીત છે જે ઉપલબ્ધ જોડ
સાહિત્યના આધારે પણ શુદ્ધ થઈ શકે તેવા નહોતા તેના વિશુદ્ધ
પાકો અહીંથી મળેલી પ્રતિમાંથી મળ્યા છે આવા અનેક જાણે વિશે

૧માજુઆ
વારસો
જેનોતુ
તતીથ

તકલીફ
ઝોને આ
તે ત્યા
આજુદ
૧ વપસ્વી
II જેન
૪૦ ૫૫)
I મહિરા
II નમૂના

— ૧૧ —

જતું તેમા
૫૨ બધાઓ

અમદાદ-મહોત્સવ

સુભ સૂચના

પરમપૂજ્ય પ્રાચાર્યમહોદય અરવિન્દરાયમહોદય ૧૦૦૮ શી આજીવ
જિનપુત્રાચાર્યમહોદય અમદાવાદ સાગના ટિલ્ક ઉપાધ્યાય પદ
વિભૂષિત, અતેજ પુરાતન જોત મહાના સચ્ચદાસ ૧૦૮ શી
સુબસાબરદી અમદાવાદ સાગના સ્વર્ગવાસ નિધિતે જાગે
સોનવાલ વિદ્યાર્થીઓ જોખા ટિલ્ક પરમપૂજ્ય મુનિ મગદ

મિત્રવિદ્યાર્થી બીજી નામ રાજાવહાર જનુ મહામાત્ય આશ્રિત
હવે પણ તે જ નમય આવી ધૌમુખવિદ્યાર જાણ્યા હતા એવો
પણ ઉત્તેજ મળે છે કે આવી મ. ૧૧૫૨માં જ નુષિપિનાથનુ
દેવનર બધાવવામા આવેલું જનુ

(જૂઓ પ્રક. ૩૫, પૃ. ૬૩ પ્રક. ૬૧ પૃ. ૬૭૪)

રોક ધરણા સાહેબદીના ધનુમુખવિદ્યા ના આધારે ન.
૧૪૬૬ મા રાજકપુરમા ધરણુવિદ્યાર-૧૪૬૬ પરીપકપ્રામાદ જાણ્યા
(જૂઓ પ્રક. ૬૧ પ્રક. ૫૦)

મહામાત્ય આશ્રિતહવે ધૌમુખ વિદ્યારમા જનુ પાપનાથની પ્રતિમા

પદ્મશવી હતી. આશ્વાઠીની ખિસ્ટએ એ પ્રતિમાને તોડવાનો ઇશરો કર્યો, પણ લોચકોએ બાદશાહની હાજરીમાં જ હીપક રાગ ખાઈને ૧ / હીવા પ્રગટાવ્યા, ત્યારે એક સપ પ્રગટ થઈને મુશ્તતાન સાથે આવી બેઠી. મુશ્તતાન તો આ બધું એઈ આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયો. તેણે કહ્યું આ દેવ તો બાદશાહોના બાદશાહ મુશ્તતાન છે એન સમજીને તેણે એ પ્રતિમા તોડી નહીં તે સમજી એ પ્રતિમા મુશ્તતાન પાશનાથ ના નામથી પ્રસિદ્ધિ પામી.

સિદ્ધપુરમાં સ ૧૬૪૫ માં નાગર વજેરે કૈનોના ઘરે હત્યા એ સમય મુખી પાચ દેરાસરે હતા. અહીં જ મહોપાધ્યાય ભાનુ શ્રીકૃષ્ણજિનો જ ન થયો હતો. મહોપાધ્યાય ચરોબિજબજ જલિવરે અહીં જ દિવાળીના દિવસોમાં નાનસાર ની રચના કરી હતી.

આજે અહીં કૈનોના... ઘરે છે. બે દેરાસરે છે. ઉપાગ્રહ પણ છે. બા વિજયરત્નની આજ્ઞાના સ્થેવા ૫ દેસરુથલે સ ૧૭૫૮ ના કાર્તિક સુદિ ૫ ના રોજ સિદ્ધપુરનાં તૈલાન્વપથમી સ્તવન (કદી ૭૫) ૧ મુ છે. પાટણના સેક કચ્છશા હીકાભાઈએ સ ૧૮૨૧ ના માઠ વડિ ૨ ના રોજ મુસ્તમી આગ્રાસબ કાઢ્યો હતો, જેમાં આણંદસૂરજના બાં વિજયોદયસુરિ વજેરે હતા તે સિદ્ધપુરમાં આગ્રા નિમિત્તે આબા ત્યારે અહીં આર દેરાસરે વિધાનન હતા.

(—કૈનસત્ત્વપ્રકાશ, ક ૬૪ થી ૬૮)

(—કામગમકાકાબ, સન ૧૫, મહો ૧૬ કુમારપાલપદિ
મોહો, કૈન વીરોના ઇતિહાસ, કૈનવીર્ણસપ્તમક, કૈન
સત્ત્વપ્રકાશ, ક ૧૪ પૃ ૩૬૮)

શિહોર—

ભાવનગર અને પાલીતાણાનાં વચ્ચે પહાડીઓથી ઘેરાયેલું શિહોર નામે નગર છે. તેનું સંસ્કૃત નામ શીપુર હોવાનું બલુવા મતે છે. રાજ્ય સિદ્ધરાજે તેને આબાદ કરી બ્રાહ્મણોને રાનમાં આપ્યું હતું. વીસોજી ગોવિંદે તે જીવી લીધું ત્યારથી તે ભાવનગર સત્ત્વમાં બળ્યું છે.

અહાંની પહાડીના ચતુર્થ તીર્થની માનહેવા નામે દેક છે
 તપામચ્છના શ્રીપૂજ વિજયગિને દ્રસુરિ અહાં કાળધર્મ પામ્યા
 હતા, તેમની પણ અહીં દેક છે તેમની ચરણપાદુકા વગેરે અહીં
 વિજમાન છે ચતુર્થ તીર્થ ઉપર પણ તેમની શ્રીપૂજ દેક
 વનેલી છે. (જુઓ પ્રકૃ ૫૮)

તપામચ્છાધિપતિ શ્રીમુક્તિવિજયજી મળિવરે અહાં ચતુ
 નીસ કમું હતું તેઓ આ પહાડ ઉપર મધ્યાહ્ને તથા બીજા ત્રણ
 પહેરે ચાર ચાર કલાક ધ્યાન કરતા હતા અહાંનો જૈન સંપત્તિ તેમનો
 લક્ષ્ય છે. સુધે તેમની પ્રતિમાજી પણ પધરાવી છે

તેમના શિષ્ય મુનિવર શુભવિજયજી અહાં જલજાતના પરવાના
 મા પશોહી વાળીને સમાધિપૂર્વક સ્વર્ગસ્થ થયા હતા પૂર્વ આત્મા
 વમજી તથા પૂર્વ મુલાવિજયજી મહાસજ્જત મ ૧૬૪૭ મા અહીં
 ઐતિહાસિક મિશન થયું હતું

આજે અહાં સ્વેતાબરના ધર છે. જે દેવસથા છે ઉપામયો
 અને પાશ્ચાત્ય વિજમાન છે

વસ્તુતઃ સિદ્ધસાજે જૈન સિદ્ધ સવત થજાઓ તેમ સિદ્ધપુર
 પણ વસાવ્યું આ મેક્કાનસુરિ હમે છે કે સમ સિદ્ધસાજે કોઈ
 અવસરે વાજાક પ્રદેશની પહાડી ભૂમિમા સિદ્ધપુર નામે પ્રાસાદોનો
 અવહાર સિદ્ધપુર સ્થાપન કર્યું તેની નીચે ૧૦૩ નામ હતા
 (—પ્રજાપતિભાષિ)

અહાં (૧) સ્વપ્ના (સાજકર્તા) અને (૨) જાની (વજા કરનાર) જૈન
 જે પ્રકારના પ્રાસાદો વસતા હતા તેના એક કન્થાના કારણે જારે
 ક્લેશ થયો થયો. તે જાને પશો આમઆમે લગ્યા પ્રાસાદો મરણ
 તે ભૂમિ આજે પણ જોડારી ભૂમિ નામે પ્રસિદ્ધ છે

સ્વપ્નાને મારિયામારના કા કધિયાજી જોડિયની મદદ નાગી. ઉમ
 શાજાના વીસાજી જોડેજી આધિપતિ હસ્યો કરી શિદ્ધારને પોતાના
 કળે કર્યું હોકો જોડારી ભૂમિ સમજાને ત્યાં વસ્યા નહીં એટલે

વીનાણએ નવું શિહોર વસાવ્યું. તેનું ખાંત કરતા યમારે તોત્તુ બાધ્યું હતું.

ગોહેસ વચનો પરિવચ પદ્ય (પ્રકૃ ૨૪ પૃ. ૩૮૬ માં) અર્થ નથી છે (પ્રકૃ ૪૪ માં પદ્ય આવશે) તેના વચને ગોહોદાસ ગોહેસ (દુર્ગી નાના કિનારે આવેલા ખેર મામમાં) હતો. તેના પુત્ર સેજકેણ તેના પુત્રે નાતવા છે. ત્રીસપૂર્માં ૪ ૧૨૬ માં આવીને સેજકેણ ૩૯ વચ્ચે તેના વચમાં અનુક્રમે (૧) સેજકેણ (૨) રાણુણ (૩)---(૪) (૫) ખસાણ (૬) કુવરણ (૭) વીનોણ (૮) કાનોણ (૯) મારનણ (૧૦) સિવણ (૧૧) જેતોણ (૧૨) તનકાસણ (૧૩) નરતાનણ (૧૪) વીસોણ ધમા. એ વીસોણ ગોહેસે નવું શિહોર વસાવ્યું તેના બાઈ દેવાણને પછેઆમનો નરાસ નગ્નો. વીનાણએ ૬ ૪ ૧૫૭૧ થી ૧૬ સુધી શિહોરમાં રાજ્ય કર્યું.

ભાવનના ના રાજા ભાવનિહલ ગોહેસે પિસાણ મામકંવાડ ના કંવાણને બચાવી શિહોરના પોતાની સત્તા જમાવી. રાજ્ય ભાવનિહલએ ૪ ૧૭૭૪ ના વૈશાખ સુકિ ૩ ના રોજ વહવા ગામે ભાવનનર વચાવી તેને બહાર બનાવ્યું. તેણે ૬ ૪ ૧૭૨૨ સુધી રાજ્ય કર્યું. (—શ્રીકૃત ગોરખનકામ નાનરદાસ મહેતા, શિહોર-વાગા રચિત ત્રીસપૂર્વચનું ઇતિહાસકર્મ.)

તારા તીથ—

જુલનના ઉત્તર પ્રદેશમાં તારામાહીસ એ ઉપર હવામાન વાળી અવસ્થા પહાડી છે તેનાં નામ—વારજકનિરિ, વારજનિરિ વારણુ કુર્જ વારણુતક, વારજક, વારગા વગેરે મળે છે.

વૈદિક સાહિત્યમાં વારનનામ, બૌદ્ધસાહિત્યમાં વારરોવી અને કેન સાહિત્યમાં સુવારોવી, પદ્યવલી વગેરે નામો મળે છે. લોક માન્યતા છે કે એના આધારે આ પદ્યકંનું નામ પડ્યું છે.

કેન પદ્યક્તિનિ ભણુમગ્નના તાં વ યૌરિતિ યૌરે

તારા ચૌદામયે લે પ્રકૃતિરિતિ મતા દેવિ । સાક્ષ્યામયે ભમ્ ।

ગાયત્રી મહામાર્ગ ત્વમસિ ચ નિમલ કૌલિક ત્વ ચ વજ્રા

વ્યાર્ત વિષં ત્વયંતિ સ્ફુટકુચાસ મેઙ્ગલ પદો નમસ્તે ॥૧॥

તાર તારાવતાર નિવૃત્તિવિત્તિ ' દેવિ ' પદો ' મુપદો ' ॥૮

(-સ્વેર્વાભરત્ત્વજનવિ શ્રીયગોભદ્રાચાર્યશિષ્ય શ્રીચ દ્રસ્ટુરિ
ચિત્ત 'અદ્ભુતપદાવતીકરૂપ પાત્રવિધિશ્રદ્ધા પ્રકરણ પાચમી)

નિવૃત્તિ ત્રિપદા તારા સોસજા ત્વરિતા મુક્તિ ॥૧

નિરૂપા ત્રિપદા ત્રાગા તારા ત્રિપુરમુદરી ॥૨

(-પદાવતી સહસ્રનામસ્તોત્ર લીલાવતીશતમ)

કામાક્ષા કામત્મા અમ્મા જગદીશરી તારા ॥૩

(-પદાવતીસ્તોત્ર ૧૩ શ્લોકવાળુ ભૈરવ
પદાવતીકરૂપ, પૃ. ૮ / ૫ ૫૦ ૫૦ ૫૦)

બૌદ્ધોમા તારાદેવીની પ્રધાનતા છે જ્યાં જ્યાં તે દેવી છે ત્યાં
ત્યાં તે નામના આન કે પદા હોવાનું જણાવ્યું નથી અહીં વાસ્તવ
ના તે આ પદાહતુ નામ તારાદેવીના નામ ઉપરથી ૫ મુ નથી,
૧૨મું તારાદેવીનું મહિર અને વાસ્તુગતના નામસામ્યથી એ રીતે
બેટી દેવાના આવ્યું હાથ.

ખડુ બેવાતો અહીં સિદ્ધશિલા અને કૅપિશિલા છે એ તારક
વીર્યસ્થાન હોવાથી પદાહતુ નામ પણ વાસ્તુગિરિ હોવાનું સાધક
જણાય છે

ચતુર્જય વીર્યના ૧ ૮ નામો છે તેમાં ચતુર્જયની દૃઢ, સિખર
અને સૌરાષ્ટ્ર તંમજ નૂજશતની અનેક પદાવીઓનાં નામોના નામ
વેશ થયેલા ॥ તેમાં તારાગિરિ એવું દ્રઢ નામ છે તે આ તારાજાને
જ બતાવે છે

આ પ્રભાવક લખે ॥ કે વિક્રમની પ્લેઝી ચતાન્દીમાં
થયેલા આર્થ ખપુટાચાથ શુદ્ધસ્થનનરમા બૌદ્ધવાદીને હરાવ્યો હતો,
પદ્મનૃતિને પોતાના પત્ને પાત્રી હતી અને ત્યાંના રાજા તેમજ પ્રજા
વનને કૌન બનાવ્યા હતા. (પ્રભાવકચરિત્ર, પાદવિતસૂત્રિખખ)

આ સોમપ્રભસૂરિ લખે છે કે જીવસત્ત્વનો સત્ત્વ વેળીવચ્ચસત્ત્વ પ્રથમ જૈન હતો. તેણે તારાદેવીનું મંદિર બનાવ્યું અને વાલપુર વસાવ્યું. વળી તેણે સિદ્ધશિલા અને કાટિશિલામાં જૈન દેરાસરો બનાવ્યાં. પાછળથી તેને દિવ્યગરો કહાવી બ્રહ્મ ગૂર્જરદેશર કુમાર પાલની આજ્ઞાથી મર્યોદેવના પુત્ર હ નાયક અભયકુમારે અહીં જ અજિતનાથનું ૩૨ માળનું ઉત્તમ જિનાલય બનાવ્યું.

(કુમારપાલપદ્ધિસિદ્ધિ, પ્રસ્તાના ૫, ૫ ૮)

સાક્ષર મોહનલાલ દેસાઈ જણાવે છે કે અહીં આજે બપુટના સમયે તારાદેવીનું મંદિર અને પાછળથી સિદ્ધાધિકાદેવીનાં મંદિરો બન્યાં હતા. (—જૈન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ, પૃ ૧)

આ પ્રમાણેથી સ્પષ્ટ છે કે તારાગામિરિએ પ્રાચીન કાળથી જૈન તીર્થ રહ્યું છે. મધ્યયુગના તેનું મહાત્મ્યવદી ગયું હશે પરંતુ વિક્રમની તેશની સત્તાબદ્ધીથી તેણે પોતાની પૂર્વકાલીન ભાદોજલાલી પુનઃ પ્રાપ્ત કરી છે. છેલ્લા ૮ વર્ષના તેનો ઇતિહાસ આ પ્રકારે મળે છે—

ગૂર્જરદેશર કુમારપાલે જાજમેર છતવા માટે છેલ્લી ચડાઈ કરી, ત્યારે મત્રી જાહનગી પ્રેરણાથી તેના ઘરદેશસરના જોખણના બિરાજમાન જ અજિતનાથની પ્રતિમાની પૂજાલક્ષિત કરીને પ્રયાણ કર્યું હતું. તેમાં તેને વિજય મળ્યો હતો. તે પછી સ. ૧૨૧૬ માં તે પરમાદ્યત-જૈન બન્યો. તેને નાંસાદારની પ્રતિષ્ઠા હતી. એટલે એક વાર દેવર ખાવા તેને માસાદારનો રસાસ્વાદ આપ્યો. આથી તેણે જીરમહાત્મ્ય પાસે તેનું પ્રાણચિત્ત નાખ્યું. આચાર્યશ્રીએ તેને પ્રાણચિત્ત આપ્યું કે ‘જતીશ ઘાતોની શુદ્ધિ માટે વન્યારે ૩૨ જિનાલયો બનાવવાં એકંએક.

ગૂર્જરદેશરે પ્રાણચિત્તમા પાટણ, યત્રજય, (ગિરનાર) અબૂ નાહોલ (?), બલોર વગેરે સ્થળે જુદા જુદા તીર્થકેશનાં ૩૨ કુમાર-વિહાર-જિનાલયો બનાવ્યાં. એક દિવસે તેને સ્મરણ થઈ અબૂ કે મને જ અજિતનાથની સેવાથી વિજય મળ્યો હતો એટલે તેમનું વિચારણ મંદિર બનાવવું એકંએક આચાર્યશ્રીએ પણ તેની

આ ભાવનાને પુષ્ટ કરતા મળ્યાં બધું કે રાજાના તારનામક એ
 મનુષ્ય તીર્થના જ પરિવારના છે ત્યાં વિહાર-ચિન્તાસભ બનાવવું
 એકો જૂજ રેશ્મર કુમારપાસે તરત જ વઠનગર પધકના મત્રીને
 આદેશ આપ્યો કે તારના પર વિજયસ્તંભ એવો બત્રીશ માળ-
 નો હોય અને સ-અશ્વિતનાથ પ્રાચીન બધાએ મત્રીએ એવો
 યજ્ઞ તૈયાર કર્યો પણ તે ઘણે હોવાથી હવાના દબાણના
 કારણે ધત્તી પાંચો આથી ફરીવાર મોટા ચાર માળ અને તેની ઉપર
 કેમરનાં સાકડના ૨૮ માળ મોઢવી ૨૪ (૮૪) ગજ હોય બાવન
 ફેરીવાળો ચિન્તાપ્રાચીન બધાએ અને જૂજ રેશ્મર કુમારપાસે સં ૧૨૨૧
 મા તેમાં સુરેવ આં હેમચંદ્રસૂરિના કરકમણથી સ અશ્વિત
 નાથની ૧૦૧ માળગ પ્રમાણ-૧૨૫ માળગથી હીની રત્નની પ્રતિમા
 બાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી આ મંદિર આજે વિદ્યાના છે ભારતના
 યમન મંદિરમાં આ મંદિર તેની હિન્દીના કારણે વિખ્યાત બધું
 છે અનેક પુરાતત્ત્વવિદોએ આ મંદિરને પાતાની પ્રથમ સાન પુર્યો
 નાંખ્યો છે (-કુમારપાસે પાંચો, પ્રભાવકચરિત્ર, પ્રભાવિતામણિ,
 મોહનપરાજય નાંક કુમારપાસે પ્રગથ, ઉપદેશ
 વરગિણી વીરવ્યાવસી, જૂઓ પ્રક ૩૫, પૃ ૧૪૭)

રાજા અજયપાસે કુમારપાસના ફેરક સમારકોનો ચિન્તા કર્યો
 હતો, તેમાં આ તીર્થના નાથ કરવાનો પણ તે ઉસરો રખતો હતો;
 પરંતુ બહુરૂપી ધીસભાઈના મુક્તિપ્રયોગથી આ તીર્થ બની નવું
 પણ તે પછી અજયકેડીન ખિલના કુંભાએ આ તીર્થને પૂન
 નુકશાન પહોંચાડ્યું (પ્રક ૩૨, પૃ ૧૩૫)

ઈસાનનના રાજ પૂજાના માનીતા ઇસ્લામ રાજ્યે સુધની
 વસરાજ્ય બોશવાસનો મોટો પુત્ર સં ૧૦૧૬ આં સોમસુદર-
 સૂરિનો અનન્ય ભક્ત હતો તેણે સુમહાશળના ઉપદેશથી મનુષ્ય,
 નિસ્તાર સોપારક નજરે તીર્થના તથા કાકા અને ૧૦ ૧૪૭૬ મા આ
 પંદરનો હોલોદ્ધાર કરાવી, આશયથી શિશુ મનાવીને તારના પર
 બાવી અને સં અશ્વિતનાથની નવી પ્રતિમા બાવી, મોટો સુધ બેક

તેના નામ ઉપરથી આ પ્રતિમા ગોડી પાર્શ્વનાથના નામથી
વિખ્યાત થઈ (પ્રક ૪૧ પૃ ૬૧૫, ૬૧૬)

અધિપાપકે સોદાલને સહાય કરી મુખી કર્યો સોદાલને પણ
ગોડી પાર્શ્વનાથને પોતાના ઘરમાં લાવી પધરાવ્યા તે તેની પૂજા
કરવાથી અત્યંત મુખી થયો, ઈંત્રિવાદનો શબ્દ જાણ્યો, તેમજ વૃજ
સંવત્સર મહામહાલેશ્વર પણ જાણ્યો તેના બાઈ માણુ ગ્રામને પણ
આ અધિપાપકની સહાયથી ફૂલા કુવરીનું મૂલ માંડવું હતું

મહાલેશ્વર સોદા ગ્રામને દુર્જનશમ્ય નામે પુત્ર હતો તે પણ
શબ્દ બીમદેવ સોદાદી (બીબ)નો મહાલેશ્વર હતો તેણે સ ૧૩૫
થી સ ૧૩૧ ના ગાળામાં ત્રીશ જેશ્વર પાર્શ્વનાથ લીધાના મોટા
દેશસરનો લલોદાર કરાવ્યો (પ્રક ૪૪)

તે પછી ગોડી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા પાટણના લાવવામાં આવી.
૧૩૫૬-૧૪૬ ના ગાળામાં બાદશાહ અફઘાણીન ખિલજના બાઈ
અલ્લાઉદ્દીને વૃજતત પર અધાર્ક કરી અને કરણ વાવેલાને ભગાડી
પાટણમાં પોતાની ગાદી સ્થાપન કરી (જૂઓ પ્રક ૪૫) આ મુસલ-
માની હતો થયો તે સમયે કૈનોએ પ્રતિમાલને જનીનમાં ખાસ
કરી તેના પધરાવી હતી. સ ૧૪૭૨ લગભગમાં પાટણનો સૂબા
હસનખાન (હિસાબુદીન) હતો તેને યોદ્ધાદારનાથી ગોડીલની પ્રતિમા
મળી આવી તેની બીબી અસલમાં કૈન કન્યા હતી બીબી આ
પ્રતિમાને કમેશ પૂજવા લાગી. સૂબાને બેક રાતે સ્વપ્નમાં અવાજ
આવ્યો કે તારે આ પ્રતિમા નગરપાશ્વરના સેક મેથાને આપી દેવી.

એ સમયે નગરપાશ્વરના ભૂપિત્થર ગાન હતું. તેમાં વઢેશના
વશના ચેક આમ્હાનો પુત્ર ચેક સાજન ફિતો હતો તેને કાજલ,
ઉજલ અને શામલ એમ ત્રણ પુત્રો હતા અને નરથા નામે પુત્રી
હતી. કાજળશાહ ધનવાન હતો.

એ જ નગરપાશ્વરના ભૂપિત્થરના સ ૧૩૬૮ નાં થા એતો
મીઠિયો રહતો હતો. તેને લોખે, ઉજલ અને મેથો એમ ત્રણ પુત્રો હતા.
કાજળ શાહ પોતાની બેન નરથા ચેક મેથા સાથે પરણાવી.

આ આગા બનેલી આ ધણી મને હાથે લેતો. એકવાર મેં આ શાહ કાઢ્યો
 શાહ પાસેથી પૈસાની મ ૬ લઈ વેપાર માટે પાટણમાં લઈ પહોંચ્યા.
 ત્યાં તેને સ્વપ્નમાં સૂચન મળ્યું કે અહીંના સૂળાને ત્યાં જિન
 પ્રતિમા છે તેને દામ આપીને તું લઈ લે? મેં આ શાહે ૧૨૫ રૂમ
 (અથવા ૫ રોડા) આપી તે પ્રતિમા લઈ લીધી. અનલગત્યના
 આ મેસ્તુર મસૂરિ (અ. ૧૬૨૬ થી અ. ૧૪૭૧)ના મુખેથી મેં આ
 શાહ આ પ્રતિમાનો પ્રભાવ જાણીને તેને રાધનપુર ધર્મ નમરપાર
 હરે લઈ આવ્યો. ત્યાં તેણે મહોત્સવપૂર્વક નારાયણ દર્શન અને
 ૩૦ ૧૪૩૨ ના કાર્તિક સુદિ ૨ ને રાત્રિવારે (અથવા ૩૦ ૧૪૬૫ માં)
 એક નાદી ઉપર ગોળી પાશ્વનાથની પ્રતિમાને સ્થાપન કરી. આરે
 વરુ દેવેના તે અમરકોરી મૂર્તિની ખજાને ફેલાઈ જતા સૌ કોઈ
 તેના દર્શને આવવા લાગ્યા.

શેઠ કાજલે શેઠ મેં આ શાહ પાસે પોતાની રકમ માગી પણ
 નાથે તેણે જવાબું કે મેં આ શાહ મારી મૂડીમાંથી પચ્ચર લાવ્યો છે
 ત્યારે તમે આ શાહ ત્રાસે લાવ્યો ને વેર બધાનું

મેં આ શાહ પ્રતિજિન પ્રતિમાની પૂજા કરતો હતો તેને મફત અને
 મેં નામે જે પુરો પણ થયા અને એ રીતે બાર વા વીતી ગયા.

મેં આ શાહને એક રાતે એ પ્રતિમાને નજવણ મથાળે લઈ જવાનું
 અજાનમાં મૂક્યું મળ્યું મેં આ શાહે ત્યાર વહેલાં કોઈ એક વજ્રના
 તે પ્રતિમાને પકડાવી, વઢવને જે નવા વાછા. એવસે, તે નજવણ
 સંગ વરુ લઈ જવા તેણે પ્રથમ આક્રમ્ય તે ગ્રામ ધણમાં
 લઈ પહોંચ્યા. ત્યાં નાથે બાબુએ નિર્જન વેતન હતું ત્યાં તેણે
 સ્વપ્નની સૂચના મુજબ ગોળીપુર નગર વસાવ્યું ત્યાં પાણીનો દુવો
 નીકળ્યો અને પાણા આક્રમ્ય નીચેથી તેને પાન મળ્યું

શેઠે ત્યાં રેતલરનો પાયો નાખ્યો. દેશાત્મનું કામ ચરુ થયું
 ત્રિશીની તરફ તે કામ ભજિતથી ઉપાડી લીધું મેં આ શાહની કીર્તિ
 નાથે વરુ ફેલાવા લાગી. આથી શેઠ કાજલેને તેની ક્ષિપા થવા માગી
 શેઠ કાજલે પોતાની પુત્રીના લગ્નમાં મેં આ શાહના આખા કુટુંબને

ત્રિવહરી, આ સોમમુદસ્યુસ્તિના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી, તેમણે ૫
જિનમંદનને અહીં તે જ દિવસે એટલે સ. ૧૪૭૬ માં વાચકપદ
આપ્યું હતું. (પ્રક ૫)

આ ઉત્સવમાં અહીં આ સોમમુદસ્યુસ્તિના ૧૮ સામુજો
હાજર હતા તે પ્રમાણે ચતુર્થિક સંધ્યા મોટા પ્રમાણમાં હાજર હતા.

મૂળનાથકની એક જાણુએ સ. ૧૩ ૪ ના વીજ એક મુદિ
૬ ને સોમવારે અને વીજ જાણુએ સ. ૧૩ ૫ ના વજા મુદિ
૭ ને શુક્રવાર એમ બે સવત્સર લંબવાળી સ. અલિતનાથની કક્ક
સમિષા પ્રતિમાઓ છે જેને એક ધનચક્રના પુત્ર વર્ધમાન, તેના
પુત્રો—(૧) શા લોકદેવ, (૨) ચેકક અને (૩) બાશાધર તેમજ શા
ચેકકના પુત્ર જીવનચક્ર અને પદ્મચક્રે તે ભરાવેલી છે અને વાઘી
ધર્મધોષાચક્રના આ જિનચક્ર તથા આ જીવનચક્રે સ. ૧૩ ૪
સ. ૧૩ ૫ માં તેમની પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. (પ્રક ૩૫, પૃ ૩૫)

તે પછી વિક્રમની સ્તરમી સદીના ઉત્તરાર્ધમાં થીસરે આ
વિજયસેનસુસ્તિના ઉપદેશથી આ મંદિરનો મોટો હુલ્લોદાર
કરાવ્યો હતો. (—વિજયપ્રશસ્તિ, સર્ગ ૨૧ શ્લો ૧૧)

મંદિરની આરે જાણુએ વિશાળ શાક છે તે શાકમાં જ વીજ
નાના ત્રણ-આર ફેટસયા છે સાત દ્વીપસમુદ્રો, આઠમો નદીચરદ્વીપ,
નદીચરની જાવન દેરીઓ, સમવલસ્ય, જ્યોત્ષ્ણ, સમેતગિજર વગેરે
સ્થાનો અને ૧૮૫૨ વજુધરોના પત્રણ, લકલકુદ ચૈત્ય, નવપદ
હનુ મહદ, લોખીના દર્શાતની સ્થળ, મધુગિદુના દર્શાતની સ્થળ,
કર્ણવૃક્ષ, ઘોર સજલોક અને ચૌમુખલની દેરી વગેરેના આરસમાં
બનેલાં નકમી કામો છે.

મૂળ મંદિરના પાછળના શાકમાં ઘણો ભૂમિભાગ તથા દેરીઓ
દિગ્ગજ સધને આપી છે. તેમણે તે દેરીઓ ઉપર પોતાના બનાવડી
પ્રાચીન અર્વાચીન ગિજાલોઓ શાદી દીધા છે અને માનસ્તબ પથ્થ
બનાવી દીધા અને અહીંના શ્વેતાળવ-દિગ્ગજ બરોનો અગ્રદોસની ગમે છે.

(૧) મંદિરથી ઉત્તરમાં જર્પો મામકિ દ્વર સિદ્ધશિલાની ટેકરી

છે. ત્યાં દુવે છે, કુ. છે શ્વેતાબરીય ચૌમુખ પાતાની દેરી છે
વેની બાજુમાં એક દિગબરીય દેરી છે

(૨) મહિરથી પૂવના અર્ધો માઈલ દૂર ટેકરી પર પુરવ પાપની
દેરી છે અહીં સ. ૧૨૪૫ નું પરિકર છે

(૩) મહિરથી દક્ષિણના તળાવ તથા ગુફા પાસે ઘડને કોટિ
શિલા જ્યાં છે અહીં કચેડે સુનિવેશ મોકો નવા હતા રમ્તો
બિજનવે છે ત્યાં દેરીના ચૌમુખ નિરાજમાન છે ચૌમુખની નીચે
ચારે વરક ૨ જિનપાદુકાઓ છે તેમાં લખે છે કે—શ્રીમાલી
સુધત્રી વારાચક ક્તેયકે સ. ૧૨૨૨ માં વપાનમળા બદારક
વિજયધર્મસૂરિની આજ્ઞાથી ૬૦ સ્થાનકેવની પાદુકા સ્થાપન કરી
વીરો પાદુકાઓમાં આવી મતલબનો લેખ છે માત્ર જનવાનનાં નામ
જુદાં જુદાં આપ્યા છે પાસે જ બીજી શ્વેતાબરીય દેરી છે. દિગ
બરીએ તે જિનપ્રતિમાનો કહોશ ઘસી નાખ્યો છે.

આ રીતે આ પ્રાચીન શ્વેતાબરવીય છે તેનો વહીવટ જમદા
વાડની શ્વેતાબર સભાનાં સંસ્થા મુખનિહ ચેક આજુદજી કમ્પાજુજીની
પેરી કરે છે
(—જેન વીરેનિ કવિદાસ)

ગોડીજી તીર્થ—

કલિકાલનવર્ગ આ. ૦ દેમવ દસૂરિએ સ. ૧૨૨૮ માં પાટણમાં
ગોડી નજનશાલા પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી ત્યારે છે. શા વડેદરાજા
જેન કાનજીની ત્રણ પ્રતિમાઓની પણ મજનશાલા કરી હતી.
આ ત્રણ પ્રતિમાઓ બહુ ધમતકારી બની હતી. તેમાં એક ગોડી
પાદનાથની પ્રતિમા પણ હતી.

ગોડીવાડનો ચેક ગોડીદાસ અને ગોડીદાજી સદા કુપ્રમણ પ.
વામી માલવા નવા ત્યાંથી પાછા ફરતાં એક સ્થાને સવચસો શ્યા
હતા ત્યાં મિ. ૭ નામના કોળીએ કોળને એવિતો પા કરી મારી
નાખ્યો. કાકાને આની બહુ ધન્ય તલે કોળીને મારી નાખ્યો. ચેક
મરીને અતર ધરો અને તેના ધરમા જે બ. ૦ પાદનાથનાં પ્રતિમા
હતી તેનો અધિ કાલક બની તેની પૂજાજિ કરવા લાગ્યો ત્યારથી

તેના નામ ઉપરથી આ પ્રતિમા ગેદડી પાર્શ્વનાથના નામથી વિખ્યાત થઈ (પ્રક ૪૧ પૃ ૬૧૫, ૬૧૬)

અધિ કાયકે સોદાણને સહાય કરી મુખી કર્યો સોદાણએ પણ ગેદડી પાર્શ્વનાથને પોતાના ઘરમાં લાવી પથસંખ્યા તે તેની પૂજા કરવાથી અત્યંત મુખી થયો, ઝીંકુવાદનો સખ જન્મે, તેનજ પૂજા શતનો મહામહાસેનર પણ જન્મે તેના બાઈ માણુ જાણાએ પણ આ અધિધાયકની સહાયથી રૂલા કુવરીનું ભૂત ઠાકયું હતું

૫ સેનર સોદા ઝાણાને દુર્જનશક્તિ નામે પુત્ર હતો તે પણ શબ્દ બીમદેવ સોદાદી (બીબ)નો મહાસેનર હતો તેણે સ ૧૩ ૫ થી સ ૧૩૧ ના પ્રજામાં શીશ જેનર પાર્શ્વનાથ વીર્ધના મોટા ફેરાસરનો લલ્લોજાર કરાવ્યો. (પ્રક ૪૩)

તે પછી ગેદડી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા પાટણમાં લાવવામાં આવી ૧૩૫૬-૧૩૬ ના પ્રજામાં બાદશાહ અસ્લાઝીન ખિલજના બાઈ અલ્લદખાને નૂજરાત પર ચડાઈ કરી અને કરણ વાઘેલાને બગાડી પાટણના પોતાની ગાદી સ્થાપન કરી. (જુઓ પ્રક ૪૫) આ સુસલ માની હસલો થયો તે સમયે જૈનોએ પ્રતિમાણને જનીનમાં ખાસે કરી તેમાં પથસવી હતી સ ૧૪૭૨ લખજમાં પાટણનો સુબા હસલખાન (હીઆમુલીન) હતો તને ઘોડાકારમાંથી ગેદડીણની પ્રતિમા મળી આવી તેની બીબી અલલમાં જૈન કન્યા હતી બીબી આ પ્રતિમાને હમિયા પૂજવા લાગી સૂણાને એક રાતે સ્વપ્નમાં અવાજ આ પો કે તારે આ પ્રતિમા નરપારકરના મેક મેલાને આપી દેવી

એ સમયે નરપારકરમાં ભૂપેનર ગામ હતું તેમાં વડેતાના વશના શેક બાદશાનો પુત્ર શેકે સાજન ફરિતો હતો તેને કાજલ, ઉજલ અને સામલ એમ ત્રણ પુત્રો હતા અને નરવા નામે પુત્રી હતી કાજલશાહ પનવાન હતો

એ જ નરપારકરના ભૂપેનરમાં સ ૧૩૬૮ માં ચા જેતો મીડકિયો ફરિતો હતો તેને લોબે, ઉજલ અને મેલો એમ ત્રણ પુત્રો હતા કાજલ શાહે પોતાની બેન મરવા શેક મેલા સાથે પરવાની

આ સાળાજનેવીમા ઘણા સ્નેહભાવ હતો. એકવાર મેં આ શાહ કાજળ શાહ પાસેથી પૈસાની મદદ લઈ વેપાર માટે પાટણના જઈ પહોંચ્યો. ત્યાં તેને સ્વપ્નમાં સૂચન મળ્યું કે અહીંના સૂળાને ત્યાં જિત પ્રતિમા છે, તેને દામ આપીને તું લઈ લેજે. મેં આ શાહે ૧૨૫ રૂબ (અથવા ૫૦૦ દોઢડા) આપી તે પ્રતિમા લઈ લીધી. અસહમચ્છના આ મેસ્ત્રીશ્રી (સં ૧૪૨૬ થી સ ૧૪૭૧)ના મુખેમાં મેં આ શાહ આ પ્રતિમાનો પ્રભાવ બાળીને તેને શધનપુર ઘઈ નમરપાર કરે લઈ આવ્યો. ત્યાં તેણે મહોત્સવપૂર્વક નમરપ્રવેશ કરાવ્યો અને સ ૧૪૭૨ ના કાર્તિક સુદિ ૨ ને શનિવારે (અથવા સ ૧૪૬૫ માં) એક નાદી ઉપર ગોડી પાશ્વનાથની પ્રતિમાને સ્થાપન કરી. આરે વરદે દેવકોમાં તે ચમત્કારી મૂર્તિની ખજાને દેવાઈ જતાં સૌ કોઈ તેના દર્શને આવવા લાગ્યા.

શેઠ કાજલે શેઠ મેં આ શાહ પાસે પોતાની રકમ માગી પણ અ્યારે તેણે બંધુક કે મેં આ શાહ મારી મૂડીમાંથી પચ્ચર લાવ્યો છે ત્યારે તેમ્ને આ શાહ સાથે લે ચો ને વેર બધાયું.

મેં આ શાહ પ્રતિજિન પ્રતિમાની પૂજા કરતાં હતો. તેને મળ્યો અને મેં હર નામે બે પુત્રો પણ થયા અને એ રીતે બાર વર્ષ વીતી ગયા.

મેં આ શાહને એક રાતે એ પ્રતિમાને બબરુના સ્થળે લઈ જવાનું સ્વપ્નના સૂચન મળ્યું. મેં આ શાહે સવારે વહેલા ઊઠી એક વહેલમાં તે પ્રતિમાને પથશવી, વહેલને બે નવા વાછડાં ભોવત્યાં તે અબરુના સ્થળ વરદે લઈ જવા તેણે પ્રમાણ આપ્યું. તે ડાબા મલમાં જઈ પહોંચ્યો. ત્યાં આરે બાબુએ નિર્જન વેશન કર્યું ત્યાં તેણે સ્વપ્નની સૂચના મુજબ ગોડીપુર નમર વસાવ્યું ત્યાં પાણીનો દૂવો નીકળ્યો અને ધોળા આકાશ નીચેથી તેને ધન મળ્યું.

શેઠે ત્યાં દેશસરનો પાચો નાખ્યો. દેસલરનું કામ ચડુ થયું. સિરાહીના સલાટે તે કામ બજિતથી ઉપાડી લીધું. મેં આ શાહની ક્ષિતિ આરે વરદે દેવાવા લાગી. આથી શેઠ કાજલે તેની ધર્મિયા ધવા માંડી.

શેઠ કાજલે પોતાની પુત્રીના લગ્નમાં મેં આ શાહના આખા કુટુંબને

સ્થાન શાસ્ત્રાનું પામ મનાય છે. નરીકિનારે નિર્જન પ્રદેશ છે ચાત્રિનું
અજ્ઞાન સ્થાન છે અહીં શાસ્ત્રિકા બાધારનવાર શાસ્ત્રા કરવા આવે છે.

એ નમજમા વહવાળુના પ્રદેશમા વિવાહરત્નચળા અભિષેકશાખાના
તેનજ સદ્રમચળી રાજગચ્છાખાના આચાર્યો વિધારતા હતા અત્રિ
હરત્નચળા આ દેવસુરિએ ૮ ૧૨૫૪માં વહવાળુ શહેરમા પડમ
અભિષે ની રચના કરી છે. સદ્રમચળા આ મેઝતુ મસુરિએ ૪૦
૧૩૬૧ના વશામ મુદિ ૧૫ ને સંવિષારે વહવાળુ શહેરમા ઐનિદાસિક
નજ નામે પ્રબલચિન્તાનપિ નો રચના કરી છે આ નજ આલે
નૂલસાલના હનિકાસની સામગ્રીમાં મહત્વનો ફાળો અપે છે.

સદ્રમચળા આ નરુમનમુરિએ ૪ ૧૩૨૪માં સમરાદિત્ય
સંપ્રે રચ્યો છે.

વહવાળુ શહેરમા ત્રી પહેલા ઉચ્છાખ પાલવત્તીનો મહે છે.
અહીં મોહવશના પાળ શાહે વિક્રમની ૧૩ મી સદીમા પાલવત્તી
બનાવી, તમા વિવાહરત્નચળા આચાર્યોના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી આ
વિશાળ જૈન મહિર જનું તે પછી તેની પૌત્રવધૂએ તે દેસસરમાં
નવી જિનપ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી, જેનો પ્રતિમાના પરિકર
ઉપરનો લેખ આ પ્રકારે છે—

॥૧॥ સં ૧૩૯[—] વૈશાખ મુદિ ૧ માંતર્વા છે પાવાત્તવે
ધ્વ દેશમુન ધ્વ મુદ્રાભ્યાર્યવા ધ્વ રતનદમ્યા બામધેયોર્થે ધ્વનિમિ-
નાશવિમ્બે કાપિન પ્રતિષ્ઠિતે શ્રીજાત્યોદારગચ્છ ધ્વસમ્માણસ્વમુરિસન્તાન
શ્રીદેવમુરિપામૂલગમનિપ્રમુદીહરિમયમુરિમિમ્બે મુગ્ધાભિનામધ્યમહારકમીજ્ઞ
સિંહપાદદુરણૈ ધ્વનિનુચ્ચમમુરિમિ ॥ શ્રીપાજાવસદિકાર્યા ॥ મદ્ર મક્તુ ॥

વહવાળુ શહેરમાં શામળા પાર્શ્વનાથના શિખરબધી દેસસર
પાસેના ઉપાશ્રમમાં કાળા રંગના પચ્ચરનું પરિકર છે તેની પર ઉપર
મુજળનો લેખ છે.^૧

૧. આ લેખની નજ સાચાનકટોદાશ ૧ મીલ અંશગણ રજિવર
બાબો મોહવી હતી.

લક્ષ્મીદારજી માટે (જૂઓ પ્રક ૩૫, પૃ ૫૪)

એકદરે સં ૧૩૯ (૧) મા શેક પાલ્યાદની પુત્રવધૂ રતન દેવીએ પાલવસદીમાં લં નેમિનાથની પ્રતિમા સ્થાપન કરી હતી.

મુસલમાની મુઝર્માં આ દેશસરનો નાશ થયો અને તેના એક ભાગની મુસલમાનોએ 'પાડા મસ્જિદ' બનાવી આ દેશસર વિશાળ ભૂમિમાં પથરાયેલ હતું રાજમહેલ તથા આગ્રપામની નીચે પેદાશ તેના નિશાનો મળી આવે છે અને લક્ષ્મીજરી પ્રતિમાએ પણ નીકળી આવે છે.

જમણી લક્ષ્મી નગરીના ઘનવીર શેક જમણા શાહે ચૌહમી વડેમાં અહીં ફેસીએવાળો જિનમ્યાસાદ બધાઓ હતો તેના પણ સલ્લક મુસલમાનોના હાથે નાશ થયો.

તે પછી વઢવાણ શહેરમાં શ્રીસુધે (૧) બં શપભદેવ તેમજ (૨) લ શામળા પાર્શ્વનાથના બે દેશસરો બધાઓ તે બંને મદિરા નામે વિદ્યમાન છે શ્રીસુધે છેલ્લા શ્રીશપભદેવના દેશસર પાસે જ (૩) લ શાંતિનાથનું બે માગનું લબ્ય દેશસર બધાઓ છે આ મદિરાની પ્રતિષ્ઠા સં ૨૦ ૪ ના વૈશાખ વદિ ૬ ને શનિવારે (વા ૨૬-૪-૧૪)ના દિવસે તપાગચ્છના અમળાધિસજ્જ શ્રીમૂલચંદ્ર ચણિવરના પદ્મર આં શ્રીવિજયકમલમૂરિશિષ્ય આં વિજયમોહન સુરિશિષ્ય આં વિજયપતાપસુરિશિષ્ય સમર્થ ઉપદેશક આં શ્રી વિજયધર્મસુરિએ કરી ॥

પોતાને ત્યાં બોલાવ્યું અને મેઘા શાહને ડેર આપીને મારી નખાવ્યો.
 શેઠ કાજલે દેસસરનું કામ નામે ઉપાડી લીધું. દેસસરમાં બેઠી
 પાશનાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી અને મેઘા શાહના પુત્ર મેહરે
 દેસસર ઉપર કમલ ચાલ્યો. ૬ પદ્ય બતાવો.

આ રીતે સ. ૧૪૪૪ માં બેઠી પાશનાથનું તીર્થ સ્થાપન થયું.
 તે પછી શેઠ કાજલે શનુજી અને જિસ્તાર તીર્થનાં છરી
 પાળતો માત્રાસથ કાઢ્યો હતો.

(કવિ નમુશમ સુદરશજીત જાણાવણવારિયે જૈનસત્સંગમાં,
 કમાક : ૧૪૫; અલ્પલગ્ન ૧૫ મોટી ગુજરાતી પદ્યાવલી પૃ. ૧
 ૧૬૪ ૨ ૬ ૨૨૬; ૫ વીરવિજયજીત બોડીલ પાશ
 નાથચરિત્ર)

બેઠી પાશનાથની પ્રતિમા છેલ્લા પાંચ સૈકાનાં બહુ પ્રભાવશાળી
 મનાય છે. આ પ્રતિમા હાલ થતી અને ભુદ ભુદે સ્વર્ગે પ્રવેશતી
 સ્કેલી તેની ચાત્રા માટે મોટા મોટા તથા આવવા હતા. આ પ્રતિ
 માણને જે સ્તે થઈ નગરપાસર હઈ ગયા તે તે સ્થાનોમાં બેઠી
 પાશનાથના પત્થા સ્થાપન થયા, જે આજે વરખડી નામથી
 ઓળખાય છે.

(૫૮) જગદ્ગુરુ આચાર્ય હીરવિજયસૂરિના પ્રશિષ્ય (૬) ૫
 શુભવિજય ગણિ, તેમના (૬૧) શિષ્ય ૫ જાવવિજય તેમના
 શિષ્ય (૬૨) ૫ સિદ્ધિવિજય (૬૩) ૩ રવિજય તેમના શિષ્ય
 (૬૪) કૃષ્ણવિજય, તેમના શિષ્ય (૬૫) ૫ રત્નવિજય, તેમના શિષ્ય
 (૬૬) ૫ નેમિવિજય સ. ૧૮ ૭ ના બાહરવા સુદિ ૧૩ ને સોમ
 વારે બેઠીલ પાશનાથનું સ્તવન (હાલ ૧૫) સ્થુ છે તેઓ
 હોય છે કે—

ખવલ ખીંગ બેઠી ખડી સજી કો બાવે સગ;
 મહેનકાવાદે મોટકો, વારબો નવરજ.”

તેમણે સ. ૧૮૧૧ માં સ્થાપન પાશનાથનું સ્તવનો પદ્ય
 સ્થાપ છે (પ્ર. ૫૮ મહેન કસ્તાબુવિજયપરપરા)

અર્થાત્ ૪ સ ણ્યં હેમચંદ્રસૂરિએ પ્રતિષ્ઠા કરેલી તે પ્રતિમાએ
(૧) ગોદીપુરમાં, (૨) મહેમદાવાદમાં અને (૩) તારગાના છે
વર્ધમાન સ્થાપના—

સૌરાષ્ટ્રમાં વડવાણુ એ પ્રાચીન ઐતિહાસિક નગર છે.

૬૦ મહાવીરસ્વામીએ દીક્ષા લીધી પછી પહેલું ચતુર્માસ મોરચક
વનિવેશ અને અસ્થિમામના કચુ તે અન્વિદ્યામનું અમુલ્ય નામ
વર્ધમાનનગર હતું ત્યાં નદીકિનારે શુદ્ધ યજ્ઞી યજ્ઞે ભજવાનને પ્રજ્ઞ
કપસર્ગો કર્યા અને પછી યાદીને માફ માગી ખમાવીને પ્રભુના પૂજ્ય
લક્ષ્મિ કરી ત્યારથી તેનું નામ પ્રજ્ઞયાતિ પ થુ ત્યાં જૈનતીર્થ
સ્થાપન કર્યું હતું તે સમયના પ્રવાહના વિચ્છેદ પામી મચુ

જેનો ચક્રસ્યાર્ધની કનઝતથી કિલ્લન કરી મારવાડ તરફ
આવ્યા ત્યાં તેઓ જે ૭ પ્રતિમાઓ વગેરે સાથે લાવ્યા હતા તે તે
પ્રતિમાઓ, સૂર્યો વગેરેને સ્થાપન કરી નાદિવા દિવાળા હોટાણા,
સોઠેસર, નાણા મુ સ્વયં કોત્રક બામણવા । વગેરે મ્દ્યે સ્થા
પના તીર્થો બનાવ્યા. (પ્રકૃ ૩૭ પૃ ૩ ૨) આ તીર્થોની સ્થાપના
મોટે ભાગે નિવૃત્તિકુળના જાનાથેનિ હાથે થઈ હતી આ જ રીતે
વિદ્યાધરમુચ્છના આચાર્યોએ વિક્રમના ૬ મી સદીમાં વડવાણુ
વગેરે સ્થાનોના સ્થાપના તીર્થો બનાવ્યા.

સુરવાણુમુચ્છના ધૈનવાચી આ જિનેશ્વરસૂરિએ સ ૧૧૭૩
ના શત્રુ વડિ ૬ ના થાજ વડવાણુમાં આચાર્યનાથની પ્રતિમાની
પ્રતિષ્ઠા કરી હતી.

સુરજાતનો મહામાતૃ હિંદયન મ ૧૨૦૮ ના સૌરાષ્ટ્રના આવેલા
વડવાણુમાં સુમાધિપૂવક મરણ પામ્યો. તેનો અસિદ્ધ સ્કાર વડવાણુમાં
લોગાવા નદીના કિનારે થયો અને મહામાતૃના વમુદેએ તથા
મીસરે નદીકિનારે વર્ધમાનતીર્થની ફરી સ્થાપના કરી. અહીં દેરી
બનાવી, ૬૦ મહાવીરસ્વામીની ચરણપાદુકા સ્થાપન કરી હતી. તે પછી
આ સ્થાનનો વારવાર છુર્જોદાર થતા રહ્યા છે છેવટે છુર્જોદાર
વડવાણુના જૈનસંઘે વિક્રમની ૧૬ મી સદીમાં કર્યો હતો. આને આ

સ્થળ યાત્રાનું ધામ મનાય છે નદીકિનારે નિર્મિત પ્રદેશ છે. સાંતિનું
એકાદ સ્થાન છે. અહીં યાત્રિકો અવારનવાર યાત્રા કરવા આવે છે.

જો સમયમાં વહવાણના પ્રદેશમાં વિદ્યાધરજીએના અસિદ્ધશાખાના
તેમજ સદ્રમજીની સજ્જમજીશાખાના આધ્યાર્મી વિચરતા હતા. અસિ-
દ્ધજીએના આ દેવસૂરિએ સ. ૧૨૫૪માં વહવાણ શહેરમાં પહોંચ
અસ્થિ ની સ્થાપના કરી છે સજ્જમજીના આ મેરુતુજસૂરિએ સ. ૧૩૬૧
ના વૈશાખ સુદિ ૧૫ ને સ્થિવારે વહવાણ શહેરમાં ઐતિહાસિક
મઘ નામે પ્રબલચિંતામણિ નો સ્થાપના કરી છે. આ મઘ આજે
ગૂજરાતના ઇતિહાસની સામગ્રીમાં મહત્વનો ફાળો ભર્યો છે.

સજ્જમજીના આ પ્રમુખસૂરિએ સ. ૧૩૨૪માં 'સમસદ્ધિસ-
સંગ્રહ' રચ્યો છે.

વહવાણ શહેરમાં ત્રી પહેલો ઉદ્યોગ પાબલવન્હીનો મળે છે.
અહીં મોઢવશાના પાબલ શાહે વિક્રમની ૧૩ મી સદીમાં પાબલવસહી
બનાવી, તેમાં વિદ્યાધરજીના આધ્યાર્મીના કાશી પ્રતિષ્ઠા કરાવી. આ
વિશાળ જૈન મંદિર હતું તે પછી તેની પૌત્રવૃદ્ધિએ તે દેશસરમાં
નવી જિનપ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી, જેને પ્રતિમાના પરિકર
ઉપરનો લેખ આ પ્રકારે છે—

॥૬॥ સં ૧૩૧[—] વૈશાખ સુદિ ૧ મોઢવસં જો પાવાનવ્યે
મ્ય દેવાનુત મ્ય મુન્નાકમાર્ગયા મ્ય રતનદેવ્યા માત્રપ્રેમોર્થે મીનમિ-
નાયકિન્ન કાપિત પ્રતિષ્ઠિત શ્રીજાત્તવોદારગણ્ઠ શ્રીસમ્બાંજલસૂરિસન્તાન
શ્રીદેવસૂરિપદમૂલપ્રમગિપ્રમુદ્ધીહરિમગ્ધસૂરિગિર્મી સુગમ્પ્રિતામધેવમાત્રકમીજન્ત્ર
સિદ્ધપદાકુદરૈર્મીમિપ્રમમૂરિમિ ॥ શ્રીપામારસદ્ધિકાર્તા ॥ મર્મ મવતુ ॥

વહવાણ શહેરમાં શામળા પાશ્વનાથના શિળસ્તંભી દેશસર
પામેના ઉપાસકમાં કાશી રતના પદ્મરત્ન પરિકર છે તેની પર ઉપર
મુદ્દબને લેખ છે.^૧

૧ આ લેખની નકલ કાજીરડીવાસી ૫ શ્રીદયાલાલ મજીરી
અમો મોકલી હતી.

અર્થોદ્ધારગણ માટે (જૂઓ પ્રકૃ ૩૫, પૃ ૫૪)

એક દરે સં ૧૩૬ (૧) માં શેક પાલશાહની પુત્રવધૂ રતન દેવીએ પાલવસદીમાં બ નેમિનાથની પ્રતિમા સ્થાપન કરી હતી.

મુસલમાની યુગમાં આ દેરાસરનો નાશ થયો અને તેના એક ભાગની મુસલમાનોએ પાઞ મસ્જિદ બનાવી આ દેરાસર વિશાળ ભૂમિમાં પથસથેદુ હતું રાજમહેલ તથા આસપાસની જમીન એકલા તેનાં નિશાનો મળી આવે છે અને ઘણીખરી પ્રતિમાઓ પણ નીકળી આવે છે.

કંચની લાવલી નગરીના દાનવીર શેક જમદૂ શાહે જોઈતી સદીમાં અહીં દેરીઓવાળો બિનપ્રાસાદ બનાવ્યો હતો તેનો પણ સુલભતા મુસલમાનોના હાથે નાશ થયો.

તે પછી વહવાણ શહેરમાં શ્રીસથે (૧) લં જલભદેવ તેમજ (૨) લં શામળા પાર્શ્વનાથના બે દેરાસર બનાવ્યા તે બંને મંદિરો આ ૭ વિદ્યમાન છે શ્રીસથે છેલ્લા શ્રીજલભદેવના દેરાસર પાસે જ (૩) લ શાંતિનાથનું બે ભાગનું લંબ દેરાસર બનાવ્યું છે આ મંદિરની પ્રતિષ્ઠા સં ૨ ૪ ના વૈશાખ વદિ ૬ ને શનિવારે (તા ૨૬-૪-૪૮)ના દિવસે તપાગચ્છના મુલ્લાધિસજ્જ શ્રીમૂલચંદ્ર નસ્ટિવરના પદ્મજ્ઞ આં શ્રીવિજયમકનલસુરિશિષ્ય આં વિજયમોહન સુરિશિષ્ય આં વિજયપ્રતાપસુરિશિષ્ય સમર્થ ઉપદેશક આ શ્રી વિજયધર્મસુરિએ કરી છે.

પ્રકરણ ત્રેતાલીશમું

૦

આં સોમપ્રભસૂરિ, આં મણિરત્નસૂરિ

આ વિજયસિંહસૂરિ પાટે ૪૩ આ સોમપ્રભસૂરિ અને આ મણિરત્નસૂરિ એમ બે પદ્ધતિ થયા.

સત સ્તાવિઙ્ગ ક્ષ્યાત ધીસામ્પ્રભસૂરિસાદ્ ।

સૂરિર્મેષિરનય મારવાલ્લનવાવિર ॥૨૫॥

(—આ સુવરત્નકૃત કિશોરનયસુધાય સુરુપવકન, સ ૧૪૬૬)

સોમપ્રભો મુનિપતિર્વિવિત સ્તાવિઙ્ગ-

ત્વાસાંત ગુગી ચ મુનિરન્ગુરિસીય ॥

(—આ મુનિસુદરકૃત સુર્વાવલી સ ૧૪૬૬)

મહામત્રી વિનદેવ નામે પોત્તાડ જૈન હતો, તે હમેશા વિનપૂજા કરતો હતો. તેને સર્વદેવ નામે પુત્ર અને સોમદેવ નામે પૌત્ર હતો.

સોમદેવે આ વિજયસિંહસૂરિ પાસે શીષ્યા લીધી. આકરજી, કાબ, તાહિલ, ન્યાય અને જૈન આનમ શાસ્ત્રોનું તથાપર્થી અભ્યાસ કર્યું અને સુરુદેવના કરકનસથી આધ્યાત્મિક પ્રાપ્ત કર્યું. સુરુદેવે તેમને આં સોમપ્રભસૂરિ નામ આપી પાતાની પાસે બેસાડ્યા. ૧

૧ (૪૦)મી પાસે ૫૭૭ નીચ આ સોમપ્રભસૂરિ (સ ૧૩૨૭ થી ૧૩૭૩) થયા (પા ૪૭) હતા, મજે સ ૧૩૩૩ થી બીજાભાગ મનુર્વાય ૪૭ હુ ત્યારે ની ૧ મ ૭ના પુત્ર મજે ૧૧ આચાર્યો ત્યાં હતા. મનુર્વાયને કહે સ ૧૩૩૪ થી મે દર્શિત હતા અને પોત મદિ બે ૪૫ હતો. મે નેત્ર ૩ હાવજ હતા, એટલે જાણાપથીએ આધારના મદ્ર તર્ક નીવડિયા નમસ્તો તત્તથા જ રિવાજ એ એ જગી મે ૧૩૩૪ થી પહેલા દર્શિત મદિતાની પૂનમે જ મનુર્વાય પૂજા કરી ત્યાંથી વિદ્યા કરી.

(પા ૩૧ ૧ ૨૩૬ પ્ર ૪૭ ૧)

આ સોમપ્રભસૂરિ ન્યાયના પારગામી, સર્વ જ્ઞાત્રોના બાણકાર, શીષ્ય ઠવિ અને સમર્થ ઉપદેશ હતા. તેઓ આં વિજયસિંહસૂરિના વીર્ય પદ્ધતિ હતા અને શતાર્થી સોમપ્રભસૂરિ તરીકે પ્રસિદ્ધ હતા.

તેમણે સં ૧૨૮૩ માં બીહાણી વીર્ય માં ૭૦ પાર્થનાથની યાત્રા કરી, ૧૧૫૩ (૧૫૩૩)ના યોગાસુ કથું હતું સં ૧૨૮૪ માં સુવ સાથે શત્રુજય વીર્યની યાત્રા કરી અકેવાલિયા ગામમાં અતુ માંસ પ્રાપ્ત અને ૧૨૮૪ માં એ અતુમાંસમાં જ અકેવાલિયા માં તેઓ સ્વર્ગસ્થ થયા.

આચાર્યશ્રીએ સં ૧૨૩૮ ના માસ મુદિ ૪ ને શનિવારે માતૃકા અતુવિંશતિપદ્મની પ્રતિષ્ઠા કરી, જે ૫૨ આજે શ્રવેશ્વર વીર્યમાં પૂજ્ય છે.

આ સોમપ્રભસૂરિ સમર્થ નયકાર હતા. તેમણે નીચે મુજબ જાણી રચના કરેલી છે—

(૧) સુમતિનાહચરિત્ર—(૪૦ ૬૫૦૦) સં ૧૨૦૮ થી સં ૧૨૪૦ પાટણમાં મહામાત્ય સિદ્ધપાલની પાપાળમાં રચના કરી.

(૨) સિદ્ધશ્રમકર—જેમાં અહિંસા વગેરે વીર્ય વિષયો ઉપર સરલ, સુભાષ અને હૃદયગમ ૧ મુલાખિત જેવા પદ્યો છે આ નવતુ બીહુ નામ સુજાતમુજાવલી અને સોમશાળ પદ્ય મળે છે શ્વેતાબર, કિંબર અને સ્થાનકવાસી સૌ જોને, જોટલુ જ નહિ અજોને પદ્ય આ પ્રકરણને માને છે—જોને ભાવથી વાળે છે આ પ્રકરણના વીર્ય વિષયોમાંના ઈષ્ટ ઈષ્ટ વિષયોની આરુપનાના હિંસાને કિંબર જોનાના વીર્યપથી અને તેરાપથી લેરો પન્ના હિ આચાર્યશ્રીએ આ પ્રકરણના વળા શ્લોકો પોતાના કુનારપાલપદિ લોકોમાં ઉતાર્યા છે.

આ સિદ્ધશ્રમકર ઉપર ખસ્તરખચીય આ જિનકિતસૂત્રિના ગ્રિપ્ત આ ચારિત્રવર્ધને સં ૧૫૫ ના વૈશાખ મુદિ ૮ ને શુક્રવારે સં ૪૮૦ પ્રમાણ ટીકા રચી છે નાગોરીવપાનચના ૭૦ (૧૦ ૫૭) હર્ષકીર્તિસૂરિએ સં ૧૧૬૦ લગભગમાં તેના ઉપર એક ટીકા

સ્વી છે વળી, ફિગબર તેતપથી મતના પ્રવર્તક બનારસના ૫૦ બના રસીદાએ સ ૧૬૬૧ મા તેનો કિંદી પવાનુવાદ કર્યો છે બ્યારે બેક વિદાને તેનો બુજસલી પવાનુવાદ કરેલા પણ મળી આવે છે.

(૩) શુઆરૈતઅતરઝિખી-શ્લોક ૪૬ આ મુજબ શુઆરના દુપણે બતાવી વેસઅને પુટ કર્યો છે

(૪) શાત્તાથ કાબ-આનાઈઝીએ બેક શ્લોક બતાવી પોતે જ તેના ૧ ભાઈ કરી બતાવ્યા છે બાથી તેઓ શતાર્થી તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યા હતા તે મૂળ કાબ આ પ્રકારે છે—

૧. ઐન બાબાએએ પચકતાર્થી શતાર્થી હોવાથી, પર્થી મારુર્થી બને દુપર્થી બેક બેક પ્રકારના બેકર્થી હાથે રચ્યા છે બેખાંતુ દેશ બેક નીચે મુજબના બજવા મળે છે—

બેકર્થી સાક્ષિ—

- (૧) આ પાપચકતારિનું લખાણબધી બાદકતર્થી ૧૮ બજવાનું કતાર્થી હાથ.
- (૨) નિર્જિતિબના આ સરખાવનો પ્રકરણનેવિદિસંધાનકાબ મળે છે ૧૦૬
- (૩) પાપચકતારિ આ હેમચકતારિનું નાભેનેવિદિસંધાન કાબ સ ૧૧૬ મળે.
- (૪) કલિષ્કર્ત્તર ધીપાણુ મુસારેજારનો ના બાદિ પચપણુ કતાર્થી ૫૭, સ ૧૧૬ મળે.
- (૫) આ સુખમચકતારિ સ્વીટી શત્તાથકતારિના નું બેક કતાર્થી ૧૦.
- (૬) ક ક આ હેમચકતારિના કિંબ ૫ વપમચકતારિના કુમારનિદાસ પ્રકસિતકા નું ૮મું પેઠાકાપિકતાર્થી નિવરણ.
- (૭) પાપચકતારિ આ સોમચકતારિનું કમચાસાર કતાર્થી હાથ, સ ૧૨૩૫ થી ૧૨૪ (નૂએ, મારુ પ્રકરણ)
- (૮) તપચકતારિ આ સોમનિદાનું બીધિજાર્જનરેજ પચવિદિતિ બેક હાથ. (જિન ૨૪ + કુ ૧ = ૨૫) સ ૧૪
- (૯) આ સોમનિદાનું બીધીજેટમ મારુર્થી રથપવાલિસુવિ ક ૧૪
- (૧૦) આ જિનચાનિકચકતારિનું કતાર્થી હાથ, સ ૧૫૩૬

(૧ થી ૨૪) તીર્થ કથા (૨૫) પુડીક (૨૬) સૂરિ, (૨૭) ઉપ-
 આચ, (૨૮) સિખ, (૬) મુનિ, (૩) ગૌતમસ્વામી, (૩૧) મુખર્મ
 સ્વામી (૩૨ થી ૩૬) પાપ મહામત (૩૭) આચમ (૩૮) મુતદેવી,
 (૩૯ થી ૪૨) આચર ૩ પાર્થ (૪૩) વિધિ, (૪૪) નારદ, (૪૫) નેદ,
 (૪૬) વિષ્ણુ (૪૭) બલદેવ, (૪૮) લક્ષ્મી, (૪૯) પ્રણુન, (૫)
 મકં (૫૧) સપ્ત, (૫૨) શિવ, (૫૩) પાર્વતી, (૫૪) સ્કક (૫૫)
 કેરબ, (૫૬) કલાસ, (૫૭ થી ૬૫) નવમહો, (૬૬ થી ૭૨) આઠ
 ક્રિષ્ણાસ, (૭૩) જન્મવ, (૭૪) ધન, (૭૫) મહિસ, (૭૬) સોનું, (૭૭)
 સમુદ્ર (૭) નિહ, (૭૯) ધોડિ, (૮) હાથી, (૮૧) કમળ, (૮૨)
 સર્ (૮૩) શુક (૮૪) અસ્તવ, (૮૫) માનસરોવર, (૮૬) મનુષ્ય,
 (૮૭) અન્નવૈદ્ય, (૮૮) હનુમાન, (૮૯) પત્ની, (૯) આ સિદ્ધસેન
 દિવાકર, (૯૧) આ હરિભદ્રમૂરિ (૯૨) આ વાદિદેવસૂરિ, (૯૩)
 આ હેમચંદ્રસૂરિ, (૯૪) રાજા સિદ્ધરાજ (૯૫) રાજા કુમાર
 પાસ, (૯૬) રાજા અજયપાસ, (૯૭) રાજા મૂળરાજ સ ૧૨૩૪
 (૯૮) કવિ મનપાસ, કવિ સિદ્ધપાસ, (૯૯) આ અખિતદેવસૂરિ
 (૧) આ વિજયસિદ્ધસૂરિ, (૧૧) રાતાર્થી સોમપ્રભસૂરિ

આ આનમનનૂરિએ કૃત્યાસાર એ કાવ્યના ચતુર્થી વિવ
 સ્વના ઉપમુદ્ધ સો બર્ણો બનાવ્યા છે.

(૫) કુમારપાસપદિઓદો (પ્રસ્તાવ: ૫, બ ૮/૧૧) આચાર્યમી
 કુમારપાસપદિઓદો ની પ્રથસ્તિમાં જણાવે છે કે સ ૧૨૪૧
 માં પદલુમા રુદ્રેશ્વર કુમારપાસના પ્રીતિપાત્ર કવિચકવર્તી સિદ્ધ
 પાસની વત્તવિમા આ જગ બનાવ્યો આ ત્રય કે સ૦ આ હેમ
 મદ્મૂરિના શિષ્યો આ નાદેસૂરિ, ૫ વર્ષમાન જાણે બને ૫૦
 મુલુપત્ર જાણે સાધવ સામજ્યો કવંદ શેક નેમિનામ ચાદના
 મુખ્ય પુત્ર શેક માવક અવસથકુમાર, તેની પત્ની પદા, પુત્રા હરિ-
 ચંદ્ર બજેર પુત્રીઆ બને દેવી વજેરેએ અસ્તવ આનંદ પાની આ
 પ્રથની પ્રતો લખાવી હતી.

૬૩ આં મહિરત્નસુરિ—

આ વિજયસિંહસુરિએ પોતાની પાટે ૧ આ હેમધ, ૨ આં સોમપ્રભ, ૩ આં મહિરત્ન—એમ ત્રણ આચાર્યોને સ્થાપન કર્યા હતા. આં મહિરત્ન સૌથી નાના હતા. તેઓ અત્યંત વિનયી અને સદમ્મા સૌને પ્રિય હતા. તેમના જીવનની ખાસ નોંધ મળતી નથી. મેલવત તેઓ સં ૧૨૭૪ માં સ્વર્ગે ગયા. આ જગન્નથસુરિ તેમના શિષ્ય હતા અને તેમની પાટે આચાર્ય થયા. આં ૬૧ જગન્નથસુરિથી સં ૧૨૮૫ માં આઘાટપુરમાં તપાનમ્થ નીકળ્યા અને તેમના બે શિષ્યોથી સં ૧૩૧૬ માં ખલાતમાં ૧ તપા વૃદ્ધ પોપાળ અને ૨ તપા હધુપોપાળ એમ બે શાખાઓ નીકળી

(જૂઓ, પ્રકં ૬૪ ૪૫ વર્ગે)

આ સમયમાં ધણા ધર્મપ્રભાવકો થયા. તે આ પ્રમાણે—

મુનં આં વિનયમિત્ર—તમને મુ. પ્રધાનકાગસ ૧૧૮૮ થી સં ૧૨૭૪ હતા. મેલવ ઉકે આં મહિરત્નસુરિ મુનપ્રધાન હોય.

આં વિજયસેન, આં ઉદયપ્રભ આં મહિરેણુ—આ ત્રણે નાગેદ્રગચ્છના આચાર્ય હતા. મત્રી વસ્તુપાલ તેજપાલના વચે ના ધર્મશુરુ હતા. ન ૧૨૮૭ (—૪૩ ૩૫, ૫૦ ૬ ૭)

આં મલ્લવાદી—તેઓ નાગેદ્રગચ્છના ખલાતના ચૈત્ત્યાસી આચાર્ય હતા. તેમના ઉપદેશથી સં ૧૨૮૨ જગલમમાં મત્રી વસ્તુ પાલે પોતાની બાદીની પાલની ભેગ આવી હતી. બે બાદીમાંથી ભરુ બના શકુનિકાવિહારના સ્નાત્ર પ્રતિમા બનાવી હતી.

(વિશેષ માટે જૂઓ પ્રક ૨૩ ૫ ૩૮૦)

આં વધ માન—તેઓ નાગેદ્રગચ્છના આચાર્ય હતા. સં ૧૨૬૬

(જૂઓ પ્રકં ૩૫, ૫ ૫૫)

આં જિનદત્ત, આં અમરેશ્વર—તેઓ વાઘનથના આચાર્ય હતા. સં ૧ ૬ માં આં જીવદેવસુરિ થયા. તેમની પાટે વાઘનથના દર ત્રીજા આચાર્યનું નામ જિનદત્ત મળવામાં આવતું હતું. (પ્રક ૩૪ ૫ ૫૪૬) આ જિનદત્તે સં ૧૨૬૫ માં બલોર-

ના મહામાત્ય દેવપાલના પુત્ર મનપાલ માટે ‘વિવેકવિલાસ શ્રવણે સમ્પૂર્ણમાં અભિવશ્યાંતિસ્તવન (શ્લોક ૧૫) શબ્દ બને ઘણા નવા વશોને કૌન જનાવી, વાચકેજમ્પૂર્ણમાં જાણલ કર્યાં. તેઓ સ ૧૨૮૭ માં મત્રી વસ્તુપાલે કરેલા શત્રુજય લીધાના માત્રાસધમાં સાથે હતા એ સમયે તેમણે જ મત્રીને ઉપદેશ આપ્યો હતો કે સધમાં રહેલ પાસત્યા વજેરેને પણ આહાર વગેરેનું જાન આપવું ત બવહારશુદ્ધિ છે પાસત્યાઓ છે તે જ નિર્જન્યો નિર્જન્ય તરીકે જોજાવા છે વજેરે.

(સુકૃતસંક્ષીર્ણ, પ્રજાપદેશ પ્રક ૩૪ પૂ ૫૪૬ થી ૫૫૬)

વાચકેજમ્પૂર્ણમાં આવક વાકેઠે એક પચ્ચરતું ત્રિનકુ જનાવું હતું, જે બાકે ભોમવૃં લીધ પાસે સૂતજ ગામના જ શ્રીતલનાથના દેરાસરમાં વિદ્યમાન છે. તેની ઉપર મુંદર બાંધવામાં સ ૧૨૬૭નો લેખ છે.

(જૂઓ પ્રક ૪૧ પૂ ૯૮)

આ ૦ અમરવદ્ર—તેમની પાઠે આ અમરવદ્રસુરિ થયા હતા આ જિનહત્તના હાથ અને કવિરાજ અરિસિદ્ધના તેઓ પ્રીતિપાત્ર વિદ્યાર્થી હતા. કવિરાજે તેમને સિદ્ધસાસ્ત્રવત મત્ર આપ્યો. તેની તેમણે વાચકેજમ્પૂર્ણમાં કાઢારી પણ ભેટીના વરમાં ૨૧ બાથ બિલકરીને વિધિપૂર્વક સાધના કરી હતી. તેથી તસ્તવલીએ પ્રસન્ન થઈ તેને પાતાના કમહત્તુ પાણી પાણુ અને સિદ્ધ કવિ તથા જાજપૂજિત થયાને આશીર્વાદ આપ્યો.

આ અમરવદ્રે બાલભાસ્ત (સર્ગ ૧૧ શ્લોક ૬)માં પ્રભા તના વર્ણનને એક શ્લોક શબ્દો છે કે— વલોખું કરવી જીની

૧. કપ્પી આપાજ આ જાલવની કહેવા મને છે કે—

પાપો પાપો કૃત્તાપી, પાપો કે જલુ છ ?

મો પાપો ન લેત, બીજા શાસ મોવાલે કીય ?

તમે જાને મારો શર્પ, મારો પિટપો કહે છે એવ પિટપો પિટપો કહે છે. તે પિટપાતુ પણ કળ્યાણુ છે, કેમકે મુળા-પિટપા ન હોય તે બીજાના શાસ કરી રીતે કહેવાય.

વેળીરૂપ તરવારને કામદેવ નિર્દય રીતે ફેરવે છે.^૧ આથી વિદ્વાનોએ તેમને 'વેળીકૃપાળુ જામર એવું બિરુદ આપ્યું.^૨ તેમની કવિત્વ શક્તિનો પ્રભાવ ઠેક મહારાષ્ટ્ર સુધી ફેલાયો હતો. ધોળકાના રાજા વીસલદેવે (સં ૧૩૦૦ થી ૧૩૧૮) મત્રી ૬૦ વૈજલને મોકલી આજ્ઞા કરીને પોતાની સજ્જસભામાં પધરાવ્યા હતા.

અહીં કવિ સોમેશ્વર, વલ્લભીનો કવિ સોમાદિત્ય, કૃષ્ણનગરનો કવિ કમલાદિત્ય, વીસલનગરનો કવિ નાનાક વગેરેએ આં અમર-ચક્રને ૧૦૮ સમસ્યાઓ પૂછી તે બધી સમસ્યાઓની પૂર્તિ તેમણે સીધતાથી કરીને સૌને આશ્ચર્યચકિત કર્યા હતા.

તેમણે બાલભારત, કવિકર્પણતા, તે (કવિકર્પણતા)ની સ્વોપજ વૃત્તિ નામે કવિશિશ્તાવૃત્તિ કાવ્યકર્પણતાપરિચય, અલકારપ્રબોધ, સ્વાદિતમુખ્યક, ઉચ્ચાસ ૪ શ્લોક ૫૪ છંદોરત્નાવલી મંજરી વૃત્તિ, કલાકલાપ, સૂક્તપાવલી, પદ્યનદકાવ્ય (બાવીસ વીર્થકથાના દૃઢ ચરિત્રોની રચના, જે કોકારી પદ્યની વિનવિધી સ્વયં છે) વગેરે જ થોડાં રચ્યા છે.

મહો ગરીબવિજય મણિએ આ કાવ્યકર્પણતા ની વૃત્તિ ૪૦ : ૭૨૫ રચી હોવાની માન્યતા છે પણ સુભવત એ વૃત્તિ ૬૦ સુ આં હેમચંદ્રચૂરિએ રચેલા કાવ્યાનુશાસનની રચેલી સ્વોપજ વૃત્તિ અલકારનૂપમણિવૃત્તિ ઉપરની વૃત્તિ હશે.

આ અમરચક્રે કવિશજ્ઞ અર્શિસહને પોતાના કલાગુરુ તરીકે યશ્વ વિનયદેવની સામે રજૂ કર્યા હતા. શબ્દો પલ્લુ કવિશજ્ઞ અર્શિ-સિંહની અદ્ભુત કવિતા સાક્ષી તેને મોટો શ્રાસ બાપી આપ્યો હતો.

(જૂઓ પ્રકં ૪૫)

આં અમરચક્રે છેડેલાં જ એ કોકારી પદ્યના કહેવાથી પદ્યનદા

૧. શકિમવનશિક્ષોભ્યોઽકુરુએનિવમ્યાપયમવનમનઃ । વિધરિપેદ્યેતા ।

મનમશિભવોપવનનાથ જ્ઞાનમયિવ દિવસારી અપ્યપિર્વનશ્ચિ ॥

(—પદ્યશાસ્ત્ર પ્રમાણસુ ન)

૨. તેમને શીપિઝાજામિદાસ પદ્યમાલક વગેરે નિરુદોની જેમ મણ-જાવતો વેલીજાનોડમરા એવું નિરુદ આપવામાં આપ્યું હતું.

બુદ્ધમહાકાવ્ય નામે કથ્યો છે તેમાં સુર્ગ ૧૬ માંના શ્લોક ૭૫ થી ૮૨ માં ત્રિવન (૬ થી ૫૫ અ.૩૧) સ્થિત અને શ્લોક ૧૫ થી ૧૬ માં પચવર્ગ (૧૬ થી ૩૦ અ.૩૧) પરિકાશવાગી રચના કરી છે.

આચાર્યશ્રીએ મસ્મિન્સાર સંસાર એ શ્લોકના ઉત્તરાર્ધથી મહામાત્સ વસ્તુપાત્રને ભક્ત બનાવ્યો હતો.

આ આચાર્યની મૂર્તિ પાટણમાં ટામચિયાવાડના મંદિરમાં વિસજ્જ માન છે જેની પ્રતિષ્ઠા સ ૧૩૪૬ના ચૈત્ર વદિ ૬ ને શનિવારે ૫ મહોદ્દશિબ્ધ મહનથાદ્રે કરી હતી.

(—જૈનલેખસન્ધ્ય, ભા ૨, પૃષ્ઠ ૫૨૩)

આં શિવસૂરિ આં કલ્કસૂરિ, આં દેવગુપ્તસૂરિ—તેઓ ઉપદેશ આપના આચાર્યો હતા.

આ શિવસૂરિએ સ ૧૨૫૫ માં શિવલક્ષ્મી આદીના પ્રાચીન પદ્ધતિ ઉદ્ધાર કર્યો. સ ૧૨૭૪ માં આ ચિનલક્ષ્મીના મમાલમલ્લ કૃત ક્ષેત્રસમાસ ની વૃત્તિ રચી છે તેમના મુદ્રાનુ ૫ ચીરદેવે જોશિયા વીરને શાકબુરીન ઘેરીના લુભકાથી બચાવ્યું હતું.

આ કલ્કસૂરિએ સ ૧૨૭૪ માં પાલનપુરમાં પદ્મવિયા પાંચ નાથની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. (જૂઓ પ્રક ૩૬ પૃ ૨૪૬) માનવરક્ષા—

આ દેવગુપ્તે પોતાના શિષ્યોને મહાવિદ્યાન બનાવી પ્રજાવક બનાવ્યા હતા તેમના શિષ્ય ૫૦ હરિચંદ્રે કલ્કના રાવને ઉપદેશ આપી કલ્કના “કલ્યાને દૂષણીતી” કરવાની દ્વિસક પ્રધાને સર્જના બંધ કરાવી હતી. (—વિશેષ નાદે જૂઓ પ્રક ૬ પૃ ૩ ૩૧) ઉપાં ૫૪મસ (સ = ૧૨૭૭)—

તેઓ જુલ્હાર શિવરાજ જર્જસિદ્ધના પિતૃશર્મ બનીબ હતા તેમણે ઉપદેશમળના ઉપા જૂનાનની પરપસમાં રીક્ષા લીધી હતી. જુલ્હાર કુનાવપાટના તજઠાળમાં સિધમાં સામરોટી નામમાં ઉપદેશ આપીને જૈન દેસસર બધાનું કર્તુ તેમણે ત્રિપુરા (સસ્વતી) દેવીને પ્રસન્ન કરી વચનસિદ્ધિ મેળવી હતી. સાબ જીમદેવ વીએ

(સ ૧૨૩૫ થી ૧૨૬૮) તથા તેની પાસાણી લીલાવતી ઉપાધ્યાયજીને
 ગુરુ તરીકે માનતા હતા. તેમણે સં ૧૨૩૬ માં અમરેશના રાજા
 વીસદેવની સલામતી આ જિનપતિસૂરિ (સં ૧૨૨૩ થી ૧૨૭૭)ને
 સુરુક્ષાઆપ્તક અંગે વાદના છતી લઈ જય મેળવ્યો હતો.

(પ્રકં ૧ પૃ ૨૮ પ્રકં ૬૦ પૃ ૪૫૮)

આ જિનપતિસૂરિ—તેઓ ખસ્તરખીના આધારે હતા
 સં ૧૨૨૩ થી ૧૨૭૮ (પ્રકં ૬ પૃ ૪૫૬ ૪૫૮)

આં મહેન્દ્રસિંહસૂરિ—તેઓ અવલમખીના આધારે હતા
 સં ૧૨૬૩ થી ૧૩૬ (પ્રકં ૪૦ પૃ ૫૨૧)

આં વિનયથાદ્રેસૂરિ—

(૧) વઠનખીના આં સર્વદેવની પાટે આં યશોદેવ, આ રવિપ્રભ
 વગેરે યથા. તેમની પાટે આં રત્નસિંહ યથા, જેમને સૈદ્ધાંતિક આં
 મુનિચાદ્રસૂરિએ આનામંપક આપ્યું હતું તેમની પાટે આં વિનય
 ચાદ્રસૂરિ યથા. તેઓ મહાવિદ્વાન હતા. તેમણે સંભવતઃ ચોવીસ લીલા
 કથાના ચરિત્રો અને વીસ પ્રબંધો રચ્યા છે.

(૨) આં વિનયથાદ્રે જિનચરિત્રો પૈકીના શ્રીપાદનાથચરિત્રની
 રચના સં ૧૨૮૫, શ્રીમંદિનાથચરિત્રની રચના સં ૧૨૮૬ ને તે
 પછી શ્રીમુનિમુખતચરિત્ર સગ ૮ રચેલા મળે છે સં ૧૨૮૬ લગ
 લગભગ આં બાપ્પભદ્રસૂરિની કવિશિક્ષા ના આધારે નવો કવિ
 શિક્ષા પ્રથમ રચ્યો છે તેના ભારતના ૮૪ દેશોની માહિતી આપી
 છે તેમણે કાશ્મીરીખીના આ ઉદ્દેશ્યકે સં ૧૨૮૬ માં રચેલી
 ધર્મવિધિવૃત્તિ તુ સરોધન કમું હતું.

(પ્રકં ૩૫, પૃ ૧૨૭ માં ૬ દેસાઈના જૈનસાહિત્યને
 સંશ્લિષ્ટ ઉત્તિહાસ પાસ ૫૬૪ ડિ પાસ ૬ ૫)

(૩) આં વિનયથાદ્રે સં ૧૩૨૫ માં કાશ્મીરપદ્ધતિશુદ્ધિ,
 સં ૧૩૬૫ માં 'શ્રીપાદિકાકાવ્ય' તેમજ 'જેમિનાથ-વતુપદ્ધતિ' (કડી
 ૪૦) 'આનંદસધિ, ઉપદેશમાલા, કથાનકકાવ્ય' વગેરે રચ્યાં છે
 (જૂઓ પ્રકં ૩૮, પૃ ૩૮)

આં જીવનથી દ્ર—તેઓ આ ધનેશ્વરસૂરિની પરપરાના વિષય વાંચનારના આચાર્ય હતા. તેમના સિખ પ દેવસાદ્ર જણીએ આ જગત્ત્રયસૂરિની નિઆમ સં ૧૨૮૫ ના કિચોબાર કર્યો હતો. તેઓ જગત્ત્રયસૂરિએ તેમને ઉપાધ્યાયપદ આપ્યું હતું (જૂઓ પ્રક ૪૪)

આં ગુણુભદ્રસૂરિ—નિર્વૃત્તિકુલના ભક્ત્યોદારજગત્ત્રય આ જીવનસૂરિ થયા હતા. માંજના ભક્ત્યોદારજગત્ત્રય પાંડવ મોટે તેમના ઉપદેશથી સં ૧૨૨૬ના વીજ આવણ મુદિ ૩ ને સોમવારે જૂજિશ્વર કુમારપાલના મત્રી વાપુજનના સમયે પાલાઉદ નામમાં નદીમૂર્તની કુમ આજ્ઞા લખી. (—જેનુસ્તવકાશસ્તિ, નં ૬૦)

આ પ્રશસ્તિમાં ભક્ત્યોદારજગત્ત્રયે નિર્વૃત્તિકુલનો શાખાજગત્ત્રય લતાઓ છે. જ્યારે આ દેવસૂરિ ભક્ત્યોદારજગત્ત્રય તથા કાશકુલજગત્ત્રયે વિદ્યાધરકુલના પેટાજગત્ત્રય હોવાનું લખે છે (જૂઓ પ્રક ૩૫, પૃ ૫૩)

આં વીર આં જગત્ત્રય—તેઓ ચદ્રજગત્ત્રય અને જીવનના મહિસા કૈતવાસી આચાર્ય હતા. આ જગત્ત્રયે સં ૧૨૮૫ લગભગમાં હુમીરમહમદનનાટક ની રચના કરેલી છે. તેમાં મત્રી વસ્તુપાલે બાદશાહ અલતમશ ઉપર વિજય મેળવ્યો તેનું વર્ણન કર્યું છે. આ નાટક ખજાલમાં લીમશ્વર મહાદેવના શાસ્ત્રસવપ્રસંગે લખવાયું હતું.

ચદ્રજગત્ત્રય આ જગત્ત્રયે સં ૧૨૮ નાં ખજાલની વીસ્વસ ક્રિકામાં સરસ્વતી દેવીની પ્રતિમા સ્થાપન કરી હતી.

આં જગત્ત્રય—તેઓ કૃષ્ણવિંજગત્ત્રય આચાર્ય હતા. તેમણે સં ૧૩ ૧ માં મારવાડના મત્રી જળ ઉપજાવવાને સમયે વિવાહનો હતો.^૧ (—આ જગત્ત્રયસૂરિકૃત કુમારપાલવસ્તિ પ્રશસ્તિ)

૧. કૃષ્ણવિંજગત્ત્રય આ જગત્ત્રયસૂરિ (સં ૧૩ ૧)ની પાસે આ મહોદ્રસૂરિ થયા. તેઓ નિર્ધીલ હતા.

બાકી ૬ મહામહા તેમને જુદા જાનતા હતા. તેમના સિખ આ જગત્ત્રયસૂરિ શરત પડિતે વાઘાં કરાવ્યો. સં ૧૪૨૨માં કુમારપાલવસ્તિ મ : ૧૩ ૭ નાખું. આજર્જતાના નવાવશારની નવાવજગત્ત્રય દીક્ષા બાકીજગત્ત્રયનાખું.

ત્રેવચીસમું] આ સોમપ્રાસરિ, આ મલિન્ગસરિ ૭૧૭

આં વિજયસિ હ—તેઓ ભાવાચાર્યજીના ચૈત્યવામી આચાર્ય
હતા. સં ૧૦૩૭.

આં વિજયસિ હ—તેઓ અપુટાચાર્યજી (હુંજી જી)ના
ચૈત્યવામી આચાર્ય હતા. સં ૧૨૪૬

આં માણેકચંદ્ર—તેઓ રાજગજીના વિદ્વાન આચાર્ય હતા.
તેઓ ટેલીલા હતા. સં ૧૨૪૬-૧૨૭૬ (પ્રકં ૩૫, પૃ ૩૭)

૬

માણિકંચ નામના સૂરિવચે—

આ નામના અનેક આચાર્યો થયા હતા—

(૧) રાજગજીના આ સાગરચંદ્રસૂરિના ગુરુબ્રાતા તેમજ પદ્મજ
જેમણે સં ૧૨૬૬ ના કામપ્રકાશ-સ કેવટીકા વળેરે રચ્યાં છે
(પ્રકં ૩૫, પૃ ૩૭)

(૨) કમ્બુજીજીના આ શીખનના પદ્મજ નામે માણિકંચપ્રજ
સૂરિ થયા. (પ્રકં ૪૦ પૃ ૫૫)

(૩) જેમણે સં ૧૩૨૮ માં ચક્રનસાચેજાર નામે નવરચ્યો
છે તે આ માણિકંચસૂરિ.

(૪) વડગજીના આ વાહિદેવસૂરિની ૫૧ પદ્યનાં ભણા આચાર્ય
માણિકંચસૂરિ થયા તેમના બીજા નામ આ માનદેવ તથા આ
માણુભદ્ર પણ મળે છે.

(જુઓ પ્રકં ૪૧ પૃ ૫૭૬ ૫૮૫, ૫૮૭, ૫૮૮ ૫૮૯)

(૫) અચ્યુતજીની ૫૧ મી પાઠે થયેલા આં મેરુત્તનસૂરિના
શિષ્ય આં માણિકંચમુદસૂરિ નામે થયા, જેમણે 'સુણુવર્માચરિત્ર, શીખર-
ચરિત્ર સ્વોપન ટીકા સાથે, 'ધર્મદત્તકથા, અશ્વપુત્રચરિત્ર, ગુહરાજકથા,

જુઓ પ્રકં ૪૫ જુઓ પ્રકં ૪૬ માં જુઓ પ્રકં ૪૭ માં માવચંદના
સુદાન મહામુક નિવરણના મદદગાર અને રજુથભેમના કાવ્યપ્રક (કાવ્યક)
ધનરાજ ચેરવાળી નિર્નયી ધનરાજ પ્રજેષમાથા રચી હતી.

(જુઓ પ્રક ૪૫ જુઓ પ્રક ૪૬ માં જુઓ પ્રક ૪૭ પૃ ૫૧૮ થી ૫૨૧)

વત્તુ પર્વકથા, પૃથ્વીય દ્રુમસ્ત્રિ, અપરનામ વાગ્વિદ્યાસ ત ૧૪૭૮
દીપિકાઓ વગેરે જાણે રચ્યા છે (પ્રક ૪ પૃ ૫૩)

(૬) વૃદ્ધ તપાનચંડા આ જ્યોતિષકસૂરિના શિષ્ય આ રત્ન-
નિક, તેમના શિષ્ય માણિકચતુર ગણિ નામે હતા, જેમણે સ
૧૫ ૧ ના મહાધારમચંડા આ હેમચંદ્રસૂરિની ભવભાવના જાણે
ટાંચે રચ્યો છે

(૭) ખરનરમચંડા ૫૫ ના આખા જિનમાણિકચતુરિ સ
૧૬૧૨ અચાક મુકિ પ ના રાજ કાળકર્મ પામ્યા હતા

(૮) પ્રક ૬ પૃ ૪૮)

(૮) વૃદ્ધતપાનચંડા આ જ્યોતિષકસૂરિના શિષ્ય આ માણિક-
ચતુરિ જેમણે ત ૧૫૮૧ ના રત્નચંદ્રસ રચ્યો છે

(૯) પ્રક ૪૪)

(૯) તપાનચંડા ૫ રત્નચંદ્રગચ્છીના શિષ્ય ૫ માણિકચતુર
જેમણે કથાલુનકિસ્તોત્ર ની દીપિકા-વૃત્તિ રચેલી છે

(૧૦) પ્રક ૫૩)

(૧૦) આ હેમચિનકસૂરિના પરિવારમા મહો જિનમાણિકચ-
તુરિ હતા (પ્રક ૩૬ પૃ ૨૩૬)

(૧૧) મહાક નચંડા ધીપૂજ ભટ્ટા માણિકચરત્ન, સ ૧૬૨

(પ્રક ૩૫, પૃ ૨૭૦)

(૧૨) પૂ મોહનલાલ મહાસાજની ૫૧૫૨ના આ જિન-
માણિકચતુરિ, જેઓ તપાનચંડાની ત્રામાચારી આચર્યા હતા. સ
૧૬૬૦ મા અમદાવાદમાં અગિય ભારતવર્ષીય મોટું મુનિસમ્મેલન
મળ્યું તેમાં અસ્તવચંડા પ્રતિનિધિ તરીકે તેઓ વિરાજમાન થયા
હતા તેઓ દૂના જાને નવા વિચારોના સમન્વયને માનવાસ હતા
તેમણે સમ્મેલનમા ઘણી મનત્સાઓનાં ગહીર વિચારણાઓ આપી
છે. તેઓ શાન્તનુએમી હતા

તેમણે ભારતમા ઘણો બિહાર કર્યો હતો. તેમણે કમ્પ્યુટર, પ્રથમ
કર્મનય અવધારત્તુરભાષ્ય વગેરેનાં દ્વિતી ભાષાંતરો કરેલા છે.

(૧૩) સુપ્રસિદ્ધિ આગમવેદી આં સાગરનદમૂરિના પદ્મધર આં નાલિક્ષનાગરસૂરિ તેઓ પરમ જ્ઞાન અને વિદ્વાન છે તેઓ આગમના જિડા અભ્યાસી પણ છે તેઓ પણ સં ૧૬૬ ના અમદાવાદના મુનિમુખેશ્વરના પુરુષેવ સાથે વિદ્યમાન હતા આં સાગરનદ સૂરિએ સં ૧૬૧૨ ના વૈશાખ સુદિ ૪ ને શનિવારે પાછોત્રાણામા (૧)આ માણેકસાગરસૂરિ, (૨)આ વિજયતિલકસૂરિ (૩)આં વિજય કેમુસૂરિ, (૪) આં વિજયપ્રભસૂરિ એમ ચાર બ્રાહ્મણ બનાવ્યા હતા

(૧૪) વિજયમાણિક્યસિંહસૂરિ—તે કૌન ચતિન્ન સ્થાના પણ પ્રેમી હતા તેઓ વિદ્વાન હતા, આગમના અભ્યાસી હતા સં ૧૬૬૦ માં અમદાવાદમા અખિલ ભારતવર્ષીય કૌન મુનિમુખેશ્વર મળ્યું, તેમાં તે નવા વિચાર ધરાવનારાઓના મુખ્ય પક્ષકાર હતા તેમની વચ્ચેના પ્રભો અને આગમવેદી આ સાગરનદમૂરિના મનાધાનોના સુધર્પમા સૌ મુનિવરેને ઘણું ભણવાનું મળ્યું હતું તે શાસ્ત્રીય ચર્ચા છતાં કરી શકતા હતા તેમણે સુજ્ઞાતીમા વિવિધ રૂબાઓ બનાવી છે ૭ ધણી લોકપ્રિય બનેલી છે

આં હરિભદ્ર, આં બાલચંદ્ર આં પ્રદ્યુમ્નસૂરિ—એ બધા સર્વજ્ઞના આચાર્ય હતા સં ૧૭૬૭.

(-પ્રકં ૩૫, પૃ ૧૭ ૩૨)

આં બાલચંદ્રે વનવિદ્યાસકાંચ રચ્યું છે.

આં પદ્મપ્રભસૂરિ, આં સિંહતિલકસૂરિ—તેઓ સર્વ જ્ઞાના આચાર્ય હતા સં ૧૨૬૪ સં ૧૩૨૬

(-પ્રકં ૩૫, પૃ ૨૮ ૩૦)

આં ચર્મમાન—વ જ્ઞાની ૪ થી સુવિકિત સાખાના નં ૪૨ માં આચાર્ય હતા સં ૧૩૧૮ માં તેમના દિલ્લમાં શાએશ્વર તીર્થ પ્રત્યે અત્યંત ભક્તિ હતી નત્રી વસ્તુનાશ તેજાપાલ પ્રત્યે સુલ્લાનુસંગ હતો આચાર્ય તપ પ્રતિ ભારે આસ્થા હતી.

(પ્રકં ૩૬ પૃ ૨૨૫)

આં મહાપ્રભ, આં સમ તણદ્ર—તેઓ વડજ્ઞાના આચાર્ય

કલા સ ૧૨૧   સ ૦ ૧૨/૬   (મક ૩૮, પૃ ૩ ૧ ૩ ૭)
 પાશ્વનાં ગણિ—વિદ્યામરમરના કલા સ ૦ ૧૨૮૮.
 (મક ૦ ૩૫, પૃ ૫૦)

સાધ્વીસમ

(૧) મહધારી સાધ્વી અજિતમુદરી ગણિની—
 શ્રીકર્ણપુસ્તકમરમર મહધારીની આજ્ઞાપાલક અજિતમુદરી
 ગણિનીએ સ ૧૨૫૮ના આવજુ મુદ ૭ને જોમવારે જાલમ
 શ્રીજિતરી બાપ્ત લખ્યુ.   (જૂઓ મક ૩૮ પૃ ૩૩૭)

(૨) સાધ્વી જિનમુદર ગણિની—વિધિપણના આવજુ શેક
 મુલકર પોસ્તકની પરપસમાં અનુક્રમે સેવાક ચરોધન, બાકુ
 શાક, મોલાક નાકાક અને પૂર્ણદેવ જા, તેમા શેક જરોધનને
 પુત્ર મુમદેવ તેમના પુત્ર દીકા લીધી, તેઓ આ મહધારીસુરિ
 નામથી પ્રતિદ જા શેક મોલાકના લાઈએ દીકા લીધી, જે આ
 મહધારીસુરિની પાટે આ ઉદ્ધવદ્રસુરિનામથી જ્ઞાતિ પામ્યા અને
 દીકા લઈને આ જાલદેવ નામથી પ્રતિદિ મેળવી.

આજ્ઞાની પુત્રી નાકાલીએ દીકા લીધી, જેનું નામ સાધ્વી જિન
 મુદરી ગણિની હતું પૂણદેવના પુત્ર અને પુત્રીએ દીકા લીધી, તેમાં
 પુત્રનું નામ ૫ મનુમાર ગણિ અને પુત્રીનું નામ સાધ્વી જાલદેવ
 બાપા લખ્યુ હતું.

જેકદરે આ કુટુંબે લગ્ન સાધુ સાધ્વીઓ આપ્યા.
 (જૂઓ મક ૩૮, પૃ ૩ ૭, ૨૮૭, ૩૮૮)

આ જ વસના શેક પાસળીના પુત્ર આ જાલદેવસુરિ જા કલા
 સાધ્વી જિનમુદર ગણિની જેમના સમયે જા પ્રતિષ્ઠિત કલા
 આ ૦ દેવનાએ સ ૧૨૮૮ ના તેમને માટે મુનિ શીલકદ્ર પામે
 ૫ બેલિક ગણિના કર્મસ્તવ ઉપર દીકા લખાવી હતી.

આ જિનમુદર ગણિનીએ સ ૧૩૧૩ ના જૈત્ર મુદિ ૮ ને
 દેવિવારે જુલસળના સમય પીસલદેવ નામેલા(સ ૧૨૬૪ થી સ ૦

૧૩૧૮)ના રાજ્યમા મહામાત્ય નાગજ્ઞા કાગમા પાલનપુરમાં સાધ્વી લલિતમુંદરી ગણિની માટે શેઠ વીરજી એશવાલના પુત્ર શ્રીકુમારની ધર્મપ્રેમી પત્ની પદ્મમાં પાસે પથમી કથા 'નું પુસ્તક લખાવ્યું.

(—જેનપુસ્તકપ્રચલિતજાહેર, પ્રશં ૧૨, પ્રશં ૧૩)

(૩) સાધ્વી પદ્મલક્ષ્મીજી—તેમની સં ૧૨૬૮ની એક પ્રતિમા મળી આવે છે જે માતર તીર્થના દેરાસરમા વિસર્જમાન છે

(—જેનપુત્ર, નવું વય બીજુ અંક ૧)

(સાધ્વી પદ્મલક્ષ્મી માટે જૂઓ પ્ર ૪૧ પદ્માં ૧૦ આં ૧૦ ૪૫, આં ૧૦૦૦સેનસૂરિ પૃ ૫૮૭)

રાજાઓ

રાજા વિજયસરાજ (સં ૧૨૩૬)—

વિજયજીએ કલ્હરીવશનો હતો. ચૌહુકથ વશના રાજા નૂર્મંદી તૈલપ (સં ૧૨૦૬ થી સં ૧૨૨૧) ત્રીજા તૈલપનો સેનાપતિ હતો. તે વશપરપરાથી જૈન હતો. તેણે ચૌહુકથરાજ તૈલપ પાસેથી કલ્યાટકની સત્તા છીનવી લીધી અને તે કલ્યાટકનો રાજા બન્યો. તેની સજ્જાની કસ્યાણીમાં હતી. એ સમયે વીર-સૈવધર્મના જનુયાથી જોએ પ્રપચ શરૂ કર્યો અને જાજ્ઞ નબળું પડ્યું. તે સ્થિતિનો લાભ દેવગિરિના ચાકવોને તથા દારસમુદ્રના હોમશહેરને મળ્યો.

જર્નલ શેવલ બેશિયાટિક સોસાયટી અંક ૧૪ પૃ ૧૬ની કુટ નોટમાં સારું લખ્યું છે કે વિજયજી જૈનધર્મનો મહાન્ પક્ષકાર હતો, છતાં તે પરધર્મસંક્રિષ્ટ હતો. તેણે દિગામતો ઉપર એટલે સુધી કૃપા બતાવી કે દિગામતો તેના વિશેષી બની ગયા અને તેના જાત લાવવામા ફાવી શક્યા.

દક્ષિણમાં જૈનોના વિશેષનાં વીર-સૈવધર્મની સ્થાપના થઈ તેમા ૧ રેશન, ૨. માફલ, ૩. બેકાશમ (બેકાતક રામૈયા) અને ૪ પં. આશાધ્ય મુખ્ય હતા અને તે પછી ૫ વસવ અને ૫ ચાલુકસવે એ સમ્રાટનો પુનરુદ્ધાર કરી દિગામતનત સ્થાપના કર્યો.

૫ વસ્તુ શિવજાણ્ય હતો. રાજા વિજયભટ્ટને મત્રી હતો. જાતે જાણ્યો હતો. તેણે રાજ્યને પોતાની જાળમાં ફસાવવા માટે રાજા સાથે પોતાની બેન કૃપાનુહરી પદ્માવતીને પરણાવી. રાજા તેને મોહામીન બન્યો અને મત્રી વસવે બે રાણી દ્વારા દરેક જાતની સત્યા પોતાના કામમાં લઈને રાજાને મારી નાખ્યો અને હિંમત-મતનો પ્રચાર કર્યો. તે પછી તેનો પુત્ર ચાંદીએ આવ્યો. આ રીતે રાજા વિજયભટ્ટ તથા તેના પુત્રે સ. ૧૨૨૧ થી ૧૨૩૬ સુધી રાજ્ય કર્યું. તે પછી ચાંદી સોમનંદર કર્ણાટકનો રાજા બન્યો.

(જૂઓ પ્રક ૩૫, પૃ ૧૫૨)

આ સમયે શુજરાતમાં રાજા કુમારપાલ પરમ કૌન હતો, તેના આજ્ઞાવર્તી દરેક દેશોમાં કૌનધર્મનો પ્રભાવ હતો.

એક ઉચ્છેદન બોલો મળે છે કે આ. ધર્મસિંજરે કર્ણાટકની સજ્જતામાં નમિત્તુ જુસ્તવ નો પ્રભાવ જતાવ્યો હતો. આ ઘટના રાજા રા. ૬૨, રાજા બુદ્ધરાજ કે રાજા વિજયભટ્ટના સમયે કર્ણાટકીમાં બની હશે.

(જૂઓ, પ્રક ૨૮, પૃ ૪૫૪ ૪૫૫,
કૌનસત્યાગ્રહ, કનક ૭૧ થી ૭૫)

માંજુલ જાણે, રાણે દુર્જનરાજ્ય—

સિંધના ઇતિહાસનો રાજા કેતરદેવ જાણે સ. ૧૧૪૫ નાં હમીર મુમસ સાથેના શુજમા મરાણે તેનો પુત્ર હરપાલદેવ બાબર બાબુ બની હતો. તેણે શુજરાતમાં આવી રાજા કલ્પદેવની નોકરી સ્વીકારી. સ. ૧૧૮ લગભગમાં પાટલી વસાવ્યું.

તેને સોદાલ માંજુલ અને શેજરાલ એમ ત્રણ પુત્રો હતા. રાજા સિદ્ધરાજે ઝીંજુલાનો કિસ્સો બંધાવ્યો. એટલે એ બાઈઓ ઝીંજુલાના વર્ષને વસ્ત્રા ત્રણે બાઈઓ નિર્ધન હતા. માંજુલ બાબુ-બની હતો, તે રાજા સિદ્ધરાજની સેવામાં હાજર થયો. એક વાર દુકાન પડ્યા ઝીંજુલાનો સેક ગોટીદાસ અને સોદાલ જાણે માલિક મથા ત્યાંથી પાછા વળતા રસ્તામાં સિંહ નામના ડોંગીએ

ઓચિતો પા કરી રોકને નારી નાખ્યો અને ઝાલાએ તે કામીને મારી નાખ્યો. રોક મરીને વ્યતર થયો.

એ રોકના પરમા બ પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા હતી. એ તર રોક તેનો અધિષ્ઠાયક બન્યો. એ પ્રતિમા મોડાના પાર્શ્વનાથના નામથી પ્રસિદ્ધિ પામી હતી. અધિષ્ઠાયક દેવ સોદાણને સહાય કરી મુખી કર્યો. સોદાણએ મોડા પાર્શ્વનાથને પોતાના ઘેર લાવીને પદપાદ્ય તેમની પૂજાથી ત અત્યંત મુખી થયો. (મક ૬૨, પૃ ૭૩૮) તે ઝીંજુવાડનો રાજા બન્યો અને રૂદ્રરાતનો મહામ લેશ્વર થયો. તેના આર્ધ માગુણએ પણ આ પ્રતિમા તથા અધિષ્ઠાયકના પ્રતાપે દૂલા કુશરીનું ભૂત ભગાડુ હતું મહાલેશ્વર સોદાણને દુર્જનશત્રુ નામે જુગ થયો. તે રાજા બીમદેવ (સ ૧૨૬૮) ત્રિભુવનદેવ (સ ૧૩૦૦) તથા વિસલદેવ (સ ૧૩૧૧)નો મહામલેશ્વર હતો. તે ચતુર્દશી શાખાના આઠદેવે દ્રસૂરિ (સ ૧૨૬૬ ૧૩૨૧) તથા મહાન્ બ્યોતિષી આઠ હેમપ્રભ (સ ૧૩ ૫)ને પોતાના શુર તરીકે માનતો હતો. (જૂઓ મક ૪૦ ચતુર્દશીશાખા પૃ ૫૪૭)

તેના શરીરના ખીર ખીર કોઠ શામ દૂધી નીકળ્યો. તેણે તે શામ શાવ કરવાને ધણા ઉપવાસ કર્યા પણ તે બધા નિષ્ફળ મથા. તેણે ત નાગે ઝીંજુવાડના સૂર્યનારાયણની આરાધના કરી. એણે સૂર્યદેવે એક રાતે સ્વપ્નના બધાંબુ કે વાણે શામ દુસાધ્ય છે. તે અહીં મવાનો નથી, શાએશ્વર તીર્થમાં બા, ત્યાં બ પાદ નાથની સેવાથી વાણે શામ શામી થયો.

આ હેમપ્રભસૂરિએ પણ તેને શાએશ્વરના બધાને વધુ ઉત્સાહિત કર્યો. આથી તે પરિવાર સાથે શાએશ્વર તીર્થમાં આવી વસ્યો અને પ્રભુની પૂજાસેવા બહિષ્કાર કરવા લાગ્યો. પૂર્ણિમાગમનના આ પરમ દેવ (સ ૧૩ ૨), એણે મહાન્ તપસ્વી હતા તે શાએશ્વરના પદાર્થ તેમણે શાએશ્વર પાર્શ્વનાથનું આરાધન કર્યું. રાત્રાને પૂજાનો આન્નામ આપ્યો. એથી રાત્રાનો કોઠ-શામ શામી ગયો. રાત્રાએ પણ આવાર્ધશીના ઉપદેશથી શાએશ્વર પાર્શ્વનાથના દેરાસરનો મોટો

ઠવિઓ

ધુત્રિય મહાકવિ આસકે—

ભિન્નમાત્રકુલના ધુત્રિય કટુકરાજને આનંદદેવી નામે પત્ની હતી. તેને આનંદ અને વ્યસન નામે બે પુત્રો હતા. આસકે વિકાન હતો, કવિ હતો. તથા કેટલાક પ્રધાની રચના કરેલી છે તેણે મધ્યકાલ્ય ની ટીકા રચી, જેમા એવું સ્નેહસંધન કમું કે સજ સભાએ કવિસભાસુનાર નું બિરુદ આપ્યું તેને રાજક નામે પુત્ર હતો. તને પણ બાલસરસ્વતી નું બિરુદ મળ્યું હતું પરંતુ સજ તરુણવયમા જ મરણ પામવાથી આસકને ભારે આઘાત થયો. એ પ્રસંગે તરુણજીના (૧૧)મા આ લહેરસુત્રિના પદ્ય પર 'કલિ-મલગૌતમ બિરુદધારી, (૧૨)મા આ અભયદેવસુરિએ તેને પ્રતિ બોધ કર્યો અને આશ્વાસન આપ્યું. કવિથી આશ્વાસનીના ઉપદેશથી જોનદર્શનમા પ્રવીણ થયા અને ચંદ્રચંદના કરી. તેમણે ઉપદેશ કદલીમકરણુ વિવેકમંજરી તથા નવપદ સ્તુતિઓ રચી છે. નાજેદ્રમજીના આ વિજયમિત્રસુરિ તથા વદનજીના આ પદ્ય સુરિએ તે જયનું સુચોધન કમું હતું.

(મક ૩૫, ૬ ૩૨; મક ૬૧ પૃ ૫૮)

ઉક્ત (૧) મા અભયદેવસુરિ, તમના ગ્રામ્ય (૧૩) મા હલિદ્રમુરિ, તમના ગ્રામ્ય (૧૪) ત્રિહસારસ્વત આ બાલનકસુરિએ સં ૧૨૮૭-૮૮ મા ઉપદેશકદલી અને વિવેકમંજરી ની ટીકા એક રચી, જનુ રાજમજીના આ પ્રયુખસુરિએ સુચોધન કમું હતું.

(મક ૩૫, પૃ ૧૭ ૨૪ ૩૨)

કવિ આસક આ ચિકમની તરની સદીના મધ્યકાળનો ધુત્રિય જોન વિકાન હતો.

ત્રિહસારસુરિ—

ત્રિહસારસુરિ બાલગ્રાહ મળ્યુંનું શાન્તુરીન ધારી (સ ૧૨૩૬ અને ૧૧૭૮ માં) રૂજસત ૩૫૧ થી આ પદ્ય હતો, તે દારીને ત્રિહસારસુરિ બાલ ત્રિહસારસુરિ થયા ત સમયે ત્યા જોન વધારીએ

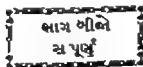
મન્ય હતા તે બધા બનાકચ હતા અને ત્યાં ખમધાકાર વેપાર
કરતા હતા.

કલિકાલનવર્ષે આં હેમચદ્રમૂર્તિ અને ચૂર્ણદેશ્વર કુમારપાલના
નથાનું બે ફળ હતું

(—ત્યારે ઉચ્ચ ક્ષાત્રી દનિહાન, વસ્તુ યાત્રાનું વિધાન ગ અને
બીજા લેખો, પૃ ૧૧ ૧૧૧ ૨૩૦ ૩૫, ૬૦ ૧૩૭
૧૩૮; ૨૩૦ ૪૪ ચાહુરૂપીન ધોરી)

—અંતિમ મ ગણ—

બર્હતોર્હપદાશ્ચિછોદ્ધમદ્વિતા સિદ્ધાશ સિદ્ધાત્મન
આચાર્યાં. સમતાગુણૈકસદનં ચાગીશ્વરા વાચકા ।
સર્વ સામ્પરતાદિરાત્નમ્મચિન્તા આરુડનય સામ્બ
પૂમ્યા ચ. પરમટિનોદનવરસ તન્મન્તુ મં મહાત્મ ॥

છલ્લોદ્ધાર કરાવેા અને દેવવિમાન જેવો જિનપ્રાસાદ બંધાવેા.

(પ્રક ૪ પૃ ૪૬૮)

રાણાને રૂપલાદેવી અને શ્રીદેવી નામે બે શણીઓ હતી. રૂપલાદેવી પાંડીના રાજા વિજયપાલની શણી નીતલદેવીની પુત્રી હતી (પ્ર ૪૧ પૃ ૫) રાણી શ્રીદેવીને ઉદયસિંહ નામે પરાક્રમી પુત્ર હતો તેના વચમાં સૌષ્ઠ્યના વાકાનેરના ઝાલા રાજાઓ થયા.

(—કવિ નથુરામ મુદરણ યોગાનો 'આલમચવારિષિ જૈન સત્સપ્તકાચ, ક ૧૪૫, પૃ ૧૮ ત્રૈલોક્યપ્રકાશની ત્રણ પ્રશસ્તિ, પ્રજાધર્મિતામણિ, આ મુનિચંદ્ર વજ્રેશનાં રાણેશ્વર પાર્શ્વનાથના સ્તોત્રો, જગદુલ્લસિ, સર્ગ ૬ હીર શ્રીભાગ્યકાન્થ સુટીક ૫૦ ચીરવિજયલગ્નુ બોધી પાર્શ્વનાથ ચરિત્ર, મુનિ જગતવિજયલગ્નુ રાણેશ્વર મહાવીર' પૃ ૪૭ થી ૫૧)

સાબ દેસલગુદેવ, રાજમાતા આનંદદેવી—

નાડાલના રાજા આલસલગુદેવ(સ ૧૨૬ થી સ ૧૨૧૮)ને આલસલગુદેવી નામે રાણી હતી અને દેસલગુદેવ નામે કુવતલ હતો, જે સ ૧૨૨૧ માં રાજા થયો હતો. તે રાજગચ્છના આ સામ્રાજ્યના ઉપદેસથી જૈન બન્યો હતો.

દેસલગુ જૈનધર્મ પ્રત્યે બહુ આદર ધરાવતો હતો. તેણે પિતાના રાજ્યમાં સ ૧૨૬ માં હરેક આક્રમ, અગિયારસ બૌદ્ધના કિલ્લો માં અમારિ પ્રવર્તાવી હતી. આસળસિ આપનારને તે સખત હક કરતો હતો.

તેની માતા આનંદદેવીએ સ ૧૨૨૧ માં સાંદેશ નગરના જ મહાધીરસ્વામીના દેવસરમાં મહાવીરજી મોક્ષજ નિમિત્તે રાજકીય મહેમૂદમાંથી ખસ્ય બાંધી આપ્યું હતું તેમજ તેના પિત્રસિયા, રાષ્ટ્ર પુટખાતુ અને રાજા દેસલગુ પગ દુહુ ખર્ચ બાંધી આપ્યું હતું સાગ્રી જગલગુદેવી, રાજકુમાર મોક્ષદેવ અને રાજકુમારી ચુગારદેવીએ પગ ભુલું ભુલું આપના જૈન ધર્મશાના નિશાપ માટે મદદ

કરી હતી. (જુઓ ૪૬૦ ૩૫, પૃ. ૧૬૬ ૧૭૦) ગ્રામીન લેનલેખ
સુઅલ્હ જા. ૨ લેખાક ૩૪૬ થી ૩૫ ૪૨૬ થી
૪૩૦, લેનસલપ્રકાસ, ક્રમાંક ૧૫૮)

રાણી શુભારેવી (સ. ૧૨૫૫)—એ નાડોલના મહામહાલે
પર તબલ કેલ્હલેવ (સ. ૧૨૦૧ થી ૧૨૪૬) ચૌહાણની પુત્રી હતી
અને તે આખૂના તબલ ધારાવપાદિવ પરમારની બીજી રાણી હતી.
તેણે સ. ૧૨૫૫ના આસો સુદિ ૭ ના રોજ અડોલી ગામમાં ૧૦
મહાવીરસ્વામીની પૂજા માટે ગ્રામી વાઢી અર્પણ કરી હતી.
(પ્રક. ૩૫, પૃ. ૧૫૬ ૧૭)

રાજા પ્રહ્લાદન પરમાર (સ. ૧૨૭૪)—તે લેનપર્ની તબલ
હતેલ (પ્રક. ૩૫, પૃ. ૧૫૨, ૧૫૭) તેણે પાલનપુરમાં પ્રહ્લાદનપાર્શ્વ
નાથ તીર્થનો ઉદ્ધાર કર્યો હતો.

૧ અડોલી—પોખામાં અને વાલ્હલવામાં તીર્થની વચ્ચે અડોલી
ગામ છે જેનાં કુકુભિ, ગાલપી, આલપી, આલપી, આલપી, અડોલી
વગેરે નામે સહ છે. અહીં બ મહાવીરસ્વામીનું પ્રાચીન મંદિર છે તેમાં
કેટલાક સિદ્ધાલેખો વિવચન છે જેમાં—સ. ૧૧૪૧ ના જો વડિ ૨ ના
રોજ બ મહાવીરેન્દ્રી પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત થઈ સ. ૧૨૩૪ ના વેલાખ વડિ
૧૩ ના રોજ ગ્રાહીઓએ બ મહાવીરેન્દ્રીના મંદિરને છવોદાર કર્યો; સ.
૧૨૩૬ ના શામ્લ વડિ ૧૪ ને ગુરુવારે બ મહાવીરે તથા બ પાપનામની
પ્રતિમા બની, જેની પ્રતિષ્ઠા રાજવચ્ચના આ દેવમહે કરી. સ. ૧૨૫૫ના
આસો સુદિ ૭ ને છપવારે ગ્રાહીઓએ દેરાસરની આગળ ૭ એકોનાજી નિલેક
પ્રાસાદ દાર બંધાવ્યું. ગ્રાહીઓ એ શુભારેવીના કપાળ નાથલ્હ ગ્રાહીઓના
પત્રી નાથલે એ એકોનો બધ આપ્યો. રાણી શુભારેવીએ બ મહાવીર
સ્વામીની પૂજા માટે વિશાળ વાઢી આપી. તેનું સાચન થતી આપ્યું, જેમાં
અધિક વગેરેની સાક્ષી છે. આ નિલકપ્રત્યરિએ દાનસાચનને યોગ્ય રચ્યું
અને જલ્દાએ ૧૬૫૨માં ઉતાર્યું હતું.

(—ગ્રામીન લેનલેખસમૂહ જા. ૨, લે. ૪૩
લેનસલપ્રકાસ, ક્રમાંક : ૧૫)

કવિઓ

કવિનિમ મહાકવિ આનન્દ—

ભિલ્લનાભટ્ટજના કવિનિમ કટુકસાધને આનન્દદેવી નામે પાલી હતી તેને આનન્દ અને વ્યસન નામે બે પુત્રો હતા. આનન્દે વિદ્યાન હતા, કવિ હતો. તેણે કંઠશાસ્ત્ર મંથિની રચના કરેલી છે. તેણે ત્રિષ્ટુપન્યસ ની ટીકા રચી, ૭મા એવું સ્નેહલિંગન કબુલ કે સજ્જનનાએ કવિસલાયુજાર નું જિન્દ આપ્યું તેને રાજક નામે પુત્ર હતો. તને પણ બાહ્યસ્વતી નું જિન્દ મળ્યું હતું. ૫૧૭ સજ્જન વરુણવચના જ મરણ પાનવાથી આનન્દને જાણે આઘાત થયો. એ પ્રસંગે ત્રિજગમના (૧૧)મા આ શરેશ્વરમૂર્તિના પદ્મધર કવિ કાલપ્રોત્તમ જિરુદધારી, (૧૨)મા આ બલભદ્રેશ્વરસૂરિએ તેને પ્રતિભાષ કર્યો અને આશ્વાસન આપ્યું. કવિશ્રી આચાર્યશ્રીના ઉપદેશથી જૈનદર્શનના પ્રવીણ થયા અને જલ્દી રચના કરી. તેમણે ઉપદેશ કરેલી પ્રકરણ, વિવેકમંજરી તથા નવપદ સ્તુતિઓ રચી છે. નામેદ્રમજના આ વિજયસિદ્ધસૂરિ તથા વડમજના આ પદ સૂરિએ તે પ્રયત્ન સંતોષન કબુલ કર્યું.

(પ્રક ૩૬, પૃ ૩૨૩ પ્રક ૪૧ પૃ ૫૮)

કવિ (૧૨) જ બલભદ્રેશ્વરસૂરિ, તેમના શિષ્ય (૧૩) આ હરિદ્રસૂરિ, તેમના શિષ્ય (૧૪) તિલકસાસ્ત્રવત આ બાહ્યસૂરિએ સ ૧૨૪૭-૪૮ માં ઉપદેશ કરેલી અને વિવેકમંજરી ની ટીકા આ રચી, જેનું શબ્દમજના આ પ્રદુભસૂરિએ સંતોષન કબુલ કર્યું.

(પ્રક ૩૬, પૃ ૧૭ ૨૪ ૩૨)

કવિ આનન્દ એ જિંકમની તેરની સહીના મધ્યકાળનો કવિનિમ જૈન વિદ્યાન હતો.

જિંકનીમાં જૈનો—

જિંકનીનો બાદમાં મહમુદ શાહજુરીન ધારી (સ ૧૨૩૪ સને ૧૧૭૮ માં) નૂજવાલ ઉપર ઘડી આવ્યો હતો, તે હારીને આડિયા ઘાટમાંથી પાછો જિંકની બાદમાં ગયો. તે સમયે ત્યાં જૈન વેપારીઓ

રહેતા હતા તે બધા ધનાઢ્ય હતા અને ત્યાં ધર્મધારી વેપાર કરતા હતા.

ઠલિકાલસર્વના આં હેમચક્રસૂરિ અને ગુરુદેવર કુમારપાલના પ્રભાવનું એ ફળ હતું.

(—આમે ઉચ્ચ ફારસી ઇતિહાસ વસ્તુપાત્રનું વિશાળ કળ અને બીજા હેતુ, પૃ ૧૧ ૧૧૧ પ્રક ૩૫, પૃ ૦ ૧૩૭ ૧૩૮, પ્રક ૪૪ ચાહપુરીન ચેરી)

અંતિમ મગલ

મહાન્તોર્ણપદાભિજ્ઞેકમદિતા સિદ્ધાથ સિદ્ધાત્મનઃ

આચાર્યાં સમતાગુણેકસદન ગામીશરા વાચકા ।

સર્વ સાધ્મરતાશ્નિસન્મચિતા કાંઠેડનવા સાધ્મ

પૂમ્યા ન પરમેષ્ઠિનોડનવરતં સન્વન્તુ ઈ મહાસમ્ ॥

આમ બીજો

અ પૂર્ણ

૧ પૂરવણી

આટલું વધારજો

નીચે લખેલા પ્રકરણોના પૃષ્ઠોમાં તે તે આવ્યાયો વગેરેના પરિ
ચયમાં નીચે સુલખ સુધારો-વધારો સમજવો—

૧ પ્રક ૩૫, પૃ. ૩૩૮ આ. ૦ શબ્દોખરસૂરિ—

મહાધાર્મિકના આ સજ્જોખરસૂરિના શિષ્ય પ સુધાકલશ
મણિએ સ. ૧૩૮ (ઈ. સ. ૧૩૨૪)માં સગીતોપનિષદ સ. ૦
૧૪ ૬ (ઈ. સ. ૧૩૫૦)માં 'સગીતોપનિષદસાર' અ. ૬ તથા
'એકાક્ષરનામમાલા' ની રચના કરી હતી.

૨ પ્રક ૩૬ પૃ. ૨૩૬ શીલકિયા તીથ—

સ. ૧૩૩૪ માં આતુર્માંસમાં જે કાર્તિક માસ હતા. શામાસાના
છેલ્લા શિયા મહિનાની વૃદ્ધિ હતી. ૪ ૧૩૩૪ માં કાર્તિક જે હતા.
પાવ મહિનાનો ક્ષય હતો અને ચૈત્ર કે શાગણ મહિના જે હતા.
આ સમયે શીલકિયા આળાદ હતું ખરતરજના આ જિનપ્રતિષ્ઠ
સૂરિએ સ. ૧૩૩૪ માં અહીં જિનપ્રાસાદમાં ક્ષીર્ગૌતમસ્થામીની
પ્રતિમા પધરાવી હતી ત્યારબાદ સ. ૧૩૫૩ માં પણ જે કાર્તિક હતા.
પાવનો ક્ષય હતો અને જે ચૈત્ર કે શાગણ હતા. ૪ ૧૩૫૨ માં
અહીં ૧૨ કૈનાથાર્યો શામાસુ રહ્યા હતા. શામાસુ બીજા કાર્તિક પૂર્ણિમા
જે પૂરુ થાય, પરંતુ વપામજના (ન જગ) આ સોમપ્રસાદસૂરિએ
(સ. ૧૩૩૨ થી ૧૩૭૩) આકાશદર્શનથી બાવણ કે નાલકના કિવસો
માં શીલકિયાનો વિનાશ થવાનો છે, આથી તેમણે અપવાદને આશયી
પહેલી કાર્તિક પૂર્ણિમાએ શામાસુ પૂરુ કર્યું અને વસ્તુ જ ત્યાંથી
વિકાર કર્યો. બીજા સાધુ-સાધ્વીઓ પણ ત્યાંથી નીકળી ગયાં અને
કેના શીલકિયાથી ઉચાળો ભરી ગયા. તેઓએ એક સ્થાને જઈને
નિવાસ કર્યો. એ સ્થળે શાધનપુર શહેર વસ્યું. પછી તો શીલ

મહો સમયસુદર ઝલિવર—તેમનો સ. ૧૬૧૦ કે ૧૬૨૦ માં સાચાશ્રમ માં રૂપથી પોસ્વાહની પત્ની લીલાદેવીથી જ મ. સ. ૧૬૨૮માં દીક્રા, સ. ૧૬૪ ના મહા મુદિ પના જેમસમેશમાં પ્રવિષ્ઠ, સ. ૧૬૬૬ના કાનણ મુદિ ૨ ના લાહોરના ઉપાધ્યાયપદ, સ. ૧૬૭૨ ના મહોપાધ્યાયપદ અને સ. ૧૭૩ ચેત્ર મુદિ ૧૩ ના શેષ અમરાવાદના સ્વર્જનમન થયાં છે.

તેમણે સ. ૧૬૮૭ના સહારક દુકાનમાં જમતુની વિચિત્રતા નિકાળી સ્વેચ્છાવ વધારી સ. ૧૬૬૧માં કિયોજાર કરી સ્વેચ્છા પદ સ્વીકાર્યું હતું તેમને દર ગ્રામ્ય-ગ્રામિણોનો પરિવાર હતો.

તેમણે સ. ૧૬૪૬ થાવણ મુદિ ૧૩ની સાથે કારમીશમાં સમાધ અજળની સ્થાપના રાજાના હસ્ત સૌધ્યમ્ જે જેક જ અચ્છુના ૮ લાખથી વધુ અર્થો ગોઠવા અપ્પલથી અર્થ 'સ્નાવલી' બનાવ્યો હતો.

તેમણે સંસ્કૃતમાં સાસ્ત્રવ ટીકા, લિંગાનુયાસન અવચરિ, અપ્પલથી અર્થ સ્નાવલી, શુવસ ટીકા, નાવના ત્રીભ સર્જની ટીકા, કમ્પ્યુટની ટીકા, ઇશ્વૈકાલિક સૂત્રની ટીકા, વિશેષ થતક વિચાર થતક ગાથાલક્ષ્મી, કથાકોશ, અસ્તિત્વથો, બહુભર સ્તોત્ર, પાદ-પૂર્વ, બહુભરસ્તોત્ર ટીકા કમ્પ્યુમંદિસ્તોત્ર ટીકા, અતિકુલવ સ્તોત્ર-ટીકા વગેરે.

તથા ગુજરાતી ભાષામાં સતા, ભાસ, ગીત બોલી, સ્તવન સંભાષ વગેરે બનાવ્યાં છે.

વિચિત્રતા જે છે કે—કેટલીએક સંભાષો બેવી મળે ૬ કે બેના કર્તા વરીકે મહો સમયસુદરગણિવર અને બીજા વિદ્વાન કવિ મુનિવરોના નામ મળે છે. (સમયસુદરકૃતિકુમુદાબલી)

બિ સ. ૧૬૮૭ માં ગુજરાતમાં અને માસ્વાહમાં ભયકર દુકામ પડ્યો હતો. મહોપાધ્યાયજીએ આ અંગે દિલીમાં સરૈયા તથા કવિત્ત બનાવ્યા હતા તેમજ તેમણે શ્રીવિશેષશતકની પ્રચલિતતા આ દુકામનું સંસ્કૃતમાં સ્વરૂપ વણ્યું છે. તે આ પ્રમાણે—

શ્રીવિશેષશતકમયસ્તિ—

મુનિ-વસુ-પોદ્ધવાર્ષ (૧૬૮૭) ગુજરાતેષુ ચ મહત્તિ શુભાશુ ।

મૃતકૈરસ્થિમાને જાત ધીરત્તમે નગર ॥૧॥

મિશ્રુક્રમયાત્ કપાટ જટિતં ન્યવહારિભિર્મૃદં મહુમિ ।

પુરુષૈર્મનિ મુકે સીમસિ સતિ સામુર્ગેષ્વિ ॥૨॥

આતે ચ પદ્મરજસૈર્થાન્યમણ સકલ્મયસ્તુનિ મહર્મ્ય ।

પરદેશ્યાતે છોકે મુક્ત્યા પિતૃમાતૃબન્ધુબનાન્ ॥૩॥

હાહાક્ષર જાત મારિદ્વિતાનકલ્પકસંહાર ।

કેનાપ્યદૃષ્ટપૂર્વ નિમિત્ત કાલિકલુપ્તિતં નગર ॥૪॥

તસ્મિન્ સમયે અસ્થામિ કેનાપિ હતુના ચ તિષ્ઠામિ ।

શ્રીસમયમ્મુદ્રાપાઘ્યાયૈર્ભિન્નિષ્ઠા ચ પ્રતિરપા ॥

(શ્રીપ્રશસ્તિસન્ધ્ય ૬૫૦ ૨ પ્રાં નં ૬૬૭)

વિ સં ૧૬૮૭ ના દુકાગમા દિવાન જમમણી મુલ્લાવ તથા નેણુમી મુલ્લાવ વગેરે બેનોએ બેધપુરજન્ય બને ગુજરાતમા પ્રભને મોટી મહત્ત કરી હતી. (જૂઓ પ્રકં ૩૬ પૃં ૨૩૨, પ્રકં ૬૦)

૮. પ્રકં ૪૦ પૃં ૪૬૬ આં ચક્રધરસૂરિ—

તેમણે આ ચક્રપ્રભની રચનવિશુદ્ધિ પર ટીકા બનાવવાની શરૂઆત કરી હતી પણ તે ટીકા અપૂરી રહી છે. (બૈનસત્યપ્રકાશ, વ ૩ ૬ ૧૫૫) વગી, તેમણે વર્ધમાનવિદ્યાસ્તવ આં : ૧૨ સાર્ધશતકની પ્રાકૃત વૃત્તિ, શતકજૂહુશાપ્ય ૪ ૧૪૧૩ પૌષધ વિધિ પ્રકરણ આં : ૬૨, ત્રિજાતસાધનાર, આ ૧૧૩ પદ્યાર્ધ સ્થાપનાસન્ધ્ય, આં ૧૧૬ ઉપધાનપૌષધપ્રકરણ, સૂરમાર્ધસપ્તતિ આં : ૭૫, અરણ્યકરણસપ્તતિ આં ૫૫, સભાપત્રક આં : ૪૩, સૂરમાર્ધગિષ્પન વગેરે ત્રણે બનાવ્યા હતા.

૯ પ્રકં ૪૦ પૃં ૫૩૧ આં ભાવપ્રભસૂરિ—

અચક્રગચના (૫૫) આં ભાવપ્રભસૂરિ પૂર્ણિમામચની મુખ્ય આદી પાટળના ઉદ્દેશવાડામા હતી તેના ઉદ્દેશ્યે આ પ્રમાણે મળે છે—

ક્રિયામાં આમ સજાની ભીડી, આને પોતાના નાન સ્વરૂપે તાંદવ માં મુ અને તેમાં બીજાક્રિયા તારાજ થઈ નયુ. ત્યાં સ્થેના જૈનાચાર્યો તેમજ જનતા સર્વે કોઈ આજમા કરખાઈ ગયા, જાનમાત્રની ભારે ખુવારી થઈ જાતજાદ જાદરાઈ અસલાહીની બીજાજના સેનાપતિ અસલાહીને પણ સ ૧૩૫૫-૫૬ માં બીજાક્રિયા સા મુ હતું

(જૂઓ પ્રકૃ. ૪૩ પૃ. ૭૪૬ પૂર્વવર્તી પૃષ્ઠ ૭૭૬ પ્રકૃ. ૪૭)

૩. પ્રકૃ. ૩૮ પૃ. ૩૫૬ મહા. ૦ અનુપમાદેવી—

તેનું કંઠેથી કાઢ્યું હતું કે, અવસર વીત્યા પછી અજાય કે બીજાઓ મારફત અપાય, તેનું ફળ મળે કે ન મળે, પણ અવસર અને વિવેકથી પોતાના હાથે અપાય તેનું ફળ મળે જ છે.

૪. પ્રકૃ. ૩૮ પૃ. ૩૮૬ પદ્યસિદ્ધ—

તં પૈદ્રિના સોમસાગરે દીક્ષા લીધી અને શાકિણીના પુત્ર અમૃત દાસે પણ દીક્ષા લીધી હતી તે મહાધારમજ્જના બહુ અમૃતચંદ્ર સૂરિ થયા હતા. (જૂઓ પ્રકૃ. ૩૮, પૃ. ૩૩૨)

૫. પ્રકૃ. ૩૮ પૃ. ૪૧૫ હીરજેટ—

અમલજગતના આ ધર્મમૂર્તિસૂરિ (સ. ૧૬૨ થી ૧૬૭) ના ઉપદેશથી હીરજેટના સેક નાનચદ બાણુશાહીએ સ. ૧૦૧૦ નામની પોખરાજની પ્રતિમા સ્થાપી તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી.

આ વિજયતેનસૂરિ અને તેમના શિષ્ય મહો. નંદિવિજય મળિયરે દીવના હીરની શબ્દના અધિકારીઓ સુ. ૬૮૭ કપ્તાન, મત્રી કલત્ર અને પાટી વલેરની વિનવિથી વહાલુદાસ દીવ જઈ તેઓને ઉપદેશ આપ્યો હતો.

(જૂઓ વિજયપ્રશસ્તિ મહામાત્રની દીક્ષા સર્ગ-૨૦માં)

સ્તોક ૪૬ ૪૭ થી ૫૨ સર્ગ ૨૧માં સ્તોક ૧૧થી ૨૦)

૬. પ્રકૃ. ૩૬ પૃ. ૪૧૭ આ. ૦ નેમિષદ્રસૂરિ—

મવચનસારોજી—આમા જૈન આત્મશાસ્ત્રી ઉપદેશની પ્રાકૃત નાશનો સન્ધ્ય કર્યા છે. આ નેમિષદ્રસૂરિ તેની પ્રશસ્તિમાં જણાવે છે કે—

આં જિનચ દ્રસૂરિના શિષ્ય આં આમદેવસૂરિના વણ શિષ્યો
(૧) આં વિશ્વચેનસૂરિ, (૨) આં નેમિચ સૂરિ, (૩) આં ચગો
દેવસૂરિ યથા.

(જૂઓ પ્રકૃ ૩૫, પૃ ૭૧ પરપરા

બીજી પ્રકૃ ૩૬ પૃ ૨૦૭)

આં નેમિચ દ્રસૂરિએ શિષ્યોની વિનતિથી ‘આગમસ્તાકરં’નાથી
સ્ત્રોતે લેવે પ્રવચનસારોદ્ધાર (નં ૧૫૬૬) બનાવે.

આં નેમિચ સૂરિએ પ્રવચનસારોદ્ધારના ૨૭૬ ના દ્વારના
છવસખ્યા કુલક બનાવીને જોડ્યું છે (જૂઓ જાયા ૧૨૪૮)

કૈનાધ્યારોએ પ્રવચનસારોદ્ધાર ની ઉપર વિવિધ વિવસ્ત્રો
બનાવ્યાં છે તે આ પ્રમાણે—

પ્રવચનસારોદ્ધાર તથા સજ્જમ્બના આ સિદ્ધચેનસૂરિએ
સુરુની આજ્ઞા થવાથી સં ૧૧૪૮ અથવા સં ૧૧૭૮ ના ચૈત્ર સુદિ
૮ ને સ્વિવારે પુણ્ય નક્ષત્રમાં બનાવેલ તેની સુભોધ-વૃત્તિ વસ્ત્રજ્ઞાન
વિકાશિની નામે પ્રકાશિત થઈ છે

જ. પ્રકૃ ૪ પૃ ૪૮૨, આં જિનચ દ્રસૂરિ—

ધર્મસુરુ શેષ અણુલક્ષ્યે હાલરી આપી હતી. મહોં
શ્રી વલ્લભગણિ લખે છે કે—

તત્ર. શ્રીમદ્ધમ્બરાનિષ્કૃપ ધીપાતસાહિર્મુદાઃ—

વાલીર મ્ત્ સુગુણપાન રૂપિ સચ્ચાન્ના ચચાર્જેન વૈ ॥૪॥

શ્રીમત્રીમસ્કર્મજ-પ્રવિદ્ધિતોષ્તકોટિચ્ચમ્બવ

શ્રીમત્રુસલપૂર્વકં યુગ્મરા ચલૈ વદો ત્વં પવમ્ ॥

શ્રીમદ્ધમપુર વચાદમતિધીપાતસાચામહા—

મયામ્લીજિનચદ્રસૂરિસુગુર સ સ્કૃતતત્તો મત ॥૫॥

(અધિપાનચિન્તામણિ નામમાલ્ય—ટીકા)

પસ્તરજમ્બના (આં ન ૧૬) જિનચ સૂરિના મુખ્ય શિષ્ય
(૫૭) મહોપાધ્યાય ચક્રલચક્રવર્તિના શિષ્ય (૫૮) મહોં સમય
સુદર ગણિતર યથા. તે પછી આનાર્જીની સાથે લાહોર પધાર્યા હતા.

મહો. સમયસુદર ગણિવર—તેમને સ. ૧૬૧૦ કે ૧૬૨૦ માં સાધારના શા કૃપણી પોતાની પત્ની લીલાદેવીથી ૪ ન, સ. ૧૬૨૦ માં દીકરા, સ. ૧૬૪ ના મહા મુદિ પના ૭૫૩૨૨ માં ગણિવર, ૧૦ ૧૬૪૬ ના કાનલ મુદિ ૨ ના લાહોરના ઉપાધ્યાયપદ, સ. ૧૬૭૨ ના નદોપાધ્યાયપદ, અને સ. ૧૭૦૩ ચેત્ર મુદિ ૧૩ ના ચેત્ર અમદાવાદમાં સ્વનમન સથા છે

તેમણે સ. ૧૬૮૭ માં ત્રણેક દુકાનમાં જમતૂની વિવિધતા નિખાતી સુવેશભાગ વધારી સ. ૧૬૬૧ ના કિયોબાર કરી સુવેશ પદ સ્વીકાર્યું હતું તેમને દર શિષ્ય-પ્રશિષ્યોનો પત્તિવાર હતો.

તેમણે સ. ૧૬૬૬ માં મુદિ ૧૩ ની ત્રણે કારમીરમાં સમ્રાટ અકબરની સલામ રાજાના કવરે સૌમ્ય એ એક ૪ અસ્થુના ૮ લાખથી વધુ નર્થો ગોઠવી અત્યંતથી અર્થ 'સ્નાનશી' બનાવ્યો હતો.

તેમણે સત્કૃતમાં તારતત્વ દીકા, શિયાનુસાસન અવરૂરિ, અત્યંતથી અર્થ સ્નાનશી, શુભચ-દીકા, માધના ત્રીજા મુર્તની દીકા, કમ્પુત્રની દીકા, કમ્પુત્રિક મુર્તની દીકા, વિશેષ ચત્ર વિશ્વાસ ચત્ર માધાસકશી, કમ્પુત્રિક, અસ્તિત્વ, લક્ષ્મીમર સ્તોત્ર, પદ પૂર્વે, લક્ષ્મીમરસ્તોત્ર દીકા, કમ્પુત્રિકસ્તોત્ર-દીકા, અસ્તિત્વ અત્યંત સ્તોત્ર-દીકા વગેરે.

તથા સુજસતી ભાવામાં તત્ત્વ, ભામ, ગીત ગોશી, સ્વામ સમ્રાટ વગેરે બનાવ્યાં છે.

વિવિધતા એ છે કે—કેટલીએક સમ્રાટ એવી મળે છે કે જેના કાર્ત્તી વરીકે મહો. સમયસુદરગણિવર અને બીજા વિદ્વાન કવિ મુનિવરોના નામ મળે છે. (સમયસુદરકૃતિકુમુદાબલી)

જિ સ. ૧૬૮૭ માં સુજસતમા અને મારવાડમાં લખ કર દુકાન પદથી હતો મહોપાધ્યાયલે આ બંને કિંદીમાં સવેશ તથા કવિત્વ બનાવ્યો હતો તેમજ તેમણે શ્રીવિશેષચત્રકની પ્રસસ્તિના આ દુકાનનું સમ્રાટ સ્વરૂપ વર્ણવ્યું છે તે આ પ્રમાણે—

શ્રીવિશેષશતકપ્રથમસ્તિ—

મુનિ-વમુ-યાદ્યનર્વ (૧૬૮૭) ગુર્જરસ્થ ચ મહતિ દુઃકાલ ।

મૃતકૈરશ્વિપ્રામ જાત ધીપત્તન નગર ॥૧॥

મિશ્રુકમયાન્ કપાત્ જટિત મ્યવહારિભિર્નૃણ વહુભિ ।

પુરુષૈર્મનિ મુક્તે સીમૃતિ સતિ સાધુર્વાઙ્મિ ॥૨॥

જાત ચ પદ્મરમતૈધાન્યમય સકમ્પલ્લુનિ મહર્થ ।

પરદેશગત સ્ત્રી મુક્યા પિતૃમાનૃવ-બુવનાન્ ॥૩॥

હાહાશ્ચર જાત માનિદ્વિતાનકમોકસહાર ।

કન્તુપ્યરપ્તપૂર્વ નિશિ કાન્નિકુલુપ્તિત નામ ॥૪॥

સરિમન્ સમય મરમાભિ કનાનિ દુતુના ચ વિષ્ઠાભિ ।

ધીસમપસુ-દ્રાપાધ્યાયૈર્કિન્નિના ચ પ્રતિષ્ઠા ॥

(શ્રીપ્રથમસ્તિ-૧૬ ૭૫૦ ૨, પ્ર૦ ૧૦ ૬૬૭)

વિ. ૩૦ ૧૬/૭ ના દુઃકાગમ દિવાન જયમશ્વજી મુલોત તથા
નેણુસી મુલોત વનેર જેનેએ એધપુરસભ્ય નને ગુજરાતમાં
પ્રધાને મોટી મદદ કરી હતી. (જૂઓ પ્રક૦ ૩૬ પૃ. ૨૩૨, ૪૦ ૬૦)

૮. પ્રક૦ ૬૦ પૃ. ૬૬૬ આ. ૨૪૬૪૨સુરિ—

તેમણે આ. ૨૪૬૪૨ની કથનવિગુણિ પર લીધા બનાવવાની
શરૂઆત કરી હતી પણ તે લીધા અડરી રહી છે. (લેનસ્ટ્રાપ્રકાશ,
૧ ૭ પૃ. ૧૫૫) ૧લી, ૨લી, ૩લી, ૪લી, ૫લી, ૬લી, ૭લી, ૮લી, ૯લી, ૧૦લી, ૧૧લી, ૧૨લી,
આદિ-શતકની આગળ જુલિ યતકજૂ-દ્રાપા ૧૦ ૧૬૧૩ પૌષ્ઠ
વિધિ પ્રકરણ ૧૦ ૬૨ નિઠાતવારેકાર, ૧૦ ૧૧૩ પદ્ય
સ્થપનાસભ્ય, ૧૦ ૧૧૬ કપાનપૌષ્ઠપ્રકરણ, સુરનાથ-પદ્ય
૧૦ ૭૫, ચરણકરણપદ્ય ૧૦ ૫૫, સભાપદ્ય ૧૦ ૬૩,
સુરનાથ-દિપ્તન વનેરે તમે બનાવ્યા હતા.

૯ પ્રક૦ ૬૦ પૃ. ૫૩૧ ૭૫૦ ૭૫૫૨સુરિ—

મ. ૫૩૧૨૭૫ (૫૫) આ. ૭૫૫૨સુરિ પૂર્વિમાન-પદ્યની મુખ્ય
આદિ પદ્યના ઉદ્દેશ્ય-કથા હતી તેના ઉદ્દેશ્ય આ પ્રમાણે મ. ૧ ઉ—

(૧) બીમારનીસહજનામત્તોમ્ (પ્ર ૧૧૨૩)

સં ૧૭૭૪ વર્ષ શક ૧૬૪૦ પ્રવર્તમાન ધીર્ગિર્માપણે પ્રથમ-
શાસ્ત્રીનાં દંડરપાટકે ન બી ૧ બીમારમમમ્પરિણા ધિર્મિત મનુષાઇ રૂપ
પણે ત્રમોદ્ધવા ગુરુવાર પં ધીરજરનપાટનાય । ધીરલુ ॥

(૨) બીસચિત્ર સોની વારસામૂર (પ્ર ૧૧૨૫)

સંવત્ ૧૭૭૫ વર્ષ માગ્ધા મુદિ જનુઆરી પર્વગાયા બીમગદિહુરપત્ન
દંડરપાટકે આસવગ્ધાનીયમગુનામ્પાણી દોસી ધીરાજ તમુતસારંગત્તમુતી
દોસી મિત્તચર કાર્યાત્તસ નિ શૌ ખાતરા । દોસી મિત્તચરમુત સ્ત્રીદાસ
(મુનવાદ પુત્રી) સ્ત્રીદાસમાયાં જીવાં તમુત જન્માય ॥ વિવરણિંગ કમ્પ-
ચર પ્રયાગદાસ ઉત્તમચર દોસી પ્રયાગમાયા ધીમ્પત્તમુન નાચચર સાક-
ચર બાપદી દોસીપ્રયાગદાસેન મુવર્ગાન્મમ્પાધીરુપમૂતપુલક દ્રવ્યેન
ગૂર્જનં તદ્માર્ગા યાચિકા ધીમ્પત્ત નિ નામની વીર્ગિર્માપણે દંડરસંજ્ઞક મદારક
ધીમિહિમાપ્રમમ્પરિવરિણિય મદારકર્ષીબીમારમમ્પરિમ્પ. સપસિવારમ્પ પ્રવત્ત કાન-
દુદયમ્ પુણ્યપ્રકાગ્ધાયા । વાચ્યમાર્ગ પિરંન્યાત્ । ધીરલુ કન્યાન્મલુ સર્વશ ।

(ધીમ્પત્તિસ બહુ જા. ૨, ૫ ૨૬૦

૨૬૧ પ્રચલિત ન ૧૧૨૨, ૧૧૨૫)

૧ પ્રક ૪ ૬ ૫૩૭ જા. મુદિસાગર—

અનંતજયમ્ (૬૫) જા. મુદિસાગર, શેઠ મોતિશાહ—
તે મુલકનિ શાહ મેદાનર હતા. જહાણુવતીને ૫ થી ૭૨૫ હતા તેની
પત્ને ૮ જહાણુ હતાં તેણે બીન જહાણુ મોકલ્યા, તેના તેને બાર-
તેર લાખ રૂપિયા મળ્યા. તે તેમણે શયુ જગ્મ ઉપર જરવવાનું નહીં
કરી રકમ બુદ્ધી મૂકી રાખી. તેમણે નજરશેઠ કેમ્બાજાઈ પાસે શયુ જગ્મ
ઉપર જમીન માગી, જયુ ખાત્રી જળ્યા હતી જ નહીં. કુતાસરની
મોટી ખાત્રી હતી, જે ૬ મી અને ૧ લી ફૂટ જથ્થે મોટી ભૂમી
જગ્યા હતી તે શેઠ મોતિશાહને ખસક પડી. ખાત્રી પુરાવી મંદિર
અંધારવા નહીં કચું ૮ હજારના દોરણ વપરાયા અને ચાર(શા ૧)

આને એક કાંઠા ચેતુલ નદીથી પાણી લાવતાં હતા. શેઠ મોતિશાહ
સં ૧૮૬૨ ના શાહવા સુદિ ૧ ને દિવસે સ્વર્ગે ગયા.

શેઠના પુત્ર શેઠ ખીમચંદ અને શેઠના મિત્રો અમરજી દેવભાઈ
દૂધવદ તથા કસળચંદે મંદિરનું કામ આગળ વધાર્યું અને મંદિર
પૂર્ણ કર્યું.

શેઠાણી દિવાળીવાર્ષ તથા શેઠના પુત્ર ખીમચંદે શ્રી શત્રુજી
નો સ્થાન કાઢ્યો. સ્થાન સં ૧૮૬૩ ના પોષ વદિ ૧ ના દિવસે પાણી
તાણા પહોંચ્યો. ત્યાં અમરજીવાદથી શેઠ વખતચંદ વગેરે તથા લાજ
ચાત્રિકો આવ્યા હતા.

શેઠ ખીમચંદે સ્થાન પાણીતાણા ગયો ત્યારથી અઢાર દિવસ
સુધી નોકારશી કરી હતી. અંપે ઘોળા મૂક્યા હતા. નવકારશીમાં
આખા ગામના લોકો અને બધા ચાત્રિકોને જમવાનું હતું. આ
નોકારશીમાં એક નોકારશીનો ખર્ચ લગભગ રૂપિયા ૪૦ ૦૦૦ લાગતો
હતો. આ ઉત્સવમાં ઘૂલ ચાલતી રહી હતી અને પ્રતિષ્ઠા ધર્મ હતો.

આ વખતે એક માસ્વાડી ડાચીએ નોકારશી કરવાની રજા
માગી ત્યારે તેને પૈસા કયા છે એન પૂછવાથી એક ગોઠડીમાંથી
સોનામહોરો કાઢી બતાવી હતી અને એક નોકારશીનો આદેશ લીધો હતો.

ત્યારબાદ શેઠ મોતિશાહના પત્ની શેઠાણી દિવાળીવાર્ષ મુજબમાં
સ્વર્ગે ગયા.

૧૧ પ્રં ૪ ૫૦ ૫૪૩ આ દેવસ્તનસૂરિ—

(૩) આ દેવસ્તનસૂરિ તે આગમિકમળના આનંદજાનદસૂરિ
ના દીક્ષાશિષ્ય અને વિદ્યાશિષ્ય હતા તે તેમની પાટે આવ્યા હતા. તે
નિદાન હતા. નિદુકતશાસ્ત્રના મોટા અભ્યાસી હતા. તેમણે નમો
દેવો સંખ્યાસાદુષ્ટ ના ધુલવ શબ્દ ઉપર પ્રાપ્ત ગયા. ૪૮ નું વિવ
રણ કરી પછા અર્થો કર્યા હતા તેમજ 'અર્જસિદ્ધન્યારસસ'
મનાઓ હતા.

આ અન્યાર્થ અને આ વિવેકસ્તનસૂરિ સુધીના *

જાણ્યો હતા. બનવાએગ છે કે તેઓએ એક પાત્રી એક આચાર્ય
બન્યા હોય.

૧૨. પ્રક. ૪૦ પૃ. ૫૫૩ આ. રત્નપ્રભાસુરિ—

કબોટીગજાખા (૪૭) આ રત્નપ્રભાસુરિએ જ સ ૧૩૬૩
માં કબુલીસસ બનાવ્યો હતા.

૧૩. પ્ર. ૪૧ પૃ. ૫૮૮ (૫૧) આ. સુનીશ્વરસુરિ—

તેમનાથી આચાર્યશાખા અને ભટ્ટારકશાખાઓ વાઘી
તેમની પરપરામાં શિષ્ય (૫૨) ઉં. ભદ્રમેક અગ્નિશિષ્ય (૫૩)
ક મનોદક્ષ જલિ શિષ્ય (૫૪) મુનિ જલમેખારે સ ૧૫૨૬ ના
પાંચ વડિ ૮ ને રવિચાર ઉત્તરા કકને દિવસે બહાદુરપુર (બહુદલ
પુર)માં મહારીવાવોતના શા સુદક્ષવચ્છની પત્ની આવિકા પુણ-
પ્રભાવિકા હોમીને લણવા માટે વધા પોતાને નાટે આપરશકસૂર લખુ.
(મીપ્રસસ્તિસબક, બા. ૨, પ્રસસ્તિ ન ૧૩૧, ૧૪૬)

૧૪. પ્ર. ૪૧ પૃ. ૫૮૮ (૫૧) આ. સુનીશ્વરસુરિ—

તેમની ઉપાધ્યાય પરપરામાં ઉં. કનકેશ્વર વધા મુનિ મહાબક સ
લ્યા તેઓ સ ૧૫૩ ના કાર્તિક સુદિ ૧ ને શુક્રવાર રવાવિ નક્ષત્ર
અને આધુપ્યમાનપોત દિસીયા હતા.

(મીપ્રસસ્તિસબક, બા. ૨, પ્રસ ન ૧૫૭)

૧૫. પ્રક. ૪૩ પૃ. ૭૪૬ (દિપાવળી) આ. સોમપ્રભાસુરિ—

૧. આ. સોમપ્રભાસુરિની પરપરામાં (આ. ન ૪૭) બીજા આ
કે સુરિ લ્યા હતા તેઓ સ ૧૭૩૨ માં આચાર્ય બન્યા.
બીજા ૧૧ જોનાચાર્યો સ ૧૭૫૨ માં લીલદિયામાં

સાહમા કાર્તિક મહિના બે હતા પાપનો જન્મ
૨ મહિના બે હતા આચાર્યશીખે એક રાતે
આરથી બણી લીધુ કે લીલદિયા
૩ પરા જશે, તેથી અહીં ૧૫ રહેવું
કે સિવલી બીજા ૧૧

અમુકનાયકોની મના હોવા છતાં સં. ૧૩૫૩ ના પહેલા કાર્તિક મહિનાના મુદિ ૧૪ ને દિવસે યોગાત્મી પ્રતિકમળ કરી પહેલા કાર્તિક મુદિ ૧૫ ને દિવસે બીલડિયાથી વિહાર કર્યો. બીજા અમુકનાયકો બીલડિયાના ૮ રથા, જેઓ બીજા દર્શનિક મુદિ ૧૫ ને દિવસે વિહાર કરવાના હતા. (જુઓ પ્રકં ૩૬ પૃ. ૨૩૬ પૂસ્તકો પૃ. ૭૭૦)

ત્યારબાદ બીલડિયામાં એકાએક ઉત્પાત નથો. બીલડિયાનો વિનાશ થયો. બાહ્યાલ અઠસાઉરીન બીલડીની મુસલમાન સેનાએ આવી સં. ૧૩૫૫-૫૬ માં બીલડિયા ભાંગ્યું અને પછી પાટણ પર ચડી જઈ રાજા કમુ દેવ વાઘેલાને નસાડ્યા.

આચાર્યદ્રીએ ત્યારબાદ ઘણા ગુણ કાર્યો કર્યા હતા તેઓએ સં. ૧૩૭૩ માં સ્વનમન કમુ (જુઓ પ્રકં ૪૭)

૧૬ પ્રકં ૪૩ પૃ. ૭૫૬ (નિપજી) આઠ જયસિ હસુરિ—

તેમણે યાદરુ જનાબુ તમના પદ્ધર આ. પ્રસન્નચ દ્રવ્ય બીજા પદ્ધર આ નયનચ દ્રસુરિઅ કુમારપાસવરિત ની પદેલી પ્રતિ લખી હતી તથા હરનીરમહાકાબ સન ૧૪ અને ૧૫ મજરી નારિકા ની રતના કરી હતી.

૧૭. પ્રકં ૪૩ પૃ. ૭૫૮ આઠ માલિકસાગરસુરિ—

આઠ સાગરાન દસુરિએ સં. ૧૪૪૨ ના વૈશાખ મુદિ ૪ ને યનિચારે પાટીતાળાના આ. માલિકસાગરસુરિ વજેરે યાર આચાર્ય જનાબ્યા હતા. આ. માલિકસાગરસુરિએ (૧) આ. હેમસાનરસુરિ (૨) ના ચત્રાનરસુરિ જનાબ્યા છે.

૧૭ પ્રકં ૪૩ પૃ. ૭૬૦ સાધવી જિનમુદરીઅમ્બિની—

આ. ઉદયચ દ્રસુરિના નામથી અમ્બાનિ પામ્યા અને યો પાસવીર ના બીજા પુત્ર હરિચ દે રીધા વધને આ. જયદેવસુરિ નામથી પ્રતિદિ મેળવી.

૨ પૂરવણી

સમજૂતી

- ૧ આ પ્રથમ વિવિધ લખાણોમાં જે જે પ્રથમો આધાર લીધો છે તે તે પ્રથમો નામ જોગ ( ) અને ઘાખડા [ ] પ્રિકેટમાં આપ્યું છે વાચકોને વિશેષ જણવા ઇચ્છા થાય તો તે તે આધારો વાંચી લેવા.
- ૨ આ પ્રથમ પ્રક અને પૂ આપ્યું છે તે આ ઇન્દ્રિયસત્તા ભાગ ૧ થી ૪ ના પ્રકરણ અને પાનાં સમજવાં.
- ૩ આ પ્રથમ મુદ્દાઓથી કાનો, માત્રા, ક્રમ, રીત, અનુસ્વાર, વિસર્ગ અને કે આકૃષ્ટી ગયા હોય ત્યાં વાચકોને સુધારી ને વાંચવું.

